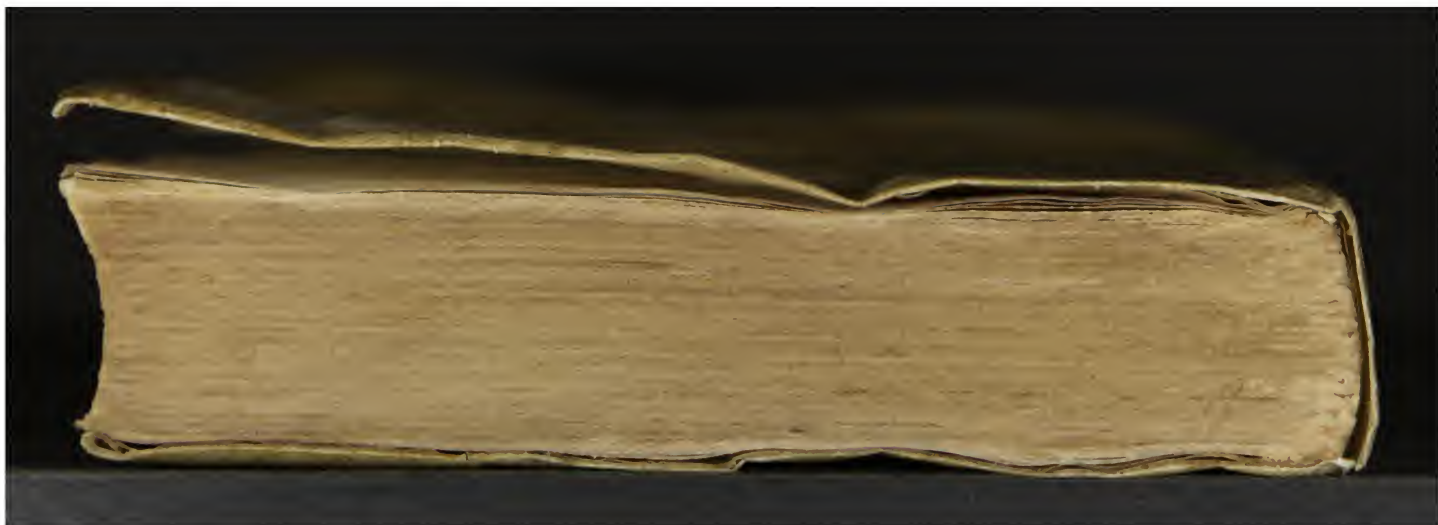

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. B.6.20

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. B.6.20

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. B.6.20

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. B.6.20

INCUNABULI

B

6

20

Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

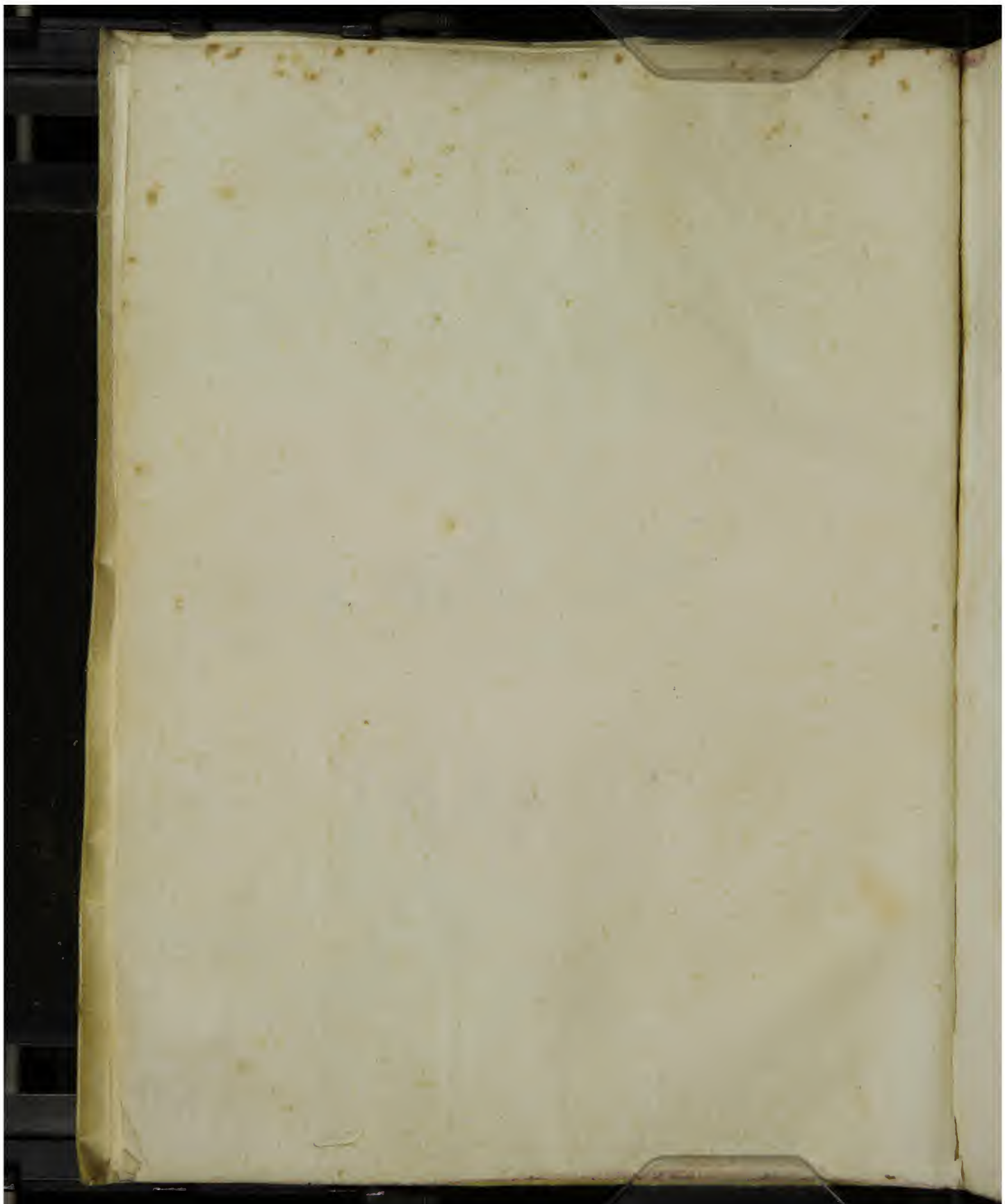

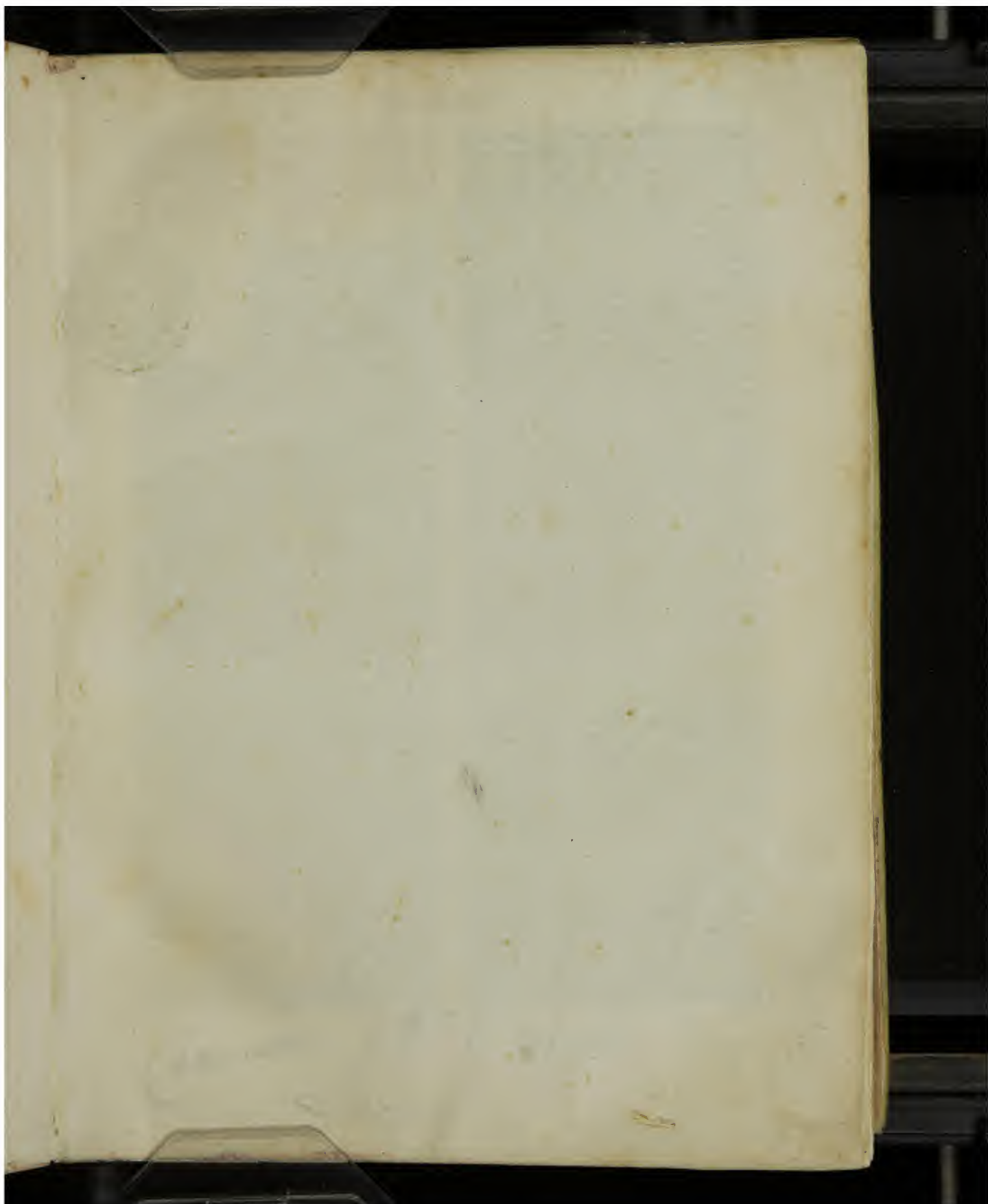
XXV

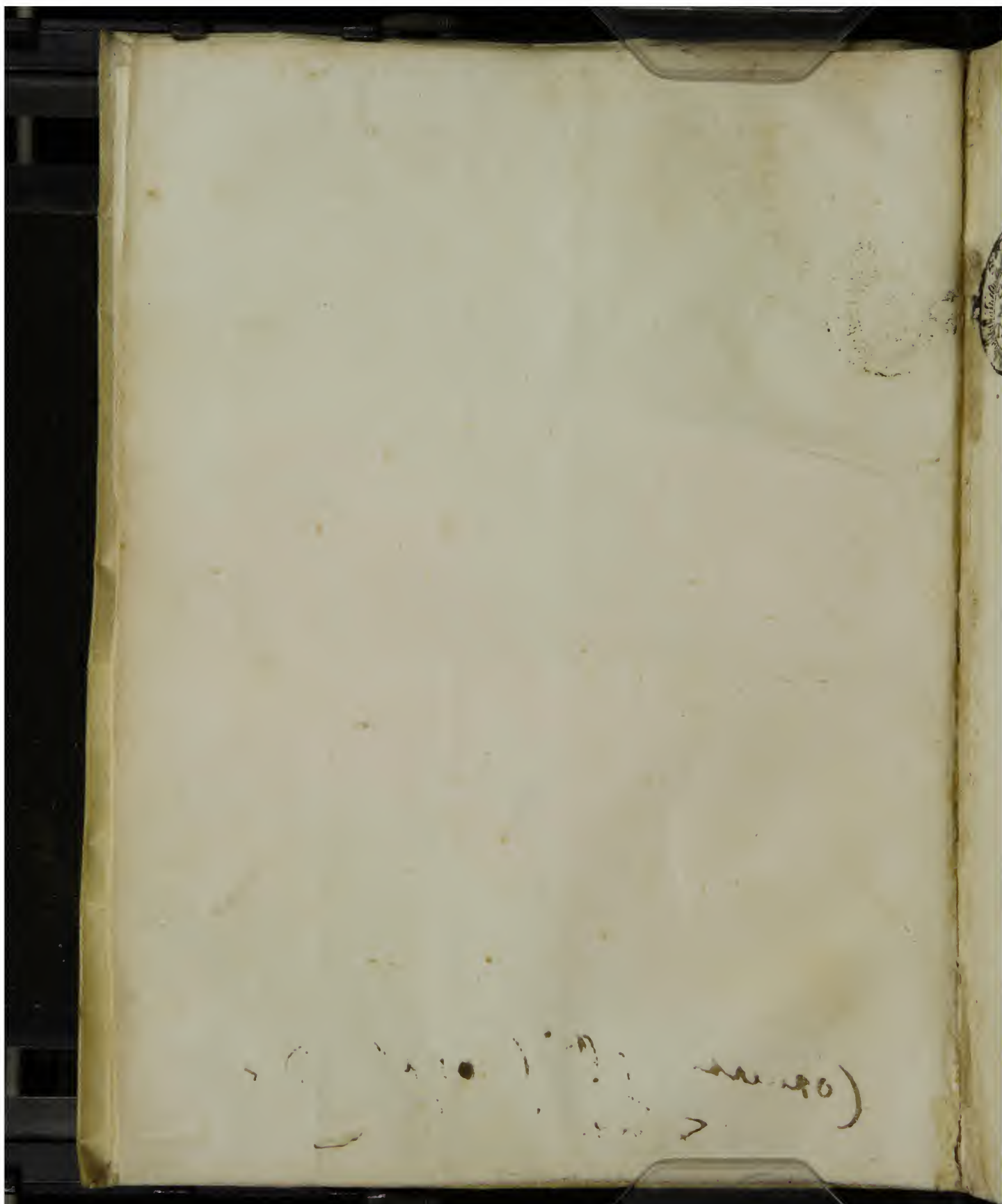
De Derville.

1492

Et fratris Antonij de vercellis ordinis mi-
nor de obseruantia. Apostolici viri: ac predi-
catoris gratissimi. Sermones quadragesima-
les de .xij. mirabilibus christiane fidei excellen-
tijs. Incipiunt. Prologus.

Um sero fa

ctū esset. dicit dñs vincee pro-
curatori suo. voca oparios &
redde illis mercedē suam:
incipiens a nouissimis vsq;
ad p̄mos. Math. 20. ca. & in
euangelio occurrētis dñice: que etia; dñica
septuagesime appellat. Quoniam patres me-
rito venerandi: egregijq; diuini verbi pre-
cones: necnon etia; generosi atq; preclarissi-
mi ciues in xpo iesu dilectissimi: p̄ns euange-
liuz seu p̄ns parabola euangelica moraliter
nos instruit atq; clarissime nobis insinuat:
qualiter vnusquisq; debeat in hac vita fide-
liter operari. atq; seruēter se exercere in spi-
ritualibus exercitijs & operibus virtuosus in
vinca dñi sabbaoth. i. in ecclesia militante: ut
postmodū cum sero factū fuerit: v3: cū dies
mortis nostre tenebrosa aduenerit: vnusq; q;
recipiat in ecclesia triūphante a procuratore
patrifamilias .i. a dño iesu xpo: q; est filius
celestis eterni patris: mercedē sui laboris: sci-
licet denariū diurnū: id est eternaz beatitudi-
nem. eternamq; felicitatē: que p̄ denarij ro-
tunditatē significat: hinc est q; cū nullum in
tercetera maius sacrificiū deo offerri possit
in hac vinca. seu ecclesia militante: q̄ salus
aiar. attestātē morali Grego. qui sup̄ Eze.
ait. Nullū omnipotēti deo sacrificiū tale of-
feri: quale est zelus animar. Qd etia; p̄fir.
glo. super verba Joh. 2. v3. Zelus domus tue
comedit me. di. Nullū opus & sacrificiū deo
preciosius offerri vnq; potest salute animar.
pro qbus & ipse filius dei mori dignatus ē.
hec glo. Salus vero animarū potissime acq-
ritur p̄ doctrinā euangelicam scriptam & pre-
dicatam. dicente Inno. c̄ de officio Iudicis
ordi. c. inter cetera. Inter cetera (inqt) que ad
salutē spectant ppli xpiani: pabulū verbi dei
maxime nōscitur sibi necessariū: q; sicut cor-
pus materiali: sic anima cibo spūali nutrit:
eo q; non in solo pane viuūt homo: sed ex oī
verbo qd p̄cedit ex ore dei. hec ille. Decremi
p̄pter hoc oīno & statui zelo charitatis atq;

salutis animarū motus: postposito oī gaudio
meo atq; priuato cōmodo (licet non sine ma-
ximo atq; ingētissimo labore vtriusq; hoīs:
put testis est mihi ipse dñs) gratia; a domi-
no deo saluatore nostro iesu xpo celitus mi-
hi concessam & infusam vobis liberaliter cōi-
carē: & charitatiue impartiri: ne tanto dono
& gratia coram creatore meo ingrat⁹ inueni-
ar. Cōicabo igit tibi pplo meo: mihi i verita-
te singulariter cordialissimo: nouū: mirabile:
vile: delectabile: atq; valde salutifex quadra-
gesimale: dictum & inclusiue a septuagesima
vsq; ad dñicam octauē resurrectionis predi-
cans. qd vnq; omnīū vestrū mentes mirabi-
liter illustrabit: atq; corda miro diuini amo-
ris igne succēder & inflammabit. Cōicabo &
vobis venerādis patrib⁹ meis: atq; egregijs
dei p̄conib⁹. p̄ntibus & futuris. idē quadra-
gesimale in scriptis: in forma debita relinque-
do: cui⁹ erit titulus. Quadragesimale de .xij.
mirabilibus excellētijs xpiane fidei: ut taz in
vita mea. q̄ post mortē salutē animarū pro-
desse possit: imitatus in hoc: licet non eodem
sine atq; respectu Tuliū Licronē: q; in libro
de amicitia sic dicit. Adibi autem non mino-
ri cure est qualis Respublica post mortem
meā futura sit: q̄ hū hodie sit. h ille. Idau-
cis enī natus est qui se tū ceteris sue etatis
dimissis excogitat. Imitat⁹ etiā sanctā infes
ecclesiaz que vult cōicari debere cū mortuis
cum qbus viuētes etia; cōmunicauim⁹: ut
optime colligi potest in. c. A nobis. c̄ de sen.
exco. & in. c. sacris. c̄ de sepul. Ad cōicandam
itaq; ex charitate vnicuiq; vestrū hanc dupli-
cē grāz p̄dicādi v3: & qdragesimale inscript⁹
& debita forma relinqndi: tria me p̄cipue coe-
gerūt seu cogūt astrigūt. P̄rio auctes. Se-
cūdo rōes. Tercō exēpla. C̄ P̄rio dico q; ad
suscipiendū hunc duplices & ingētissimū la-
borē predicādi scilz & componēdi: me cogunt
& inducūt auctoritates diuerse tam doctorū
q̄ phoz. Et primo auctoritas Ambro. in ser-
mone quē fac sup̄ festo sanctorū Veruasij &
Prothasij. di. In diuinis voluntinib⁹ reus
scribit qui non studuerit dare gratis: quod
ipse gratis a deo accepit. quicqd enī ecclesie
dei pfutur⁹ erat subtrahisse arguit: qui no-
luerit tradere oībus quod ipse non celandū
accepit: hec ille. Cū quo concordās dñs Bo-
nauetura in libello de triplici statu religioso
rū: sic ait. Reus furti apud deū censetur: qui

Commissary S. A. Joseph De
Florentia

Prologus.

proximo gratis non impendit: quod a deo
gratis accepit: hec ille. Item Hieronymus i
p'mo plogo biblic. 2. ponit. 2. q. 7. a. Scā ait.
Sancta q'ppe rusticitas solum sibi pdest: 2
quātū ex vite merito edificat ecclesiā xpī: tū
noceat si cūtribus nō resistat. h ille. Itē Augu-
stinus in epistola ad macedoniū. 2. ponit. 23.
q. 4. c. debet. ait. Debet homo diligere, pri-
mum suū sicut semetipsum: ut quē potuerit
hominē beneficentia latēre: vel informatiōe
doctrinē: vel discipline coercionē: inducat ad
colendū deū. hec ille. Item Prosper de pe-
di. 2. c. p'inde. ait. P'inde sicut nos proxi-
mos nostros diligimus qū ad bonos mores
2 eternā vitā consequendam sicut nobis cor-
saluti cōsulimus: qū nos in cor- periculis 2
peccatis cogitamus: 2 sicut nobis subueniri
optaremus ita eis subuenimus: Aut si facul-
tas defuerit voluntatē subueniēdi teneam?
quāpropter carissime satage tota dilectione
ut bonū qd tibi pferri vis: velis 2 primo sp
hec ille. Itē p'me pc. 4. Petrus ait. Unus-
q'sq' sicut accepit gratiā in alterutrum illam ad
ministrantes sicut boni dispensatores multi
formis grē dei. hec ille. p'hs etiā lib. de repu-
ait. Opus est ad virtutes: ut homo qui ē aial
sociale socios faciat amicos in bonis suis q
eisdem bonis egent. hec ille. Tullius etiā li.
2. de offi. ait. Tū igit h locus nō habeat dubi-
tationē: qn hoies plurimū hoibus: 2 p'sint 2
ob'sint: p'p'm hoc statuo esse virtutis: p'silia-
re aios hoīuz: 2 ad vsus suos adiungere atqz
adiuicē tueri 2 auxiliari: Deniqz idē Tuli⁹
lib. p'mo de offi. ait. Scire debemus q in iris
gignunt ad vsuz boīs creati oīa: boīs autez
hoīuz causa fuisse generatos: ut ipsi inter se:
aliq alijs prodesse possint. In hoc ergo debe-
mus nam ducem seq: etiā cōsutilitates af-
ferre in mediū. hec ille. Hec igit oēs auctori-
tates tāqz quadā dei seu spūs sancti facie lin-
gue 2 voces: me cogunt ad suscipiendū onus
tantū laboris: tanteqz difficultatis. C Scdō
dico q ad suscipiendū pōdus tāte charitatis
me inducunt diuerse rōnes 2 precipue qnqz
Quaz prima dicit rō assimilationis. Scdā
dicit rō electionis. Tertia ratio ordinatiōis.
Quarta dicit rō accumulatiōis. Quinta dē
rō fructificatiōis. C P'ima rō me cogēs aut
inducens ad suscipiendū h duplex onus tāte
charitatis dicit rō assimilationis. Fundamētū
huius rōnis ponit p'hs. 9. ethicoz. Amicabi-

lia q sunt ad alterz veniūt ex amicitilibus q
sunt ad seipsum: hec p'hs. p3 h regula. Nam
posito q hic sint duo socij vel amici: si vnus
videt alterz aliqua re indigere: certū ē q p di-
lectionē nālem ei subueniet: aliter cū nō dili-
geret: imo si p'rafaceret: qz ageret 2 dilectio
nem nālem: mortaliter peccaret: Cum dicat
Alexander de ales in tertia pte sūme i tracta-
tu de legibus. Agens inqz 2 ius nāc morta-
liter peccat. h p'supposito: certū est q si nālis
2 tpalis amicitia h erigit: ergo a simili: imo a
fortiori amicitia spūalis: 2 infusa: que est per-
fectior 2 nobilior omni amicitia nāli 2 acqsi-
ta: regrit ut q'sqz in necessitatibus: amicis spī-
ritualib⁹ subueniat: sicut 2 ipse sibi vellet sub-
ueniri. Sed claz est q si ego non intelligerē
scripturam: nec haberē modū cōponēdi: cēm
vriqz contētus q aliquis vestrū 2 scripturaz
mibi explanaret. 2 insup opus ad lucrifacien-
dum animas xpō cōponeret: ergo a sili. Luz
hec duo mibi aliquāliter p'cessa sint: id tene-
or illa vobiscum cōicare: 2 volo. hoc enī dñs
Matthci. 7. precipit vnicuiqz faciendū. di.
Quēcūqz vultis faciant vobis hoies: hec fa-
cite illis. 2 Matthci. 22. dicit. Dilige primūz
tuum sicut teipsum. qd 2 sūmans p'hs. 8. ethi-
coz. 2. 2. polli. ait. Amicōz nāliter oīa debent
esse cōia. 2. 9. ethicoz dicit. Amicus se debet
habere ad amicum: sicut ad seipsum: qm ami-
cus est alter ego. Et Tullius lib. de amicitia
sic dicit. Est aut amicitia nihil aliud nisi di-
uinaz humanarūqz rez cum beniuolentia e
charitate consensio. Et cōfirmat ista rō per
Dyonisiū. 4. c. de di. no. dicentē. Bonum est
nāliter suiipsius diffusiū: p3 qz sol ideo ē bo-
nus: qz cōicat lucē suā. qd si sic est: sequitur
q si quis habeat aliquod bonum pro aliquo
tpe non sibi sed p'prio necessarium: 2 nō cō-
municat cū agnoscat: agendo 2 nām peccat.
Ex qua rōne p3 q ego nequaqz vos dilige-
rem si bonū qd in me est vobis cōicare nol-
lem. Ideo non leuiter forte peccant interdū
predicatores qui nimia forte ambitionis cu-
piditate ducti: opa preditabilia cōicare nolūt
ut non p'pter dei honorem sed p'pter mun-
di gloriā appareant p'mi in officio. Nec in-
super volunt p'pter laboris impatientiaz ali-
quid fructuosum componere. Lerte tales sic
cupidi cōtra salutem proximoz 2 caritatem:
nūqz deo placere possunt: etiā si mundo pla-
cere videantur. dicit Grego. 4. 7. di. c. bono-

rum. Bonorum inquit auctori aliter placere non valemus nisi cupiditate a nobis que ra-
 dix est oium malorum funditus absidamus.
 hec ille. Et Leo epus. 47. di. c. vii. ait. Vix
 catholicis et precipue dñi sacerdotes sicut nul-
 lo errore implicari: ita nulla vnqz oportet cu-
 piditate violari: dicente scriptura. Post concu-
 piscencias tuas nõ eas. Adens eni potentie
 auida nec abstinere nouit a veritis: nec gau-
 dere concessis: nec pietati adhibere p̃sensum.
 hec ille. T Scda rō me inducens ad hoc on⁹
 suscipiendū dicit rō electionis. Fundamētū
 rōnis ponit p̃hs. 3. thopicoz dicens. Maius
 bonū semp est eligibilius minori bono et plu-
 ra bona paucioribus bonis nāliter sunt pre-
 eligenda: patet hec regula. Nam si preponat
 in electiōe alicui vas plenū vino debili et ace-
 toso: et vas plenū maluatico: claz est q̃ peli-
 get vas plenū maluatico: rāqz maius bonū
 h̃ p̃supposito: certū est q̃ bonū cōc et multoz
 est maius bono puato et singlari: dicente p̃ho
 j. ethicoz. Bonū quāto cōmunius tanto me-
 lius et diuinius. quod si sic est: cur predicare
 et componere sit quoddā bonū cōc plurium:
 ecōtra vero nõ predicare et nõ cōponere siue
 non cōicare sit quoddā bonum particulare.
 igitur p̃pter hoc vt maius bonū sequat vo-
 lū vtrūqz opus assumere: qd faciendum esse
 insinuans saluator ipse ad. 5. dicit. Estote
 perfecti sicut pater vester celestis p̃fectus est
 qui solem suū oriri facit sup bonos et malos
 et pluit sup iustos et iniustos. et Plato in thi.
 ait. Tāto q̃ deo est similio: quāto in bonis
 suis est cōior: et p̃ho. Et p̃hs. j. ethi. ait. Bonū
 cōc omī altero bono eligibilius est q̃ soluta-
 rium. hec ille. Et. 8. ethi. ait. In q̃bus nihil est
 cōc i his neqz ē amicitia neqz bonitas neqz
 iusticia. et. 2. poli. dicit. Amicis plurib⁹ auxilia-
 ri et optimū et delectabilissimū est. Idem etiā
 3. poli. ait. Quicūqz politice intendūt vtilita-
 tem cōc recte iusti sunt: quicūqz aut inten-
 dunt simpliciter vtilitatē p̃p̃iam vitiosi sunt
 et rectaz polliciaz transgressores sunt. hec ille
 Tullius insup lib. 3. de offi. sic ait. Adagis est
 fm nām pro oibus gentibus (si fieri possit)
 conseruandis atqz iuuandis marimos labo-
 res molestiasqz suscipere: imitantes herculē
 illum quē hoīuz fama beneficiorū memoz in
 cōcilio celestiu collocauit: quē vinere in solici-
 tudine non solū sine vllis molestijs: sed etiaz
 in voluptantibus et oīuz rex copijs hec puer-

tunt: itaqz hoies ea que sunt fundamēta nāe
 cum vtilitate p̃p̃a a cōi bonitate disiungant
 hec ibi. Ideoqz Tullius in codē lib. ait. Vnū
 debet esse p̃positū oibus ciuib⁹: vt eadem
 sunt vtilitas vniuscuiusqz vniuersoz quā si
 ad se quisqz rapiat dissoluet ois humana cō-
 sociatio: et sup ibidē dicit. Detrahēre eni aliis
 alicui et alterius incōmodū suū cōmodū fa-
 cere magis est h̃ nām q̃ mors: q̃ paupertas
 q̃ dolor: hec ille. Itē Seneca in epla quadā
 ad Lucillū ait. Sapiens q̃sqz solē et lunam i
 cōi beneficio sequi debet. Idem quoqz i epla
 34. ad Lu. ait. Sapiens non iudicat esse suū
 qd est cōc. Stultra aut mortaliū auaritia pro-
 prietates possessionēqz discernit. Item. 7. q.
 i. c. Scias. dicit Plurimoz vtilitas: vni⁹ vti-
 litati p̃ferri debet. Item. 8. q. 2. c. dilectissimi
 colligit q̃ nullus d̃z inspicere p̃p̃am vtilitatē
 s̃z cōc. et. 8. di. c. differt. dicit apud Platonē
 Illa ciuitas iustissime ordinata ē i qua q̃sqz
 non p̃pos. sed cōc scit affectus. h̃ idem ha-
 betur c̃ de electionibus. c. vbi periculū. s̃. ce-
 terozūqz lib. 6. vbi colligit q̃ nihil est in oi re
 deterius q̃ cū mentē p̃p̃ius et inordinatus
 et nõ cōis captiuat affect⁹. Itē. 12. q. i. c. dilectis-
 simis. Clemens ait. Lōis vsus oīuz q̃ sunt
 in h̃ mundo oibus hoibus esse debuit: s̃z per
 cupiditatem et iniquitatē alius dixit hoc esse
 suū: et alius illud: et sic inter mortales facta est
 diuisio. deniqz gregoz qdam sapientissimus
 h̃ ita sciens oia debere esse cōia ait. hec ille.
 Item Inno. 3. c̃ de regularib⁹. c. 13. q̃busdā
 ait. Sicut maius bonū minori bono p̃ponit
 ita cōis vtilitas sp̃ali vtilitati p̃ferit. et in hoc
 casu recte p̃ponit doctrina scilicet: sollicitu-
 do cōtēplatiōis: et labor quieti. hec ille. Et hac
 igit rōne que ondit qualiter cōc bonū puato
 et particulari p̃ferri debet: cogor h̃ on⁹ tante
 charitatis assumere. T Tertia rō me iducēs
 ad h̃ onus suscipiendū dicit rō ordinationis
 s̃. diuine. Fundamētū rōnis ponit p̃hs. j.
 poli. di. Debemus semp vti rebus ad id. p̃p̃i
 qd date sunt a sapientissimo datore: p̃z h̃ re-
 gula. Nam si aliqz dñs dat vni seruoꝝ suo-
 rum decē ducatos vt expēdat in cōi vtilitate
 familie: nūqz sibi licet eos in singulare et pro-
 priam expendere: aliter peccabit faciens con-
 tra voluntatem dñi sui: quo p̃supposito cer-
 tum est q̃ deus nūbi hanc gratiam s̃z predi-
 candi et componēdi gratis dedit eo. s̃. sine vt
 similiter gratis cōmunicē. Sic enim precipit

Prologus

Matth. 10. gratis accepistis gratis date: qđ si non cōdicare: utiq; faciem contra dei voluntatem et sic peccare: qđ nec mihi nec ali cui vnq; licitum est: ppter qđ Leo papa. 25. q. j. Que ad perpetuam generaliter inquit ordinata sunt utilitatem nulla comutatione variantur: nec ad priuatum trahantur cōmodū que ad bonum sunt cōmune prefixa. hec ille. Item Grego. c. de preben. c. ratio. ait. Nō nulla permittit vt quod pro cōmuni utilitate datum esse cognoscit: proprijs cuiusq; vñibus applicetur. Et Augu. lib. de doctrina xpiana dicit. A deo q accepit gratiā cōmuni et cōmuniter ceteris eam non prestat: nūq; eam possidet sibi voluntatem dantis. hec ille. Igitur si aliter quisq; facit. i. q. cōmuniter nō cōmunicet qđ pro cōmuni utilitate accepit cōmunicandum: profecto cum agat contra dei voluntatem graues penas post hanc vitam tollerabit: attestante ipso dño qui Luc. 12. c. ait. Seruus sciens voluntatem domini sui et non faciens: plagis vapulabit multis. Quarta insup rō me inducēs ad hoc onus suscipiendum dicitur ratio accumulationis: videlz gratie. Nam ex quo quis ppter deum se occupat fideliter in cōmuni utilitate meretur utiq; accipere incrementa gratiarū atq; donorum. Fundamentum rōnis ponit phs. 2. phi. 2. 5. methaphi. dicit idem aliter se habēs est causa oppositor. pater h regula. Nam videmus q si aliquis seruus male vñtur beneficio domini sui seu gratia: statim et merito ab ipso domino ei gratia et beneficium auferitur: vñputa. dominus priuat officiales officio suo: cum eo male vñtur. qđ patet de villico. 8. quo habetur Luc. 16. qui cum esset diffamatus apud dominum suum statim cum anno uit a villicatione. contra vero. si seruus officialis vel villicus bene vtuntur officio et beneficio recepto confestim dominus eorum eos confirmat et lucrum augmetat. Quo presupposito certū est a simili: q si quis gratiam a deo receptam non cōmunicat cum ea abutitur utiq; meretur: aut in toto priuari privilegio illius gratie et doni seu per mortem seu per alium modum: aut non meretur augmentū alterius doni et gratie. Sic enim dicitur. 13. q. j. c. ecclesias. vbi Dionysius ait. Dum queritis vsurpare cōmune bonum qđ vestrum non est iusta animaduersione cogamini amittere: qđ vobis aliquo modo videbatur com-

petere. Et Grego. in registro. et ponitur. xi. q. 3. c. Privilegium. qđ etiam ponitur c. de regularibus. c. quibusdam. et c. de privilegijs. c. tuarum. et c. privilegia. ait. Privilegium meretur amittere qui permilla sibi abutitur potestate. Item c. de concess. preben. lib. 6. c. de testanda. dicitur. Detestanda iniquorum peruersitas abstinere nesciens a vñtis nec debito modo gaudere concessis: digne plerūq; officii excitat pñdentis ad ea q iusta fuerūt. Si deratōe pñssa cū in abusum vergere ea cōspicit discretionē pñcia reuocanda. hec ibi. Quod pñmans Thomas scda scda. a. 107. arti. 4. ait. Cum queritur an ingratias et beneficijs abutentibus sint beneficia subtrahenda seu pñcia seu futura. Rñdeo q circa ingratias duo consideranda sunt. Primo quidem q ipse dignum sit pati: et sic certum est: q meretur beneficii subtractionem. Alio modo considerandum est quid oporteat beneficium facere. Primo nāq; oportet ipsum beneficium non esse facilem ad ingratitudinem iudicandam: quia frequenter aliquis (vt Seneca dicit. qui nō reddidit gratus est) quia forte nō occurrit ei facultas aut debita oportunitas reddēdi. Secdo debet attendere ad hoc q de ingrato gratū faciat: q si nō potest primo beneficio facere: forte faciet scdo. Si vero ex beneficijs multiplicat ingratitudinē augeat et peior fiat dñs a beneficior exhibitione cessare. h Tho. qđ insup pñmans Ber. super cant. ait. Ingratitudo est inimica anime et inanitio meritorum: virtutum dispersio: beneficiorum pñditio: ventus vrens et exsicicans fontem pietatis: rorem misericordie: et fluentia gratie. h ille. Et ppterca dñs Matth. 7. dicebat. Nō est bonum sanctum dare canibus. i. ingratias et abutētibz gratijs diuinis nec mittē margaritas ante porcos. Quibus premisssis dico ego per oppositū q qui dispensat et cōmunicat: et gratias receptas pro bono cōi et est gratus de ipsis: deus ei auget accumulāt et crescit dona gratie sue. Sic enim dicit Grego. sup cant. et ponit a magistro sniaz in pmo di. 37. c. Sciendū est. 23. inquit deus cōi mō oibz rebus insit pñcia potentia et substantia: tamen familiari modo inesse dicit p gratias illis qui munificētia opex dei fidelius cōicāt et acutius considerant. hec ille. Quod p similitudinem ecclesia etiā obseruat: dicente Innocen. 3. c. de preben. c. cum sim. Dignus est

inquit ut maioribus ecclesie stipendijs sustentur: qui i diuinis obsequijs fidelius ascribuntur. Cum quo concordans Grego. 12. q. 2. c. ecclesiasticis. Dilatibus defudantes ecclesiastica digni sunt remuneratione gaudere: ut qui voluntarijs obsequijs necessitatibus sponte subiciunt: digne nostris pensionibus consolentur. hec ille. Ut igitur deus non subtrahat mihi gratias ab ipso deo receptas libetius cōdicare deinceps. Quinta denique rō me inducēs ad hoc charitatis onus suscipiendum dicitur felicitatis. Certum enim est qd p dīcatō seu doctrina xpī predicata et in scriptis formaliter declarata: et populos et ceteros p dīcatōres inducit ad faciendū fructum bone operationis: Et qd sit vox accipe fundamētū rōnis phi. di. 2. phi. 1. Ars inquit imitat nām et in alijs aut pfectit que nā nō pōt operari. Et Lōmentator ait. Ars et doctrina supplet defectum nature: p h regulā. Certum ē enī qd lignum obliquū per nām non potest rectificari: sed bene rectificatur per artes. similiter et infirmus per nām non sanatur aliqui: tñ p artem medicine suscipit formam sanitatis. Sili naues per nām tēpestatis tpe in mari et fluminibus nō conseruant sed potius submerguntur. Sed per artes velocz atqz remorum conseruant dicente Diuidio lib. de arte amandi. Arte tute velocz naues remoz regunt. Arte leues currus: arte regēdus amoz hec ille. Duo presupposito certū est qd quilibet ars habet duplex esse. scilicet materie et cō forme non tñ substantialis sed etiā accidentalē seu esse moris. Nam forma est que dat esse rei: ut dicit. 2. de aia. Sicut in semine forma est illa que dat cō materie seminis sicut verbi grā. Illud qd erat gñū fit lac herba et bimōi. A sili est de aia q cū hēat esse: et insup p accēs formā moris prauā p artē et doctrinā diuinū verbi in formā bonā trāsmutat: et que pus erat obliq opando mala: nūc rectificat p diuinū verbi opando bona. vñ Isa. 58. dī. Dñs dedit mihi linguā eruditā ut suscitarem q lapsus ē. Jo. 1. Regū. 19. de audiēte diuinum verbum dicitur. Insilet in te spiritus domini: et inmutabilis in vīz altēz. et phs io. cthicoz. ait. Bonos nos quidam fieri existimant: hi quidem a natura: hi consuetudine: hi vero a doctrina. Et 2. cthico. Non enim ut sciamus quid sit virtus: nam nulla eius foret vtilitas: sed ut boni simus pserua-

mur. hec ibi ad litteras. Idcirco sicut ex vno grano decem spice generantur: sic plerunqz ex vno verbo diuino et ex vna predicatione fit cōuersio centū aīaz: qz ut dī ad hebreos. 4. Sermo dei est viuus et efficit et penetrabilis: et oī gladio accipit: ptingēs etiā vsqz ad diuisionē aīe et corporis. h p. actū. 3. vbi legit qd i vna p dīcatōe petri tria milia hoīz ad deū sunt conuersi. et iō Jacobi. 1. dī. Abicientes oēs imūditā et abūdantiā malitię suscipite insitū verbū: qd pōt saluare aīas nrās. Ut igitur vtroqz mō vīz p pō et ceteris p dīcatōibz xpī fructificare possim: decreui hoc duplex onus assumere. Sciens pfecto et arbitrans qd si nō cōdicarem has duas grās nō in merito in morte meae velut fur salutis aīaz a diuina iusticia indicarer atqz punirer nisi cōdicarem gratias mihi a deo concessam: qd cōdicando aut p me aut p alios p dīcatōres lucrari potuisset. Sic enim dicit Hierony. et ponit. 12. q. 2. c. grā cpi. Amico rape gppiā furtū est ecclīaz fraudare sacrilegiū est: accepisse paupibz erogādum et esurientibz plurimis illd referuare vel cautū vel timidū est aut qd apertissimū scelus est: exinde vero aliqd subtrahere oīz pdonū crudelitātē supat. hec ille. Itē Innoc. 3. c. de resti. spol. c. sepe. Nō multū inqz interest quo ad piculū aīe aut iniuste aliqd detinere: aut i uadē alienū. Itē Ambro. 86. di. c. nō satis. ait. Grandis culpa ē si te sciente fidelis egeat: si scias cū sine sumptu eē famē tolerare crūnā ppeti pferim q egere erubescit: si in cām ceciderit aut captiuitatis sue: aut filioz suoz aut calūnie et nō adiuues: si sit in carcere positus et penis et supplicijs ppter debitum aliqz iustus excrucietur. Nam si debetur omnibus misericordia iusto amplius si tempore afflictōis sue a te si ipetret: et si tpe piculi quo rapit ad mortē plus apud te pecunia tua valeat qz vita moritur: non est leue peccatum. hec ibi. Qd si est tam graue peccatum nō cōmunicare temporalia in necessitatibus corporis: a fortiori est grauissima culpa aut ex negligentia: aut ex inuidia et cupiditate seu superbia nolle communicare spiritualē doctrinā animabus pauperculis que diuino verbo sicut cibo nutrimur et pascuntur. Et ideo qui eas nō adiuuat cōmunicando gratias sibi a deo elargitas non tantum fur: sed homicida est appellandus. Sic enim dicitur extra de homicidio. c. Sicut dignum.

de cōmunicandis

Prologus.

Qui potuit hominē liberare a morte et non liberauit: eum occidit. Item. 83. di. c. puidendum. dicit. vt eni Simacus papa ait. Nō est grandis dñi vtrū letū inferas vel admittas. Adorant enim languentibus. pbatut infligere qui hāc cū possit non excludit. h. ibi. Itē Ambrosius. 86. dist. c. pascet. ait. Pasce fame morientem: quisq; enim pascendo homines seruare poteris: si non paucis occidisti. Deniq; ptra nolētes diuina dona cōicare tāq; contra pessimos fures et latrones. Ambrosius. 47. di. c. sicut b. ait. Proprium nemo ēē dicat qđ est cōe: plusq; sufficeret sumptui eius violēter obtentū est. et subdit dicēs. Tu vero susceptis dei munerib; et in finū tuū redacti nihil te reputes iniquū agere si multoz vite subsidia solus obrineas. Quis enim tā iniustus et tam avarus dici potest qđ qui multoz alimenta seu bona non suum vsum sed abūdantiam et delicias facit. Nec eni minus est et iminis habenti tollere: qđ cū possis et abūdans sis indigentibus denegare. et subiūgit di. Tanto ergo scias inuadere bona quātis possis prestare qđ velis. hec ille. Aduerte o p̄dicator qui opera tua tenes occulta qđ grauitē erres et peccas. Nam ex vno sermone ceteris predicatoribus cōicato saluarent forte centū anime atq; dimitterent mille peccata mortalia: qđ totum perditur: dum occultando opa tua atq; sermōes nihil omnino vis cōicare: certe reddes rōnem de omnibus his. Sic enim dicit ex de iniurijs. et dā. c. si culpa Si culpa tua datum est dānum vel iniuria irrogata seu alijs irrogātibus opem forte tulisti: aut h imperitia tua seu negligentia cūnerunt: iure sup his satisfaccere oportet. Nec ignorantia te excusat si scire debuisti: ex facto tuo iniuriam verisimiliter posse contingere. Et ita subditur: qui occasione dāni dat dānum dedisse videtur. Supradicte ergo qnq; rationes vna cum auctūbus me astrinxerunt ad suscipiendum hoc onus. Tertio deniq; dico qđ ad cōicandum pondus tante charitatis me inducūt etiam exempla: et p̄cipue duo. Prīmū exēplū ponitur Matth. 25. de seruo neq; qui cum accepisset vnū talentū a dño suo vt cum ipso aliquid lucraret dño abscondit in terram: et non fecit sicut ille qui duo et qui qnq; acceperāt: qui geminū lucrum fecerunt dño suo: ppter qđ cum venisset dñs et inuenisset qđ talentum in terra abscondisset

sine lucro: dixit ad eum: Serue piger et male sciebas quia ego meto vbi non semino: et congrego vbi non sparfi: oportuit ergo te pecuniam meam cōmittere nūmularijs et ego veniens recepisseni qđ mecum est cū vsura. Tollite itaq; talentum ab eo et date ei qđ hēt decem talenta: homini enim habenti dabit et abundabit: et ei qui nō habet et qđ videt hēre aufert ab eo: et inutilem seruū ejcite et mittite in tenebras exteriores. h. ibi. Quō exēplo patet: qualiter quisq; tenet cōicare proximis suis gratias suas vt cum eis reportent lucra animarum multaz coram deo. Qđ si nō facit sine misericordia condemnabitur: dicente omelia super hoc euangelio. Tertio iquit scri euangelij fratres carissimi solite cōsiderare nos admonet ne nos qui plus ceteris in hoc mundo accepisse aliquid cernimur ab auctore mundi grauius inde iudicemur. Cū enim augētur bona: etiam crescunt rōnes donozū. Tanto ergo esse humilior atq; ad seruiendū deo promptior quisq; debet esse et munere: quāto se obligatio: et esse conspicit in reddēda rōne. Ecce homo qui peregre p̄ficiscitur seruos vocat: cisq; ad negocium talēta parti tur. post multū vero temporis positurus cū cis rōnem reuertit. Bene aut operantes pro apportato lucro remunerat. seruū vero a bono opere torpentem dānat. hec ibi. Vt igit hanc dānationē effugiam: et exprobatē decreui cōmunicare hoc quadragesimale cum ceteris que deo dante ordinabo paternitatibus vestris: et p̄cipue post istud: cōicabo aliud quadragesimale de fructib; ipsius sacratissime fidei: qđ est infinite virtutis atq; valoris. Aliud exemplū ponit Luc. 6. vbi legitur qđ multis phariseis diuitibus penitentibus in gazofilatio templi. in archa multas pecunias: accessit et postremo quedam vidua paupcula que etiam obtulit duo era minuta: que plus misisse ceteris a dño cōmēdat: eo qđ cū maiori charitate: et insuper cum maiori difficultate illa obtulisset: qđ exemplū quilibet se qui debet in cōicando. primis ppter decem thesauros gratie sue: et qui non pot magnos thesauros dare saltē tribuat mediocres: vt ingratus deo non existat: qđ et ego veluti altera vidua facere decreui. dum hoc op⁹ mihi valde onerosum propter decem communicare decreui. Et h quadragesimale istud non sit tante excellentie sicut forte liceret:

respectu ornatus: quia rudi latino et inculto sermone vtor: et respectu sententiarum: quia sublimiores forte sententias appeteres. **R**ñ deo et dico quod respectu ornatus non sum professus tales artem atque doctrinam: sed magis legem sacri euangelij et sanctissime charitatis: que legi Iuliane non subiiciuntur: et quod magis utiles sententias quam verba ornata conspiciunt. **R**espectu vero sententiarum dico, quod sufficere debet: quod in hoc obseruo consilium Thobie maioris: quod dedit Thobie minori filio suo. Qui Thobias. 4. c. ait: Quomodo poteris ita esto misericors, si multum tibi fuerit: abundanter tribue: si exiguum fuerit: etiam exiguus libenter impartiri stude. **E**x predictis igitur auctoritatibus rationibus et exemplis patet que me precipue coegerint atque inducant ad communicandum cum vestris charitatibus quadragesimale supradictum. Et quoniam quadragesimale titulum habet de. 12. mirabilibus excellentijs xpiane fidei. **I**ncirco non inconuenienter in hac septimana tamen: cum non occurrant specialia euangelia pro thematicum assumam verba saluatoris nostri ad galatnam. **L**uc. 7. di. Fides tua saluam te fecit. **P**er omnes vero quadragesime dies et ferias assumam semper speciale thema de euangelio occurrente. De cetero insuper per totam quadragesimam in hoc quadragesimali aliud exordium et probemium non faciam: quoniam loco exordij et probemij cõiter a predicatoribus historia euangelica: tam literaliter quam moraliter solet spiritualiter declarari. **O**bsecro citam scriptores huius quadragesimalis dei amore ut iuste scribant: et ut dantes ad scribendum. scriptores istos accipiant: ne aliquo allegatiões et sententias corrumpan. hoc ideo dico: quia sicut testis est mihi dominus iesus paucel quasi nulle sunt distinctiones theologorum: seu auctoritates: tam decreti quam decretalium aliorumque doctorum. necnon et ipsius philosophi. quas originaliter ego ipse ut potui videre volui. **D**e auctoritatibus vero philosophi. aliquando et quod plurimum accepi eius verba verbaliter aliquando sententialiter respectu supraposito et sic inuenies auctoritates in locis suis allegatas. **N**ec miretis aliqui si aliqui casus philosophi auctoritates in pluribus locis licet paucis posuerim: quia etiam ipse philosophus in diuersis suis libris ad diuersas materias ac proposita easdem auctoritates ponit. si etiam aliqui inuenies licet raro

eandem doctorum theologorum seu ipsius philosophi distinctionem et auctoritatem in pluribus locis: non mireris: quod ideo sic feci: quod aliqui in anno sepius contingeret in specie facere unum sermonem et non alium. **I**ncirco si ibi eadem distinctionem et auctoritatem non ponerem: non sic tunc pinguis ornat et fructuosus appareret. **P**otes tamen in quadragesima. quoniam omnes sermones quadragesimales predicabis: aut illas dimittere: aut incidenter dicere ubi bene conueniet talis auctoritas ratio vel distinctio: quoniam o popule si mente retines in tali sermone habuisti et sic dicendo semper dices et tamen non apparebit quod dicas. **N**on preda etiam in hoc quadragesimali per articulos multos quemadmodum ceteri componentes preedere solent: sed aliqui instabo ad perbandum unam solam quoniam simpliciter pluribus auctoritatibus et omnibus distinctionibus exemplis. Aliqui duas: aliqui tres: sicut videbitur oportunum: sed tamen si hunc stilum meum seque volueris. spero deo duce quod valde gratus et fructuosus erit in populis sermo tuus. **V**olens igitur his premissis sicut prediri per totam quadragesimam tractare de mirabilibus et excellentijs fidei xpiane: neciterum assumo supradicta verba saluatoris **L**uc. 7. di. Fides tua te saluauit. **D**e qua sacratissima fide. o popule dilecte. 12. mirabiles excellentias in hac quadragesima tibi declarabo.

- P**rima dicat excellentiam quidditatis.
- S**ecunda dicat excellentiam necessitatis.
- T**ertia dicat excellentiam unitatis.
- Q**uarta dicat excellentiam veritatis.
- Q**uinta dicat excellentiam nobilitatis.
- S**exta dicat excellentiam integritatis.
- S**eptima dicat excellentiam realitatis.
- O**ctaua dicat excellentiam passibilitatis.
- N**ona dicat excellentiam descensibilitatis.
- D**ecima dicat excellentiam reunitatis.
- U**ndecima dicat excellentiam certificabilitatis.
- D**uodecima dicat excellentiam danabilitatis.

Incipit quadragesimale de. 12. mirabilibus et excellentijs xpiane fidei: editum per venerabilem et paupercul fratem Antonium de vercellis: ordinis fratrum minorum de obseruantiis nuncupatorum.

Dominica in septuagesima de prima excellentia sacratissime fidei que dicat excellentia quidditatis. Sermo primus.

Fides tua te

saluā fecit. Luc. 7. Post cō
summationē pbenij et exor
dij hui⁹ nri qdragesimalis
pdicadi. vñ: cōicandi occur
rit in hac dñica septuagesi-

me: et p osequēs p oēs dies hebdomade se
quētis: declarare pñā mirabilē excellētiā
ipsi⁹ sacratissime fidei xpiane: q dī excellētia
gdditaris: seu diffinitiois. Sapientes oēs con
sueuerūt in oī sua orōne sermone siue tracta
tu. aū oīa demonstrare p gdditarē et diffinitio
nē: cēntiā ipsi⁹ rei de qua dicturi sunt vel tra
ctaturi: quos pcpue in hoc nro qdragesima
li duplici via cogor imitari et seg. Primoria
auctoritatis. Secdo via rōnis. C Primoria
auctoritatis. Mā pbs. j. Posterior ait: Ante
oēs demonstratiōe opz pgnosce de quo
libet subiecto qd est. Lū quo pcorāas Tullij
in prio de officijs sic ait: Dīs enī q a rōne su
supit de aliq re institutio debet a diffinitioē
phicā: ut intelligat qd sit id de quo dispuret
Plato insup in thimēo hoc idē pfirmās ait
In oī tractatu sp debet fieri ut inī initia cōsi
deret: id ē quo agit. C Secdo cogor ad hoc fa
ciendū via rōnis. Lax est enī fm pñm lib. de
regimie pncipiū. q cognitio sp pcedit amorē
eo q amor segit cognitionē rei: quo pcesso
cū sola diffinitio sit demonstratiua cēntie ipi⁹
rei. di. phi. 2. Met. 7. 7. Topi. Diffinitio ingt
est sermo idicās qd est eē rei p cēntialia: Et
prio Post. di. Diffinitio est cognitio subie
cte rei et ipsi⁹ qd qd ē. Et in pbenio pñi de
aia ait: Diffinitio est pncipiū oīs demonstra
tionis. Et Tullij. de oratore sic ingt. Diffini
tio est oratio qd sit id de quo agit oñdit q
breuissime. hec ille. Si igit ut ex pdictis patz
amor boni segt simpliciter cognitionē ipsius
boni: et diffinitio demonstrat simplr cēntiā ip
si⁹ boni. Igit ut diligat bonitas hui⁹ nri qua
dragesimalis seu tractat⁹ de mirabilib⁹ excel
lentijs ipsi⁹ xpiane fidei: prius habeo declara
re ipsi⁹ gdditarē et diffinitionē. Et qm fides
put recitat dñs Bonauētura in. 3. dist. 23. in
questionib⁹ Circa lrām. Et etiā Alexander de
bales in. 3. pre summe in tractatu de fide. Fi
des diuersimode accipit: et variat: et ne in eg
uoco laborem⁹ seu loqmur: et sic decipiamur
iuxta regulā phi. 2. Elencoꝝ dicētis. Ignorā
tes vim vocabuloꝝ defacili palogisānt. i. de

ciunt: accipiēdo. frē vnā p altera. Ideo vo
lens et intendēs simplr de fide ipsa tractare
inqstū est virt⁹ theologica omīssis ceteris de
scriptioib⁹ suis: ad duas solū ipsi⁹ fidei diffi
nitiones me cōuertā: quaz pria hez nō sit p
prie fm cēntiā talis est. Mā glo. sup illa ver
ba apli ad Roma. 4. c. Credidit abraā deo et
reputatū est ei ad iusticiā: sic ait: Fides ē spes
certa alicui⁹ de aliquo futuro bono. hec glo.
Licet hec sit descriptio poti⁹ qz diffinitio: et cō
petat nō tm fidei inqstū est virt⁹ theologica:
sed insup oī alteri rei: tm nre utilitatis et recre
ationis cā sup ipsaz tres aureos sermōes fa
ciem⁹ inclusiue. in qbus oñdā vobis qliter ha
beo maximā fidem. i. certā et firmā spē: q de
mētissim⁹ de saluator nri iesus xps in hac q
dragesima cōcedet mibi q faciā ingētē fru
ctū. Et insup cōcedet nobis grāz suā et remis
sionē pctōꝝ. Dico igit q fides inqstū est cer
ta spes alicui⁹ de aliquo futuro bono q hec
diffinitio et vobis et mibi debet eē gratissima
et delectabilis: qm hēo spē firmā: et certā atqz
indubitabilē: q de in pñi qdragesima dabit
vobis et grām suā et remissionem pctōꝝ: atqz
postmodū eternā britudinē et felicitatē. Tri
plici ergo maxime respectu habeo firmā fidē
seu spē firmā de futura grata et salute.

C De triplici respectu quo fidel⁹ pdicatoꝝ mo
uet hēc firmā fidē et spē: de grā et salute audiē
tiū doc. sacra: quoz pñi⁹ dī respect⁹ eruditōis

Rim⁹ ergo respect⁹ ex quo in me cau
p sat mag⁹ fides. i. maxima firma et cer
ta spes de vā salute et futura puerfio

ne ad deū dī: Respect⁹ eruditōis: seu nre do
ctrine. Mā doctrina nra: seu sermones mei
hēbūt pcpue: septē optimas et excellētes con
ditioēs ex qb⁹ facili⁹ qsqz pctōꝝ seu auditor po
terit ad pñiaz seu ad deū se puerfē: seu in grā
exis poterit facili⁹ in ipā phicē et pseruari. qz

C Prima dicit cōditio sublimitatis.

C Secūda dicit cōditio claritatis.

C Tertia dicit cōditio puritatis.

C Quarta dicit cōditio medietatis.

C Quinta dicit cōditio diuersitatis.

C Sexta dicit cōditio vigorositatis.

C Septima dicit cōditio cbaritatis.

C De septē cōditionib⁹ quas quilibet salutē
fera doctrina requirit. et primo de pñā q di
cit cōditio sublimitatis.

p Rima cōditio optia et excellēs quam
iugiter hēbit nra doctrina: ex q facil-

time poterit quisq; auditor: seu peccator: in
merito proficere: et ad deū seu ad penitētiā
se ducere: dī pōitio sublimitatis. Licet enī in
tellectū hūmā sit qdā simplex et immita poten
tia puata p se simpli oī formaveritatē pōt tū
appbēdere diuersas veritates: seu sint subli
mes: seu viles: seu nobiles: seu ignobiles: seu
alte: seu infime. Sic enī dīc pbs. 3. de aia. In
tellectū ē simplex nātr: et imitū: et denudat a
formis malib: ut oīz formas possit intelli
gere. hec ibi. Et ibidē dīc. Intellectū potētia
an intelligere ē sicut tabula rasa: in q nihil ē
depictū. Et ibidē dīc. Intellectū potētia est
spēs spēz. q pōt informari spēb: oīz intelli
gibiliū. sic sensus spēb: oīz sensibiliū. hec ibi
Dēz qz intellectū ē potētia altissima in hoīe
dicēte pho. io. Ethī. Intellectū ē altissima po
tētia in nobis cui opatio optia ē. claz ē ppi
hoc: qz magis potētia intellectiua eleuat et in
clinat ad virtutes: seu ad detestāda vicia per
virtutes altas pfūdas: excellentes sublimes.
atq; speculatiuas: qz p virtutes infimas: viles
grossas: atq; cōes. Idē dīc ppi hoc intēdo iu
giter in sermonib: incīs ponē et declarare ve
ritates. pfūdas: sublimes: atq; speculatiuas:
ex qb: facili inducam atq; flecti possitis: et
ad diligēdū deū: et ad rēplādū celestia. nec
nō ad detestāda vicia et perā. Et pīpue ut ex
piemini p totā qdragēsimā intēdo tractare.
De arduis veritatib: sacratissime fidei: q supe
rāt et excedūt oēs alias veritates. q aut intel
lectū qlibz magis delectet: seu citū inducat vel
inclinet ad bonū opandū p veritates altissi
mas et iustitias qz p veritates iustitias. igno
biles. atq; vilitates. qtuor. pbo. p. d. i. d. a. i. b.
Sēdo rōc. Tētio distinctiōe. Qrto silu
dine. C. p. d. o. b. ergo p. d. i. o. a. u. t. i. b. Mā pbs. 2.
de celo et mūdo ait: Adagis diligim: scire il
la de qb: mariaz dubitatiōz hēm: etiā p par
uas et debiles rōes: qz notiora qdē etiā p rō
nes efficaces. Idēz quoq; xi. de aialibus ait.
Adag: cupiscim: scire modicū de reb: bono
rabilib. I. 3. nō nisi p babilr id sciam: qz scire
multū cū certitudie de reb: min: nobilib: et
vib: hec ibi. Idē quoq; ait. i. 6. de aial. In re
b: sublimib: si intellectū hēat mediocrē expla
nationē sume delectat et pī qz in oib: iustis.
Idē in. 2. de celo et mū. etiā ait. Lū de corpi
b: celestib: qdēs possint solui pua et topica so
lutiōe. p. d. i. g. i. t. auditori ut vehemēs sit gaudiū
et dilectio ei. Et i. xi. d. aial. etiā dīc. Quāvis

pax sit qd de supiorib: substantijs accipim: tū
illō modicū est magi amatū: magi desidera
tū: et magi delectabile oī cognitiōe quā de oī
b: sit: substantijs inferiorib: hēm. Idē quoq;
pbs li. de secretis secretorū ad Alcrā. di. De re
b: altissimis etiā pua et debili cōsideratiōe ali
qd posse cōspicere iocūdiffimū et delectabilissi
mū ē. Idē etiā. io. ethi. Delectatio inquit du
plex ē. p. m. o. ēz sensū: et hz intellectū speculatiū
In quoq; opatiōes illa ē delectabilissima q
est pfectissima. pfectissima at opatio ē q ē sen
sus vel intellectū bñ dispositi in cōpatiōe ad op
timū cor: q subiacent sensui et intellectui. pfe
ctissima at delectatio est q ē p. m. intellectū ma
gis. qz q ē p. m. sensū. hec ibi. Idē quoq; pbs
xi. metha. sic ait. Intellegē bonū et nobile dif
ferūt quo ad pfectiōz et nobilitatē intellectū. et
intelligere vilia: qz incōueniēs vī q aliq; me
ditei et opatiōz intellectū occupet circa vilia: no
bilitas igit intelligibil pīnet ad nobilitatē in
tellectū: cū opatiōes circa obiecta p. p. i. a. spec
ficient. hec ibi. Deniq; Tho. sup. 3. de aia. dicit
Ille intellectū q p. a. intelligit nō ē nobilior: sed q
nobiliora intelligit pfectior ē. Et p. d. i. c. t. a. u. t. i.
b. p. 3. q. r. potētia intellectiua: sit et volitiua. tā
to magi flectunt et inducunt ad opandū bonū
et ad faciēdū diuinā volūtātē. qzto magis ve
ritates nobiliores et sublimiores eis offerūt.
Sēdo hoc idē pbat vnicā rōc. v. 3. obiectiōis
Fundamētū rōis ponit. pbs. io. ethi. d. A. p
p. d. i. o. obiecto qlibet potētia recipit suā pfectiō
nē et delectatiōz. p. 3. h. reglā. Lū enī ut dī. 7. de
aia. Obiectū visus sit color seu corpi colora
tū: claz ē q qn potētie visus pponit aliq; egre
gia figura: statū potētia visus delectat. vñ cecē.
xi. dī. Dulce lumē et delectabile ē oculū vidē solē
Tūc vltī snia ē etiā eiusdē pbs. 4. thopi. q sic
simpli ad simpli. ita magi ad magi. et sic ma
xime ad marie. Vñ si aliq; imago pulchra ē
et delectat potētiā visus. si aliq; ē pulchro: vel
pulchrima magi et marie ipaz potētiā visus
delectabit. quo p. s. u. p. p. o. s. i. t. o. certū ē ut dī. 9. ethi.
Nō ē marie intellectū et rō: S; manifestū ē q
obiectū potētie intellectiue ipaz pfectiōz et dele
ctatiōz qdēz vex. di. pho. 6. ethi. Dēz ingt ē bo
nū intellectū: sic falsus ē ei malū. Et Tuli lib. 3.
Tusculanaz qdōnū ait. Sapia et veritas sani
tas sunt ai. Inspeciētia autē et falsitas qsi iust
mitas. hec ille. Lum qbus recordis. Aug. in
li. retractationū ait. Veritas ē pfectū bonū
cuiuslibet humane mentis. Et Lact. li. j. c. j.

*p. i. d. i. c. t. u. s. n. o. a. r. m. a. g. i. s. q. f. i. c. i. u. r. p. d. i. c. t. u. s.
p. i. o. g. i. s. h. o. m. e. u. s. i. d. y. q. u. s. i. u. i. l. i. a. e. t. t. u. r. p. i. a.*

Sermo

Nullus eni suauior aio cib⁹ est: q³ cognitio
veritatis. hec ille. Ad si sic est: certū est q³ q³
libet veritas de rebus infimis. ut puta. de in
dustria mercatū: et agricultur: seu de sciētia
pingēdi: palacia cōstruendi: et hūmōi. Prebet
magnā delectationē potētē intellectiue et vo
lutiue. g³ a fortiori q³ro veritates altiores et no
biliōres eisde³ potentijs offerunt: tanto in se
ipsis maiores delectationes suscipiant. Et p³
pterea cuz aia sit nobilior oibus corpib⁹ crea
tis. Hinc est q³ veritas que dicit de ipsa: est
nobilior: et delectabilior: omni simul veritate
que dicit de quo vis corpe creato. p³ho atte
stāte in p³mo de aia. qui ait. Vna veritas vel
sciētia melior est altera: vel q³ est de melio
ri subiecto: vel quia certior alia: sed propter
vtrāq³ hec sciētia de aia melior est et nobili
or alijs sciētijs naturalib⁹: hec ibi. et Lōmē
tator sup. 3. de aia dicit. Subiectū sciētie de
anima nobilius est subiectis aliarū sciētiarū
et demonstratio eius est magis firma. Et ideo
ipsa preceat in nobilitate et delectatione oēs
alias sciētijs. hec ille. q³ si veritas de corpo
ribus et veritatibus inferiorib⁹: et precipue de
aia rōnali: sic flectit intellectū et voluntatem
ad delectationē spirituale et ad bene opandū
ergo a fortiori in infinitū: veritates q³ de pri
ma causa: seu de ipso deo: veluti nobiliores et
excellētiōres: quas et ego p³ totā q³dragēsimā
vobis offerre et p³ponere dispono: eis incom
parabiliter maiore³ delectationē tribuent: et
eas miro modo ad diligendū deum et faciē
dum eius voluntatē flectent et inducēt. Nam
et si ois alia veritas et sapiētia: ut predictū
est nobilis sit: et p³ consequēs delectabilis: tū
incōparabiliter veritas et sapiētia que de deo
habēt: est melior et nobilior atq³ p³fectior: quā
sapiētiā quicq³ tūc in se habet quādo pro
causa altissima et vltimo fine ipm deum con
templat: fm q³ dicit p³hs in primo metaphi.
Ad sapiētiā inquit p³inet cōsiderare causaz
altissimā: p³ quam de oibus iudicat et fm q³
de oibus ordinat. hec ille. Vnde ille q³ sic co
gnoscit veritatē aliquā p³ causam altissimā
que deus est: dicit simpliciter sapiens in q³trū
p³ diuinas regulas pōt aia iudicare et ordina
re. Et talis diuina sapiētia nobilior est: et per
cōsequēs delectabilior oibus alijs sciētijs
Sic eni dicit p³hs. 8. ethicor. Sapiētia est sci
entia honorabilissimorū et diuinorū: ideo habet
rationē capitis inter oēs scias. hec ibi. Et idē

p³hs in p³logo metaphisice sic dicit. Scia ma
xime diuina maxime honorāda est: et q³ma
xime de³ habet cā. vñ et dea est scia. Oēs at
alie scie magis necessarie sunt ea: dignior vero
nulla. hec ibi. Et 6. metaphi. dicit. Licet oēs
scie nobiles sint: tū scia diuina nobilior est
alijs: rōne subiecti. Et 2. act. li. 3. diui. insti. ait
Ois sapiētia hois in hoc vno est: ut deū co
gnoscat et colat. q³ si ut p³z. veritas de ipso deo
nobilior est oium. nulla alia sciētia delecta
bilior est. propter q³ p³hs. x. eth. ait. P³hia ha
bet mirabiles delectationes: puritate et firmi
tate. Et 12. metaphi. ait. Delectatio q³ est in
actu intellect³ eminētiōr est oī delectatione q³
est in actu sensus: et p³ sequēs oportet q³ ma
xima et p³fecta sit intelligētia optimi: et ita seg
tur maxima delectatio. hec ibi. Et p³fecto nō
est mirū. si veritas increata tantā impūit de
lectationē. cū etiā prout dicit Aug. in quodā
sermone ad heremitas. Quidā p³hs natural
stetit p³ delectationē ad p³teplādā naturā et
veritatē vñ⁹ apīs p³ annos. 30. continuos. Nō
eni sic stetit nisi delectationē habuisset. q³
ut dicit p³hs. x. ethi. Delectatio tenet opantē in
opere. O si p³hs iste audisset nobiles et altas
atq³ sublimes veritates de diuina et increa
ta scia: sic ut vos audietis a me dictim: q³ram
quēdo creditis habuisset delectationē: p³fecto
impossibile eēt enūerare. p³pterea dicebat. p³
p³hs. q³ dulcia fau. m. elo. r. su. m. o. m. Et Ber.
sup verba ecclias. Jocūditas cordis. rē. ait.
Illud est solū et vñ gaudiū. q³ nō de creatu
ra: sed de creatore accipit. q³ cū accepis ne
mo tollit a te. cui cōparata ois aliunde iocūdi
tas mero est: ois suauitas dolor est: oē dul
ce amarū est: oē deoū sedū est: oē postremo
q³ delectare potest molestus ē. hec ille. Et q³
etiā rōne cludit: q³ cū veritas q³ de deo ha
bēt. sit nobilior q³libet alia veritate: per conse
quēs est delectabilior et magis flectit et indu
cit aīum ad ipsū deū. Et certio hoc idē pro
bo distinctiōe. vñ: q³ doctrina seu veritas di
uina quā ego cōicabo vobis dictim est nobi
lior oī alia vñtata: sensibili et materiali scia. et
p³ cōsequēs delectabilior et efficacior ad con
uertēdū ad deū. Mā Tho. j. pte sūme. q. j. ar.
5. in corpe. q. dicit. Cū querit an sacra et diui
na doctrina sit dignior et delectabilior oī
b⁹ alijs scijs. Rndet q³ sic. Mā ista scia q³stuz
ad aliqd ē speculatiua: et p³ticare. p³ p³ h oēs ali
as scias tā speculatiuas q³ p³cticas trāscēdit.

Speculatiua autē scientia vna altera di-
gnior dicitur ppter certitudinē: tū ppter di-
gnitatē materie. Et q̄tum ad utrūq; hec sci-
entia diuina alias speculatiua excedit fin-
certitudinē quidem. q̄ alie scientie habēt cer-
titudinē ex naturali lumine rōnis humane
que potest errare. hec autem scientia hēt cer-
titudinem quidem ex lumine diuine scientie
que decipi non potest. Sedm dignitatē vero
materie etiā nobilior est: quia ista scientia est
principaliter de his que sua altitudine ratio-
nem transcendūt. Alie vero scientie conside-
rant ea tū: que rationi subdūt. **P**ractica-
rum vero scientiarū: illa dignior est: que ad
vltiorē finem nō ordinatur: sicut ciuilis mi-
litari. Nam bonū exercitus ad bonum ciui-
tatis ordinatur. Finis autem huius doctri-
ne inq̄tum est practica est beatitudo eterna:
ad quā sicut ad vltimū finem ordinatur oēs
alij fines scientiaꝝ practicaꝝ. propter qd̄. p-
uer. 9. Salomon ait. Adisti ancillas suas vo-
care ad arcem. Vnde manifestū est finem om-
nē modum omnibus alijs scientijs hanc di-
gniorē esse. Hec Tho. Quod melius idem
Tho. confirmās. vbi supra. ar. 6. in corpore. q.
ait. Cum querit an sapientia de deo sit nobi-
lior. R̄spōdeo dicendū. q̄ doctrina diuina
est maxime sapientia inter omnes sapientias
humanas: et maxime delectabilior et efficien-
tior nō quidem in aliquo genere tū: sed sim-
pliciter. Cum enī ut dicitur p̄io metaphisice
Sapientis sit ordinare et iudicare. Iudiciū
autem p̄ altiorē causam de inferioribus ha-
beatur. ille sapiens dicitur in vnoquoq; ge-
nere. q̄ considerat causam altissimā illius gene-
ris. sicut in genere edificij artifex: q̄ disponit
formā domus dicit sapiēs architector respectu
inferiorū artificū: qui dolāt lapides et ligna vlti-
parant cemetū. Vñ dicit. j. cor. 13. Vt sapiēs
architectus fundamētū posuit: et rursus in ge-
nere totius humane vite: prudens: sapiens:
dicit: inq̄tum ordinat humanos act̄ ad de-
bitum finē. Vñ dicit. puer. 10. Sapientia est
viro prudētia. Ille igitur q̄ considerat sim-
pliciter altissimā causam totius vniuersi qui
deus est maxime sapiens. Vñ et sapia dicit
esse diuinorū cognitio. ut p̄z p̄ Aug. 12. de tri.
Sacra autē doctrina p̄p̄issimē determinat
de deo finem q̄ est cā altissima: q̄ nō solū q̄tū
ad illū qd̄ est per creaturas cognoscibile. qd̄
p̄hi cognouerunt dicit. Ro. 1. Qd̄ notū est

de: manifestū est in illis. Sed etiā q̄tū ad d-
lud qd̄ notū est sibi soli de seipso: et alijs p̄
reuelationem cōdicatum: vnde sacra doctri-
na maxime dicit sapientia. h̄ Thomas ad 1am
Ex qua etiam distinctione clarissime p̄z qua-
liter doctrina quilibet p̄cipue sicut ē diuina:
quāto altior est: tanto est nobilior: et per p̄is
efficacior ad diligendū deū seu ad bene ope-
randum. **Q**uarto deniq; p̄bo vnica simi-
litudine. Nam videmus q̄ quāto potentia
auditiua sentit dulciorem melodiam: tanto
magis trahit ad eam audiendam: et t̄to ma-
gis in ipsa delectat. h̄ patet per exemplū bēi
patris nostri francisci qui vt habet in eius le-
genda. cum semel esset valde afflictus ob ni-
miam penitentiā: rogaretq; deū: vt aliquam
sibi dulcedinē et delectationē impēderet. statī
affuit angelus a deo missus habens citharā:
cū arcu in manu quā semel trahens beatus
franciscus quasi p̄nimitia dulcedine defecit
adeo q̄ si angelus secunda vice archū traxit
set beatus franci. penitus defecisset: sicut ipse
postmodū suis fratribus reuelauit. Vnde et
postmodum asseruit. q̄ oīs p̄is simul posita
mundi dulcedo illi dulcedini et delectationi
quā habuit cōparata nulla est. q̄ si potentia
sensitiua sic trahit a nobili suo obiecto. a for-
tiori potentia intellectiua et volitiua. magis i
cōpabiliter trahunt: et ad intelligendū et amā-
dū deū: cū eis p̄ponūt: sicut et ego faciā vobis
veritatis p̄fundissime et nobilissime: et sic ex
predictis p̄z p̄ma cōditio doctrine nostre. vñ
cōditio sublimitatis.

De scda additione quā quilibet salutifera
doctrina regit q̄ dicitur conditio claritatis.
Secunda cōditio optima et excellens
quā iugiter habebit doctrina nostra
dī cōditio claritatis. Mō tū volo q̄
doctrina mea iugiter sit sublimis: sed insup
q̄ sit valde clara. valdeq; distincta adeo. q̄
q̄sq; doctus et nō multū doct̄ cā facilliter po-
terit intelligē et accipere. Nā si alta et sublimia
predicārē: et obscuro mō et p̄fuso illa expone-
rē: et non clarificārē: p̄fecto vitupabilis cēt et
auctor doctrine: et insup ipsa doctrina. Molo igit
q̄ doctrina mea sit p̄fusa et obscura. Lū talis
doctrina sit iutilis et infructifera. put fuit doctri-
na: sic refert. s. Bernardin⁹ cuiusdā p̄dicator
q̄ cū p̄dicaret i quodā castro marchie anconi-
tane. ad quosdā paupes idiotas et illatos. p̄di-
cauit eis veritates altissimas d̄ astrologia. de

Sermo

Lochinna T.
corio debus
in clum
russuon
Jebseum
ofusa

probo vnica rōne v3 executionis. Fundamē
tum rationis ponit p̄hs. 2. Ad 2^{am}. di. Cogni
tio finis ⁊ boni mouet simpliciter operatē
ad agendū. patet hec reg. Nam agricola ideo
laborat campū: quia cognoscit q̄ exinde fru
ctum colligat. qđ nequaquā faceret. si sciret q̄
inde fructū non extraheret. Similiter homo
pecuniā diligit. quoniā scit eam esse bonam
quā nequā diligere. si ei⁹ bonitatē nō cogno
sceret. Quō p̄supposito. certū ē q̄ docina cla
ra ⁊ plana demonstrat bonitatē ipsius ve
ritatis: qua cognita. appetitus fertur natura
liter ad ipsam diligendam. quia ut dicit p̄
mo Ethicorū. Bonū naturaliter est diligibi
le. S3 cū fin. Grego. in omel. pentec. Amor
nunquā est ociosus. Q̄ parat enī magna si est
si autē opari renuit amor non est. hinc est q̄
post amorē clicitū consensit⁹ sequitur actus in
patus: dū scilz potentia sensitiue ex imperio
amoris ⁊ volūtātis mouetur ad actus ⁊ opa
tiones exteriores. Q̄ ppositū v̄ro est qm̄ do
ctrina est confusa ⁊ obscura: qm̄ tūc non co
gnoscit p̄ eam bonitas veritatis occulte: ⁊ p
consequēs non diligitur nec p̄ ipsa aliquid
boni opatur. Hinc p̄hs p̄mo de generatio
ne ait. Qđ non est cognitū non est diligibile
Et. iij. d̄ aia dicit. Volūtas nō fertur nisi in
p̄cognitū. Et. i. 2. Ad raphisice ing: Appeti
mus: simplr. qđ bonū esse cōspici⁹. Et Au
gust. in. q. de tri. ar. Inuisibilia diligere posu
mus. incognita at̄ nequaquā. Et. x. de tri. dicit:
Gimissim⁹ nouim⁹. nō nisi nota amari pos
se. Deinde idē p̄hs. vi. Ethico. dicit. Affirma
tio ⁊ negatio sunt in intellectu. ⁊ qđ intelle
ctus affirmat bonū hoc appetit et desiderat.
⁊ quod intellectus negat bonū. appetitus fu
git. hec ibi. Et qua ratione patet q̄ tanto qđ
conuertit⁹ ad diuinā p̄cepta q̄to doctrina
veritatis ei plana ⁊ clara impendit. Contra
vero tāto quis p̄sistit in peccatis: ⁊ in iniusti
cia q̄to audit vel suscipit doctrinā confusam
⁊ tenebrosam. Et tertio insup̄ probo intentū
meū vnica diffictio. Vñ Tho. in. q. p̄e sum
me. q. i. ar. 4. in corpore. q. dicit ei⁹ querit: An
qđ debeat vti metaphorice locutionib⁹. seu
infinis exemplis. dū sanctā doctrinā predi
cat. Rñdit di. Conueniēs est oīno sacre scri
pturę diuinā ⁊ spiritalia sub corporealiū me
taphoris tradere. Deus enī omnib⁹ prouidet
finē q̄ competit corū naturę. Est autē qđ natu
rale hominū. ut p̄ sensibilia ad sublimia intel

ligenda veniat: quia ut dicit libro de sensu 7
sen. 2. is nostra cognitio octus habet a sensu
Vnde conueniēter in sacra doctrina tradū-
tur nobis spūalia sub metaphorica locutione
Et hoc est quod Dyo⁹ dicit. iij. c. c. c. h. y. c. r. a.
Impossibile est nobis aliter ducere diuinuz
radiū. nisi varietate sacroz velaminū circū-
nclatū. Conuenit etiā sacre scripture que cōi-
ter oibus pponit. fm illud Ro. j. Sapienti-
bus 7 insipientibus debitor sum: ut spiritalia
sub corporalū similitudinibus pponantur: ut
saltē vel sic rudes ea capiant qui ad intelli-
genda fm se capienda non sunt ydonei. hec
Tho. Et ad affirmationē istoz facit qd pbs
prio 3. conom. dicit. Exēpla videntur in docē
rū ait. Exēpla aliquādo ponimus non ut ira
sint: sed ut melius intelligent qui adfuerint.
Et qua etiā distinctione prz qualiter doctri-
na ad hoc qd sit fructifera necessario debet eē
clara 7 plana. Quidē deniqz hoc idē. pbo si
militudine. nā pbs. 2. Philosophoz dicit. Lucas
natus non potest disputare de coloribz qz
ad remis: sed bene qstum ad nomen. qd si sic ē:
ergo non potest colores vere diligere: cū eos
videre non possit. Sic dico a simili. qd intelle-
ctus cui pponitur doctrina confusa 7 obscu-
ra. cum veritatē non pcpiat: non potest p vo-
luntatē ferri in amorē eius veritatis. Con-
tra vero sicut oculus san⁹ videns colores di-
uerfos 7 cognoscens fertur in illos p amorē
sic potentia intellectiua audiens doctrinam
claram 7 planā eam intelligit. 7 p consequēs
volūtas quasi cogitur ad diligendū eam. Et
ideo in hac nostra doctrina me volo habere
ad auditores. sicut se habet intellectus meus
agens ad intelligibilia: pro eo qd sicut intelle-
ctus specificat 7 demonstrat oīa intelligibilia
actu: que prius erant potentia. sic me opor-
tet facere: ad hoc ut doctrina mea fit utilis.
De hoc intellectu phus in. 3. de aia dicit. In-
tellectus in anima est duplex. scilz potētiālis
qui est omnia fieri: 7 agens: qui est oīa face-
re. Vnde sicut lumē facit colores potentia vi-
sibiles actu visos. sic intellectus agēs potētia
intelligibilia facit actu intellecta. hec ibi. Su-
per qd verba Commē. ait: Dpatio intellect⁹
agentis est oīa abstrahere. intelligere autem
est recipere intellectiua put sunt: opz igit ab-
strahere intelligibilia potētia actu vero intel-
ligibilia demonstrare: hec ille. Ergo modo cō-

fimili oportet se habere q̄ vtiliter alios vult
docere: ut scilz veritates que sunt in potētia
intelligibiles apud mentes auditorū actu fi-
ant intellectu. Similiter p̄bus. 3. de anima
ponit aliam similitudinē de intellectu practi-
co ⁊ speculatiuo. qm̄ et si speculatiu⁹ vniuersa-
liter intelligit: practicus tñ intellectus illud
vniuersale particulariter clarificat ⁊ demon-
strat. Vñ duplex inge est intellectus. scilz pra-
cticus ⁊ speculatiuus: qui differunt in modo
considerandi: q̄ speculatiuus simpliciter con-
siderat rem ⁊ vniuersaliter. practi⁹ vero con-
siderat ut res habent esse particulariter. Dif-
ferunt etiā in fine. q̄ finis speculatiui est ve-
ritas. finis autē practici est opus. hec ibi. Ex
predictis igit omnib⁹ p̄z scda conditio quā
habebit iugiter doctrina nostra que dicitur
conditio claritatis.

De tertia cōditione quā quilibet salutife
ra doctrīna requirit que dicitur additio puritatis

Erra conditio optima ⁊ excellēs do-
ctrine nostre ex qua facillime quisq;
auditor seu peccator ad deū se duc-
ti poterit. dicit conditio puritatis: qz non tñ
doctrina nostra ut fit vtilis. debet esse subti-
lis: ⁊ clara: sed oportet qd sit etiam pura: id est
remota ab omni falsitate. Vnde s̃m phum
Puz dicitur cui nihil contrarium est admi-
xuz. sicut res dicit pure alba seu dulcis que
nihil secuz habet aut de amaritudine aut de
nigredine. Et ideo in hac nostra doctrina. in-
tendo dimittere oēs falsitates. ⁊ insup opini-
ones seu rationes negatiuas: pure enī ⁊ sim-
plicit̃ veritates corꝝ declarabo. dimissis oī-
bus falsis ⁊ negatiuis rationib⁹: quonā non
sunt de pane lucrando. sed nec ad salutē ani-
māz proficiūt: sed potius inficiunt veritatēz.
qz autē simpliciter vera doctrina ⁊ precipue
in predicando debeat a se abicere oēm falsi-
tatē seu argumenta negatiua. nisi esset forte
euidēs necessitas ⁊ vtilitas triplex: probō.
Prio auctoritatibus. Scōdo ratiōe. Tercio
similitudinibus. ¶ **C** Main philosophos
primo posteriorū. ait: Affirmatio prior est
negatione: quia melior est semp demonstratio
que est de esse: q̃z que est de non esse. Et
3. Methaphi. dicit. Magis dicimus illū sci-
re qui scit rem affirmatiue prout est: q̃z qui
scit negatiue put nō est. Et primo Elencqu
Sapientis inquit opus est in vnaqzq; re
nō mentiri. sed mēticntē potius manifestare

4. *Bochius*
curator del
colle-romo
abboni fa
un an. fa
per un an.
in n.

Sermo

C Sedo hoc idem proba vnica ratione v3. finalitatis. Fundamentū rationis ponit L6 mētor super sedo pñficoz. di. Ea que sunt ad finem debent esse simpliciter fm ordinez finis. patet hec regula. Nam medicina que datur ad finē sanitatis. oportet q̄ habeat si militudinē cum ipsa sanitate: aliter si daret medicina falsa: seu cōtraria fini sanitatis. nequa q̄ infirmus sanitatem cōsequeret: sed potius mortē. Quo presupposito certū est: q̄ cū finis seu beatitudo anime rationalis. sit veritas increata prout tradūt theo. in. 4. dist. 49. Et saluator ipse Jo. 18. di. Ego sum via veritas: et vita. Oportet similiter q̄ ipsa rationalis anima ad eundem finē pueniat mediāte veritate. q̄ si aliquādo eidē anime rationali falsitas proponat defacili credit: et relinquit veritatē: et hoc precipue propter grauitatē carnis: que magis trahit et inclinat intellectum ad bona apparentia: q̄ ad bona vera et existentia. Sic enim dicit sapientie. 9. Corpus quod corrūpitur aggrauat animā: et depmit terrena inhabitatio sensum plurima cogitantem. Accidit etiā q̄ quandoq; argumēta negatiua sunt fortiora rationibus affirmatiuis et p̄ seq̄ns difficulter p̄t postea intellectus credere veritates. Sic enim phus. 8. topicorum dicit: Nihil enim prohibet: quedā falsa probabiliora esse quibusdā veris. Determitto q̄ etiā aliquando auditor audiet falsitatē: seu partē negatiuam. qua audita: aut tedio: aut necessitate ductus statim recedit. Et cū non audierit partē affirmatiuā adheret in postez falsitati. Luz igitur tales falsitates opponant fini et beatitudini anime rationalis. contra vero pura et simplex veritas sit cōueniens cū ipso fine. Ideo diuissis argumētis falsis: et rationibus negatiuis simpliciter demonstrabo puram veritatē. Determitto quoq; de perditione temporis: que fit in allegando rationes falsas. in quo tēpore possent dici multe veritates animaz in veritate roborantes. Hoc totū concludit phus. Lum. 3. de anima consult. di. Intellectus in actu oīno se debet habere sicut et res. quia sicut se habet res ad esse sic simpliciter debet habere ad cognosci et intelligi. **T**ertio hoc idem proba similitudinibus. Mā philosoph⁹. 18. de animalib⁹ ait: Ars et natura semper eijciunt superflua. Patet primo de arte. Nam sutor cum accipit formā alicuius p̄sonē: solum tm pannum

incidit: prout exigit forma ipsius p̄sonē. reliquū vero relinquit cum non sit necessarium. Similiter et natura hoc idem facit: q̄ stoma chus postq̄ cibum in se suscepit: retinet simpliciter quod est sibi necessariū: reliquū vero transmittit ad cetera corporis membra. q̄ si hoc facit ars: et natura a fortiori. hoc idē debet facere et obseruare veritas seu doctrina a spirītū sancto p̄ gratiaz in corde predicatoris infusa: cum gratia in infinitū sit p̄fectior quā liber arte atq; natura. Et ideo viciosum est supfluitates dicere: aut falsa argumenta allegare sine euidenti necessitate et vtilitate. ex quo talia animaz saluti nō possunt prodesse sed magis ut dictum est obesse. di. pho. 8. topi corū. Peccatū inquit est ostendere p̄ longiora aliquid: quod potest ostendi p̄ minora. Et peccatū est fieri p̄ plura: q̄d potest eque bñ fieri per pauciora. Aliā similitudinē habere possumus: de aia egressa a corpore et itura ad gloriā: que si haberet solam maculā venialis culpe: que est contraria bonitati increate: que nihil est aliud q̄ increata veritas: quoniam fm phm. Verū et bonum inuertitur quia omne ens verum est bonum et cōuerso. Impossibile est talem animā coniūgi cum ipsa veritate increata: sine aliq̄ satisfatione penitētie implicita: vel explicita. prout asserit Ric. in. 4. di. 16. ar. 5. q. 1. in corpore. q̄ propter qd dicitur Apoē. 21. Nihil coinquinatū intrabit in illud nec abhominatiōē faciens. et de conse. di. 4. c. non pōt. dicitur. Non pōt quis vite celestis gratiā acquirere nisi purgatus fuerit ab omni forde peccati. Ut ergo veritas doctrine create sit conformis veritati increate. oportet q̄ sit se mora ab omni falsitate cōtraria. Et sic ex predictis omnib⁹ patet conditio tertia doctrine nostre: que dicit conditio puritatis: q̄ puritatē doctrine: et consuetudine nobis cōcedere dignetur saluator noster Iesus xps qui cū omni puritate viuit et regnat deus p̄ infinita secula seculorum. Amen.

Seria secunda post dominicā septuagesime itez de p̄ditionalitate sacratissime fidei: seu de quoz alijs conditionibus q̄s quelibet salutifera doctrina requirit. Sermo secund⁹. Ides tua te saluū fecit. Itcz Luc. septimo. Declaratis bēsterno die tribus primis et optimis conditionibus: quas doctrina nostra iugiter habebit. Ne forte plurius nimis efficiat

in dictando et predicando ex qua prolixitate
tedium plerūq; mentibus auditorum gene-
rat: destitit a declaratione aliarum quattu-
or quas in hodierno sermone discrete decla-
randas reservavi: ut ex hoc visa tota simul p-
fectione doctrine nostre. anim⁹ quilibet for-
serventiusq; disponatur ad eam audiendam
et ad eam bonis et sanctis moribus imitan-
dam: et ut ordine scientie: q̄ etiam veluti qd
optimū. tota sensibiliū natura observat. put
expresse tradit. *Ax. 2. metha. 7. 3. de celo et mū-
do. 2. 8. phi.* Ad alias requisitas conditiones
venio. Accipe igit q̄rtā additionē. s. medietatis
De quarta conditione q̄ quilibet saluti-
fera doctrina requirit que dicitur conditio me-
dictatis.

Parta igitur cōditio optima et excel-
lens quā iugiter habebit nostra do-
ctrina ex qua faciliter poterit quisq;
auditor seu peccator in merito proficere et ad
deum se cōvertere. dicitur conditio medietatis
Ita q; sermones nostri non sint nimis pro-
liri et longi. ne fastidiū generent: nec insup-
er nimis breves ne veritates predicande remane-
ant obscure: et indeclarate apud mentes au-
ditorum: sed volo in ipsis sermonibus seu pre-
dicatione nostra tenere quoddā mediū: oēm
viciosam extremorū superfluitatē rescando
quod utiq; erit valde gratum: vtile atq; salu-
tiferum omnibus vobis. hoc enim mediū re-
quirat quilibet vera doctrina ad hoc ut sit saluti-
fera: auditoribusq; pficiat. qd q̄drupli probō.
Primo auctoritatibus. Secundo rationib;
Tertio similitudinibus. Quarto exemplo.
C Primo auctoritatibus. Nam p̄s. 6. po-
li. ait: Omnis excessus vel defectus rerū: vel
nocet: vel non proficit. Item. 2. de celo et mū.
ait. Illud quod per paucas ratiōes acquirit
facile tenet: s; qd p̄ plures acgrif difficili⁹ reti-
net. Idē quoq; p̄s i. 2. sue rethorice ait: Om-
nis sermo si brevior sit q̄ oporteat: obscurat
intellectū: si longior: difficilis erit retentiōis.
et discipulo obliuionē inducet. Idem quoq;
2. Ethicorū dicit. In omnib; medietas est lau-
danda. extrema autē vituperabilia sunt. Tu-
lius quoq; in prio de offi. ait: In plerisq; re-
bus mediocritas optima est. Deniq; Greg.
super Ezech. ait: Pauca loquēda sunt: et for-
tassis: hec vtilius proderunt: quia sepe alimē-
ta que minus sufficiunt avidius sumuntur.
Sic si autem cum multa ferre non valet ver-

bum exhortationis vel increpationis longi⁹
trahimus auditorem nostrū ad fastidiū duci-
mus. hec ille. C Secundo hoc idē probō du-
plici ratione. Primo ratione virtuositatis.
Secundo rōne perfectibilitatis. C Primo
probo ratione virtuositatis. Fundamentū ra-
tionis ponit p̄s. 2. Ethicorū di. Virtus est
simpliciter habitus electius immediate confi-
stens. quo ad nos. determinata et ut utiq; sa-
piens determinabit. hec ibi patet hec regula.
Nam cuz avaricia que pro se omnia vult te-
nere: et prodigalitas: que omnia vult indiscre-
te effundere sint quedam extrema medium
egredientia: adeo inter vitia computatur. Li-
beralitas autem que medium tenet: dum
partem pro se retinet: et partem effundit: opti-
ma virtus esse censetur. Quo presupposito:
certū est: q; si doctrina seu predicatio nostra
sit nimis longa. prolira seu brevis: cum me-
dium egrediat: nequaquā erit virtuosa et p̄ cō-
sequens non poterit bonificare animā: seu p-
ficere. Ecōtra si mediū teneat utiq; virtuosa
erit. Et propter hoc auditores recipient pfe-
ctionē sue bonitatis. dicitur p̄s. 2. Eth.
Virtus est habitus qui habentē perficit: et opus
eius bonum reddit. C Secūdo hoc idē p-
bo ratione perfectibilitatis. Fundamentū ra-
tionis est vniuersaliter omnium Theo. s. q;
Gratia diuina est pfectior natura. eo q; na-
turam perficit. Patet hec regula. Nam ani-
ma rationalis p naturā est min⁹ nobilis. q̄
sit quilibet angelus. di. ppheta. Minuisti cū
paulo minus ab angelis: sed tamē per gra-
tiā dei nobilior sit ipso lucifero et ceteri angel
damnatis. Quo presupposito: certū est. q; na-
tura proicit a se omnia supflua tanq; vana et
inutilia. di. p̄s. 3. de anima. Natura inquit
non agit frustra. nec deficit in necessarijs: nec
abundat in supfluis. hec ibi. Qd si hoc natu-
ra facit: a fortiori hec facere debet doctrina: q;
procedit a spū sancti gratia: aliter sequeretur
q; gratia dei esset impfectior natura: qd utiq;
viciosum esset. C Tertio deniq; probō idē
similitudinibus. Nam videm⁹ q; nimia abū-
dantia cibi et potus seu defectus corrumpit
fortitudinem sui organi ut di. p̄s. 2. Eth.
Ergo a simili: si doctrina seu predicatio ha-
beat defectū beatitudinis seu abundantiam
nimie prolixitatis. utiq; intellectiua potentiā
que est organum ipsum. s. anime corrūperet.
Quod bene cōfirmat Jo. 5. auri de consec.

Handwritten marginal note in the right margin, partially illegible.

di. 5. c. Nihil. Fames (inquit) in paucis diebus aufert hominē et liberat eū ex hac vita penali. excessus vero ciborum sumit et cōputrescere facit corpus humanū. et macerat egritudine diurna: et tunc cum morte crudeli consumit. hec ille. Alia similitudo habetur de medico corporali: qui si dederit medicinā egrotō aut nimis acutam: aut nimis defectuosā eum occidit. hoc idem facit predicator in predicatione sua spiritualiter: quod ille corporaliter facit. Aliam similitudinē ponit Aristot. de medio diuitū et pauperū: in quo consistit perfectio dicens. 4. poli. In omni ciuitate sunt multe species hominū. i. diuites. pauperes. et mediocres. inter quos mediocres sunt optimi: quia medium semper est optimū. hec ibi. Idem ibidē ait. Optimi sunt mediocres ciues in ciuitate. quia ipsi non desiderant aliena: sicut pauperes: nec per inuidiam diuitum substantiā desiderant: ergo nec insidias patiuntur nec fraudes ferunt: vnde semper sine periculo viuūt. hec ille. Hanc mediū laudabilem et optimā virtutem. Salomon petebat a dño cum Prover. 30. dicit. Mendicitatē et diuitias ne dederis mihi. Sed tribue tñ victui meo necessaria. ne forte faciat illiciar ad negandum: et dicam quis est dominus? aut egestate compulsus furer et piurē nomē dei mei. hec ibi. Ex predictis et go similitudinib⁹ pater: qualiter tam in doctrina sacra q̄ in ceteris virtutibus moralibus. mediū tanq̄ laudabile debet obseruari. Quarto postremo hoc idem probō vnico exemplo. v3 domini nostri iesu xpi. qui in acibus suis medium tanq̄ q̄ optimū et laudabile seruauit. Primo in natiuitate sua: quia natus est in medio terre habitabilis: et iacuit in medio duorum animalū: v3 bouis et asini. de quo medio prophetauerat Abachuch. 3. c. di. In medio duorum animalū cognosceris. Et Ysa. pmo de hec in edio dicit. Cognouit bos possessore suū. i. xpm: et asinus presepe domini sui. In hoc docens nos xps tenere mediū circa prudentiā: cuius extrema sunt fatuitas vel grossities: que per asinum. et dolesitas que per bouem que est corrupta significat: de quo etiā medio tenendo. i. pc. 3. dicit. Quasi modo genui infantes. p innocentia rationales contra fatuitatem. sine dolo. similitudine et dolesitatis. Fac. prudentie concipiscite. ut in eo crescatis in salutem. C Secundo tenuit xps mediū

in templo cum voluit sedere in medio doctorum. de quo medio Luc. 2. dicit. Invenierunt eum in medio doctorum: audientē eos: et interrogantes. Quo exemplo docuit xpus nos tenere medium circa iusticiam: cuius extrema sunt crudelitas: et remissio. propter qd in figura. ut habet Luc. 10. Samaritanus infudit oleum. contra crudelitatem. et vinū quod est valde acutū et penetratiū: et sanauit integre hominē a latronibus plagatum: et seminiū relictū. hoc medium iusticie tangit Salomō Prover. 8. dicens. In vijs iusticie ambulor: in medio seminarum iudicii. C Tertio tenuit xps mediū dum ambulat per mediū iudeorum de quo medio Luc. 3. dicit. Iesus autem transiens per medium illorum ibat. Quo exemplo docuit nos xps debere tenere medium circa fortitudines cuius extrema sunt pusillanimitas: et temeritas. Ipse enim non pusillanimiter timuit nec etiam iudeos iniegit: sic secure transiuit sine ipsorum iudeorum et suipius lesione. hoc mediū Dauid tenebat cum dicebat. Expectabam cum qui saluum me fecit: a pusillanimitate spiritus et tempestate: de quo optimo medio in figura Dan. 3. dicit. Fecit deus medium fornacis: quasi ventum roris flantem. C Quarto xps tenuit medium pendens in medio latronum. de quo medio Jo. 19. dicitur. Iesus baiulans sibi crucem: exiuit in eum qui dicit caluarie locum: ibiq̄ cum crucifixerunt: et cum eo alios duos. hinc et inde mediū autem Iesum. hec ibi. Quo exemplo docuit nos iesus tenere medium circa temperantiam: cuius extrema sunt nimia cura per sinistrum latronem. et nimia maceratio quod per dextrum significat. C Quinto deniq̄ xpus tenuit medium: dum stetit in medio discipulorum suorum. de quo medio dicit Jo. 20. Cum sero esset die illa vna sabbatorum: et fores essent clausę ubi erant discipuli congregati: propter metū iudeorum. venit Iesus et stetit in medio discipulorum: et dixit eis. Pax vobis hec ibi. Quo exemplo docuit nos xps debere tenere medium circa dilectionem omnium et non diligere vnum sicut filium: alterum vero sicut filiastrū: cuius extrema sunt nimia et inordinata vel pauca dilectio. seu docuit nos xpus in hoc debere tenere medium circa cōuersationem: cuius extrema sunt singularitas et tumultuositas. ut nec homo a comuni

tate se separet: nec etiam tumultibus secularibus se implicet. Nec etiam facere sicut quelibet: qui non conuersantur cum gebelinis. Nec eoduerso. Sed inter istos si tui vult vivere medium debet tenere. Quod medium tenebat David cum. 3. Re. 3. dicebat. Habitauit seruus tuus semper in medio populi tui que elegisti. Ex predictis auctoritatibus ratione similitudinibus et exemplo patet quarta conditio que habebit iugiter doctrina nostra que dicitur conditio medietatis.

De quinta condicione que quilibet salutifera doctrina requirit que dicitur conditio diuersitatis.

Quinta conditio optima et excellens quam iugiter habebit doctrina nostra: ex qua facilliter poterit quisque et in merito proficere: et ad deum seu ad penitentiam se conuertere dicitur conditio diuersitatis. Pro eo quod non tamen veritatem vnius rei declarabit: sed veritatem diuersarum rerum. Immo et plerumque eadem regula physica ad diuersas res accommodabitur: ut propter hoc potentia intellectiva auditoris: delectabilius proficiat in audicione talis doctrine: et quod doctrina salutifera debeat se extendere ad diuersas materias: seu ad diuersas veritates tripliciter.

Primo auctoritatibus.

Secundo ratione.

Tertio distinctione.

Primo ergo auctoritatibus. Nam probat Gregorius in prologo super Ezechielem dicentes. Dum cogito quod sepe inter quotidianas delicias etiam viliores cibi suauiter sapiunt. ideo minima et viliora legenti plerumque propono. Item in mappologia ait. Similitudo rerum aliquando molestat varietas vero fastidium tollit. Item Lassiordus li. 7. ait. Nemo dubitat homines ex varietate suauiter recreari: quia in continuatis magnus constat esse fastidium: dulcedo mellis si assidue sumatur omnibus perhorrescit. hec ille. Denique Iulius in primo li. veteris rethorice ait Variare orationem magnopere oportebit. Nam in omnibus rebus similitudo societatis est mater. Secundo hoc ideo proboratione perfectionis. Fundamentum rationis ponitur philosophus. 2. metaphysice. di. Diuersitas specierum est ad decorem et perfectionem totius vniuersi. patet hec regula. Nam si mundus

esset plenus solis lilijs: seu solo genere liliorum: etiam potentiam visiuam aliquantulum delectaret. Sed dum plenus est diuersitate florum: reputa liliorum: rosarum: violarum: et huiusmodi. magis potentiam visiuam perficit ac ceteros sensus delectat. hec idem exemplifica de varietate ciborum: erga potentiam gustus. et de varietate instrumentorum erga potentiam auditus. Quo presupposito certum est. quod si cognitio vnius veritatis potentiam intellectiuam perficit et delectat: multo magis ipsam perficit et delectabit diuersitas multarum veritatum. Quareque regulam iugiter christi seruaabo. Tertio insuper probor ideo distinctione. Nam Thomas. prima parte summe. q. 1. arti. 10. in corpore. q. dicit. Cum queritur an sacra scriptura: seu doctrina etiam sub vna littera debeat habere plures sensus et significationes. Rpondeo quod sic: quia Auctor sacre scripture est deus. in cuius potestate est ut non solum voces ad significandum accommodet: quod etiam homo facere potest. Sed etiam res ipsas: et ideo cum in omnibus scientijs voces significent: hoc habet proprium ista scientia. quod ipse res significat per voces etiam significat aliud. Illa ergo prima significatio qua voces significant res primum ad primum sensum qui est sensus historie vel litteralis. Illa vero significatio que res significat per voces. itaque res alias significat sensus spiritualis: qui supra litteralem fundat et eum supponit. hic autem sensus spiritualis tripliciter diuiditur. Sicut enim dicit Apostolus ad HebrEOS. 7. Lex vetus figura est noue legis: et ipsa noua lex. ut Dionysius. di. in ecclesiastica hierarchia. Est figura future glorie. In noua etiam lege ea que in capite gesta sunt figura sunt eorum que agere debemus nos. Secundum ergo quod ea que sunt legis veteris significant ea que sunt noue legis: est sensus allegoricus. Secundum ea vero que in christo sunt facta. vel in his que per christum sunt facta: sunt figura eorum que nos agere debemus: et est sensus moralis. Proinde vero significant ea que sunt in eterna gloria: est sensus Anagogicus. Quia vero sensus litteralis est quem auctor intendit: Auctor autem sacre scripture est deus: qui omnia suo intellectu comprehendit: ideo non est inconueniens. ut Aug. dicit. 2. confes. Si etiam sim vniuersalem sensum in vna littera sacre scripture plures sunt sensus. hec Thomas. ad litteram. Quia Thomas sententiam philosophi etiam confirmat. dum 2. posteriorum dicit. Demonstrari potest optime id est per plures causas et conuersos.

Et Commentator super. 5. phis. ait. Non est inconueniens sed valde congruum. q. idē se extendat ad diuersa. Dic exempli gratia. Videmus q. faber cum vno malleo facit diuersa instrumenta: vt puta. gladiū. lanceā. ligonē et hmoi: que omnia sunt ad decorē et perfectionem et vtilitatem totius vniuersi. Sic a simili dico q. predicator debet predicare res diuersas. lz aliqui easdē res diuersas ponat sub titulo et nomine vnius tractatus. Et insuper eandem auctoritatē seu regulam phicam dz accommodare ad diuersas veritates: que oia sunt demonstratiua magne pfectiōis. Nūc modum. s. predicādi diuersa. Ego iugiter obseruabo licet quadragesimale nostruz sub titulo xpiane fidei simpliciter ponatur. Ex predictis ergo patet cōditio hec: quā nra doctrina habebit: que dicitur cōditio diuersitatis. ¶ De sexta cōditōe q. qlibz salutifera doctrina requirit: que dicitur cōditio vigorositatis.

¶ Etia cōditio in ordine optima et excellens doctrine nostre dicitur cōditio vigorositatis: quia ipsa erit valde potens et valde vigorosa ad inducendum ad virtutes et virtuosas operationes: et etia ad remouendum ab omnibus vitijs atq. peccatis. Certum est enī q. quilibet intellectus naturaliter appetit certificari de rebus et veritatibus quātū potest. ¶ Propter q. phs. i. phis. dicit. Certitudo in omnibus instantū querenda est quātū recipit natura rei. Et. i. et bico. ait. Certitudinem non oportet in omnibz similiter experire: sed in singulis fm subiectā materiam: et in tantū quātū est propriū doctrine. hec ibi. Talis autem certitudo et si habeatur per auctoritatem et exempla: tamē vebementius per rationes naturales acquirit: vnde sola naturalis ratio preualet in fortitudine et vigore omnibus auctoritatibus munda. ¶ Et igitur doctrina nostra sit vigorosa nō tm auctoritatibus et exemplis: sed iugiter fortissime etiam naturalibus rationibus ipsam roborabo. Ad qd faciendū tripliciter cogor. Primo auctoritatibus.

Secundo ratione.

Tercio similitudine.

¶ Probo ergo auctoritatibus q. cogor sic procedere. Nam phs. i. meth. ait. Si recte doceant: g. causas de singulis reddunt. Et. 3. eth. dicit. Bonus singula rationibus probat et iudicat. Et. 4. phis. dicit. q. pulcherrime demō-

stratur: optimuz et delectabile est. Et. 7. eth. dicit. Non oportet solum dicere verum: sed etiam oportet causam verivel falsi assignare. Et. 2. meth. dicit. Verum nescimus sine cā et ratione. Et. 3. meth. ait. Veritatem querētes sine demonstratione sunt similes ignorantibus quo ire debeant. Deniq. Tullius lib. 3. de tusculanis. q. ait. Sapiens animus ita sp. est affectus: vt in vna quaque re rōne vtiat. ¶ Secundo h. idem. pbo vnica rōne: v. pfectiōnis. Fundamentū rōnis ponit phs. 5. meth. dicens. ¶ Perfectus tunc est vnūq. dz. et omnis substantia perfecta: qn fm spēm ppter virtutis: nulla pars deficit. hec ibi. patet hec regla. Nam domus tunc simpliciter ē perfecta qn hec tria simpliciter habet. v. fundamentum tectum: parietes: cui si vna harum partium deficeret: vtiq. domus imperfecta ē. ¶ Quod presupposito: certum est q. a simili tunc veritas dicitur perfecte esse probata qn est munita auctoritate et exemplo: sed precipue ratione que ratio si deficeret: dum sit perfectior et potentior omni auctoritate ceteris paribz vtiq. doctrina seu predicatio aliquantulum imperfecta esset. ¶ Et igitur doctrina nostra sit perfecta: cōmuniter auctoritatibz et exemplis etia validis rationibus vtiat. Nihil enim vt dicit phs. i. de celo et mūdo. Simpliciter est perfectum vbi trinitas. Et vltra hoc intendo potius vti rōne q. auctoritate: qn potentia intellectiua semper cogitur ab obiecto veritatis: et per consequens quasi cogit (et si libera sit) ipsam voluntatē ad id amandū qd intellectus cogitur credere. ¶ Tercio deniq. pbo similitudine q. doctrina vt sit autentica maxime indiget rōne quā similitudinem colligo a Commentatore super. 2. de anima: sicut color aī. non est visibilis sine lumine: sic nec verū est visibile sine rōne. h. ibi. Et sic ex predictis auctoritatibus rōne atq. similitudine. hec sexta cōditio.

¶ De septima cōditione q. quilibet salutifera doctrina requirit que dicit cōditio caritatis.

¶ Prima cōditio et vltima optima et excellens doctrine nostre dicitur cōditio caritatis. Non enim tm p. dca tio mea seu doctrina: supradictas cōditōes habebit: sed potissime volo q. habeat in se caritatem. Non enim volo predicare ppter cupiditatem pecunie: fame: honore: humane lau-

intellectiva appetat suum finem et actum tamquam quendam ipsius perfectionem: in nulla potentia finem desideratum consequi potest nisi prius habeat preuias dispositiones et preparaciones ad ipsum finem consequendum: quoniam finis: ut dicitur. 2. philosophia. naturaliter imponit necessitatem omnibus his que sunt ad finem. Et propter ea quoniam potentia intellectiva cuiuslibet hominis naturaliter appetat scire et cognoscere diversas veritates: quibus cognitis rationalis anima facilius consequitur gratiam dei: salutem propriam: atque gloriam sempiternam: tamen doctrinam ipsam ex qua intellectus veritates sue salutis percipit et cognoscit: nequaquam accipere potest sine aliquo debita dispositioe atque preparatione que omnino necessaria est ad quemlibet finem consequendum: et precipue ad hoc quod nostram recipiat doctrinam salutarem quod probabo. Primo auctoritatibus. Secundo ratione. Tertio distinctione. Primo probabo auctoritatibus. Nam philosophus. 2. de anima dicit. Actus actiuorum sunt in patiente bene disposito. Et Plato in thymeo. Forme dant simpliciter finem dispositionem ipsius materie. Et sanctus Bonaventura in preambulo primi sententiarum ait. Omnis perfectio. i. forma perficiens. presupponit suum perfectibile. i. subiectum. Iste dispositum. Denique philosophus. 9. ethicorum. ait. Ad hoc quod doctrina descendat et efficaciam habeat in auditionem oportet animam auditoris omnino esse bene dispositam et preparatam: sicut terra aliquando semini mittatur in ea. Et. 2. de anima dicit. Duri carne inepti sunt mente: molles autem carne bene apti sunt. Et secundo hoc idem probabo unica ratione: videlicet argumentationis fundamentum rationis habetur. 2. topicorum. Si de quo minus videtur inesse et inest: ergo et de quo magis. patet hec regula. Nam si miles potest expugnare castrum a fortiori dominus qui est eo potentior. Et si vnus pauper potest dare decem ducatos: a fortiori poterit dare ditior ipso. Quod presupposito: certum est quod ars et natura antequam tribuant formam seu perfectionem alicui materie: prius requirunt quod materia sit disposita. patet de arte. Nam forma sigilli non imprimitur cere nisi prius fuerit molificata. Item natura hoc idem facit: quia campus seu ager non fructificat nisi prius fuerit cultiuatus et dispositus: dicente Boetio metro. 1. tertii libri. Qui serere ingenuum voluit agrum liberat arua prius fructibus: Sal-

te rubos felicemque refecit: ut noua fruge grauis ceras cat. hec ille. Sed clarum est quod gratia diuina infundenda anime mediante doctrina: est nobilior et perfectior incomparabiliter omni arte atque natura: ergo per consequens maiorcm requirit in anima dispositionem: dicente Thoma. secunda secundae. q. 1. arti. 6. Operatio gratie cum nobilior sit natura: non minus sed magis ordinate procedit quam operatio nature. Quod totum confirmans Tullius in litusculanarum questionum ait. Ut ager quousque fertilis sine cultura fructuosus esse non potest: sic nec sine disposita doctrina salutis animus recipiat. Et Tertio hoc idem. Probabo. dicit beatus Thoma. 1. 2. q. 112. arti. 2. in corpore. q. di. Cum queritur an ad suscipiendum doctrinam sacram et per consequens diuinam gratiam requiratur aliqua dispositio in homine peccatore. Respondet quod gratia dupliciter accipitur. vel pro habitu. vel habituale dono dei. secundo pro auxilio dei vel ipsum diuinum auxilium mouens animam ad bonum. Primo modo accipiendo gratiam: ad gratiam erigitur aliqua preparatio gratie: que est quedam forma accidentalis: quia nulla forma imprimi non potest in materia disposita. Sed loquamur de gratia finem quod significat auxilium dei mouentis ad bonum sic nulla preparatio requiritur ex parte hominis preueniens diuinum auxilium. Sed potius quocumque preparatio in homine esse potest: est ex auxilio dei mouentis animam ad bonum. Et finem hoc ipse bonus motus habet. quo quisque preparatur ad bonum gratie suscipiendum est actus habet. mori a deo: quantum ad hoc dicit homo preparare animum. quod est principaliter a deo mouente liberum arbitrium. et finem hoc dicitur a deo voluntas hominis preparari et a domino gressus hominis dirigi. Et ex predictis igitur auctoritatibus ratione et distinctione patet qualiter ad doctrinam salutiferam audiendam. requiritur aliqua dispositio preuia: et si queris que sit illa. Rpondeo quod pro nunc sunt septem dispositiones necessarie ad suscipiendum utiliter doctrinam salutiferam. Quarum prima dicitur dispositio accessionis. Secunda dicitur dispositio festinationis. Tertia dicitur dispositio attentionis. Quarta dicitur dispositio creditiois. Quinta dicitur dispositio scepticois. Sexta dicitur dispositio susceptionis. Septima dicitur dispositio executionis. Et prima dispositio ex qua acquiritur salutis doctrina et per omnes diuina gratia et eterna gloria

dicat dispositio accessionis. Experientia teste videmus: qd qcuq; vult adiscere seu acqre ali quā artē seu vāiā z mundanā sapientiam necesse est qd vadat: vt videat: vt audiat magistrū illius artē: seu doctore illius scientie: aliter nec artē illā: nec scientiā vniq; adiscē posset. A simili o; facere eū qui vult docti inā veritatis: per dñs diuināz grām acqre: seu magnitudinē z turpitudinē suoz peccatoz; intelligere: qm o; vt actualiter accedat ad audiendū doctorem: z precipue p̄dicatōrē ipsi; veritatis: qm et tali auditiōe illius doctrine facilius qsq; adiscet ea per que z peccata dimittunt z diuinā grā seu eternā salus acquiritur. Et qd necesse sit actualiter accedere ad audiendū doctrinā p̄dicatiōis. p̄bo scripturā: p̄mo autēbus. Secdo ratione.

Tertio distinctione. Quarto similitudine

Quinto figura. Sexto exemplo. C. p̄mo

autēbus. Nam apostolus ad Ro. 10. inq̄.

Omnis qcuq; inuocauit nomē dñi saluus

erit qm ergo inuocabūt eum in quē non cre-

diderūt: Aut qm credent ei quē non audie-

runt: qm audient sine p̄dicante: qm vero

p̄dicabunt nisi mittant: sicut scriptum est:

q; speciosi pedes euangelizantiū pacem euā-

gelizantiū bona: sed nō omēs obediūt euā-

gelio. Itē enī dicit. Dñe q; credit audi-

tui nostro: ergo fides ex auditu: auditus autē

per verbū xp̄i: sed dico: nunq; non audierūt

Et qd in o. t. et. i. so. co. z in h. o. t. terre. ver. co.

h. ibi. Itē ad hebr. co. 4. ait. Diuinus ē enīz

sermo dei z efficit: z penetrabilior: oī gladio

ancipiri: z p̄tingens vsq; ad diuisionē aīe et

spūs. Itē Jac. 1. dicitur. In mansuetudine

suscipite infirmū verbū qd p̄t saluare aīas

vestras. Tullius etiā lib. 3. p̄nc rethorice dīc.

Hi maxime dociles sunt qui attentissime pa-

rati sunt audire. p̄bs etiā lib. de sen. z sena

to ait. Auditus plurimā prem p̄fert ad p̄n-

dentiam: sermo enī audibilis cā est discipli-

ne non s̄m se sed s̄m accidens: q; noīa sunt

que significant intellectum et quo accipitur

consequentia rez h̄mōi. Idem quoq; p̄bs in

probenio metha. ait. Auditū non habentia i

disciplinabilia sunt: habentia vero disciplina-

bilia. Itē p̄pha ait. Lucerna pedib; m. ver.

tu. z lu. se. m. Et p̄nc. 30. dicitur. Omnis ser-

mo dei igneus: elipens est omnibus speran-

tibus in se. Et Hier. 23. Verba mea sunt

quasi ignis z quasi malleus p̄terens petras
Et cant. 5. dicitur. Anima mea liquefacta ē:
cum dilectus meus loquutus est. Et p̄pha
dicit. Factus est cor meū tāq; cera liquefēs
in me. ven. mei. f. ex auditione verbi dei. Et
Itē. 13. dicitur. Omnipotens sermo tu; do
mine sanat oīa. f. scelera peccatozū. Et p̄pha
dicit. Misit verbū suū z sanauit eos. De
niq; p̄pha ait. Ver domini immaculata con
uertens animas testimonium domini fidele
sapientiam prestans paruulis. Et quib; au
ctoritatibus pater necessitas huius p̄nc con
ditionis. C. Secdo h̄ idem probō vnica rōne
vz specificationis. Fundamentū rationis po
nit p̄bs. 6. ethico. di. Non sufficit ad scientiā
alicuius vt sciat in vli z confuse. S; o; scire
determinare z distincte: p; hoc regula. Non
enim sufficit medico ad hoc qd sanat infirmū
q; sciat medicinā esse bonā in vniuersali: s;
o; q; intelligat in specie hāc medicinā: z hāc
fore tali z tali infirmitati necessariā: qm si in
genere daret omnes medicinas non sanaret
infirmū: sed occideret cum medicināz aliq;
sint calide aliq; frigide: z h̄mōi. Similiter
infantulus z si in sua pueritia i genere z vlr
cognoscat quēlibet hominē fore hominem z
non bestiam: ppter qd z vlr quēlibet appel
lat patrem: tñ talis cognitio generalis est im
perfecta: vnde vt p̄fectam scientiam habeat
de patre suo: oportet q; in sp̄e sciat z dicat. h̄
est pater meus z non alius. I; in particulari
tñ mater eius hoc sciat: vt habetur. 9. ethico.
q; ipsa est certa q; eū concepit: quod tñ pater
ignorat. Sed debet hunc in specie appellare
patrem suū z non alium s̄m cōm opinionē
seu errationem. Quo supposito certūz est
q; sicut duplex est scientia de felicitate et
beatitudine: prout ponit sanctus Bona
uentura. in. 4. distinctione. 49. articulo p̄mo
z tertio. Et Ricardus ibidem articulo. 2.
questione prima. Et Scotus ibidem que
stione secunda. Et Thomas in prima par
te summe. questione secunda. videlicet ge
neralis z specialis. Sic a simili duplex est
scientia que habetur de vitiis z virtutibus
scilicet generalis et specialis. Sed manife
stum est q; scientia communis et vniuersa
lis: qua vniuersaliter appetitur summum
bonum: Non est salutifera: nec saluat ani
mam. Prout dicunt theologi supradicti.

b 4

Et propter hoc philosophi habentes scientiā
in vniuersali damnati sunt: ppter qd oportet
q talis felicitas cognoscat et credatur in pri-
ri inq̃tum. s. solum consistit in clara dei visio-
ne et non in generali prout simpliciter est qd
dam bonū sufficientissimū. ergo a fili de vir-
tutibus et de vitia est dicendū: quoniam oportet
et in specie cognoscere hanc esse virtutem: et
hoc esse vitium et peccatū. similiter hoc esse
bonū et illud esse malū. quā specialitatē nul-
lus acquirit nisi per scientiā et doctrinā aut
auditionē sanctissime predicationis. s. quam
predicator: nō in genere: sed in specie veritatē
virtutū atq; vitiorū p̄dicat specificat et decla-
rat. et ideo sicut philosophi. ut dicit Aristoteles. Eth.
c. 6. Errauerunt in felicitate: dum quidā po-
suerunt cum in voluptatibus: quidā in diui-
tijs: quidā in honoribus: et huiusmodi. et p
consequens damnati sunt. sic et multi xpiani
obmissis predicationib; cadūt in diuersos er-
rores atq; peccata: dum non audiunt verbū
dei seu predicationes. de quibus Boetius p
sa. 2. tertij li. ait. Omnis mortaliū cura quā
multipliciū studiorum labor exerceat. diuerso
quidē calle procedit: sed ad vnam tamen fi-
nem beatitudinis nititur puenire. et infra sub-
iungit. di. Inest enī moribus hominū veri-
boni naturaliter inserta cupiditas. sed ad fal-
sa diuini error abducit. hec ille. Et ideo er-
rant grauissime illi bestiales viri: qui volen-
tes ire ad predicationē dicūt. O h quid opor-
tet ire tū ad predicationem. Ego bene scio
quid dicit predicator. Dicit enim q quisq;
debet facere bonum et dimittere malū. Ego
bene scio quid debeo facere. O macharone.
O grossolane. O bestialis et insensate homo
licet bonū scias esse faciendū in genere simi-
liter et malū fugiendū: non tū intelligis illud
in specie: et ideo propter hoc corruis in diuer-
sa peccata: estimādo esse bonū qd est malū et
malum quod est bonū. Et propter hoc meri-
to oib; talibus cōuenit illa cōminatio Ysa. 5.
di. De vobis qui dicitis malum bonū et bo-
nū malū: ponentes tenebras lucē: et lucem te-
nebras: ponentes amarū dulce et dulce ama-
rū. De qui sapientes estis in oculis vestris et
coram vobis in ipsis prudentes. hec ibi. Et
qua ratione etiam patet qualiter quisq; te-
netur ire ad p̄dicationē ad hoc ut illuminet
de veritatibus necessarijs ad salutē. C. Tercio
hoc idem probō distinctione. Ric. in. 4.

di. 7. ar. 2. q. 6. in corpore. q. dicentis. Cum q
ritur an ex confessione facta peccata remittā-
tur. Respondit q aut tempore cōfessionis peni-
tens adhibuit debitā diligentia examinandō
consciētā et petendo p̄siliū a peritis: et insup
se informādo de doctrina sacra ab his q in-
telligūt eam. prout de lege cōi humana p̄mit-
tit fragilitas: ut memoriā haberet oīz pecca-
torū suoz mortaliū. Aut facit ignorās et ma-
licia: aut ex ignorātia affectata vel crassa. Si
primo mō: dico q tali remittūt peccata in
cōfessione. Si vero scdo modo: dico q nec
aliquod peccatū oblitū seu etiā cōfessū ei re-
missum est. Et q plus est: put idem Ric. ait
in. 4. di. 9. ar. 2. q. 1. in corpore. q. Talis sic su-
scipiens eucharistiam mortaliter peccat: pro-
co q voluntarie irreuerēter illud suscipit dū
audire sacras predicationes nōluit. ex quib;
in specie peccata propria intellexeret: et sic ea
confiteri potuisset. Et qua distinctione patet
qualiter quisq; debet accedere ad audiendū
sacram doctrinā: ut illuminet. C. Quarto in
sup p̄bo similitudine q. s. diuina doctrina q
accipit in predicatione illuminat et conuertit
peccatores ad deū. Nam Luc. 7. legit. Qd
dñs suscitauit iuuenē mortuū verbo suo di-
cens. Adolefcens tibi dico surge: qui statim
surrexit viuus non tū corpore sed etiā aīa.
Nam ut dicit Ezech. 18. Anima que pecca-
uerit ipsa moriet. s. morte peccati. Sicut enī
corpus dicit mori dum anima separatur ab ip-
so. sic et anima spiritualiter p peccatū mori.
dum deus vel diuina gratia ab ipsa separatur
Sicut enī xps verbo suo adolefcētē mortu-
um viuificauit corporaliter. Sic etiā p̄dica-
tor verbo diuino spūaliter viuificat aīas pec-
catorū. dum ex accepta cōtritione: deus et di-
uina gratia iterū cum anima coniūgitur. Et
propter hoc saluator dicit Jo. 6. Amen amē
dico vobis qz venit hora et nūc est qm mor-
tui audient vocē filij dei. et q audierint viuēt.
Sup que verba Bernar. ait. Si mortui in
peccatis fueris viues: si vocē dei audieris. Si
cor tuū induratū fuerit emittet verbū suū et
liquefaciet illud. Sic enī p̄misit xpus. Qui-
cūq; audierint vocē filij dei viuēt. hec ille. Et
prouer. 13. Salomon ait. Rex dei. fons vite
ut declinet quis a ruina mortis. Et iō Ezech.
37. p̄cipit ipsi Ezech. Cōtra peccatores spū-
ritualiter mortuos clamare et dicē. Ossa ari-
da audite verbū dñi. hec dicit dñs deus. Ecce

ego intromittā in vos spū. v3 grē z viuētis. Alia ponit silitudo Jo. xi. De suscitatioe laza-
ri. Qñ clamauit dñs. Lazare veni foras: et
statim prodijt viuis qui fuerat mortuus. ut
ostendat: qd animā quadriduanā. sciamdiu in
peccatis mortuam z diu sepultam. diuinum
verbum spiritualiter resuscitat: z ista resurre-
ctio facta. maior: z nobilior est: materiali resu-
scitatione omniū corporū humanorū dicente
Greg. in. 4. dialogor. Si inuisibilia pensa-
mus nimirū constat: qd maius est miraculū p-
dicationis verbo atqz ordōis studio peccato-
res cōuertere ad deū: qd carne mortuos sus-
citare. In illis enī suscitāt caro itēz moritu-
ra. In isto vero anima in eterna victura. hec
ille. Q igit peccatores in peccatis mortui cur-
rite z venite ad audiendū verba diuina. Et
sic vitam diuine gratie facilius suscipietis.
¶ Quinto hoc idē figurat. Mā populo isra-
eli dic noctuqz de faciebat pcedere seu ab ā-
gelis portare. quandā columnā igneā. Exo.
13. Et qua dū filij israel illuminaretur egipti
os fugabāt z maris precipitiū euadebāt ipz
transcundo. Quid enī figuratiue p columnā
igneā nisi predicationē ignitā caritate acci-
pim? quā dñi peccatores audiūt z imitant
vtiqz liberāt a precipitiū maris. i. inferni: ma-
nibus pharaonis atqz egiptiorū. i. manibus
luciferi atqz satellitū suorū. ¶ Sexto deniqz
hoc idē probat exemplo. z attende queso cū
qsta reuerentia z deuotione quisqz debeat se
preparare ad audiendū verbū dei. Nam vi-
demus ad oculū. qd si aliqua dominatio seu
aliquis dñs sribit aliquā litterā popul suis.
statim omnes cōuocant: z statim omnes se
preparant ad audiendum litteras illas cum
desiderio sciendi quid in eis cōtinetur. Lan-
cellarius autē ascendit in altū coram popu-
lo z extrahit sibi capiteū seu byretū cum ma-
gna reuerentia aperiendo dictas litteras. Et
cum dñs noietur in litteris seu dñatio om-
nes faciunt reuerentiā: sic omnes cōgrega-
ti stant attenti ad audiendū. nullus mouetur
nullus logitur. nullus dormit. nullus oculos
hinc inde diuertit. Ibi totum cor apponitur
z intellectus totus aperitur. Sed quid finali-
ter ibi legitur. Ecce legitur plerūqz qd domi-
nus ponit ynam magnā taliāz toti populo:
vel qd habuit victoriam z sacomanauit terrā
et multos fecit captiuos. multosqz fecit infru-
sta incidit: z expulit totā partē guelforum seu

gebelinorū. Et fecit corū viros adulterari: z
similia ibi legunt. Si igitur ut patet quisqz
accedit ad audiendū tales litteras dñorum
temporalū immo melius dicam tyrannorū
qsto libentius debet z tenet quisqz xpianus
accedere ad audiendum diuinū verbum. Q
grandis confusio. Q grande vituperium. Q
ignominia maxima xpianorum: sic diligen-
tis audientium litteras talium dominorū. z
non audire diuina verba: que pprie sunt lit-
tere totius trinitatis. v3 patris z filij z spūs
sancti. Quas pronūciat predicator: tanqz can-
cellarius dei in persona toti trinitatis. De
autem littere talē habent sententiā. qd male-
facientibus pena eterna dabit. ecōtra vero cō-
terentibus confitentibus z benefacientibus
dabit ipse deus eternā vitam: infinitā gloriā:
perpetuāqz beatitudinē. Et cum diuina ver-
ba sint maioris auctoritatis qd omnes litte-
re temporalūz dominorū: tamē vilipendunt
z contēnunt veluti essent vile quid: nec ea au-
dire volunt: nec insup si audiunt nolunt ea re-
uereri sicut deet. Sed attendant tales: qd sic
contēnere diuina verba grauissimā penā in-
currūt. Et qd sit graue peccatū diuinū verbū
vilipendere. audi quid dicat August. i. q. 1. ca.
interrogo. Interrogavos fratres inquit z so-
rores dicite mibi quid vobis plus esse videat
corpus xpi. an verbū xpi. si vultis rez rñde-
re. hoc dicere debetis: qd nō sit minus vci bñ
dei qd corp⁹ xpi. Et ideo qsta solitudine ob-
seruamus. quando nobis ministrat corpus
xpi. ut nihil ex ipso de manibus nostris in
terrā cadat: tanta solitudine obseruare de-
bemus ne verbū dei quod nobis erogāt: dū
aliud cogitamus: aut loquimur de corde pu-
ro depercat: quia non minus reus erit qver-
bum dei negligenter audierit: qd ille qui cor-
pus xpi sua negligentia in terrā cadere per-
mittit. hec ille. Logita ergo qualem penā me-
retur: qd aut ex negligentia: aut ex malicia cor-
pus xpi conculcarit: quoniā similem penam
recepturi sunt quicūqz verbū dei aut contē-
nunt: aut audire negligūt. Cum insup grauif-
sima pena danda sit nebandis sodomitis.
Similis tñ z maior dāda est negligentibus
diuinū verbū saluatore attestāte. Ad Matth. 10.
vbi ait. Quicūqz nō recepit. nec audierit ser-
mones vestros: fugite in aliā civitatē: z exu-
tite pulcre de pedib⁹ vestris. Amē dico vo-
bis tollerabili⁹ erit terre sodomorum z go-

moreorum in die iudicii q̄ ciuitati illi. h̄. b̄. i. J̄rē
 Clemēs papa tertius d̄. c. Mull' ait. Qui enī
 rebellat vult et addiscere atq; agere bona re
 cusat magis diaboli. q̄ t̄pi mēbr̄ ostendit: et
 potius infidelis q̄ fidelis eē mōstrat. Et J̄si.
 do. in li. i. i. a. p. Enī de reprobatiōe talū. cōtē
 nētū audire verbū dī dīc: qd̄ trāsumptue po
 nitur. 37. d̄. c. Ideo. Ignorans ignorabit. qd̄
 de eo intelligēdū est qui noluit intelligere. ut
 b̄n̄ ageret. h̄. i. b̄. i. Et dī. 38. d̄. c. Qui ea inquit.
 Qui ea que dei sunt sapiunt a deo sapiunt.
 Et qui ea que dei sunt nesciunt a dño nesci
 unt. Paulo attestante q̄ ait. Siquis ignorat
 ignorabit. Idem quiq; Qui enī stultus est
 in culpa sapiens est in pena. Et August. 37.
 d̄. c. Non omnis. Non ois ignorans immu
 nis est a pena. Ille ignorans excusat a pena
 q̄ ibi disceret nō inuenit. Illis autē hoc igno
 sci non poterit. qui habentes a quo discerent
 operā nō dederunt. hec ille. Et idem Aug. li.
 de predestinatione scōy ait. Sicut nullū cui
 dentius est signū eterne salutis q̄ libet̄ au
 dire verbū dei. sic nullū euidentius est signū
 eterne reprobationis q̄ cōtemnere verbum
 dei. Deniq; saluator Jo. 8. De audientibus et
 non audientibus verbū dei cōcludit dī. Qui
 ex deo est verbū dei audit. propterea vos nō
 auditis. q̄ ex deo nō estis. Et statim adiun
 git dī. Vos autē ex patre diabolo estis. Et
 sic ex predictis auctoritatib; ratione. diffinio
 ne. similitudine. figura. atq; exēpla. p̄z prima
 dispositio ad suscipiendam diuinā doctrinā
 et p̄ cōsequēs diuinā grām que dicit disposi
 tio accessionis.

De secūda dispositione necessaria ad au
 diendā doctrinā q̄ dī dispositio festinationis.

Secūda dispositio in ordine dī dispositio
 festinationis. Non enī tñ oportet q̄ quisq;
 ut informet de reali ve
 ritate sue salutis accedat ad audiendā doctri
 nam dei. Sed insup oportet q̄ sit festinus in
 eundo. ut non tñ adsit medio vel fini ipsius
 sermonis: sed etiā principio. Et hoc dico con
 tra multos qui aut ex sensualitate plus dor
 miūt et sic non inter sunt principio: vel medio
 sed solū fini. Aut insup ex quadā cupiditate
 rex temporalū retrahūt ita q̄ nolūt intereē
 principio: sed solū medio et fini. dicunt enim.
 Ego possum stare p̄ dimidiā horā ad labo
 randū postea ibo et audiam predicationes. Ta
 leo p̄fecto sunt a demone valde decepti pro

eo q̄ qui vult p̄ficere in cogitatione veritatē
 oportet ut habeat principū mediū et finē. Et
 q̄ quisq; festināter et solcite debeat studere
 interesse nō tñ finē: sed medio et principio tri
 pliciter pbat. Primo auctoritate. Secūdo
 ratione. Tercio exēplo. Primo auctorita
 te. Mā seneca in suis puerbijs ait. Initia in
 qualibet re et arte laudabilia sunt et optia: sic
 finis. Idēs etiā. 3. Tropi. Illud ex quo bonū
 sequit statim fieri debet. Illud autē ex quo
 malū nunq̄. J̄rē primo posterior. Necesse ē
 marie habere et p̄cognoscere p̄ma p̄cipia: q̄
 p̄pter qd̄mūquodq; et illud magis. q̄ p̄pter
 illd̄ qd̄ amam; illud magis ē amādū. Sed
 oia posteriora scim; et credim; p̄ priora: et go
 illa magis oportet scire et h̄re. hec ille. Se
 cundo hoc idē probō vnicā rōne v̄z remotio
 nis. Fundamētū rōnis ponit Cōmētator. io.
 Met. dī. Remotis principijs remouet p̄se
 cto et cēntia ab oib; posteriorib; p̄z hec regula
 Lū enī fin p̄m. j. p̄bi. Principia rer natu
 ralū sint tria. v̄z materia p̄uatio et forma. si
 hec tria remoucant: nō dabit i mūdo p̄fectō
 alicui; cē: sicut exēpli grā. remota materia ḡ
 m seu farime nō pōt dare forma panis: s̄z vbi
 nō est forma ibi nō pōt esse cēntia alicui; rei
 cū forma: ut dī. 2. de aia. Sit simpl; que dat
 esse rei. Sūt si non sit p̄uatio farime nunq̄
 poterit forma introduci: cū sic forma p̄ficeret p̄
 uationi: qd̄ fas nō est. Sūt si radit arboris
 deficiet et nēq̄q; possz b̄ri p̄fectō arboris: atq;
 fruct; . Ecōtra vero habitis p̄ncipijs oim; su
 p̄radictor exēploz facile habent oia postero
 ra eorū. Quo p̄supposito certū est. q̄ a fili si
 gs nō festinat ad habendū p̄cipia ipsoz ser
 monū q̄ sūt in q̄dragesima. Impossibile ē q̄
 possit p̄fecte h̄re verā noticiā de fine et medio
 ipsoz sermonū: cū mediū et finis p̄dicationis
 trahāt suā p̄fectionē a p̄ncipio: p̄pter qd̄ Lō
 mētator. 3. p̄bi. dī. Ignorato p̄ncipio alicui;
 rei ignoratur et sequētia. Et p̄rio de ce. 2. mū.
 ait. Paru; error in p̄ncipio fit maxim; fine.
 Et. j. q. j. c. p̄ncipar; . Vt bono pagūf eritū q̄
 malo sunt inchoata p̄ncipio. Et iō p̄dentes
 p̄ncipiū p̄dicationis facili ter cadent in diuer
 sos errores. Oppositū vero est de eo q̄ acce
 dit ad p̄ncipiū: qm̄ facili app̄hendit realē cō
 clusionē toti; sermonis: ex q̄ postmodū facili
 ter diuinā grām acq̄rit. p̄ho attestāte q̄ p̄mo
 Et. b̄. ait. Principia quibet marie valēt ad oia
 p̄sequētia. Ex q̄ iōne p̄z q̄r q̄vult p̄ficere i do

ali ex i cog
 nione mū
 h̄. i. o. p̄vāt
 m̄. p̄ncipi
 h̄. m̄. b̄. i. d̄. i.
 m̄.

crina et gra dei dz sollicite festinare non tm
ut heat mediū et finē. sz etiā pncipiū pdicatio
nis. C Tertio idē pbo vnico exēplo. Mā legi
tur in vitis patz: q dū monach⁹ qdā multis
tērationib⁹ diabolicis deuict⁹ reliq̄stet mōste
riū. et sic postmodū infinita mala fecissz. tāq̄
despat⁹ nulla bona faciebat. Accidit tñ q di
uina inspiratōe duc⁹ iuit ad quēdā scñ p̄ez
p perēdo p̄silio salutis sue. Et dixit cum sim
despat⁹ videt mibi ipossibile q possim aliqd
bñ opari et vnq̄ saluari. Quid ad hec rñdes
p̄. Qui leta facie cū p̄fortis dicit. Fili mi ne
despes: qz oia bona q velles et necessaria sūt
sūt facere nō potes. Incipe tñ et fac aliqd par
uū bonū: qm virtute illi⁹ venies postea ad p
fectionē alioz bonoz opex. Vade igit et inci
pe hodierna die facere aliqd bonū: etiā si sit
puū: qm ex virtute isti⁹ pncipij facili⁹ p̄ficies
vsqz ad finē vite tue. Qui cū acceperet p̄silio
nō venit trienniu⁹ q erat p̄fectio: mōchus q̄
cēt in toto mōstrio. Duo exēplo p3 q vult
p̄ficere in aliquo bono seu incognitiōe salu
tis sue: dz sollicite ire ad pncipiū pdicatio
nis: et sūt se disponē ad faciēdū aliqd bonū
cui⁹ virtute poterit et in bonū. et p p̄seqns in
diuina gra p̄ficere. Ex p̄dictis igit auctorita
tib⁹ rōne et exēplo. p3 hec scda dispositio que
dicit dispositio festinationis.

C De tertia dispositiōe necessaria ad audiē
dū doctrinā sacra que d̄r dispō p̄tinuatōis.

Ertia dispō ex q salutar⁹ doctrina et
p p̄seqns diuina gra et eterna gloria
p̄seqt qz ex verbo dei sollicite audito
d̄r dispō p̄tinuatōis. Mā h̄m p̄m. s. meth.
Cōtinuū est simplr cui⁹ mot⁹ sp est vn⁹. Et iō
nō tñ oz qz qz accedat ad pncipiū pdicatio
nū. Sz oz illd cōtinuare a pncipio vsqz ad fi
nē. Et nō tñ oz ire ad oēs siml sermones ni
si impedimētū aliqd occurreret nōbile. Cōtra
hāc p̄tinuatōnē faciūt illi q nō pnt stare ad
sermonē nisi p mediā horā. Silt et illi q au
diūt vnū sermonē: vel duos: et postea nolunt
ampli⁹ ire: nec cogitāt q in 3. sermōe vel in se
q̄ntib⁹ maiore recipiēt delectationē: qz sepe
ut dic Auctor ser pncipioz. Alia p̄iūcta corpi
imitat passionē corpi. Et p̄pter hoc accidit
plerūqz q vna die vn⁹ ibit ad vnū sermonē:
et habens tūc corp⁹ indispositū nō delectat de
illo sermōe: sz poti⁹ recipit fastidiū. Dico ergo
silib⁹ qz vult p̄ficere: dz a pncipio sermo-

nis vsqz ad finē p̄seuerare: nec dz attēdere in
hoc tediū corpi: nec cupiditatē diuitiaz mū
danaz: et q tal p̄tinuatō sit necessaria ad p
fectū doctrine et diuine grē et salutis triplr p
bat. P̄dio auctib⁹. Scdo rōnib⁹. Tertio
exēplis. C P̄dio pbat auctib⁹. Mā p̄silio. sz
de sumo bo. ait: Inchoatib⁹ bonū p̄miū pro
mittit: sz p̄seueratib⁹ dat: tūc enī placz deo cō
uersatō nulla: qm bonū qd inchoam⁹ p̄seuerā
ti fine p̄plem⁹. Itē auctor i li. de morib⁹ p̄bo
rū ait: Licet non sit differēdū vnq̄ bonū in
cipe: et magna ps bonitatis sit incepsille am
plius tñ curādū est vsqz ad finē p̄seuerare.
hec ille. Et apo. ad Gal. 6. ait. Bonū autem
faciētes nō deficiamus: tempore enī suo me
temus nō deficientes. Et Ber. in suis sentē
tijs ait. Non sufficit inchoasse bonū: nisi sit
cōtinuatō: nec sufficit cōtinuatō: nisi sit et p
fecta cōsummatō. Seneca eplā. 3. ad Lucil
lū. Necesse est ingi ut virtutū vitia exitusqz
cōueniant. Et in collationib⁹ patz. li. 12. qdaz
de sanctis patrib⁹ di. Nō debet ēē mēs iust
in bonū ut cera mollis quālibet imp̄sionem
defacili suscipiēs: sed ut adamas. primū inq̄
petuū retinēs imp̄sionē. hec ibi. P̄dio. cri
am ad furiaz ait. In xpianis nō q̄ritur ini
tia: sed finis. P̄dant⁹ male cepit sz bñ finiuit.
Inde laudātur exordia: sz finis p̄ditōe d̄nat
Et Ber. de pe. di. 3. c. Incassū ait: Incassum
bonū agit si an vite terminū deserat: qz et fru
stra velociter currit: q p̄us qz ad metas: vne
rit deficit. Et dñs Lu. 9. ait. Nemo mittens
manū ad aratrū et aspiciēs retro aptus est re
gno dei. Itē Saluator Matth. 10. ait. Mōq̄
incepit: sed qui p̄seuerauerit vsqz in finē hic
salu⁹ erit. Deniqz de cons. di. 1. c. Sacerdote.
dicit. Sacerdote in ecclesia verbum dei faci
ente: qui egressus de auditorio fuerit excom
municetur. Ex p̄dictis igitur auctoritatib⁹
patet. q quisqz tenet non tñ in predicationi
bus sed etiam in quolibet bono incepto vsqz
ad finem p̄seuerare. C Secūdo hoc idē p
batur duplici rōne. P̄dio rōe. pponit p̄posi
tōis. Scdo rōe p̄fectōis. P̄dio ergo. pbat
rōe p̄positōis. Sūdamitū h⁹ rōnis ponit p̄s
8. phi. di. Dignius naturalr p̄ponitur min⁹
digno: et nobilius viliori: et prius posteriori.
patet hec regula. Nam quia aqua est nobili
us clementiz qz terra: et aer qz aqua: et ignis
qz aer: ideo naturaliter vnū precedit alterum
Silt videmus q dñs respectu maioris di-

publinc
li. 1. c. 1. in
com. 8. p.
verum. 1. q.
finis

gnitatis preponit oibus seruis suis. Quo p-
supposito certum est qd a fili cum spiritualia
prout est doctrina euangelica sint incompa-
bilitate nobiliora oibus temporalibus et corpo-
ralibus bonis: ppter hoc merito quisq; tene-
tur eam preferre oibus mundanis diuitijs:
atq; oibus sensualitatibus corporis qd co-
firmans Tho. scda scda. q. 32. ar. 3. in corpore
q. dices. Cum querit an spūalia bona seu spi-
rituales elemosyne sint potiores et pferende
omnibus elemosynis et corporalibus bonis
Rūdetur qd comparatio istaz elemosynarū
potest attendi dupliciter. Vno modo simpli-
citer loquendo: et fm hoc elemosyne spūales
peminet triplici rōne. Primo quidem qd
id qd erhibet nobilius est. s. donum spiritua-
le: qd peminet corporali. fm illud puerbi. 4.
Donum bonum tribuat vobis: legem meaz
ne derelinquatis. Scdo rōne eius cui sub-
uenitur: qd spūs nobilior est corpore. Vnde
sicut homo sibi ipsi magis debet puidē qd tū
ad spū qd quantum ad corpus: ita et primo
quem debet tāq; seipsum diligere. Tercio
quātum ad ipsos quibus subuenitur: qd sunt
spūales actus qui sunt nobiliores corporalibus
qui sunt quodammodo seruales. Alio mō
possunt comparari fm aliquē particularem
casum: in quo quedaz corporalis elemosyna
alicui spūali pferatur: puta quia magis esset
pascendū fame morientem: qd doceri. sicut et
indigenti dāri qd philosophari: qm hoc esset
simplr melius. h Tho. Et ppter hoc Sal.
Matth. 6. precipit dicens. Primum querite
regnū dei. et iusti. ci. et h oia adiū. vobis. Et
ibidem ait. Dico autē vobis ne solliciti sitis
anime vestre quid manducetis. neq; corpori
vestro quid induamini. Mōne aia plus ē qd
esca: et corpus plus qd vestimētū. Nolite ergo
thesaurizare vobis thesauros in terra: vbi eru-
go et thinea demolit: vbi fures effodiunt et
furantur. Thesaurizate autē vobis thesauros
scz virtutum et gratiaz in celo: vbi neq; eru-
go: neq; thinea demolitur: et vbi fures nō ef-
fodiunt nec furantur. hec ibi. Ecce ergo o cu-
pide et auare: qd teneis preponere diui-
nam doctrinam temporali lucro: cum sit no-
bilior in infinitū. Et ideo o paupercule plus
lucraberis in vna hora audiendo predicatio-
nē qd si centū ānis tibi foderes aurum puris-
simum. Et certe veniendo quotidie in qua-
dragesima per vnam horam ad predicatio-

nem non perdes nisi quadraginta horas: et
sic per consequēs quasi laborem duoz dicz
in quibus simpliciter tres vel quattuor gros-
sos lucratus fuisses. Perseuera igitur ad au-
diendum verbum dei et mereberis: put diti-
in infinitum thesaurz eterne vite. Et scdo h idē
probat rōne pfectionis: v3 qd pseuerantia i
oi bona opatiōe et precipue in audiendo pre-
dicationes est cuilibet necessaria. Fundamē-
tum rōnis ponit Saluator: Matth. 5. dices.
Estote pfecti. sin omni virtute: sicut et pater
vester celestis perfectus est. Quo ppsupposi-
to peto qd sit simpliciter pfectū. Rūdit phus
5. metha. di. Pfectū est cui nulla suarum
partium deest. Et. 3. phis. ait. Pfectus est
cui nihil deest. qd si sic est: claz est qd qui non
habet pseuerantiā in suo opere caret vna pte
virtutis: ergo tale opus est imperfectum: ergo
non est fm voluntatem saluatoris hoc preci-
pientis. Sed cū nulli liceat facere contra vo-
luntatem et pceptum saluatoris: ergo qsq;
tenetur perseuerare in bono incepto et in pre-
dicationibus vsq; in finē: qd egregie confir-
mans phs. 5. metha. ait. Pfectū est oē sim-
pliciter qd finem attingit. Tercio deniq;
h idem pbat exemplō. Nam videmus p
experientiā qd miles strenuus qui agreditur
aliquā pugnā nūq; deficit in pugnādo qm
ppter hoc maximū laborē sustineat: quosq;
aut victoriā de inimico deportauerit: aut ini-
micus sibi cedat cū pfusione et detrimento.
Sic ait Alexand. 3. vt habet c. de renun. c. j.
Indecens (inquit) oio pbat prius soluere
militie cingulum qd cedat victori aduersitas
prelior. Si hoc facit pro habenda victoriā tē-
porali: quāto fortius qsq; xpianus d3 continua-
re in bonis operibus vsq; in finē vt habeat
victoriā eterne vite in qua postmodū sibi
subijet et creatorē et oēs creaturas. Habet
si vis etiā aliū exemplū. Mā vt legit gen. 29.
Jacob seruinit laban iugiter. i. 4. ānis: vt ha-
beret Rachelē filiā eius qd certe erat vna pe-
cia carnis valde putrida et fetida. Et vt dicit
ibi textus. Videbāt ei dies pauci p amoris
magnitudine: qd si Jacob. i. 4. ānis pseuera-
uerit in labore: vt acgreret filiā laban: quāto
magis d3 quisq; pseuerare in bonis opibus
pro qbus mereamur postmodum eternā vitā
heu o mūdani ceci. o mūdani iniqui. o vtiq;
mundani filij diaboli. O carnales spurcissi-
mi atq; sensuales: vos totū ptrariū facitis:

dum toto tpe vite vestre insudatis pro acq-
rendis diuitijs: et pro fouendis vestris carna-
litatebus: nec quasi est qui velit in quadrage-
sima verba dei audire: nec pñteri pro quib⁹
beatitudinem acquirerent et felicitatem. Is
bene Grego. 47. di. c. omnes. de talib⁹ ait.
Omnes huius seculi dilectores in terrenis
rebus fortes sunt: in celestibus debiles. Nā
pro spali gloria vsqz ad mortē desudare ap-
petunt: et pro spe perpetua: nec pax qdem in
labore subsistit. Nam pro terrenis lucris q̄s
libet iniurias tollerant. Et pro celesti mercede:
vel tenuissimi verbi ferre contumelias re-
cusant. Terreno etiam iudici tota die assiste-
rentes sunt: in oratione vero coram deo vel
vnius hore momēto lassant. Sepe nuditate
deiectionē: famēqz p acgrēdis diuitijs atqz
honoribus tollant: et eaz rex spe se per ab-
stinētiā cruciant: ad quas adipiscendas se-
stinant: superna aut laboriose querere tanto
magis dissimulant: quāto magis ea retribu-
tardius putant. Ad itaqz quasi malay arbo-
rum more deorsum vasti sunt: sursum angu-
sti sunt: qz fortes in inferiora subsistunt et ad
superiora deficiunt: at ptra et qualitate pal-
marum designat. p̄ficiens vita iustoz et ne-
quaqz in terrenis rebus fortes sunt et in cele-
stibus debiles. Sed longius atqz distantius
studiosos magis deo se eribent qz seculo su-
isse meminerint. hec ille. Et p̄dictis aucto-
ritatibus rōne et exemplis: p̄z qualiter q vult
proficere in diuina doctrina et gfa dei d̄z p̄se
uerare in audiendo sanctissimas p̄dicatiōes
et qbus illuminat homo et saluat. Et p̄ p̄ns
p̄z etiā tertia dispō necessaria ad suscipiēduz
diuinā doctrinā: et p̄ p̄ns diuinā grām q̄ d̄r
dispō p̄tinuatōis: quā p̄tinuatōe: et p̄seuc-
rantiam in auditiōe sacre doctrine et in ce-
teris operibus virtuosus: nobis concedat oi-
potens deus qui est benedictus in secula se-
culozum. Amen.

¶ Seria quarta post dñicā septuagesime de
reliquis quattuor dispositionib⁹ necessarijs
ad diuinam doctrinam sermo quartus.

Ides tua te

saluū fecit. Luc. 7. Expletis
tribus dispositionibus cui-
libet necessarijs: ad hoc vt
quis perfecte sumat fructū
diuine doctrine seu sancta-

rum predicationū: necesse est vt quattuor se-
quentes conditiōes: etiam declaremus q̄ nō
minus necesse sunt: imo magis qz p̄ceden-
tes. Et vt ordinē seruemus: accipe nūc q̄rtaz
dispōnem in ordine declarandam.
¶ De quarta dispōne declaranda ad audiē-
dam doctrinam sanctam que dicitur disposi-
tio attentionis.

Quarta igit dispositio et qua acgrit
salutaris doctrina: et per p̄ns diuina
gfa dicit dispō attentionis. Clarum
est enim et iugiter experientia docet: q nullū
exercitium siue sit spūale siue corporale: vnqz
conseqt bonū finem sine p̄cipua attentione
dicente Seneca in puer. Nullum exercitiū
bonum reddit vbi est discursus et vagatio ai
Sic a filivolo dicere de exercitio auditiōis
diuini verbi seu doctrine euangelice: qm nō
sufficit: vt qs vadat ad audiendū verbū dei se-
stinant. Sz etiā oz q singulariter dū est ibi
singularissimā hēat attentionē ad veritates
declarandas: aliter nullum de diuino verbo
spūalem fructū aia reportat. Qui eni vult p̄-
ficere tā in ceteris qz etiā in doctrina diuina
oz q leuet cor suū totū oēs sensus: oēm volū-
tatē: oēm intellectū et memoriā atqz oēs vires
suas: ad id qd d̄r et declarat excludendo ma-
xime pro tunc a se oēs vagatiōes: oēs circū-
spectiōes: oēsqz mūdanas alias notias la-
sciuias atqz vagabūdas cogitatiōes. Dico ti-
bi. o mulier que corpore stas ad p̄dicatiōes:
sed corde et fantasia es aut ad faciēdu cognā
aut ad laudandū p̄anos et hmoi. Deu dico
tibi. O adolescēs q et si venis ad p̄dicatiōē
mens tua vagabūda semp discurret p varia
et diuersa inutilia. Dico igit gnāliter q diuina
doctrina sicut cetera exercitia p̄cipue regit:
q cor cuiuslibet sit attētū: sit directū: sitqz to-
tum eleuatū ad ea q dicūt et non ad alias fa-
tasias et notias cogitatiōes. Talis aut atten-
tio ad diuinā doctrinā capiēdā p̄batur esse
necessaria qnqz. s. p̄mo aucte. Scdo rōne

Tertio distinctionibus. Quarto similitudine
Quinto exemplo. ¶ p̄mo p̄bat auctib⁹
q qz debet habere maximā attentionē ad
ea q p̄dicator dic et declarat. Nā p̄s. 4. pol.
ait. Ad agnis negocijs oz simpliciter aiuz oz
dinari ad vnū opus: q maior est cura que ē
intenta circa vnum qz si circa multa. hec ibi.
Item auctor. lib. de causis. p̄positiōe 16. ait.
Virtus omnis vnica fortior est et plus firma

¶ Ad 4o.
¶ In 4o. p̄bat
ut p̄bat
vbi d̄r q
ad. uerbo
p̄ diuini

q̄ virtus dispersa et multiplicata: q̄ ois virtus
 appropinquans vni vero est plus firma q̄ q̄
 longinqua est ab eo: q̄ enim virtus incipit
 multiplicari: tunc destruit virtus eius et per
 consequens infirmat eius vehementia. hec ibi.
 Item Boetius in lib. de disciplina scolariū
 ait. Disciplinis q̄sq; d̄z esse beniuolus: docil-
 lis atq; attēus in exercitio. beniuolus ad au-
 diendum: in aio attentus ad recipiendū: et in
 se toto docilis ad intelligendū. Discipulus autē
 discipulus qui currit per vicos et plateas: et q̄
 aio est vagabundus non proficiet in doctrina.
 hec ibi. Item Tullius in retho. p̄ma que ars
 vetus dicitur ait. Dociles eos facimus si ap-
 te et breuiter summā cause exponimus: cūq;
 docilem vis facere. simul et attentū facias ōz
 Nam is maxime docilis est qui attentissi-
 me paratus est audire. hec ibi. Idem quoq;
 ibidem li. 4. ait. Audiēti discipulo intento
 opus est aio ne oia dilabant si vnū aliquid
 effugit. Item Seneca ad Lucillū ait. Id̄i-
 mum argumentū cōposite mentis existimo:
 posse consistere et secū morari et assidua inten-
 tione ad ea que referunt occupari. Et eccle.
 28. dicit. Qui minorat actu percipiet sapientiā
 Et idem. 29. di. Qui conatur multa agere in-
 cidet in ruinā. Et Grego. 4. dialogorū ait.
 Cum aius diuidit ad multa: fit minor ad sin-
 gula: tantoq; ei minima res furripit: quāto
 latius in multis occupat. h̄ ibi. Idem in pa-
 storali ait. Impar quisq; inuenit ad singula
 dum phasā mente spargit ad multa. Et qui
 dam versificator dicit. Plurib⁹ intentus mi-
 nor est ad singula sensus. Item Cassio. lib. x.
 epistolaz ait. Duabus curis ingenius simul
 non debet occupari. Itē. puerb. 28. Salomō
 ait. Qui declinat aurem suā ne audiat leges
 sez deit: oratio eius erit execrabilis. Et puer.
 j. dicit. Inuocabūt me et non exaudiam eos:
 eo q̄ crosam habuerūt disciplinam v̄z legis
 mee. Ex predictis auctoritatibus p̄z qualiter
 impossibile est veritatē diuini verbi accipere
 nisi quis habeat summā attentionē ad audi-
 endū illam. C̄sc̄o h̄ idem probō vnica ra-
 tionis videlz remotiois. Fundamentum ra-
 tionis ponit Aristoteles lib. j. de regi. princi.
 dicens. Potentia remota ab obiecto priua-
 tur virtute et influentia eiusdem obiecti. pater
 hec regula. Certum est enim q̄ sol est quod-
 dam obiectum potentie visive quem si ocu-
 lus temperate directe respicit seu attendit in

fluentiam sue delectationis et cognitionē sue
 pulchritudinis suscipit. dicente Ecclesiastes.
 xi. Dulce lumen et delectabile est oculis vide-
 re solem. Contra si potentia visiva respici-
 at et aduerso seu ad alia: non respiciendo p̄-
 prie solem clarum est: q̄ oculus nullam in-
 fluentiam delectationis ab ipso sole perci-
 pere potest. Similiter si potentia visiva di-
 recte respiciat seu attendat in aliquam pul-
 cherrimam imaginem virginis gloriose et
 non in aliam: clarum est: q̄ ab eadem quan-
 dam influentiam maxime delectationis re-
 cipit. Contra si oculus respiciat ad alia simi-
 li diversa obiecta impossibile est q̄ de predicta
 imagine accipiat cognitionem: et per conse-
 quens delectationem. Duo presupposito cer-
 tum est q̄ potentia intellectiva non potest si-
 mul et semel ferri in diuersas res: seu i diuer-
 sa obiecta cum sit potentia simplissima: dicē-
 te p̄bo. 3. de anima. Impossibile est eandem
 potentiam p̄o nunc ferri in diuersa obiecta
 Vnde et contingit intellectum multa scire.
 intelligere vero non nisi vnum. Ad si sic est
 manifestum est q̄ dum intellectus seu volū-
 tas ad veritatem non attendunt: est per con-
 sequens omnino impossibile q̄ tunc recipi-
 ant veritatem diuini verbi seu ab ipso deo i
 fluentiam gratiarum quas appetunt et requi-
 runt. Vis igitur o fidelis anima fructū ora-
 tionis: et q̄maxime predicationis recipere et
 gratiam acquirere quā desideras: fac q̄ di-
 recte intellectus tuus atq; voluntas solum
 intendat ad deum seu ad veritates que di-
 cuntur et declarantur. Hanc attentionē q̄
 plures non habent. ideo sine fructu diuine p̄-
 dicationis et gratie: a predicatione recedunt:
 vnde contingit q̄ aliqui vagantur: aliqui di-
 scurrunt per circuitum nec reperiunt locum:
 sicut fornicee diaboli. Aliqui attendūt ad ap-
 ponendum manus super caudam accipitris
 quem ad predicationē portauerunt. Aliqui
 auertunt oculos impudicos a predicatione et
 conuertunt ad vanas mulieres. Aliqui vō-
 lunt numerare quot semine vel homines ad
 predicationem venerunt. Alij murmurant:
 Alij recedunt sine necessitate. Alij loquūtur
 vana ad inuicem. Alij faciunt diuersa signa
 cum oculis. Et alij aliquando dum habent
 locum secretum in predicatione fornicantur
 sicut contigit laude in quadam ecclesia dum
 predicaret quidam pater conuenualis: vo-

entus magister paulus in die annunciationis virginis marie: eodem predicante quidam ribaldus diabolica suggestionem verba tus mulierem in eadem ecclesia cathedrali post altare sancte katherine posstravit prout a pluribus visus fuit. Alij insuper impudicis manibus mulieres venientes ad predicationem stimulant et pungunt. Quod talia et multa similia miseri homines et mulieres faciunt in predicatione fructum predicationis et per hunc diuine gratie penitus ignorant. Contra quos Aristoteles in methaphysica. intelligit bonum et nobile. Intelligere vana et vilia valde differunt quoad perfectionem et nobilitatem intellectus: quod valde inconueniens videtur quod aliquis meditatur subtilia et operationem actus sui occupet circa vana et vilia. Mobilitas igitur intelligendi primum simpliciter ad nobilitatem intellectus cum operationibus circa obiecta propria specificentur. hec ille.

Tertio insuper proba intentum distinctionibus et ut per quendam similitudinem loquar Thomas. xxij. q. 8. articulo. 3. querit An attentio requiratur in omni re et maxime ad vocalem orationem. Respondit dicens. Attentio potest haberi ad tria. Primo ad verborum ordinem vel tenorem. videlicet: ne ille qui orat erret in proferendo verba. Secundo ad verborum significationem: ut scilicet ille qui orat verba orationis et petitionis intelligat: et hec due attentiones non sunt necessarie: tum quia simplices et idiote eas habere non possunt. tum quia si in simplicibus verbis velit homo cogitare aliter verba sint formanda: et intelligenda mentis euagationem incurrerit. Tercio potest haberi intentio ad finem: et hec maxime est necessaria cuius ratio est: quia finis orationis est duplex. scilicet deus qui orat: et illud pro quo oratur: siue persona pro qua oratur. Et ista duo siue hanc duplicem attentionem non solum doctri: sed etiam idiote et simplices habere possunt. Immo quod plus est attentio qua mens fertur in deum quandoque instantum abundat: ut etiam mens obliuiscatur omnium aliorum: sicut dicit Virgilius de sancto vic. h. Tho. Aliam distinctionem egregiam et similem ponit Ricardus. moralium. 4. distinctio. 5. articulo. 5. q. 6. in corpore. q. dicens. Quod queritur an vocalis oratio sine mentali attentione sit meritoria vel satisfactoria. Respondetur quod orationis triplex est efficacia. scilicet in merendo: et sic

est satisfactoria. Et in impetrando: et orantem spiritualiter et experimentaliter reficiendo. modo nullam istarum efficaciarum habet vocalis oratio: si eam non precedat: aut non concomitetur concordans meditatio: aliter enim non esset moralis actus: nam actus exterior moralis non est nisi per comparisonem ad actum rationis interiorum: si autem adsit intentio debita et actualis in principio vocalis orationis quous postea non sequatur: tamen oratio vocalis est meritoria et imperatiua per virtutem prime intentionis nisi postea interruptatur per intentionem contrariam. Sicut cum aliquis ex bona intentione incipit peregrinari: vel elemosynam dare totus actus sequens meritorius est virtute intentionis prime quous cesset sua intentio actualis. Sed efficaciam spiritualiter reficiendi orationem non habet vocalis oratio: nisi quoad ea comitatur intentio. Et sic intelligitur illud verbum Apostoli. i. ad corinthios. i. 4. Si oram lingua spiritus meus orat: mens autem mea sine fructu est. Sciendum tamen est quod potest intentio conuenire vocali orationi tripliciter. scilicet aut aplicando eam ad verba que dicuntur: aut ad illud quod petitur: aut ad illum cui oratio porrigitur. Et quocumque istorum modorum adsit: intentio non est inefficax ad satisfaciendum vocalis oratio: sed secunda intentio melior est quam prima: et tertia quam secunda. Vnde Virgilius in libro de virtute orandi inter principium et medium dicit pura oratio est: quoniam ex abundantia deuotionis mens ita accenditur ut cum se ad deum postulatura conuerterit pre amoris eius magnitudine: etiam petitionis sue obliuiscatur. h. ibi.

Et predictis distinctionibus arguo a fili: cum de filiis idem sit iudicium. quod si oratio est utilis sine attentione precipua ad id quod deus vel orat: a fili doctrina diuina: nulli poterit proficere nisi per ipsam audiens audiat eam cum matia attentione et reuerentia.

Quarto h. idem. proba similitudine: ex propria. n. docet quod venator: qui filius vult currere per duos lepores nullum eorum capere poterit: quos tamen facili cepisset si sigillatim per unum illos curruisset. Quod quidam sapiens metrico loquendo testatur dicit. Quis binos lepores vna sectabit: hora vno quous: qui quoque carebit utroque. A fili dico de sacra doctrina et divina gratia quam mens nequaquam accipere poterit: quod circa multa est euagabunda.

Quinto denique h. idem. proba unico exemplo. Nam legitur in vita beati Symonis et Iude. quod cum sel esset in ecclesia et predicando celebra-

Ibiq; etiā magna multitudo ppli: que utiq; erat vagabunda: nec ad verbū diuinū erat at-
tēta: atq; ipse sanctus vidit in eadē ecclesia
quendā demonē habentē magnā cartam in
manibus et scribentē in ea omnes cogitatio-
nes noxias et vagabundas: circa quas popu-
lus ipse dū predicaret erat occupatus: et cum
carta deficeret: pro eo q; tota iam conscripta
erat: et demon cum dentibus ipsam clonga-
re vellet: subito carta fracta caput eius ictu va-
lido murū impetijt: ita ut sonitus collisionis
et vulnus capitis sentiret quo facto statim cū-
nuit: qd totum idem cpus populo singillatim
reuelauit: scire eos redarguens: q; in ora-
tionibus et pdicatione sinebāt ingredi eorū
mentibus et cordibus: varias supbas: mūda-
nas: carnales: atq; dyabolicas cogitationes
ppter qd indigni oīno reddebant: et sacra do-
ctrina et diuina gratia. Et predictis igit om-
nibus pz quarta dispositio necessaria ad su-
scipiendū doctrinā sacrā et p cōsequens diui-
nam gratiā que dicit dispositio attentionis.
De quinta dispositione necessaria ad au-
diendū doctrinā sacrā q dī dispō creditoris.

Quinta dispositio ex qua acgritur sa-
lutaris doctrina et p consequēs diui-
na gratia et eterna gloria: dicit dispo-
sitiō creditoris. Non enim tm opz q; qsq; in
audiendo euangelicā doctrinā habeat dispo-
sitiones suprapositas: sed sup oīa necesse est
q; simpliciter credat ea q; sibi a doctore et p-
dicatore proponūtur: nec faciāt sicut faciūt q-
dam supbi inflati: arrogātes: atq; curiosi ho-
mines: q; cū non intelligāt etiā naturā vni-
vermiculi: seu vni-⁹vilissime formice: tm volūt
cōfutare: aut p falsas corū opiniones: aut per
erroneas eorū iudicia et argumēta doctrinam
veritatis aliter volēdo intelligere: q; a sacris
doctōrib; seu pdicatorib; exponat. Tales igit
sacrā doctrinā sic audientes et decidētes: nō
tm nō merētur diuinā grām: s; qd maius ē
merētur ex eorū infidelitate eternas penas su-
scipe. Dico igit q; qūq; debet phicere in sa-
crā doctrina atq; diuina gratia necesse ē: q;
simplr credat: et simpliciter fidē adhibeat his
que dicuntur a doctore: vel predicatore pdi-
cant. Et q; talis fides et simplr creditio diui-
ne scripture: atq; pdicatorib; sit adhibenda
triplici pbo. **Primo** auctibus. Scdo rōne
Tertio exēplo. **Primo** pbo auctoritati-
bus. Nam Boetius in li. de disciplina scola-

riū ait. Qui non nouit se subijci in oībus nō
q; audcat se magistrare: nec dign⁹ est scientia
et veritate: ille q; sciētie et veritatis insurgit au-
ctori. Nec ille. Apli etiā. 2. Cor. 10. In carne
etiā ambulātes non tm fm carnē militam⁹.
Nam arma militie nostre nō sunt carnalia
sed potentia deo ad destructionē munitionū
cōcilia destruētes: et oēm altitudinē extollen-
tē se aduersus scientiā dei et in captiuitatem
redientes oēm intellectū in obsequiū xpi: et
in pmpu habētes vlcisci oēs inobediētia cū
impleta fuerit obediētia nostra. hec ibi. Idē
quoq; Apo. ad Eph. 4. ait. Hoc igitur vo-
bis dico et testificor in domino ut iā nō am-
buletis: sicut et gētes ambulant in vanitate scē-
sus sui: tenebris obscuratum habentes intel-
lectum: alienati a via dei p ignorantiam: que
est in illis: per cecitatē cordis ipsorū: qui de-
sperantes semetipsos tradiderunt impudici-
cie in operationē immūdicie omnis auaricie
hec ibi. Ephraim papa di. 38. c. sicut stellas
ait: Sicut stellas celi nō extinguitur: sic mē-
tes fidelium inherentes simpliciter firmamē-
to sacre scripture non obscurat mundana ini-
quitas. hec ille. Et Hiero. sup ysa. et ponitur
37. di. c. vno. ait: Sed tropologia pscudo p-
phetas eos debemus accipere qui alter scri-
pturarū verba accipiunt q; spiritus sanctus so-
nat. Et diuinos eos qui coniectura mentis
sue incerta futurorum: quasi vera pronūciāt
absq; diuinorū auctoritate verborum. hec il-
le. Idē quoq; Hiero. sup epistolā ad Gal.
Et ponitur. 24. q. 3. c. heresis. ait: Quicumq;
autem aliter scripturam intelligit et sacrā do-
ctrinam q; sensus spiritus. sc; flagitat a quo
scriptura est: licet ab ecclesia non recesserit. ita
men hereticus appellari potest: et de carnis
opcribus est eligens que priora sunt. hec ibi.
Deniq; leo papa. 24. q. 3. c. g. autē. ait: Quid
autē iniquius est: q; impia sapere et sapiētio-
ribus doctōrib; non credere: Sed in hac
insipientiam cadūt quicūq; ad cognoscēdā
veritatē aliquo impediūtur obscuro: non ad
propheticas voces. non ad apostolicas litte-
ras. nec ad euangelicas auctoritates: sed ad
semetipsos recurrunt: et ideo magistri erro-
ris existunt: quia veritatis discipuli non fue-
runt. hec ibi. Et predictis auctoritatib; patz
qualiter quisq; tenet pure et simpliciter crede-
re et fidem exhibere et scripture diuine: et do-
ctis pdicatoribus eam pronūciantibus. cō-

A. 650
A. 650
A. 650

tra multos cernicosos et bestiales: qui quondam volunt audire subtilia de prescientia dei de prescientia dei et reprobatioe: et postquam veritates audierint: eis nequaquam credunt: sed in diuersos errores propter suas dyabolicas fantasias incidunt: qui et si habeant nomen christiano: tamen non habent substantiam veri christiani: que consistit in simpliciter credere: et fides adhibere dictis sacrorum theologorum: illa in predicatione eorum predicantibus et declarantibus. **C** Secundo hoc idem proba vnica ratione. videlicet processiois. Fundamentum rationis ponit Lamentator super. 8. Ad etaph. vi. Quando aliquis effectus conuenit vni tantum causae: et alteri tantum causato. per prius attribuitur causae quam causato. patet hec regula. Cum enim lux stellarum. ut dicit Lamentator 2. de anima. Procedunt a sole tantum a prima causa. Et ab ipsis stellis tantum a secunda causa: debet magis attribui laus illius lucis stellarum ipsi soli quam ipsis stellis. quia ut dicitur 2. de anima. Denominatio in qualibet re semper debet fieri a nobiliori. Similiter si aliquis gratias agit aliquibus ambasiatoribus: pro eo quod sibi detulerunt aliquod egregium donum nomine alicuius ducis: multo magis ille gratie debent referri ipsi duci a quo donum ipsum principaliter processit. Quo presupposito certum est. quod sacra scriptura seu doctrina licet procedat ab ore ipsius predicatoris qui est quasi quoddam instrumentum dei: tamen in veritate principaliter et immediatius procedit ab ipso deo: seu ab ipsa sanctissima trinitate patre. filio et spiritu sancto. Quod confirmans Ambrosius super verba pauli. Nemo potest dicere dominus iesus: nisi in spiritu sancto ait: Omnis veritas a quocumque dicitur a spiritu sancto est. Et propheta dicit dominus dabit verbum euangelizantibus verba euangelica virtute multa. Et Ysa. 59. dicitur. Spiritus meus vire est et ego posui verba mea in ore tuo. Et primo ad Thess. 2. Apo. ait. Cum accepistis a nobis verbum auditu dei accepistis non verbum hominum. Sed sicut est vere verbum dei qui operatur in vobis: que credidistis. hec ibi. Et dicitur. j. dicitur. Ecce ego dedi verba mea in ore tuo. Denique et saluator. Math. 10. ait. Cum steteritis ante reges et presides nolite cog. quod aut quid. lo. non enim. u. e. q. lo. sed sp. u. qui loquitur in vobis. Quod si ut per doctrinam predicatoris immediate p-

cedit ab ipso deo clare est quod talis doctrina a deo ita est vera: quod non potest esse falsa. Sic enim dicit philosophus primo priorum. Ex falsis veris: sed ex veris nunquam sequitur nisi verum: ergo per consequens quilibet tenetur pure simpliciter et si ne aliqua dubitatione credere ei et fidem adhibere si vult veraciter ab ipso deo illuminari. Quod si quis non credit simpliciter verbo predicatoris: utique deum ipsum contemnit: qui de veritate linguam predicatoris informat. propter quod Saluator Math. 10. ait. Qui vos recipit me recipit: et qui vos spernit me spernit. Et qui recipit prophetam in nomine prophete: mercedem prophete accipiet. Et confirmatur ista ratio. Nam extra de fide instrumentorum. c. scripta. dicitur. Quod datur magna fides bulle et creditur firmiter in qua est verum sigillum et authenticum alicuius principis: seu collegii: seu pape: vel pontificis. Quod si sic est: quod si firmiter creditur litteris ipsorum et principum: seu privilegiis summi pontificis: et scriptoribus imperatorum: et cartis notariorum iam mortuorum. a fortiori tenetur quisque credere et fidem adhibere dictis scripturarum celitus infusarum. et verissimis testibus: qui pro confessione veritatis scripture sacre sanguinem effuderunt. Et tanto plus debet ei fides adhiberi: quanto in infinitum nobilior et verior est ipse deus: a quo ipsa doctrina procedit: ipsis principibus imperatoribus dominis atque notaribus: et huiusmodi. pro eo quod ut dicitur. j. de anima. Quilibet scientia trahit suam nobilitatem et veritatem a suo subiecto quod si fuerit nobilior nobilior est: et per consequens ipsa scientia. **T**ertio denique proba exemplo. Nam Socrates philosophus attinentis in suis sententiis ait. Auctoritas magistri etiam sine alia ratione est digna fide et veneratione. Et est sibi fides adhibenda. patet hec sententia. Nam videmus quod datur fides indubitanter Aristoteli de rebus naturalibus que dicitur sine inquisitione alicuius rationis similiter et medici adhibent fidem indubiam Hippocrati Galieno Avicenne: et alie sue. Similiter et oratores adhibent fidem Tullio Liceroni. Similiter et legiste adhibent fidem conditoribus suarum legum. Et hi omnes predicti auctoritatibus suarum legum sic simplicem fidem adhibent: quod nequaquam possunt credere quod in suis sententiis errauerint. Quod si predictis tanta datur fides quod pro su-

stinenda vna conclusione earum: nequaquā ex-
posuissent non tñ vitam, sed nec solam etiā
guttam sanguinis, a fortiori tenet quisq; fi-
dem verbis euangelicis dare: quorū auctor
xp̄us fuit: et scriptores quattuor euangeliste:
et expositores sacri theologi atq; doctores: q̄
omnes pro defendenda vna sola euangelij
veritate mortē libentissime suscepissent. Pre-
terea refert Valerius qui erat paganus .li.
primo. Ad Simonides poeta nauigans
per mare ad littus applicuit, et ibi mortuum
corpus humanū inhumatum reperiens se-
peliuit: et cum ipsum sepeliret, ab eo admoni-
tus fuit ne die proximo sequenti nauigaret:
qui acquiescens monitis eius in terra remā-
sit. Alij vero qui nauigauerunt ipsa die pro-
cellis et fluctib; maris omnes submersi sunt
Ecce q̄ datur fides Valerio qui fuit paga-
nus talia referenti, et sic de multis dicere pos-
semus, q̄ si dictis paganorum et infidelium
simpliciter fides adhibetur: q̄to magis quis-
q; simpliciter debet fidem adhibere dictis p̄-
dicatorum atq; sententijs sanctorum docto-
rum. Sicut igitur cecus vel cecutiens acqui-
escit fidei ductori: sic sapiēs xp̄ianus debet
simpliciter credere euangelice veritati. Sed
multi sunt in hoc peiores ipsis cecis: qui cum
nolint credere doctoribus a spir̄itu sancto il-
luminatis: iugiter permanent in errore suc-
cinationis. di. Seneca epistola. 50. ad Lu-
cillum. Eci duce querunt: nos autem sine
duce erramus: et ideo difficulter ad sanitates
peruenimus: quia nos egrotare nescim; hec
ille. Et predictis auctoritatibus ratione atq;
exemplo, patet quinta dispositio necessaria
ad suscipiendum diuinam doctrinam, et per
consequens diuinā gratiam que dicitur di-
positio creditionis.

**¶ De sexta dispositione necessaria ad audi-
diendum doctrinam sacram que dicitur di-
positio susceptionis.**

Sexta dispositio quam requi-
rit salutaris doctrina: et per
consequens diuinā gratia et
eterna gloria: dicitur dispo-

sitio susceptionis. Non tantum quisq; chri-
stianus qui vult proficere in sacra doctrina et
per consequens in diuina gratia: debet habe-
re omnes supradictas dispositiōes. S; sum-
me et necessariū est q̄ alacriter et libenter su-
scipiat admonitiones atq; correctiones ip-
sius predicatoris: et consentiat inspirationib;
bonis quas suscipit: dum audit sacram do-
ctrinam. Et dico contra multos qui cum au-
dierint vnū solum verbū in predicatione qd
eis displiceat, confestim dedignantur et post-
modum contemnūt amplius predicationes
audire: hi tales nunq̄ possunt proficere in sa-
cra doctrina et diuina gratia, cum non acqui-
escant diuinis inspirationibus, nec insup san-
ctis admonitionibus et caritatiuis correctio-
nibus quas ab ipsis predicatoribus alacri-
ter suscipere debuerant. Et q̄ susceptio talis
admonitionis et correctionis, (Et si asperavi
deatur) sit cuilibet necessaria ad proficiendū
in sacra doctrina et diuina gratia tripliciter
probo. Primo auctoritatibus. Secundo
ratione. Tertio similitudine. **¶ Primo pro-
bo auctoritatibus.** Ait enim Hierony. super
Amos propheta. Grande peccatum est odis-
se corripientem: et correctionem non tollera-
re: maxime cum te non odio: sed amore cor-
ripiat, hec ille. Item Salomon Prover. 4.
ait. Audite filij disciplinam patris vestri et at-
tendite ut sciatis prudentiam. Donum bo-
num tribuam vobis. Et Proverbio. 15. ait.
Stultus irridet disciplinam patris sui: qui
autem custodit increpationes sapientior fiet.
Et idem dicit. Non amat pestilens cui: qui
se corripit: nec ad sapientes gradit. Cor au-
tem sapientis accipiet correctiones. Et Pro-
uer. 12. ait. Qui diligit disciplinam diligit sci-
entiam. Qui autem odit increpationes infi-
piens est. Item psal. 138. Apprehendite di-
sciplinam, nequando irascatur dominus et
pcreatis de via iusta. Et Proverbi. 9. dicitur.
Argue sapientem et diliget te. Qui au-
tem accipit arguenti glorificabitur. Et Bre-
gorius libro. 10. Ad oratorium ait. Sicut re-
cti quibūsdā que ab eis non recte gesta sunt
correctionis vocem ministerij caritatis cri-
stimat: sic perversi contumeliam derisionis.
Et philosophus. 4. Ethicorum ait. Nequa-
quā vtiq; cogitur magnanimus fugere com-

gloria
hio
morte
viri ad
salutem

monentem. Et Tullius libro de amicitia. Et monere et moneri velle propriū est vere amicitie: et alterum libere facere non asperere: et alterum libere accipere non repugnant. Idem quoque in primo de officiis ait. Ut pictores et hi qui singula fabricant. et veri etiam poete suum quisque opus a vulgo considerari volunt si quod reprehendendus sit a pluribus id corrigatur. sic aliorum iudicio multa nobis et facienda et non facienda: et mutanda et corrigenda sunt. Denique Seneca libro tertio de Ira sic dicit. Admoneri et corrigi semper boni gaudent. pessimus autem quisque asperrime patitur correctionem. Et predictis auctoritatibus patet. Qualiter qui vult proficere et doctrinam dei atque diuinā gratiā et salutem propriam consequi: necesse est ei quod alacriter et libenter suscipiat admonitionem et correctionem ipsius predicatoris. contra multas mulieres vanas que cum audiunt quod predicator detestatur vanitates superfluas causas cornua belluini: et huiusmodi. statim indignantur et se transferunt ad alium predicatorem qui predicta omnia laudat: vel nihil de ipsis tangit: aut stant domi et non volunt amplius ire ad predicationes. Tales omnes diabolus portabit. Hoc idem faciunt usurarii seu falsi officiales. seu concubinarij: qui cum audiunt etiam in genere aliquid quod eos tangat statim per totam quadragesimā predicationem relinquunt. ¶ Secundo hoc idem probō vnica ratione. videlicet bonificationis. Fundamentum rationis ponit philosophus tertio Thopicorum. et secundo philosophorum dicēs. Cuius finis melior ipsum quoque melius. patet hec regula. Cum enim finis salutis anime sit nobilior sine salutis corporis clarum est. quod dare consilium de salute anime est magis nobile quam dare consilium de salute corporis. Quo presupposito certum est quod si quis corporaliter esset infirmus libenter et alacriter medicinam quālibet amarā assumeret ut corporis sanitatē recuperet. ergo a fortiori cum anima sit nobilior corpore incorporealiter. dicente philosopho. 16. de animalibus. Anima nobilior est omni corpore animatum inanimato. viuū mortuo. ens non ente. Et primo ethicorum dicit. Bona anime maxime sunt bona. Et sexto politicorum

dicit. Anima melior est corpore: et anime bonum omnibus bonum. ¶ Propter hoc tenetur quisque in infinitum libentius et alacrius suscipere admonitiones atque correctiones quas predicator facit pro salute ipsius anime. Nam tales admonitiones et correctiones sunt quedam spirituales medicine ipsius anime. ¶ Tertio denique probō similitudine. videlicet quod quisque volens proficere in sacra doctrina et diuina gratia tenetur libenter suscipere et non bestialiter seu superbe fugere admonitiones predicatoris. Nam videmus per experientiam quod infirmus qui odit presentiam medici et fugit suam medicinam non recipit corporis sanitatem sed potius morietur in currit. Contra si medicum diligit et eius consilia suscipit seu medicinam. licet videantur sibi amara et penosa facere recipit sanitatem. Sic a simili est de anima spiritualiter infirma que si libenter audit predicatorem tanquam spiritualem medicum et suscipit eius doctrinam et admonitionem: facilius a deo per contritionem recipit sanitatem anime: id est veniam de peccatis. contra vero si predicatorem odit et eius doctrinam et admonitionem fugit et contemnit: certum est quod incurrit sententiam eterne mortis. Sic enim ait Apostolus ad Romanos secundo. Secundum duritiam tuam et impenitentem cor tuum thesaurizas tibi iram in die ire et reuelationis iusti iudicii dei. quod confirmans Augustinus in libro de verbis domini ait. Precipuum et magnum signum diuine reprobationis est correctionem fraternam deuitare. Et Salomon prouerbi. 15. ait. Qui increpationes odit morietur. scilicet sine gloria triplici morte. videlicet nature: gratie: et glorie. Et Prouerbi. 29. ait. Viri qui corripientem se dura ceruice contemnit: repentinus superueniet interitus. Et Sapientia. tertio dicitur Sapientiam enim et disciplinam qui abijcit infelix est: et vacua est spes illorum: et labores sine fructu: et in vtilia opera illorum sunt. hec ibi. Et ideo in figura Exodus. quarto ca. loquitur. Ad Moyses proiciens virgā id est correctionem in terram. id est in terrenis hominibus versa est in colubrum. quia scilicet qui has correctiones non suscipit: in futuro a serpentibus infernalibus deuorabitur et punietur.

Ex predictis auctoritatibus: ratione: et simile: patet sexta dispositio necessaria ad suscipiendam diuinam doctrinam. et per consequens diuinam gratiam que dicitur dispositio susceptionis.

¶ De septima dispositione necessaria ad audiendum doctrinam sacram que dicitur dispositio operationis.

Septima postremo dispositio ex qua acquiritur salutaris doctrina: et per consequens diuina gr̃a et eterna gloria dicitur operationis seu executionis. ultra predictas omnes dispositiones: quicūq; vult proficere in sacra doctrina et diuina gratia. necesse est omnino q; habeat executionem. i. q; exequatur et operetur ea que ab ipso predicator operanda intellexit. quoniam sine tali operatione oēs predictae dispositiones omnino essent inutiles tam ad anime salutem: q̃ ad diuinam gratia et eternam gloriam promerendam. quod quinq; modis probatur.

¶ Primo auctoritatibus. Secundo ratione.

¶ Tercio distinctione. Quarto similitudine.

¶ Quinto exemplo. **¶** Primo probatur auctoritatibus. Nam Jac. j. dicitur. Estote factores verbi et non auditores tm̃: fallentes vosmetipsos: quia si quis auditor est verbi et non factor. hic compabitur viro consideranti vultum natiuitatis sue in speculo. Considerauit enim se et abiit. et statim oblitus est qualis fuerit. Qui autem perspexerit in lege perfecte libertatis et permanserit in ea. Non auditor obliuiscus factus: sed factor operis. hic beatus in facto suo erit. hec ibi. Item philosophus secundo ethi. Virtutes scire parum aut nihil prodest ad felicitatem. et ibidem dicit. Quid non perscrutamur de virtutibus ut sciamus. sed ut operantes boni efficiamur. Et io. ethi. ait: Non sufficit virtutes scire nisi quis operetur secundum illas. Et io. methaphi. dicit. Ex priuatione actus a potentia siue habitu sequitur malum quod est bono oppositum. et secundo ethi. ait: Operantem et non tantum discipulum laudamus: utputa. Edificantes et non edificatores. et j. ethico. Dupliciter est ratio potentialis et actualis. actualis autem est perfectio hominis: sicut bene citharizans bonus citharedus est. et sexto ethi. etiam dicit. Prudens non est quis in sci re solum: sed in eo q; practicus est et operatur secundum rectam rationem. Item Beda super Lucam. Scire inquit bonum et non facere non

pertinet ad beatitudinem: sed ad condemnationem. sicut scriptum est. Scienti bonum et non facienti peccatum est illi. et Grego. nazanzenus in appologia sua ait. Ille mihi videtur esse sapiens: qui pauca de virtutibus deserens plura vero suarum operationum auctoritatibus ostendit. Item Sene. in prouer. suis dicit. Nihil prodest facienda didicisse et non facere. et Matth. 7. Saluator ait. Omnis arbor que non facit fructum bonum excidetur et in ignem mittetur. et Crisost. in quadam omelia dicit. Nam plura scire neq; plura miracula facere valent ad salutem. sed tantum operatio virtuosa. felicem animam facit. Denique Grego. in primo dialogo. et transumptiue 23. q. 4. c. optineri. ait. Ipsa quoque perbene regni predestinatio. ita est ab omnipotente deo disposita: ut ad hanc electi ex labore perueniant: quatenus laborando et orando mereantur accipere quod eis omnipotens deus ante secula disposuit donare. Ex predictis igitur auctoritatibus patet qualiter ad diuinam gratiam et salutem promerendam inter ceteras dispositiones operatio virtuosa requiritur.

¶ Secundo hoc idem probatur in unica ratione. videlicet acquisitionis eterne felicitatis. Fundamentum rationis ponit philosophus. io. ethico. di. Felicitas est premium virtutis. Quo presupposito certum est finem eundem philosophi. 7. phisico. Quid virtus simpliciter est dispositio perfecti. scilicet habitus ad optimum scilicet ad actum. et propterea. 2. ethico. dicit. Ad perfectionem virtutis tria requiruntur. scire velle: et operari. Quid si ut patet operatio est de essentia virtutis: clarum est q; si quis non operatur que operanda intelligit. non habet in se perfectam virtutem: quia sicut dicitur. 6. topico. A quocumque remouetur definitio remouetur et diffinitio. et Commentator. 9. Methaphi. ait. Qui tollit a rebus suam propriam operationem. tollit ab eis suam essentiam. q; si quis non habet operationem nec per consequens virtutem. Cum igitur felicitas simpliciter sit primum virtutis. concluditur necessario q; talis non operans que intelligit. nunquam poterit beatificare: et eternam felicitatem sibi acquirere.

¶ Tercio hoc idem probatur unica distinctione. scilicet domini Bonauenture. qui super problemio primi sententiarum. q. 3. querit. An scientia tradatur simpliciter a spiritu sancto propter scire et intelligere tantum. et Rati-

omnib. 2. q. 1.
huc op. an
id probat h.
et sic probat

dit di. Qd perfectibile a scientia est ipse intel-
lectus: qui tripliciter habet considerari. Pri-
mo q̄sum ad se. Secundo q̄sum ad affectio-
nem. Terno q̄sum ad opus. Et concludit q̄
spiritus sanctus nō tradit simpliciter scientiam
intellectui ut tñ intelligat. Sed ut referatur
ad voluntatem ut velit et amet quod intelli-
git: et precipue ut referatur ad opus. videlicet
ut quisq̄ operetur quod cognoscit et intelli-
git. Ex qua distinctione infert q̄ nullus vi-
q̄ est verus theologus: licet sciat omnes cō-
clusiones theologic: nisi velit: amet: et opetur
actualiter ex charitate fm possibilitatem su-
am omnia que ipsa sacra theologia demon-
strat. hoc idem intelligitur de ceteris omni-
bus scientijs: et sic patet idem quod supra.

Quarto etiam probō similitudine. opera-
tionem fore necessariam ad gratiam et salu-
tem acquirendam. Nam primo de celo et
mundo philosophus ait. Qd natura tria eri-
git ad perfectionem vniuscuiusq̄ rei. videlicet
substantiam. virtutem. et operationem. quod
sic patet: quia si arbor haberet substantiaz ar-
boris similiter et potentiam fructificandi: et
non fructificaret: vtiq̄ vituperabilis foret. q̄
si natura requirit operationem in rebus na-
turalib⁹: a fortiori diuina gratia et eterna glo-
ria requirunt. q̄ quisq̄ actualiter in se habe-
at spirituales et materiales operationes. Si-
militer et medicus. vt dicitur. 1. et. 2. Ad etha.
Non dicitur medicus simpliciter propter sci-
re et speculari. sed simpliciter propter opera-
ri. seu practicā exercere. quia iste est finis prin-
cipalis. propter quem talis scientia acquirit̄.
Quod cōfirmans philosophus. 3. de anima
dicit. Finis in operabilibus est quasi p̄nci-
pium: et licet sit vltimū in executione: tamen
est primū in intentione. Quod sic patet. Nā
scientia medicine nihil prodesset ipsi medico
q̄sum ad lucrum. nec insuper ipsi egroro q̄-
sum ad sanitatem: nisi practice actualiter ex-
erceret. que scientia docet exercēda: ergo a si-
mili est de anime sciētia: nihil prodesset ei ta-
lis scientia ad salutē. Similiter etiā videm⁹
q̄ parum prodesset mulieri videre seu intel-
ligere maculaz faciei sue in speculo. nisi actu-
aliter eam abstergeret. ergo a simili parum
prodesset anime per sacram doctrinam co-
gnoscere et intelligere maculas peccato: ū su-
orum nisi eas actualiter elemosynis: contri-

tionē: confessionē: atq̄ satisfactionē purga-
ret: et abstergeret. Quinto deniq̄ probō ex
emplo operationē fore necessariam. Nam
videmus ad oculum: q̄ quando aliquis rex:
vel dominus facit fieri bandum quo distri-
cte mandatur ut fiant aliquę exactiones: vel
alia huiusmodi. statim omnes aut amore aut
timore conantur sine mora actualiter opere
complevere omnia quęcumq̄ precepit rex fore
adimplenda. Et hoc ideo faciunt: ne perdant
gratiam regis: seu ne incurrant in malio-
lentiam suam. q̄ si hec faciunt mundani pro
mundanis dominis. a fortiori quisq̄ verus
xpi seruus et fidelis tenetur actualiter imple-
re et facere omnia que xpus precipit facien-
da: et hoc ne incurrat sententiam sue maledi-
ctionis: q̄ in extremo iudicii die. prout habe-
tur Math. 25. daturus est di. Discedite a me
maledicti in ignem eternum. qui parati estis
diabolo et angelis eius. Et insuper se debent
in operibus virtuosius exercere. ad hoc ut sibi
acquirant diuinam gratiam. Et insuper ob-
tineant paruum benedictionem quam idem
xpus in eadem iudicii die. ut habetur Mat-
th. 25. bene operantibus daturus est. di-
cens. Venite benedicti patris nri possidere
regnum quod vobis paratum est ab origine
mundi. Et sic ex predictis auctoritatibus ra-
tione: distinctione: similitudine: atq̄ exemplo
patet septima dispositio necessaria ad suscipi-
endum diuinam doctrinam et diuinam gra-
tiam que dicitur dispositio executionis. Et
per consequens patet etiam. scdus respectus
quo facilius quisq̄ poterit percipere remissio-
nem peccatorum et diuinam gratiam in qua
dragesima futura. In quo respectu septē di-
positiones monstrare sunt necesse ad salu-
tem et diuinam gratiaz promerendā. Quas
omnes dispositiones simul cum gratia et sa-
lute vobis et mihi elargiri dignetur ipse lar-
gitor salutis et gratie domin⁹ Iesus. qui in
trinitate perfecta viuit et regnat deus per in-
finita secula seculorum. Amen.

Seria quinta post dominicam septuage-
sime de triplici respectu principali. videlicet
influxionis diuine clemētie quo apparet qd
quisq̄ facilius saluari potest.

Sermo

Sermo quintus.

Ides tua te

saluam facit. Luc. 7. Post
q̄ declarauim⁹ duos respec-
tus principales ex qui-
bus maximam fidem fir-
mamq; spem habeo: q̄ in

quadragesima futura et diuinā gratiā et pec-
catorum remissionē accipietis: tum deo pro-
pitio ex nostra instructione: tum respectu op-
tine dispositionis vestre volens ordinate p-
cedere: habeo nūc in spē declarare terciū re-
spectum: quo credo firmiter et spero in proxi-
ma quadragesima vos et gratiā dei: et pecca-
torū remissionē faciliter consecuturos. Qui
dicitur respectus diuine influxionis, seu re-
spectus diuine clementie atq; misericordie.
Pro cuius respectus declaratione loco cro-
dij dico: q̄ deus q̄tum est in se generaliter
vult cōmunicari et cōmunicabit omnib⁹ no-
bis tam diuitibus q̄ pauperibus: tam nobi-
libus q̄ ignobilibus: tam magnis q̄ pusil-
libus: tam masculis q̄ mulieribus gratiam su-
am gratum facientem: et insup plenariā om-
nium peccatorū remissionē. deus q̄tum est
in se vult omnibus nobis. Et q̄ generaliter
concedere et hoc inprimi quaduplīter pbo.

Primo auctoritatibus. Secundo ratioe.
Tercio distinctione. Quarto exemplo.

Et primo probo auctoritatibus. Inā apo-
primo thi. 2. ait. Deus vult omnes homines
saluos fieri et ad agnitionem sue virtutis ve-
nire. Et 2. pe. 3. Petrus ait. Non vult deus
aliquos perire: sed omnes ad penitentia et cō-
uerſi. vbi glo. qua. s. mediate quisq; saluatur.
Et Apost. pmo Thessalo. 4. ait. Hec est vo-
luntas dei sanctificatio nostra. Dyo. aut lib.
de di. no. ait. Sicut nosſer sol non ratiocinās
neq; eligens equaliter diffundit radios suos
in corpora inferiora: sic sol iusticie diffundit
radios omnes bonitatis sue. Salomon etiā
Sapient. xi. ait. Diliges omnia que sunt et ni-
hil edisti coruz q̄ fecisti. Et Sapient. 6. dicit.
Pusillū et magnū diligit deus: et est ei equa-
liter cura de omnibus. Deniq; Ysa. 55. Be-
neraliter vocat omnes ad gratia et suam di-
cens. Omnes scientes venite ad aquas, scz

gratie mee et qui nō habetis aurū et argentū
properate emite et bibite. Et eccl. 2. 4. omnes
etiā inuitat di. Transite ad me omnes q̄ con-
cupiscitis me et a generatiōibus meis: videlz
gratie mee adimplemini. Et Matth. xi. dicit
Venite ad me omnes qui laboratis et on-
erati estis et ego reficiam vos. s. gratia mea.

Secundo etiā probo vnica ratione. v3 ob-
iectionis. q̄. s. deus generaliter vult gratiam
suam oibus impiri. Fundamentū rōnis po-
nit phs sentēcialiter. 2. de anima di. Queli-
bet potentia habet propriū obiectū et adequa-
tum a quo nō pōt diuerſi. patet hec regula.
Nam adequatū obiectū potentie visive. ut
dicit. 2. de anima. est color. Et ideo naturali-
ter potētia visiva nō potest se diuerſe quin
appetat videre actualiter spēm pulcherrimā
et coloratā: hec idem faciunt naturaliter oēs
alie potētie hoīs sensitiue. Similiter euz ob-
iectū potētie volitive sit beatitudo eterna: p-
ut ponūt omnes theologiam. 4. di. 49. et di.
50. Hinc est q̄ etiā ipsi damnati nō possunt
facere quin naturali appetitu ipsam appetāt
et desiderēt. Quo supposito peto quod est ob-
iectū propriū et adequatū volūtatis diuine: et
certū est quod est sua bonitas: a quo obiecto
deus nequaquā se potest diuerſe. q̄ non po-
test nō velle omne bonū: sed cū dare gratia et
non tm vni sed oibus sit quedā bonitas. er-
go p consequēs non potest deus dimittere:
q̄tum in se est quin det omnib⁹ gratiā suam
affluenter. q̄ si vni simpliciter et nō alteri gra-
tiam dare vellet. cum talis cōmunicatio bo-
nitatis esset particularis et non vniuersalis:
vriq; voluntas humana. que fm Tho. scda
scda. q. 2. ar. 2. et fm phm. 2. ad 2. q. 2. ha-
bet pro obiecto bonū vniuersale pfectior: cēt
volūtate diuina: que simpliciter respiceret in
cōmunicatione sue gratie bonū particulare.
Sed cum sit falsissimū q̄ humana voluntas
sit pfectior voluntate diuina: ideo si volūtās
humana respicit bonū vniuersale. ei go a fili-
mimo a fortiori diuina voluntas q̄tum in se
est vult omnibus gratiā suam cōmunicare.

Tercio h̄ idēz probo distinctione dñi Bo-
naenture in. 4. dist. 17. arti. 1. q. 3. Et in. 2. di.
27. ar. 2. q. 3. di. Cum querit an facientibus q̄
in se est deus omnibus gratiā suam largiat
necessario. Rūdit q̄ duplex est necessitas. scz

An facient qd. et deo
dat suū. h̄m̄ nece

to actionis: et hec non cadit in deum: nec hac necessitate tenetur deus alicui gratiam suam dare. Alia est necessitas seu obligatio mere pactionis et sponfionis: qua ex sua mera benignitate sponfiondit: pepigit: atq; promissit: omnibus facientibus quod in se est gratiam suam se daturū: sicut promissit Abraam Gen. 15. c. di. Ego sum protector tuus et merces tua magna nimis. nimis se per gratiam et hac secunda necessitate necessario vult deus: et immutabiliter gratiam suam omnibus exhibere. C Quarto deniq; etiam probō similitudine. qualiter deus vult q̄rum in se est omnibus gratiam dare. Nam. 8. Ethicorū philosophus ait. Generātis ad genitum naturalis est amicitia: patet q; naturaliter omnes genitores non tm rationales: sed etiam irracionales: filios suos fouent et nutriunt: et eis necessaria impendūt. et propter hanc naturalem amicitiam filius prodigus. ut habetur Luc. 15. quāuis dissipasset cum meretricibus omnem substantiā: tamen a patre dulciter est susceptus. q; si parēs supradicti cōmunicationem sue gratie et voluntatis naturaliter omnibus filiis semper impendunt. a fortiori deus ipse qui est pater omniū hominū. Ipso dicente Matth. 23. Unus est pater vester qui in celis est quem omnes orare iubet. Matth. 6. di. Cum orabitis dicite: pater noster qui es in celis. gratiam suam omnibus cōmunicabit: cum sit cunctis genitorib; in charitate pfectior: qd bene ipse saluator promittit se facturū. cum Matth. 5. di. Estote perfecti. in cōmunicatiōe vestre gratie et bonitati. sicut pater vester celestis perfectus est: qui solet. s. o. facit super bonos et malos: et pluit. s. gratiam suam super iustos et iniustos. Ex predictis igitur clarissime patet q̄liter deus vniuersalr vult oib; gratiā suam impetri. Et quoniā s̄m Aristotelem ab effectu cause cognoscitur. ut patet primo et scdo posterior. Quia ex fructibus cognoscitur arbor esse bona vel mala: seu sterilis: et fructifera. prout ait Saluator Matth. 7. c. Idcirco ut possitis clarius et euidentius cognoscere: q; deus noster omnipotens et gloriosus vult nobis omnibus largiri salutem et gratiam suā accipite inter ceteros septem spūales effectus diuine clementie: quibus euidentissime ap-

parebit sicut predicti. qualiter gratiam suam et salutem vult deus ipse liberaliter vobis cōcedere. Quorum.

C De septem effectibus diuine clementie et primo de duobus primis.

C Primus dicitur effectus preseruatiōis.

C Secundus dicitur effectus purificationis.

C Tertius dicitur effectus intentionis.

C Quartus dicit effectus custoditiōis.

C Quintus dicit effectus institutionis.

C Sextus dicit effectus concessiōis.

C Septimus dicit effectus intercessiōis.

Primus igitur effectus diuine clementie quo clare cognosci potest q; omnipotens et gloriosus deus vult omnibus q̄rum in se est gratiam suam cōmunicare et vitam eternam impendere: dicitur effectus preseruatiōis. Signum profecto euidentissimū q; deus vnicuiq; vult gratiam et gloriam exhibere in hoc apparet. q; licet anima sponte cōmittat grauissima et quasi innumerabilia peccata: tamen deus non pmittit. q; habilitas et possibilitas liberi arbitrii ita corrumpatur: obstrictur: et inducatur: p uertatur: quin semper facilius possit de malo ad bonum redire: et ad deum se conuerti. Quem effectum clementie et pietatis nequa q̄s deus concedere voluit angelis apostolicis quolibet homine per naturam nobilioribus: qui cum in solum superbie peccatum inciderint. Prout dicit Bonauentura in scdo distinctiōe sexta arti. pmo. q. prima. Tamen eorum libertas tota arbitrii et hoc peruersa et corrupta fuit: ita q; impossibile est. Prout idem dñs Bonauentura in scdo distinctiōe 7. arti. pmo. q. i. dicit. Ipsum ad deum iterato conuerti ipsum amando ut summū bonum Ratio est inter cetera. quia angelus naturā simplicissimā ab omni corpulenta materia remotissimā habet. Ideo ad quod semel se conuertit totaliter se conuertit. et sic macula que in intellectu angelico et voluntate cecidit nulla potest vnq; ulterius penitentia expiari. quia per talem maculam tota habilitas ad bonum penitus est corrupta. Contra vero clementissim; deus hanc grām homi pstitit. q; si infinites caderet in peccatū infiniti es habet adhuc habilitatem possibilitatem

C 4.

Sermo

atq; libertatem facendi bonum & diuinam
gratiam recipiendi. Nec igitur proprietatis
habilitatis atq; libertatis est signum ma-
gne clementie dei: & est valde utilis ho-
mini ad salutem: immo tantum utilis:
q; si eam demones habere possent: nullas
penas sustinerent. Sic enim legitur in vitiis
patrum: videlicet q; quidam sanctus pater
cum obuiaret demoni: inter multa que locu-
ti sunt: dixit sanctus pater ad demonem: qd
faceres si adhuc ad regnum perditum perue-
nire posses? Respondit: si haberem habilita-
tem ad bonum & simul carnem & ossa sicut
tu habes: vellem q; milles in die vsq; i die
iudicii caro mea minutim & membratim in-
cideretur: & in puluerem redigeretur: dum-
tamen sic faciendo ad regnum beatitudinis
in quo semel fui redire possem. hec ille. Qd
etiam hodie facerent ceteri homines dam-
nati pro habendo illo beatissimo regno quo
propter ipsorum scelera sunt priuati: si habe-
rent habilitatem ad bene faciendum quam in
hac vita iam habuerunt. Sed iam ad pro-
positum redeam. Dico igitur q; quisq; pec-
cator: etiam post grauia & innumera peccata
habet habilitatem: possibilitatem: atq; liber-
tatem penitendi & benefaciendi: & ad deum re-
deundi: qd vtiq; est signum euidentissimum
maxime clementie: atq; diuine pietatis: qui
propter hoc vult omnes saluare quantum
in se est: & omnibus gratiam suam impen-
dere: & qd talis libertas: habilitas: atq; pos-
sibilitas penitendi: & ad deum redeundi: sit
etiam in quolibz maximo peccatore. qdrupli-
citer pbo. Primo auctoritatibz. Secundo
ratione. Tercio distinctione. Quarto cre-
plo. Primo probo auctoritatibus. Nam
Ber. lib. de gra. & libe. arbi. sic ait. Humana
anima in libero arbitrio constituta: quod se-
mel accepit nunq; aliqua iniquitate perdere
potest. Philosophus etiam in. 3. de regimi.
princi. ait. Liberi sumus omnes vsq; in finē
ad hoc: & ad illud. videlicet ad bonum & ma-
lum: ad vicia & virtutes. hec ille. Et glo. super
verba prophete. Anima mea in manibus
meis semper est ait. Is voluntas hominis ob-
liquetur per peccata: tamen salus sua semper
est in manibus libertatis sue. Hieronymus
in questionibus ad helvidiam ait. Deus

equali cunctos nos sorte generauit: & dedit
singulis vsq; in finem arbitrij voluntatem
vt faciat vnusquisq; quod vult siue bonum
siue malum. hec ille. Et ibidem dicit. Dēs
homines vsq; in finem suo arbitrio dereli-
cti sunt: neq; enim bonum necessitate com-
pelli faciunt sed voluntate: vt credentes co-
ronam accipiant: & increduli proprio arbi-
trio supplicij mancipentur eternis. hec ille.
Deniq; ecclesia. 15. dicitur. Deus ab initio
constituit hominem & reliquit eum. scilicet
vsq; ad mortem in manu consilij sui. Ante
hominem bonum & malum: vita & mors: qd
cūq; voluerit dabitur ei. Secundo etiam pro-
bo vnica ratione: videlicet proprietatis. q. s.
anima semper est libera & habilis ad bene-
faciendum: & si sit per peccatum corrupta. Sun-
damentum rationis ponit Commentator su-
per. 9. methaphys. & etia; ponit. s. Thomas
in. 2. di. 25. di. 2. Manente semper natura rei:
necesse est eius naturalia non moueri. pater
hec regula. Nam si substantia lapidis dura
ret in eternum: etiam grauitas que est eius
proprietatis naturalis duraret vtiq; in eter-
num: q; si talis naturalis pprietas a lapide
auferetur: nequaquā amplius lapis diceretur
dicente eodem Commentatore vbi supra. Qui
tollit a rebus suam proprietatem tollit ab eis
suam essentiam. Exemplifica de ceteris put-
vis. Quo presupposito certum est: q; substan-
tia anime rationalis & intellectualis est in-
corruptibilis & immortalis. dicente philosopho
2. de anima. Intellectus videlicet rationa-
lis videtur esse alterum genus anime: & so-
lum contingit ipsum separari: sicut perpetuū
a corruptibili. Et. 3. de anima dicit. Intelle-
ctus est perpetuus & immortalis. Et. 12. me-
thaphys. ait. Anima non omnis sed intel-
lectualis manet post compositi corruptionem
Quod confirmans Saluator Matth. 10. ait
Nolite timere eos qui occidunt corpus. ani-
mam autem non possunt occidere. hec ibi. q;
si vt pater substantia anime est incorruptibi-
lis: igitur per consequens necesse est q; eius
naturalis proprietates que est libertas arbi-
trij ad bonum & ad malum sit incorruptibi-
lis. dicente philosopho. 7. phisicorū. & 9. me-
thaphys. Potestates nales se hnt vno modo
potestates vero rōnales se hnt ad opposita.

Sed si per peccata talis libertas totaliter cor-
rumpitur: nequaquam erit qui nunc est ho-
mo posset dici homo: ergo cum semper ut p-
batur est talis proprietates libertatis sit in ho-
mine. sequitur quod semper habet posse in hac
vita. et penitendi et ad deum redeundi. et di-
uinam gratiam recipiendi. **T**ertio hoc
idem proba distinctionibus. Et primo disti-
ctione beati Thomae prima parte summe. q.
83. articulo primo in corpore questio. dicentis
Cum queritur an in homine semper rema-
neat usque ad finemabilitas et libertas li. ar.
ad bonum. Respondetur quod sic. Alioquin fru-
stra essent consilia: exhortationes ad peniten-
tiam: receptiones: prohibitiones: et huiusmo-
di. **A**d cuius evidentiam sciendum est quod que-
dam agunt absque iudicio sicut lapis moue-
tur deorsum: et similiter omnia cognitione ca-
rentia. Quaedam agunt iudicio: sed non libe-
ro. sicut animalia bruta. Iudicat enim ovis
videns lupum esse fugiendum naturali iudi-
cio: sed non libero. quia non ex collatione ra-
tionis. sed ex naturali instinctu hoc iudicat.
Similiter est de quolibet iudicio animi seu
brutorum animalium. Homo vero agit iu-
ditio quo per vim cognoscitivam iudicat ali-
quod esse fugiendum vel prosequendum. Sed
quoniam iudicium istud non est ex naturali
instinctu et particulari operabili: sed ex colla-
tione quadam rationis. Ideo magis potens
est in diuersa: ratio enim circa contingentia
habet viam ad opposita. ut patet in dialecti-
cis syllogismis: et rethoricis persuasionibus
particularia autem operabilia sunt quedam
contingentia. et ideo circa ea iudicium ratio-
tionis ad diuersa se habet: et non est determi-
natum ad unum tantum. Et pro tanto necesse est
quod homo ex quo rationalis est. sit semper usque
in finem in libro arbitrio ad bonum et ma-
lum. seu ad vitia et virtutes. **A**dec Thomas.
ad litteram. **E**t ex qua distinctione patet quod
liter peccata quous multa et graua nunquam sic
corrumpunt bonitatem anime: quin semper
diuina clementia habeat plenam libertatem
a malo ad bonum se conuertendi. Aliam di-
stinctionem egregiam. et valde notabilem.
ponit dominus Bonauentura in secundo. di-
stinctione. 35. arti. 2. questio. 3. quam etiam ponit
Thom. diuersimode libro tertio. Contra genti-

les capiti. Et etiam in questionibus de ma-
lo. in questione Vtrum peccatum diminu-
at bonum nature: Sed formaliter in prima
parte summe questione. 48. articulo quarto.
Cum queritur (inquit dominus Bonauen-
tura) An diuina bonitas permittat per pec-
catum totam habilitatem et bonitatem libe-
ri arbitrii corrumpi: ne possit aliquis ampli-
us benefacere et diuinam gratiam accipere
Respondetur quod triplex est bonum. scilicet natu-
re: gratie: et habilitatis: seu potentie. Bonum
nature in tribus precipue consistit secundum Augu-
stinum in libro de natura boni. videlicet in mo-
do: in specie: et in ordine. seu secundum Salomonez
Sapient. vndecimo. An numero pondere et
mensura. Quorum sufficientia sic intelligit
Nam modus: species: et ordo: seu mensura.
numerus: et pondus. sunt quedam dispositio-
nes que conueniunt cuilibet bono seu cuilibet
rei create. per respectum ad causam efficien-
tem. formalem. et finalem. Unde modus vel
mensura est dispositio rei prout deferitur ad
causam efficientem. que dat esse terminatum
et mensuratum cuilibet rei. Species autem
et numerus est dispositio rei prout refertur
ad causam formalem: secundum quam quilibet res
per formam specificatur et ab alia re distingui-
tur. Pondus vero vel ordo est dispositio rei
prout refertur ad causam finalem. Unde di-
cit Augustinus super Genes. ad litteram.
De mensura modum prefigit quo ad primum
Numerus omni rei speciem prebet quo ad
secundum. Pondus vero in suo loco ordinat
et quiescere facit quo ad tertium. Hoc autem
triplex bonum nature. nec tollitur nec dimi-
nuitur quantum ad essentiam per aliquod ma-
lum culpe: quod tali ratione ostendo. Illud
enim bonum non tollitur nec diminuitur per
peccatum. quod non opponitur peccato et per con-
sequens in eo existit peccatum. sed bonum na-
ture non opponitur malo culpe: immo in ta-
li bono consistit malum ut in subiecto vel cau-
sa. quod patet: quia peccatum non tollit vo-
luntatem. immo in voluntate consistit pec-
catum. Igitur quantum triplex bonum predictum
nature per peccatum aliquo modo deformatur
Non tamen propter hoc tollitur nec cor-
rumpitur. seu diminuitur. Et sic quantum ad
hoc dicit Augustinus. quod fallit regula dialec-

ricorum: dum malum est in bono. Aliud est bonum gratie: et hoc bonum tollitur et corrumpitur per peccatum: quod tali ratione ostendo. Nam unum oppositorum naturaliter tollit et excludit reliquum sicut tenebra excludit lucem sibi oppositam. Sed clarum est quod peccatum tanquam tenebra spiritualis opponitur luci gratie: igitur per consequens peccato adueniente in anima tota gratia gratum faciens que erat in ea corrumpitur. Tertio denique dico quod est bonum potentiale seu habilitatis anime ad bonum et ad diuinam gratiam: et hoc bonum per peccatum non omnino tollitur et corrumpitur: sed bene notabiliter diminuitur: et tanto plus quanto plura peccata peccantur: quod tali similitudine ostendo. Quare creatura rationalis se habet ad gratiam: sicut oculus ad lumen: sed oculus in tenebris existens fit minus habilis ad videndum lumen: ergo a simili quanto plus anima peccata multiplicat: et in peccato manet tanto fit minus habilis ad percipiendum lumen diuine gratie. Iam autem talis habilitas anime ad diuinam gratiam per peccata quasi in infinitum diminuitur: nunquam tamen tale bonum habilitatis totaliter tollitur manente natura anime: etiam si peccata in infinitum multiplicentur: sicut verbi gratia. Si in infinitum interponantur corpora opaca vel obscura inter solem et aerem: diminuitur in infinitum habilitas aeris ad susceptionem luminis: nunquam tamen totaliter tollitur manente aere: similiter in infinitum potest fieri additio in peccatis: per que semper magis ac magis minuitur habilitas anime ad susceptionem diuine gratie. Nam peccata sunt quedam obstacula inter animam et deum. Sic enim dicitur Isa. 59. Peccata vestra diuiserunt inter vos et deum vestrum: propter tales tamen multiplicationem nunquam totaliter tollitur habilitas anime ad bonum sed diminuitur. Et ratio est. quia non minuitur anima alicuius partis ablatione: sed elongatione non secundum id quod est sed secundum illud. scilicet gratiam ad quod est: hoc enim modo illi habilitati opponitur: et ideo per hunc modum a culpa diminuitur. Hoc sententialiter Tho. in supradictis locis Sed formaliter Bonauentura. Ex qua etiam distinctio patet: qualiter per diuinam cle-

mentiam nunquam sic corrumpitur anima per peccatum quin semper habeat habilitatem possibilitatem: atque libertatem redeundi ad deum: et diuinam gratiam recipiendi. Quarto denique probo exemplis. quod scilicet post peccatum per diuinam clementiam remanet in quolibet peccatore etiam maximo habilitas bene faciendi: et diuinam gratiam suscipiendi. Primum exemplum habemus de latrone pendente ad dexteram saluatoris: qui prout tradunt hystorie: cum quasi toto tempore vite sue persecrasset in perpetrando quasi innumerabilium peccatorum. tamen ut habetur Luc. 23. Et diuinam gratiam suscepit et saluatus est. Vnde cum dixisset. Ad mentem meam domine dum veneris in regnum tuum statim audiuit a domino. Amen dico tibi: quoniam hodie mecum eris in paradiso. Clarum est igitur quod hic latro ideo dignam gratiam suscepit: quia a malo ad bonum se conuertit: sed quomodo de malo ad bonum se conuertisset nisi habilitatem et possibilitatem et ad bonum conuertendi habuisset. Quod peccator: tu quoque fac simile. Aliud exemplum habemus de superbissimo Nabuchodonosor Rege: qui cum deum diu per superbiam offendisset: eo quod tanquam deum se adorari iussisset: tandem se conuertit: et a superbia ad humilitatem rediit: quod nequaquam fecisset nisi possibilitatem ad hoc faciendum per diuinam clementiam habuisset. totum oppositum fecit Pharao Rex egypti: quem cum Moyses ex precepto dei admoneret ut populum israel dimitteret: sic beneplacito diuine voluntatis et gratie se subieceret: totum contempsit: cum tamen libere facere potuisset. Ideo non immerito a deo extitit reprobatus. Que simul duo exempla ponit Aug. 23. q. 4. c. Nabuchodonosor. di. Nabuchodonosor penitentiam meruit fructuosam. Nonne post innumeras impietates flagellatus penituit et regnum quod perdiderat rursus accepit. Pharao autem in ipsis flagellis durior est effectus et perijt. hic mihi rationem reddat quod diuinum consilium nimium alto et sapienti corde diiudicat: cur medicamentum vnius medici confectum: alij ad salutem: alij ad interitum valuerit: nisi quia Christi bonus odor alij est odor vite in vita: alij est odor mor-

23. q. 4. c. nabuchodonosor

nis in mortem. Quantum ad naturam am-
bo homines erant. quantum ad dignitatem
ambo reges: quantum ad culpā ambo popu-
lum dei captiuum tenebant: quantum ad pe-
nam: ambo flagellis clementer admoniti.
Quid ergo fecit fides eorum esse diuersos:
nisi quia unus manum dei supra se sentiens
in recordatione proprię iniquitatis ingenuit
Alter vero libero contra dei misericordissi-
mam bonitatem pugnavit arbitrio. hec ibi.
Et predictis igitur auctoritatibus ratione di-
stinctione atq; exemplis patet primus effe-
ctus diuine clementie quo clare cognoscitur
q; deus omnibus quantum in se est vult gra-
tiam dare: qui dicitur effectus preseruatiōis.

De secdo effectū diuine clementie qui dicitur effectus purificationis.

Secundus effectus diuine clementie
quo clare cognosci potest q; omnipo-
tens deus vult omnibus gratia; im-
pendere: dicitur effectus purificationis: videlz
peccatorum. Quia enim parum prodesset aie
sua libertas et habilitas se conuertendi ad
deum: nisi mundaretur a maculis peccatorum
Adcirco cognoscens deus q; anima per pec-
catum corrupta et maculata: non potest in-
troducti ad celestem gloriam nisi purgata pri-
us fuerit ab omni sorde peccatorum. dicente
Joan. Crisosto. de consecra. distinc. 4. c. No
potest. Non potest quis vite celestis gloriaz
accipere: nisi purgatus fuerit ab omni sorde
peccati. Et cognoscens insuper deus ipse q;
anima q̄uis libera sit: nulla tamen virtute
sua potest a se expellere sordes peccatorum.
Hinc est q; nimia victus pietate: cum qua-
dam luce gratie incausate effectue: et etia; cū
quadam luce gratie create formaliter deus
ipse tam misericorditer q̄ pie expellit ab ipsa
anima omnes maculas peccatorum: etia; in-
tegraliter purificat. Que utiq; gratia tante ē
virtutis et efficacie atq; potētie. q; etiam figs
tot annis steterit in peccato quot fuerint ani-
mę. Adatfale qui fuerunt. 969. vt habet Gen.
5. c. Et insuper in annis ipsis tot peccata per-
petrasset quot sunt stelle celi. Et vltra hoc cō-
miserisset omne peccatum etiam in spiritu san-
ctum quod teste Saluatore est irremissibile.
Adatf. 12. Tamen predicta gratia tante vir-
tutis est: q; simul et semel ingreditur animā

expellit ab ipsa in instanti maculas omniū
delictorum. Et q; diuina clementia cum pre-
dicta gratia animam purificet a maculis pec-
catorum. Quintupliciter probō. Primo au-
toritatibus. Secdo rationibus. Tertio di-
stinctionibus. Quarto similitudinib;.
Quinto exemplis. **Primo** probō auctoritatibus
Nam Crisosto. diffiniens gratiam fm effe-
ctum: prout ponit Bonaventura in. 2. distin.
26. in questionibus circa litteram ait. Gra-
tia est sanitas mentis: purgatio criminis: et
delectatio cordis. Similiter glosa super epi-
stolas Pauli: vt ibidem ponit Bonaventu-
dicit. Gratia est perfecta iustificatio et remi-
ssio peccatorum. Apostolus etia; ad Roma.
3. ait. Omnes enim peccauerunt et egent gra-
tia dei. Iustificati igitur sumus gratis p gra-
tiam ipsius: et per redemptionem que est in
Christo iesu. Et ad Ro. 5. dicit. Vbi abun-
dauit delictum superabundauit et gratia: vt
sicut regnavit peccatum in morte: ita et gra-
tia regnet per iusticiam et vitam eternā. Et
ad Ephe. 2. propter nimiam caritatem suam
qua dilexit nos deus cum essemus mortui
peccatis cōiunxit nos in xpo: cuius gra-
tia saluati estis et iustificati. Deniq; Hiero-
nymus de peniten. distinc. j. Ex his omni-
bus ait. Quia diuinitatis natura clemens ē
et pia magisq; ad indulgentiam q̄ ad vindi-
ctam prona: que non vult morte; peccatoris
sed vt magis cōuertatur et viuat. si quis post
lapsum peccatorum ad penitentiam se cōuer-
terit cito a misericorde iudice veniam impe-
trabit. Nec ille. Et predictis igitur omnib;
patet intentum auctoritatibus. **Secundo**
hoc idem probō duplici ratione. **Primo**
ratione oppositiōis. Secdo ratōe obiectiōis
Primo ergo ratioe oppositiōis. Funda-
mentum huius ratiois ponit phs. 10. metha.
di. Priuatio non remouetur ab aliquo sub-
iecto nisi per habitus positioes. patet hec re-
gula. Nam tenebra que nihil est aliud nisi q̄-
dam priuatio lucis: vt dicit. 2. de anima. No
expellitur ab aere nisi per aduentum seu ha-
bitū (vt sic dicā) et positionē ipsius lucis: que
adueniēs fugat tenebras ab aere tāq; qdā
contrariū. Nam habitus et priuatio (vt dicit
idem phs. 10. metha) sunt radice contrariorum
Item priuatio castitatis expellitur per adue-
tum et habitum ipsius castitatis. Quo pre-

*gratia non est
puritas
sed est in
se habet
puritatem*

supposito: certum est fm Augustinū in libro de nā boni. q. peccatuz nō est aliq substantia sed simpliciter nihil est nisi quedam priuatio boni: q. si sic est: necesse est q. expellatur per habitum sibi contrarium. Sed talis habitus fm Theologos est gratia: ergo gratia tam creata q. increata: est anime purificatiua: et expulsiua omnium peccatorum. Et confirmatur ista ratio sic. Clarum est enim q. nullum peccatum dimittitur alicui sine caritate: quoniam omnia peccata operit caritas. vt dicitur Proverbio. 10. Et prima De. 4. Sed manifestum est fm sententiā Theologorum: q. caritas sine gratia dei haberi nō potest: immo aliqui tenent quod ad presens non teneo (q. caritas et gratia dei sunt idem per essentiam: sed solum differunt relatione sicut lumen et radius.) q. si sic est q. caritas non fit sine gratia quia sic est. cōcluditur vt prius q. gratia simul cum caritate est anime iustificatiua. Secdo hoc idem probat ratione obiectionis. Fundamentum rationis ponit phus. 2. de anima dicens. Inter potentiam et obiectum necessario requiritur proportio. patet hec regula. Nam si medicina debz expellere infirmitatem ab egroto: requiritur necessario q. sit tante fortitudinis et maioris quāte malitię et grauitatis est ipsa infirmitas. q. si medicina est minoris potentie nūq. sanat egrotum. Quo presupposito: certum est q. culpa qua deus offenditur est infinita: non subiectiue: cum a subiecto finito: nō egrediatur actus infinitus: sed simpliciter obiectiue: eo q. culpa cōmissa fit contra deum qui est infinitum bonum. Sed clarum est q. bonitas liberi arbitrij est simpliciter virtutis finis: et per consequens non sufficit per se ad expellendum infinitam maliciam ipsius peccati: quod deus videns misericorditer infundit in ipsam animā gratiam suam: que cum sit infinite virtutis et bonitatis: facilius purgat animā ab infinita malicia omnium peccatorum. Tercio idem probat distinctionibus: q. diuina clementia cum gratia sua creata et increata tanq. prius necessaria expellit ab anima omnem maculam peccatorum. Et prima distinctio est Ricard. in. 4. distinc. 17. articu. 4. q. d. 2. in corpore q. d. 1. dicit. Cum queritur an ad iustificationem impij

vltra bonam habilitatem liberi arbitrij requiratur gratie infusio. Respondeo q. sic: vnde sicut quando ex vno elemento fit aliud concurrunt quattuor: scilicet vnus forme corruptionis: et alterius generatio: et dispositio ad corruptionem illius forme: et dispositio ad generationem alterius. Sic cum de impio fit iustus: necessario requiruntur quattuor: scilicet impietatis destructio: que est culpe remissio: et gratie infusio: et dispositio ad destructionem impietatis: que est culpe detestatio. Et dispositio ad susceptionem gratie: que est libe. ar. ad deum conuersio. Et sic patet q. gratie infusio necessario requiritur ad impij iustificationem. h. Ricardus ad litteras. Aliam distinctionem ponit Thomas pma scde. q. d. 109. articu. 7. dicens. Cum queritur an ad iustificationem impij diuina gratia necessario requiratur. Respondeo q. sic. Nam per peccatū homo tria mala incurrit. Primo amittit decorem: quia per id anima maculatur.

Secdo amittit ordinem eo q. per peccatum mortale anima a deo separatur. Tercio incurrit pene horrorem: quia per peccatum anima cruciatur. hec autem tria reparari nō possunt nisi per auxilium diuine gratie in anima infuso: quod sic patet. Primo enim decor et nitore mentis non reparatur nisi per lumen diuine gratie. Secdo ordo mentis ad deum obliquatus non rectificatur nisi per gratiam dei trahentem mentem et ordinantē. Tercio horror pene eterne non potest remitti nisi a deo: qui sui gratia potest peccatum contra se commissum: et penam peccati remittere. h. Thomas finiatur. Aliam deniq. egregiam et auream distinctionem ponit seraphicus dominus Bonauentura in. 2. distinc. 28. articu. 1. q. 1. in corpore q. d. 1. dicens. Cum queritur an gratia gratum faciens requiratur ad expulsionem culpe. Respondeo q. sic. Sed in huius questionis determinatione aliter senserunt philosophi: aliter heretici: et aliter recitantes catholici. Philosophi enim ignorant qualiter peccato offendatur diuina maiestas: et qualiter per ipsum adimatur habilitas potentialium: dixerunt q. homo per excitationem potest fieri iustus sicut p. inordinationem a recta ratione factus fuerat iniustus. Vnde phus dicit. Drauus ad meliores

exercitationes deductus a natura: aut multū proficiant perfecte in contrarium habitus restituit. Heretici vero aliqd lūmē fidei habentes cognouerunt q̄ per peccatum offenditur maiestas diuina et quodāmodo dānificatur. Excecati tamen non considerauerunt qualiter ex culpa natura infirmatur. Et ideo dixerunt q̄ ad hoc q̄ liberum arbitriū a culpa resurgat: nō est sibi necessaria aliqua gratia curans: sed sufficit sola gratuita dei misericordia: qua inclinatur ad remittendū peccata nostra propter satisfactionem quā xp̄s sibi facere voluit dum se in cruce pro nobis obtulit. Sed hec positio non tñ a veritate deficiit: sed etiam dum contraria implicat seipsam destruit. Dicit enim q̄ ad hoc q̄ lib. ar. a culpa resurgat: necesse est q̄ deus remittat sibi culpam: et tamen non est necesse q̄ aliqd sibi tribuat: vel circa ipsum faciat. Si enim deus non mutatur: et ipse in tñ iustus iudex est: vt nihil acceptet nisi tantum quantum valet. Ad hoc q̄ culpa remittat et peccator deo reconcilietur: necesse est q̄ aliquid ipsi peccatori tribuatur: per quod morbus peccati sanetur catholicorū. Catholici vero tractatores et luce fidei et auctoritate scripture cognouerūt: q̄ peccatum est et dei offensum et quodammodo dānificatiū dum homo se transfert a seruitio dei ad seruitium diaboli: est etiam imaginis deformatiū. Et ideo dixerunt ad hoc q̄ liberum arbitrium resurgat a culpa: necessaria est gratia dei: non solum s̄ q̄ gratia dicitur gratuita voluntas dei: nec etiā s̄m quod dicitur liberalis passio xp̄i: sed etiā s̄m q̄ dicitur habitus animi. Gratuita enim voluntas dei ad hoc concurrat: vt fiat offensae remissio. volūtarie enim nobis condonat offensam. Liberalis autem passio christi ad hoc concurrat: vt fiat dāni satisfactio. habitus autem gratie infusus ad hoc concurrat: vt fiat morbi curatio: et imaginis deformate reformatio. Et ideo ad hoc q̄ homo purget a culpa: multum per omnem modum necessaria est sibi gratia dei infusa. Hic Bonauentura ad litteram. Et predictis igitur distinctionibus patet qualiter deus per suam clementiam cum gratijs tam creatis q̄ increatis: expellit ab anima maculas omnium peccatorum. Quarto h̄ idem probō vnica similitudine. Clarum est enim q̄ lumen corporis non potest naturaliter recuperari vel re-

haberi a ceco per virtutem totius nature: dicente pho. in post predicamentis. Ab habitu i priuationem fit mutatio. A priuatione vero in habitum impossibilis est regressus per naturam. hec ille. Qd si talis cecus debet illuminari: requiritur ad hoc virtus supranaturalis. Manifestum est autem q̄ per peccatū anima spiritualiter fit ceca dum priuatur lumine et cognitione veritatis: dicente Augu. in lib. de natura et gratia. Priuaricatorez diuine legis: lux deserit veritatis: qua desertus vtiq̄ fit cecus. hec ille. Et sapientie scdo. Salomon ait. Excecati eos malicia corū. Et Sophonie. i. dicitur. Ambulabunt et ceci quia domino peccauerunt. Sed talis cecitas anime que fit per peccatū maior est et prius omni cecitate corporali: igitur ad illuminandum animam requiritur a fortiori virtus supernaturalis diuine gratie infusa. Hoc etiam patet per similitudinem mortis. Sicut enim aliquis potest naturaliter ab habitu in priuationem incidere: vt puta: de vita ad mortem non tamen e contrario: nisi per virtutem supernaturalem. Sic quilibet potest a gratia cadere in peccatū per quod anima spiritualiter moritur: dicente. Eze. 28. Anima que peccauerit ipsa morietur. Non autem a statu culpe ad vitam gratie naturaliter et per se potest redire: sed necessario requiritur supernaturaliter a diuina gratia excitari. Ex qua similitudine patet idem quod supra. Quinto deniq̄ h̄ idem probō vnico exemplo: videlicet peccatricis Adagdalene: de qua vt dī Adatth. ultimo. Dominus eiecit septem demonia. i. septem peccata mortalia. Vnde Grego. in Omel. super Luc. dicit. Quod per septem demonia nisi vniuersa peccata designatur. Septem igitur demonia Adagdalena habuit: quia vniuersis vitijs plena fuit. hec ille. Sed omnia peccata saluator ab eius anima tunc expulit: quādo existens in domo Symonis leprosi. vt habetur Luc. 7. Et videns eius lazymas: de illa dixit. Remittūtur ei peccata multa. s̄. per gratiam: qm̄ dilexit multum. Ex predictis igitur auctoritatibus rationibus: distinctionibus: simile: et exemplo. patet etiam effectus secundus diuine clementie quod clare cognoscitur q̄ deus vult omnes saluare dum per gratiam suam animam purificat a cunctis maculis peccatorum qui dicitur effectus purificationis. Quā anime purificantē

Sermo

et peccatorum remissionem nobis concedat dominus Iesus in presenti per gratiam et in futuro per gloriam qui est benedictus in secula seculorum.

¶ Feria. vi. post dominicam septuagesime. Iterum de qualitate fidei. sermo sextus.

Fides tua te

saluam fecit. Luc. 7. Declaratis duobus effectibus diuine clementie. Nunc enim in supradicto precedenti sermone tertius declarauimus

sermo prolixior esset. Habeo in presenti sermone duos alios effectus eiusdem clementie simpliciter declarare. Nec mireris si finaliorum morem trinario articulo aliquando non utar in sermonibus meis: quoniam magna rerum substantia atque efficax probatio veritatum sic interdum facere cogunt. Poteris tamen tali modo uti. vel iuxta consuetudinem usitatam tres particulas seu tres articulos pro quolibet sermone faciendo: duas tamen seu duos tamen declarando: duos igitur in hodierno sermone: sicut et in beaterno diuine clementie effectus simpliciter declarabo: quorum primus imo tertius in ordine talis erit.

¶ De duobus alijs effectibus diuine clementie seu de tertio qui dicitur effectus inductionis.

¶ Tertius igitur effectus diuine clementie in ordine declarandus quo clare cognosci potest quod omnipotens et gloriosus deus vult omnibus quantum in se est: et suam gratiam et eternam gloriam impartiri dicitur effectus inductionis: videlicet ad bonam operationem. Non enim ad salutem requiritur tamen et precipue in adulto peccatorum deletio: sed insuper requiritur bona operatio et virtuosa volitio. Duplex tamen operatio est cuiuslibet homini seu iusto seu peccatori necessaria ad salutem. prout expresse ponit Ricardus. in suo quolibeto. videlicet operatio elicit et intra manens: atque operatio imparata et extra eriens. De qua duplici operatione formaliter loquitur philosophus. 9. metaphysicis. dicens. Duplex inquit est actio: quedam manens in agente que est perfectio operantis: et quedam transiens scilicet in exteriorem materiam que est per-

fectio operati: quandam duplicis actionis et operationis distinctionem possumus tripliciter declarare. Primo per exemplum artis. Secundo per exemplum nature. Tertio per exemplum ipsius dei. ¶ Primo per exemplum artis. Videmus enim quod duplex est actio artis. Una est considerare de artificio. Alia est producere illud artificium ab extra. Ipsa enim consideratio dicitur actio manens in agente. scilicet in intellectu et voluntate. Et ideo non est in re extra. sed simpliciter manet in intellectu artificis considerantis. Ipsa autem edificatio que est in edificato et transit in exteriores materiam dicitur actio seu operatio extra transiens. he autem actiones sic se habent: quod una dependet ex alia. Unde actio transiens presupponit actionem non transiensem: et sine ista esse non potest. ¶ Secundo hec distinctio duplicis actionis et operationis declaratur per exemplum ipsius nature. Bene verum est quod si hanc distinctionem volumus adaptare ad naturam: oportet nos extendere non actionis. Nam si vellemus actionem proprie summere: nullum agens naturale: siue nullum corpus habet actionem immanentem seu non transiensem: quia non habet actionem ad se conuersiuam: ut probat Philosophus in libro suo de causis. Sed si volumus accipere actionem large pro ipsa perfectione et actu: sic concedi potest quod etiam insensibilia: et agentia naturalia: habent actionem immanentem: quia ignis et caler et calefacit. Et ab eadem forma caloris competit sibi calere et calefacere: et tunc calefacere est actio transiens in exteriorem materiam ut in rem calefactam. calere vero est actio vel perfectio manens in igne calefaciente. Exempla alia nature potes hic ponere prout vis. ¶ Tertio denique hec distinctio duplicis actionis et operationis declaratur per exemplum ipsius dei seu per actionem diuinam. Sed cum dicimus quod est actio diuina manens in agente: et est actio transiens in exteriorem materiam oportet quod illa exterior materia accipiat large pro omni exteriori substantia. Nam actio diuina se extendit ad omnia creata: et non solum ad materialia sed etiam ad imaterialia. Unde dicimus quod est quedam actio diuina manens in agente. Et hec est ipsum intelligere diuinum et ipsum suum velle: quo-

De actione in materia
nec extra, cum

rum quodlibet est idem qđ ipsum diuinum esse. Alia est actio diuina transiens in exteriorem materiam: et ista est ipsa creatio rerum. Et per quamlibet istarum actionum producuntur alique: quia per actionem diuinā non transeuntem producunt persone diuine: vt pater intelligens se producit filius; pater et filius diligendo se producunt spiritū sanctum. per actionem vero transeuntē producuntur creature. His duabus actionibus seu operationibus declaratis: dico qđ hāc duplicem operationem et actionem manentem et transeuntem quisq; habere tenetur. Nam actio manens est quidam habitus cognitio nis luminis increati et supernaturalis: vel habitus diuini amoris: vel habitus cuiuslibz al terius virtutis: qui habitus est quedam actō simpliciter manēs in ipsa anima. Actio vero transiens est operatio separata a voluntate que fit ab extra: sicut est facere elemosynam proximis indigentibus: actualiter scilicet sanctificare parentes honorare: seu actualiter cōfiteri. Et cetera huiusmodi que cum id requirit locus et tempus: quisq; tenetur facere: nec sufficit ad salutem hominis solus habitus interior: seu sola actio intrinseca manens in ipsa anima: sicut non sufficit ad bonitatem aut perfectionem ignis qđ calorem intra se retineret nisi in res alias actualiter ab extra calefaceret. Quod volens insinuare facienduz saluator de seipso dicebat Lucē. 12. Ignem veni mittere in terram id est habitum amoris et caritatis in cordibus terrenis. Et quid volo nisi vt adeat: id est qđ in operationem exteriorē creat vel egrediatur. Quod confirmans Gregorius in Omel. pentecost. dicit Probatio dilectionis exhibitio est operis. Et amor dei nunq; est ociosus. operatur enim magna si est. hec ille. Et lz vt patet he due actiones cuiuslibet sint necessarie ad salutem: et insuper qđ voluntas hominis etiam si fuerit corrupta per diuersa peccata sit libera et habeat habilitatem ad predictas duas operationes salutis necessarias. impossibile tamen est vt per se moueat ad se exercendum in predictis necessarijs actionibus: nisi specialiter diuina clementia per gratiam suam inducat: seu stiller et inspiret ipsam voluntatem hominis ad hoc faciendum. Ex quo profecto apparet in deo maximus zelus nostre salu-

tis. Et qđ deus moueat et inducat et inspiret voluntatem cuiusq; hominis ad faciendum predictas duas operationes per clementiam suam: cum sine eius gratia impossibile esset aliquam hominis voluntatem etiam talia operari: seu se conuertere et dirigere ad predicta faciendum. quintupliciter probō. Primo auctoritatibus. Secundo rationibus. Tercio distinctionibus. Quarto similitudine. Quinto exemplo.

Primo probō auctoritatibz. qđ scilicet clementia diuine gratie inducit animā tam ad operationem intrinsecam qđ extrinsecam sine qua inductione et inspiratione nunq; per se moueretur ad predictas actiones. Vnde apostolus. 2. ad corinthios. 3. ait. Non sumus sufficientes cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis sed sufficientia nostra ex deo est. vbi ait glo. Tanta est humane fragilitatis debilitas: vt etiam per se bonum cogitare non possit: et quō per se sine deo bonū operabitur. h glo. Idem apostolus ad Philip. 2. ait. Deus est qui operatur in nobis velle et perficere. Et ad Roma. 9. ait. Non est volētis. s. velle bonum. neq; currētis. s. operari bonum: sed misentis dei. Item Jer. 10. dicit. Non est via eius. s. volendi bonum: nec viri est vt ambulet et dirigat gressus suos. s. ad bonū. Et Jo. 15. Saluator ait. Sine me nihil potestis facere. Et glo. super verba Joan. 3. Spiritus vbi vult spirat et vocē eius audis. ait. Quotiesq; o peccator veniet in te desiderium penitendi: conuertendi: restituendi: iniurias dimittendi: orandi: atq; a peccatorum occasionibus fugiendi: totum a diuina gratia cognosce provenire. hec glo. Ber. quoq; lib. de libe. arbi. c. 12. dicit. Conatus libe. arbi. ad bonum cassi sunt si a gratia non adiuntur: et nulli si a gratia non excitantur. Gratia enim excitat li. ar. dum seminat cogitātū: perficit autem dum facit in opus exire. h ille. Et in eod. lib. ait. Gratia illuminat potentiam intellectiuam ad bene intelligenduz affectiuam ad bene operandum. Et ibidem dicit. Tria operatur in nobis deus: cogitare velle: et perficere. Primum sine nobis. Scdm nobiscum. Tertium per nos. Et ibidem ait. Sciant defensores liberi arbitrij nihil boni posse nec qđ cogitare nisi iunamine diuine gratie sustentetur. Et sermōc. 33. super cant.

Autori. de gra 59

quidlibet ab
diuina
55 ad po
opm 67

Sermo

ait. Sciant hostes gratie nec ad bonum cogitandum sufficere cor humanum. Et Aug. ad Bonifacium papam ait. Non potest homo aliquid boni velle nisi adiuvetur ab eo qui non potest malum velle. Et in libro de ecclesiasticis doctrinis inquit. Manet ad accipendam salutem liberi arbitrij intemperata libertas: sed admonente prius deo et invitante ad salutem vel ut eligat: aut sequatur: aut agat operatio nes salutis. hec ille. Et propheta ait. Deus deorum dominus. locutus est et vocavit terram. id est. cor terrenum ad bonum. Denique apocalypsis. 3. dicit. Ego sto ad ostium. scilicet cordis et pulso. scilicet inspirationibus sanctis: si quis aperuerit mihi. scilicet per consensum: intrabo ad illum. scilicet cum gratia mea: et cenabo cum illo. scilicet in eterna gloria. Et sic ex predictis auctoritatibus patet qualiter omnis bona operatio extrinseca necessaria procedit ab illa gratia sine qua impossibile esset hoc facere. Secundo huiusmodi idem probatur duplici ratione. Primo ratione causationis. Secundo ratione argumentationis. Primo ratione causationis. Fundamentum rationis ponit philosophus. 3. de anima dicens. In omnium rerum natura semper est aliquid quod potest facere omnia illius generis. Sic etiam necesse est in anima fieri omnia: et sic unum est quod potest fieri omnia. scilicet intelligibilia et recipere ea: et hoc est intellectus possibilis. Aliud vero quod potest facere intelligibilia: et hoc est intellectus agens. Super que verba Theophrasti dicit. In quolibet genere rerum est invenire unum primum a quo omnia illius generis descendant. patet hec regula de motu. Cum enim navis movetur in mari: clarum est quod movetur ab ipsa aqua. Aqua autem movetur a remo: remus movetur a manu remigis manus movetur a brachio: brachium movetur a corde: cor vero ultimatim movetur ab ipsa anima. Ecce quod omnes hi motus procedunt ab uno primo motu. Et ideo philosophus. 7. philosophus. dicit. In moventibus et motis non est ire in infinitum: sed est devenire ad aliquem motorem primum. hec ibi. Hoc idem exemplificatur de omni motu inferiori qualiter procedit ab uno motu primi celi mobilis: dicitur philosophus. 1. metaphysice. Moto celi est primus omnium motuum: et primi celi est causa omnium motuum inferiorum. hec ibi. Hoc idem patet in genere aquarum: quoniam ut Salomon ait Ecclesiastes. 1. A mari omnia flumina descendunt: et ad mare revertuntur

Hoc idem etiam patet in genere lucis. quoniam omnis lux aeris lune et siderum a sole procedunt. Hoc idem patet in genere hominum: quoniam omnes homines ab uno homine. scilicet Adam et Eva descendunt. Quo presupposito: certum est quod a simili omnis actio et operatio bona necessario egreditur per prius ab influenza prime bonitatis. Sed cum in genere bonorum sint specialiter actio intrinseca et extrinseca hominis. igitur impossibile est quod homo per se aut intrinsece aut extrinsece agat et operetur sine speciali influenza ipsius prime: et divine bonitatis. Quod confirmans Plato in thymeo dicit. Sicut omne esse est a primo esse: et omne verum est a primo vero: sic omne bonum est a primo bono. Et philosophus libro. de regimine principum. dicit. Deo nihil est impossibile: et sine eo nihil est possibile fieri. Et Iacobus. dicitur. Omne datum optimum: et omne donum perfectum de sursum est: descendens a patre luminum. Et auctor in libro. de causis dicit. Cuius prima influit bonitatem suam in omnibus rebus secundum dispositionem unam: tamen unaquodque rerum recipiat eam secundum modum potentie sue quedam recipiunt eam receptione unica: quedam receptione multiplicata: quedam receptione eterna: quedam receptione temporalis quedam spiritualis: quedam corporalis: et hec diversitas non fit ex causa prima: sed propter recipiens quod diversificatur. Secundo hoc idem probatur ratione argumentationis. Fundamentum rationis ponit philosophus. 2. et 4. topicorum. dicens. Si de quo magis videtur inesse et non inesse nec de quo minus. patet hec regula. Nam si rex valde dives et potens non potest expugnare aliquod castrum sine auxilio alterius domini: a fortiori nec miles valde pauper poterit illud expugnare sine auxilio alicuius domini. Quo presupposito: certum est quod homo etiam in gratia existens: non potest sine speciali gratia aliquod bonum aperari: dicente Augustino in libro. de natura et gratia. Sicut oculus cordis plenissime sanus nisi candore lucis adiutus non potest aliquid cernere: sic et homo perfectissime iustificatus nisi eterne luce iustitie divinitus adiuvetur: non potest recte vivere nec aliquid bene operari. hec ille. Quod si sic est ergo a fortiori etiam est impossibile quod homo in mortali culpa existens aliquid operetur: nisi per speciale adiutorium divine gratie. Quod egregie confirmans Theophrastus. 2. et 3. ethicorum. ar. 9.

in corpore. q. dicit. Cum queritur an etiam ille qui consecutus est gratiam dei per seipsum possit operari bonum. Rndit q. ad re-
cte viuendū homo respectu eget auxilio dei. Cōprimmo modo q̄tum ad aliquod habitua-
le donum: per quod humana natura corru-
pra sanetur: et que sanata eleuetur ad operā-
dū opera meritoria vite eterne que excedūt
proportionē nature. Cō Secūdo eget auxilio
diuine gratie: ut a deo moneatur ad agendū
Quantū ad primū auxilij modū: homo non
eget aliquo auxilio gratie. videlz alio gratie
infuse habitu. Quātū ad secundū ut. s. bñ ope-
retur: eget auxilio gratie propter duo. Pri-
mo ratione generali: quia nulla res creata
potest in quēcumqz actum prodire sine vir-
tute motionis diuine. Secūdo ratione spe-
ciali. propter conditionē status humane na-
ture: que licet sanetur per gratiam q̄tum ad
mentē: remanet tñ in ea infectio et corruptio
q̄tum ad carnē: per quā seruit legi peccati.
vt dicit ad Romā. 7. Nec Tho. ad litteram
Et quibus rationibus patet idem qd supra
Cō Tertio etiā probō distinctionibus. q. i. ra-
tionalis anima quicqd boni operat̄ fm actū
intrinsecum et extrinsecum: operatur in virtu-
te diuine gratie: sine qua moueri non posset
ad talia opera faciendum. Prima igitur di-
stinctio est Tho. qui in. 2. sen. di. 28. articulo p̄-
mo sententialiter dicit. Cum querit̄ an libe-
r arbitriū sine speciali gratia dei possit se mo-
uere ad faciendū opera bona. Respondit q.
circa libe- arbitriū quidā dupliciter erraue-
runt. Quidam enī negauerunt ipsum esse.
Quidam vero nimis ipsum ampliauerunt.
Quidā cñi bñfici ut manibei et Iouinianī na-
turā li. ar. destruebāt dicētes. q. hō vel nēcīta-
te peccat: vel de nēcitate bene opatur: quo-
rum ratio talis erat. Adanichei enī dicētes
q. sensibilis natura est mala. utpote a ma-
lo deo: hoc est a demone facta: ponūt q. ho-
mo de necessitate peccat nec bonū facere po-
test. sicut lapis de necessitate tendit deorsum
Iouiniani autem attendentes q. natura in-
tellectualis est bona: utpote a bono deo facta
dicunt q. homo de necessitate bene operat̄.
et nunqz potest peccare. sicut leue ex se semp
fertur sursum: et nunqz deorsum. Cō Quidāz
vero alij volentes naturā liberi arbitrij ser-
uare nimis eius virtutem ampliauerūt dicē-
tes. Qd homo potest quodcūqz bonū intrin-

secuz et extrinsecū etiā meritorij facere ex se
ipso sine aliqua grā supaddita. Mos autem
fm catholicā fidē conitemur libe- arbitriū
bona et mala posse facere. Homo tamen in
actus meritorios pōt erire sine grā gratū fa-
ciente. Vñ libe. arbi. sine speciali gratia dei
nō sufficit q̄tum ad quinqz cōtra pelagium
Primmo ad bene opandū. Secōdo ad vitiū vi-
tandū. Tertio a peccato resurgendū. Quar-
to ad pseuerandū in bonū. Quinto ad p̄miū
eternū cōsequendū. Cō Et ratio p̄dictorū ē: q.
duplex est bonū. quoddā enī est naturale qd
nō excedit facultatē nature: et tale quodcūqz
fit illud pōt hō facere sine gratia dei. Cō Ali-
ud est bonū supnaturale qd facultatē natu-
re excedit: et tale nō pōt homo opari et facere
sine grā dei. dicēte Augus. li. de correctione et
gratia. Sine gratia dei nullū p̄sus siue co-
gitādo: siue volendo et amando: siue operādo
faciunt homines bonū. Nec Tho. snialiter.
Aliam distinctionē ponit seraphicus sanctus
Bonauētura in. 2. dist. 28. ar. 2. q. 3. in corpore
quest. dicēs. Cum querit̄ an. li. ar. hōis omni
grā destrurū possit facere aliqd bonū in ge-
nere. Rñdeo q. opus aliqd tripliciter pōt di-
ci bonū. Vno mō dicit̄ aliqd bonū simplici-
ter: et hoc est bonū qd est directe ordinatū in
finē. et tale est bonū meritorij. et hoc bonū nō
potest li. ar. opari absqz auxilio gratie gratūz
facientis. Secōdo modo dicit̄ aliqd bonum et
hoc q. aliquo mō de cōgruo disponit ad bo-
nū meritorij vite eterne: et tale est bonū qd
fit extra charitatē: nihilomin⁹ tamen cū recta
intentiōe ad deū: et in tale bonū nō potest li.
ar. absqz munere gratie gratis date. p. qd il-
lumines et dirigat: et excites ut velit facere ali-
quid qd sit deo placitū. Et q. ad hoc bonūz
munus gratie gratis date fit necessariū ex-
presse innuitur Sapienti. 9. vbi Salomon ait.
Sciui q. aliter nō possum esse continens nisi
deus det: et hoc ipsum erat sapia scire cuius
hoc donū esset. Vnde nō est p̄mū donum co-
gnosce- ipm munus gratie: et cognosce- q.
sine gratia homo saluari non potest. Tertio
modo dicit̄ aliqd bonū: q. in finē est ordina-
bile: et habet aliquā ordinationē intra se: sicut
et transitu sup materiā debitā: sicut pascere
esurientē ex debita circūstantia supaddita. s.
cū hoc facit cū erigit tempus: et locus: et opor-
tunitas. Ad istud autē genus boni cōplendū
gratia gratis data oīno necessaria est ut scilz

*Ad bene opandū
Secōdo ad vitiū vitandū
Tertio a peccato resurgendū
Quarto ad pseuerandū in bonū
Quinto ad p̄miū eternū cōsequendū*

de libero arbi. opinionēs.

ordinet ad meritū. Relicto tamē libe. arbi. in
 puris naturalibus p instinctū & naturale in-
 dicatōiū possz in tale bonū deo sibi coopan-
 te. sicut coopatur alijs creaturis. Nā sine pri-
 mo agēte nullū agens pōt agere. hec domi-
 nus Bonauētura ad lram. Aliā distinctionē
 ponit qdam magister ordinis heremitaz su-
 p scdo di. 28. di. Cum querit an hō sine gra-
 tia spālī possit sufficiēter se disponere ad op⁹
 meritorū. Rūdeo breuiter q nō. Nam ge-
 neraliter tria sunt necessaria ad meritū grē
 gratū faciētis: q sine aliqua grā gratis data
 haberi nō pōt. Prīmū est quedā cognitio si
 dei. o3 enī agnoscere deū summe reuerendū
 & q ei est p oīa obediēdū: ac p hoc o3 aliquo
 modo cognoscere qd iustū & qd iniustū. Se-
 cundū est odiū & displicētia mali. sicut enī
 in naturalib⁹ trāsmutationib⁹ nō pōt esse ac-
 cessus ad vnū extremorū nisi sit recessus ab
 altero. sic in proposito: vnde. s. Grego. dicit.
 Nisi malum oderimus: bonū diligere non
 possum⁹. Tertiū amor: & desiderium boni in
 quo est termin⁹ pparationis ad meritū. Con-
 stat autē q hec sine multiplici dei gratia ha-
 beri nō pōt. maxime sine bono iudicio ratio-
 nis & suauitate ipsius volūtatis ad bonū
 vel sine interna inspiratione ad bonum & hu-
 iusmodi. Ex quo sequitur q ex puris naturali-
 bus sine aliqua noua grā nō pōt hō sufficiē-
 ter se disponere ad op⁹ meritorū: & grāz gra-
 tū faciētē. hec ille. Quidā ali⁹ doctor sic di-
 stinguit. Cū queris inquit an hō egeat noua
 grā in qz sua opatione. Rūdeo. q opationū
 tres sunt spēs. aliq sunt naturales & volūta-
 rie. aliq speculatiue & practice. aliq super
 naturales & diuine potētie. Opationes natu-
 rales nō egent noua grā dei. put est comedere.
 dormire. & hmoi. Quia cū natura ut dicit⁹
 3. de aia. nihil faciat frustra. hinc ē q nālīter
 sine alio nouo auxilio qz potētia mouet ad
 suū actū. Sili⁹ nec opatio volūtaria eget au-
 xilio noue grē. q naturaliter p se qz hūana
 volūtas bonum appetit seu felicitatē dicente
 Boetio pfa. 2. tertij li. Inest mētib⁹ hoīz ve-
 ri boni naturaliter inserta cupiditas. Scde
 opationes sunt speculatiue & practice. Scien-
 tia autē speculatiua & maxime q est de dei co-
 gnitione: a duob⁹ pcedit. v3 a magistro docē-
 te: & a grā dei gratis data mētē illumināte: qz
 grāz gratis datā habuerunt etiā phī. put di
 t. 1. l. e xā. de ales in. 3. pte summe tractatu de

grā. de quo dono grē gratis date. i. cor. 12. dī.
 Alij dat p spm sermo sapie. 2. hoc enī donū
 ut dicit Alexā. vbi supra. nō creat in aia: sed
 pōt⁹ ei dat. Et in hoc deceptus est Plato q
 dixit. q in nobis fuerūt simul pccati habit⁹
 sciax. q: ut dicit theologi oēs i. 4. di. 4. Na
 bitus virtutū dat solū in baptismo: ita q q
 nō est baptisatus non pōt cē virtuosus. Pra-
 ctica vero scia est ex pte actiua. Maz practica
 dicit a praxis: qd est opatio: & iste artes etia
 egent extrinseco adiutore: & cōiter nō egēt no-
 ua grā dei. Tercie vero opationes sunt sup
 naturales & diuine: ut est diligere deū super
 oia: resurgere a pccō: opari meritorie ad vitā
 eternā. Iste enī nō sunt opatiōes naturales:
 q: tunc qlibet hō in actib⁹ suis saluari posset.
 Nec etiā sunt volūtarie: q: iudei saraceni et
 quicūqz peccatores saluarent⁹ cu3 voluntarie
 saluari cupiūt. Nec insup sunt solū speculati-
 ue: q: multi docti etiā in sacra pagina tū nō
 incedētes p semitas dñi dānant. ut dicit Mi-
 co. de lira sup illa verba pphete. Nescierunt
 neqz intellexerūt opa dñi. Dicit enī ibi. du-
 plex est scia. Prīma speculationis & cognitio-
 nis: & hāc multi habuerūt: ut phī: & habent et
 tñ dānant. Scda est opatiōis & electiōis: & h
 est q saluat. De qua dicit Adatt. 5. ca. Qui
 fecit & docuerit hic magn⁹ vocabit in regno
 celoz. Nec insup scie practice merent vitam
 eternā: ut pz ad oculū. Nā si medic⁹ q habet
 practicā medendi curaret oēs infirmos mū-
 di nō propter hoc saluaret. Sili⁹ si sartor fac-
 ret infinitas vestes hoīb⁹. ppter hoc non sal-
 uaret. Igit ut pcludā a sufficiēti diuisione. di-
 co q: ad actū intrinsecū & extrinsecū merito-
 riū vite eterne: necessario requirit⁹ qdā super
 nālīs grā dei. Ex pdictis igit distinctionib⁹:
 pz quali sine spālī grā dei nulla aia p seipsa
 pōt pcedere in actū meritorū vite eterne.
 Quarto idē pbo filitudine. Nā Lōmen.
 sup. xi. dicit. ait ad lram. Natura nihil agit
 & opat nisi mora a supiorib⁹ causis. pz. Maz
 ignis & si habeat formā suam. tū nō pōt p se
 aliqd calefacere nisi p motū corpōz supiorū.
 dicēte pbo. scdo de celo & mū. Ignis sine su-
 piori agente qd est celū: deterit agit qz instru-
 mentū artificis sine artifice. hec ibi. Et repli-
 ca de ceteris. put vis. Qd si sic ē de nālībus
 q nō excūt etiā in opationes naturales sine
 influentia celestīū corpōz: ergo a fortiori sin
 Tho. 1. 2. q. iij. ar. i. dicēdū est de spālīb⁹. q: v3

2017
 30c

nō pōt qd deū vere cognoscere. nec vere dili-
gere nisi p actū fidei et charitatis supnālem.
Preterea videm⁹ q sacerdos q̄tūcūqz bon⁹
nō pōt p se ascendere ad dignitatē ep̄atus si
ne sp̄ali gr̄a pape. Mō igit a fili putet quisqz
ascendat ad eternā gloriā nisi ex speciali gr̄a
diuine maiestatis. qd pfirmās An̄s. lib. i. de
gr̄a et li. ar. dicit. Sicut terra spinas et tribu-
los. et quasā herbas nō necessarias p se ger-
minat. vite vero necessaria nō sine semine se-
minat⁹: sic hō p se potest germinare vana et
noxia: ea vero que sunt salutis nō pōt sine se-
mine diuine gr̄e. hec ille. Et ibidē ponit aliā
silitudinē dicēs. Gratia et libez arbitriū ita
se habēt ad ea q sunt salutis. sicut p̄ et m̄r ad
plen. vñ sicut sine p̄re et m̄re ples nō potest
nasci. ita sine gr̄a et li. ar. hō nō pōt bene opa-
ri et saluari. Ex q etiā silitudine ptz. qualis est
ipossibile q qd p se pducatur actū meritoriū et
supnālem sine sp̄ali gr̄a dei. C Quinto de-
niqz hoc idē pbo vnico exēplo. vñ apli pauli
ad Ro. 7. di. Ego carnalis sum venūdatus
sub petō. Qd eni operor nō intelligo: nō enī
qd volo bonū hoc ago: sed qd odio malū h
facio. Et subdit dicēs. Video autē aliā lege
in mēbris meis repugnātē legi mētis mee: et
captiuantē me in lege peccati: q est in mem-
bris meis. infelix ego hō qd me liberabit de
corpe mortis hui⁹. Gratia dei p dñm nrm
iesum xp̄m. hec ille. Quo exēplo p̄z siml cum
p̄dictis auctoritatib⁹. rōnib⁹. distinctionibus:
p̄dictis silitudinē. q sicut paul⁹ non poterat act⁹
meritorios pducere sine speciali gr̄a dei: sic
a fili ipossibile est qd aliqz aliqñ pducatur ali-
quē actū intrinsecū vel extrinsecū meritoriū
et supnālem: nisi de⁹ sp̄ali inspirat⁹ stimulet
et inducat ipm ad hoc faciendū: et p psequēs
ex p̄dictis p̄z terti⁹ effect⁹ diuine clemētie: quo
clare cognoscit q de⁹ oib⁹ q̄tūz in se est vult
grām dare. q dicitur effectus inductionis.
C De quarto effectū diuine clemētie q dicitur
effectus custoditionis.

Part⁹ effectus diuine clemētie quo
q clare cognosci pōt q oipōrēs et glo-
sus de⁹ vult oib⁹ q̄tū in se est suā gra-
tiā et eternā gloriā imp̄tū: dicit effect⁹ custo-
ditionis. vñ angeloz. Vidēs eni de⁹ q ppter
originale culpā. sicut habet Gen. 6. Sensus
et cogitatio cordis humani in malum prona
sunt. Et vidēs insup q magna est demonis

malicia qua studet sp̄ hoies inducere ad pec-
candū: ne gloriā psequat⁹ et humilitate q̄ ipse
p̄didit ex supbia. et insup querit iugiter: et par-
uos et magnos homines seducere: et in peccati
mortē tradere: eo q ut dicit Job. 41. Mō est
potestas super terram que competetur ei. hinc
est q p clemētiā suam vnicūqz hominū de-
dit angelū vnum in custodiā qui protegat et
defendat eum a manib⁹ et potestate demonis
et qui cum iugiter inspiret ne cadat in malū
culpe: et si ceciderit inducat eum ad resurgē-
dum: et si resurgere noluerit propter libe. ar.
facultatem saltem eum preseruet ne totiens
cadat in peccatum quotiens caderet. si solus
sine eius custodia persisteret. Et insup an-
gelum dedit. ut promoueat homines ad bo-
num: et faciat eum proficere in virtutibus et
diuina gratia. propter hec tria igitur. videlicet
propter protectionem a demone. propter in-
ductionem ad bonum. et propter preseruationem
a peccatis. voluit diuina clemētia cui-
libet angelum dare in custodem. quod qua-
drupliciter probō. Primo auctoritatibus.

Secundo rationibus. Terrio distinctioni-
bus. Quarto exemplis. C Primo pbo au-
toritatibus. Nam propheta dicit. Angelis
suis deus mādauit de te: ut custodiant te in
omnibus vijs tuis. Et Saluator Matth. 18.
18. dicit. Videte ne contēnatis vnum ex his
pusillis qui in me credunt: dico enim vobis
quia angeli illorum semper vident facies pa-
tris nostri qui in celis est. Item Ysa. 62. di-
citur. Super muros tuos iherusalem consti-
tui custodes. Vbi glosa dicit. Aduri sunt
apostoli: custodes vero sunt angeli. Item Ec-
clesiast. decimo octauo dicitur. In vnam qz
gentem preposuit rectorem. Glo. i. angelum
Et Hieronymus super illud Matth. 18. decimo
octauo. Angeli eorum rē. ait. Magna di-
gnitas est animarum. ut vnaqueqz ab ortu
natiuitatis sue habeat angelum ad sui custo-
diam deputatum. Et Apoc. vicesimo. Ioan.
ait. Vidi angelum descendentem de cēlo ha-
bentem clauem abyssi et carbenam magnā:
id est potestatem in manu sua: et apprehen-
dit draconem serpentem antiquum qui est
dyabolus et sathanas. et ligauit eum id est
eius potestātē impediuit. ut non tēraret q̄tū
vult tentare. s. vsqz ad casum. Vñ et glo. dicit.
q potestas dyaboli ligat a deo principalit. s.

ab angelo et homine sancto instrumentaliter in quantum angeli et sancti homines virtute dei de monentur et expellunt. Denique apostolo ad hebreos. ait. *Quod sunt administratores spiritus missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis.* Que verba declarans sanctus Bonaventura in secundo. di. io. ar. i. q. secunda. in corpore. q. dicit. *De missione omnium angelorum est distinguendum.* Est enim missio exterior que est ad nos. Et est missio interior que est ad angelos: sed propter nos. Si de missione exteriori loquamur. sic non competit omnibus angelis actualiter ad nos venire et nos custodire: quia ut dicit Dionysius. *Agmina supremorum angelorum que preeminet et assistunt in conspectu dei: usum exterioris officii ceteris nunquam exercent.* propter quod paulus non intellexit de missione exteriori. Si autem intelligamus de missione interiori: que est ad angelos propter nos: sic mitti competit omnibus angelis: quoniam superiores mittuntur ad medios. et medii ad inferiores. dum reuelando eos illuminant ad ea que nostre salutis expediunt. Nec Bonaventura ad litteram. *Ex predictis auctoritatibus patet qualiter diuina clementia cuilibet dat angelum unum in custodiam: et ultra hoc ceteros omnes angelos nostros facit contra demonem adiutores.* **C** Secundo hoc probatur duplici ratione. **P**rimo ratione contrarietatis. Secundo ratione charitatis. **P**rimo probatur ratione contrarietatis. **F**undamentum rationis ponit philosophus secundo de celo et mundo. di. Si unum contrarium est in natura. igitur et reliquum. per hec regula. *Ma si reperitur albus ergo et niger: et si dulcedo ergo et amaritudo. Et si lux: ergo tenebra. Et si malum ergo bonum.* Sic enim dicitur *Eccl. 33. Contra malum est bonum.* Quo presupposito certum est: quod deus dedit hominibus malos demones ad tentandum. dicente apostolo ad Eph. ultimo. *Non est nobis colluctatio aduersus carnem et sanguinem: sed aduersus principes et potestates: aduersus mundi rectores. id est demones tenebrarum harum.* Quod si sic est ergo a fortiori debet nobis dare suum oppositum. videlicet angelos ad custodiam: quod si non faceret utique natura in hoc deo perfectior esset: quod si dat unum contrarium: prebet et reliquum. Sed cum hoc sit impossibile quod natura naturata sit perfectior natura naturante. ergo necesse est concludere. quod deus ex quo dat angelos malos ad tentandum det etiam cuilibet angelum bonum ad eis resistendum. Et tanto magis creditur quod dat: quanto deus est prior ad miserendum quam ad puniendum

dum et damnandum. Et nota sunt Alexander. de ales in secunda parte summe. q. 9. quod deus dupliciter hominem custodit. Uno modo immediate per seipsum gratiam infundendo: et ad gloriam deducendo. Alio modo mediante. scilicet per angelum ad gratiam et gloriam hominem disponendo. ut verbi gratia. Sicut enim in artificialibus alia est causa disponens ad formam. et alia inducens formam: patet. *Ma ignis disponit ad formam cultelli mollicando ferrum. et artifex vel principale agens formam cultelli inducit.* Sic angelorum est officium homines ad gratiam et gloriam preparare: per illuminationem intellectus et inflammationem affectus: quod erga nos instrumentaliter operatur. Sed dei est ut principalis agentis et custodientis ultimam perfectionem hanc dare. scilicet gratiam coniungentem nos gratie conservate et fini ultimo. scilicet glorie. Et licet magna sit preces omnium demonum ad tentandum hominem: licet non patiat deus hominem tentari supra illud quod potestatem maior quam in infinitum est preces solius boni angeli custodientis hominem: intelligitur per gratiam non per naturam: quod simul sit preces omnium demonum. **C** Secundo hoc idem probatur ratione charitatis. quod videtur deus per clementiam suam dat cuilibet angelum in custodiam. **F**undamentum rationis ponit philosophus secundo de anima. et 7. *Adetha. et etiam Auctor li. vi. principiorum di. Forma est que dat esse rei qua ablata non est res: per hec regula. Ma petrus dicit esse homo per suam formam simul cum corpore coniunctam que forma secundum philosophum de anima est ipsa anima rationalis. Sed posito quod hec forma. scilicet rationalis anima sepeatur a corpore: corpus illud per se nec insuper anima separata poterit amplius appellari petrus vel homo. dicere philosophus. 4. *Metaph. 10. mortuus non est homo nisi equivoce. Sicut domus tanto dicitur domus esse: quanto in ea remanet forma domus. sed cum fuerit destructa et totaliter ruinata non amplius vocabitur domus: sed magis lapides: cimetrium: et huiusmodi.* Quo presupposito certum est quod caritas sola est quedam forma omnium virtutum non formaliter perficiens subiectum. sed simpliciter totum compositum. scilicet hominem: et ad debitum finem perduces. sine qua forma. id est caritate nulla virtus potest dici vera virtus cum finem proprium non attingat. Quod confirmatur in primo. tertius est de renuntiacione. nisi cum prudenter. quod quippe ait. Quippe si quanto cuius virtutum flore resurgas: et in te non habes charitatem: nihil comprobabis habere. hec ibi. quod si sic est: quod scilicet caritas est perfectio cuiusque rei precipue intellectualis. claret quod cum deus ut dicitur primo Jo. 4. Sit quedam caritas essentialis*

debut potissime ex lege charitatis vnicuique homini angelum bonum mittere in custodiam. quoniam secundum Bonauenturam in secundo. di. io. ar. i. q. i. in corpore. q. Alius missio concordat charitati diuine: charitati angelice: et charitati humane. **C**irca dico quod talis missio conuenit charitati diuine: quia in hoc manifestat diuina bonitas: que tamen nostram salutem diligit: dum nobilissimum spiritum qui ei intima charitate iunguntur dirigit et transmittit ad procurandam salutem nostram. **C**irca hoc etiam competit charitati angelice. Cum enim charitatis ardentius sit desiderare aliorum salutem: et angelus possit nos iuuare. pro eo quod vident nos suo auxilio indigere: et malos angelos nos indefinenter impugnare. ideo quod ad nos mittatur lex exigit charitatis angelice. **C**irca Tertio denique hoc etiam competit charitati humane. que quoniam parum est quod diu sumus in via indiget foris: nutriri: et excitari: et quoniam angeli sunt concius hominibus: cum non sint eis coniuncti per similitudinem nature: que excitat ad amorem. ideo oportuit eos iungi per obsequium beneficentie. Et sic ex predictis rationibus patet: qualiter deus congrue prebet cuilibet homini bonum angelum contra malignos hostes ad custodiam. **C**irca Tertio hoc idem probatur distinctionibus. Nam Bonauentura in secundo. di. xi. in questionibus circa litteram. q. i. querit. An ab ortu natiuitatis: anima cuiuslibet pueri: dato quod non sit capax discipline: et non possit mereri vel dennereri: debeat habere bonum angelum ad custodiam deputatum. Et respondit di. q. sic. et non tamen ei competit angelus in natiuitate que est extra uterum: sed etiam in natiuitate que fit in utero: cum. scilicet anima de nihilo creata corpori coniungitur: ex tunc enim et non ante debet angelica custodia circa eum qui nasciturus est deputari: quia illa custodia principalis respicit spiritum quod corpus: et ideo non debet speciale angelum in sui custodiam habere: antequam spiritus infundatur. Non debet etiam differri: quia et tunc defendere potest: et adiuuare: magis tamen et magis: secundum diuersa tempora. Dum enim est in utero paruulus potest interim occidi et daminari. dum est extra uterum ante adultam etatem potest baptismate impediri. Dum vero est in adulta etate ad diuersa potest pertrahi peccata. Contra hec omnia in his tribus statibus debet sibi angelica custodia deputari: ut per eam ab his ma-

lis possit paruulus ab aduersario crui et defendi quod diu careret usu rationis. hec ibi ad litteram. Aliam distinctionem ponit idem Bonauentura in secundo. di. xi. ar. i. q. xi. in corpore. q. dicens. Cum querit an sit competens angelus ad custodiam hominis deputari. Rpondeo quod sic: quia et si angelus per hoc in multis ei profit et subueniat. specialiter tamen ad hoc deputatur: ut ab inuisibili aduersario cum defendat. Et quod aduersarius vndique nos impugnat. Nam ratione seducit per astucias. voluntate allicit per blandicias. virtutes opprimit per violentias. ideo bonus angelus ad hoc nobis datur: ut hominem defendat ab oppressione contra violentiam: ut hominem erudiat et illuminet contra fallaciam: ut hominem incitet ad bonum contra blandicias. ut hominem inflammet ad diuinum amorem contra pigritiam et sensualitatem. hec ille. Et nota quod angelus tamen est charitatis quod non quod subtrahit ab homine peccatore etiam ab ipso antequam: qui sicut nos bonum angelum in custodiam habebit: custodie beneficium. Et ratione assignat sanctus Bonauentura in secundo. di. xi. ar. 2. q. 2. di. **R**pondeo: est bonus angelus ad iuuandum quod malus angelus ad perducendum. Sed clarum est quod malus angelus hominem quantumcumque sanctum non derelinquit usque ad mortem. ergo a fortiori nec bonus angelus hominem quantumcumque sceleratum et obstinatum non derelinquit usque in finem. Est tamen sciendum secundum eundem Bonauenturam. eo. ar. sed quodone prima. quod duplex est effectus angelice custodie in homine obstinato. vnus respectu boni acquirendi: augendi: et conseruandi. Alius respectu mali vitandi: diminuendi: et deferendi. Quantum ad primum effectum deferit angelus obstinatum. Sed non quo ad secundum: ideo semper incitat et mouet et illuminat intellectum interna inspiratione ut malum relinquat. hec Bonauentura. Et predictis igitur distinctionibus patet qualiter diuina clementia dat cuilibet hominum angelum qui cum custodiat et defendat ab iniquo hoste. **C**irca Quarto denique hoc ideo probatur exemplis. Primum exemplum qualiter datur angelus ut nos defendat ab hoste. habet Thoma. 6. ubi legitur quod angelus raphael preseruauit thobiam minorem a demone ne deum in coniugio eum suffocaret: sicut suffocauerat et occiderat septem alios viros impudicos dum cum Sara filia Raguelis uxore eorum carnali copula uterentur. Nam docuit eum angelus ut per tres

noctes flaret in ofense et in timore dei simul cum Sara quā in uxorem acceperat: ac post modum causa generande proles simul commiserentur. Cuius consilio cum fidem prebuisset incolumes a malignitate hostis preseruati sunt. Aliud exemplum qualiter angelus non tñ preseruatur a demone: sed insuper preseruatur a peccato perpetrando. ponitur numeri. 22. Vbi legitur q. cum Balaam corruptus mercede procederet super asinā ad maledicendum populo israel: statim apparuit ei angelus cum gladio euaginato dixitq. sibi. Ecce ego veni ut aduersarier tibi q. p. n. r. sa est via tua retrocede. et noli ire. quod et fecit. Quo exemplo etiam patet qualiter angelus illuminat omnes ne peccent. Aliud exemplum ponitur figuratiue. Genes. 19. vbi legitur. q. cum angeli vellēt ignem mittere in sodomā et gomorrā dixerunt ad loth cogentes cum exire. Tolle uxorem tuam et duas filias quas habes: ne et tu turpiter pereas. Et subdit. Dissimulante eo apprehēderunt manum eius et manum uxoris et filiarum eius: et eduxerunt cum extra ciuitatem. Scōs istū modum. Angeli boni peccatores subleuant a peccatis. Moraliter enī per loth significatio per uxore caro: per duas filias cogitatio et affectio peccati. cogunt ergo angeli spiritum ut exeat a sodomis. voluntati suadent ut tollat uxorem. i. carnem a peccati consuetudine. et duas filias. i. cogitationē et affectionē abstrahat a peccato. Sed dissimulantibus nobis monitionē et inspirationē angelicā. multoties inferunt: quasi vim et apprehēdunt manum eius prebentes adiutorū voluntati spiritus ac manū uxori prebentes auxilium carnis fragilitati et cogitationi: et affectioni: que sunt quasi due filie ad creundū de peccato. Deniq. qualiter angelus excitat affectus consēpitū ad bene operandū habemus figuratiue exemplū. Actus. 12. vbi dicit. q. angelus domini assistit et lumen refulsit in habitaculo carceris percussorq. latere petri excitauit eūz dicens. Surge velociter. moraliter petri dormiens est homo ad bene operandū negligēs due cathene sunt prouitas ad malum et difficultas ad bonum. Et ideo sic hominē excitatum percutiūt angeli ei mittendo timores in corde. Ideo dicitur q. cum percussit in latere. i. ad voluntatē excitandam ad bonū opus. Ex predictis itaq. rationibus: auctoritatib.;

distinctionib. atq. exemplis: patet qualiter diuina clementia exhibet cuilibet homini nobilissimū angelū qui cum ab hoste defendat: et ad bonum iugiter inspiret et inducat: cui de beinus cōsentire. q. ut dicitur Luce. 15. Dauidum est angelis dei super vno peccatore. et. Super que verba Ber. ait. Curramus omnes ad deum non passibus corporis. sed affectuosius desideris atq. suspiris cordis: quoniam non solū angeli: sed etiam angelorū creator nos expectat: Expectat nos deus pater tanq. filios et heredes ut constituat nos sup. omnia bona sua. Expectat nos dei filius tanq. fratres et coheredes: ut fructū sue natiuitatis et precii sui sanguinis participemus. Expectat nos. s. s. ipse siquidem est bonus et benignitas in quo ab eterno predestinati sumus: nec dubiū quin predestinationē suam ad impleri velit. Ergo q. tota celestis curia simul cum sanctis angelis nos expectat et desiderat: desideremus eam nos et curramus ad eam: q. to possimus desiderio. hec ille. Et sic etiam ex predictis patet quartus effectus diuine clementie: q. dicit effectus custodiendi: quo clare cognoscit q. deus vult omnes saluare: et omnibus mediāte custodia suorū angelorū eter. naz beatitudinem impendere: q. nobis in presenti concedat per gratiam rex angelorum iesus xpus dominus noster. et in futuro per gloriā Qui viuūt et regnat deus p. oia. s. s. Amen.

¶ Sabbato post dominicā septuagesime.
Sernio septimus.

Ides tua te

f saluum fecit Luc. 7. Illa in mēsa ineffabilis et infinita atq. eter. na sapientia oipotētis dei q. de nihilo mūdus factus regit et gubernat. prēuidit ab eterno loquendo p. similitudinē. q. si cut nō sufficit infirmo corporaliter simpliciter. vti doctrina et scientia medici ad hoc ut sanitatem recipiat: sed insuper querit q. per medicū actualiter detur egroto aliqua materia medica. Sic etiam a simili. nō sufficeret ad salutē animarū angelorū custodia inspiratio atq. illuminatio: nisi etiā actualiter daret ipsi animalibus aliq. speciale remediū. seu aliqua spūalis medicina tanq. summe necessaria. Adhuc est q. p. consiliū suū ineffabile de

creuit humano populo propter diuersa peccata
spūaliter infirmo aliqd salubre remediū ex-
hibere quo facilius et ab omni spūali infirmi-
tate sanaretur: et insup facilius vitare posset spi-
rituales infirmitates diuersorum peccatorum. Pro-
pter hoc igitur nō immerito diuina clemen-
tia ordinauit qd septē ecclesiastica sacra institu-
erentur: que vñ sunt: Baptismus: Confirmatio:
Extrema vinctio: Eucharistia: Penitentia:
Ordo: et Matrimonium. Quorū oim sacra-
mentorum virtutē et efficaciam in sequenti
domino dante patebit quinto effectu.

De tribus ultimis effectibus diuine clementie
et primo de. 5. q. dicit effectus institutionis.

Q. Virtus igitur effectus diuine clemen-
tie: quo clare cognosci potest qd opus et
gloriosus deus vult oibus grām suam
et eternam gloriā impendere: dicit effectus in-
stitutionis. vñ sacramentorum. Sicut enī in pro-
hemio predictus est diuina clementia. propter
animarū salutē voluit institui sacra ecclesiasti-
ca tanqz summe necessaria nobis ad gratiaz
et gloriā acquirēdā: que necessitas tripliciter
probat. Primo auctoritatibus. Secundo
rationibus. Tercio distinctionibus. Primo
probat auctoritatibz. Nam Dyo. c. j. Angeli
et hierarchie. ait. Neqz enim aliter possibile
est nobis supplere diuinū radiū nisi varie-
tate et decore diuorū velaminū. i. sacramentorum
anagorice circōuelantiū nos. hec ille. Item
Ber. in suis sententijs dicit. Sacramēta no-
bis a deo ideo data sunt: qd sacra faciunt ani-
mā sanctā et mūdā: que mūdicia erigetur ad
videndū diuinā maiestatem. sicut scriptū est
Matth. 5. Beati mūdo corde: qm ipsi deū vi-
debūt. hec ille. Secundo etiā probō triplici
ratione. vñ qd sacra ecclesiastica nō immerito
tanqz necessaria nobis a diuina clementia
sunt instituta.

Secundo rōne pseruationis. Tercio ratiōe
restorationis. Primo pbo rōne decora-
tionis seu ornatiōis. vñ qd sacra salutē nostre
sunt necessaria. Fundamētū rōnis ponit au-
ctor in li. de cāis di. Quicqd perfectiōis ē in
cā scda nobiliori et altiori modo debet ēē in
prima. pñ hec regula. Nā si auctoritas absol-
uēdi qd est quedā spūalis pfectio inuenitur in
simplici sacerdote vel in epō a fortiori eadez
auctoritas pfecti inueniēti in papa. Similit si
marchio vel dux in ducēdo vrozē cā a capi-
te vsqz ad pedes: propter ipsoz bonorē et dele-

etationē mirabilē ornā. a fortiori Rex seu i-
pator: hoc idē pfecti facere credūtur. Item si
miles debet hēre thalamū auro et oi lapide p-
cioso adornatū: a fortiori hoc deberet velle
dux: rex: atqz impator. Quo p supposito certū
est qd rōnalis aia p fidē efficitur sponsa xpī.
Sic enī dī 2. sec. 2. Desponsabo te mihi in fi-
de in sempiternū. Qd si sic est: quis dubitat
quin velut xps qd talis aia si debet introdu-
ci ad nuptias regis celestis sit ornata mar-
garitis diuinis virtutū tā moraliū qz theco-
logicarū. Hoc enī claruit i illo de quo Mat.
22. dī. Figuratiue. qd cū ingressus ēēt ad vi-
uiū regis sine veste nuptiali: vñ charitatis ce-
terarūqz virtutū: statim ab ipso rege acriter in-
crepat p mistros suos ligatis pedibz et mani-
bz in tenebras exteriores deiecit. Sed hoc
exēplo ptermisso. ut de statu pñtis vite loqr.
Dico qd si tpāl' rex erigit thalamū oi lapide
pcioso ornātū: a fortiori spūali' rex regū xps
dñs lbs: et tota scīssima trinitas erigit qd tēplū
suū in quo habitat: seu thalamū qd est cor: hu-
manū sit ornātū omni genere sanctarū virtu-
tū. qd enim habitat Trinitas scā in pñti vita
in humano corde tanqz in thalamo suo testa-
tur Saluator Jo. 14. dicens. Si quis diligit
me: diligetur a patre meo: et pater meus dili-
get eū: et ad eum veniēti: et mansiōez apud
eum faciemus. Et apo. dicit ad Ro. 12. Vos
estis tēplū dci. Et qd requirat deus qd sint
omnes virtutes tam theologicę qz infusę vel
morales in corde in quo per grātiā habitare
et quiescere debet pater. Nam de virtute fi-
dei dicitur ad hebreos scdo. Sine fide ipossi-
bile est placere deo. De spe autē necessaria di-
cit Aug. in encheridion. Sine virtute spei nō
habitat deus in tēplo humani cordis. De cha-
ritate autē necessaria dicit idē Aug. in li. de
lāude charitatis. Non habet pacē spūs scūs
cū aia. qd caret charitate. De ceteris autē vir-
tutibz necessarijs dicit idē Aug. in li. de mori-
bus ecclie. Si perscueraueris in oi virtute. et
deficias in vna. et de' erit a te alien' et iusticia
dei iudicabit te. ac si nullā vñqz habuisses vir-
tutē. hec ille. Quibz pmissis. vñ qd scīssima tri-
nitas requirit qd aia sit vniuersaliter plena et
ornata cunctis virtutibz si debz in ea habitare
p grām in pñti et p consummatā gliaz in futu-
ro. S3 manifestū ē. qd in sacris pēcipue ofert
grā in aia seu infudit. di. B. i. s'mone de cena
dñi. Sicut inuehit canonic' p libz: abbas p

baculum: Epus per anulum: sic dimensioes
 gratiarum diuersis sunt tradite sacris. hec ille. Item
 magister in. 4. di. 1. sacrum diffiniens ait. Sa-
 cramentum est inuisibilis gratie visibilis forma.
 Quod optime confirmas sanctus Bonaventura
 in. 4. di. 1. ar. 1. q. 4. in corpore. q. dicit. Cum que-
 ritur an sacra sint gratie contentiua. Rñdeo
 non est concedendum: quia gratia continetur in ipsis
 sacris essentialiter et proprie: sicut aqua continetur
 in vase: et medicina in piride: quod hoc intelligere
 esset erroneum. Sed dicunt continere gratias
 quia metaphorice dicunt vasa gratie: propter
 quatuor causas. Nam dicunt primo vasa gratie
 quia significant gratiam: sicut vas continens signat
 contentum. Secundo dicunt vasa gratie: quia
 gratia offertur realiter in ipsis: nisi sit impe-
 dimentum in recipiente. Intellige tamen quod gratia
 fit in anima non in signis visibilibus: sic vinum
 est in canepa et non in circulo exteriori. Tercio
 dicunt vasa gratie: quod per illa sicut per vasa
 hauritur gratia in anima de fonte saluatoris.
 Quarto dicunt vasa gratie: quia ad illa re-
 currendum est pro gratia sicut ad vas pro li-
 quore. hec ibi ad litteram. Cum quo concordas
 Ricardus in. 4. di. 4. ar. 1. q. 1. in corpore. q. dicit.
 Cum queritur an paruuli etiam recipiant gratiam
 precipue in sacro baptismo. Rñdeo quod paruuli
 in baptismo recipiunt effectum baptismi. Effe-
 ctus autem baptismi sunt: peccati purgatio: gratie
 collatio: pene remissio: characteris impressio
 et fornicis repressio: hec autem omnia paruuli recipi-
 unt in baptismo: quod anima nata est predictos ef-
 fectus suscipere: in paruulis nihil est quod cor-
 ruptione susceptione possit impedire: et fides ecclesie non
 efficiendo aliquam qualitate in paruulis: sed ex
 diuina ordinatione eos ad predictorum susceptionem
 disposuit: et ille qui principaliter baptizat
 id est deus liberaliter influit. h. Ricardus ad litteram
 quod si ut per sacra sunt causatiua gratie in anima
 eo modo quo predictum est: certum est quod ubi est
 gratia: ibi per gratiam sunt omnes virtutes theolo-
 gice. v. g. fides: spes: et caritas. Sed ubi sunt he-
 virtutes: sunt etiam habitus ceterarum omnium
 virtutum non theologicarum sed moralium. Quod con-
 firmans Thomas in. 2. q. 68. ar. 5. in corpore. q. di.
 Cum queritur an septem dona spiritus sancti: et habitus
 aliarum virtutum simul genera sint cum gratia et ca-
 ritate. Rñdeo quod sic: quod sicut vires appetitiue
 disponunt per virtutes morales in compara-
 tione ad regimen rationis. Ita omnes vires aie
 disponunt per dona et habitus virtutum in

corporacione ad spiritum sanctum mouere. Spiritus autem
 sanctus habitat in nobis per gratiam et carita-
 tem infusam. secundum illud Romanorum. 5. Caritas dei dif-
 fusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui
 datus est nobis. Item sicut virtutes mora-
 les conueniunt sibi inuicem in prudentia. Ita
 habitus omnium virtutum et dona spiritus sancti conueni-
 unt sibi inuicem in caritate. Ita. scilicet quod gratia et carita-
 tem habet omnes habitus virtutum: et septem dona
 spiritus sancti habet: quorum nullum sine caritate haberi
 potest. h. Thomas ad litteram. quod breuiter affirmas
 sanctus Bonaventura in. 4. di. 4. ar. vlti. in
 corpore. q. dicit. Cum queritur an paruuli in
 baptismo recipiant rem sacri. i. gratiam et habi-
 tus virtutum. Rñdeo dimissis alijs opinio-
 nibus que modo non tenent: dicendum est cum
 magistro quod dantur eis habitus perfecti virtu-
 tum sicut et adultis: quousque per illos ex indi-
 spositione corporis non operentur: siue quousque non
 habeant usum eorum. hec ille ad litteram. Et quod
 omnibus recte concluditur: quod ex quo per sacra anima
 decoratur omni genere virtutum theologicarum
 simul et moralium decentissimum fuerit: quod per
 hoc diuina clementia et sacra institueret: et no-
 bis conuicanda preberet. De virtutibus tamen
 moralibus. apud aliquos opinio est quod non
 simul infundantur habitus earum cum virtutibus
 theologicis: sed solum sufficit quod sint acquire
 pro eo quod caritas solum ordinat et dirigit in
 finem suum: qui deus est: in quem per seipsas di-
 rigi non possunt: sicut patuit in pluribus phis
 moralibus: qui nequaquam dirigebant virtutes
 suas in finem supernaturalem qui deus est:
 Sed simpliciter in finem naturalem qui est bo-
 num rationis. Thomas. vero. in. 2. q. 63. ar. 3. oppositum
 tenet dicens. quod habitus virtutum moralium si-
 mul infunduntur in baptismo cum virtutibus theo-
 logicis. Et rationes assignat dicens. quod omnis effe-
 ctus esse proportionatus suis causis: sicut ergo
 caritas que dirigit ceteras virtutes in deum
 est virtus infusa: sic etiam omnes alios habitus
 virtutum moralium esse infusos. Tu vero tene
 de istis duabus opinionibus eam que magis
 tibi placet. Secundo etiam pro ratione preserua-
 tionis: quod vix sacra ecclesiastica non immerito
 tanquam nobis necessaria a diuina clementia sunt
 instituta: pro eo quod non tamen per ipsa nobis in-
 funditur gratia cum ceteris omnibus virtu-
 tibus. Sed insuper et purgant peccata nostra
 et etiam a peccatis nos preseruant. Et per fun-
 damento nostre rationis: dicit Conuictor super

io. metha. Contraria corrumpunt contraria et simul sunt preseruatia. Per arbor. p. h. regla. Nam medicina saluifera simul et semel corrumpit et destruit infirmitatem: et insuper preseruat a futuris infirmitatibus. Sicut ignis corrumpit frigiditatem in aqua: et insuper eam preseruat dum eam semper calefacit: aut ab eodem: aut a maiori frigiditate. Quo presupposito certum est quod sacra ecclesiastica corrumpunt seu destrunt infirmitates spirituales animarum que sunt peccata: et insuper aias purgatas a peccatis preseruant. Unde Vgo lib. i. de sacramentis pte. 9. c. 5. ait. Sacra dei medicine sunt spirituales que foris corporibus adhibentur per visibilem spiritum: sed intus animas sanant et conseruant per inuisibilem virtutem. h. ille. Et quod primo purget aias a peccatis tanquam medicine eis contrarie: p. quia diuersis generibus culpaz sacra contraria adaptantur. Prout dicit Ricar. in. 4. di. 2. ar. i. q. 4. Unde baptismus est contra culpam originalem. penitentia contra actuale mortalem. Extrema unctionio: contra culpam venialem. Ordo: contra ignorantiam. Matrimonium: contra concupiscentiam. Confirmatio: contra infirmitatem. Eucharistia: contra maliciam: quia eucharistia est sacramentum caritatis: que per se opponit malicie. Vel dicas quod non tamen sacra aiam a peccatis purgant: sed etiam preseruant: unde sacra data sunt in remedium peccati septem modis. Primo culpam impediendo ne fiat: ideo datum est sacramentum matrimonio. secundum ad concupiscentiam carnis impediendam et refrenandam. Secundo culpam contractam subtrahendo: et propter hoc inuentum est sacramentum baptismi contra culpam originalem: in quo gratia infunditur: que etiam fortificat aiam contra peccata. Tertio de culpa commissa satisfaciendo: et sic contra culpam actuale sacramentum penitentie est institutum. Quarto disponendo et sic sacramentum ordinis inuentum est ad executionem bonorum. In quantum ordo hominum reddit idoneum ad dispensationem sacrorum. Quinto ablucendo vel funditus destruendo: et sic inuentum est sacramentum extreme unctionis: que est quedam delibutio reliquiarum peccatorum: et in qua fit remissio peccatorum si que sunt. Sexto firmando et sic est confirmatio que hominem forem predestinat: ut nomen christi propter pressuras mundi non refugiat confiteri. Septimo coniungendo: et sic est sacramentum eucharistie: quo. scilicet coniunguntur membra capiti. Et quod hoc sacramentum est ultimus

terminus nostre sacificationis. Ideo dicit Dionysius quod omnis alia sacificatio in eucharistia terminatur: et ideo ordinati et baptizati eucharistia sumunt. Tertio insuper pro sacra fuisse necessaria ratione restorationis. Clarum est enim secundum Augustinum. ubi habetur de peccatis. di. 5. c. consideret. quod omnis virtus patitur detrimento ab uno vitio. id est quod per unum vitium expellitur ab anima omne meritum virtutum infusarum: propter quod et de reg. iur. in regula descat dicitur. Descat peccator quia offendens in uno factus est omnis reus. Propter hoc igitur diuina clementia spiritualiter instituit sacramentum penitentie et confessionis in quo remittuntur peccata: dicente propheta. Dixi confitebor aduersum me iniquitatem meam domino: et tu remisisti iniquitatem meam domino. Et 30. 20. dicit. Quorum remiseritis peccata. scilicet per sacramentum penitentie et confessionis: remittuntur eis. Et quorum retinueritis: retenta sunt. Et in quo penitentia sacro plenarie restituitur et reacquirunt omnes virtutes per peccatum iam amisse. dicente Ambrosio. Penitentia est res optima que omnes defectus reuocat ad profectum: quod optime confirmat Ricar. in. 4. di. i. 4. ar. 8. q. i. in corpore. q. dicit. Cum querit an omnes virtutes per sacramentum penitentie restituantur. Rpondeo quod per penitentiam omnes virtutes amisse realiter restituntur loquendo de illis virtutibus que in homine sunt per infusionem. Et ideo est: quia caritas non potest esse in anima cum carentia alicuius virtutis necessarie ad rectitudinem spiritualis vite. Sed clarum est quod per penitentiam remittuntur omnia peccata: que remissio esse non potest sine caritate: quod si restituitur virtus caritatis per sacramentum penitentie: sequitur etiam quod per penitentiam restituntur omnes virtutes amisse necessarie ad rectitudinem vite: et ad salutem necesse est. Ricar. Quod aliter egregie confirmat sanctus Bonaventura in. 4. di. i. 4. arti. vlti. 2. q. 2. dicit. Cum querit an perfecta penitentia restituat hominem in pristinum gradum virtutum amissarum. Rpondeo quod sic. Nam gratia et virtutes causantur in nobis ex diuina influentia: sicut lux in aere ex irradiatione solari per modum cause efficientis per se. Per peccatum vero sicut per nubem prohibet illa influentia. Et quod per penitentiam tollit nubes illa: Ideo quasi per modum cause efficientis per accidens. scilicet quod remouet prohibendo et reparatur in nobis per penitentiam omnis virtus et gratia secundum eam: sed non secundum statum. Quod ergo habitus virtutum per penitentiam

De uisitatione et effectibus
penitentiae

infunduntur fm substantiam & essentiaz eor
 & non fm statum: quia uirginitas non reddi
 tur: nec fm modū priorē: q: non ita intense
 s; plus vel minus fm dispōnez. h. Bonauē
 tura sententialiter. Ex predictis ergo rōnib;
 p3 qualiter cōueniens fuit ad salutē humani
 generis: q: diuina clementia instituerit ecclē
 siastica sacra. **T**ertio h. idem pbo vnica di
 stinctōe. Ric. in. 4. di. 1. ar. 4. q. 1. in corpore. q.
 di. Cum querit an institutio sacroz fuerit no
 bis necessaria ad diuinā grām recipiendam
 Rñdeo q: deus ab eterno preordinauit nāz
 humanā sibi in psonam filij vniendā in tpe:
 ad reconciliandū sibi genus humanū & a ser
 uitate diabolica liberandū: s; pūdebat i pri
 mis parētib; qd sibi erat facturū propter
 hoīem lapsū: & in diabolicā seruitutē ca
 surū. Impletio aut illius preordinationis
 inter oēs res per tempus ortas summa grā
 fuit. Vñ Augu. 13. de trinitate. In rebus in
 quit per tempus ortis illa summa gratia est
 q: homo in vnitāte persone cōiunctus est deo.
 Et ideo tempus in quo fuit hoc completum
 vocatur ab aplo ad gal. 4. Plenitudo tps
 q: tunc ostensa fuit hūano generi diuine grē
 plenitudo. vnde rōnabile fuit vt lex in illo tē
 pore data ab ore illius in quo deus plenu
 tudinem grāe posuerat esset lex plenitudinis
 ad hominē reconciliandū & de seruitute dia
 bolica liberandū Sed q: h. non pnt fieri sine
 gratia gratum faciēte. Ideo data est lex grē
 perfectioni aucte legis debet rñdere sanctorū
 eius perfectio. Et ideo rōnabile fuit vt in illa
 lege talia instituerent sacra in quoz susceptiōe
 conferret grā q: homo deo reconciliaret: &
 de seruitute diabolica liberaretur. h. Ric. ad
 litteram. Ex predictis igit auctoritatib;: ra
 tionib;: atq; distinctiōe. p3 qualiter diuina
 clementia nō imerito ordinauit & instituit ec
 clesiastica sacra: ex quo vt patuit saluti nostre
 sunt necessaria. Et ppter h. oēs infideles qui
 sponte se excludūt a prefatis sacris: nec pecca
 torum veniam: nec virtutū infusionē tā mo
 ralium q; theologicarū: nec insup diuinā gra
 tiam & eternā glām pnt suscipere & mereri.
 Et idcirco oīa eorū moralia opera que faciūt
 falsa sunt & prorsus inutilia ad salutem. Vñ
 28. q. 1. s. ex his. dicif. Vbi enī deest cognitio
 eterne & incōmutabilis veritatis illa virtus ē
 etiam in optimis morib;. Et Greg. 1. q. 1. c.
 Cum Paulus. ait. Lū Paulus dicat q: sum

damentum aliud nemo pōt ponere pter id
 qd positum est. consequēter pbat q: vbi xps
 non est fundamentū nullū pōt esse boni ope
 ris super edificium. h. ille. Et sic ex predictis
 oibus etiam p3 qntus effectus diuine clemē
 tie: quo clare cognoscit: q: deus oibus quātū
 in se est vult grām & glōriam impendere qui
 dicitur effectus institutionis.

De sexto effectū diuine clementie qui dici
 tur effectus conditionis.

Extus insuper effectū diuine clemē
 tie: quo clare cognosci pōt q: oīpotēs
 & gloriosus deus vult oibus quātū
 in se est & suam grām & eternā glōriā impen
 dere: dicitur effectus concessionis. s. indulgen
 tiarū. Prouidens enim diuina sapientia: q:
 propter sacm penitentie simul cū vera con
 tritione: pena eterna que debebat peccato p
 clementiā suam conuersa est in temporalem
 vel purgatoriam penam: que transcendit in
 acerbitate omnes simul penas pntis vite. di
 cente Augu. 25. di. c. Qui in aliud seculum di
 stulit fructum conuersionis: pus purgabitur
 igne purgationis. Dic ignis & si eternus nō
 sit: miro tū modo grauis est: excedit enī oēm
 penam quā vnq; aliq; passus est in hac vita
 vel pati pōt nūq; in carne tanta est inuenta
 pena l3 mirabilia passi sint martyres tormē
 ta: tñ in eius comparatione nulla sūt. hec ille
 Et idem Augu. prout ponit do. Bonauē. i.
 4. di. 20. ar. 1. q. 7. etiam dicit. Ignis ille pur
 gatorius durior est: q; quicqd i hoc seculo pe
 narum: aut videre: aut cogitare: aut sentire q:
 possit. hec ille. Cogitauit ex abūdantia chari
 tatis sue: etiam aliud remedium humano ge
 neri impendere: quo simul cū eterna pena ē
 euaderent oēm temporalem & purgatoriam
 penam: vt sic sic in munde tam ab oī culpa q;
 ab oī pena recto tramite ascenderent ad glō
 riam vite eterne. Concessit igitur ppter hoc
 clementissimus deus Petro & successorib;
 eius auctatem plenariam: vt non tm remit
 tant oēm culpam per sacm penitentie: verū
 etiaz indulgentias tribuāt: quibus oīs pena
 temporalis & purgatoria peccatis debita in
 tegre remittat. Et q: realiter p diuinā clemē
 tiam omnis pena purgatorij que si quis i co
 stare deberet vsq; ad diem iudicij: auctore
 te summo pontifici realiter & integre remit
 tatur tripliciter probō. Primo auctori

ibus Secundo ratione. Tercio distinctione. **C** Primum proba auctoritatibus. Nam ut habetur Matth. 16. dñs Iesus dixit Petro. Tu es Petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam meam: et porte inferi non prevalebunt aduersus eam. Et tibi dabo claves regni celorum: et quodcumque ligaueris super terram erit ligatum et in celo. Et quodcumque solueris super terram erit solutum et in celo. h. ibi. Ang. in super de pe. dist. 1. c. Quæ penitet ait. Dixit dñs sacerdotibus. Quicquid solueritis super terram erunt soluta et in celis: hoc est. Ego deus et omnes celestis militie ordines: et oēs sancti in gloria mea laudant vobiscum et confirmant: quos ligatis et solutis super terram. hec ille. **C** Secundo h. idem proba vnicaratione v. causalitatis. q. s. per indulgentias a summis pontificibus concessas integre remittitur ois temporalis et purgatoria pena. Fundamentum rationis ponit phs. 5. metha. di. Effectus naturaliter semp sunt proportionati suis causis. p. hec regula. Nam si aliq. arbor habeat radicem amaram vel dulcem: naturaliter eius effectus ab ea progrediens qui est fructus est dulcis vel amarus. Similiter ex quo substantia solis est incorruptibilis. Et ideo eius effectus qui sunt solares radii incorruptibiles erunt. Contra vero ois cā generans si sit corruptibilis: et effectus erit corruptibilis: sic est de aia brutorum sensitiua et vegetatiua: que cum similiter egrediatur: et generet ex cā corruptibili: per pñā corrupta illa carne corrumpit et aia brutorum. Non sic est de rōnali aia: que cū generet ex carne: sed immediate et similiter egrediatur a deo per creationem. Nam intellectus ut dicitur. 3. de anima. seu anima intellectiva pronit nobis ab extrinseco: propter hoc corrupto corpore: ipsa anima non corrumpitur. Quo presupposito certum est q. auctoritas remittendi omnem penam purgatoriam concessa est Petro et eius successoribus per xpm dei filium: qui vtiq. deus est et homo. sed cum deus essentialiter sit cā incommutabilis. Sic enim dicitur. 22. q. 4. c. Incommutabilis deus idemq. semper existet. Et phs. 1. de celo et mundo dicit. Diuinum esse est esse intransmutabile pñus et summū. Et auctor in li. de causis. dicit. Prima causa et superior immutabilis est: et sine vlla variatione. Et Iaco. 1. dicitur. Apud deum non est

transmutatio nec vicissitudo obubratio. Qd si sic ē q. deus sit cā incommutabilis: ergo effectus eius qui est auctoritas data pastoribus ecclesie semper erit vera et incommutabilis vsq. ad finem mundi. Propter hoc Saluator Luc. 22. dicebat Petro. Ego rogavi pro te vt nō deficiat fides tua: id est veritas tua. Et alibi dicit. Ego ero vobiscum cunctis diebus vsq. ad consummationem seculi. Et Ioan. 14. dicebat. Ego sum via veritas. immutabilis et vita. Qd si sic est: ergo sequitur: q. quando summus pontifex dat indulgentiam plenariam infallibiliter: verus est q. remittitur hōi si tamen dispositus est: omnis pena temporalis et purgatoria: quod si hoc non fieret: sequeretur q. ecclesia erraret: et per consequens Christus mutabilis fuisset: et insuper falsitate plenus: quod non tñ dicere sed etiam velle cogitare neq. esset. Et propter hoc Aug. in quodam sermone dicit. Cum enim spiritus sanctus regat ecclesiam: sequitur q. ecclesia nunq. errabit: cum habeat ductorem et magistrum virtutis: qui Apostolis dicit. Ego ero vobiscum vsq. ad consummationem seculi. hec ille. Item distinct. 19. dicitur. c. Sic omnes apostolice sedis sanctiones accipiente sunt tanq. ipsius Petri diuina voce formate. Item Hieronymus. 24. q. 1. c. h. est fides. ait. Sancta Romana ecclesia que semper vera et immaculata permansit: domino providente et beato Petro apostolo operante in futuro manebit sine vlla hereticorum insultatione prevaleante: atq. firma et immobilis in veritate omni futuro tempore persistet. hec ille. **C** Tercio deniq. hoc proba distinctione. Nam Ricar. in. 4. dist. 20. artic. 3. q. 1. in corpore questionis. Et dominus? Bonaventura eadem distinct. artic. vlti. q. vlti. Et Alexan. de ales in quarta parte summe q. 209. in corpore. q. Et insuper Tho. in. 4. di. 20. artic. 3. q. 1. sententialiter sic distinguunt. Cum queritur inquit an indulgentie non tñ a culpa: que per contritionem et charitate in formatam remittitur: sed insuper a pena in purgatorio debita animam liberent: Respon. detur q. sic. Nam absolute omnes fideles concedunt indulgentias tñ valere quantum sonant simpliciter: aut verba. aut bulle summorum pontificum: et aliter tenere impium esset et hereticum: quia hoc eēt dicere. q. ec-

defia vniuersalis erraret ex quo indulgentias daret et nihil valerent. valent igitur. Sed ad quid valcant. Dicunt quidam quod non valent ad absolueudum a reatu pene quia quis in purgatorio meretur secundum iudicium dei: sed simpliciter valent ad absolueudum a pena qua sacerdos obligat penitentem ad penam aliquam: vel ad quam obligaret penitens ex statutis canonum: siue sint a iure: siue a iudice. Sed opinio falsa est et erronea: cum sit contraria privilegio dato petro. Matth. 16. vbi dicitur. Quodcumque etc. Quod privilegium etiam successoribus eius fuisse datum intelligitur: Et ideo absolute tenendum est quod indulgentie valent ad remissionem totius pene residue post contritionem et confessionem et absolutionem: siue illa pena sit iniuncta a iure: vel a iudice: siue non sit iniuncta: sed daretur a deo in purgatorio. Triplici enim ratione indulgentie realiter efficaciam habent. Quarum. Prima est meritum passionis christi: et pene sanctorum. Secunda est charitas illius cui indulgentie dantur. Tertia vero est potestas ipsius dantis ad illum indulgentias applicandas. **C** Prima ratio igitur quare indulgentie valent est abundantia meritorum christi atque sanctorum. Nam tantum fuit meritum christi. quod sufficeret ad infinite pene solutionem. Similiter et sancti multo plus de passionibus sustinuerunt quam peccata eorum mereretur. Et ideo magis super abundantiam meritorum christi et sanctorum est thesaurus ecclesie: quem ecclesia communicat communiter omnibus existentibus in charitate. **C** Secunda ratio quare indulgentie valent: est charitas suscipientis. pro eo quod non existens in charitate non potest participare de istis indulgentiis. Sicut nec membrum precisum a corpore potest percipere de bonitate capitis seu membrorum ipsius corporis. Contra. sicut membra corpori coniuncta participant de eius bonitate: sic a simili. qui per charitatem coniuncti sunt corpori ecclesie participant de eius meritis atque indulgentiis. Vnde Augustinus in libro de penitentia. sic ait. Credendum est quod orationes ecclesie vel elemosine et opera iusticie succurrant recognoscenti mortem suam ad conversionem. Et propheta dicit. Participem sum omnium timentium te et cum maiestatem tua. Et de consuetudine. di. 4. c. ecclesie. dicit. Ecclesie charitas diffundit in cordibus eorum qui participes sui sunt. **C** Tertia ratio quare in-

dulgentie valent est potestas indulgentias instituentis et applicantis ad istum vel ad illum. Nam secundum quod papa et eius vicarius applicat supradicta. scilicet meritum christi. et meritum passionum sanctorum ad istum vel ad illum vel ad illam remissionem pene consequitur realiter ille vel ille. Nec omnia sententiarum in locis preallegatis supradicti doc. dicunt. Ex predictis igitur omnibus patet certus effectus diuine clementie qui dicitur effectus concessionis. Quod clare monstratur est qualiter deus omnibus quantum inest eternam gloriam vult impendere. Ex quo non tamen instituit per sacramentum penitentie omnia peccata relaxari: sed in super auctoritatem concessit pastoribus ecclesie: quod indulgentias prebeant: quibus omnis pena tam temporalis quam purgatoria vere realiter atque integraliter relaxatur.

C De septimo effectu diuine clementie qui dicitur effectus intercessionis.

Primum postremo effectus diuine clementie quo clare cognosci potest. quod omnipotens deus vult omnes saluare: et omnibus suam gratiam et eternam gloriam impendere. dicitur effectus intercessionis. Quantum clementissimus deus salutem et gloriam omnium. et precipue peccatorum appetat in hoc ostendit. quoniam multos peccatores: quod ex meritis suis nunquam saluarentur. sed potius pro demeritis damnarentur saluauit: saluat: et saluabit: ex merito intercessionis. seu charitative orationis iustorum virorum atque sanctorum. Et quod maius est. dico quod nisi iusti et boni viri pro peccatoribus intercederent et orarent arbitror quod pauci vel quasi nulli saluarentur. Et quod mediatis orationibus seruorum dei: seu iustarum personarum: etiam in hac vita existentium peccatores saluari possint. et diuinam gratiam accipere. quadrupliciter probabo. Primo auctoritatibus. Secundo ratione. Tercio distinctione. Quarto exemplo. **C** Primo probabo auctoritatibus. Nam Iacobus quinto dicitur. Oratio fidei: id est hominis fidelis: saluabit infirmum id est peccatorem: et alleviabit eum dominus: et si in peccatis sit remittentur ei. Et infra subdit. Orate pro inuicem ut saluemini. multum enim valet deprecatio iusti assidua. hec ibi. Item Augustinus ad heremitas ait. Orate pro inuicem dulcissimi fratres ut saluemini: quia si

*De ad sanctos et oros
interior. sic reuoc
dus*

Stephanus non orasset. hodie Paulum ecclesia non haberet. Idem quoque Augustinus in lib. de correctione et gratia ait. Nulli est denegandum orationis beneficiū: ex quo et plenius oblationis possumus salutis beneficiū impetrare. Item glo. super verba Matth. 9. Vidēs Iesus fidem illorum dicit paralitico. Confide fili remittuntur tibi peccata tua ait. Pensate quantum valet apud deum fides pro pria et oratio. si tamen valet fides et oratio aliena: ut hominē sanaret in corpore et anima. Item Saluator Luc. 16. horat. di. Ego dico vobis facite vobis amicos de mammona iniquitatis. i. de diuitiis superfluis: ut cum defeceritis recipiant vos. Ipsi iusti per orationes suam in eterna tabernacula. Et Matth. 10. df Amen dico vobis. Qui recepit prophetam in nomine prophete mercedem prophete accipiet: et recipit iustū in nomine iusti mercedē iusti accipiet id est gratiam dei per eius orationem. Et qui dederit potius calicem aque frigide tamen in nomine discipuli. Amen dico vobis non perdet mercedem suam. hec ibi. Item Alex. papa. 1. q. 1. c. Ipsi sacerdotes ait. Sacerdotes iusti pro populo interpellant: et populi peccata comedunt quia precibus suis ea delent atque consumunt qui quanto digniores fuerint tanto facilius pro quibus clamant exaudiuntur. hec ille. De nique de pe. di. 1. c. et pmissis. dicit. Passiones et vitia peccatorum non sanant nisi orationibus ecclesie. Et quibus auctoritatibus pro idem quod supra. Secundo probo etiam vnicā rationē videlicet amicitie. q. s. ex oratione iustorum plures peccatores diuinam gratiam recipiunt fundamentum rationis ponit pbs. 9. ethi. Et etiam Tullius in lib. de amicitia dicit. Pro prium amicorum est idem velle et idem nolle. Impossibile est amicitiam esse inter eos qui non eisdem gaudent. hec regula per experientiam est clara: quia ut videmus si Petrus vult album et Iohannes nigrum: statim si fuerint amici dissoluitur inter eos concordia mutue amicitie: et hoc respectu diuersitatis voluntatum. Contra vero si ambo album aut nigrum volunt generatur in eis amicitia si non fuit: aut si fuit augetur: quod totum prouenit ex respectu conformitatis voluntatum. Quo presupposito certum est quod si vera amicitia et charitas est inter animum et deum: ergo in eis est idem velle et idem nolle. Si igitur anima vult quod per orationem suam gratia dei

isti peccatori. Congruum est quod ipse deus eisdem gratiam suam impendat aliter non videretur quod inter animam et deum esset cōsonitas voluntatum. Et profecto de hoc non est dubitandum: quod deus magis inclinatur ad volendum illud quod vult anima iusta quam oēs amici inclinentur ad volendum quod volunt amici. Ad bene confirmās. propheta dicit. Voluntatem timentium se faciet: et deprecatione eorum exaudiet et saluos faciet eos. Tertio h idem probo vnicā distinctione. v3 Alex. de ales in tertia pre sume in tractatu de gratia qui dicit. Cum queritur. An aliquis iustus possit mereri primam gratiam peccatori. Respondet quod finem quod de merito proprie loquimur: nullus purus homo potest alteri mereri primam gratiam: quia vnicuique homini particulari dat gratia ad mensuram sue salutis procurande per informationem suarum potentiarum: et per directionem et ordinationem suorum actuum in debitum finem: ideo nullius gratia se extendit ad merendum salutem alteri proprie de condigno: nisi solius domini nostri Iesu christi cui non fuit finem quod dicitur in Jo. Datus spiritus ad mensuram: sed habitat finem Apolin in eo tota plenitudo diuinitatis corporaliter. Et ideo solius eius gratia est sufficiens de condigno ad promerendam cuiuslibet oēs gratiam et salutem. Contra tamen distinguitur triplex meritum. s. digni: condigni: et congrui. Ad meritum condigni est: qui est iusta et equalis compensatio obsequii et remunerationis. Et hoc meritum condigni ponit quod gratia detur necessario: v3 necessitate immutabilitatis non coactionis. Ad meritum digni dicitur qui aliquis est dignus sui ratione: sed non ratione eius pro quo petit: sicut cum iustus orat pro peccatore. Ad meritum vero congrui dicitur qui nulla dignitate petentis: sed sola dignitate dantis conceditur postulatum: ut cum peccator orat pro seipso. unde meritum condigni est sufficiens dispositio ad remunerationem. Sed meritum digni et congrui est insufficiens. Vir igitur iustus potest alteri mereri primam gratiam merito digni: sed non condigni. h Alex. finaliter. hanc distinctionem etiam confirmat Scotus in 3. dist. 18. di. Quilibet iustus meretur de congruo a deo optinere peccatori primam gratiam. Quid autem sit prima gratia. Ber. in lib. de gratia et lib. arbi. declarat di. Hec tria operatur deus in nobis: cogitare: velle: et operari: seu perficere.

no. auto
He d

meriti
digni
2 congrui

E Primum. scogitare sine nobis: ista vocatur prima gratia. De qua etiam ps. dicit. Et misericordia eius preueniet me. Et hec cogitatio impetrata est: vel donata est merito alicuius sui dei: qui orauit pro illo peccatore. Unde Apostolus. 2. corin. 3. Non sumus sufficientes cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex deo est. sc. oratione alicuius vel iusti. Aut immediate ex merito xpi. qui meruit nobis de condigno prefatam primam gratiam. Sic Scotus sententialiter. Ex qua distinctione clare patet qualiter diuina clementia per orationem iustorum peccatoribus gratiam prebet: et per consequens gloriam. **Q**uarto h. idē probo unico exēplo. Greg. eni in. 4. dialo. ait. Is de quo in omelias me coram populo iam narrasse memini. inquit. tuus valde Theodoros noie fuit: qui i momēto in monasterium fratrem suum necessitate magis q̄ voluntate secutus est: Cui nimium erat graue si quis pro sua aliquid salute loq̄ retur: bona autem non solum facere sed etiā audire non poterat. Nūq̄ se ad sancte conuersationis habitum venire: iurando: irascendo: deridendo testabatur. In hac autem penitentia que nuper huius vrbis populū magna ex parte consumpsit: percussus infirmitate perductus est ad mortem. Cumq̄ extremum spm̄ ageret: conuenerunt fratres vt egressum illius orando protegerent. Jam corpus eius ab extrema parte premortuū i solo tñ modo peccatore: vitalis adhuc calor anhelabat: cuncti autem fratres tanto pro eo ceperunt anxius orare: quāto cum videbant iam sub celeritate discedere. Sed repente cepit eisdem fratrib⁹ existentibus clare atq̄ cum magnis vocib⁹ orationes eorum interrumpere dicens. Recedite recedite: quia draconi ad deuorandū datus sum: qui ppter vestram penitentiam et orationem deuorare me non potest. Caput tamen meū in suo ore obfouit: date ergo locum orationi vt me amplius non cruciet: sed faciat cito q̄ facturus est: quia ppter vos moras patior: tunc fratres ceperunt ei dicere quid est quod loqueris frater. Signū tibi sancte crucis imprime. Respondebat ille cū magnis clamoribus dicens. Volo me signare sed non possum: quia squamis huius draconis premor. Cum hoc fratres audierent pstrati in terram cum lachrymis ceperunt feruentius orare. Et ecce oratōis virtute subito

eger cepit cum magnis vocibus clamare dicens: gratias ago deo. Ecce draconem q̄ me ad deuorandū acceperat fugit. Et orōnib⁹ vris expulsus stare non potuit: pro peccatis meis modo intercedite: quia conuerti parat⁹ sum: et secularē vitā funditus relinquere. Et postq̄ mutatus mente diu est flagellis attritus: tunc eius anima carne soluta in pace quieuit h. Grego. Ex predictis igitur omnibus clarissime patet qualiter per orationes iustorum diuina clementia peccatoribus in pñti gratiā suā prebet: et in futuro eternā gloriā. Et ideo quisq̄ peccator quātum potest se orationib⁹ seruorum dei atq̄ iustarum personarū recommendare dī: qm̄ vt patuit p propria merita nūq̄ saluaretur. Sed contemplare queso animā quātū saluator tuus tuam cupiat salutem. Non enim tñ peccatores vult saluare per orationes iustarū personarū in hac vita existentium: sed insuper saluat quasi innumerales peccatores: per merita et oratōes beatorum atq̄ sanctorū: iam in celesti patria residentium. Nam ipsi iugiter pro nobis intercedunt ad dñm vt saluemur. quod intelligēs ecclesia vt feruentius pro nobis intercedant orat: dicēs. Sancta Maria et omnes sancti intercedant pro nobis ad dñm: vt nos mereamur ab eo adiuuari et saluari: qui viuūt et regnat in secula seculorū amen. **P**roinde letanie hac de causa decantant. Vbi suffragia Angelorū: Patriarcharū: Aplos: Martyrum: Confessorū: Doctorū: et sanctarū Virginū postulant. Angeli nāq̄ vt humilitatem contra superbiam: Patriarche largiatē: contra auariciam: Apli caritatem: contra inuidiam: Martyres patientiā: contra iracundiā: Doctores solertiam et studiū contra ignorantiam: Confessores sobrietatem contra ventris ingluuiem: Virgines et vidue cōtinentiam et castitatem contra luxuriā suis meritis nobis acgrāt. Et q̄ pro nobis orent vt saluemur: testat Ric. in 4. di. 45. ar. 7. q. 2. Et clarius. s. Bona. ibidē art. 3. q. 2. di. Cum querit an sancti orent pro peccatoribus et pro iustis qui viuūt in terra. rñdeo q̄ sic. Nam orāt pro nobis dupliciter scz oratione expressa: dum votis suis pro nobis diuinā clementiā pulsant. Similiter orāt pro nobis orōne interpretatiua: dū eorū merita in aspectu dei existētia: nō solū ipsis cedūt ad gloriā: s; etiā sunt nobis in orōnes et suffragiū: sicut sanguis xpi suffus p nobis: dī p

nobis veniā petere. Triplici tñ respectu orāt
pro nobis scī. Primo qz vidēt nostrā neces
sitatē: p eo idigē ab ipsis reuelari. Secūdo
qz vidēt dei voluntatē: q vult q vnū mēbrū
releuet aliū in necessitate. Tercio pp adim
pletionē celestis curie: q cōpleta adimplebit
glia eoz. Scū orant ppter augmentationē nu
meri ciuiū supno: ex qua crescit in eis aliqd
singulare gaudiū t acētale. ¶ Primo igit
vt p3 qz scī ex charitate pro nobis orāt vt sal
uemur si querit. An qscz t pēcipue peccator
debeat spāliter scōs exorare: vt ipsi orent p
eo corā diuina maiestate. Rñdit dñs Bon.
in. 4. di. 45. ar. 3. q. 4. i corpore. q. di. Lū qrit
an sit vtile t necessarium rogare scōs vt ipsi
deū rogent p nobis. Rñdeo qz sic: qz de de
creuit t voluit q scōs rogen t triplici rōne. s.
propter nram inopiā: ppter scōz glām: ppi
dei reuerentiā. ¶ Primo ppter nram inopiā
in merendo: vt vbi nra nō suppetunt merita
patrocinēt aliena: ppter inopiā in cōtēplā
do: vt q nō possum⁹ summā lucē aspicere i se
aspiciamus in scīs: ppter etiā nram inopiaz
t miseriā in anando: qz miser hō aliqñ sen
tit se magis affici circa vnū scū qz etiā circa
deū: t id cōpassus nre inopie voluit nos ro
gare scōs. Ac per hoc p3 pñū argumentū q
ille q ante indign⁹ erat grā dei rogādo scōs
cuius eoz patrocinio efficit dign⁹. ¶ Secūda cā
est scōz glia: qz de vult ipius scōs glificare
t per eos miracula facere in corporib⁹ t salu
tem in aiabus: vt ipsos laudem⁹. Et hoc nō
tñ per summos scōs: s3 etiā p infimos. Vñ
sicut aliqs saluat corporaliter iuocādo Linū
t non inuocando. ¶ Detrū. Alius ecōuerso: sic
fit etiā spāliter. ¶ Tercia cā est dei reueren
tia: vt peccator q deū offendit p scōz patroci
niū: audeat a deo grām implorare: q i ppa pso
na non audēt ad deū intercedere. h Bona. ad
lram. V3 igit qscz aliqñ scū inter ceteros
spāliter habere in deuotione: ad quē fundat
preces suas. Sic enī osulit Job. 5. vbi dī.
Voca ergo si est qui tibi rñdeat: t ad aliqñ
scōz cōuertere. h ibi. Si vltēr⁹ quereres an
scī obtineant a deo grās: quas ab eis postu
lans presupposito q sint nre saluti expedien
tes. Rñdit Bonauētura vbi supra ar. 3. q. 3.
di. Vbtinere aliqd pōt quis dupliciter: Aut
per viam iustitie t meriti. Aut per viam grē
t supplicationis: sicut in curia summi pontifi
cis: quedam beneficia obīnent de gratia tñ

quedam merito: t isto vtroq3 modo scī obti
nent pro nobis orantes: qz iuuant nos meri
to qd meruerunt in carne: t iuuant nos voto
vel oratione: quā nunc pro nobis fundūt ad
deum. Et ex his duobus semp est efficax in
tercessio eoz. Sed eoz intercessio per modū
meriti: est oratio interpretatiua: t semp exau
ditur quātum est de se. Non tñ semp impe
diētib⁹ demeritis nostris. Intercessio vero
per modū voti: est oratio vera t semp exaudi
tur: qz non optant nisi qd sciunt deum velle
fieri: vel simpliciter: vel eis orantib⁹. h Bon.
ad litteram. Concordat Ricar. e. di. ar. 7. q. 3.
in corpore. q. Et l3 oēs scī debeant orari: tñ
spālissime d3 quisq3 iustus t peccator habere
gloriosissimā virginē Mariam in suā deuo
tam: cui dictim fundat preces suas: qm ipsa
sola est potentior ad impetrandū gratias: et
salutem oibus alijs sanctis. Cuius oratio an
deū nunq3 est vana: s3 semper exaudit: dicēte
Ber. super cant. Secūz habes o homo acces
sum ad deū: vbi habes matrem ante filium
filiū. ante patrē: filius ostendit patri lar⁹ t vul
nera. Mater ostēdit filio pecc⁹ t vbera: nulla
ergo poterit ibi esse repulsa: vbi sunt tot cari
tatis insignia. hec ille. ¶ Ex predictis igit p3
qualiter diuina clementia non tñ saluat pec
catores per orationem hominū iustorum ad
huc in hac vita mortali existentiū: sed insup
eos magis saluat per orationes brōz: seu ci
uium supernoz: t sic etiā ex oīnibus supra
dictis: vt correlarie loquar. p3 pma diffinitio
gnālis de sacratissima fide: t per oīs etiā
p3 tertius respectus. v3 diuine influxiōis seu
clemētie: in quo clare monstratū fuit p. 7. ef
fectus ipius diuine clemētie qualr qscz i fu
tura quadragesima facilliter poterit grāz dei
recipere. Et remissionē peccatoz: quas septē
clemētiās simul cū grā t remissione peccato
rū: nobis largiri dignē actor oīs clemētie t
grē: Iesus xpūs dñs nr: q in trinitate pscā vi
uit t regnat de⁹: p infinita scā scōz. Amen.
¶ Vñica in sextagesima de qditate essentiali
sacratissime fidei sermo pñus.

Emen cecidit

i irā bonā: t ortū scē fructū cētū
plū. Luc. 8. t i euāgelio occurrē
tis dñice. ¶ Expōnē lralē sacri
euāgelij t isup morale q3 Salua. ponit. possu
m⁹ ēt s3 hāc pabolā qdā facē spūalē expōnē

Ber.

vel significationem. Spiritualiter igitur hanc
 parabolam intelligendo per semen materia
 le habuit sanctissime fidei intelligi potest. per
 agrum in quo seminatur: cor humanum in
 quo habitus infunditur. Per seminatore[m]
 huius seminis non immerito sanctissimam tri-
 nitatem intelligimus. patrem videlicet et filium: et
 spiritum sanctum. tamen trinitas simpliciter est
 unus deus. Sic enim dicitur prime Jo[ann]is. 6.
 Tres sunt qui testimonium dant in celo. Pater
 verbum et spiritus sanctus. et hi tres unum sunt.
 Sic ergo seminator semen suum in quatuor
 partes disperfit et seminavit: seu semine[m] a deo
 seminatum in quatuor partes est dispersus.
 Prima pars seminis cecidit secus viam: et
 conculcatum est ab hominibus et volucres ce-
 li comederunt illud. Hoc modo semen sacra-
 tissime fidei per similitudinem cecidit super
 viam. Et volucres celi comederunt illud: et
 ab hominibus dicitur conculcatum: hoc est
 fides quam apostoli seminauerunt in ierusalem
 in saracina: in turcia: et in ceteris partibus.
 Ad hoc pro eo quod sic eis preceptum fuerat a se-
 minatore xpo Matt[he]i. vlti. Euntes inquit in
 mundum vniuersum predicate euangelium omni
 creature: qui crediderit. id est fidem meam susce-
 perit: et baptizatus fuerit saluabitur: qui autem
 non crediderit. condemnabitur. Nec ibi. Sed etiam fecerunt
 dum per omnes mundi partes Christi fides
 predicauerunt: propheta attestante: qui ait. In omni
 terram exiit sonus eorum: et in fines orbis terre
 verba eorum. Huius autem pars seminis dicitur
 conculcata ab hominibus: insuper consumpta
 a volucris. Per volucres intellige demo-
 nes qui secundum apostolum usque ad diem iudicii vo-
 lant. id est discurrunt per mediam regionem hu-
 ius acris caliginosi: per omnes vias homines
 conculcantes. vel per volucres comedentes
 hoc semen fidei: intellige iniquissimum ada-
 chometum cum sequacibus suis: qui simul cum
 operatione demonum totam fidem quam apostoli in
 partibus illis predicauerant: conculcauerunt
 et despexerunt: et aliam: sed falsam seminaue-
 runt. Ecce iam quod spiritualiter prima pars se-
 minis seminati. id est sacratissime fidei totaliter
 conculcata est. Ita quod cum essent. scilicet patriarcha-
 tus. videlicet Ierosolomitanus. Constantinopolitanus:
 Antiochenus: Alexandrinus: et Romanus
 fides sanctissima solus vigeret in patriarchatu
 romano. In ceteris vero quatuor totaliter
 conculcata est. Secunda pars seminis dicitur

cecidisse super petram et natum aruit: quod non
 habebat humorem. Per semen autem quod
 cecidit super petram: intellige fidem sacram
 quam seminavit Christus simul cum apostolis spe-
 trofide cordibus populi iudeorum: qui principa-
 liores et doctiores in lege: cum per veram fi-
 dem et doctrinam Christi cognouissent ipsum Christum
 esse verum dei filium: tamen inuidia et superbia
 excecata lumen iam acquisitum ab eorum cordi-
 bus totaliter est eradicatum: et in tanta duri-
 cia et obstinatione perstiterunt. quod etiam usque
 nunc nunquam veram Christi fides suscipere volue-
 runt: nec insuper in Christum postea voluerunt cre-
 dere. Sed non ad Messiam venturum expe-
 ctant. Cum tamen alius Messias minime sit ve-
 turus: nisi ille qui iam venit: videlicet Christus dominus.
 Et ideo de ipsorum duricia in qua aruit semen
 vere fidei prophetauerat. Job. 41. Cor eius. scilicet
 iudaici populi indurabitur quasi lapis: et strin-
 getur quasi malleatoris inchus. Et Zach[aria]. 7.
 de ipsis dicitur. Infecerunt cor suum sicut ad-
 amantem. Super que verba Hieronymus
 ait. Adamas est lapis fortissimus: et intantum
 durus ut omnia metalla confringat: et ipse a
 nullo confringatur. Vnde a grecis indoma-
 bilis dicitur. Sed et si durissimus sit hircino
 tamen sanguine fragibilis est. Cor autem obsti-
 nati adamantem durius est: quod a nullo frangi-
 tur: nec etiam emoliri potest sanguine Christi. hec ille.
 Tertia pars seminis dicitur: et ex ortu spine sus-
 focauerunt illud. Per spinas intellige iniquas
 hereses christianorum diuersorum. Qui cum in baptis-
 mo vere semen fidei susceperint: tamen postmodum
 in adulta etate crescentes hereses in cordibus
 eorum suffocauerunt et perdidit omne lu-
 men vere fidei: et sic hec tertia pars seminis. scilicet
 vere fidei simul cum ceteris duabus prece-
 dentibus nullum fructum boni operis dicitur
 fecisse. Quarta denique pars huius vere fi-
 dei dicitur cecidisse in terram bonam. in cor-
 dibus bonorum christianorum. Et sic ortum fecit fru-
 ctum centuplum. id est humana anima repleta est omni-
 bus virtutibus et gratia dei. Et insuper me-
 ritis copiosis: quam simpliciter talis fides facit
 opera meritoria apud deum. Post hanc igitur
 spiritualem sacri euangelii expositionem: ex quo in
 precedenti hebdomada declarauimus vnam
 significationem sine diffinitionem non essentialiter
 sacratissime fidei. volens proseguere tractatum
 nostrum hoc mane deo dante declarare inci-
 piam ipsius sacratissime fidei quidditatem et

diffinitionē essentialē: que profecto simul est valde utilis et delectabilis. Et insuper valde subtilis et speculatiua: de qua tractare intendens: non incoꝑue assumpsi suprapositū thema. v3. Semen cecidit in ter. bo. et or. se. fruct. centuplū. Quodvīq; thema per totam hebdomadā sequentem congrue assumi poterit. Sup̄ que verba ponens essentialē diffinitionē ipsius sanctissime fidei. ceteris obmissis diffinitionibus: dico cū paulo ad hebr. xi. Fidem ipsam diffiniente. q̄ fides est substantia rerum sperandarū: argumentū non apparentū. In qua diffinitione quattuor articuli precipue sunt declarandi. ¶ In primo articulo declarabitur quid significat per illa verba Fides est substantia. ¶ In secūdo articulo declarabitur quid significatur p̄ illa verba. rex sperandarū. ¶ In tertio articulo declarabit. quid significat per illud verbū argumentū. ¶ In quarto articulo declarabit. quid significatur p̄ illud verbū non apparentū. Quib; articulis declaratis sufficiēter apparebit substantia et essentia q̄d dicitur et diffinitionis ipsius sacratissime fidei. ¶ De quattuor articulis et quibus declarata tota essentia diffinitionis ipsius fidei: et p̄mo de primo.

Rim⁹ igitur articulus hoc mane simpliciter: et solum declarandus: est videre quid significetur p̄ illud verbum diffinitionis ipsius fidei. v3. Fides est substantia. et certum est q̄ substantia p̄m p̄m simpliciter dicitur a substando: quēadmodum p̄ similitudinez etiam fundamentū dom⁹ dicit substatē parietibus et tecto. Triplici igit respectu pro nunc Apo. fidem substantiā appellat. seu fides substantia dicit: quorū videlicet. Primus dicit respectus causalitatis. Secundus dicit respectus necessitatis. Tertius dicit respectus conseruabilitatis. ¶ De triplici respectu quo fides substantia dicitur. Et primo de primo qui dicit respectus causalitatis.

Rim⁹ igitur respect⁹ quo fides ab Apost. substantia esse dicit est respectus causalitatis. Sicut enim et infra clarius patebit substantia per accidens dicit esse causatiua accidentiū. Et fundamentū dom⁹ dicit per accidens esse substantia causatiua tecti et parietū. Sic fides dicitur esse q̄dam spiritalis substantia causatiua ceterarū

virtutū: tam moralīū q̄ theologīcā et precipue infusarū. q̄ autē fides sanctissima dicat esse substantia seu fundamentū ceterarū virtutū causatiua: seu a qua ceterae virtutes non inmerito descendant: quadrupliciter probō.

Primo auctoritatib⁹. Secūdo rōne. Tertio distinctione. Quarto similitudine. ¶ Primo dico q̄ fides dicit substantia seu fundamentū: et quo ceterae omnes virtutes creant. Seu est fundamentū omnis gratie gratū facientis: ois meriti: atq; omnis future glorie. et hoc probat auctoritatib⁹. Nā Aug. in li. de fide ad petrū ait. Fides est bonorū oim fundamentū: humane salutis initiū: sine qua nemo potuit vnq; ad filiorū dei numerū puenire. hec ille. Paulus etiā. i. cor. 3. ait. Vt sapiens architector fundamentū posui. i. fides. Et paulo post dicit. Fundamentū aliud nemo potest ponere preter id q̄ positū est: quod est xp̄us iesus. Vbi Gregor⁹. et ponit. i. q. 1. c. Lū paulus ait. Lū paulus dicat q̄ fundamentū aliud nemo potest ponere p̄ter id q̄ positū est. cōsequēter probat. q̄ vbi xps non est fundamentum fidei: nullū potest esse boni opis edificium. hec ille. Item Jo. Cri. sup. Matt. ait. Fides est xp̄iane religionis cūctarūq; virtutū p̄mū et stabilissimū fundamentū. August. etiā li. de verbis dñi. ait. Fides est substantia et fundamentū totius boni sp̄ialis: preter quā nihil ē quod bonū sit. Idem quoq; Aug. sup. Jo. ait. Quicq; gratie: quicquid meriti. quicquid virtutis: quicquid beatitudinis aia susceptura est: totū ex fidei substantia fundamentūq; p̄cedit. hec ille. Dpon. insup in sentētijs suis dicit. Fides est manēs credentiū fundamentū atq; substantia: collocās eos in virtute. Deniq; magistra liter etiā fides sic describit. Fides est virtus qua ea q̄ ad fundamentū religionis p̄tinent recte firmiterq; credūtur: et sic ex p̄fati auctoritatibus p̄ intentū. ¶ Secūdo idē sic probō vnica rōne. v3. p̄cessionis. Fundamentū rōnis ponit p̄s scdo Adetha. di. In nullo genere causarū p̄tingit ire in infinitū: Sed ē de uenire ad aliq̄d primū in illo genere. ex quo etiā oia illius generis descendāt. Vñ est de uenire ad primū efficiens: et ad primū finem. hec ibi. Dicit autē precipue q̄ in oib⁹ est de uenire ad aliq̄d primū in illo genere: et non ire in infinitū: q̄ si aliquis vellet ire et procedere in infinitū: et nullū principū ponere seu cām ex q̄ effectus rex descēdat. Talis apud p̄bos

Aug.

tanq̃ ignatus & insipiens censeretur ppter
quod pbs. i. p̃bificor dicit. Cōtra negantes
principia nō est disputandū. Et Cōmē. super
5. Adeth. ait. Qui negaverit primū principū
in oī genere rē: impossibile est cū phari. Et
qz fm phz. xi. Adeth. Diverfor d iuer sa sunt
principia. Et. i. p̃bificor. ait. Impossibile ē
oīum cadē esse principia. Hinc est q̃ duode
cim modis snia pbi verificat. v3. q̃ in oī gene
re rē: est inuenire vnā primā causā: a q̃ oēs
illius generis descendūt. patet ergo pmo nu
meraliter. v3. in numeris. Nā in numeris po
nuntur primā vnitas: a q̃ oēs ceteri sequētes p
cedūt. Vñ pbs. de celo & mūdo. ait. Vñū est
prius multis: a quo & multa descendūt. sicut
etiā simplex prius est cōposito. hec ibi. Et. io.
Adeth. dicit. Numer⁹ ē vnitas pluralitas: et
numer⁹ est multitudo vno mēsurata. Secdo
patet materialit. Nā radix arboris ē prior sti
piteramīs. frondibus. floribus. a qua tanq̃ a
causa p̃cipaliori predicta omnia descendūt.
Tertio nāliter p̃bificor. ait. p̃bificor. io. Adeth.
ait. Prima principia rē oīum naturalium
sunt tria. v3. materia forma & priuatio. Et pri
mo p̃bificor dicit. Tria sunt principia q̃ nō
sunt ex alijs: nec sunt ex alterutris. Sed ex
his dicūtur fieri alia. hec ibi. Et nota: q̃ pua
tio dicit etiā esse vnū principū nature: qz pri
uatio ut dicit. 3. de aia. Cognoscit p̃ habitum
& habitus quodāmodo fundat sup priuatiōe
Vnde habitū pictatis p̃cessit priuatio ipsius
Quarto verificat regula pbi scialiter: seu
subtiliter & speculatiue. Vñ pbs. 4. Adetha.
dicit. Principia speculatiua sunt de quolibz
dicit esse vel nō esse: ad que sequūtur termini &
qōnes. Quod cōfirmās Tho. scda scda. q. 4.
arti. i. in corpore. q. dicit. Qd prima principia
indemōstrabilia sunt subiecta scientie. s. pri
mū quod est in nobis de scientia sunt huius
principia: & in cor virtute continet omnis sci
entia: & omnes questionēs. propter qd pbs
primo p̃bificor. ait. Omnis scientia p̃sup
ponit subiectū & principū a quo ē. Quinto
virtualiter seu moraliter id est p̃ q̃tuor virtu
tes cardinales & morales. Vñ pbs. 6. Eth.
ait. Virtutes omnes inerūt prudentia existē
te: quāz nulla erit prudentia non existēte: qz
prudentia est recta ratio agibiliū. sine q̃ nulla
virtus recte opatur. Sexto verificat artifi
cialiter. Nam videmus q̃ fundamentū do
mus est p̃s suis p̃bibus & tecto super qd p̃

tes dom⁹ & tectū fundant. C Septimo quili
ter. qd sic patet: quia dom⁹ p̃cedit seruos
& est causa ipsoz: serui vero dñm subsequūt.
Item videm⁹ q̃ ab aliquo dño seu vñatione
p̃cedit q̃ aliquis sit in arte militari capita
neus generalis: sub quo ordinat caput squa
dre: deinde armigero: postmodūz saccomani
C Octauo p̃cessionaliter. p̃ eo q̃ nō tñ qd li
bet genus animalū p̃cessit ab vno princi
pio. Sed etiā totū genus humanū p̃cessit
ab vno hoie. s. Adā & Eua. qd sic p3. Lū cūz
fm phm. 2. de aia. Nihil generet seipsum. er
go vnus generat ab alio: & alius ab altero: et
sic successiue oportet p̃cedere vsqz ad Eua
m & Adam: a quibus totū genus humanū p̃ces
sit: qd in genere p̃firmans auctor. 6. p̃ncipio
rū dicit. Omnis cōitas ex quadā singulari
tate descendit. C Nono potēcialiter. p̃ eo q̃
cōiter oēs actus cuiuslibet creature: a poten
tia descendūt: & originē trahunt ab illa. Vñ
pbs. 9. Adetha. ait. Actus prior est potētia ra
tione & substantia. Tpe vero est qdcm ut sic ē
aut non. Ratione enim & noticia actus pri
or est: utpote edificator: potente edificare. Tē
pore etiā priora sunt actu entia. ex quibus fi
unt que potentia sunt. hec ibi. Itē ibidē dicit.
Actus prior est potentia tpe. p̃accipit enim
actus alius ante aliū. vsqz ad eū qui est mo
uentis primi. Ppositū vero est quando po
tentia & actus sunt in codē: quia tunc act⁹ p̃
cedit a potētia tanq̃ a suo principio. propter
qd etiā ibidē. v3. 9. Adetha. ait. Actus sim
pliciter prius est potentia ad actum: potentia
semper p̃cedit actionē. i. operationem tpe: nō
natura. hec ibi. C Decio mobiliter. i. fm mo
tum. vnde pbs. 7. p̃bificor dicit. In mouē
tibus & motis: non est p̃cessus in infinitūz;
sed est venire ad aliquē primū motore a quo
ceteri motus omnes descendunt. C Vnde
cimo verificat sermocinalit. in sermonib⁹ &
orationib⁹ faciendis: quia cū in arte oratoria
diuerse simul p̃es cōcurrūt: necesse est q̃ om
nes p̃es descendant seu originē trahāt a p̃
hemio tanq̃ a suo p̃ncipio. Vñ pbs. 3. retho
rice sue ait. p̃bhemia est principūz totius
orationis. Et ibidē ait. Qui aliquid magnūz
dicturus est. p̃hemari debet. Et ibidē ingr
ait. p̃bhemia veluti principia totius oratio
nis facere debent auditores: dociles: beniu
los: optimos: & attētos. C Duodecimo postre
mo verificat regula pbi generaliter. i. q̃cūz

Exo su vñis & vñ
palmites: & vñ

ad generationē corporis humani. Nam prima pars: seu primū membrū ex quib⁹ postmodū omnes alie partes et oia membra corporis humani descendūt et generant: est cor. di. pho in. i. de iuuentute et senectute. Et etia⁹ primo de aialibus. Cor est primū q⁹ generat in aiali. Vnde ē principiū vna⁹ et membrorū motus et sensus in omnib⁹ animalib⁹ sanguinem habentib⁹. Vel dicas qd etia⁹ regula pbi supernaturaliter verificari potest pro eo q⁹ a causa supnaturali que deus est omnes creature supernaturaliter processerūt: sicut effect⁹ naturaliter a sua causa procedit. Qd confirmans pbs pmo dicit. Deus videt oium rerū esse causa et principiū. Et p̄p̄la 10 in thimo ait. Deus est oium rerū auctor maximus. Et ibidē dicit. O dii deorum id est angeli: quorum opifex et pater ego sum. Vos opera mea estis sed dissolubilia natura: volūrate tamē mea indissolubilia. hec ibi. Ex premissis igit. i. exemplis patet euidēter q⁹ regula pbi que dicit. q⁹ in omni genere re sum est inuenire primā causam. ex quib⁹ omnes effectus illius generis descendunt. utiq⁹ verissima est. Quibus pmissis arguo a simili: q⁹ vñ in omni genere virtutū cardinaliū in fufaz. q⁹ fm Tho. pma scōe. q. 63. ar. 4. sunt alterius speciei. p̄cipue respectu finis a virtutibus acquisitis et necessario fm eūdē Tho. vbi supra. ar. 3. Cum ceteris virtutibus theologis in anima infunduntur. oportet oīno concludere aliquā esse virtutē priorē: seu p̄cipaliorē omnib⁹ alijs virtutib⁹: tam theologis q⁹ etia⁹ alijs moralibus infusis: a q⁹ virtute tanq⁹ a priori causa et fundamēto. ceterę omnes virtutes tam theologice q⁹ morales infuse trahant originē seu procedāt. q⁹ si sic q⁹ ritur que sit prior et p̄cipalior virt⁹ seu causa a qua ceterę procedāt. et sup quā omnes si mul fundēt. Tertē rīdeo q⁹ nō ē spes: nec caritas nec aliqua ceterarū virtutū moralium infusarū. s. simpliciter: hoc privilegio: hac p̄rogativa: hac dignitate: hac deniq⁹ nobilitate et excellentia gaudet sola et sanctissima fides. Nam ipsa certe prior est et p̄cipalior inter omnes predictas virtutes. Ipa sola tanq⁹ regina et ducissa ducatū tenet et p̄cipatū. pro eo q⁹ ipsa ut immediate declarabit est p̄or ceteris omnib⁹ virtutibus: dico natura: et rōne: sed nō tempe. Et insup ipsa sola hoc mō dicitur causatiua et generatiua oium aliarū vir

tutum: et q⁹ sic sit practice loquendo p̄t. Nam fides est causatiua spei in anima. Vnde prima inchoatio rerū sperandarū in nobis. est p̄ assensum fidei que virtualiter in se cōtinet omnes sperandas res. prout ad litteram dicit Tho. scōa scōe. q. 1. ar. 1. in corpore. q. q. spes causatur ex fide. Et rationē assumit ab Augusti. in enchiridion dicit. Spes non potest haberi de beatitudine. nisi per fidem credatur possibile: eo q⁹ impossibile non cadit sub spe. Credit autem quisq⁹ esse possibile beatitudinem habere ex diuina bonitate per fidē ergo. et. Similis fides est causatiua charitatis dei. vñ et proximi. Et ratio est quia voluntas non potest deū amare: nisi prius interior rectam fidem habuit de xpo et deo. Similiter est causatiua fides ceterarū virtutum moralium. quoniā et charitate a fide generata generatur per consequēs operationes virtutum moralium. ut puta. p̄udentie: fortitudinis: iusticie: temperantie: et huiusmodi. q⁹ operationes sine corū habitibus nequaquā haberi possunt. Ex qua ratione libet cōcludere q⁹ sicut fm philosophū. 4. dicit. Substātia dicitur esse primū ens: seu prima causa. ex qua omnia alia dependent. Ita a simili: fides sanctissima est causa primaria. ex qua acquiritur spes: charitas: virtutes morales: gratia gratum faciens. et per consequens beatitudo. C Tercio etiam probō distinctionē. vñ q⁹ fides dicitur esse substātia: seu causa principalior inter ceteras virtutes. ex qua per consequens etia⁹ ceterę virtutes in anima causantur et generantur. Et dimissis distinctionibus quas pbs ponit. 8. phis. et in post p̄dicationis. In qbus diuersimode demonstrat vñ esse p̄us altero: seu vñ causam eē priorē altera: simplr accipiā distinctionē Augusti. tanq⁹ clariorē: et magis substantialē. Distinguit igit Aug. sup gen. q⁹ causa vna dicit esse prior altera: et p̄ consequens aliarū causatiua. p̄prio eternitate. Secōdo tpe. Tercio p̄fectione. Quarto origine. p̄prio d̄r aliquid prius eternitate: et sic soi⁹ de⁹ p̄cedit oia creata. Nō loquor de ideis. que etia⁹ eterne sunt et que nihil aliud sunt nisi ip̄e de⁹: sed loquor q̄tum ad substantiam suam que fuit ab eterno ante omne tempus. Ecōtra vero substantie omnium creaturarum sunt et fuerūt non in eternitate ante temp⁹. Ideo ista modo fides nō p̄cedit ceteras virtutes: q⁹ fides infundit in

animabus nostris et etiam ceteris virtutes in
tempore et non in eternitate. **S**ecundo ali-
quid dicitur prius rpe simpliciter. Et sic flos
simpliciter precedit fructu. Isti etiam secundo
modo fides non dicitur esse prior ceteris virtu-
tibus: infusis immo omnes virtutes tam theo-
logice quam etiam morales infuse simul et semel
in eodem instanti tempore in anima rationali ab
ipso deo infunduntur. **T**ertio aliquid dicitur
prius altero perfectione seu electione. Et sic fru-
ctus precedit florem: et merces labores. Hoc
autem tertio modo fides nequaquam prior est cha-
ritate: immo simpliciter charitas ipsa prior est
fide: et spes: ceterisque omnibus virtutibus infu-
sis. eo quod fides et spes ceteraque virtutes perfi-
ciuntur per charitatem: que est mater et finis om-
nium virtutum. dicente Apostolo. ad Thimoteum. i. finis
precepti est charitas. Et. i. corinthios. iiii. ait. Nunc
autem manent fides: spes: charitas. tria hec
maior autem horum est charitas. vel dicas. quod
sicut ordine perfectionis forma est prior mate-
ria. perfectum imperfecto: Actus potentia ut ha-
betur. 9. Metaphysica. Sic charitas est prior fide et
spe. Et per consequens ceteris virtutibus infu-
sis. eo quod tam fides et spes: quam ceterae virtutes
perficiuntur per charitatem. **Q**uarto ali-
quid dicitur prius altero origine: natura: seu ratione
sicut sonus precedit cantum: et lux splendorem:
et substantia anime precedit potentias suas. Et
hoc quarto modo dico quod sola sanctissima. fi-
des necessario precedit et est prior spe charita-
te: et per consequens ceteris virtutibus infusis si-
cut materia necessario precedit formam: et po-
tentia antecedit actum suum. Ex quibus omnibus
colligitur quod cum fides sanctissima sit prior na-
tura ceteris virtutibus infusis per consequens
concludo. quod ipsa fides est fundamentum totius
christiane religionis: et est fundamentum omnium vir-
tutum cardinalium seu moralium. ut puta: prudentie:
temperantie: fortitudinis: iusticie: et huiusmodi.
in quorum sunt virtutes infuse. Est quoque fun-
damentum totius meriti condigni eterne vite.
Est denique fundamentum totius beatitudinis seu
felicitatis et future glorie. sine quo fundamēto
nec charitas infunditur in animam: nec ceterae virtu-
tes. Sine quo fundamento non potest haberi
gratia gratum faciens: nec ullus meritum eterne
vite condignum. Sine quo fundamento nulla-
tenus etiam potest haberi futura gloria seu cō-
beatitudo. Et in hoc apparet maxime nobili-
tas fidei: cum deus eam solam constituerit funda-

mentum et principium omnium virtutum infusarum: om-
nis gratie gratum facientis: omnis meriti: atque
omnis future glorie. Ex qua etiam distinctio de-
pater: qualiter fides cum sit prior ceteris virtu-
tibus natura et ratione: et per consequens debet
esse ceterarum virtutum omnium causativa. **Q**uar-
to denique hoc idem probabo similitudine. Nam
Ambrosius. in Exameron. dicit. Sicut bonus ar-
tifer primo fundamentum ponit. Et fundamē-
to posito: edificationis membra distendit: et super
ponit. Deinde ornatu adiungit: sic ecclesia mi-
litans primo ponit in anima fundamentum fidei.
quod est Iesus Christus: qui est tanquam lapis primarius
de quo primo Locus. 3. Apostolus. dicit. Fundamen-
tum aliud nemo potest. Deinde ponit spem
in summo tanquam lapidem angularem. De quo
ad Ephesios. 3. dicit. Ipso summo angulari lapide
Christo Iesu. Deinde ipsa enim spes dicitur lapis angu-
laris: quia hominem cum fide disponit ad con-
iunctionem ipsius dei. Postremo ponitur cha-
ritas in medio fidei et spei. tanquam quoddam ce-
mentum: seu vinculum perfectionis. De qua ad
Colossios. 3. dicitur. Super omnia charitate ha-
bere: quod est vinculum perfectionis. Ex qua si-
militudine apparet qualiter sanctissima fides
est substantia totius christiane religionis. i. funda-
mentum subsistans ceteris cunctis virtutibus. Aliam
similitudinem ponit Augustinus. super Iohannem. di. Si-
cut in radice arboris nulla proorsus apparet
species pulchritudinis: et tamen quicquid est in ar-
bore virtutis pulchritudinis et decoris: ex illa
procedit. Sic et fidei humilitate que inter om-
nes prior est: quicquid est meriti: quicquid ve-
ritudinis anima suscipit: ab ea procedit. hec
ille. Aliam denique similitudinem ponit dominus
Iesus Matthei. 7. Assimilans fidem firme pe-
tre: supra quam sapiens totam domum suam edi-
ficat. Proinde Matthei. 16. dixit. Super hanc
petram edificabo ecclesiam meam. Deinde vo-
cat firmitatem fidei in petro. Hoc fundamē-
tum non timet pluviam: nec flumina: nec ventos
nec mix: innixum est enim petre veritati. Pro-
inde Matthei. 7. dicit. Descendit pluvia et ve-
nerunt flumina: et flaverunt venti: et non ce-
cidit domus. fundata enim erat supra firmam
petram. hec ibi. Pluvia que de sursum ve-
nit est impugnatio aeree potestatis. flumina que
de montibus descendunt. sunt persecutiones
potentium atque superborum. Venti dicuntur.
Omnia tenerationum genera: que simul omnia
non possunt destrucere structuram et edificium

sanctarū virtutum infusarum. eo q̄ firmissi-
me supra petram sancte fidei fundate sunt.
Aliam postremo sanctissime fidei similitudi-
nem ponit phus. 7. Ad 2. ba. Et etiam Com-
mentator sup scdo de anima. dicentes. Sub-
stantia est prior omni accidente cognitiōe dis-
tinctione et tempore. Accidens aut̄ fm̄ p̄por-
tionem. li. vniuersalium. c. de accidente. Est
quod adest et abest preter subiecti corrupcio-
nem. Et quoddā est separabile: ut dormire:
quoddā inseparabile: ut nigredo corui. potest
tamen coruus intelligi albus et preter nigre-
dinem. hec ille. Et phus primo p̄p̄hys. et
primo p̄p̄hys. et posteriorū distinguit dicens. Acci-
dens est duplex. scilicet separabile: et propriū. Qui-
bus premisis dico q̄ substantia prior est ac-
cidente separabili tempore et natura: prout est
anima. quia substantia anime in qua fundā-
tur habitus virtutū et scientiarū. prior est na-
tura et tempore ipsis virtutibus et sciētis. Si-
militer substantia corporis prior est acciden-
tibus suis tempore et natura. ut puta nigredine
et albedine: et huiusmodi. Talia accidentia
que sunt posteriora tempore: et ratione ipsis
substantijs. utiqz sunt separabilia ab eis. p̄p̄-
quia. albedo et nigredo interdū adfunt et in-
terdū recedunt. Similiter habitus scientia-
rum etiā separabiles sunt ab ipsa potētia in-
tellectiva. Aliqñ per vehementē egritudinez
corporis: Aliqñ vero ex longa dissuetudine
non recogitanti. Similiter est de habitibus
virtutū: qm̄ p̄ contrariā p̄suetudinē vitiorum
perduntur. Aliqñ vero substantia est prior ac-
cidente nō tempore: sed simpliciter natura et
ratione: et intelligi de accidente inseparabili.
Nam accidens inseparabile in homine. p̄-
ut est risibilitas: hoc enī nunq̄ potest ab ho-
mine separari. Vnde null⁹ est homo vel fuit
vnq̄: qui et si non riserit. sicut dicit fecisse xp̄s
scu scientiā non didicerit: et virtutes non ha-
buerit. tamen aptitudinem ridendi: scientiam
addiscendi: et virtutes acquirendi semper ha-
buit. p̄p̄ quod phus. j. p̄p̄hys. dicit. q̄ acci-
dentia propria: et proprie passionēs nunq̄ se-
parant a suis substantijs. Talia enī accidentia
inseparabilia: utiqz ratione et natura sunt po-
steriora ipsa substantia: quia sicut substantia
anime est prior rōne et natura: nō tempe ip-
sis potentijs. que sunt intellectus et voluntas
Sic substantia hominis in qua fundat̄ risi-
bilitas et disciplinabilitas est p̄p̄ ratiōe et na-

tura ip̄o accidente inseparabili. quod est esse
risibile et disciplinabile. ¶ Ex qua etiā simili-
tudine concludo q̄ cū ceteris virtutes ut s̄ di-
ctum est. sint in anima sicut quedā accidentia
fundata super substantia: et habitus etiam
ipsius fidei: propter hoc manifestum est: q̄ si
des ipsa prior est ceteris virtutibus natura et
ratione. et per consequens est causatiua oīum
aliarū virtutum. Et sic ex predictis auctorita-
tib⁹ rōne: distinctiōe: atqz q̄druplici similitudine
patet qualiter fides est prior rōne ceteris vir-
tutibus. et p̄ consequens est causatiua omniū
virtutū infusarum: oīs gratie gratum facien-
tis. omnis meriti atqz oīs future gl̄ie. Et ex
hoc: o fides benedicta: o fides sancta: o fides
amabilis: o fides super omnia desiderabilis
apparet q̄ inter ceteras omnes virtutes ma-
xima precipue est virtus atqz potentia. Te-
ste pho: qui in primo de celo ait. Omnia p̄n-
cipia sunt minima in quāritate sed maxima in
virtute. Et. 2. elenchoz. dicit principū quāri-
tate minimū est: potestate vero maximū. Et
sic etiā ex omnib⁹ supradictis patet prim⁹ re-
spectus quo fides substantia dicitur.

¶ De scdo respectu quo fides substantia dī-
scit̄ et etiā respectus quo fides ab
Ap̄lo substantia cē dicitur est respect⁹
necessitatis: q̄ nō tm̄ ut claruit fides
necessario est prior ceteris virtutibus. Et in-
sup causatiua ceterarū virtutū. Sed insup est
summe necessaria ad ceteras oēs virtutes ha-
bendas. Sicut etiā fundamentū domus dī-
scit̄ esse necessariū respectu suarū p̄riū. sine quo p̄-
tes esse non possent. hoc modo dicēdo a simi-
li q̄ cum fides: ut declaratū est sit substantia
et fundamentū oīm virtutū: summe necessa-
ria est ad ceteras virtutes habendas. sine q̄
impossibile est aliquā virtutē et precipue in-
fusam haberi: qd̄ tripliciter p̄bo. p̄prio au-
toritate. Scdo rōne. Tertio similitudine.
¶ p̄prio auctoritate. Aug. sup epl̄az ad gā-
la. di. Sicut sine substantia fundamēti nulle p̄-
tes domus cē possunt. sic sine substantia fidei
nulla virtus diuina et celestis esse pōt. Et iō
nullū implet mandatū: nullūqz opus bonum
facit. qui in se fidei substantiā nō habet. ipossi-
bile est enī: ut ait Ap̄ls. sine fide placere deo.
hec ille. ¶ Scdo hoc idē p̄bo vnica rōne. v̄z.
posteritatis. Fundamentū rōnis ponit phus
primo p̄prio. di. In quolibet genere rez: q̄
nō h̄z priora. nō pōt habere posteriora. patet

Sermo

hec regula. Qui enim non hz arbore: que est
quid p̄us nō pōt habere fructus posteriores
et qui nō hz logicā que est clavis ad p̄iam et
theologiam: non pōt p̄iam nec theologiam
habere. Sicut si cor non generat qd est p̄ci-
pium in toto hoīe: impossibile est h̄re manus
et cetera mēbra: et insup ipsam rōnalez aiam
Quo p̄supposito certū est a simili: q̄ q non
hz fidem que est substantia oīuz virtutū: oīs
gr̄e: meriti: et gl̄ie: impossibile est per p̄is q̄ i
se habeat aliquā virtutem infusam: gratiam
gratū facientem: meritū et gl̄iaz. Ex quo etiā
concludit q̄ stantibz terminis deus nulli pōt
infundere sp̄em nec caritatē: nec. 7. dona sc̄i
sp̄is. Nec insup ceteras virtutes infusas
nisi talis per p̄us in se habeat virtualit̄ sub-
stantiā et habitum fidei. Ex quo etiā elicitur
q̄ ex quo indei: saraceni: ceteriqz infideles. ha-
bitū vere fidei nō h̄nt: impossibile est eos h̄re
aliquā p̄dictaz virtutū. **T**ertio deniqz idē
probo similitudine: q̄ v3 substantia fidei oīo est
necessaria ad habendū ceteras virtutes. Sic
enim se h̄nt accētia tam separabilia q̄ inse-
parabilia ad substantiā: sic oēs virtutes: p̄-
cipue infuse se h̄nt ad substantiā fidei. S3 cla-
rum est q̄ remota substantia nulla p̄nt h̄ri vel
esse accidentia: ergo a simili: remota substan-
tia fidei: necesse est per p̄is oēs virtutes infu-
sas remoueri. Et q̄ nulla accidentia esse pos-
sunt sine substantiā: in qua fundant. p3 p̄ p̄m
j. de gn̄atione et cor. di. Accēs nullū esset sub-
stantia nō cr̄ite. Quod sic etiam p3: q̄ nulla
est infirmitas: sanitas: albedo: nigredo: pul-
chritudo: et h̄mōi. nisi sit corpus in quo fundē-
tur: nec insup habitus sc̄iaz esse poterūt: nisi
habeat potentia intellectiva in qua fundant.
Et j. phyfi. dicit. Accētia nō possunt intelligi
esse sine substantia: intellige per nāz: q̄ bene
supernaturaliter accidentia panis et vini con-
secrati stant sine subiecto in sacro altaris. Et
2. topico. dicit. Accētibz solū p̄igit esse fin
quid: et non simplr. Et 7. metha. idem p̄bus
dicit. Accētia nō stant sine subiecto: neqz sūt
entia nisi q̄ entis. Deniqz in predicamentis
ait. Impossibile est aliqd accēs esse vnqz sū
subiecto in quo est. Quibus p̄missis cōclū-
do: q̄ sicut nālter nullū est accidens vel esse
pōt: nisi p̄us adsit subiectū: seu substantia: in
quo fundet. Sic a simili sp̄ualiter: cū oīs vir-
tus sit accēs ipsi aīe: impossibile est q̄ insit aīe
vlla virtus: nisi per p̄ius sit aliqua substantia

sine fundamentū sp̄iale: super quo ceterē vir-
tutes fundent: sed hoc necessario est fides: vt
probatum est. ergo t̄c. Et sic ex p̄dictis p3
intentū. et sic p3 etiam sc̄bus respectus: quo fi-
des dī substantia: qui dī respectus nēitatis.

De tertio respectu: quo fides substantia dī.

Et tūc deniqz respectus: quo fides ab

Apostolo substantia ē dicit: ē respectus
cōseruabilitatis. Fides sanctissima vt

claruit non t̄m est necessaria ad habendū ce-
teras virtutes: nec insup t̄m est cā p̄ncipalior
ceteraz virtutū causatiua: sed insup est p̄di-
ctorū oīuz cōseruatiua. P̄ax enim p̄deset
nec quid laudabile esset: q̄ substantia fidei ē
virtutū effectiua: nisi actualiter ipsas virtutes
cōseruaret in suo esse. Sicut nec etiā lauda-
bile foret: q̄ terra esset p̄ductiua plantarum
et arborū: et p̄ p̄is fructus: et etiam herbarum
nisi etiam ea cōseruaret in suo esse. Dico
igit absolute q̄ substantia fidei ita cōseruat
virtutes in sua p̄fectōe et bonitate: ne anihilē-
tur et cōrūpani: sicut etiam substantia mālīs
vt sic loquar: cōseruat sua accidentia in cor-
porum bonitate et p̄fectione. q̄ hoc sit v3 tripl̄citer
probo. P̄mo auctoritate. Sc̄do ratione

Tertio similitudine. **P̄**mo p̄bo aucto-
ritate sapiētis. Eccl̄. 32. dicit. In omni ope
tuo habeto fidem. Hec est enī cōseruatio mā-
datoz: vbi glo. dicit. Nisi diuinā fidem in te
habueris: p̄cepta diuinā v3qz in finem nūqz
seruabis. **S**c̄do hoc idē p̄bo vica rōne. i.
localitatis. Fundamentū rōnis ponit p̄bs. 2.
de aīa. 4. phyfi. et in lib. de longitudine et bre-
uitate vite. di. Locus continens rem coopat
vel ad gn̄ationē: vel ad cōseruationē ipsius
rei: eo q̄ i locis p̄p̄ijs natura quelibz marie
saluat. P̄datet hec regula quadrupliciter. Et
p̄mo nālter. Nam piscis vt videm nālter
cōseruat in aqua: rosa in spina. Et arbor in
terra sibi proportionata. Oppositū sit si a p̄-
p̄ijs locis remouent: vnde piscis si extrahit
ab aqua: et ponit in terra: statim morit. Sicut
si rosa est extracta a spina: statim marcescit.
Similiter et arbor vel virgultū: si a locis pro-
p̄ijs remouent statim morient. Sc̄do h̄ re-
gula p3 ordinabiliter. Nam videmus q̄ ar-
migeri q̄dū ordinate sequūt capitaneū sub
quo sunt: seu consiliū boni capitanei: plurimū
qualēscūt. Eōdē vero si iordiate et suo mō
facere volunt: statim confundunt. Tertio h̄
regula patet artificialiter. Nam videmus q̄

si semen ab agricola in terra bene cultigata
ponat: que est proprius eius locus: fructifica-
bit optimū fructum. Ecōtra vero: si ponatur
in terra non laborata seu petrosa et spinosa:
facit malū fructū: tam in paucitate q̄ in bo-
nitate. Quarto hec regula deniq; p̄ mora-
liter. Nam si religiosus stat in religione que
est locus eius respectu boni exempli: et cōsiliij
alioz: conseruat in bonitate sue professionis.
Ecōtra vero si egredit locum sue religionis
fit vnus ribaldus: perdit omnē bonitatem et
virtutes. ppter qd beatus Antonius abbas
dicebat monachis suis. Filioli videte ne egre-
diamini monasteriū vestrū: q̄ sicut piscis po-
situs extra aquā moritur: sic et monachus cū
monasteriū suū etiā moritur. Propter h
omnia etiā leuia tendūt sursum: et graua de-
orsum: vt dicit. 4. celi et mundi. q̄ vadunt ad
propriū locum in que melius et diutius con-
seruantur. His presuppositis dico q̄ a simili
est de virtutibus et theologicis et moralib; in-
fufis. Et etiam plerūq; non infufis: q̄ tanto
magis conseruant in sua pfectione et bonita-
te: quāto iugiter stant in loco suo nāl: qvūq;
est fides sanctissima: sicut superius pbatū est
quā si quis remoueat a corde suo: statim i eo
corumpit vel annullatur ois alia virtus infu-
sa: et moralis: et acquisita. Sicut expresse vide-
mus in multis: qui tñ fuerint: aut nimia sup-
bia: aut nimia cupiditate: aut nimia lasciuia
carnis deuicti: ppter qd nō credūt aliā eē fu-
turam felicitatē nisi simpli pūtem: statim de-
serunt oēm virtutem: cunctaq; diuina et ec-
clesiastica precepta: et insuper pdunt oēs vir-
tutes infusas: tam theologicas q̄ cardinales:
quas in sacro baptismo susceperunt. Tercio
deniq; etiaz pbo similitudine. v3. q̄ fides
conseruat in aīa oēs virtutes. Nam Lōmē-
tator super 7. metha. dicit. Corruptis subiectis
necessario corumpunt et oia eoz accidentia.
Et sic p3. Nam corrupto humano corpore
statim corumpit ois eius pulchritudo: indu-
stria: et fortitudo. Ecōtra si corpus conseruet
in suo effectum predicta accidentia pro suo tpe
integra cōseruant in esse. Similiter durante
substantia aīe cum corpore conseruant: et ei
accidentia que sunt: risibilitas: et disciplinitas. q̄
si substantia aīe corumpitur: statim eua-
nescerent: et predicta accidentia inseparabilia
Similiter si substantia vel fundamentū do-
mus destruitur: statim ruit parietes et tectū

ipsius edificiij. Ecōtra vero durante ipso fū-
damento: simul etiam durant parietes et te-
ctum. Qd si sic est: ergo a simili de substantia
fidei dictum est: qm ipsa veraciter in anima
durante: et existente necessario conseruant in
ipsa anima: et cetera oēs virtutes. Quare ex
predictis omnibus patet: qualiter fides ē cō-
seruatina oīuz virtutum in anima: et per con-
sequēs patet declaratio pmi articuli. In quo
per triplicem respectum declaratum est qua-
liter fides non inmerito ab Apostolo substan-
tia vocatur: quā substantiā vere fidei: simul cū
habitu omniū aliaz virtutum: nobis conce-
dere dignet: deus ipse qui eūz sit increata ve-
ritas: est obiectū singulariter ipsius fidei: cui
sit semp honor et glia i secula seculoz. Amē.

¶ Seria scda post dñicam sexagesime: iteruz
de diffinitione ipsius fidei sermo sedus.

Semen cecidit

in terram bonā: et ortum fecit
fructū centuplū. Luc. 8. et i enā
gelio dñice preterite. Qm vt
extitit superius declarātū: per
semen bonū qd in terrā bonā
cecidit: nō inmerito habitus vere et bone fidei
intelligit. Qui a deo p clementiā suā in terrā
bonā humani cordis infundit: et p quē fidei
habitu crescit in sciāz virtutū grā speciali.
Ideo congruenter et cōuenienter atq; themā p
dicte dñice reassumpti. Semen est verbum
dei etc. Et qm sup hoc themate pposui diffi-
nitionē ipsius sacratissime fidei ab Aplō assi-
gnatā: quā declarare volēs: demonsttraui q̄l
quattuor articuli erāt spāliter sup ipsa diffi-
nitiōe declarādi. v3. qd significaret p illd ver-
bū: fides est substantia. Silt sup illud rex spe-
randaz. Silt argumentū. Et etiā silt qd si-
gnificaret p illud verbū nō apparentū: hinc ē
q̄ cū pmi articulū tñ declarauerim: simōe
hodierno decreui tñ scd3 articulū de diffini-
tione ipsius fidei declarare qui talis est.

¶ De scdo articulo de diffinitione ipsius fi-
dei declarando.

¶ Secundus igit articulus in hodierno
sermone solū declarāndus: ē vidē qd
significet p illa verba diffinitōis ipsi
fidei. v3. fides est substantia rex sperandarū.
Mā spes cōiter sim doc. est simpliciter qdaz
expectatio nō futuroz bonoz tñ: s3 et pñtiū
c 4

vel preteritorum. Ideo queritur cur Apostolus diffiniuit substantiam fidei per bona speranda et futura tantum: et non per presentia? Ad quod respondeo secundum hoc quod Apostolus sapientissimus conuenientissime diffiniuit essentiam fidei per bona speranda futura tantum: non per presentia triplici respectu. Quorum primus dicit respectus proportionis. Secundus respectus significandi. Tertius dicitur respectus inductionis.

De tertio respectu quo fides dicit esse substantia rerum sperandarum tantum: et primo de primo.

¶ Primus igitur respectus quo fides ab Apostolo dicitur esse substantia rerum sperandarum tantum: dicitur respectus proportionis. Volens enim Apostolus recte diffinire ipsam fidem non erat decens neque conueniens cum fides sit simpliciter de bonis supernaturalibus non visis quod diffiniret eam per bona presentia et naturalia. Et quod fides debuerit diffiniri simpliciter cum obiecto bonorum futurorum supernaturalium et non cum obiecto presentium et naturalium bonorum tripliciter ostendo. Primo auctoribus. Secundo ratione. Tertio distinctione. ¶ Primo probo auctoritate. Nam Augustinus 22. de ciuitate dei ait. Quod deus preparauit diligentibus se: fide non capitur: spe non attingit: caritate non comprehenditur: desideria et vota omnia transgreditur: acquiri potest: extirpari non potest. h. ille. Idem Augustinus in libro de vero cultu ait. Nulli dubium esse debet quod deus sit merces caritatis nostre: et non alius. Ipse enim dixit Abrahæ. Noli timere Abrahæ. Ego enim ero merces tua magna nimis: quod si queras quid est deus? dico quod quoddam bonum quo maius excogitari non potest. Quid est deus? deus est quoddam bonum increatum: omnem intellectum creatum excedens. Quid est deus? deus est quoddam possessio sanctorum interminata et infinita. Quid est deus? deus est quoddam bonum: cui comparata omnia alia bona: mala sunt. Quid est deus? deus est quedam dulcedo infinita: viua et efficax et penetrabilior omni gladio accipiri. Quid est deus? deus est quedam caritas infinita: et quidam intimus amor: qui non solum partem: sed solum totum quantum in se est bonis animis se contribuit. Quid est deus? deus est quoddam summum bonum in se continens omne bonum: a quo omne bonum: et quod nullum est bonum. Quid est deus? deus est quoddam bonum infinitum faciens et replens omnem rationalem appetitum. Quid est deus? deus postremo est quoddam bonum: de quo plene loqui nulla

lingua potest: et nullus intellectus percipere. h. Augustinus. Et predictis auctoribus per: qualiter Apostolus recte diffinit fidem esse substantiam rerum sperandarum futurarum: ex quo etiam beatitudo hominis non est in presenti sed simpliciter est futura. ¶ Secundo hoc probatur unica ratione. videlicet id est beatitudinis fundamentum rationis ponit Commentator super 7. et etiam super 10. methe. dicens solum namque finis. Namque debent etiam esse ea que naturaliter sunt ad finem: hec regula per. Nam videmus ad oculum: quod solum exigentiam finis: causa efficiens eligit sibi materiam convenientem ad finem intendendum quod sic per: qui vult facere instrumentum ad secandum lapidem: seu hoc finem: vult secare lapidem: claret quod eligit sibi materiam ferri aut alterius metalli durissimam: quod si materia mollis esset potius cederet quam secaret. Item si aliquis vult aliquid dux penetrare: requirit ad hoc faciendum quod instrumenti forma valde acuta sit: quoniam si forma esset obtusa nequaquam esset penetratiua seu idonea ad penetrandum: Similiter si medicus vult expellere aliquam infirmitatem grauissimam ab egroto: necesse est quod ei medicina non leuetur seu parua: sed fortissimam atque potentissimam quia aliter expelli non posset. Quo presuppósito certum est quod beatitudo hominis est quoddam bonum summum non visum et supernaturale: prout dicit Ricardus in 4. di. 49. ar. 1. q. 1. et 2. Quod confirmans Augustinus dicit prout recitat Magister sententiarum in 2. di. 1. dicens. Creauit deus creaturam rationalem: ut summum bonum intelligeret: intelligendo amaret: amando possideret: possidendo frueretur. h. ibi. Et hoc. pro 2. 2. lib. ait. Omnis mortalium cura quam multiplici studio labor exercet: diuerso quidem calle procedit: sed ad unum tantum finem: eterne beatitudinis nititur peruenire. Et Apostolus 1. corinthios 2. ait. Oculi non viderunt: nec auris audiuit: que preparauit deus diligentibus se. quod si sic est. videlicet quod vltimus finis hominis sit quoddam bonum inuisibile: et supernaturale: et summum: ergo a simili fides diffinita: cum sit habitus non visus summus et supernaturalis: merito debuit diffiniri per substantiam futurorum et supernaturalium bonorum: et non per bona presentia que sunt visa modica atque naturalia: quod si aliter fides esset diffinita. videlicet per bona visa naturalia et presentia: nequaquam talis diffinitio: cum non esset conueniens cum suo fine bona fuisset: nec esset per bona visa et presentia nequaquam fides diceretur. Sed potius scientia demonstratiua:

quā ut dicitur. i. posterior. 2. 6. ethicor. Scia
est habitus cōclusionis demonstrare. Et ter-
tio deniqz pbo distinctione. v. 3. q. fides debuit
diffiniri cum substantia et obiecto futurorum
bonorū et nō presentium. Nam Tho. scda scda
q. 17. arti. 2. querit utrū vere spei que fidei ini-
tatur possit esse aliud obiectū qz bonū futurū
supernaturale et increatum: qd deus est? Et
rōdit dicens. Spes deum attingit inritēs ei
auxilio ad consequendū bonum futurū infi-
nitum et sepratum: vnde oportet effectū esse
cause proportionatū. Et ideo bonum quod
propter et pncipaliter a deo sperare debem?
est simpliciter bonum inuisum et infinitum:
qd vtiqz pportionatur virtuti: et cause dei ad
iuuantis. Nam infinite virtutis est propin-
quum ad infinitum bonum perducere. hoc autē bo-
num est simpliciter vita eterna: que in frui-
tione ipsius dei consistit. Non enim minus
aliquid ab eo sperandum est: qz sit ipse deus
aliter peccatum est: cū non sit minor eius bo-
nitas per quā bona creature cōicāt qz eius
essentia. Et ideo ppiū et pncipale obiectū
spei est simpliciter eterna beatitudo futura:
quēcūqz autē alia bona nūqz debemus a deo
petere nec sperare: nisi in ordine: siue iquātū
nos ordinant ad illam futuram beatitudinē
h Tho. ad litteram. Si igitur ut p3 plus spe-
ratur in presentibus qz in futuris bonis: talis
spes non est a deo: nec infusa: cum non sit in
finite virtutis: sed simpliciter finite: eo qd si
nitum bonum se conuertit: et ideo est natura-
lis vel acquisita. Et ideo Tho. vbi supra i so-
lutione scdi articuli dicit. Nunqz alicui l3 spe-
rare aliqd bonū pter beatitudinem: sic vlti-
mum finem: sed sicut illud qd est ordinatum
ad consequendū ipsum vltimū finem. qd si for-
te opponeres: euz obiectum speratum sit sup-
naturale et infinitum. virtus autē nostra sit na-
turalis et finita. Et finitū ad infinitum: nulla
est proportio: ut dicit. 8. phisicor. Ergo talis
spes futurorū vana est. Rōdit idem Tho. i. 3.
di. 26. di. qd aliqui habent spem consequendi
futuram bonitatem qnqz modis. Primo
ex infinito auxilio diuine potētie. Secdo ex in-
finito auxilio imense dei misericordie. Ter-
tio ex infinita dei liberalitate. Quarto ex eter-
na dei ordinatione. Quinto ex liberi arbi-
trij ad peccatum inflexibilitate: qd non po-
nunt obstaculum supradictis cū aliquo pctō.
Et hanc spem habuerunt omnes sancti: et est

a deo infusa in anima. Et qd ex infinita potē-
tia non pōt egredi nisi simpliciter infinita vir-
tus: hinc est qd talis spes est infinite virtutis:
et per dñs est proportionata ad capiendū ob-
iectum infinitū qd deus est. h Tho. finaliter.
Et premisis apparet euidenter: qd cum sint
tres generationes huius hñtes plus spem in
pñtib⁹ bonis: qz in futuris: tales per dñs nō
habent in se substantiā vere fidei que simplici-
ter respicit futura et supnaturalia bona. Nā aliq-
ponunt spem et magis confidūt in suo sensu
qz in dei bonitate: et qz in futura gloria: firmi-
ter credentes qd non sit aliud bonū qz pñs.
De quibus ait glo. super verba Jer. c. 4. Sapi-
entes sunt ut faciant mala. bona autē facere
nesciunt. Quicūqz inquit magis sperat in
sua sapientia qz i dei doctrina: a sapia dei re-
probationē accipiet. p h glo. de talibus dicit
etiā Iudith. 6. Non derelinqs presumētes
de te dñe. Sed presumētes de se et de sua
virtute glīantes humilias. i. reprobas. Habe-
mus de hoc exemplū de multis phis a deo
reprobatis. de quibus ad Rom. i. Aplos ait.
Inexcusabiles ante deū sunt: qd cū cognouis-
sent deū: nō sicut deū glorificauerūt: aut gra-
tias egerunt: sed euauerūt in cogitationib⁹
suis: et obscuratū est insipiens cor eorū dicen-
tes se esse sapientes stulti facti sunt. Aliq-
super ponunt spem: et plus confidūt in dihi-
tīs suis qz in deo: et futuris celestibus bonis
Contra quos fm ppham tāqz contra repro-
batores a deo. Iusti dicent in eorū morte. Vi-
debūt: i. iusti et timebūt: et sup eū ridebunt
et dicent. Ecce hō qd non posuit deū adiutorē
suū: sed sperauit in multitudine diuitiarū suarū:
et preualuit in vanitate sua. Aliqui sunt
deniqz qd magis spem suam in parētib⁹ suis
et amicis plus ponūt: et magis in eis cōfidunt
qz in bonis celestibus et futuris. Cōtra quos
tāqz p maledictos. Jer. 17. dñ. Maledictus
hō qui cōfidit in hoīe: et ponit carnē brachiū
suū. i. ponit in res carnales spem suā: sequit
et ad nō recedit cor eius. Erit enī qsi mirce
in deserto: et non videbit cū venerit bonū: sed
habitabit in siccitate in deserto in terra sal-
uginis et inhabitabili. Bñdictus vir qd confi-
dit in dño et erit dñs fiducia eius: qm erit qsi
lignū qd planatū est sup aquas. h ibi. Ex pre-
dictis igit auctibus rōne atqz distinctione p3
primus respectus. v. 3. pportōis quo fides ab
Aplo dñ esse substantia rexp sperandarū tm

De infusa

*Quinqz modis hñt aliq spe cōsequē
nd beatitudinem*

Si forte querēs recreationis causa. qre Apo. dixit fides est substantia rerū sperandarū et nō diligendarū. Respondit Alexā. in. 3. parte in tractatu de fide. q. hoc facit Apo. duplici respectu. v3 conformitatis et supfluitatis. Et primo respectu cōformitatis. clarū est enim sicut dicit 5. Metaph. q. causa et effectus semp debēt eē pportōnati. quia cū sol essentialiter sit lucid⁹ ideo effectū suū. i. radiū nobis lucidū emittit. Quo concesso certū est. qz cum charitas sicut habetur. i. cor. 13. Nunq̄ excidat: contra vero fides excidat: qz fides euacuabit nec manebit in gloria. fm q. fides est substantia: aut fundamentū non poterit ppter hoc fides dici fundamentū charitatis vel substantia rerū diligendarū p se. quia fundamentū manet in eo cui⁹ est fundamētū: et sic nūq̄ excideret: qd eēt p aplm. Et cōtravero cū spes sit boni absens. quēadmodū et fides: et pmanet cū fide i pnti: et euacuabit cū fide futuro pueniēt et h dixit Apo. q. fides ē substantia rerū sperandarū: et non diligendarū. scdo hoc dixit Apl⁹ respectu supfluitatis. sententia enī est phi. 3. de aia. q. sicut natura non deficit in necessarijs. Sic etiā nō habundat in supfluis. quo cōcesso: certū est q. cum dilectio possit esse tā presentīū bonorū: qz futurorū bonorū. cōuerso spes simpliciter sit futurorū bonorū quēadmodū et fides. cōuenientius ppter hoc dixit. Apo. q. fides est substantia rerū sperandarū et non diligendarū: quia hoc superfluum fuisset dicere. Et quibus etiā patet declaratio primi respectus.

De scdo respectu quo fides dicit esse substantia rerū sperandarū tm̄.

Et cū respect⁹ quo fides ab Apo. dicit esse substantia rerū sperandarū tm̄ dicit respect⁹ significationis. Sententia enim phi est. 2. Priorū. q. signū est de monstratiua ppositio faciens fidē: seu signū est demonstratio signati. p3 hec regula. Ma3 sumus in altū elevatus est demonstratiuus ignis. et circulus ad tabernam est significatiuus vini ad vendendū. Et insup dicit. 2. pōz pder signa corporis nobis ignota filogizamus nobis passiones aie ignotas. Quo presupposito: certū est a simili q. Apo. diffiniuit fidem esse substantiā sperandarū rerū. s. futurarū et nō presentīū: quia in presentibus bonis nullatenus consistit humana felicitas et beatitudo: sed simpliciter in bonis non visis

et futuris. q. si aliter diffisis fidem oppositum dixisset eius quod intendebat probare. q. autem humana felicitas et beatitudo non consistat in presentibus bonis sed solū in futuro et supnaturalibus triplici p nūc probō.

Primo auctoritatib⁹. Secūdo ratione.

Tertio distinctione. C Nam Auicenna. 9. Metaph. suc. c. 7. dicit. Et quā dedit Adaco- metus ostendit perfectionē felicitatis et miserie corū que sunt fm corpus. Sed alia est felicitas: que apprehendit in intellectu. Sapientibus vero multo magis est et fuit cupiditas ad consequendū hanc felicitatē: qz corporū. hec ille Aristo. etiā dicit. 7. Ethic. Bestiales sunt et non felices: solū fm sensum viuentes. et li. de regi. pn. ait. Alexā. d. Que glia tibi erit si exerceas viciū et voluptatē irrōnabiliū animalū. hec non felicem. sed magis infelicē hominē faciunt. hec ille. Itē quoqz. 8. Ethic. dicit. Tripliciter est bonū. v3 honestū: vltim⁹ et delectabile. Sed honestū bonum simpliciter bonū est. Tullius etiā in primo de offi. ait. Sed pertinet ad omnē officiū questionez semp in promptu habere: q̄tum natura hominis pecudib⁹ reliqzqz bestiis antecedit. Ille enim nihil sentit nisi voluptatē ad eamqz ferūtur toto impetu. hominis autē mens discēdo aliter et cogitādo semp aliquid aut inquit: aut agit: videndi qz et audiendi delectatione duct⁹ quinetiā si quis est paulo ad voluptatē ppen- sior caueat mō ne sit ex pecudū genere. Sūt enim quidā homines nō res: sed nomine. S3 si quis est paulo ad virtutes erectior q̄uis voluptate capiatur: occultat et dissimulat appetitum voluptatis propter verecundiā. Et quō intelligit corporis voluptatē non satis eē dignaz hominis pstantia: eamqz contēni et reijci oportere. S3 si sit q̄piā q aliquid tribuat voluptati diligēter sciat ei tenēdū eē modū ei⁹ frūede. Itaqz vici⁹ cultusqz corporis ad validitū referat et ad vires nō ad voluptatē. Atqz etiā si p̄siderare volum⁹ q sit in nā hoīs excellentia et dignitas facile intelligim⁹ q sit turpe defluere luxuria: et delicate ac moliter vivere: qzqz honestū parce continēter seuerē sobrietqz. hec ille. Et aliquantulū s dicit. Neqz enī a natura ita generati sumus: ut ad ludū iocūqz facti esse videamur. Sed ad scueritatem potius et ad quedā studia grauiora atqz maiora. hec Tullius. Deniqz glo. super verba Apli. Non habeni⁹ hic ciuitatē pmanentem

sed futurā ingrimus. ait. Dis pñs voluptas
 et prosperitas continenda est et festinādū est ad
 aliā futurā voluptatē et prosperitatē quā do-
 minus deus daturus est eis qui diligūt eū.
 h. glo. Et predictis igit auctoritatib⁹ p. 3. qua-
 liter secundū Aplī diffinitionē humana felici-
 citas non est in bonis pñtib⁹: sed simplici-
 ter in futuris. C. Secūdo hoc idē probo du-
 plici ratione. Primo ratiōe appetibilitatis.
 Secūdo rōne finalitatis. Primo probo rō-
 ne appetibilitatis. Fundamentū rōnis ponit
 pñs. 12. Metb. dicēs. Primo bonū est mari-
 me ab omnib⁹ appetibile. vñ etiā Lōmenta-
 tor dicit. Naturale desiderū inest omnibus
 ad cognoscendū primā cām et veritatē. Cum
 quib⁹ concordās Aug. 1. 4. de tri. ait. Dēs ho-
 mines tā boni q̄ mali eternā beatitudinem
 appetūt. Et 1. 10. de ci. dei. c. j. dicit. Dñs certis-
 sima sentētia est: q̄ rōne quoquo mō vñ pñt
 oēs hoies velle esse brōs et felices. Quo pre-
 supposito. v. 3. q̄ omnes appetitus rōnalis ap-
 petit post mortē et videre deū et habere quan-
 dā felicitatē oia bona delectabilia in se conti-
 nentē. P̄terō quis mouet rōnale appetitum
 ad desiderandū talem futurā felicitatē. et cer-
 tum est q̄ ipse deus q̄ in creatione ipsi⁹ ani-
 me humane naturalē appetitū sibi dedit. di.
 Aug. 1. 3. de tri. c. 8. Ad appetendū futurā bea-
 titudinez nā ipsa cōpellit cui summe bonus
 et incommutabiliter beatus creator hoc indidit
 hec ille. Quod cōfirmans pñs p rōnem. 5. et
 7. P̄bisy. di. In mouētib⁹ et motis nō est
 p̄cessus in infinitū: sed est deuenire ad pñm
 mouēs immobile. Et Boe. meteo. 4. li. 3. di.
 Stabilisq̄ manens. s. ut deus. das cūcta mo-
 ueri. quod sic p. 3. Nā manus mouet in virtu-
 te brachij: brachiū in virtute cordis. cor in vir-
 tute aie: ergo anima mouet in virtute dei: q̄
 si ut p. 3. deus mouet appetitū rōnale vltra p-
 sentē vitā que mortalis ē. ad appetendū aliā
 futurā beatitudinē. Aut talis futura beatitu-
 do est aut nō. Si est habeo intētiū: q̄ fm dif-
 finitionē Aplī felicitas hois stat i futuris bo-
 nis et nō in pñtib⁹. Si autē aliqua futura
 beatitudo nō est: ergo de oīose vane: et fru-
 stra dedit aie rōnali hūc appetitū. S. hoc ē
 impossibile q̄ deus faciat aliq̄ oīose. quia
 3. de aia. et pñm P̄biscox. et scō de celo et
 mūdo. pñs dicit. q̄ deus nihil vñq̄ agit fru-
 stra: q̄ si sic est: ergo necessario cōcludit. q̄ fe-
 licitas hominis nō consistit in bonis pñtib⁹.

sed simpliciter in futuris. C. Scō hoc idē p-
 bo rōne finalitatis. Fundamentū rōnis po-
 nit pñs. 2. P̄biscox. 2. 2. de aia. dicēs. Om-
 ne agens fm rōnem agit propter finē. et no-
 ta qd dicit fm rōnez: qm arbores virgulta et
 aialia bruta. etiā si aliqd faciunt et operent et
 quibus aliquē finē cōsequūtur: tñ cū careant
 rōne. regunt ab ipsa intelligentia. i. ab angelo.
 ppter qd Lōmentator sup. xi. Metb. ait. Mi-
 bil agit nisi mota supiorib⁹ causis q̄ sunt de⁹
 et intelligit. vñ op⁹ nature: op⁹ est intelligentie
 P̄d. ergo regula s̄ dicta. Nā agricola hoc fi-
 ne laborat agz et vineā: ut recolligat fruct⁹ et
 vinū. Quo p̄supposito certū est: q̄ cū de⁹ sit
 plen⁹ iñfinita sapia et itellcū a fortiori q̄q̄d facit
 ppter aliquē finē facit. qd cōfirmās Lōmen.
 sup. 2. P̄bisi. di. c. q̄ dñt debēt nō agere. ppi fi-
 ne: tollūt sollicitudinē dei circa hec inferiora
 q̄ si sic ē: q̄ro. Cur de⁹ fecit elemēta fruct⁹ ter-
 re: et cetera oia aialia bruta. Et claz ē: q̄ non
 ob aliud nisi ut ostēderet potētā suā: et ad ho-
 minis vtilitatē. q̄ eis vñt. ppter qd pñs. i. po-
 liticox. dicit. Natura facit oia alia. ppter ho-
 minē. Et. 2. p̄bisi. et etiā. 2. de anima ait. Finis
 quodā mō oim ē hō. Qd totū confirmat. S.
 Bonauē. in. 2. di. i. pte. 2. arti. 2. 7. formali in. 2.
 di. 5. ar. 2. q. j. Vbi di. Qd l. 3. de p̄rio fine cre-
 auerit s̄ dicta. ppter oñsionē glie sue. put diē
 Salomō. puer. 16. Vniuersa. ppter semetipz
 opat⁹ de⁹: tñ fine secundario creauit ipse aliq̄
 ad nrm vsuz: aliq̄ ad nrāz recreationē: et aliq̄
 ad nrm subsidū. q̄ si de⁹ ut p. 3. ppter finē ho-
 minis supradicta creauit: ergo seqt q̄ hō est
 nobilissimus et prudentissim⁹ oim aialium.
 Quib⁹ p̄missis etiā quero quo fine fecit de⁹
 hoiem. Si forte dicas q̄ hoc fine ut simplici
 in hac vita comedat bibat luxurietur diuitijs
 abūdet: et tandē moriat ut videm⁹ p̄ experientā
 et postmodū de ipso nulla habeat memoria.
 Claz est q̄ hoc falsissimū est: p̄ eo q̄ terra ar-
 bores ceteraq̄ aialia essent nobiliora ipso ho-
 mine: quod est cōtra oīm naturālē pbiam: q̄
 vult finē nobiliorē esse oibus his: q̄ sunt ordi-
 nata ad finē. ut dicat. 2. p̄bisy. Idcirco o. 3. con-
 cludere hominē immortalē esse creat⁹ hoc
 fine: ut immortalē et futura beatitudine per-
 fruatur. dicente Bēn. in suis sententijs. Nū
 q̄ deus creaturam rationalem creasset: nisi
 cant ad eternam beatitudinem ordinasset.
 hec ille. Quod si sic est: ergo cum deus nihil
 frustra agat. et cetera. Sequitur q̄ beatitudinez

hominis collocat non in bonis presentibus et visibilibus: sed simpliciter in bonis inuisibilibus sup naturalib⁹ et eternis. Ad egregie confirmans. *Lact. in. 7. diuinaz institu. aduersus gentes. c. 4. ait.* Quis est eni vel tā in eptus: vel tam ociosus: ut aggrediat aliquid facere frustra ex quo nullā vtilitatē nullū cōmodum speret. *¶ Qui domus edificat non ideo edificat ut tantūmodo dom⁹ sit: sed ut in ea possit habitari.* Qui nauē fabricat. nō ideo assumit operaz ut tm nauis appareat: sed ut in ea nauigetur. Item qui vas aliquod instituit ac format: nō ppter ea id facit ut tm secisse videat: sed ut vas illud effectū capiat aliq^d necessariū. Similiter cetera quēq³ fiūt. nō vtiq³ in supvacuū. sed aduersus aliquos vtilēs laborant. Adūdus igitur a deo factus est nō vtiq³ propter ipm mundū: neq³ enim aut colore solis: aut luce: aut spiratione ventoz aut humore imbriū: aut alimonia frugū: euz sensu careat indiget. Sed nec illud quidē dici potest: q^d deus propter seipsum fecerit mūdū. quoniā potest ēē sine ipso mūdo sicut fuit antea. Et his omnib⁹ q^d in mūdo sunt quēq³ generant. Deus ipse non vtit^r. Apparet ergo animantiū causa mūdū esse cōstitutū: quoniā rebus his quib⁹ pstat animātes fruunt^r. Que ut viuere et ut constare possent. oia his necessaria tempibus certis subministrantur. Rursus ceteros animātes hominis causa esse factos ex eo clarum est: q^d homini seruiunt et tutele eius atq³ vtiq³ dati sunt. Et infra. Sicut ergo mūdū non propter se deus fecit. q^d cōmodis eius non indiget. Sed propter hominē qui eo vtitur. Ita ipm hoīem propter se que vtilitas deo in homine: inquit Ep^u curus. ut euz propter se faceret. s. ut esset qui ei⁹ opera intelligeret. qui providentiam disponēd^r rationē faciend^r virtutez cōsummand^r. et sensu admirari. et voce pro loqui posset: quorum omnīū summa hec est ut deum colat. Is eni colit qui hec intelligit. Is artificem omnium rerum. Is patrem suū verum debita reuerentione prosequitur qui virtutem maiestatis eius de suozum operū inuentione: inceptione perfectione metitur. Quod planius argumētū proferri potest: et mūdū hominis: et homines sui causa deum fecisse: q^d ex omnibus animantibus sol⁹ ita formatus est: ut oculi ei⁹ ad celum erecti: facies ad deum spectans: vultus cum suo parente cōmunis sit. ut videatur

hominez quasi porrecta manu alleuatum ex humo ad contemplationem sui excitasse. hec *Lact.* Quare ex predictis rationibus patet: qualiter humana felicitas: non consistit in visibilibus et presentibus bonis. Sed simpliciter in inuisibilibus et futuris. *¶ Tertio hoc idem probō distinctione. Ric. in. 4. distinct. 4. 9. arti. pmo quest. 3. in corpore quest. dicit.* Cum queritur an beatitudo hominis possit esse aliquod bonū visibile et creatum: an simpliciter est bonum inuisibile et increatū. *Respon.* Beatitudo vite humane dupliciter potest accipi. Vno modo pro illo bono in quo pfecte et plenarie quiescit humana vita. Alio modo. p perfecta quiere humane vite in illo bono: que consistit in perfecta hominis coniunctione cum bono illo. *¶ Primo mō beatitudo est simpliciter quid increatum. s. ipse deus.* In nulla enī creatura et bono alio posset homo inuenire vnq³ perfectam sufficientiam ad quietandū et perficiendū eum totum. Vnde August. li. j. confess. ait. Fecisti nos domine ad te: et inquietus est cor nostrū donec requiescat in te. Igitur corp⁹ q^d homo finem animam factus est ad imaginem dei: tantē capacitatis est: ut nullum bonum possit ei sufficere pter summum et infinitum bonum. sicut dicitur in libro de spiritu et anima ante medium. Beatitudo autem secundo modo accepta est aliquid existens in bono tanq³ eius vltimata et plena perfectio: et hoc est aliquid creatum. In nullo igitur alio visibili et creato bono potest beatitudo hominis consistere. Hec Ricar. ad litteram. Aliam distinctionem breuem et auream ponit Thomas prima secūde. q. 2. arti. vltimo. in corpore quest. di. Cum queritur an beatitudo hominis possit consistere in aliquo bono visibili et creato. *Respon.* Impossibile est omnino q^d beatitudo hominis consistat in aliquo creato bono: quia beatitudo est bonum perfectum totaliter quietans appetitum: alioquin non esset vltimus finis: sed adhuc restaret aliquid appetēdū. Cuncta vero creata bona si essent in obsequiū hominis non possent euz faciare. Et ratio est. quia obiectum voluntatis humane est vniuersale bonum sicut intellectus obiectum est vniuersale verū. Ex quo patet q^d nihil potest quietare voluntatem hominis: nisi bonū vlt: quod non inuenit in aliquo bono creato s³ solū in ipso deo. di. ppha

Qui replet in bonis desiderium tuum. Et alibi
faciatur cum apparuerit gloria tua. Et ideo
sub figura dictum est. Ero. 33. Adopsi deside-
ranti predictum bonum. Ascende ad me in monte
et ostendam tibi omne bonum. Cum igitur fin
Vnde. profa. 2. lib. 3. Beatitude hois sit simpli-
citer status quidam oiu bonorū aggregatiōe
perfectus: et talis aggregatio sit simplr in solo
deo. cōcludo ppter hoc q beatitudo hois nō
possit consistere in aliquo bono creato: s; sim-
pliciter in increato. hec Tho. sentētiāliter. Ex
predictis igit auctibus: rōnibus: atq; distin-
ctionibus. p; qualiter felicitas hois non pōt
esse in pñtibus bonis: sed simpliciter in futu-
ris. Et p; nōs etiam p; scūs respectus. v; si
gnificationis: quo fides ab Aplo dicit ēē sub-
stantia rex sperandarū futurarū tantum.

De tertio respectu quo fides dicit ēē sub-
stantia rex sperandarū tm.

Eritus deniq; respectus quo fides
ab Aplo dicitur esse substantia rerū
sperandarū tm futurarū dicit respectus
inductiōis. Regula est phi. 2. metha. q; quod-
libet obiectū mouet potentiā suā ad actū: qd
p; Nam cum sonus seu vox sit obiectum po-
tentie auditiue: si accidit q; aliq; cum aliquo
instro seu ppa voce facit dulce cantū et sonū
statim potentia auditiua mouet ad audiendū
eum. q; si sic potentia sensitua mouet ad p-
prium obiectum: a fortiori potentia intellecti-
ua: et etiam volitiua d; moueri et ferri in p-
prium obiectū: qd est vox et bonū increatum
deferendo ppter hoc oia alia obiecta sensibi-
lia: visibilia: et atq; creata. Et ideo cōueniēter
Aplius diffiniens fidem: dixit eā esse substan-
tiā rex sperandarū futurarū: et non pñtium: in
quibus solū vt imediate claruit pñtū huma-
na felicitas: vt ex hoc humanus intellectus et
appetitus semp preeligit et pponat seu indu-
catur ad preeligiendū seu ad preponendū sp-
bona futura: et supnālia bonis pñtibus et na-
turalibus. Et q; qsq; debeat et teneat semp
preponere in actibus suis tam intrinsecis q;
extrinsecis futura et supnaturalia bona bonis
pñtibus visibilibus et naturalibus tripliciter
probo. Primo auctoritatib;.

Secūdo rōne
Tertio exemplo. C; Primo pbo auctibus.
Mā Matth. 6. Sal. ait. Nolite thesaurizare
vobis thesauros in terra: vbi erugo et rhinca
demolit. et vbi fures effodiūt et furant: s; the-
saurizate vobis thesauros i celo: vbi nec eru-

go nec rhinca demollitur: et vbi fures non ef-
fodiunt neq; furātur. hec ille. Apostolus etiā
ad col. 3. ait. Si surrexistis cū xpo que sur-
sum sunt querite: vbi xpus est in cetera dei
sedens: que sursum sunt sapite: non que sup-
terram. Arist. etiam lib. de regi. pñ. ad Alex.
ait. Noli appetere et querere qd est corrupti-
bile et transitoriū: sed para tibi diuitias incor-
ruptibiles et imortales: vitam inmutabilem: re-
gnum eternum: et dñationem glōsiam. Aug.
etiam in lib. de virginitate. sic dicit. Eternāz
glōriam semp pre oculis habcas: qm tanta ē
delectatio future glōrie: q; etiam si non lice-
ret amplius in ea manere nisi vnus dici ho-
ra: ppter hoc solū et innumerales anni huius
vite pleni delicijs: et omni pfluencia bonorū
temporalū recte: meritoq; contēnerent. h ille
Idem quoq; Aug. lib. 10. de ciui. dei. di. 24.
delicata est futura beatitudo: tantoq; amore
dignissima q; quicqd boni haberi pōt in hac
vita sine illa faciat hoiem miser non beatū
hec ille. Crisostomus etiam sup. Matth. ait.
Si quotidie oporteret nos tormenta pferre
si ipsaz gebēā paruo tpe tolerare: pro eo: vt
xpm videre possemus in futuro iudicio veni-
entem: et scōz eius numero sociari: nōne di-
gnū est pati oē qd triste est mō: vt tante futu-
re glōrie participes haberemur. hec ille. De-
niq; Greg. in omel. vnus martiris ait. Si
consideremus frēs carissimi: que et quāta sūt
que nobis pmittuntur in celis: vilesunt aio
oia que hñtur in terris. Terrena nāq; sub-
stantia superne felicitati cōparata pondus ē
non subsidium: temporalis vita eterne vite cō-
parata mors est potius dicenda q; vita. Ipe
enim quotidianus defectus corruptiōis: qd
est aliud q; quedā phritas mortis: Que autē
lingua dicere: vel q; intellectus capere suffi-
illa supne felicitatis quāta sint gaudia. An-
geloz choris interesse: cum beatissimis spiri-
tibus glōrie conditoris assistere: presentē dei
vultum cernere: incircūscriptū lumen videre
nullo mortis metu affici: incorruptiōis ppe-
tue munere letari: Sed ad hec audita inar-
desit animus. Jamq; illie cupit assistere vbi
se sperat sine fine gaudere: sed ad magna pre-
mia perueniri non pōt: nisi per magnos la-
bores. Vnde Paulus egregius predicator
dicit. Non coronabitur nisi qui legitime cer-
tauerit. Delectat igitur mentem magnitudo
pñmior: sed non deterat certamen laborū;

Inductionis. quo fides ab Apostolo dicitur
esse substantia rerum sperandarum futurarum.
Et per consequens patet declaratio scđi
articuli. in quo per tertium respectu declara-
tū est qualiter fides non inierit dicit substantia
reꝝ sperandarum ꝛ futurarum: que bona spe-
randa futura ꝛ inuisibilia supernaturalia inui-
sita ꝛ eterna nobis largiri dignet omnipoten-
s deus: q est sanctitudo atqꝫ felicitas oĩaz
beatorum atqꝫ sanctorum: cui semper sit laus
honor ꝛ gloria ꝛc.

Emen cecidit

los: in qbus monstratu fuit: qualiter Aplis
conuenienter fides sanctissimā diffiniuit. di
q fides est substantia rex sperāday zc. Vbi
declaratum est: qd significetur per illud ver
bum substantia: z etiā qd significet p illa ver
ba speranday: vt de tota ipsius fidei diffini
tione habeat pfecta scia: seu plena cognitio: z
intelligentia. decreui z statui reliquos duos
articulos non declaratos in sequentibus de
clarare. Quoz v3 p m? sed tertius in ordine
talis erit.

tertius igitur articulus in hodierno

De triplici respectu quo fides dicitur esse
argumentū: et pmo de pmo.

p. 11. **R**imus igitur respect⁹ quo fides ab
Aplo dī esse argumētū: dī respectus

certificationis. fin enim Albertū magnū in
compendio: in tractatu de fide. fides inquit
dicit esse argumentū nō apparentiū: qz fides
sua luce ac virtute manifestat nobis certitu-
dinaliter ea que non apparent nobis: tāqz si
eēt nobis apparētia. Adā manifestat at nobis
p̄cipue tria. v3. p̄terita: p̄sentia: et futura.
¶ Primo p̄terita. Clax ē enī qz fm Bedā
quattuor: siml creata sunt: v3. Clū emphircū
Lhozi āgeloz. Adā p̄ma. Et tps. ¶ P̄teritū
etiam est qz māz postmodū diuersis formis
repleuit: et de tali p̄terita rex creatiōe. Et ē
de ipsa p̄mi parentis ex terra formatiōe: dī
Bēn. j. In p̄ncipio creauit deus celū et terrā
scz ex nihilo rē. ¶ P̄dicta oia p̄terita nobis
non apparentia fides demonstrat et manife-
stat tāqz si ea actualiter videamus: di. Ap̄lo
ad hebreos. ii. fide intelligimus aprata esse
secula. Et ecclesia cantat. Credo in vnū deū
patrem oipotentem: factorē celi et terre: visibi-
lium et inuisibiliū. Sili et p̄terita put sunt
Incarnatio filij dei seu conceptio eius. Cru-
cifixio. Resurrectio. Ascensio. Atqz visibilis
spūs. s. missio: hmoi fides sanctissima nobis
manifestat. ¶ Scdo etiam fides p̄ntia nobis
demonstrat: v3 visibilr non sunt nobis appa-
rentia: put est qz xps totus realiter sit sub ac-
cidentibus hostie: seu put est qz deus inuisibi-
liter res conseruat in esse: et insup magna p-
videntia eas regit: dicente Augustino li. 5. de
ciui. dei. Deus summus et verus: non solum
celū et terram: Angelos et hoies: sed nec etia
exigui contēptibilisqz animantis viscera: nec
aui pēnulam: nec herbe flosculū: nec arboris
folium: sine suaz partiū pfecta dispōne et qli-
tate relinquit. h ille. ¶ Tertio deniqz fides be-
nedicta certificat intellectū nostruz etiam de
futuris: pro eo qz pfectionē beatitudinis fir-
miter credimus et intelligimus: et futura oīuz
mortuoz resurrectionē: et insup vniuersale iu-
diciū: in quo et bonis in aia et corpore dabit
eterna gloria. Adālis vero eterna pena: dicē
te Athanasio in suo simbolo. Qui bona ege-
runt ibunt in vitam eternā. qui vero mala i-
gnē eternum. ¶ Hoc Albertus sententialiter
Aler. vero de ales in. 3. parte: summe. in tra-
ctatu de fide. fides inquit dicit argumentū
non apparentiū: pro eo qz tria que non sunt
nobis visibiliter apparentia: prout sunt. i2. ar-
ticuli: quos verbaliter explica si vis. Bona
eterna: et rōnes credendoz. fides sanctissima

credita nobis demonstrat. Nam. i2. articuli
non sunt nobis apparentes. Bona ē eterna
seu futura felicitas non sunt nobis apparen-
tia: qz transcendūt in p̄nti omnē naturalem
intellectum. dicente Ap̄lo. i. corin. 2. Oculis
non vidit nec auris audiuit rē. Deniqz ratio-
nes ipsoz articuloz et alioz credendoz non
sunt etiam nobis apparentes: qd p3 ad ocu-
lum. Nam quedam sunt veritates valide et
apparentes. s. qz deus est: et vn⁹ est: et oipotēs
est: qd etiam pbi multis rōnibus pbat. Sūt
et alie rōnes credendoz non apparentes: sed
valde debiles fm humanā rōnem: sicuti est
credere tres personas esse simpliciter vnum
deum. et credere qz de nihilo et sine vlla mā
precedente factus est totus mundus: qd vtiqz
est contra opinionē omniū phoz. dicēte pho
j. phyfi. fm omēs phosantes. Ex nihilo nihil
fit. Similiter credere qz deus factus est bō:
et qz xps conceptus sit per spm scm: et qz i cru-
ce xpus esset beatus in parte supiori: et i pe-
inferiori pateret et moreret. de talibus et simi-
libus non habētur nāles et apparētes rōnes
Et quibus patet quare Apostolus dicit qz
fides est argumentū non apparentiū: qz tam
articuli qz futura bona: et etiam rōnes credē-
dorum fm humanam rōnem sunt nobis in-
uisibilia et inapparibilia. Sed q̄uis intuitu
hūane et nālis rōnis: p̄dicta sint nobis igno-
ta: tū fides sanctissima nobis est manifesta: et
de eis nos certificat. Itaqz respectu triū p̄ce-
dentiū v3. p̄ntium: p̄teritoz: et futuroz: seu et
articuloz et rōnuz credendoz: atqz futuroz
bonoz: fides dī ēē argumentū. i. certitudo nō
apparetū. Vñ fides dī ēē certitudo articuloz
credendoz: certitudo futuroz bonoz: certitu-
do p̄ntioz. p̄ntiū. et futuroz. p co qz fides gra
informata tm robur pstat aic: qz rōnes q̄ vi-
dēt q̄gruitatis fac i intellectu ēē nēcessariis. Itqz
pp hcludit qz fides dī argumentū nō appētū
qz oēs rōnes vlt veritates q̄ p̄as p nāz n erāt
apparēter p fide sūt certitudinali: apparētē
et qz fides realr sit argumentū. i. qz pbeat firmā
certitudinē i intellectu hūano: de supdictis nō
appentib⁹: ac si appentia foret. q̄ntupl pbo.
¶ P̄rio autētib⁹. Scdo rōne. Tertio distim-
rione. Quarto silistudie. Quinro exemplo.
¶ P̄rio pbo autētib⁹ qz fides ab Ap̄lo pueniēt
dī ēē argumentū. i. certitudo. Mā phs diffiniēt
argumentū put recitat Aler. i. 3. pte dīc. Argu-
ē rō rei dubie faciēs fidē et certitudinē. h ille.

no. arj
cor p̄m

Item Dionisius de diu. no. c. 7. ait. Fides est manens credentiū: fundamētū: et argumētū. i. certitudo collocans eos i veritate. Itē quedam glo. super eplam ad Gal. ait. Fides argumētū est non apparentū: qm̄ est firma inuisibilibus certitudo. Et qbus patet qualiter fides certificat intellectū de non apparentib⁹.

¶ Scdo idem pbo vnica rōne que dicit causā salutatis. Fundamētū rōnis ponit Auctor in libro de causis dicens. Mobilior causa sp̄ nobiliorē producit effectum. p̄ hoc regula. Nam vitis seu vinea melior melius vinum producit: q̄ vitis vel vinea minus bona. Si militer melior arbor facit meliorē fructus arborē minus bona. Quo presupposito certus est q̄ scia naturalis etiam p̄bet certitudinē de suis obiectis: etiam aliquā non visis: put de hoc est qd̄ p̄i per rōnes p̄bant deū esse: quē tñ nunq̄ viderūt. Similiter ponunt intelligentias. i. Angelos quicūq̄ erant eis inuisibiles et non apparentes esse imateriales: et motrices orbū: p̄pter qd̄ p̄s sciam nāles diffiniens. i. posterioz dicit. q̄ est habitus cōclusionis demonstrare. Et. 6. ethico. dicit. q̄ scia est habitus demonstratiuus alicuius rei qui ex necessarijs necessaria cōcludit. Qd̄ p̄ in isto filogismo. Omne aial rōnale ē disciplinabile. Dis homo ē aial rōnale: ergo ois homo est disciplinabilis. q̄ si vt p̄ scia nālis que simpliciter p̄cedit ab intellectu causato et humano certificat hoīem de suis obiectis: q̄ a fortiori: fides que est habitus sup̄naturalis et infusus: imēdiatē a deo procedens: d̄ certificare intellectus humanū in quo est de suis obiectis: que vtiq̄ dicunt esse non apparentia. Aliiter sequeretur q̄ intellectus human⁹ in suo effectu esset nobilior deo. p̄ ex quo effectus ipsius dei: qui est habitus infusus ipsius fidei: maiorem non faceret certitudinem q̄ faceret intellectus humanus: qd̄ vtiq̄ falsissimū est: et impossibile. et hec ratio p̄ tale exemplum confirmat. Nā legīt in hystoria Constantini Imperatoris: q̄ tempore ipsius fuit quidam magnus p̄s: qui redarguēs Constantinum ex hoc q̄ xpianus esset effectus: dixit se velle disputare euz Alexandro Alexandric Ep̄o viro vtiq̄ p̄fecto: et sancto: scia tñ ignaro: asserens q̄ cū vtiq̄ cōuinceret: p̄ eo q̄ scia ē vera et certa. Fides vero xpianoz erat per oia fides incerta et bestialis. Quo audito Imperator fecit predictū ep̄m aduoca-

re. Qui p̄dens in dño vocatus venit. p̄s autē se parauerat interim ad bellum iaculis acutissimis sciaz suaz. Ador autē cum vellet incipere disputare. Alexander ep̄s dicit sibi. Scito p̄s q̄ vnus articulus fidei est verior et certior in intellectu humano: qualibet scia nāli: qd̄ cum negaret dixit. precipio tibi invirtute nois Iesu vt credas que dico et taceas. Cui cū non acquiesceret: statim os eius retro collum versum est: nec ulterius loqui valebat. Ex qua rōne cum exemplo p̄. qualiter fides et si habeat pro obiecto non apparentia: tñ intellectū de ipsis realiter certificat.

¶ Tertio h idem pbo distinctione. Alexā. de ales in. 3. parte summe in tractatu de fide dicit. Cum querit an fides sit argumētū. i. firma certitudo non apparentiū. Rñdeo q̄ sic. Sed ne in equiuoco loquamur argumētū. s. modis d̄.

¶ Primo argumētū dicit brevis narratio oīus subsequentiū: fm̄ q̄ dicunt cōiter doctores in p̄ncipio libroz. h est inquit argumētum totius libri: et appellant argumētū collectionem totius materie lib. simul.

¶ Scdo argumētū dicit ostensio quedam qua ex luce aliqd̄ male factū arguit. Et de hoc dicitur Jo. 3. Qui male agit: odit lucem: et non venit ad lucem ne arguant opera eius. Et ideo ad Ep̄he. 5. dicit. Dia que arguit a lumine manifestant.

¶ Tertio argumētū dicit signum quoddam seu miraculū. Vnde Ricar. li. de tri. ait. Vtimur in attestatione credendorum sine confirmatione signis pro argumētis: prodigijs: pro experimentis.

¶ Quarto argumētū dicit fm̄ logicos rō quedam demonstratiua rei dubie faciens fidem et certitudinem. Et fides ibi accipit pro effectu argumētū: fm̄ Theologos vero cōuerso: q̄ fides est faciens argumētū et rōnē.

¶ Quinto deniq̄ argumētū dicit fm̄ Augu. certitudo ex qua aia mouet in aliud. Et hoc modo fides dicit argumētū non apparentiū: vñ fides dicitur argumētū non eo mō quo dicitur argumētum in logicis: et in predictis quattuor. S̄ dicitur fides argumētū p̄ similitudinē: q̄ sicut argumētū est generās certitudinē respectu eius cuius dicit argumētū: ita fides dicitur certitudo respectu eius cuius est. s. veri nō apparentis: vel dic q̄ fides dicit argumētum non p̄prie: sed per similitudinē: qm̄ sic p̄ argumētū venit ad qd̄nis noticiam. ita p̄ fidem magis ac magis illuminantē puenit ad nō-

ticiam eternorum bonorum non apparentius. Et iste est modus rationis non naturalis: ut est modus logicorum: sed gratuitus. Et ideo fides non dicitur ratio per modum speculationis et nature: sed dicitur ratio per modum affectus et gratie. h. Alexā. sententialiter. Et qua distinctione patet: qualiter fides dicitur argumentum: quod idem est quasi certitudo. Aliam distinctionem ponit idem Alex. ibi. vi. Aduertendum est quod argumentum fidei non dicitur qualiscumque certitudo: cum in anima. 5. modis precipue sit certitudo. Quarum prima dicitur euidentic. Secunda dicitur dependentie. Tertia conscientie. Quarta scripture. Quinta experientie. ¶ Prima dicitur certitudo euidentic que. sine illa anima propter rei euidentiam: et hec est certitudo principiorum per se notorum: quibus anima consentit propter se et simpliciter sine ullo alio argumento: ratione: et probatione: put esset illud. Omne totum est maius sua parte. Nam ut dicitur. i. topi. Nunquid principiorum est simpliciter si bi fides. hec autem certitudo habet in anima non propter ullam ipsius intellectus informationem: sed propter se tantum: sicut patet in illo qui primo ante aliam informationem audisset hoc principium. vi. Omne totum est maius sua parte. statim hoc audito certitudinaliter consentiret: propter ipsius rei euidentiam. Ad igitur certitudine: fides non dicitur esse argumentum. Et ratio est: quia credenda actualiter non proponunt intellectui per modum euidentic: ut patet de se. ¶ Secunda certitudo in anima dicitur esse dependentie. Ad hoc autem certitudo ex alijs dependet siue sumit: sicut questionibus habet certitudinem ex principiis. Et talis certitudo non est propter rei euidentiam sed magis propter informationem intellectus ex aliquo argumento vel ratione. Ad hoc modo potest haberi certitudo etiam de ipsa fide: si articuli fidei presupponunt esse tamquam quedam principia per se nota. Et ratio est: quia cum in ipsis articulis inueniat intellectus humanus causam et rationem qua credat eis. scilicet per maiorem virtutem: que in eis est: tunc certificatur et assentit: pro eo quod sicut in alijs scientijs: ipsa principia credimus. propter se: et quod elicimus conclusiones. Ita a simili propter gratiam fidei elicimus hanc conclusionem: esse veram cum alijs: ut puta. quod deus est trinus et unus et gratia fidei est ratio qua arguitur veritas bonorum credendorum: et ideo fides se habet quasi per modum logicalem: quia sicut ex illa parte in principijs rei euidencia est sufficiens argumentum: ut

ei consentiat intellectus. Ita fides seu informatio prime veritatis per lumen prime veritatis est sufficiens argumentum ut intellectus consentiat ipsi prime veritati: ex qua deinde elicitur omnis conclusio: et ratio est demonstratiua veritatis. Unde presupposito hoc principio sicut per se noto. Deus iustus est: ergo bene arguitur per nos. quod reddat unicuique secundum opera sua: nec potest aliter facere secundum theologos in. 4. dist. 46. quin mala puniat: in quantum talis punitiono respicit eodecentiam sue bonitatis. Similiter presupposito hoc alio principio. videlicet. Deus misericors est: ergo bene sequitur: quod necessario facit misericordiam in his que concernunt eodecentiam bonitatis sue. Et quibus patet secunda certitudo. ¶ Tertia certitudo in anima dicitur conscientie seu gratie. Et haec certitudo puenit ex diuina gratia: ipsam conscientiam informat: quodam infuso lumine veritatis: que certitudo est fidei: siue formate: siue informatiois. Ratio autem huius certitudinis est: quia cum prima veritas que deus est fidem inspirat in anima sic conscientiam inflamat. quod sicut aliquis cogitur ex ipsa euidencia consentire isti veritati. omne totum est maius sua parte. ita per habitum infusum fidei: conscientia informata gratia artatur et cogitur consentire credendis seu veritati propter se. Unde sicut negare istam propositionem. omne totum est maius sua parte: est naturaliter contra scientiam: sic negare articulum fidei: est etiam contra scientiam illius: que supernaturaliter habitum fidei infusum a deo accepit. Et quibus etiam patet tertia certitudo. ¶ Quarta certitudo in anima dicitur scripture. haec enim certitudo fidei generatur simpliciter in anima seu auctoritate. seu ex testimonio sanctarum scripturarum. Et sic etiam fides dicitur esse argumentum non apparentium. id est certitudo quedam que accipitur: aut ex testimonio: aut ex auditu et predicatione scripturarum. De qua certitudine Apostolus ait ad Romanos. 10. Ergo fides et auditu. ¶ Quinta denique certitudo in anima dicitur experientie. haec autem fidei certitudo habetur per modum affectus siue gustus spiritualis in anima. Unde sicut aliquis de rebus materialibus quantum ad corporis sensus habet certitudinem materialiter per modum gustus et tactus. sic etiam talis certitudo inuenitur in viris moralibus: seu in hominibus virtuosus respectu suorum obiectorum. Sic a simili mediante fide experitur homo: etiam

in pñti vita quādam certitudinem de bonis
eternis: et nō apparentibus p spūalem gustū
qui in anima per fidem generatur: de quo
spūali gustu dicit ppha. Signatū est sup nos
lumen vultus tui dñe. v3. per fidem infusam
et sequit. dedisti leticiam in corde meo. Et ali
bi dicit. Quā magna multitudo dulcedinis
tue dñe quā abscondidisti timentibus te: per
fidem. s. infusam. Istō igit etiam modo: fides
dicit esse argumentū. i. certitudo non appare
tum. Et sic ex ista distinctiōe p3 qualiter in
tellectus quadrupliciter certificat per fidem
de rebus non apparentibus. s. per dependen
tiam: per grām et sciam: per scripturam et p
dicationē: et insuper per experientia. et p dñs
p3 qualiter fides dicit esse argumentū. i. cer
titudo non apparentiū. C Quarto etiā pbo
idem similitudine. v3. quare fides arguit vel
certificat intellectū de non apparentib⁹. Re
citatur enim Fulgentius super eplām ad Ro.
q. antiqui depingebant fidem vultu obscurā
et quasi velatam: nudā circa spatulas et pect⁹
lauro coronatam: sceptrum in manibus te
nentem sub pedibus duas vel tres: vulpecu
las hūtem: et in gestu constantia: b Fulgenti⁹
Quam figurā gdam magister Parifici⁹. s.
Adolcorb exponēs dīc. Fides obscura vultu
depingitur: q3 de articulis et de credibilibus
sciam non habet. dicēte Apostolo. i. corin. i3.
Nunc videmus per speculum in enigmate.
Depingitur etiam nuda circa spatulas et pe
ctus: per qd significatur q3 fides paliari non
debet: per parabolas et enigmata: v3. p verba
obscura et dissōna: put heretici faciunt. Sed
debet clare nude et simpli tradi. Depingitur
etiam lauro coronata: per qd significatur q3
fides habet victoriam ptra demones carnē
et mundum: et ptra inimicos fidei christiane.
Nam victores antiquitus lauro coronabāt
ideo ppter hoc cantat ecclesia de martyrib⁹
laureis ditant bñ fulgidis. Depingit etiā cū
scepro in manib⁹: per qd significat: q3 fides
est regina omniū aliarū virtutū: et impatrit
xpi filia: et sponsa regis eterni. Et h3 dñū p
obiectorū rāq3 scepro apodiat: qd ē signū
maxime certitudinis et firmitatis. Depingit
etiam cū vulpeculis sub pedib⁹ eius: p quas
significat heretici: quos vera fides calcit cū
certitudine veritatis. Depingit deniq3 q in
gestu gerit constantiam: per qd significatur:

q3 fides ex quo adheret pñe veritati: firmam
certitudinē habet de futuris bonis. Ex qua
figura seu similitudine. p3 qualiter fides cer
tificat intellectum de bonis non apparenti
bus. C Quinto deniq3 hoc probō vñco cre
plo. Regitur enim in legenda sancti Ignatii
martyris: qui scripsit epistolas virginī. et ecō
uerso. virgo Maria sibi. Qui cum esset ep⁹
in antiochia: et Romam perduceret compul
leretur a Traiano Imperatore acerbissimis
tormētis et flagellis negare dñm Iesū xpm
dicebat se nullo modo posse: p3 eo q3 hēbat
scriptum in corde nomen Iesu xpi: per quod
certus erat de bonis futuris et supernatura
libus habendis: i3 non apparentibus: Volēs
igitur Imperator post mortem eius proba
re qualem impressionem in eius corde facie
bat xpi fides: inuenit in corde eius scriptum
nomen Iesu litteris aureis: et cum in diuer
sis partibus cor scinderetur: in qualibet pre
inueniebatur scriptum nomen Iesu. hoc igit
modo: vt probant auctoritates: rō: similitudo
distinctio: atq3 exemplum. patet qualiter fi
des ab Apostolo dicitur esse argumentum
id est firma certitudo de non visis: et de non
apparentibus. et per consequens etiam patet
primus respectus. v3 certificationis.

C De scdo respectu quo fides dicitur esse ar
gumentum.

Ecundus respectus etiam quo fides

ab Apostolo dicitur esse argumentū
dicitur respectus exclusionis. v3. con
trariorū. Non tñ fides vt imediate claruit
certificat intellectum de credendis: et de futu
ris bonis. Sed insuper excludit. ab intellectu
omnia que contraria sunt ipsis credendis et
futuris bonis adipiscendis: i3 adhuc non ap
parentibus. Et q3 fides excludat omnē erro
rem et infidelitatem habitui ipsius fidei con
trarium: tripliciter probō. Primo auctori
tate. Secdo ratione. Tertio similitudine.

C Primo probō auctoritate. Nam glo. sup
illa verba Jo. i. Ecce agnus dei: ecce qui tol
lit peccata mundi. ait. Presentia fidei tollit
ab anima omnem rubiginem erroris et infi
delitatis. sicut presentia agni dei: tollit ab aia
omnia peccata. hec ille. Ver. etia3 in suis sen
tentijs ait. Fides omnia a se abijcit: que sunt
contra veritatem. C Secdo idem probō vñco

De scripto
in fide
89

De fide
in pñti
vita

De fide
in pñti
vita

ca ratione. v. formalitatis. Fundamentum rationis ponit pbs. i. de generatione et corruptione. dicens. Generatio vnius forme: et precipue contrarie: semper est corruptio alterius. Patet hec regula. Nam generatio caliditatis in aqua totaliter corrumpit in ea formam frigiditatis. Similiter generatio sanitatis in corpore: formam infirmitatis que prius in eo existebat destruit. Quo presupposito: certum est quod tres precipue sunt forme contrarie habitui ipsius fidei: seu certitudinis fidei. v. suspitio: dubitatio: et opinio. Ideo adueniente habitu fidei infuse in anima statim corrumpitur et expellitur ab anima omnis forma suspitionis: dubitationis: atque opinionis. Et quod predicta tria fidei contrariantur: et per consequens ipsa adueniente ab anima excludantur patet. Nam suspitio sibi pbs. est affirmatio alicuius rei cum aliquo leui et momentaneo signo. Contra: fides cum ut in precedentibus pbs. sit firma adhesio et certitudo ad ipsam primam veritatem: que deus est. Et qua nihil fortius videtur in Eddra. manifestum est quod fides est ipsi suspitioni contraria. Et ideo fide adueniente in anima statim corrumpitur omnis forma suspitionis fidei contraria. Dubitatio est etiam ipsi fidei contraria: quod patet. quia dubitatio sibi eundem pbs. et Alexan. in. 3. parte summe. in tractatu de gratia. Est vacillatio intellectus inter utramque partem contradictionis: v. puta. quoniam quis videns aliquas duas opiniones eque fortes dubitat de utraque opinionem: an sit vera vel falsa: sicut etiam ille qui habet rationes eque fortes ad hoc quod sit in gratia: et quod non sit in gratia. Sicut quando videt se esse tepidum in amando deum: et non habere affectum orandi. Et ex opposito videt quod nullam habet voluntatem peccandi: nec illo modo peccaret: talis dubitat se esse in gratia cum habeat rationes eque fortes ad hoc et ad suum oppositum. Contra vero eius fides sit firma adhesio sine ulla dubitatione ad primam veritatem. Ideo adueniens in anima corrumpit et expellit omnem dubitationem tamquam formam et rem per omnia sibi contrariam. **Primo denique** etiam est fidei contraria: quoniam opinio sibi pbs. et Alexan. vbi supra est acceptatio vnius partis contradictionis: cum formidine tamen alterius. seu sibi eundem pbs. i. posterior. Cum scientia sit necessario rum opinio simpliciter est: contingentium al-

se habere. sicut exempti gratia. Ille qui habet rationes ad vnum simul: et ad suum oppositum: tamen idem fortiores habet rationes ad hoc quam ad aliud suum oppositum. sicut quando in vna parte videt se ferventem in amore dei: et lugentem pro peccatis: et opposito vero sentit rebellionem carnis et fragilitatem. Et sic per consequens talis magis opinatur se esse in gratia: quam econverso. Contra vero eius fides sit firma adhesio sine formidine alicuius contradictionis ad primam veritatem: et insuper fides sit tamen necessarius. Ideo in anima adueniens corrumpit et expellit omnem opinionem tamquam formam: et rem per omnia sibi oppositam. Et quibus omnibus colligitur: quod fides dicitur argumentum ratione exclusionis: quod arguit: corrumpit: et expellit omnia: et precipue tria predicta sibi contraria et opposita. Hec ratio dicitur ab Alexan. vbi supra. et insuper a Tho. secunda secunda. q. 4. articulo. 1. in corpore. q. **Tertio denique** proba similitudine quod habitus fidei excludit ab anima omnem errorem: et omnia que sunt contraria certitudini eius: quam similitudinem ponit glo. ad litteras super verba Apoc. 12. Adulter amicta sole et luna sub pedibus eius. dicit. Sicut sol sua luce omnes materiales tenebras ab aere expellit: sic fides infusa sua spiritali luce expellit ab anima tenebras omnis erroris et infidelitatis. h. glo. Ex predicta igitur auctoritate: ratio: atque similitudine patet qualiter fides dicitur esse argumentum non apparentum: pro eo quod arguit: expellit: et corrumpit omnia ea que sunt certitudini ipsius fidei contraria et per consequens etiam patet respectus secundus qui dicitur respectus exclusionis.

De tertio respectu quo fides dicitur esse argumentum.

Tertius denique respectus quo fides ab Apostolo dicitur esse argumentum non apparentum: dicitur respectus argutionis. Nam fides dicitur esse argumentum. i. quasi arguens mentem. Duplicem autem mentem fides arguit. v. eius infidelium. Quoniam ut dicit Alexan. vbi supra. Ex quo infideles non habent veram fidem: carent iugiter spiritali leticia spiritus sancti et per consequens habent iugiter conscientiam cauterizatam et amaram. Et si aliquando aliquis infidelis sentire videtur in sua

*ipilogar
soluori
m 5 6*

Sermo

fide aliquem gustum non est pfectus: cum sit
acquisitus: siue infusa a diabolo et nō a deo:
q̄obrem diuina iustitia iustissime ppter in-
fidelitatē eorū pmittit eos errare: ppter quod
Apostolus bene dixit: q̄ fides est argumētū
pro eo q̄ arguit oīz infidelīū mentē. **C** Scdo
insuper fides dicit argumentū: eo q̄ arguit
etiam quorūdam fidelīū mentes: q̄ si habi-
tum fidei in baptismo susceperunt: nō opa fi-
dei nequaquā hīc volunt: et ideo ppter hoc ha-
bent iugiter dñam amaricatā et cruciatam:
et omni spūali gaudio priuatā. Et q̄ fides di-
catur argumentū: eo q̄ arguat in vita: et pre-
cipue in morte: seu repleat mentes: tā infide-
lium: q̄ quorūdam fidelīū opa fidei despicien-
tium: omni amaritudine et dolore. q̄druplici
probo. **P**rimo aucte. **S**cdo rōe. **T**ertio
similitudine. **Q**uarto exemplo. **P**rimo
probo aucte Aug. lib. confessionū. di. Iussisti
dñe et sic est: vt oīs inordinatus animus. scā
fidelīz q̄ infidelīz sibiipsi pena sit. Et **Ysa.**
59. dicit. **C**or. impij. v3. fidelis et infidelis: ē q̄ si
mare seruens: q̄d gēscere non pōt. **C** Scdo
hoc idem pbo vnica rōe. v3. contrarietatis.
Fundamentū rōnis ponit p̄bus. 2. p̄psi. 7. 5.
merba. di. **I**dem aliter se hñs est cā p̄iorum
Patet hec regula. Nam p̄tia naute sicut ē
causa p̄seruatiōis nauis in mari. ita eius ab-
sentia per accēs: est cā ipsius submerisionis.
Item sicut obedientia serui ad dñm est cau-
satiua eius beniuolentie: sic per oppositū de-
ficiente obedientia deficit et beniuolētia. Quo
presupposito certū est: q̄ homo hñs veram fi-
dem cū opibus bonis: sentit suauē gustum et
pacem aīe suētā in vita q̄ in morte. dicente
Salo. puer. 1. Secura mens quasi iuge con-
uumm: ergo per oppositū: homo infidelis: et
christianus q̄ deficit in opibus fidei: necessa-
rio p̄inaat pace aīe: et iocunditate cordis: tam
in vita q̄ in morte. **T**ertio h idem pbo si-
militudine. Nam Aug. dicit sup illa verba
Jo. 3. Qui male agit odit lucem: sicut palato
egrotō amar⁹ sit panis: sic ocul⁹ egrot⁹ odiosa ē
lux. q̄d si sic ē. q̄ corrupt⁹ organ⁹ sc̄itiuis ob-
iecta sana causant in eis amaritudinē: ergo
a simili: corrupta aīa rōnali: aut per infideli-
tatem: aut per defectū bonorū oporū: causat i
ea maxima amaritudo et turbulentia: tam in
morte q̄ in vita. **Q**uarto deniq; pbo vni-
co exemplo. q̄ v3 fides arguit. et cruciat men-
tes: tam infidelīū q̄ malorū christianorū i vi-

ta: sed precipue in eorū morte. **P**ropt̄ enī re-
citāt p̄s in lib. de aīalibus. Quoddā aīal no-
mine **L**ignus: q̄ vtiq; est albiſſimus in omni
vita sua h3 luctum in voce pro cantu: i morte
vero sua cum voce ceterisq; membris oñdit
et facit maximā melodīā et festiuitatez. Et ra-
tionē assignans p̄s. dicit. q̄ ideo in vita lu-
get: q̄ sanguis eius est purissimus sed modū
eius est dispersus in membris: seu per mēbra
cūcūquaq; ita q̄ de eo quasi nihil remanet
apud cor. **I**n morte vero per oppositū oñdit
summā leticiā: hoc ideo: q̄m sanguis purissi-
mus per mēbra dispersus totus cōcurrit ad
cor. **T**otum cōtrariū vt dicit p̄s ibidez: facit
aīal quoddāz noīe sirena: q̄d vtiq; est piscis
marinus: hñs a media parte superiori simi-
litudinem hominis. ab inferiori vero simili-
tudinem piscis. hoc enim animal in tota vita
sua habet suauissimū cantū: et maximā oñdit
leticiam. **I**n morte vero cum voce lamenta-
bili et lachrymōsa pre nimio dolore se totum
discerpit. Et rō est: q̄m in eius vita: cum bēat
sanguinem venenosum qui stat quasi totus
in venis et cauda: et quasi nihil remanet ap̄
cor. Et ideo letat in vita. **I**n morte vero su-
me tristat: q̄m totus sanguis venenosus ex-
sternis dispersus in cauda: seu in parte eius in-
feriori concurrit ad cor. **H**is declaratis: di-
co per similitudinez q̄ verus fidelis propter
difficultatem oporū: et incertitudinem sue sa-
lutis: et si aliqualem habeat in corde leticiam
tamen quasi timidus et tristis viuit: sed i ei⁹
morte: q̄m ei offertur meritum suorū oporū
et argumentū vere fidei: et insuper salutis cer-
titudo: summe iocundat atq; letatur: et peni-
tus ab eo ad modum **L**igni discedit omnis
timiditas atq; tristitia. **C**ontra vero: homo
infidelis: seu etiam christianus non hñs opa
fidei: sed opera mūdi carnis atq; diaboli: qui
vtiq; **S**irene cōparatur: in tota vita sua q̄ si
letari dicitur: ppter leticiam et vsum p̄nitium
et delectationem. Et q̄m demerita sua adhuc
ab intellectu cordis sui sunt dispersa in mor-
te talis summe tristabitur atq; cruciabitur.
Et hoc iō fieri: q̄m ab Angelis bonis: et ma-
lis ei presentabunt omnia demerita sua et in
super omnes defectus oporū bonorū. Et
sic ex predictis omnibus patet tertius respec-
tus. scilicet argumentationis. in quo monstratūz
est qualiter fides dicitur esse argumentum:
quia. scilicet arguit malos: vni fidelium atq; infide-

Hum mentem. Et per consequens etiam p[er] declaratio terti[us] articuli declarandi: q[uo]d erat videre quid significaretur p[er] illud verbum diffinitionis. v[er]o argumentum non apparentium. Et declaratum est q[uo]d Apostolus dixit ideo fidem esse argumentum respectu certificationis: et respectu exclusionis: et respectu argumentationis: quā certificationem: exclusionem: atq[ue] inuentis letificationem: vobis concedere dignetur deus benedictus. Amen.

Seria quarta post dominicaz sexagesime Item de diffinitione ipsius fidei sermo q[ui]r[etur]

Emen cecidit

in terram bonam: et ortum fecit fructum centuplum. Luc. 8. et in euangelio preterite dominice. Postq[ue] in superioribus sermonibus sufficienter declarauimus tres principales articulos funda-

tos super diffinitione ipsius fidei. in quibus declaratum est quid significetur per illa verba: fides est substantia rerum sperandarum argumentum restat deniq[ue]: quartum articulum declarare: in quo videbit[ur] quid significet p[er] illud verbum vltimum diffinitionis. v[er]o nō apparentiuz. Cuius articuli declaratio talis est.

De quarto articulo de diffinitionis q[ui]rate.

Primo postremo articulus in hodierno sermone de diffinitione ipsius fidei simpliciter declarandus est videre quid significetur per illud verbum vltimum diffinitionis. videl[icet] non apparentium. Nam Ap[osto]lus in diffinitione ipsius fidei dicit Fides est substantia re. sperā. argumētū. et statim subiungit. dicens non apparentium. Quero igitur quid significetur per illud terminum. videl[icet] non apparentium. Sed quero quo fine: et quo respectu. Ap[osto]lus diffinitens fidem dicit eam essentialiter argumentum non apparentium. Et certum est q[uo]d diffiniuit fidem esse argumentum non apparentium triplici respectu. Quorum primus dicitur respectus distinctionis. Scdus dicitur respectus gratificationis. Tertius dicitur respectus glorificationis.

De triplici respectu quo fides dicitur argumentum non apparentium.

Primus igit respectu quo fides d[icitur] ab

Ap[osto]lo e[ss]e argumentum non apparentiū: dicitur respectus distinctionis. fin enim Tho. scda scde q. 4. artic. j. in corpore q[ue]stionis. Per hoc inquit q[uo]d Ap[osto]lus dicit fidem esse argumentum non apparentium: distinguitur habitus fidei ab habitu ipsius scientie: per quā scientiam fit aliquid expresse apparens ipsi intellectui cum scientia: vt dicitur. j. posteriorum. 2. 6. ethico. fit habitus demonstratiuus alicuius conclusionis et veritatis. Oppositum est de fide: q[ui]n fides est habitus a deo infusus alicuius conclusionis et veritatis non simpliciter intellectui demonstrare. Et propterea fides diffinitur ab Ap[osto]lo esse argumentum non apparentiuz. Conuenientissimū igit fuit q[uo]d fides simpliciter fuerit diffinita magis p[er] non apparentia q[uam] apparentia: quod triplici probō. Primo auctoritatibus. Scdo rationibus. Tertio similitudine. Primo q[uo]d probō auctoritatibus q[uo]d fides debet diffiniri per non apparentia. Nam de consecra. dist. 4. c. Venit sacerdos. dicitur. Non per signa et rationes: sed per simplicem fidem veritas fidei est colenda. Item glosa super verba ad Roma. 12. Non plus sapere q[uam] oportet sapere. Sed sapere ad sobrietatem ait. Superbe nature speculuz humilitatis quod est sincera fides sine alia visibili ratione debuit preponi: vt a superbia ad humilitatem transiret. hec glo. Scdo hoc idem probō triplici ratione.

Primo ratione accumulationis. Scdo ratione causationis. Tertio ratione corruptionis. Primo probō ratione accumulationis. v[er]o virtutis. q[uo]d simpliciter virtus fidei debuit esse de non visis et nō apparentibus. Fundamentum rationis ponit p[ri]us. 2. ethi. di. Virtus consistit circa bonum et difficile quia virtus et ars semper sunt circa difficultia. patet hec regula. Nam quia castitas h[ab]et difficultatē in conseruatione sui: ideo castitas dicitur summe virtuosa. q[uo]d si sic est: ergo vbi maior est difficultas: ibi est et maior virtus: seu maior ratio virtutis. prout patet in his q[ui] non t[ame]n maritalem et vidualem: sed insup virginealem castitatem conseruant. Similiter et in his qui datis omnibus bonis suis pauperibus deo seruiunt in spontanea paupertate. Quo presupposito certum est q[uo]d sicut nō est virtuosum videre lucrum seu aliquid facere q[uo]d de se est facile: sic nec credere q[uo]d manifeste est probabile seu certificatus demonstra-

tiuis rationibus esset laudabile et virtuosum. Sed utique virtuosum est et laude dignum: simpliciter crede deo in his: que sensus seu ratio non comprehendit. Et quod maximum est credere simpliciter deo in his que sensus vel ratio videtur oio dissuadere: eo quod in intellectu magna difficultas consistit. Sed cum nulla in mundo seu in qualibet virtute: maior difficultas esse possit: quam contra naturam et contra omnem rationem violenter subijcere per voluntatem. Intellectum his que sunt fidei: et que non sunt apparentia sequitur per dominum quod maior virtus consistit in fide que est de non apparentibus: quam persistere possit in qualibet alia scia: que pro suo obiecto habet rationes apparentes et demonstratiuas. Et igitur quilibet rationalis anima magis proficere posset in virtute. Ideo propter hoc deus proponere voluit nobis bona solum apparentia per virtutes fidei. Et secundo hoc idem pro ratione causationis. Fundamentum rationis ponit Auctor in lib. de causis. di. Vbi est plus de causis: ibi est etiam plus de caritate. per hanc regula. Nam seruo magis fidelis domino suo: maior datur remuneratio: et premium: cum fidelitas sit causa mercedis premij: atque benivolentie. Si militer maior arbor naturaliter plures fructus producit. Quo presupposito certum est quod ut philosophus dicit. 1. 2. 10. et bi. Felicitas est primum virtutis. quod si sic est: cum inter ceteras virtutes maxima sit virtus fides habere: et bonis non apparentibus credere: put in precedenti ratione probatum est. Concludit propter hoc quod maximum premium maximamque remuneratio talem fides habentibus a deo debeat: cum in se habeant maximam causam premij atque mercedis. Oppositum est si homo habuisset scientiam de non apparentibus: si rationes naturales sicut de apparentibus: quam habuisset parvam difficultatem: sicut habetur etiam in ceteris scientijs naturalibus: in quibus intellectus cogit ad credendum. Et sic per dominum paruum vel nullum meritum habuisset. Ad affirmans Grego. in quadam omelia. super verba. Jo. 20. v3. Luz esset sero die illa etc. ait. Fides non habet meritum ubi humana ratio. i. humanus sensus prebet experimentum. Nec mirum si paruum vel nullum haberet meritum seu felicitas: si fides esset de apparentibus: quam si haberet certa scientia de ipsis. Intellectus congeretur ad credendum: et per dominum talis creditio: nec virtuosa esset: nec deo accepta. Nam ad hoc quod aliquid nomen virtutis acquirat re-

quiratur quod ad illud voluntas sit libera. Sic enim dicit philosophus. 3. et bi. Virtus et virtutum voluntaria sunt: et bonum semper est voluntarium: quod autem non est voluntarium: non est bonum. hec ibi. Et 2. et bi. dicit. Virtus est habitus electivus. Et Nicolaus papa. 20. q. 3. c. pns. ait. Ad enim quis non eligit nec optat profecto non diligit. quod autem non diligit facile continetur. nullum ergo bonum est nisi voluntarium. hec ille. Item extra de restit. spo. 2. Solicite. Alex. tertius ait. Non est verisimile quod sponte iuri suo renuntiaverit: qui renunciauit spoliatus. Item et de his que vi metusue cau. sunt. in. ca. ad audientiam. dicit Innocentius. Quia vero que vi metusue cau. sunt carere debent robore firmitatis. Denique 20. q. 1. c. illud. dicitur. Satis inutile est ut coacta seruitia domino presententur: quam coacta seruitia deo non placent. Huc omnia supradicta confirmans. Tho. secunda secunde. q. 2. articulo. 10. dicit. Cum queritur an ratio humana possit procedere ad meritum. Respondetur. Ratio humana ad ea que sunt fidei potest se habere ad voluntatem credentis dupliciter. Vno modo sicut precedens: ut puta: cum quis non vult credere: vel cum non habet promptam voluntatem ad credendum: nisi ratione humana induceretur. et talis ratio adhibita minuit meritum. Secundo modo. ut sequens voluntatem credentis. scilicet puta cum homo habet promptam voluntatem ad credendum: diligit veritatem creditam: et super eam cogitat: et amplectitur: si quas rationes ad hoc inuenire potest. Et tunc humana ratio meritum fidei non excludit: sed potius auget. Et ratio est fin eundem Tho. in. 3. dist. 24. arti. 3. q. 2. Quia ea que sunt fidei: et si per rationem probari non possint: non tamen sunt contra omnem rationem. Et ideo querere ea que sunt super rationem euidenter non est vituperabile sed laudabile: quia homo debet se ad diuina erigere quantum potest: ut dicit philosophus. 10. et bi. Quam finem etiam approbans Ric. in phemio. p. sen. q. 7. in solutione. j. argumenti. respondens ad verba Grego. v3. fides non habet meritum etc. dicit quod illa argumentatio sen ratio: que procedit simpliciter ex articulis fidei: non enervat meritum fidei: nec minuit: quia talis ratiocinatio est in virtute luminis fidei: unde de tali argumentatione non debet intelligi auertas Grego. sed de ratiocinatione que procedit vel procederet ex principiis cognitis in lumine naturali. Talis enim

evacuatur et evacuatur meritum fidei: cum sibi homo principaliter inicitur. Et propter hoc rationes fidei meritum non diminuant sed augent quia non illis tantum inicitur intellectus. sic enim dicitur Eccle. 24. Qui elucidant me. fides per rationes probabiles sed non demonstrativas: vitam eternam habebunt. Oppositum vero est si quis simpliciter crederet propter rationes naturales tantum: quoniam tales nullum meritum profecto assequerentur. h. Ricardus sententiat. Ex qua ratio etiam patet: quod ideo fides data fuit de non apparentibus: quoniam auget meritum et felicitatem credenti: quod utique meritum et felicitas tollitur a credente solum per rationes naturales acquisite. **T**ertio idem probatur ratione corruptionis. Fundamentum rationis ponit philosophus 8. methaphysicorum. dicens. Species sunt sic numeri: quia sicut unitas addita vel remota a numero mutat speciem: sic differentia addita vel remota in diffinitione mutat diffinitionem patet hec regula. Nam si veritas addit numero binario: statim perdit suam speciem. id est perfectionem sui nominis: propter quod non amplius dicitur et vocatur numerus binarius sed simpliciter ternarius. Similiter si a sermo irrationali adderetur una differentia: prout est rationale: nequaquam amplius vocaretur a sermo: sed appellaretur homo. Quo pre-supposito certum est: quod cum fides finem Damascenum sit simpliciter quidam habet de non apparentibus: concluditur propter hoc quod si esset de apparentibus tunc alia differentia sibi apponeretur: et sic nequaquam amplius posset fides vocari: et per consequens nec posset dici virtus. Ideo etiam a simili dico quod si quis aliter non vult credere nisi per evidentiam et per miracula apparentia: talis utique cum velit addere novam differentiam fidei: fidem totam destruit et corrumpit: nec intelligitur quod in eo sit aliqua species fidei: loquor contra vos: o superbi: o arrogantes: o presumptuosi christiani qui aliter credere non vultis nisi rationes habeatis de trinitate: de providentia dei: de predestinatione: de reprobatione: et huiusmodi. quoniam in veritate dum sic simpliciter creditis: nulla in vobis remanet species fidei. Ex predictis igitur tribus rationibus patet qualiter fides prout Apostolus diffinit: convenienter et simpliciter debuit esse de non apparentibus. **T**ertio denique h. idem probatur similitudine seu exemplo. Nam ut legitur Ioan. 20. Cum

dominus post resurrectionem suam visibiliter apparuisset apostolis. Et cum eis Thomas non esset accidit quod postmodum devenisset: apostoli sibi dixerunt: Vidimus dominum: qui respondens ait. Nisi misero digitos meos in fixuram clavorum: et mittam manum meam in latus eius non credam. Quod cum dixisset iterum apparuit dominus in medio eorum et dixit: par vobis. Deinde dicit Thomas: inser digitos tuos in loca clavorum: et pone manum tuam in latus meum: et noli esse incredulus sed fidelis. Ad cum fecisset: statim credidit: dicens. Dominus meus et deus meus: Cui dominus dixit. Quia vidisti me Thomas. credidisti. Beati qui non viderunt et crediderunt. Vbi expositores dicunt: quod sicut dominus redarguit Thomam: quod nullam in se fidei virtutem haberet: pro eo quod aliter noluit credere: nisi latus christi et vulnera pedum et manuum sensibilibus palparet. Sic fides nequaquam virtus esse potuisset: si data non fuisset de non apparentibus. Et ideo a simili nunc etiam christianus non dicitur: qui in se virtutem fidei christi habere non aliter quam per apparentes rationes vel credere non vult: et propterea solus christianus est qui simpliciter non apparentia: per fidem firmiter credit: et magis ex hoc meretur simpliciter loqui: non dico per accidens: quod si christum in carne sicut fecerunt apostoli sensibilibus videret. Ad volens dominus insinuare. ideo dixit Thomas. quia vidisti me Thomas. credidisti. Beati qui non viderunt et crediderunt. Ecce quod beatos iam appellat christus in hac vita credentes per fidem simpliciter apparentia. Qualem ergo credis queso mercedem credentes ab ipso christo in eterna gloria post hanc vitam recepturi sunt: cum gloriosum faciem ad faciem ex fidei merito sunt visuri: Luce dicam cum Apostolo. 1. cor. 2. quod oculus non vidit: nec auris audiuit: nec in corde hominis ascendit: que preparavit deus diligentibus se. Ex predictis igitur patet qualiter Apostolus convenienter fidem diffinit: cum dixit. fides est argumentum non apparentium: et per dominum est per primum respectum versus distinctio. **D**e secundo respectu quo fides dicitur esse argumentum non apparentium.

Secundus etiam respectus ad idem de respectu gratificationis seu gracie. h. enim habenti fidem informatam in caritate: datur divine gratie atque salutis: et eterne glorie certitudo: cuilibet de lege dei per scientiam

speculatiua sit incognita et occulta. tñ p vir-
tutē sanctissime fidei charitate informate: si
delis anima realiter de ipsa gratia salute et
futura gloria certificatur: et propterea dicitur
fides ab Apostolo esse argumentū non ap-
parentium. i. firma certitudo gratie salutis et
glorie que sensibilibus non apparent. Et q
fides dicatur esse argumentum non appare-
tus. eo q realiter certificet animā de diuina
gratia salute et futura gloria quintupliciter
probo. Primo auctoritatibus. Secundo
rationibus. Tercio distinctione. Quarto
similitudine. Quinto exemplo. Primo
ergo probo auctoritatibus. Nam apostolus
secundo Corin. ultimo ait. An non cognoscitis
vosmetipsos. q xpus per fidem in vobis est.
et spiritus dei nisi reprobis sitis. Itē apoca. 2.
Jo. in psona dei dicit. Vincitis. s. per fidē se
ipsum: dabo manna absconditū. s. dulcedinē
gratie. quod nemo nouit nisi qui accipit. Itē
Ioannes damasce. libro primo. dicit. Deus
non reliquit nos penitus esse ignorantes:
de gratia et salute nostra. sed per fidem for-
matam nos certos reddit de vtroq. Item
Matth. ultimo. Qui crediderit et baptizatus
fuerit saluabitur. Deniqz Joannis. 6. Sal-
uator ait. Qui credit in me habet vitam eter-
nam. Ibi etiam glo. dicit. Securus est devi-
ta eterna: qui in se habet fidē xpi. Secūdo
hoc idem probo duplici ratiōe. Primo ra-
tione proprietatis. Secundo ratione opera-
bilitatis. Primo ratione proprietatis. q
vz habens habitum fidei habet certitudinē
et de diuina gratia in pñti: et de eterna glo-
ria in futuro. Fundamentum rationis ponit
phus pmo de celo et mundo. di. Qui habet
substantiam alicuius rei: habet et proprietatē
patet hec regula. Nam qui habet substantiā
arboris habet eius proprietatē que sunt fru-
ctus. Item qui habet substantiam dom⁹ ha-
bet eius proprietatem que est inhabitatio ei⁹
Quo presupposito certum est. prout in supra
dictis patet. q fides est vera substantia spei.
ita ut qui habet veram fidem etiā habet ve-
ram spem. Sed cum proprietates spei sit sim-
pliciter speranda bona. i. pñs diuina gra-
tia et futura gloria. ergo sequitur q quicūqz
habet veram fidem: habet etiam certitudinē
gratie atqz futurorum bonorū. Et ideo fides
ut predixi dixi esse simpliciter substantia re-
rum sperandarum: quia causa est ut res que

sperantur in futuro iam in nobis subsistant
per gratiam. quia per fidem quodāmodo fu-
tura bona sicut ara quedam iam nobis pre-
sentia sunt. Secundo hoc idem probo ra-
tione operabilitatis seu causalitatis. Funda-
mentum rationis ponit phs. 4. Metaph. di.
Ex effectibus causas rerū cognoscimus. pa-
tet hec regula. Cum enim pietas sit quidam
habitus anime nō potest cognosci nisi p act⁹
qui sunt eius effectus. Ex quo patet. q co-
gnoscimus aliquē esse piū tanqz p causam
per actum pietatis ab extra tanqz per ei⁹ effe-
ctum. Simili etiam modo fm phm pmo de
anima. Licet anima nostra sit quedā imate-
rialis substantia. et per cōsequēs ab oculo ma-
teriali inuisibilis. tamen cognoscitur ab intel-
lectu ex duplici eius effectū. vz ex motu et sen-
su. Nam cū nihil moueatur nec etiam senti-
at nisi in virtute alicuius anime. certū est: q
cum corpus humanū mouetur vel sentit ali-
quod leue vel asperum hoc totū procedit ab
anima. Ex hoc apparet q et si anima p suā
naturā et substantiā nobis sit inuisibilis. ta-
men illā tanqz causam cognoscimus ex effe-
ctibus suis. vz sensu et motu. Quo presuppo-
sito certū est: q fides informata charitate cū
simul habeat opera que sunt significatiua di-
uine gratie et meriti. et future glorie. Dicente
Bregio. in omel. penth. Amor dei nunqz est
ociosus. patur enī magna si est. si autē ope-
rari renuit amor nō est. per consequēs con-
cluditur necessario. q etiam p ipsa opera fi-
dei. quisqz verus fidelis in se habet certitudi-
nem diuine gratie. Et insup certitudinē eter-
ne glorie quod totū confirmans Augusti. in
sermone de dedicatiōe ecclesie ait. Sicut enī
malis operibus: quasi quibusdā seris et vecti-
bus. vite ianua nobis claudit: ita bonis ope-
ribus aperitur. Ex quibus rōnibus patet. q
liter verus habitus fidei prebet anunc argu-
mentū de nō apparentib⁹. i. de diuina gra-
tia et futura gloria. Tercio hoc idem probo
unica distinctiōe. B. Tho. scda scdē. q. 19. ar.
4. dicens. Cum querit an spes viatoris pre-
cedens a fide informata habeat certitudinē
diuine gratie et future glorie. Respondet q
certitudo inuenit in aliquo dupliciter. s. essen-
tialiter: et picipatiue. Essentialiter quidē in-
uenitur in vi cognoscitiua. picipatiue autem
in eo qd ab aliqua vi cognitiua mouetur in-
fallibiliter ad finem suū: sicut alia regūtur ab

intellia non errare. et dicuntur in finem suum
Et in hunc modum dicitur quod natura certitudinaliter operatur tanquam mora ab intellectu diuino mouente certitudinaliter unumquodque ad finem: et per hunc etiam modum virtutes morales dicuntur certius arte operari inquantum per modum nature mouentur a ratione ad suos actus hoc igitur secundo modo spes etiam informata fide et charitate certitudinaliter tendit in suum finem. vbi in futuram gloriam respectu ipsius dei participans certitudinem a fide que est in vi cognoscitiua et que habet deum pro obiecto. qui spondit se daturum in presenti gratia et in futuro eternam gloriam. Et propterea magister in 3. sen. di. 26. spem diffiniens dicit. Spes est certa expectatio future beatitudinis ex gratia dei et meritis proueniens. hec Thomas sententialiter Si autem quis contra hanc distinctionem opponeret. quod vbi quidam habent fidem et spem. quod tamen postea non consequuntur certitudinem future beatitudinis. Ad hoc respondet Thomas ubi supra in Solutione vlti. arti. dicit. quod hoc contingit simpliciter ex defectu libere. ar. ponentis sponte obstaculum peccati. non autem ex defectu diuine potentie vel misericordie: cui spes informata charitate et fide innititur. Unde hoc non preiudicat certitudini spei. Ex qua distinctione etiam patet qualiter fides animam certificat de bonis non apparentibus que sunt diuina gratia et futura gloria. C. Quarto hoc idem probatur similitudine. Regula est phi. 3. de anima. quod sicut se habet sensus ad sensibile. sic se habet intellectus ad intelligibile. Sed certum est: quod potentia gustus bene disposita. habet certitudinem de dulcedine vel amaritudine cibi sibi coniuncta. ergo a simili immo a fortiori anima bene disposita. per fidem: spem et charitatem: debet habere certitudinem de diuina gratia in presenti: et per consequens de eterna gloria in futuro. C. Quinto denique probatur unico exemplo. I. Pauli. 2. Thim. 2. de seipso dicentis. Scio cui credidi: certus sum. scilicet de diuina gratia et futura gloria. quod potens est depositum meum seruare usque in illud diem. non solum autem mihi. sed et his omnibus qui diligunt aduentum eius. quod si ut patet paulus ex merito fidei erat certificatus de gratia et de futura gloria. ergo a simili quisque verus fidelis certificari potest. et precipue cum deus in tali certitudine non habeat contraceptionem per sonarum. unde extra de pben. c. venerabilis

dicatur. Non grauis sed virtutum nobilitas morumque honestas gratum deo faciunt et idoneum seruitorum. ad cuius regimen non multos in carmen. nobiles et potentes elegit: sed ignobiles ac pauperes. eo quod apud eum nulla est acceptio personarum. hec ibi. Et predictis igitur omnibus patet qualiter fides dicitur esse argumentum non apparentium. id est de aie gratia in presenti et gloria eterna in futuro. Et per consequens etiam patet secundus respectus. vbi gratificationis.

De tertio respectu quo fides dicitur esse argumentum non apparentium.

Artius denique respectus quo fides ab

Apostolo dicitur argumentum non apparentium: dicitur respectus glorificationis

seu comprehensionis: quoniam cum ut immediate claruit. fides prebeat certitudinem aie de gratia et de futura gloria. tamen ultra hoc dicitur etiam esse argumentum non apparentium. id est certitudo quedam qua certificatur anima quod et si eterna gloria per meritum fidei adipiscatur. tamen gloria illa est tam eximia et profunda. quod etiam ab Apostolo dicitur esse bonum seu gloria non apparentis. Et quod futura gloria quam anima ex merito fidei est habitura sit tam incomprehensibilis eximia atque profunda quod etiam dicatur esse bonum non apparentis omni intellectui causato quodrupticiter probatur. Primo auctoritatibus. Secundo rationibus. Tertio distinctionibus.

Quarto similitudine. C. Primo probatur auctoritatibus. In Dionysius in li. de mystica theologia. ait. Deus quod est diuina futura gloria est inuisibilis et inaccessibleis omnium sensum. omnes intellectus. omnesque rationes excedens. Item Greg. sup. verba Job. 26. c. Cum vir primum stillam sermonis eius audierimus magnitudinem tonitruum eius quod poterit intueri. ait. Totum quicquid de deo potest humanus intellectus intelligere. est quasi quedam stilla liquoris. Item Job. xi. di. Forsitan dei vestigia comprehendens et usque ad perfectum omnipotentem repies. Excelletior celo est. Et quid facies? Profundior inferno et vni cognoscens. Item Job. 28. di. Vbi inueniuntur sapientia. increata et quod est locus intelligentie. id est create. ut scilicet sapientiam increatam intelligat. Et sequitur. Abscondita est ab oculis omnium viventium Item puer. 25. Salomō ait. Per scrutatorum iustitiam opprimitur gloria. Item Plato in Timæo dicit. Deus est summum bonum super omnem substantiam omnemque naturam. cui cuncta expediunt cum sit plene perfectionis. et nulli societatis

dignus. Et ibidem ait. Denitorem vniuersitatis tam difficile est inuenire: quod inuentum impossibile est perari. Denique Apo. i. Tbi. 6. ait. Deus lucem habitat inaccessibile: quam nullus hominum vidit: sed nec videre potest. Ex quibus auctoritatibus patet: quod futuram gloriam est incomprehensibilis cuiuslibet intellectui creato. **C** Secundo hoc idem probo duplici ratione. Primo ratione essentialitatis. Secundo ratione repugnabilitatis. **C** Primo probo ratione essentialitatis. Fundamentum rationis ponit philosophus. 3. de anima. di. Sicut se habet res simpliciter ad esse: sic se habet simpliciter ad intelligi. patet hec regula. Nam res que parum habet de essentia bonitatis. sic comprehenditur ab intellectu. put est. Si autem res magis habeat de bonitate requiritur ad eam intelligendam maior intellectus. Si autem res habet essentiam maxime bonitatis: tam intensiue quam extensiue requiritur ad eam intelligendum maximus intellectus: quemadmodum etiam ad sustinendum vnum intensum optimum et potentissimum. requiritur etiam necessario optima et potentissima dispositio in ipso bibere. ad hoc ut illud possit bibere et sustinere. Quo presupposito certum est. quod deus qui est omnium iustorum futura gloria: habet essentiam suam intensiue et extensiue actualiter infinitam: seu infinite bonitatis. ergo est infinite cognoscibilis: sed cum nullus intellectus creatus habeat simpliciter tam intensiue quam extensiue potentiam infinitam ad intelligendum necessario concluditur. quod gloria diuine visionis cuiuslibet intellectui creato incomprehensibilis est. quam rationem confirmans Tho. i. pte summe. q. 12. ar. i. dicit. Intantum aliquis intellectus perfecte cognoscit. In quantum maiori vel minori luce perfunditur. Cum igitur lumen glorie creatum in quocumque intellectu creato receptum non possit esse infinitum. impossibile est quod aliquis intellectus creatus deum infinite cognoscat: quod si sic est. ergo impossibile est: quod deum totaliter comprehendat. Quod confirmans philosophus. i. pbi. di. Infinitum et multitudine et magnitudine secundum quod infinitum est nobis ignotum. Et 3. philosophus. ait. quod infinitum est nobis ignotum in quantum infinitum. Et primo philosophus. di. Infinita non contingit pertransire intelligentes. hec Tho. sententialiter ratione repugnabilitatis. **C** Secundo hoc idem probo ratione repugnabilitatis: seu repugnantie. Fundamentum philosophus. i. ppar. m. 1. philosophus. di. 4. Metaph. dicit. Assertio et negatio nunquam sunt vera de eodem. patet hec regula. Nam impossibile est quod lapis

sit lapis simul et non lapis. seu impossibile est. quod aliquid sit homo et non homo: seu aliquid sit homo simul et petra: quod hec sibi inuicem repugnant. Quo presupposito certum est. quod si aliqua creatura deum perfecte comprehendere et cognoscere. claretur est quod esset tante sapientie et charitatis. quod est deus ipse: vel creator: quod si sic esset. ergo homo et creatura esset sicut deus et creator. Sed cum sit impossibile quod simul aliquid sit homo et deus. creatura et creator. cum hec sibi inuicem differant in infinitum. concluditur etiam per consequens. quod omnino impossibile est totam diuinam essentiam: seu futuram gloriam comprehendere. Quam rationem confirmans dominus Bonanetura in 3. di. 4. ar. q. 2. in rationibus affirmatiuis. di. Omne quod comprehendit alter est maius illo vel saltem ei equat. aliogen ipsum claudere intra se non posset. Sed impossibile est creaturam aliquam: nec per unionem: nec per alium modum equari creatori. ergo impossibile est. quod comprehendat creatorem. ergo anima christi non comprehendit verbum sibi unitum. ergo a fortiori nulla alia anima. Et ideo Damasc. dicit. Hoc solum intelligit de deo: quod incomprehensibilis est ab omni creatura. hec ille ad litteram. et ita ex rationibus predictis patet conclusio. **C** Tertio hoc probo distinctionibus. Et primo distinctione. Ric. in suo quodlibeto dicitis. Cum queritur an deus sit cognoscibilis a rationali creatura. Respondeo quod creatura rationalis potest habere cognitionem de deo secundum omnem statum tam vicem quam patrie: quod ostendit primaria eius conditio. Cum enim rationalis creatura ad imaginem dei sit facta. Et secundum Aug. 14. de tri. ca. 18. corpus imago dei est: quo capax eius per cognitionem esse potest. quod imago consistit in potentis cognitionis. secundum quod potest deum cognoscere et amari: nisi secundum quod potest deum diligere. sequitur propter hoc quod potest deum cognoscere: tam in vita quam in patria. Hoc idem ostendit naturalis ad deum diligendum obligatio. certum est enim quod rationalis creatura naturaliter est obligata ad deum diligendum: ita quod hoc solum requirit deus ab ipsa. tanquam perfectum et complectum omnis obligationis. Sed cum impossibile sit quod deum diligat tanquam in via: quam in patria: nisi cum per cognoscat. ergo per statum vicem et patrie deum cognoscere potest. hoc idem ostendit finalis eius terminatio. certum est enim quod rationalis natura ad finem beatitudinis est creata. quod ostendit naturale eius desiderium quod non potest esse ociosum. secundum Lomenta. 2. Metaph. Si beatitudo haberi non potest sine cognitione dei

vel visione dicente Sal. Jo. 17. Hec est vita eterna: ut cognoscatur te patre: & quem misisti Jesum xpm. ubi et Aug. dicit. q. visio dei est tota merces. q. si sic est. ergo necessario pcludit q. deus cognoscit tã in via: q. in patria. Mô tãdũ tamen est q. quadrupliciter cõtingit aliquid cognosci. Primo p immediatã dei apprehensionẽ. sicut qñ res aliq potẽtie appssive se offert immediatẽ & obiective. & hoc modo simpliciter habet cognitio de deo in patria. eo q. ibi immediate & obiective in sua eẽntia se intellectui repñtat: & ab eo apprehenditur. **C** Secõdo contingit etiã aliqd cognosci p spẽi cõtemplationẽ. sicut qñ res pñtat sensui non autẽ intellectui p se immediatẽ: sicut audiendo descriptionẽ alicuius qd nõ vidi cõcipio in mẽte ei? spẽi aliqlem. Et hoc modo habetur cognitio de deo in statu vie. ubi nõ repñtat aie deus obiective in eẽntia sua. ideo necesse habet aliquã spẽm ei? concipere aliquo mō. qd qdem facere põt aia triplici gradu & ordine. differẽter tñ fm magis & min? pfectũ. v3 p naturalẽ ratiocinationẽ. Rõcinando eni potest aia multipliciter spẽm de deo cõcipere. scilicet rex pñtare. et ex hoc põt concipi spẽm vnius entis pñmi. cũ ois pñtas ad vnitatẽ reducat & ab ea descẽdat. put dicit Auctor in libro. 6 pñci. ex rex causalitate. Et ex hoc põt cõcipere spẽm pñme cause. qñ cum videam? vnũ esse ab alio & nõ sit pcessus in infinitũ. necesse est pñmã cãm eẽ. Et rerũ gradatione & varietate. Et ex hoc potest cõcipere spẽm vni? nature vel summe. Mã cũ videam? qdã naturali gradu dignitatis & valoris pferri qbusdaz. et non potest esse pcessus in infinitũ. ergo e de venire ad summũ aliqd ex rex mutabilitate & sic potest concipere spẽm vni? imutabilis & eterni. Itẽ scõdo cõtingit aliqd cognosci p doctrinẽ & fidei informationẽ. Et sic audiẽdo et legendo põt concipere spẽm dei expressivẽ & certivũ. qm modo pñdicto iuxta conditiones & proprietates. fm qd describit tñ fides. Item per cõtemplationẽ & affectualem degustationẽ. Et sic adhuc expressivũ & certivũ modo põt homo cõcipere spẽm aliquã de deo & divinis. **T**ertio etiã contingit aliqd cognosci p speciem apprehensivẽ retentionẽ & cogitationem. sicut cognoscimus rem que aliquando per se fuit pñsens possibile apprehensivẽ postea tamen est absens. Et hoc modo non cognoscitur deus in via. nisi forte aliquis vsq; ad vi-

sionem essentie eius rapetur. sicut vult Aug. de Aplo libro de videndo deo. **Q**uarto deniq; cõtingit aliqd cognosci per immediatam rei apprehensionẽ & comprehensionẽ. sicut quando res aliqua pñtat est scientia alicuius potentie intellectui se offert immediate & obiective: que simul & semel apprehendit & cõprehendit. hoc modo impossibile est deum pfecte cognosci ab aliquo intellectu creato. fm Auctenam. 8. **A**detba. suc. c. 37. q. cã specialis quare res aliqua nõ intelligit est materia esse eni formale est esse intelligibile. qñto ergo aliqd est magis materiale: tanto est min? intelligibile. et qñto magis est formale tãto magis est cognoscibile. vnde pñs. 2. **A**detba. vult q. materia non sit intelligibilis nisi per analogiam ad formam: et q. illa que sunt separata a materia: & si a nobis difficile intelliguntur: hoc non est propter ipsas res: sed propter nos. ut dicit Cõmentator sup. 2. **A**detba. Lũ ergo deus sit summe imaterialis: & summe in actu habet esse. Et ideo summe est intelligibilis qñtu? est de se. propter quod dicit qd deus lux est. q. sicut lux inter corpalia e summe visibilis & manifestativa. & declarativa sui apud visum corpalem. licet oculus debilis ut vesptilionis melius possit videre lucẽ obsecuratam qẽ claram. Sic deus est summe intelligibilis & manifestativus sui apud quẽcũq; intellectũ qñtum est de se. licet omnis intellectus creatus deficiat. ne possit infinitũ splendore eius intellectu suo sustinere: non tãtũ in via sed etiã in patria. hec Ric. ad literaz. Et qua distinctione. p3 qualiter glia futura divine visionis est incõprehensibilis apud quem cũq; intellectũ creatum. Aliam distinctionem ponit scrappicus dñs Bonaventura in. 3. di. 14. ar. 1. q. xi. in corpore. q. di. Lum qñt an aia xpi totũ verbũ comprehendat. **R**espondeo q. nõ. ppter q. notandũ est q. aliq voluerũt dicere. q. verbũ incausatũ: & ipse de? non solum ab aia xpi. sed etiã ab alijs animab? beatis. potest comprehendĩ: aliquo mō est incõprehensibilis. Lõprehenditur inqñtum ad eẽntiam: ut dixerũt q est finita. Et ideo finita: q. in seipsa simplr e pfecta. Dicit autẽ & e incõphẽsibile qñtũ ad potẽtiã q respicẽ infinita. nũ qẽ ci põt in tot gn in plã. Et p h dissoluẽ noluerũt auctes scõz & scripture q videt inuicẽ repugnare: q. aliqñ dñ q de? e incõprehẽsibil. aliqñ vero dñ q bñ hñt cognitõs pphẽsiblis. Is ite

modus in pmo lib. improbatu fuit: quia im-
possibile est q. potētia excedat essentia: unde
impossibile est potentiam esse simpliciter in-
finitam: substantia existente finita: et ibidem
ostenditur multipliciter deum esse imensum
non solum in relatione ad res: sed etiam in
scipso habere imensitatem. Et ideo iste mo-
dus dicendi stare non potest. Ideo qui hoc
prius dixit postmodum retractavit. Alij vero
dicere voluerunt q. anima xpi: et si sit finita:
tū ob grām vnionis sublimat ad aliqd infi-
nitum: habet enim aliquid qd est supra oēm
creature gradum: et quo nihil potest cogitari
excellentius: et ex ipsa parte potest comprehē-
dere perfecte verbum sibi vnitum: et hoc est
etiam ipsius solius proprium: et pro tanto al-
legant ad suum ppositum. Millarium lib. de
tri. dicentē. Trinitas sibi soli nota est: et hōi
assumpto. Sed hoc etiam nullo modo stare
potest: quia quāvis gratia vnionis dicat aliqd
infinitem rōne alterius extremi: tamen rōne
anime vnite semper dicit quid finitum: et rē
virtutis finite: qm anima xpi manet intra ter-
minos creature: quēadmodū alie anime: alij
non fuisset vera anima rōnalis: et si est virtu-
tis finite: quō potest vnqz comprehēdere im-
mensitatem rei omnino infinite et excedētis
eam in infinitum: propterea est tertius mod⁹
dicendi cōmunio: et verior est q. nec aia xpi:
nec alia creatura comprehendere pōt imen-
sitatem verbi increati: siue ipsius dei: et tamē
ipsius totum cognoscit: et possunt ista duo sibi
stare: imo necesse est ponere: quāvis difficile sit
intellectui nostro capere. Si enim vere poni-
mus deum simplicem: imo quia necesse ē sic
ponere et credere si cognoscatur: iam non sū
partem et partem: sed totus cognoscit. Rur-
sus si deum ponimus imensum: quia hoc cre-
dimus et fatemur: necesse est ponere q. nūqz
ab intellectu finito comprehēdatur: et sic de⁹
a quacūqz creatura ipsum cognoscente tot⁹
cognoscitur: sed tamen non totalit. Si autem
queratur quō hoc potest itelligi. Dico q. dis-
similitudine: eo q. plus reperitur in creaturis
de dissimilitudine: qz de dissimilitudine. In-
telligamus tamē gratia exempli aliquē ocu-
lum: cuius aspectus nō sit omnino clarus: et
intelligamus aliqd paruum album: tū inten-
sum in luminositate et claritate coloris: ocu-
lus ille videbit illud album totū: tū intensio-
nem illius albedinis nō comprehendet. Sic

suo modo in proposito intellectus est. S; nō
modica est dissimilitudo: quia in illo albo cla-
ritas differt a claritate: in deo aut omnino ē
idem. Et ideo aliud exemplum consuevit po-
ni in puncto: qd ratione sue simplicitatis to-
tus attingitur ab vna linea: non tū compre-
henditur: quia punctū potest infinitas lineas
terminare. Sed nec adhuc est simile: quia in
puncto aliud est virtus: aliud est essentia: non
sic est in deo: in quo est omnino idem. Et iō
tertium exemplum ponendū est in substantia
spiritali que est imago dei: quia ipsa tota ē
in vna parte corporis: et tamen in illa nō dif-
finitur: quia ratione sue simplicitatis: sic tota
est in illa parte: q. tota est extra illam in pre-
altera: sic et deus in vna creatura est totus: et
totus extra: per hunc etiam modum oportet
intelligere circa potentiam intellectivam: sed
hoc melius intelligitur ratiocinatione qz cre-
plorum suppositione. Si qs enim videt q. in
deo simplicitas non opponit infinitati vidē
potest: quō deus pōt cognosci totus: et tamē
non comprehendit: ppter qd nomen q. infi-
nitum accipit sū quātitate sū psm. Augu-
tū dicit qd est quātitas mollis: et quantitas
virtutis. Et ita sū vtrūqz pōt accipi infinitum:
sed differenter: qm enim quātitas mollis
est partibilis et super partibile fundata: ideo
infinitum sū hanc quātitatem oppositionē
habet: ad simplex et impossibile est q. aliquid
idem: et sū idem sit simplex et infinitum: qm
vero quātitas virtutis reperit in simplicibus
imo quāto aliqd simplicius: tanto potentius
hinc est q. infinitū sū hāc nō repugnat sim-
plici: imo necessario sequit: q. si aliquid ē sim-
plicissimū: q. aliqd etiā sit infinitissimū. Clare
igitur pōt videri q. i deo s; ideo pōt eē sūma
simplicitas et sūma infinitas: et ideo vera ē
positio predicta: q. deus totus videt: s; tū nō
comprehendit ab aliqua creatura: nec vnita
nec separata. Et ideo cōcedende sunt aucto-
ritates et rōes que sunt ad prem istam. h oia
Bona. ad istam. Et pdictis igit distinctiōib⁹
p; qualiter futura glia est incōprehensibilis
intensue cuilibet intellectui creato. Quarto
deniqz h idem pbo vnica silitudine. Nam le-
gitur in legenda sci Dionisij arropagite: qui
fuit discipulus apli Pauli: q. dū ipse Dyō⁹
post xpi ascensionē postulasset hāc grāz a scō
Jo. euāgelistayr dimittēt q. sel salte vidēt xpi
genitricē. i. glia virgine mariā: q. cidē pcessit

In terram bonā ⁊ ortum fecit
fructuz centuplū. Luce. 8. et in
euangelio preterite dominice.

Secunda igitur excellentia sanctissime
fidei in ordine declaranda dicitur ex
cellentia necessitatis. In hac igitur ex-
cellentia habemus videre, qualiter fides de
qua loquimur est omnibus rationalib⁹ crea-
turis siue in habitu siue in actu necessaria ad
salutem. & quomodo impossibile est aliquem
saluari vnq³ sine ipsa. quia ut dicit Crisostom.
super Matth⁹. Non sufficit ad perfectionem
alicuius cognitio virtutis: nisi habeat ipsius
virtutis possessio: ppter quod dico: q^d nō suf-
ficit declarasse seu intellexisse ipsius fidei cō-
tiam: nisi etiam actualiter habeamus in no-
bis verum habitum ipsius sacratissime fidei
Demonstrabo igitur in hac fidei excellentia
q^d fides vel habitu simpliciter: ut in pueris li-
bero arbitrio nō vtenibus. vel habitu & actu
cum adest oportunitas. ut in adultis omni-
bus est necessaria ad salutem: quā fidei neces-
sitate quadrupliciter probō. Primo au-
toritatibus. Secundo ratione. Tercio si-
militudine. Quarto exemplo. Primo p
bo auctoritatibus. Nam August. in libro de
fide. ad Petrū ait. Fides est omniū bono-
rum fundamentū: humane salutis initium: si-
ne qua nemo potest vnq³ ad filiorū dei nu-
merū peruenire. hec ille. Item Apost. ad he-
br⁹. eos. x. c. dicit. Sine fide impossibile est pla-
cere deo. credere enim oportet accedentes ad
deum: quia est deus. et inquirentibus se re-
munerator sit. Item etiā Aposto. p¹mo. Th¹.
6. ait. Tu ergo o homo dei hec fuge: sectare
vero iusticiam: pietatem: fidem: charitatem:
patientiam: mansuetudinem: certa bonū cer-
tamen. apprehende vitā eternam: in qua vo-
catus es p fidem. hec ibi. Item August. 24. q.
p¹ma. c. xvi. sana. ait. Vbi sana fides non est
non potest esse iusticia. quia iustus ex fide vi-
uit. hec ille. Idem August. super epistolā ad
Gal. ait. Nullū implet mandatu: nullūq³

opus bonum facit: qui fidem nō habet. quia iuxta Apostolū. Impossibile est sine fide placere deo. hec ille. Item Greg. in moral. et ponitur. 24. q. 1. c. quia ex sola ait. Nisi quis fidei soliditatē tenuerit divinā presentia nūq̃ agnoscat. De qua soliditate. dñs dicit. Super hanc petram edificabo ecclesiā meā. Sola quippe est de quā sacrificiū domin⁹ libenter accipit: sola que pro errantibus fiducialiter intercedit. hec ibi. Idem quoq; Greg. in moral. dicit. Sicut rami sine virtute radicis omnes arcescunt. Ita quilibet opera licet bona videant nulla sunt si a fidei soliditate disiungantur. Item Athanas. vlti. Saluator ait. Qui crediderit et baptizatus fuerit saluabitur. Qui vero non crediderit condemnabitur. Deniq; Athanas. in simbolo ait. Quicūq; vult saluus esse ante omnia opus est ut teneat catholicam fidem: quā nisi quisq; intē. in. uio. q. 3. serua. absq; dubio in eternū peribit. hec ibi. Ex predictis auctoritatibus patet. qualiter necesse est ut quisq; per fidem credat ipse deo: seu xpo filio suo: necnon et verbis suis: sine qua credulitate et fide impossibile est vnq̃ saluari. ¶ Secundo hoc idē probō quā duplici ratione. Primo ratione apprehensionis. Secundo ratione dilectionis. Tercio ratione venerationis. Quarto ratione cui rationis. ¶ Primo probō ratione apprehensionis. v. 3. obiecti. Fundamentū rationis ponit Tho. scda scda. q. 1. Et etia; p̃s. 2. de anima. dicentes. Cuiuslibet cognoscitui habit⁹ obiectū duo habet seu requirit ad hoc ut apprehendat. v. 3. obiectum materiale apprehendendū: et id quod est formalis ratio obiecti. hec ibi. Patet hec regula per exemplū. Nam ad hoc q; oculus seu potentia visua aliqd videat duo p̃supponit. v. 3. obiectū materiale visum vel vidēdū et ipsa formalis ratio que tale obiectū videat que formalis ratio sūm philosophū. 2. de anima. Est lux qua mediātē videtur color: vel corpus coloratum. Quo p̃supposito certum est q; ad hoc q; intellectus humanus videat et intelligat obiectū suū. qd est veritas incarnata. prout tradūt theologi in 4. dist. 49. q. 1. veritas nihil aliud ē nisi de ipse eo q; in talivisione et cognitione cōsistit beatitudo intellectus. dicēte. Joanni. 17. Ad hoc est vita eterna: ut cognoscāt te deū verū et quē misisti Jesum xpm vcz requirit oīo q; talis intellectus in se habeat formalē rationē: qua

mediante ipse intellectus videat et intelligat obiectū suū quod est deus: que formalis ratio cum non possit esse aliquis habitus acquisitus ut immediate declarabit. restat q; nihil esse potest q̃ ipsa fides: que est quedā lux spūalis ipsius intellectus: qui et si nō p̃ speciem: tamē p̃ certam adhesionē etiam in p̃senti vita deū ipsum intuet. Si tamen ultra predicta velimus considerare materialiter ea quib⁹ fides assentit. non solū ipse deus est obiectū intellectus: sed etiam multa alia. sicut creatio rex Incarnatio xpi. Sacra ecclesie: et huiusmodi que tamen oīa sub assensu fidei non cadunt: nisi sūm q; habent aliquē ordinē ad ipsū deū. prout. s. per aliquos diuinitatis effect⁹ hōmo adiuuatur ad tendendū in diuinā bonitatem vel fruitionē. et ideo etiā ex hac parte obiectū fidei est quodāmodo veritas prima inq̃tum nihil cadit sub fide nisi in ordine ad deū. sicut obiectū medicine p̃ncipale est ipsa sanitas: quia medicina nihil cōsiderat nisi in ordine ad ipsam sanitatē. Ex qua rōne concludit. q; ad vidēdū deū: seu intelligēdū: requirit q; oīo ipse intellectus sit informat⁹ ipsa fide: tanq̃ medio et rōne formali: qua median te obiectū suū quod est de⁹ intelligat. Et confirmo istam rationē sic. Etia; est enī sūm p̃s. 2. de anima. q; quilibet habitus debet ēē adequatus suo obiecto: ad hoc ut apprehendat illud. sicut p̃ similitudinē patet. quia si vas aliquod debeat accipere simul totā aquā maris: necesse est q; habeat capacitatem adequatā quantitati aque ipsius maris. Nō si vas minoris esset capacitatis: impossibile ēēt q; quantitatē aque maris apprehēderet. Quo etiam cōcesso. cū deus sit obiectum immediatū aīe rationalis: et sit quoddā bonum sup̃naturalē et infinitū: certum est: q; requirit q; anima habeat in se aliquē habitū infusus fidei: qui habeat potestatem et virtutē sup̃naturalē quo mediante sup̃naturale obiectū et infinitū apprehendere et intelligere possit: qm̃ p̃ nullū habitum acquisitū: seu p̃ nālem potentia sublimitas diuina: et sup̃naturalis ab anima rōnali vnq̃ apprehendi posset. Et rō est sūm Dugo nem in suis sentētijs. put recitat Alexan. de hales in. 3. pte summe. in tractatu de fide. qz illa q; a nobis cōprehēdūtur tripli distinguitur. Quedā enī cōprehēdūtur sensu: ut corporalia. Quedā intellectu p̃ rerū similitudinē: Quedā vero exp̃ientia: ut gaudiū: tristitia:

timor: et amor. Sed manifestus est quod diuina
maiestas non comprehendit a nobis: primo modo
scilicet per sensus corporis: quia non est actu prius sen-
sibus. Nec etiam secundo modo: scilicet per intellectum: quia
omnem similitudinem et excellentiam creaturarum tra-
scendit. Nec etiam tertio modo comprehendit: si-
cut illa que sentiuntur esse in nobis: quia non est
de substantia anime: nec de his que in anima subsi-
stunt. Tunc igitur predictis tribus modis deus per se
et ab anima intelligi non possit. eo quod natura
les sunt. concludit quod ex solo habitu fidei super-
naturali deus ipse ab intellectu humano po-
test intelligi et apprehendi. Quod bene confir-
mat glossa super illa verba prophetice. In habundantia
virtutis sue non saluabitur. dicit. Habundantia vir-
tutis anime que consistit in numero: potest: et me-
suram habet in quantum non saluat ipsa anima principaliter sed solum in
habundantia virtutis fidei. hec glossa. Et Sapientia
dicit. Apparet autem deus eis qui fidem habent in
ipsum. Et ecclesiasticus 45. In fide et lenitate ipsius
sancti fecit illum. et elegit eum ex omni carne. Et Ieronimus
5. etiam dicit. Circuite vias hierusalem: et aspice et
considerate et quare in plateis eius an inueni-
atis viam facientem iudicium et habentem fidem: et ero-
ppitius eius. per perfectam cognitionem. Et Augustinus
libro primo de tria. ait. Absentis humane actus
invalida in tam excellenti luce non figitur. ni-
si per iusticiam emendat. hec ille. Et Hilarius in
4. tria. dicit. Nec celestium per se sciam huma-
na imbecillitas consequitur: nec inuisibilem in-
telligentiam ipse sibi corporalium sensus assumet
vixit. nisi ipse deo per fidei lumen credendum est. Et
et in his que credunt cognitionem nostram ob-
sequendum. hec ille. Tunc omnia egregie con-
firmat Augustinus in libro de ira dei. c. 1. dicit enim
Nec tamen nos arrogantes sumus: ut comprehen-
sam nostro ingenio veritatem gloriemur. sed
doctrinam dei sequimur: qui scire solus potest
et reuellare secreta. Cuius doctrine philosophi in ex-
pectis estimauerunt naturam: rex coniectura
posse comprehendere: quod nequaquam fieri potest: quia
mens hominis tenebroso corporis domicilio
circumspecta: longe a veri perspectione submota
est: et in hoc differt ab humanitate diuinitas
quod humanitatis est ignorantia diuinitatis est
scientia. Vnde nobis aliquo lumine infuso opus
est ad depellendas tenebras: quibus obfusa
est hominis cogitatio. quoniam in carne inobi-
li agentes: nostris sensibus diuinare non pos-
sumus. Lumen autem mentis humane deus est:
que qui agnouerit et in pectus admisit illu-

minato corde mysterium veritatis agnoscat.
Remoto autem deo celestique doctrina omnia
erroribus plena sunt. Recte Socrates cum
esset omnium philosophorum doctissimus. tamen ut cetero-
rum argueret insipientiam. qui se aliquid de celo
scire arbitrabatur. ait se nihil scire: nisi unum
quod nihil sciret. Intellexit enim doctrinam illam
nihil habere in se certi: nihil veri. hec Augustinus.
¶ Secundo etiam proba fidem de non vili-
culibet esse necessariam ad salutem ratione dile-
ctionis. Tertium est enim quod si omnes serui alicuius do-
mini. ut puta: ducis: regis: imperatoris: seu epi-
scopi: cardinalis: et pape. quantum possunt que-
runt amicitiam predictorum dominorum. et ut eos
diligant. a fortiori hanc amicitiam et dilectionem
tenetur habere quelibet rationalis creatura
erga creatorem suum: quam dilectionem et
amicitiam erga deum: sine fide impossibile est
habere. Et per fundamentum nostre rationis acci-
piat sententiam Augustini. in libro de verbis domini.
dicentis. Sine amore dei nulla potest esse spes
salutis. Quo supposito certum est quod deus ipse
amari non potest nisi prius cognoscatur ut
bonum. Et ratio est: quia ut dicit philosophus
3. de anima. et 12. Metaphysice. Voluntas
non fertur in aliquid per amorem: nisi prius co-
gnoscatur ut bonum. Sed cum deus non co-
gnoscatur nisi per fidem. ergo fides necessa-
ria est ad hoc ut deus cognoscatur: et per con-
sequens diligatur. Ad si diceret quod deus co-
gnoscatur per suos effectus. ergo potest dili-
gi a rationabili creatura sine habitu fidei: et
si sic esset: ergo fides nulli esset necessaria ad
salutem. Respondeo quod talis amor non
esset perfectus: cum non haberet perfectam
cognitionem de deo: et per consequens esset
contra preceptum Saluatoris. Matthaei quin-
to ca. dicentis. Estote perfecti. scilicet in amo-
re et charitate erga deum. sicut et pater vester ce-
lestis perfectus est. scilicet in amore et chari-
tate erga vos. Quo precepto datur intelligi. quod
deus non tantum vult quod diligamus eum
amore perfecto. Sed clarum est quod tanto per-
fectiori amore quis diligit aliquem. quanto
immediatus dirigit in eum cor suum. Quo
concesso manifestum est quod impossibile est deum
diligere perfecto amore nisi per fidem: seu
mediante habitu fidei. Et ratio est: quia si di-
ligitur deus mediantibus creaturis sine su-
is effectibus talis dilectio cum sequatur co-
gnitionem omnino est imperfecta. Ad hoc sic per 3.

Nam licet ex creaturis cognoscamus deum
ut creatorem: ordinatorem: et gubernatorem: ea-
rum. non tamen perfecte cum cognoscimus
scilicet qualis deus sit in seipso. quod duplici ex-
emplo patet. ¶ Primo exemplo cognitionis
hominis. Cum enim videmus hominem loqui
moveri vel aliquid operari. dicimus cum ha-
bere animam. que earum operationum principium
est: et tamen non cognoscimus perfecte quid sit
ipsa anima. vel qualis sit. ¶ Secundo exem-
plo vestigi. per quod habemus cognitionem
de aliqua re: non tamen expressam et claram:
sicut non cognoscitur perfecte vestigium vulpis
vel canis: sed imperfecte et confuse. Sic a si-
mili dico. quod est de cognitione quam habemus
de deo ex creaturis: que cognitio utique est co-
fusa et imperfecta. dicente Dionysio. in. c. de mi-
stica theologia. Intellectus inquit in hac vi-
ta deo coniungit ut ignoto: in quantum ipse est
super omnem formam: quam intellectus noster
potest concipere. hec ille. Quod bene confirmas
Augustinus in libro de ciuitate. dicit. quod effectus simpli-
citer non ducit in perfectam cognitionem sue cau-
se. Si igitur ut patet talis cognitio dei per cre-
aturas est imperfecta: cum amor secundum philosophum. id est
ad theophrastum. sequatur cognitionem: ergo dile-
ctio sequens talem cognitionem est imperfe-
cta. sed cum deus ut supra patet. omnino velit quod
cum diligamus amore perfecto: necesse est er-
go quod supra cognitionem dei que habet a no-
bis in via mediantibus creaturis. habeamus
aliam cognitionem omnino remotam a creatu-
ris de ipso deo: que utique cognitio non potest
haberi nisi simpliciter per fidem. cuius fides co-
gnitio cum sit perfecta: concluditur per consequens
quod perfecta est etiam dilectio ad ipsum deum
talem fidem et cognitionem sequens. ¶ Tertio
etiam probatur ratione venerationis. quod fides de
non visis cuilibet est necessaria ad salutem. Fun-
damentum rationis ponit philosophus. 5. Ethico. di.
Sacrificare deus simpliciter est naturale: sed
sacrificare hoc vel hoc est ad placitum. hec ibi
Et primo Theophrastus. dicit. Deum venerari vix
oporteat: vel parentes honorare. si quis dubi-
tat: indiget pena. sicut qui dubitat utrum nix sit
alba: indiget sensu. hec ibi. Cum quo concor-
dans Zaccarius libro de ira dei. ait. Primum cau-
sam venerari oportet: quicunque salutis sue ex-
pers esse non vult. Quo presupposito. vix quod
necesse est deum venerari. siue creatorem. Ler-
tum est quod tunc vere deum glorificamus: vene-

ramur: et honoramus. quando tria facimus. Et
primo quando credimus ipsum esse aliquid
excellens: quod cogitari possit. Et hoc fit
cum diuina substantia: humanam cognitionem
excedit. per nihil enim aliud firmatur homo
sic ad credendum: quod deus excedat in digni-
tate omnem creaturam: et omne quod est aut esse
potest. sicut cum de deo proponitur esse creden-
dum. quod excedit omnem humanam rationem. Quod
utique credere per fidem necesse est. Et ideo si
queritur: quare magis obligatur sit affectus ho-
minis ad deum quam intellectus. certe nullam ra-
tionem de hoc possumus inuenire. Sed cuius af-
fectus teneatur subiacere deo per amorem: ergo pari-
ratione et intellectus per fidem. Sed que ho-
more poterit sibi exhibere intellectus nisi ut
dictis suis assentiat per fidem: sine cogente ra-
tione. Ergo fides necessaria est in omni se-
cta. Preterea quis honor esset deo si ei cre-
dere non velles: nisi vel per rationem cogentem
vel per pignus: vel per signum aliquid monstra-
tum? Certe et temporales domini plurimum dedi-
gantur. si soli verbo eorum a subditis suis non
creditur. Dico ergo quod subiectio intellectus ad
fidem contra omnem rationem naturalem necessa-
ria est cuilibet ad hoc ut possit deum venera-
ri. De qua subiectione intellectus Apostolus. 2.
Corinthios. ait. In carne enim ambulantes: non
secundum carnem militamus. Nam arma militie no-
stre non sunt carnalia. sed potentia deo ad de-
structionem minutionum consilia destruere:
et omnem altitudinem extollemus se aduersus
scientiam dei: et in captiuitatem redigentes om-
nem intellectum in obsequium christi et in prom-
ptu habentes viscera omnes inobedientiam.
¶ Secundo veneramur deum per obedientiam
et obtemperacionem quod tunc facimus. cum cum
esse nostrum deum cognoscimus: et manda-
tis eius sicut serui domini suis actualiter obtem-
peramus. Nam ut dicit philosophus. i. politico. 2.
Seruus quisque non est sui sed alterius homo
cui naturaliter obtemperat. et. 8. Ethico. dicit.
Seruus est organum animatum domini sui: et subie-
ctum sibi. Quo est concessum. clare est secundum Bernardum.
quod nullum unquam impendit alicui obedientie ser-
uitium: nisi ei que credit et etiam cognoscit dominum
suum esse. quod si sic est. ergo necesse est ad salutem
cuius per fidem cognoscere deum tanquam do-
minum suum. ne sit inutilis seruus per ignorantiam
et per consequens ira et pena eiusdem domini di-
gnus. Proinde proverbio. i. 4. Salomon. ait.

Acceptus est regi minister intelligens iracū
diam aut eius iutlis sustinebit. Et Matth.
25. de inutili seruo: qui non dispensauit talē-
tum sin voluntatez dñi sui: dñ. Sernū iutlē
proicite in tenebras ceteriores. Debet igitur
quisqz qui deum vult venerari deum cogno-
scere tāqz dñm suum. qd simpliciter sit p fi-
dem: vt sciat que sit voluntas eius bona: bñ
placēs z perfecta: vt eiusdem voluntatis mā
datis obtemperet: sine quoz mandatorum
dei adimpletionē: nullus salutē pōt adipisci:
dicente ipso dño Matth. 19. Si vis ad vitā
ingredi. serua mandata. Et Hieronym⁹ ad
Eusto. dicit. Eterna vitā non nisi per diui-
norum mandatorū obseruationē acquiritur.
¶ Tertio debemus venerari z honorare ipz
deum. per sacrificia: vt puta: impendēdo ei cultū
latric: z alias reuerentias: nec nō orationes
z debitas cerimōias. qz si vt patet tenet qsqz
venerari deum: z per subiectionē intellectus
z per obtemperantiā mandatorū: z per obla-
tionem sacrificiorū: ergo per qñs noticiā crea-
toris cuiuslibet est necessaria ad salutē. Nulli
enim dubiū ē: neminē deum colere nec sacri-
ficare: nec eius mandatis obedire: nisi qui p
fidem credit ipsum esse: z qui credit ea ppter
que debet ei cultum impendere. Cum ergo p
Fact. z pñm sit necessariū deum naturaliter
colere: z agens contra nām mortaliter peccet
prout dicit Alex. de ales in tertia parte sūme
in tractatu de legibus. necesse est igitur p ha-
bitum fidei insule ipsam deū z creatorē cre-
dere. Nam nisi creatura rōnalis cognouerit
deum esse per fidem suū creatorē z dominū
nequaqz ei impendit cultū latric: nec alias
reuerentias z orationes eis debitas seu ceri-
monias: nec adorabit eum: vt creatorem: re-
demptorem: iustificatorem: bonoz malozqz
retributorem: z per qñs nec eum voluntarie
amabit: nec insuper beatificabit: cum isti sint
tres actus beatitudinis essentialis. v3. cogni-
tio: adoratio: z dilectio dei. Ista ergo est fun-
damentalis rō: qua ratione infideles dānan-
tur. Oportet ergo qz quelibet creatura ratio-
nalis adulta cognoscat per fidem deum vt p-
mam virtutem: quia sicut quelibet creatura
rationalis ex debito z ex ordinato motu tam
nature qz gratie diligere debet suam bonita-
tem: z ex debito morali tam spiritualiter qz
temporaliter debet reuereri suam maiestātē
Ira ex debito z ex ordinato motu tam natu-

raliter qz supernaturaliter eleuata. debet as-
sensum prebere ad summam z primam veri-
tatem que deus est. huius aut pñe z super-
naturalis veritatis cognitionem: non potest
intellectus corpori coniunctus acquirere ex
principijs z causis: quibus acquiritur sciētia
per discursum filogisticum: vel aliam huma-
nam inuestigationem: ergo oportet qz acqui-
rat per habitum fidei: ergo fides per psequē-
cuiuslibet est necessaria ad salutem. ¶ Quarto
probo fidem esse cuiuslibet ad salutem necessa-
riam ratione euitationis. v3. multorum ma-
lorum. Fundamentum rationis ponit phs
1. phys. dicens. Datovno incōuenienti plura
sequūtur. patet hec regula. Nam per incon-
uenientiā superfluitatis alicuius cibi vel pot⁹
statim generatur mali humores. Deniqz se-
quitur grauis infirmitas. postmodum vero
subsequitur crudelis mors: que vt dicitur. 3.
ethico. est vltimum oīuz terribilium. hāc enī
regulam phi recreationis causa exemplifica-
de muliere paupere habente vnicū ouem
z cu3 cogitaret ex illo fieri diues: pro eo qz ex
eo sperabat nasci gallinam: ex gallina multa
oua: z sic ex eis sperabat nasci multos pullos
z sic gradatim procedendo sperabat fieri di-
tissima: z ecce dato pmo incōueniēti. q. s. dū
hec cogitaret cecidit ouem de manibus eius
z totaliter dispersum: statim alia incōuenien-
tia secuta est: pro eo qz se reperit priuataz di-
uitijs quas sperabat mediante ouo acquirē
z inuenit se pauperem vt prius. Quo presup-
posito certum est: qz qui supradictam fidē nō
habet: statim incidit in tria maxīma incōue-
nientia. v3. in incōueniens vite eterne: a qua
excluditur: z inconueniens oīuz opūz suoz
que sine fide inualida sunt ad salutem: z de-
inde in incōueniens multiplicationis mira-
bilium peccatorum: quia vt in sequentib⁹ di-
cetur. Omnis actus elicitus in sacrificiū al-
terius fidei qz chriſtiane semper peccat⁹ est
que simul tria incōueniētia denitat: quicūqz
chriſtianam fidem in se possidet: qz si sic est:
ergo vt etiam ex alijs predictis rationib⁹ pro-
batum est: fides cuiuslibet est necessaria ad sa-
lutem. ¶ Tertio etiam probo vnica similitu-
dine. qz v3 necessarium est cuiuslibet ad salutē
qz fidem habeat de rebus non visis: z qz cre-
dat articulis fidei: z dictis chriſti z sanctorū
Nam legit i libro de morib⁹ phoz. qz Ipo-
cras z Socrates legem hanc indixerūt di-

scipulis suis: ut nunquā essent ausi in sententiis eorum querere: propter quid si simpliciter crederent: et esset eis pro ratione dicentis auctoritas. Quod si sic est. quod fides etiam adhibetur naturali scientie: quanto magis et deo adhibenda est fides: et diuina auctoritas honorari debet: cum simplici fide et credulitate absque inquisitione rationum: quod si non sit ergo apparet quod Ipcras et Socrates ceterique philosophi maioris auctoritatis et virtutis fuerunt quam ipse deus. Quod cum sit falsissimum: ergo dictis suis atque sanctorum maior debet fides adhiberi in infinitum: quam omnibus simul philosophis. Et contra oppositum facientes: et signa petentes vel rationes ad hoc ut credat: dominus terribiliter intonat Matth. 12. c. ubi cum quidam de scribis et phariseis dicerent. Magister volumus a te signum videre. Respondens ait illis. Generatio praua et adultera. signum querit et signum non dabitur ei: nisi signum Ione prophete: quia sicut Ionas fuit in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus: sic filius hominis erit tribus diebus et tribus noctibus in corde terre. Viri Miniuiti surgent in iudicio cum generatione ista: et condemnabunt eam: quia prius egerunt in predicatione Ione. Et ecce plus quam Ionas hic. Regina auster surget in iudicio cum generatione ista: et condemnabit eam: quia venit a finibus terre audire verba Salomonis et ecce plus quam Salomon hic. Item Matth. 16. cum Saducei non crederent: et signum de celo peterent. Christus respondit eis. Generatio mala et adultera signum querit: et signum non dabitur ei: et relictis illis abiit. hec ibi. Et contra tales infideles etiam Matth. 17. clamabat idem Christus dicens. O generatio incredula et peruersa: usquequo ero vobiscum usquequo patiar vos. hec ibi. Et qua similitudine etiam patet qualiter christi fides necessaria est cuilibet ad salutem. Quarto denique hoc probatur similitudine: quia Moyses et Aaron ex incredulitate puniti sunt a deo: nec voluit quod intrarent et ducerent populum ex incredulitate in terra promissionis: unde ad litteras dicitur Numeri 20. Dixitque dominus ad Moysen et Aaron. Quia non credidistis mihi: ut sanctificaretis me coram populo: non introducentis hos populos in terram: quam daturus sum eis. quod si ex incredulitate deus exclusit Moysen et Aaron a terra promissionis: ergo a similibus quicunque verum habitum fi-

dei christiane non habebit: seu dictis christi fidem non exhibebit: a celesti patria excludetur. Et ideo Ioan. 8. dicitur. Qui non credit verbo dei: ira dei manet super eum. Et Eccle. etiam. 10. dicit. In gente incredula exardescit ira mea: quam iram propter incredulitatem precipue in presenti vita. Zacharias pater Iohannis bapt. expertus est. de quo Luc. 1. dicitur. Ecce inquit Angelus: eris tacens: et non poteris loqui usque in diem quo hec fient. pro eo quod non credidisti verbis meis. hec ibi. Et de ira dei contra tales incredulos. Apoc. 21. dicitur. Timidis et incredulis: pars illorum est in stagno ignis ardenti et sulphure: que est secunda mors. hec ibi. Dignetur christiane infidelis. O christiane heretice. O christiane incredule et peruersae: qui nec credis: nec fidem habes. Ecce quod ira dei iugiter est super te. Ecce quod flagellum dei propinquum est tibi. Ecce deo certitudinem damnationis tue. O quot sunt qui christiani nomen habent: et sub fide christi stare videntur. qui tamen fidem ipsam non tenent: nec etiam per fidei sicut tenentur credunt euangelio: seu dictis Christi: doctorum: atque sanctorum. Contra tales clamat Hieronymus cominatorie in testamento suo dicens. Heu heu quot hodie sacro renati baptismate christiano fugiunt nomen: quibus foret melius non fuisse. Centuplo enim maior erit pena malorum christianorum: quam malorum paganorum. hec ille. Et predictis itaque auctoritatibus: rationibus: similitudine: atque exemplo. patet. qualiter cuilibet ad salutem necesse est: ut habitum fidei in se habeat: et insuper fidem exhibeat rebus non visis: nec non et dictis Christi atque sanctorum: ut quisque propter hoc possit effugere iram omnipotentis dei: atque iudicium eterne damnationis: quam fidem sanctissimam nobis concedat: a qua ira et iudicio eterne damnationis nos conservare dignetur omnipotens deus: qui et largitor fidei et iustus condonator est: quocumque libet infidelium: qui in trinitate perfecta vivit et regnat in secula seculorum. Amen.

¶ Feria sexta iterum de secunda excellentia seu de necessitate ipsius sacratissime fidei. sermo 13.

Amen cecidit

¶ in terram bonarum: ortum sancti fructum centuplum. Luc. 8. et in euangelio preterite dominice.

Et enim in precedenti sermone auctoritati-
bus: rationibus: similitudinibus: exemplo: ne-
cessitas sacratissime fidei monstrata fuit: tamē
quia tanta est eius necessitas: tot sunt que
eius maximam necessitatem ostendunt. q. qsi
nullus sermo explicari potest: nec aliquis in-
tellectus humanus percipere. Et ideo ut ta-
lis necessitas clarius appareat: vel habeatur:
et firmitus in humanis cordibus: fides ipsa ra-
dicetur: et complantetur: statim iterum in hac
die seu in hac setta feria: alium sermonē au-
reum et egregium: et maxime utilitatis: de ma-
xima necessitate ipsius fidei facere. Ultra igit
omnia supradicta que ostendunt fidei neces-
sitatem: probō iterum et demonstro: neminem
saluari posse etiam si omnibus moribus vir-
tutibus plenus esset: nisi habitum sacratissi-
me fidei: de quo loquimur actualiter in se ha-
buerit: quod etiā quintupliciter probō. Pri-
mo auctoritatibus. Secundo rationibus. Ter-
tio distinctōe. Quarto similitudine. Quin-
to exemplis. Primo probō auctoritatibus
q. fides Christi et de non visis: prout est de fu-
tura gloria: et eterna pena cuiuslibet est necessa-
ria ad salutem. Nam Grego. i. q. i. c. Cum
paulus. iquit. Cum paulus dicat. Fundamē-
tum aliud nemo potest ponere: preter id qd
positus est. v. s. Christus Iesus. Cōsequenter
probat: q. ubi Christus non est fundamen-
tum nullum potest esse boni operis sup. edifi-
cium. hec ille. Item Grego. 9. c. de summa
trīni. et sic catho. c. j. ait. Una est omnium fide-
lium vniuersalis ecclesia. c. quā nullus oīno
saluatur. In qua idem ipse sacerdos est et sa-
crificium. hec ibi. Item Apostolus ad Ro. j.
ait. Virtus enim dei est in salutem oīni cre-
denti: qui ex fide sunt benedicentur: cum fide-
li Abrahā in omnibus sumētes scutum fidei
et galeam salutis: et gladium spiritus: quod est
verbum dei. hec ille. Idē quoq. Apostolus
ad Gal. 3. ait. Scriptum est enim credidit
Abrahā deo: et reputatum est ei ad iustitiam.
Cognoscite ergo: quia qui ex fide sunt: hi sunt
filij Abrahę. prouidens autem scriptura: quia
ex fide iustificat deus omnes gentes: pronun-
ciavit Abrahę et benedicentur in te omnes ge-
tes: igitur qui ex fide sunt: benedicentur cum fi-
deli Abrahā. Quicūq. enī ex operibus legis
sunt: sub maledicto sunt. scriptus est enī. Maledi-
ctus omnis qui nō permansit in oībus

que scripta sunt in libro legis: ut faciat ea: Quā-
tū autē in lege nemo iustificabitur apud deū ma-
nifestum est: quia iustus ex fide uiuit: lex autē
nō ex fide: s. q. qui fecerit ea uiuet in illis. xps
nos redemit per fidem de maledicto legis. sa-
ctus pro nobis maledictus: quia scriptum ē.
Maledictus homo qui pēdet in ligno: ut in
gentibus Abrahę promissio fieret in Christo
Iesu: ut pollicitationem spiritus accipiamus
per fidem spiritus. hec ibi. Itē. 24. q. i. c. Qui
cūq. ab unitate fidei et societate Petri et
Pauli se separauerit: tales nec vinculis pec-
catorum absoluit: nec ianuam regni celestis i-
gredi poterunt. hec ibi. Aug. glo. super 2 se.
2. uidelz. Sponsabo te mihi in fide. ait. Sola
fides est: que in spirituali matrimonio aīam
deo copulat: et sibi sponsa facit. Et predictus
igitur auctoritatibus patet: qualiter supradic-
ta fides cuiuslibet est necessaria ad salutem.
Secundo hoc idem probō quattuor rationibus.
Primo ratione gratificationis. Secundo
operationis. Tercio ratione purificationis.
Quarto ratione acquisitionis. Primo
ratione gratificationis. Fundamentum ra-
tionis ponit phis. 9. ethico. 2. dicens. Bene-
ficiarius naturaliter amabilis et grat. et me-
moriam boni vtilis recepti erga benefactorem
suum esse tenetur. patet hec regula. Mā
canis ex quo panem seu nutrimentum accipit a
domino: ne sit ingratus venatur suum dñm
descendit: et pro ipso plerūq. morti se exponit:
atq. domum eius die noctuq. cōseruat. Si-
militer et filius carnalis: ne sit ingratus patri
suo carnali: obedit: sibi seruit: cūq. diligit: et
quod plus est ei fidem exhibet: q. sit pater ei?
et genuerit eum: cum tamen hoc ignoret: cū
nondum esset dum a patre generaret. Quo
presupposito: certum est a simili: imo a fortio-
ri: q. tenetur quisq. deum diligere: et ei serui-
re et obtemperare: et precipue ei fidem exhi-
bere. q. per ipsum et mediante ipso habuerit
esse: non tñ rationalis anime quā de nihilo
causauit: sed insuper esse corporis: quod sine
ipso formari non potuit: nec organizari: pro
eo q. et si sol et homo dicantur hominem ge-
nerare: tamen he due cause nihil per se pos-
sunt sine influētia et virtute prime cause: que
deus est. dicente phis. 8. phy. Dē agens agit
in virtute primi actui. Quod cōfirmās Au-
ctor: in lib. de causis dicit. Omne opationez

quam operatur causa scda operatur et causa prima. Et phs etiam. j. de celo et mundo. ait. A primo certe singulis cōdicatum est esse et vivere. his quidē clari⁹: his obscurius. hec ibi. Et de hac fide patri celesti exhibenda: cū etiā exhibearur parentibus carnalib⁹. dicit Greg. in. 4. dialogorū ad lram. Audacter dico quia sine fide nec infidelis uiuit. Si enim eundē infideles percunctari uoluerō quē patres uel quā matrem habuit. protinus rīdet illū atq; illam: quē si statim requiram utrum nouerit quādo conceptus sit: uel uiderit qm̄ natus fuerit: minime uel uidisse uel nouisse fatebitur: et tñ qd non uidet credit. Si igitur de ipso suo corpore uisibile: qd minime uidetur credunt cur inuisibilia non credunt que corporaliter uideri non possunt. h ille. Si igitur christiane nunquid crīs peior carnalibus filiis: imo et ipsis animalibus brutis: que etiam ut sic dixerim per quādam fidem currunt ad parentes suos: cum tñ aliquā scientiam non habent: profecto cū carnalēs filij et animalia bruta hanc fidem prestent parentibus suis: a fortiori quisq; eandem fidem tenetur impendē p̄ri celesti. de quo Matt. 23. Sal. ait. Un⁹ ē enim pater uester qui in celis est. Ad qd faciendum p̄pba nos hortatur dicens. Venite adoremus et proci. ante deum: ploremus coram domino qui fecit nos: q. i. ē. d. de. n. nos autem po. eius et o. p. eius. Et Apoc. dī. Adorate deum. s. per fidem: qui fecit celum et terras: mare et omnia que in eis sunt. Quod totum confirmans Lac. lib. de ira dei. et ultra dicit. Nemo uani loquentia phorū inductus ad contēptum dei crudiat qd est maximum nephas: debemus hunc et amare qd pater est et uenerari qd dñs: et honorificare qd bñfic⁹ et metuere qd scuerus. utraq; persona in conuerabilis: quis salua pietate non fidem prestat: non diligit animē sue parentem: aut qd impune contēpnat eum: qui rerum dominator habeat in omnes ueram et eternā p̄tātē. Si patrem consideras: ortum nobis ad lucē qua fruimur subministrat: per illum uiuim⁹ per illum in hospiciū huius mundi intrauimus. Si deū cogites: ille nos innumerabilibus copiis alit: ille sustentat: in hui⁹ domo habitamus: huius familia sumus. Et si minus obsequens qd decebat: minusq; qd officiosa dñi et p̄ntis immortalia merita posebant: certe plurimum proficit adueniam con

sequendam: si cultum eius notioneq; reneamus: si obiectis humilibus terrenisq; tā rebus q̄ bonis celestia et diuina sempiterna meditemur. quod ut fatere possumus: de⁹ nobis sequendus est: deus adorandus: et diligendus est: qm̄ in eo est materia rerum: et ratio virtutum: et fons bonorum. hec ille. C Scdo etiam probō ratione operationis. seu ordinationis operum. qd fides de bonis futuris nō uisit et eternis: cuiuslibet est necessaria ad salutem. Fundamentum rationis ponit phs. 2. phyli. di. Cognitio finis omni opanti necessaria est: quia finis est cuius causa fiunt. alia: et causa finalis est causa propter quod. hec ibi. Clarum est enim qd nisi agricola cognoscat finem lucri in laborando possessiones: neq; p̄poneret se ad ipsas possessiones. Sed quia cognoscit lucrum: ideo ipsas coluit: et p̄ tūc nullam aliam artem exerceat: pro eo qd talis labor possessionum simpliciter acquirit finem intentum eandem possessionum: quicūq; sunt fructus. Quo presupposito certum est qd cum sint diuersi fines: propter quos diuersi diuersa opera faciunt: ut. j. ethico. colligitur. Unus tamen inter ceteros est finis supernaturalis cuiuslibet rationalis anime omnia simul bona in se continens. De quo Boetius prosa scda tertij lib. dicit. Omnis mortalium cura quā multiplicium studiorum labor exercet. diuerso quidē calle procedit. Sed ad unū tamen beatitudinis finem nititur peruenire. Id autem est bonum quo quis adpro nihil ulterius desiderare queat. quod quidem est omnium summū bonorū cunctaq; intra se bona continens. hec ibi. Qd si sic est. qd tñ finis uite humane est simpliciter bonum futurum et non uisum. igitur per fidem necesse ē in ipsum credere: ipsumq; cognoscere: ut scz quisq; possit ordinare actus suos et operatio nem ad illum finem: quo non cognito: tunc operabitur propter alium finem seu beatitudinem. Quod confirmans phs per similitudinem. j. ethico. dicit. Sicut se habet signum ad sagittantes: sic se habet finis ad opantes. Sed clarum est qd facta uarietate in signo: fit etiam uarietas in sagitando: pro eo qd si signum ponitur sursum: et sagitta mittit sursum: si deorsum: deorsum: si dextrorsum: dextrorsum: et si sinistorsum: sinistorsum. Sic ergo a simili posita uarietate: in fine: necessario quis sequitur diuersitatem operum in

actibus vite sue. Sic et medicus diuersis infirmitatibus ordinat diuersas medicinas. Et sic etiam videmus per experientiam: quod avarus cuius finis est diuitiarum copia: eo modo vivit. sicut in varijs artibus mercantijs: et contrariis feneratoriis: quo possit melius finem illum consequi. sicut diuitias congregare. Carnalis insuper cuius finis est voluptas carnis: et delectatio: etiam eo modo vivit et ordinat omnes actus suos: atque vitam: quo magis experiri possit finem delectationis sue. Superb⁹ autem qui in honore: vanis dignitatibus et excellentijs finem suum esse existimat: studet ad ea sectanda: per que facilliter possit consequi finem quem intendit: hoc idem facit gulosus: cuius finis est in gule delectatio: quoniam eo modo vivit querendo. sicut exquisitas delectationes: atque pinguioribus cibis: qui reperiuntur ad macellum: ut sic delectationem suam consequatur de quibus Apostolus ait. Quorum deus venter est. Huc simul omnia moralis Gregorius confirmans in omelia plurimorum martyrum sic dicit. Omnia namque que ad usum vite accipimus: ad usum conuertimus culpe. Sed cuncta que ad usum praunitatis infleximus: ad usum nobis reuertuntur ultionis. Tranquillitatem quippe humane pacis: ad usum vertimus vane securitatis: peregrinationem terre pro habitatione dileximus patrie salutem corporum: redigimus in usum vitiorum: vbertatis abundantiam non ad necessitatem carnis: sed ad peruersitatem intorsimus voluptatis. Ipsa serena blandimenta aeris: ad amorem nobis seruire coegimus terrene delectationis. Iure igitur restat: ut simul nos omnia seriant: que simul omnia vitijs nostris male subiecta seruiebant: ut quot prius in mundo incolumnes habuimus gaudia: tot de ipso postmodum cogamur sentire tormenta. hec ille. Ne igitur aliquis erret in operibus suis: dum errat in fine: non proprio: necesse est quod finem simpliciter supernaturalem de rebus futuris et non visis precognoscat: ut omnes eius actus et operationes ad illum finem dirigat: quod finis supernaturalis: cum aliter cognosci non possit: nisi per simplicem et solum habitum fidei: ergo per consequens concluditur: quod fides cuilibet est necessaria ad salutem. Quod vtrique Augustinus confirmans lib. 16. de ciuitate dei dicit. Quid agat seu quo tendat ut ad beatitudinem humana perveniat infelicitas: nescit

si divina non ducit auctoritas. hec ibi. Tercio probo fidem esse necessariam ad salutem ratione purificationis. v. peccatorum. Fundamentum rationis ponitur de consecra. dist. 4. c. Non potest quis vite celestis gloriam accipere: nisi purgatus fuerit ab omni sorde peccati. hec ibi. Quod etiam confirmans Sal. ait. Matth. 5. c. Beati mundo corde: quoniam ipsi deum videbunt. Quo presupposito v. q. nulla anima poterit videri deum: in cuius visione: hominis beatitudo simpliciter consistit: nisi sit mundissima et purgatissima ab omni labe peccati. certum est quod quisque pretermittens Christo et virgine gloriosa post inobedientiam primi parentis incidit in maculam et culpam originalis peccati. dicente Augustino lib. de fide ad Petrum. Et ponitur de consecra. dist. 4. c. firmissime tene et nullatenus dubites omnem hominem: qui per concubitum viri et mulieris concipitur: cum originali peccato nasci: peccati subditum: mortisque subiectum: et ob hoc naturaliter nasci ire filium. de quo Apostolus dicit. Erasmus natura filij ire sicut et ceteri homines. hec ille. Quod confirmans Gregorius super Ero. et ponitur a magistro sententiarum in 3. distin. 30. c. Sed quod dicit. Omnes in peccatis nati sumus: et ex carne delectationis concepti omnes culpam originale nobis contrahimus: unde et voluntate nostra peccatis implicamur. hec ille. Quod si ut patet omnes maculam originalis culpe contrahunt: cum qua impossibile est videre deum nisi purgatur. clarum est quod cum nihil seipsum expellat et corumpat: necessario propter hoc requiritur aliqua virtus: qua mediante macula tantum peccati originalis quam etiam actualis ab anima purgatur. Sed manifestum est: quod nulla macula peccati moralis expelli potest ab anima nisi mediante habitu sanctissime fidei. dicente Augustino de consecra. dist. 4. c. firmissime tene. Omnes inquit nascimur filij ire. i. peccati: a qua ira non videri liberatur nisi per veram fidem mediatoris dei et hominum hominis Jesu Christi. hec ille. Quod confirmans Salomon prover. 15. ait. Per misericordiam et fidem purgantur peccata. Et ad Roma. 5. Apostolus ait. Iustificati igitur ex fide pacem habemus ad deum: per Jesum Christum dominum nostrum: per quem et accessus habemus per fidem et gratiam istam in qua stamus: et gloriam in spe glorie filiorum dei. hec

di. Et Actuum. 15. dicitur. Fide purificans corda eorum. Et Apostolus. In omnibus sumētes scutum fidei in quo possitis omnia tela nequissimi ignea. s. peccata eringere. Quod si ut claruit videri non possit deus nisi anima sit purgatissima ab omni labe peccati: talis purgatio fieri non potest nisi mediante fide. cōcluditur necessario: q. fides xpi post peccatum primi parentis semper fuit est et erit cuilibet necessaria ad salutem. Quod totum confirmans Hugo in suis sententiis prout recitat Alexā. de ales in 3. parte summe: in tractatu de fide. dicēs. Infirmetas et egritudo humane fragilitatis respectu originalis peccati: non potest ad deum dirigi nisi per fidem. Erant inquit tria quedam. s. corpus: spiritus: et deus. et corpus quidem mundum erat. Anima spiritus: et ipsa anima in medio quodam erat habens ex se mundum intra se debet et acceperat oculum quo extra se mundum: et ea que in mundo erant videret et h erat oculus carnis. Alium oculum acceperat quo scipsa: et ea que in scipsa erant videret: et h erat oculus rationis. alium rursus oculum acceperat quo intra se deum videret et ea que in deo erant: et hic est oculus quidē contemplationis extinctus est ut nihil videret: oculus vero rationis lippus effectus est ut dubie videret solus. Oculus carnis in sua claritate permansit. homo ergo qui habet oculum carnis: mundum videre potest et ea que in mundo sunt. Item quia oculum rationis ex parte habet amissum. Similiter ex parte ea que in animo sunt videre potest: q. verō oculum contemplatiōis non habet: deū neq. ea que in deo sunt videre potest: et precipue cum impediatur per maculam tam actuales q. originalis culpe: propter quod necesse ē: q. si sol iustine videri debet: habitus fidei purget ab anima omnem peccati maculam: sicut qua fide nec anima purgari potest a culpa: nec insuper maiestatem dei intrari. h. Hugo. C. Quarto deniq. probō fidem xpi cuilibet fore necessariam ad salutem ratione acquisitionis. videlz. honoris seu premij vite eterne. Fundamentum rationis ponit pbs 4. ethicor. dicens. Honor est simpliciter premium virtutis: et attribuitur bonis. Quo presupposito: q. merces mundani honoris nulli digne impenditur: nisi ei qui in se habuerit virtutis meritum. certum est: q. a si-

militimo a fortiori honor vite eterne qui infinitum omnem simul mandatum bonorem excedit: nulli dat vnq. a iustissimo deo nisi prius in se virtutem ad hoc meritorium habuerit. Sed manifestū est: q. h. fm Bern. iuxta mensuram amoris et caritatis in hac vita detur a deo in vita futura mensura ceteris honoris: tamen clarissimum est: q. fidei habitus non dico tempore: sed natura et ratione habitum caritatis precedit: imo fides comparatur ad caritatem: sicut dispositio pcedens ultimam formam. et ideo sicut subiectum materie nō potest aliquid agere in virtute forme nisi sit dispositio formam pcedens. Sic a simili nec caritas potest vnq. mereri honorem superne patrie: nisi pcedat dispositio fidei sanctissime. q. si sic est: cōcludo per consequens: q. fides cuilibet est necessaria ad salutem: pro eo q. sicut nec natura tanq. materia: nec fides tanq. dispositio possunt producere actum meritorium eterne vite sine caritate: sic nec ipsa caritas potest vnq. producere actum meritorium sine fide quia remotiora fide tanq. quedam pambulatio dispositione: remouetur etiam et forma caritatis: sic et per consequens meritum eterne vite. Et q. fides sit causa meriti eterne vite: et per consequens sit necessaria cuilibet ad salutem. probat Tho. scda scde. q. 2. arti. 9. in corpore qōnis. dicēs. Actus humani sūt meritorij in quantum procedunt a libero arbitrio moti a deo per gratiam. vnde omnis actus humanus: qui subijcitur libe. arbitri. si sit relatus in deum potest esse meritorium ipsum autem credere et fidem habere est actus intellectus assentientis veritati diuine ex imperio voluntatis a deo moti per gratiam et sic subiacet libe. arbi. in ordine ad deum: propter quod actus fidei summe meritorius inuenitur. hec ibi ad litteram. Adde etiam q. tanto magis fides meretur maiorem honorem in celesti patria: quanto intellectus humanus captiuatur supra omnem suam naturam ad credendum sibi prorsus incognita: cum fm pbs. 3. de anima. Voluntas fm naturam nunq. fertur: nisi in sibi naturaliter cognitum: sed in hoc voluntas imperat intellectui: vnde quando intellectus dicit de corpore resuscitando: cum pbs in post predicatione. A primatione ad habitum impossibilis est regressus per naturam: tunc volun-

tas respondet intellectui. di. Et si per naturam non intelligis corpus resuscitatum: nolo tamen amore dei: q̄ super naturam per fidem hoc credas: quod utiq̄ credere cum sit supernaturale est: precipue meritorium bonoris celestis patrie: que omnia confirmans Augustinus super Ioan. dicit. Sicut in radice arboris nulla prius apparet species fructus et pulchritudinis: et tamen quicquid est in arbore decoris fructus et pulchritudinis ex illo procedit. Sic ex fidei humilitate: quicquid virtutis: quicquid meriti: quicquid vel beatitudinis anima susceptura ē ex fidei fundamento procedit. hec ille. Et q̄ honor seu possessio eterne hereditatis per virtutem fidei acquiratur: et per consequens fides sit necessaria ad salutem: etiam sic patet. Nam certum est q̄ legitimi filij sunt naturaliter possessores paterne hereditatis. Sed manifestum est: q̄ homo per fidem fit legitimus dei filius. dicente Apostolo ad gal. 3. Omnes vos filij dei estis per fidem Christi Jesu. Et Jo. pmo dicitur. Dedit eis potestatem filios dei fieri: his qui credunt in nomine eius. Et. i. Ioan. dicitur. Omnis qui credit: qm̄ Jesus est Christus ex deo natus est. Et Ioan. 13. dicitur. Dum lucem habetis. s. fidei: credite in luce. s. Christum: ut filij lucis sitis. Et. i. Jo. 3. dicitur. Videte qualem caritatem dedit nobis deus: ut filij dei nominemur et simus. s. per fidem s̄m glo. Si igitur ut patet quisq̄ per virtutem fidei fit filius dei: ergo per consequens per fidē fit quisq̄ heres eterne glorie. dicente Apostolo ad Roma. 8. Nō enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore. S; accepistis spiritum adoptionis filiorū dei: in quo clarissimus abba. pater. Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro q̄ sumus filij dei. s. per fidem. Si autem filij et heredes: heredes quidem dei: coheredes aut Christi. h. ibi. Et Jac. 2. dicitur. Nōne deus elegit pauperes in hoc mundo divites in fide et heredes regni. Et predictis igitur quatuor rationibus clarissime patet qualiter fides sanctissima cuilibet est necessaria ad salutem. Tertio h. idem probō vnicā distinctione Ricar. in prologo p̄mi sen. di. Cum queritur an celestia et divina mysteria sine virtute fidei p̄hic studio fiant nobis cognita et manifesta. Respondeo q̄ non. triplici rōne vel respectu. Primo propter eorum subli-

mitatē. Secō propter nostre carnis corruptibilitatē. Tertio ppter voluntatis perversitatem. C. p̄mo dico q̄ divina mysteria non possunt a nobis ali cr q̄ per fidem cognosci: propter eorum subtilitatem. Nam sicut motus: et tempus: et prima materia sunt nobis abscondita: eo q̄ ex parte sua sunt parum cognoscibilia: propter suam in essendo debilitatem. Sic e converso. Mysteria divina: que ex parte sua maxime sunt cognoscibilia: tamen nobis sunt abscondita: propter suam in essendo sublimitatem. Unde Avic. vi. naturalium. c. 5. dicit. Res sublimissimas non potest intellectus apprehendere: quia excedunt eum. Que vero sunt debilis esse: ut motus: tempus. et prima materia: difficile est intelligi: eo q̄ sūt debilis esse. Hinc bene dicitur Ecclesi. 4. 3. Multa sunt abscondita maiora his. i. multa vera de deo: maiora his supple que cognoscimus in his inferioribus. Hinc p̄hs. xi. de animalibus. dicit. Opinio nostra et sermo in substantia divina vna est et pauca: vna propter paucitatem eorum: que cognoscimus de ea: pauca propter cognitionis debilitatem. Confirmat h. Lactantius i. 4. divi. institu. adversus gentes loquens de p̄his. Sed neq̄ inquit adepti sunt quod volebant: et operam simul atq̄ industriam perdiderunt: quia veritas. i. archanum summi dei qui fecit omnia: ingenio ac proprijs sensibus non potest comprehendī: alioquin nihīl inter deum hominemq̄ distaret: si consilia atq̄ dispositiōes illius maiestatis eterne cogitatio assequeret humana. hec ille. C. Secō divina mysteria sunt nobis abscondita: propter nostri cordis corruptibilitatem. Quia enim nostrum intelligere in hac vita s̄m cōmune legem dependet a ministerio viriū sensitiuarū: que organīs corporalibus sunt alligata: ita ut s̄m q̄ dicit p̄hs. 3. de anima. Intelligere et considerare corumpuntur aliquo quodam corrupto interius: in organo. s. memorie vel imaginatiue. Et iterum: quia potentia intellectiva est nostri corporis forma: et forma impeditur in actu suo: non tñ propter indispositionem materie in quā agit sed etiam propter indispositionem materie quā perficit. Ideo hac duplici causa corp⁹ qd corumpitur aggravat animam. Sapient. 9. ut minus possit intelligere divina. Unde sapientia divina: ut dicitur Job. 28. abscondita

est ab oculis omnium viuentiū. In corpore corruptibili: q̄ sic dicit Grego. in 8. moralium. Q̄diu hic mortaliter viuimus: videri p̄ qualdam imagines deus potest: sed per ipsas nature sue sp̄es nō pōt supple: nisi ex privilegio speciali. hoc ideo dico: quia Augustinus in antepenultima q̄one ad Orosium loquens de raptu Pauli. di. Ad hec p̄fecto pueniat Paulus: vt deum sic in ista vita videret: sicut sancti post hanc vitam videbūt. hec Ric. Tertio diuina mysteria multis sunt abscondita propter sue voluntatis peruersitatem. Qm̄ enim per peccatum anima elongatur a p̄e luminum: propterea minus intellectus illuminatur: et consequenti in diuinorum cognitione impeditur. De hoc potest exponi q̄d dicitur deuterono. 32. in persona domini. Abscondam faciem meam ab eis. Et subdit Generatio enim peruersa est. i. propter hanc peruersitatem abscondita sunt ab eis multa de deo. h Ricar. ad litteram. Et qua etiam distinctione patet: q̄ triplici predicto respectu diuina mysteria non aliter a nobis q̄ per fidem cognosci possunt. Quarto etiam probō fidem cuiuslibet fore necessariam ad salutem etiam vnica similitudine. Boetius in lib. de disciplina scolarium. dicit. Impossibile est aliquem discipulum vtilem doctrinam accipere: nisi prius magistro exhibuerit fidem. hec ille q̄d si sic ē: ergo a simili: nec quisq̄ homo erit vnq̄ discipulus eterne glorie: nisi prius exhibuerit fidem ipsi deo: et regi eterne glorie. Quinto deniq̄ probō exemplis fidē cuiuslibet esse necessariam ad salutem. Et primo exemplo primi parentis atq̄ Angelorum: q̄ ante eorum beatitudinem fidem necessario habuerunt. prout Tho. ad litteras ponit sc̄da sc̄da. q. 5. articu. 1. in corpore q̄onis. Et in p̄ma parte summe. q. 94. arti. 1. in corpore q̄onis. Oppositum tamen tenet dominus Bona. in 2. distinc. 23. articu. 2. q. 3. in corpore q̄onis. Qui ibi asserit primum parentem in statu innocentie non habuisse fidem: potes ibi videre si vis. Cum quo Bonauctura etiam tenet Alexan. de ales in 3. parte summe. q. 80. memb. 3. in. q. vbi querit: vtrū in Adā et in Angelo ante peccatum fuerit fides. vbi et sic dicit. Cum queritur: an in Adam ante peccatum: seu in angelis ante confirmationē fuerit fides. Respondeo q̄ Adam in primo statu non habuit fidem in ratione fidei.

Et hoc patet si quis considerat comparationem cognitionis que per fidem est: et cognitionis que erat in Adam ante peccatum ad cognitionem glorie. Cognitionis enim que est per fidem euacuatur adueniente gloria. Cognitionis vero Ade de deo non euacuaretur adueniente gloria. sed steteret: l3 perficetur. Ad id autem quod obijciatur: dicendum q̄ sicut dicitur sol videri multipliciter. Vno modo in speculo. Alio modo in nube. Tertio modo in aere luminoso. Quarto modo in se ipso. Sic est distinguere visionem dei multiplicem. Vna est visio in speculo: que est visio per fidem: et hec est infima. Alia est visio dei in seipso: et hec est per speciem. Et hec est suprema. Et inter has duas est accipere duas medias. Vnam que est visio dei in imagine simpliciori: velut in aere luminoso habere visionem solis. Et hec est superior. Alia que est in imagine obscuriori: et compositioni sicut est visio solis in aere vmbroso: solis: et in nube: et hec est inferior. Dicendum ergo sine preiudicio: q̄ visio Angeli et hominis ante peccatum respectu dei non erat in gradu supremo qui est glorie. Nec in gradu infimo: qui est fidei. Sed in medio: sed differenter: quia cognitio angelica ante peccatum respectu dei: luculentior et luminosior erat: q̄ cognitio hominis: cum Angelus esset separatus ab omni corporea materia. homo vero non: neutrorum tamen cognitio erat per speciem vel per fidem. h Alexan. ad litteram. tene quā vis opinionem. Sufficit pro nunc ad propositum meum: q̄ siue primi parentes: siue Angeli fidem habuerint: vel ante: vel post manifestum est q̄ fides a fortiori est in cunctis ceteris hominibus a deo illuminatis: et sic est necessaria ad salutem. Alia plura exempla de antiquis patribus fidem habentibus ponit Apostolus ad hebreos. xi. di. Est autem fides sperandarum substantiarum rerum: argumentum non apparentium. In hac enim testimonium consecuti sunt senes. Fide etiam plurimam hostiā Abel q̄ Cain obtulit deo: per quam testimonium consecutus est eē iustus: testimonium perhibente deo muneribus: et per illam defunctus adhuc loquitur: fide Enoch translatus est: ne videret mortem: et non inueniebatur: quia transiit illuz de fide. Hoc respōso accepto: de his que adhuc non videbantur: metues aptauit archam in

quāda m
da q̄ m
ag ne dem

salutē dom' huc: p' quā dānauit mūdū: iusti-
tie que per fidē est: heres est institut' fide vo-
catus. Abraam obediuit in locum exire: quē
accepturus erat in hereditatem. et exiit ne-
sciens quo irct. fide demorat' est in terra re-
promissionis. tanq̃ in aliena in casulis habi-
tando. cum Isaac et Jacob coheredibus re-
promissionis. eiusdem. Expectabat enim ci-
uitatem habentem fundamenta eius cuius
artifer et conditor deus. fide etiam ipsa Sar-
ra sterilis virtutem in conceptione sanis ac-
cepit. etiam preter tempus etatis: quoniam fi-
delem credidit esse cum qui repromiserat. p-
pter quod et ab vno orti sunt. et hoc emortuo
tanq̃ sp̃dera celi. in multitudinē. et sicut are-
na que est ad oram maris innumerabilis.
Iuxta fidem defuncti sunt omnes isti. nō ac-
ceptis repromissionib'. S; a longe eas aspi-
cientes et salutantes: et consistentes. quia pere-
grini et hospites fuerunt super terram: fide
offerebat Abraam. Isaac cum tentaretur. et
vni genitum offerebat in quo susceperat re-
promissiones. ad quem dictus est. quia in Isa-
ac vocabitur tibi sanctus. arbitrans quia et a
mortuis suscitare potens est deus. fide etiam
de futuris bñdixit Isaac Jacob et Esau.
fide iacob moriens singulos filiorum Jo-
seph benedixit. et adorauit fastigium virge ei'.
fide Joseph moriens de protectione filio-
rum Israel memoratus est. et de ossibus su-
is mandauit. fide Moyses natus occultatus
est tribus mensibus a parentibus suis.
eo q' vidissent elegantem infantem: et non ti-
muerunt regis edictum. fide Moyses gran-
dis effect'. negauit se eē filiū filie pharaonis.
magis eligens affligi cum populo dei. q̃ tē-
poralis peccati habere iocunditatem. maio-
res diuitias estimans thesauro egiptiorum
in properium xp̃i. aspicebat enim in remune-
rationem: fide reliquit egiptum non veritus
animositatem regis. Inuisibilem enim tan-
q̃ videns sustinuit. fide transierunt filij isra-
el mare rubrum. tanq̃ per aridam terram
quod experti egiptij deuorati sunt. fide mu-
ri hiericho corruerunt circuitu dierum se-
ptem. fide Raab meretrix non periit. cum
incredulis excipiens exploratores cum pace.
Et quid adhuc dicam? deficiet enim me tē-
pus enarrante de Bedeon: Barach: Sam-
son: Iepht: David: Samuel: et alijs proph-

tis. q' p' fidē vicerūt regna: opati sunt iusticiā
adepti sūt repromissiones: obtinuerūt ora le-
onū: extinxerūt ipetū ignis. effugit acie gla-
dij. conualuerunt de infirmitate: fortes facti
sunt in bello: castra verterunt exterorum. ac-
ceperūt mulieres de resurrectione mortuos
suos. Alij autem dissentī sunt: non suscipien-
tes redemptionem. ut meliorem inuenirent
resurrectionē. Alij vero ludibria et verba ex-
perti. insuper et vincula et carceres: lapidati
sunt. secti sunt. tentati sunt. in occisione gladij
mortui sunt. Circuierunt in melioris: et in pel-
libus caprinis: egentes: angustiat: afflicti: qui-
bus dignus non erat mundus. In solitudi-
nibus errantes. et in montibus. et in spelun-
cis et cauernis terre. Et hi omnes testimo-
nio fidei probati. non acceperunt repromissio-
nem deo pro nobis melius aliquid prouide-
re: ut non sine nobis consumarentur. hec ibi.
ad litteram. Ex predictis igitur auctoritati-
bus: rationibus: distinctione: similitudine:
atq; exemplis. clarissime patet necessitas sa-
cratissime fidei: quā fidem sacratissimā simul
cum operib' nobis concedere dignetur. caput
et auctor fidei: Iesus xp̃s qui viuit et regnat
semper benedictus in secula seculorū. Amen.

C Sabbato post dominicā seragessime de
causē necessitatis fidei.

Emen cecidit

In terram bonam: et ortum se-
cit fructum centuplū. Luce. octa-
uo. et in euangelio preterite do-
minice. Quāuis satis clare in duobus pree-
dentibus sermonibus necessitas ipsius fidei
sacratissime monstrata sit. tamen in presenti
feria que est sabbatū et dies requiectionis di-
citur recreationis gratia. aliū sermonē bre-
uissimū et pulcherrimum. de eadem necessi-
tate ipsius fidei facere decreui. Qui sermo ut
predixi erit ita pulcher sicut et breuis. Nam
recordor cum in scholis omnē. q' in lectioni-
bus sabbatiuis magister meus. tam ceteris
scolaribus q̃ mihi dicere solebat. Zilioli le-
ctio sabbatina debet esse pulchra et paruuli-
na. Volēs igitur in hac feria simpliciter cau-
sam necessitatis ipsi' fidei declarare. ut eius-
dem fidei necessitas clarior appareat: sermo-
nem nostrum per modum cuiusdam questio-

nis faciemus. Que vñqz questio de causa ne
necessitatis fidei talis erit.

C De causa potissima necessitatis sacratis-
sime fidei.

Igitur qritur que sit potissima cau-
sa. quare deus habitus fidei superna-
turalem anime rationali infundat.

Ante responsionez huius quesiti. quero & pe-
to. an deus ipse naturalit. & sine aliquo habi-
tu fidei infuso. sit intelligibilis a qualibet ra-
tionali creatura. Et manifestum est q sic. q
deus etiam naturaliter sine alio habitu fi-
dei possit intelligi & cognosci. tripliciter pro-
bo. Primo auctoritatibus. Secundo ra-
tionibus. Tercio exemplis. **C** Primo pro-
bo auctoritatibz. Nā Plato in Timæo dicit
De⁹ est principiu omniū naturarum: lumen
omniū rationum: finis omniū actionum. si-
ne quo nihil subsistit: natura scientia instru-
it. et nulla operatio expedit. hec ille. Quaz au-
toritatem verbaliter ponit et recitat Augu-
stinus in libro de ciuitate dei. Item Boetius
prosa decima. tertij libri dicit. Deus esse cō-
munis omniū animorū conceptio. probat.

Idem etiam confirmat Damascenus libro
primo. di. Deum esse omnis appetitus pro-
clamat: et deum non esse nulla natura pro-
ficetur. Ex quibus auctoritatibus patet: qua-
liter deus cognoscibilis est ab humano intel-
lectu. etiā sine alio habitu fidei infuso. **C** Se-
cundo hoc idēz probo triplici ratione. Primo
rōne prioritatis. Secundo ratione mo-
bilitatis. Tercio ratione rationabilitatis.

C Primo ergo probo rōne prioritatis. Fun-
damentum rationis ponit Lōmentator libro
de substantia orbis. di. Priori non posito qd
posterius est: causa et ratio posterioris nun-
qz erit. Patet hec regula per exemplū Au-
gust. vicesimosecūdo de ciuitate dei. di. Sēp
enim semē et fructus causa & arbor precedit
nec vñqz filius erit: nisi sit & pater. Hec ille.

Preterea lumen in aere non erit: si sol tan-
qz eam non precedat. Item si Adam prius
homo non fuisset. nec per consequens etiam
Abel et Cayn simul cuz omni posteritate nū-
qz eē potuissent. Quo p̄supposito peto a quo
sint facta quattuor elementa. Item septē pla-
nete. videlz. Luna: Mercurius: venus: Sol:
Mars: Jupiter: atqz Saturnus. Similiter

tria firmamenta. videlz celum stellarū cura
suis syderibus. celum cristallinum. celū em-
pireum. cum omnibus contentis in eis. Et
clarum est. q hec omnia non se fecerunt. q
si sic est. ergo tanqz quidam effectus postērio-
res habent et habuerunt aliquā causam a q
descenderunt. Sed cum talis causa non pos-
sit aliqd aliud intelligi nisi de⁹. ergo per dse
quens deus naturaliter per suos effectus et
creaturas etiam sine alia fide infusa ab hu-
mano intellectu intelligi potest et cognosci.
q si forte aliquis deū negaret. necesse ēēt om-
nino. q sicut deficiente primo parente simul
deficeret et omne genus humanū. Sic a si-
mili deficiente deo. quod omniū rerū est crea-
tor non esset villa creatura. Sed cum impos-
sibile sit. q non sit creatura. ergo impossibile
est q non sit creator creaturarū. q si creator
est: ergo per consequens & deus a quo simul
omnes creature tanquā quidam effectus de-
scenderunt. Quod bene confirmans philoso-
phus p̄mo de celo et mundo ait. Ab vno pri-
mo ente cōmunicatū est singulis rebus esse
et viuere. Et primo de regi. p̄inci. dicit. Bo-
nitas dei causa fuit factionis mundi et origi-
nis omniū rerum. Cuz quo concedans Bo-
etius metro sermo tertij libri. ait. Omne ho-
minū genus in terris simili consurgit ab or-
tu. Vnus enim rerū pater est. vnus qui cum
cta ministrat. Ille dedit p̄beo radios & sy-
dera celo. Hinc clausit mēbris animos cel-
sa sede petitos. Mortales igitur cunctos edi-
dit nobile germen. Quid genus & proavos
strepitis: si primordia nostra. Auctoremqz de-
um spectes. nullus degener extat. Nī vicijs
peiora fouens propriū deserat ortum. hec il-
le. **C** Secundo etiam probo ratione mobili-
tatis. q deus etiā sine habitu fidei naturali-
ter est cognoscibilis ab humano intellectu.
Fundamentum rationis ponit philosophus
quinto phisicorū di. Omne quod mouet ab
alio mouetur. quoniā motus requirit quicqz
scilz mouens: proximū mobile: tempus: & pre-
ter hec terminū a quo: & terminū ad quem.
Ista enim altera sunt ab inuicem. hec ibi. Et
tertio de anima dicit. Tria requirūt ad mo-
tum. scilz mouens: motum: & organum motus.
Duplex est autem motus. scilz mouens im-
mobile. quod est appetibile: et mouens mo-
tum. quod est potētia appetitiua anime. hec

De. Quo presupposito. videlz q̄ omne quod mouetur ab alio mouetur: certum est q̄ se-
premi planete cum non habeant animā cos mouentem. contra aliquos philosophos op-
positum dicentes. prout dicit ad litterā Tho-
mas prima parte. quest. 70. arti. tertio. in cor-
pore quest. Et insuper hoc idem egregie con-
firmat sanctus Bonauentura in secūdo di-
stinctione. i. 4. arti. tertio. quest. p̄ma. et secūda
ergo mouetur a deo principaliter: quibus secū-
dario ab aliqua speciali intellia. idest ab ali-
quo angelo. Quod si sic est. ergo per motum
orbium atqz syderum. deus naturaliter esse
cognoscitur absqz aliquo habitu fidei. Quaz
rationem dominus Bonauentura vbi sup.
videlz distin. i. 4. articulo. tertio. q. p̄ma. in cor-
pore quest. verbaliter formans dicit. Cum q̄
ritur an exemplū immediate mouetur a deo
Respondet q̄ in omni operatione rerum.
Deus operatur intime et immediate. Cum
dei voluntas. Sicut dicit Augustinus sit cau-
sa prima et summa omniū specierum et mo-
tionū. In aliq̄ibus vero sic operatur et mo-
uet. ut virtutem agendi et mouendi cōmuni-
cet creature. Et prima quidem dicuntur mi-
rabilia. Et Secunda vero naturalia vel vo-
luntaria q̄rum ad egressum. Quando ergo
queritur vtruz motus primi mobilis imme-
diate sit a deo. non est questio vtrum virtus
diuina intime operetur et immediate ad il-
lam mutationem exercendam. quia sic nihil
mouetur nisi ipse moueat et cooperet verita-
ti notius. Quod testatur Boetius metro. 9.
tertij libri. di. Qui perpetua mundum ra-
tione gubernas. Terrarū celiqz sator qui tē-
pus ab eio. Preiubet: stabilisqz manēs das
cuncta moueri. Sed est questio. Vtrum mo-
tus primi mobilis sit a deo tanqz a tota cau-
sa. An simul cum virtute diuina mouēte mo-
ueat aliqua virtus creata. Et ad istāq̄dē sa-
tis de plano responderi potest. Cum motus
ille sit natus conuenire virtuti finite propter
sui successionez: et diuina bonitas ad sui ma-
nifestationem cōmunicet creature. quod ipsa
nata est suscipere. quod deus primū mobile
mouet mediāte aliqua virtute creata. utpu-
ta angelo. sicut et alia mobilia. hic Bonauē-
tur a verbaliter. Et Tertio hoc idē probō rōne
rōnabilitat. Fundamētū rōis ponit Tylus in
libro de natura deoz. di. Omne quod habet

rationem: ratioe fieri necesse est. patet hec re-
gula. p̄ exemplū quod Tullius ibidem ponit.
Nam si video domū bene ordinatā seu fa-
ctam cuz discreta ratione: statim cogor dice-
cere q̄ domus illa facta est simpliciter ab ali-
quo rationem habente: et non a seipsa. Quo
presupposito certum est. q̄ flores terre prout
sunt rose: lilia: viole: et huiusmodi. facti sunt cuz
maxima ratione et intellectu: atqz prudentia.
Sed clarū est q̄ predicti flores non se per se
fecerunt: nec insuper a terra tam rationabili-
ter factos fuisse dici potest: cum terra careat
anima et ratione: et nihil dat quod non ha-
bet. ut dicitur primo Elencorū. Nec insuper
homo etiam ratione vicens ut patet ad oculos
hoc facere potest. Quod si sic est. ergo ne-
cesse est concludere q̄ ab aliqua alia intelle-
ctuali seu rationali causa facti sint. Sed cum
talis causa principaliter nō possit esse nisi de-
us. qui est infinite sapientie atqz potentie. igitur
propter hoc apparet q̄ etiam naturaliter
deus cognosci potest etiam absqz habitu fi-
dei infuso. Quam rationē confirmat Com-
mentator. xi. Metaphisice. di. Nā nihil agit
nisi mota a superioribus causis. que sunt de-
us: et intellie. Et confirmatur ista ratio. cer-
tum est enim: ut dicit Boetius prola. 6. libri
secūdi. q̄ aduersa nunqz solent sibi inuicem
sociari. eo q̄ natura respuit ut contraria q̄qz
iungantur. hec ibi. Quod sic patet quia sup-
bia non stat cum humilitate: nec humidum
cum sicco: nec frigus cum calore. Quod si sic
est. q̄ natura non potest simul tenere contra-
ria quin corrūpantur. Clarum est q̄ quattuor
elementa cum pluribus in eis contentis.
et contraria sunt et contrarias habent quali-
tates. et cum sint admixta et coniuncta ppter
hoc non corrūpantur. sed magis ordinate p-
cedunt cum iuxta ordinem temporā effectus
cōueniētes in terra producant. Sed cuz hoc
fieri non possit. nisi ab aliqua causa superna-
turali vtiqz sapientissima: et talis causa non
possit esse nisi deus ipse. igitur concluditur
idem quod supra. Quod Aug. exemplificās
2. libro de ciui. dei. c. 4. ait. Sicut scripserunt
qui naturas animalū curiosius indagauerūt
Salamādra i ignibz viuit. Et qdā sicilie mō-
tes: q̄ tāta t̄pis vetustate vsqz nūc: et deiceps
flammis estuant. adhuc integri perseverant.
Albestus lapis semel accensus. nunqz de ac-

ceditur. hec ille. Que simul omnia predicta complectens. Boetius libro tertio. prosa. 12. dicit. Mundus et tam contrarijs diuersisq; partibus in vnā formā minime conuenisset. nisi vnus esset qui tam diuersa coniungeret. coniuncta vero naturarū ipsa diuersitas inuicem discors dissociaret atq; diuelleret. nisi vnus esset qui quod nexuit contineret. Non tam vero certus ordo nature procederet. Nec tam dispositos motus locis. temporibus. efficientia. spatijs. qualitatibus explicaret. nisi vnus esset qui has mutationum varietates manens ipse disponeret. hec ille. Ex predictis igitur rationib; patet qualiter sine aliqua fide adeo celsus in infusa quisq; potest naturaliter et cognoscere deum et intelligere. ¶ Secūdo hoc idem probō exemplo Socratis qui ut habet li. de moribus philosophorū. cum accusatus esset atheniensibus. q; derideret Apollinē tanq; carne et hircū eorum deū. prohiberetq; eidem fieri sacrificiū: cap; fuit ab eis et incarcerat;. De retentusq; est triginta diebus in carcere. eo q; simpliciter vnum deum coleret. vbi mirabilem cordis constantiā se habere ostēdit. Nā carcer et mors vultum eius seu animā perturbare non potuerunt. Dicenti autem ei q; dam. Ecce q; Athenienses ad mortem te cōdennauerunt. eo q; colis aliū deum q̃ suos. Respondit et illos natura. Luz autem ut ait Valerius li. 7. iudicatum ab Atheniēsis esset: ut hausto veneno periret delatum sibi mortis poculū. non aliter q̃ medicamentum mortis accepit: et de mortis contētu. vnusq; dei cultu vsq; ad vite exitū libero animo disputauit. Cum autē potionē mortis de dantis manu accepisset. apposito ad labia poculo: vxor eius xantippe que illi aderat. vociferans ait. Adū innocens homo perit. Qui respondit. Nunquid nocenti mihi q̃ Innocenti duristi mori sancius esse. Adortus est igitur Socrates propter cultum vnus dei veneni poculo. Anno vite sue. 94. quo anno cōposuerat librum nobilissimum de moribus. Post mortem vero eius Athenienses penitentia ducti crininores eius morti adiudicantes: imaginē eius auream in templo collocauerunt. Adortus est autē in diebus Assineri regis Assiriorum. hec omnia ad litterā in li. supradicto. Quo etiam exemplo patet. q;

ex quo Socrates naturaliter deum cognouit. et sine aliquo habitu fidei infuso: ut a quibusdam creditur. concluditur per cōsequens. q; deus per naturā sine alia fide cognoscibilis est. ¶ Aliud exemplū ponitur in compendio theologie. quod ab aliquib; Alex. de hal. appropriat. Vbi enim libro. i. ca. 2. sic dicit ad litteram. Contigit in hispania: et fide digna relatione recepi. q; quidam leuis homo ludebat ad ludū tarillorum. et ludo procedente cepit passim pecuniam suā ammittere. Dolens igitur de pecunie ammissione corde orabat deum: ut daret sibi lucrum. vel salte; posset recuperare amissum: et quāto plus deum rogabat. etiam vbi apparebat species lucri. ipse plus admirantibus qui aderant amittebat. Amissa autē in ludo tota pecunia quā habebat: vestes q̃ portabat exposuit: et vsq; ad camisiā omnes amissit. Tunc valde confusus de deo lamentans: q; cum non exaudierat: quasi totus animo furibundus ad domū accessit: armaturas suas et omnia bona munimenta corporis sui que habebat accepit. ac totaliter armatus. ac si campum duelli intrare deberet equū ascendit: et ad plateam vbi multi valentes erant aggregati venit. et vniuersis astantibus tanq; extra mentem positus dixit. Si quis est amicus et fidelis dei: qui dicat deum esse aliquid: vadat et muniat se. quia ego reddam eum mortuum et victum. quia ego dico et tenco: q; deus non est. Attoniti fuerunt singuli qui aderant. quia verba tante insanie audierant. nullus tamē tanq; dementi voluit ei respondere. Sed cui non respondit homo. respondit deus. Nam deus qui flagellauit pharaonem opponentē se potentie dei per muscas immisit vnā muscā: licet esset tempus hiemis. qui cum in facie sic inuasit: et sic inter galeam et faciem se ponens: aculeis suis acriter eum leuit. q; oportuit eum galeam deponere: et per terram se proijcere. At vbi musca liberum habuit accessum. sic eum passim in facie feriebat q; se defendere nō valens nimis fatigatus de equo ad terram cecidit. et faciem versus terram ut se posset a musca tueri posuit. At musca fortiter eum inuasit nec cessat quousq; publice blasphemiam quam ore prophano protulerat omnibus audientibus cum cordis gemitis renouauit: etiam

dirit. q̄ deus solus habet verū esse sine cui⁹
esse nullū ens potest esse: qui noluit infamiaz
meā ⁊ blasphemā per maiorem creaturam
punire: sed ad maiore meam confusionē. mi
raculose me deuicit per vnam muscā et pro
stravit. Quo dicto statim musca cum reliq̄:
⁊ discessit. hec ibi verbaliter. Et p̄dictis itaq̄
auctoritatibus rationib⁹ ⁊ exemplis patet. q̄
liter naturaliter deus est cognoscibilis a ra
tionali creatura. etiam sine aliquo habitu fi
dei infuso. Que simul oīa confirmans Ale
xan. de al. in prima pte summe. q. 2. mēbro. 2.
articu. p̄mo. in corpore. q. dicit. Cum q̄rit an p
naturalē potentia sit possibile deū cognosce
re. Respondeo q̄ cognitio de deo qd est ha
beri non potest p naturā. Cognitio atq̄ de
deo q̄ est. potest haberi p rationē naturalez
vnde Hugo in suis sententijs. Deus inquit
noticiam suam ab homine sic ab initio tem
peravit. ut sicut numq̄ quid esset: poterat cō
prehendi. ita nunq̄ quia esset poterat ignora
ri. hec Hugo ⁊ Alexan. verbaliter. Et quo
igitur ut manifeste patet. deus naturaliter si
ne aliquo habitu fidei infuso cognosci potest
a quolibet humano intellectu nō immerito.
ut superius p̄teractū est: querit siue queri po
test: que sit potissima causa: q̄re de⁹ vult quā
libz animā rationālē necessario habere fidei
habitu supnaturaliter infusū: ut ex eo ⁊ de
um ipm cognoscat: ⁊ insuper beatificari ⁊ sal
uari possit. Cum deus ipse ut dicit. 3. de ani
ma. Nihil frustra faciat: ⁊ per consequēs fa
cere non debeat p plura qd quidē potest fie
ri per pauciora. Ad hoc respondet Tho. lib. i.
contra gētilēs. ⁊ insup scda scda. q. 2. articu. 3.
Memor ⁊ in p̄ma parte summe. q. 12. ⁊ ar. 12
Item Ric. in p̄bentio p̄mi sententia. Et
insup Alexan. de ales. in. 3. pte summe. in tra
ctatu de fide. qui oēs concordant dicentes. q̄
deus vnūquēq̄ habere voluit vltra natura
lem ipm cognitionem etiā habitu fidei super
naturalem. tanq̄ quid summe necessariū ad
salutem quadruplici p̄cipue causa. quaruz.
C Prima dicitur causa maioritatis.
C Secunda dicitur causa paucitatis.
C Tertia dicitur causa prolixitatis.
C Quarta dicitur causa falsitatis.
C De quarta causa qua ostēdit quod fides
infusa etiā vltimam cognitionē naturalem
de deo cuilibet est necessaria ad salutē. et p̄
mo de prima.

Prima igit causa qua deus vltra na
p turalem ipsius dei cognitionē. etiam
voluit vnūquēq̄ saluandū habere si
dem infusam ⁊ supnaturalez. dicit causa ma
ioritatis: quoniā ut dicit. 3. de anima. Eū si
ne fantasmatē nāli ratione anima nihil in
telligere possit clax est: q̄ cum deus sit oīo
incorpore⁹ impossibile est per consequēs. q̄ p
fantasmata a nobis cognosci possit: nisi forte
per creaturas tanq̄ per suos effectus. Que
cognitio de ipso sic habita vtiq̄ est imperfecta
ut igitur glibet humanus intellectus: altiorē
maiorē: atq̄ perfectiorē de ipso deo cognitio
nē intelligētiā habere possit. Ideo ppter hoc
voluit deus cuilibet infundere supnaturalez
lumen fidei infusum: ut habeat altior ⁊ perfe
ctior cognitio de ipso deo. ⁊ q̄ per talem ha
bitum fidei. habeatur altior ⁊ pfectior cogni
tio de deo: q̄ simpliciter p oēm naturālē ra
tionē. quadrupliciter pbo. Primo auctori
tate. Secundo ratione. Tercio distinctione.
Quarto similitudine. C Primo probō au
ctōritate. Ap̄. i. Corin. i. 3. di. Nobis inqt̄ reuel
lauit de⁹ per spiritū suū illa. s. que nostro p̄
cipū hui⁹ seculi nouit. i. phorū. ut exponit glo.
C Secundo hoc idem probō vnica rōne. v3.
additionis. Fundamētū rationis ponit p̄b.
tertio Tho. dicens. Tale additū tali facit ma
gis ipm tale. patet hec regula. Mā ignis ad
ditus igni: vult⁹ vulneri: augēt calorē ⁊ do
lorē. Quo p̄supposito certū est. q̄ si per lumē
naturale rationis cognoscit deus. ergo necesse
est cōcludere q̄ per additionē luis supna
turalis fidei. magis ⁊ pfectius cognoscat. qm
ut dicit Alexā. in tertia pte summe. in tracta
tu de grā. Naturā supnaturalis grā non de
struit sed p̄ficat. C Tercio hoc idem pbo vni
ca distinctione beati Tho. in p̄ma pte sum
me. q. 12. ar. 13. in corpore. q. di. Cum q̄ritur an
p gratiā fidei habeat altior cognitio de deo
q̄ per naturālē rationē. Respondeo absolute
q̄ sic. Qd sic pater. Cognitio enī quā p ratio
nem naturālē habem⁹. duo requirit. s. fantas
mata ex sensibilib⁹ accepta: ⁊ lumen naturale
intellectuale. Lūis virtute intelligibiles con
ceptiōes ab eis abstrahim⁹. ⁊ q̄rū ad vtrūq̄
innat hūana cognitio per reuelationē gratie.
Nam ⁊ lumē naturale intellectus ⁊ fortatur
p infusionē luminis gratuiti. Et interdū etiā
fantasmata in imaginatione hoīs formātur
diuinitus magis exprimētes res diuinas. q̄

ea que naturaliter a sensibilibus accepimus. sicut apparet in visionibus prophetalibus. et interdum etiam aliquæ res sensibiles formatur diuinitus. aut etiam voces ad aliquod diuinum experimentum. sicut in baptismo xpi visus est spiritus sanctus in specie columbe: et vox patris audita est. hic est filius meus dilectus. hec Thomas verbaliter. Et qua distinctione patet. qualiter ultra naturalem cognitionem de deo conuenientissime infunditur a deo habitus supernaturalis fidei: quo altius et perfectius deus ipse cognoscitur.

¶ Quarto denique hoc idem probō similitudine ipsius Ade. de quo quirit Alexan. de ales in prima parte summe. q. 2. membro. 2. arti. 4. An ipse. scilicet Adam in ipso statu melius cognouerit deum quam cognoscatur nunc per fidem. Et respondit dicitur in Adā fuit cognitio naturalis. et superaddita. Maior autem cognitio potest dici tripliciter. vel quantum ad comprehensionem intellectus. vel quantum ad meritum vel quantum ad gustum. Idcirco ergo dicitur quod cognitio quam habuit Adam de deo per creaturas. maior fuit quantum ad comprehensionem intellectus. Sed illa que est per fidem. maior est quantum ad meritum. et quantum ad gustum. Quia illa que est simpliciter per naturam. Est enim duplex prima dei. per visum: et per gustum. Et secundum hoc est cognitio videntis in lumine: et gustantis in tenebris. Et talis est cognitio fidei. in qua absens est visus: et presens gustui. propter quod dicitur in psalmo. Quia magna multitudo dulcedinis tue: quam ablati. hec Alexan. verbaliter. quod si ut patet. cognitio fidei Ade precipue quantum ad meritum et gustum. fuit perfectior quam esset simpliciter naturalis cognitio. ergo a simili perfectior est cognitio nostra. quam habemus de deo per fidem: quam sit illa quam habemus per naturalem cognitionem vel rationem. Et sic ex predictis auctoritate: ratione: distinctione: atque similitudine patet prima causa. scilicet maioritatis qua ostenditur ultra naturalem cognitionem de deo fuisse omnino necessaria: iam ad salutem infundentem ipsius fidei.

¶ De secunda causa qua ostenditur quod fides infusa ultra cognitionem naturalem de deo cuiuslibet est necessaria ad salutem.

Secunda etiam causa infusionis ipsius fidei dicitur causa paucitatis. Quoniam enim videtur deus quod per rationem naturalem ipsius cognitio a paucis unum paucis-

mis haberetur. ideo propter hoc sapientissime de creuit. ut quicumque saluandus foret ipsum per fidem infusam et supernaturalem cognosceret. Triplici namque respectu probari potest qualiter paucissimi per naturalem rationem ipsum cognouissent: nisi habitus fidei infusus superuenisset. Quorum post dictum respectum indispositionis: clarum est enim. quod cum humana corpora recipiant influentias diuersas a corporibus celestibus: per consequens habent diuersas dispositiones: et compersiones. Sed quia ut dicitur secundo de anima. Molles carne aptos bonæ mentis et doctrine dicimus. Duros vero ineproos. propter igitur graues et diuersas qualitates corporis ut plurimum etiam grauatur anima. ne possit esse disposita ad cognoscendum deum. que cognitio acquiritur per habitum acquisitum naturalis scientie. Quod confirmans Salomon Sapi. 9. dicit. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam: et deprimit terrena inhabitatio sensum plurimum cogitantem. Optimum facit fides infusa: quam stante etiam quilibet corporis grauitate et passionem. facilius mediante ipsa deus ipse cognoscitur.

¶ Secundus etiam respectus quo monstratur. quod sine fide per naturalem rationem paucissimi deum cognouissent. dicitur respectus occupationis. Sententia est philosophi primo politicorum. quod difficile est simul multa conspicerere. Et quidam alius sapiens dicit. Multis interius minor est ad singula sensus. Ad hoc si sic est. cum contingat multos occupatos esse: aut circa regimē prouinciarum: aut circa necessitatem et prudentiam rei familiaris. Clarum est. quod tales non possent simul et semel intendere studio philosophie naturalis qua deus aliquantulum per rationes naturales cognoscitur. Ideo propter hoc voluit deus quod libet saluandos fidem habere infusam. Et tertius denique respectus dicitur respectus dedignationis. videtur enim omnipotens deus. quod multi ocio pigritie atque fastidio dediti essent ex hoc quod vidissent: quod non sine magno studio et labore. talis naturalis scientia et cognitio dei posset acquiri. Et sic propter hoc impediuntur a tali cognitione veritatis et ipsius dei. Ideo tamquam amator nostre salutis voluit et vult omnes saluandos habere habitum fidei infusum. ex quibus tribus respectibus patet. etiam secunda causa. qua deus voluit cognosci per fidem: et non tantum per rationem naturalem. ex quo per viam naturalis rationis paucissimi deum cognouissent. et per consequens paucissimi salui fuissent.

E De tertia causa qua ostenditur quod fides infusa etiam ultra cognitionem naturalem de deo cuilibet est necessaria ad salutem.

Etiam insuper causa, qua deus ultra naturalem ipsius cognitionem, voluit unumquemque saluandum habere fidem infusam et supernaturalem, dicitur causa proficitatis. Videns etenim deus, quod per naturales rationes cognitio ipsius fuisset valde prolata omnibus et diuturna, et vir per longum tempus acquisita fuisset, ideo ut talis proficitas: ab omnibus posset cuitari: et cognitio ipsius tempe brevissimo posset haberi, voluit propter hoc unumquemque tam quantum est de se habitum fidei et vere cognitionis infundere. Et quod sine fide impossibile fuisset deum naturaliter cognoscere, nisi prolixo et longissimo tempe, quod utique tempus, quasi totum perditum fuisset triplici respectu probatur. Quorum Primus dicit respectus profunditatis. Secundus dicit respectus imbecillitatis. Tertius dicit respectus passibilitatis. **P**rimus respectus quo ostendit quod sine fide per naturales rationes deus non potuisset cognosci, nisi in tempore longissimo et valde prolixo, dicit respectus profunditatis. Nam vidit deus quod veritas et cognitio ipsius dei, seu sanctissime trinitatis, sic erat profunda immo, profundissima et altissima, quod etiam vir per longum tempus potuisset acquiri, et insuper ad illam rationalem animam non attingeret, quod claruit in multis philosophis, qui ad cognitionem profundam trinitatis per naturales rationes nunquam deveniunt. Et qualiter per naturales rationes possibile esset unumquemque profundam essentiam trinitatis cognoscere. Cum etiam ut inquit Augustinus, in quodam sermone ad Decemvitas, impossibile fuit quod unum philosophus cognosceret naturam apicis quam per triginta annos iugiter scire inuestigauerat. Et propterea Job. 16. ca. dicebat. Cum vir parvam stillam sermonis eius cepimus: magnitudine throni eius quis poterit intueri. ubi etiam Gregorius, dicit. Totum quicquid de deo accipere possumus, est quasi quedam stilla liquoris. Propter hoc igitur voluit deus unumquemque habitum fidei infusum habere. **S**ecundus insuper respectus, dicit respectus imbecillitatis. Tam insuper debilis levis: atque imbecillus est humanus intellectus, quod per se sine fide ad cognitionem tam profunde veritatis mini-

me devenire potuisset, dicitur Augustinus primo de tri. Mentis humane acies invalida in ratione et cellenti luce veritatis, non figit: nisi per iusticiam fidei emundetur, hoc ibi. **T**ertius denique respectus, dicit respectus passibilitatis. Cum enim anima simul et corpus diversis occupent passionibus: et infirmitatibus: minime sunt idonea ad cognoscendum: tantam altitudinem divine maiestatis. Ideo propter hoc et etiam alios superadditos respectus ut facilius et breviori tempore ab omnibus, ipsius dei cognitio habere tur, voluit quod omnes cōiter et generaliter eum per fidem cognoscerent. Ex quibus etiam patet tertia causa necessitatis eiusdem fidei.

De quarta causa qua ostenditur, quod fides infusa etiam ultra cognitionem naturalem de deo cuilibet est necessaria ad salutem.

Varta denique causa, qua deus ultra naturalem ipsius dei cognitionem etiam voluit unumquemque saluandum habere fidem infusam et supernaturalem, dicitur causa falsitatis. Videns enim clementissimus deus quod humanus intellectus: sepiissime posset incidere in errorem et falsitatem, si cui simpliciter tam per rationem naturalem cognoscere vellet, ideo ut hoc inconueniens ab intellectu humano penitus removeret, voluit omnino quod cum per fidem intelligeret. Nam potuisset humanus intellectus sine fide in errorem et falsitatem incidere tribus precipue respectibus, quorum.

Primus dicit respectus imbecillitatis. Secundus dicit respectus sensibilitatis. Tertius dicit respectus persuasibilitatis. **P**rimus igitur respectus quo sine fide intellectus facilius in errorem incidisset, dicit respectus imbecillitatis. Tam debilis enim est mens humana et vacillatoria, quod plerumque naturali ratione falsitas admixta fuisset, quod etiam credidisset bonum malum: et e converso. Similiter quod est verum falsum: et e converso. **S**ecundus etiam respectus, dicitur respectus sensibilitatis. Cum enim oportet fantasmatum speculari, cum qui deum simpliciter naturali ratione cognoscere vellet, que fantasmatum non ducit in perfectam cognitionem rei. Ideo propter hoc quisque errare potuisset. Ne igitur aliquis sic in errorem incidere posset, deus cognosce voluit per habitum fidei infusum. **T**ertius denique respectus, dicit respectus persuasibilitatis, quod postremo vidit deus quod demones sunt valde invidiosi, ideo sicut ab eis una sunt decepta ab eis illud: sic multi etiam

sine fide ab eis potuissent decipi et illudi. Non propter hoc voluit deus, quod omnes eum cognoscant per fidem, que a deo solo infunditur: et soli deo innititur, propter quod impossibile est ipsam habentem incidere in errorem, dummodo in ea permaneat, cum talis fides sit a deo, qui nec fallere nec falli potest. Et quod dyabolus quod per David, et Corinthios, se transfigurat in angelum lucis: conatus fuisset sine fide decipere homines volentes deum simpliciter per rationes naturales cognoscere, patet per creplum. Nam legitur in legenda sancti Martinus episcopi, quod quadam die dyabolus in forma magni regis purpura et dyademate aureis caligis ornatus, sereno ore letaque facie sibi apparuit. Cumque ambo diu tacuissent, Agnosce inquit demonem quem colis Martinus. Christus ego sum: qui descensus ad terram prius me tibi manifestare nolui. Adhuc cum Martinus admirans taceret, rursus ait, Martinus: Cur dubitas credere: cum me videas sic gloriosum? Tunc Martinus a spiritu sancto eductus ait, Dominus meus? Iesus Christus non se purpuratum, Nec diademate renitentem venturum se esse predixit. Ego Christum nisi in eo habitu et forma qua passus est: et crucis signata preferentem venire conspexero: non credam nec adorabo. Ad hanc vocem confusus demon statim disparuit: et tota cella fetore replevit, hec omnia ibi. Et ex predictis igitur cum quattuor causis clarissime patuit, qualiter clarissimum deus, tamquam valde necessarium voluit unicuique fidei habitum infundere, quo perfecte cognosceret: cum ad eum cognoscendum minime sufficeret rationalis, et sic per consequens etiam patet secunda excellentia ipsius sacratissime fidei: que dicitur excellentia necessitatis, in qua monstratum fuit qualiter fides infusa cuilibet est necessaria ad salutem. In qua sacratissima fide iugiter usque ad mortem me et vos conservare dignetur clementissimus deus: qui simul est largitor fidei et remunerator. Cui sit semper omnis laus et gloria per infinita secula seculorum. Amen.

Dominica in quinquagesima de tertia excellentia ipsius sacratissime fidei.

Espece: fides

tua te saluum fecit. Lu. 18. et in euangelio occurreris dominice. Due veritates spectabiles civis in ho-

dicerno et presenti euangelio nobis spiritualiter a clementissimo salvatore nostro proponuntur. Quarum una dici potest veritas certificationis, scilicet veritas significationis. Nam ut ait euangelium ad litteram. Assumpsit Iesus, id est discipulos suos, et ait illis. Ecce ascendum Hierosolimam et consummabuntur omnia que scripta sunt per prophetas de filio hominis. Tradetur enim gentibus: et illudetur: et flagellabitur: et conspicietur. Et postquam flagellaverit, occidetur: et tertia die resurget, hec euangelium ad litteram. In predictis verbis manifeste apparet qualiter Salvator omnium Apostolis suis predixit totum mysterium sue passionis: atque resurrectionis: ut dum postea et passionem tollerasset, et insuper resurrexisset: tam ipsi Apostoli: quam etiam totum genus humanum, fidem certam et indubiam eius passioni et resurrectioni exhiberent: quam fidem, quia Apostoli tunc non habebant. Ideo hec ante eis predicabatur. Sic enim dicit euangelium. Ipsi nihil horum intellexerunt, et erat verbum istud absconditum ab eis: et non intelligebant que dicebantur, hec ibi. Postquam vero predicta omnia esse facta ad oculum conspexerunt, certitudinaliter omnes crediderunt, hec igitur modo nos certitudinaliter predicta omnia et credere debemus et tenemur. Et hac veritate elicitur correlativum, quod fides nostra in aliquibus sic se habet sicut scientia, quoniam sicut scientia est demonstrativa suarum conclusionum, sic fides est demonstrativa actualis: sicut patuit in ipsis Apostolis mysteriorum passionis: et resurrectionis Christi. Ex quibus patet prima veritas euangelii, que dicit certificationis. Proponit etiam nobis Secunda veritas: que dicit significationis. Nam euangelium subsequitur et ponit qualiter quidam cecus clamans post Christum ab ipso salvatore est illuminatus. Qui cecus fuit Gregorius, significat totum genus humanum per peccatum primum parentum obsecratum. Sed postmodum per legem naturalem et moysaica aliquantulum illuminatur. Spiritualiter tamen significat populum christianum: qui cum ante Christi adventum idola adoraret tanquam cecis et demonibus sacrificaret. Post adventum tamen ipsius salvatoris conversus ad fidem Christi mediante predicatione apostolorum meruit illuminari per gratiam in presenti ab ipso Christo: et insuper per gloriam in futuro. Nam ante Christi adventum populus iudaicus erat populus dei electus. Populus vero non christianus tunc erat populus a deo reprobatus et paganus.

Etia igitur excellentia sacratissime
fidei in ordine declaranda dicitur ex
cellentia ueritatis. In hac igitur excel
lentia habemus uidere:an necessario sit vna
vera fides:an possint esse plures. Cum enim
triplex sit fides sub qua cõter uiuit totũ ge
nus humanum. v3. fides Christianoꝝ: fides
iudeoꝝ: fides saracenoꝝ: seu thetaroꝝ: qui
obseruant legem Adhachometi. videndum ẽ
et declarandũ an omnes saluari possint sub
sua fide:obseruando ea que sua fides cuiq3 p
cipit:vrpura. An bonus iudeus seu legẽ suã.
Similiter saracenus. Similiter Christianus
possint saluari quilibet in sua. An solum sal
uetur necessario sub vna sola fide quicq3 sal
uatur. vrpura sub fide Christianoꝝ:siue suble
ge eorum. Ad huius igitur qõis et excellen

tionem finalitatis. vñūquēq; saluari i sua fide
 ⁊ lege. Fundamentum rationis eorū ponit p̄s. lib.
 2. p̄p̄s. qui dicit. Agens finem rationem agit natu-
 raliter p̄pter finem: qđ si sic est: ergo deus
 qui est p̄fectissim⁹ in ratioe ⁊ intellectu ex quo
 creat de nihilo animas omnium hominū eas
 facit p̄pter aliquē finem: quo concesso. Si
 queritur quo fine creauit deus omnes infi-
 deles. s. omnes iudeos: omnes saracenos:
 omnes turchos: ⁊ etiam chustianos. Clar⁹
 est finis Aug⁹. ⁊ omnes theologi in. j. distin.
 46. q. omnes creauit ad hoc vt beatificent.
 Sed cum dicatur. j. politico. 2. 3. de anima. q.
 deus nihil facit ociosum in natura. concludi-
 tur per consequens: q. quilibet moraliter vi-
 uens in sua lege ⁊ fide saluatur. ¶ Sed hoc
 idem probant ratione superabilitatis. Fun-
 damentum rationis eorū ponit p̄s. lib. 3.
 metha. di. Vñūquodam exiūm vult nā

rectam alicuius mali. et per consequens dā-
nationem aliquorum. bene ergo concluditur
q̄ omnes moraliter viuentes in sua fide et
lege saluantur. ¶ Tercio deniq̄ probant ali
qui generali admiratione: q̄ omnes sub sua
lege et fide viuentes saluari possunt. Dicunt
enim. Si deus solū eos saluaret qui sub vna
fide viuunt. et ceteros omnes ab illa fide alie
nos damnaret. valde mirū omnibus homi
nibus mundi generaliter appareret: et peccā
pue cum paucissimū saluētur. Adulti vero dā
nentur. et sic et predictis auctoritatib⁹ ratio
nib⁹: et generali admiratione. patet falsa opi
nio dicentū. q̄ vnusquisq̄ saluari potest in
sua lege et fide. Et per consequens etiā patet
primus articulus circa vnitarē fidei declarā
de. qui dicit articulus falsę opinionis.

¶ Secundus articulus circa unitatē fi-
dei declarāndus. dicitur articulus firme
rentionis. Quoniā ut ait p̄bns p̄mo

22

placem potentiam et non diversam requirit. patet hec regula. Cum enim quicquid sunt obiecta specifica sensibilia: ideo quicquid dicimus esse sensus. Et quia color ut dicitur in secundo de anima. est simpliciter obiectum visus: ideo simpliciter unus sensus qui est potentia visiva et non auditiva. simpliciter dirigi potest seu dirigitur ad ipsum colorem videndum: quod nullus aliorum sensuum diversorum facere potest. Exemplifica de alijs patet vis. Quo presupposito videtur quod quandoquidem obiectum est unum: necessarium est esse unam potentiam: et per consequens tamen unum actum. Certum est autem quod deus simpliciter in quantum est veritas increata: est unus solum obiectum cuiuslibet intellectus rationalis. sic enim dicitur Exodi. 20. Audi Israhel dominus deus tuus unus est. Et propheta dicit. Non erit in te deus recens: quod confirmat Ricardus. 3. distin. 23. articulus. 5. q. 2. dicit. Obiectum fidei est veritas increata: ad quam creata omnia reducuntur. hoc idem asserit Thomas. secunda secunda. q. 1. articulus. 1. Sic insuper obiectum intellectus speculativi est ipsa veritas: que est reducitur ad primam veritatem. Unde philosophus 2. methaphysicorum. dicit. Intellectus speculativi finis et delectatio est veritas. Et 6. ethicorum. ait. Bonum intellectus est scientia et veritas. Et primo de anima dicit. Intellectiva et speculativa veritatis videntur esse proprie passionis anime. quod si sic est: quod una est simpliciter in se veritas divinarum rerum seu credendorum. scilicet veritas increata: quod non variat nec diversificat in aliquo diversitas: vel varietas credendorum: quoniam talis increata veritas rerum non penderit illo modo ex ipsis hominibus: aut ex dispositionibus eorum credendorum: necesse est concludere: quod unus veritatis simpliciter debet esse una apprehensio: sicut et unus coloris una est apprehensio: sicut et unus coloris una tamen est potentia. scilicet visiva cum apprehendens. et hoc quantum ad apprehensum: in sunt varij modi apprehensionum: sicut unus apprehendit signum cum sagitta tenens arcum altum. Alius prociuum: alius in parte dextra: et alius in parte sinistra. Et qua ratione necessario: necessario concluditur: quod cum apprehensio istius increate veritatis non possit esse in communitate omnium hominum: nisi per credulitatem et fidem: bene sequitur quod una et communis debet esse credulitas

omnium hominum. Cum autem iudei credant in messiam venturum. Saraceni vero et theuri in Adachonietum: et christiani in Christum: propter quod et diversas leges sequuntur et opera: clarum est quod duas sectas necessario oportet esse falsas: cum probatur sit quod unum sit simpliciter obiectum cuiuslibet humani intellectus. scilicet veritas increata: et omnia que ad eam reducuntur. Et secundo etiam probo ratione subiectionis sue subiecti: quod simpliciter est una bona fides: et non plures. Fundamentum rationis ponit philosophus. 3. de anima. dicens. Scientie secantur quemadmodum et res a quibus vel de quibus sunt scientie. hoc idem confirmat idem philosophus primo de anima 2. 2. methaphysicorum. 7. 8. topicorum. quod scientia trahit nobilitatem a suo subiecto. patet hec regula. Quia enim anima est diversa genere a corpore. Ideo secundum philosophum primo de anima. diversificat scientiam ab eo. Similiter quia ignis et aqua sunt diversa genere: ideo diversificat aerem suos. Et quo bene patet: quod si plura sunt subiecta et diversa: ergo plures erunt et diverse scientie ab eis procedentes. Contra vero si unum est simpliciter subiectum: una erit simpliciter et scientia. Quo presupposito quod unus subiecti una simpliciter est scientia. Certum est quod intellectus est unus spiritus in tota generatione humana. Unde Thomas in 2. 2. dicit. 32. et dicit Bonaventura ibidem in questionibus circa litteram. q. ultia dicunt. quod omnes anime rationales ab origine sunt equales: quantum ad substantiam et essentiam. Quia ut dicit philosophus 3. methaphysicorum. Species equaliter predicantur de suis individuis quod esse non posset: si forme essent inequales. Et ratio est secundum Thomas. Quia cum omnis diversitas formalis que non per respectum ad materiam sit diversitas secundum speciem. teste philosopho. 10. methaphysicorum. omnes anime que sunt eiusdem speciei: relinquuntur quod nulla diversitas: et per consequens inequalitas sit in animabus humanis: hic non loquor de anima Christi: que fuit perfectior omnibus animabus etiam in naturalibus: quia naturaliter habuit meliorem intellectum: memoriam: et voluntatem: quam quilibet alia anima. In propter hoc non sit egressa timore humane speciei. Nec insuper loquor: quod una anima per actum non sit perfectior altera respectu melioris completionis corporis: prout dicit philosophus. 2. de anima. Sed loquor simpliciter: quod natura hominis siue natura anime

quantum ad substantiam et essentiam: una et eadem est apud omnes: unde iudei intellectus et saraceni nihil differt ab intellectu christiani et conuerso, dicente Porphyrio in suis vniuersalibus. Plures homines sunt vnus homo participatione vnus speciei. Species enim est collectio in vniam et eandem naturam. Et ibidem ait. De vero que sunt hominis proprietates, dico autem eius qui est cōis erunt equaliter eadem in omnibus. Idem autem esset vniuersusque vniam et idem: neque intentionem: neque remissionem suscipit. hoc ibi. q. si vt patet natura omnium hominum ē cōilis: et est eadem apud omnes nationes mundi: ergo sequitur q. et naturalia erunt eadem apud omnes. Ideo quicūq. debentur creatori iure nature: seu iure naturalium. cōmuniter ei debentur ab omnibus et apud oēs. Ideo cultus q. deo debetur naturaliter: siue propter eius excellentiam: siue propter beneficiorum et donorum naturalium obligationes cōmunis esse debet apud omnes. Sed cum talis cultus qui deo debetur ab omnibus iure nature nihil sit nisi principia quedam fides, v. z. credulitas. Ideo ppter hoc necesse ē cōcludere: q. vna sola et non plures sit fides et credulitas: que deo debetur. q. si sint plures credulitates: sicut et sunt. Igitur sic diuersimode credentes necesse est agere contra naturam et sic quoddam malum et peccatum. Igitur propter hoc necesse est tenere: q. vna sit simpliciter vera fides: et non plures. Et sic confirmatur ista ratio. Videmus enim q. affectio num cause apud omnes: et apprehensiones earum etiam erga deum eadem sunt. Nam spei causa in omnibus est apprehensio diuine liberalitatis et misericordie. Amoris autem causa est apprehensio diuine bonitatis. Igitur cum affectiones iste eadem sint apud omnes et apprehensiones que sunt cause illoz eadez apud omnes erunt. Apprehensiones in presenti de deo: oportet esse fidei: propter virtutem intellectus hominum: vt in precedentiibus monstratum est. q. si sic est: ergo a simili vera fides: vna et eadem erit necessario apud omnes. Si autem aliquis obijceret. di. Cum enim. 3. de anima dicatur. Scientie secantur quēadmodum et res: igitur cum fides sit de rebus coniunctis materie transmutabili: et de re separata a materia: et de deo et de moribus hominū: videtur q. ad minus possint

esse tres fides. scilicet naturalis: diuinalis: et moralis. Ad hoc respondeo: q. et si de rebus diuersis diuerse sint scientie. hoc debet intelligi q. considerant non in relatione ad aliquid vnū quod sit principiorum subiectum. In fide autē non est sic: imo omnia que considerantur in fide et creduntur: considerantur et credunt ēz aliquā comparationem ad aliquid vnū: q. d. est principiorum. scilicet articuloz fidei subiectus. scilicet deū. Vel dicas s. m. Ricar. in problemio. 1. q. 2. q. quicūq. conueniunt in rōne vna possunt ad vniam scientiam pertinere. Vnde etiam oia in quantum conueniunt in ratione entis: pertinent ad metaphisicaz. eo q. metaphisica tractat de omni ente vniuersaliter. Vn phs 4. metha. dicit. q. vnus scientie consideratio ē de ente vniuersaliter. Et Auic. 1. metha. sue dicit. q. subiectum mediante est ens in quātū ens. Sic ergo a simili dico. Cum fides infusa sit simpliciter de diuersis articulis et rebz per solam rationem et virtutem diuinam: q. omnia simul complectitur. Omnia enim ab ipso deo: et ad ipsum sunt: existens vna simpliciter: potest etiam esse de diuersis rebus. Ex quibus omnibus patet scda ratio. Tercio probō fidem necessario esse vniam ratione diuersificationis. Fundamentū rationis ponit phs. 1. posterioz. 2. 4. metha. dicens. Affirmatio et negatio nunq. sunt vera de eodem. patet hec regula. Nam q. aliquid simul et semel sit album et non album: calidum et nō calidum: hoc est impossibile: quia necessario o. q. illud sit simpliciter: aut album aut non album: aut calidum aut non calidum. Quo p. supposito cum bonum et malum sint in rebz. Sed verum et falsum sint in intellectu: vt dicit 7. metha. certū ē: q. fides qua quisq. saluandus est: non potest esse simul vera et falsa: qm vt dicitur. 10. metha. Duo cōtraria non stant simul. Sed manifestum est: q. aliqui: vtputa iudei et saraceni affirmant suam fidem ēē bonam. Fidem vero christianoz esse oio falsam. Oppositum christiani dicunt: q. d. sic p. 3. Māter Machometi concedit. i. z. vt bonū lex vero christianoz prohibet: vt malū. Tunc vltra peto: aut habere. i. z. vt bonū ēē bonū fm suam rōnem aut malum. Sed clā est: q. lex christianoz cum prohibeat hoc vt malum: et lex machometi concedat vt bonū: q. hoc omnino est impossibile. v. z. q. lex machometi sit simul bona et mala: et sic dico de quauis

alia fide et lege. quod autem quisque iudicat suam fidem simpliciter vel legem esse bonam: et contra omnem aliam malam. patet. quod quicquid faveat eis qui sue adherent fidei. Nam christiani baptizant saracenos et iudeos. et conversos: ipsi dant christianis suas ceremonias. Contra etiam per oppositum: omnis secta igne et ferro persequitur sentientes contraria sue fidei: tamquam rem malam. imo plus persequitur illos quam fures et raptores. Quibus omnibus premissis: cum impossibile sit quod una et eadem fides sit simul vera et falsa. Ideo per consequens impossibile est esse nisi unam solam et veram fidem: qua deo exhibetur verus cultus. Quarto denique proba ratione infusionis: quod simpliciter est una sola fides: in qua saluatur quicquid saluatur. Fundamentum rationis ponit philosophus. 2. de generatione et corruptione. di. Idem manens idem: semper aptum natum est facere idem. patet hoc regula. Nam ignis manens ignis: semper calorem emittere potest: et non frigus. Quo presupposito certum est: quod fides a deo in anima infunditur. dicente Augustino in lib. de libe. arbit. et ponitur de consecra. distinc. 4. c. Gratia. Fides inquit non est liber. arbitrii. Sed est dei donum. Et Sapient. 3. dicitur. Dabitur ei fidei donum electum et fors in templo dei acceptissima. Quod si sic est: quod fides est a deo. cum deus sit semper manens. Idem invariabiliter ergo necessario infundit in animabus unam solam fidem: et non diversas. Nam aliter sibi facere est impossibile: quia ut probatum est: cum oporteat aliquam fidem esse veram: aliquam vero falsam: sequeretur quod deus ipse nec mutabilis esset: et insuper diceretur fidem salutiferam: alteri vero non salutiferam et danabilem. Et ultra hoc videtur quod deus esset acceptator personarum: quod est impossibile: et etiam hereticum credere. Sic enim dicitur. 32. q. 4. c. sic. et de consecra. dist. 4. c. nequaquam. et c. de preben. c. venerabilis. Apud deum nulla est acceptio personarum: propter quod oportet concludere: quod deus unam solam fidem omnibus exhibet: qui volunt accipere et non plures. Et ideo libro de causis dicitur. Causa prima existit in omnibus rebus secundum dispositionem unam. Et Plato in thymeo dicit. Prima causa est sine ulla variatione. Et 7. ethico. philosophus. ait. Simpliciter et invariabilis nature imper una et eadem actio est. Que simul omnia confirmans Salomon Sapi. 6. ait. Possilum et magnum diligit deus: et est ei equaliter cura de omnibus. Ex predictis igitur quattuor rationibus clarissime patet qualiter simpliciter est sola una et vera fides et non plures: in qua saluabitur quicquid saluatur. Secundo hoc idem proba unica auctoritate Augustini. libro de verbis domini. dicentis. Una sola est fides deo grata: et omnibus salutifera: in qua omnes saluantur: et extra quam saluari impossibile est. hec ille. Tertio hoc idem proba unica distinctio. beati Thome. secunda secunda q. 4. arti. 6. in corpore. q. dicentis. Quis querit an tantum sit una sola et vera fides. an possint esse plures? Respondeo quod fides vera tantum una est. Nam fides si sumatur per habitum. dupliciter potest considerari: uno modo ex parte obiecti. Et sic est simpliciter una fides. Obiectum enim fidei formale: est veritas prima: cui inherendo credimus quicquid continentur sub fide. Alio modo ex parte subiecti: et sic fides diversificatur secundum quod est diversorum. Manifestum est autem quod fides sicut et quilibet alius habitus ex formali ratione obiecti habet speciem. Sed ex subiecto individuatur. Et ideo si fides sumitur pro habitu quo credimus: sic fides est una species: et differens numero in diversis hominibus. Si vero sumatur pro eo quod creditur: sic etiam est una fides: quod ideo est quod ab omnibus creditur et credi debet. Idem etiam sunt diversa credibilia: qua communiter omnes credunt: quod omnia reducuntur ad unum secundum Thome. verbaliter. Quarto hic idem proba unica similitudine: quod videtur necesse est unam solam esse fidem et non plures: quam similitudinem ponit philosophus. 8. politico. versus principium. Quam inquit unum est finis civitatis omnium. Ideo necessarium est ad eius finem conservandum esse unam disciplinam et eandem omnium. hec ibi. Ex qua similitudine accipio: quod de rebus ordinatis directe ad unum finem: una est vita: una scientia: una disciplina: ergo a simili cum omnia que sunt fidei directe referantur ad unum finem. scilicet deum. siue vitam eternam sicut dicitur Ioh. 20. Nec scripta sunt ut credatis. et ut credentes vitam eternam habeatis. concluditur necessario quod una sit sola fides unus solus cultus dei: una sola fidei religio: et non plures: qua mediante finem consequi vite eterne: quicquid eternam vitam consequi

debet. **¶** Quinto deniqz probo reuelatione q. s. vna est vera fides. Nam in legenda sancte Cecilie habet. quomodo sener quidam. s. Angelus apparuit valeriano Cecilie marito: cum libello in manibus. vbi erant scripta verba Apli ad Ephe. vnus deus. vna fides. vna baptisimū. vnus deus et pater omnium. q. est sup omnes: et per omnia est benedictus. hec ibi. dic historiam ad litteras si vis: ut habes in legendario. et etiam in lectionibus breuarij. Ex predictis itaqz rationibus. auctoritate. distinctione. similitudine. atqz reuelatione. patet q. liter impossibile est esse nisi vnam solam fidem veram bonam et salutiferam. Et qualiter impossibile est omnes saluari sub lege et fide sua. et per consequens etiam patet secundus articulus circa unitatem fidei declarandus. qui dicitur articulus firme fentionis.

¶ De tertio articulo circa veritatem fidei declarando de satisfactione: extra dicentes q. quisqz potest saluari sub sua fide.

Etiam deniqz articulus circa unitatem fidei declarandus: dicitur articulus egregie satisfactionis. Quia aliqui adhuc dubitare possent. q. s. non sit nisi vna sola vera fides: pro eo q. in primo articulo demonstratum est oppositum per auctoritates. rationes. et etiam generale admirationem. ut quilibet intelletus possit firmiter credere et tenere. qd simpliciter in articulo secundo monstratum est. idcirco declarabo singillatim supradictas auctoritates. rationes. atqz generalem admirationem. et per consequens omnis mens plene et egregie satisfacta remanebit. Et quia tria in oppositum sunt proposita: ideo tres satisfactiones faciemus. Quartum. **¶** Prima dicitur satisfactio auctoritatum. Secunda satisfactio rationum. Tertia dicitur satisfactio admirationum. **¶** Prima satisfactio facienda dicitur auctoritatum. Due enim auctoritates propositae fuerunt. q. s. quisqz fides potest esse bona: et per consequens quisqz in sua fide saluari potest. Et prima fuit Joelis propheta. 2. c. di. Omnis q. cuius inuocauerit nomen domini saluus erit. Quia declarando dico: q. ille terminus ois non intelligit q. omnes illi saluantur: qui tamen deum adorant et inuocant. Sed qui cum in veritate fidei adorant. Proinde propheta dicit. Prope est dominus omnibus inuocantibus eum in veritate. Vbi glo. dicit. Ergo longe est dominus ab oibus innocantibus cum cum fidei falsitate. hec

glo. Et ideo Ricar. in. 4. di. 5. ar. 4. q. 7. querit. An oratio a quolibet facta semper sit audibilis a deo. Et responderi dicit. q. no. Sed oportet q. oratio salutifera quattuor habeat conditiones. Prima est q. ille qui petit: petat humiliter. reputando se indignum tali gratia. Secunda est: q. ille qui petit: petat salubriter: id est ea tamen que pertinent ad salutem. prout est gratia: illuminatio intellectus: remissio peccatorum et huiusmodi. Tertia est q. ille qui petit: petat perseveranter. quoniam dominus. Ad art. 10. de cit. Qui perseverauerit usque in finem hic saluus erit. Quarta conditio est q. ille q. petit petat fideliter. i. q. petat cum firma fide et non cum dubia et falsa. Quam veram fidem: cum non ois teneat. ex quo simpliciter vna est. ut probatur est. Concluditur per consequens q. non ois saluatur in sua fide et lege. prout prima auctoritas ostendere videbatur. Secunda auctoritas que videbatur ostendere. q. ois sub sua lege saluari poterat. et quam per seculo aliqui allegebant fuit pauli primo Thi. 2. di. Deus vult omnes homines salvari. Quia auctoritate egregie domini Bonauentura declarans in primo. di. 4. 6. ar. 1. q. 1. in corpore. q. dicit. Cum querit an iuxta auctoritatem pauli de simpliciter velit omnes homines salvari. Respondeo q. duplex est voluntas dei. antecedens et absoluta: consequens et conditionata. Voluntas antecedens et absoluta est illa que respicit ordinem nature prout a deo condita est. et quia omne bonum a deo est volitum. etiam omnem naturam rationalem seu intellectuale bonum est salutem obtinere. Ideo hac voluntate deus quantum in se est. vult omnes homines salvari. Quod patet: tum ex parte nature datet: tum ex parte gratie oibus oblate. dedit enim cuiuslibet naturam secundum quam quisqz posset finem suum cognoscere: et cognitum querere: et questum inuenire: et inuenta inherere: ac per hoc salutem obtinere. Gratia quoque simpliciter obtulit. dum filium unum misit et precium pro omnibus dedit. leges etiam oibus et mandata propter hoc exhibuit. Voluntas vero dei consequens et conditionata respicit ordinem primo ex parte legis. in quo incidit etiam spontaneum malum. et quia non est bonum omnes homines saluos fieri. nisi sub conditionibus istis. ut. s. qui se preparat et saluari consentit. ideo vult deus saluare benefacientem et volentem. Molentem vero et malefacientem et sue gratie resistentem. non vult deus saluare: quia hoc facere. nec bonum nec iustum

esset. qd bene patet exemplo solis. Nam licet sol omnes homines q̄tum est in se illuminare velit. tamē qui oculum claudunt et sponte se auertunt. nō illuminant a sole. Sic de q̄tum in se est paratus est omnes illuminare per gratiā et salutem. Sed qui obstaculū ponunt nequaquā saluant. Habes etiam exēplum in rege q̄tuz ad cōformitatem nature omnes sub suo regno constitutos vult saluare et bonā habere. tamen propter culpe deformitatem: et suorum preceptorū transgressionē vult oīno eos nō saluari: sed damnari. Et q̄ distinctione patet. qualiter deus non vult saluare omnes sub diuersis legibus viuētes. sed simpliciter q̄ sub vna fide et lege bene viuunt. Et quibus omnib⁹ patet illa satisfactio contra falsam opinionem. v3. auctoritatem. **S**ecūda insuper satisfactio contra falsam opinionē aliquorū faciēda dicitur rationum. Ultra enim auctoritates tres rationes preposite fuerunt. q. s. quilibet fides potest esse bona. et quisq; per consequens potest saluari in sua fide. quibus plene satisfaciā: ad singulos singulariter respondendo. **A**d primam autē rationē. s. finalitatē. q. de q. s. nihil facit nisi propter finem: ergo creauit omnes homines propter finem: et quia ille finis est beatitudo. **R**espondeo q. omnia predicta vera sunt. Cum autē cōcluditur. ergo omnes saluant. ex quo deus nihil facit frustra. **N**ego h. esse verū. immo falsissimū est. Et ratio. quia ut dicit li. de regimine prin. non puenitur simpliciter ad finem aliquē nisi p medium eius. Sicut non acgritur sanitas sine medio medicine. q. si sic est. ergo nullus finem vite eterne potest adipisci nisi habeat mediū quo mediate possit acquiri. Et ideo non sufficit iudeos et saracenos et insuper xpianos creatos eē ad finem beatitudinis ad hoc ut saluentur. q. si dicerent Iudei et Saracenos omnes nos mediū habemus. scilicet fidem nostrā cum operibus: quia mediate omnes saluari possumus. **R**espondeo q. non sufficit habere medium: nisi illud mediū sit conueniens cum fine. quia sū philosophū secūdo 2. b. p. c. o. 2. et septimo 2. d. e. t. h. a. p. b. i. s. e. Ea que sunt ad finē debent regulari sū q. dicat ratio finis. vnde non quilibet medicina est sufficiens dare alicui sanitatem. sed illa solum que est conueniens ad expulsionem infirmitatis. Sic a simili dico: q. non sufficit omnes habere suā

fidem cum operibus. sed oportet q. talis fides cum operibus sit conueniens cum fine beatitudinis. Cum autem impossibile sit: q. triplex predicta fides sit conueniens cum fine. Sed vna tantū prout in secundo articulo monstratum est. ideo concluditur. q. non omnes saluantur sub sua fide. sed solum sub vna fide saluantur. Et quibus omnibus. patet. q. prima ratio nihil concludit. **A**d secundā rationē qua sic arguebatur vniūq; q. vitur natura sua propria. et per consequens cum in deo sit misericordia et iusticia: et misericordia naturaliter superet iusticiā. vide argumentū supra. **R**espondeo q. deus vti natura sua. Sed cum natura dei sit ordinatissima in seruando ordinem quē ipse nature dedit: ut dicitur. 8. **P**ropter hoc. et ordo dei est cum hominibus. ut quicūq; voluerit misericordiam et salutem: eam ab eo accipiat. Ideo saluare volens ordinē: non tantū non saluabit omnes. immo stante libertate arbitrii in quo salutem posuit et misericordiam: nullatenus potest saluare nolentes. dicente Aug. super Ioan. Qui fecit te sine te. non saluabit te sine te. Et apostolus ad hebreos. 5. ait. Factus est omnibus obtemperantibus sibi cā salutis eterne. Cum igitur omnes predicti saluari nolint: cum aliqui sponte false fidei adhereant. ut infra patebit. Ideo argumentum eorum nihil concludit. Immo magis cōcludit oppositū. q. s. plures ex iusticia damnabuntur. que tanta est in deo. nec minor q̄ta misericordia. cum omne quod est in deo habeat rationē infinitatis. et sic idem q. ipse deus. **E**x quibus omnibus patet satisfactio secundē rationis. **A**d terciā deniq; rationem. v3. quicq; est causa causę et cā creati. ergo si tot dominant. cum non damnentur nisi mediate peccato quod ex libe. ar. procedit. sequitur ex hoc q. deest causa potissima oīm illorū peccatorum. et per consequens deus est maxim⁹ peccator. **R**espondeo sū Bonauenturā in secundo di. 37. ar. 2. q. 1. Et sū 2. b. o. in prima pte summe. q. 49. ar. 2. q. hoc non est verum. q. scz deus sit causa peccati effectiue. q̄uis ipse deus sit causa libe. ar. Et ratio est: quia defectus causę scde. s. li. ar. procedit simpliciter ab ipsa causa scda. s. ab ipso li. ar. sicut exempli gratia. Si minister facit aliqd cōtra mādātū dñi. non reducit hoc in dñm sicut in causam primā: sed simplr in ministrū. quod ut clari⁹

b 4

pateat exemplū declaro. Ecce quidā domi-
nus videt quandā iuenculā pauperculā qui
dicit seruitori suo siue famulo porta. 25. ducā
tos matri eius paupercule. ut eaz nuptui tra-
dar. vadit ille seruus et dicit matri iuencu-
le. dabo tibi. 25. aureos: si vis q̄ semel cum fi-
lia tua peccem: que statim cōsentit. pero igit̃
nunc: quis est causa principalis et potissima
illius peccati? Tu dicis forte. dñs fuit cau-
sa: q̄ dedit. 25. ducatos seruo. Rñdeo nō ē ve-
rum. Ratio est: quia non dedit seruo ducā-
tos illo fine. Sed ille spōte et malo fine vsus
est. Sic est in proposito de deo. quia de ideo
dedit li. ar. ut quisq̄ simpliciter faceret bonū
et saluaret. et non ut faceret malum et sic dā-
naretur. Et ratio est philosophi scdo de ge-
neratione. et cor. dicentis. Ab eodem agente pe-
nitens in se non diuersificatio non egreditur
perfectū et imperfectū. sicut nec ab arboze si-
mul egreditur fructus dulcis et amarus. sed
bonum dicit perfectionem: malū imperfectio-
nem. quia dicit priuationē modi: sp̄it: et ordi-
nes q̄ determinat perfectio creature. Cum
igitur deus sit agens p̄fectissim⁹ non in se di-
uersificatus. ergo cū bona actio sit ab ipso. se-
quitur q̄ mala idest peccata nō erant ab eo
dē. propter quod Deuterono. 32. dicitur. Dei
perfecta sunt opera. et Matth. 5. etiam dicit.
Estote perfecti: sicut et pater celestis p̄fect⁹ est
Deniq̄ August. li. 83. questionū ait. Deo au-
ctoꝝ nullus homo deterior sit. Et quib⁹ om-
nibus pater. q̄ tertia ratio nihil concludit. et
per consequēs etiā pater secūda satisfactio q̄
dicit rationū. Tertia deniq̄ satisfactio cō-
tra falsam opinionē aliquoz facienda dicit
admirationis. Arguebat enim q̄ generalis
oibus mirū videretur si deus simpliciter sal-
uaret omnes qui sub vna fide viuūt. alios ve-
ro omnes cum sint quasi innumerabiles dā-
naret. quod dicebat oīno esse impossibile et
incredibile. Quib⁹ satisfaciendo dico. q̄ nul-
li debet esse mirū et incredibile. Si deus oēs
multitudinē dānet. preter eos qui sub vna fi-
de viuūt. immo oibus deberet mirū appare-
re. si deus aliter faceret. vnde nō tantū est ve-
rum. q̄ omnes ab vna vera fide dei semoti
et alieni dānētur. sed etiam hoc est cōueni-
entissimū. quod tripliciter p̄bo. Primo au-
ctoꝝitatibus. Secundo rationibus. Tertio
similitudine. C Primo p̄bat auctoꝝitatib⁹.
Nam Matth. 20. dicit. Multi sunt vocati

pauci vero electi. vbi ait glo. Nullus miretur:
si pauci saluantur: et multi damnantur. q̄ a deo
omnes vocati citi⁹ eligūt penas: q̄ eternas
delicias. Et Matth. 7. dicit. Arta est via que
ducit ad vitam. s. nolentibus eam sequi: et pau-
ci intrāt per illā. ampla et spaciōsa est q̄ ducit
ad perditionē. et multi intrāt per illā. C Se-
cūdo hoc idē p̄bo triplici ratioe. Primo
ratione electionis. Secūdo ratione inuesti-
gationis. Tertio rōne operationis. C Primo
probo ratione electionis. q̄. nullus mi-
rari debet si omnes dānātur preter illos
qui sub vna vera fide viuūt. Fundamentū
ratiois ponit p̄bus. 3. Ethicoꝝ. dicēs. Volū-
tarie sunt virtutes sicut et vitia. quod confir-
mans Sap. Eccl. 15. ait. Ante hominē bo-
nū et malū: vita et mors. quodcūq̄ voluerit
dabitur ei. Quibus adherēs. Ambro. 15. q. i.
c. Non est. ait. Voluntariū sibi militē eligit
xp̄us: et voluntariū seruū dyabolus auctoꝝitatē
Memine enim iugo peccatoꝝ astrictū possi-
det. nisi se ei prius cre peccatoꝝ vendiderit.
hec ille. Quo p̄supposito. q̄. s. virtus ex qua
quisq̄ saluat est voluntaria: bene cōcludit. q̄
si tor dānātur. nullus debet mirari. et quo
voluntarie sibi eligunt talem damnationē.
Causa igit̃ q̄re tor dānānt et pauci saluant.
siue pueniunt ad regnū eterne beatitudinis
est. quia deus nequaquā vult cogere aliquem
cū finat ordinē iam datū reb⁹ oibus seruari
Et q̄ videt sit. q̄ pauci curent venire ad vir-
tutē vere fidei. et p consequēs ad regnū cele-
ste. p̄bat auctoꝝitate p̄p̄ete. di. Dñs de celo
prosperit sup filios hoīm: vt videat si est in-
telligēs aut requiescēt dñs. s. per veram fidē.
omnes declinauerūt. s. a vera fide. simul inu-
tiles facti sunt. non est qui faciat bonū nō est
vsq̄ ad vnū. Hoc idem p̄bat etiam figura:
siue similitudine. Nam omnes simul ad ce-
nam agni puidi inuitati noluerūt venire. ut
dicit Luc. 14. Vbi enim dicit homo quidaz
scz Deus fact⁹ homo fecit cenā magna: et or-
dinauit: verā fidem: et inuitauit multos. i. om-
nes: et misit seruū suū. s. paulū et alios aposto-
los: siue angelū bonū dicere inuitatis. ut ve-
nirēt. s. ad veram fidē. quoniam omnia pata-
erant: et segtur in Euangelio. et ceperunt om-
nes simul se excusare: quozū excusatio p̄fecto
est stulta et inualida. Sic enī dicit Prover. 3
Excusatio superboꝝ ignominia. Et ratio est
quia nō sic se excusarent ad cenam tpalem.

Hoc
nota

aut ad tempale lucrum. Idemus igit dicit.
villā emi. ubi notat appetitus diuitiū: qui ex
superbie radice procedit. quia ppter hunc ap
peritū homo supbus efficitur. Sequitur neces
se habeo erire. scilicet eternoꝝ contemplatione.
et a mei consideratione: et a vere fidei cogni
tione. sequitur et videre illā. studiū applicare
ad tempalem gloriā. sicut pauo ad caudā su
am. Propriū enim supborū est fm Greg.
Oculos simpliciter non ad deū: sed ad suam
gloriā leuare. contra quos dicit in psal. Ocu
los superborū humiliabis. Sequit rogo te ha
be me excusātū. glo. Humilitas sonat in vo
ce. sed superbia in actione. Sequit alter autē
dicit. Inga bonū emi quinq. i. curiositate. s.
sensuū: tempalia inuestigando multo labore
quesiui. quod facit auarus. qui cor: linguam:
manus: pedes: oculos: semp habz occupatos
circa ista spalia bona. dicente Salomō. Ec
clesiastes. 10. Infatiabilis oculus auari. Seq
tur et eo probare illa. Ecce viciū curiositatis
et solitudinis. Rogo habe me excusātū. q.
vz sum in multis occupatus. ut dictū est. Ali
us dicit. vrozem duci: et ideo non possum ve
nire. glo. vroz est concupiscentia carnalis. hūc
vrozem ducit. qui fm carnis desideria viue
re proponit. Ista cōcupiscentia carnis cū sua
delectatione. precipue viget in saracenis. et iō
non curāt ad fidem veram se cōuertere. De
quibus D fec. 5. dicit. Non dabūt cogitatio
nes suas et reuertatur ad dñm deum suū. q.
species fornicatoꝝ in medio eoz ē: et dñz nō
cognouerūt. hec ille. Ex prefata igit auctori
tate et similitudine euidenter apparet. qualr
omnes. s. infideles se excusant. et nolūt venire
ad nuptias vere fidei: seu eterni regis: s. ma
gis tribuunt se prout dicit in prima Joan. 2.
Superbie: auaritie: atq. lururie. Et ideo iu
stē et sua libera et spontanea voluntate dam
nant. Sicut etiā dicit. 23. q. 4. c. displicet. Nā
quis nesciat hominē nisi merito male volū
tatis damnari: et merito volūtatē bone sal
uari. hec ille. Et Ber. dicit. Nihil ardet in in
ferno nisi propria volūtas. tolle propriā vo
luntatē: et iam non est infernus. Item. 23. q.
4. c. Nabuchodonosor. dicit. Vasis ire nuncq.
de redderet interitū: si nō spōtanē iuenire
tur homo habere peccatū. hec ibi. Et ideo cō
cludo. sicut nō miraret si aliquis ex libera vo
luntate se precipitaret in profundo lacus: cū
a nullo cogeret: et desereret palatiū plenum

magno thesauro. qd libere habere potuisset.
Sic certe nullus debet mirari si plures dā
nantur q. saluant. Ex quo ipsi libere eligunt
damnationē suam: et libere respuūt fidem ve
ram: et eternā gloriā. C. Secūdo etiā p
bo ratione inuestigationis. q. nullus debet
mirari si omnes damnant. qui sūt extra so
lam et veram fidē. Fundamentū rationis po
nit. 3. Ebi. et etiā extra de inu. et dā. da. ca. si
culpa. ubi dicit. Ignorantia neminē excusat.
cum ignorat q. scire debuit. Quo presupposi
to: etiā a simili dico de illis q. sunt extra ve
ram fidē. quoniā inexcusabiles sunt si dam
nātur. quoniā nescierūt que scire tenebantur
et debuerūt. Et si diceret. O h. credebant fi
dem suā fore bonā. Respōdeo q. non tenet
talit excusatio. quia debebant querere veri
tates ab hominib. vel a deo per orationes q.
eis reuelasset: vel inspirasset veram fidē. Et
ideo si aliquis volens corporaliter ambula
re. nollet p̄uidere vic pericula cum posset.
Sed oculis clausis aut auersis incedere vel
let: merito imputaret sibi et ignorantie sue. si
quid mali ei ex hoc accideret. Item si q. vel
let ire ad aliquē locū viam ignorans. et ha
bens paratum qui viā sibi ostenderet: et du
catum p̄beret. sed nollet sibi viam ostendi.
et ducatū p̄beret: imputaret sibi. si quid mali
ei accideret. Ergo a simili cum spiritualia pi
cula sint magis periculosa. Et per cōsequē
magis cauenda. Sequit si q. circa illa negli
gens fuerit in p̄uidendo: seu veritatez que
rendo. merito ei imputat: cum in piculum ce
ciderit sue damnationis. Nam ideo de de
dūt cuilibz intellectū et rationē: ut querat et co
gnoscat bonum a malo. et verum a falso. qd
qui non fecerit: aut per negligentiam: aut per
crassam ignorantiam: seu p maliciā: vtiq. et
penam meretur et inexcusabilis est. Sic enī
dicit Luce. 12. Scruius sciens voluntatē dñi
sui et non faciēs: plagis vapulabit multis. Et
Aplūs. 1. Corin. 14. ait. Ignorans ignorabit
ubi glo. dicit. Qui scire potuit et noluit: nō ve
niam sed penam promeretur. Et August. Nō
omnis ignorans est immunis a peccato. Il
le ignorans debet excusari a pena qui a quo
discret non inuenit. Illi autem hoc ignosci
non potuit. qui habentes a quo discerēt ope
ram non dederunt. hec ille. Et Gregorius
in moral. et pōitur. 38. dicit. qui ea. inquit. Qui
ea que dei sunt sapiunt. a dño sapiunt: et qui

De se

Sermo

ea que dei sunt nesciunt a domino nesciuntur. attestante Paulo qui ait. Qui ignorat ignorabitur. hec ille. Ex predictis patet qd si indei et saraceni errant: talis ignorantia eis est imputanda: ex quo si volunt possunt ab alijs de veritate informari: et precipue a deo: unde si quis vivit fm legem nature diligens deū et proximum naturali amore: et deū inuocat quantum potest: vt ei viam salutis reuelat: aut per angelum: aut per aliquā personam: aut per inspirationē intrinsecam tenetur ei deus aliquo predictorum modorum: fm Alex. in. 3. parte summe circa finem. reuelare verā fidem: et veram viam salutis: qd vtiq; semp fecit et facit: proinde ait ppha. Custodit dñs omnes diligentes se. vbi ait glo. Qui deum naturaliter diligit: habet deum qui cum in via veritatis dirigit et custodit. Et Salomō prouer. 2. ait. Custodiet rectorum salutem et proteget dominus gradiētes simpliciter. Ex qua ratione inuestigatiōis bene patet. qd nullus mirari debet de multorum infidelium dānatione. Ex quo viam veritatis nolunt inuestigare. Tertio insuper probo rōne operationis naturalis: qd nullus mirari debet de multitudine dānatorum. Fundamentum rationis ponit ppha. 4. ethic. di. Qualis vnusquisq; est: talia naturaliter vult: talia loquitur et talia operatur. hec ibi. patet hec regla. Nā armiger loquitur de factis armorum: et exercet se in eis. Similiter medicus loquitur de medicinis. Agricola vero de agricultura: et se in eisdem exercent: nec miratur aliquis de hoc qd sic faciunt: sed magis miratur de hoc qd ignis calefacit: sol illuminat: et huiusmodi quorum cause sunt ignote eis. Quo presupposito certum est: qd deus naturaliter est iustus: et iustitiam diligit. dicente ppha. Iustus dominus et iustitias diligit. qd si sic est. ergo mirandum non est: si iustitia dei eos qui sibi sunt inobedientes et rebelles punit et dānat imo ex quo tantā multitudinē creauit ad finē beatitudinis: debet qsq; mirari diuitias bonitatis sue: pro eo qd tante multitudini tot et tanta contulit bona in hoc mundo: cū tamē preuideret eos omnes futuros malos: cum etiam fm Angelum. peccator non sit dignus pane quo vescitur. Nullus ei go de taliū dānatione miretur: non enim miraretur aliquis si dominus aliquis felle potaret seruum qui ei fellis potum dedit. Sed miseri infideles et

peccatores dant deo cibum fellis: cum cum peccatis suis offendunt. dicente ppha in psona dei. Dederūt i escam meam fel: et in siti mea potauerunt me aceto. Ex predictis igit tribus rationibus patet qualiter non est mirandum si deus tot dānet: ex quo dānantur ex demerito infidelitatis: atq; peccatorum suorum. Tertio postremo etiam probo similitudine qualiter nullus mirari debet de tanta multitudine dānatorum. Sicut enim videmus: qd nullus miratur: si hoc aliquis metat quod seminat: imo potius miraretur de opposito. Sic certe a simili multo minus mirandum est si peccatores et infideles metāt mala post mortem. Ex quo peccata et infidelitatem seminauerunt in vita presenti. Ecclē. 7. dicit. Noli facere mala: et non te apprehendent. Et ibidem dicitur. Non semines mala i sulcis iniusticie: et non metes ea in septuplum. Deniq; Apostolus ad Gal. 6. concludit. dicens. Que enī seminauerit homo. hec et metet: qm qui seminat in carne: de carne metet corruptionem: qui autem seminat in spiritu de spiritu metet vitam eternam. Ex predictis igitur omnibus patet tertia satisfactio: qd vñ nullus mirari debet si necessario dānantur omnes qui sunt extra vnam solam et veram fidem: et per consequēs etiam patet tertia excellentia ipsius sacratissime fidei: qua necesse est credere et tenere: qd simpliciter sit vna sola et vera fides: et non plures. In qua saluantur quicūq; saluantur. In qua vnica fides nos omnes bene viuere faciat dñs noster Iesus xp̄us: qd in trinitate perfecta vivit et regnat in secula seculorum. Amen.

¶ Seria scda post dñicam quadragesime de quarta excellentia ipsius sacratissime fidei que dicitur excellentia virtutis.

Espece: fides

tua te saluū fecit. Luc. 18. c. 2. i euāgelio preterite dominice.

Postq; fidelissimi ciues sufficienter declarauimus tertiā

excellentiam sacratissime fidei: in qua monstratum est: qualiter necesse est tenere: qd simpliciter sit vna sola vera fides et non plures: in pñti sermone habemus declarare et vidē quartam excellentiam ipsius benedice fidei que dicitur excellentia veritatis unde cū pre-

Suppositum sit: q. simpliciter inter omnem fidem est una sola salutifera fides: habemus videre que sit illa vera fides et salutifera iter omnes et ab omnibus tenenda: ut puta hēi? videtur: an sola fides Christianorum sit bona: seu sola fides indeorum: seu etiam sola fides saracenorum atq. turchorum. Et sic breuiter dico q. sola fides bona: vera: optima: atq. salutifera: nec non et ab omnibus tenenda: est fides christianorum sanctissima: in qua sola: et non in aliqua altera omnes saluantur q. uq. saluantur. Et hec conclusio pfecto debet esse maximi gaudij: leticie: atq. consolationis: apud omnes christianos: cum tñ ipsi soli in statu sint vere fidei et salutis: et insuper ipsi soli pnt deum verū colere: vere diligere: et eidem vere seruire. Et q. sola christianorū fides vera sit et salutifera: et non altera. i. validissimis atq. fortissimis argumentis clarissime et apertissime demonstrō. Quorum primum dicitur argumentum testificationis. Secundum dicitur argumentum subiugationis. Tertium dicitur argumentum obiectionis. Quartum dicitur argumentum reuelationis. Quintum dicitur ordinationis. Sextum dicitur completiois. Septimum dicitur tolleratiois. Octauū dicitur intransmutationis. Nonū dicitur argumentum confirmationis. Decimū dicitur argumentū dispersiois. Undecimū dicitur argumentū opiniois. Duodecimū dicitur argumentum durationis.

De. i. argumentis quibus ostenditur q. sola fides christianorum est vera et salutifera

Primum igitur argumentū quo ostendit

p. solam fidem christianorum esse veram et non alteram dicitur argumentum testificationis. Clarum est enim sicut experientia docet: q. si aliqui testes nolunt de aliqua re testificari publice: sed tñ secreto falsi eunt. Sed si testificantur in iudicio de aliqua re: eis omnino ab omnibus fides certa adhibet propter quod cū fides christiana habeat veras et quasi innumerabiles testes super oēm aliam fidem et legem: mandatū est quod eadē christiana fides seu lex verior est et certior alia fide et lege. Quibus testibus fidei: seu legis christiane. Triplici p. p. respectu plena et certa fides: omnino ab omnibus est exhibenda. Quorum primus dicitur respectus plurificationis. Secundus dicitur respectus concordationis. Tertius dicitur respectus scificationis.

De triplici respectu quo fides adhibenda est testibus fidei christiane. Et primo de pmo.

Primum igitur respectus quo fides omnino adhibenda est testibus christiane fidei dicitur respectus plurificationis.

Certum est enim ut habet Matth. 18. et c. de testibus et attestacionibus. c. In oī negotio. et c. Eū que vertitur. et de testis. c. relatum. el pmo. q. simpli. duobus testibus vel tribus aliquid in iudicio asserentibus fides adhibetur. Ad si sic est: quāto magis fidei seu legi christiane: fides est ab omnibus adhibenda: que non solum duos aut tres testes habet: sed quasi innumerabiles et infinitos. De quib. aliquos precipue h. ponemus Quorū primus fuit Joā. baptista. de quo Jo. i. c. dicitur. Hic venit in testimonium ut testimonium perhiberet de lumine: ut oēs crederent per illum. Et ibidem de Christo loquens dicit. Ipse est. xpus: qui post me venturus est: qui ante me factus est: cuius nō suz dignus ut soluiam corrigiam calciamentorū eius. Et ibidem dicitur Jo. testimonium perhibebat de xpo et clamabat. di. Hic est quem dixi: qui post me venturus est: et ante me factus est: q. prior me erat: et de plenitudine ei omnes accepimus gratiam pro gratia: quia lex per Moysen data est: gratia et veritas per Iesum xpm facta est. Et infra subditur. Altera autem die vidit Jo. xpm venientem ad se: et ait. Ecce agn. dei: ecce qui tollit peccata mundi. hic est de quo dixi post me venit vir: qui ante me factus est: quia prior me erat: et ego nesciebam eum. Sed ut manifestaretur in isrl. p. p. veni ego in aqua baptizans: et testimonium perhibui. Joā. di. Quia vidi spiritum descendentem quasi columbam de celo: et manentem super eum: et qui misit me baptizare in aqua: ille mihi dixit. Sup. quē videris spiritum descendentem et manentem super eum. hic est qui baptizat in spiritu scō: et ego testimonium perhibui et vidi: quia hic est fili. dei. hec ibi. Ecce iam habes. O fides christiana vnum testem fide dignū. C. Scōs testis fuit Petrus princeps apostolorū: qui Matth. 16. de xpo dicit. Tu es xps filius dei viui. Et Jo. 6. c. Idē dicit. Nos cognouim. et vidim. q. tu es xps fili. dei. Cui testimonium fuit tāte virtutis et veritatis: q. ut h. Act. 1. c. Lū ipse fidē xpi p. dicaret: statim de ei. verba confirmauit. Ibi. n. d. sic. Adhuc loq. nte Petro

qualiter
fili dei
et uir

verba hec. cecidit spiritus sanctus super oēs
qui audiebant eum: et in nomine Christi ba-
ptizati sunt. hec ibi. Tercius testis fidei chri-
stiane fuit Joā. euangelista. de quo Joan. j. c.
dicitur. Vidimus gloriam eius: gloriā quasi
vni geniti a patre: plenum gratie et veritatis.
vbi glo. ait. Vidimus. i. cognouimus: per mi-
racula: per vocem lapsum de celo: per trans-
figurationem: resurrectionem: ascensionem:
spiritus. s. missionem: gloriam eius talem et
tantam: vt deceat vni genitum dei patris. hec
glo. Item. j. Jo. j. c. dicitur. Quod fuit ab initio
quod audiuiimus et vidimus oculis nostris: quod
persperimus: et manus nostre contractaue-
runt de verbo vite. Et vita manifestata est:
et vidimus et testamur: et annunciamus vobis
¶ Quartus testis fidei christiane fuerunt oēs
simul apostoli: in quorum persona Petrus
loquens Act. io. c. dicit. Nos testes sumus oīum
que fecit Iesus in regione iudeorum: et ierlm
quē occiderunt suspendentes in ligno: hunc
suscitauit deus tertia die: et dedit eum mani-
festum fieri non omni populo. Sed testibus
preordinatis a deo: nobis qui māducauim⁹
et bibimus cum illo: postquē resurrexit a mor-
tuis: et precepit nobis predicare populo et tes-
tificari: quia ipse est constitutus a deo iuder
viorum et mortuorum. hec ille. ¶ Quintus
testis fidei christiane fuerunt simul omnes
prophete: de quibus Act. io. dicitur. Hunc oēs
prophete testimonium perhibent remissionem
peccatorum accipere per nomen eius. s. Christi
¶ Sextus testis fidei christiane fuerunt cum
Christo resuscitati. De quibus Matth. 27.
Multa corpora sanctorum surrexerunt cum
illo. s. cum Christo: et apparuerunt multis: et
introierunt in sanctam ciuitatē. Inter quos
resuscitados sicut legit in euangelio Nicho-
demi. surrexerunt duo filij Nichodemi. v3
Evaristus et Leoncius: qui v3 populo iudaico
solam christianam fidem asseruerunt eē ve-
ram. ¶ Septimus testis christiane fidei: fue-
runt ipsi iudei: qm Nico. de lira: cognouerūt
christum esse dei filium: et precipue scribe et
doctissimi in lege sacerdotes: sed inebriati in
nidia: perdidērunt veram cognitionem ipsi⁹
Christi. De quibus pphetauit optime David
dicens. Turbati sunt et moti sunt sicut ebru⁹
et omnis sapientia eorum deuorata est. Et iō
Matth. 9. c. dicitur. Egredis autem illis. v3
iudeis: obtulerunt ei hominem mutū dēmo-

nium habentem: et cicerō demone locutus ē
mut⁹. Et admirete sunt turbe: dicentes. nūquā
apparuit sic homo in toto israel. hec ibi. Et
Joan. xj. c. dicebant ipsi iudei. Quid facim⁹
quia hic homo multa signa facit. Si enim
dimittimus eum sic: omnes credent in eum
¶ Octauus testis christiane fidei fuit Job: q
paganus erat et idumens: q3 viueret fm legē
naturalem. Qui Job. i8. c. dicebat. Scio enī
q3 redemptor meus uiuit. et in nouissimo die
de terra resurrectionis sum: et rursum circū-
dabo: pelle mea: et in carne mea videbo deū
saluatorem meum: quē visu. sum. ego et oculi
m. 3 spec. sunt. Repo. est hec sp. m. in sin. meo
hec ibi. De quo Job Aug. lib. 8. ciui. dei. c.
47. ait. De beato etiam Job mirabili virō
qui nec indigena nec profectus. i. advena pō-
puli israel fuit. Sed et gente idumica genus
duicens. Christum verum confessus est: diui-
nitus autem prouisum fuisse non dubito: vt
ex hoc vno sciremus: etiam per alias gētes
esse potuisse: qui fm deum vixerunt: ei⁹ pla-
cuerunt pertinentes ad spirituale ierosolimā
quod nemini concessum fuisse credendū est:
nisi cui diuinitus reuelatū est. hec ille. ¶ No-
nus testis christiane fidei fuit Iosephus qui
fuit iudeus: et in veteri iudeorū lege doctissi-
mus: q3 capt⁹ fuit in vltima captiuitate ierlm
per Titum et Despatchanum facta. hic enī sic
ait. De Christo in quodā opere suo. fuit igit
eisdem tēpibus: Iesus sapiens vir: si tñ cum
vix noiare fas est. Erat enī mirabiliū opūū
patrator: et doctor eorū qui libenter que ven-
tura sunt audiūt: et multos ex gentib⁹ sibi ad-
iunxit. post crucem autē his qui cum dilexerāt
iterum apparuerit: et ab eis visus est fm q3
prophete de ipso predixerūt. hec ille. ¶ Decim⁹
testis christiane fidei: fuerūt ipsi demones: q
vt habet Matth. 8. asserēbāt xpm eē dei fi-
lium dicentes. Iesu fili David vt quid ante
tēps venisti torqre nos? Quod 3 firmās Augu.
i8. ciuita. dei. c. 47. ait. Moies plures de xpo
prophare impulsi sunt: tā ipius gē picipes: q3
expres. mali autē angeli et demones pntem
xpm quē iudei nō agnoscebāt publice 3fessi
sunt. hec ille. ¶ Vndecim⁹ testis xpiane fidei
fuerūt phig cū tpe passiōis xpi athenis cētē
et vidissent 3 nām: simul eclipsare solē et lunā
nec valerent aliquo modo inuenire causam
nālem illius eclipsis: seu obsurationis solis
et lune: ad hoc iduci sunt. s. per spiritū sanctū

ut sic dicerent: et precipue maximus ille philosophus Dionysius ariopagita. Aut de in-
quirit nature patitur. Aut tota machina mu-
dial destruitur et ob hoc constituerunt arā il-
lam deo ignoto. v3 xpo qui tūc in cruce mor-
tem tollerabat. Duodecim? testis fidei xpia-
ne fuerunt ipsi tres magi. qui ut habet Mat-
thei. 2. capitulo. Visa stella iam dudū nūci-
24. per balaam prophetā venerunt ab orien-
te Hierosolimā: et tandem in bethleem. et ob-
tulerunt ipsi xpo. v3 dei filio adoratione pre-
uia aurū: et ibi. et mirrā. Tredecim? testis xpi-
ane fidei fuerunt ipsi angeli q. Lu. 2. pastorib? di-
xerunt. Ecce euangelizo vobis gaudium ma-
gnū. quod erit omni populo. quia natus est
nobis hodie saluator: qui est xpus dñs in ci-
uitate dauid. Et hoc vobis signū. quia inue-
nietis infantem pannis involutū: et positum
in presepio: et subito facta est euz angelo mul-
titudo celestis exercitus: laudantiū et dicentiū
gloria in al. d. et inter. p. h. b. vol. hec ibi. Item
Luce primo ca. Angelus gabriel testificatus
est xpm dei filiū de virgine Maria nascitū-
rum. Vnde ibi sic dicit. Adhuc est angelus
Gabriel. Dic tibi si vis. In resurrectione eti-
am xpi. ut habet Matth. 28. et Jo. 20. Appa-
ruerunt quattuor angeli xpi resurrectione te-
stificantes. Similiter in eius ascensione ha-
bentur Act. 1. Apparuerunt duo angeli. Ibi eni-
sic dicit. Cumq; intrarent in celū euntes illū
ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestib?
albis. qui et dixerunt. viri ga. quid ista. asp. in
celū. h. Je. g. aff. est a nobis in celū. sic ve. quē.
vi. cum e. in celū. hec ibi. Decimus quartus te-
stis xpiane fidei fuerunt Adoyfes et helias. q.
ut habetur Matth. 17. Testificati sunt xps
esse vox dei filium. Vnde ibi sic dicit. Post
dies sex assumpsit iesus Petrū Jacobum et
Joannē fratrē eius. et duxit eos in montem
et. scos. et trā. est ante eos. et resplēuit facies
eius sicut sol. Vestimenta eius facta sunt al-
ba sicut nix. et ecce appa. cis moy. et hel. euz co-
loquētes. nec fuerunt ibi p. imaginationē: sed
fuerunt ibi psonaliter. fin August. li. de mira-
bilib? sacre scripture. quoniam Adoy. venit de
lymbo et apparuit. fin Nicolaum de lira. in
quodam corpore assumptis. et misterio sa-
cro rediit in preiacentē materiā. Adoyas ve-
ro venit de paradiso terrestri in quo in curru
igneo translatus est. Decimus quintus testis

xpiane fidei fuit quidā gentilis et pagan? de
quo Tho. secūda secūda. q. 2. artic. 7. in solō
tertij arti. ait ad litterā. Inuenit in historijs
Romanor. q. tempore Constantini Augu-
sti. et helene matris eius inuentū fuit quod-
dam sepulcrū. in quo iacebat homo gentilis
auream laminā habēs in pectore. in qua scri-
ptū erat xps nascetur de virgine. et ego cre-
do in eū. Sol sub constantini et helene rēpib?
itez me videbis. hec ille. Hic eni h3 aliquot
fuit moralissim? Plato. C. Decimus sext? te-
stis christiane fidei fuit tota trinitas. v3. p. et
filius et spiritus sanctus. De qua. 1. Joan. 5.
c. dicitur. Tres sunt qui testimonium dant i
celo. pater verbum et. s. s. et hi tres vnum sunt
Et infra subditur. Si testimonium accipim?
testimonium dei maius est: qm hoc est testi-
monium dei quod maius est: quia testifica-
tus ē de filio suo. hec ibi. Et q. specialiter to-
ta trinitas de christo sit testificata. pater. Nā
pater testificatus est de Christo q. sit ei? fili?
Vnde Matth. 17. dicitur. Adhuc eo loquē-
te. s. Petro in transfiguratione Christi. Ecce
nubes candida et lucida obumbravit eos. Et
ecce vox de nube dicens. Hic est filius me?
dilectus in quo mihi bene placui ipsum au-
dite. Similiter idem pater Matth. 3. c. testi-
ficatus est. Ibi enim sic dicitur. Baptizatus
autem Iesus confestim ascendit de aqua: et
ecce vox patris de celo. di. Hic est filius me?
dilectus: in quo mihi cōplacui. hec ibi. Simi-
liter ipse filius de seipso testificatus est. cum
ut habetur Matth. 17. c. Supernaturaliter
ante discipulos visibiliter transfiguratus est
In qua vtriq; transfiguratione: ostendit potē-
tiam sue deitatis in specie beatitudinis. Si-
militer etiam spiritus. s. testificatus est xpm
fuisse dei filiū: descendendo super ipsū in
specie columbe. ut Matth. 3. c. dicitur. Bap-
tizatus Iesus confestim ascendit de aqua. et
ecce aperti sunt celi: et vidit spiritū dei ascē-
dentem sicut columbam et manentem super
se. Et Joan. 1. dicitur. Testimonium perhi-
buit. Joā. baptista de Christo dicens. Quia vi-
di spiritum descendentem quasi columbam
de celo: et manentem super eum: et ego nesci-
ebam eum. hec ibi. C. Decimus septimo postre-
mo testis christiane fidei omisso pro nūc te-
stimonio sibillaz: fuerunt omnia elementa.
De quibus Greg. in omel. epiphanie sic di-
cit. Omnia elementa auctores suum. venisse

testata sunt: ut enim de his quodam v. u. hu-
mano loquar hunc deum celi esse cognoue-
runt: qui eo nato protinus stellam miserunt
Adare cognouit: quia sub plantis eius se cal-
cabiles prebuit. Terra cognouit: quia eo mo-
riente contremuit. Sol cognouit: qui lucis
sue radios abscondit. Sara et parietes cogno-
uerunt: quia tempore mortis ei scissa sunt. In-
fernus cognouit: quia hos quos tenebat mor-
tuos reddidit. Et tamen hunc quem dominum
elementa insensibilia senserunt: adhuc infidelium
iudeorum corda: deum esse minime cognoscunt.
et duriora saxi ad penitentiam scindi nolunt.
cumque abnegant quem elementa. ut diximus.
aut signis. aut scissionibus deum clamant. hec
ille. **¶** Quid ultra dicam de testibus christiane fi-
dei. Lerte hanc esse veram fidem testificant om-
nes sacre virgines. Sed et sancti confessores
omnes sancti monachi et heremite. Omnes
sancti apostoli et euangeliste. Omnes denique
sacri theologi et doctores. Ecce et fides christi-
ana. iam habes non unum aut duos. sed quasi in-
numcrabiles et infinitos testes. te oino esse
veram testificantes. Quis igitur decetero dubi-
tare potest de certitudine virtutis tue. certe
nullus sane mentis. Tu igitur sola fides christi-
ana. cunctis verissima. sicut testes predicti asse-
runt: ab omnibus imitanda es. Et predictis om-
nibus patet primum respectus solam fidem christianam
demonstrans respectu testium esse verissimam. quod
dicit respectus plurificationis.

¶ De secundo respectu quo fides adhibenda
est testibus fidei christiane.

Secundus etiam respectus quo fides om-
nino est adhibenda testibus fidei christi-
ane: dicit respectus concordationis: seu
conformationis. Experientia teste dicimus. quod quando
sunt multi testes ad invicem discordes. nequa-
quam eorum dictis fides habet. Oppositum vero fit
de multis testibus ad invicem se concordanti-
bus. quoniam eorum dictis plena fides adhibet.
Sic a simili dico: quia multi sunt testes. ut per-
tractum est. si tamen essent discordes: eis nequa-
quam fides adhiberet. Sed quia manifestum est. quod
testes fidei christiane et si sunt multi tamen sunt
concordes et maxime conformes. Ideo fidei
christiane ab omnibus merito fides est adhibenda.
Et quod testes fidei christiane in eorum sen-
tentis sint concordantes patet per propositionem au-

tentiam Scoti. in plogo primi sen. q. 2. di. In non
evidentibus ex terminis nec principia eundem
habentibus non consonant firmiter et infalli-
biliter multi diversimode dispositi. nisi a cau-
sa superiori ipsorum intellectus inclinatur ad sen-
sum. hec Scotus. Patet hec regula Scoti.
Vult enim dicere quod quando de uno nego-
cio: et super una re multi habentes diversas di-
positiones et completiones habent tractare et
loqui: illud negotium et illa res est evidens et
clara: ipsi multi sunt concordantes in una senten-
tia. quod sic patet. Nam ponatur quod sint duo ho-
mines diversarum nationum: et dispositionum. unus
scilicet Iudeus. alius saracenus. alius paganus.
alius christianus: et huiusmodi. petatur ab eis om-
nibus. utrum ignis sit calidus. mel dulce. et sel
amarum. unanimiter respondebunt quod sic. Et ra-
tio est. Quia hec naturaliter esse videmus om-
nibus nationibus mundum: clarum. Sed ponatur quod
illa res sit obscura et non evidens. certum est quod
non erunt ad invicem concordantes. patet hoc. Nam
ponatur quod sint. id est. homines diversarum natio-
num et dispositionum. vocati ad electionem unius
prelati: et huiusmodi. Manifestum est quod non
erunt sic concordantes. eo quod unus eligit petrum
alius iohannem. Et ratio est: quia in non evidenti-
bus accidit. quod dicit de consensu. di. 4. c. sicut in
sacramentis. Quot capita tot sententie: quod videtur
diversitas sententiarum provenire ex eo quod di-
citur in. c. q. diversitate. extra de concessione
preben. Diversitate corporum diversitas sepe
sequitur animorum. Quod confirmans auctor. 6.
principiorum dicit. Anima coniuncta corpori na-
turaliter imitatur passiones corporis. Si autem
in re obscura et non evidenti multi diversa-
rum dispositionum seu nationum ad invicem con-
cordent. certe hoc non est. propter aliud. nisi quod
deus omnes illuminavit: seu direxerit ad simul
concordandum. Patet hoc in electione alicuius
prelati: quia si multi electores ad invicem con-
cordant. tenetur communiter pro miraculo.
His premissis: peto si articuli fidei quos ma-
ndat ipsa fides ut credamus sit res evidens et
clara. et certum est quod non. Quam enim evi-
dentiam habet primus articulus. scilicet Credo
in deum patrem omnipotentem creatorem
celi et terre? Lerte nullam. Quia etiam
evidentiam habet secundus articulus. videlicet
Et in Iesum christum. Et sequitur. Qui con-
ceptus est de spiritu sancto. natus ex Maria vir-
gine. Lerte nullam. Transcurre sic per singulos.

et nullam evidentiam et claritatem inuenies. quod confirmans Grego. in omni. in festo sancti Thome. pfecto inquit liquet: quia fides illarum rerum est argumentum que apparere non possunt. que enim apparent fides non habent: sed agnitionem. hec ille. Presupposito igitur ut patet quod articuli fidei nullam habeant evidentiam: seu cognitionem visibilem sensualem. peto. An inter scripturas et scriptores fidei christiane sit concordia et conformitas. et certum est quod sic. dicente Hieronimo in epistola de morte ozie: et seraphin et calculo. Quicquid in veteri testamento legimus hoc in euangelio reperimus. et quod in euangelio fuerit lecitatum. nihil dissonum nihilque diuisum est. hec ille. Et August. de vera religione dicit. Nihil dissonum inuenies in fide nihilque diuersum. una sententia in totis scriptis codicibus reperies. immo omnium nostrorum catholicorum. una est firma vera et concordans sententia. hec ille. Hec enim concordia in fide christianorum figurata fuit in die palmarum in precedentibus christum et subsequenter: qui omnes simul idem canticum dicebant. Vnde Matth. 21. capitulo dicit. Turbe autem que precedebant. et que sequebantur simul clamabant. di. Osanna filio dauid. benedictus qui venit in nomine domini. hec ibi. Et quod omnes simul concordent. patet etiam per experientiam. Si enim legas omnes scriptores catholice fidei in eorum dictis inuenies eos concordare. Si enim legas omnes prophetas. ut puta Isaiam Hieremiam Ezechielem Danielem Iesam Joelem Amos Abaiam Jonam Michieam Isaiam Abacuch Sophoniam Agam Zachariam Malachiam. omnes simul concordant in fide christi. Si insuper legas epistolas. Petri Ioan. Iaco. Jude Apostoli pauli. omnesque act. apostolorum: et legendas eorum proferas inuenies omnes concordantes in fide christi. Si etiam legas omnes doct. v. August. Ambrosium Hieronimum Gregorium Ioan. Crisostomum. Ceterosque omnes: inuenies quod omnes simul concordant in substantialibus fidei. Si etiam legas omnes Euangelistas. v. Mattheum Marcum Lucam et Joannem. Inuenies quod simul in fide christi concordant. Si denique legas omnes sacros theologos. ut puta sanctum Thomam Ioan. Sco. Sanctum Bonaventuram Alexan. de ales Ricard. Iude. de Taran. Egidiuz Romanus ceterosque omnes: inuenies omnino

quod simul concordant in his que sunt de substantia fidei: per quod claret omnes catholicos vere concordare in una fide: in uno baptismo ceterisque sacramentis. non solum in dictis. sed etiam in factis. in gestis et operibus. nec qui dem in puncto discordant in his que sunt fidei et legis christiane. licet in his que per probabiliter occurrunt ratione vel opinione. aliquando unus aliter sentiat: quam alius. Sed quid dicam de concordia. 72. interpretum veteris legis. Qui ut ait. August. 18. ci. dei. c. 42. in nullo discordant. Ideo quo notandum est: ut legitur in historia ecclesiastica. ptholomeus philadelphus rex egypti. cum esset valde studiosus et librorum cupidus. presceit bibliotece sue demetrii. Cumque quassisset ab eo de numero librorum 24. milia ad esse respondit. Sed paulo post temporis usque ad 50. milia posse venire respondit. Nunciatum est autem sibi ait esse apud iudeos legem ore ipsius dei editam et scriptam illius digito. per quam summoque laborandum dicebat. ut in greco conuersam in archiuis regalibus haberetur. hec enim erat lex dei viuentis. Et ad ostendendum sanctitatem legis addidit. quod nisi a cultoribus dei viuentis transferri potuisset. Nam et Theopompus cum in historiis quas scribebat hanc interfecere voluisset: per dies triginta versus est in amentiam. Theotentus quoque ob eandem causam factus est cecus. Sed penitentes sanati sunt. Et suggestit Regi. ut scriberet pontifici iudeorum: ut iudeos hebraice et grece lingue peritos ad ipsius dirigeret cum lege dei. qui ad eam transferendam sufficerent. Quod ut impetraret: munera cum epistolis mittenda consuluit. Aderat autem Aristeus qui ei consuluit dicens. Habes inquit Rex quomodo quod postulas obtinebis. solue iudeos quos captiuos teneas in regno tuo. Nihil gratius erit pontifici iudeorum. Liberavit igitur Rex de iudeis centum viginti milia. drachmas argenti. Tunc scripsit Rex Eleazaro iudeorum pontifici. rogans ut seniores ad se mitteret: qui interpretationem legis dei viuentis ei darent. Eleazarus vero mittens quod postulabat. Sic illi respondit. Ad interpretandum legem quam postulas: nisi viros seniores de vnaquaque tribu secum legem ferentes. Tunc autem pietatis et iusticie erit ad nos eam caute remittere. Qui cum

not. d. 7
Ind. p. h. b.
h. fer.

venissent ad regē. benigne ab eo collecti sunt
Et cum dudū cum rege disputassent de vno
deo colendo: ostendētes q̄ nulla creatura cēt
deus: introducti sunt in domū regis que ad
secretam negotiorum deliberationem ordi-
nata erat. Et faciens illos ab inuicē separa-
re. ut singuli suum sensum scriberent. Et ut
nullus eorum sciret scientiam alterius: date
sunt eis singule celle: seu camere ad oportune
interpretandū quicquid eis videretur: et di-
uiserunt ad interpretandū inter se libros: et san-
cto Symeoni senit: qui ut habetur Luce. scdo
Paruulū Iesum in vlnas tenuit: datus est
liber Isay. ad interpretandū. Vnus enim
ex illis. 72. interpretib⁹ fuit: Seruat⁹ autē sin-
gulis dieb⁹ ritū: purificationū et cerimonia-
rum suarum. sin legem in diebus septuagin-
taduobus interpretationē compleuerūt. Si-
meon ad translationem Isay veniens. cum
venisset ad illud qd Isay. septimo. ca. legitur.
Ecce virgo concipiet. et c. Admirans verbum
prophete: credensq; illud impossibile fore: cu-
q; virgo bis abradere. loco eius scripsit al-
ma. Ecce inquit alma concipiet: et inuenit ite-
rum atq; iterum scriptū. Ecce virgo con. et c.
¶ Tertio vero cum abrafisset. litteris aureis
scriptū inuenit. Ecce virgo. et c. Cognoscensq;
illud diuini esse mysterij orās deū interroga-
uit. quid hec sibi vellet. Qui responsū acce-
pit a spiritu sancto. q̄ ex tali virgine de qua
propheta dixerat. deberet oriri salus mundi
in israhel: nec mortem ipse videret nisi cū pri-
us in vlnas suas reciperet. propterea Luce. 3.
cap. dicitur. Responsū accepit Symeon a
spiritu sancto non visurū se mortem nisi pri-
us videret xp̄um domini. vnde venit in sp̄i-
tu in templū. et cum inducerent puerum Je-
sum parentes eius: ut facerent sin consuetu-
dinem legis pro eo. Ipse accepit eum in vlnas
suas: et benedixit deum: et dixit. Nūc di-
mittis seruū tuū dñe. et c. et huiusmodi. ¶ Cō-
pleta igitur ut p̄tactū est: totius veteris le-
gis interpretatione ab illis septuagintaduobus:
et nihil in p̄phetijs: nec in figuris: nec in
solo verbo q̄stūm ad sententiā discordes fue-
rant: sed in omnibus tanq̄ ex vno ore simul
concordes inueniuntur. de quorū mirabili cō-
cordia. August. libro. 18. ci. dicit. q. ait. Quo-
nam reuera spiritus erat vnus in omnibus
Ideo tam mirabile munus dei acceperant.
ut illarum scripturarum non tanq̄ humana

rum. Sed sicut erant diuinarū isto modo cō-
am cōmendaret auctoritas credituris quan-
doq; gentibus profutura: quod iam videm⁹
effectū. hec ille. His igitur p̄missis p̄cto. An
tunc fuerit concordia seu conformitas inter
scriptores. qui fuerunt diuersimode dispositi
et completionati. et certum est q̄ sic. Ex quo
infero. q̄ cum facta fidei non sint euidencia et
clara: scriptoresq; eiusdem sint vel fuerint di-
uersimode dispositi. Et ex hoc debuerunt in
suis sententijs varia sentire. et cu; fuerint cō-
formes seu concordēs. Certum est q̄ hoc nō
aliūde processit: nisi a spiritu sancto a quo scri-
ptores ipsi illuminati sunt. Quod patet exē-
plo naturali ipsius solis. qui cum per diuer-
sas fenestras domū ingreditur: licet diuer-
sitate habeant fenestre. quia vna est quadra
alia rotunda. vna breuis. alia longa. vna stri-
cta alia lata: tamen sol idem est in eis nec di-
scordat. Sic a simili dico de scriptoribus sa-
cre scripture: qui licet fuerint vnus alter di-
positus q̄ alter. tamen omnes idem fidei lu-
men non diuersimode receperunt a deo. Pro-
inde. j. De. j. ca. dicitur. Spiritu sancto illu-
minati locuti sunt sancti dei homines. Op-
positū est in alijs legibus seu scientijs. Nam
licet theueri et saraceni sint sub lege Adacho-
nietici: tamen diuersimode sunt discordes in ea-
dem lege. Et August. 18. ci. dei. etiam di-
cit. q̄ philosophi sunt valde discordes in co-
rum sententijs. Nam discipuli sepius magi-
stro contradicunt. sicut patet de Antisthene. et
Aristipo. qui ambo fuerunt Socratis disci-
puli. Sed tamen in multis sibi contradixe-
runt. Similiter Aristoteli. in plurib⁹ cōtradixit
Platoni magistro suo. Similiter inter ali-
os philosophos. ut infra patebit. maxima di-
scordia est: sicut patet de modo sciendi de p̄-
cipijs nature: et huiusmodi. prout dicit primo
de anima. et primo Metaphisice. Et predictis
patet etiā secundus respectus. qui respectu ip-
sorū testium cōcordantiū solam fidem xp̄ia-
nam demonstrat esse vcrissimā. qui dicit re-
spectus concordationis.

¶ De tertio respectu quo fides exhibēda est
testibus fidei christiane.

¶ Tertius deniq; respect⁹ quo fides om-
nino adhibenda est testibus fidei chri-
stiane: dicit respectus sanctificationis.
Certum est enim sicut etiā per experientiam
videm⁹ q̄ quando multi essent testes et vltra

∴ нб. 60^м д/м/н.

1

et cognitio non processit a mundo. Sed immediate a spiritu sancto: qui nequaquam metiri potest. Nam. i. corin. 2. dicit. Quis enim scit hominum que sunt hominis: nisi spiritus hominis qui in ipso est? Et infra que dei sint nemo cognovit nisi spiritus dei. Et subditur. Nos autem non spiritum huius mundi accepimus sed spiritum qui ex deo est. Vbi glo. Ambro. ait. Ne timeas viris sanctis credere: et assensum tuum prebere: cum dominus eis dederit seu sum suum. Respectu etiam avaritie seu cupiditatis: testes christiane fidei nequaquam sunt mentiri. Non enim propter temporale lucrum aliquid asserbant. quia Matth. 19. dicebant. Ecce nos reliquimus omnia etc. Et ad phil. 3. Apostolus dicit. Omnia arbitratus sum ut stercorea. Respectu insuper pene non sunt meriti: eo quod propter fidem Christi omni pene se subiciebant. Vnde Act. 20. c. Apostolus de seipso dicit. Spiritus sanctus per omnes civitates protestatur mihi dicens: quoniam vincula et tribulationes me manent. Sed nihil horum vereor. Idem quoque Paulus ad Rom. 8. in persona omnium fidelium dicit. Quis nos separabit a caritate Christi: tribulatio: angustia: an persecutio. an fames. an nuditas. periculum. an gladius: sicut scriptum est: quia propter te mortificamur tota die: estimati sumus sicut oves occisionis. Certus sum enim: quod neque mors: neque vita: neque Angeli: neque principatus: neque virtutes: neque instantia: neque futura: neque fortitudo: neque altitudo: neque profundum: neque creatura aliqua poterit nos separare a caritate dei: que est in Christo Iesu domino nostro. hec ibi. Et prefatis patet qualiter predicti testes christiane fidei: nullatenus mentiri sunt imo plus dicant: quod quilibet predictorum testimonium plus mille mortes suscepisset: quam vel minimum mendacium dicere: seu facere voluisset. Sic enim dicitur. 25. q. 1. c. sunt quidam. Impossibile igitur fuit tot venerabiles doctores sanctos et virtuosos fuisse deceptos vel mentiros: quia si mentiri fuissent omnes sanctitatem et probitatem suam penitus perdissent. Et quod plus est omnes simul damnati fuissent. propheta dicente. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Et ideo Augustinus. 9. dist. Si ad scripturas inquit sacras admissa fuerint officiosa mendacia: quid in eis remanebit auctoritatis? Que tandem de scripturis sententia proferetur: cuius pondere conten-

tiöse falsitatis obsederetur improbitas. hec ille. Credendum est igitur sanctis testibus christiane fidei. Si enim creditur verbis Platonis: Aristotelis: vel Socratis: et illius porci Aueris. Sententiisque aliorum philosophorum: quanto magis adhibenda est fides viris et testibus tante virtutis et sanctitatis plenius. quam si fidem non exhibes omnibus simul predictis testibus: saltem ipsi deo: seu sanctissime trinitati fides adhibenda est. Nam ponatur quod ibi sint decem viri mendaces: qui dicunt quod pluit hac nocte: communiter creditur eis. Si igitur illis datur fides: quanto magis danda est homini vero: prudenti: grati: et maturo. imo tali viro datur maior fides quam instrumentis notariis. Sicut patet in mercatoribus. A fortiori igitur credendum est deo: seu sanctissime trinitati testimonium reddenti de veritate christiane legis. Nam per me Jo. 5. dicitur. Tres sunt qui testimonium dant in celo. scilicet christiane fidei. pater: verbum: et spiritus sanctus. Et subditur. Si testimonium hominum accipimus: testimonium dei maius est. Vnde igitur anima incredula. Anima infidelis. Anima scismatica. Anima heretica. Anima pagana. Quia a deo et tota celesti curia communicata: quid facis? Certe cum credis verbis unius traditoris: unius infamis: uniusque falsi philosophi: quam hominibus tam veris: et quam testibus tam sanctis et virtuosis: et quod plus est quam ipsi omnipotenti deo: sanctissimeque trinitati: patri vero filio: et spiritui sancto? Sed vbe tibi misera anima: ve tibi infelix creatura: ve tibi imago dei: quia tot testes habebis in testimonium tue donationis: quod testes habuisti in testimonium christiane fidei tueque salutis. Ex primis igitur omnibus euidenter apparet qualiter ex primo argumento: veritas testimonii: quod triplici respectu roboratum est: veritas plurificationis: confirmationis: et sanctificationis: Christiana fides super omnem aliam fidem verissima esse probatur. Cum habeat plures testes: et magis concordet: magisque sanctorum: quam omnis alia fides et secta. In qua fidei christiane veritate omnes infideles perducant: omnesque fideles conseruet: caput vere fidei et obiectum Iesus Christus dominus noster: cui sine fine sit omnis laus et gloria etc.

Seria tertia post dominicam quadragesime iterum de quarta excellentia. scilicet de veritate ipsius sanctissime fidei.

Espece: fides

tua te saluum fecit. Luc. 18. c. et in euangelio preterite dominice. Quonia amantissimi ciues humanus intellectus: prout dicitur. 6. ethico. habet

pro obiecto veritatem. hinc est qd in omnibus rebus quibus assentire debet naturaliter cupit et querit de ipsa veritate certificari quantum potest: tanquam quoddam sibi licitum et honestum. Quod confirmans philosophus. peribicorum dicit. Certitudo de omnibus in tantum est a quolibet querenda: in quantum recipit natura rei. hec ille. Ideo propter hoc 13 de veritate fidei christiane vnum suum primum argumentum declaratum sit: tamen ut quilibet intellectus magis possit certificari: et nihil dubitare de veritate ipsius fidei christiane: tria alia optima argumenta veritatem ipsius fidei christiane demonstrantia: in hodierno sermone similiter declarabimus. **C** Secunda tripliciter in ordine dicitur argumentum sub iugationis. Tertium dicitur argumentum obiectionis. Quartum dicitur argumentum revelationis.

De tribus alijs articulis quibus ostenditur quod sola fides christianorum est vera et salutifera. Et primo de secunda in ordine.

Secundum igitur argumentum in ordine declarandum quo ostenditur solam fidem christianorum esse veram dicitur argumentum sub iugationis. Si quis enim diligenter attendere et perscrutari velit: qualiter totus scilicet mundus Apostolorum tempore fidei christiane subiugatus sit: apparebit utique qd fides christianorum est mirabilis et vera super omnem aliam fidem et legem. Admirabilis enim et supernaturalis apparet perfectio mundi subiugatio sub christiana fide tripliciter. **P**rimo respectu personarum convertentium. **S**ecundo respectu personarum convertentium. **T**ertio respectu modi conversionis. **P**rimo dico qd mirabilis et supernaturalis apparet mundi conversio sub christiana fide respectu personarum mundum convertentium. Que respectu ipsorum conver-

tentium fuit mirabilis triplici ratione.

Primo ratione infirmitatis. **S**ecundo ratione ruditatis. **T**ertio ratione paucitatis. **P**rimo dico qd respectu personarum seu Apostolorum mundum convertentium: fides christiana vera et mirabilis apparet: ratione infirmitatis seu minoritatis. Nonne o ciues omnibus mirum videretur si sui ignobiles et rustici alicuius ducis: seu Imperatoris sibi: seu obediēte sue summitteret ducem suum regem et Imperatorem? Clarum est qd sic: et ratio est: quia hoc esset omnino contra naturam: precipue cum philosophus dicat. i. politicorum qd fini nature ordinis dominus debet seruo predominari: et seruus quisque suo domino tenetur et debet obtemperare. Sed hunc modum supernaturalem: certe tenuerunt ipsi apostoli in conversione mundi ad christianam fidem. Nam cum ipsi essent infirmi quantum ad sanguinem: vel quantum ad humanam dignitatem: essentque aliorum serui: atque omnino mendici et pauperes cum contra omnem naturam subiugauerint sibi seu obediēte sue: et si dei christiane: milites: comites: marchiones: dominos: barones: duces: reges atque Imperatores: quid hac re mirabilius et supernaturalius inveniri potest: hoc enim nequaquam factum unquam fuisset: nisi christianorum fides verissima extitisset. **P**roinde Bernardus sententijs suis declarat di. **O** stupendum miraculum super omnia miracula. Ecce qd minor superest maior: cum tamen non sit seruus maior domino suo: et maior subest minori: cum reges omnis terre: dominiq; terrarum se apostolis infimis modicis atque despectis submitunt. hec ille. **N**o confirmans Apostolus. i. corin. 2. dicit. Infirma mundi elegit deus ut confundat fortia. **S**ecundo dico qd respectu personarum convertentium fides christiana apparet mirabilis ratione ruditatis et ignorantie seu simplicitatis. **A**d idum nempe et etiam supernaturalis omnibus appareret: si in disputatione aliquis idiota simplex rudis et oino illiteratus: non loquax: non eloquens: non canonicus: non legista: non astrologus: non philosophus: non theologus omnino convinceret: atque opinionem suam et sententiam subiceret homines litteratos: logicos: eloquentes: astrologos: canonicos: legistas: philosophos atque theologos: hunc modum per oia tenuerunt apostoli in conversione mundi ad fidem christi. **E**rgo enim ipsi erant illi simplices: rudes: ingrati: et

omnino idcirco non habentes logicam: nec
 phiam Aristotelis: nec astrologiam Ptho-
 lomei Regis: nō eloquentiam Demostenia
 et Ciceronis: nō ceteras acquisitas scientias
 tamen ad Christi fidem omnes doctos: oēs
 sapientes: omnes litteratos: omnes scientifi-
 cos: et peritos contra naturam conuerterunt.
 Proinde Bernar. in sententijs suis sic dicit.
 Stupendum valde fuit imperitos piscatores
 absq; litteris scientificos conuicisse: et lz ma-
 gna et diuina plane fuerint miracula: que do-
 minus cōcessit in terra: hec tamen super oia
 alia cōtuit: quia in paucis et rudibus simpli-
 cibus et illiteratis: totum mundum et omnes
 eius altitudinem scientie atq; sapientie sub-
 iugauit. hec ille. Augustinus etiam. 22. ciuita.
 dei. c. 5. ait. Ipse modus quo mundus credi-
 dit: si consideretur incredibilior inuenitur. In
 eruditos enim liberalibus disciplinis: et oio
 quitum ad istorum doctrinas attinet impo-
 litos non peritos grāmatica: non armatos
 dyalctica: non rethorica inflatos: piscatores
 Christus cū retibus fidei ad mare huius scilicet
 paucissimos misit: atq; ita: vt e omni genē:
 tā multos pisces: et tanto mirabiliores: q̄ro
 rariores etiam ipsos phos cepit. hec ille. De
 qua etiam Apostolorū simplicitate Aplus
 1. corin. 2. ait. Non in doctis humane sapētie
 verbis. Sed in ostensione spiritus et virtutis
 predicamus: vt fides nostra non sit in sapien-
 tia hominum: sed in virtute dei. Et Micro⁹
 ait. In articulis fidei potius requirenda sunt
 sana verba et fidelia: q̄ ornata et scientia ple-
 na. Augustinus insuper ait. Mālo esse inur-
 banus: q̄ incredulus. Et mālo esse agrestis
 catholicus q̄ eloquēs phs et hereticus. fides
 enim non querit ornatum aliunde: q̄ seipsū.
 hec ille. Et certe Christus ipse Apostolis hāc
 scientiam conuertendi mundum: ante pmi-
 serat Jo. 14. di. Paracletus autem spiritus
 sanctus que mittet pater in nomine meo ille
 vos docebit omnia et suggeret vobis omnes
 veritates. Et Luc. 21. dicit. Ego dabo vobis
 os et sapientiam cui non poterunt contradi-
 cere omnes aduersarij vestri. Et sic pater p-
 positum. Tercio probatur conclusio rōne
 paucitatis. valde mirabile nāq; esset et super
 naturale appareret: si temporib⁹ hodiernis. 12.
 homines soli conuerterent et subijcerent sibi
 siue ditiori siue homines vnius prouincie.
 Sed mirabilius videretur: si totum sibi mū-

dum subicerent sine armis: et similibus: huius
 vtiq; mundum ipsi. 12. Apostoli in cōuerfioe
 mundi seruaerunt: qui cum essent paucissi-
 mi: puta soluz. 12. omnes mūdi personas sibi
 subiugauerunt: qd impossibile foret. si etiam
 cum maximo et innumerabili exercitu hoīuz
 armatoruz processissent. Qd admirās Ber.
 in sententijs suis dicit. Stupendum valde
 fuit: tam per paucas personas: totum simul
 mundum ad vnam fidem adunasse. hec ille.
 Et sic patet propositum. CScdo etiaz dico
 q̄ christiana fides valde mirabilis et vera cē
 apparet respectu personarum conuersarum.
 Et hoc triplici ratione. Primo ratione as-
 flictionis. CScdo ratione incertificationis.
 Tercio ratione creditionis. CPrimo dico
 q̄ respectu personarū ad fidem Christi cōuer-
 sarū: fides apparet mirabilis et vera ratiōe as-
 flictionis. Certum est: vt ait Boetius profa-
 ri. tertij libri. q̄ omne animal tueri salutē de-
 siderat. mortē vero perniciemq; deuirat. Et
 ratio est: quia. 3. ethicoz dicitur. Mors est vl-
 timum terribilium. Quo p̄supposito peto
 quo pacto siue qua conditione recipiebantur
 ad fidem Christi omnes qui ad eam conuer-
 tebantur. Nunquid ex abundantia diuitiarū
 quā fides christiana eis pmitteret: Certe nō
 Nūquid ex promissione delectationum cor-
 poraliū: et huiusmodi: Certe non: imo puer-
 tebantur per dura et aspera tormenta: qd vtiq;
 est contra omnem naturam: cum viuere vni-
 cuiq; fm phm sit naturale. vnde Job. 1. c. 1.
 Velle pro pelle et cuncta que habet homo
 dabit pro anima sua. i. pro vita conseruanda
 Vnde p̄ma conditio et pactum fidei Christi
 erat q̄ quicūq; recipiebantur: obligati essent
 se prius crudelissime morti subijcere: q̄ susce-
 ptam Christi fidem denegare. hoc igitur mō
 ad conditionem seu pacto conuertebantur oēs
 Omiraculum miraculorum: perdere vitam
 tam nobilem anteq; Christi fidem negarent
 CScdo rōne incertificationis. Nota q̄ nā
 magis mouet obiectum p̄ns q̄ remotū. Sic
 exempli gratia: magis mouetur q̄ ad amo-
 rem alicuius ex eius p̄ntia: q̄ ex eius ab̄ntia.
 Quo p̄supposito peto. O saraceni. O theucri
 quare creditis legi Adachomeri: Certe quia
 concedit nobis omnia delectabilia huius pre-
 sentis vite: ad que maxime inclinata est hu-
 mana natura: post corruptionem innocentis
 nature. Gen. 8. Sensus et cogitatio rē. p̄pter

no. hāc rāem p̄ expellōn
 fides me d

quod non est mirum si multi credunt. Sed fides christiana quō conuertisti ad te mundum: nunquid ex certitudine bonorum presentium seu dilectione? Certe non: imo eos conuertisti per fidem: et non per speciem: per absentiam et futura: et non propter presentiam. Nam fides christianorum non est de visibilibus: sed de inuisibilibus bonis: seu rebus quae nullatenus possunt a sensu villo percipi. Et tū cum hoc sit contra naturam. spēs presentia relinquere et sperare simpliciter futura: innumera- biles huic legi se submiserūt et fidei: quod ne quāq̄ fieret nisi hec fides: et lex alijs verior esset et melior: et nisi esset donum superceleste et infusum a deo. Vnde Augustinus in qua- dam sua epistola ait. Quis tantam hominū multitudinem ad peccata pronam: ad legem Christi carni et sanguini contrariam seruan- dam induceret: nisi deus esset cum illo? Idem .22. ciuita. dei. c. 5. dicit. Quid mira- bilius et incredibilius esse potest: quā ad legem prorsus contrariam carni et sanguini docto- res pauci: paupes et rudes possent plurimos potentes et sapientes conuētere. hec ille.

¶ Tertio dico quod respectu personarum ad xpi fidem conuersarum apparet Christi fides ve- rissimam ratione creditionis. Certum est ut dicit ps. 3. de anima. quod intellectus huma- nus nihil intelligit sine fantasmatibus: quia in- telligibilia sunt in speciebus sensibilibus: ideo non sensiens nihil vtiq̄ adiscit. Sed dū spe- culatur: necesse ē simul fantasmatibus speculari. hec ibi. Quo presupposito. quod intellectus hu- manus naturaliter non assentit nisi rebus na- turalibus et sensibilibus. peto quid fides chri- stiana credendum intellectui preponat. Cer- te non sensibilia: non naturalia. Ideo super- naturalia: quibus rebus supernaturalibus in- tellectus non se submitteret ad credendum: nisi haberet maiorem certitudinem de eis i- uisibilibus et naturalibus: hoc modo cōuerfi sunt quicūq̄ ad fidem Christi conuersi sunt quod vtiq̄ stupendissimum fuit et super natu- ram. Proinde Bernardus tria mirabilia et su- pernaturalia quae credit fides nostra christia- na enumerat. Triā opa fecit omnipotēs illa maiestas in assumptione nostre carnis: ita singulariter mirabilia: et mirabiliter sin- gularia: ut talia nec faciet nec facienda sint amplius super terram. Coniuncta sunt appē-

ad inuicem: deus et homo: mater et virgo: fi- des et cor humanum. hec ille. Augustinus. In- super. 22. ciuita. dei. c. 5. dicit. Duobus illis in- credibilibus si placet diuino: quia placere debz addamus hoc tertium. Jam ergo tria sunt i- credibilia: quae tamen facta sunt. Incredibile est Christum resurrexisse in carne: et in celis ascendisse cum carne. Incredibile est mundū rem tam incredibilem credidisse et. Et sic re- cita totum illud capitulum quod multum est ad propositum. Et quae etiam triplici ratione patet quā mirabilis et vera sit christiana fides respectu personarum conuersarum. Cōsecō postremo etiam dico quod valde mirabilis et vera christiana fides apparet respectu modi conuersionis triplici ratione. Primo rōne diuificationis. Secōdo ratione fortificatio- nis. Tertio ratione completionis. Cōprio dico quod modus suersionis toti mundi ad fidē christianā fuit miratilis rōne diuificationis. s. oīz linguaz. Noticia nāq̄ oīz linguaz da- ta fuit omnibz apostolis a deo quod omnis hu- manus populus intelligeret linguam suam. Vnde Act. 2. dicitur. Dum complerentur dies pentecostes erāt omnes discipuli pari- ter in eodē loco: et factus est repente de celo sonus tanq̄ aduenientis spiritus vehemen- tis. et repto. do. vbi. c. se. et apparuerunt illis dispartite lingue tanq̄ ignis: sed itaq̄ supra sin- gulos eorū: et re. sunt omnes. s. s. et cep. lo. va. li. prout. s. s. da. cloqui illis. Erant autem in ierlēm habitantes viri religiosi ex omni na- tione quae sub celo est. Facta autem hac voce conuenit mul. et m. con. est. qm au. v. li. s. i. lo. Stupebant autem omnes et mirabantur ad inuicem dicentes. nonne omnes isti qui lo- quuntur galilei sunt: et quomodo nos audi- uimus vnusquisq̄ linguā nrāz nullū in qua- nati sumus? Parthi et medii et elamitae: et qui habitant mesopotamiam. Iudeam et ca- padociam: pontum: et Asiam frigiam: et pam- philiam. Egyptum et partes libie quae ē circa cyrenem: et adueniē romane. Iudei quoq̄ et profelini cretes et ara. au. eos lo. n. li. magna dei. hec ibi. Cōsecō hoc patet ratione forti- ficationis. Adirum valde fuit et supernatu- rale: quod Apostoli qui cum deo debiles erant in tū quod Petrus qui maior ceteris esse vi- debatur ad solam vocem vnius ancille dum mori timuit fidem et Christum negauit tāta

virtute in momento temporis ex alto inducti sunt: et sic fortes effecti: ut etiam nullum timerent. non enim timebant eos qui iam deum eorum. scilicet Iesum occiderant. quin potius omni pene atque tormento. ut melius infra patebit. se constanter submittebant. Proinde Actu. 4. c. Cum sacerdos et magistratus preponerent Petro et Joanni multa tormenta. Si a predicatione nominis christi non cessarent. non possumus inquit Petrus et Joannes quod vidimus et audimus non loqui. Et actu. 5. ca. dixit Petrus. Obedire oportet deo magis quam hominibus. Tertio hoc patet ratione complexionis: seu generalis perfectionis. valde mirum fuit. quod post christi mortem. id est pauper culi Apostoli. non tamen unam provinciam. sed omnem simul mundi provincias. universamque mundum christi fidei subiugarunt. dicente Ver. Licet magna sint miracula. que deus fecit in terris. hoc tamen maximum fuit. quod christus per paucos et simplices apostolos totum mundum et omnem eius altitudinem sibi subiugat. Hoc idem testatur propheta dicens. In omnem terram exiit sonus eorum: et in fines orbis terre verba eorum. hoc enim preceperat christus eisdem apostolis Matth. ultimo. ca. dicens. Euntes in mundum universum predicate euangelium omni creature. Et statim subiungitur. Illi autem profecti predicaverunt ubique domino cooperante. et sermonem confirmante: sequentibus signis. Et qua triplici ratione simul cum ceteris respectibus et rationibus suprapositis evidenter apparet: quod cum totus mundus tam miraculose tanque supernaturaliter apostolorum tempe ad christi fidem conversus sit. non est dubium quod christianorum fides vera est super omnem aliam fidem. Et per consequens etiam patet secundum argumentum demonstrativum. quod sola fides christianorum sit verissima: et non altera quod dicitur argumentum subiugationis. De tertio argumento quo ostenditur: quod sola fides christianorum est vera et salutifera.

tertium argumentum in ordine declarandum: quo ostenditur solam fidem christianorum esse veram et non alteram dicitur argumentum obiectionis: pro cognitione huius argumenti occurrit mihi sententia philosophi secundo de anima dicentis. Habitus cognoscuntur per actus. Actus vero per obiecta. Que regula sic patet. Nam per actum

exteriorem elemosine: seu iusticie. cognosco aliquem esse in corde habitum iustum: atque elemosinarium. quoniam exterior actus. ut dicitur secundo Ethicorum. causatur ex habitu interiori: seu dispositione: que fundatur in voluntate. Et obiecto vero cognosco et discerno: an actus seu habitus illius elemosinarii: seu iusticie facientis. fuerit bonus vel malus. Si enim talis elemosyna habuit principaliter deum pro obiecto. utique bona dicitur tam actu quam habitu. hoc idem dico de actu et habitu iusticie. Si vero actus et habitus illius elemosinarii. habuerint pro obiecto aut vanam gloriam: aut mundanum honorem: seu complementum alicuius voluptatis. clarum est. quod tam actus quam habitus illius elemosinarii fuerunt mali et demeritorij. hoc idem dico si iusticia fiat non ex zelo divini honoris: seu reipublice conservande. Sed potius ex zelo cupiditatis aut alicuius in ordinate passionis. utique mala et demeritoria erit. Quo presupposito dico a simili quod ex obiecto quod fides diversorum hominum respicit cognosci potest. que sit simpliciter vera et falsa fides. Sed clarum est quod obiectum vere fidei. est simpliciter credere: deum actu esse hominem. et econverso hominem esse deum. Et ratio est: quia cum culpa: tam originalis: quam actualis: moralis sit infinita respectu obiecti infiniti offensi. requirit satisfacionem infinitam. ad hoc ut anima sit purgata et terminata: et oportet quod fiat per creaturam cum deo in unitate persone coniunctam: et unitam. Et qua unitate consequenter talis creatura dicitur habere infinitam virtutem: cum eius actiones et opera denominationem sumant: et habeant a persona divinitatis. videlicet sapientia dei increata que est filius patris eterni. Quibus concessis. manifestum est: quod fides Saracenorum et Turcorum falsa esse cognoscitur: cum habeat simpliciter pro obiecto simplicem hominem Abdometum: qui non tamen non est deus et homo. et econverso per unionem cum persona filij dei. Sed insuper est pessimus et dyabolus homo. ex totali separatione a divina gratia. Similiter et fides Iudeorum falsa esse cognoscitur: ex falso obiecto. quoniam expectant messiam adhuc venturum: qui tamen non tantum non venit nisi ad Iudicium quoniam iam venit: dum veram humanita-

tem in se assumptis. Sed insuper messias ille quem expectant erit falsus antepus. Quod positum vero est de fide christiano. que cum simpliciter credat in christum qui est deus et homo. et conuerso habet verum obiectum. et per consequens non tantum vera. sed etiam verissima esse probatur. Et quod christus soli christiani credunt. et quod habent pro obiecto: sit realiter deus et homo. Probat auctoritas Bernardi in libro de consideratione ad Eugenium. dicentis. Tantam et tam expressam unionis in se presertim ea persona. qua deus et homo unus est christus. ut si duo de se predices non erras. hec ille. Hoc idem probat distinctio domini Bonaventurae in tertio. distinctio. 7. articulo. primo. questione. prima. in corpore. questione. di. Cum queritur de hac locutione. deus est homo. et homo est deus. Respondet deo quod secundum catholicam veritatem: absque dubio necesse est concedere. hominem deum: et deum esse hominem. pro eo quod due nature ibi unite sunt: in una persona. Que autem in uno supposito vniuntur: necessario de se inuicem predicantur: si accipiantur secunde: propter illam maximam que dicitur: quicunque vni et eide sunt eadem: inter se sunt eadem: per quam et fundari habet virtus syllogismi expozitorij: quo probat philosophus. in libro Priorum. Ea que dicuntur de uno et eodem: predicari de se inuicem. Si igitur unus est christus: qui est deus et homo. necessario oportet concedere. deum esse hominem: et hominem esse deum. Et hoc attestantur sanctorum auctoritates: et communiter fatentur doctores theologie. Cum tamen dicitur deus est homo. hoc est singulis modis predicandi. Non est enim talis predicatio per essentiam: quia tunc deus et homo essent eiusdem essentie: quod est impossibile: nec etiam per inherenciam. quia tunc accideret deo esse hominem. Nec insuper per causam. quia tunc pari ratione posset dici. quod deus est lapis. quia ita est causa lapidis. sicut hominis. nullus igitur predictorum modorum videtur posse concedi. hominem de deo posse predicari. Sed est tantum hec predicatio per unionem. Ideo enim homo predicatur de deo quia vnitur ei in unitate persone. Et quoniam hec unio est singularis: non est mirum si singularem modum erigit predicandi. Nec dominus Bonaventura ad litteram. Et quod

bus omnibus. patet etiam tertium argumentum demonstratiuum. quod sola fides christianorum sit verissima: et non altera. Ex quo habet simpliciter deum obiectum in quem credit. videlicet christum: qui est deus et homo: et conuerso. prout confitetur vera fides. quod utique dicitur argumentum obiectionis. De quarto argumento quo ostenditur. quod sola christianorum fides vera est et salutifera.

Partum insuper argumentum in quo ordine declarandum: quo ostenditur solam fidem christianorum esse veram et non alteram: dicitur argumentum reuelationis: seu translationis prophetiarum. Certum est quod si transcurrere velis totum testamentum vetus. Quot prophetias. quotque reuelationes: populus iudaicus a deo tunc electus: nunc vero reprobamus: ante christi aduentum suscepit. Nam facte sunt a deo etiam ante legem multe reuelationes. videlicet sub Noe: Abraham: et Jacob: ut patet in libro Genese. Que dei reuelationes: multiplicare sunt lege suscepta. Proinde Numeri. 12. ca. dicitur. Si quis fuerit inter vos propheta domini: in visione apparebo ei: vel per somnium loquar ad eum. At non talis seruus meus Moyses. qui in omni domo mea fidelissimus est: De enim ad os loquor ei: et palam: et non per enigmata et figuras deum videt. hec ibi. Item Deuteronomio. quarto cap. dicitur. Non est alia natio tam grandis que habeat deos appropinquantes sibi. Sicut deus noster adest cunctis observationibus meis. Dauid insuper propheta ait. Non fecit taliter omni nationi: et iusticia sua non manifestauit eis. Sed dic mihi: Quidem simul cum Turcis et Saracenis. nunquid post christi aduentum aliquis dei visiones seu prophetias et reuelationes habuisti. certum non. Si ergo non habuisti: ergo prophetie et reuelationes dei descendit in fides christiana: seu in ecclesiam et gentibus collecta. Et unde hoc. nisi quod deus reprobauit legem iudeorum: ceterorumque infidelium: et confirmauit sicut verissimam legem et fidem christianorum. Quot autem reuelationes sanctis Apostolis facte sunt: lege testamentum nouum: sacros theologos et doctores: legendasque sanctorum quasi infinitas et innumerabiles certe adinuenies. An non maxima. Et excellentissima fuit illa visio et reuelatio pauli. de qua secundo

Sermo

Lozin. 12. di. Veniā aut ad visiones et reuelationes. Deinde inquit ipse Paulus. Scio hominē in xpō ante ānos. 14. siue in corpore siue extra corpus: nescio deus sit: rapsum huiusmodi hominē siue in corpore: siue extra corp⁹ ne scio: deus scit. quoniā raptus est in paradysū et audiuit archana verba que nō licet homini loq. hec ibi. In quo raptu omnes tres hierarchie angelorū. quorū quilibet tres choros facit: sibi reuelate sunt. quas angelorum hierarchias et ordines: seu choros: cum suis spiritualibus officiis: ipse postmodū reuelauit sancto Dionysio apogagite: discipulo suo: et propter hoc libz cōpilauit: qui intitulatur de angelica hierarchia. tam mirabilis visio reuelatio. et raptus ad tertiū celum in veteri lege nunq̄ fuisse facta leguntur. Et dimissis ceteris omnibus visionibus: et reuelationibus que sanctis facte sunt. cum sint innumerabiles et infinite: quid dicimus de reuelationib⁹ Joan. euāgeliste: quas suscepit in insula pathmos: dum ibi esset delatus in exiliū. in qua domin⁹ reuelauit ei proprio ore Apocalypsis: in quo sū Hieronimū in probemio eiusdē tot sunt sacra quot verba. Nam in eadē apocalypsi continentur reuelationes totius status mundi. a principio usq̄ ad finem. pretermitto de magnis reuelationibus q̄s suscepit dum recumberet in cena domini super pectus ipsius domini Iesu: quas tūc prout cantat ecclesia: fluentia sacri euāgelij de ipso sacro dominici pectoris fonte potauit. De qua euāgelij sublimitate. Hieronimus in probemio eiusdem dicit. Si parum altius intonasset: totus mundus capere non potuisset. Et premissis igitur omnibus concludo sū Thomam secundā secunde. q. 171. articu. 6. q. cum prophetia sit quedā cognitio intellectui prophete impressa. supra omnē humanā facultatem. ex diuina reuelatione procedens. talis autem prophetia simpliciter vigeat in fide xpiana: et non in alia: et deus ipse non possit reuelare nisi veritatem. sequit per consequens. q. sola fides xpiana vera esse censetur omnis vero alia fides falsa. Quod deus idō fecit. quia populus Iudaicus ab eius obedientia se subtraxit. Contra vero populus gentilis eidem obedientie se submisit. dicente propheta. Populus quē non cognoui seruiuit

mibi. in auditu auris obediuit mibi: filij alieni idest Iudei. nunc alienati inueterati sunt et claudicauerunt a semitis suis. Et predictis igitur etiam tribus argumentis. videlz. subigationis: obiectionis: et reuelationis. patet q. liter xpiana fides super omnes aliam fidem realiter verissima esse approbatur. In qua si de virtute immensa omnipotentis dei clemētia: nos omnes sanctificare dignetur in presenti per gratiam: et in futuro per gloriam. Per infinita secula seculorū. Amen.

¶ Feria quarta annorum siue die primo q̄ dragmine. Iterum de quarta excellentia. v3 de veritate ipsius sacratissime fidei.

Molite thesau

rizare vobis thesauros in terra. vbi erugo et tinea demolitur. et vbi fures effodiunt et furantur. Thesaurizate autem

vobis thesauros in celo: vbi neq̄ erugo neq̄ tinea demolitur. et vbi fures non effodiunt: nec furantur. Scribuntur hec verba Matth. sexto. et in euāgelio occurrētis serie: post moralem explanationē presentis euāgelij quas tibi preconij dei ne nimis prolixus videar in scribendo faciendā relinquo: poteris totā historiam euāgelij ad materiā fidei adaptare precipue in reasumptione thematis. Sic poteris thema declarare. Molite inq̄ domin⁹ vobis thesaurizare. et. quasi dicere velit. Molite thesaurizare vobis thesauros in terra: prout faciūt: saraceni atq̄ iudei. quorum fides tota. ut patet ad oculum: in terrenis versatur. que vtiq̄ transitoria sunt et caduca: atq̄ penitus instabilia. Sed magis thesaurizate thesauros in celo: per virtutem vestre sacre fidei. Qui vtiq̄ thesauri crunt infiniti: incomparabiles: atq̄ eterni. Ad quos acquirēdos mediāte fidei virtute. ut quilibet anim⁹ fidelium magis inclinetur: habeo in presenti sermone vltra iam predicta quattuor argumenta: cū quinto optimo argumento: veritatem ipsius xpianorum fidei demonstrare et declarare. quod vtiq̄ erit tale.

E De quinto argumento quo ostēditur q̄
sola fides xp̄ianorum vera est ⁊ salutifera.

q. Vintū igitur argumentū in ordine declarandū. quo ostenditur solam fidem xpianorum esse verā et non alteram: dicitur argumentū ordinatiois. Pro declaratione huius argumenti: seu fundamēti: occurrūt verba Cōmentatoris super verba philosophi. i. z. Metaphisice. v. z. Bonū vniuersi cōsistit in ordine. vnde ordinata sunt aliquid qualiter omnia in vniuerso. Et iterum. Meliora inquit simpliciter sunt que magis ordinant vniūquodq; in propriū finem. Hec Cōmentator. patet hec regula. Nam illa medici na simpliciter dicit esse melior ceteris omnibus: que magis ordinat infirmum z egrorum ad finem sanitatis. Similiter melior esse dicitur illa oratio ceteris omnibus: que magis obtrinit finem gratie cōcupis. sicut z oratio octo verborū: quam fecit virgo ad dominū. p salute humani generis: cum dixit Luce. ca. i. Ecce ancilla domini fiat mihi sibi ver. tu. zc. dicit melior fuisse cunctis orationib; sanctorum patrū. prout dicit sanctus Bonauentura. in tertio. distin. 4. ar. secūdo. q. 2. in solutione secundi argumēti. Et etiā Ricar. c. di. q. 2. tunc in instanti meruit non merito condigni Sed simpliciter digni incarnationē filij dei. Ex qua postmodū subsecuta est redemptio. Quo presupposito. q. s. illud simpliciter dicit esse melius quod magis ordinat in debitum finem: dico a simili. q. sola illa fides melior est z verior omni alia fide: que magis dirigit et ordinat hominē ad finem beatitudinis eterne. Sed manifestum est. q. sola xpiana fides super omnē aliam fidem. magis ordinat hominē ad predictum finem. vnde per consequens necesse est concludere solam christianorum fidem esse veram: seu omni alia fide meliorem: quod sic patere potest. Triplex eni ordo: necessario requiritur ad consequendū finē eterne felicitatis. quē ordinēz simplr obseruat sola fides xpiana. Quorum.

CPrimus dicitur ordo diuinalis.

CSecundus dicitur ordo pximalis.

CTertius dicitur ordo specialis.

¶ De tripli ordine quo sola fides xpiana
ordinat in finem eterne felicitatis. Et primo
de primo.

Primus ordo quo fides xpiana sup
omne aliam fidem ordinat in finem
eterne felicitatis. dicitur ordo diuina
lis. Nam fides seu lex xpiana sup omnem
aliam fidem ⁊ legem ordinat hominē tripli
citer in deum. Primo q̄tum ad dilectio
nem. Secundo q̄tum ad perfectionē. Ter
tio q̄tum ad remotionem. Et primo dico.
q̄ fides xpiana ordinat hominē in deum su
per omne aliam fidem. q̄tum ad dilectionē.
Mat. Deutero. sermo. Matth. 22. Luce decio
precipit xpiana fides. diliges dñm deum tuū
in toto corde tuo. ⁊c. quid enī hoc ordine me
lius: quid honestius: quidve laudabilius esse
potest: ad pducendum hominē ad eternam
felicitatez: profecto nihil: immo hoc agere. s.
deum super omnia toto corde diligere. q̄s
cogitur ex ipso solo dictamine rationis. Vn
de fin Aristoteli. 9. Ethicorum. Nullibet
beneficiarius seu ab altero beneficiū recipiens
tenetur suum benefactorē cordialiter dilige
re. Quod ⁊ inter nō habentes rationis vsq̄
obseruandum censetur. Vnde experientia ⁊ te
ste. Vidimus q̄ hec obseruant canes: cete
raq̄ animalia vsu rationis carentia. q̄ vsq̄
benefactorē suū intime et cordialiter dili
gunt. Sed hunc ordinem. Et si fides xpiana
cōter obseruat. tamen nō obseruat: nec ob
seruare possunt. ipsi theucrit: ⁊ saraceni: legem
machometi obseruantes. quod dupliciter. p
bo. Primo rōne. Secdo auctē. Et primo rō
contrarietas sic. Mā phus. 4. Ad eba. dicit
ad introductionē vnius forme in vno subie
cto regitur exclusio contrarie forme. Et rō est
fin eundez. 10. Ad eba. phisice. Quia due for
me cōtrarie nō possunt simul stare. sicut nec
sanitas nec vicia. potest simul stare cum infir
mitate ⁊ morte. Quo presupposito certū est.
q̄ cum lex machometi concedat. 12. vxores si
ue concedat: q̄ quisq̄ ponat amorē suū car
nalem in vxoribus. Et contra. q̄ talis amor
carnalis totaliter contrarius est amorī spīri
tuali ipsius dei: seu celestīū bonorū cōcludit.
p consequens. q̄ impossibile est q̄ deum di
ligant toto ⁊ vero corde. Et secdo hoc idem
probat auctoritate Saluatoris. Matth. 6.
di. Nemo potest duobus dominis seruire:
aut deo aut mamone. Aut enim vnum dili
get ⁊ alterum odio habebit. Ex qua ratione
⁊ auctoritate. patet q̄ cum lex machometi
seu saraceno:um ordinet amorē suū i re-

gla vidia
original
ms. 1. 1.

Sermo

b^o carnalib^o. c^o vero lex xpiana ordinet hoiez
in amorem dei atqz celestium bonorum. pro
ut etiam euangelium hodiernum demon-
strat. concluditur q^o christianoz fides vera
est. illa vero falsa. Sic tamen facies expro-
bationem prout tibi placet: contra christia-
nos oppositum facientes: hunc etiam ordi-
nem dilectionis ad deum non obseruat iu-
deorum fides: quod dupliciter probō. Primo
ratione. Secundo auctoritate. C^o Primo p^obo
ratione obiectionis. Fundamentum rōnis
ponit Tho. scda scda. q. 5. ar. 4. dicēs. Spēs
et perfectio cuiuslibet habitus rerum pendet
ex formali ratione obiecti: et ablata specie ha-
bitus nullatenus remanet. patet hec regula.
Nam cum abstinentia in quantum est habi-
tus infusus habeat carnis macerationē p^opi
deum pro obiecto. Certum est q^o si abstinen-
tia non habet deum pro suo obiecto: iam nō
erit habitus a deo infusus: sed simpliciter ac-
quisitus. Quo presupposito certum est q^o ob-
iectum dilectionis est simpliciter deus. De^o
autem est simpliciter pater et filius et s. s. i. vna
essentia atqz substantia. dicere Jo. p^one. Jo. 5.
Tres sunt qui testimoniū dant in celo. pater
verbum et s. s. et hi tres vnum sunt. Manifestum
est autem q^o lex iudaica deordinat ho-
minem ab amore filij dei incarnati. Nec vo-
lunt diligere iudei Christum dei filium: qui
etiā deus est et homo. ergo per consequens
remouentur ab obiecto vere dilectionis.
C^o Secundo hoc p^obo auctoritate ipsius filij dei
di. Joan. 14. Qui nō diligit me non diligit
patrem meum. Et quibus omnibus conclu-
ditur q^o cum fides christiana sola vere ordi-
net hominem in deum ipsum ad dilectionē
Oppositum vero faciat lex iudeorum et sara-
cenorum. Cuius est propter hoc sola chri-
stianorum fides vera est. C^o Secundo etia^o dico
q^o lex christiana ordinat hominem in deum
super omnem aliam legem quantum ad per-
fectionem. Nam omisso q^o lex euangelij seu
christiana ordinat homines in deum per ob-
seruationem preceptorum. quia Matth. 19.
precipitur. Si vis ad vitā ingredi serua mā-
data. Ordinat enim in deum per obseruan-
tiam consiliorum: que consilia inter cetera:
precipue sunt tria. Quorum primum dicitur
consilium castitatis. Scdm dicitur consiliū
contēptibilitatis. Tertium dicitur consiliū
renunciabilitatis. C^o Primum consilium p-

fectionis ordinans homines in deum super
omnem aliam legem: dicitur consilium casti-
tatis seu virginitatis. Nam dominus per si-
militudinem loquēs Matth. 13. dicit. q^o que-
dam terra facit fructum trigeminū: p^o quem
intelligitur castitas vidialis. Quedam de-
niqz facit fructum centesimū: per quem in-
telligitur castitas virginalis: ex qua similitu-
dine apparet: qualiter lex Christi seu euange-
lij ordinet hominem in deum: per duplicem
perfectionem castitatis. s. vidialis et virginalis
Quod nulla alia lex facit. Et Matth. 22. hoc
idem insinuare voluit saluator: vbi dicit. Nō
nubent neqz nubent: s. crūt similes angelis
dei: in quibus. s. nō est aliquis carnalis coit^o
hanc duplicem castitatē persuadet Apostol^o
Et p^omo de castitate virginali dicit. 1. corin. 7.
De virginibus autem preceptū domini nō
habeo. consilium autem do tanqz misericor-
diam consequutus a deo. Et ibidē ait. Ali-
gatus es vroz. Noli querere solutionē: so-
lutus es ab vroz. Noli querere vrozem. H
ille. Cum quo concordans Ambrosius. 32. q.
j. c. Integritas Inquit corporis expetenda a
nobis est: quā ego pro consilio suadeo: nō p^o
imperio precipio. Sola est enim virginitas
que suaderi potest: imperari nō pōt. Res est
magis veri qz precepti. hec ille. Castitatem i
super vidualem persuadet. Idem Apostol^o
1. corin. 7. di. Dico non nuptis et viduis: bonū
est illis si sic permancant: sicut et ego: q^o si se
non continent nubant. melius est enim nu-
bere qz vri. hec ibi. Et Hieronymus in qdā
epistola ait. Perfecere virtutis indicij est re-
nunciare experte voluptati: fugere notas car-
nis illecebras: et carnis maritalis anplexus:
et calētis adhuc etatis flammās fidei ardore
extinguere. hec ille. De obseruatione huius
castitatis vidialis cōmendatur Iudith. de
qua Iudith. 15. dicitur. Confortatum est cor
tuum: eo q^o castitatem amaueris: et post virū
tuum alterum nescieris. Ideo eris benedcā
in eternum. hec ibi. Hoc primum castitatis
et perfectionis consilium: non tū non obser-
uant iudei: apud quos sterilis vir et sena ex
lege maledicuntur. Nec etiam saraceni: qui
tot vroz accipiūt quot pascere possunt. S. z
totaliter abiciunt et tanqz rem pessimam et
penitus a deo reprobam. an oppositum sic
arguunt dicentes. Dūne quod contra naturā
precepto legis nature et diuine: est omnino il-

de fgm^o ppo^o 8° 9°

licitum: et a nullo obseruandus. Sed castitas
 virginalis et vidualis cōtrariatur legi nature
 et diuine: ergo etc. Et q̄ sit contra legem na-
 ture patet. quia Aristoteles in libro de ani-
 malibus. et primo celi. et. de anima dicit.
 q̄ natura appetit generationem individuorū
 propter conseruationem suarum specierū: q̄
 sint etiam cōtra legē dei. patet. quia Gen. i.
 dicitur. Crescite et multiplicamini et replete
 terram. Vnde patet quēadmodum esset il-
 licitum seruare legalia antiq̄ legis: sic est il-
 licitum seruare castitatem virginalē et vi-
 dualē: cum sit contra predictā vtrāq̄ legē.
 Quibus premissis concludunt q̄ talis casti-
 tas non tñ non ordinat hominem in deum
 sed magis deordinat. Quorum opinio fides
 let atq̄ sententia: qm̄ falsissima est: penitus
 perfectioni contraria: omnino est improbāda
 Et sic tripliciter probō ad presens: q̄ talis ca-
 stitas incomparabiliter est perfectior et lauda-
 bilior oī coitu matrimoniali. *Primo autētib?*
Secundo rationibus. Tercio distinctiōibus.
C *Primo* probō autētib: q̄ castitas seu cōtinētia
 virginalis et vidualis est p̄fectior omni coitu
 matrimoniali. Nam Augustinus libro de
 virginitate ait. Certa ratione etiam sanctarū
 scripturarum auctoritate: nec peccatum esse
 nuptias inuenimus: nec earū bonum bo-
 no virginalis et vidualis continentie equare
 presumimus. hec ille. Item Damascenus
 libro. 4. ait. Quanto angelus homine supe-
 rior: est per naturam: tanto virginitas est nu-
 ptijs honorabilior. Item Hieronymus in
 quadam epistola dicit. Tria precipue sunt ge-
 nera metallorum ferrum: argentum: et aurū.
 Ferrum est castitas coniugalīs. Argentum
 est viduitas. Aurū vero virginitas. Deniq̄
 idem Hieronymus ad Eusto. in sermone
 de assumptōe virgi. ait. Et bene angelus ad
 Mariam mittitur: quia semper angelis est
 cognata virginitas: profecto in carne preter
 carnem viuere: non terrena vita est sed cele-
 stis: vnde in carne celestem gloriā accipe
 maioris ē meriti q̄ habere. hec ille. **C** *Secundo*
 hoc idem probō quintuplici ratione. *Primo*
 ratione finalitatis. *Secundo* ratione conformi-
 tatis. *Tercio* ratione totalitatis. *Quarto*
 ratione difficultatis. *Quinto* ratione vnita-
 tis. **C** *Primo* probō continentiam virgina-
 lem et vidualē esse perfectiorem omni coitu
 matrimoniali ratione finalitatis. Funda-

mentum rationis ponit p̄bus. 2. phisicorum.
 et. 3. thopico. dicēs. Cuius finis melior: ipsum
 quoq̄ melius. patet hec regula. Nam quia
 per predicationem anima sanatur a pecca-
 tis: que sanitas est melior omni sanitate cor-
 porali: quam quis acquirit per consiliū me-
 dicorum. Ideo propter hoc consiliū predi-
 catoris est melius et perfectius omni consilio
 medicorum. Quo presupposito: certum est
 finē p̄m. 10. ethicorū. q̄ cum duplex sit vita.
 v. actiua et contemplatiua: et perfectior sit s̄z
 eundem p̄m ibidem vita contemplatiua q̄
 actiua. manifestum est propter hoc q̄ casti-
 tas virginalis et vidualis est perfectior omni
 vsu matrimonij. Et ratio est: quia hec casti-
 tas ordinat hominem ad finem vite contem-
 platiue. Contra vero coitus matrimonialis
 ordinat ad bonum vite actiue. Quod cō-
 firmat 2bo. scda. sede. q. 152. articulo. 2. in cor-
 pore q̄dum di. Cum queritur. An castitas
 virginalis vel vidualis sit vitiosa et illicita.
 Respondeo q̄ in actibus humanis illud est
 vitiosum: quod est preter rationem rectam.
 habet autem hoc ratio recta: vt his que sunt
 ad finem vtatur aliquis finē eam mensuram
 que congruit fini. Est autem triplex hominis
 bonum: vt dicitur p̄mo ethicorum. Vnum
 quod consistit in exterioribus rebus. puta di-
 uitijs. Aliud quod consistit in bonis corpo-
 ris. **C** *Tertium* qd̄ cōsistit in bonis anime:
 inter que etiam bona contemplatiue vite sūt
 potiora bonis vite actiue: vt p̄bus probat. 10.
 ethicorum. et dominus dicit Luc. 10. Maria
 optimam partem elegit. Quorum bonorū
 exteriora quidem ordinantur ad ea que sunt
 corporis. Ea vero que sunt corporis ad ea q̄
 sunt anime. Et vterius ea que sunt vite ac-
 tiue: ad ea que sunt vite cōtemplatiue. *Per-*
tinet ergo ad rectitudinem rationis: vt ali-
quis vtatur exterioribus bonis finē eā men-
suram que competit corpori. Et similiter de
alijs: vnde si quis abstineat ab aliquib⁹ pos-
sidendis: que alias esset bonum possidere: vt
consulat salutē corporali: vel etiam contem-
plationi veritatis: non esset hoc vitiosum sed
finē rationem rectam. Et similiter si quis
abstineat a delectationibus corporalibus:
vt liberior vacet contemplationi. pertinet
hoc ad rectitudinem rationis. Ad hoc autē pia
virginitas ab omni delectatiōe venerea ab-
stinet: vt liberior diuine contemplationi va-

Sermo

cer. dicit enim Apostolus. i. corin. 7. Mulier innupta et virgo cogitat que dñi sunt: ut sit sancta et corpore et spiritu. que autem nupta ē cogitat que sunt mundi: et quomodo placeat viro: unde relinquitur: q̄ virginitas non est aliquid vitiosum: sed potius laudabile. hec Tho. verbaliter. ¶ Secūdo hoc idem probo ratione conformitatis. Fundamentum rationis ponit Auctor lib. de causis di. Tanto aliqd perfectius est: quanto habet maiorem confortem cum suo principio. et p̄b. 5. metba. dicit. Melius est simpliciter quod est primo principio propinquius. patet hec regula. Mā vltimus chorus. s. Seraphin perfectior et melior ceteris omnibus choris angelorum esse dicitur. et hoc q̄ habet plus de ratione p̄se et rationis: que essentialiter est caritas: qua ipse est magis conformis ipsi deo glorioso. Sicut semen dicitur esse perfectius: quando est magis in potentia fructificandi: sicut est arbor a qua egressum est. Quo presupposito certum est ut habetur Apoca. i. q̄ de⁹ est alpha. et ω. i. principium et finis humane creature. Cū igit fin p̄b. 12. metba. Deus simpliciter sit act⁹ purissimus: et ab omni libidine alienus. Castitas vero virginalis et vidualis est: quedā virtus purior omni coitu matrimoniali: concluditur ex hoc q̄ talis continentia nō tñ nō ē illicita: sed omnino licita et omni prorsus perfectione plena. ¶ Tertio hoc idem probo ratione totalitatis. Fundamentum rationis ponit Lōmentator super. i. physico. et etiam in lib. de substantia orbis di. Omne totū simpliciter melius est omni sua parte. patet hec regula. Nam simul ecclesia seu domus dicitur esse perfectior: q̄ sit simpliciter eius pars prout est fundamentum. Quo presupposito certū est q̄ triplex inuenitur pudicitia. s. maritalis: vidualis: et virginalis. Sed castitas virginalis ceteras duas excedit: quod sic p̄b. Nam castitas coniugalis ex hoc solo laudatur: q̄ abstinet ab illicitis voluptatibus. unde non habet aliquam excellentiam super castitatem cōmūnem. Continentia autem vidualis addit aliquid supra castitatem cōmūnem tamen non peruenit ad illud quod perfectum est in materia castitatis. s. ad remotionem omnis venerece voluptatis: quā aliquādo experta est. Sed sola virginitas hoc facit. Nam ipsa velut quōdam datum optimum omnem delectationem venerece voluptatis

propter deum contēpnit: unde sicut magnificentia respectu liberalitatis excellentia: h̄z eo q̄ magnificentia est circa magnos sumptos. liberalitas vero circa mediocres: sic virginitas respectu matrimonij perfectior ē excellentiam habet: eo q̄ propter deum ab omni illicita: et etiam licita delectatione se abstinet. matrimonius vero simpliciter se abstinet ab illicita. ¶ Quarto hoc idem probo ratione difficultatis. Fundamentum rationis ponit p̄b. 2. ethicoz dicens. Virtus simpliciter consistit circa bonum et difficile. Quo presupposito certum est quod ubi est specialior difficultas: ibi est specialior rō virtutis. Sed manifestum est q̄ in abstinendo ab omni delectatione venerece: tam licita q̄ illicita ē maior difficultas: q̄ in abstinendo solum ab omni delectatione venerece illicita. Cum igitur p̄ma abstinentia sit per virginitatem et viduitatem. Secūda vero per castitatem coniugale concluditur q̄ castitas virginalis et vidualis est omnino perfectior omni castitate et coitu matrimoniali. ¶ Quinto insuper hoc idem probo ratione utilitatis. Fundamentum rationis ponit Auctor libro de causis dicens. Virtus vnita fortior est seipsa dispersa. p̄z hec regula. Nam ignis hincinde dispersus: parum calefacit. Contra simul vnitus calefacit multum. Quo presupposito certum est q̄ persona que vnita matrimonio dispergit mentem in illa libidine: dispergit amores in virum atq̄ filios et filias. contra virgo cui simpliciter habet cor ad deum. Ideo fortiorē causam habet diligendi deum: et iper consequens perfectior est omni matrimonio propter quod Hieronymus ad sacras virginas ait. O felix virgo in cuius corde preter Christi amorem nullus alius versatur amor. Et p̄b. 9. ethicoz dicit. Vera amicitia nō est nisi ad vnū simplr. Et q̄b⁹ rationibus p̄z qualiter castitas virginalis et vidualis perfectior est omni coitu matrimoniali. ¶ Tertio postremo hoc idem probo distinctionibus. et primo distinctione sancti Tho. scda scda. q. 152. artic. 4. dicentis. Cum queritur an virginitas sit excellentior matrimonio. Respon- deo q̄ sicut patet in hoc Hieronymi contra Iovinianum. hic error fuit Ioviniani: q̄ posuit virginitatem matrimonio non esse preferenda. Qui q̄d error precipue destruitur et exemplo Christi qui et matrē virginē elegit

et ipse virginitatem seruauit. Et ex doctrina
apl. qui prime Corin. 7. Virginitatē cōsulit:
tanq̃ melius bonū. Et etiā patet ratione: tū
quia bonū diuinū est potius bono humano
tū quia bonū anime preferit bono corpis.
tū etiā quia bonū actiue ordinat ad bonū
anime fm vitam, cōtemplatiuā. quod est co-
gitare que sunt dei. Coniugiū autem ordina-
tur ad bonū corpale. quod est multiplicatio
generis humani. et p̃inet ad vitam actiua. qz
vir et mulier in matrimonio viuētes neces-
se habent cogitare que sunt mūdi. ut patet p
Aplm prime Corin. 7. Vnde ex his indubi-
tātē virginitas preferenda est omni cōtinen-
tie cōiugali. hec Tho. verbaliter. Alia distin-
ctio est. Ricar. in. 4. distin. 33. ar. 4. quest. 2. di-
centis. Cum querit: an castitas uirginalis sit
excellētiō et p̃fectiō et maioris meriti q̃ ca-
stitas coniugalis. Respondet simpliciter: et
concedo. qz habitus uirginitatis maioris est
meriti q̃ habitus continētie cōiugalis. quia
habitus uirginitatis est habitus castitatis p̃-
fectus. habitus castitatis cōiugalis est habi-
tus castitatis imperfectus. sc̃p̃ autem maio-
ris est meriti virtus p̃fecta q̃ imperfecta. Sta-
tus autem ab omni uenerea delectatione cō-
tinentiū. et status cōiugatorū referri possunt
Ad idē tempus uel ad diuersa tempora. Si
primo modo: aut ad tēpus legis scripte: et sic
maioris meriti fuit status coniugatorū q̃ ab
omni uenerea delectatione abstinentiū. Vnde
status coniugatorū p̃cipiebatur: et aliū p̃-
hibebatur propter multiplicationē fidelium
In tpe autē legis euangelice. quia est temp⁹
multiplicationis fidelium per generationē spi-
ritualem. maioris est meriti status abstinen-
tiū q̃ status coniugatorū. Si autem predi-
cti duo status referātur ad diuersa tempora.
ut status cōiugatorū ad tēpus legis scripte
et status continētiū ab omni uenerea de-
lectatione ad tempus legis euangelice. sic quo-
libet statu cōsiderato in suo optimo. vnus al-
teri non p̃fertur. Vnde Augus. in li. de bono
cōiugali dicit. Non est impar meritum cōti-
nētiū in iōanne qui nullas exptus est nupti-
as. et in Abraam qui filios genuit. hec Ric.
verbaliter. Ex predictis igitur auctorib⁹. ra-
tionibus. et diuinctionib⁹. patet qz xpiana fi-
des concedat duplicē castitatem uirginalem
et uidualem. tanq̃ rem prout est maxime per-
fectionis. cōtra autē lex iudaica et mathema-

tica illam abijciat tanq̃ uenēnū mortiferū.
Concludit per consequēs qz xpiana fides. oī
alia fide melior est sanctor atqz perfectior. hic
si placet obsecra omnes ciues ut in tota qua
dragesima coitu abstineant propter deum.
¶ Secundū etiā consiliū perfectionis legis
xpiane ordinans hominē in deū super oēm
aliā legē dicit consiliū contēptibilitatis. Mā
Matth. 19. Cum quidē iuuenis interrogasset
dñm iesum quid faciendo vitam eternā pos-
sedebo. Respondit ei. Si vis ad vitam ingre-
di: serua mandata. Cum autē ille dixisset. hec
omnia seruauī a iuuetute mea. Dixit ei dñs
Si vis perfectus esse uade et uende omnia q̃
habes et da paupibus. et habebis thesaurum
magnum in celo: et ueni sequere me. hec ibi. Vbi
ostendit qz contēptus rerū tempaliū seu pa-
rentū: et huiusmodi. est actus maxime p̃fectio-
nis: quā perfectionē seruauerūt sanctus frā-
ciscus: sanctus Augustinus: et in hodiernū di-
em etiam seruāt viri religiosi. Quē p̃fectio-
nis actum nō obseruat lex iudaica et mathe-
matica cōcludit. igitur p̃ consequēs. qz xpia-
norum fides est uerior sanctor atqz perfecti-
or omni alia fide. Et non solū inducit ad re-
nunciandū actualiter p̃dicta. sed insup omni-
bus p̃dicta actualiter possidentib⁹. ut omne
amorē inordinatū ab eis terrenis reb⁹ amo-
ueant. dicēte Lu. 14. Nisi quis renūciauerit
omnib⁹ que possidet. sc̃ corde: nō potest eē me⁹
discipulus. ¶ Tertiū consiliū p̃fectionis legi
xpiane ordinans hominē in deū sup omnes
aliā legem dicit consiliū renūciabilitatis:
seu renūciationis. pprie libertatis: licet enī
in hac uita nihil sit carius. ppria libertate. di-
cente Esopo. Nō bene. p̃ toto libertas uen-
ditur auro. Hoc celeste bonū p̃terit orbis
opes: tamen lex xpi suadet uendere omne li-
bertatem. pprie uolūtatis. propter deū. quod
utiqz est actus maioris perfectionis incōpa-
biliter: qz sit actus siue cōtempus oīum rerū
tempaliū. et q̃tū anima excedit omnia tem-
palia bona: tū iste actus est nobilior illis. hūc
p̃fectionis actū insinuat dñs Matth. 16. di-
cēs. Qui uult uenire post me abneget semet
ipsum. Cum autē hunc actum obseruat: ut in
multis patet lex xpiana. cōtra alie nō obser-
uent. Sequitur qz xpiana fides omni alia p̃-
terior est. Ex p̃missis patet etiā qualī xpia-
na lex ordinat hominē in deū super oēm ali-
am legem q̃tū ad p̃fectionē. ¶ Tertiū insup

Sermo.

dico. q. fides xpiana ordinat hominē in deū super omnē aliam fidem: q̄sum ad remotio nem. s. omnis erroris. Sentētia est phi tertio de anima. q. vnum contrariū cognoscitur p reliquū. patet. quia dulce cognoscit per amarum. et albu per nigrum: et cōuerso. A sim ili ergo dico. q. per inhonestatē siue per errorez alicuius fidei cognoscitur clare veritas alte rius fidei. Quia modo certū est ut patebit. q. inhonestas siue maxim⁹ error aliarū sectarū clare demonstrant xpianorum fidem verissi mā esse. Quinqz autem sunt precipue secte: propter earum inhonestatem fidem xpiano rum veram esse demonstrantes. Quarum .

C Prima dicit secta paganorum.

C Secunda dicit secta philosophorum.

C Tertia dicit secta saracenorum.

C Quarta dicit secta iudeorum.

C Quinta dicit secta simul plurimorum.

C Prima igit secta fidem xpianorū veram esse demonstrans propter suam inhonestatem. dicit secta paganorum. Certum est eniz: q. antiquitus pagani adorabant. Et etia; ut fertur adhuc aliquē nunc adorant idola vana et colunt: eisdem sacrificia offerunt. q. vtiqz idola sunt opera manū: nullū sensum habē tia. In quibus nihil est numinis. de quibus propheta ait. Simulacra gentiū argentum et aurū: opera manū hominū. **S** habent et non loquūtur: oculos habent et non videbūt. Aurēs habent et non audiūt. nares habēt et non odo. manus ha. et non pal. pedes habēt et non am. et nō clama. in gut. suo. Quid eniz hac fide demētius? Quid hac cultura peius. quidve hoc errore irrōnabili? **S** infania pef sima. **S** demētia iniqua. **S** cecitas cōsumata. **S** paganorum idola modo deuz colen tiū. Hāc inhonestatē reprobauerūt omnes philosophi firmissimis et naturalib⁹ rationib⁹. Hanc etiā fidē reprobauit Socrates ma rimus. phus atheniens. ut superius est p̄ter actuz. qui cū apollinē colere noller: et vltra hoc alios colere prohiberet. ab ipsis atheniensib⁹. ut recitat valerius maxim⁹ li. 7. veneno interēptus est. Hāc deniqz fidem neqz: et si omnis xpiana lex reprober. tamen virgo illa sanctissima Katherina Cossi regis filia: oīuz mulierū sp̄ciosissima. summe reprobauit in presentia Adarentij impatoris et infinitorū q̄si paganorū idolis sacrificantiū: que cōtra ipsum Adarentiū imperatorē in talia verba

prorupit. ut in eius legenda ad litterā dicitur. **S** impator quare incassum cōgregasti hanc multitudinē ad colendā stulticiā atqz errozē idolorū. Adiraris hoc templū manu artifi cis operatum. miraris preciosa ornamenta. et vario opere cōpleta. que velut puluis ante faciem venti erunt. Adirare potius celum et terrā: mare nomnia q̄ in eis sunt. mirare or namenta celi solem. v3. et lunam: et stelas: mi rare famulatū eorū qualiter a mundi initio vsqz ad finem die noctuqz ad orientē currūt et redeūt. et nunqz fatigant: et dū hec animad uerteris. interroga et discē quis horū omniū sit potentior. Cum autem illū ipso donāte in telleris: nec similem illi inuenire valueris ipsum adora. ipsum glorifica. illi famulatū p̄ be. q. habet potestatē corpus et animā perde re in gehennā. Ipse eniz deus deoz et domi nus dominatiū est. hec ibi verbaliter. Quid vltra dicam de maxima demētia paganorū. Lerte aliquid dicam. Nam ad tantam de mētiā deducti erant. q. non tm idola cole bant. in quib⁹ demones habitabant. et in eis responsa dabant. Sed vltra hoc eis filios. p̄ os immolabant. dicente propheta. immola bāt filios suos: et filias suas demonijs. **S** ne phandissima cultura. **S** fides diabolica. **S** lex oīno detestanda. hoc idem cōfirmat Mi co. de lyra. super predicta verba dicens. q. pa gani ponebant filios suos viuos puulos et fi lias in brachijs idolorū. que erant de metal lo: et in cōcano idolorū ponebant ignē: q. sta tim filios viuos cōsumebant. et ne parentes audirent fletū et clamores suorū filiorū. et ex hoc forte peniteret ceteros paganos: cū tim panis: choriz: organis: et huiusmodi instru mentis fortissime p̄sonabāt. Ex quibus con cluditur. q. cū fides xpiana reali et vere deū verū adoret. cōtra pagani: idola. Sequit q. talis inhonestas arguit xpianorum fidē esse verissimā. **C** Secunda insuper secta. propter suam inhonestatē fidem xpianorū veram eē demonstrans. dicit secta philosophorū. Certuz est enim. q. non tm paganorū lex: sed et philo sophorū doctrina et vira. multa vana et irra tionabilia continet. **A** manifestū est enim oī bus sententias philosophorū legendib⁹. q. ho nestior et moralior policia inter omnes philo sophos. fuit policia Arist. Que et si in pluri bus sit honesta et moralis. In plurib⁹ tamen est inhonestissima et irrationalis. Nam si q̄

legit in scdo politicoꝝ. dicit ibi multa inhonestas: et precipue tria. Primum inhonestum est quo dicit. qd expedit ad tempantiā coitum facere seniores. quod utiq; a xpiana fide Ecclasiast. 25. reprobatur. vbi dicit. Tres spēs odiuit anima mea. Senē fatuum. i. luxuriosum. Et ratio est. quia cū sit frigidus: nihil ē qd habeat ipsum ad hoc inclinare. vnde Tullius libro de senectute dicit. qd libido magis est adolescentū. qm senum. non tamen oium adolescentium: quia non probor. Ibi enī vocat senes luxuriosos fatuos. Secundū inhonestū immo inhonestissimū. quod dicit ē nullum orbatūz debere nutriri. quod non tū reprobatur a xpiana fide. sed etia; ex dictis ei? Nā ipse dicit scdo Ethic. qd et his qd habem? a natura. nec laudamur: nec vitupamur: ergo qd sequi? cludit qd nec etiā et his puniri debem? Si igit ille naturalr orbat? ē: et sterilis et de hoc maxime dolet: nec nullo modo potest sibi iuenire remediū. quare nō est nutrīendus: dictamine ergo recte rationis patet hoc oīno fore iniustū. Tertiū inhonestissimū est et horrendū. Si quis inquit genuerit filios. vltra diuitiarū sufficientiā anteqm sentiat vita fiat abortus. Q Arist. vbi est sciētia tua Q Aristot. vbi est sapientiā tua. Q Aristote. stulte. vbi est prudentia tua. Quid enim dicis? Nonne scdo de anima tu ipse dixisti. qd opus generalissimū totius nature est generare sibi simile in specie. Quo presuppō. Si hoc quod dicis fieret: nonne frustraretur intentio totius nature. Ideo Q Aristoteles Audi paulum te sapientiorē. Ad Romanū. tertio dicentē. Nunq; sunt faciēda mala. ut veniat bona: ex qua regula. Q medice immo diligentius caue: ne vnq; persuadeas ali cui egroto aliqd quod sit peccatū. sequens in hoc Aristotelem: aut Auicennā: aut Galienum. quia incidēs in sententiā ex cōmunicatiōis. que non datur nisi mediāte mortali culpa. habetur ista veritas extra de pe. et re. ca. cum infirmitas. Ex premissis omnib; concludo. qd si moralior. sanctior. honestiorq; fuit Aristotelis polīcia super omnes alias. et tamen tam inhonesta cōtineat. Sequit qd omnes politici: seu sententiē moralīū philosophorū. Et si nō in toto: tamen in pte inhoneste. sunt. Ex quib; inhonestatibus arguitur exps se veritas fidei xpiane: que nullam in se continet predictarū inhonestatū. Tertia secta

propter suam inhonestatē demonstrans fidem xpianorum esse veram. dicitur secta saracenorum: seu turchorum. Quid hic dicemus de saracenis et turchis. sectatoribus ipsius vilissimi porci Adachometi. omni inhonestate plenissima. precipue cum pro vltima beatitudine. eis promittat quod porcis. asinis. ceterisq; bestiis omnino conuenit. videlicet coitum ciborum: et deliciarum vsum: et huiusmodi. Que utiq; Adachometus eis in futura vita promittit. Q sozzo porcho. Q canis vilissime. Q inimice omnis pudicie et castitatis: qui etiam duodecim vxores concedit. Cōtra te clamat. immo contra tuam impudicitiam et inhonestatem: tota lex christiana: et catholica fides. immo contra te clamat Auicenna qui de tua iniquissima secta fuit. qui aperte nono Metaphi. sue. has omnes promissiones tuas et remunerationes respiciens: et alium finem perfectiorē ponens. magis rationali creature conuenientem dicit. Lex nostra quā Adachomet? dedit. ostēdit perfectionē felicitatis et misericordie: que sunt sibi corpus. Sed alia est promissio. que soluz apprehēditur intellectu. Et addit. Sapiētib; multo magis fuit cupiditas: ad ostendendū animarū felicitatem qm corporum: que quis daretur eis. non tamē attendunt nec appēciunt eam comparatione felicitatis que est coniunctio pūne veritati. hec ille. Concordat Auicenna cum domino Iesu Ioan. decimo septimo. Hec est vita eterna. &c. Sed etiam ab Aristotele. hec opinio Adachometi improbatur. pūmo Ethicorū. Nam cum felicitas sit bonum optimum. et sibi eundem secundo de anima. inter obiectum et potentiam requiratur proportio. sequitur qd optimo in nostro debet queri. Qptimum autem nostrū est aia. ergo in bonis aie: et non in bonis corpis ponēda ē felicitas. Ex pmissis obid etiā cludo qd fides seu lex Saracenorū et Turchorū: seu Adachometi sit inhonesta. cōtra lex et christiana fides. talia inhonesta abiciat et impugnet. sequitur qd xpianorum fides et lex est verissima. Quarta secta propter suam inhonestatem demonstrans fidem christianorum esse veram. dicitur secta Iudeorum. Ecce qd Iudei insensati: et rudes nouum testamentūz condemnant quod utiq; totum in veteri testamento eis promittitur. ut ostendit apłs ad hebre. 2. Ostendēs

quod et quod insipide sint oēs ceremonie ut eorum prophete ostendunt sine christo. Contra quos licet melius infra declarabit eorum prophete ostendunt christum aduenisse. Nam Gen. 49 dixit Jacob. Non auferet sceptrum de iuda. et dur de femore eius. et cetera. Et Dani. 9. dicit. Luz venerit sanctus sanctorum. et cetera. Si igitur christus venit et ab ipso nouum testamentum est promulgatum ergo tanquam authenticum est acceptandum. ergo qui non acceptant falluntur: et decipiuntur. Sed ultra hoc tenent iudei: et iudaica lex: quod nullatenus humana anima deum videre potest. Sed solum hoc modo anima post mortem beatificatur quia habet omnes delectationes quas vult: sicut antiquitus in deserto sumebat manna. quod in se habebat omne delectamentum. unde Sap. 16. dicit. Panem de celo prestitisti eis omne delectamentum in se habentem. Dum igitur ut patet gens iudeorum sperat solam affluentiam temporalem bonorum a deo. Et gens Adachometi solas delicias corporales: quantum ex promissione legis eorum. concludit utraque eorum spes seu opinio: eos inuani accepisse animas suas: cum eorum felicitas simpliciter sit brutalis. Quod utique falsum est: cum anima inuisibilis: bonis inuisibilibus remuneranda sit: nec natura rationalis bonis inferioribus felicitari potest. Unde ex quo hanc opinionem tenent. sequitur quod ipsi sunt mirabiliores ipsis rebus quibus se subdunt. Unde Augustinus. Quisquis inquit quod seipso deterius est sequitur fiet eo ipse deterior. Contra quos non tamen clamat christiana fides. sed etiam rationalis. Certum est enim secundum philosophum. 2. de anima. quod potentia non perficitur nisi a suo obiecto. Cum igitur deus sit obiectum ipsi animi: ergo non poterit beatificari nisi in visione ipsius dei. Et confirmatur ista ratio. Nam certum est secundum eundem philosophum. 3. de anima. quod deus nihil facit frustra. Quod presupposito certum est. quod anima summe desiderat deum videre et in eo beatificari. ergo necesse est animam beatificandam videre deum. Ex premissis etiam concludo. quod cum lex iudeorum contineat in se res inhonestas. et ipsi deo contrarias. contra lex christianorum teneat oppositum. certum est: quod lex christianorum verissima est. Iudeorum vero lex falsissima. Quinta secta propter suam inhonestatem demonstrans fidem christianorum esse veram: dicit secta simul plurimorum. ultra enim predictas sectas: quasi sunt innumerabiles: et diuersorum hereticorum seu infidelium: qui

omnes inhonestas sentiunt diuersimode de ipso deo. Nam quidam detrahunt perfectioni dei que consistit in tribus personis et una substantia et essentia. Quidam detrahunt eius omnipotentiam: sicut quidam philosophi. qui dicunt deum non potuisse creare mundum et creaturas ex nihilo. sed tamen presupposita aliqua materia. propter quod philosophus primo philosophorum. dicit. Secundum omnes philosophos: et nihilum nihil sit. Si militer alij detrahunt etiam eius omnipotentiam dum negant generale resurrectionem mortuorum fieri posse. Alij detrahunt eius sapientiam. dum dicunt deum non providere contingentia. Alij detrahunt eius iusticiam. dum dicunt deum non punire peccata: vel non esse penam inferni. vel saltem eternaliter punire. sed tandem omnes saluare. Alij detrahunt eius misericordiam. sicut qui dicunt animas post lapsum peccatorum nullatenus posse inuenire misericordiam apud deum. Alij negant liberalitatem dei. dum dicunt deum non esse remuneratorem dilectorum suorum post mortem. Alij negant diuinam providentiam: seu gratuita dei beneficia. sicut qui tribuunt bona que habent in mundo fato stellis. fortune. proprie industrie: seu cuidam nature. unde dicunt herbas. plantas. frugem. et similia non a deo creata. sed terram hec omnia producere ex se. Alij denique negant diuinam charitatem. dum asserunt deum non esse incarnatum pro salute mundi: nec oino et fore hoc possibile. Ex premissis patet error et inhonestas oium aliarum sectarum: que cum sint plene omni errore falsitate et inhonestate: et propterea remote ab omni vero cultu diuino et veritate: arguunt falsitatem suam: et confirmant christianorum fides esse verissimam: que dupliciter vera super omnes esse videtur. Primo quia christiana fides nihil in se continet quod sit turpe: falsum et inhonestum: quod sic patet. nam discurre Gen. Exod. Leviticum. Evangelia. et omnes alios libros christiane fidei: seu scripture sacre. Nunquid in eis aliquid: vel minimum: vel inhonestum reperies. Certe non: D. Augustinus. Tu qui totam legisti scripturam sacram: quid dicis de ea? Audi in fine secundi libri de ciuitate dei. c. 28. Nihil enim eis turpe ac flagitiosum spectandum. imitandumque proponitur: ubi veri dei aut precepta insinuantur: aut munuscula narrantur: aut dona laudantur: aut beneficia postulantur: hec ille. Secundo insuper fides christiana super omnes vera apparet: quia in se continet et eorum

plectitur omne illud qđ concernit honorem laudem et gloriam dei: quod sic patet. Nam christiana fides: deum solum adorat: etq; soli famulatur. Unde sola christiana fides idola tria de hoc seculo fugauit: q̄ tamen ab initio legis vsq; ad Christum nō solum in populo paganorum. Sed nec in populo iudeorū potuit aliquo modo excludi. Sola insuper christiana fides: deum magnificat: dum sola deū trinum et vnum adorat. Fides insuper christiana tenet animas fore immortales: qđ vtq; credere non tñ est necessarium: nec malum. Immo maxima est confessio diuine laudis et bonitatis. Fides insuper christiana cōmēdat sapientiam dei: dum etiam omnia futura et contingentia deum conspiciere fatetur. Fides etiam christiana cōmēdat diuinam iustitiam: dum fatetur et credit qđ ne dū peccata venialia etiam minima punit. S; vltra hoc credit qđ pro qualibet mortali culpa: deus irremediabiliter eternam penam impendit. Fides insuper christiana cōmēdat misericordiam dei: dum etiam post lapsum innumera bilium peccatorū: per penitentie sacramētum credit peccatores a deo recipi ad veniā: per gratiam. Fides insuper christiana confitetur liberalitatem dei: dum credit deum eē post mortem remuneratorem suorum delictorum filiorum. Fides insuper christiana cōmēdat gratuita dei beneficia: dum frugem herbas: plantas: et similia: confitetur a deo pcedere: non simpliciter a terra: a casu: stellis: fortuna: et huiusmodi. Fides insuper christiana plurimum cōmēdat bonitatem et caritatem dei: que etiam propter nos peccatores filio proprio non pepercit. dicente Apostolo ad Ro. 8. Proprio filio suo nō pepercit deus: sed pro nobis omnibus tradidit illum. hoc enim redemptionis beneficiū maior ē ignis ad accendendū cor nostrū: q̄ simul eēt totus mundus: ad accendendum idem cor nostrū: propter quod Luc. 12. Ipse dei filius dicebat Ignem veni mittere in terras. in corda terrena: et quid volo: nisi vt ardeatur. Et qđ nihil fuerit efficacius sic ad accendendū corda nra in diuinum amorem: q̄ imolatio filij dei. p̄ qua Jo. 15. dicitur. Maiorē caritatez nemo habet et. Ex premissis omnibus concludit: qđ cum fides christianorum ordinet hominē in deum quantum ad dilectionem: quantum ad perfectionem: et quantum ad exclusionem

omnis inhonestatis et erroris: qđ vtq; nulla alia lex seu fides facit. qđ christianorū fides simpliciter vera est: et per consequens ab omnibus imitanda. dicente Augustino lib. de fide ad Petrum. Prudentium inquit et fidelium viuorum est: examinare que sit fides purior: maiestate dei dignior: quā cum inuenerit: illi se debet omnino submittere. hec ille.

C De secdo ordine quo sola fides christiana ordinat hominem in finem eterne felicitatis

Secundus ordo quo fides christiana

super omnem aliam fidem ordinat hominem in finem eterne felicitatis dicitur ordo proximalis. Nam fides christiana non tñ vt pretactum est ordinat hominē in deum. Sed etiam super omnem aliā fidē et legem ordinat hominem ad primum suum et hoc tripliciter probō. Primo quantum ad generalem dilectionem. Secdo quantum ad liberalem cōcationem. Tercio quantum ad specialem dispositionem. **C** Primo dico qđ christiana lex ordinat hominem ad primum suum quantum ad generalem omnium dilectionem. v; amicorū et inimicorū: pmo amicorum. Nam deuter. 6. Matth. 22. p̄cipit. Diliges proximum tuum sicut teipsum. Et Matth. 5. etiam p̄cipit. Diliges amicum tuum. **C** Secdo in lege christianorum p̄cipit etiam dilectio inimicorū. Nam amor christianorū: vt sit verus et perfectus: non tñ se extendit ad omnes amicos: sed etiam ad oēs inimicos. Et ideo Matth. 5. saluator p̄cipit Diligite inimicos vestros et. Quo p̄cepto tenetur qsq; christianus non tñ diligere inimicos christianos: sed etiam quantum ad nāz et gnam non quātum ad culpam: oēs iudeos turcos: saracenos: mauros: paganos: et huiusmodi: quē ordinem generalem dilectionis nequaquā obseruant iudei. Nam licet Mat. 5. dicatur. Diliges amicum tuū: et odio habebis inimicū tuū: nequaquā huiusmodi. Mico. de lira. deus p̄cipit. Odio habebis inimicum tuū: s; ipsi iudei illud super posuerūt a capite suo. Vñ arguunt sic. Certum est vt habet. 2. thōp. qđ i contrariis tenet cōsequētia in seipsis: vt sic Si diligendus est amicus: ergo odiendus ē inimicus. Istud sequit per locum a cōtrariis. Ex hoc igit arguit christianos eē inimicos: et ideo odiunt eos. Idem dico de alijs sectis. Cum igitur vt patet. Lex christiana non tñ ad amicos: sed etiam ad omnes inimicos se

k

Sermo

extendat per dilectionē et caritatē. Aliē vero secrete non: sequitur q̄ christianorū lex verior est omni alia lege et fide. **Secūdo** etiam dico q̄ christiana lex et fides super omnem aliam legem ordinat hominem ad primū suum: quantum ad liberalem cōmunicationē: vñ lex christiana: non tñ iubet amicos et inimicos diligere affectu: sed etiam effectu et operatione: dum necessitas incūbit. Et primo de amicis dicitur. 1. Joā. 3. Filioli non diligam⁹ linguam tñ neq; verbo. s. amicos: sed opere et veritate. Et ille Jo. 4. dicitur. Si quis habuerit substantiam huius mundi: et viderit fratrem suum necessitatem habere: et clauferit viscera sua ab eo quō caritas dei manet in illo. Et deuterio. 15. dicit. Si vnus de fratribus tuis qui moratur inter portas ciuitatis tue in terra quā dñs deus daturus ē tibi ad paupertatem deuenerit. non obdurabis cor tuum nec contrabes manū tuam: s; aperias eam pauperi. hec ibi. **Secūdo** etiā inimicis lex christiana iubet in necessitate bene facere. vnde Matth. 5. precipit. Diligite inimicos vestros: benefacite his q̄ oderūt vos. Et proucr. 25. Si esurierit inimicus tu⁹ ciba illum: si sitit potum da illi. Pro amicis vero et inimicis precipit Luc. 6. Mutuum date. s. vtriusq; in necessitate nihil inde sperantes. et Matth. 9. precipit. Qui petit a te: da ei: et volenti a te mutuari ne auertaris. Contra hunc ordinem dilectionis facit lex iudeorū: qui mutuum prestant: cum vsure lucro. dicētes hoc esse iustum et licitum: cum p̄ etiā nature legē sit: que Matth. 7. iubet. Nuccūq; vultis vt faciant vobis homines etc. Et Tobie. 4. precipit. Qd̄ oderis tibi fieri: vide ne alteri feceris. Hunc errorem ipsi elidunt a seipsis: male scripturam intelligentes. Vnde super illa verba deuterio. 23. Nō feneraberis fratri tuo nomine fratris intelligūt simpliciter iudeos scilicet de genere iudeorū: et non de genere christianorū. Quia tamē respectu Ade et Eue et respectu dei a quo creati sumus oēs sum⁹ fratres. Concessum tñ erat a deo fm̄ Nūco. de lira. Et etiam Quic. sicut ponit ad lram i supplemento. Vsura. i. 5. q̄ simplr erat indeis concessum alienis dare ad vsuram: vt maius malum vitarent: ne. s. a iudeis deum colentibus vsuras acciperent propter auariciam. Ita q̄ permittabatur iudeis: q̄ ipsi cōcederent egyptijs ad vsuram. Et ratio est: q̄

ipsi iniuste vsurpauerant bona sua: et iniuste eorum substantias detinebant. Et premisis etiam patet: q̄ cum christianorū lex amicis et inimicis propria bona mutua datione concedat: etiam sine vllorsure lucro. et cōtra lex iudeorum oppositum faciat. concluditur q̄ ē verior omni alia lege et fide. **Tertio** dico q̄ lex christianorum super omnem aliam legē ordinat hoīem ad proximum suum quantum ad specialem impositionem vel dispositionē. Nā lex christiana nō tñ iubet diligere amicos et inimicos affectu et effectu. sed insup̄ precipit q̄ quisq; in necessitate exponat vitā suā corporalem pro salute alterius. Vnde p̄me Jo. 3. dicitur. In hoc cognouimus caritatem dei: qm̄ ipse aīam suam posuit pro nobis: et nos debemus pro fratribus animam nrām ponere. gle. i. corporalem vitam. Hunc ordinē nulla lex obseruat nisi xp̄iana. Propter q̄ etiam concluditur q̄ est verior et perfectior omni alia fide. Et premisis omnibus collige: q̄ ex quo christiana lex ordinat hominem ad proximum: et quantum ad generalez oēs dilectionem: et quātum ad liberales cōcōcationem: et quātum ad specialem expositionem. ceterē vero leges et secte non: concluditur q̄ christiana lex vera est: ceterē vero falsē.

De tertio ordine quo fides sola christiana ordinat hominem in finem eterne felicitatis

Ertius deniq; ordo quo fides christiana super oēm aliam fidem ordinat hoīem in finem eterne felicitatis dicitur ordo specialis. Fides enim christiana non tñ ordinat hoīem quātum ad deum et proximum. Sed insuper ordinat hoīem super oēm aliam legē quātū ad seipsum: qd̄ et tripliciter probō. **Primo** quātū ad subiectionem. **Secūdo** quātū ad obiectionē. **Tertio** quantum ad imitationē. **Primo** dico q̄ fides christiana ordinat hoīem quātū ad se quātū ad subiectionē. Cum enim fm̄ p̄m 3. de aīa. duplex sit appetitus in hoīe. v3 sensitiuus et rōnalis. et q̄. ethi. dicat q̄ homo est maxime intellect⁹: et rō: concludit q̄ pars sensitua debet subijci parti rōnali. Nunc inferior tenet se subijcere maiori. Vñ p̄bus. 3. de aīa dicit. Appetitu scđo et cōtrario in homie cr̄nte: qui superior fuerit: v3 secū trahere inferiores: sicut spera maior trahit secū oēs sp̄as inferiores. Et. j. polit. Idem confirmans ait. Aīa nāliter dñatur corpori: sicut dñs seruo: et

*Duplex
s. p̄m
v3*

aia d3 esse regens: corpus vero rectu. hoc idē
precipit de vniuersis di. Scñ. 4. Subte erit
appetitus tuus. scilicet carnalis: et tu dñaberis illi
hoc totū observare iubet lex xpiana. Ecōtra
lex Adachometi iubet plures vxores hñe: vt
sic maior libido et cōcupiscentia habeat: et q̄
supabundanti libidine et cōcupiscentia: certū
est q̄ contra oēm nature ordinem pars infe
rior: predñatur supiori. i. rōni. dicente p̄ho. 7.
ethi. Concupiscentia inquit abducit a ratioe
vnāquāqz potentiam aie. Contra tales cla
mat Bernardus in suis meditationibus di.
Cur carnē tuā preciosis cibis et reb⁹ ipiguas
et adornas: quā post paucos dies vermes de
voraturi sunt in sepulchro. Aiam vero non
ornas bonis opibus: que deo et angelis pre
sentanda est in celis: quare aiam tuā vilipen
dis et ci carnē tuā preponis? Lerte dñam an
cillari: et ancillam dñari magna abusio est.
Secundo etiam dico q̄ lex christiana ordinat
hoiem ad seipsū sup oēm aliam legē quātū
ad obiectiones. Q̄ is ordo fm p̄m. 2. de aia
erigit: q̄ quilibet potentia respiciat suum ob
iectū: sicut auris sonū: visus colorem: et hñōi
lum igitur in hoie sit potentia intellectiua.
et 6. ethi. obiectum intellectus sit vix nō sim
pliciter creatū s; increatū fm theologos: tūc
hō dicit in seipso bene ordinatus: cū potētia
sua intellectiua hz et credit vix et bonū increa
tum: per vltimā suā felicitatē. Hunc ordinē
observat xpiana lex: que tenet solū vix et bo
num increatū qd̄ deus est esse simpliciter ob
iectum humani intellectus et voluntatis: quē
ordinem nequāqz: vt sup̄a visum est. obser
uat lex iudaica seu Adachometi: que tenet ex
preffe bonū terrenū et creatū oē obiectū fel
icitatis ipsius humani intellectus et voluntatis
prop̄a dicente. Oculos suos statuerūt de
clinare in terrā. Ex quibus etiam p̄z fidem
xpianam oī alia fide p̄fectiores eē. Tercio
deniqz dico q̄ lex xpiana sup oēm alia legē
ordinat hoiem ad seipsū quātū ad imita
tiones. Tunc enim fm Augustinum lib. de
verbis dñi. quilibz dñs bene ordinatus: cū nō
tū deū respicit. Sed cū imitat vestigia eius
bonitatis. Proinde Scñ. j. dicit. quia deus
creavit hoiem ad imaginē et similitudinē suā.
Nā imago p̄sistit in malibus. Similitudo vero
in gratuitis: seu imago denotat substantiaz.
similitudo vero actū. Ex quo p̄z q̄ tūc hō dicit
p̄fecte ordinatus in seipso: cū in se hz actualē

dei similitudinē quātū ad opa exteriora. Ad
hoc ordinat hoiez lex xpiana. Vñ Apostol⁹
ad Ephe. 5. ait. Imitatores dei estote sicut
filij carissimi. P̄positū faciūt oēs alie secrete
propter qd̄ concludit q̄ xpiana lex verissima
est. Ex predicto igitur. 5. argumento. v3 ordi
nationis. apparet q̄ cū xpianoz fides ordinat
hoiem in deum: in primū: et in seipsū. P̄
positum vero faciant oēs alie leges: sola ipsa
verissima esse demonstrat. Quē triplicē chri
stiane fidei ordinē. v3. diuinale: proximale:
et speciale: mihi et vobis largiri dignet inhi
mita clementia diuine maiestatis: cui semper
sit omnis laus et gl̄ia: in secula s̄loz. Amen.
¶ Feria quinta post dñicam quinquagesime: de
quarta excellentia. v3 de veritate ipsius san
ctissime fidei.

¶ Den dico vo

bis: non inueni tantā fidez in
isrl. Scribūt hec verba Mat.
8. et in euangelio occurrētis se
rie: declarata moraliter bysio
ria euangelica: et applicata ad m̄az fidei quā
verbi dei p̄dicatoz mō tuo declarabis: dicere
poteris. Postqz in supiorib⁹ sermonib⁹ de
clarauim⁹. 5. argumēta veritatē sacratissime
fidei xpiani demonstrātia habeo in p̄nti ser
mone: ex quo sacrū euāgeliū singulariter de
virtute fidei spālē facit mētionem: declarare
simply sextū argumētū: qd̄ miro mō est de
monstratiūū veritatis ipsi⁹ fidei bñdite: qd̄
vtiqz argumētū erit validissimū. et insup erit
ad audiendū valde mirabile et stupendū: cui⁹
argumenti tā stupendi declaratio talis erit.
¶ De sexto argumento quo ostendit q̄ sola
xpianoz fides vera est et salutifera.

¶ Sextū argumētū in p̄nti feria i ordie
f declarādū: quo singulariter ostendit so
lā fidē xpianoz verissimā eē: et nō al
terā dñ argumētū cōpletōis. pro declaratiōe
glo. b⁹ sexti argumēti: demonstrātis simply fi
dē xpianoz eē verissimā: et nō alterā. P̄rio et
an oīa occurrūt mihi verba Mico. de lira i
suo tractaculo quē facit iudeos dicēt. Quod
tūc igit aliq̄ sc̄ptura denūciat aliqd̄ eē futurū
determinat tps: locū: et modū. Si oīa p̄dēi sūt
cōcurrāt. manifeste p̄z: q̄ illd̄ qd̄ p̄dēi fuerat
verissimū ē. h̄ ille. p̄z sic h̄ reglā. Nā qū aliqz
medicus: seu astrologus p̄dicit aliq̄ hora et
tempore aliquid futurum esse. si illud eo mō

Sermo

aduenerit quo predictum fuit: profecto certa fides et indubia eidem medico vel astrologo adhibetur quod vera dixerit: et insuper quod eorum sententia seu consilium verissimum fuit. Quo presupposito: certum est quod sacra scriptura seu vetus testamentum predixit aduentum icar nationis filij dei: et natiuitatem: et locum: et modum. Que omnia cum simul venerint ut immediate parebit: et completa sint: necessario concluditur quod sola christianorum fides verissima apparet super omnem aliam fidem. et per dominum ab omnibus qui saluari debent tenenda est. Et quod realiter omnes prophetie de filio dei incarnando in Christo incarnato complete sint manifeste demonstro. Incipiendo ab eius conceptione usque ad suum aduentum iudicii generalis. Obsecro te tamen. O predicator euangelice veritatis: ut colles memorie omnia que dicturus sum: seu per gratiam infusam: seu per aliquem modum artificiatum: qui hec apparebunt populis tam mirabilia: quam stupenda. Et insuper miro modo accendent eorum corda et animos ad simpliciter credendum et sine alia gloria que sunt fidei christiane. Incipiens igitur ab initio usque ad finem: de omnibus que de saluatore nostro prophetata sunt: et adimpleta: dico O popule christiane: quod ante christi aduentum prophetatum fuerat ab Isaia conceptio saluatoris tui de virgine: qui in. 7. c. dixit. Ecce virgo concipiet et pariet filium. hoc enim adimpletum est. Nam Luc. 1. c. Luc. 1. c. virgo Maria quereret ab Angelo Gabriele quomodo fieri istud quoniam virum non cognosco. Respondens angelus dixit ei. Spiritus sanctus superueniet in te: et virtus altissimi obumbrabit tibi. Similiter: ut habetur Matth. 1. c. Cum Ioseph sponsus Mariæ cogitaret super eius conceptione: ut ibi dicitur. Ecce angelus domini in somnis apparuit ei dicens. Ioseph fili David noli timere accipere Mariam coniugem tuam. quod enim in ea natus est: de spiritu sancto. hec ibi. prophetatur. Et Isaia eius natiuitatem. Luc. 1. c. di. Parvulus natus est nobis. et filius datus est nobis. Locus patris super humerum eius: et vocabitur Admirabilis deus fortis. hoc adimplementum est. Luc. 2. c. vbi dicitur. Sem est autem cum essent ibi impleti sunt dies Mariæ ut parerent: et peperit filium suum primo genitum hec ibi. prophetatur et Adicheas propheta. Locum sue natiuitatis. Mat. 2. c. di. Et tu bethleem terra iuda: nequaquam minima es in principibus iuda.

Et te enim eriet dur: qui regat populum meum israel. hec ibi. Hoc adimpletum est. Matth. 2. c. vbi dicitur. Cum autem Herodes Rex fiscitaretur a scribis sacerdotum vbi Christus nasceretur: dixerunt ei. In bethleem iude. Sic enim scriptum est per prophetam. Et tu bethleem terra iuda: nequaquam minima es in principibus iuda. Et te enim eriet dur: qui regat populum meum israel. hec ibi. Prophetatur et Balaam Numeri. 24. c. quod in natiuitate Christi stella nova orietur. dicens. Dicitur stella ex Jacob: et eriget rex ex israel. Hoc adimpletum est. Mat. 2. c. vbi dicitur. Vidimus stellam eius in oriente. Prophetatur etiam Isaia. quod Christus nasceretur inter bovem et asinum. dicens. Isaia. 1. c. Cognouit bos possessorem suum: et asinus praesepe domini sui. Israel autem non cognouit me hoc adimpletum est. Luc. 2. c. vbi dicitur. Perierit filium suum primogenitum: et panis eius inuoluit: et reclinavit eum in praesepe: quod non erat ei locus in diuersorio: in quo. scilicet praesepe: sunt doctores: simul erat bos et asinus. Prophetatur insuper Abachub. 3. c. de eius nomine dicit. Ego autem gaudebo in domino: et exultabo in deo Iesu meo. Hoc adimpletum fuit. Luc. 1. c. vbi angelus dixit Mariæ. Ecce concipies in utero et paries filium: et vocabis nomen eius Iesum. Et Luc. 2. c. dicit. Postquam impleti sunt dies octo ut circumcideretur puer vocatum est nomen eius Iesus: quod vocatum est ab Angelo: prius quam in utero conciperet. Prophetatur etiam Isaia. 58. c. qualiter reges debebant Iesum adorare. Cum muneribus dicit. Surge illuminare ierusalem: quia venit lux tua: et gloria domini super te orta est: quia ecce tenebre operient terram: et infra dicitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo: et reges in splendore ortus tuus: leua in circuitu oculos tuos et vide omnes isti congregati sunt. venerunt tibi filij tui de longe venient: et filie tue delatere surgent: tunc videbis et affluens et mirabitur et dilatabitur cor tuum: quoniam conuersa fuerit ad te multitudo maris: fortitudo gentium venerit tibi: inundatio camelorum operiet te dromedarum: madii et effa. Omnes de sabba venient: Aurum et thus deferentes: et laudem domino annunciantes. hec ibi. Hoc autem adimpletum est. Matth. 2. c. vbi dicit. Adagi venerunt ab oriente Ierosolimam. dicentes. Vbi est qui natus est rex iudeorum? Et israel subditur. Intrantes domum inuenerunt puerum

Mar 2. c.

nume.

29 c

Ma 2. c.

ic

Lu 2

in v. 5. c. p. 10
A. C. 10
A. C. 10

na 2. c. nom
ex d. 1. c. sup
m. 1. c. d.

1. c. 1. c.

1. c. 1. c.

1. c. 1. c.

1. c. 1. c.

cum Maria matre eius: et prociuentes ado-
 rauerunt eum. Et apertis thesauris suis obtu-
 lerunt ei muncera: auribus: et myrram. Pro-
 phetauit etiam Osai. 11. c. de fuga Christi in
 egyptum. di. in persona patris. Et egypto vo-
 caui filium meum. hoc adimpletum fuit. Matth. 2.
 vbi dicit. Apparuit angelus domini in somnis
 Ioseph. di. Tolle puerum et matrem eius: et fuge
 in egyptum: et esto ibi usque dum dicam tibi.
 Et surgens accepit puerum et matrem eius
 nocte et secessit in egyptum. Prophetauit etiam
 Isaias. 53. c. de mirabili sapientia Christi: et
 septem donis. scilicet. di. Egredietur virga de radice
 Jesse. scilicet. virgo Maria: et flos. scilicet. Christus de ra-
 dice eius ascendet: et requiescet super eum spiritus
 domini: spiritus sapientie et intellectus: spiritus consilij
 et fortitudinis: spiritus scientie et pietatis: et reple-
 bit eum spiritu timoris domini. Hoc autem adimple-
 tum est. Luc. 2. c. Vbi stupebant omnes super
 prudentia et responsis eius. Et Io. 7. dicitur
 Nunquam locutus est sic homo in iherusalem. Prophetauit
 etiam Isaias. 35. c. de miraculis suorum apari-
 tionum. di. Ecce deus noster venit et saluabit
 nos: tunc aperientur oculi cecorum: et aures surdo-
 rum patebunt: tunc saliet sicut ceruus claudus
 et aperta erit lingua mutorum. Hoc adimple-
 tum est. Matth. 23. c. vbi dicitur. Iohannes autem
 cum audisset in vinculis opera Christi mittentes
 eos. propheta Isaias impleta: ait illi. Tu es qui
 venturus es: an alium expectamus. Et res-
 ponders Iesus ait. Euntes renunciate Iohanni
 que audistis et vidistis. Ceci vident: claudi am-
 bulant: leprosi mundantur: surdi audiunt. mor-
 tui resurgunt: pauperes euangelizantur: et beatus
 qui non fuerit scandalizatus in me. Et quod ipse
 dominus plura miracula fecerit: et diuersa per. Ma-
 the. 23. c. dicit. Circuibat Iesus per villas
 et castella: et obrulerunt ei omnes male habentes
 varijs languoribus et tormentis oppressos: et
 qui demonia habebant: et lunaticos et parali-
 ticos: et curauit eos omnes. Sicut habet Luc. 4.
 vbi dicitur. quod omnes qui habebant infirmos va-
 rijs languoribus deferabant ad eum: et cura-
 bantur. Item Luc. 6. dicit. Virtus de illo exi-
 bat: et sanabat omnes. Quantum ad miracula
 que saluator noster cum hominibus conuersatus
 operari dignatus est. ex euangelica colligit
 hystoria: qualiter ipse tres mortuos suscitauit
 videlicet filium Archisynagoga in domo patris. Mat-
 the. 9. Mat. 5. Luc. 8. c. Item filium vidue de latu-

extra portam ciuitatis Naim. Luc. 7. c. Tertius
 fuit Lazarus frater Marie magdalene: qui
 iam quadriduanus erat: et in sepulchro ferebat
 Io. 11. Item leprosus. 11. inuenitur mundasse.
 De vno habetur Mat. 8. et Mat. 9. Luc. 5.
 De alijs autem decem: qui dixerunt Iesu pre-
 ceptor in iherusalem. habet Luc. 17. Plures
 cecos legit illuminasse. de duobus autem Mat-
 the. 20. dicit. Duo ceci sedentes secus viam audie-
 runt: quod Iesus transire ret. De vno alio dicit
 Mat. 8. Veniunt bethsaida: et adducunt ei
 cecum ret. De alio autem ceco a natiuitate ha-
 betur Io. 8. 9. Demoniacos autem septem spiritus
 liberauit. De duobus habetur Mat. 8. Sicut
 de illo qui legionem demonum in se habebat.
 tagitur Luc. 8. De vno alio qui erat mutus.
 Mat. 12. et Luc. 11. De quodam lunatico
 non poterat liberari nisi in oratione et ieiunio.
 Mat. 9. c. Item de quodam spiritu inuidio
 ab homine in synagoga iudeorum eiecito: tangitur
 Mat. 11. Item de filia mulieris cananee ad
 instantiam matris sanate. habet Mat. 15.
 et Mat. 7. Item ad litteram narrat Luc. 8. quod
 vnam legionem eiecit demonum. Et hoc ipse dicit
 Mat. 5. Item cum socrus Simonis teneret
 magis febribus imperauit dominus febri et
 continuo surgens ministrabat illis. Mat. 8.
 et Mat. 9. Luc. 4. Item paraliticum ante eum
 per regulas dimissum liberauit. Mat. 9. et
 Luc. 5. Item idropicum dum sabbato co-
 mederet in domo pharisei sanauit. Luc. 14.
 Item hominem manum aridam habentem
 extendere eam fecit. Mat. 12. et Mat. 4. Item
 hominem languidum per 30. annos in piscina
 sanauit. Luc. 13. c. Item sanauit seruum cen-
 turionis qui iacebat et male torquebatur.
 Ioan. 5. c. Item incuruatam mulierem: nec
 sursum respicere valentem erexit. Mat. 9.
 Item surdum fecit audire et mutum loqui
 Mat. 9. Item filium reguli de capharnaum
 incipientem mori ad vitam reduxit. Ioan. 4.
 Item fluxum sanguinis in muliere emoriosa
 cessare fecit ad tactum fimbrie vestimenti. Mat.
 9. et Mat. 5. Item tempestate valida ipso dor-
 miente in mari commota. Imperauit mari et
 statim mare et venti obedierunt ei. Mat. 8.
 Luc. 8. et Mat. 4. Item ambulauit discipulis
 mirantibus super mare: et Petrum ambu-
 lare fecit: et incipientem mergi manu extensa
 saluauit. Mat. 14. Item pulchrum mira-
 culum ostendit illis tribus Apostolis in sua

transfiguratione. *Matth. 17. & Mar. 9.* Ite de quinque panibus & duobus piscibus. quinque milia hominum saturavit: & sublatis fuerunt 12. cophini fragmentorum. *Matth. 14. c. & Mar. 6.* *Luc. 4. ioh. 6.* item quattuor milia hominum alia vice refecit de septem panibus & paucis piscibus: & superfluerunt septem sarte de fragmentis plene. *Matth. 15. & Mar. 9.* item auriculam per Petrum seruo principis abscisam benigne restituit: & Petrum super hoc increpauit. *Luc. 22. c.* Prophetauit ultra predicta *Isaias* de ipsius futurorum precognitione. *di. c.*

Ite que sunt futura in alijs: & supra se prenunciabit. Hoc adimpletum fuit *Luc. 19. di.* Videns Iesus ciuitatem fleuit super illam. *di.* Quia si cognosceres & tu & nunc hec abscondita sunt ab oculis tuis: & infra ibi dicit. Et ecce inimici tui circumdabunt te vallo: & coangustabunt te undique & prosternent te: & non relinquetur lapis super lapidem. Quod totum verificatum fuit in bello *Titi & Vespasiani* contra iudeos siue *Ierlem.* item prenunciavit de magnis opibus Apostolorum post mortem suam *ioan. 14. di.* Qui credit in me: opera que ego facio & ipse faciet: & maiora horum faciet. Quod verificatum fuit: quia cum Christus tres solos mortuos suscitauit. Beatus Andreas ut huius in eius legenda. 46. mortuos in mari submersos simul & semel resuscitauit. Similiter ad *ymbas* Petri: ut habetur *Act. 6. c.* Omnes infirmi sanabantur: quacumque infirmitate detinebantur. Prenunciavit etiam traditionem suam. *di. Mar. 14. c.* Unus vestrum me traditurus est. Similiter prenunciavit quod tertia die resurgeret. *di. Luc. 18. c.* Tradetur filius hominis principibus sacerdotum: ad flagellandum & crucifigendum: & tertia die resurget. & *Matth. 12.* dum exprobraret iudeos signa querentes dixit. Generatio perua & perversa & adultera: signum querit: & signum non dabitur ei nisi signum *ionae* prophete: quia sic *ionas* fuit tribus diebus & tribus noctibus in ventre *Leui*: sic filius hominis erit tribus diebus & tribus noctibus in corde terre. Que omnia ut clare patet in Evangelistis adimpleta sunt. Prophetauit insuper *Salomon Sapiens. 6.* de cognitione secretorum cordis. dicens. Omnes cogitationes notias ipse scrutabitur. Quod adimpletum fuit. *Luc. 7. vbi* legitur quod cum *Symon leprosus* murmuraret in corde suo. *di.* Si hic esset propheta sciret

utrumque: que tiquale est mulier que tangit eum: qui peccatrix est: quod cognoscens Christus dixit. *Symoni* habeo aliquid tibi dicere &c. Et alibi dicebat iudeis: ut quid cogitatis mala in cordibus vestris. Similiter & alibi dicitur. Videns Iesus cogitationes eorum &c. Prophetauit etiam de ipso *Dauid* propheta dicente *ps.* Angelis suis deus mandauit de te: ut custodiant te in omnibus vijs tuis. Hoc autem adimpletum fuit. *Matth. 4. vbi* post tentationem diaboli dicitur. Et ecce Angeli ministrabant ei. Prophetauit etiam *Jeremias. 9. c.* de eius traditione per fratrem suum spirituales dicens. Frater supplantans supplantabit: in ore loquetur pacem cum proximo suo: & occulte ponet ei insidias. Cum quo concordans propheta dicebat. *ps. 54.* Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi sustinuissem utrumque. Et si his qui oderat me super me mala locutus fuisset abscondissem me forsitan ab eo. Tu vero homo unanimis dux meus: & notus meus. Qui simul mecum dulces capiebas cibos: in domo dei ambulauimus cum consensu. hoc totum adimpletum fuit in traditione Christi per *Judam*: qui ut habetur *Matth. 26.* Osculo & salutatione Christum tradidit. dicens. Ave Rabi: & osculatus est eum. Cui Christus dixit. Amice ad quid venisti? Prophetauit insuper *Zacharias. 11. c.* de precio eius venditionis dicens. Apprehenderunt mercedem meam triginta argenteis. Hoc adimpletum fuit *Matth. 26. c.* vbi dicitur. At illi constituerunt ei. s. iudei triginta argenteos. Prophetauit etiam *Salomon Sapiens. 16. c.* de comunione corporis Christi ad discipulos dicens figuratiue. Panem de celo prestisti eis omne delectamentum in se habentem. Hoc adimpletum fuit *Luc. 22. vbi* dicitur. Accipite & manducate: hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur. Prophetauit insuper *Dauid* de tristatione sua in *psal.* dicens. Anxius est in me spiritus meus conturbatum est cor meum. Hoc adimpletum fuit *Mar. 14. & Matth. 26. c.* vbi Christus cum esset in orto dixit apostolis suis. Tristis est anima mea usque ad mortem &c. Prophetauit etiam *Isaias. 53.* de eius spontanea oblatione ad mortem dicens. Oblatus est quoniam ipse voluit. Hoc adimpletum fuit. *Mar. 14. c.* et

de huius
mo d
dps sup
nq
m
vrl

Mat. 26. vbi Christus dicit apostolis. Surge camus: ecce qui me tradet prope est. Prophetavit etiam Zacharias. 13. c. de fuga et dispersione omnium Apostolorum. Percutiam pastorem et dispergentur oves gregis. Similiter propheta David dixit. Longe fecisti notos meos a me: posuerunt me abhominacione sibi. Et alibi dixit. Extraneus factus sum fratribus meis: et peregrinus filius matris mee. Hoc adimpletum fuit. Mat. 20. vbi dicitur. Tunc omnes discipuli relicto eo fugerunt. Prophetavit etiam Jeremias de casu iudeorum retrosum. Jer. 26. c. dicens. Dominus mecum est tanquam bellator fortis. Ideo qui me persequuntur cadent. Hoc adimpletum fuit. Ioan. 18. vbi dicitur. Continuo omnes ceciderunt retrosum. Similiter prophetavit Jeremias. 17. c. dicens. Confundantur oēs qui me persequuntur et non confundar ego: paucant illi et non paucam ego. Induc super eos etc. Hoc adimpletum fuit. Ioan. 18. c. vbi dicitur. Cum autē dixisset. Ego sum: iterum ceciderunt omnes retrosum. Prophetavit etiam de maxilla Christi percussione ante Annam per unum ministrorum. Treno. 3. dicens. Dabit percussenti se maxillam: saturabitur obproprio. Hoc adimpletum fuit. Ioan. 18. c. vbi dicitur. Nec cum dixisset: assistens vnus ministrorum dedit alapam Iesu dicens. Sic respondes pontifici. Prophetavit insuper Isaias. 43. c. de eius mirabili patientia et benigna responsione in maxilla percussione dicens. Paries fui et non impie locutus sum: contra percussentem me. Hoc adimpletum fuit. Ioan. 18. c. vbi dicitur. Tunc respondit ei Iesus dicens. Si male dixi: testimonium perhibe de malo. Si autem bene: quid me cedis? Prophetavit etiam David de duobus falsis testibus in domo Chaiphe contra Christum insurgentibus dicens. Insurrexerunt in me testes iniqui: et mentira est iniquitas sibi. Hoc adimpletum fuit. Mat. 26. vbi dicitur. Stabat autem Iesus ante Laiphan principem vbi scribe et pharisei: et omne concilium querebant falsum testimonium aduersus Iesum: ut eum mortui traderent. Nouissime autem venerunt duo falsi testes et dixerunt. Hic dixit quia possum destruere templum dei: et in tribus diebus

reedificare illud: et non erat conueniens testimonium eorum. Prophetavit etiam Isaias. 53. c. de eius silentio et taciturnitate coram Laipha cum interrogaretur ab eo: ut falsis testibus responderet dicens. Tanquam ovis ad occisionem ductus est: et sicut agnus coram tondente se obmutuit: et non aperuit os suum. Quod etiam prophetavit David dicens. Ego autem tanquam surdus non audiebam: et sicut mutus non aperiens os suum. Hoc adimpletum fuit. Mat. 26. c. vbi cum Laiphas diceret. Iesu. Nihil respondes ad ea que isti testificantur aduersus te? Sequitur. Iesus autem tacebat: et non respondit ei ad vllum verbum: ita ut etiam mirarentur preses. Prophetavit etiam Job. 16. de percussione faciei Christi: et quomodo debebant eam conspuere. dicens. Faciem meam conspuere non verentur: percusserunt maxillam meam: saturati sunt penis meis. Hoc idē plenius prophetavit Isaias. 50. c. dicens. Corpus meum dedi percussentibus: et genas meas velantibus: faciem meam non auerti ab increpantibus: et conspuentibus in me: domine deus auxiliator meus: et ideo non sum confusus: et posui contra eos faciem meam ut petram durissimam. Hoc adimpletum fuit. Mat. 26. c. vbi dicitur. Tunc expuerunt omnes in faciem eius: et colaphis eum cedebant: et palmas in faciem eius dabant. dicentes. Prophetiza nobis Christe quis est qui te percussit? Prophetavit etiam David. ps. 2. de concordia et pace Pilati et Herodis et transmissione Iesu ad Herodem dicens. Altitent reges terre et principes conueniunt in vnum: aduersus dominum: et aduersus Christum eius. Hoc adimpletum fuit. Luc. 23. c. vbi dicitur. Pilatus autem audiens quod Iesus galileus esset: cognouit quod de Herodis potestate esset: et remisit eum ad Herodem: qui et ipse iherusalem erat illis diebus et infra subdit. Et facti sunt amici Herodes et Pilatus in illa die. Prophetavit etiam egrege Isaias. 53. c. de crudeli et vniuersali corporis christi flagellatione pro peccatis nostris suscepta. di. Non erat ei species neque decore: et vidimus eum despectum: et nouissimum virum: virum dolorum: et scientem infirmitatem: vere languores nostros ipse tulit: et dolores nostros ipse portauit: et nos reputauimus cum tanquam leprosum et percussum a deo et humiliatum. Ipe

Sermo

autem vulneratus est propter iniquitates nostras. attritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostre super eum: cuius linoze sanati sumus omnes nos: quasi oves errauimus unusquisque in viam suam declinauit. et posuit dominus in eo iniquitatem omnium nostrum. Hoc idem optime probauit Job. 16. ca. di. Collegit inimicus meus furorem suum in me: et comminans mihi infremuit contra me dentibus suis. Hostis meus terribilibus oculis intuebatur me: aperuerunt super me ora sua: et exprobrantes percusserunt corpus meum: et saturati sunt penis minis: conclusit me deus apud iniquos et manibus impiorum me tradidit. Ego ille quondam opulens repente contritus sum: tenuit cervicem meam: confregit me quasi insignum. Circumdedit me lanceis suis: et conuulnerauit lumbos meos: et effudit in terram sanguinem meum. Concidit me vulnere super vulnus: et irruit in me quasi gigas. Hoc totum adimpletum fuit Ioan. 14. vbi dicitur. Tunc ergo apprehendit pilatus Iesum et flagellauit eum. Prophetauit insuper Salomon can. 3. c. de corona tioc christi per spinam coronam in persona Ecclesie. di. Egredimini et videte filie syon regem Salomonem in diademate suo. quo coronauit cum mater sua. in die desponsationis illius. Hoc adimpletum fuit Ioan. 19. vbi dicitur. Et milites plectentes coronam de spinis imposuerunt capiti eius: et veste purpurea circumdederunt eum et veniebant ad eum et dicebant. Aue rex iudeorum. prophetauit Salomon de morte christi. per crucem turpissimam que erat mors latronum di. Sapi. 2. ca. Morte turpissima condemnatum eum. Quod etiam magis specificiter prophetauit Hieremias. xi. can. persona domini dicens. Locutaurunt super me consilia dicentes. Venite mittamus lignum id est crucem in panem eius. id est in crucifixione corporis eius: et eradamus eum de terra viventium: et nomen eius non memoretur amplius. hoc ad impletum fuit Ioan. 19. c. vbi dicit. Tunc tradidit eis pilatus Iesus ut crucifigeretur. Susceperunt autem Iesum: et condiderunt: et baiulans sibi crucem exiit in eum qui dicitur Caluarie locus. id est in golgatha. vbi eum crucifixerunt. Prophetauit etiam David de modo crucifixionis christi di. Foderunt manus meas et pedes meos. hoc ad impletum fuit. Matth. 27. c. vbi dicit. Tunc autem crucifixerunt eum. vbi ait glo. fodiendo. v.3. diris clauis manus eius et pedes. Prophetauit etiam

Ysa. 53. de eius iniqua sociatione in morte dicens. Ipse tradidit in morte aia: et cum scelerat deputatus est. hoc impletum fuit Lu. 23. c. vbi dicit. Conuebatur cum eo duo alij nequam: ut simul crucifigeretur. et Matth. 27. c. di. Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones. unus a dextris alius a sinistris. Prophetauit etiam David in ps. de sorte ponenda in vestibus christi. dicens. Diuiserunt sibi vestimenta mea: et super vestem meam miserunt sortem. Hoc impletum fuit Ioan. 19. c. vbi dicitur. Milites autem cum crucifixis essent cum acceperunt vestimenta eius: et fecerunt quattuor partes unicuique militum partem et tunica. Erat autem tunica inconsutilis et desuper contexta per totum: dixerunt autem ad inuicem. non scindamus eam: sed sortiamur de illa cuius sit. Prophetauit etiam Ysa. 53. ca. De iniuriarum remissione: et de christi pro inimicis ad patrem supplicatione dicens. Ipse multorum peccata tulit et pro transgressoribus erorauit. Dicere. insuper 18. ca. in persona domini hoc idem prophetauit di. Munda redimitur pro bono malum: quia foderunt foueam id est prodicionem anime mee. Recordare quod scelerem in conspectu tuo ut lo. pro. eis. bonum et a. in. t. ab eis. hoc impletum fuit. Luce. 23. c. vbi dicitur. Iesus autem dicebat. pater dimitte illis: non enim enim sciunt quid faciunt. prophetauit etiam Salomon de capitis motione iudeorum ex derisione contra christum pendentem in cruce. Sapien. 2. ca. dicens. Circumueniamus ergo iustum. quoniam inutilis est nobis: et contrarius operibus nostris: et improperat nobis peccata legis: et diffamat in nos peccata discipline nostre. promittit se scientiam dei habere. et filium dei se nominat. factum est nobis in contradictione cogitationum nostrarum: grauis est nobis etiam ad videndum quoniam dissimilis est alij vita illius. tanquam nugaces extimati sumus ab illo: et abstinet se a vijs nostris tanquam ab immunditijs: profert nouissima iustorum: et gloriatur se patres habere deum: videamus ergo si sermones illius veri sunt: et temptemus que ventura sunt illis: et sciemus que erant nouissima illius. Si enim est verus dei filius suscipiat eum: et liberabit eum de manibus contrariorum: contumelia et tormento interrogemus illum: ut sciamus reuerentiam illius: et probemus pacientiam eius: morte turpissima condemnemus eum: erit enim ei respectus ex sermonibus et

lius. hoc enim cogitauerunt et errauerunt: et cecauit enim illos in alicia illozum. et nescierunt sacramenta dei: nec mercedem sperauerunt iusticie: nec iudicauerunt honorem animarum sanctarum. hec ibi. Cui concordas David in ps. 21. dixit. Omnes videntes me deriserunt me: locuti sunt labijs: et mouerunt caput. Hoc totum adimpletum fuit. Ad Matt. 27. ca. vbi dicitur. Pretercuntes autem omnes blasphemabant eum: mouentes capita sua. et dicentes. Vab qui destruis templum dei: et in triduo illud reedificas. salua te met ipsum si filius dei es. descende de cruce. Similiter et principes sacerdotum illudentes eum scribis et senioribus dicebant. Alios saluos fecit: semetipsum non potest saluum facere: si rex israel est descendat nunc de cruce: et credimus ei: confidit in deo: liberet eum si vult. Dixit enim quia filius dei sum. Prophetauit etiam David in ps. de descensione christi per fel et acetum. di. Deporationes meam fel: et in siti mea potauerunt me acetum. Hoc impletum fuit Joan. 19. capitulo. vbi dicitur. Sciens Iesus quod omnia iam consummata sunt: ut scriptura impleteretur dixit. Sitio. Vas ergo tunc positum fuit aceto plenum. Illi autem spongiam aceto plenam in fopo circumponentes. obtulerunt ori eius. Cum autem accepisset Iesus acetum dixit. Consummatum est. hec ibi. Prophetauit insuper ps. tredecimo capi. de solis obscuracione et tenebris futuris. in christi crucifixione. dicēs. Tūc enim stelle celi et splendor earum non expendant lumen suum. tunc obtenebrabitur sol in ortu suo: et luna non splendet in lumine suo: et ostendam superbiam infidelium et arrogantiam eorum humiliabo. Hoc impletum fuit Luce vicefimotertio capi. vbi dicitur. Hora autem sexta tenebre facte sunt in vniuersa terra usque in horam nonam: et obscuratus est sol: et velum templi per medium scissum est. Prophetauit etiam Ysa. de spiritu christi emissionem cum valido clamore et dolore. Egredietur spiritus eius ab eo. cum valido clamore. tanquam spiritus perurientis. Hoc impletum fuit. Luce vicefimotertio capi. vbi dicitur. Iesus autem clamans voce magna dixit. Pater in manus tuas domine commendo spiritum meum. et hec dicens expirauit. Ad Mar. quoque decioquarto capi. dicitur. Hora autem nona exclamauit Iesus voce ma-

gna dicēs. Adely beloy. lamazabatani. quod est interpretatum. deus meus. deus meus. ut quid dereliquisti me: et iterum emissavocem magna expirauit. Prophetauit etiam Job decimosexto capi. de latere christi post eius mortem translocatione dicēs. Circumdedit me hostis lancea sua: et vulnerauit lumbos meos: et effudit in terra sanguinem meum: et viscera mea. hec ibi. Hoc impletum fuit Joan. decimonono capi. vbi dicitur. Milites autem cum venissent ad Iesum et viderent eum iam mortuum: non fregerunt eius crura. Sed unus militum lancea latus eius aperuit: et continuo exiit sanguis et aqua. Prophetauit insuper David in ps. de descensione christi ad inferos: et de confectione portarum inferni di. Attollite portas principes ve. etc. et in alio ps. dixit. Portas creas et vectes ferreos confringam. Hoc impletum fuit. ut habetur in symbolo Apostolorum: quia Iesus immediate ad inferos descendit. Unde ibidem dicit. Crucifixus: mortuus: et sepultus: descendit ad inferos. Prophetauit etiam Zacharias nono. capitulo. de extractione sanctorum patrum de limbo. per christum in virtute sanguinis sui dicens. Tu quoque in testamento tui sanguine eduxisti viros tuos de lacu in quo non erat aqua. Hoc impletum fuit. cum omnes theologos in tertio vbi dicunt. quod Iesus immediate post descensionem ad inferos simul extraxit omnes sanctos patres veteris testamenti. quod etiam legitur adimpletum Ad Matt. vicefimoseptimo capitulo. vbi dicitur. Multa corpora sanctorum. qui dormierant. scilicet in limbo. surrexerunt cum illo excentes de monumentis post resurrectionem eius: et venerunt in ciuitatem sanctam et apparuerunt multis. Prophetauit etiam David in ps. de eius vera resurrectione. statim post mortem di. Domine probasti me et cognouisti me: tu cognouisti me. etc. Et alibi dixit. Non dabis sanctum tuum: id est christum videre corruptionem. Hoc impletum fuit. Luce 24. capitulo. vbi angeli mulieribus christum in sepulchro querentibus dixerunt. Quid queritis viuente cum mortuis. surrexit non est hic. Prophetauit insuper ipse christus ante mortem suam de die resurrectionis sue. scilicet tertia die. Ecce ascendimus inquit Hierosolimam: et filii hominis traditur principibus sacerdotum et scribis et condemnabit eum morte. et tradent eum gentibus. ad il. et fla. et cru. et

ter. die resurget. Ad etiā in figura ipsemet p
phetavit iudeis. signum ab eo querentibus
Matth. vicesimo scō di. Generatio prava
et adultera signum querit: signū non dabi-
tur ei. nisi signum Jone prophete. Sicut enī
Jonas fuit tribus diebus et tribus noctib⁹
in ventre ceti. sic filius hominis erit trib⁹ die
bus et tribus noctib⁹ in corde terre. Hoc ad
impletū est Luce vicesimo quarto. vbi Ange-
li mulierib⁹ dixerūt. Surrexit non est hic. re-
cordamini qualiter locutus est vobiscum cū
esset in galilea di. Quia oportet filiū homi-
nis tradi in manus hominū peccatorū: et cru-
cifigi. et tertia die resurgere: et ipse recordare
sunt verborū eius. hec ibi. Prophetavit etiā
David in ps de xpī ascensione cum captiuis
patribus di. Ascendens xps in altus. ca. du.
cap. Et alius propheta prophetavit in celum
ascendere iter pandens ante eos. Hoc ad i-
pletum fuit. Luce. 24. et Matth. 16. capitulo.
vbi dicit. Et dominus qd̄ iesus postq̄ locu-
tus est eis. v3 Apostolis: assumptus est in ce-
lum: et sedet ad dextris dei. Et act. pmo ca.
dicitur. Vidēbus illis etc. est. et nu. sc. in. c.
ab. o. c. Prophetavit insup David in ps. de
missione spiritus sancti in forma ignis super
apostolos et discipulis dicens. Ignis erasit
a facie eius et carbones idest Apostoli succē-
si sunt ab eo. Hoc idem prophetavit Jobel
tertio cap. di. Et erit post hec effundam de
spiritu meo super omnē carnem: et propheta-
būt filij nostri: et filie nostre somnia somnia-
bunt. et iuvenes nostri visiones videbunt. sed
et super seruos meos et ancillas meas in di-
ebus illis effundam spiritū meū: et dabo pro-
digia mea sursum: et in terra deorsum. Hec
ibi. Ipse quoq; xpus hoc idem predixit Apo-
stolis Act. primo. vbi dicitur. Et conuerses
precepit eis ab Hiero. ne dis. rē. Hoc adiple-
tum fuit Act. secūdo capitulo. vbi dicit. Fa-
ctus est repente de celo sonus. rē. dic totum.
Prophetavit insup Salomon Sapientie.
primo capitulo. de effusione spiritus sancti p
predicationē Apostolorū p totum orbem ter-
rarum dicens. Spiritus domini reple. or-
bem ter. rē. Et David in ps. hoc idem pphe-
tauit di. In omnē terrā exiuit sonus eorū: et
in fines orbis terre verba eorum. Hoc ad i-
pletum fuit Matth. ultimo capitulo. Vbi
dicitur. Dixit autē eis Iesus. cuntes in mū-
dum vniuersum predicare euāge. omni crea-

ture. Et infra subditur. Illi autem profecti p
dicauerunt vbiq; domino cooperāte: et sermo-
nem cōfirmante: seq̄ntib⁹ signis. Ipheta
uit etiā patriarcha Jacob Gen. 49. capi.
de dispersione sacerdotij Iudeorum et regni
translatione in gentes. post mortē christi di-
cens. Non auferetur sceptrum de Juda: et
dur de femore eius: donec veniet qui mittē-
dus est: et ipse erit expectatio gentiū. Et xps
hoc idem predixit Iudeis. Matth. vicesimo
primo di. Auferetur a vobis regnū dei: et da-
bitur genti. i. populo gentili. facienti fructum
eius. Hoc patet ad impletū esse et fuisse per
experientia. eo q; a xpī morte vsq; ad presens
tempus: regnum et sacerdotij populi iudai-
ci translātum est ad xpianos qui tunc genti-
les erant. Prophetavit deniq; Salomō. p-
uerbi. ultimo capi. de aduentu xpī ad iudiciū
cum seniorib⁹ ecclesie sue di. Nobilis in por-
tis vir eius. i. xpus quando sederit in iudicio
cum senioribus terre. David etiā in psal.
prophetavit patrem daturū iudiciū filio suo.
di. Deus iudiciū tuum regida: et iusticiā tuā
filio regis. Ipse vero xpus de aduentu suo ad
iudiciū. etiā prophetavit Matth. vicesimo
quinto capi. di. Cum venerit filius hominis
in maiest. rē. Hoc totum adimplebitur. Si-
cut dicitur Ioan. 5. capitulo. Ibi enim sic di-
cit. Pater omne iudiciū dedit filio. Et infra
subditur: et potestātē dedit ei iudiciū facere: qz
filius hominis est. Hec ibi. q; autē xps iam
venerit: et in ipso qui vtiq; deus est et homo
omnes simul predicte pphecie complete sue-
rint. testat Inno. tertio qui dicit. q; in die na-
tiuitatis xpī tres soles in oriente apparuerūt
qui panlatim in vnum corpus solare redacti
sunt. In historia tamen scolastica dicit. q; nō
ipsa die natiuitatis predicti soles apparuerūt:
sed ante per aliquod tempus. s. post mortem
Iulij cesaris. Quod sic fuisse et Eusebius in
Chronica sua asserit. Et hoc enim q; predicti
tres soles in vnum corp⁹ solare redacti sunt:
significatur q; trini: et vnius dei noticia toti
orbi imminēbat. vel nat⁹ erat ille in quo tria
scilicet caro: anima: et diuinitas in vnam per-
sonam simul conuenerant: seu moraliter da-
batur intelligi. q; fides Saracenorum et In-
deorum ante finē seculi penitus debebat de-
ficere: et tandem debebat incorporari sub vna
vera fide christianorum. sicut per Esaiā pro-
phetam extitit ppbetatū: quoniam in die-

bus illis saluabitur iuda. 22. Quo simul omnia. ut habetur Genes. 18. capitulo. figuratiue. Abraam patriarcha uidit adimplenda: cui ut ibidem dicitur. Tres simul uiri apparerunt in hostio tabernaculi: et cum tres uiderit. tamen unum solum simpliciter adorauit. Et predicto igitur sexto argumento. uidelicet completionis omnium prophetarum clarissime patet. quod christianorum fides uerissima est: nec ab aliquo sano intellectu potest censeri esse falsa et erronea. Quapropter omnes exoro. ut omnes simul humiliter hanc fidem uerissimam: atque sanctissimam corde teneamus: ore confiteamur. probemusque sanctis operibus: ut ipsa mediantes possimus fieri participes gratie dei in presenti. et glorie in futuro. qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

¶ Feria sexta post dominicam quinquagesime iterum de quarta excellentia. uel de ueritate ipsius sacratissime fidei.

Attendite ne

injusticiam uestram faciat coram hominibus. ut uideamini ab eis. Alioquin mercede non habebitis apud patrem uestrum qui in celis est. Scribuntur hec uerba Matthaei. 5. capitulo. et in euangelio occurrentis ferie. Postquam clare generosi ciues. per sex argumenta supradicta demonstrauit solam christianorum fidem: et non alteram uerissimam fore. habeo iterum pro maiori certitudine precipue tria alia singularissima argumenta et profecto valde moralia et utilia: immo plurimum necessaria in sermone presentis ferie declarare: firmiter demonstrantia qualiter nihil sub celo in credendis uerius est. ipsa sanctissima fide. Et quod maximam est. nihil in presenti uita deo gratius atque acceptabilius esse potest. Et ideo bene saluator uolens precipue in presenti euangelio unumquemque inducere ad hanc fidem: clamabat uerba preallegata dicens. Attendite. 22. quasi dicere uellet. Vos quicumque eternam salutem cupitis acquirere uidete omnino ne felicitatem uestram in presentibus bonis ponatis. Sed magis fundati in uirtute uere fidei que simpliciter est de inuisibilibus ab eternis collocare. Que utique celestis pater tribuit unicuique ueram fidem in se habenti. Quam fidem ueram ut quisque possit habere et eidem indubitanter se submittere et senti-

re. Alia ut predicti. tria fortia argumenta declarabo.

¶ De septimo argumento quod solum christianorum fides uera est et salutaris.

¶ Primum dicit argumentum tollerationis.

¶ Secundum dicit argumentum intransmutabilis.

¶ Tertium dicit argumentum confirmationis.

Primum igitur argumentum in presenti feria in sermone declarandum quo singulariter ostenditur solam christianorum fidem et non alteram uerissimam esse. dicit argumentum tollerationis. uel crudelissime mortis. Tertium est enim experientia teste. quod licet cuilibet persone etiam minima pena uideatur amara mors: siue sit naturalis: siue sit accidentalis: siue sit spontanea siue sit coacta: cuilibet amarissima uidetur. propter quod non immerito philosophus. 3. Ethicorum dicit. quod mors est ultimum penarum. propter quod etiam fugienda non tantum rationales persone. et multa patiuntur: et insuper a maximis delectabilibus se abstinent. Sed etiam irrationabilia bruta per eadem euadenda se continent ab eisdem dicente philosophus 8. Ethicorum. Videmus inquit ferocissimas bestias et a maximis delectationibus metu mortis atque penarum se abstinere. Nec ibi. Quod confirmans Boetius. psalmi. xi. tertij libri. ait. Omne namque animal tueri salutem laborat. mortem uero perniciemque deuitat. Nec ibi. Et Job. 2. dicit. Idelle pro pelle et cute que habet homo dabit per animam suam. id est per uitam tuendam. Quo concessio quod uel unicuique uita est tam delectabilis et amabilis. contra uero mors est tam amara et odiosa: peto an aliquis qui esset sane mentis: et sane intellectus. per mendaciam faciendo: seu per re dubia et incerta se morti exponeret: tam crudelissime tamque amarissima: claret quod non. igitur dico per regulam philosophi a prioribus quod ponitur. 1. Posteriorum 2. 4. Ad etha. quod si negatio est causa negationis ergo affirmatio est causa affirmationis. Si igitur est recipere aliquos qui sunt pati mortem. et mortem suscipere per re aliam quam credunt. predicant. et ostendunt. manifestum est. quod talis res per quam tam ostentat se morti exponunt. utique uerissima est atque certissima. precipue quando persona quilibet. sic se morti exponens est prudens: grauis: sensatus: sanique intellectus: plurimumque doctus. Quis enim unquam nisi amens et stultus. suscipiet mortem per re dubia aut incerta. immo per re falsa? Adis igitur promissis peto quod fides sanctissima christi benedicti quot homines graues: doctos: sensatos: litteratos prudentes: atque sapientes habuisti. qui pro

Sermo

te confitenda predicanda: defendenda: atq; prolonganda letanter mortui sunt: et morti parati promptissimi erant: Lerte quasi infiniti et innumerabiles extiterunt. de quibus quosdam de multis enumeremus. **D** Isaia quis fuisti tu? An amicus an sapiens? Lerte **D** Hieronymus dicit in prologo super **Isaia** in. no bilis quidem genere fuisti: in iherusalem urbane elegantior: in tuo sermone disertissimus: nec habens in eloquio tuo quicquam rusticitatis admixtum. Quid queso predicasti? **D** Isaia dum viueres? Lerte non aliud nisi fidem christianam. Unde **Hieronymus** de ipso dicit ibidem. Non tam propheta christiane fidei dicendus est: quam euangelista. ita enim vniuersa ecclesie mysteria ad liquidum est prosecutus: ut cum non de futuro vaticinari putes. sed de preteritis hystoriam texere. h. ille. **P**ro hac autem fide predicata: quod habuisti in hoc seculo **Isaia**: Lerte crudelis finiam mortem. **D** Hieronymus ibidem dicit. Sectus **isaia** in duas partes occubuit. **E**t **Hieremia** qui christianam fidem in egypto predicabas: quid mercedis et premij pro predicatione tua ab ipsis egyptijs suscepisti? Lerte non aliud nisi crudelem mortem. **D** Hieronymus in. 3. prologo super **Jeremias**. dicit **Jeremias** a populo in egypto lapidibus obrutus occubuit. Quid dicemus? queso de morte suspenda: quam pro christiana fide quam explicit credebant septem fratres **Abdachabei** una cum matre passi sunt: Audi obsecro quid dicat de ipsis **machab.** 7. ubi enim sic dicit. Contingit autem septem fratres una cum matre obsecro quod apprehensos compelli a rege antiocho edere contra fas carnes porcinas flagris et tauris cruciatis. vnus autem ex illis qui erat prior sic ait. Quid queris et quid vis discere a nobis: parati sumus mori magis quam patrias dei leges puari cari. iratus itaque rex iussit sartagine et ollas eneas succendi. Quibus statim succensus iussit ei qui prior fuerat locutus amputari linguam et cute capitis abstracta: sumas quoque manus et pedes ei precidi: ceteris eius fratribus et matre insipientibus: et cum iam per omnia inutilis scirus esset iussit ignem amoueri: et adhuc spirantem toreri in sartagine: in qua cum diu cruciaretur ceteri una cum matre inuicem se exortabant mori fortiter dicentes. **D**na deus veritatem aspiciet et consolabitur in nobis: quemadmodum in prestantione cantici declarauit **Adopses**: et in seruissuis consolabitur. **A**ldortuo itaque illo primo hoc

modo sequentem deducebant ad illudendum et cute capitis eius cum capillis detracta: interrogabant si manducaret priusquam toto corpore per membra singula puniret: at ille respondens patria voce dixit: non faciam: nec ideo quia frater meus crudeliter consequutus est penam negabo dominum mecum: propter quod et iste sequenti loco primi tormenta suscepit: et in ultio spiritu constitutus sic ait. Tu quidem scelerrime in patri vita nos perdis. Sed rex mundi defunctos nos pro suis legibus in eterne vite resurrectione suscitabit. **P**ost hunc ternum illuditur: et linguam postulat cito protulit et manus constanter extendit: et cum fiducia ait. **E** celo ista possideo: sed propter dei leges nunc h. ipsa despicio: quoniam ab ipso me ea recepturus spero: ita ut et qui cum ipso erant mirarentur adolescentis animum. quod tamen nihil duceret cruciatus. Et hoc ita defuncto quartum similiter verabant torquentes. Et cum iam esset ad mortem sic ait. potius est ab hominibus morti dato spem expectare a deo iterum ab ipso rescuscitandos. Tibi enim ad vitam resurrectionem non erit. Et cum amouissent quantum verabantur cum. at ille respiciens in cum dixit. patet inter homines habes: cum sis corruptibilis facis quid vis: noli autem putare genus nostrum a deo esse derelictum. Tu autem patienter sustine: et videbis magnam potestatem ipsius qualiter te et semen tuum torquetur. **P**ost hunc ducunt et sextum. Et his mori incipiens sic ait. Noli frustra errare. Nos enim propter nosmetipsos: hoc patimur peccantes in deum nostrum: et digna admiratione facta sunt in nobis. Tu autem ne existimes tibi impune futurum: quod contra deum pugnare tentaueris. Supra modum autem mirabilis et honorum memoria digna que preceuntes septem filios sub vnus diei tempore conspiciens bono animo ferebat: et propter spem quam in deum habebat singulos illorum exortabatur patria voce fortiter repleta sapientia. Et infra subiungitur: tunc rex accensus ira in septimum adolescentiorem super omnes crudelius descendit indigne per omnia ferens se derisum. Et hic itaque mundus obiit per omnia in domino confidens. nouissime autem post filios et mater consumpta est. hec omnia tibi verbaliter. Ultra predicta crudelissima martyria: si discurrere velis per totum vetus testamentum: inuenies quasi innumerabiles quod

pro cōfessione fidei xpiane. quasi infinitas penas tollerauerūt. Sed dic mibi queso in no-
no testamento. quot fuerunt qui mortem pro
fide xpiana susceperunt: quis enumerare sus-
ficiat: et pretermisissis: quasi innumerabilibus
exemplis: que ad Hebre. xi. ca. Apostolus enu-
merat et p. practicam discurrat. Libet ali-
quos dulciter clamando exposulare. O igit
p. dextre apostolorū princeps: qd pro xpiana fi-
de et veritate predicando habuisti. Lerte pe-
nositissimā crucifixione. Et O paulē qui plus
p. fide xpiana ceteris apostolis laborasti. qd
pro eadem christi fide predicanda a Nerone
crudelissimū accepisti. Profecto decollatio-
nem. Et tu O Bartholomee. qui decoratio
nē. O Joannes euangelista. Et tu qui exiliū
et feruens oleū. Et tu O Laurenti. O Ka-
therina. O Agnes. O Lucia. O Agatha: et
sic de singulis. quid pro cōfessione fidei chri-
sti tolerasti? Lerte amarissimā mortem. et
ut preteream personas quasi infinitas. que p.
christi fide mortem passę sunt. Ad vltimum
peto te. O sancte Jacobe non Apostole. sed
martyr et nominare inter ceteros. qd pro fide xpi
suscepisti: Audi et scies: h enim eū esset nobi-
lis genere fuit in ciuitate Ellape oriūsus in
ptibus psarum: qui habebat matrē xpianissi-
mam: simul et vxorē: et erat inter omnes opti-
mates regni psarum primus. Hic tandem a
rege psarum seductus ad colenda idola se di-
rexit. Quod audientes mater et vxor: protin-
sibi scripserunt dicentes. O infelicissime obe-
diēdo mortali deseruisti eū qui est vita. Pla-
cendo future cito putredini: deseruisti sempi-
ternū odorē: veritatem in mendatio cōmuta-
sti: et mortali obtempans regi: viuorū ac mor-
tuorū regem ac iudicem reliquisti. Moueris
igit nos amodo a te futuras extraneas: nec
tecum decetero aliquatenus moraturas. va-
le inquit infelicissime fili: has litteras cum
legisset Jacobus amare fleuit dicēs. Si ma-
ter mea q me genuit et vxor mea tm mibi ex-
traneę factę sunt: qto magis extraneus fa-
ctus est a me deus meus et redemptor me?
Tunc sine mora abiit ad regem et xpianum
se esse professus est. cui cū Rex morte mina-
retur crudelem rēdit Jacob. Nos mortē p.
xpi fide non timem: quia de morte ad vitā
transire speramus. Tunc rex tulit sententiā:
ut ad aliorū terrorem membratiz Jacob pu-
nireretur. Tunc autē quidā ex cōpassione super

eū flectens subridens ait. Nolite flere sup me
sed super vos plangite: quia ego ad eternā vi-
tam transferro. Tunc carnifices pollicē man-
dextre absciderunt. et clamans Jacobus ait.
O Jesu nazarene suscipe ramū arboris tui
Nam a cultore vineę sarmentū abscidit: vi-
tis ut potius germinet et vberius coronetur.
Tunc carnifer secundū abscidit: digitū: et Ja-
cobus dixit. Suscipe dñe Jesu duos ramos
quos in stipite corporis mei plātauit dextera
tua. Absciditur et tertius: et Jacobus ait. Om-
nis pfectio consistit in numero trinario: et p-
pter hoc semp benedicā patrem et filiū et spi-
ritū scū: qui tres pueros de camino ignis ar-
dentis liberauit. Absciditur et quartus. Et
Jacobus ait. O protector filiorū israhel qui
vsq in quartā generationē benedictione in
fundis: suscipe a seruo tuo cōfessionem quar-
ti digiti. Absciditur quintus: et Jacobus ait.
O dñe completū est gaudiū meū: quia gnqz
plagas pro me et tu certe perpeffus es. Tunc
carnifices ei cōpatientes dixerūt. Sparce Ja-
cobe aie tue ne pereas: quis enī vnā ma-
nū amiseris: tamē multi sunt qui vnā manū
tm habentes tibi diuitijs et honoribz habun-
dant. Quibz Jacobus dixit. Quando pastores
incipiūt pecora tondere: nunqz dextz tm vel-
lus auferunt et sinistrz dimittūt. Si ergo pe-
cus quod aial brutū est totū vultvellus amit-
tere: qto magis ergo ego homo rationalis
dedignabor pro deo me ei totū offerre. Tūc
carnifices minimum digitum manus fini-
stre inciderunt: et Jacobus ait. Tu dñe cum
esses magnus p. me fieri voluisti. Idcir-
co p. gratitudine hunc puū digitū tibi reddo
Abscidit et septim: et ait. Septē sunt dona
spū sancti. Idcirco septies in die laudē dica-
ei septē digitos ei offerendo. Abscidit octa-
uus et ait. Octauo die pro me dñs est circūci-
sus. Inciditur nonus et ait. O dñe libet tibi
bi offero nonū digitū: quia pro me hora no-
na spiritū tradidisti. Incidit decimus et ait.
Decem precepta sunt tibi grata. Tūc quidā
de astantibus dixerūt. O Jacobe licet am-
be manus tibi sint abscise: adhuc tamē si vis
potes viuere cum triūpho. Tunc Jacobus ait.
Absit a me ipsa nephanda pmissio. Nemo
enī mittens manū ad aratrum. et. Tunc indi-
gnati carnifices pollicē pedis dextri abscide-
runt: et Jacobus dixit. O dñe maior fuit pfora
tio pedis tui. qz abscissio digiti mei. Abscidit

pedis secundus digitus: et ait. Sicut enim? digitus in corpore non stat bene sine altero: sic etiam pro christi amore non stat bene primus digitus sine secundo. Abscidit et secundus: et ait ipse, plicuit quod subidens ait. Vade terrie digite et regesce cum sociis tuis: et quemadmodum granum tritici ad ditum grano granum multiplicat: ita et tu. Abscidit tertius: et ait. Magni doloris sentiens dei. Quare tristis es anima mea: et quare conturbas me. spera in deo. q. a. p. i. s. v. m. z. d. m. Absciditur quintus: et ait. Domine ecce iam video: quoniam digitum me fecisti gratia tua: sicut fecisti ezechiam in cuius signum. i. s. lincis solē retrocedere fecisti. Tunc accedentes ad pedem sinistru: digitum primum abscederunt Jacobo. dixit. Domine digite puer confortare: quia magnus et parvus vna habet resurrectionem: apud deum capillus capitis non peribit: quanto minus tu sepabis a gloria aliorum digitorum. Abscidit secundus et ait. Vetus homo destruitur ut sic splendidior efficiat. Abscidit tertius: et ait. Confessionibus firmatus incus. Absciditur quartus: et ait. Conforta me deus veritatis: quoniam in te confidit anima mea: et in vmbra alarum tuarum sperabo donec transeat iniquitas. Absciditur quintus: et ait. Domine consummata sunt omnia: vnam habere alios digitos. tibi offerendos. Tunc accedentes pedem dextrum abscederunt: et ait. Hoc munus offerat celesti regi pro cuius amore hec patior. Abscederunt pedem sinistru: et ait. Etiam hunc volū suscipias domine charitatis sale conditū. Abscederunt dextrum brachium simul et sinistru: et dixit. Lau da anima mea dominum lau. d. in vi. m. p. d. m. quod diu fuero. Tunc accedentes abscederunt coram dextri cruris: scindentes usque ad femur. Tunc brachia. ineffabili dolore grauatus ait. Domine Iesu christe adiuua me. quia circumdederunt me gemitus mortis: et ait carnificibus. Carnem non uiam induet me dominus quam vestra vulnera maculare nequibunt. Jam carnifices defecerant: eo quod a prima hora dici usque ad nonam in eius incisione sudassent. Tunc iterum accedentes sinistri cruris coram abscondendo usque ad femur extraxerunt. Tunc exclamans beatus Jacobo. dei. Domine deus uiuorum et mortuorum iudex exaudi me seminum: digitos domine non habeo ut ipsos ad te porrigas: nec manus ut eas ad te extendam: pedes mei truncati sunt. Ad te accedere nequeo: genua demolita sunt: ut ea ad te flectere nequeas. Ecce quod sum velut casura domus ablatis quibus sustentat columnis. Ecce

iam omnia viscera mea sicut vides de corpore meo egrediuntur: sola superest lingua qua te rogo ex corde ut omnem iniuriam remittas his carnificibus: et iniuriis meis: hec cum dixisset vnde de carnificibus accessit: et caput eius amputauit. Ecce igitur Domine Jacobo martyr sanctissime quod pro christiana fide et fidei receptisti. Propterea perterritus tot scis martyribus pro christi fide martyrizatis pectore a te Domine Franciscus. Domine Augustinus. Domine Benedictus. Domine Basilius. Domine dominice. et ceteris religionum patriarche. cur tot spiritualia martyria. videlicet obedientie: paupertatis: castitatis: ieiuniorum: vigiliarum: disciplinarum: et huiusmodi. tolleras? Lerte non ob aliud: nisi pro obseruandis his que in sacra fide proponuntur. Idem dico. de sacris virginibus: atque confessoribus. His omnibus premis concludo quod fides pro qua omnes predicti martyres mortem susceperunt aut vera est aut falsa. Si vera est. si pro qua: sic est habeo propositum. v. q. sola christiana fides est vera. Si autem falsa existit: ergo omnes predicti martyres fallaces et mendaces et stulti fuerunt: et per consequens omnes damnati sunt. Sed quia impossibile est. tot sanctos et sanctos viros fuisse mendaces et erroneos. Ideo concludo christianorum fide: omnino esse verissimam. Proinde arrogans et presumptuosus. et non sani intellectus gloriatur censetur. qui huic fidei contrarius existit. imo qui eam summa cum reuerentia non complectitur dicente sancto Maximo in sermone plurimorum martyrum. Mouerimus itaque inquit: quod non sine magno discrimine. de religionis veritate disputamus. quam tantorum martyrum sanguine confirmatam videmus. Magni periculi res est. si post prophetarum oracula. post Apostolorum post martyrum vulnera. veterem fidem quasi nouellam discutere presumas: et post tam manifestos duces in errore permancas. Et post mortuorum sudores ociosa disputatione contendas. Et infra subdit dei. Martyr inquit martyrii fides est: veneremur ergo in sanctorum martyrum gloria fidem nostram: quod fidem nostram: ab illis enim dum mortis tollerantia indubitater accipitur spes immortalitatis euidenter asserit. Nunquam enim hanc vitam tam constanter expendere: nisi esse alteram incomparabiliter beatiorum perfectam diffinitionem sentiret. hec ille. Gregorius in super in. 4. dialog. ait. Nunquam sancti Apostoli et martyres christi. sic prout vitam de-

Epiceret: et in morte carnis animas poneret nisi interiore et meliore animarum vitam subsequi crederet. Sic igitur apparet. Quod stulti et insensati sint illi: qui post perfidos magos: et vetulas veneficas: seu incantatores pro corporibus: non tamen hominum: sed etiam brutorum ab egritudine liberandis pergunt. Apparet insuper ista pena: seu supplicio. propter hoc digni sunt et hoc quod despiciunt veram et catholicam fidem. sanguine tantorum martyrum approbatam. et vadunt ad illos qui pro suis malitijs atque demeritis confirmados in ferventi aqua. per unius Aue Adaric spatium digiti non teneant. Dimitte ergo bestialis creatura. has recurre ad sanctos dei cum vera fide et liberaberis presuppósito tamen quod hoc sit proficuum anime tue. Quid igitur o vos increduli et sancte christiane fidei adversarii dicere poteritis. contra hanc sanctissimam fidem tantorum martyrum sanguine confirmatam. Et profecto non defunt. qui pertinaciter contra ipsas obstant afferentes. quod martyrum testimonia nequaquam sufficientia sunt ad probandum. quod vera sit fides christi. quia constat quod etiam quasi innumera gentiles. ut legitur iherosolymis Romanorum pro republica defendenda se morte sponte obtulerunt. Hoc idem fecerunt et multi heretici pro fide sua defensionem. Quibus ego respondeo. quod non est simile: pro eo quod morientes pro christi nomine. fuerunt triplici gratia precipue decorati. a qua olim semoni reperti sunt. siue qui mortui sunt pro republica infideles: siue qui passi sunt heretici ad preteritum erroris sui. quare. Prima dicitur gratia coronationis. Secunda dicitur gratia vindicationis. Tertia dicitur gratia apparitionis. Primo demonstras fidem christi et non alias respectu martyriorum esse veram: dicitur gratia coronationis. v. miraculorum. Nam in martyribus sanctorum. tot et tanta ut melius infra dicitur miracula claruerunt: que sigillatim referre impossibile est. Et quibus tamen unum referam quod accidit in morte regis omnium martyrum domini nostri Iesu christi. cui similis in martyrio non est inuentus. Ad quod inuestigandum. perfero in medium illud quod scribitur Matthei. 27. A sexta autem hora tenebre facte sunt super universam terram: usque ad horam nonam. Et subdit: Et ecce velum templi scissum est in duas partes a summo usque deorsum: et terra mota est: et monumenta aperta sunt: et multa corpora sanctorum

dormierant surrexerunt cum illo. hec ibi. In quibus verbis apparet. Primum miraculum in solis obscuracione. Secundum in veli scissione. Tertium in tremore. Quartum in monumentorum apertione: et petrarum scissione. Quintum in mortuorum resurrectione. Et Primum miraculum fuit in solis obscuracione. quia tunc tenebre facte sunt: super universam terram. Quod secundum Hieronimum super hunc locum. fieri potuit divina virtute per subtractionem radiorum solis. Secundum Origenem vero per interpositionem nubium densarum. Sed in hoc standum Dionysio. qui dicit in Epistola ad Policarpum. quod illa eclipsis fuit per interpositionem lune inter solem et terram: et quod ipse tunc existens in egypto vidit ubi est aeris puritas. quia rarissime sunt ibi nubes et pluvie. propter quod magis potuit illa perpendere. Vidit ergo ut ipse dicit. Lunam ab oriente ascendentem versus meridie: et supponentem se soli. Talis autem eclipsis miraculosa fuit quadruplici respectu. primo quia luna tunc erat. id est. et tunc distat a sole per diametrum celi. Eclipsis autem solis non potest fieri naturaliter: nisi tempore conjunctionis solis et lune. Secundo quod transacta eclipsi luna rediit ad orientem. Ita quod in vespis fuit in oriente sole existente in occidentem. Et sic orbis eorum sunt ad primum statum restituti. Tertio quod pars orientalis solis fuit primo obscurata. et iterum illuminata. Contrario autem modo fit in eclipsi naturali. Quarto quia fuit luna sub sole per tres horas. In naturalibus autem eclipsi luna movetur sub sole continue. De ista eclipsi Origenes super Mattheum dicit. Quod quidam scripsit. quod fuit facta tempore Tiberij Cesaris. Insup Athenienses sicut supra diximus. tunc constituerunt aram: et superpositus est titulus ignoto deo. Et Secundum miraculum fuit in veli scissione: de quo Nicolaus de lyra. super hoc passu dicit. Quod illud velum semel aliquos erat in introitu templi. prohibens aspectum eorum que erant intra templum. Et ideo per talem scissionem. declaratur impletio veritatis in morte christi. que latebat in figuris veteris testamenti. Secundum autem alios non fuit velum quod erat in introitu templum. sed velum quod erat intra templum intra sanctum sanctorum. Et scissio eius significat. Idem quod prius. De utroque autem Nico. de lyra. mentionem facit super Mattheum. 26. c. Cetera per se patent scilicet

Sermo.

terre motio: scissio petrarum: monumentorum
apertio, que omnia miraculosa fuisse vnus-
quisque facile iudicabit. Nec mirum est, si om-
nes creature miraculose morte sunt: pro eo quod
tunc diuini creaturarum dominus, seculum et duram
mortem in cruce patiebatur. Sed nec in eius mar-
tyrio solum visa sunt magnalia opera dei.
quinimo in ceteris martyribus suis. Monne
fuit illud miraculum inauditum, quando uirgo
Lucia tanto pondere a spiritu sancto fixa est
ut non possent eam mille paria bouum de lo-
co mouere. Quid de reliquis dicam? Incipe quod
in ipsorum gesta: et ibi videre poteris, quod stupe-
nda miracula in passionibus martyrum Christi mon-
strauerit deus, que tamen pro alia causa pas-
sis testimoniis non fuerunt, cum nulla profecto
in talium passionibus ut dictum est miracula fa-
cta sunt. **C** Secunda gratia demonstrans mor-
tem martyrum Christi sanctam fuisse sub vera fide.
dicitur gratia vindicationis. Et dimissa pe-
na quam deus omnes reprobos percutit in iu-
dicio, temporalem tantum vindictam: quam Christus pro
martyribus suis fecit attendamus. Nam **H**erodes
antipater, qui Ioan. bapt. decollari fe-
cit: impunitus minime fuit, sicut. 18. libro **A**n-
tiquitatum Iosephus narrat. Et scribit etiam
in primo **E**ccliasice historie libro. **H**erodes
insuper Agrippa, qui Iacobum occidit: fratrem
Ioannis gladio miserabiliter vitam finivit
Narratur enim de illo in secundo **E**ccliasice
historie libro. 2. 19. **A**ntiquitatum Iosephi, quod cum
regnasset tribus annis in imperio Iudeorum
venit Cesarem ciuitatem, que prius thurris
stratonis appellabatur, ubi ad honorem Cesa-
ris spectaculum ciuibus edidit. Ad quam festini-
tatem omnis prouincie multitudo nobilium
simul et procerum conuenerat. Secunda uero spe-
taculorum die indutus veste fulgenti: mira-
biliter ex auro argentoque contexta, incipiente
die procedit ad theatrum, ubi cum primos solis
radios argenteis vestis gremio suscepisset re-
pulsio splendore duplicata spectantibus luce
fulgor metalli vibrantis effudit. Ita ut intu-
entibus perfringeret aciem aspectus. Et per
hoc plus aliquid de eo quam humane nature est
artifex arrogantia mentiret. Illico ergo adu-
lantis vulgi concrepant voces honorem sonan-
tes, et ab omnibus deus acclamatus. Cuius omnem
acclamationem iocundus excipiebat. Post pau-
lulum uero uehementi ventris dolore percussus
amicos suos respiciens dicebat, Ecce vestis

deus: sed iam ducor ad mortem. Et crecente
dolore cum festinatione ad regalia est aspor-
tatus. Quibus uero diebus continuus dolor: cre-
bris coniectus: et totus a vermibus corrosus
expiratur. Proius autem his similia quampluri-
ma scribit in. 7. libro aduersus paganos, namque
et de Nerone christianos supplicibus et moribus
affecit: ac per omnes prouincias pari persecu-
tione cruciari imperauit. Christi quoque nomen
extirpare conatus, beatissimos Christi Apostolos pe-
trum cruce paulum gladio occidit. Ador acer-
uatim miseram ciuitatem obore sunt undique
clades. Nam subsequente Antonio tanta ur-
bi pestilentia incubuit, ut. 30. milia funerum in-
uenirent. Britanica deinde clades et vestigio
occidit: qua duo precipue opida magna Liui-
um sociorumque clade: et cede dirupta sunt, prete-
rea in oriente, magnis armenie puertibus am-
missis: romane legionis: subiugum patricum mis-
se, egregie fira retenta est. In Asia tres ur-
bes, hec est, Laodicea, Hieropolis, Colosse ter-
remotu ceciderunt. At uero postquam Nero gal-
ban in hispania imperatorem creatum ab exer-
citu cognouit, totum animo ac spe concidit. Cumque
incredibilia perturbatur, immo subruente, rei
publice, mala molliret, hostis a senatu pronun-
ciatus ignominiosissime fugiens, ad quartum
ab urbe lapidem, sese interfecit, atque in eo om-
nis cesarum familia consumata est, hec ille. De
Domitiano Idem ibi infra refert, di. Domi-
cianus ecclesiam persecutus crudeliter, ad hoc
usque perductus est: ut deum se se vocari: scribi
colique iusserit. Adultos et romanis tum in-
uidia, tum auaritia interfecit, alios relegauit
libidinis intemperantia quicquam cogitari potest,
mali fecit, qui dum ecclesiam atrociter persecutus
esset, statim a suis faciente dei iudicio in pa-
latio interfectus est. De Traiano insuper ait,
Traianus regnum accipiens, christianos validis-
sime persecutus est. Quo tempe terremotus
quattuor urbes Asiae submersae sunt. Traianus
uero pro fluuio ventris infeliciter extinctus est
Et sic de alijs multis refert, quos ibidem vnus
quisque legere potest. Quid Egeas sub quo An-
dreas passus est. Masdasi sub quo sancta Lucia
Quintianus sub quo Agatha, Diocletianus et
Adrianianus imperatores, ceterique in chris-
ti martyres seuentes: Certe tandem gladio
dei percussi perierunt. **T**ertia denique gratia
demonstrans fidem christi et non aliam re-
spectu martyrum esse veram, dicitur gratia

apparitionis: seu visionis. Nam martyres in eorum tormentis sepe diuina seu Angelica visitatione consolati: propter hoc morte gratam excipiebant. Vnde dicitur Act. 6. Stephanus vidit celos apertos: et Jesum stantem a dextris virtutis dei. katherina virgo sanctissima in carcere ab angelo est visitata. Agata vero ab apostolo. Idcirco. Dum etiam beatus Laurentius persecutione Detii scorpionibus cedebatur. Miles quidam Romanus noie credidit: et beato Laurentio dixit. Video autem te iuuenem pulcherrimum stantem: et membra tua cum linteo abstergentem. Adiuro te per dominum festina me baptizare: qui tandem in carcere baptizatus: truncatione capitis martyrium compleuit. De reliquis vero in sancto rum legendis videre potes. Quibus oibus tribus gratis consideratis et perspectis: catholice fidei veritas roboratur. Quis ergo ultra de Christi fide poterit dubitare hoc auditore? increduli. Infideles stulti: qui cartis et membranis Adachometi: et aliorum infidelium atramento scriptis creditis. Quis quod scitior liber esse potest: quam qui scribitur sanguine proprio? Aspicite lignum crucis. Quod quod vera et delicata est carta innocentissimi redemptoris nostri Jesu Christi. caro: quam depictam et consignatam: litteris rubricatis suo sanguine pretioso videtis. ibi proculdubio dimissis tot milibus corporibus martyrum pro Christi fide laniatis: et sanguine madefactis: veritas fidei roboratur. Et premisso ergo. 7. argumento. vix tollerationis tantorum martyrum: euidenter apparet christianam fidem et non alteram verissimam esse.

De octauo argumento quo ostenditur quod sola christianorum fides vera et salutaris.

Primum etiam argumentum in ordine declarandum: quo singulariter ostenditur solam christianorum fidem et non alteram verissimam esse: dicitur argumentum intransmutationis. Pro cuius argumenti declaratione occurrit mihi auctoritas phi. i. de celo et mundo. dicentis. Diuinum esse necesse est esse primum et intransmutabile. et auctor in lib. de causis. etiam dicit. Prima causa et superior est sine omni variatione. Quo concessio quod deus. scilicet intransmutabilis: certum est quod deus ipse omnes antiquos patres quos saluauit voluit penitus saluari: aut implicite aut explicite: sub christiana fide et non sub alia. quod

dupliciter proba. Primo auctoritatu bus.

Secundo distinctione. Primo proba auctoritatibus Augustini libro. 18. de ciuita. dei. c. 4. 7. Unus namque inquit mediator dei et hominum homo Christus Iesus qui venturus in carne sic antiquis patribus pronuntiabatur: quem admodum nobis venisse nunciatus est: ut una eademque fides per ipsum omnes iudei ciuitatem et dei templum predestinatos perducatur ad deum. hec ibi. Idem quoque Augustinus in Encherid. ait. Nullus antiquorum quantumque iustorum atque bonorum potuit unquam preter Christi fidem salutem inuenire. Vgo etiam lib. de sacramentis. parte. 10. c. 5. ait. Semper in ecclesia dei ab initio fuit fides et cognitio creatoris: incarnationis: et passionis Christi benedicti: sine qua nullus unquam salutem adinuenit. hec ille. Secundo hoc idem proba vnicam distinctione Bonauenture in. 3. di. 25. arti. 1. q. 2. dicentis. Cum queritur an illi qui preceserunt aduentum christi potuerunt saluari absque fide mediatoris. Rursum deo quod non: nisi in mediatorem crederetur: vel ipse per se si esset adules: vel aliter per se si esset paruulus. Et ratio est: quia cum gratia et veritas per Iesum Christum facta sit. Et liberatio a peccato sit similiter per merita Christi et hec merita non se extendant nisi ad illos qui efficiunt eius membra: et ei copulantur per fides sicut impossibile est nunc aliter saluari: nisi eadem copulet vel per fidem: vel per fidei sacramentum: sic impossibile fuit post lapsum aliquem saluari: nisi fidem mediatoris habuit aut explicite vel implicite. Explicite: ut si quis crederet filium dei assumpturum nostram humanitatem: nasciturum de virgine: passurum in cruce: resurrecurum tertia die: et huiusmodi. Et hoc modo explicite credere non erat oibus necessarium. Sed his solum quibus a deo erat reuelatum: sicut sanctis patribus. Implicitum vero credere est expectare redemptorem futurum: qualiter autem et quomodo hoc debeat esse: erat oibus necessarium credere: sicut quod illi credebant: quibus a domino erat reuelatum. hoc Bonauentura ad istam Si igitur ut patet ex auctoritatibus et distinctione predicta: omnes qui antiquitus saluabantur deus saluabat sub fide Christi. deus vero est omnino intransmutabilis. concluditur per consequens quod nullus etiam nunc saluari potest nisi sub una fide Christi. quod si aliter fieret: sequeretur quod idem manens idem esset causa oppositorum: quod cum sit omnino impossibile: et contra omnes

Sermo

phiam. concludit p̄ n̄s necessario ex octauo argumento. v̄z intrāsmutationis. solā xpianorum fidem ⁊ non aliam verissimam esse. De nono argumento quo ostendit q̄ solā xpianorū fides vera sit ⁊ salutifera.

Num insuper argumentū i ordine declarandū: quo singl̄r ostenditur solā xpianorū fidem ⁊ non alteram verissimā esse: dicit argumentū p̄firmationis. v̄z miraculoꝝ. p̄do declaratiōe huius argumenti occurrit nobis Auctoritas p̄bi in post predicamentis dicentis. A priuatione ad hibitū impossibilis est regressus p̄ nāz. p̄z h̄ auctas Nam cecus nāliter: aut etiā accitrali: non pōt recipere lumen nisi recipiat a deo q̄ miraculum cāt: eo q̄ solus deus sup̄naturaliter ei lumē infundit. ⁊ ideo de p̄se. di. 2. c. reuera dicitur. q̄ miraculū est opus insolitum supra spēm ⁊ facultatem totius nature. Quib⁹ premissis cōcludo. q̄ cum sola fides xpiana miracula operet: solā vera est. Nunquid gens idolatra ⁊ pagana. Saraceni: o tartari: ceteriqz infideles sectam Abdachometi tenētes heretici: diudei hodierni: habetis in sectis vestris aliqua miracula? Certe non. Et rō ē qz deus non vult esse testis alicuius falsitatis. Sed dic mihi. Tu fides xpiana a deo infusa. Nunqd habes seu miracula facis? Certe sic. Sed pretermisissis miraculis antiq̄ legis ab Abel vsqz ad aduentū xpī: que vidē potes in tabula biblic in l̄ra miraculū. Quid dicemus de miraculis factis a sanctis post aduentū xpī: ⁊ p̄batis per verissimos testes ab ecclesia catholica? Certe cum sint innumera bilia: breuitatis cā oīa dimitto. Duo tñ singulariter in p̄nti referemus. Quorū p̄mū est de stupendissimo miraculo: qd̄ accidit in die natiuitatis ipsius dñi nostri Iesu xpī. Nam vt referunt concorditer Innocentius tertius Orosius atqz Eutropius: Octavian⁹ Imperator: vniuerso orbi ditioni romanoꝝ sub iugator: in tñ senatui placuit: vt ipsum p̄ deo collere vellent. Prudens aut̄ Imperator: se mortalem intelligens: nomē immortalitatis noluit usurpare. Ad illoꝝ vero importunā istā tiam Sibillam aduocat: scire volens p̄ eius oracula si in mundo maior eo aliqñ nasceret. Cum ergo in die natiuitatis dñi consiliū super hac re inuocasset: ⁊ Sibilla in camera Imperatoris p̄sisteret: in die media circulus aurcus apparuit circa solem: ⁊ in medio cir-

culi pulcherrima virgo: puer⁹ gestans in gremio. Tunc Sibilla hoc Cesari ostendit. Cum aut̄ Imperator ad predictam visionē plurimum miraret: audiuit vocem de celo dicētes sibi. hic ē Ara celi: diriges ei Sibilla. hic puer maior te est: ⁊ ideo ip̄m adora. Et ideo in eadem camera in honorez sancte Marię Ara dedicata est: vñ vsqz hodiernūz dicim dñi scā Mariā de ara celi. Intelligē igit Imperator q̄ h̄ puer maior se erat: p̄festum ei thura obtulit: ⁊ de⁹ decetero vocari recusauit. Ecce primū miraculū. Scdm̄ etiā miraculū habetur in legenda sancti Andree apostoli germani p̄detrī. vbi legit q̄ quadraginta mortuos: ⁊ in mari submersos simul ⁊ semel resuscitauit. vnde vide q̄ p̄ sancte xpiane fidei veritate: nō tñ viui sed etiā mortui miracula faciunt. Ecōtra heretici ⁊ alij infideles sic nec viui: sic nec mortui facere miracula p̄nt In cuius figura. Eodi. 8. c. Adagi defecerūt non valentes sicut Aaron conuercere i puluerem terre finifer: p̄pter qd̄ dixerunt digitus dei est hic. Et qd̄ plus est p̄ miracula dei potentia semper fuit cōmitata ppl̄z hebreorū seu iudeoꝝ: nec aliqñ eum deseruerūt: dñi tenuerūt veram fidem. Tñ postqz veram xpī fidem contēpserūt: totaliter in miraculis defecerunt. Ita q̄ nūqz ab inde citra: q̄sqz eorū facere miracula potuit. Et qbus cōcludo: q̄ cum sola fides xpiana faciat miracula: ⁊ miracula solū p̄cedunt a deo. de⁹ vero ip̄e nullatenus pōt cē testis falsitatis: s̄z solū veritatis per n̄s segtur q̄ solā xpī fides vera ⁊ non erronea: qz si error aliquis est in fide xpiana prorsus deo imputandus est: a quo simpliciter miracula p̄cedunt. dicente Ricardo. j. de trini. c. 2. Dñe inquit si est error in fide n̄ra a te decepti sumus: nam tot ⁊ tātis signis cōfirmata est: q̄ nō nisi per te fieri possent. hec ibi. Si quis aut̄ obiceret: q̄ miracula aliqua non sunt in fide xpiana. Rñdeo q̄ nequaquā totus mundus simplr pauperib⁹ Apl̄is idiotis ⁊ illiteratis credidisset: nisi deus eoꝝ dcā testimonijs miraculoꝝ confirmasset: p̄pter qd̄ Adar. ultimo. c. dicit. Illi aut̄. sapli. p̄fecti predicauerūt vbiqz: dño cooperante: ⁊ sermone confirmante: sequētib⁹ signis. q̄ si quod absit talia miracula facta non eēt: maximū profecto miraculū fuit: totū mūdū sine vllis miraculis ad xpī fidem se cōuertisse. dicente Augu. l. 22. de ciui. dei. c. 5. Si ista ingt mira-

cola in fide xpi facta esse non credunt: saltem nobis vnu grande miraculū sufficit: qz iam totus orbis terrarū sine vllis miraculis credi dicit: fidei xpiane se subiicit. hec ille. Sz vere tales maxime cōvincunt experientia. Tā enī euidentia sunt z fuerunt miracula xpiane fidei: qz nisi a fatuis z insipientibus nequaquā negari pnt. Mā Silvester papa curauit Lōstantinū Imperatōre a lepra: z xpianū fecit oēs qz iudeos in disputatione corā ipso cōuic. Si qz aut itez obstarēt qz Antichristus etiā miracula faciet. Rñdeo sz doc. qz magna est differentia inter miracula xpi z mira opera seu falsa Antichristi. Et inter miracula dei z miracula diaboli. Sicut ait Augu. lib. de vtilitate credendi. nā miracula simplr sūt opa dei supnaturalia: z hec sunt solū in fide xpiana. Adira vero opa dicunt: aut qz sunt per opus z virtutem nature: aut p arte magicam: seu p artem demonis. Tūc tūc opa mira. Aliqñ vera sunt: cū sunt p res nāles: sicut cū per incantamentū diaboli emittitur sagitta de aliquo corde: que per infirm medicorū emitti non posset. Nam diabolus cū sit spūs pōt ingredi corpus humanū: z sic naturaliter extra mittere sagittā: seu dare aliaz sanitatem: que per opa nature aegri possunt. Tūc vero z aliqñ dicunt opa mira fieri: cū sunt p delusionē demonis: qui tūc deludit cum aliqd esse demonstrat: z tū actuali non est sic: sicut demon corpus mortuū nudum corruptū assumens: demonstrat se cē hoīem qui prius erat in illa forma: z tū non est hō: tūc enim homo est: qñ aia est simul cū corpore. Sed qz ibi non est aia: que ē forma substantialis corporis: sed simplr spūs demonis ideo talis demonstratio qzuis sit mira: tū est falsitas z delusio. habemus de hoc exemplū de Symone mago: qui vt habet in legenda sancti Petri: faciebat serpentes encos monē statuas encas ridere: z canes cantare. Et vltra hoc dū esset ante Meronē a quo nimis amabatur: ei effigies subitō mutabatur: z mō inuenis mō senior videbatur. Qd cū videret Nero: hunc dei filiū estimauit: ppter quod Symon magus: sicut refert Leo papa: dixit Meroni: vt scias optime Impator me vere filiū dei esse. Iube me decollari: z die tertia resurgam. Idcepit igit Nero carnifici vt decollaret Symonē: z decollauit arietē. Symon gūt arte magica illesus euasit: z arietis

membra colligens. abscondit se tribus dieb⁹ sanguis aut arietis ibidez congelatus remā sit. Die autē tertia ostendit se Meroni. dicens Fac sanguinē meū qui affusus est abstergi: qz ecce ego qui decollatus fueram sicut promisi tertia die resurrexi: quē Nero vidēs obstupuit: z ipsum dei filiū esse putauit. hec Leo propter hoc ergo romani cū in tanta veneratione habuerūt: qz eidem imaginem fecerūt: z hunc titulū superscripserunt. Symoni deo sancto. Petrus aut z paulus vt leo testatur ad Meronem introierūt: z oia ei⁹ maliciosa detexerūt: addiditqz Petrus: qz sicut in xpo sunt due substantie. s. dei z hois: sic illo mago sunt due substantie. s. hois z diaboli. post hec Symon magus preposuit populo romano qz qui adolefcente mortuū suscitare nō posset a populo lapidaret. Vñ Symon cum super mortuū incantationes suas faceret: visus est defunctus circumstantibus caput agitare. Tūc Petrus impato silentio dixit. Si viuit defunctus: surgat ambulet z loquat aliqñ diabolus est: qui caput mortui mouet: qd cū facere non posset. Petrus orauit dicēs. Adolefcentis: in nomine Jesu Christi nazareni crucifixi surge: z statim viuus surrexit: z ambulauit. Cum aut veller pplus Symonē lapidare: ait Petrus. Nolite: satis ē illi ad penā qz se agnoscat in suis artibus supatus. Adagister enī noster nos docuit: vt pro malis bona reddam⁹. Ventiqz cū se sic deuictū videret cōuocato pple ad despectū Petri z Pauli dixit se velle tāqz dei filiū in celū ascendē. statuto g die turre creelsam fm Linū aut capitolū pscēdit: z ide se deiciēs coronat⁹ laureo volare cepit. Quod vidēs Paulus dixit ad Petrū. Adcū est orare: z tuū impare. Tūc dixit Nero ad Petrū z Paulū. Verax est ille dei fili⁹: vos at seductores estis. Tūc pet⁹ dixit ad paulū. Erige cap⁹ z vide. Tūqz paul⁹ eleuasset caput: z vidisset Symonē volantez dixit ad Petruz. Petre qd cessas: pñc qd cepisti. Jā enī vocat nos dñs. Tūc Pet⁹ ait Adiuro vos Angeli sathane: qz cū i aere ferti p dñz iesū xpz vt ipz apli⁹ ferat. Sz cū corruē dimittat. Et continuo dimissus ab eis corruit. h in legēda. O pa igit Antixpi sic fuerūt Symonis magi mira erūt sic: seu videbūt: z tū erūt delusiones z fivera miracula. Tū g vera miracula solū z simplr sūt in fide xpiana z nō i alia bñ pcludit nēcio qz sola xpianorū fides

de Symone mago

verissima ē. quā fidei veritatez nobis largiri
dignet fidei atq; oīz virtutū z grāz pncipal'
dator dñs Iesus xps q vixit zc.
Sabbatum post dñicam quinquagesime.
Itez de quarta excellentia. v3 de veritate ip
sius sacratissime fidei.

Notquotan

q gebāt cū salui fiebāt. Scribūt
hec verba 2da Bar. 6. c. z in euan
gelio occurrentis serie. Post
explanationez sancti euangelij
occurrentis tam spūalem q̄ etiam literales
volens finem imponere quarte excellentie ip
sius fidei sacratissime. v3 argumentis ipsam
fidem xpianam simpliciter esse veraz demō
strantibus: ex quo nouem iam argumenta
declaramus in pñti sermone: ad clariorem
evidentiam certitudinis ipsius fidei: tria alia
ultima argumenta tm declarabo. Quorum
primum dicitur argumentum dispersionis.
Secūm dicitur argumentum opinionis.
Tertium dicitur argumentum durationis.
De tribus alijs argumētis quibus oñdit
q̄ sola xpianorū fides vera z salutifera. Et
primo de primo.

Primum igitur argumentū in ordine
sed pñmū in pñti seria declarandum
quo singulariter oñdit solā xpianorū
fidem: z non alteram verissimā esse: dicitur
argumentū dispersionis. s. iudeorū. Idz cur?
argumenti declaratione occurrit mihi snia
phi. 5. topicorū di. Si simplr ad simplr: sic ma
gis ad magis. Et ita maxime ad maxime. p3
hec auctoritas. Si enim ferruz tanq̄ simplr
bonū simplr est diligibile: ergo argentū tāq̄
magis bonū magis ē diligibile: ergo deniq;
aux tanq̄ maxime bonū maxime est dili
gibile. Quo concesso: certū est a fili q̄ q multū
laborat mltū bz de mercede: q̄ at magis ma
gis: qui vero maxime: maxime bz: his pñm
is arguo sic fidem xpianam esse veraz. Sic
enim per experiētiā p3 totus iudeorū populū
qui singulariter erat a deo electus: totaliter
est captiuus z dispersus: a morte xpi vsq; ad
pñs tpe: aut igit dñs Iesus fuit ab eis vero
zelo z recta iustitia pñsus: crucifis: z repro
batus. Aut non. Si sic: certum est q̄ non tm
fm regulā phi predictā: z fm legem pphaz
promissam: nō debuerūt tam sp. aliter q̄ te

poraliter a deo puniri: s3 diuina iustitia ma
gis debuit in eis augmentare fidē suā: etiaz
plusq; ante: z precipue cū nūq; ab idolatria
fuerint sic imūcs: sicut fuerūt a tpe Christi
vsq; ad nunc: quero igitur quō aut ex qua cā
a tpe illo vsq; nunc sint captiuati tpaliter: et
spūali destituti: z oīo deserti a grā dei: vt ex
tunc non solū nullū vcz ppham habuerunt:
aut regem: imo tā ad intellectū diuinorū: q̄
que ad spūales effectus z mores sunt penit'
destituti: z a deo terribiliter derelicti. q̄dū
enim steterunt in vera fidei xpiane implicite
z explicite obseruanda: de illos exaltauit sup
oīm hoīz genus: sicut p3 in terra pñm. q̄
dedit eis: z in lege. Et in templo. Et i regno
z in cultu: z in victorijs: z miraculis: z pro
phetis: z beneficijs. S3 postq; dei filiū nega
uerūt: z iniuste crucifixerūt: z eius fidē abice
runt: nulla genus fuit a deo sic dispersa: z ab
iecta oppressionib' tyrānorū seruitute gladio
nec depopulatōe venditiōe: z hūmō: sic pplus
iudaicus: quas maledictiones q̄s cernere po
terit. Si q̄s Josephū legit z libros Egipti
Ibi enī legi q̄ capta isrlēz a Tito z Vespē
siano oēs iudei fuerūt capti: z pro vno dena
rio. 30. sunt dati: q̄dū emptores inuenti sunt
denū positi i nauī cogebāt comedere ppuz
stercus: z in captiuitate sua libros sue legis nō
habuerūt. Et filios suos circūcidere pñbiti
sunt. Nū cōtrahēbāt matrimoniū anq; vxo
res cognoscerent: sub pena capitalis snie ad
ducebant eas ad gentiles iudices: vt eas vio
lando pmo cognoscerent: vel eas alijs trade
rent: vt tm haberent quātū vellent. Si autēz
oīs scriptura loquēs de pressuris eorū oīo ces
saret: saltē hoc humanis oculis vbicūq; ma
nifeste daret: q̄ gens iudaica: que quondam
pulcherrima fuit atq; decoza: z nobilissima.
Adō manifeste apparet abiectissima: vilissi
ma: turpissima: debilis z incertuolosa: vltra
oēs alias nationes. Ad vtiq; est signū potis
simū sue reprobatiōis: z nostre fidei a deo
electiōis: dicente ppha. Populus quē nō co
gnoui seruiunt mihi. v3 gentilis. m. auditu au
ris obediuit mihi. filij alieni. s. iudei inuicta
ti sūt: z claudicauerūt a semitis suis. i. a vera
fide. Si autē forte q̄s querat cur de aut pplus
xpianus penitus nō disp̄git ipsos iudeos: q̄
dei filiū z xpm tā crudeli crucifixerūt: s3 pot
ip̄os tollerant. Idō nō inuēniēter i spō
deri: fm diuersos doctores: q̄ hoc fit p̄que

nostrum respectibus. Et primo respectu descensionis. Nam propter reuerentiam christi et virginis matris sue: nec non et apostolorum qui ex illo populo descenderunt secundum carnem iustum est et pius: illos dulciter tollerare: et non penitus illos consumere: seu seditus illos dissipare. Secundo respectu honorationis. Nam quia populus iudaicus peccavit ex sanctis prophetis: patriarchis: ceterisque patribus testi veteris. Ideo propter honorem sanctorum prophetarum et patriarcharum: pius est iudeos tollerare et non dissipare. Tertio respectu susceptionis. Cum enim lex preceptorum a deo illis fuerit data: et ab eis suscepta: quam nos in christi fide suscepimus: pius est ob reuerentiam legis eorum atque observationem eos tollerare. Quarto respectu adoptionis. Quia enim christiani descendunt ex iudeis secundum fidem: propter quam ecclesia dicitur et appellatur synagoga filia. pius est eos tollerare et non dissipare: quibus iniquos. Exemplo progenitorum nostrorum malorum. Nam progenitores nostri boni mali sunt tamen a nobis sustinendi sunt: ne videamur filios filijs viparum: qui propriam matrem perimunt. Quinto respectu reprobationis. Nam iudei sub ipsius sunt signum sue reprobationis: legem enim suam nunquam ita bene seruauerunt: sicut tempore illo post christum. Et tamen in omni terra dispersi sunt: propter quod datur intelligi: quod ritum eorum deus non acceptat: quod aliter liberaret eos: sicut promiserat eis: quod de cunctis locis reduceret captiuitatem eorum: dummodo legem tenerent. Et quia reprobati sunt a deo saltem a nobis ex pietate tollerandi sunt: ne malum super malum in eis augeat. Sexto respectu correctionis quia enim ipsi iudei sunt nobis continue signum: et exemplum nostre correctionis: et lege observationis. Ideo eos sustinere debemus. Flagellantur enim multis angustijs propter suam obstinatam incredulitatem: ne et nos in similem incredulitatem fidei nostre incidamus: et per omnes dira flagella dei euitemus. Proinde quidam sapiens ait. felix quem reddunt aliena pericula cautum. Septimo respectu recordationis quia enim passionem christi et mortem: multaque mysteria salutis nostre deus per ipsos iudeos tanquam per malos ministros operatus est. Ideo ut ipsi iudei sint nobis continuum memoriale diuine passionis: et quotiens eos videmus totiens passionis domini recordari possimus: quod ipse deus precipit faciendum per prophetam in psalmo. Dicis. Deus ostendit mihi super inimicos ne occidas eos: ne quando obliuiscantur populi mei. vix mortis et passionis filij mei. Octauo respectu conversionis. Tertium est enim quod in fine mundi iudei credituri sunt: et fides nostra accepturi: quia tunc omnis populus saluus erit. prout dicit apostolus. Et psalmista ait. Conuertentur ad vesperam id est ante iudicium: et finem mundi ad fides christianorum. Quod confirmas Joel. 3. c. in persona domini ait. Ecce in diebus illis: et in tempore illo conuertentur ad me captiuitatem iudaicam: et Iherusalem: propter eorum salutem: igitur a nobis dulciter tollerandi sunt. Non denique iudei a nobis tollerandi sunt respectu confirmationis. nostre fidei. Et hoc est ratio potissima: propter quam iudeos tolleramus quousque alios hereticos usque ad mortem persequamur. Ipsi enim iudei sunt librarij nostri. Et signum seu scriptura nostre vere fidei. Unde Augustinus super verba psalmi. Ne occidas ait. Iudeos humaniter tollemus: ne forte pagani nobis dicant. Vos christiani litteras vestras et leges composuistis. ecce perimus codices a iudeis inimicis: ut alios confundamus inimicos. Loquere portat iudeus: ut inde credat christianus: librarij nostri facti sunt: quousque serui libros post dominos ferre solent. hoc ille. Ut igitur iudei sint iugiter nobis in signum vere fidei a nobis dulciter tollerant. Ex predicto etiam. id est. argumento vix diffusionis iudeorum clarissime patet sola christianorum fide esse veram: et per omnes ab omnibus imitandam. De. rj. argumento quo ostendit quod sola christianorum fides vera est et salutifera.

Addecimum etiam argumentum in ordine declarandum: quo singulis ostendit solam christianorum fidem et non aliam verissimam esse de argumentum opinionis. scilicet. generalis. Pro cuius argumenti declaratione occurrunt nobis auctas philosophi. 7. athi. di. fama quam omnes famantur non omnino deperdit. patet hoc auctoritas. Nam qui generaliter ab omnibus aliquid asserit creditur in toto: aut in parte illud vix esse reprobatur. Duo accessio: certum est quod omnes secte post fidem suam asserunt: et dominum fidem christianorum esse meliorem omnibus ceteris: imo asserunt omnes alias esse falsas: propter quod et multo se odiunt: vnde saraceni sume odiunt legem iudeorum. et econuerso: nec patiuntur illos filios stare: et propositum facit utraque secta erga fidem christianorum: quos filios stare copatiuntur tanquam habentes legem bonam moralem: et diuinam propter quod concludit etiam ex ipsorum infidelium fama et voce christianorum fidem veram esse atque salutiferam. hoc est patet per experientiam: quoniam si sint alij sub lege iudaica: et alij sub lege Machometica: tamen vix plures sunt

incōparabiliter sub fide xpianoz: habcant
in seipfis ex ignorātia aliquos errores circa
xpiana n fidez: qd argumentū v3 opinionis
etiā tali ratione 2 firmat. Clax est enim fm
p̄m. j. et bi. q. bonū tanto diuinius est: quāto
cōius: sicut sol dicit esse melior cunctis syde-
ribus: pro eo q magis cōicat de bonitate sue
lucis. Quo cōcesso: clax est q fides xpiana su
per oēm aliam fidē optima est: eo q bonita-
tem sue virtutis 7 doctrine omī populo gen-
tili: iudaico: heretico: iterdicto: excōicato: seu
Adachometico cōicat. Vñ Adar. vlti. c. chri-
stianis: apostolis: 7 per n̄s coꝝ successorib⁹:
a xpo preceptū est. Euntēs inquit in mundū
vniuersum predicare euangeliū omī creature
Et Adatt. io. dicit. Qd in aure auditis pre-
dicare super tecta. Id in clemē. Duduz. de
sepul. dī. Ad honore dei 7 ad exaltationē ca-
tholice fidei 7 quietū statū p̄tium predictarū
ac saluti aīaz 7 fidelium incrementū: de no-
stroz fratrū consilio aucte apostolica statui-
mus: vt predictoz ordinez fratres in ecclesijs
7 locis coꝝ ac in plateis cōibus libere valeāt
clero 7 p̄lo predicare: 7 pponere verbū dei
omni tpe 7 omni creature. hec ibi. Item de
confe. di. j. c. Ep̄us. cl. 2. dicit. Ep̄s nullū pro-
hibeat ingredi ecclesiā 7 audire verbum dei
siue gentile siue iudeuz siue hereticū vsqz ad
missam cathecuminoꝝ. hec ibi. Eadem snia
habet extra de sen. excōi. c. n̄s n̄s. Totū op-
positū faciunt saraceni seu iudei. Nam sara-
ceni p legem suā tenent solū secrete suis sa-
racenoz fidē suā predicare: tanqz sibi solis ve-
lint pdesse ad salutē 7 non alijs: qd vtiqz est
otra oēm charitatē: 7 q plus ē p legē Ada-
chometri tenent non audire p̄dicare sub mor-
tis snia aliā legē: 7 p̄cipue xpianoz: qd vtiqz
est signū potissimū legi reprobate: 7 fidei ma-
ledicte: cū tñ fm phos nāles sapientis offm
fit bona 7 mala cognoscere: seu meliora 7 op-
tima: deinde q optimū ē sibi eligere: hoc idē
probant 7 obseruāt iudei. Nam in sua pfida
fide cr̄ites: solū sibiipfis occulte suas decla-
rant leges: nec audire aliter cōiter volunt: pp
qd cludit ex predcō argumento opinionis
solā xpianā fidē seu legem verissimam esse.
¶ De. xij. argumento quo ostēditur qd sola
xpianoz fides vera 7 salutifera.

¶ Vodecimū postremo argumentū i
ordine declarandū: quo simplr ostēdit
solā xpianoz fidē 7 nō alterā verissi-

ma ē: dicit argumentū duratōis. Pro cuius
argumenti declaratōe occurrit nobis auctas
p̄bi. 3. p̄p̄fi. 2. 3. topi. dices. Bonū ingt quāto
pmanenti tanto melius. p3 h auctas exēplo
Mā vinū qd ex sua virtute plus durat: dī cē
ceteris parib⁹ melius illo vino qd cito corū
pit. Quo p̄supposito certum est q sola fides
xpiana 7 nō alia: icorruptibilis ē: 7 nūqz defi-
cere poterit vsqz ad p̄sumatōez scli. qd gñqz
vijs p̄bo. Pro vñca aucte. Scdo qdrū-
plici respē. Tercio expiētia. Quarto silitu-
dine. Quinto exēplo. Primo p̄bo vñca
aucte. Augu. li. de vtilitate credēdi. c. 8. q fides
xpianoz nūqz deficiet vsqz ad finē scli. Dubi-
tam⁹ ingt Augu. nos de fide xpiana. Certe n̄
expedit. Eius. n. ecclie 7 fidei gremio creditur
q. vsqz ad finē scli p̄ successores xpi firma: ite-
gra: 7 inuiolata pmanebit: 7 a nullis hereticis
circulatrātib⁹ 7 infidelib⁹ psequētib⁹ xpo du-
ce poterit vnqz violari. h ille. Scdo hoc idē
probo qdruplici respē. Pro respē pmissio-
nis. Tertū est. n. fm p̄m. j. p̄oꝝ. q ex falsis ve-
rū: 7 ex veris nō pōt egredi nisi vox. Quo p̄
supposito certū ē: vt hētur Jo. i. 4. q xpus ē 7
fuit via veritas 7 vita: g p n̄s si aliqd dixit
vel asseruit: necesse est totū illd esse verū: sed cū
dixerit 7 p̄miserit. vt hē Adar. i. 6. c. Petro et
successorib⁹ ei⁹. Tu es Petrus 7 sup hāc pe-
trā 7 c. 7. p. i. nō. p. a. c. Et Adar. vlt. c. dicit. Ec-
ce ego vobiscū sum oib⁹ dieb⁹ vsqz ad p̄suma-
tionē seculi. cludit necio xpianoz fidē oīo n̄
posse deficē. Scdo hoc idē pbat respē sup-
plicatōis: seu orōnis xpi ad patres. Tertū est
enī fm Ric. in. 4. di. 15. ar. 4. q. 7. q quotiē
cūqz aliqz orat patrē celestē humiliter: fidelit
ad salutē: 7 pseueranter pro aliqz grā obtinen-
da: indubitanter illā optinet a prē celesti. Sz
manifestū est: q xps orauit humiliter ad salutē
nō suā: sed xpianoz pseuerāter: nō dico fide-
liter: qz fidē nō hēbat: sed certitudinalr: qz i se
oēz certitudinē hēbat: g cū xps orauerit. prēz
celestē p duratōe 7 pseuerantia fidei xpiane
vsqz in finē seculi. cludit necio ipz fuisse ex-
auditū: 7 p psequēs fidē xpianoz nullatenus
posse deficē. Et q xps orauerit p xpiana fi-
de. p3. Mā Luc. 22. c. dixit Iesus ad Petruz
Ego rogauī p te Petre: vt nō deficiat fides
tua. Et q in hoc: 7 in ceteris xps fuit a patre
semp exaudit⁹. 2 firmat Bonauen. in. 3. di. 17
ar. 2. q. 2. vbi querit an xps semp fuit exaudit⁹
in oī orōne sua. Et Ric. di. q oīa qcūqz po-

stulauit absolute cū voluntate rōnis: nō dico
cum voluntate sensualitatis semp obtinuit: qđ
bñ ipse xps hoc idem affirmat Jo. xj. c. cū exē
plo resuscitatis Lazari vbi dī. Iesus autē
elevatoris sursum oculis dixit. Pđ grās tibi ago
qm̄ audisti me. Ego autē sciebā: qđ semp me
audis. hec ibi. Tercio illud idē pbat respectū
causatis. v. qđ sola fides xpiana semp debz
durare. Et cō oēs alie deficē. Tertū est enim
fm̄ phm. 2. pph. qđ effectus qui dependet ab
aliqđ cā quātū ad esse et quātū ad fieri stāte cā
stat effectus: sicut exēpli grā. stāte sole stat et lux
stellaz. Ecōtra remoto remouet oīs lux eaz
Quo pcesso: cū fides saracenoz et turcoz p
cedat a Adachometo: et fides iudeoz a Adoy
se et figur: qđ oia corruptibilia sunt: necē ē tā
dē p oīs et pcpue in fine seculi oēs eoz fidē
corrupti. Ppositū vero est de fide xpiana: qđ
cū dependeat a xpo dei filio: g vtiqđ est cā in
corruptibilis: et idchicis: necē ē oio pcludere
eam nō posse deficē nec corrupti. qđ affirmat
autē Samalictis. Act. 5. di. Si et hoibz est
consilium hoc aut opus poteritis dissoluē:
Si vero et deo est non poteritis dissoluē: ne
forte et deo repugnare videamini. Quarto
hoc idē pbat respectu argumētatis. v. qđ fi
des xpiana nūqđ vsqz in finez deficē poterit.
Regula est phi. 2. topi. Si de quo magis: et
tū nō rē. Si eni qđ non pōt expugnare
vnū castrū: a fortiori non poterit expugnare
vnā ciuitatē fortissimā. Quo psupposito: cer
tū est qđ cū maxentius Impator p vniuer
sum orbē sil pgregasset. 50. ppos vniuersales
in qlibz scia: de prudentioribz et sapientioribz
qui essent in toto mūdo: vt quincēt kathe
rinā Costi Regis filia: et p oīs xpianā fidez
penit? annullaret et reprobarer. Nequaqđ po
tuerūt eā quincē. Sed qđ maximū fuit: oēs
ab ea cōuicti fuerūt. Et tādē suscepta xpiana
fide oēs p martyriū ignis: celū feliciter pscē
derūt. qđ si sic fuit: quō poterit nūqđ tota siml
vniuersitas xpianoz deuinci et reprobari: si
fides qđ erat in sola puella nūqđ potuit anul
lari: Tercio insup pbat expientia. qđ. i. im
possibile est fidē xpianā: nūqđ posse deficere.
Si eni fides xpiana vera nō ē: nec a deo p
cederet: nequaqđ tū firma stare potuisset: qđ
qvis a tot paganis et Impatoribz romanis
nec nō a ceteris infidelibz semp fuit psecuta
et molestata. Nūqđ tū potuit annullari. Pro
pter qđ verificat in fide xpiana illud dictum

poeticū. v. 3. Preteriti ratio scire futura facit.
C Quarto insup probatur similitudine.
v. 3. qđ fides xpiana a nullo vnqđ poterit viola
ri. vñ xps p similitudinē. Luc. xj. c. di. Luz fortis
armatus custodit atriū suū: in pace sunt oia
que possidet. Si aut fortior illo supueniens
vincit eū: vniuersa arma eius aufert in qbus
confidebat. Et spolia eius distribuit: qđ non
est mecū et me ē: et qui nō colligit mecū disp
git. Qua similitudine dat intelligi: qđ cū xps sit
fortior armatus ipso demone atqz Adacho
meto et ceteris infidelibus: nūqđ poterit xpi fi
des ab eisde corrupti et violari. Quinto in
sup pbat exēplo: qđ xpiana fides sola est du
rabilis et salutar. Legit eni de quodā iudeo
ad verā xpi fidē cōuerso: qđ an eius puerio
nem multū erat familiarē cū quodā xpiano
Qui xpianus tū iudeū hortat? est: qđ tandē
decreuit baptizari. Sed anqđ baptizaret fec
pactū: qđ volebat ire Romā ad videndū cu
riā sub qđ regit tota fides xpianoz. qđ xpian
ei multū dissuadebat: timēs in corde suo: ne
visa curia plena oibz malis deflueret bap
tizi. Quid plura? Fuit iudeus romam: vidit
multa mirabilia: et quasi infinita mala et pec
cata ibi fieri. Mirabile: certe ipse plurimū de
hoc fuit edificat. et rō est: qđ cū oēs conarē
tur destruere fidē xpi: seu suis malis opibus
annulare: et tū ppter hoc fides xpiana staret i
sua firmitate virtute: iudicauit qđ solus deus
sola grā eam pseruaret: ppter qđ merito fi
des xpiana omni alia fide ab ipso verior: cen
sebat: et reuersus domū statim dispersa omi
substātia sua que erat maxima se fecit bap
tizi. Et sic in sancto pposito vere fidei totū
vire sue cursum fideliter cōsumauit. Ex pre
dicto igit argumēto. v. 3. duratis. simul cum
xj. pcedētibz. p. 3. qđra excellentia fidei. v. 3. ve
ritatē. i. qđ firmiter mōstratū fuit solā xpianoz
fidē verissimā ē: et p oīs aliā fidē ē falsissi
mā. Quaveritate fidei mediāte dñs nī iesus
xps misericordit dignet vob et mihi plenariā
idulgētiā: atqz remissionē largiri pctōz: sil cū
ostulo eterne pacis. Qui cū pre et. f. f. et.
C Dñica pma in qdragesima de. 5. excellētia
ipius sacratissime fidei.

Ade retro sa

thana. scriptū ē. n. dñm. d. tu.
ado. et illi soli fuic. Scribāt h
verba Adat. 4. c. et i euāgelio occurrēt dñice

Explanata moraliter: et litterali historia euagelica. Ex quo p̄cordialissimi ciues in sermonib⁹ p̄cedētib⁹ q̄rtā excellentiā. v̄z veritatē sacratissime fidei plēarie declarauim⁹. volēs ⁊ intendēs ordinate p̄seq. habem⁹ singularit in seq̄ntib⁹ quintā excellentiā ip̄si⁹ sacratissime fidei declarare. q̄ vtiq; excellentiā. q̄ pluri mū erit delectabilis: salutaris: atq; iocunda necnō ⁊ maxime vtilitatis. cui⁹ qdē gnte excellentie declaratio talis erit.

De quinta excellentia. videlz de maxima nobilitate ip̄si⁹ sacratissime fidei.

Quinta igit excellētia sacratissime fidei in ordine declaranda. dicit excellētia nobilitatis. In hac enim excellētia fidei benedicte habeo sp̄caliter demonstrare: q̄re nobilitatis: q̄re p̄eeminētie: q̄re teq; dignitatis. sit ipsa sacratissima fides: et ratio ad ostendendū fidei dignitatem me inducēs est. quia iuxta sententiā p̄bicam. quelz res tanto magis ab omnib⁹ diligitur: ⁊ desideratur: ⁊ querit: q̄ro ipsa nobilior esse cōspicitur. Vt igit appareat nobilitas: dignitas: ⁊ excellentia ip̄si⁹ fidei. v̄z. q̄tum sit commendabilis: q̄tum amabilis: q̄tum preciosa: q̄tumq; super omnia sit desiderabilis. Volo ad p̄sens eius eximiā nobilitatē ostendere. ut sic illam ampliori corde affectu. desiderio. ore et opere. quisq; possit amare: inquirere: et tenere. Nota igit sicut ex diuersis sacre scripture locis: nec nō et diuersis sacraz doctoꝝ sententijs potest recolligi. q̄ septem precipue sunt sacratissime fidei nobilitates. quarū.

Prima dicitur nobilitas triūphatiua.

Secunda dicit nobilitas extractiua.

Tertia dicitur nobilitas p̄tatiua.

Quarta dicitur nobilitas verificatiua.

Quinta dicitur nobilitas sublimatiua.

Sexta dicitur nobilitas superatiua.

Septima dicitur nobilitas adoratiua.

De septē nobilitatibus sacratissime fidei Et primo de p̄ma que d̄r triūphatiua.

Prima igit nobilitas sacratissime fidei. dicit nobilitas triūphatiua. Quia v̄z fides de omnib⁹ inimicis facit triumphare ⁊ victoriā reportare. Certū est enīz quoniā p̄ns vita hoīs nihil est aliud: nisi que dam cōtinua pugna atq; tentatio. qm̄ in p̄senti vita. homo multipliciter ⁊ iugiter tentatur. ⁊ nullus de lege cōi est tante sanctitatis.

qui possit euadere stimulos tentationū. Aut carnis: Aut mundi: Aut diaboli. Aut maloz hominuz: ⁊ huiusmodi. propter quod Job. 7. dicit. Multitudo. i. tēptatio est vita hominis super terrā. Et Hierony. ad Eustochiū. Stadium ⁊ pugna est hec vita mortaliū. Et Aug. in quodā sermone. Vos p̄monitos esse volo: neminē sup̄ terrā. absq; tentatione varia victurū. ⁊ cui forte tollitur aliqua: aliaz vsq; ad mortē securus expectet. hec ille. propter q̄ eccl̄iasti. sc̄do dicit. Fili accedens ad seruitutem dei. sita in iusticia ⁊ timore: ⁊ prepara animā tuam ad tentationem. His p̄missis. q̄ v̄z quisq; tentatur a demone: a carne: ⁊ mūdo. Sic enim dicit prime Joan. 2. Omne qd̄ est in mūdo. aut est cōcupiscētia carnis: aut cōcupiscētia oculoz: aut sup̄bia vite. que sc̄z a demone ingerit. Si petis qd̄ est scutū teluz. seu armatura quo p̄cipue tres inimici p̄dicti faciliter vincūt ⁊ supant. clamās r̄ndeō. Si des. fides. fides. Nā mediante scuto ⁊ armatura fidei. oēs tentationē carnis: mūdi: atq; diaboli. faciliter superam⁹. qd̄ tripliciter p̄bo.

Primo auctoritatibus. Sc̄do rōne. Tercio exemplo. **P**rimo p̄bo auctoritatib⁹ q̄. s. per fidē habet oīs victoria de mūdo: carne: atq; diabolo. Et primo de mūdo patet. Nam p̄me Joan. 5. dicit. Omne qd̄ natū est ex deo vincit mūdū. Et hec est victoria: que vincit mūdū. fides n̄ra. quis est autē qui vincit mūdū: nisi qui credit: qm̄ Iesus est filius dei. hec ibi. De victoria etiā demonū p̄ fidē. Ap̄ls ad Eph. 6. ait. In oib⁹. tēptationib⁹ sumētes scutū fidei. In quo possitis oīa tela neq̄ssimi ignea extinguere. Vbi glo. ait. Nulla est tā valida tentatio: que nō fidei fortitudine velociter succubat. Et prime petri. 5. d̄r. Fr̄es sobrii estote ⁊ vigilate. quia aduersari⁹ vester diabolus: tanq̄ leo rugiens circuit q̄rens quēz deuoret: ⁊ sequitur. Qui resistite fortēs in fide De victoria etiā carnis p̄ fidē dicit. Isaie. xi. Et erit inq̄ iusticia cingulum lumboz eius. ⁊ fides cinctoriū renū eius. Vbi glo. di. Oīs lūboz ⁊ cupiscētia deuincit: dū scutū fidei in aīa iugiter possidet. De victoria autē oīum si mul triū p̄dictoz. Ver. in quodā sermone. sic ait. Mūdus: caro: ⁊ demonia: cōtra nos diuersa mouēt prelia: quos tūc omnes faciliter deuincimus: si scutū fidei in manibus nostri cordis tenemus. hec ille. Et Hiere. 5. dicitur Circuite vias hierl̄m ⁊ aspiciate ⁊ considerare

et querite in plateis eius. an inueniatis virū
facientē iudiciū. et queretē fidem: et propiti⁹
ero ei. vbi glo. dicit. fidelis deus nullū habē
tem fidē in tentatione deserit. sed facit eūz tē
tatione puenit. et dñs Math. 17. dicit. Si
habueritis tantā fidem q̄cū est granū syna
pis. et dicatis monti huic. trāsi hinc transibit
et nihil impossibile est habenti fidem. hec ibi.
Deniqz Anselm⁹ libro de similitudinib⁹ ait.
Hoc priuilegio xpiana fides gaudet. q̄ oēm
q̄cūqz vis inimicōz tentatione psternit et de
uincit. habeat igit quicqz in molestiis tenta
tionū fidem xpī. et leuiter vincet oēm potesta
tem inimici. hec ille. Et predictis autoritati
bus patet: qualiter scīssima fides facit boiem
triūphare de oib⁹ inimicis suis. v3 de mūdo
carne: atqz diabolo. **C**Secūdo hoc idem pbo
unica rōne. v3: causalitatis. Fundamentū rō
nis ponit Auct. in libro de caus. di. Oēs effe
ct⁹ nāliter hñt similitudinē suaz causaz. p3z hec
regula. Nā q̄to vis est potētior in bonita
te et vigore. tāto potētius et vigoros⁹ vinum
emittit. Ecōtra vis debilis et pauci vigoris
vitiqz pducit vinū debile: seu prauē substantiē
et bonitatis. Silt si duo emittāt iaculū vel sa
gittā: qui potētior erit in brachio: in valitudi
ne vel ingenio. plus a lōge sagittā vel iaculū
emittet. Duo p̄supposito. certū est: q̄ oīs hu
mana tētatio: aut puenit a carne: aut ab aia
aut a primo: aut a demone: aut a mūdo. ecō
tra fides directe pcedit a cā prima q̄ deus ē.
S3 manifestū est q̄ de⁹ est cā potētissima: su
p oēs cās scōarias. dicēte cōmētatore sup. 2.
Math. 21. p3ia ingt cā est magis digna in cē. et
virtute q̄ oia alia entia. Et qz oia alia entia
trahūt cē et virtutē a pma. Et Plato i thico
dicit. De⁹ est summū bonū sup oēm substan
tiā oēmqz naturā. cū sit plene pfectiōis. et nul
lius societatis indiget. q̄ si sic est. ergo effect⁹
qui pcedit a deo potētissimo erit potentior
oi effectū q̄ puenit ab oibus causis scōis: et p
sequēs necessario cōducit. q̄ habitus fidei a
deo descendēs: nisi volūtas obsistat expellit
ab aia oēs tētationes pueniētes: seu a demo
ne: seu a mūdo: seu a carne. **C**Tertio insup p
bo exēplo. q̄. fides vincit demonē: carnē: et
mūdū. Narrat enī Iustin⁹ li. 2. de Alex. ma
gno. q̄ cū nullo vnqz hoste pugnavit. qn euz
vicerit. nec vberē vnqz obsedit quā nō erpu
gnauit: nec vllā gentē adierit quā nō calca
uerit. propter q̄ tantā fidē tantāqz fiduciam

suū militib⁹ fecerat. ut illo pñte: nec arma: nec
illos hostes vnqz timerēt. Si igit Alex. eūz
esset pagan⁹ et nā infidelis in fortitudine sue fi
dei. hostes suos māles psternebat. q̄to magl
fides scīssima xpī benedicti oēs spūales et car
nales inimicos nros supabit. Nā in infinitū
maior est virt⁹ fidei supnālis: p spūales ho
stes: q̄ fuerit fides nālis huius pagani p ho
stes suos māles. Et sicut pñtia Alex. oēs mi
lites p hostes inuolabilr roborabat. Sic m
to magis fides: et exēplū xpī nri ducis ro
borabit p demones quālibz xpianā et fidelē
aiam. Ex p̄dictis ergo auctoritatib⁹ rōe et ex
ēplo: patet q̄liter q̄libz aia rōnalis. mediam
te fide. facili ter supat oēm tentationē mūdi:
carnis: atqz diaboli. De cui⁹ tētationis vi
ctoria: tres p̄tēlationes ānotabim⁹. quaruz
CPrima dicit cōtēplatio necessitatis.
CSecūda dicit cōtēplatio nobilitatis.
CTertia dicit cōtēplatio coronabilitatis.

Rima ergo cōtēplatio de victoria di
p uersaz tentationū dī p̄tēplatio neces
sitatis. Accipe p regula infallibiliter
q̄ q̄cūqz vult diuinā grām seu eternā gloriā
pmereri. necesse est oīno. q̄ cū scuto rōnis et
fidei vincat mūdū: et demonē: et p̄cipue scip
sum: et passionēs suas subponēdo oēm dele
ctationē sensitiuā impio rōis: et q̄ victoria sui
ip̄si. atqz oīuz p̄dictaz tentationū: cuilibz sit
necessaria ad diuinā grām et glīaz p̄merē
dā. q̄drupl pbo **P**rio auctoritatib⁹. Se
cundo rōnib⁹. Tertio figuris. Quarto exē
plis. **C**Prio pbo auctoritatib⁹. Nā Mat.
21. saluator ait. Regnū celoz vim patit: et vis
lēti. s. p̄dēas tētatiōes rapuit. Itē illd Mat.
16. ait. Qui vult venire p̄me: abneget semet
ip̄sum: et tollat crucē suā: et seq̄t me. Et Ben.
4. cuilibet a deo p̄cipit. Sub te erit appetit⁹
tu⁹: et tu dñaberis illi. Ap̄s etiā ad Gal. ait
Spū ambulate. i. spūaliter. et desideria car
nis nō p̄ficiatis. Caro enī p̄cupiscit aduersus
sp̄m: et spūs aduersus carnē. hec enī sibi ad
uersantur. ut nō quēcūqz vultis illa faciat. q̄
si spū ducimini: non estis sub lege. manifesta
aut sunt opa carnis. q̄ sunt fornicatio: immū
ditia: ipudicitia: luxuria: Idolorū seruitus. ve
nēcia. inimicitie. contentiones. emulationes
Ire: ire: discēssiones: secte: inuidie: homicidia
ebrietates: comestationes: et his filia. q̄ p̄dico
vobis. sic p̄dixi. qm q̄ talia agūt regnū dei nō
cōsequitur. hec ibi. Itē ad Roma. 8. dī. Si es.

de cōtēplatio

debitores sum? nō carni. ut fm carnē viua-
m? si enī fm carnē vixeritis mortificaueritis viuētis.
Quicūq; enī spū dei agūtur. hi filij dei sunt.
hec ibi. Itē ad Gal. 6. Apłs ait. Nolite er-
rare deus nō iridet: que enīz semiauerit hō
hec et metet. qm q seminat in carne: de carne
et metet corruptionē. Qui autē seminat in spū
de spū et metet vitā eternā. hec ibi. Itē Joā.
papa. i. 6. q. j. c. vñs. ait. D; qm fragilitati no-
stre pcedit. oēs aditus nocēdi ei? verſutie mu-
niamus. ne mors ingrediat p portas nras. h
ibi. Itē eccl. i. 8. vñ. Post cōcupiscētiās tuas nō
cas. et a voluptate tua auertere. Si pñtes aie-
tue cōcupias ei? faciet te in gaudiū inimicis
tuis. hec ibi. Itē Greg. li. 3. dialogor. c. 19. ait.
Sine labore certaminis nō est palma victo-
ric. Vñ ergo victores sunt. nisi q; antiq; ho-
stis insidias decertauerūt: Adalign? qppe
spūs cogitationi. locutioni. atq; opī nro sp in
fistit. si fortasse qd inueniat. vnde apō crāmē
eterni iudicis accusator existat. hec ibi. Die-
rony. insup ad Eustachiū ait. Nisi vim faci-
as celos nō accipies. nisi pulsaueri iportune.
panem nō accipies sacramenti. an nō vide-
tur tibi grandis violētia. cū caro cupit eē qd
deest: et illuc vnde angeli corruerūt angelos
iudicatura pcedere: Egrede ergo paulisp
e corpore: et ob pñtes labores añ oculos tuos de-
pinge mercedē: quā nec ocul? vidit: nec auris
audiuit: nec in cor hoīs ascendit. hec ibi. Ex p
dictis auctoritatib? p; q; lter ad diuinā grām
et gloriā pmeredā. qlibet necessario tenet: et
vincere passiones suas: et insup resistere oī tē-
tatiōi mūdanc: carnali: atq; diabolice. C Se-
cūdo hoc idē pbo qnq; rōnib?. Prio rōne
ordinatiōis. Secdo rōne cōuersiōis. Terc-
tio rōne collocatiōis. Quarto rōne cōfusiōis.
Quinto rōne defensionis. C Prio pbo rōne
ordinatiōis. q; v; q; q; tenet cū rōne fidei: vin-
cere oēs sensualitates: et diabolicas et mūda-
nas tentationes. Fundamētū rōis ponit Lō
mentator super. 8. Pñsicoz. 2. 2. Mettha. di.
Ars et nā in suis opationib? ordinate agunt
quātū pñt. p; h regula. pmo de arte nā vide-
m? fm q; ordinē subijcit samul? domino: seu
sacomanus armigero. armiger vero capitū
squadre: caput autē squadre capitaneo gene-
rali. et deniq; capirancus generalis deo suo
vel dñationi. Hoc idē exēplificā i statu ecclē
hastico. p; etiā exēplū de nā. Maz. videm? q;

fm ordinē nē respectu pñij. Argētū pualet et
pñat ferro i valore. Aux vero pualet i pñio.
ipi argēto et ferro. Quo psupposito. v; q; h;
artē et nāz maiora subijciūt sibi inferiora. cer-
tū est. q; ut dñ. 2. de aia. De? hoiez pposuit ex-
materia et forma. Sed claz est q; forma sim-
płr est nobilior sua materia. dicēte pbo pmo.
Pñsicoz. Forma est qd diuinū et appetibi-
le a materia: materiā dignitate excedēs. qd si
sic ē. pto. quo sine de? ordinat hoiez ex parte
rōnali. et ex pte sensitiua: cū vna ut pñctū est
sit nobilior altera: et manifestū est. q; hoc ideo
fecit. ut ps rōnalis regat et subijciat sibi par-
tē sensitiuā: aliter sequerēt. q; deus ipsas in-
ordinate fecisset: et insup q; ars et natura eēnt
res pñctiores in ordine ipso deo. Qd cūz sit
falsum et impossibile: ergo fecit ut pñctū est: ad
hoc ut vna ps predominetur. altera vero sub-
ijciat. Qd insinuat Bñ. 4. vbi pñcipit sub te
se; rōe: erit appetit? tu? s. sensual: et tu dñaberis
illi? q; si sic est. ergo q; q; hō: ex quo de? sic or-
dinauit. tenet per rōnē sibi subijcere oēs inor-
dinatas affectiōes: motus: et passiōes. dicēte
pbo pmo Pñoliti. Debem? ingt vti reb? sim-
pliciter ad id ad qd ordinate sunt a sapiētissi-
mo datore. et io. ibidē dñ. Aia d; eē regens
Corpus vero rectū. q; si q; pñiū faciat. q; s. p
mittat passiones et sensualitates pualere rōi
talis vtiq; maxima dign? erit pena: ipso dñō
attestāte: qui Lu. 12. Seru? sciens voluntatem
dñi sui: et non faciēs: plagis vapulabit mult?.
Ex qua rōne collige: q; quotiēscūq; q; finit
affectiōes suas: et inordinatas passiōes rōi
pualere. totiēs ordinē diuine sapiētice: seu p-
uidētie postponit: et p cōsequēs: tot singlares
plagas a diuina iusticia pmerbit. C Secūdo
etiā h idē pbo rōne cōuersiōis. s. q; q; q; volēs
diuinā grāz et gloriā adipisci. d; oīno cū rōne
oēm tentationē carnis: mūdi: atq; diaboli: si-
bi subijcere. Lū enīz nihil sit in hoie meli? at-
q; nobili? ipso vsu rōis. ppter quē oīs bonoz
et bona fama acgrif. q; pualet cūctis diuitijs
mūdi. dicēte Salo. puer. 22. Adcl? est nomē
bonū q; diuitie multe. Et eccl. 4. i. Curā ha-
be de bono noīe. hoc enīz magis pderit tibi
q; nulle thesauri. magni et pñsici: hanc totam
nobilitatē bone fame et honoris. oīno pdidit
q; rōnē suā inordinate sensualitati supponit.
Ad qd clari? videndū. accipe fundamētū pñi
scdo de aia. 7. Mettha. necnō et Auctoris. li.
6. pñcipioz. di. Forma ē q; dat eē rei. q; abla-

ta res non est. Que regula per exemplum. Nam tan-
to aliquid de ecclesia seu domo. quanto in se retinet
formam ecclesie vel domus. et si funditur destruitur
per ruinam neque amplius ecclesia vel domus vocatur
sed simplicitate de eadem ecclesia seu lapides ligna:
et huiusmodi. et ratio est. quoniam perdidit formam ecclesie
seu domus. Quo presupposito peto. quare hoc sim-
pliciter hoc appellatur. et certum est. quod per rationis usus
dicere philosopho. 9. Ethicorum. Ad hoc est maxime intellectus
et ratio. quod si sic est. clarum est. quod quoniam hoc submittit ra-
tionem inordinate concupiscentie. agit per rationem: et per
consequens est ac si ratione careret. et per consequens
perdit nobilitatem sui nominis honoris et bone fame
ita in conspectu hominum: quam in conspectu totius cele-
stis curie. Unde talis non amplius hoc. sed vicius be-
stia censendus est. Ad huiusmodi affirmas propheta dicit. Ad
cum in honore esset: non intellexit. compatus
est iumentis insipientibus: et similis factus est
illis. Boetius hoc idem. psalmus. 3. 4. li. dicit. Ad hoc igitur
modo quod a bono defecit. et defecit. quo fit ut
mali definat eum quod fuerat. sed fuisse boies ad-
huc ipsa humani corporis relicta spes ostendit.
Quare pueri in malicia humana quoque ami-
serunt naturam: sed cum ultra boies quicquam puerere
sola probitas possit. necesse est quos ab humana
additione deiecit. infra boies meritum detrahatur
improbitas. Euenit igitur ut quem transformatur
vitiis videas: hominem extimare non possis. ana-
ritia feruet alienarum operum: violenter ereptor lupo
similem dixeris: seror atque ingerit ligula litigij
eraceret cani propalabis. Infidiarum oculis subri-
puisse fraudibus gaudet vel peculis exegit. Ire
intempans fremit leonis animus gestare credat
pauca: ac fugat si metuenda formidat. ceruis
similis habeatur. Segnis ac stupidus torpet asi-
nus: vixit leuis atque incostas studia permutat ni-
hil ab auibus differt. sedis inuidisq; libidinibus
immergit. sordide suis voluptate detinet. ita fit
ut quod deserta probitate. hoc eadem deficiat: cum in diui-
nam additionem transire non possit vertat in beluam
Hec Boetius. Ad huiusmodi declaras moral. doc.
Sicq; super illa verba addat. ult. predicat euan-
gelium de creature. Quattuor inquit sunt species
et genera creaturarum. Aliquod est creatura. quod simul
habet esse. sicut sunt lapides terra. et celi. quod sic habent
esse: quod nulla habent vitam. Aliquod est creatura: quod non
solum habet esse: sed insuper habet vitam vegetatiuam. sed
non sensitiuam. put sunt arbores flores: et huiusmodi
Aliquod est creatura quod habet esse: viuere: sentire: put
sunt volucres: pisces: et animalia bruta. Aliquod po-
tissimo est creatura. quod habet esse: viuere: sentire: in-

telligere: et rationari. et hec est homo. Si igitur quod au-
fert ab homine intellectum et rationem. clarum est quod sim-
pliciter remanebit in eo proprietates bestiarum. quod
simplicitate habent esse: viuere: atque sentire. quod si forte
diceret. Ecce quod homo rationem submittit sensualita-
ti: et tamen rationem non perdidit. et per consequens remanet
homo ut prius. Ad hoc respondeo: quod ex quo homo non vi-
tur: ratione ad quam est ordinatus. sic est in conspectu
dei ac si ratione careret. et per consequens talis bestia
merito dicensus est. Ex quo simpliciter vitiis pro-
prietatibus bestiarum. imo ex quo agit per ordinem
naturalem. bestie vero non vilius et peior omnibus bestijs
censendus est. dicere philosopho primo Politicorum. Sic
omnium animalium lege fructus melius est homini. sic pessimum
omnium animalium est homo a lege et iusticia separatus. hec
ibi. Et primo Ethicorum. dicit. Ad hoc prauus deterior est
bestia. Et hoc enim. psalmus. 5. scilicet li. ait. Huiusmodi quod
peius non ista conditio est. ut tamen tamen ceteris rebus cum se
cognoscit excellat. Eadem tamen infra bestias redi-
gat: si se nosce defuerit. nam ceteris animalibus se se
ignorare non est: homini vero vitio venit. hec ille. Ad
igitur miserabilis creatura. Ad infelix anima. Ad ve-
re bestialis persona humana. quod rationem volupati
sensum submittit. Ecce quod coram mundo et celesti
curia. omnem dignitatem tuam. omnem honorem. omnes fa-
mam. omnem nobilitatem amittis. hic te extende cir-
ca concubinos. auaros. superbos. et huiusmodi
di eos exprobrando. Ne igitur aliquis hanc infami-
am vituperium et ignominiam incurrat. stude
at semper inordinatos appetitus rationi sub-
mittere. Iuxta consilium philosophi tertio de
anima di. Appetitu duplici et contrario in
homine existere: qui superior fuerit: secum tra-
hat inferiores. sicut spera maior secum tra-
hit omnes speras inferiores. Et tertio etiam
probo ratione collocationis: quod scilicet quisque vo-
lens diuinam gratiam et gloriam adipisci. de-
bet omnino cum ratione et fidei virtute om-
nem concupiscentiam carnis: mundi: atque dia-
boli sibi subijcere. Fundamentum rationis po-
nit philosophus secundo de anima. quarto Philo-
sophorum. et quarto celi et mundi. Omnis lo-
cus debet esse conaturalis locato. et conuer-
so: locatum debet habere similitudinem cum
suo loco. patet hec regula. Nam videmus in
conuiujs. quod loca viliora seu digniora criben-
tur personis secundum earum vilitatem et digni-
tatem. Similiter si vinum fuerit optimum
vel acetosum: ei preparatur vas optimum aut
vile. Quo presupposito: certum est quod anima
saluanda collocanda est in loco celi empirici

De 4. sub creaturam

e pphione
h empiry
p piz anj
am. q.

qui locus fm Bonauen.in.2.di.2.arti.2.q.i.i
4. argu. bz pcpue. s. conditiōe. Nam pmo ce-
lum empirēū est valde spaciosum: p co q bz
Damascenā: celū empirēū est pcentiū oīz
visibiliū z inuisibiliū. Scdo est clax z lucidū
propterea empirēū dicit a pīr q est ignis: eo
q est splendidū ad modū ignis. Tercio est
pacificū z qetū: eo q celū empirēū est inobi-
le z oīo pīuatū oī genere morū. Quarto ē
vniforme: nec est diuersus in claritate: put ē
celū sydereū: ceteriqz celi ipso celo stellato in-
feriores. Quinto deniqz est supremū: pro
eo q celū empirēū superest oībus celis: z eis
predīatur: celiqz oīs tanqz ipo minores sibi
subiiciunt. Qd si vt pz aīa saluanda colloca-
ri dz i celo empirico: z celū empirēū bz qnqz
predictas pditiones: z omne locatū dz habē
similitudinē cōuenientiā z pportionē cum
suo loco. concludit necessario q aīa saluanda
z in celo empirico colocanda: teneat z etiā suo
modo similitudinarie qnqz pfatas pditio-
nes in se habere: vñ oī q aīa pmo sit spacio-
sa seu larga per caritatē ad ipm deū z pro-
ximū: z non stricta vel arta. Scdo oī q sit
clara per serenitatē z luciditatē pscie: z non
obscura vel tenebrosa. Tercio oī q sit paci-
fica: geta: z tranquilla: non tm cum deo: sz ēt
cum pprijs inimicis: z nō iracūda seu rixosa
z turbida: vel odio plena. Quarto oī q sit
vniformis. i. q habeat vniformitatē morum
seu virtutū: z obseruationis diuinorū manda-
torum vsqz ad finem vite: vt possit dicere cū
propha. Omnis psumatiōis vidi finē. Nec
oīo debet habere diuersitatem vite. put est
claudicare ad dexterā z ad sinistrā. Quinto
deniqz oī q sit suprema. i. q pars ratiōalis
oīo supersit demoni: mundo: z carnali sensua-
litate: z predīetur eis quantū ad modū quo
celum empiricum ceteris omnibus celis pre-
dominatur. Quod tunc facit ratio: cum ma-
gis celestibus inheret qz terrenis: ad qd faci-
endūz hortatur Apostolus ad collo. 3. Si cō-
surrexistis cum Christo. s. spiritualiter: q sur-
sum sūt querite: vbi Christus ē i dextera dei
sedens: que. s. s. non que super terrā. Et q
ratione etiam pz. q nisi ratio predominetur
omni sensuali concupiscentie: sicut celū empi-
ricum ceteris celis predīatur: impossibile est
q vnqz in eodem celo empirico collocet: cum
non habeat aliqū cum ipso similem cōueni-
entiam: z proportionem. Quarto insup p-

bo idem ratione confusionis: seu corruptiōis
q. s. necesse est ad diuinam gratiā z gloriā
promerendam: q quis subiciat oēm concu-
piscētiā carnis: mundi: atqz diaboli: impe-
rio rationis. qd nisi faciat. clax est q omnia
opera erunt cōfusa z corrupta: z per pīs in-
digna tam diuine gratie qz eterne glorie. Sū-
damentum rationis ponit Tho. super libro
de sensu z sensato. di. Actiōes simpliciter sūt
bone que egrediunt a subiectis bene disposi-
tis. pz hec regula. Nam si caro que dat hōi
i cibum sit sana: certum est q si deū hominū
sano vel egroto cooperabitur ad sanitatē ac-
quirendam. Ecōtra vero si caro fuerit in di-
spōsita z corrupta vtiqz cooperabitur: aut ad
mortem: aut ad diminutionē vel perditionē
sanitatis: h idē exemplifica de acre: qui si fue-
rit sanus vel corruptus talem dispositionem
vel indispositionē corporibus adiacentibus
faciet. Quo presupposito: certum est q actio-
nes z operationes hominis: non simpliciter
procedunt ab ipso corpore: nec simpliciter ab
ipsa anima: sed simpliciter simul a toto con-
iuncto: qm actiones simpliciter sunt coniun-
ctorum. dicente pho. i. phyfi. Adateria inquit
cū forma est causa oīz rez que sunt vt in re
idest in substantia composita est causa oīz
actuum. hec ibi. ppter qd dicit. j. de aīa.
Adeliū ē dicere q homo itelligat qz aīa
intelligat. q si vt patet actiones hominis p-
cedunt a toto coniuncto. i. ab anima simul et
corpore. clarum est q si coniunctum est diui-
sum vtiqz est indispositum: qd tunc fit: cū nō
est concordia: sed magis contrarietas inter
partem superiorē z inferiorē: vputa: cum
superior pars rationis subijcitur. pars vero
inferior sensualitatis predominat. Sed cum
sit manifestū: q a cōiuncto seu subiecto indi-
spōsito non possit egredi nisi actio imperfecta:
igitur per pīs concluditur q quatienscunqz
contra ordinē a deo institutū concupiscentia
sensualis predīatur rationi: totiens oīs actio
z opatio hoīs seu fit a corde vel ab ore: vl sit
ab exteriorē ope: redditur imperfecta corrupta
atqz infecta. Quod egregie confirmatur per
Isaiam. 64. c. di. Facti sumus omnes sicut i
mundi: z quasi pannus menstruatus vnuerse
iusticie nostre. Et cecidimus quasi foliūz vni-
uersi: z iniquitates nostre quasi ventus ab-
stulerūt nos. hec ibi. Et Job. 30. di. Ignis. s.
sensualitatis ē vsqz ad psumptionēz deuorans:

4. 20.

uniuersa. opera bona. et Joelis primo. etia
dicit. Ignis comedit omnia speciosa deserti.
Boetius hoc idē confirmās. Adetro. 5. pmi
libri. dicit. Nubibus atris: condita nullum
fundere possunt: sydera lumē: si mare voluēs
turbidus auster misceat estū: vitrea dudum:
parq; serenit: vnda diebus. Ador resolutio:
sordida sceno uniuersalib; obstat. Quiaq; va
gatur mōtibus altis defluens amnis. Sepe
resistit. Rupe soluti obice sati. Tu quoq; si
vis: lumine claro cernere verū: tramite recto
Carpe callēm: gaudia pelle: pelle timorē: spe
q; fugato: nec dolor adsit: nubila mens est
vincitq; frenis. hec vbi regnant. hec ille. Ne
igit opa nra vt probatū est omnino sint cor
rupta et infecta. debemus q̄uz possum; oēm
carnis concupiscentiā. rationi subijcere. Qui
to deniq; probō ratione descensiois: q; q̄q;
tenet et debet omnē concupiscentiam carnis
mundi: atq; diaboli: subijcere spiritui et ratio
ni. Qui enim aliter facit necessario ad infer
num descendit. Fundamentū igitur rationis
huius ponit phis. 4. celi et mundi. di. Omne
quod mouet ad locum simplr mouet a p̄do
mināte natura. p̄z hec regula: Cū enī in ma
terialibus sit specialiter duplex natura p̄do
minās. v̄z leuitas et grauitas. certū est: q; si le
uitas predominat grauitati. necessario sursum
fertur: ut patet in igne. seu in igneo vapore: q;
eius parū habeat de materia: naturaliter sur
sum eleuatur. Ecōtra vero si grauitas domi
nat. trahit deorsum ad terrā. quod patet in la
pide. qui cū multū habeat de materia. semp
deorsum descendit. Quod confirmās idē
phis. 4. celi et mūdi. di. Omne leue sursum
mouetur: sicut ignis. graue vero deorsum. si
cut terra que grauis est. hec ibi. patet in stare
ra: in qua si ponat ab vno latere aurū: ab al
tero vero ferrū: quod leui; fuerit semp fertur.
sursum: qd grauius deorsum. Quo presuppo
sito. certū est. q; duplex in homine potest esse
amor. videlz spiritualis et sensualis. si igit in
more cuiuslibet amor: spiritualis: seu bonoz
celestius: q; a ratione procedit p̄ualeat amo
ri sensitino. certum est. q; amor ille animā si
mul et corpus secus trahit in paradysum. Si
vero amor sensitiuas: seu rerū materialium
qui. peccat a corruptibili carne p̄ualeat: seu
preponderet spirituali amor: seu celestiu bo
no: necessario cōcludit: q; talis amor pōde
rosus secum trahet in centro inferni aiaz et

corpus. et ideo Augusti. li. confess. hoc confir
mans dicit. Amor meus pondus meū: eo fe
roz quocūq; seroz. De talibus etiā dicit pro
pheta. Descenderunt in infernū quasi lapis.
vbi glo. di. Nunq; sic lapis tendit ad centrū
terre: sicut peccatū trahit hominē ad centrū
inferni. hec glo. Et propter hoc Hieronim;
scribens ad eruperantiū ne: v̄z ex tali ponde
re sensualitatis et terrenoz ad infernū descē
deret di. Si fieri potest imitare Joseph. et egypte
p̄rie dñe paliū derelinque: ut nud; sequaris
dominū saluatorē: qui in euāgelio dicit. Mi
si quis renūciauerit oibus non potest cē me
us discipulis. Itē q; vult venire post me abn
semet. et. p̄oijce igit a te sarcinā carnis et se
culi huius: ne quer as diuitias: que cameloz
opibus compantur. nudus et leuis ab omni
concupiscentia ad celum vola: nec alas virtu
tum tuaz. auii dep̄imant pōdera. hoc autē
dico: nisi q; te auarū didicerim: sed intelligā.
idcirco operaz militie dare. ut impleas saccu
lum: quē domin; euacuare precepit. Si enī
qui habent possessiones et diuitias iubentur
omnia vendere. Dignatio tua aut diues est.
et debz facere quod preceptū est: aut adhuc te
nuis. et sic non debet querere qd erogatura
est. Tu ergo eroganda non quer as: sed po
tius iam quesita tribue: ut fortissimū tirūcu
lum suū domin; agnoscat. ut lerus tibi de lō
giqua regione veniēti pater occurrat: ut sio
lam tribuat. ut donet anulū. ut imolet pro re
vitulū saginatū. hec ibi. Augus. insup rationē
predictā exemplariter cōfirmans in libro de
salutaribus documētis dicit. Sicut enī egs
frena sunt imponēda. ita corpa nostra cōcu
piscētiā: ieiuniis: et orationib; sunt refrenāda.
Nam quēadmodū aurige si frena equis la
xauerint: p̄ precipitia ducūtur. Ita et aia cum
corpore si frena ei nō imponuerim; ad iserni
precipitia dilabitur. Scimus ei go boni et do
cti aurige corpi nostro: ut priam rectā et eterne
vite possim; incedere: hoc autē faciemus si ei
nō deliciosa nec voluptuosa: sed tantū neces
saria prestem; quia iuxta Aplm si facta car
nis mortificauerim; viuem;. Hec Aug. Ex
predictis igit qnq; rationib; p̄z q̄lter culibz
necesse est q; cum ratione sibi subijciat om
nes sensuales atq; mundanos inordinatos
appitus. si vult diuinā gratiam et gloriā pro
mereri. Tercio hoc idē probō figuris. p̄
ma figura ponit Judic. 16. vbi legit. q; quedā

mulier nomine dalida: cui ter voluisset decipere fortissimū Sampsonē. pro eo q̄ tentabat eum. ut ei diceret in quo consisteret fortitudo eius. Tandē cum eam tribus vicibus decepisset dicens: q̄ si ligaretur cruiis eum et funibus. perderet fortitudinē suam. cū tamen verū non esset. postremo quarta vice magis ab ea molestatus ei consensit aperiēs veritatem: et dixit. Ferrū nuncq̄ ascendit sup̄ caput meū. quia nazarenus. i. cōsecratus sum dño de utero matris mee. Si rasum fuerit caput meū. recedet a me fortitudo mea: et deficiam croq̄ ut ceteri homines. Que statim fecit cū dormire sup̄ genua sua: vocauitq̄ tonsorem et rasi septem crines ei⁹. et statim discessit ab eo omnis fortitudo eius: quo viso cōfess⁹ tradidit eū in manibus philistinorū: quē cū cepissent eruerūt oculos eius. et duxerūt gazā. vinctum cathenis: et clausum in carcere molere fecerūt. hec omnia illa quasi verbaliter. Adoraliter. per dalidā decipientem intellige sensualitatem: p̄ sampsonē fortissimū ab ea deceptum: intellige rationē: quē dū consentit sensualitati. statim perdit oē robur diuine gratie virtutis et meritorū: quē per capillos significā. Per philistios intellige demōes: in quorū manibus ratio ponit̄. dum sensualitati cōsentit. qui philistei. i. demones. statim funib⁹ diuersorum malorū ligant animā: oculos mentis ei⁹ totaliter excecātes: ne cognoscere possit. Q̄tum sit graue peccatū. q̄tum sit bonū diuine gratie et glorie. quod per peccatū amissit. de qua mētis cecitate Sopho. p̄mo dicitur. Ambulabūt ut cecī. quia dño peccauerūt. Propheta quoq̄ dicit supercedit ignis. scilicet male cōcupiscentie in anima. per cōsensum et non viderunt solē. scilicet diuine gratie amisse. Alia figura ponitur. 2. Reg. xi. capitulo. vbi legitur. q̄ cum Joab obsedisset filios Amō in rabba: et ipsi filij Amō impetū fecissent sup̄ exercitū Joab: occiderunt vtiā et quosdam alios. Adisit autem Dauid ad Joab dī. Me deficiās: sed robustus esto: et fortiter dimicare contra eos. quia varius est euentus belli. Joab vero hoc audito fortiter perscuerat et tandem vicit et deuastauit totam ciuitatem. Spiritualiter intelligendo: Joab qui est durus exercitus. Dauid significat hominē duce rationis et bonarum operationū. qui ideo est positus in loco huius mūdi. tanq̄ in loco certaminis. ut vincat inimicos: et coronam glo-

rie accipiat. Nunc inuadunt tentationes quinq̄ carnis: et quinq̄ dyaboli. sicq̄ aliquando prosteruntur. Sed super baculo fidei et rōnis se appodians: et confortans viriliter pugnat. et sic tandem de mundo: carne: et diabolo: p̄pter sp̄m vite eterne quam a deo accepturus est victoriā reportat. Tertia deniq̄ figura ponitur Judith. i. 3. vbi legitur. q̄ cum holofernes princeps totius militie Nabuchodonosor obsidisset populum israel: ut cum tota liter extirparet. Mulier quedam hebreā et vidua Judith nomine: ornata suis optimis ornamentis: egressa a castris populi israel iuit in campū holofernis cum ancilla sua. Que cui⁹ speciosissima esset super omnes mulieres philocaptus de ea ordinauit ut sequenti nocte. ipsa cum eo dormiret. Cui⁹ autem ingressus esset thalamū et lectum. statim dormire et stertē cepit. Mā temulenti⁹ erat: et madefactus vino. et inebriat⁹ et nimia potatiōe. Ad vidēs Judith statim amputauit cū pugione ei⁹ caput: et tradidit ancille sue: ut in perā suā occultaret. Quod cum fecisset egressa a thalamo. vna cum ancilla ingressa est occulte castra populi israel. et fecit appendere caput holofernis super muros ab extra. Quod cum improuise vidisset exercitus totus arripuit fugam. populus vero israel cucurrit post exercitum qui erat sine duce. et sic exercitū totum dissipauit. et omnia victualia cum infinitis q̄ si thesauris cum victoria reportauit. Adoraliter per Judith rationem intellige. per Holofernem principem exercitus corpus intellige exercitū quinq̄ sensuum circumscriptū. per pugionem vel ensē quo abscondit caput holofernis: et sic victoria habetur. Intellige sanctissimā fidem: cum qua quasi cui⁹ quodā pugione spūaliter ensē facilius ratio abscondit caput. i. concupiscentiā proprio corpori et sensualitati: Sed cum predictis figuris: si vis de sensualitate carnis victoriā reportare: obserua p̄ similitudinē quod recitat Lucan⁹ poeta. Refert enim q̄ hercules semel pugnavit cui⁹ anteo gigante. cui⁹ erat consuetudo q̄ quotiensq̄ proieceret ad terrā fortior surgebat quod attendens Hercules ingeniosus. vi eleuauit eū a terra: et strinxit eum supra suū pectus dicens. Nunc antee cades. intantum q̄ emisit spiritū: et sic de eo victoriā oīno habuit. Spiritualiter caro ē gigas. quē exultat in via carnalium voluptatū: et dum semel ad

terra projicitur. i. ad carnalem voluptatē for-
tior refurgit contra spiritū & rationem. Sed
quid bonus miles debet facere: debet utiqz
cum ratione eam eleuare a terra. per contem-
plationē celestium: & fortiter eam stringere p
macerationē & abstinentiā. donec sic mortifi-
cet: qz de ea victoriam obtineat p subiectio-
nem ad ipsū spiritū & rationē. Et quibus
etiam figuris. patet qualiter cum scuto fidei
& rationis: debet vnusquisqz sibi mundus et
carnem: atqz diabolu submittere. Quarto
deniqz probō exemplo. qz quisqz volens di-
uinā gratiam & gloriā adipisci: debet omni-
no cū ratione & fidei virtute omnes concupi-
scentiā carnis: mundi: atqz diaboli sibi subij-
cere. Primū exemplū habemus de paulo. q
valde a carne & demone molestatus. secūdo
Corin. 12. dicit. Datus est mihi stimulus car-
nis mee: angelus sathan qui me colaphizat
Sed quid fecit ut carnem & sathanam vin-
ceret? Audi quid dicit. prime Corinth. nono.
Castigo inquit corpus meū et in seruitutem
redigo. i. rationis. De cuius etiam tentatio-
ne & victoria Hieronymus ad Eustochium
& ponitur. 32. q. quinta capi. si paulus ait. Si
paulus vas electionis & preparatus in euā-
gelio xp̄i: ob carnis aculeos & incentiuā vicio-
rum rep̄mit corp̄ suū & seruituti subiicit. Ne
alijs predicans reprobis inueniat. et tamen
videt aliam legem in membris suis repugnā-
tem legi mentis sue: & capiuantē in lege pec-
cati. Si post nuditatem. ieiunia. famē. carce-
res. flagella. supplicia in semet reuersus cla-
mauit. Infelix ego homo qz me liberabit de
corpore mortis huius. Tute putas securam.
Virgo israel cecidit nō est qui suscitaret eam.
hec ibi. Tu quoqz fac simile o homo si vis de
carnis & diaboli tentationibus victoriz re-
portare. Secundū exemplū habemus Dan.
decimotertio. de maxima continētia & victo-
ria Susanne. Quā cum vellent duo presbi-
teri seniores. claz in viridario violare. Ipsa
nec minis: nec blādicis vnqz acquiescere vo-
luit: & procurantibus sibi ex hoc inferre mor-
tem. Jam enī lata erat publice contra eam
sententia: & ad mortē ducebatur. iudicio tamen
dei reuelatione facta Danieli. contigit qz ipi
sacerdotes condemnati sunt ad mortē. Ipsa
vero cum marino honore & gloriā dei & mū-
di. a morte preseruata. Tertium exemplū ha-

bemus de domino nostro Iesu xp̄o. qui ut
habet in hodierno euangelio. f. Matthei. 4.
Fortiter a demone tentatus fuit. sed mirabi-
liter eū superauit. dicit enī de eo. Ductus ē
Iesus in desertū a spiritu. ut tentaretur. vbi
glo. Aduerte qz quadruplex fuit spiritus quo
xp̄s fuit ductus in desertum. v3 Spūs diui-
nus: Spūs humanus: Spiritus angelicus: &
malignus: & omnes hi quattuor spūs habue-
rūt in deserto erga xp̄m officiū suū. Nam
spiritus diuinus conduxit in desertum hoc fi-
ne. ut faceret penitentiā: ut fugeret cōuersa-
tionē mundanā: & ut tandē ad nr̄m exēplum
victoriā de tentatione reportaret. Spūs hu-
manus in deserto fecit ip̄m exire & spiritui san-
cto obedire. Spūs angelicus fuit eū xp̄o in
deserto ut ip̄i ministraret. Sed spūs mali-
gnus: fuit ibi ut eum actualiter tentaret. Et
causa quare diabolus xp̄m in deserto tenta-
re voluit fuit ista. Nā sciebat ipse diabolus per
scripturas & prophetias. dei filiū in mūdo cē-
venturū & incarnandū. imo ut Alexā. in. 3. pre-
dicit. Ante creationē primi parētis vidit dei
filiū incarnandū: & sup omnes āgelicos cho-
ros postmodū exaltādū: vidit & inuidit. qz sci-
ebat propter hoc ab ipso suū dominiū aufe-
rendū. Dñ Criso. sup Matthei. ait. Audiēs in-
quit diabolus in xp̄i natiuitate angelū pasto-
ribus nunciāntē. multitudinē angeloz in di-
uersorio iubilantē. Joannē digito deīdōstrā-
te. in baptisate patrē testificantē. Spiritus
sc̄m in columbe sp̄e descendēte. & nūc. 40. die-
bus & 40. noctibz ip̄m ieiunāte: cū esse filiū
dei est suspicatus. Sed postmodū eū videns
esurire ip̄m esse filiū dei dubitauit. Non enī
dei filiū credebatur posse esurire. Hec Crisost.
Volens igit propter hoc experiri utz cēt dei
filius vel homo purus. qz primū boiem tri-
bus telis pstrauit: cogitauit eisdē tribz xp̄m
aggredi. dicens intra se. Si ex his vincatur
purus homo apparebit. Si autē non vincat:
filiū dei oīno esse cognoscā. Sic enī Crisost.
dicit. Diabolus de tribus primum hominē
tentauit. & vicit. Primo degula: cum ip̄s de
fructu ligni vetiti manducare suasis. Secun-
do de vana glia. Cum dixit: eritis sicut dii.
Tertio de auaritia cum dixit: eritis scientes
bonum & malum. Sicut enim auaritia est
immoderatus appetitus diuitiarum: sic eti-
am est immoderatus appetitus sciētie. Eo-
dem modo christum voluit tentare demon.

Pro serie
angel
p. 48.

propter quod assumpsit quādam formā humanam: seu formā hominis. et vocali voce. primo de gula cum tentauit dicens. Si fili⁹ dei es: dic ut lapides isti panes fiant. Legitabat enim intra se dicens. Si lapides in panes cōuerterit: q⁹ nec nā tota: nec aliq⁹ pura creatura facere potest. quia ut dicit p⁹mo p⁹osteriorū. Vna species per naturā non potest cōuerteri in alterā per naturā. dei filius in hoc apparebit. sed si non poterit hoc facere: simplex et purus homo erit. Sed x^ps s^m glo. hanc tentationē deuicit. quia comedere noluit. immo re sponsum suū taliter tempauit. q⁹ etiam cum esse dei filiū non cognouit: q⁹uis etiā in panē lapides non cōuerteret. vnde et dicit. Scriptū est: non in solo pane uiuit homo: sed in omni verbo quod procedit de ore dei. ac si diceret s^m glo. Luz homo constet ex duplici substantia. aia. scz corpore. et anima sit superior et nobilior corpore: et cibus anime sit verbū dei et cibus materialis sit cib⁹ corporis. prout est panis: et tu tū suades de cibo substantie inferioris et non superioris. patet q⁹ tua persuasio quedā indiffereta et maligna tentatio est. Vnde nec volo in panē lapides cōvertere. nec volo gule vitio superari: sicut et parentes primi hoc supati sunt. Qua tentatione mirabiliter superata: statim diabolus s^m Crisostomo. cogitauit intra se: homo iste sanctus eē videtur. Sancti enī viri: et si non vincantur de vitio gule. sepiissime vincuntur de vitio vane glorie. Ideo statim assumpsit x^pm de deserto: et supra pinaculū templi eum statuit: seu portauit. Nec mirū fuit s^m Grego. si se⁹ per misit in pinaculo templi assumi: qui etiā super ligno crucis pmisit se crucifigi. Et Augusti. in glo. dicit. Quod enim permisit assumi non fuit infirmitatis. sed virtutis paciētie. vel aliter potest intelligi q⁹ assumpsit eum. scz q⁹ deduxit supra pinaculū. Vnde dicit alia glo. q⁹ verisimile est diabolu apparuisse in humana specie. Sed tamē x^ps h oia sic egit ut anime videret. Erat autem pinaculū loc⁹ eminentis. vbi erat cathedra doctorū. Ideo s^m glo. putabat diabolus x^pm in sede doctorū positum posse vincivana glia: et extolli. ut multos alios fecerat eleuari. vnde et dicit ei. Si filius es dei. mitte te deorsum. Nam scriptum est angelis suis deus mandauit de te ut custodiant. et sic nulla secuta lesione iactantiam necurreret. vel ut ex hoc diabolus eius poten-

tiam agnosceret. Sed x^pus non acquiescens sed potius tentationē inanis glorie superare volens. sic tempauit respōsum suū ut q⁹ eēt relinqueret dubiosum. di. Scriptum est. Non tentabis dñm deum tuū. vbi glo. suggerebat ut aliquo signo exploraret. q⁹stū ap⁹ deū posset. sed nemo debet tentare deū quin habet ex humana ratione: quid faciat. postq⁹ autē deficit humana ratio. cōmēdet se quisq⁹ deo hec ibi. Verum postq⁹ diabolus: nec per primam: nec p secundā tentationē cum potuit deuincere: seu cognoscere: transiit ad tertiā ut videret: si saltem posset de auaricia. vincere et superare. propter q⁹ duxit eū supra montem excelsum. et ostendit ei omnia regna mūdi. Non autem ista ostendit ei coram oculis ducendo. vel visum ei ampliando. vel ea que nesciebat sibi indicando: sed dicit ostendisse tribus modis. p⁹mo s^m Criso. ostendit. ac si aliquis in loco excelso positus. manū extenderet di. Ecce ex illa parte est Italia: ex illa Grecia: et illa Africa. Secūdo mō s^m Raba nū ostendit: quia vanitatē pompe mūdi quā ipse malignus diligebat. q⁹ sit speciosa et desiderabilis in verbis demonstrabat. ut ipsuz induceret ad amandū illam. Tercio s^m glo. ostendit. quomodo regnabat i trib⁹ partibus mūdi: per diuersa vitia. in quibusdā per superbiam. in quibusdā p auaritiā. in quibusdā per luxuriā. ut exēplo instigātis posset ad similia facilius inclinari. Cum autē omnia regna mūdi ei ostendisset cū corū gloria. statim subiunxit di. Nec omnia tibi dabo: si cades adoraueris me. et quia Luce. 4. dicitur. Omnia mihi tradita sunt a patre meo: et cui volo do illa. Ideo plene mentitus est. q⁹ dei sunt omnia. et ipse tribuit vniuersa. Et q⁹ etiam istud cōtinebat maximā iniuriā creatoris. qui solus debet adorari. ideo cum furore et zelo iusticie. hanc tertiā tentationē deuincens expulit diabolu di. Vade retro sathana. scriptū est enim. dñm deuz tuū adorabis et illi soli seruiēs. Tunc diabolus de omni tē tatione deuictus et confusus: statiz reliquit eū et immediate accedentes ad x^pm angeli. preleticia et gaudio victorie sue misrabāt ei. Ecce fidelis anima. qualiter dux tuus dñs noster Iesus x^ps. viriliter omnē tentationē superauit. prebens in hoc tibi exemplū: ut propter amorē eius. et tu omni tentatione fortiter resistas. q⁹ tibi faciliū erit facē: si scutuz

fidei eius Christi in te assumas: ppter qd dñs
Jo. 13. Exemplū enim dedi vobis. s. in victo-
ria tērationū: vt quēadmodum ego feci: ita et
vos faciatis. Pretermitto quali viciū sensua-
litate rōni repugnātē: cū dixit iminēte tpe
passionis sue. Mat. 26. Pater si pōt fieri trā-
seat a me calix iste. verūm nō sicut ego volo
sed sicut tu: fiat voluntas tua. Ecce qd sensua-
litas nullatenus pati volebat: s. rō eā cogit:
vt cōformaret cū diuina voluntate: et ei sub-
iiceret: qd violentia rōnis ptra sensualitatem
tam valida fuit: qd eā nō sine ingenti dolore
sanguinē viuacissimū emittere cōpulit. vnde
dñs. Luc. 22. qd factus est sudor eius tāqz gutte
sanguinis decurrētis in terrā. Et predictis
auctoritatibus: rōnibus: figuris: atqz creplis.
p3 pma pteplatio de victoria ptra tērationes
in qua mōstratū ē: qd qd vult diuinā grāz
et eternā glām pmereri: necesse est oīo qd cū
virtute fidei: et scuto rōnis pseruat: et deuin-
eat seu sibi subiiciat oēm tērationē: pcepiscē-
tiam mūdi: carnis: atqz diaboli. Quoz triuz
victoriā nobis pcedere dignet inuictissimus
atqz gloriofissimus dñs et pnceps oīs victo-
rie: Iesus xpūs dñs noster: qd in trinitate p-
fecta viuūt et regnat deus p infinita secula se-
culorum. Amen.

¶ Feria scda pme dñice de scda nobilitate
sanctissime fidei que dicitur superatiua.

Enite benedi

cti patris mei: possidete regnū
qd vobis paratū est ab origie
mundi. Mat. 25. c. et in euāge-
lio occurrentis serie. Post sa-

cri euangelij declarationē moralissimū ciues
possumus verba thematis nři non imerito
appropiare ad mām quā p manibz hēmus
v3 ad victoriā mūdi: carnis: atqz diaboli.
Nec dubiū alicui esse debet: qn xps dñs sede-
bit in trono iudiciali maiestatis sue: vt diffi-
nitūā sniam ptra reprobos: et p electis exhi-
beat sicut reprobis: qd in pnti vita rōnez sub-
iecerunt mūdo: carnē: atqz diabolo. dicit. Vi-
sedite a me maledicti: sic et cōtrario: bonis
et electis qd i pnti sclo cū rōe oēs cōcupiscētiā
mundi carnis atqz diaboli calcauerūt dicit
prefata verba thematis pccassumpri. v3. De-
nite benedicti et. Super qbus verbis et quo
demonstrauī necessitatē victorie carnis: mū-

di: atqz diaboli. in pnti sermōe simpliciter ha-
beo demonstrare de ipsa victoria fm contē-
plationem: que talis erat.

Secunda insup pteplatio de victoria
rōnis et fidei ptra tērationes mūdi: car-
nis: atqz diaboli: dñs pteplatio nobili-
tatis. Pro cuius pteplatiōis declaratiōe in
forma pulcherrime qōnis: pto a vobis o ci-
ues speculatiui. Qui est maior honor: trium-
phus: maiorqz thesaurus: quē possit rōnalis
homo acgrere: et hñe: tam in pnti vita coram
oibus hoibus mūdi: qz in futura vita: corāz
deo et tota celesti curia. Et qm quot sunt ca-
pita tot cōiter sunt et sentētie. Circa hāc qōez
diuersi forte diuersa: aut sentiūt: aut senserūt
dando diuersas rñsiones. Et pms quidem
visum est: qd maior laus: honor: et victoria: pe-
cipue pñsit in cōgregatiōe alicuius magni
thesauri. prout est aut per viā mercantie: aut
per aliā industriā scire cōgregare maximā
quātitatē auri: argenti: atqz diuersa gnā lapi-
dum preciosoz. Scdis qdem visum est: qm
dicūt maiorē laudē: glām: et honorē: precipue
consistere in acquisitione alicuius maxime sapie:
prout est hñe magnā sciam grāmaticē. Artis
oratorie: loice: iuris canonici: et ciuili: medici-
ne: phie: astrologie: et precipue sacre theologie
Terijs vero aliter videt: vnde dicūt maio-
rē eē laudē: honorē: et victoriā: i eo qd qd iuxta
consiliū euangelijz pñit nō solū oīa bona
pntis vite: sed insup patrē: matrē: vxorē: foro-
res: filios: et hmōi: et sic ingredit in aliquē or-
dinē artissimū et pbatū. Quartis postremo
visum est oppositū p oīa supradcā: vñ dicunt
diffinitue qd maior laus: honor: et glā: est vi-
ctoria qd pñsit in hoc. qv3 aligs ingenio: aut
potentia sibi subiiciat totū mūdū: aut tpatr:
prout fecit Alex. magnus: aut spūalr: put est
acgrere sibi papatū dignitatē: et hmōi. Sed si
a me qreret rñsio de pdcā qōne: pfecto dice-
rē et vere diffinirē: qd nullus quatuor pdcōz
vex dicit: imo falsum. Qm est alia virtus que i
oī laude: victoria: glām: et honore mirabilr exce-
dit oīa qtuor pdcā. qd si itex a me qreret: qd
precipue sit illa virtus tante excellentie clamās
Rūdeo qd est vincere semetipsuz: vincē suas
passiones: vincē suas inordinatas affectiōes
vincē cor suū: subiugare sibi oēm demonem
mūdū: et carnē. et insup vincē suū inordinatuz
amorē. q. n. h3 victoriā de pdictis: pfecto ac-
grit melius et laudabilius: qz sit oēs mundi
m

thesaurus congregare: oem sapiam mundi
acquirere: oes mundi diuitias atq; delicias co-
tendere: insup de toto mudo spalis: aut spi-
ritualis p subiectione ipsius victoria repor-
tare. Et q sit maior victoria laus et triumphus
vincere seipsum: et ppassiones atq; inor-
dinatas affectiones: q; sit sint oia qtuor sup
dicta: pbo tripli. Primo gnalib; aucribus
Secdo spalibus ronibus. Tercio multipli-
cibus exemplis. C. Primo pbo gnalib; au-
ctoritatib; q victoria suiipsius: et passionum
suar oia supradca incoapabiliter excedit. Vn
Boetius metro. 5. tertij lib. metrice ait. Qui
se volet esse potentia: aios domet ille feroces
Nec victa libidine colla fedis submitrat ha-
benis. Etenim indica loge lz tellus tua iura
transfert: et seruiat tibi vltima thule: n; atra
pellere curas: miserasq; fugare querellas: no
posse potentia non est. hec ille. Item Salo-
mon puer. 16. ait. Melior est paties viro for-
ti: et qui dñatur aio suo expugnatores vrbiu
Item Seneca in lib. de clementia. Summa
sup oes potentia est regere seipsum: vincere
bñ regere. Multi eni habuerūt potestatez
vrbiu: pauci vero sui. Illa vilior. hec aut no-
bilior. hec ille. Item etiā Seneca. 25. epla ad
Lucillu. Impare sibi maximū impiū ē: ma-
ximeq; diuine. Idē quoq; epla. 37. Si vis ti-
bi oia subijcere: te subijce rōnibus multos reges
si rō te rexerit. Item lib. de quattuor virtuti-
bus ait. Si magnanimus fueris: nunq; iudi-
cabis tibi fieri iniuriā de inimico: dicens. nō
nocuit: s; habuit aius nocendi: et cū i tua fue-
rit potestate: iudicabis tibi vindictam fieri: te
potuisse vindicare. Honestissimū gen; vin-
dicte est ignoscere. h ille. Item Ambro. lib.
de offi. Teodosio seipsum vincente ait. Teo-
dosius Imperator: tūc se beneficiū recepisse ar-
bitratur: cū rogaret ignoscere. Et tūc pmi-
prior erat ad veniā: cū fuisset pemptior ad ira-
cundiā. vñ ab oibus optabat in eo qd in ce-
teris timeat. vt. si irasceret. hec ille. Item Tullius
in oratione pro Marco Marcello ait. Mul-
la corporis tanta vis est: que non ferro: vi-
ribus debilitari frāgiq; possit: aius vero vin-
cere: iracundiā coibere: victoriā temperare:
aduersariū non mō extollere iacentē: s; etia
amplificare eius pristinā dignitatē: hoc q se-
cerit: non ego sumis iuris cōparō: s; simili-
mū deo indico. h ibi. Deniq; Demosthenes i
eōne sua ad Alex. regem ne obsideret athe-

nas ait. Nihil h; rex Alexander vel fortuna
maius: q; vt possis: vel nā tua melius q; vt
velis seruare q; plurimos. Nulla enim de
virtutibus tuis generosior mīa: vñ admirabi-
lior clementia. Nec per aliud ppius ad deos
potes accedere: q; vt salutem pferas hoibus
vel dando si egerint: vel parcendo: si deli-
querint: vel indulgendo si supplicauerint. Cū
enim vincamur ab his in omni munere: so-
la clementia est: que nobis deos reddit equa-
les. Et infra subiungit. Audi inquit q aius
tuus istis angustis terminis: quos nā dedit
mortalibus ad viuendū nūq; potuit esse co-
tentus. semp enim inortalitatis gliaz flagra-
uit. Et infra vicisti lacedemones: fragisti the-
banos: pfas postmodū debellatur et indos
Et hec tū sunt hois: qm nām et conditionem
vt fieri possint hñt vix aius vincere: iracundiā
coibere: sibi impare: victoriā temperare: victi
indulgere supplicantibus. Qui hoc fecit: non
est tñ summus viris equandus: sed deo si-
milimus iudicandus. Ne ergo credas iracū-
die: que est inimica pfilio. Ne credas victo-
rie: que de nā sui est insolēs et supba. S; vin-
ce te: qui ceteros vincis glia et virtute. h De-
mosthenes. Et predictis igit aucribus pz qñ
victoria suiipsius: oem aliam victoriā: gloriā
seu dignitatē excedit et superat. C. Secdo hoc
idem pbo specialibus rationibus: et pre-
cipue. 5. Primo rōne obiectionis. Secdo
rōne ordinatiōis. Tercio rōne egressionis.
Quarto rōne supatiōis. Quinto rōne op-
positiōis. C. Primo pbo rōne obiectionis.
Fundamentū rōnis ponit pbs in lib. de aia
libus. di. Potentie eiusdē generis magis ap-
prehēsiue obiectoz ceteris simpli sunt melio-
res: et magis eligibiles. pz h regula p exēplū
qd ille ponit ibidē. Mā potētia visua noctue
et aquile: cū sint quo ad actū videndi eiusdē
generis: tñ potētia visua aquile: que irreuer-
beratis oculis solē et in rota intuet: nobilior
est potētia visua ipsius noctue: que solis ra-
dios minime: vel quasi nihil apprehendē p̄t.
Silt potētia visua sani oculi alicui hois:
dē esse nobilior: nō tñ oculo ceco: q fm p̄m
2. phys. nō pōt indicare de colorib; quātum
ad rē: lz possit de ipsis disputare quātum ad
nomē. S; insup oculo lippo. Et rō est: quia
oculus san; pfecti; colores apprehēdit: q; ocu-
lus lippus: et eger. Silt potētia auditoria q
clarius obiectū vocis: vel soni appbendit q;

ne ob
iectio
ny

surda nobilior est illa. Quo presupposito: cer-
tū est fin theologos i. 4. di. 49. q. obiectum
hūani intellectus: seu apertū: ē simplr vey z bo-
nū increatū: qd simplr est beatificatiū ipsi
humani intellectus apertū: q. si sic ē: volēs hūc
demonstrare in hac rōne q̄l victoria sui in
spē est nobilior oib⁹ mūdi thesauris. peto an
oēs sil mūdi thesauri: put sunt aux: argentū
lapides p̄ciosi: z hūmōi. sint boni simplr ad ap-
phēdēdū id obiectū increatū ipsi⁹ hois simplr
beatificatiū. Et dicēdū q. nō. di. p̄ho. 2. clen.
Oēs diuitie nō simpliciter bone sunt: q. nō
recte vtentib⁹ nō sūt bone. Et. j. c. bi. Oēs di-
uitie sunt bona civilia. Civilia aut errorē hūt
q. multis p̄tingūt detrimenta ex ipsis. Jā eni
qdā pierūt pp diuitias: qdā vero pp foritu-
dinē. h. ibi. Jmo oēs thesauri mūdani: nō tū
simpliciter nō sūt boni ad apphēdēdū p̄puz
obiectū hois: qd est bonū increatū: s. isup ab
illo plerūq. deuiāt: z acgrere faciūt obiectū
pene tristitū. di. Apostolo. p̄me. 2. timo. 6
Qui volūt diuites fieri: incidunt in tētationē
z in laqueū diaboli: z desideria multa inuti-
lia z nociua: q. mergūt hoies in interitū: z in
p̄ditionē. h. ibi. Qd p̄firmās saluator. Albat.
19. dicit. Amē dico vobis: q. difficile intrabit
diues i regnū celoz: z facili⁹ ē camelū trāsire
p̄ foramē acus: q̄ diuitē intrare in regnū ce-
loz. Ecōtra peto q. victoria sui⁹ simplr
mereat: z certe clamās. Rūdeo: q. vitā eter-
nā de directo saluatore attestāt: q. Albat. 11.
dicit. Regnū celoz vni patit: z violēt. s. se
ip̄os demonē: z carnē: z mūdū rapiūt illud
q. si vt p̄ victoria sui⁹: est simplr potētior
ad apphēdēdū obiectū increatū ipsi⁹ hois sim-
pliciter beatificatiū: q̄ sil possint oēs mūda-
ni thesauri. cludit nēcio q. victoria sui⁹
icōpabilr ē nobilior oib⁹ sil mūdani thesau-
ris: z p̄ nūc ab oib⁹ elegibilior. Qd egregie
p̄firmās p̄ho. 3. topi. di. Eligibile oio magis
est: qd ad vitā finēq. p̄tinet: q̄ qd ad aliū ali-
qd: vt qd ad britudinē ducat: q̄ qd ad prudē-
tiā. h. ibi. Lū quo p̄cordās Boc. p̄sa. 4. 2. lib.
di. Quid g. o mortales ex petitis iter vos po-
sitā felicitatē. Error vos inscitiaz cōfundit:
oīdā breuiter tibi sūme. cardinem felicitatē.
Est ne aliqd tibi teipso p̄ciosi⁹: nihil iniquis
Igit si tui cōpos fueris: possidebis qd nec tu
amittē velis: nec fortuna vnq̄ possit auferre
h. ibi. C. Scdo. p̄ho. h. idē rōe ordinatiōis. In
hac rōe bēo demonstrare q̄l victoria sui⁹

in spē. s. sedam opinionē est nobilior z p̄cio-
sior cūctis generib⁹ sapie mūdane: tā acq̄sita
q̄ infuse. Fundamētū g. rōnis ponit p̄ho. 3.
topi. di. Qd vniū est simplr p̄pter alter: illud
alter est simpliciter meli⁹ z eligibilr. p̄z h. re-
gula. Nam medicina est ordinata ad sani-
tatē: iō sanitas ē simpliciter melior oi medi-
cina. Et iō p̄ho. 1. de regi. p̄ncipū. Conseruare
sanitatē melius est oi mediana. Silr cū pos-
sessio sit ordinata ad fructus hūdos. Idcirco
simpliciter fruct⁹ est melior ipsa possessione.
Et iō dicit p̄ho. q. melior vsus rex q̄ posses-
sio. Quo p̄supposito peto quo fine: quo respe-
ctu acq̄rit p̄ncipaliter: seu acquiri d̄z ois scia
seu sapia mūdana: siue sit infusa a deo: siue p
indultriā intellect⁹ acq̄sita. Et certū est q. ideo
acq̄rit: seu acq̄rit d̄z p̄ncipaliter: vt cognoscat
vey a falso: z bonū a malo. Quo cognito ma-
lū deuitē: z bonū opet: qd vtiq. aliter fieri n̄
pōt nisi p. victoria sui⁹. Qd cōfirmans
p̄ho. 2. c. bi. dicit. Ut sciamus nō scrutamur:
sed vt operantes boni efficiamur. z. j. metha.
dicit. Sapientē nō ordinari: sed ordinare oīz
z sapientis est regere: z non regi. Tullius etiā
lib. 4. de tuscūlanis qōnibus. ait. Sapientis
proprium est seipsum bene regere: z nihil qd
penitere possit facere. q. si sic est. v. q. omnis
sapientia ad h. ordinata est: vt quisq. seipsum
vincat: z bene regat. cōcluditur q. seipsum vin-
cere: z bene regere: excedit in nobilitate: bono-
re: z dignitate: oīni sapientiaz mundi: seu sit
infusa: seu acquisita. q. si dubitares. Peto a
te o. medice vt practica vtar: q. est quelō sapi-
pictia nobilior in medico: Aut habere i vni-
uersali sapientiam de medicinis: aut per pra-
cticam in particulari sanare infirmum. Et
certū est q. maior est nobilitas sanasse infir-
mum: q̄ simpliciter habere sapientiaz de re-
medijs infirmitatum. Et ratio est: quia illa
scientia speculatiua: seu theozica: ordinata est
ad ipsam practicam. Quid enim o. medice: si
tu infirmus esses tibi prodesset sapientia tua
si actualiter illam nō exeres in his q. spe-
ctarent ad sanitatem acquirēdam? A simili
ergo dico: q. omnis sapientia ordinata est: si-
ue sit infusa: siue moralis z acquisita: ad hoc
vt quisq. seipsum bene regat: z ideo seipsum
bene regere melius est: q̄ simpliciter omne
sapientiam habere. Quod cōfirmās Bern.
in suis meditationibus dicit. Stude semper
o. homo seipsum cognoscere: z bene regere:

o. vniū
ordin
atione

Sermo

q: multo nobilior: et laudabilior eris: si te bñ regis cognoscis: qñ si te neglecto oēs cursus syderū cognoscere: oēs vires herbarū: oēs boiū cōplexiones. Et si hēres oīū celestīū et terrestriū sciam: pax aut nihil tibi pdesset si te ipsum nō cognoscis et bñ regis. h. Bern. Quid hic dicitis. O vos vani et loq̄es ora torē: o vos canoniste: o legiste: o phi: o magri sacre pagine et sacre theologie: q ideo sapiam acgritis: non vt vōsipsos bñ regatis: s; poti⁹ vt burfas ipleatis: et isup vestra supbiā et clationē oñdat. Vñ demor⁹ Bernar. sup Lanf. sinez totius sapie nre descripsit. di. Alodius sciendi si scire vis est vt scias quo ordie: quo studio: quo sine quecūqz nōstē oporteat: quo ordine: vt id pus quo maturius ad salutem: quo studio: vt id ardentius: quo vehemētius ad amorē: quo sine vt nō ad inanē glia: vel curiositatē: vel aliqd file: sed tm ad edificatio nē tuā vel primi. Sūt nāqz q scire volūt eo sine tm vt sciāt: et turpis curiositas est. Et sūt qui scire volūt vt sciam suā vendāt p pecunia: pro honoribus: et turpis quest⁹ est. Et sūt qui scire volunt vt sciāt: et turpis vanitas ē. Et sūt qui scire volunt vt edificent et bñ regant: et prudentia est. Et sunt q scire volunt: vt alios edificent: et caritas est. h. Bern. Alod ralis insup doctor Gregan lib. i8. moralīū de mala et bona sapia sic dicit. Mōdi mundanorū boiū sapia est machinationib⁹ regē sensum verbis velare: que falsa sunt vera oñdere: que vera sunt: falsa demōstrare. hanc q sciunt ceteros supbiendo despiciūt: hanc qui nesciunt: subiecti et timidi in alijs ipsam miratur. vera at iustorū sapia est: nil p ostērationē fingere: sensum verbis apire. vera vt sunt diligere: falsa deuitare: bona gratis exhibere mala libentius tollerare q̄ facere: carnis illecebras cōpescere: nullā iniuriē vltionē querē. Pro p̄mētia lucrū putare. hec iustorū simplicitas deridetur: et a mūdi sapientib⁹ fatuitas reputat. h. Grego. Ex qua rōne collige: q sapientior est paupercula mulier: que seipsam bene regit: et passiones suas rōni subiicē q̄ simul sint omnes mūdi sapientes: seipsos non bene regentes: et passiones suas inordinatas rōni non subiicientes. Tercio h idēz rōne egressionis: seu specificationis. In hac rōne demonstrare habeo contra tertiā opī. qualiter victoria suiipsius est nobilior omni cōtētu mundanorū: et insuper omni ingressu

artissime religionis. Fundamentum ratōis ponit phus. 3. topicorū. di. Vbi contingit vnū sine altero esse: illud simplr est melius illo. p3 hec regula. Certum est enim q prudentia: q vt dicitur. 6. ethicoz. Est recta ratio agibiliū: circa bona vel mala potest esse in homine si ne vlla mūdāna potētia: et laudabilis erit in quocūqz fuerit: et ecōtra. mundana potentia: nequaqz vllō modo sine prudentia laudabilis esse potest. imo fm Senecam in sensu p uerb. Potestas sine prudentia sūma demētia est. Si igit vtrūqz alicui pponat. pfecto laudabilis erit: et melius eligere prudentia: simpliciter sine mundana potentia: q̄ eligere simplr mundanā potentiam sine prudentia. Similiter pto qd est maioris nobilitatis: an auctoritas papalis in absolutione peccatorum: an auctoritas episcopalis: et clarum ē q ceteris paribus nobilior est auctoritas papalis q̄ episcopalis. Et ratio est: quia auctoritas papalis pōt esse per se sine auctoritate episcopali et non ecōtra. Quo presupposito: pto an qs possit saluari sine actuali cōtētu mundanialium: aut sine ingressu religionis. Et manifestum est q sic. Saluatore attestante: qui Matth. i9. Iuueni petenti de salute: et dicenti. Quid faciendo vitam eternā possidebo Rndendo di. Si vis habere vitam eternā seruā mandata. q si sic est: vltēro quero: an quis sine ingressu religionis: et etiam cum in gressu saluari possit sine p̄cipua suiipsius victoria: Et certū est q non. dicente Saluatore Matth. i6. Qui vult venire post me abneget semetipsū. et tollat crucem suam et sequatur me. Quod egregie cōfirmans Hieronym⁹ in omelia super verba Matth. i9. Ecce nos relinquimus omnia. ait. Brandis fiducia Petrus piscator erat: diues non fuerat: cibos manu et arte querebat. et tm loquitur cōfidenter: dimisimus omnia: et quia non sufficit tm relinquere sua iungit qd perfectum est: et secuti sumus te: fecimus quod iussisti. Quid ergo dabis nobis premij. Iesus aut dixit illis. Amen dico vobis: q vos qui reliquistis omnia: et secuti estis me: in regeneratione cū sederit filius hominis i sede maiestatis sine se. et vos sup sedes duodeci iudicātes duodecim tribus israel. Mon dixit tm q reliquistis omnia. hoc enīz. et Socrates fecit phus: et multi alij diuitias cōtēserunt. Sed qui secuti estis me: quod proprie apostolorū

ratione
egressionis

pro
gnatio
fms

est: atq̃ credentiū. Et infra subiūgit. Qui ergo
propter fidem Christi et predicationem euan-
gelij omnes carnales effectus cōtempserunt
et diuitias seculi et voluptates: isti centuplum
accipient: et vitam eternā possidebūt. **H**ic
ronimus. Ideo et de regulari. c. porrectus. et
c. ex parte tua. dicit. Habitus non facit mo-
nachum sanctū: sed opus bonū et p̃fessio re-
gularis. Item. 40. di. c. oportet. Grego. dicit
Non loca. s. religiosa: sed vita et mores factū
faciunt sacerdotē. Et idē Grego. ibidē dicit
Anastasio presbytero. Non loca inquit vel
ordines creatori nostro primos nos faciunt
sed nos aut merita nostra bona coniungunt
aut mala disungunt. q̃ si sic est: q̃ v3 ingres-
sus religionis: et mundi contēptus nequaquā
saluare pōt hominem sine victoria suiipsius: et
sensualitatis. Et cōtra: victoria suiipsius? sen-
sualitatis homines p̃p̃e saluat sine p̃dictis. Ne-
cessario concludit q̃ ceteris paribus incōpa-
rabiliter nobilior est: et magis ad salutes ne-
cessaria suiipsius victoria: q̃ quilibet ingres-
sus ad artificiosā religionē: mūdaliūq̃ p̃tē.
Quā veritatem egregie p̃firmās Tho. scda
scda. q. 104. ar. 3. i corpore. q. di. Tū querit an
victoria p̃p̃e voluntatis: seu abnegationis p̃
p̃rii desiderij: q̃ acgrit per obediētiā: sit ma-
iō inter oēs virtutes. R̃spondeo q̃ sic. cū enī
religiosus tria cōtēnat: et tria deuoueat. v3
paupertatē: castitatē: et obediētiā: et tanto ali-
quid sit nobilior. sicut dī. j. de aia. et. 2. metha.
et. 8. topi. quāto a nobiliori subiecto egreditur
et castitas egredit a corpore tanq̃ a subiecto.
Paup̃tas a terrenis rebus: obiecta vero a
voluntate: que est nobilior corpore et diuitijs.
segitur q̃ maior est laus religioso: et meritis
in victoria et abnegatione p̃p̃e voluntatis: q̃
sit in obseruatione castitatis: atq̃ paupertatis
Qd p̃firmans Grego. super verba Samu-
elis. j. Regū. 15. di. Melior est obediētia q̃
victime. et ponit. 8. q. Sciendū. ait. Obediētia
iure victimis oibus p̃ponit: q̃ p̃ victimas
aliena caro. per obediētiā vero voluntas p̃
p̃ria maerā. hec ille. **C**uarto hoc idē p̃bo
rōne superationis. hac rōne habeo demon-
strare cōtra quartam opinionē in sp̃e. q̃ v3
victoria suiipsius incōparabiliter laudabilior ē
victoria totius mundi: siue mundus tempo-
raliter subiciat: put accidit Alexandro ma-
gno: siue sp̃ualiter: sicut accidit dignitati pa-
pali. Et p̃ fundamento rōnis occurrūt mihi

duo carnia Esopi. di. De precio victi p̃det
victoria victor. Tantus erit victi gl̃ia quāta
fuit. Declarant hī versus hoc exemplo. Mā
presupposito q̃ leo pugnaret cū mure: et cō-
uerso: mus pugnaret cū leone. Si leo vince-
ret murē: vel mus vinceret leonem: p̃eto cui
maior laus et gl̃ia daret: et certū est q̃ non
leoni: et ratio est: q̃ cū ip̃e sit fortissim⁹ aialiū
et cōtra: mus impotentissim⁹: minima laus
vel nulla ei deberet. Sed hū per contrariū mu-
ri maximus honor esset. Et rō est: q̃ cum sit
aial exiguu3: et impotentissim⁹: tū superasset
leonem oīu3 aialium fortissimū. Sūt si q̃s i
astiludio vinceret hominem vilem et inceptum
minimā vel nullā laudē h̃ret. Contra vero
si quis inceptus et quasi impotens de equo
deponeret armigē potentissimū: et in armis
strenuū: utiq̃ maximā sibi laudē et honorem
acgreret. Quā p̃: presupposito: p̃eto qd sit mai⁹
et nobilior: an solus animus vnius hominis
an simul oīu3 hominū corpora: oēs q̃ simul mū-
di diuitie. Et clā est q̃ solus aīus vni⁹ hoīs
dicente p̃ho. i. et hī. Bona aīe sunt magis bo-
na q̃ bona corporis. Et. 6. politicoz di. Tri-
plex est bonū. s. bonū anime: bonū corporis: et
bonū eterius adueniens. Inter que anima
est melior omni corpore: et anime bonum oī-
bus bonis. Et ratio est: q̃ cum id sit melius
q̃d est p̃mo p̃ncipio p̃pinquius: et similis.
prout dicitur. 5. metha. et sola aīa hominis sit
deo similior et propinquior per intellectū ra-
tionem et liberam voluntatem: et per amorē
omnibus humanis corporibus: necnō et ter-
renis thesauris. Concludit p̃pter hoc q̃ sola
anima hominis vnius p̃dictis omnib⁹ no-
bilior est: et melior. q̃ si sic est: ergo sequitur q̃
si quis animū suū vincit: seu cor suū supat
utiq̃ maiorem victoriā et honorem reportat
Et si fortitā non in cōtra mundanorū hoīu3:
tū coram deo: et vera rōne: q̃ si totum mun-
dum deuicisset et superasset. Et confirmo istā
rationem sic practice loquēdo. Ecce q̃ Alex.
totum mundū deuicit: ponatur nūc casus: q̃
vnus alius hō veniat cum industria et Alex.
deuincat: et sibi subiciat. p̃eto nunc q̃s potē-
tior et laudabilior erimabitur: an Alexander
deuictus: an alius Alexandrum deuincens:
et certum est q̃ Alexandrū sibi subiciēs: ma-
iori laude dignus erit. Et ratio est: quia cum
vicit et sibi subiecit: qui totum mundum vice-
rat: et sibi subiecerat. hoc concessō. quero itē

hic su
gracio
mij

Sermo

quid est qd fecit Alexandro pncipaliter totū mundum deuincere: certum est qd fuit eius animus strenuus et magnanimus. Si igitur Alexander aiuz suum vicisset: qui totum mūdum vicerat: utiqz maiorem victoriam habuisset: qz de totius mundi habuit. ppter quod legitur: qd semel Aristoteles audiens Alexā. contra quēdam valde turbatū: ita vt pre iracundia et furore sibi mortē minaret. Scripsit sibi quādam eplam. nā eius magister extiterat. dī. hec verba. **A**lexander audi me: magnū documentū docet o te: qd est qui vincit omnes reges terre: et totū mūdū tibi subiungat. Certe cor tuū strenuū et nobile. Si ergo in hac re vincis cor tuū: eo qd vices illud qd totum mūdū deuicit: eris maior victor qz fuisti. **A**risto. Vis igitur o ciuis: o mulier habere maiorem potentiam et victoriam qz vnqz habuit Alexander magnus: in victoria huius mundi totius? Vince aiuz et passiones cordis tui. Nam vt phus. xj. de animalibus. ait. Potentior est sola rō in hominibus: qz ois potentia in brutis animalibus et humanis corporibus. Et ideo si qs renittit odiū: seu cū ratione carnis concupiscentiā sibi subiiciat cum talis victoria facta fuerit cum fortitudine rationis. victoria aut totius mūdi acquiritur mediante materiali fortitudine equoz: lancearum: sagittarū: bombardarū: atqz humanorum corporoz. Certum est qd talis victoria est quasi in infinitū laudabilior victoria totius mundi: qd bene affirmans quidam sapiens dictus Vegetius in lib. de re militari dicit. Supposito inquit qd hinc sint due partes dimicantes ad inuicem: et vna pars excedat aliā tam in multitudine boiū: qz equoz. Alia vero excedat industria: et illa qd excedit in multitudine est incersa oio ad bellū. Alia vero magistra et expta. Adodo querit si vna istarū partium alteram deuincat. et cōtra qd istarū partium debet habere maiorem laudem. Et respondet prefatus auctor: qd pars docta maiori laude digna est: et insup victoriam repertauit. Rōnem assignat dī. qd scientia rei bellice dimicandi nutrit audaciā. Nemo enim facere incuit: qd se bene didicisse pfidit. vñ innumerabilis multitudo disposita est ad cedē hec Vegetius. Si vis spūaliter vltra pdeā hoc intelligere: dicere potes. qd lz vn⁹ sit aiuz et innumerabiles sint demones tēntes. Si animus tot demones cum tēntationibus qui

utiqz fortissimi sunt: pēpue cū dicat Job. 41. Et ideo est potestas super terram que comparetur ei. s. demoni fortiter supauerit: victoriosior utiqz appebit quā si mille mūdōs sibi subiecisset. Sed quid comparo victoriam suūpsit s. victorie totius mundi: Certe qui se ipsum vincit deum vincit: qui in infinitū mūdum excedit: et cum insup in eternū facit sibi seruum: et subiicit voluntati sue. ppha attestāte qui ait. Voluntatem timentū se faciet: et deprecationem eoz exaudiet: et saluos faciet eos. **O** grandis victoria: o magna fortitudo: o inextimabilis gloria: laus: et honor: per victoriam suūpsit deum vincere: qui est infinite potentie: sapientie: atqz clementie: et qui infinitos mūdōs excedit. **Q**uinto deniqz probō idem rōne oppositionis. In hac rōne habeo generalit. demonstrare contra simul quattuor predictas opiniones. qd v3 victoria suūpsit incōparabiliter excedit in dignitate cōgregationē oīnz abesaurorū mūdi: acquisitionem ois sapientie: oēm diuitiarū pceptū et religionis ingressum: nec nō et victoriam totius mundi. Et fundamentū huius gnālis rōnis ponit phs. 4. topi. di. Si ppositum in proposito: et oppositum in opposito. patet h⁹. Nam cū tenebra et lux se habeant sicut contraria: eo qd lux est quedam positio. tenebra vero vt dicit. 2. de aia. Nihil aliud sit nisi qdam pnatio. pnatio aut et habitus: vt dicitur io. metha. Sint radix pnatiorū: hinc est qd cū lux sit sūme disgregatiua visus: ergo per oppositū tenebra est ipsius visus sūme congregatiua. Silt si concedis qd lux est sūme letificatiua: qd sic est. Nam dicit Eccl. xj. Dulce lumen et delectabile est oculis videre solem: qd tenebre luci opposita ē sūme pnatatiua. Silt si ex lucrificatione in mercantia sūmūz gaudiū acquiratur: ergo ex pditione tanqz ex re sibi opposita sūmus dolor: gnatur. Quo pre supposito. peto qd sit vilius: et vituperabilius in hac vita inter cetera? Et certū est qd inter cetera: nihil est infelicius seruitute dicēte Seneca eplā. 52. Nihil inquit in hac vita est infelicius seruitute. Cū quo recordans Tullius lib. j. de nā deoz. Miserius seruitute qd possumus aut dicere: aut excogitare: quasi dicat nihil. Et ratio est: qd libertate qua perdit ex seruitute: nihil est melius in hac vita. Juxta sententiā Esopi poet. di. Nō bene p toto libertas venditur auro: hoc celeste bonum

ne
oposi
adnu

preterit orbis opes. Et q̄ ex seruitute liber-
tas tam preciosa p̄dat. testat p̄b. i. pollit. di.
Nullus seruus n̄aliter est sui iuris: sed alte-
rius. Et i. merba. dicit. Nō liber est q̄ alteri
gratia est. Quib⁹ p̄missis itēz peto: an q̄ se
quit passiones suas z inordinatas affectiōes
sit liber an seruus: etiā si esset dñs tuti⁹ orbis
z certum est q̄ est seruus z non liber. Seru⁹
dico non hominū: sed ipsius inordinate affe-
ctionis supbie vel peccati: cui subijcit p̄ con-
sensum: dicente Salvatore Jo. 8. Qui facit
peccatū: seruus est peccati. Et p̄ dei. scōe. pe.
2. ait. A quo q̄s superatus est: eius z seru⁹ est.
Et Ap̄lus ad Ro. 6. ait. Serui facti estis cui
obedistis. Quod confirmas Tullius in lib.
de paradosis ait. Omnis sapiens liber: ois
stultus seruus. Cui libere ipabit q̄ suis cupi-
ditatibus ipare non pōt: Quid est libertas:
p̄as viuendi vt velis. q̄s autē viuūt vt vult: q̄
recte viuūt. Qui gaudet officio: qui nec legib⁹
qdē p̄ter metū parēt: sed eas seq̄ z excolit.
Qui nō facit: vel dicit: vel cogitat: nisi libere.
Si igitur sapienti conuenit: vt nil faciat in-
nitus: nihil dolens: nihil coactus: cum seruit⁹
sit obedientia fracti animi: atqz abiecti: z ar-
bitrio suo carētis. Quis neget oēs leues: oēs
cupidos: oēs improbos esse seruos. Et infra
subiungit. Ego istos nō mō seruos: sed z ne-
quissimos seruos appellandū puto: i. aplissi-
ma familia nati sint. h̄ Tullius. q̄ si vt patet
seipsum non vincens: est seruus z peccati et
sue affectionis. Itēz quero que est vilior ser-
uitus: an illa qua hō hōi subijcit: an illa qua
quis subijcit peccato concupiscētie: z h̄mōi:
Et certū est q̄ in infinitū quasi est vilior: z vi-
tuperabilior seruitus: qua q̄s subijcit peccato
q̄s qua q̄s subijcit homini. Et ratio est: q̄ vt
dicit. 2. de generatiōe z corruptiōe. Melius ē
esse simpliciter q̄s non esse. Cum autē peccatū
sub quo subijcit homo: nullum habeat esse:
hinc est q̄ vilior est seruire peccato: q̄d non
habet esse: q̄s seruire homini etiā vilissimo
qui habet esse. Et q̄ peccatū cui homo subij-
citur esse non habeat. testat Augu. in lib. de
natura boni. di. p̄ peccatum inquit non ē nā
aliqua: sed simpliciter defectus: z p̄uatio bo-
ni. Et Anselmus in lib. de conceptu virgini-
li dicit. p̄ peccatum non est substantia aliqua:
sed ē sicut cecitas: qui nihil est q̄ p̄uatio vi-
sus vbi dēbet esse. Et ratio q̄ peccatus nihil
fit est: quia. j. ethicoz p̄b. dicit. q̄ bonum et

ens conuertuntur: patet q̄ de quocūqz predi-
catur ens: predicatur z bonum. Vnde si ali-
quid est: seu habet esse: siue sit esse spirituale:
siue corporale: siue temporale: profecto z bo-
num est. Sed clarum est q̄ peccatū nihil hēt
de bonitate corporali: spirituali: z temporali:
ergo non habet esse: ergo peccatum nihil est.
Qd formaliter Bonaventura in. 2. dist. 34.
arti. 2. q. 3. sic esse asserit. Si igitur sic est: quia
sic est q̄ peccatum cui homo subijcitur nihil
est. Ecōtra homo sub quo subijcitur homo:
habet esse: z inter ens z nihil infinita distan-
tia est. fm̄ p̄b. z per consequens infinita vi-
litas. Concluditur necessario q̄ maior est vi-
litas quasi in infinitū subijci peccato: q̄s cui-
cūqz etiā vilissimo homini. Si igitur pec-
catum vt patet ex quo nihil est: ē vilior quasi
in infinitū ipso homine: qui habet esse: quāte-
vilitatis est quēso homo qui seruus est pec-
cati: profecto tante vilitatis erit respectu pec-
cati: quāte vilitatis est seruus respectu dñi
sui. Si nulla igitur vt ex predictis patet: ma-
ior est ignominia: q̄s seruire z subijcere se p̄-
prie concupiscētie z passioni: ergo necesse est
per oppositum concludere: q̄ seruans liber-
tatem suam: z subijciens sibi propriam con-
cupiscētiā: z passionem: maiorem laudem
acquirat gloriā: z honores: q̄s vnq̄s acquiri
possit in hac vita. Et predictis igitur quinqz
rationib⁹ patet: qualiter in presenti vita nul-
la maior potest esse victoria: q̄s victoria suiip-
sius. Tercio probō hoc idē multiplicibus
exemplis: q̄ nulla maior est victoria: q̄s vin-
cere seipsum: z passiones suas. p̄dmiū exē-
plum habem⁹ de Valerio maximo: de quo
narratur in gestis Romanorū: q̄ cum esset
octuagenarius: z virgo: z a multis narraren-
tur multe sue victorie: virtutes: z gratie. ipo-
suit omnibus silentium dicens. Scitote ge-
nerosi ciues: q̄ de vna victoria super omnes
alias victorias gloriari possūz: z debeo: quia
nequissimam carnem meam domauī: z con-
cupiscētiā meam carnalem cunctis die-
bus vite mee vsqz ad mortē rationi subieci
quod cum dixisset: ab omnibus per rationes
comprobatum est: sic se veritatem habere.
Quo exemplo arguit: q̄ nulla maior ē victo-
ria: q̄s victoria p̄prie cupie. Scdm̄ exēplūz
habem⁹ de Alex. magno: de quo legi i gestis
grecoz: q̄ cum in syriā vocatus fuisset ad cō-
uiuīū per regē Sicilię: ad honorandū cū se-

Sermo

ait adduci pulchriores mulieres quas potuit habere. Contigit autem ibi esse tres inter alias pulcherrimas. quas Alexā. impudice percipuit. Quod rex cicilie cognoscens: voluit retrahere Alexā. ab hac turpi concupiscentia. fecitque depingi pulcherrimū pannū: et poni ex opposito Alexādri: ut ex directo posset illum aspicere. et in panno illo erat depicta quedam pulcherrima domicella et littera quedam erat super caput eius que dicebat. Ego sum pudicitia: et honestissima: et amabilis. Ille vero domicella pudicitia: secū ducebat alias tres domicellas: super caput prime erat scriptū prudentia: super caput secunde erat scriptū iusticia: super caput tertię erat scriptū victoria maxima. Pudicitia autē coronabat prudentiam dicens. Sine me nihil sapis. Deinde coronabat secundā dicens. Sine me nō regnas. Tercio stremito coronabat tertiā et dicebat. Sine me non triūphas. Cum autē Alexā. prosperisset picturā: et scripturā legisset: licet posset in turpitudine libidinosa: detestatus est eā ex documento pudicitie: et cessavit a priore furore libidinis sue. Tandē propositū fuit a sapientibus coram Alexādri: que maior esset victoria inter omnes: et ab omnibus ibi astantibus diffinitum fuit: et conclusum. quod nulla maior est in mūdo victoria: quā vincere seipsum et concupiscentias proprias. Tertiū exemplū habemus de Diogene pho cinico. Maior fuit etiam alius Diogenes dictus babilonius. De isto Diogene cinico. dicitur in li. de vita et moribus philosophorum. et etiā ponit Valerius maximus lib. quarto. quod Alexan. magnus nō potuit vincere continentia eius. Diogenes inquit Valerius continentia: vincere nō potuit Alexan. Ad quē cum accessisset ad solem sedentē: horrareque ut si qua ab eo sibi prestari vellet indicaret. vir robuste prestantie ait. Quid a te posteam nō habeo: sed rogo: ne mihi auferas quod dare nō potes. Ex interpositione enī sua solem Diogeni auferēbat. Sic igit Alexan. qui omnes quasi nationes vicerat: a Diogene victus est. Et ideo Seneca. li. 6. de beneficiis ait. Porcentior fuit Diogenes Alex. oia possidente. pho enim erat: quod Diogenes nollet accipere: quā quod ille posset dare Alex. Diogenē e gradu suo tentauit pellere: sed celeriter clarissimū regē per seipsum suo gradu armis pellere potuit. hec Seneca. Ex qua sententia patet: quod maior fuit cōtinentia in Diogene qui

nihil volebat: quā potuerit eē liberalitas bādi in Alexan. totū quod habebat. Fertur etiam in eodē libro de moribus philosophorum. quod dū Alexā. rex corā Diogene trāsiret: Diogenes tanquā illum spernens: nec eū respexit: nec honorauit. Cui dixit Alexan. quid est Diogenes quod me non respicias: quasi me nō indigeas? Cui ille. Mequaquā indigeo seruitutis serui seruatorum meorum. Et Alex. Cum sim dñs totius orbis: nūquid seruatorū tuorum sum seruus? Ait. Ego preualeo cupiditatibus meis refrenans illas et subiiciens illas mihi: ut mihi seruiant. Tibi autē cupiditates preualent: et tu seruus earū efficeris: nullis earū obtemperans. Supbia est dñs tuar: et ancilla mea: tibi enī cñs imperat. ego autē eam suppediteui. Carnalis concupiscentia: gula: et ira: sunt dñe tue: quod eis obedis: sed sunt ancille mee: quia eas mihi subieci. Et ideo dico tibi Alexā. quod i veritate tu es seruus seruatorum meorum: et si sui mei sunt et maiores: quia eis in omnibus obtemperas: quanto magis ego sum maior dñs te: cui per oia tui domini obtemperat? Quo audito: cū serui Alex. vellēt in eū irruere Alexā. ait. Videte ne hūc contingatis: quod veritatē dicit: et vere seruus dei est Quo exēplo ostēdit: quāliter victoria sui ipsius excedit victoriā totius mūdi. Quartū exēplū habemus de Cōstantino impatore xpianissimo. qui ut habet in legenda sancti Siluestri. Cū ante baptisimū paganus esset: et crudeli lepra infectus: nec vllum habere posset remediū sanitatis. Diffinitū fuit a collegio medicorum: quod acciperent tres mille pueri: seu infantes: et occiderent: et sic ex eorum recenti sanguine fieret pissina: vel balneū: in quo ingrediens impator statim sanaret. Vadūt seruitores hinc inde pvilla: ciuitates: castra: et arripiunt tres mille pueros ab vberibus et brachijs parentum suorum: et sic viuos portant in Romana ciuitate. Post quos currūt patres et matres de diuersis locis: filios suos flentes: et acriter se lamentantes. Cum autē Romā ingressi forent solito lachrymarentur pro filiis sublati. Impator audiēs hęc: lamenta: quē in omnia: et clamores: interrogat quid hoc eēt: et cū de facto certificatus esset: statim in platea se fecit duci: quē cum filiorum parentes vidissent: se fortiter lamentātes clamant. O Serenissime et Sacratissime impator: vbi est pietas tua naturalis: vbi charitas: vbi misericordia: vbi humanitas: vbi clementia. Ecce filij innocētes

nostri sunt: qđ tibi nocuit corū innocentia: nec profecto parentes maiestati tue vnq̃ nocuerunt. Aut filios quesum? restitue: aut cū ipsis simul corū parentes occide. Ad que verba cōmorus imperator in corde: quia naturaliter p̃ua erat: iudicens silentiū omnib? hanc orationē ⁊ eplāz prout in legenda supradicta habetur verbaliter corā omni populo fecit. Audite me comites: ciues: ⁊ cōmilitones mei: populiq; qui astat: dignitas rōani impij de sōte nascitur pietatis: que etiā hanc legē dedit: ut capitali sententie subderet: quicūq; in bello occidisset infantē: q̃ta ergo erit crudelitas nostra: si filiis nostris hoc facimus qđ fieri p̃hibuim? alienis. Quid iuuat barbaras superasse nationes: si ab impietate vincamur. Max vicisse extraneas nationes: virtus est bellantiu populorū. Vincere autē pctā ⁊ vitia: nosq; ipsos: virtus est morum. In illis fortiores eritimus ipsis. In istis nobis ipsis fortiores sim? Qui enim fuerit in isto certamine superatus: victoriam obtinet victus. Victor autē post triumphus victus efficit: cum pietas ab impietate superat. Vicat ergo pietas in isto congressu: bene enī omniū aduersantiū poterimus esse victores: si a pietate vincāur. Omniū enim se dñm esse demonstrat: qui seruū se mōstrauerit pietatis. Melius est ergo me mori salua vita innocentū: qđ p̃ corū interitum vitā recuperare crudelē: quā tamē recuperare incertū est. Cum tamen sic recuperata: certū est qđ crudelis est. Ecce finis hui? clementissimi impatoris. P̃acticā autē moralem sup hac eplā faciendā tibi relinquo o p̃co dei. Tu tamen exclama cōtra xpianos oppositū facientes. P̃dotes tñ dicere: qđ ex quo deus vidit clementiā: ⁊ tantā suiphi? victoriā in isto impatore pagano: statim deus cū rediit ad baptisimū ⁊ xpianissimū fecit: ⁊ a lepra sanauit. ⁊ tādē ad eternā vitā cū perduxit. Ex predictis ergo rationib? auctoritatibus. ⁊ exēplis. patet scđa p̃tēplatio: de victoria tentationū: seu suipius: in qua monstratum est: qđ victoria suipius excedit in dignitate. laude. ⁊ gloria. ⁊ honore. omnes munda nos thesauros: omne speciem sapiētie acquisit. infuse. omne mundi cōtemptū: ⁊ religiōis ingressum. omnem deniq; victoriā totius mundi: siue temporaliter: siue spūaliter habeat. Cuius nobilitate victorie. laude. gloria. ⁊ honore. vos ⁊ me gaudere faciat domin? noster

Iesus xpus in presenti per gratiā: ⁊ in futuro per gloriam. Qui viuit et regnat benedictus in secula seculorum. Amen.

C Seria tertia post primā dominicā quadragesima iterum de prima nobilitate. s. triumphantia ipsius sacratissime fidei.

Am intras

ser Iesus Hierlmā: cōmota est vniuersa ciuitas. Scribuntur hec verba Adatt. 21 ca. ⁊ in euangelio occurrentis serie. Post sacri euangelij

explanationē humanissimi ciues: ex quo de victoria carnis: mundi: atq; diaboli. duas contēplationes declarauimus. v3 eius necessitatē: atq; maximā nobilitatem. In p̃nti sermone habeo simpliciter declarare. tertiā ipsius victorie contēplationē: in qua videbim? magnitudinē p̃uij: seu glorie: quā diuina bonitas exhibet predicta victoria viriliter p̃liantibus: ut ex tali consideratione ingētissimi premij atq; mercedis: quisq; decetero vniuersalius ⁊ fortius cōtra carnē: demonē: ⁊ mundum possit p̃liari. Cuius tertiē cōtemplationis declaratio talis erit.

De maxima mercede victorie rationis cōtra mundū. diabolu: ⁊ carnē: p̃tēplatio tertia

Etia postremo contēplatio de victoria rationis ⁊ fidei: cōtra tēntationes mūdi: carnis: atq; diaboli: contēplatio premiositatis. In hac contēplatione: habeo tibi fidelis anima: ut predicti simpliciter demonstrare: eximīā: profundā: atq; admirabilem mercedē. quā clementissimus deus: si viriliter te habueris contra demonē: mundū: ⁊ carnē. tibi post hanc vitam miserabilē daturus est. P̃do firma autē atq; indubitabili veritate tene: qđ tam magnū et profundū est p̃miū gaudiū ⁊ bonum: seu tam mirabilis: eximīa est gloria: merces: remuneratio: beatitudo. atq; felicitas: quā iustissimus deus dabit soli aic cōcupiscentias ⁊ passiones suas vincenti ⁊ superanti: qđ oēs simul sentētie sacrorū doctoz: atq; illuioz theologoz: q̃uis ingētia ⁊ maxima de aic mercede p̃dicent: ⁊ demōstrent: tamē respectiue par aut nihil cludunt. Et qđ plus est. p̃supposito qđ simul oēs humane lingue essent. ut puta omniū iudeorum. saracenoz. omniū thurcoz. oimq; infi

delitū et xpianoz. Si querit. an possent simul
oēs exprimere magnitudinē glorie vni⁹ ani-
me in hac vita vincenti seipsam propter deū
Clamans alta voce Rūdeo. nō. nō. nō. Ol-
terius dicā qd maximū. p̄supposito enim q
oia folia arborū. oēs stelle celi. oēs lingue ani-
um. atq; animalū. oiaq; grana. arcne. ligue
forent. Itēz quero an eis possibile esset. ma-
gnitudinē eius mercedis exprimere quā de⁹
aic viriliter pugnāti. cōtra demonē. mundū.
et carnem exhibebit. et valenter exclamās. Itē-
rum Rūdeo. q. nō. nō. nō. nō certe. ut vex di-
cam. nunq; eis possibile eēt de centū mille p-
rib⁹ illius glorie. aic fideli dande. solū vnā ex-
primere. Et si hoc p̄ima facie forte incredi-
bile videatur. tū veritas sine dubio sic se hz.
Et qm̄ p̄bus p̄mo Adetha. iuxta principium
dicit. Si recte docēt: qui causas de singulis
reddūt. Et. 8. p̄bi. dicit. Quod dicitur nō
solū vex affumare. sed etiā ipsi⁹ causam assi-
gnare. Idcirco ut hec conclusio si tū vera. s; et
verissima appareat. q̄drupli. p̄bo. p̄mo
auctoritatibus. Secūdo distinctionib⁹. Ter-
tio rationib⁹. Quarto reuelationib⁹. p̄mo
probo auctoritatib⁹ diuersis. p̄ma aucto-
ritas est Grego. in moral. super verba Job.
Cum vir parua stilla cepimus. dicētis. Om-
nis p̄speritas atq; delectatio p̄ntis vite. p̄e-
sens. p̄terita. et futura. eterne felicitati compa-
ta. est quasi qdā stilla liquoris. hec ille. p̄do-
tes etiā dicere aliā auctoritatē Grego. quaz
ponit in omelia vnius martiris: que inci-
pit. Si considerem⁹ carissimi que et q̄ta. vsq;
ad illud verbū. certamen laborū. Ver. in sen-
tentijs etiā suis dicit. Si omnū hominū lin-
gue simul essent. et mihi loqui vellent de glā
quā anime bone habitare sunt. citius in nar-
rando deficerēt. q̄ vel minimā partē illi⁹ glo-
rie exprimere possent. Quis enim hominū
vnq; exprimere posset. q̄te magnitudinis de⁹
sit. et tamē deus ipse erit merces et possessio
animarū sanctarū. Idem quoq; Ber. sup ver-
ba Eccl. Jecūditas cordis. ait. Illud est solū
et vex bonū. qd non de creatura. s; de creato-
re cōcipitur. qd cum acceperis. nemo tollet a-
te. Luf comparata ois aliunde iocūditas me-
ror est. omnis suauitas dolor est. omne dulce
amara est. omne decorū sedum. omne postre-
mo qd delectare potest molestū est. hec ille.
p̄bus etiā. 10. Etibicoz. ait. Duplex ē delecta-
tio. scilicet sensum. et scilicet intellectū speculatiū

inter quoz opatiōes. illa est delectabilissima
que est p̄fectissima. p̄fectissima autē operatio
est q̄ est sensus. vel intellectus bene dispositi
in opatione ad optimū corū que subiacer sen-
sui vel intellectui. p̄fectissima autē delectatio
est magis. que ē fm̄ intellectū ad primā cau-
sam. q̄ ē fm̄ oēm sensum. hec ibi. Idem
quoq; in. xi. de animalib⁹. ait. Quāuis parū
sit. q̄ de superiorib⁹ substantijs accipimus. tū
illd modicū est magis amari. magis deside-
rabile et magis delectabile oī cognitiōe. quā
de oibus simul bonis. et substantijs inferiori-
bus habem⁹. Itē Apo. p̄mo Cor. 2. ait. Qu-
lus non vidit. nec auris audiuit. nec in cor ho-
minis ascendit. que prepanit deus diligentib⁹
se. Quia notate verba. et signate misteria.
Cogitate queso quor bona ocul⁹ videre pos-
set. ut sunt lapides p̄ciosi. aux et similia. Maz
ut dicit p̄bus p̄mo Adetha. et li. de sensu et sen-
sato. Sensus ingt visus. multas et quasi in-
finitas rerum species demonstrare potest. Co-
gitate insuper quot triumphos vltra omnes
presentes qui sunt. erūt. et fuerunt in hoc mū-
do. auris audire posset. Et insuper cogitate.
quot bona p̄ciosissima et delectabilia huma-
nus intellectus in hac vita intelligere posset.
et cum hec omnia cogitaueritis. Scitote iux-
ta prefatā sententiā pauli. q̄ adhuc maior
est in infinitū. Felicitas a deo danda anime
que carnis. et mundi. voluptates superat Au-
gusti. super primā canonicaz Joan. ait. Qui
biberit de fluuiio paradisi. cuius gutta maior
est Oceano. Restat ut in eo sitis omnū bo-
norū delectabiliū presentis vite fundit⁹ ex-
tinguatur. Idem quoq; Augusti. in libro de
virginitate. sic dicit. Tam ingens et marima
est delectatio illius superne glorie. ut etiam
si non liceret amplius in ea. nisi vnus dici
hora manere. p̄dpter hoc solū innumera-
biles anni presentis vite pleni delicijs. et om-
ni affluentia bonorū temporalū. recte merito
q; p̄temnerētur. hec ille. Deniq; idem Aug.
12. de ciui. sic dicit. Quod deus prepat diligen-
tibus se. fide non capit. spe non attingit. cha-
ritate non cōprendit. desideria et vota omnia
trāsgredit. acquiri potest. extimari nō potest.
hec ille. Ex predictis igit auctoritatibus par-
qualiter merces et gloria que dat a deo ani-
me seipsam in hoc mūdo propter ipsum deū
vincēti inextimabilis est. Et Secūdo hoc idē
probo distinctionib⁹. et p̄mo distinctione Rū-

ear. in suo quolibeto di. Cū querit. An mer-
ces future glorie: que datur rōnali anime vir-
tuose et bone: possit expmī et narrari. Respō-
deo q̄ tripliciter gloriā illā cognoscere possu-
mus in hac vita. Aut p̄ effectū. Aut per fidē.
Aut p̄ momētaneā ipsi⁹ diuine eēntie visio-
nē. p̄der effectū gloriā illā cognoscere nō pos-
sumus. Et ratio est: q̄ effectus nō ducit in p̄-
fectā cognitionē sue causę. Sicut nec cog-
nitio alicuius filij: prebet verā cognitionem de
suo patre: sine eius presentia. Similiter nec
sumus demonstrat mihi sine actuali visione
ipsius ignis. A simili p̄fectionē substantie ig-
nis dico: q̄ per effectus dei: qui sunt creatu-
re: seu diuine reuelationes: et gratiaz infusio-
nes: nequaquā peruenim⁹ ad eius dei: in quo
vera hominis felicitas consistit. perfectā cog-
nitionē. propter q̄ et eius gloriā per simpli-
cem effectū cognosci nō potest. p̄der fidē eti-
am demonstrari nō potest excellētia illi⁹ glo-
rie. Et ratio est: q̄ cū oīs p̄fecta cognitio or-
tum habeat a sensu. sicut dicit p̄bus libro de
sensu et sensato. Fides vero ipsa sit simplici-
ter de nō visis. claz est: q̄ propter hoc: nō po-
test nobis fides verā noticiā illius mercedis
et glorie ip̄dere. Quia sicut cē nō pōt indi-
care de colorib⁹: eo q̄ colores videre nō pōt.
Sic a fili: nec fides q̄ est de nō visis: pōt no-
bis expmīre verū iudiciū: de magnitudine fu-
ture mercedis. p̄ momētaneā etiā visionē nō
pōt expmī in hac vita magnitudo illi⁹ glie.
Mā p̄supposito q̄ q̄s in extasi possit: seu ra-
ptus. viderē p̄ morulā gliaz diuine eēntie. in
qua felicitas consistit. tū cū aia illa rediret in
propriū corp⁹ et in p̄prios sensus: nunquā pos-
set: nec unquā sciret exprimere de mille p̄tib⁹
illi⁹ glorie vnā solā. Et hoc p̄pter grauitatem
corp⁹is. Mā ut dicit Salomō Sap. 9. Corp⁹
q̄d corripit aggrauat aiani: et deprimat ter-
reas inhabitatio sensum plura cogitantē. Et
p̄pterea dicebat p̄lato: licet errauerit q̄ nō
strū scire erat nostz reminisci. p̄donebat enī
aias simul oēs a principio in celo cratas. et
ibidē habitib⁹ oium sciētiā fuisse plenas. sed
cū ex p̄cepto p̄mice causę veniebāt ad corpora
iā formata: statiz obliuiscēbāt oium corp⁹ q̄ in
celo didicerāt. et p̄pter hoc q̄ in tpe veritatē:
et habitū alicuius sciētie addiscēbāt: seu capie-
bāt. dicebat q̄ hoc si erat discere: s̄ erat remi-
sci corp⁹ q̄ iā in celo aie ipse didicerāt. Que tū
opinio ut predicti falsissima est: eo q̄ habitus

virtutū et sciētiā in hoc mūdo acquirant aie et
nō in eaz creatiōe siue in vtero mris accipi-
unt. S̄ insup dato q̄ q̄s remisceret oīz co-
rū q̄ in extasi p̄ morulā vidisset: adhuc ipossi-
bile foret ista expmīre. qm̄ impossibile esset
inuenire vocabula in hac vita ad ea sufficiē-
ter expmēda. Qd manifestū p̄ in panlo. qui
dicit. 2. Cor. 12. Cū rap⁹ ēēt in paradysum: q̄ au-
diuit archana dei: que nō l̄z hōi loq̄i. s̄z glo-
q̄ nō pnt licite loq̄. hec Ric. sniali. Et hac di-
stinctione p̄z. q̄lter nec p̄ effectū: nec p̄ fidem
nec insup p̄ momētaneā visionē eēntie dei.
pōt expmī profunditas: et magnitudo future
mercedis: et glie: q̄ dabit aie carnalib⁹: mūda-
nis: atq̄z diabolicis tentationib⁹ viriliter resi-
stenti. Aliā distinctionē ponit Tho. 2. q. 3. ar.
8. in corp⁹. q. di. Cū querit an beatitudo hominis
possit in alia re: q̄ in visione soli⁹ diuine essen-
tie: q̄ in se cōinet oīa bona desiderabilia p̄si-
stere. Rñ. q̄ nō. Ad cui⁹ euidētia duo p̄side-
rāda sunt. p̄mo q̄ hō nō est p̄fect⁹ in beatitudine
q̄d iū sibi restat aliqd̄ desiderādū et querēdū
Scdm̄ est q̄ vnus cuiusq̄ p̄fectio attēdit fm̄
rōem sui obiecti. Obiectū aut intellect⁹ est q̄
qd̄ est. i. eēntia rei. ut dī in. 3. de aia. Vñ intā-
tū p̄cedit p̄fectio intellectus: inq̄tū cognoscit
eēntiā alicui⁹ rei. Si ergo intellectus aliquis
cognoscat eēntiā alicui⁹ effect⁹ p̄ quā nō pos-
sit cognosci eēntia causę: ut. sciat de cā qd̄ est
nō dī intellect⁹ attingere ad cām simplr: q̄z
uis per effectū cognoscere possit de cā an sit.
Et ideo remanet ex hoc adhuc naturalr hōi
desideriū: cū cognokit effectū: et scit cū habere
cām: ut etiā sciat de cā qd̄ est: et illud deside-
riū est admirationis: et cāt inquisitionē. ut dī p̄
mo Aeth. puta si aliqs cognoscēs eclipsim
solis considerat q̄ ex aliq̄ cā p̄cedat: de q̄ q̄
nescit quid sit admiratur: et admirando in-
quirat: nec ista inquisitio quiescit: quousq̄z p̄-
ueniat ad cognoscendam essentiam causę.
Si ergo humanus intellectus cognoscens
essentiam alicuius effectus creati non cogno-
scat de deo: nisi an est: nōdum perfectio ei⁹
attingit simpliciter ad primam causam: sed
remanet ei adhuc naturale desiderium in-
quirendi causam. Vnde nōdum est per-
fecte beatus. Ad perfectam ergo beatitudi-
nem requiritur omnino q̄ intellectus attingat
ad ipsam essentiam prime causę: et sic p̄-
fectionem suam habebit per vnionem ad de-
um sicut ad obiectum in quo sola beatitudo

beatitudo
possit (m)
aliquid
p̄p̄riū

Sermo

do hominis: vt supra dictum est consistere potest. h. 2. bo. Et predictis concluditur qd ex quo nullum bonū creatū pōt sufficere rationali animo: nisi habeat bonū increatū: qd est deus: et deus sit inextimabilis bonitas. cōcluditur per pñs qd merces eterne vite danda aie que vicit passiones suas inextimabilis ē. Et scdo hoc idem pbo per. 5. rōes. Primo rōne in participatione. Scdo rōne iustificacionis. Tercio rōne p̄gustatōis. Quarto rōne obiectionis. Quinto rōne resolutionis. Primo pbo rōne in participatione. qd v3 futura felicitas incōpabiliter excedit oēm magnitudinē mundane et pñtis felicitatis: p̄terite et future. Fundamentum rōnis ponit pñs. i. posterior. di. Omne qd est per cēntiaz est maius et p̄fectius omni eo qd est simplr p participationē. p3 hec regula. Nam claritas solis est maior et p̄fectior incōpabiliter claritate oīz stellarū: eo qd claritas sua est sibi cōtialis. claritas vero stellarū est p participationem. Silt calor ignis est p̄fectior calore qd est in lapide: aut in ferro ignito: pro eo qd ille calor est essentialis. Ecōtra vero calor qui ē in lapide: aut in ferro ignito: est sibi p participationem. Quo p̄supposito: certū est qd p̄mum ipsius aie: vt predictū est. est bonitas summi dei: que est sibi per essentiam. Econtra vero: oīs simul bonitas oīz creaturarū seu aliaz que creare posset inest eis p participationem. qd si sic est: ergo necesse est concludere qd aia hīs decum pro p̄mio: h3 in infinitum maiorem felicitatē et beatitudinem: q̄ si haberet infinitas creaturas: in qbus recipe ret beatitudinē suam deo non habito. p̄inde pñs hoc p̄firmat. 2. metha. di. Quicqd est cā alioz vt sint talia: id maxime est tale. cū quo concordans Auctor in lib. de causis. di. Cū prima est diues p seipsū: et est diues magis omnibus. Omnis enim res composita indigens est alio: aut rebus qbus cōponit. Res autem simplex est vna: et vnitas est eius bonitas: et bonitas eius ē vnitas. Illa ergo res est magis diues: que influit oībus: et non sit influsio super ipsam. h. ibi. Et ibidem etiam dicit. Quicqd pōt cā scda: potest causa p̄m: nobiliori et altiori modo. Que simul omnia confirmās Salomon Sapien. i3. dicit. Quoru si sp̄s delectati deos putauerūt sciāt q̄to his dñator eoz speciosior. Speciei enim generatores: h omnia constituit. Aut si virtutes et

opera eoz numerati sunt intelligant ab his: qm qui h constituit fortior est illis. A magnitudine enīz speciei et creature cognoscibiliter poterit eoz creator videri. h. ille. Equa ratioe patet qualiter futura felicitas inextimabilis est per cōparationē omniū bonoz pñtis vite. Et confirmat ista ratio. Certum est enīz sm Auctorem in lib. de causis. et in pmo de aia qd nobilior causa semp nobilioz pducit effectum. patet exemplo de triplici generi e vini: quoz vnum est bonū: aliū melius: aliū vero optimum. Si enim petas causā diuersitatis istaz bonitatu. dico qd vnum vinū iō bonū est: eo qd habuit bonam cām. s. vitem. Aliud vero melius est. et aliud optimum: qd habuit meliorem et optimam vitem. Quo concessio peto quid est nobilior. An omnia temporalia: sicut sunt gēme: argentū: aurū fructus terre et huiusmodi. Et insuper omnia corporalia bona: et mundani honores: a quibus oīs mūdāna delectatio egreditur. An ipse deus: et clarum est qd deus est nobilior in infinitum omnibus simul humanis corporib3: atq3 temporalibus bonis. qd si sic est: ergo gaudiū seu delectatio: vel felicitas que egreditur ab ipso deo in infinitū excedit omne3 altam mundi felicitatē et delectationem. De qua ip̄enarrabili delectatione dicit p̄pha. Inebriabuntur sc3 gaudio et dulcedine ab vberate domus tue: et torēte voluptatis tue potabis eos. Et Augustinus in glo. super scdam epistolam corin. di. Dulcedo caritatis de fonte celestis curie amicis dei in hac valle miserie stillatur. In regione vero illa celesti dulcedo in suo fonte bibitur: et exinde aliquid aspergitur huic humane vite: vt in tērationibus huius seculi fortiter iustet et prudenter viuaf. hec ille. Omnia pradieta optime concludit pñs. i3. metha. di. Delectatio que est in actu: intellectus enim notior est omni delectatione que est in actu sensus. vnde oportet qd maxima et perfectissima sit intelligentia optimi: ex qua sequitur maxima delectatio. vnde in illa intelligentia qua intelligit p̄mum mouens: qd est p̄mum intelligibile: est maxima delectatio hec ibi. D igitur anima bestialis. D anima insensata. D aia ceca. D aia intellectus vero lumine p̄uata: cur magis eligis delectatōes tuas: et felicitates a corpe fetido et stercore pleno vnius adultere et meretricis: vniusq3 iniqui et pessimi fornicatoris: sacrilegi et lenōis:

q̄ a deo tuo: q̄ a creatore tuo: q̄ a redem-
ptore tuo: A quo verissima et incōpabilis: ut
probatuꝝ est: delectatio egredit. Delectare in
dño inquit ppheta: et dabit tibi p̄titiōes cor-
dis tui. omnē dulcedinē: felicitatē: et delecta-
tionē tibi dabit: quā cor tuū appetere possit.
Et sic p̄ prima ratio. C. Scđo etiā p̄bo rōe
iustificatiōis. q̄. sinextimabilis est beatitudo
quā dabit deus anime seip̄as vincēt: et passi-
ones suas. Fundamentū rationis ponit Lō-
mentator sup. xi. Adetha. di. D̄s p̄fectiones
que sunt in rebus p̄fectiori modo sunt in cau-
sa prima. Cū quo concordās D̄io. li. de di. no.
di. Qui de deo recte sentiūt: oīa ei attribuūt
idē oēs p̄fectiōes creaturaz. et oīa ab eo re-
mouēt. Et cāz ip̄fectiones. Quo p̄supposito.
certū est fm̄ oēs theologos in. 4. di. 46. q̄ in
creaturis duplex est p̄fectio iusticie. v̄z cōmu-
tatiue et distributiue. Quas etiā p̄bo. 5. Ethī.
ponit. Et si iusticia cōmutatiua non cadat in
deo. q̄ nullus pōt facere aliquid qđ simplici-
ter sit dignū gr̄a sua: tñ iusticia distributiua:
que reddit vnicuiq̄ qđ suū est: fm̄ nobilitatē
sue essentie: seu fm̄ erigentia meritorū. in eo
cadit. Que etiā iusticia in rōnabilib⁹ creatur
inuenit p̄ eo q̄ fm̄ statū spūalem vel tp̄alem
nobilitatē: vel ignobilitatē: dant dignitates et
honores. q̄ si sic ē: q̄ tal distributiua iusticia
in creaturis inuenit. ergo necesse est q̄ tanto
in infinitū habūdet in creatore: q̄to creator
ipse in alia bonitate: oēs simul creaturas ex-
cedit. Aliter seq̄ret: si iusticia hec in deo non
esset. q̄ creatura esset p̄fectior creatore: quod
v̄tiq̄ est ip̄ossibile atq̄ falsissimū. dicēte An-
selmo li. cur de⁹ hō. q̄ qđlibet puū incōueni-
ens in deo. seq̄tur ip̄ossibilitas. Quib⁹ p̄mis-
sis. claz est. q̄ cū homo sit cōpositus ex m̄a et
forma. ut d̄. 2. de aīa. seu ex corpore et aīa. certū
est. q̄ deus ipse p̄ distributiua iusticia q̄si bo-
na infinita. corpi subicit. vñ ecce. q̄ p̄ huma-
no corpore: seu infinitas delectatiōes humano
creauit deus. et fecit oēs fructus terre oīaq̄
aīalia: oēs volucres celi: oēs p̄scēs aquaz: tot
suauissimos flores et diuersos. Aux insup ar-
gentū: atq̄ lapides p̄ciosos simul cū innūe-
rabilib⁹ margaritis. Itē māna suchaz et bal-
samū. septe speras. celū stellarū. cristallinum
atq̄ empireū. solem. lunam: et tam diuersa si-
dera. Tot medicos cū medicinis insup ordi-
nauit. ut idē humanū corpus cōcurrentibus
medicinis ab infirmitate liberaret. et p̄serua-

rent. et cetera huiusmodi. quasi infinita alia bo-
na. q̄ simul oīa cōplectēs p̄pha dīc. Oīa sub-
iecisti sub pedibus eius. et c. Eadē veritas Be-
nef. i. ponit. Vbi legit. q̄ post iōin⁹ p̄dictorū
creationē. de⁹ p̄posuit oīa Ade: et ei⁹ impio et
vsui oīa subicit. q̄ si tanta deus p̄ humano
corpore fecit. cū aīa q̄si in infinita sit nobilioꝝ
quolibet humano corpore. eo q̄ finis melioꝝ
est. ut d̄. 2. p̄bi. Vñni eo qđ est ad finē. si-
cut dñs melioꝝ oī seruo. Sic etiā d̄. et de
obia et maioritate. c. solite. et c. illud. Et et de
pe. et re. c. cū infirmitas. Qđ confirmās sal-
uator. Adar. i6. dicit. qđ prodest hoi. et c. et qđ
plus est. dico q̄ intantū est nobilioꝝ. q̄ si sola
aīa posset diuidi per partes millenas: adhuc
pars vnus aīe esset melioꝝ atq̄ nobilioꝝ oī-
bus corpibus hoim. et ceteris materialib⁹ bo-
nis. q̄ si sic ē: cum aīa ut p̄dictū est. sit q̄si in
infinitū nobilioꝝ oī corpore. necesse est concludē-
re q̄ si deus ex iusticia distributiua tot innu-
merabilia bona corpi p̄bet. quod est mortale
saccus vermiū: atq̄ stercoꝝ: q̄ a fortiori tāto
plura dona et delectationes det ipsi aīe q̄-
to aīa ipsa corpus in nobilitate excedit. Sed
cum q̄si ut p̄dixi in infinitū excedit in nobili-
tate oīa corpa. ergo iusticia distributiua req̄-
ritur q̄ in infinitū de⁹ ipse iustissim⁹ det ma-
iores delicias et bona ipsi anime rōnali: q̄
humanis corporibus. Quis igit bona que p̄-
parat deus rōnabili anime viriliter tentatio-
nibus resistenti. posset vnq̄ in p̄senti vita in-
telligere: seu lingua humana exprimere? Cer-
te oīs intellectus oīsq̄ simul humane lingue
in hoc deficerēt. Taceo q̄ si deus hoibus pa-
ganis. vñq̄ inimicissimis suis. ut puta Nero-
ni Diocletiano. Adarentio. et similibus tirā-
nis. qui erant indigni aqua et pane: quib⁹ ve-
scebant. tot et tanta innumerabilia bona de-
dit. quis dubitet. q̄ in infinitū non det maio-
ra bona filiis suis: et amicis p̄dictis cū cor-
de: ore: et opere diligentibus: et oēs passiones
suas p̄ eius amore superātibus? Supradctā
oīa in hac rōne contenta confirmat. Aug. in
21. c. soliloquiorū suorū. di. En inq̄ apitur mi-
hi misericordia tua magna dñc: nā ex mini-
mis tua magna et ex visibilibus his tua inui-
sibilia cōprendo. si enim p̄ hoc corpore igno-
bili et corruptibili tam magna et mira nobis
beneficia prestas a celo et ab acre: a terra et
a mari: a luce et a tenebris: a colore et vbera:
a rore ymbre ventis et a pluvia: a volucris

et apicibus: a bellis et arboribus: et a multiplicibus herbarum et germinum terre: cunctarumque creaturarum misterio nobis succellunt per sua templa ministrantium: ut alliceres fastidium qualia queso et quae magna et innumerabilia sunt illa bona quae preparasti diligentibus te: in illa celestis patria: ubi te videbimus facie ad faciem. Si tanta nobis facis in carcere: quid agis in palatio. Magna et innumerabilia sunt opera tua. Dicit rex scelerum: et cum haec sunt oia valde bona et delectabilia: quae bonis pariter et malis tradidisti: qualia queso futura sunt quae solis bonis recondidisti. Si tam innumera et varia donaria nunc amicis tribuis pariter et inimicis: quae magna et innumerabilia: quae dulcia et delectabilia sunt quae solis tuis amicis clariturus es. Si tam solatia et fers in hac valle lachrymarum: quae dabis in die nuptiarum. Si tot infinita delectabilia continet carcer: quia queso et inquit patria. Oculi nunquam viderunt: nec auris audiuit: nec in cor hominis unquam ascendit: quae preparavit deus diligentibus se. fin enim magnam multitudinem magnificet tunc et magna multitudo dulcedinis tue. Et quia magnus es et immensus: nec est finis magnitudinis tue: nec est numerus sapientiae tue: nec est mensura benignitatis tue: sic nec est finis neque mensura: neque numerus retributionis tue. Sed sicut magnus es tu perfectio magna sunt et donaria tua: quoniam tu ipse solus es donum et premium omnium legitimorum pugnatorum tuorum atque omnium diligentium te. haec ibi verba. Et ratio hoc idem probat ratione peregustationis. Fundamentum rationis ponit philosophus primo de anima. di. Accidentia magnam partem conferunt ad sciendum quod quid est. patet haec regula. Nam medici ex accidentibus quae veniunt in corpore egroti. deveniunt in cognitionem quidditatis: seu causarum infirmitatis eius. Similiter iudex ex accidentibus quae plerumque sunt in corpore furis. prout est palefere: obmutescere: et huiusmodi. venit ad cognitionem furis quod fecit. Similiter probatum est ex sanguine tam diu coagulato egrediente a corpore mortui vel occisi: cognoscitur in transitu hominum: qui ipsi occisi fuerint homicida. Quo praesupposito: certum est quod in patria vita personis sanctis et devotis. plerumque deus infundit quasi spirituales delectationes: quae magis animas letificant: quam simul omnes delitiae mundanae. immo citius illas perlicerent infinitis auriis atque thesauris: quod patet de Magna

lena: quae et si experta fuisset quasi omne genus mundanarum delectationum. quia ut dicitur Matthaei ultimo. Dominus expulit ab ea septem demonia. id est secundum Gregorium. Omnes delectationes peccatorum mortalium: tamen ut habetur in eius legenda prefatas delectationes abhorrens. post ascensiones domini triginta annis stetit in deserto: in quibus nec unquam bibit: nec unquam manducavit aliquid materiale. nec insuper accepit etiam mundanam ac corporalem delectationem. Determino delectationem filiorum israel: quae a deo dum in deserto esset habuerunt. De qua Salomō Sapientia. id est sic ait. Angelorum esca nutriti sunt populum tuum: et paratum de celo panem praestitisti illis: sine labore omnem delectamentum in se habentem: et ois saporis suavitatem. Substantia enim tuarum et dulcedinem tuam quam habebas in filios ostendebas: et deservientes uniuscuiusque voluntati ad quod quisque volebat converterebat. haec ille. Hoc idem dico de ceteris sanctis novi testamenti. Si igitur tam inenarrabilis est felicitas accidentalis praecedens per infusionem gratiae ab ipso deo: et hoc quisque arguere potest. quod multo plus in infinitum erit maior delectatio et felicitas animabus in patria ex visione divinae substantiae: quod fuit causa tam ingentis delectationis in hac vita. Taceo de dulcedine martyrum qui propter abundantem leticiam infuse gratiae. martyrij penas non sentiebant: immo amara martyria in quandam inextinguibilem leticiam converterbant. Sic enim ecclesia testatur de Stephano. probo martyre. Lapides inquit torquentis illi dulces fuerunt. Similiter et leuita Laurētius tyrannus dicebat. Disce miser: quia carbonem tui mihi refrigerium praestant. quod si sic fuit in hac vita etiam in amarissimis tormentis: quid arguendum est in futura: in qua nulla: nec minima erunt tormenta. An non secundum philosophum primo de generatione et corruptione. et coram primo philosophorum. Substantia ceteris paribus. melior est quolibet accidente. Si igitur propter accidentales delectationes quae datur in hoc mundo: rationalis anima delectationes infinitorum mundorum tanto quod centum super eminent: quid queso credis anima est habitura: quando ipsam substantiam et divinam essentiam a qua omnis accidentalis delectatio egreditur libere possidebit? An non maior invenietur persectio in ipso fonte quam in rivulo? Et est certum quod sic. Hinc est quod Hieronymus in quadam epistola dicit. Si dulciores in hac vita sunt lachry

390

Aur

me penitentia. q̄ simul omnes delicie diui-
tuni: quid queso futurū est in celesti patria in
qua nō lachryme sed radij plene dulcedinis
apparebūt. hec ille. Et Aug. in quodā sermo-
ne. sic ait. Tanta est dulcedo future glorie: q̄
si vna gutta in infernū deflueret: totam dā-
natorū amaritudinē dulcoraret. hec ille. Adic-
replicare potes si vis exemplū beati p̄ris nō
stri. Fr̄. iacobi: de delectatiōe quā habuit ex me-
lodia citare: qd̄ exemplū habes in hoc qua
dragesimali. in primo sermone in fine partē
principalis. Liber equo tāta erit in celesti pa-
tria delectatio sic seipsam vincētis precamo-
re et dare. D̄ dulcedo inenarrabilis. o delecta-
tio inextimabilis. o felicitas immēsa. o beati-
tudo pfunda. o merces inenarrabilis eterne
patrie. Quis te hūana lingua exp̄mere possit
qui se omnes passionēs suas in hac vita nō
superabit et vincet: ex quo mercedem suscipi-
et omni lingue inenarrabile. C̄ Quarto et-
iam probo ratione obiectionis: q̄. s. anima se
vincens et superans: inextimabile gloriā est
habitura. Fundamentū rationis ponit p̄bus
secūdo de anima. et. io. Ethicor. di. A propo-
sibito potētia simpliciter recipit suā perfe-
ctionē: patet hec regula. Cum enī obiectum
visus sit color: seu corpus coloratū. prout dīc-
p̄bus secūdo de anima. certū est q̄ si aū ocu-
los poneret omnes melodias: sonos: et can-
tus diuersorū instrumentorū: nunq̄ quiesce-
ret eorum appetitus. et ratio est: quia propriū
obiectū nō habet. Econtra vero si eis pre-
ponas pulcherrimā figurā: seu imaginē: vel
speciem alicuius mulieris formosę: seu adole-
scentis: utiq̄ recipient et hoc maximam de-
lectationem. Per oppositum autem: si pre-
ponas auribus omnē pulchritudinem mu-
licum: nullam propter hoc delectationē sus-
cipiēt. Qd̄ si eis ante ponas melodias di-
uersorū instrumentorū: summe quiescent
et delectabūt in illo sono et cantu. Simi-
liter cum obiectum gule sit cibus et potus. si
eis ante ponas pulchritudinem omnīū mu-
lierum: atq̄ imaginē: similiter omnē me-
lodiā instrumentorū: nullam propter hoc
delectationē suscipiēt. Econtra si ante ponas
bonā vernantiā et alia huiusmodi: optimosq̄ ca-
pones: et huiusmodi. contentabit valde et de-
lectabitur in eis. Quo presupposito: peto qd̄
sit simpliciter obiectum immediatū rationa-
lis anime: et certum est fm̄. Ricar. in quarto

distinctione. 4.9. articulo secundo. quest. sexta
et fm̄ Thomam p̄ma secūde. quest. tertia. ar-
ticulo octauo. q̄ est solus deus et creator om-
nū creaturarum. dicente etiam Augustino.
p̄nt recitat magister secūde distinctione p̄ma.
Creauit deus in creaturam rationalem. et
q̄ si deus solus est simpliciter obiectum hu-
mani intellectus. ergo impossibile est: q̄ in-
tellectus ipse possit vnq̄ beatificari in omni-
bus creaturis q̄ sunt et que a deo creari pos-
sent. Sed simpliciter oportet: q̄ beatificetur
in deo tanq̄ in proprio obiecto. Qd̄ confir-
mans Augusti. libro confes. dicit. Fecisti nos
domine ad te et inquietum est cor nostrum
nisi requiescat in te. et idem Augustinus li-
bro decimo de ciuitate dei. Allegans senten-
tiam Plotini philosophi dicit. Tāta delica-
ta est diuina visio totosq̄ amore dignum. q̄
quicquid haberi possit: ea nō habita. faciat
hominē miserum nō beatū. hec ille. Et cō-
firmatur ista rō. clarum est enim q̄ obiectū
intellectus est vniuersale verum: et obiectum
voluntatis vniuersale in quid: nō habet esse
nisi fm̄ q̄ est in anima cuius est obiectum.
Et philosophus primo phisicorū dicit.
Vniuersale fm̄ intellectus est notius parti-
culare vero fm̄ sensus. Vnde dicitur cor. vni-
uersale est dum intelligitur. hec ibi. Et etiam
secūdo de anima dicit. Vniuersalia sunt in
anima: singularia vero extra animā. Qd̄ et-
iam confirmās Thomas p̄ma secūde. que-
stione secūda. articulo vltimo. in corpe que-
stionis. dicit. Sicut obiectum voluntatis si-
ue appetitus humani est duplex. scilz bonū
particulare fm̄ sensum. et vniuersale fm̄ vo-
luntatem. sic duplex est obiectum intellectus
scilz particulare quod consistit in sensu: et
vniuersale qd̄ consistit in intellectu: q̄ est ve-
rum. hec Tho. verbaliter. Adde igitur con-
fesso. q̄ scilz vniuersale bonum est obiectū vo-
luntatis. Certū est q̄ vniuersale se extendit ad
infinita. Sic enī p̄bus p̄mo p̄merenias. vni-
uersale inquit est aptum natum predicari de
pluribus etiam infinita. q̄ si vniuersale se ex-
tendit ad infinita: necesse est ergo illa infini-
ta bona particularia inuenire: et precipue in
ipsa beatitudine. quia ut dicit philosophus
primo phisicorū. Quicquid inquit vni-
uersalia sunt: et necessitate insunt reb⁹. quia
ex veris semper sequitur verum. Hec ibi.
Et ibi dicit. Cognoscēs vniuersale cognosce

Alia rō

particulare in re. Quibus pmissis ex quo ob
iectū voluntatis beatificatiū est vniuersale
bonū. et vniuersale extendit se ad infinita. cō-
cludit necessario q appetitus nunq̄ possit sa-
tiari in creaturā: etiā si eēt q̄si innūerabiles
et ratio est. qz illud esset bonū particulare. neces-
se est igit q̄ satiet in deo: in quo vniuersaliter
sunt oia bona desiderabilia ipso dicēte. Adoi
fi Exod. 33. Ascende ad me in montē et osce-
dam tibi omne bonū. In hoc igit q̄ dicit oē
bonū: includit terminū vniuersalē. q cū in se
infinita bona cōplectatur. ideo ipossibile ē il-
la exprimere. et propterea Boetius beatitudi-
nē diffiniēs eā diffinit sub terminō vniuersa-
li. di. p̄sa scda. 3. li. Aiquet beatitudinē eē sta-
tū oīum bonorū aggregatione pfectū. Quam
insup rationē Bonauē. in. 4. di. 49. p̄firmat
di. Quicqd potest intelligi et cogitari: pōt ap-
peti et desiderari: et q̄quid desiderat totū re-
quiri ad hoc ut hō beatificet. hec Bonauē.
Cui adherens p̄sa. 6. Ethic. dicit. Affirmatio
et negatio sunt in intellectu. et qd intellectus af-
firmat bonū. hoc totum appetitus desiderat.
Quo cōcesso: q oē bonū qd intellectus pōt
intelligere volūtas id vult. et pōt desiderare et
totū id bonū. debet dari anime ut gescat et
contentet. Ecce q intellectus me⁹ vel alteri⁹
potest intelligere mille mundos pulchrioris
istō speciei: quos si volūtas appetit. oportet q
deus ei det ad hoc ut b̄ificet aīam illā. Ecce
q iam habeo mille mūdōs. vltēius dico ut
breuiter loquar q intellectus me⁹ pōt intelli-
gere: quasi innūerabiles mūdōs seu angelos
pfectiores in sua specie his qui mō sunt. qui
bus intellectus: si voluntas mea ipsos appe-
teret. oportet q deus ei det ad hoc ut beatifi-
cet. Clarū est autē: q omnes sancti et scē sciūt
hoc. s. q deus potest creare infinitos mūdōs
et angelos plusq̄ creauit cū sint pfectiores sci-
entia: q̄ etiā omnes theologi p̄ntis vite. quia
ut dicit p̄mo Corinth. 13. Ex parte cognosce-
mus. et tunc vltra q̄ro aut b̄i appetūt et vo-
lunt: q de⁹ det eis tot mūdōs et āgelos quot
desiderari possunt: aut nō volunt: aut si vo-
lunt deus nō det eis. certū est: q sunt in mo-
tu: et p consequēs carent quiete. et sic nō pos-
sunt esse felices cū felicitas. ut dī. 10. Ethico.
Simpliciter consistat in quiete appetit⁹. S3
certē sancti in celesti p̄tia felices sunt. q si fe-
lices sunt: ergo habēt quietē et q̄qd volunt.
Si habent ergo q̄quid volūt: non curant q

deus det eis illos mūdōs et āgelos infinitos
cū habeant aliq̄ bonum: quod maius est q̄
esset bona oīum illoz angeloz: sicut etiā qui
habēt optimū vinū ad bibendū: nō curāt de
aceto. et qui habent panē de frumētō: non cu-
rant de pane milij. et qui habēt salsianos: p̄ni-
ces: coturnices: nō curāt de carne pecoris: seu
porcorū. Ex quib⁹ omnib⁹ accipe corolariū: q
si tot bona debet p̄sona habere: quot intelle-
ctus pōt intelligere: et volūtas velle: et appeti-
tus appetere: ad hoc ut beatificet. clarissimū
est q̄ ipossibile est alicui exprimere id bo-
nū q daturus est deus aīc: passioēs suas in
hac vita vincenti. q si quis diceret. ecce q vo-
luntate cupio esse de⁹: et tū de⁹ mihi hoc non
prestat. r̄ndet p̄sus. 3. Ethic. di. Electio et volū-
tas differunt: qz volūtas est i possibiliū: ut i-
mortalitatis. Electio autē nō: sed tantū corū
que p rationē quis extimat se habere posse
hec p̄sus. Cum igit non cadat sub rationē: q
simplex homo et creatura efficiat deus et cre-
ator: ergo recipe. Quinto deniqz hoc idem
probo ratione resolutionis. Fundamentū ra-
tionis ponit p̄sus. 8. c. Philosophorū. di. Finituz
nullū pōt infinitū cōprehendere: cū in ipsis nō
sit p̄portio. Quo cōcesso: certū est fm Bona.
in. 4. di. 49. et Ric. ibidem. q beatitudo obie-
ctiue est quoddā bonū increatū et infinitum.
q si sic est: p̄cto o grāmaticē seu logice resol-
uas mihi hunc terminū infinitū: et dic qd si-
gnificat. R̄ndebis p̄fecto q infinitū. Idē est
q non finitū. si accipias igit omnes guttas
aque maris: et vellis compare gradibus eter-
ne beatitudinis. certe illa grana. non crūt q̄si
vnū granū. et ratio est: qz nullū finitū cuz ali-
quo infinito proportionatuz est. Similiter si
omnes hoīes mūdi essent abachiste: et a prin-
cipio mundi vsqz nūc semp numeros cōpu-
tassent: dico q nō oēs illi numeri comparōe
graduū felicitatis eterne nō essent vnus nu-
merus. S igit magnuz bonū. o magna felici-
tas. o magna gloria. o magna merces. o de-
niqz magna beatitudo: que nullatenus finiri
potest: et que nullā potest habere cōpationē.
Quis enī pro te habenda. pro te acquirenda
pro te p̄petuo possidenda: nō vincet seipsum
in hac vita: et simul oēs concupiscētiās atqz
passiones inordinatas sue carnis. Et predi-
ctis igitur gntupliciter rationib⁹ clarissime vi-
sum est qualiter magnitudo premiij: et merce-
dis quā deus daturus est aīc hūi victoriā

hunc / q̄
in 5 p̄
p̄p̄it

de passionibus suis nullatenus potest expli-
cari. Tercio et postremo hoc idem probo re-
uelationibus: et prima est Aug. quā idē sanctus
Augustinus recitat in quadam eplā quā scri-
bit ad Cirillum ep̄m Hierosolimitanū. Que
reuelatio ponit etiā in transitu sancti Hiero-
nymī: ubi sic habet. Cum enim semel ipse
Augustinus appeteret scire specialiter et pre-
cise quanta foret gloria et felicitas vnius aie
saluande: cogitauit sup hoc rescribere beato
Hieronymo q tunc erat a remotis: et postq̄
scripsisset in sua cella vel camera salutationē
Ecce q in sua camera apparuit quedam lux
septem vicibus sole splendor: de qua in-
estimabilis odor et mirabilis suauitas egredie-
batur: qua visione perterritus. Augu. nimia de-
bilitate visus deuictus: cecidit prostratus in
terram: qui statim audiuit vocem de illa lu-
ce egredientem sibi q̄ dicentez: o Augustine
frater mi karissime. Noli timere ego sum fi-
lius Hieronymus qui in hac hora in bethleē
carne solutus migraui ad celum. Sed qm̄
scribis ad me que et quāta sit in specie futura
gloria vnius anime: peto a te: nūqd possibile
est q tu numeres omnes stallas celi: qui ait
non. Itē: nūqd possibile est q totum ma-
re in paruo vase concludas. Rndit non. De-
niqz dixit nūqd Augustine possibile est q
totū mundū in vno pugillo restringas seu ac-
cipias: qui etiam respondit non. Tunc igitur
dico: o Augustine q magis possibile tibi est
q numeres omnia sidera celi. q totū mare
in paruo vase concludas: qd qz simul totum
mundum in vno pugillo restringas: qz possi-
bile tibi sit imo cūctis hominibus mundi. q
minimā partem future glorie: que datur so-
li anime virtuose a clemissimo deo exprimē
possis. Excedit enim illa gloria omne sensū
atqz omnem intellectum humane mentis: et
nisi ego expertus essem: pfecto non credidif-
sem. Sed euenit mihi et cunctis per similitu-
dinē: qd contigit regine Sabbe: de qua ha-
betur. 3. Reg. 10. que cum audisset magnalia
de triumphis et sapientia Salomonis: dum
cūctam puenisset: et hec omnia pprijs oculis
prosperisset: inuenit q magnalia Salomōis
erāt quasi vt sic dicam in infinitum maiora
q̄ audisset et credidisset. Noli igitur scribere
Augustine quāta p̄cise sit gloria illa: qm̄ tps
perditiois est: fac bene et studeas operari bo-
num: et in futura vita cōprobabis: sicut et ego

que tibi predicti verissima esse. Quibz dictis
disparuit: et Augustinus resperius maxima
lacrimarū dulcedine: ab inde in postez adhuc
seruentius se habuit in diuinis mādatis: ora-
tione: et caritate. Qua visibili et sensibili reue-
latione apparet: qualiter futura merces que
anime virtuose dat inenarrabilis est. Alias
et quasi similem reuelationē sicut legit ibidez
Augustinus habuit. Qui cum vellet scribere
librum de trinitate dei: in quo etiam magna
lia tractat de sanctorū glia. Ecce q apparuit
ei quidam paruulus infans apud mare cum
coleari in manibus: habēs capillos sup hu-
micos suos quasi crispos et deauratos: q se
quentabat cum coleari ponere de aqua ma-
ris in quodam foramine paruo: qd videns
Augu. et cum interrogans dixit. o filij cur sic
frequentas extrahere aquā de mari: q rñdit
quā eam totam in hoc paruo foramine re-
ponere volo: qd audiens Augu. cepit ridere
de paruuli innocentia: et dixit. o filij nequa qz
hoc possibile est nec tibi nec alicui. Tūc viua
voce ille paruulus dixit: o Augustine facilius
est mihi et possibilis totum hoc mare ma-
gnū in hoc paruo foramine reponere seu cō-
cludere: qz tibi possibile sit vel minimā guttā
seu sintillam future glorie animabus bonis
a deo dande diffinire. Quo dicto statim dispa-
ruit: et tūc cognouit q fuerat dñs Iesus: qui
in formam paruuli inestimabilē sanctorum
gloriam sibi voluerat reuelare. Et predictis
igitur auctoritatibus: rōnibus: atqz reuelatio-
nibus. patet tertia contemplatio de victoria
hominis cōtra mundum: diabolum: et carnem
in qua monstratū est qualiter futura merces
quā anima passionē suas vincens habebit
vtiqz inenarrabilis est. Et per cōsequēs etiā
patet p̄ma nobilitas de qnta excellentia sa-
cratissime fidei: que dicitur nobilitas trium-
phatiua: quē triumphum et inestimabilem
mercedem et gloriam: vobis et mihi concedē
dignetur triumphator mūdi: carnis: atqz dia-
boli: nec non et remunerator omnis humane
victorie: dominus Iesus crucifixus: qui in
vnitate vnius trini et vni viuit et regnat deus
in secula seculorum. Amen.

¶ Sēria quarta post p̄mam dominicā qua-
dragesime iterum qnta excellentia. v3 de no-
bilitate ipsius sanctissime fidei.

Generatio pra

8

uat adultera signū querit et signū non dabit ei nisi signum. Hinc pphe. Scribunt h verba. Matth. 12. c. in euāgelio occurrentis serie. Post sancti euā-

gelij literalē et spiritualē expositionē fidelissimi ciues ex quo ut claruit besterna die declarauit de. 5. excellentia sacratissime fidei. v3 ei9 nobilitatē triumphatiuā: in qua offensus est qualiter sacratissima fides triumphat. victoriam reportat de mūdo: carne: atq3 diabolo. habeo hoc mane et in pñti sermone similiter declarare scđam eius fidei benedictē nobilitatem: valde pfecto vtilem: mirabilem: atq3 delectabilem: cuius declaratio talis erit.

¶ De scđa nobilitate sacratissime fidei: que dicitur extractiua.

¶ Secunda nobilitas sacratissime fidei dicit nobilitas extractiua. Ultra predictam nobilitatē sacratissima fides gaudet hoc pūilegio: q3 ipsa extrahit virtutes suas simpliciter a rebus inuisibilibus: et non ab aliquo sensibili seu visibili obiecto. vnde glo. super verba Pauli. 2. ad corin. 10. c. v3 cō similia destruentes: et oēm altitudinē extollētem se aduersus scientiam dei: et in captiuitatem redigentes oēm intellectū vestrū in obsequiū Christi: sic ait. Magna est dignitas et inextimabilis virtus fidei Christiane: que super oēm humanū sensum captiuare facit sine vlla actuali experientia totum intellectū in obsequium Iesu xpi. h. glo. Et qm multi etiam xpiani taq3 quasi infideles sepius dicunt. o valde dux est certe q3 fidem Christi tenemus: cū Christū non viderimus. Si enī Christum actualiter proprijs oculis viderem9 quēadmodū et apostoli vidisse dicunt: vtiq3 facilliter in eum crederemus. Aduertāt tales profecto q3 sūt filis pfidis iniquis atq3 infidelibus phariseis: qui sicut in hodierno euāgelio habetur: dato q3 eū viderent: nequaq3 credere volebant: sed magis vt crederent signa visibilia fieri de celo postulabāt: et iō dico q3 etiam ipsi apostolis xpm visibiliter cernentibus: ita fuit difficile in xpm credere: et fides habere: sicut et nobis fides de ipso xpo nunc nobis inuisibiliter difficilis apparet: qm fides vt melius apparebit non p̄gredit et aliquo visibili obiecto: sed simplr ex inuisibili. ¶ Pro

huius nobilitatis declaratiōe in forma qōis perit: quō an aliquis habitus fidei possit haberi intelligi seu acquiri simplr per aliquod obiectū sensibile seu visibile: sicut acquiruntur habitus aliarū sciā: seu sicut potentie sensitiue acquirunt obiecta sua. circa quā. q. tria ppono. ¶ Primo rōnabiles oppositionē. Scđo verā cōclusionē. Tercio debitā interruptionem. ¶ Primo ppono circa dictā qōnem rōnalem oppositionē vt sic fm phr. ¶ Oppositā iuxta se opposita magis elucescunt. Et videt pmo ad qōnem ppositam: q3 aliq3 habitus fidei acquiratur ex aliquo visibili obiecto et hoc pmo diuersis argumentis. Certum est enim q3 credere filiū dei incarnatū: et credere ipsum resurrexisse a mortuis: est qdam hitus fidei. Quo p̄supposito: certū est q3 ipse xps Jo. 20. dixit Thomae. Quia vidisti me Thomas ei didisti. Sed cū Thomas v3 habitū fidei habuerit de dño Iesu: quē vidit simul et tenuit: ergo videt q3 simul de eodē cēt et Thomas habitus fidei interior: ab exteriori visione pcedens. ¶ Preterea. p̄me Jo. 1. dicit. Qd viderimus et audiuimus et p̄p̄xim9: et manus nr̄e p̄trectauerūt de verbo vite. quo p̄supposito. si de verbo vite: si p q3 hēbant apli fidē. i. de xpo: et de eodē hēbāt sensibile cognitionē: vt idē q3 pus. v3 q3 hitus fidei aploz a sensibili obiecto erat acq̄sit9. ¶ Preterea cētū ē q3 apli viderūt xpm patientē et in celū ascendē. Quo etiā p̄supposito: certū est q3 xpm fuisse passū et in celū ascendisse: sunt articuli fidei. Si ergo apli hitū fidei et meritū quātū ad hos articulos habuerūt: vt q3 circa idē fuit hit9 fidei et visio exterior. ¶ Preterea apls ille ad corin. 13. ait. Didim9 nūc p speculū in enigmate. et legit ibi de cognitōe fidei. Quo p̄supposito arguit: q3 illud qd credit p dñs videat. ¶ Preterea quibet sensus put dicit Aug. li. de verbis dñi. Disus noiat. S3 cū fides sit de auditis. fm illud Ro. 10. fides ex auditu. pcludit p dñs q3 fides sit de reb9 visis. ¶ Postremo manifestū est q3 brā virgo sensibili expūmento nouit se pcepisse de spū scđo absq3 virili seie: s3 stat q3 pp̄ pceptōz fili dei nihil dēprū ē fidei sue s3 sil in ea p̄stabat cognitio fidei: et cognitio se sensibilibus expūmēti. Et i dictis articulis seu rōibus: vt q3 hit9 fidei sil possit hē: seu acq̄ri ab obiecto sensibili. ¶ Scđo ē p̄bo cē p̄dictaz qōnez suā verā et catholicā cōclusionē: in qua cōclusionē p q̄tuor ondo: q3 obiectū hit9 fidei

nō sit de aliquo visibili obiecto. Primo p
batur auctibus. Secō rōnibus. Tercio di
stinctionib⁹. Quarto pbat figura z exēplo
C. Primo pbat auctibus. v. q. hitus fidei n̄
est de aliquo obiecto apparenti. Mā Greg.
in quadā omelia pascale dicit. Apparētia fidē
nō hnt: neq; ea que vident: sed solū agnitōez
Aug. etiā de fide ad Petrū ait. Fides ē cre
dere qd non vides. z alibi dicit. Fides ē vir
tus qua credunt ea que nō vident. C. Secō
hoc idē pbo triplici rōne. Primo difficul
tatis. Secō rōne euacuabilitatis. Tercio
rōne diuersitatis. C. Primo pbo rōne diffi
cultatis. v. q. hitus fidei nō sit de obiecto vi
sibili. Fundamētū rōnis ponit pbs. 2. ethi. di.
Virtus consistit circa bonū z difficile. z ibidez
dicit. Virt⁹ z ars sunt circa difficilia. Duo
presupposito: certū est q. credere qd nō videt
oculis exteriorib⁹ hoc est facile z necessariū:
z p. n̄is vbi nulla est difficultas ibi nulla est
virtus. Nam s̄m Thomā in quolibet tri
plex est potentia. Quedā est que cogit a sub
iecto sicut potentia sensitue corporis: que co
gunt a subiecto aīe ad faciendū oē q. volun
tas vult. Quedā ē potētia q. cogit ab obiecto
sicut potentia intellectua: que cogit a suo ob
iecto: q. est ver⁹. vñ cū pponit intellectui aliq
veritas: v. puta oē totū est maius sua parte:
seu oē qd mouet: ab alio mouet: statim intel
lectus cogit credere veritatē illā. Quedā de
niq; est potentia que nō cogit ab obiecto nec
subiecto. hec est voluntas: q. si pponit ei ali
qd albi: pōt voluntas dicere q. est nigrum.
His premissis claz est: q. si fides sit de ob
iecto viso: cū in hoc nihil sit difficultatis: imo
cū in hoc sit quedā coactio z necessitas ad id
credendū: pfecto talis fides que assentit volū
taria nequaquā erit virtus: z per n̄is non erit
deo grata: nec ppo subiecto meritoria: dicēte
Marcello papa. 20. q. i. callud. Satis inquit i
utile est: vt coacta seruitia dño prestet. Et. 25.
q. 6. c. Jam vero. s. ex bis. dī. Ad bonū qsq;
inutilr cogit: cū de aspnaet coacta seruitia. vñ
cū apls corinthios ad bonum hortaret. ait. 2.
cor. 9. Vnusq; p. put destinauit in corde suo
non ex tristitia: aut ex necessitate. Aylarē. n.
datorē diligit deus. vñ daf. intelligi: q. g in
uitus dat: aut bonū facit: z rē z meritū pdit.
Pder oppositū vero: ex quo act⁹ fidei siue cre
dendi s̄m q. ad veritatē est qd difficillimū: z
simp̄r voluntariū. cludat p. n̄is nēcio: q. si

des sit virt⁹: z p. n̄is nō videt q. aliqd possit
esse oppositum seu obiectū ipsius hitus fidei.
C. Secō hoc idē pbo rōne euacuabilitatis.
Fundamētū rōnis ponit Aug. in lib. de fide
ad Petrū di. Visio p̄re euacuat fidē z me
ritū eius: ppter manifestationē credite veri
tatis. h̄ ille. Quo p̄supposito: certū est q. visio
corporalis xp̄i: ita manifestat eius humanita
tē: sicut visio i patriā eius diuinitatē. q. si sic
est: s̄ sicut fides diuinitatis nō pōt esse circa
visum visione glōsa. sic vñ q. fides hūanitatē
non potest esse circa visum visione sensitua.
vel corporali. C. Tercio hoc idē pbo rōne di
uersitatis: z forma istā rōnez iuxta regulam
Arist. in. 2. topi. p. locū a diuisione sic. Tertū ē
enī q. ois hitus intellectualis: aut est scialis:
aut est opinatiuus. aut adhesiu⁹. Quo p̄cesso
claz est: q. hitus fidei nō est scientific⁹: cū hit⁹
scientific⁹ s̄m p̄m. i. p̄ste. 2. 6. ethi. sit p. de
monstrationē acq̄sit⁹: z talis hitus meritum
nō h̄ret in fide. dicēte Greg. i quadā omel.
Fides nō h̄z meritū: cui humana rō p̄bet ex
perimētū. Nec etiā fides est hitus opinatiuus
q. opinio s̄m p̄m nō est sine dubitationē. Ep̄
Fides ē sine vlla dubitationē assentire. p. n̄is
igit cludat q. fides ē hitus adhesiu⁹. S̄z sic
adherere nō est aliud q̄ intellectū alicui veri
tati non vise nec cognite assentire. Igit fides
nequaquā p̄cedit ab aliquo sensibili obiecto.
Ex p̄dictis igit trib⁹ rōnib⁹ p̄z quat⁹ sanctis
fima fides p̄ oēm nāz simplr c̄bit veritates
suas ab obiecto insensibili z inuisibili: z nō vi
sibili vel sensituo. C. Tercio hoc idē pbo di
stinctionib⁹. p̄ma distinctio ē Bona. i. 3. di. 24.
ar. 2. q. 1. an cor. q. di. Lū q̄rit an fides sit de ali
quo sensibili obiecto. R̄ndeō q. qdā sūt que
subiiciunt sensui exteriori simplr: z illa vidē
est clare z p̄fecte cogitē. z circa talia nō p̄t fil
z sel esse hit⁹ siue cognitio fidei cū visioe exte
riori: p. eo q. visio siue cognitio illa: excludit
oēm cognitionē enigmaticā. Quedā sūt q. sic
subiacēt sensui s̄m aliq. i. sui: vt s̄m aliqd sui
lateat sensui ipm. z circa talia bñ pōt fil z sel
esse visio s̄m vñ: z credulitas fidei s̄m aliō.
Visio igit est s̄m id: s̄m q. patent res: credu
litas aut fidei est s̄z id s̄m q. latet: z hoc mō
in xp̄o erat: q. corporaliter apls z c̄r iudeis ap
parebat s̄m sensus. s̄m aut diuinā nām oīo
sensui eorum latebat. Et eadem persona et
ipostasis s̄m diuersas naturas simul erat vñ
sui cognita z incognita: z fil poterat esse visa

Sermo.

et credita: et id est satis facile intelligere si quis attendat: quoniam circa idem potest esse certitudo et dubitatio secundum diuersas naves: et diuersos respectus: et diuersas condiciones. Esto enim quod habet spiritus coram oculis meis: et si visu cognoscam ipsum esse hominem: nunquam cognoscam tamen per visum ipsum esse filium dei. Et ideo sicut obiectus est occultus: oportet quod sit aliter habitus ad hoc ut cognoscam ipsum esse deum: et hoc est quod dominus dicit. **P**etרו quando respondit: tu es christus filius dei viui. Caro ait et sanguis non reuelauit tibi: sed pater meus qui est in celis. Concedit igitur quod fides et visio possunt esse circa unum et eundem quodvis non secundum idem. hoc Bonauentura verbaliter. Et hac igitur distinctione: patet quod habitus fidei nequaquam acquiritur ab aliquo visibili obiecto: sed solum ab inuisibili. **T**ercio etiam distinctionem ponit Thomas 2.2. q. 1. ar. 4. dicens. Num querit an obiectum fidei sit aliquid visum et naturale. **R**espondeo dicendum quod fides importat ad sensum intellectus ad id quod creditur: exempli gratia. Dicis mihi papa est romae. Ego autem qui non vidi cum adhibeo assensum per fidem: quod papa sit romae. Sed cum dicit Thomas assensus intellectus. Nota quod intellectus dupliciter accipitur. **P**rimo per potentiam aie apta nata intelligere: et sic dicitur intellectus potentia. Secundo accipitur per habitum quandam primorum principiorum: ut videlicet cum intelligitur entia maxima: et manifestissima: ut potest. **A**detha. et primo de aia. de quolibet ente dicitur esse vel non esse. de quolibet ente est affirmatio vel negatio. ut exempli gratia dicitur de lapide existente. dicitur esse lapis et non homo. secunda maxima de nullo dicitur idem esse et non esse. quia impossibile est quod aliquid sit et non sit: sunt alie maxime minus cotes ut in philosophia: omne totum est maior sua parte. Sunt tertio alie minus cotes: ut his prepositis venio nunc ad hanc intellectus minus cotes. videlicet omne animal rationale est disciplinabile: tu es animal rationale: ergo. et cetera. Et sequitur ibi Thomas ad litteram. Alicui rei intellectus dupliciter assentit. Uno modo: quod ad hoc mouetur ab ipso obiecto: quod est nihil per seipsum cognitum: sicut patet in primis principijs. quorum est intellectus. sicut ut supra dictum est: nihil est per aliud cognitum. sicut patet de conclusionibus. quarum est scientia. Alio modo assentit intellectus alicui rei: non quia sufficienter mouetur ab obiecto. proprio: sed per quandam electionem voluntarie declinans in unam partem magis quam in aliam. Et si hoc sit cum dubi-

tatione et formidine alterius partis erit opinio. Si autem cum certitudine sit absque tali formidine erit fides. Illa autem videri dicuntur quod per seipsa mouetur intellectum nostrum vel sensum ad sui cognitionem vel visionem. **N**am intellectus dicitur videre: cum intelligit: sicut oculus respectu nobilitatis sue dicitur gustare. Unde dices: vide quem saporis habeat cibus iste: inde ex nobilitate sua extrahit ad se famam et non virtutem vel veritatem aliarum potentiarum. Ideo philosophus secundo de anima incipit tractare de visu tanquam de nobiliori potentia. Unde propter hoc omnia manifestum est: quod nec fides nec opinio potest esse de rebus visis: aut secundum sensum: aut secundum intellectum. hoc Thomas verbaliter. Ex hac igitur distinctione et cum precedenti: patet quod habitus fidei nequaquam est de aliquo obiecto naturali et visibili sensibili: sed simpliciter supernaturali et inuisibili: et in hoc apparet magna nobilitas sanctissime fidei. **Q**uarto denique proba hoc idem unica figura vel similitudine. Secundum enim fulgentium antiqui de pingebant fidem sicut ceteras virtutes. Depingebant autem fidem vultu obscuram et quasi velatam: circa spatulas et pectus nudam laureo coronatam. Sceptrum in manibus tenentem. Sub pedibus duas vulpas habentem: et in gestu maximam habebat constantiam. Quam figuram quidam pariensis exponit. **S**cholasticus dicit quod fides est obscura vultu: quoniam de articulis et credibilibus non habet noticiam: sed omnia videt per speculum in enigmate. dicit quod est nuda circa spatulas et pectus: et significat quod fides predicata: non debet palliari per parabolas et enigmata: seu per verba obscura et dissona: ut heretici faciunt: sed clare et nude tradi. **I**terum dicit quod laureo coronatur. Et significat quod fides habet victoriam contra inimicos fidei christianorum: et contra dyabolum: mundum: et carnem. nam victores antiquitus laureo coronabantur. Ideo de martyribus cantat ecclesia. Laureis ditantur boni fulgidis. **I**terum dicit quod sceptrum in manibus tenet: quia regina et impatrix est immo filia eterni regis: et habet deum pro obiecto: cui tanquam sceptro appodiat: quod est signum firmitatis: quod si deus debet esse firma sine vacillatione et nihil hesitans: sicut dicitur Iacobi primo. **Iterum dicit quod habet vulpeculas sub pedibus eius: per quas significans heretici quos vera fides subicit: et pedibus calcatur. **I**terum dicit quod in gestu ostendit constantiam: quod significat quod fides nunquam deficit usque ad finem seculi: per eo quod habet firmam**

adhesionē circa obiectū veritatis ierare. Ex
qua ē figura p3: q hitus fidei simplr pcedit
ab obiecto obscuro z velato. i. ab obiecto mul
sibili z nō sensibili. ¶ Quinto deniqz probō
unico exēplo latronis cū xpō a parte dextra
crucifixi. s. q fides cēbit veritatē de obiecto nō
visibili: z non sensibili. Mā latro iste lz vidēt
oculis xpm sū cū eo crucifixū: tū adorauit cū
pro vero deo: qz aliud videbat: z aliud crede
bat. Vñ Luc. 23. dī. Vñ aut de his q pēde
bant. latronibz blasphemabat cū dī. Si tu xps
es saluū fac te metipsum z nos. Rñdēs autē
alter ierapabat cū dīcēs. Meqz tu times deū
q i cadē dānatōe es: z nos qdē digna facti re
cipimz. h vero nihil mali gessit: z dicebat ad
Jeum. Dñe memēto mei dū veneris in re
gnū tuū: z dixit illi Iesus. Amē dico tibi: ho
die mecum eris i paradiso. h ibi. sup qbz verbis
demonstrās Jo. crisostomz: q latro lz videret
xpm morientē: fidē tū hēbat q deo verz esset
dicit. Admirāda regis mīa: nullū aū latro
nē iuenies tā cito paradisi repromissionē ine
nisse. Non Abrahā Isaac Jacob. nō Moysē
nō pphas: nō aplos. Sz aū oēs iuenies la
tronē intrare. Cur g latroni poti qz talibz vi
ris hoc dñs repromisit? Certe n hoc sū rōis
intuitu actū fuit. Mā crediderūt qdē illi: sed
mō diuerso dñm glie: sicut possibile fuit itue
tes. Iste aut saluatore nō sup tronū regalem
adorauit: nō in tēplo: nō loquētē de celis: nō
p angelos disparētē: sz cū se z alio latrone so
ciatū vidit in romēto: z p fidē tāqz si esset in
glia adorauit: vidit in cruce: z rogat tāqz sedere
in celis: vidit dēnatū ad mortē: z adorauit sic
dñm suū. Admiranda latronis pfectio: qui
nouerūt legē z pphas eum crucifixerūt: z tu
ignar? horz adoras crucifixū. h ille. Ecce igit
o fidelis aia hui? latronis virtutē maximāz:
q licet xpm videret morientē: tū p fidē veluti
deū vōz adorabat: z q maius est mortē quā
pro peccatis sustinebat: amē xpi i corde suo
pncipaliter suscipiebat. Et qm multi plerūqz
mirāt dicētes. Sz qz virtutē habuit ille latro
q cū cēt plen? ptiō: qz tū qm ad vnicū verbum
ipm est pfectus: gām suā: z paradisu pme
ruit. his ego rñdeo: qz iō xps ei petā remisit z
gām dedit: qm septē virtutes in eo vigeat z
clare cē pferat. pma igit virt? latronis i
cruce cū xpo pndēns: fuit fides maria. Mā
tpe crucifixionis xpi excepta sola virgine: z p
ter istū latronē null? in toto mūdo fuit q tūc

fidē in xpo hret. q. s. cēt verus de? z hō: nec ēt
ipm apostoli: g passionis tpe oēs pctō infideli
tati deliquerūt. Sz pbat auctas xpi Adat.
26. di. Dēa qdē vos scādālū patiemini i hac
nocte i me. sz scādālū est peccatū infidelitatis
qd p3 et opposito p illō Adat. 21. Vcat? q nō
fuerit scandalizat? i me. Idē idē asserit glo.
sup illud Jo. 14. Vt cu3 factū fuerit creditis
ait. In apostolis nulla fides remāsit i passio
ne dñi. Idē idē testat Aug. 20. de ci. dei. c. 30
Discipuli inqz xpi: spem oēm amiserūt i pas
sione xpi: quā i eo hē cepant. h ille. Idē idē
asserit Grego. 14. mora. di. Apostoli fugerūt
qm mulieres fletuerūt: z tpe passiois: z postea
log de xpo poterāt: sz p fidē z opatōez bonā
fiduciā nō hēbant. Et. 2. amor. al. c. 43. c. 12.
ait. Apostoli tpe passionis xpm negauerunt:
z vitā fidei in eis carnalis amor extirperat.
h ibi. Idē apparuit i pietro ceteris oibus
fernētiorē: q ter xpm dñi cē negauit. Et sūf
de apostolis alijs patuit: z post resurrectōez
Et si dicere de Magdalena. patuit ēt q n
hūit fidez pfectā: pp qd Jo. 20. di. ci xps post
resurrectionē. Moli me tangere: nūdū. si cor
de tuo ascēdi ad patrē meū. i. vt deū me cre
das: pmi meo eqle p oia. Et qb? colligit q in
negatōe passiui dñi fuit triplex grad? p
mus q oēs fugerūt. Scdus q aliq cordis
vigore assumpto cū secuti sunt. Terti? q co
mortuo oēs increduli fuerant. In pmo 2. 3.
gradu fuerūt oēs apli. sz i scdo Jo. pti? et
mulieres. Et sic appet q fides catholica fir
ma et itēgra in eis nō pmāsit: sz pmāserit i
tegra in brā virgine. put dicit Alex. de alē i
3. pte. j. q. 85. Dis pmissis dico: q latro tunc
tpis supauit in virtute fidei oēs hoies mūdi
z ēt iplos aplos: q vt diti tūc nullā hēbāt in
xpo fidē: vel si hēbant nō erat fides vera: q
hēbāt fidē cū dubitatōe. latro aut dubitauit
nihil de fide xpi: sed credidit firmiter cū esse
deū z hoies: sz crucifit? cēt z moreret. ¶ Se
cūda vir? latronis fuit spes: qz ceteris oibz q
erāt in mūdo amittentibz spē. s. qz nullus ha
bebat spē tūc tpis saluari: z intrare paradisu
ex merito mortis z passionis xpi. sola virgo
cū ipso latrone habuerūt in xpo tpe mortis
sue spēz firmissimā: z indubitable: qz ex solo
merito passionis eius: paradisi gaudia possi
derēt: ideo nō fuit parua virtus latronis: qui
vidēs mori xpm veluti latronē: collocauit in
eo oēm spem sue salutis: cū tū sic sperare cēt

Sermo

contra omnem naturam latronis. **T**ertia virtus latronis fuit charitas duplex: nam ex cepta virgine Maria: nullus in toto mundo habuit tpe passionis Christi amorē et caritatem ad ipm Christū: nā remota fide que est fundamētū amoris et caritatis ad ipm xpm per pns remouetur ab ipso tpo ois amor et caritas. vt habet. 1. q. 1. c. cū Paul. iō vt supra dñm est: cū tpe passionis xpi nullus pter virginem gloriosam et latronē hñet fidē. pcludit q. etiā nullus tunc tps habebat amorē et caritatem ad Christū. Latro autē dupliciter Christū tūc amauit. p̄mum enī amorē ostendit ad Christū habuisse: cū in eius morte daret q. ab oibus negat. et: purus homo trade retur: ipse tñ nimio seruois et caritatis zelo succensus: cū fuisse deū et hominē: indubitabili fide credebat et cōfitebat. Scdm amorē tunc habuit latro ad Christū: q. et si crucifixeret pro suis sceleribus: tñ quātum ad voluntatem ipse in corde suo sponte sibi amorē xpi illam crucifixionē eligebat. **Q**uarta virtus huius latronis fuit fortitudo maxima. Nam q̄uis i penis existeret. tamē dicebat Luc. 23. Nos qdē iuste: nam digna factis recipim⁹ vbi glo. ait. Maiora tormenta etiā tunc passus fuisset. p xpo latro ille si qd ei inferre voluisset: q̄ illa que gerebat. **Q**uinta virtus latronis fuit iustitia: quia. p̄mū et caritate redarguēs ait. Neq. tu times deū: vbi glo. ait. Ideo sociū redarguebat. quia male de Christo credebat: et sic duo fecit: quia sociū ex iustitia reprobēdebat: et ex caritate ei⁹ salutem querebat. h glo. **S**exta virtus latronis fuit temperantia: q. temperate petijt simpliciter dicens. Ademento mei: vnde nō audebat confusione specificē petere grām dei nec remissionē peccatorū: nec gloriā paradisi: q. ex humilitate se nō videbat hoc meruisse: contrariū faciunt multi peccatores superbi pro eo q. imitant in sua oratione superbū phariseū: qui Luc. 18. dicebat. Deus grās tibi ago: quia non sum sicut ceteri hominū etc. Et ideo quia latro iste temperate ex sua humilitate petijt: exēplo publicani. ideo sine mō et sine mensura meruit: et grās dei: et paradisi gloriā possidere. **S**eptima deniq. virtus huius latronis fuit prudentia maxima: quia non petijt inutilia: vt diuitias tpales: honores: dignitates: et similia. Sed dixit memēto scz peccatoris. ppter bas igit septem virtu-

tes maximas: quas Christus in isto latrone esse conspexit: volēs sibi reddere vices equales dixit sibi septem verba: septem adiōes et prerogatiuas habentia: p̄mum verbum fuit necessitatis: cum dixit. Amen. nam tñ valet dicere amen s̄m docto. quantum dicere: vel iurare in veritate. ideo iurauit dñs q. daret sibi paradisum. Scdm verbū fuit pietatis cum subiunxit dico. sego qui ex pietate tecū loquor: et pietate te recipere volo. Tertiū verbum fuit charitatis: cū dixit tibi. In magno peccatori: quia v3 magnus peccator extitisti. Quartū verbum fuit breuitatis: cum dixit hodie: non dixit cras: nec hinc ad annum seu hinc ad. 5. milia sexcentos annos: quēadmodum fecit p̄mis parentibus: et nōnullis alijs patribus veteris testamenti: quos nō prius permisit in celum ascendere: donec ipse cū latrone ascendē. Quintū verbum fuit societatis: cū dixit mecum: in quo ostenditur magnitudo p̄mij huius latronis: quē apd se collocare dignus est. Sextum verbū fuit firmitatis: cū dixit eris: quasi diceret nō dubites in aliquo. Septimū deniq. verbum fuit iocunditatis: cū dixit in paradiso: que non est aliud q̄ visio diuine essentie: in quo ois iocūditas habet: et quā imediate cōcessit videre latroni: dum eius aia a corpore egressa ē. Ecce q. Christus septem sp̄ales prerogatiuas latroni dedit septem virtutibus eius corespondentes: et ideo non est mirū hic latro tā mirabiliter saluatus est: ex quo vt predicti tā maximam fidem habuit: q. l3 vidēt Christū s̄m carnem vere mori: tñ firmiter credebat et cōfitebat eum etiā esse v̄x deum. Et ex predictis igit auctoritatibus: rōnibus: distinctionibus: figura: vel similitudine: et exēplo. p3 qualiter habet⁹ fidei nō est de aliquo visibili obiecto: s3 simplr de inuisibili: et p. p̄ns ē p3 scda conclusio nre qōnis. v3 sua vera et catholica r̄sio. **T**ertio etiā ppono circa p̄dictam qōnē suā debitā interruptionē: in qua conclusionē demonstrata imediate veritate: q. hñt. f. fidei nō est de obiecto visibili. facile erit p̄dcē qōnis p̄mā cōclusionē interrūpere. Ad p̄mū igit argumētū v3. q. Thomas ap̄lus vidit et credidit etc. Rñdit Bonauē. in. 3. di. 24. ar. 1. q. 1. in solu. j. argumenti. Et etiā Tho. 2. 2. q. j. art. 4. in solu. j. argumenti. q. Tho. ali⁹ vidit et aliud credidit: boiez vidit: et deū credens cōfessus est: cū dixit dñs me⁹: et deus me⁹. Ad

scdm aut̃ tertiū argumentū: v3 de visione
ap̃lōz. r̃ndit Bonauen. vbi supra q̃ ēt ip̃i ali
ud videbāt: t̃ aliō credebāt. Ad quartū aut̃
argumentū apl̃i: v3 videm̃ nūc p̃ speculū zc.
R̃ndit Tho. vbi supra i solu. scd̃i argu. di. q̃
ea q̃ sub sunt fidei dupl̃r p̃siderari p̃nt. Vno
mō inspeciali: t̃ sic non p̃nt esse simul ṽsa t̃
credita. Alio mō i gnālī. s̃ sub cōi rōne credi
bil̃: t̃ sic sunt ṽsa ab eo q̃ credit. nō. n. credēt
ga nisi vidēt ea esse credenda: vel pp̃ euiden
tiā signoz: ṽ pp̃ aliqd̃ hmōi. Ad q̃ntū vero
argumentū q̃ fides est de auditis: q̃ de sensi
bili obiecto. R̃ndit Tho. vbi supra i solutioe
quarti argumenti di. q̃ audit̃ est verbox̃ si
gnificantū ea q̃ sunt fidei: nō aut̃ est ipsarūz
rex de qb̃ est fides: t̃ sic non o3 ṽt hmōi res
sint ṽis in se. Ad sextū deniqz t̃ vltimū ar
gumentū: v3 q̃ virgo sensibili exp̃imento no
uit se p̃cepisse de ip̃a scd̃i. R̃ndit Bona. in. 3.
di. 24. ar. 2. q. 1. in fine corporis. q. di. verbalr.
Quāuis igr̃ br̃a virgo certitudinali exp̃ientia
scierit se p̃cepisse sine virili semine: t̃ se p̃ce
pisse p̃sonā verbi: nouit mediantē fide: vnde
sicut in ceteris articulis ip̃icat semper aliqd̃
diuinum t̃ inuisibile: sic fuit in virginis con
ceptioe: t̃ iō corporalis visio seu sensibilis cō
ceptio: fidē ab ea nō excludit. h̃ Bona. Ex p̃
fata igr̃ argumentoz̃ interruptioe: simul cū
tota scd̃a cōclusionē euidensissime p3: q̃l̃r bit̃
fidei nō est de nālī seu visibili obiecto: quēad
modū sunt hitus aliaz̃ sciaz̃: s̃ est simplr̃ de
inuisibili t̃ sup̃nālī. t̃ iō in hoc appet̃ magna
t̃ mira fidei excellentia: q̃ mediātē libera vo
lūtate: adeo cogit t̃ captiuat hūanū intellectūz
q̃ etiā firmiter credit oia illa q̃ sunt supra cō
ditionē sue nature. Q̃ igr̃ fides sup̃nālī. Q̃
fides ineffabilis. Q̃ fides sup̃pōem nāz̃ admi
rabilis. vere magis ē dignitas tua nobilitas
t̃ excellentia: imo magna est laus tua: honor
t̃ gloria in p̃spectu diuine maiestatis: q̃ etiāz̃
simpliciter pp̃ amorē oipotēci dei sic p̃ oēs
nām subicis ip̃i deo hūanū intellectū. p̃ nō
igr̃ p3 etiā ex p̃dictis scd̃a nobilitas. de. 5. ex
telligentia sacratissime fidei: quā nobilitatē: v3
q̃ simpliciter credam̃ credēda: t̃ sine aliquo
visibili obiecto: mibi t̃ vobis p̃cedē dignetur
diuina maiestas t̃ visibilis: in p̃nti per grām
t̃ in futuro p̃ gloriā. Amen.

¶ Seria gnta post dñicaz̃ p̃mā q̃dragesime

itez de gnta excellentia: v3 de nobilitate ip̃sē
sacratissime fidei.

Alier magna

m est fides tua fiat tibi sicut vis
scribunt h̃ verba Adat. 15. t̃ in
euāgelio occurrent̃ seric. Ip̃s
l̃rālē t̃ sp̃uālē sacri euāgelij ex
positionē p̃cordialissimi ciues: ex quo ṽt cla
ruit p̃cedenti seria vidistis declaratiōez̃ scd̃e
nobilitatē de. 5. excellētia sacratissime fidei: q̃
ṽtiqz̃ deā fuit nobilitas extratiua: i q̃ mōstra
tū ē q̃liter fides ip̃a b̃ndicta: simpliciter cōbit
veritatē suā ab inuisibili obiecto. h̃eo nūc in
p̃nti sermone sp̃aliter declarare: triplicē ip̃s
sanctissime fidei nobilitatē: q̃ in aurib̃ diuinis
valde p̃fecto ṽtilis t̃ recreatiua: atqz̃ mirabi
lis apparebit. Cuius ṽtiqz̃ tertie nobilitatis
declaratio talis erit.
¶ De tertia nobilitate sacratissime fidei quē
dicitur potestatiua.

¶ Tertia insuper nobilitas sacratissi
me fidei dicitur nobilitas potesta
tiua. ṽltra p̃dictas nobilitates: fidel
sacratissima hoc p̃uilegio singulariter gau
det: q̃ ipsa v3 tante est potentie: tanteqz̃ forti
tudinis: q̃ potest per se plus q̃z̃ simul possit
tota natura: seu q̃z̃ possit virt̃ t̃ fortitudo to
tius nature: t̃ quāuis in multis fides sit poten
tior tota natura: tamen p̃cipue i triplici po
testate eam excedit. ¶ Primo in potestate cō
iunctionis. Scd̃o in potestate transmuta
tionis. Tercio in potestate diuersificatio
nis.

¶ Qualiter fides excedit potentiam totius
nature in tribus: t̃ primo in potestate con
iunctionis.

¶ Primo igitur dico q̃ fides sanctissi
ma excedit totam virtutem seu forti
tudinem naturę: in potestate coniu
ctionis: v3 diuine nature cum humana. Q̃
natura potentissima: magna p̃fecto est for
titudo tua: t̃ super omnem potentiam oium
dominorum mundi: nec non etiam super po
tentiam totius generis humani. Nam ex
p̃erientia teste tota simul humana potentia
non posset facere: seu generare: solum granū
frumenti vel milei: nec insuper de vno grano
facere centum. tu vero fortissima atqz̃ poten
tissima natura: non tm̃ es generatiua vnus

grati: sed etiam simul omnium naturalium rerum: reputa fructuum: omnium animarum: omnium piscium: et volucrum: et simul omnium hominum: loquor de corporibus non de animabus. **Mā** et si per simul cum me prebeat materia semis ad hoc ut ex homine generet hominem: ipsa non est formativa omnium simul membrorum: ex illa materia descendentiū. dicere pho. 2. **Phisicor.** Sol et homo generat homines: homo dicitur generare in quantum magis prebet: sed istud generare est improprie dictum. **Sz** virtus solis seu non dicitur proprie generativa: non tamen homini corporis: sed in super omnium ceterorum. Et quia omnia simul inferiora generant: per potentiam et virtutem: atque fortitudinem ipsius non. Audi pho. li. 2. de generatione et corruptione. De generationis inquit et corruptionis causa omnium rex est obliquus motus solis: et presentie vel absentie inclinatio: et in li. xi. de animalibus ait. **Mā** est sicut motor et plemētū omnium naturalium rerum. Et et. 13. de animalibus dicit. **Mā** est generativa omnium rerum inferiorum: non dat membrum inconuenientiam: nisi in animalibus indigetibus: ut puta aculeum vngues et cornua. Et in super. 14. de animalibus dicit. **Mā** non tamen vivit in generatione rerum necessariis: sed etiam quibusdam superfluis ad ornamentum ipsarum: ut puta barba et huiusmodi. ex quibus auctoritatibus patet: quod virtus et fortitudo non per se perit. quod non sunt tota rationalis et humana natura. **Sz** o fortissima et potentissima natura: dic mihi quod licet predicta possis: nunquid tamen potes eris: quod mediante virtute et fortitudine tua: creator ipsi non coniungat humane creature: et de ipse in una persona cum homine uniat. **Princeps** in declaratione tuorum operum naturalium **Aresto.** ruidet alta voce. Non non non: et hoc ratione preteritis. **Mā.** 10. **Adetha.** di. Contraria sunt: quod sub eodem genere posita materie a se invicem distat: et eidem susceptibili vicissim nec insunt: nec simul stare se copatiunt: et ibidem ait. **Prima** sunt copabilia: sed quod differunt genere non sunt copabilia nec unibilia. **Ad** 2. firmas **Boetii.** p. 6. 2. li. ait. Neque enim sibi solent unquam adversa sociari. nam enim respuit ut **Prima** quod coniungat: agit itaque cuiusque natura quod proprium est ei: nec **Prima** rex misceat effectibus: sed ultra quod sunt adversa repellit. hec ille. **Quo** presupposito. **v3:** quod opposita simul et semel: cum potentia totius non possunt simul stare. certum est quod plus distat creator a creatura: quod distat duo opposita: pro eo quod omnia opposita concitant in aliquo genere. primo vel remoto. **Sz** deus et creatura nullum genus commune participant: ergo facilius est ipsi non unire aliquod oppo-

sita: quod simul unire divinam naturam cum humana: quod si natura non potest super minorem, ergo non poterit super maiorem. Et et firmat ista ratio per eundem pho. 10. **Adetha.** di. Corruptibile et incorruptibile plus differunt quod genere. **Quo** presupposito: manifestum est quod deus est incorruptibilis. dicere **Platonem** in thimæo. Summus deus infinitus est: non solum loci excludit: sed et non dignitate: et omnimoda immortalitate vel corruptione. **Oppositum** vero est de creatura: quod passibilis est corruptionis. **Mā** corruptio ut ait pho. 5. **Phisicor.** est mutatio de esse in non esse: et quod creatura sit corruptibilis: audi **Platonem** in thimæo dicere. **Sz** dii deorum quorum opes idem est et per: vos opera mea estis dissolubilia quod natura mea tamen voluntate indissolubilia. **Mota** hic: quod per deos deorum intelligit substantias separatas: et corpora celestia: et creaturas rationales: quod de se sunt corruptibilia et mortalia sed sola dei voluntate perpetuant. **Quibus** premissis cum corruptibilia sint quedam prima: et prima non simul stant: concludo quod tota natura non potest facere: quod deus qui est incorruptibilis: simul uniat humane nature corruptibili et mortali. **Adis** omnibus presuppositis: certum est et manifestum quod divina natura simul se uniat et coniungit cum humana: peto ergo nota o fidelis anima et deuota. que fuit illa virtus specialis: cui ineffabili virtute atque potentia: bene due non tam distantes et tam opposite: simul coniungit: et certe clamans **Reverendo.** quod fides: quod fides: quod fides. **Ad** pro triplici auctoritate. et primo auctoritate **Bernardi** in quibusdam sententiis suis di. **Prima** opera per virtutem fidei fecit omnipotentis dei maiestas in assumptione nostre carnis: ita simpliciter mirabilia et mirabiliter singulata: ut talia nec facta sint: nec amplius super terram unquam facienda sunt. **Coniuncta** sunt quippe ad invicem deus et homo: in fide et virgo: fides et cor humanum. hec ille. **Secundo** hoc idem probo auctoritate **Augustini** in li. de virginitate di. **Beatio** fuit **Maria** et potentior preterendo fidem christi: quod concipiendo carnem christi. **Ad** finem perpingas nihil profuisset **Mariæ**: nisi felicius per fidem christi corde quod carne gestasset. hec ille. **Tertio** idem probat auctoritate **Elisabeth** cognate virginis **Mariæ** ipsam virginem **Mariam** de maria fide commendantis atque ei dicentis. **Luce.** i. c. di. **Beata** es que credidisti. i. fide angelo **Abrahæ** dedisti quoniam perficient omnia in te quod dicta sunt tibi a domino. i. per fidem tuam dominus carnem assumeret de te: sicut tibi angelus predixit: ne tamen hoc fidei sicut et nature videretur impossibile. **v3** quod talis unio si-

at diuine nature cū humana: ideo ad solutio
nē rationis in oppositū supraposite. Rūdet
Bonauē. in tertio. di. q. ar. j. q. in solu. vltimi
argumenti. di. ad illud qd obijci. q. maior est
cōuenientia oppositorū q̄ sit dei ad creaturā
z ita p consequēs sint magis vnibilia. dicen
dū q. si z si minor sit cōuenientia propter ali
cuius cōm picipationē: nunq̄ tū ita est cō
uenientia fm possibilitatē: z ordinē vnus ad
alter: q. vnū oppositū nō habet ordinari ad
suū oppositū sicut ad cām z cōplementū: si
cut rōnalis creatura habet ordinari ad deū:
maior tamen est cōuenientia in picipatione
alicui⁹ cōis inter duo opposita: q̄ inter crea
turā z creatorē: cōuenientia autē in picipatio
ne alicui⁹ cōis non facit aliqua esse vnibilia:
nisi sit cōuenientia aliqua fm rōnez inclina
tionis z ordinis sicut p3. Nā magis est ani
ma vnibilis corpori: q̄ sit vna aia vnibilis al
teri. Et sicut nō tenet istud argumentum. Aia
nō pōt alteri aie vniri. ergo nō pōt corpi vniri:
sic istud argumentū non cōcludit. Oppo
sitū nō potest vniri opposito: ergo creatura nō
potest vniri deo. hec Bonauē. Alia autē in
tertia pte summe circa pncipiū rūdet. di. q. q
daz est distātia eēntialis rei ad rē: z hoc mō
est infinita distātia nature diuine ad nāz crea
tā. Alia autē est distātia rei fm esse ordis:
z hec nō est infinita: sicut ē distātia creature
ad creatorē: z fm istā minus distat hō a deo
q̄ alia creatura: q. vltimū corp⁹ in nā est cor
pus humanū: cōicans oī corpe in nā. Sillr vl
tima forma in nā est aial rōnalis: z inde est q
oia alia ordinātur ad hoīem: z ideo est ppin
quior deo: z ita est ei vnibilis tam intuitu bo
nitatis sue: q̄ intuitu humane fidei. hec Ale
xan. p3 ergo ex p̄dictis q̄liter fides scīssima: re
spectu cōiunctionis diuine nē cū hūana: exce
dit in potestate terminos z potentia seu limi
tes totius nature.

**Qualiter secundario fides etiā excedit pote
statē totius nē in p̄ate transmutationis.**

**Secundo insup dico q. fides scīssima
excedit tota virtutē nē in p̄ate trans
mutationis seu trāsubstantiationis.**

**Nā que tā magne es virtutis z potentie:
peto a te. nunqd possis cū tota virtute tua et
potētia vnā substantiā seu vnā speciē reali
ter in alterā cōmutare. certe clamās. p te fili⁹
tu⁹ singularis Aristot. alta voce rūdet q. non.
Nam pmo p̄posterior dicit. Vna spēs nō**

potest esse altera p naturā: z ibidē dicit. Di
uersa genera simul cōiuncta faciūt vnū: non
fm essentia: sed fm picipationem. Et nono
Aldetia. dicit. Duplex est potētia in natura.
scz potētia actiua: z potētia passiua. potentia
actiua habet virtutē trāsmutandi alterz inq̄
tum alterz. potentia vero passiua h3 potentia
trāsmutandi ab altero in q̄m alterz: z p3 re
gula pbi p exemplū. Nā substantia ferri non
potest trāsubstantiari in substantiā ignis: nec
ecōuerso. Sed bñ potest ignis trāsmutare ip
sum ferrū in suā similitudinē: p picipationē sui
caloris z sue rubedinis: his pmissis certū est
q. realiter substantia hostie: z substantia vini
post consecrationē q̄ sit mediātibus quinqz
verbis: cōuertitur in veram substantiā cor
poris: z in verā substantiā carnis xpi. dicente
Ambro. in libro de sacramentis. z ponit de
consecr. dist. 2. c. panis. Idem inq̄ est in altari
vstitatus ante verba sacramentorū: vbi autē
accessit cōsecratio: statim de pane fit caro xpi
hec ibi. Eadem sententia ponit extra de cele.
mis. c. cū marte. §. ex eo. vbi dicit. Credimus
igit q. formā verborū ex quib⁹ fit consecratio
sicut in canone repitur: z a xpo apostoli z ab
ipsis eorū acceperint successores. hec ibi. Alūc
ergo peto que sit illa virtus que sit tante po
tentie tanteqz excellentie: que faciat transmu
tare substantiā panis et vini in verā substan
tiam corporis z sanguinis xpi. quod tota siml
natura facere non pōt. z certe clamās rīdeo
q. est sola fides in mente sacerdotis situata.
q. si diceres. q. verba consecrationis. pcedūt
ex ipsa natura. ergo picipaliter fit talis trā
substantiatio p naturā: z non sicut dicis p fi
dem sacerdotis. Rūdeo hoc esse falsum. imo
si quis diceret millies verba consecrationis
sup hostiā non consecratā sine fide consecrā
di aut intentione: nunq̄ mutaret substantia
panis in substantiā corporis. sed talis trans
substantiatio respicit p prius fidem z intentio
nem sacerdotis: z q. hoc sit verū tripliciter. p
bo. p̄mo auctoritate. Secundo ratione
Tertio distinctione. **Primo probo aucto
ritate Ambrosij in li. de sacramētis di. Ver
ba sacerdotis non mutāt panē in corpus: nec
vinum in sanguinē xpi: sed primū hoc facit fi
des ipsa z intentio sacerdotis: sine qua om
nis talis mutatio prorsus cessaret. Secun
do hoc idem pbo tali ratione. videm⁹ enī q
quādo dñs operat aliquē effectū mediāte in**

Instrumento aiatore: cuius est seruus fm pñm pri-
mo. **I**doliticorū & inanimatorū virtus dñi prin-
cipalius respicit instrumentū animatū q̄ in-
animatū. Sed certū est q̄ in trās substantiatōe
sacerdos se habet sicut instrumentū anima-
tū: verba autē consecrationis sicut instrumen-
tū inanimatū: ergo virtus dñi principaliter
operantis respicit p̄ similitudinē principalē
sacerdotis: & eius fidē q̄ verba. **T**ertio etiā
probo distinctione. q̄ talis trās substantiatio
fit principaliter per fidē: & intentionē sacerdo-
tis: q̄ per verba simpliciter. **M**ā Ricar. in. 4.
dist. 8. ar. 3. q. 3. in corpore. q. dicit ad litteram
Quando plura instrumenta p̄ ordinē se habē-
tia cōcurrunt ad eundē effectū: ut manus et
penna ad scripturā: principalis motoris vir-
tus: principalius respicit illud instrumentū.
quod est sibi p̄pinquius: & mediāte quo ali-
ud instrumentū mouet. vnde virtus scriben-
tis principalius respicit manū q̄ pēnā. Ad
trās substantiationē autē cōcurrunt plura in-
strumenta per ordinē se habentia. s. sacerdos
cum fide & eius verba: quorū sacerdos est pro-
pinquior cū sua intentionē principalē agentis.
s. xpo: quia sibi est similior p̄ intentionē: et
eius representat p̄sonam. Est etiā prolotionis
verborū causa. vnde decedendū est q̄ virtū trās
substantiata: simpli & principalius respicit sa-
cerdotē & ei⁹ intentionē q̄ verba. Et in solu-
tione p̄mi argumēti dicit. q̄ ex pte sacerdotis:
est aliqd: qd est de essentia sacramenti. scilicet
intentio & fides: quia vniūtur ea ex quib⁹ inte-
grat sacramentū. Non enī de rōne totū in-
tegralis sunt p̄tes integrales tñ: sed etiā est
vni⁹ eaz. hec Ricar. **I**psū igit etiā ex p̄missis
qualiter rōne trās mutationis fides sanctissi-
ma excedit in potestate totā virtutē & poten-
tiā ipsius nē: eo q̄ realiter facit vnā substantiā
esse aliā: qd nequaquā ut supra p̄batū est face-
re pōt ipsa nā cum oī sua virtute & potentia.
Igit fides bñdicta: o fides p̄clara: o fides
stupenda supra modū: q̄tra est virtus: q̄tra est
deniq; excellētia tua: que virtutē & poten-
tiā totū nature excellis mirabiliter.

Qualiter tertio fides excedit potētiā totū
nature in p̄tate diuificationis.

Ertio postremo dico: q̄ fides scissi-
ma excedit totā virtutē nē in p̄tate di-
uificationis. v. miraculorū. vltra
enī tam sup̄naturalia opera: q̄ sicut p̄dictū

est: sunt in virtute & potētia fidei: alia q̄dez.
diuersa & quasi innūcrabilia sūt mediāte ip-
sa fide: quorū nullū potest facere tota siml nā
Sz alijs obmissis peto a te o nā an cūz tota
tua potētia atq; omnīū terrestriū possis ceco
seu cecis lumen & visum restituere: & certe cla-
mat princeps ip̄s nē q̄ non. di. in post p̄-
dicamentis. a p̄uatione ad habitū impossi-
bilis est regressus p̄ nām: sed tu o fides scissi-
ma nunqd potes cecis impēdere lumē: & cer-
tū est q̄ sic. Et dimissis alijs exemplis: quasi
infinitis: ad hoc solū vnū hic pono. **M**am si
cut habet in legenda sancti Dionisi ariops-
gate. **L**ū paulus athenis disputaret cū Dio-
nisiō tūc p̄ho eximio sup̄ omnes de fide xpi.
ut cū cōuerteret. **T**ernens Dio. nālis p̄hs q̄
ea q̄ sunt fidei sunt sup̄naturalia: nolebat crede-
re paulo. **A**ccidit autē p̄mittente deo: q̄ qdaz
cecus a natiuitate quē Dio. cognoscebat in-
de transitū faciebat. **T**unc Dio. dicit **I**psau-
lo. Si mediāte tua fide huic ceco visum resti-
tuas: cōfestim ad fidem tuā me conuertā. **L**ū
paulus subridens dicit. **D** Dionisi. hoc facere
minimū est xpiane fidei. sed tamē q̄ hoc pe-
tisti: hoc fides xpi tibi dabit: sed ne forte hoc
alicui sup̄stitioni imputares: dic tu hec verba
E ecce p̄cipio tibi in virtute fidei xpi ut visus
recipias. **Q**ue verba cū dixisset: statū visus re-
cepit cōtra oēs naturā: & cōfestim sine mora
Dioni. ipse visa fidei virtute baptismū a pau-
lo recepit. **H**ic Dionisi. postmodū fuit indiui-
duus **I**psa Pauli discipul⁹ & comes: cui etiā pau-
lus ut fēf̄ reuelauit archana celestia: q̄ in suo
raptu viderat. & ideo ipse Dio. postmodū cō-
pilauit. libz de diuinis noib⁹ & de āgelica hie-
rarchia: q̄ adeo postmodū roborat⁹ fuit in fi-
de. q̄ etiā p̄ ipsa **R**ome tertio miliario ab v-
be: capitis obrūcatione mortē suscepit. **E**t q̄
mirabilis fuit post capitis abscissionē: viden-
tib⁹ oībus paganis caput suū manib⁹ p̄p̄is
p̄ tria miliaria in ciuitate repositauit. **E**cce po-
tētiā o aīa fidelis fidei sanctissime: q̄ cecis lu-
mē impendit: qd tota nā minime facere potest
peto igit a te & scdo o nā potētissima: an per
nām possis facere: q̄ sol a suo nāli cursu des-
stat: & certū est q̄ nō. **M**ā p̄hs p̄mo **I**psū
dicit. **N**ihil agit p̄ seipm. q̄ si faceres cessare
solē a suo motu: certū est q̄ p̄ cōsequēs face-
res cessare etiā ipm tps. **S**z manifestū ē fm
Cōmētatorē. & de generatiōe & cor. q̄ tpa an-
ni circūit vel currūt circulariter p̄pter motū

sol circularē. qd asserēs plato in thimco dicē
 Tps marie distinguūt p motū solis: sed fm
 phm. 4. p dicit. Tps ē passio mor? et pūpue
 mor? celi: et ibidē dicit. Tps ē mēsurā oīuz re
 rū mutabiliū. et ibidē dicit. Tps ē nūerus mo
 tus fm prius et posterius. Unde tps segtur
 morū: qd quod nō cōprehendit motū: nō p
 hendit tps. Qd si sic est. certū est fm Lōmē
 tato. sup. xi. meth. q. sine tpe ipossibile ē ima
 ginari motū: et sine motu ipossibile est cē ge
 nerationē alicui? rei: et id pcludit si nā faciet
 desistere motū solis: faceret p psequēs dēfi
 nere oēm generationē rex nālū: et faceret cē
 oīa generata corrūpe: et sic seipfz destrueret
 et hoc ē q idē phs. 8. p dicit. p dicit. dicens.
 Adotus ē quēdā vita oīb? nā subsistētib?: quo
 remoto nulla nā subsistit. Et. 2. de generatōe
 et cor. dicit. Adot? solis et aliaz planetaz i ob
 liquo circulo: est cā generatōis et corruptōis
 oīum rex. Et pmo Adot? celi est
 prim? oīuz motū: et cā oīuz vīctū: atq; oīuz
 motū inferior: et sic p et p dicit q nā natu
 rata cū oī potētia sua: nō pōt facere q sol de
 sistat a cursu suo. Sz tu o fides scīssima. nun
 qd potes hoc facere: et certū est q sic. Mā Jo
 sue. io. legif. q in virtute fidei Josue pcepit so
 li ut se firmaret in medio celi: donec victoriā
 reportaret de hostib? gabaonit. vñ ibi ad lit
 terā sic dī. Sol p gabaon ne mouearis: et lu
 na p haillon. Steterūtq; sol et luna: donec vl
 cisceret se de inimicis suis. stetit itaq; sol in
 medio celi: et nō cessauit occubere spatū vñ?
 diei. nō fuit aut? et postea: tā lōga dies obediē
 te dñoroci hoīs: et pugnāte dño. p isrl. hec ibi
 3. Die mibi et tertio q nā potētissima an facere
 possis q ignis i corporib? inferiorib? sibi vni
 tis nō immittat calozē suū. Et certū est q non
 di. phs pmo Adot? b. Vñ q dōq; nālū entūz
 vñ nā sibi ppa. Et Lōmētato: super. 9. Ade
 tha. ait. Adanēre nā rei necesse est nālū non
 moueri. vñ q tollit a reb? suam ppetatē: tollit
 ab eis suā nāz. et phs. 7. p dicit. di. Agēs du
 plex ē. vñ nālū: et a pposito. agēs nālū differt
 ab agēte a pposito: q agēs nālū mouet ne
 cessario. vno mō ut ignis calefaciat per se: nō
 autē frigefaciat: agēs vero a pposito mouet sz
 p dicit. mor? Adē quoq; phs. 4. Et bicoz. dicit.
 Qualis vnusq; est talia vult: talia dicit: et
 talia operat. Ex quib? p: q natura nō potest
 facere q ignis mixtus nō calefaciat sibi con
 signa apta calefieri. Sed tu o fides nūquid h

potes facere? Et certū est q sic. Mā sicut le
 git Dani. 3. Cū Nabuchodonosor fecisset sic
 ri statu aureā: ut ab omnib? adoraret conti
 git q tres viri populi israhel. videlz Ananias
 Azarias et Misael statuam adorare nolue
 runt. Tunc rex fecit accendi fornacem: in qua
 illos projicere fecit ut cōburerent. Qui fidez
 in deo israhel habentes: fornacē ingressi sunt
 nec minimā lesionem ab ipso igne pati po
 tuerunt sed deum ibidem in fornace ac si in
 rosario fuissent omnes tres iugiter collauda
 bant. Non potest insup natura facere q ma
 gni montes: per se a proprijs locis remoue
 antur: et ad alia loca contra naturam trans
 ferant. Quod utiq; facere fidei sanctissime
 facilissimū est. dicente domino Adar. decimo
 septimo. Si habueritis inquit tantā fidem si
 cut granum sinapis: et dixeritis huic monti
 transi hinc: transibit: et nihil ipossibile erit vo
 bis. Et Adathei nono dicit. Si potes crede
 re omnia possibilia sunt credenti: que verba
 euangelij. probantur exemplo Alexandri ma
 gni. de quo sicut legitur in gestis eius tale ex
 emplū habemus. Nam cum idem Alexan
 der venisset ad montes caspios: et petissent fi
 lij captiui decez tribuū licentiam egredien
 di ab eo: cognita causa inclusionis eorum. q
 videlz recessissent a deo suo israhel vitulis au
 reis immolando: et q per prophetas dei pre
 dictum esset eos a captiuitate non reditu
 ros. Respondit q arctius eos includeret. cū
 q angustas vias eorum concludere vellet:
 videns labores humanum non sufficere ora
 uit cum magna fide deum israhel: ut opus il
 lud compleret. Et ecce statim accesserunt ad
 se inuicem perrupta montiū: et factus est lo
 cus omnino imitabilis. hoc quoq; testatur
 Josephus di. Quid inquit facturus est deus
 pro fidelibus suis: si tñ fecit p infideli chari
 tatem non habenti. Ecce qz mira et superna
 ruralis est potentia sanctissime fidei. Si au
 tem quis peteret quomodo Alexander hoc
 potuit impetrare a deo cū esset infidelis: cū
 tamen infideles possint mira simpliciter. sed
 non miracula facere. Respondeo fm quos
 dam: q tunc sufficiebat credere deum remu
 nationem bonorū esse et malorū: et quia
 Alexander hoc credidit ideo ipetravit. Vlt
 rius quero a te o nā potentissima: an possis
 cū tota tua virtute demōes ab hūanis corp
 bus effugare. Et certū est q non. nam sicut

dicat Job. 4. non est potestas super terram
que cōpet ei. S; tu o sanctissima fides nūqd
potes demones ab humanis corporib; cōu-
gare: certū est q; sic; s; omīssis exēplis ceteris il-
lū solū referā stupēdissimū sup oīa. Refert
enī Greg. in .j. lib. dialogor. q; matrona qdā
nobilis hēbat nux: q; isra b; tunc tps quo filiū
ei; acceparē: eadē socru sua ad dedicatiōes
oratoriū sancti Sebastiani martiris fuerat i-
uitata. Nocte vero eadem voluptate carnis
denūta se se a viro suo abstinē n̄ potuit: cūq;
mane facto p̄sciam deterreret p̄petrata car-
nis delectatio. p̄cessionē vero verecūdia ipa-
ret plus erubescēs vultū hoīuz q; dei iudiciū
timēs: cū socru sua ad dedicandū oratoriū
processit. Ador vero vt oratoriū in quo erāt
relique sci Sebastiani ingressi sunt: eadē p̄deē
matrē nux spūs malign; arripuit: corā oī
populo eā verare cepit et crimem publicare.
Tūc parētes eā carnaliter amātes: videntes
eā sic crudeliter verari: ad obrinēdū salutē re-
mediū maleficis tradiderūt. Ducta est itaq;
ad fluuiū: et ibi mersa a maleficis icantabāt.
S; diuino oīpotētē dei iudicio scī est: vt dū
vnū demonē arte magica expellē conati sūt:
mor itrauit in eā legio vna demonū. Et tūc
aut cepit tor diuersas voces et garrīt; emittē
quot demones eā possidebāt. Tūc parentes
scō p̄silio oēs ad p̄fessiones iuerūt: deide cū
maria fide eā duxerūt ad venerabilem ep̄m
fortunatū: q; cū igenti fide dñi orās: et nihil ī
fide hēstās: oēs demones illos a muliere il-
la p̄fessionē effugauit: eā liberā parentib; tra-
didit. Magna potētia fidei: que simul vno
icru sex milia. scēctos. et .66. demōes ab vna
muliere cecit. Deniq; peto a te o nā q; es mi-
rabilis potentia: an possis mortuos suscitare
cum oīni efficacia potentie tue: et certū est q;
nō. di. Arist. lib. de secretis secretor. Mcq; q;
ingr p̄ nām est reddit; vite post corporis cor-
ruptionē. S; tu o fides sanctissima nūqd po-
tes mortuos ad vitā reuocare: Et certū ē q;
sic. S; emīssis ceteris exēplis solū vnū cōfe-
ram; ad p̄positū. Mā legīt in collationibus
Joānis cassiani. q; cū qdā p̄bi dicerent sciaz
suā eē certiores q; fides xp̄iana: et q; aīa post
hāc vitā oīo mortalis existeret. dixit Abbas
Pānuri; vel fm aliquos abbas Machari;
O p̄bi non dicitis verū imo facitis mēdatiū
q; fides xp̄iana certior est: verior et potentior
omni scia vestra: q; b; non credentibus et op-

positū affirmantibus. dixit abbas. O p̄bi p-
bate veritatem: et certitudinē scientie vestre
in resuscitatione alicuius mortui: ego simi-
liter p̄babo fidē meā: qui dixerunt nō possu-
mus: q; fm principem p̄box Aristot. in post
predica. c. p̄dmatio vero. Et. 4. merba. A p-
uatione ad habitū impossibilis est regressus
per nām. Ille tunc cōgregato populo iuit ad
cimiteriū: vbi iacebant corpora mortuorū: et
in p̄ntia totius populi petiuit corpus vnus
mortui clamans et dicens. Daia vnus cor-
poris p̄cipio tibi in virtute fidei xp̄iane: q; ve-
nias in hoc corpus: et a morte ad vitā resusc-
ites. Admirabile dictū: statim p̄cepto facto in
p̄ntia totius populi surrexit viuus: q; diu mor-
tuis exiterat: quo miraculo p̄tra virtutē to-
tius nature: per virtutes fidei facto: et publice
viso: reuoluit se Abbas sanctus ad p̄box di.
O p̄bi vani et increduli. Ecce q; fides xp̄iano
rum melior est: et virtuosior atq; potētior oī
scientia p̄box. Qui statim ex hoc ad verā fi-
dem cōuersi sunt. Plura sunt alia miracula
que non tū facta a sanctis sunt: sed etiam in
virtute fidei q; q; fidelis quotidie facere pōt
dñō dicente Matth. vlti. c. Signa aut eos q;
crediderint h; sequēt. In nocte meo demones
eiciēt: linguis loquent; nouis: serpentes tol-
lent: et si mortifex qd biberint non eis nocē-
bit. sup egros manus iponent: et bene habe-
bunt. patet ergo ex p̄missis oībus qualiter
rōne diuersificatiōis miraculorū fides sanctif-
simā excedit in potestate totā virtutē: et potē-
tiam ipsius nature. Immo in hac parte sola
virtus fidei excedit in faciēdis miraculis po-
testatē oīuz virtutū: tam moralū: q; infusarū
q; si petens igit opatio miraculorū magis at-
tribuit fidei q; alteri virtuti. R̄ideo s; Ric.
in quolibetis suis q; sic. Et hoc p̄mo q; fides
sate oīpotentiā dei. potentie aut magis attri-
buit scū attribui d; virtuosā opatio et mira-
culosa: q; alteri virtuti. Cōsecō etiam hoc fit
quia fides eleuat hominē supra posse nature
vnde ei competit: vt etiam specialiter detur
posse supra totam naturā. h; Ricardus. Si
insuper queres quare etiā fides informis
meretur operationem miraculorum cum sit
sine charitate: sicut patuit in Alcxan. magno
et etiam in multis de quibus Matth. 7. c.
dicitur. Multi infideles sine charitate dicēt
mibi in illa die. dñe dñe nonne in nomine
tuo p̄phetaui: et in nomine tuo demonesia

cicimus: et in noie tuo virtutes multas fecimus. Et tunc cōfitebor illis: quia nūq̃ noui vos. Qui q̃onī Rūdit Ric. vbi. s. q̃ opatio miraculoꝝ nō datur ei. f. fidei merito cōdigni: sed cōgrui si hoc erigat vtilitas ppli seu meritū: et magna fides p̃sone miraculū petētis. Sed his stupendis p̃termisissis: et filiis que fides operat̃ super oēm nature potentia et virtutē: quid dicem⁹ de eius fidei virtute maxima: q̃ etiā spiritualiter infirmos et mortuos sanat et resuscitat? Nam talia facere maioris ē virtutis et potētie ceteris paribus q̃ supradicta solū miracula operari. Et p̃pterea Aug. hec egregie confirmās in libro de verbis dñi dicit. Nulla maior potentia: nulla fortitudo: nulle maiores diuitie: nulli maiores thesauri et honores: nulla q̃ maior est in hoc mūdo substantia: q̃ fides catholica. Nec enī peccatores saluat: cecos illuminat: infirmos curat: catheduminos baptizat: fideles iustificat: penitētes refrenat: iustos fortificat: martyres coronat: virgines: viduas: et cōiugatas: casto pudore conseruat: religiosos inspirat: clericos ordinat: sacerdotes cōsecrat: regnū celozū prepat: atq̃ simul eternā hereditatē cū sanctis angelis nobis tribuit et cōicat. hec Aug. Et p̃dictū igit oibus pater tertia nobilitas de gnta excellentia sacratissime fidei: quā virtutē: nobilitatē: atq̃ iustificationē: nobis pcedat auctor totius nature deus ipse: qui vtiq̃ non tm̃ est potētie: sed insup sapiētie atq̃ clemētie infante. Qui semp sit omnis laus et gloria in secula seculozum. Amen.

¶ Feria sexta post primā dominicā q̃dragesime. Itē de gnta excellentia. v. de nobilitate ipsius sacratissime fidei.

Ecce statiz

factus est sanus homo ille scribatur hec verba Joā. 5. et in euangelio p̃ntis ferie. Post litteralē et spiritualē sacri euangelij expositionē

humanissimi ciues: ex quo ut claruit in sermone pcedēti habuistis declarationē tertię nobilitatis de gnta excellētia sacratissime fidei: q̃ dicta fuit nobilitas potestatiua: in qua monstratū fuit q̃liter ipsa benedicta fides excedit virtutē et fortitudinē totius nature in p̃tate cōiunctionis: trāsmutationis: atq̃ diuerfi

ficationis: hēo vobis in p̃nti sermone singulariter declarare q̃ntā ipsi⁹ sacratissime fidei nobilitatē: q̃ et aurib⁹ vestris valde delectabilis erit atq̃ cōspicua: cuius quarte nobilitatē de claratio talis erit.

¶ De quarta nobilitate sacratissime fidei q̃ dicit nobilitas verificatiua.

¶ Quarta igit nobilitas sacratissime fidei dicit nobilitas verificatiua. vltra enī nobilitatē suprapositas: fides sanctissima. hoc priuilegio singulariter gaudet: q̃ neq̃q̃ secū pati pōt aliq̃ mīmū errorē: sed penit⁹ a se oēm falsitatē excludit. Quod vtiq̃ est signū euidentissimū maxie nobilitatē et excellētie: cū in ceteris oibus artib⁹ atq̃ sciētijs possit diuersimode error et falsitas admisceri. Pro hui⁹ igit nobilitatis pleniori declaratione in forma q̃ois q̃ro: an possibile sit aliquā falsitatē et errorē simul eē vel admisceri cum xp̃iana fide. Et breuiter dico q̃ circa hāc q̃dēm tria sunt specialr pponēda. ¶ Primo opposita argumētatio. ¶ Secūdo firma verificatio. ¶ Tertio debita satisfactio. ¶ Opponit q̃ fidei xp̃iane potest subesse de falsis argumētis quodlibet falsum.

¶ Primo pponēda est circa hanc q̃dēz opposita argumētatio. q̃tuor enī in cetera sunt p̃cipua argumēta que aliqualr vidēt cludere et demonstrare: q̃ fides secū patiat aliquā falsitatē et errorē. quozum ¶ Primū dī argumētū subiectionis. Scōz dī argumētū assimilationis. Tertiu dī argumētū presuppositionis. Quartū dī argumētū adoratiois. ¶ Primū argumētū aliq̃liter demonstrās q̃ fides secū patiat errorē et falsitatē dī argumētū subiectionis: et forme sic argumētū. Quicūq̃ subest cōtingēs pōt subesse falsum. S. fidei subest vtz cōtingēs ergo fidei pōt subesse falsum. maior est p̃bi li. p̃mo p̃ox. di. Cōtingēs ingt dī duob⁹ mōis. Vno mō dī cōtingēs p̃clūq̃ et frequēter ut hoiez senescere i senectute: et tale dī cōtingēs qd̃ q̃stū est de se indifferēter se hz ad eē et ad non eē: ut me ābulare. hec ibi. Admōz etiā p̃z v. fidei insit vtz cōtingēs: nā certū est q̃ fides sit in antiq̃s de incarnatione xp̃i et passioe. Nō enī erat necessariū dei filiū incarnari: seu xp̃m crucifigi: nec alio mō gen⁹ būanū liberari. Restat ergo q̃ conclusio est vera: et cōfirmat ista rō exēplo. Nā abraā credidit xp̃z nascituz. fm̃ illud Jo. 8. Abraā p̃r vī exulta-

uit ut videret diē meū: sed certū est: q. post tē-
pus abrahe de potērat nō incarnari. sola enī
sua volūtate carnē accepit: ita cēt falsuz: qd
abraam de xpo credidit: ergo videtur q. fidei
possit subesse falsum. ¶ De cetera abraā credi-
dit q. cēt imolatur filiū suū: et uoluit ipm im-
molare. sicut hēt Sēn. 22. Et sicut meruit vo-
lendo: ita meruit credēdo. volēdo enī meruit
q. ex charitate voluit. Eadē rōne etiā meruit
q. cū charitate credidit. s. manifestū est q. nō
tū imolauit filiū suū: ergo vī ut s. ¶ Scōz
argumentū hoc idē demonstrās dī argumen-
tū assilationis. Regula generalis est: q. de fi-
milibz idē est iudiciū. Quo p̄supposito cer-
tū est: q. fides respectu obiecti ē filis sp̄i et ca-
ritati: q. idē habēt obiectū. S. manifestū ē q.
sp̄i similr et charitati aliqd subesse falsuz po-
test. nā multi sperāt se habituros vitā eternā
ut v. cū aliqs p̄citus nō in grā existit: sperat
se habiturū vitā eternā: q. tū nō hēbit. Similr
etiā pōt subesse falsuz charitati: nā multi dili-
gunt tanqz boni q. tū boni nō sunt: ergo a si-
mili vī: q. fidei possit etiā falsuz subē. ¶ Ter-
tiū argumentū hoc demonstrās aliqliter: dī ar-
gumētū p̄suppositiōis. Fundamētū istū ar-
gumētū ponit pbs tertio de aia. 2. 12. Albetba.
di. Volūtas nunqz fert nisi in p̄cognitum.
Quo p̄supposito p. q. actui charitatis pōt
realiter subesse falsum: ergo a fortiori et actui
fidei. ¶ Quartū argumentū hoc idē aliqliter
demonstrās: dī argumētū adoratiōis. certū ē
q. act⁹ adoratiōis corpis xpi est act⁹ fidei: q. ē
vnū de p̄tinentibz ad fidē: ut v. aliqs sub sa-
cramēto altaris v. corp⁹ xpi cōtineri credat
s. p̄tingit aliqn adoratiōi alicui⁹ fidelis sub
esse falsum: sicut qn qs adorat hostiā nō p̄se-
cratā p̄ p̄secrata: eo q. ibi nō est tūc v. cor-
pus xpi: s. solū panis. ergo videt vere ex isto
argumēto cū ceteris: q. fides ipsa secū patiat
aliquē errorē et falsitatē: et sic p. p̄dicte qōis
opposita argumentatio.

¶ De veritate reali qua ostendit q. fidei xpi
anc nō potest subesse falsum.

Secūdo circa p̄dictā qōem p̄ponēda
est firma verificatio. Quāuis enī ar-
gumēta immediate supradcā aliqliter
vident p̄cludere: q. fidei pōt subē falsuz
tū p. firma et reali veritate ab oibz tenēdū est
q. fides scissima nō pōt secū pati aliquē mi-
nimū errorē vel falsitatē: et hoc fit v. tri-
pliciter pbo. Primo auctoritatibz. Scōdo

rōnibz. Tercio distinctionibz. ¶ Scōdo pbo
auctoritatibz. Nam Dio. 7. ca. de di. no. ait.
Impossibile est xpi fidē esse erroneā et falsā
cū lata sit ab auctore totius veritatis: in quo
null⁹ error existere pōt. Aug. cr. li. 6. fide ad pe-
trū ait. Fides catholica nulla pōt ē admix-
ta errori et falsitati: quā tantoꝝ sanguie mar-
tyꝝ indubitāter p̄firmatā ē p̄spiciat. ¶ Se-
cūdo hoc idē pbo triplici rōne. v. q. fides nō
cōpatit secū aliquā falsitatē. ¶ Scōdo rōne indi-
uicificationis. Scōdo rōne obiectionis. Ter-
tio rōne argumentationis. ¶ Scōdo pbo rōne in-
diuicificationis. Fundamētū rōis ponit pbs
2. de gene. et cor. di. Idē manēs sp̄ aptū natū
est facere idem. p. hec regula. Nā vitis non
pōt pducere simul sic et vna: eo q. inobilitate
tenet substantiā vitis. Quo p̄supposito: certuz
est q. de q. est veritas: est inmutabilis s. p̄la-
tonē in thimeo. et pbs cr. xi. Albetba. di. Pri-
m⁹ motor ē immobilis impassibilis et etern⁹. et iō
Jo. 1. 4. dicebat. Xps de⁹ et hō: ego sum via ve-
ritas et vita. qd si sic est: q. deus sit veritas in-
mutabil. ergo ipossibile ē q. ab eo pcedat nisi
veritas: q. sicut dī. 2. p. 1. Ex falsis v. v. s. ex
veris nō seqt nisi v. s. S. manifestū ē q. fi-
des ipsa ē infusa ab ipso deo in cordibz scōz.
Sic enī dī. 1. pe. 1. c. Spūs scō inspirati: locuti
sunt scī dei voce: ergo pcludit q. fides scissī
ma q. adeo immediāte pcedit secū nō patiat
aliquā falsitatē. ¶ Scōdo p̄salinista ps. 118. dicebat
p̄ncipiū verborū tuorū veritas. et. Ipse quoqz
xps de⁹ et hō. Idē p̄firmās Albetba. 5. c. di. Mo-
lite putare qm veni soluere legē aut pphas.
Nō enī veni soluere legē: s. adimplere: amē q.
pe dico vobis: donec trāseat celū et terra: iota
vnū aut vn⁹ aper nō p̄teribit a lege dōc oia
fiāt. i. fm glo. q. p̄tinent sub fide. et Albetba. 24.
c. dicebat. Amē dico vobis: q. nō p̄teribit ge-
neratio hec donec oia fiāt: celum et terrā trā-
ver. a. m. nō p̄teribūt. ¶ Scōdo hoc idem pbo
rōne obiectionis. Fundamētū rōis sententialis
ponit pbs 2. de aia. di. Qis act⁹ vel habit⁹ for-
tū sp̄m a suo obiecto. p. hec regula. Nā ha-
bit⁹ et act⁹ ieiunij seu t̄pantie: si hēat deū p ob-
iecto bonus erit: si autēz habeat pro obiecto
cupiditatē vel auariciā malus erit. Quo p̄-
supposito: certū ē q. fides in credēdo assentit
p̄rie veritati. p̄pter se: et sup oia dicte Dio.
7. c. de di. no. Fides ingt ē circa simplicē et su-
perflētē et increatā veritatē. S. manifestū est
q. p̄ria veritas increata in se nō p̄t ē falsa:

ergo e necessario vera. q. si est vera: ergo bit?
fidei q. ipaz h3 p obiecto necessario erit ver?
ergo pcludit q. fides xpiana nullā vel mini-
mā p se pati falsitātē argumēta. ¶ Tertio
hoc idē pbo rōne argumētatiōis. Fundamē-
tū h3 rōis ponit pbs. 4. Thop. di. Si de quo
min⁹ v⁹ inēz t inēst. ergo t id de quo magis.
Regula p se ē manifesta. sed certū ē q. fides
q. pmissis pncipiis inittit nō patit se cū aliquā
falsitātē. Et rō est: q. pncipia cuiuslibet scien-
tie sunt notissima t verissima dicente pbo. j.
¶ Postea. Nō solū ingt necesse ē p cognoscere
oia pma pncipia aut qdā ad pclusionē: s3 et
magis. q. ppter q. vnuq3q3: t istud magis.
q. ppter illd qd amam⁹ id magis ē amādū.
S3 oia postea iora scim⁹. ergo. t. bec ibi. Idē
ibidē ait. ¶ Pncipis nihil ē notū in veritate: t
oppositis nihil notū in falsitate. Idem quo-
q3. 2. ¶ Postea. di. ¶ Pncipiū scie nō ē h3: neq3
est scia: s3 intellect⁹ p se notissim⁹. Et. 1. Thop.
dicit. Vnuq3q3 pncipioz est sibi fides. et. 4.
¶ Alibi. ait. ¶ Pncipia in oia scia sunt p se
notissima t verissima. t Lōmētator sup scdo
meth. ait. ¶ Pncipia se hnt i scia sic loc⁹ ianue
in domo: quē null⁹ ignorat. Si igit ut ex pre-
missis p3 fides q. p gredit a pmissis pncipiis: se
cū nullā patit falsitātē: ergo multo magis fi-
des illa q. innitit pncipioz oiaz pncipioz
ppter qd h3 pcludit: q. fides scissima nullaz
p se pati falsitātē tollerare. Et pfirmat ista rō.
nā pbs. 2. Etbi. di. Virt⁹ ē certior t melior oī
arte atq3 scia: s3 certū ē: q. scie nō p subcē fal-
sum cū sit act⁹ demonstratiu⁹ t necessari⁹. Vñ
pbs. 6. Etbi. ait. Scia est h3: pclusionis demo-
strare. Et ibidē ait. Scia ē eo3 q. nō ptingit
ali se h3: et alia aut sunt necessaria. Et ibidē
di. Scia ē h3: demonstratiu⁹ q. et necessariis
necessaria pcludit. Idē quoq3. 1. ¶ Postea. ait.
Scia ē illoz quoz ē certa demonstratio. t ibi
dē dicit. Scia demonstratiua ē notioz t cer-
tioz. vñ qd scit nō pōt ali se habere. Deniq3
ibidē ait. Scia ē necessarioz opinio: aut ē cō-
tingentiū aliter se h3. Si igit ut p3: scie nō sub-
est falsuz: t virt⁹ certior ē oī scia: cum fides sit
virt⁹ pncipis intellectū: pcludit necessario q. se
cū nō pōt pati aliquā falsitātē. ¶ Tertio etiā
pbo distinctionib⁹. v3 q. fides nō ppatit se
cū aliquā falsitātē. Nā Thop. 2. 2. q. j. arti. 3. in
cor. q. di. Lū qrit an fidei possit subcē falsum.
¶ Rñdeo. q. nulla virt⁹ pncipis intellectū se h3
ad falsuz. fm q. est malū intellect⁹: ut p3 p3

6. Etbi. S3 fides ē qdā virt⁹ pncipis intellectu
ergo ei nō p subcē falsuz. Itē nihil subest ali
cui potētie vel habitui aut etiā actui nisi me-
diātē rōe formali: sicut color nō p videri nisi
p lumē: t pclusio sciri nō p nisi p mediū de
mōstratiōis. Sed rō formalis obiecti fidei: est
veritas pna. vñ nihil p cadere sub fide nisi i
qritū stat sub veritate pna: sub q. nullū falsum
stare p: sicut nec nō ens sub ente: nec malū
sub bonitate: ergo relinqt q. fidei nō p aliqd
subesse falsuz. Aliā distinctionē ponit Alex⁹.
de da. in. 3. pte summe. in tractatu de fide. di.
Lū qrit an fidei possit subcē falsū. Rñdeo q.
fides nō est nisi de vero. t rō h3 ē ex pte intel-
lect⁹ q. qritū est in se rect⁹: t tūc marie cū est
in pma veritate ad quā nat⁹ ē. S3 hoc nō p
nisi sustentē t pfirmet aliquo lue desup ve-
ritate: q. qdē lumē est fides: ab ipsa luce pma
veritatis: t quia lumini pma veritatis nō po-
test subesse falsitas. ideo fides non potest esse
nisi de vero. Aliā postremo egregiā distincti-
onē ponit. seraph. Bonauē. in. 3. di. 24. ar. j. q.
j. in corpe. q. cū qrit ingt an fidei possit subcē
falsum. Rñdeo q. cū hnt fidei ipaz mēre il-
luciat ad assentiendū veritati credere fm illu-
strationē diuine pscie: t diuine pscie non
possit subesse falsum: quia ipa non potest fal-
sificari: necesse est ponere q. ipsi habitui fidei
nec falsum subit: nec subesse possit. Quemad-
modū enim diuina pscia: quia ex reb⁹ nō
pendet: certissime cognoscit: non soluz ea que
ventura sunt necessario: sed etiam in cōtingē-
tia: ita q. circa ea decipi non potest sicut in li-
bro pmo ostensum fuit. sic et fides que co-
gnitioni diuine pscie innitit: a qua t illu-
minat t dirigitur certam credulitatem t il-
luminatiōē habet de futuris etiam cōtin-
gētib⁹: ita q. illa qritū est de se possint nō
euenire: fides tamē non potest decipi nec po-
test errare. Sicut eni de eo quod pscitū est
euenire a deo concedi potest. q. ipsum possi-
bile sit nō euenire per se t absolute: nō est ta-
men possibile: cum pmissione sui oppositū: q.
hec duo nō possūt simul stare: q. deus pui-
deat vñ: t q. eueniat oppositū. tūc. n. falleret
diuina pscientia. p hunc modū intelligen-
dū est de assensu fidei: que innititur diuine p-
uisioni. Vnde qritū creditū cōtingens in se
possit non euenire. bec tū duo non pnt simul
stare. s3 q. fidei non possit subesse falsuz: quia
non pnt stare: falsitas in credito: t veritas in

de fide loc
alexand⁹

locus de
bonauē

de fide
locus
thomas

credente siue in fide. h. Bonauentura.

De satisfatione argumentorum factorum in oppositum que etiam ostenditur qd fidei christiane non potest subesse falsum.

Erro deniqz circa predictam questionem preponenda est debita satisfactio: et hoc quantum ad quattuor argumenta in oppositum istius veritatis facta. Ad p^mu igit argumentu in p^mu factu. v3 qd cuiusqz subest contingens potest esse falsum. respondit Bonauentura in. 3. di. 24. ar. 1. q. 1. in solu. p^mi argumenti. p. interemptione di. Quia diuine puisioni pot subesse contingens vey. Nū preuidet deus vera ptingentia: sed tñ illa que preuidet nūqz sūt falsa: et sicut hoc habet instantia in diuina precognitione: sic et in illuminatione que ab eo pcedit: qd eadem est habitus fidei sicut pcedit: et sic p3 satisfactio quatum ad p^mu argumentu. **Ad scdm etia argumentu pmo articulo incum v3 qd incarnatio et passio Christi erat p fidei in antiquis fidelibz: et tñ h poterat nō cernere.** Rñdet Bonauent. vbi supra in solu. tertij argumenti. di. 23 ipm creditu possit esse cōtingens in se: habito tñ respectu ad diuinā precognitionē que imutabiliter preuidit incarnationē et passionē Christi: necessario erat ipsa euenire. et ideo oppositū eius nō poterat stare: nec cū actu diuine pscie: nec cū actu fidei nostre seu antiquoz patz. h. Bonauent. qd et Abzā credidit Christu nascituz: et tñ xps poterat nā nasci. Rñdet Tho. 2. 2. q. 1. ar. 3. in solu. 2. p^mi argumenti. di. qd deū non incarnari fm se cōsideratū fuit possibile etia post tps Abzac: s3 fm qd cadit sub pscia diuina: h3 quādā ifal libilitatis necessitate: et hoc mō cadit sub fide vnde put cadit sub fide non pot esse falsum. **Ad illud etia qd Abzā credidit filiū inolatu rū.** Rñdet Alex. de al. in. 3. pte sume. i. tractatu de fide. in solutio cuiusdā argumenti. dicēs qd illud credere non fuit motus fidei: s3 liberi arbitrij: cū nō sit motus fidei nisi circa articulos: et circa ea que ad articulos pnt reduci: et sic p3 solutio quātū ad predicta. **Ad tertiu etia argumentu scdm in p^mu. i. assimilationis: qd vbi dicebatur qd sicut spei subest falsum: sic et fidei.** Rñdet Tho. 2. 2. q. 1. ar. 3. in solutio p^mi argu. di. qd nō est filius rō. nā etia spei iquātū est vera spes nō pot subesse falsum: nō enim aliqs sperat se habituz vitā eternā fm p3az ptatem. hoc enim esset presumptio: sed fm

auxilium diuine grē: et fm exigentiā meritum: in qb si pscuerauerit oio infallibiliter vitam eternā psequet. h. Tho. Bona. etia in 3. di. 24. arti. 1. q. 1. in solu. 4. argu. **Ad idē argumentu rñdens. v3 qd spei subest falsum. dic qd spei fm qd est virtus et virtuose mouet: falsuz non subest.** Lū enim spes sit certitudo pueniens ex grā et meritis: nullus sperat se habiturū vitā eternā nisi cū presuppositioe meritōz: et qz efficacia meriti includit finalē pscuerantiā: hinc est qd in actu spei implicat conditio pscuerantie finalis. ois enim qui recte sperat vitam eternā certitudinaliter expectat: si vsqz in finē i grā et meritis pscuerauerit. Et hoc vey est et fides nostra dicat: et hoc modo pscitus nō expectat vitā eternā simplr: sed sub pditione. qd si aliqs sine diuina reuelatioe absqz onini pditione sperat se habituz vitā eternā: talis nō h3 motū ptingentē ad fidē et spē: sed ad falsam estimationē. h. Bonauent. **Ex predictis p3 satisfactio ad. 3. argu.** **Ad quartu etia argumentu psupponis v3. qd actus charitatis psupponit actū fidei et.** Rñdet Bonauent. in. 3. di. 24. ar. 1. q. 1. in solu. 5. argu. di. quīs actus charitatis psupponit actū fidei vt regulatis et dirigentis eius actū: nō tñ o3 qd charitas psupponit actū fidei vt pcurrētis sup illud obiectū. Omne enim qd charitas appetit fides dicat appetitū eē: et ita dirigit eius actū: nō tñ oē qd charitas appetit fides credit: qd de pluribus ptingit dicere qd sunt bona: falsuz est tñ dicere qd sint vera. bonū enī dicit aptitudinē et ordinē habitualem sed vey dicit inherentiā et entia3 actualem: vñ erat bonū Aplm ire ad hispanos: quīs nō esset vey: et ideo erat appetibile: quīs nō esset credibile. quīs enim falsitas possit stare cū obiecto charitatis: qd aliqd pot esse falsum et bonū: non tñ pot stare cū obiecto fidei: qd nō pot idē simul eē falsuz et vey. Tho. ar. 2. 2. q. 1. ar. 3. in solu. p^mi argu. **Ad idē argumentu respondit. vey ingt est bonū intellectus s3 p^mu 6. et bi.** Nō ē aut bonū seu obiectū appetitū: ut virtutis: ideo oēs virtutes que pfiūt intellectum excludūt totaliter falsum: qd de ratioe virtutis est qd se habeat solū ad bonū. virtutes aut pfiētes ptem appetitū nō excludunt totaliter falsum. pot enī aliqs fm iustitiam aut temperantiā agere aliquā falsam opinionē: hñs de eo circa qd agit: et ita cum fides pfiat intellectū: spes aut et charitas ap

perpetuam ptem: non est filius rō de cis: et sic
p3 satisfactio ad quartū argumentum. Ad
ultimū deniq3 argumentū: v3 q3 adorationi
potest subesse falsum. Rñdit Bonauen. vbi
supra in solutiōe vlti. ar. di. q3 adorationi facte
f3 directiōe et gloriā fidei: nūq3 subest falsū
pro eo q3 fides dicit nihil adorandū esse pro
certo: nisi de quo habet certa cognitio. de co
aut de quo nō habet certitudo: dicit odorandū
cē p3supposita p3ditiōe: vñ ois fidelis recte
adorans: hostiā p3secratā adorat: sub ea cōdi
tione: si p3fecta sint circa ipsaz ea q3 ad p3se
cratiōe sunt necessaria fm institutiōe diuinā
et sic nūq3 decipit: nec errat. h Bonanē. Tho.
etiā. 2.2. q. j. ar. 3. in solu. vlti. argumenti dicit: q3
fides credēt nō refert ad has spēs panis vñ
illas: s3 ad hoc: q3 vñ corp3 xpi sit sub spēs
panis sensibilis: qñ recte fuerit p3secratū. vñ
si nō sit recte p3secratū: fidei non suberit p3
hoc falsum. h Tho. Et sic p3 satisfactio ad vl
timū argumentū. Collige igit ex p3dictis o aia
fidelis: q3 cū fides nullā secū patiat falsitatez
et errorē: si bona agis sine dubio hēbis vitāz
eternā: si vero mala facis hēbis penā eternā
Quas duas veritates indubitanter et fides
sanctissima: que nequaquā errare pōt. q3 bene
p3firmat Athanasius i simbolo fidei xpiane
di. Qui bona egerūt ibūt in vitā eternā: qui
vero mala in ignē eternum. Et saluator hoc
idem iuramento affirmās Adat. 5. c. di. Mo
lite putare qm veni soluere legē: aut p3phas.
nō. n. veni soluere: sed adimplere. Amē p3pe
dico vobis: donec transeat celus et terra tota
vñū: aut vnus apert nō p3teribit a lege donec
oia fiāt. Qui g3 soluerit vnū de mādāt istis
minimis: et docuerit sic hoies minim3 voca
bit in regno celoz. Qui aut fecerit et docue
rit hic magn3 vocabit in regno celoz. hec ibi
in qbus verbis saluator testat: q3 anq3 pmit
teret falsificari: seu nō adimpleri: q3 ad euāge
listē: aut p3pbe p spm scm sūt locuti: citius si
necet ruere terrā: et oēs celos cū oib3 p3tēns i
eis. hoc idē testant Luc. euangelista Lu. 21. et
Adat. 13. c. di. p3sa eiusdē xpi. Celū et terra
transibūt: verba aut mea nō p3teribūt. Idēz
Adat. 24. sup que verba dicit Aug. q3 si pos
sibile foret q3 vna sola falsitas i sacra scriptu
ra inueniret: tota sit scriptura merito falsissi
ma posset estimari. Qd cū sit impossibile: v3 q3
falsitas aliqua i scriptura sacra repiri possit
Adcirco cidē scripture sacre: maior ē fides ad

hibenda: q3 si q3 prop3is oculis mortuos vi
deret actualiter resurgentes. hoc. n. saluator
insinuare voluit: cū Luc. 16. asserit Abraam
noluisse pmittere resurgere Lazaz: et venire
ad testificadū qnq3 fratrib3 diuiti Epulonis
q3 ipse diues Epulo dānatus ē: ppter q3
rñdit diuiti petenti: vel vt Lazaz saltē mitte
ret ad frēs. di. hñt Adoyfen. i. legē Adoyfi: et
prophas. i. legē p3phaz: qñ diceret. si q3 non
credit scripture sacre: q3 mentiri nō pōt cū sit
a spū scō: qūo credere d3 mortuis suscitatis:
et in grā nō p3firmatis: q3 vtiq3 possent cē te
stes falsitatis. Et p3dictis igit oibus p3 q3ta
nobilitas. de q3ta excellentia sacratissime fi
dei: que d3 nobilitas verificatiua: quam fides
veritatē et stabilitatē nobis largiri dignetur
dñs xps: q3 est et veritas increata: et q3 stabilis
manēs dat cūcta moueri. qui viuit et regnat
benedictus in secula seculoz. Amen.

¶ Sabbato post primā dñicam quadrage
sime itez de q3ta excellētia: v3 de nobilitate
sanctissime fidei.

Ecce est filius

b

meus dilect3 in quo mihi bñ
cōplacui ipsum audire. i. p. fi
dem in eū credite. scribuntur
hec verba Adat. 17. c. et i euā
gelio occurrentis dici. Post

sacri euāgelij l3alem et spūalem expositionez
amātrissimi ciues: ex quo vt clauit in sermōe
precedenti: habuistis declarationē q3te nobi
litas: de q3ta excellentia sacratissime fidei:
que dicta fuit nobilitas verificatiua: in q3 mō
stratū fuit qñ ipsa fides bñdicta: nihil secum
cōpatit falsitatis: hēo vobis pñti i die singl3
et breuiter declarare q3ntā ip3us sacratissime
fidei nobilitatem: que l3 breuissima sit: tñ erit
vobis valde vtilis: atq3 salutifera: cuius nobi
litas declaratio talis erit.

¶ De q3ta nobilitate sacratissime fidei: q3 d3
sublimitatiua.

¶ Vnta g3 nobilitas sacratissime fidei
q3 in ordine declaranda dicit nobilitas
sublimitatiua. vltra. n. p3dictas nobilita
tes fides sacratissima hoc pñilegio singulari
ter gaudet: qñ sublimat: et exaltat aīaz fideles:
et xpianā: quā possidet in magna dignitate:
magna nobilitate: in magna glā et honore:

etiam sup oēs mūdanas spūales atqz tpales dignitates. Accipe queso nobilitatē honorē seu dignitatē oīuz fil nobiliū mūdi: oīuz militū: oīuz comitū: oīuz capitaneoz: oīuz marchionū: oīuz baronū: oīuz ducū: oīuz regum: oīumqz ipatoz: q aliqui fuerūt: sūt z erūt vsqz in finē mūdi. Accipe insup simul oēs spūales dignitates vel nobilitates: vtputa oīuz sacerdotū: oīuz abbatū: oīuz epōz: oīuz archiepōz: oīuz patriarchaz: oīuz cardinaliū: oīum aqz summōz pontificū: q fuerūt: sunt z erūt vsqz in finē mūdi. Si h oia velis cōpare ad nobilitatē z dignitatē: quā ponit in aia fides sanctissima: qd erūt hec oīa: certe clamās rīdeo q nihil erunt in eius cōparatione: imo apparebunt quedā rusticitas: quedā pfusio: z quodā vituperiū. Et q fides sanctissima magis nobilitet aīaz atqz honorificet: qz facerent simul oēs tpales seu spūales nobilitates. tripliciter probō. Primo auctibus. Secō rōnibus. Tercio similitudine. Primo pbo auctibus. Nam Ber. ait. Nulla maior nobilitas ē in mundo: qz nobilitas fidei xpiane: que aīaz sic nobilē facit z sublimat: vt ēt digna sit sedere a dextris virtutis dei. Salomon etiā Sap. 7. c. ait. Dptavi z datus est mihi sensus: v3 fidei: z innocenti z venit in me spūs sapientie: z pposui illā regnis z sedibz: z diuitias nihil esse dici in cōparatione illius: nec cōparari illi lapidē p̄ciosum: qm oē aux in cōparatione illi? arcua est exigua: z tāqz lutū estimabit argentū. In spectu illius: sup salutē z spēs dilexi cam: z proposui pro luce hīc illā: qm incertūguibile est lumen illius. venerūt aut mibi oia bona pariter cū illa: z inuenerabilis honestas per manus illius: z letatus sum in oibz: qm antecedeat me ista sapiā: z ignorabā: qm oīuz bonoz mater est: quā sine fictōe didici: z sine inuidia cōico: z honestatē illius nō abscondo infinitus. n. thesaurus est hoibz: quo q vfi sūt participes facti sunt amicitie dei: ppter disciplinē dona cōmēdati. h ibi. C Secō hoc idē probō quadruplici rōne. Primo rōne appropinquatiōis. Secō rōne pfectiōis. Tercio rōne dilectiōis. Quarto rōne acquisitiōis. C Primo pbo rōne appropinquatiōis. q fides v3 facit excedere aīam in dignitate z nobilitate oēm mundanā nobilitatē z dignitatem. Fundamentū rōnis ponit auctor in lib. de causis di. Quāto aliqd est p̄pinquus z si melius p̄me cause: tanto est melius z nobili?

Et philosophus. 3. tōpicorum. dicit. Illud qd est coniunctius z similius meliori semp melius est. patet hec regula. Nam qui magis assimilatur in virtute alicui virtuoso: dicitur esse virtuosior alijs: qui non habent tantam similitudinē. Quo p̄supposito: certū ē q nulla est maior similitudo z coniunctio cū aliqua re: qz filiatio ad paternitatē. vi. pho. 8. cibico. Magna est similitudo generātis ad genitū: sed manifestum est: q fides sanctissima facit hoīem filium dei per spūalem regeneratiōē dicente Paulo ad Gal. 3. Omnes enī filij dei estis per fidem Jesu Christi. Quicūqz. n. in xpo baptizati estis xpm induistis. Et Jo. 1. dicit. Dedit eis p̄tatem filios dei fieri: his q credunt in noīe eius. vbi Aug. ait. Qui serui digni esse nō fuimus: in filios per fidem nos adoptauit. Et. 1. Jo. 3. dī. Videte qualē charitatem dedit nobis deus: vt filij dei noīemur z sim. Et. 1. Jo. 5. dī. Dīs q credit: qm Jesus est xps: ex deo natus est. Et ad Ro. 8. c. dicit Ipse spūs testimoniū reddit spūi nro: qm filij dei sum. Et Jo. 13. dī. Dum lucē habetis scz fidei: credite in lucē: vt filij lucis sitis. Ad Gal. etiā. 4. c. dī. Qm āt estis filij dei: misit dñs spm filij sui. sp fidē in corda vestra clamantē abba pater. ppha insup ait. Ego dixi dii estis z filij excelli oēs: v3 p fidem. Deniqz probat. Jo. 3. dī. Carissimi nūc filij dei sum? scz p fidem z mūdū apparuit nobis q crim? Cum igit vt ex p̄missis p3 fides faciat nos esse filios dei: z etiā similes z p̄pinquissimos deo. cludit necessario: q ex hoc fides dat maiore nobilitatē aīe: qz sit simul omnis mundana nobilitas: que non nū non est deo similis z p̄pinqua: sed quasi dissimilis z remota. D qz magnū est donū. D qz singulare est priuilegiū. D qz mirabiliter est p̄rogāda imo. D qz ineffabilis z stupēda est nobilitas sic effici filij dei: p virtutem sanctissime fidei nihil est isto dono p̄ciosius: nihil hoc p̄uilegio melius: nihil deniqz hac grā nobilior: et excellentius in hoc mūdo repit. C Secō hoc idem pho rōne pfectionis: v3 q fides sanctissima honorificat atqz nobilitat aīam sup oēm mundanā nobilitatē: z formo sic hāc rationem. D mne illud qd pficit aliquā potentiam simul cum actu: nobilior est illo: qd nō perficit simpliciter: nec actum nec potentiam sed fides sanctissima: p̄cipue charitate formata perficit potētā aīe: z quēcūqz actum: ergo

peludif q. fides magis nobilitat aia; q. siml'
 omnis nobilitas ecclesiastica & temporalis
 maior est manifestat: & minor pbat. v. q. vir
 tus fidei pñiat potentiā anime & eius actus
 manifestum est vt supra dictū est: q. fides est
 virtus specialis a deo infusa. Sed. 2. ethico.
 dicit q. virtus moralis est habitus qui perf
 cit hñtem: & opus eius bonū reddit. q. si hoc
 facit virtus moralis: a fortiori facit virt⁹ in
 fusa. Ad etiā pñmat Lōmentato: super. 7.
 ethico. di. Virtus. sacq. sita est quedā aie ma
 riūa pñctio. Tho. aut. 1. 2. q. 3. arti. 2. in solu. 3.
 argumēti. hoc idem meli⁹ declarat Allegās
 pñm. 9. metha. dicens. Duplex inquit ē opa
 tio: vna que pcedit ad operantē in exteriorē
 mās: sicut secare: mercare: & hñdī. & talis ac
 tio nō dicit actio: vel pñctio ipsius agentis.
 Sed magis ipsius patientis: vt ait pñs ibi
 dem. Alia aut est actio siue opatio manēs in
 ipso agente: sicut est intelligere: velle: & hñdī
 & talis operatio siue actio: est pñctio ipsi⁹ agē
 tis: adhuc melior est pñra. Ad pñm. dico
 q. cū auctas: dignitas: nobilitas: seu pñra tā
 mundana: q. ecclesiastica: sit quedā opatio ab
 eē extendens se ad subditos siue ad suas. cās
 sicut est nobilitas filiorū respectu sanguinis
 que refert ad parentes: molilius & melius est
 in ipsis subditis ipsam auctis virtutē recipi
 entibus vel honorantib⁹: & etiā in ipsis causis
 nobilitatē dantibus: q. in ipsis pontificibus
 seu temporalibus dñis eā cōcantibus. & p
 positū est de fide sanctissima: que cū sit q. dā
 actio siue opatio manens ab intra. i. an aia il
 lam hñt: est inēpabiliter nobilior: & p pñs
 nobiliorē facit hoīem oī temporalitatis eccle
 siastica dignitate. q. aut tñalis seu ecclesiasti
 ca dignitas: non simpli pñiat potētiā neq
 actus. p. per glo. super. Eto. 23. f. Dijs nō de
 trahas: que dicit. dignitas h quā deus dñs
 & pñtis tribuit: nequāq. ipsos bonos reddit
 sed est fides cum charitate: que ipsos in hac
 dignitate bonos cōstituit. & eē de temporib⁹
 ordinationū & qualitate ordinandorū. c. Ad
 aures nostras. dicit. Mō in sublimitate gra
 duum: sed in amplitudine charitatis: que. f. h
 dem presupponit: acquirīt regnū dei. Item
 4. distinc. c. oportet. dicitur. Mō loca & digni
 tates: sed vita bona & mores sanctus faciunt
 sacerdotem. Item Grego. Anastasio pres
 bytero. & habetur. 4. distinc. c. Mō loca inquit
 vel ordines creatori nostro nos proximos fa

ciunt: sed nos aut fides vera: aut merita bo
 na coniungunt. Item Grego. 4. o. distinc. c.
 Mos inquit qui presumus: non locorum vel
 generis dignitatem: sed morū nobilitate in
 notescere debemus: nec vi biūm claritate: s
 fidei puritate saluamur. Ambrosius etiā. 4. o
 distinc. c. sicut viri. ait. Illud autem aduerte
 q. extra paradysum vir fact⁹ est. mulier vero
 intra paradysum: vt aduertat q. non loci: nō
 generis nobilitate: s. virtute vnusquisq. gra
 tiam comparat sibi. deniq. extra de preben.
 c. venerabilis. dicitur. Mō generis: sed virtu
 tum nobilitas: morumq. honestas: gratum
 deo faciunt: & idoneum seruitorem: ad cuius
 regimen & gratiam nonnullos admittit: tam
 ignobiles q. nobiles: tam pauperes: q. diui
 tes: pro eo q. apud eum non est acceptatio p
 sonarum. patet ergo ratione perfectionis: q.
 liter fides sanctissima magis nobilitat aiam
 q. simul omnes alie nobilitates temporales
 ¶ Tertio hoc idem probō ratione dilectōis.
 Fundamentum ratiois ponit pñs. 5. metha.
 di. Causa & effectus semper debent esse pro
 portionati. patet hystoria. Nam merces que
 est quidam effectus laboris: tanta debet esse
 quātus fuit labor: qui fuit factus. Quo pre
 supposito: certum est q. maxima nobilitas ē
 esse filium dei participatiue: tamen quia vbi
 maior est affinitas: ibi maior debet esse dile
 ctio: sicut patet: quia fm Tho. scda scde. q. 26
 articu. 3. Magis diligendi sunt: qui nobis
 iuncti sūt fm corporalem origine: q. ceteri
 extranei. Et articu. 9. dicit. q. homo magis
 debet diligere patrē: q. propriū filium.
 Et ratio est ex parte obiecti: quia illud quod
 habet maiorem rationem boni: & qd est deo
 similius: magis est diligendum. Et sic pater
 est magis diligendus q. filius: quia patrem
 diligimus sub ratione principali: cum habet
 rationem emittentis boni & similitoris deo
 Quibus pñmissis: cum superius probatum
 sit: q. fides faciat hominem esse filium dei: et
 esse filium alicuius: sit summa & maxima af
 finitas. per consequens concludo: q. deus
 ipse plus diligit intelligere fm Bonauentu.
 in. 3. distinc. 32. q. 3. & 4. non ex parte act⁹ vo
 lendi: sed ex parte boni voliti animam fidelē
 tanq. filiam suam: q. omnes mundi nobili
 tates simpliciter: tā ecclesiasticas q. mūdanas.
 ¶ Quarto etiam probō rōne acquisitionis:
 videlz etne hereditatis: q. fides sanctissima

magis aiam nobilitat: q̄ simul oēs alie nobilitates. Et formo sic rōnem. Omne illd q̄ simplr meret̄ felicitatē eternā nobilius est eo qd̄ illā nō meret̄: s̄ virtus fidei charitate formata meret̄ eternā felicitatē: qd̄ nō facit ois simul nobilitas tpalis et eccliaslica: q̄ tē. maior p̄z: et minori pbat. Mā. j. et bi. d̄r. Felicitas ē p̄mū virtutē. Et. 9. et bi. d̄r. Virtuosoz simpliciter beatissima est vita q̄ felicitatē virtute promerent. Sed manifestū est q̄ fides ē virtus infusa: q̄ meret̄ eternā felicitatē: p̄p quod ap̄lus ad Ro. 8. c. de hoc facit talē p̄ntiā di. Ipse. n. spūs testimoniū reddit spūi n̄ro: qm̄ sum⁹ filij dei. Si at filij dei et hēdes: hēdes q̄ dē dei: cohēdes aut̄ xp̄i. S̄z p̄ fidē acgrē eter nū regnū hoc excedit simplr oēm dignitatē: tpalem preteritā: p̄ntem: et futuram: q̄ tē. binc Jo. apo. 3. c. dicit. Qui vicerit. smūdū diabolum et carnē: p̄ fidē dabo ei sedere mecū i tro no meo: sicut et ego vici et sedi cū p̄re meo in trono eius. h̄ ibi. Tercio deniqz. p̄bo p̄ fili tudinē: v̄z q̄ fides magis nobilitat aiaz: q̄ si mul faciat ois alia nobilitas: sicut. n. di. Alex. in. 3. in tractatu de grā. Deus inq̄t nō pbat aiam nisi sit ei filius: silitudo aut̄ creaturaruz nullaten⁹ pōt assimilari deo cuz sit infinitus. Est igit̄ necesse q̄ deus det illaz silitudinem aic: que v̄tqz silitudo est grā gratuz faciēs: q̄ data aia efficit̄ deo grata. qd̄ sic p̄z exemplo ponat̄ q̄ rex hēat filiā: q̄ vult in maritū vnū cerdonē: et non aliū: certū est q̄ nulla est com paratio nobilitatis inter istos. videns autem hoc rex dicit cerdoni. Quia nō es nec potes esse dign⁹ filia mea. ideo vt sis dign⁹ p̄ grām facio te cōmitē seu ducē: sic a fili facit de⁹ dā do nobis grām suā p̄ virtutē fidei: q̄ recepta nō tm̄ excedim⁹ oēs dignitates et nobilitates tpales: verū etiā oēm nobilitatē et dignitatē totius nature angelice: cū grā fm̄ Tho. 1. 2. q. ii. 3. sit nobilior oī nā. Ex p̄dictis aut̄ trib⁹ rōi b⁹ et silitudie. p̄z q̄nta nobilitas de q̄nta excel lentia sacratissime fidei: q̄ d̄r nobilitas subli matiuā: in q̄ oñs fuit: q̄lt̄ sacratissima fides nobilitat̄ fidelem aiam: fidē verā in se hūte⁹ sup̄ oēs alias nobilitates mūdi tā tpales q̄ spūales. Cuius nobilitatē et sublimatōis nos participēs efficiat dñs n̄r Iesus xp̄us i p̄nti p̄ grām: et in futuro p̄ gloriā: q̄ viuūt et regnat̄ benedictus in secula seculoz. Amen.

¶ Dñica scda i quadragesima: itez de q̄nta

excellencia: v̄z de maxima nobilitate ip̄s⁹ sa cratissime fidei.

It̄ est filius

meus dilect⁹ in quo mihi bñ cōplacuit: ip̄m audite. i. p̄ fide⁹ in cū credite. Scribūt itez h̄ verba Mat̄th. 17. c. et in euā gelio p̄ntis dñice. Qm̄ decla

rauim⁹ besterna die amantissimi ciues q̄ntā nobilitatē: de q̄nta excellentia sacratissime fi dei: q̄ dicta fuit nobilitas sublimatiua: in q̄ mōstratū fuit: q̄lt̄ ip̄a fides bñdicta sublimat et exaltat aiam xp̄ianaz: et fidelē sup̄ oēm mū danā: tā spūalem q̄ tpalem dignitatē: volēs ordinatē p̄cedere: hēo vobis i sermone p̄ntis dñice singl̄r declarare: s̄rta ipsius sacratissi me fidei nobilitatē: q̄ circa ordinē p̄fectū tā vtilis q̄ salutifera et admirabilis apparebit. Cuius nobilitatis declaratio talis erit.

¶ De s̄rta nobilitate sacratissime fidei. que dicitur nobilitas superatiua.

¶ Sexta igit̄ nobilitas sacratissime fidei in ordine declaranda: d̄r nobilitas su peratiua: v̄z oīuz sciaz: vñ p̄ funda mento et declaratiōe istius s̄rte nobilitatē: vo bis hanc infallibilē veritatē ppono: q̄. s̄. san ctissima fides in dignitate: in excellentia: et in oī p̄ciositate superat realiter oēs sil scias seu nobilitatē oīuz sciaz: vtputa sciaz grām tice art⁹ oratorie: logice: arithmetice: musice: astro logie: medicīne: vel nālis p̄bie. Iuris canon. Iuris civilis: atqz demū sacre theologie: in quātrū ipsa put dicim⁹ fidei sanctissime sub iicit: vñ si hic ab vna parte ponas vnū boiez q̄ p̄fectissime hēat oēs p̄dictas scias: et plus q̄z habuerint oēs boies mundi: vel habituri sunt: a p̄ncipio ipsius mūdi vsqz ad finē. Ab alia vero p̄te ponas vnā vtrulā seu simplicē boiez: hūtem simplr sciam fidei sine ceteris scientijs: et petis a me q̄s hoz realiter hēat et vtiliorē et nobiliorē sciam. Nam as altissimā voce. r̄ideo q̄ fides q̄ntā vtrula h̄z et simplex hō est nobilior: et excellentior: vtilior: et i super etiā p̄ciosior oib⁹ simul scientijs supradictis. Et i sup̄bis grām tice: oratorib⁹: dialecticis canonistis: legistis: philosophantib⁹: ceterisqz talibus oppositū videat̄: q̄ verba simplicia sa cre scripture seu scōz viroz: et audire oīep̄nūt et legē: p̄ eo q̄ humanas aures vana delecta

tionem ſicut cetera ſcie non demulcent: tamen
veritas ſic ſe habet: ſola ſcia fidei quā hz ſim-
plet quilibet pſona: eſt incōpabiliter excellēti-
or et precioſior ſicut predicti cunctis alijs ſciētijs
Et qd hoc realiter ſit vtz quadrupl'r probō.
Primo auct'ibus. Scdo rōnib'. Tertio
diſtinctionibus. Quarto effectib'. C. Prmo
probo auct'ibus. q. ſ. fides ſeu ſcia fidei real'r
ſuperat in dignitate oēm aliam ſciāz. Nam
Aug. lib. de verbis dñi. Nulla inquit maior
virt' fidei: nulla maior ſcia: nulli maiores the-
ſauri: nulla maior excellētia et dignitas in p-
ſenti vita inueniri pōt. h ille. Item puer. vlti.
dic't. Adulter filie congregauerūt diuitias: tu
aut' ſupgreſſa es vniuerſas. vbi glo. ait. Oēs
ſcie ſunt quaſi diuitie quedā: ſ. ſcia fidei oēs
ſciāz diuitias ſupgreſſit. pbs etiam. 8. etbi.
ait. Sapientia eſt ſcia honorabiliſſimor et di-
uinoz. ideo hz rōnez capitis inter oēs ſcias
hec ibi. Et in plogo metha. dic't. Scia ois
et maxime diuina ſuper oēs ſcias maxie ho-
noranda eſt. Et hz pbs intelligat ſimpliciter
de ſcia natural'i: methaphyſice tñ: qz fides vt
infra dic't eſt nobilior illa ſcia: iō has duas
auct'es: conuenientius ſanctiſſime fidei volui
appropriare. Item Jer. 9. dic't. Non glo-
rietur ſapiens in ſapia ſua: nec fort' in fortitu-
dine ſua: nec diues in diuitijs ſuis. Sed qui
gloriat' gloriat' ſcire ſciam meam et noſce me.
Eniqz Ambroſius. 37. di. c. legim'. S. hinc
etiam. ſup eplam ad collo. ait. Ois rō ſupne
ſcientie et eterne creature ſcia i co eſt: q caput
eaz et auctor: vt q hunc nouit per fidem nihil
ultra querat: qz h eſt pfecta virtus et ſapiētia
Et quicqd alibi querit ibi pfecte inuenit. Et
infra ſubdit. De ſcie terrene: et hñōi: deſpe-
cte ſunt: et nihil valent ad ſalutem: ſed mittūt
in errorē: et dum his aliqui ſtudent: curā aie
non hñt. qui vtro xpm nouit crucifixum: the-
ſaur' ſapie et ſcie inuenit: qz id nouit qd vtile
eſt. h ibi. Et predictis auct'ib' patet qualiter
fides: ſeu ſcia fidei: imo ſola ſcia vnius articu-
li fidei ſeu vnius pater noſter et auc maria:
excedit in dignitate: vtilitate: atqz p'ioſitate
oīes ſimul mūdanas atqz humanas ſcias.
C. Scdo hoc idem pbo rōnibus: v3. Prmo
rōne ſubiectionis. Scdo rōne extenſionis.
Tertio rōne approximatiōis. Quarto ra-
tione egreſſionis. Quinto rōne manifeſta-
tionis. Sexto rōne certificatiōis. Septio
rōne acqſitionis. C. Prmo pbo rōne ſub-

iectionis. q. ſ. ſcia de fide xpi ſuperat nobili-
tatem oīz ſimul aliaz ſciāz. Fundamētuz
rōis ponit Tho. ſuper. 2. phyſi. di. Simis ſim-
plex cuius cauſa ſunt alia: eſt qd optimuz in
compatione cor. p3 h regula. Quia eniz pp
finem conſeruatiōis humani corporis velti-
menta ordinata ſunt: et pecunie pro veltimē-
tis emendis: nec non et oēs delicatiſſimi cibi
ideo talis cōſeruatio valitudinis corporalis
eſt qd nobilius: et carius omnibus ſimul ve-
ſtimentis: omni pecunia oībusqz ſimul deli-
catiſſimis cibis. Similiter qz arbor: ordina-
ta eſt ad finem fructuū: ideo quantum ad hoc
vnus ſolus fructus eſt melior et precioſior cū
ctis ſimul arboribus. Quo p' ſuppoſito: cer-
tum eſt qd oēs ſcie ſubijciunt fidei: ſeu ad fi-
nem ordinate ſunt: vel ppter hoc a deo dan-
tur vt ſanctiſſime fidei ſubijciant. Qd ſi ſic
eſt: ex quo fides eſt ſicut dñā et impatrit oīz
aliaz ſciāz. oēs vero alie ſcie ſunt tanqz qd
ordinate ad ipſam ſicut ad finem: ſeu ſunt
ſicut ſerue et ancille ipſius fidei. cōcludit ne-
ceſſario qd fides omnib' ſcientijs nobilior ē.
Qd ſfirmans Ric. in pbenio pmi ſcū. q.
5. in corpore. q. dic't. Fides ingt nobilior eſt
omnibus ſcientijs practicis: qz ſciāz practica
rum illa eſt dignior: ad cuius finē finis alie-
rius ordinat': ſicut ciuilis militari. Nam bo-
nus exercitus: ordinat' ad bonum ciuitatis: et
ira finis ſcie ciuilis. vnde pbs. j. etbi. c. j. ſic dic't
Videmus aut' et precioſiſſimas virtutū. i. ſci-
entiaz: ſub hac exites: vtpura militare h'co
nomicā et rethoricā. cū igit' fides h'eat p fine
vt infra dic't eterna felicitatē: ad quā ſic ad
finem vltimū ordinant' fines oīz ſcientiarū
practicaz atqz ſpeculatiuaz. ſeqt qd fides eſt
dignior oīb' alijs ſcientijs. Quapropter oēs
alie ſcie merito vocari poſſūt ancille ſanctiſſi-
me fidei. et ideo puerb. 9. ſcribit. Adſit ancil-
las ſuas. i. oēs alias ſcias vocare ad artez. i.
ad ſanctiſſimā fidē: que ē ars artū. C. Scdo
etiam pbo rōne extenſionis: qd fides ſanctiſ-
ſima incōpabiliter eſt nobilior oībus ceteris
ſcientijs. Fundamētū rōis ponit pbs li.
de iuuentute et ſenectū. di. Omne agēs tāto
ſimpl'r eſt melius quāto potētius. p3 h regla
Nam ſacerdos inquātū ſacerdos nobilior ē
omni ſimplici clerico diacono: atqz ſubdiaco-
no: necnō et cūctis ſimul regib': ducib': atqz
impatoribus mūdi: et qd plus eſt nobilior: eſt
etiam oībus nouē choris angeloꝝ. et rō ē: ga

Sermo

sacerdos est maioris pratis q̄ simul oēs p̄e
dicti: unde sacerdos p̄t agere in virtute ver-
borum suoz: q̄ substantia hostie transubstan-
tiatur in illam substantiā corporis xp̄i: q̄ illi
nequaquā p̄t agere. Sicut ille p̄nus dicit esse
nobilior: qui se extendit ad maiores gradus
calcificationis seu durationis: q̄ p̄nus qui se
non extendit ad tot gradus calcificationis et
durationis. Quo p̄supposito: certum est a
simili q̄ illa scia dicit esse nobilior: que plura
et nobiliora intelligere facit. Sed manifestus
est: q̄ fides sanctissima seu scia fidei: facit intel-
ligere plures et nobiliores veritates ceteris
oibus scijs. ergo seq̄t p̄ p̄ns q̄ fides est nobi-
lior oī alia scia. Et declaro sic hanc minores
certū est enim fm̄ p̄m. 2. 7. 5. et bi. q̄ similes
bitus simplr generāt similes act̄. Tūc ultra
manifestū est: q̄ oīs bitus scie acq̄site p̄ intel-
lectū humanū: est simpliciter bitus nālis. q̄d
si sic est: p̄ q̄ talis bitus nequaquā p̄t se extē-
dere ad intelligendū seu capiendū veritates
sup̄naturaes. p̄pter q̄d Bonauen. in. 3. dist.
23. arti. q. 2. verbaliter dicit. Per nullū bitū
nālem vel acq̄sitū eleuat vnq̄ intellectus su-
per se vt apprehendat sup̄naturalia: seu vt as-
sentiat p̄me veritati. p̄pter se: et sup̄ omnia h̄
bona. vt aut̄ per practicā sup̄radicta. P̄firme-
mus: peto an per sciam nālem possit alijs in-
tellectus creatus intelligē: q̄ verbū dei ineffa-
bile fuerit vnitū humane nature i vtero vir-
ginis vniōe hypostatica: et certū est q̄ nō. mi-
rū enim videt̄ toti nature quō virtus finita
vnita infinite ab ipsa sustentet̄ in vnitate sup̄-
positi: nec infirmet̄ vel cōsumet̄: cū tū mari-
mū calidū radicale cōsumat humidū parū
radicale: imo mix̄ videt̄ q̄ salua veritate di-
uine nature in eodē supposito sit vera huma-
nitas: ita q̄ idē suppositū realr sit p̄fectus hō
et p̄fectus deus. Lerte hoc est mix̄: et hanc ve-
ritatē non capit grāmaticus: non rethoricus
non logicus: non poeticus: non astrolog⁹: nō
p̄s. non enim vnq̄ viderūt vel videre pote-
runt grammatici nec rethorici nec logici nec
poete nec astrologi nec p̄bi per bitum sciētie
naturalis et acq̄site: quō possit virtus finita
salua veritate sue nature i eadē hypostasi vni-
ri infinite et non cōsumi. Non etiam poterit
logicus sophisticus vel dialecticus sine demō-
stratiuus per suā experiētiā atq̄ scientiam
concludere virtutē finitā ab infinita sustenta-
ri: atq̄ ex duob⁹ remotissimis et distantib⁹ i

infinitū vnū suppositū fieri. Hoc et mysteriū
nō capit p̄s moralis v̄ metaphysic⁹ p̄ suā
sapiam. non enim habitu nālis sciētie videre
seu intelligere poterūt p̄bi naturales morales
vel phisici cum omni sua sapia: quō dei ver-
bum ineffabile: impassibile: et imētale: potue-
rit hō fieri passibilis et mortalis: et ultra hoc
simul pati et simul beatificari dum penderet
in cruce et moreretur. Hoc insup̄ mysterium
non capit geometricus: nec arithmetici: nec
musicus per suam p̄sonantiam. non enī vi-
dere poterunt geometrici: quō circulus in-
finitus potuit abscuiari: et insup̄ per finitatem
mensurari. Nec arithmetici videre potue-
runt: quō vnitas inattingibilis potuerit co-
pulari: nec etiā musici: quō vnitas indiuisibi-
lis potuerit mediari. Hoc etiam mysterium
non capit astrologus. non p̄pha mundanus
non phitonicus per suam influentiā. Mō. n.
intelligere potuit astrologus p̄ syderū influē-
tiam: nec p̄pha mundanus p̄ signoz cūden-
tiam: nec homo phitonicus p̄ obedientiā de-
monis: et sciam diuine incarnationis super-
naturale mysteriū. Hoc deniq̄ mysterium
non capit iuridicus auditor: seu iurista ciuillis
per suam audaciā. non enī ex lege humanit⁹
adinuenta p̄tcludi et intelligi: q̄ par possit
proportionari inter creaturā et creatorē. Ex
p̄feto igit̄ discursu cūden̄ter apparet: q̄ nul-
lus bitus scie nālis: p̄t se extendere ad intel-
ligendū veritates sup̄nāles. Qd totum p̄fir-
mat Isaias. 7. c. di. Nisi crediderit. s. p̄ aliū
habitum q̄ per nālem: non intelligetis. s. sup̄-
naturalia. Oppositū est de sanctissima fide:
que cū sit qdam habitus a deo infusus et sup̄-
naturalis: certum est q̄ facit intellectū verita-
tes supernaturales intelligere: et q̄ fides rea-
liter sit habitus sup̄naturalis. tripliciter p̄bo
Primo auctoritatibus. Secdo ratione.
Tertio distinctione. Primo p̄bo aucto-
ritatibus. Mā Paulus ad eph. 2. ait. Si sa-
saluati estis per fidem. et hoc nō ex nobis ne-
quis gloriē. dei enim donum est. hec ibi. Itē
1. cor. 12. dicitur. Alij datur. s. a deo fides in co-
dem spiritu. Si ergo fides datur a deo: ergo
non acgritur per naturam: ei go est habitus
sup̄naturalis. Item Sap. 3. Salomon ait
Dabitur ei fidei donum electus: et fors in tē-
plo dei acceptissima. h̄ ibi. Aug. etiam lib. de
libero arbitrio. et ponitur de conse. distin. 4.
c. gratia. ait. Fides non est liberi arbitrii tm̄:

sed donum dei. Et Luc. 17. dicebāt discipuli
Dñe adauge nobis fidē. Et Adar. 9. c. qda;
dixit. Adiuua dñe incredulitatem meā. Et q
bus auctibus pz: q habitus fidei non est acq
situs sed infusus. **C** Secdo hoc etiam probō
vnica rōne: v3 opationis. Fundamentū ra
tionis ponit dñs Adar. 7. di. Ab opib⁹ eoz
cognoſcetis eos. v3 hypocritas et viros iustos
Quo pceſſo v3: q opera sunt demonstratiua
eſſentie rei. Bonauentura in. 3. di. 23. ar. 2. q. 2.
sic arguit. Illud inq d qd pōt in ea que sunt
et ſupra et contra nām: nec eſt a nā: nec eſt ab
acqſitione: sed habitus fidei non tm̄ formalis
sed etiā informalis: pōt intelligere ea q sunt
ſupra nām. qd pz: q etiam p fidem informē
elicitur intellectus ad credulitatem diuine in
carnationis: et diſtinctionis trinitatis: q exce
dunt humanū intellectum per nām. qd si sic
eſt: ergo cōcludit q fides eſt habitus oio in
ſuſus et ſupnaturalis. **C** Tertio hoc idē. pbo
diſtinctione beati Tho. 2. 2. q. 6. arti. 1. di. Luz
querit an fides a deo infuſat. Rñdeo q ad
fidem duo regrunt. Quoz vnum eſt vt hōi
credibilia pponant: qd requirit ad hoc: q hō
aliquid explicite credat. Aliud aut qd ad fi
dem regrit eſt aſſenſus credentis ad ea q p
ponunt. Quātū ergo ad p̄mum hoz necesse
eſt q fides ſit a deo. Ea enim que ſunt fidei
excedunt humanā naturā: vnde non cadunt
in contemplatione hominis niſi a deo reue
lante: sed qbusdam quedā reuelant immediate
a deo: ſicut ſunt reuelata apoſtoliſ et pph̄is.
qibusdam etiam pponunt a deo mittente
fidei predicator: fm̄ illud Ro. 10. Quō pre
dicabunt niſi mittant? Quātū vero ad ſcōm
ſc3 ad ſenſum hominis ad ea que ſunt fidei:
poſteſt cā conſiderari dupliciter. Vno modo
exterius inducens ſicut miraculū viſum: vel
perſuaſio hominis inducentis ad fidē: quoz
neutrum eſt ſufficiens cā. videntiu3 eni vnū
et idē miraculum: et audientiu3 eundem pre
dicatorem: quidam credunt: et quidam non.
Et ideo oportet ponere aliam cām interiorē
que mouet hominem interius ad aſſentien
dum in his que ſunt fidei. hanc autē cauſam
pelagiani ponebant eſſe ſolum liberum ar
bitrium hominis: et propter hoc dicebant: q
initium fidei eſt ex nobis inquātum. ſ. ex no
bis eſt q parati ſumus ad aſſentendum his
que ſunt fidei. Sed poſtmodum conſumatio
fidei eſt a deo: p quā nobis pponunt ea p q

credere debemus: sed hoc eſt falſum: quia cū
homo aſſentiendo his que ſunt fidei cleueſt
ſupra nām ſuā: oportet q hoc inſit ei ex ſup
naturali pncipio interius mouente q e de⁹:
et ideo fides quātum ad aſſenſum: qui eſt p̄n
cipalis actus fidei: eſt a deo interius mouen
te per grām. Et premiſſis igit pz: q realiter
fides eſt habitus a deo infuſus et ſupernālis.
Qd si ſic eſt: ergo ſeqt q hitus fidei facit in
telligere veritates ſupnaturalis: q non facit
habitus acqſitus. q ſit ſic pz. Nam anctor in
libro de cauſis dicit. q effectus ſemp habent
ſuaz cāz ſimilitudinem. Sed cū habitus fidei
ſicut immediate pbatū eſt ſit cā ſupnaturalis:
ergo effectus eius qui eſt intelligere erit etiā
ſupnaturalis. Qd pfirmans Ber. ſup canē.
ait. Quid non inueniet fides: attingit enim i
acceſſa: deprehendit ignota: cōprehendit imē
ſa: apprehendit nouiſſima: ipſā deniq3 eter ni
tatē ſuo illo apliſſimo ſinu quodāmodo cir
cūcludit. et hoc ē q fides trāſgredit rōis ſine ſ
humane nature vſum: et expicant terminos.
hec ille. Item Aug. 2. 4. q. 1. c. non turbaſ. ait.
Et ſi alijs impatur vt latent peccata ſua: ſoli
Petro dictum eſt: duc in altū rete: hoc eſt in
profundū diſputationū. Quid eni tam altū
q3 altitudinē diuitiaz videre. et ſcire filiū dei
et profeſſionē generationis diuine aſſumere
quā lz mens nequeat humana plene rōis i
ueſtigatione cōprehendere: fidei tm̄ plenitudo
amplectit. hec ille. Luz igit vt ex premiſſis pz
fides ſanctiſſima virtutes ſupnales recipiat
qd nulla altera ſcia facere pōt. cōcludit neces
ſario: q fides oibus alijs ſcijs nobilioz eſt. q
ſi forte diceret ptra predica: q in. 12. metha.
tractat de ipſo deo: et intelligentijs ſeparatis
Et. 8. phyſi. agitur de deo inquātū eſt p̄mus
motor: ergo p p̄ns fides non eſt nobilioz ſcia
ſpeculatiua. Ad hoc rñdeo fm̄ Ric. in pbe
mio. 1. ſcñ. q. 5. in cor. q. 4. q hoc eſt tm̄modo
ad ea que de ipſo deo p̄nt inueſtigari lumie
naturali: et etiā inquātū ipſe deus ſe h3 fm̄
aliquā aliam habitudinem rōis ad ens qd
analoge dicit de creatore et de creaturis. ſic
eni methaphyſica tractat d deo: qz ē de ente
fm̄ q ens: fm̄ q videt p̄bus velle. 4. metha.
Et Auicenna. 1. metha. ſue. c. 10. Deus eſt ait
quoddam ens. vnde ſic patet: q ſcientia fi
dei deum cōprehendit ſeu itelligit ſub rōe
nobilioz q3 methaphyſica: qz ens ſūme pfe
ctum: eſt nobilioz rō: q3 ens inquātum ens:
o 4

Sermo

et etiā sub rōe mirabiliōri: q̄: ea que nō sunt
nata cognosci de deo a creatura: nisi p reue-
larōne: mirabilia sunt: q̄: ea que pnt cogno-
sci p inuestigationē in nālī lūie sacrā. hec iſi
car. Et sic concludit et predict: v3 q̄ fides cū
faciat supnālia intelligere: nobilior est oibus
alijs sciētijs. Immo dico plus: q̄ etiā mini-
ma pncula fidei inq̄tū caput supnālia: nobili-
or est atq; delectabilior: q̄ simul sint oēs scie-
acq̄sire veruz inferiorz. Propterea pbs. xi. de
aiālib⁹. dicit. Quāuis paz sit qd̄ de substan-
tijs superio: ib⁹ p̄cipimus tū illud modicū est
magis amātū: et desideratū oī cognitiōe: quā
de oib⁹ simul substantijs inferiorib⁹ hēm⁹. Et
3. Et ibi etiā dicit. Qd̄ magis est mirabile et i-
effabile: illud est magis mirabile et delectabi-
le. Ex qua rōne extēsiōis p3. q̄lter fides seu
scia fidei: est nobilior oib⁹ simul alijs sciētijs.
Tertio hec idē probo rōne: qui dī Appro-
ximationis. v3 q̄ sanctissima fides supat no-
bilitatē: oīum aliaz sciaz. Fundamentū rōis
ponit pbs. 5. dicit. dī. Melius est qd̄ pmo
pncipio. ppingus est. p3 hec regula. Nam qz
aia p intellectu: et amorē magis deo assimila-
tur in quo h sunt: q̄ ipm corp⁹ humanū. ideo
ipsa dī esse melior oī puro hūano corpore. Si-
militer qz argentū q̄tū ad valorē est pformi-
us auro q̄ es et ferrū. ideo nobilior est ere et
ferro: Quo p̄supposito. certū est sin glo. sup
verba Jaco. i. v3. oē datū optimū tē. q̄ a deo
dant p̄cipue hoib⁹ tria bona. Nā pmo dant
simplr bona. Scdo meliora. Tertio vero op-
tima. Prima a deo dant p acquisitionem.
Secūda p assuefactionē. Tertia p infusionē.
Primo sunt quedā dona que dat de⁹: p ho-
minis acquisitionē: sicut sunt oēs scie: a reb⁹
acq̄sire: ut puta septe3 liberales artes: nālīs
pbia et hūmōi. Silt virtutes morales: frequen-
tia et assuefactiōe op̄z acquirūt. Eodē mō
diuitie: et delitice: atq; tpales magnificētie ac-
quirūt: que simul oīa tria: et multitudo p̄ho-
rum et paganorū ceterorūq; infidelīū: a largi-
tore oīum bonorū deo obtinuerūt: et etiā nūc
acq̄ri pnt ipso donāte a multis peccatoribus
etiā dum pmanēt in peccatis. vñ ad iſo. xi.
Apostol⁹ ait. Sine penitētia enī sunt dona
dei. v3. supradicta. C Scdo dant a deo qdaz
alia dona meliora p̄mis: sicut sunt nālēs vir-
tutes: nālēs scie: nālēs diuitie: atq; nālēs deli-
tic: q̄ nām nō corrūpūt: sed pot⁹ illustrāt de-
corāt et meliorāt: virtutes nālēs voco nālem

prudentiā: nālem iusticiā: fortitudinē: māne-
tudinē: pietatē: magnificētiā: gravitatē: zeluz
clementiā: amicitia rigiditatē contra vitia: et
cetera huiusmōi. Sciētiās aut naturales vo-
co: q̄ a nā nobis indite sunt: sicut nā n̄fimer:
et corz q̄ sunt in aiab⁹ n̄fīs: cuiusmodi est viue-
re: intelligere: gaudere: trīstari: timere: sp̄are:
atq; opposita eorundē. Idoz igit in nobis ē
scia nālīs: quoz nobis ignorātia ip̄possibilis ē
diuitie autē nālēs in corpore sunt: sicut sani-
tas: fortitudo: pulchritudo: libertas: nobilitas
sensuū: p̄peritas: et p̄similia. Diuitie aut nā-
les in aia sunt p̄spicatia intellect⁹ ingenij re-
ctitudo: subita app̄hēsiō veritatis: memoria
tenax: et hūmōi. Diuitie etiā naturalis honesta-
tis sunt honesta in rebus honestis: honestate
naturali per se nota: sicut delectari de p̄fectu
sciētiarū: delectari in bonis opib⁹: et bone-
stis: ut est delectari in subueniēdo egenis: in
honorādis parētib⁹: in seruando fidē amicis
et huiusmōi. Tertio vero loco atq; sublimi-
ori dant a deo dona maria et optima. et hec
dona sunt sup oēm nām. et ideo nām nrām
trahūt sursum supra semetipsam. ad gloriā
eternalē: propter qd̄ p3 talia dona esse opti-
ma: et maiora: et fortiora: oibus naturalibus et
acq̄sitis donis. Ex naturalib⁹ enī donis sol:
solūmodo descendit ad inferiora et naturalia
bona: p ista vero ascendit etiā ad supnatura-
lia dona. Idis igit p̄missis certū est: q̄ inter
naturā et gloriā: gratia fidei intermedia ē: glo-
ria autē in fortitudine: magnitudine: nobili-
tate: et sublimitate: vltima est seu supma. pro-
pter qd̄ cū gratia et sciētia fidei sit secūda i or-
dine. vltima vero sit natura. pcludit necessa-
rio: q̄ ex tali approximatione fidei ad ip̄z de-
um et eternā gloriā: fides ipsa sanctissima no-
bilior est: et excellentior omnib⁹ alijs sciētijs
naturalib⁹ et acq̄sitis. Quarto etia3 probo
ratione egressionis: q̄ v3 fides sanctissima ē
excellentior ceteris oibus sciētijs. Fundamē-
tū rationis ponit pbs. j. de anima. Et octauo
Thopicoz. dī. Vna sciētia vel disciplina dī
est melior altera: cū simpliciter egredit a me-
liori subiecto. p3 hec regula. per formatiōem
vnius sillogismi q̄ format sic. Omne anial
rōnale est disciplinabile: seu beatificabile. oīs
homo est animal rōnale. ergo oīs homo est
disciplinabilis: seu beatificabilis. Ecōtra tibi
ppono etiā sciētiā alterius sillogismi: de vi-
liori subiecto, v3 in bar bara sic. Omne ani-

mal irrationale est indisciplinabile: rudibile: seu in beatificabile. ois asinus est animal irrationale ergo ois asinus est indisciplinabilis: rudibilis: et beatificabilis. Adis premissis: clare est quod subiectum prime scie seu primi sillogismi fuit homo: subiectum vero secundi fuit asinus. Nunc igitur quero a te que istarum duarum scientiarum sit nobilior: et certum est quod quod homo differt ab asino in nobilitate: tanto scientia a subiecto hominis egressa: est nobilior scientia de asino: sic etiam incomparabiliter secundum primum modo de anima. nobilior est scientia que egreditur de ipsa anima: quam scientia que egreditur de quolibet corpore: quod etiam manifestum est exemplo per quia fructus egredientes ab arbore nobiliori simpliciter nobilior: est ois fructus qui egreditur ab arbore minus nobili et viliori. Quo presupposito. certum est quod quilibet scientia habet subiectum minus nobile ipsa fide. Contra fides habet subiectum nobilius ois scientia. Ad hoc patet discurrere de subiecto cuiuslibet scientie. Nam subiectum scientie grammaticalis: ad quod oia reducuntur sicut ad principium radicale: et ex quo syllabe et dictiones egrediuntur et formantur est ipsa littera quam vocat Philosophus clementem: quod est unum in quo stat ois restauratio ipsius grammatici. Subiectum autem eiusdem grammaticae ad quod oia reducuntur sicut ad totum integrale: est ois congrua et perfecta. Et tu o rethorice quod est subiectum tuum: vtiq; est ois ornata vel inornata. Subiectum autem logicum: est ipse sillogismus. Subiectum littere. Philosophicorum: est corpus mobile. Subiectum libri de celo et mundo: est corpus mobile ad locum. Subiectum libri de generatione et corruptione: est corpus mobile ad formam. Subiectum libri methaphysicorum: est corpus mixtum: et ipse est: veluti ros pruina gradus et humidi. Subiectum libri mineralium: est corpus minerale. scilicet corpus mixtum et perfectum: sed inaiatum ut plumbum: aurum: et humidi. Subiectum libri de anima: est corpus aiatum vel anima. Subiectum libri de vegetabilibus: et plantis: est corpus vegetabile. Subiectum geometrie est linea vel quantitas continua. Subiectum ipsius perspective: est linea visualis. Subiectum ipsius astrologie: est corpus celeste. Subiectum denique ipsius methaphysice: est ens in quantum ens. Tu autem o fides sancta: o fides catholica: o fides orthodoxa: dic mihi quod: quod est subiectum tuum: a quo egredieris: et a quo procedis: et ex quo in aias rationales descendis. Terte clamans per te respondeo: deus eternus est subiectum tuum: deus gloriosus est subiectum tuum: deus omnipotens est subiectum tuum. quod si sic est quod deus ipse sit subiectum fidei: et deus ipse est nobili

or predictis oib; subiectis aliarum scientiarum.cludit necessario quod fides ipsa simpliciter et realiter predictis oib; scientiis nobilior: est. quod autem deus sit subiectum fidei tripliter probatur. Primo autem. Secundo similitudine. Tertio ratione. Cuius probatur autem Boetij primo de trinitate. cap. ii. di. Fides est virtus quidam ab una substantia dei simpliciter procedens. Cuius secundo hoc idem probatur sic similitudine. Sicut enim se habet huiusmodi ad obiectum: ita vti se habet fides ad subiectum. Si illud assignat per se obiectum alicuius habitus: sub cuius ratione oia que cadunt sub illo bitu: referunt in ipsum obiectum: quod propter dicimus quod per se subiectum charitatis est ipse deus. quod quod charitatis diligit: diligit propter deum. ergo similiter illud est subiectum in scientia fidei: ratione cuius tractatur oia de quibus scientia fidei considerat. Si oia que considerant in sacra scriptura: que refert ad fidem: considerant autem in quantum comprehendunt infra divinam perfectionem aut in quantum sunt dei effectus: ergo concludit quod deus realiter est subiectum: a quo scientia fidei procedit. Cuius tertio hoc idem probatur duplici ratione. Primo ratione per se. Secundo de virtualitate. Cuius probatur ratione proprietatis sic. Secundo quod per trahi ex primo. Postea. Illud est subiectum in scientia: cuius per se proprietates considerat ipsa scientia. Si sacra scriptura que idem significat quod fides considerat dei proprietates: et dei operationes. ergo deus est subiectum in ea. Et declaro sic minore. clare est quod fides considerat de deo secundum rationem sue naturalis perfectionis: et in quantum eius perfectio relucet in operibus conditionis: administrationis: restorationis: scificationis: et retributionis. Ad que quicquid per se reduci oia que considerant in sacra scriptura seu in substantia fidei: quod infra divinam perfectionem comprehendunt attributa divine entitatis: personarum emanationes: et personarum proprietates in operibus conditionis comprehendunt creatio creaturarum distinctionis: et distinctio ordinatio. Item in operibus restorationis: etiam multa opera comprehendunt. quod figurata fuit in veteris legis: et in sacramentorum veteris institutione. initiata filij dei incarnatione promota in noue legis datione. completa in christi passionis. paucis hominibus manifestata in resurrectione. et aliquibus angelis in ascensione: et toti mundo in euangelij per discipulos predicatione. quod ut dicit psalmus. In oem terram etc. Item in operibus scificationis intelligo virtutum infusionem: et sacramentorum noue legis salutiferam susceptionem. In operibus etiam retributionis continent tanquam prima extremi iudicii examinationem Continet etiam ibi reproborum damnatio. S.

principaliter electorū glorificatio et sic ostensum est quomodo omnia que considerant in sacra scriptura: seu que considerat ipsa fides. aut spectant ad dei intrinsecā perfectionē. aut ad resurgētiā sue perfectionis p multiplicē eius operationē: quia per quandā appropriationē potentia maxime relucet in creatione: sapientia in administratiōe: misericordia in restauratione et sanctificatione. Iusticia in reprobatione et bonitatis affluentia in electorū glorificatione. Et sic patet pma ratio. C Secūdo etiā probō rōne virtualitatis. q si des egredit a deo tāq a subiecto. et formo sic rationē. Certū est fm phum quarto Adeth. q tota scientia virtualiter est in suis principis. Sed articuli q sunt quedā res supnaturaes sunt quedā principia ipsi fidei. Illud ergo qd est subiectū articuloz. est subiectū huius scientie. v3 fidei. sed deus est subiectū oīz articuloz fidei. quod patet: q si de singulis articulis formes enūciationes: deus est subiectū in quilibet illaz. verba gratia. Si de primo articulo q est. credo in deū pa. o. rē. Formes enūciationē. deus erit subiectū in ea dicendo Deus est pater oīpotens creator celi et terre. Similiter si de secūdo articulo. q est. Et in Je sum rpm fi. e. v. do. n. Si fiat enūciatio. deus erit subiectū in ea. dicendo. De⁹ est filius rē. Ex quo patet q deus est subiectū in scientia fidei. he rōnes cū similitudine eliciuntur ex dictis Ricar. in probemio p. sen. questio. 6. per totum. Que omnia confirmat Thomas secūda secūde. quest. pma. arti. j. in corpore. q. Vbi pbat q pma veritas increata q de⁹ est simpliciter. est obiectū fidei seu subiectū. vide ibi si vis. Cū quo cōcordans Dyo. 7. c. de di. ui. no. dicit. q fides est circa simplicē et semp existēte veritatē. Fac igit ex oībus pmissis tale correlatiū. Cum quelibet scientia dicat nobilior respectu nobilioris subiecti: et de⁹ sit subiectū sacre scripture seu scissime fidei. quo subiecto nullū est nec pōt esse nobili⁹: cludit necessario q scia fidei est nobilior incōpabiliter oībus alijs scijs. C Quinto hoc idē pbo rōne manifestationis. q fides scissima nobilior est oībus scijs. Fundamentū rationis ponit phs pmo pier. di. Voces sunt note et sig eaz q sunt i aia passionū. Qd affirmās dñs Adath. 12. c. di. Et habūdantia cordis os loquit. Quo p supposito. certū est ut dicit glo.

sup verba Luc. 2. c. v3. Et factū est post tridū inuenerūt eū in tēplo in medio doctorū audientē illos et interrogantē: et stupebāt omnes qui audiebāt eū sup prudētia et rñsis ei⁹ hec ibi. q tūc xps nō docebat suos auditores sciam naturalē et acq̄sitā: sed simpliciter res supnāles que p̄inēt ad virtutē fidei. Similiū Adath. 8. c. Docēs populū simpliciter cōmendabat ei fidē di. Amen q̄ppe dico vobis si habueritis fidē sicut granū sinapis: et dixeritis mōti huic trāsi hinc: trāsibit: et nihil erit impossibile hñti fidē. Similiter Adath. vltimo c. p̄dicabat apostolis di. Qui crediderit et baptisatus fuerit saluus erit. Qui vero nō crediderit cōdēnabit. Siliter trāscurre euāgelia: et in plurib⁹ locis repies q xps nunq̄ docuit populū aliquā sciētā acq̄sitā: immo plures reprobauit eā hñtes. Oppositū est de fide. quā simul edocuit et etiā cam hñtes miro modo cōmendauit. sicut p3 de Centurione. q ut habet Adat. 8. c. cū dixisset. Dñe puer me iacet in domo palit⁹: et cū xps rñdisset: ego veniā et curabo euz. Subiecit centurio. Dñe nō sum dign⁹ rē. Et ibidē sequitur. Audiēs at Jesus mirat⁹ est: et sequētib⁹ se dixit. Amē di cō vobis nō inueni tantā fidē in israhel. qbus p̄missis cludit. q cū xps docuerit veritatē fidei et nō aliquā aliā sciētā. manifestū ē q etiā ipse in corde suo maiore habebat p̄placētiam de virtute fidei. q̄ de aliq̄ sciētia. Nā si nobilior fuisset scientia acq̄sitā q̄ fides. nulli dubiū est quin xps per prius doceret sciētā quā fidem. et p̄cipue cū xps sicut tradunt theologi in. 3. in omnib⁹ actibus suis p̄sertim a superiori parte rōnis p̄cedentib⁹. semper p̄celegerit nobiliores meliores perfectiones atq̄ excellentiores. Et qbus omnib⁹ claret manifeste. q necesse est ex hac rōne cōcludere: sanctissimā fidē omnib⁹ sciētijs eē nobiliorē. Et cōfirmat ista ratio sic. Nā p̄supposito q xps docuerit populū sanctissimā fidem. ergo sic. Quāto doctor alicui⁹ sciētie ē maioris veritatis nobilitat⁹ et excellentie: eorum est q tanto etiā illa scientia magis extimatur et nobilior iudicat⁹. Quod sic patet. Nāz magis extimatur in grāmatica scientia p̄sciam q̄ cuiuslibet alterius grāmari. Similit̄ in rethorica magis extimatur oratio ipsi⁹ Tuli⁹ q̄ oratio cuiuslibet oratoris. In naturalibus vero ac logicalib⁹ quid dicā: Nunqd adhibere binus Anaxagorē: Nunqd Socrati: Nunqd

Platoni: Certe nō. Sed cui? Certe ipsi soli Aristoteli oīum phoz principi. Et qz sic dicitur in *Rūdeo*. q. ppter eius magnā veritatē: auctoritatē: & excellentiā quā habuit in pfectiōe illius scientie de cuius magna pfectione loquitur *Cōmentator* sup. 3. de anima dicens. *Reddit qz iste homo v3 Aristoteles fuit regula in natura: & est exemplar qd natura inuenit ad demonstrandū vltimā pfectionē in scientia totius nature.* Idem quoqz *Cōmentator* super pmo *Politicoz* de eiusdē pfectione ait. *Nomen auctoris huius libri fuit Arist. fili? Nicomatiū sapientissimus grecoz: qui scientiā inuenit & cōpleuit.* Inuenit: quia quicqd scriptū est ab antiquis in scientiis: non est dignū qz sit ei pars scientie sue vel principium compleuit: quia nullus eoz qui secuti sunt eū vsqz ad hoc tempus aliquid addidit: nec inuenit in dictis eius errorē. Talem autē virtutē esse in vno individuo: miraculosum & extraneū existit. Et quia hec dispositio in isto homine fuit quid dignius: debet dici homo diuinus potius qz humanus. hec ibi. *His premissis peto a te o fides sanctissima quē habuisti doctore.* Certe non priscianū: nō Licetone: nō Virgiliū: nō Socratē: nō Platone: nō deniqz Aristoteli. seu aliquē poetarum vel phozum. Sed quē ergo? *Clamans Rūdeo.* Certe habuisti filiū patris eterni. Filiū dei omnipotentis incarnatū: seu sapientiam patris increatā & humanatā. cuius noticiā ē nuda & apta: dicente apostolo ad *Hebr.* 4. *Omnia nuda sunt & aperta oculis eius. qui insuper non tū specialiter in auctoritate dicendi omnes simul philosophos superauit: sed etiā simul totum mundū fecit in doctrina sua qz plurimū admirari.* Nam omnis turba eius doctrinā audiens: sicut legi *Joannis.* 7. de ipso dicebat. *Nunqz locutus est sic homo in israel.* Nec mirū: quia cum lingua illa benedicta cum claritate esset vnta: proferebat doctrinā suā nō cum auctoritate hominis simpliciter sicut fecerunt omnes alij philosophi. Sed cum auctoritate totius trinitatis: quē superat in dignitate auctoritatem omniū creaturarū. propter quod merito bene concludit. qz ratione manifestationis ex quo xp̄us manifestauit in mūdo: & docuit scientiam fidei & non aliā scientiā. qz fides superat nobilitatē omniū scientiā. *¶ Sexto* enim pbo ratione certificationis. qz fides san-

ctissima superat nobilitatē omniū scientiarū. *Fundamentū rōnis* ponit phus pmo de aia. 2. 8. *Thopicoz* di. *Scia vna qz certior demonstratione & modo pcedit altera tanto nobilior est illa.* Et sic illa scientia quē pcedit ex demonstratione. propter quod id est p causā nobilior est demonstratiōe qz pcedit. qz hoc modo loquitur *Cōmentator.* 2. *2. detha.* di. *Demonstratiōes 2. dethaphisice sunt in pmo gradu certitudinis: eo qz pcedūt ex pncipiis certioribus nobis & firmitioribus.* S3 clari? p3 hec regula p hoc exēplū. *Nā certior ē cognitio de aia seu scientia si centraliter videret: qz qz cognoscat simpliciter p signa & effectus sui corpis.* Quo p supposito. certū est qz hac ratiōe fides est certior omni sciētia: & psequens nobilior. Et qz hoc v3 sit dupliciter probat. *¶ Primo* vnica auctoritate. *Secundo* vnica rōne. *¶ Primo* probat vnica auctoritate. v3 *Aug.* libro de fide ad *Hebr.* dicentis. *Nihil ē certius hoi sua fide.* *¶ Secundo* probat rōne quāz ponit *Bonauc.* in. 3. dist. 23. ar. 1. q. 4. *Sed p fundamento rationis accipe dictū Pauli p me ad Thessa.* 2. di. *Lum accepistis a nobis verbū auditus. s. per fidez accepistis illud: nō ut verbū hominū: sed sicut verbū dei.* Quo p supposito: illud quod cognoscit. certū est qz cognoscit certū in lumine veritatis pme: qz illud qd cognoscit in lumine veritatis create: sed fides cognoscit in lumine veritatis pme: & sciētia cognoscit in lumine veritatis create dicente pho. 7. *2. detha.* 3. de aia. pmo *2. dethaphisice* coz. & libro de sensu & sensa. o. *Scia* inquit in oibus sit per minus nota fm naturā. i. p sensibilia. Et *Cōmentator.* xi. *2. dethaphisice* ait. *Scientia dei causat res. Sed scientia nostra causata est a rebus: & per cōsequens patet qz certior est scientia fidei qz ois alia scientia. vel forma sic rationē fm Alexandz in tertia pte summe. in tractatu de fide. in. q. An fides sit certior scientia. vbi sic dicit. Certius est qd scitur testimonio spiritus sancti: qz quod scitur testimonio creature. sed quod scitur per fidez scitur testimonio spiritus sancti. Roma. 8. ca. Ipse spiritus reddidit testimoniū spiritui nostro qz sumus filij dei. & quod scitur alijs scientiis: scitur testimonio creature. ergo cōcluditur ut prius. v3 qz fides est certior omnibz scientiis. & per cōsequens superat nobilitatem seu excellentiā & dignitatem oīum aliarū scientiā. qz si obijceres. videlicet qz scientia*

fidei non est certior omni alia scientia arguendo sic. Certitudo pertinet ad dignitatem scientie: dicere pbo i fine posterior. 2. 6. etbi. Scientia ingt est hitus conclusionis demonstrate. Sed certū est qd aliqne sciētie sūt certiores fidei: put sunt methaphysice: qd de iparum pncipijs: nullatenus pōt dubitari: ergo per pns tales scientie sunt nobiliores ipsa fide. Ad hoc rñdeo fm Ric. in pñmio pmi scñ. q. 5. q. fides nobilior est alijs sciētis simpliciter. i. in natura sua: qñuis aliqne alic certiores sint: fm qd. s. per compationez ad debilitatem intellectus nostri: quia vt dicitur. 2. metha. Sicut se habet oculus noctur: ad lumen solis: sic se habet intellectus noster ad ea que manifestissima sunt in natura. Et iō accipe h fundamentū phi. j. phys. dicēt. Nihil prohibet aliqd esse simplr notius: minus tñ notum quo ad nos. Et etiā. j. phys. dicit. Certitudo in tñ querenda est inquātū recipit de natura rei. Et. j. etbi. ait. Certitudinē non oīz i oibz similiter expetere: sed in singulis fm suā nām: et in tñ quātum est ppiū doctrinē. Quibz pmissis pz: qd certitudo qd est simplr reddit sciam nobiliozem: qñ certitudo que est fm qd: hoc est quo ad nos. Et p pns fides ē nobilior oī alia scia. Et nota: qd qñuis aliqua scia hēat pncipia certiora fm qd ipsa fide: tñ hoc non est ptra nobilitatē scie fidei: sed magis est pro ea: qd rōne altitudinis materie: de qua est: nām transcendit cognitionē nālē. Et ideo pñs. 2. metha. dicit. Ea qd maxie sūt scñsibilia quātū est ex pte sui: nobis sunt modicū intelligibilia. Auccenna etiā. 6. nālium lib. 5. c. 5. Res ingt subtilissimas nō pōt aliqn itellectus apprehendē: qd excedūt eū. Et sic pz responsio ad argumētū in oppositū. Cui argumēto egregie rñdet dñs Bona. i. 3. di. 23. ar. j. q. 4. in solu. vlti. argu. vbi dicit ad argumētū: vñ qd qñto scia ē certior: tāto ē nobilior et. Dicendū ē qd istd non hz veritatez. Mā scia fidei seu diuina ē certior scia metha. Et qñuis appareat oppositū. hoc est pp defectū ex pte intelligentis. vñ illa qd sunt certissima: i. se simpliciter cognoscūt aliqn dubia: et tñ illa cognitio minus certa: magis ē nobilis et pscā: qm est de re nobiliori. melius est. n. vel modicum qd de deo scire: qñ eius celestiu sil et terrestriu certā notitiā hēc. h. Bona. Et predictis oibz pz expñse rōne certificatōis: qd cū scia fidei certior sit oī alia scia. p pns ē nobilior esse iudi

catur. C. Septimo et vltimo ē pbo rōne acqsiōis. i. melioris finis: q. f. fides sanctissima supat nobilitatē oīuz scia. Fundamentum rōnis ponit pñs. 2. phys. 2. 3. topi. di. Cuius finis melior ipsum quocqz melius. pz h regula. Mā cū melior sit sanitas aie: qñ sanitas corporis. seqt qd melius fuit pñliū quo aia sanata est: qñ pñliū vlt medicina: quo mediātē corpus recipit sanitatē. Quo pñsupposito: certū ē fm pñm. 2. metha. qd scia: quedā sūt speculatiue: quedā practice: sed finis scie speculatiue est veritas. finis vero practice ē actio: seu op⁹ Scia: aut speculatiua: nobilitas attendit pñes nobilius obiectū et subiectū: vel circa certiorē modū pcedendi: atqz his duobz modis scia fidei: sicut est theologia excedit omēs alias scias: sicut supra dñm ē. Practice aut nobilitas fm pñm. j. etbi. c. j. Attendit pñes nobilioz et potentioz finē: qd quātō dignior et potior est finis: alicuius artis practice: tāto ipsa ars dignior est. Adis pñmissis finē cuiuslibet artis: et fidei attendam⁹: vt videamus qd sit melior. et p pns nobilior. Et certū ē qd artis cerdonū finis est reipub. de secularibus prouidere futoz de vestibus: barbitonfoz de tonsura: mercatorū de mercibz: medicorū de corporū sanitate: armigerorū finis est a latronibus rapinis et ab hostibz ciuitatē defendere. Finis deniqz pncipū ac oīuz legū ciuiliū est in pace tpali pseruare statū suū. sed certe hec oia ad solū corpus pñēt et referunt. Sz tñ o sanctissima fides qd est finis tu⁹. Certe clamans rñdeo. vita eterna: felicitas ppetua: et beatitudo sempiterna. dicere Jo. Qui credit in filiū hz vitā eternā. Et Adar. vlti. di. Qui crediderit et baptizatus fuerit saluabit. Sz cū eterna vita sit p se melior finis: oī finē totius artis practice. seqt qd fides nobilior est omni scia tā speculatiua qñ pctica. C. Tertio postremo pbo duabz distinctiōibz qd fides scissima ē et nobilior et excellētor oibz alijs scijs. Pñia distinctio est Tho. 2. 2. q. 4. ar. 8. i. corpe. q. di. Cū qñt an fides sit certior: et p pns nobilior oibz alijs scijs. Rñdeo qd virtutū intellectuum due sunt circa contingentia. s. prudentia et ars: quibus pñfertur fides in certitudine ratione sue materie: quia est de eternis: que non contingit aliter se habere. Tres autem relique intellectuales virtutes. scilicet sapientia: scientia: et intellectus: sunt de necessarijs vt supra dictum est. Sed sciendū m

est q̄ sapientia:scientia:z intellectus duplici
dicatur. Vno mō s̄z q̄ ponūtur virtutes in
relectuales a pho in.6. Ethicoz. Alio modo
fm q̄ ponūtur dona spūs sci. Esa. xi. c. Prio
ergo mō dicendū est: q̄ certitudo pōt
diciari duplx. Vno mō ex causa certitudinis: et
sic dī esse certius illud qđ habet certiorē cau
sam: z hoc mō fides est certior trib⁹ predictis
quia fides innitit diuine virtuti. Tria autem
predicta innitūtur rationi humane. Alio mō
poteſt conſiderari certitudo ex pte ſubiecti: et
ſic dī eſſe certius qđ plenius cōſequit̄ intel
lect⁹ hoīs: z per hūc modū: quia ea que ſunt
fidei ſunt ſupra intellectū hoīs: non autē ea q̄
ſubſunt trib⁹ p̄dictis: ideo ex hac pte fides eſt
minus certa. S̄z q̄ vnūquodqz indicat ſim
pliciter fm cauſam ſuā. Scđm autē diſpoſi
tionē que eſt ex pte ſubiecti indicat fm quid
inde eſt q̄ fides eſt ſimplr certior. Sed alia
ſunt certiora fm quid. ſ. quo ad nos. Simili
ſi accipiant predicta tria fm q̄ ſunt: ſunt que
dā dona p̄ntis vite que opant ad fides: ſicut
ad principū qđ preſupponit ipſa fides. vnde
etiā fm hoc. fides eſt oīb⁹ ſcientijs certior
z p conſequēs nobilioz. hec Tho. Aliā diſtin
ctionē. v̄s. ſcđm ponit Bona. in. 3. di. 23. ar.
p̄mo. q. 4. dicens. Lū querit an fides ſit cer
tior: q̄ ſcia. R̄ndeo dicēdo. q̄ cū opam⁹ cer
titudinē fidei ad certitudinē ſcientie: pōt intel
ligi dupliciter. Nam vno mō: ſcientia pōt di
ci apta z certa viſio dei in patria: z hoc mo
do nō eſt qđ nec dubiū: quin ſcientia iſto mō
precellat in certitudine ipſam fidē: ſicut glo
ria precellit grām: z ſtatus patric ſtatum vic
Alio modo dī ſcītia cognitio: quā quis ha
bet in via: z iſta poteſt eſſe duplex. Aut reſpe
ctu illoz reſpectu quoz eſt fides. Aut reſpe
ctu alioz cognitibilia. Si reſpectu illoz: z re
ſpectu quoz eſt fides: ſic ſimpliter loquēdo
certior eſt fides q̄ ſcia. Vñ ſi alijs p̄boz co
gnoscat ſic aliquid aſtologoꝝ rōcinatiue: n̄pote
deū eſſe creatorē: vel deū eſſe remuneratoꝝ
nūq̄ ita certitudinaliter cognouit per ſuam
ſcientiā ſicut cognoscat vnus fidelis p ſuas ſi
dem. Si autē loq̄mur de ſapientia fm q̄ eſt co
gnitio aliaꝝ cognitionū: ſic quodāmodo cer
tior eſt fides q̄ ſcia: z quodāmodo cōtrario
Eſt enī certitudo ſpeculationis: z eſt certitudo
adheſiōis: z p̄ia qđ eſt reſpicit intellectū. Sc
cūda vero reſpicit affectū ipm. Si loq̄mur de
certitudine adheſiōis: ſic maior eſt certitu

do in ipsa fide: quā in bitu alicui? sciētie: p eo qd vera fides magis facit adherere ipm credentē veritati credite: qd aliqua scia alicui rei scire. Videmus cni veros fideles: nec p argumenta: nec p tormentata: nec p mortē: nec per blandimenta inclinari posse: ut veritatē quā credunt saltē oretenus negent. Qd nemo sciens sane mentis faceret: p aliquo qd cognoscit nisi in qm doctrina fidei dicat nō esse mentiedū. Stultus etiā esset geometer: qui p qm cumqz certa cōclusionē geometrie auderet subire mortē. Vnde verus fidelis etiā si sciret totā sciam phisicā: mallet totā illāz sciam pdere: qm solū articulū ignorare: qd adheret veritati credite. De certitudine igit adhesionis vix est fidē esse certiorē scia phisicā: z hec certitudo respicit veritatē z doctrinā fm pietatē. Si aut loqmur de certitudine speculationis: q quidē respicit ipm intellectū: nūdā vritatē: sic concedi potest: q est maior certitudo in aliqua scia qd in fide: p eo q aliquis potest aliqd p sciam ita certitudinaliter agnoscere: q nullo modo pōt de eo dubitare nec aliquo mō discredere: nec in corde suo vllō mō pdicere: sicut p in cognitiōe dignitatū primoz pncipioz. hec Bona. Aliā distinctionē ponit Alex. de ales in pma pte sūme q. jar. 2. di. Cū qrit an sacra scriptura p quas fidē hēt: sit vna aliaqz sciaqz simplicitatē sit nobilioz illis. Rñdeo: q fides seu doctrina sacdī diuina. z ē nobilioz ceteris. q tripliciter apparet: q est simpliciter a deo. q ē de deo: et q est pductiua ad deū. Et pmo punit a deo qd z puenit alijs scijs: sicut enī dī Ecclesi. j. Dis sapia: a dño deo est. Sed tñ nō puenit hoc mō scripture sacre. Est cni vix ut vix: et est vix ut bonū: vtrūqz ē a spū scō. Sz cū accipit vix ut bonū: illud bonū: aut ē ut bonus moralis: aut ut bonū gratuitū. Si gratuitū sic est assimilatio ad spm scū q ē bonitas. Et iō hmoi acceptio ē a spū scō p modū ipsi. hinc est q antonomatice dī: hec doctrina edita a spū scō. In alijs vero scijs speculationis ē acceptio veri ut veri: z boni ut veri. In pcticis aut moralibz: z si sit acceptio boni ut boni: n tñ ut boni gratuiti: sz moralis. Quia igit simplicit alie scie hīs p inuestigationē hūanā: h vero simpliciter p infusionē z reuelationē diuinā. ut dī. 2. Ethic. 3. c. Nunc ē q hec ē nobilioz illis. C Sedo etiā ista scia dī cē de deo z nō sicut alie scie: veluti pīa phia: q nō agūt de

deo fin mitteri in imitatione; vel fin facim hu
mane reparationis. Et tertio insup est pductiva
ad deū p pncipia amoris et timoris. Ad nō
pūit alicui ex alijs sciētis. Et iō 3o. 20. c. dī.
Hec enī scripta sunt ut credatis: qz xps ē fi-
liū dei: et ut credētes vitā eternā hēatis. et ali-
bi de hac scia dī. Mosce te psumata iusticia
est: et scire iusticiā tuā et veritatē: radit ē imor-
talitātē. Et Aug. 5. li. 2. f. ait. Infelix hō est q
oia alia scit: te vero nescit: brūs aut q te scit: et
si cetera nesciat: q vero et te et illa nouit. nō p
pter illa beator: q ppter te solū brūs erit. hec
ille. Propterea Hiero. dī. Discam? i terris
ea: quoz scia in eternū pseruet i celis. h Ale-
ran. qsi verbaliter. Ex pdictis igit tibi? distin-
ctiōib? p3: qsi scilicet scilicet scilicet scilicet scilicet
cellētiō ceteris oib? alijs sciētis. Cūto deni-
q3 pbo effectib? q. f. fides seu scia fidei: realit
supat in dignitate oēm aliā sciaz. Sic enim
hē libo de causis. et expientia hoc idē demō-
strat: clax ē q ex effectib? cōiter cās cognosci
m? et vbiq3 effect? sunt fortiores vel nobilio-
res: arguūt et suas cās fore nobiliores et for-
tiores. Ex duplici igit effectū p3: fidē seu sciaz
fidei ceteris scijs cē nobiliore. Et prio ex effe-
ctu adhesionis. Secūdo ex effectū pductionis
Et pmo ex effectū adhesionis. nā fides facit
magis adherere suū subiectū ppo obiecto q3
aliq alia scia. Ad p3: qz null? p ista pclusionē
scia vel demōstrationē. v3. Triangul? h3 tres an-
gulos. vel p ista: oē torū mai? ē sua pte. vellet
se morti exponē. Ecōtra vero p hac pclusionē
fidei: seu argumēto xps mortu? ē: seu crucifi-
xus: et innūerabiles posuerūt et mille pōnerent
vitā. Sic facē voluit brūs p nī frācise? q cri-
stēs vltra ptes marinas a nī soldanū: voluit i
gredi copiosum ignē p xpi fide: si credēvellet
in xpm. Ad tñ facit noluit ifideles soldani
seu machometi: q reputabāt sanctiores p3 co-
rū legē. h claruit in ifinat? martyrib?. Et quo
igit scia fidei seu fides facit fortis? adherē suo
obiecto: q3 cetera oēs alie scie: pcludit necessa-
rio q fides ē certior: nobilior: et excellētiō: oī
b? alijs sciētis. Cūto hoc idē p3 ex effectū
pductionis seu superatiōis. Nā fides pducit
ad deū: qd nō facit aliq alia scia: et per conse-
quēs nobilior ē: et vltra hoc potētiō ē fortior
et efficacior: ad superādū et pvincēdū oēs ali-
as scias q3 econuerso. Ad bñ claruit in brā
virgine Karberina Losli regis filia: q cū cēt
corā Marctio iperatore in alexādria: et ibidē

adeēt. 30. viri seu pbi doctissimi: q ex iperio
Marctij aduenerāt: ut disputarēt cū ea. fa-
uente diuina grā cū virtute scie infuse: seu sa-
cratissime fidei. Ipsa virgo scilicet oēs deuī
cit et superauit: adeo q fidei scilicet se subie-
cerūt: et p eadē xpi fide oēs. 30. martiriū per
ignē suscepērūt: qd neq3 fecissēt: nisi fides seu
scia fidei: oī corū scia et sapia: nobilior: potētiō
atq3 efficacior extitisset. Q igit fides amabi-
lis. o fides incorruptibilis. o fides sup oia de-
siderabilis: q3ta est dignitas et excellētia tua
Tu enī sicut manifestāt auctoritates. Decla-
rant rōnes: pbāt distinctiōes: et pcludūt effe-
ctus. certe pcellis in dignitate: efficaciam: atq3
excellētia. oēm simul sciaz. v3 sciaz grāmatice
sciaz rethorice: sciam logice: sciaz arithmetri-
ce: et geometricae: sciaz iuris ciuilis: et canonici:
et postremo sciaz ipsi? astrologic: toriusq3 nā-
lis pbiē. Ex pdictis igit oib? p3 sexta nobili-
tas de gnta excellētia sacratissime fidei: que
dī nobilitas superatma. Quā fidei virtutez et
nobilitatez nobis pcedē dignet auctor oīs sa-
pie de? et largitor ipsi? fidei dñs nī Ihs xps
q cū pte et spū scō: viuit et regnat de? p infini-
ta secula seculor. Amen.

Et scia scda post scdam dñicā qdragesime
Alex de gnta excellētia. v3 de nobilitate ip-
sius sacratissime fidei.

De peccato

i vfo moriemini. Scribūt
hec verba 3o. 8. c. et in euā-
gelio occurrēt serie. post
sacri euāgelij lralē et spūa-
lem expositionē dilectissi-

mi cines. Et quo ut claruit in sermōe pcedē-
ti: hūistis declarationem sette nobilitatis de
gnta excellētia sacratissime fidei: q dicta fuit
nobilitas supatma: in qua mōstratū fuit qliē
ipsa fides bñdicta supat oēm sciaz acq3sira in
dignitate et excellētia: hēo vobis pñri die sin-
gularit? declarare septimā ipsi? sacratissime fi-
dei nobilitatē: q vtiq3 erit valde vtilis saluti-
fera: atq3 gratiosa: cuius nobilitatis declara-
tio talis erit.

De septima nobilitate sanctissime fidei: q
dicūt nobilitas adoratiua.

Et prima igit nobilitas sacratissime fi-
dei in ordine declarāda: dī nobilitas
adoratiua. Vltra enī supdictas no-

divinitates: fides scissima hoc est privilegio singu-
lariter gaudet: quoniam facit deum et creatorem nostrum
putat ois ratio persuadet veraciter adorare. Quoniam
igitur recipit magna personarum multitudo: quod in hu-
militate divini cultus dedignatur se velle exerce-
re: quod utique accidit: vel propter carnalem volupta-
tem: vel propter mundanam cupiditatem: vel propter
crassam et malitiosam ignorantiam: arrogantiam:
atque superbiam: quod generalia peccata ad hanc reproba-
tam cecitatem hominem rationalem inducunt: ut sui obli-
tus creatoris minime concunctetur ei videatur se di-
vine maiestati velle subiugare: ut a tali mali-
gna perversitate habeant se retrahere: ad divi-
num cultum se veraciter convertere: precipue cum lex
nostra ceteris veracior sit: et fortius obliget unum
quemque christianum. Deceui propterea de divino
cultu: seu de divina adoratione predicare: quod mi-
hi vis maxime necessarium. mudo et fidelibus christi
publicare. qualiter unusquisque deat et deum colere:
et creatorem suum adorare. Quod ut clarius quodque intel-
ligatur: circa divinum cultum et divinam adorationem
septem contemplationes annotabimus.

- ¶ Prima de contemplatio Specificationis.
- ¶ Secunda de contemplatio Diffinitionis.
- ¶ Tertia de contemplatio Obligationis.
- ¶ Quarta de contemplatio Modificationis.
- ¶ Quinta de contemplatio Locationis.
- ¶ Sexta de contemplatio Associationis.
- ¶ Septima de contemplatio Oppositionis.
- ¶ De septem contemplationibus divini cultus: seu
divine adorationis: et primo de prima que di-
citur contemplatio Specificationis.

¶ Prima igitur contemplatio de divino cul-
tu: seu de adoratione ad deum facienda:
de Specificationis. Pro cuius prepla-
tionis declaratione occurrit mihi summa beati tho-
me dicentis super illa verba prophetie. 2. ad corinthios. Scitis enim.
contingit donec veniat ad spiritum spiritulissimum. In-
tellectus igitur non perficit simpliciter de cognitione ob-
iecti in genere et in specie. sed quod perficitur de cogni-
tione in specie et in particulari. Que summa exemplis
declaratur. Nam posito quod Petrus sit remotissi-
mus a potentia visiva. certum est quod intellectus eius sim-
pliciter cognoscit: ut cum quoddam in genere: et ideo cum non
discernat quod est Petrus in specie: non delectatur: nec per-
ficit: sed magis tristatur. Et est in motu ad se
eundum. quod utique est quodam privatio gratie. Si autem ex ap-
propriatione intellectus cognoscit Petrum in specie:
tunc summe gaudet: perficit et delectatur. Sicut ut
tradunt theologi in. 4. di. 49. Cognitionis beatitu-
dinis in quantum est quodam statum. ut dicit Boetius pro

sa. 2. 3. li. Quoniam bonorum aggregatio perfectus:
non perficit simpliciter intellectum: quoniam necesse est
ad salutem: ut talis beatitudo cognoscat in specie
purum. simpliciter in divina visione perficitur: et non in ali-
qua alia re. Quibus declaratur: cum triplex possit esse
honor: sive adoratio. videlicet. dulie. Ipdulie atque la-
trie: videndum est: quo honore seu adoratione
deat in specie de colui. An adoratione dulie. An
ipdulie. An latricie: propter hoc intellectus deum
adoret in genere: et in specie: sed sicut ut debitum est in
specie: et in particulari. Accipe in primo quod est du-
lia: quod ipdulia: quod latricia. Dulia ut tradunt
theologi in. 3. di. 9. Est quidam honor: qui simpli-
citer exhibetur rationali creature: ex participatio-
ne alicuius divini doni. Ipdulia autem que est
super duliam: est quidam honor: qui exhibetur
creature rationali excellenti: propter maiorem
affinitatem et consimilitudinem ad deum. Latricia ve-
ro ut dicunt theologi ubi supra. Est quidam honor
excellentissimus soli deo debitus. et nulli co-
municabilis creature. Declaratio igitur istarum
trium diffinitionum ponet successively inferius in
suis locis. His premissis conclusionaliter di-
co et diffinitive: quod solus honor latricie: qui est
excellentissimus super honorem dulie et ipdulie:
debet deo simpliciter exhiberi. Et quod deus ut
veraciter adoret: debeat adorari latricia: et non
dulia: vel ipdulia. tripliciter probabo. Primo
auctoritatibus. Secundo rationibus. Tertio
exemplis. ¶ Primo probabo auctoritatibus. Nam
glossa super verba Matthaei. 4. Quoniam deum tuum
adorabis etc. ait. Latricia est honor: et cultus so-
li deo debitus: super duliam et ipduliam: pro-
pter summam eius excellentiam. Et Augustinus ibi-
dem dicit. Latricia est quedam servitus interior
et exterior: excellentissima: soli deo debita: et in-
communicabilis omni creature. Ex quibus au-
ctoritatibus patet: qualiter deus a rationali
creatura: solo honore latricie adorari debet
¶ Secundo hoc idem probabo triplici ratione.
¶ Primo ratione Superationis. Secundo
ratione Argumentationis. Tertio ratione.
Justificationis. ¶ Primo probabo ratione su-
perationis. quod deus simpliciter debet honora-
ri honore excellentissimo latricie: super omnem
rationalem creaturam. Fundamentum rationis
ponit philosophus quarto Ethicorum. di. Honor est
exhibito reverentie in testimonium alicuius vir-
tutis. Datet hec regula. Nam videmus per
experientiam: quod si aliquis est virtuosus bonus
et sapiens: communiter honoratur: et reueretur

Id est de
ipdulie
latricia

Quo p[re]supposito certū est s[ecundu]m p[ri]mū. s. *Abop.*
 q[uod] si simpl[iter] aliqd ē: simpl[iter] etiā intelligit[ur]: et di-
 ligi[ti]t[ur]: si aut[em] est magis ergo magis: si aut[em] ē mā-
 xime ergo maxie. Q[uod] p[er] nā si vicario ep[iscop]i: q[uod]
 simpl[iter] habz illā dignitatē debet honor[em]: ergo
 ep[iscop]o debet maior honor[em]: cū sit maioris auct[oritatis]
 ergo pape debet maxim[us] honor[em]: cū sit maxie
 auct[oritatis]. Quib[us] p[ro]cessis certū est: q[uod] in deo solo
 est maxima: virtus. bonitas: summa pot[estas]:
 infinita sapientia: optimaq[ue] iusticia: clemētia
 et misericordia: super omnes creaturas: tam
 rationales: qua intellectuales et angelicas: er-
 go p[er] consequēs ei debet maior honor[em]: et reue-
 rentia exhiberi: q[uam] simul ceteris oib[us] sanctis
 et rōnabilib[us] creaturis q[ui]tūcūq[ue] bonis et vir-
 tuosis. Et q[uod] in deo solo sit optima bonitas
 et nō in aliqua alia creatura: et per cōsequēs
 optim[us] et excellētissim[us] debeat ei honor[em]: audi
 p[er] d[omi]nū in thimco dicentē. Deus inq[ui]t est
 summū bonū sup[er] omne substantiā: omneq[ue]
 naturā: cui cūcta expediūt cum sit plene p[er]fec-
 tionis: et nullius societatis dignus. Et idē
 ait. Solus deus est infinitus: nō solum loci
 exclusionē: sed etiā vite p[ro]prietate: et nature oī
 moda dignitate et bonitate. p[er] h[oc] etiā. 2. *Adetha.*
dicat. De[us] est principiū nobilissimū opti-
 mū et p[er]fectissimū. Et p[ri]mo *Adetha.* dic[it]. Hūc
 solus de[us] habet honorē: siue sapiētia: siue me-
 thaphisicā. Et idē in p[ro]logo methaphisice ait
 Scientia maxime diuina: est maxime hono-
 randa: et quā maxime de[us] habz dea est sciaz
 D[omi]n[us] est etiā alie scie magis necessari[us] sunt ea:
 dignior vero nulla. hec ibi. Et auctor in li. de
 causis dicit. Eā p[ri]ma est optima sup[er] omnes
 res creatas: nec est magis diues ipsa. Distin-
 ctionē autē q[uod] de[us] simpliciter sit q[uod]dā bonū
 optimū: et non inueniat alia aliqua bonitas
 optima in quauis creatura: ponit Bonauē.
 in scdo. di. 3. p[ar]t. 2. ar. 1. q. 1. in cor. q. d. Optimū
 potest capi quadrupl[iter]. Aut p[ro]prietate. Aut p[er]fec-
 tionabilit[er]. Aut finaliter. Aut simpliciter.
 C[on]secundo mō p[ot]est intelligi adesse optimum
 p[ro]prietate: seu in cōp[ar]atione ad totū vniuer-
 sum. Et sic vniquodq[ue] creatū d[icitu]r esse bonū
 optimū: nā aliquod p[ar]tū d[icitu]r ēē optimū respe-
 ctu maximi: q[uia] maximū accipit decorē a p[ar]te
 Sicut etiā lapis d[icitu]r esse optimū in cōp[ar]atione
 ad aiam sensitivā: q[uia] ex tali diuersitate appa-
 ret bonū optimū in oib[us]. Et quelibet res sic
 cōp[ar]ata est optima. Silr albū d[icitu]r esse q[uod] opti-
 mū in cōp[ar]atione nigri: et cōuerfo: q[uia] oppo-

sita iuxta se posita magis elucescāt. Et dicit
 p[er] h[oc] p[ri]mo *Elencor.* et p[ri]mo rethorice sue. Si-
 militer q[ui]bet creatura dicit[ur] esse optima inq[ui]-
 tum deducit ad cognitiōē creatoris. Nā in-
 uisibilia dei. ut dicit ad Roma. p[ri]mo. p[er] ea
 que facta sunt a creatura intellecta cōspiciun-
 tur: et insup[er] quelib[us] creatura etiā minima d[icitu]r
 esse optima inq[ui]tū p[re]cedit simpliciter ab opti-
 ma causa: dicente Dio. libro de di. no. Opti-
 mi est enī semp optima adducere. Et rō est
 quia si a summe calido nō egredit nisi sum-
 me calidū: et a summe frigido nisi summe fri-
 gidū: et a summe dulci et amaro: nisi summe
 dulce et summe amarū. ergo a simili ab opti-
 mo bono: seu ab optima causa: nō p[ot]est egre-
 di: nisi optimū bonū seu optimus effect[us]. Eū
 igit omnes creature etiā vilissime ab optima
 causa que dicta est p[er]fecerint: clarū est q[uod] ne-
 cessario omnes creature optime sunt. p[ro]pter
 hoc d[icitu]r *Secū.* p[ri]mo. Vidit deus cūcta que fe-
 cerat: et erāt valde bona. Et p[er] h[oc] p[ri]mo de celo
 et mūdo ait. Totū vniuersum necesse est esse
 optimū. Et libro. xi. de aialib[us]. Nullū inquit
 ens nāle: quātūlibet minimū natū est ociose.
 Unde in oib[us] minimis est quoddā optimū
 et diuinū. C[on]secundo modo p[ot]est dici aliqd op-
 timū p[er]fectionabilit[er]. Maz optimū et p[er]fectū
 ut d[icitu]r. 5. *Adetha.* est illud simpliciter cui nō est
 additio. hoc mō solus deus d[icitu]r simpliciter ēē
 optimus: et nō aliqua creatura: q[uia] nulla est
 creatura cui nō deficiat additio bonitatis: la-
 pis igit hoc modo non dicit[ur] esse optimus: q[uia]
 melior est planta arboris: eo q[uod] lapis habet
 simpliciter esse. planta vero habet ēē sicut la-
 pis: et vltra hoc habet etiā vitā: seu aiam ve-
 getatiuā. Itē planta hoc modo nō est opti-
 ma: quia formica melior est oī planta arbo-
 ris q[ui]tūcūq[ue] nobilissima. q[uia] formica h[ab]et esse
 et viuere sicut planta: et vltra hoc habet senti-
 re: seu aiaz sensitivā. Formica insup[er] hoc mo-
 do nō dicit[ur] optima: nec etiā aliqd aliud ani-
 mal q[ui]tūcūq[ue] nobile simpl[iter] habēs animā
 sensitivā: quia solus hō melior est oī animali
 sensitivo. p[er] eo q[uod] habet esse: viuere: et sentire:
 et vltra hoc habet rōnē: seu ratiocinari quod
 nō habet aliqd aliud aial. Item hō hoc mo-
 do dicit[ur] esse quid optimū: quia angelus natu-
 raliter melior est oī homine: nō tū s[ecundu]m natu-
 ram que nō subicit corpori corruptibili sicut
 rōnalis aia: sed insup[er] s[ecundu]m vsum intellectus. p[er]
 eo q[uod] homo p[er]cipue in p[re]sēti vita: accipit veri-

tatem de rebus successiue: per discursus rationis. Angelus econtra capit veritates sine aliquo discursu et successione. Taceo de gra: qm quilibet ho etiam si non p naz tn p graz pot esse melior angelo. Insup hoc modo virgo no pot dici qd optimu: qm aia xpi est melior ipsa in gra et glia. Silt aia xpi non pot dici optima: qm vt dicit Bonauentura in. 3. di. 4. ar. j. q. 2. Aia xpi non est capax vt com prebendar tota virtutez diuinitatis: et et hoc impsecta e respectu dei. Oppositus e de ipso deo: in quo cum no possit fieri additio alicuius bonitatis. concludit ex hoc scdo mo deu simplr esse qd optimu et pfectu. **T**ertio deniqz mo pot dici aliqd optimu finaliter. i. respectu finis: qz finis vt dicit phus. 2. phy. si. h. 3. ronem optimi. Et. j. metha. dicit. Finis e bonum vniuscuiusqz rei: et vlr est optimus in oia na. Ideo fructus qui est finis arboris dicit esse qd optimu. **D**oc. 3. mo solus deus e simpliciter optimu bonu: pro eo qz est finis oiu creaturaz: inquantum oes creaturas creauit sine primario ad manifestandu sua infinitaz potentia sapiam atqz clementia: put tradut theologi in. 2. di. j. **M**arie Bonauentura ibi dem pte. 2. ar. 2. Et i. 2. di. 15. ar. 2. q. j. di. q. et si ad vsum hoium et ad eoz recreationez seu ad eoz adiumentu diuersas creaturas creauit: tn primario sine eas creauit: et eas fouet pro onfione glie sue: ppter qd Salomon. puer. 16. dicit. Vniuersa ppter semetipsuz opat e deus: et ipse ho ordinat ad finem beatitudinis: q nihil est aliud nisi ipse deus. **Q**uarto mo pot dici aliqd optimu simplr: et hoc mo solus deus respectu optimi dicit optimu bonu: cuz simplr non sit nec esse possit aliud deus preter ipsum. Si igit vt clare pbatu est in solo deo optima bonitas repit: et non in aliq creatura ergo p nris ei debet optima adoratio: q consistit in latria: ergo adoratio latrie: et no dulie: vel hypdulie: simplr conuenit deo: seu creatori: et no alicui simplici creature. **S**cdo et proba rone argumentatiois. q. s. hono: latrie et non dulie: vel hypdulie: simplr deo debet. **F**undamentu ronis ponit phus. 2. topico. di. Si de quo minus videt inesse: non inest: nec de quo magis. p. 3. h regula. **N**a si qs non tenetur dare p. Petro. x. ducatos: a fortiori nec mille dare tenet. Quo presupposito: certu est q nulla bonitas est in creaturis quicunqz nobilibus simplr sed fm qd. **N**a simplr ois

bonitas est in solo deo. **Q**d si sic est: ergo p nris nulli simplici creature: prout est angelis virgini **M**arie: sancte: et aie xpi debet hono: qz si hono: debet creature: i qua simplr nulla est bonitas: ergo debet simplr deo: in quo est ois bonitas et non in aliqua creatura: et qz p nris ei soli hono: latrie debeat p. 3. **M**a Luc. 18. **M**at. 19. Et **M**ar. x. cu qda diceret Saluatori. **M**agister bone te. statim saluator qsi iniuria dei audisset increpatiue dixit. Quid me dicis bonu: nemo bonus nisi solus deus. **Q**d vt elicere potui a beato **T**ho. pma parte sume. q. 6. ar. 3. qnqz modis intelligi pot. q. s. nulla creatura in coparatiue dei bona e te. **P**rimo essentialiter. **S**cdo vniuersaliter. **T**ertio incorruptibiliter. **Q**uarto impeccabilr. **Q**uinto finaliter. **P**rimo solus deus simpliciter deus esse bonus essentialr: qz eius bonitas no descendit ab aliquo: s. simplr a seipso. **O**ppositu est in creaturis: quaz ois bonitas ab ipso deo descendit. **E**xemplu habemus i sole: qui hz lucem eternalē a seipso et a nullo dependere nisi a deo immediate. **E**cotra vero ois claritas lune atqz stellaz depedet ab ipso sole. **S**cdo deus solus deus esse bonus vniuersaliter. **E**t ro est: qz vniuersaliter in se continet oes pfectioes et bonitates: ppter quod dixit deus **M**osy. **E**xo. 33. **O**stendam tibi omne bonu. **Q**ue vniuersalis bonitas i nulla repit creatura etia nobili. **T**ertio solus deus dicit esse bonus incorruptibilr: pro eo qz deus oio incorruptibilis est: et a nullo pot corrumpi: cuz beat influentia sue bonitatis a seipso. **O**ppositu vero est de ceteris oibz creaturis: que utiqz fm **G**reg. cito corruerent et in nihilu tenderent: si p momentu tps seu instans influentia diuine bonitatis ab eis subtraheret. **Q**uarto deus solus deus esse bonus impeccabiliter. **N**a et si angeli oes seu cetera rōnales creature simplr in se considerate: aut peccauerunt: aut saltem in pte peccandi fuissent: vel fuerint. solus tn deus ab his duobus simplr excludit: pro eo qz nuqz peccauit: nec vnqz poterit nec potuit peccare. **Q**uinto deniqz modo solus deus dicit bonus finaliter. **N**am cum simul omnes creature sint create et ordinate ad diuine bonitatis finem manifestande seu participande: pro eo qz ipse est finis omniu: tn deus ipse non est ordinatus seu subiectus ad aliquam creaturaz. **S**i igitur vt patet predictis qnqz modis solus

p

creator bonus est et non aliqua alia creatura
concludit necessario: quod soli deo debet honor
latrie: ex quo latria presupponit simpliciter ali
quam bonitatem esse adorandam. Tertio insup
hoc idem probatur ratione iustificatiois. Fundame
tum rationis ponit philosophus. secundum ethicorum. Iustitia est ha
bitus cuiuslibet ad bene viuendum opportunus: sed
quem nullus eligit contra aliquem male operari.
propter hanc regulam. Nam ut quisque sit iustus tenet om
ni tempore nihil inferre primo quo primus damni
etur: pro eo quod aliter facere nequaquam iustitia
sed iniustitia foret. Quo presupposito: certum
est quod cultus latrie seu adoratio: que est quid
excellentissimum: soli deo competat propter suam
excellentiam: ut in prima ratione monstratum est.
Quod si sic est: si adoratio latrie attribueret ali
cui simplici creature: utique fieret contra iustitiam
pro eo quod usurparet a deo illud quod sibi simpli
citer competit. Sed cum agere contra iustitiam nul
li liceat: ergo adoratio latrie simpliciter est deo
exhibenda: propter quod Ihesus in persona dei loquens
c. 41. dicit. Gloriam meam alteri non dabo. s. ado
rationis latrie mihi debite. Et predictis ro
nibus propter qualiter deus adorandus est simpli
cultu latrie: et non dulie vel hypodulie. Tertio
denique probatur exemplis. quod unus solus deus cul
tu latrie debet adorari. Primum exemplum habe
mus Apocalypsi. ultimo. de angelo. qui prohibuit ne
Iohannes ipsum adoraret. Ibi enim sic dicit. Ecce
inquit Iohannes ut adorares ad pedes angeli
qui dixit mihi. Vide ne feceris: cõseru enim
tuus sum et fratrum tuorum. tu vero deum adora. s.
adoratione latrie. hec ibi. Super que verba quirit
Theobaldus in. 3. di. c. ar. 2. q. 6. Et 2. 2. q. 84. ar. 1. et in
super dñs Bonaventura in. 3. di. 9. ar. 1. q. 5.
Cur angelus prohibuit Iohanni ne ipsum odo
raret: et pariter respondet quod hoc fecit triplici respectu
Primo respectu ostensionis. Secundo respectu
manifestationis. Tertio respectu cõsolationis
Primo prohibuit respectu ostensionis. Nam
noluit adorari a Iohanne: ad ostendendum dignita
tem magnam ipsius Iohannis: quod multis angelis
dignior excellentior et superior erat: et hoc vel sim
pliciter vel secundum quod: unde nunquam superiora ado
rant inferiora: sed cõuerso. et hoc ideo: quod su
periora habent dignitatem excedentem respectu in
feriorum. Secundo etiam angelus prohibuit se ado
rari a Iohanne respectu manifestationis. Quia
enim genus humanum exaltatum est in genere
per christum supra naturam angelicam: propter hoc no
luit angelus adorari: ut ostenderet quod magna

esset dei gloria in humana natura: et maxime ex
altata erat humana natura per cõparationem ad ipsum
deum. Quamuis autem angeli in veteri testamento pa
terent se ab hominibus dulia adorari: sic habet
Iosue. 5. In nouo tamen testamento post glorificationem
humane nature in christo qua vident confedere
ad dexteram patris eterni non patiuntur illam naturam
sibi subijci. Tertio denique angelus prohibuit
se a Iohanne adorari respectu cõsolationis: ut cri
minis et erroris. Si enim angelus permisisset
se adorari: hoc poterat seu posset alicui esse oc
casio idolatrie: quod sub preceptu dulie occasio
naliter forsitan latria exhiberet creature. Quod
utique facere nequissimum esset. Et ideo
Paulus prime cor. 8. prohibet comedere in idolo:
quod posset esse occasio: vel in se: vel in alio. s.
venerationis idoli. Adde si vis et quartum re
spectum secundum aliquos. Nam illa prohibitio ado
rationis ideo facta fuit Iohanni ab angelo: quia
fuerat nimis excessiua: permisisset tamen tunc sicut et
nunc adorari angelus simpliciter adoratione
dulie: quemadmodum et ceteri sancti adorantur.
Quo exemplo euidenter apparet: quod deus solus
est adorandus latria: ex quo angelus prohibuit
se adorari non tamen latria sed et dulia. Secundo
exemplum habemus Mat. 4. c. ubi legitur: quod cum
demon transfiguratus in similitudinem hominis
ostendisset christo omnia regna mundi et dixisset: omnia
tibi dabo si cadens adoraueris me. statim christus
videns hoc esse iniquissimum et contra omnem
iustitiam: ut quod honor creatoris ipsi creature ex
hiberet: statim et reprobratue respondit dei. Vade
retro sathana. scriptum est enim. dñm deum tuum
adorabis et illi soli serues. Quo exemplo dat
intelligi: quod ex quo christus noluit luciferum adorare
qui tamen secundum dignitatem nature ipso christo nobilior
erat: intellige de humana natura simpliciter et
non de diuina: dicente propheta. Adinisti cum
paulominus ab angelis etc. A fortiori nec quisque
alius sanctus adorari debet: non dico adoratione
dulie sed simpliciter latrie. Si autem quereretur
an peccatum esset idolatria: si cultus latrie exhi
beretur demoni in forma Chabli: aut virginis
transfigurato. Respondit Bonaventura ibi. 3. dist. 9.
ar. 1. q. 6. ar. 9. Et etiam Alexander de alca in. 3. pre
sum. q. 16. ar. 9. di. q. honor latrie potest exhiberi
aduersario christi dupliciter: aut simpliciter: aut
sub additione. Si simpliciter: dico quod non potest
esse sine peccato. Non offert enim cultus latrie
alteri quam deo: ideo est ibi peccatum idolatrie
nec excusat quisque ratione ignorantie. habet enim

triplex adiutorium ppter qd pōt hmoi erro-
rem deuitare. Primum est adiutorius seu re-
medium premonitōis sacre scripture: q mul-
toriens docet qualiter multi in noie Christi
mendaciter v̄turi sunt: seu qualiter angelus
tenebrarū sepius i angelum lucis se transfigu-
rat. prout habet. 2. cor. iij. et 2. ad. 24. dicitur
Aduersi. demones venient in nomine meo
dicentes: ego sum Christus. C. Scdm est ad
iutorium seu remediū orationis: quia debet et
tenetur homo ad deum recurrere vt cor eius
illuminet. Si enim aliquis oraret deū toto
corde vt reuelaretur ei veritas: deus non per-
mitteret eum decipi. In hoc enim casu intel-
ligitur illud Jo. 15. Quicqd petieritis patrem
in nomine meo: v̄ i nomine Jesu qui salus
interpretat: dabit vobis. Qui igitur nō orat
deum: non adhibet omnem diligentia quā
debet. Et ideo non excusat. C. Tertium ē ad
iutorium seu remediū conditionis. Facillime
enim posset quisq vitare periculū apponen-
do. s. conditionem hoc modo. Adoro te si tu
es Christus. Si igitur aliquis aduersarium
Christi adoraret: vterq in idolatriā incidere
nec ignorantia aliquo modo eum excusaret:
precipue cum vti posset tribus remedijs su-
pradictis. propter qd. j. Jo. 4. dicitur. Nolite
credere omni spiritui: sed pbate spiritus si ex
deo sunt. Si autem quis adoraret sub con-
ditione: hoc potest esse dupliciter. Aut quia il-
la conditio est appositā actualiter. Aut habi-
tualiter. Si actualiter. Sic non adorat ipm
lucifer: sed magis Christū: quia non stat ado-
ratio nisi stante conditione: et ad eum infer-
re adoratio ad quē refertur adorationis implo-
ratio. Si autem illa adoratio sit sub condi-
tione habituali: hoc modo non sufficit ad vi-
tādū peccatū idolatrie respectu h̄ apparitio-
nis: sufficit tñ respectu sacramēti altaris. Nā
talīs transfiguratio est insolita et non precipi-
tanter: sed cuz pura maturitate debet fieri ta-
lis adoratio. Consecratio vero hostie est con-
suetā: ideo sufficit q adorans habeat in habi-
tu hanc conditionē. s. si cōsecratio debito mō-
facta sit. Vnde pauci vel nulli fideles i ado-
ratione peccant: etiam si hostia non sit conse-
crata: vel modo indebito cōsecrata: quia oēs
accidunt cum conditione ista. Si tamen ali-
quando accideret casus q demon in forma
virginis vel crucifixi se ad adorandum tibi p-
beret: consulo q unitariis exemplū cuiusdam

sancti patris: cui sicut legitur in vitis patrum
cum diabolus in specie Christi gloriosus ap-
paruerit: vt vel sic eum adoraret latrē ad-
oratione: statim ille clausis oculis dixit deriso-
rie se in hac vita Christum nolle videre nec
adorare: asserens se tali visione oīo indignū
Ad videns diabolus statim confusus. cua-
nuit. Et predictis igitur auctoritatibus rōni-
bus atq exemplis clarissime patet: qualiter
de solo cultu latrē nō dūlie vel ipdūlie ado-
randus est: cum sit excellentissimus super oēs
creaturas in omni clementia: sapientia: iusti-
tia: potentia: atq bonitate. hic igitur quisq
aduertere pōt: qz grauiter peccent q diabolū
in diuersis maleficijs supstitiōibus facturū
atq incantationibus adorant: ppter h̄ ei fi-
dem adhibendo: cuz tñ quisq teneatur citi-
permittere mori omnes creaturas qz eas ali-
quo maleficio adiuuare. dicente Augustino
22. q. 2. c. Faciat inquit homo pro temporali
salute hominū quicqd potest: cum autem ad
hoc ventum fuerit: vt tali saluti nisi peccando
consulere possit: iam se existimet nō amplius
habere quid faciat. hec ille. Grauiissimū in-
super peccatū incurrunt: qz magis prelatos
ecclesiasticos et tēporales dños venerant qz
deum. A quo peccato et vituperio nos pre-
seruare dignetur deus ip̄e et dñs Iesus xps
qui in trinitate perfecta viuūt et regnat bene-
dictus in secula seculorū. Amen.
C. Feria tertia post dñicam. 2. qdragesime.
Iterū de gnta excellentia: v̄ de nobilitate ip-
sius sanctissime fidei.

Uti se humili

q

at exaltabit. Scribunt h̄ ver-
ba 2. ad. 23. et in euangelio
pñtis ferie. Ipost sacri cuan-
gely l̄alem et spūalē exposi-
tionem amātissimū ciues: ex
quo vt claruit in pcedēti sermone declarauī
de diuino cultu et adoratiōe p̄mā p̄tēplatiōē
que dī specificatōis. In q mōstratuz iur: q̄lī
honor latrē deo simplr debet: et nō dūlie vel
ipdūlie: hēo vobis i pñti sermōe spālīr decla-
rare scdm p̄tēplatiōē: de ipsa latrā seu di-
uina adoratiōe: q plurimum erit vobis grata
atq salutifera. Lur? scde p̄tēplatiōis decla-
tio talis erit.

C. De scda p̄tēplatiōe diuine adoratiōis que
dicitur contemplatiō diffinitionis.

115

Secunda igitur cōtēplatio de diuino cultu seu de adoratioe ad deū faciēda dī diffinitōis. Dīse. n. q̄līr deus dīz simplr latria adorari. Vidēduz ē ad p̄ns qd sit ipsa latria fm suā cēntiā atqz substantiā. Pro cui⁹ cōtēplatiois clariozī declaratioe tres solū diffinitōes de ipā latria ponem⁹. Prima est Aug. io. de de ciui. dei. c. 4. dicētis. Latria inquit grece nihil est aliud q̄ religio latine. Et ibidē dicit. q̄ cultus deo debitus quattuor nominib⁹ vocat⁹. s. duob⁹ apud grecos: et duob⁹ apud latinos. Apud grecos dī latria et theusebia vel eusebia. i. cultus diuinus et cultus pius. Apud vero latinos latria vocatur religio: et pietas. Ita q̄ hec duo noīa correspondēt illis duob⁹: licet quodāmodo sint in plus: q̄ ad modū consuetū. Cum queritur igit quid est latria: simpliciter absolute dico q̄ idē est q̄ religio. Quā religionē Tuli⁹ in prima rethorica que ars vetus dī diffiniens ait. Religio inq̄t est que supiori cuidā naturē quā diuinā vocat⁹: cultū ceremoniāqz affert hec ibi. Extensa igit hoc nomine religio. clarum est: q̄ cōmuniter omnes illi dici possunt religiosi: qui deū colunt p̄ cultum interiorē cordis: et per ceremonias exteriores sui corporis: specialiter tamē religiosi dicūtur: qui vitam suā totāz deo dedicātes: a mūdānis negocijs se abstrahunt. Demonstrato igit quāliter latria est simpliciter qdā religio seu cultus pius deo exhibitus: quoniam ut ait philosophus. 4. Metaph. Nomina imponūtur reb⁹ fm eorū proprietatē et significatiōē. propter quod et nomē dicit quasi notamē. Hinc ē q̄ habemus videre quid significet iste termin⁹ religio. Et certū est fm Fido. 2. libro suarūz ethimologiaz. et etiā August. io. de ciui. dei. q̄ latria ideo appellata est religio: quia p̄ eā vni soli deo et creatori nostro religamus animas nostras ad cultum eius: cum vinculo seruicndi. Quadruplex igit est religio.

Prima dicit religio Generalis.

Secunda dicit religio Specialis.

Tertia dicit religio Specialior.

Quarta dicit religio Specialissima.

Prima religio qua per religionē aīe se religant ad diuinū cultū et diuinā seruitutēz dicit generalis. Et talis religio seu cultus q̄ est principiū omniū consequentiū: exhibet deo generaliter in suo principio. v̄z in sacramēto baptismi: in quo iniūat omnis xpiana reli-

gio. Quoniam in p̄sona cuiuslib⁹ baptizadi cōpater spiritualis se religat deo p̄ abrenūciationē omniū que possent esse in dei cōtūneliam. di. Abrenūtiō sathane et omniū⁹ pompis eius. in qbus verbis p̄mittit triplex abrenūciatio: quoniam omnis pompa reducit⁹ ad tria. Et p̄ma est renūciatio carnalis: que consistit in delectationib⁹ corporis. Secunda est renūciatio temporalis: que cōsistit in cupiditate et amore temporalū bonorū. Tertia est renūciatio spiritualis: q̄ consistit in supbo appetitu bonorū et dignitatū. Et quoniam post p̄missionē rerum honestarū: nulli licet contrasacere. idcirco post sacramentū baptismi nunq̄ licitū est vti aliquo triū p̄dictorū. Pro inde Joannes p̄me Jo. 2. dicit. Nolite dilige re mundū: neqz ea que in mūdo sunt: quoniam omne qd in mūdo est: aut est concupiscētia carnis: aut est concupiscētia oculorū: aut est supbia vite. Et sic ex p̄dictis patet p̄ma religio generalis. Secūda religio qua p̄ religionē anime religātur ad diuinū cultū et diuinā seruitutē dicit specialis. Et hec religio cōuenit specialiter peccatorib⁹ adultis: q̄ cum peccauerint seu deū offenderint in trib⁹ p̄dictis que p̄miserāt in baptismo: denuo per p̄sensum li. arbi. se religant deo: et hoc modo religio fm August. io. de ciui. dei. dī. a recli-gendo deū: quē quis p̄ peccatū amiserat. Et in libro de vera religione dicit. Religet nos religio vni omnipotēti deo: a quo p̄ culpam sep̄ati fuimus. Et autē talis religatio peccatoris sit vera et iusta tria includit. Primūz est q̄ doceat p̄ contritiōē cordis de peccato p̄ deū p̄petrato. dicēte p̄pheta. Sacrificium deo spūs cōtribulatus rē. Scdm est q̄ post dolorē culpe detestet et contēnat i futurum et semp vsqz ad mortē oēm amorē terrenorūz bonorū. dicēte Seneca. Nemo dign⁹ deo est nisi q̄ propter deūz contēpserit opes. Et p̄pheta dicit. Iuravi et statui. cul. vi. iusticie tue. Tertiuū est ut peccator simplr p̄ctm suū propter deū sacerdoti p̄stet. dicēte Ambro. de pe. di. j. §. Alij ecōtra. Non pōt inq̄t iustificari quis a peccato nisi peccatū fuerit aī cōfessus. Et p̄pheta dicit. Dixi cōfitebor iniusticiā meā dño rē. Adde si vis et q̄rtū post p̄dicta. debz peccator vitā suā cōmittere deo ut eā dirigat semp in beneplacito volūtatis sue. Proinde Tobias. 4. c. Ad hoc hortabatur filiū suū. di. Omni tpe benedic deū: et pe-

te ab eo ut vltas tuas dirigat et omnia confi-
lia tua in ipso pmaneat. hec ibi. Et quo igitur
peccator post peccatū sponte se deo mo-
dis predictis religant: nunquā licet ei postmo-
dū a predictis se auertere. Quoniam ut dicitur
Luc. 9. Memo mittens manum ad aratrum
Et aspi. re. ap. est regno dei. Et p dicit etia p
scda religatio spālis. Tertia religatio qua
per latrā. i. p religione aie se religat ad diui-
nū cultū et diuinā seruitutē dī spāior. Hāc
religationē obseruant q in spālibus religio-
nibus se obligant per vorū ppter deū ad fa-
ciendū ea que sunt pfectōis seu pfectōis reli-
gionis. Talis aut religatio vt sit pfecta tria
regit. Primo renūciationē actualē vel ha-
bitualē oīz tpalium bonoz. dicēte saluatore
Mat. 19. c. Si vis pfectus esse: vade et vende
oīa q hēs et da paupibus et veni sequere me.
Et Luc. 14. dicebat de necessitate talis abdi-
cationis. Nisi qs renāciauerit oībus q possi-
det nō pōt meus esse discipulus. Secdo re-
quirīt q talis hēat pfectā castitatē: et sui cor-
poris macerationē: dicente saluatore Luc. 12.
Sint lūbi vestri pīncipi rē. Et apłs ad Ro.
13. dicit talibz. Frēs induimini dñm Iesum
xp̄m: et carnis curam ne fecerit in desiderijs
vestris. Et ad Ro. 8. ait. Frēs debitorēs su-
mus: nō carni vt fm carnē vinam. Si enīz
fm carnē viteritis moriemini: si aut spū scā
carnis mortificauerit viuetis. hec ibi. Terc-
tio insup regit q talis hēat toto tpe vite sue
pfectā subiectionē seu obedientiā prelati suis
propter deū in oībus abnegando ppām vo-
luntatē. dicente saluatore Mat. 16. Qui vult
venire post me abneget semetipsum. s. p pte-
tum ppe voluntatis: et tollat crucē suā et seq̄t
me. Et apłs ad hebr. 13. ait. Filij obedite pre-
positis vestris in oībus et subiaccete eis. Qui
cūqz igit semel in predictis tribus se deo de-
uouerit seu religauerit: teneat vsqz ad mortē
predicta obseruare: et citius velle mori q ali-
qd p dītoz infringere. vñ. 23. q. 8. c. cōuenior
dī. Tanta dī esse fidelīū pstantia: vt potius
vita q fides auferat. Patet isup ex predictis
tertia religatio spāior. Quarta deniqz re-
ligatio: qua p latrā. i. p religionez aie se reli-
gat ad diuinū cultū et diuinā seruitutē dicē
spāliissima: hanc religationē obseruat fidelis
aia: qñ egressa a corpore: sponte se obligat ad
colendū deū: non tpaliter sicut fit in precedē-
tibus: sed eternaliter et in ppetuū. Talis autē

religio celestis et eternalis tria in se includit
Primo includit in se ppetuū timorē. Nam
in eternū talis aia deū colit timore reueren-
tiali et filiali. de quo timore ppha dīc. Timor
dñi sanct⁹ pmanet in seculz scū. Et Aldop.
Deutero. 28. ait. Timebis deū die et nocte in
sempiternū. Secdo includit in se ppetuum
amorem siue ppetuaz dilectionem. De quo
Eccl. 17. Omni tpe diligit qui amicus est. et
Tullius dicit. Vere amicitie sempiternae sūt.
Et Isidorus lib. de sumo bono. dicit. Vera
amicitia nulla vnqz arte excluditur: nullo tpe
abolef: sed vbicūqz tps se vertit: semp firma
est: semp ppetua: semp stabilis et pferas ē.
Et ideo Iere. 31. dicit. In caritate ppetua di-
leri te. Tercio in se includit ppetua pforma-
tionē. s. voluntatis sue cū ipso deo: ppter qd
propha dicit. Inclinaui cor meū ad faciēdas
iustificationes tuas in eternū ppter retribu-
tionē. s. eterne vite. Intellige non antecedenti
sed pter: ppter que tria deus ipse se religa-
bit et sponte se faciet obligatū ad pformādū
voluntatē suā cū voluntate tam fidelis aie
attestante ppha: q ait. Voluntatē timentīz
se faciet: et deprecationes eoz exaudiet: et sal-
uos faciet eos. Et predictis oībus p declaratio
pme diffinitionis de latrā: in q oīsum
fuit qual: latrā essentialiter est idem q reli-
gio quēdā: qua religione aie: vt ptractatuz
est. quadrupl: religant ad diuinū cultū: et ad
diuinā seruitutē. Secda insup diffinitio de
claranda de latrā est glōse sup verba Mat.
4. Dñm deum tuum adorabis rē. dicentis.
Latrā est honor: qdam excellentissimus soli
deo debitus: et nulli cōicabilis creature. De
qua diffinitioe simpliciter remanet declarā-
dū qd significant illa verba: et nulli cōicabilis
creature. Qm in pīna cōtēplatōe declaratuz
fuit qd sit honor excellentissimus: et qd soli
deo cōpetit. Dicit ergo glō. q latrā ē honor
qui nulli creature est cōicabilis. Quero igit
an hunc honorē latrā possit deus alicui sim-
plici creature cōicare. Et breuiter rñdeo q nō
tripliciter pbando. Primo autē. Secdo
rōne. Tercio distinctione. Primo probō
autē Iſaie. 41. c. in psona dei dicētis. Glo-
riā meā alteri nō dabo. vbi glō. dicit. Glo-
riam honoris sui nemini pōt deus dispēfare
Secdo h idē probō vnica rōne: v3 ppetat
fundamētum rōnis ponit pph. j. de celo et
mundo. di. Qui nō hz essentialiter substantiā

alicuius rei: non h3 eius pprietatem. p3 hec regula. Qd enim nō habet essentialiter substantiā arboris vel solis: non pōt pducē per sūs fructus: nec radios: q sunt eoz pprietates quo presupposito: certū est q pprietas substantie dei essentialiter requirit latrīe adorationez: propter eius excellentiā. Sed claz est q substantia dei put est forma quedā simplicissima non pōt alicui simplici creature cōicari: nisi forte ex cōiōne quadā prout forma: sicut xpō contigit. Qd si sic est: ergo p sūs nec eius p prieras que est honor latrīe pōt alicui cōicari. Et cōfirmat ista rō. Claz est enim q ois potentia seqt pprietatem sue substantie. S3 ois substantia creature est finita: ergo et eius virtus: vel potentia est finita. Sed cū finitū non sit capax alicuius infiniti: vt dī. 8. pphs. Substantia vero dei: bonitas: sapia: atq3 p tētia sit qd infinitū. cludit ppter hoc q nulli creature est cōicabilis. An non potentia dei ē imēnsa et infinita: cū pducit de nihilo oēs creaturas ad esse: et cōseruet in esse: et tribuat bñ esse: v3 pfectionē finis cuiuslibet rei: et certum est q sit. Sed manifestū est q talis virtus et potentia: v3 creatiōis: pseruatiōis: et ad finem pductionis: est incōicabilis oī creature et etiā ipsi aīe xpi. ergo per sūs vt predictuz est: incōicabilis est etiā cuilibz creature latrīe adoratio. Tertio deniq3 pbo vnica distinctione: q v3 nec substantia nec potentia dei ī finita pōt alicui creature cōicari: et p sūs nec eius honor qui est latrīa. Nam Bonauen. i. 3. dist. 14. ar. 3. q. 3. querit vtrū deus potuerit cōicare aīe xpi suam oipotentia: et rñdet ī cor pore. q. dicens. Nec inquit aīe xpi: nec alicui alij creature pōt oipotentia cōicari: nisi eate nus qua cōicatur ei nomē et excellentia diuinitatis. hoc est p cōicationē idiōmatū: q orū habet ex psonali vnione. sic enim possumus dicere: q homo est oipotens: et sicut excellentia diuinitatis nulli creature puenire potest sicut forma et pprietas eidem inherens substantia: vel actualiter: sic nec etiā oipotentia. Rō aut qre oipotentia alicui creature cōicari nō pōt est: qz omnis creatura coīpso q ex nihilo est: deficit a sūma stabilitate: vnde nō existit per seipsam. Deficit a sūma simplicitate: vnde non agit per se totam. Deficit a sūma imēnsitate: vñ distare pōt ibi ipsa virtus a substantia. Et qm ibi se non subsistit nec p e nisi sustentē a diuina potētia: idēo impof-

sibile est ipsam eē oipotentē. non enī pōt seipsam sustinere. Rursus qm ex se tota nō agit non pōt in totam rei substantiā. Et ideo nō pōt esse oipotens: cū non possit simul totum producere. Postremo qz virtus eius distat a substantia: nū pōt elongari q oio deficiat vnde nō pōt in oia. Sicut igitur soli deo cōuenit sūma stabilitas: sūma simplicitas: et sūma imēnsitas: sic etiā oipotentia que necessario requirit ista tria. Et ideo oipotentia cōicari non pōt alicui creature: nec etiā aīe xpi h Bonauen. ad lram. Si aut forte obijceres q xps oia pōt: dicente Adar. vltio. Data est mihi ois ptās in celo et in terra. Ad h rñdet idem Bonauen. in. 3. dist. 14. in qñibus circa lram. q. vltima. di. Triplex est potentia. s. potentia presidendi: potentia ipetradi. Et potentia faciēdi. Lū dī Adar. vltimo. Data est mihi ois potestas: intelligit de potētia presidendi. oibz enī que sunt sub deo preest xps etiam fm humanā nāz. Cum etiā dī Adar. 6. Omnia possibilia sunt credenti: a fortiori ergo aīe xpi intelligit de potentia impetradi. Fides enim ipetrare pōt oia miracula. iuxta illud. i. cor. 13. Si habuero fidem: ita vt mōtes transferā et. Hoc n. d. xps h3 oipotentia īm petranda a deo oia quecūq3 vult: etiā fm humanitātē. Potentia aut faciēdi etiā granū milij: non est in xpo: nec esse pōt fm humanitate: cū ad hoc regatur virtus infinita: que nullatenus inest aīe xpi. h Bonauen. ad lram. Ex predicta igit aucte rōne et distinctione p3 quali adoratio latrīe: est oio incōicabilis omī creature. Quāto igit honor e venerandus est deus nō sufficit explicare. Cum etiā debeas deo maior honor ex creatiōe vni? vermiculi villissimi de nihilo: cū in hoc cōcurrat potentia infinita: qz aīe xpi virgini glōse: ceterisq3 oibus sanctis et angelis: atq3 rōnabilibz creaturis: quātūcūq3 polleant maxima potentia virtute: bonitate: sapia. Ex predictis igit oibus p3 etiā declaratio scēe diffinitiois de la tria: in qua oīsum fuit: qz latrīa essentialiter et simplr non est cōicabilis alicui creature. Terta deniq3 diffinitio declaranda de la tria est Augu. in lib. de vera religione. dicēt Latrīa est quedā deuotio soli deo exhibenda cū exclusiōe amoris mundanoz. In q diffinitione tria sunt declaranda. Prīmū ē qd significet p illa verba: latrīa est deuotio qdaz Scd3 est qd significet p illa verba: soli deo

exhibenda. Tertiū est qd significet p illa ver-
 batiū exclusiōe amor: mūdanoz. C. Prīmū
 declarandū in hac diffinitōe est videre qd si
 gnificet p illa verba: latria est deuotio quedā
 Et certū est qd deuotio dī a deuouendo: vñ
 deuoti dicunt q seipsoz quodammodo deu-
 uent deo: vt ei se totali subdant: ppter qd et
 olim apud gentiles deuoti illi dicebant: qui
 seipsoz idola deuouebāt i morte: aut pro se:
 aut pro sui salute exereitus. Sicut exemplūz
 ponit Valerius maximus li. 5. c. 5. de Du-
 blio decio: qui cū eēt cōsul Romanus: et vide-
 ret quasi prostratā totā rempublicā et ciuita-
 tem: caput suū deuouit dijs pro salute reipu-
 blicae: si salutē dij cōcederent reipublice. Et statim
 emissō voto cōcitato equo intrepidus iuit in
 medio hostiū clamās et dicēs. Auferte mihi
 caput pro repub. Facta igitur ingenti strage
 plurimis telis obrutus corruit. Et cuius vul-
 neribz sanguine et morte: insperata victoria
 emerfit. Sile exemplū recitat idē Valerius
 eodē lib. et c. 2. de Lodo pncepe et rege athe-
 nensiū: qui videns pualere hostes ptra re-
 publicā: et diffidentia humani auxilij: statim
 ad apollinis delphi oraculum confugit: petēs
 ab eodem apolline: quō tam graue hostium
 bellum vinci posset: cui respōdit deus apollo.
 Si te hostes occiderent victoriam ciues tui
 obtinerent. Quod intelligentes hostes ptra-
 rij: fecerunt edictū ne quis cordi corpus vul-
 neraret. Quod intelligens Loderus: deposuit
 insignibus vestimentis imperij: familiarem
 et peregrinum habitum induit. Et statim
 in bello exiliuit. Qui cum falec vnum ex ho-
 stibus percussisset: vt et ipse percuti posset: in-
 cognitus ab eodem: statim in mortē percus-
 sus est. Et qua morte victoria in hostes cō-
 secuta est. Simile exemplū ponit Augustin⁹
 5. de ciuitate dei. et Valerius vbi supra. De
 Curtio. Tempore enim huius Curtij accidit
 q platea ciuitatis Romane repētino hyatu
 in duas partes tota scissa est et diuisa: ita vt
 apparet precipitium maximum et ruina to-
 tius ciuitatis. Cum autē ciues orassent deos
 vt eis reuclarent: quod remedium huic exci-
 dio adhiberi posset. Responsum est eis: q si
 vnus in illud precipitium se precipitaret: sta-
 tim tota ciuitas liberaretur ab illo excidio.
 Quid plura? Curtius animi et generis nobi-
 lissimus adolescens: totum se militariū ar-
 mia exorians equum conscendit: cūqz rebe-

menter calcaribus pungens clamabat. Pro
 republica mori volo: et me deo apollini i mor-
 tem deuoueo: et statim cecidit gressu se cum
 equo in illud magnum precipitium dedit.
 Quo absorpto: statim terra pristinum habitū
 recuperauit. Et qbz collige qd deuotio nihil
 aliud est qz voluntas promota facienda quod
 ad dei seruitium pertinet. Sic dicitur Ero.
 35. q. multitudo isrl obtulit pmitias deo mē-
 te promptissimā a atqz deuota. Vbi glosa in-
 terlinearis. Omnis multitudo isrl obtu-
 lit primo mente promptissima: quia nō vult
 deus coacta seruitia. Secōdo mente deuota
 quia amore ei seruitur et non timore. Terti-
 o mente. i. corde: quia mente ei seruitur: vel cor
 de principaliter et non corpore. Et pmissis
 patet qualiter deuotio est voluntas sponte se
 tradens ad ea que pertinent ad dei familia-
 tum. Vgo tamen de sancto Vic. deuotio-
 nem diffiniens sic dicit. Deuotio est seruo-
 quidam bone voluntatis: quem mens cōbi-
 bere non valens: certis manifestat indicijs:
 videlz tristitia: aut leticia: et sic patet primum
 declaratum. C. Scōm declarandum in hac
 diffinitione est videre quid significetur per il-
 la verba: soli deo exhibenda. Et quero an
 deuotio debeat simpliciter haberi ad deum.
 et videt q non: quia deuotio non solum ha-
 betur ad deum: sed etiam ad sanctos viuos
 et mortuos. Quod si sic est: ergo deuotio nō
 diffinitur bene. Ad hoc responder beatus
 Thomas scōa scōe. q. 82. articu. i. in respon-
 sione tertiij argumenti dicēs. Cum queritur
 an deuotio sit habēda etiam ad sanctos dei
 viuos vel mortuos. dicendū est q talis de-
 uotio non terminatur ad ipsos: sed transit in
 deum tūqz in primum obiectum: inquātū. s. i.
 ministris et sanctis dei: deum per deuotiōez
 veneramur: cui deuotio simpliciter ē exhibē-
 da. Et quibus etiam patet fm tertium de-
 clarandum in hac diffinitione est videre qd si
 gnificet per illa verba diffinitionis: vñ cū ex-
 clusione amoris mūdanoz. Et claz ē q iō
 Aug. hec verba posuit: qz. simul cum amore
 mundanorum inordinato: nō potest quis di-
 ligere deum: in quo consistit substantia ois de-
 uotionis. Et q necesse sit excludere inordina-
 tum amorē rebus mūdantis aliter nō pōt qz
 nec deū diligē: nec deo eē deuot⁹ tripli. pbo.
 Primo auctoritate. Secundo ratione.
 Tercio exemplo. C. Primo pbo auctoritate

saluatoris **Mat. 6.** dicentis. Nemo potest duobus dominis seruire. scilicet per amorem deo aut mammonæ. Aut enim unum diligit: et alteri odio habebit. **C**Secundo hoc idem probatur ratione. vbi loquitur de calitate. Fundamentum rationis ponit auctor in libro. 6. principiorum. dicit. Idem simul et semel non potest esse in diversis locis. patet hec regula. Nam corpus Petri non potest simul et semel esse in Rome et in Mediolani. Similiter nec angelus bonus custos: potest simul et semel esse presentialem cum anima mea et essentialiter in celo. Taceo de deo quod simul et semel est in omnibus locis. Similiter corpus Christi per coniunctionem diuinitatis potest simul et semel esse sacramentaliter in pluribus hostiis consecratis. Quo presupposito: certum est quod cum anima sit simplicissima: ut dicitur primo de anima. non potest habere nisi unum amorem: aut simpliciter ad deum: aut in creaturis per relationem ad deum. quem amorem si inordinate habeat ad terrana: impossibile est quod simul amorem habeat ad deum. **T**ertio denique probatur unico exemplo. quod ad contemplationem et deuotionem dei omnino requiritur exclusio amoris mundanorum. Nam legitur in libro de vita et moribus philosophorum. quod Democritus prius cecidit sibi oculos ne mens vaga retur per visionem mundanorum ad amorem ipsorum: et sic priuaretur intellectuali contemplatione et dilectione celestium bonorum. Ex quibus etiam patet tertium declaratum. Ex predictis igitur tribus diffinitionibus patet secunda contemplatio patrie seu diuine adorationis que dicitur contemplatio diffinitionis: in qua ostensum est quid realiter: quidue essentialiter seu substantialiter sit ipsa patria. Quam patrie adorationem nobis concedere dignetur: obiectum patrie dominus Iesus Christus: cui est honor et gloria in seculum. Amen.

Seria quarta post secundam dominicam qua dragesime. Item de quinta excellentia. vbi de nobilitate ipsius sanctissime fidei.

Escitis quid

petatis. Scribuntur hec verba **Matth. 23.** et in euangelio occurreret serie. **I**psi facti euangelij litterale et spirituale expositione humanissimi ciues: ex quo ut claruit in precedenti sermone sufficienter

declaramus de diuino cultu et de diuina adoratione. Secundam contemplationem in qua ostensa fuit diffinitio de patria. vbi quid sit essentialiter ipsa patria: habeo in presenti sermone singulariter declarare tertiam contemplationem de ipsa patria et diuina adoratione: quatenus erit valde utilis et generosa. Cuius tertie contemplationis declaratio talis erit.

De tertia contemplatione que est diuine adorationis: que dicitur contemplatio obligationis.

Tertia igitur contemplatio de diuino cultu: seu de patria vel de adoratione ad deum facienda dicitur obligationis. **D**istinctio igitur quid essentialiter sit patria per suam diffinitionem. videndum est ad presens quod necesse sit deum per patriam adorari. Accipe igitur pro firma et reali conclusionem: quod impossibile est aliquem adultum siue sit fidelis siue infidelis vnde quis saluari posse: nisi actualiter et cordialiter deum humiliter adoret et adoratione omnipotentis dei seu creatoris nostri: et quod nullus saluari possit nisi modo predicto quadrupliciter primo modo auctoritatibus. Secundo rationibus. Tertio distinctione. Quarto exemplis. **P**rimo pro auctoritatibus. Nam prius primo topicorum sic ait. Venerari vix oporteat deum vel parentes honorare: si quis dubitat indiget pena: sicut qui dubitat verum nix sit alba: indiget sensu. hec ibi. Sapiens in super eccle. 25. ait. Vobis animo bonorum redde deo: et non minuas primitias manuum tuarum. Et propheta in psalmo dicit. Venite adoremus et proclamamus ante deum: ploremus coram domino qui fecit nos: quod ipse est dominus deus noster. n. a. p. c. et o. p. c. Denique **I**ohannes Apoc. vitio. Angelus dicit **I**ohanni. Deum adora. vbi dicitur glo. Vbi non est cultus dei: nec remissio peccatorum: nec gratia: nec gloria esse potest. Ex quibus auctoritatibus patet magna necessitas et obligatio diuine adorationis. **S**ecundo hoc idem probatur triplici ratione. **P**rimo ratione preceptionis. Secundo ratione causationis. Tertio ratione gratificationis. **P**rimo pro ratione preceptionis. quod quatenus tenet deus adorare cultu patrie. Fundamentum rationis ponit prius primo **Polineorum. di. De** nihil facit otiosum seu vanum in natura. Quo presupposito: certum est quod deus spiritum precipit a quolibet cultu patrie se adorari. propter quod deuter. vlti. ca. Et **Matth. 4.** dicit. Deum tuum adorabis: et illi soli seruias. Quod si sic est: ergo ex quo adoratio dei est in precepto: tenet quatenus humiliter et cordialiter per

amore et charitate deū adorare pp qd phus.
3. Ethic. di. Desideriū cuiuslibet dicitur esse simplr
fm pcepta doctor. Et. 2. Ethic. ait. pcepta
dant de acrob' oium virtutū. Et. 1. 4. q. 1. c. vlt.
dr. Qd pceptū impat: et qd impat necesse ē fi
eri. Et infra pcepto dñi nō obedire pctm est.
Bona. vero in. 3. di. 37. dicit. q' de' dedit pre
cepta. 5. respectib'. p'prio respectu instructio
nis. ad. Roma. 7. p'p'tm nō nōm: nisi p legē

Secūdo respectu argumētatiōis: ut illa ser
uādo qsqz maius sibi meritū acqrat. Tercio
respectu iurisdictionis. ut. f. de' inoresceret iu
risdictionē suā. Decet enī dñm a suis seruis
obsequiū petere. Quarto respectu inexcusa
tionis: ut nullus hēat excusationē bñ faciendi
Quinto deniqz respectu excusatiōis. ut scilz
opetur et actualiter crequat oē illd qd in mā
datis accepit. Si igit aliqs est ita negligens:
vel temerarius: q' nō impleat hoc mandatū:
q' v3 nō adoret deū humiliter: talis p'cepto si
ne vllō remedio excludet ab eterna vita. dicē
te Hiero. ad Eustochiū. Eterna vita nō nisi
p diuinorū pceptorū obseruationē acqritur.
Et Mat. 19. saluator ait. Si vis ad vitam in
gredi: serua mandata. Et non tñ talis exclu
detur ab eterna vita: sed insup puniet maria
pena. dicente dño Lu. 17. Scrui sciens volū
tate dñi sui: et nō faciens: plagis vapulabit mī
tis. Et Aug. de sermone dñi in mōre. 1. 4. q. 1.
c. Quisqz dr. Quisqz pceptis nō obēperat
reus ē et debitor penc. Et pfirmat sic ista rō.
Nā ac' iusticie est reddē debitū cuiuslibet: put
dr. 12. q. 2. c. Lū deuotissimā. Sed claz est: q' q
libz seru' tenet humiliter se subicere dño suo
et ei obsequiū p'stare. Sed cum glibet nāliter
sit seru' oipotētis dei. ergo necesse est ex actu
iusticie: q' seipm deo subiciat p debitā serui
tutē: que nihil aliud est qz quidā pius cultus
et humilis adoratio latrie. Tercio etiā pbo
rōne causatiōis. v3 q' glibet de necessitate sa
lutis tenet deū charitatiue et humiliter ado
rare adoratione latrie. Fundamētū rōis po
nit auctor in li. de causis. di. Quicqd attribui
tur scōe cause: nobiliori et altiori mō attribuit
p'me. p3 h regla. Nā si qs facit honore mili
ti vniūmparatoris: a fortiori tenet facere maio
rē honore ipsi ipatori. Itē si qs humiliter ve
nerat ep'm: multo magis tenet venerari pa
pā. Quo p'supposito: certū est ut inferi' pate
bit et etiā expientia docet: q' cōiter glibz vene
rat boiem bonū: boiem sapientē: et boiez po

tentē: maxime p'ate dñationis. Similiter ve
nerat ecclesiasticas p'sonas et scōs. Qd si sic
est: a fortiori tenet humiliter deū et creatorē:
venerari: cū in infinitū excellat in oī sapia: bo
nitate: atqz potētia: oēs scōs: oēsqz personas
mūdanas: atqz oēm ecclesiasticā dignitatē.
dicēte Cōmētatore sup. 2. 21. d. th. p'pria inge
rā est magis digna in eē et virtute: quā simul
oīa alia entia: q' oīa alia entia trahūt eē et vir
tutē a prima. hec ibi. Et iō ppter hoc. 8. ethic.
phas dicit. Ad maiorē sp maior debet honor.
minorib' vero lucz: q' honor ē retributio in
beneficijs: lucrū autē in auxilio indigētie. Et
iō act. 5. etiā iudeis dicebat apostol' p'petrus
Obedire oportet deo magis qz hoib'. Et cō
firmat ista rō. Nā aialia bruta et oīs alia cre
atura suo mō deū vtiqz adorāt: dū cū in suis
actib' laudāt et diligūt. dicēte Aug. in sermōe
de vno martyre. Audistis ingz in bñdictioni
b': et audistis in oī solēnitare qū legunt: quo
niā oīa laudāt deū: celestia: terrestria: angeli
hoies luminaria celi arbores terre. Flumina
maria qeqd de' creant: siue in celo: siue in ter
ra: siue in mari: laudāt deū. hec ibi. Dio. insu
p li. de di. no. dic. De' puerit oēs creaturas
ad laudē et amorē sui ipsi'. Boet' insup me
tro. 6. 4. li. ait. Dic. f. de' est cūctis cōis amor
repetūtqz boni siue teneri. Quia nō aliter du
rare queant: nisi cōuerso rursus amore. Re
fluant cause: q' dedit esse. q' si irrōnabilia deū
suo mō laudāt: diligūt: honorāt: et benedicūt.
multo magis hō ipse q est nobilissim' oium
aialiu: deū debet diligere: bñdicere: et hono
rare. Et q' sit nobilissim' aialiu testat phus. 2
de aia. di. Nō est prudētissim' et nobilissim'
aialiu. et idē phs pmo de aialib'. dicit. Mobi
lissimū et altissimū et apud nos notū et magis
firū aial est hō. Cōmētator aut sup. 3. de aia
dicit. Quando homo copulatus fuerit intel
lectui p scientiā oium rerū p'plete: tunc idem
est q' deus. Si igitur homo tam nobilis deū
non laudat: benedicat: et adorat: clarū est q' est
peior cūctis animalib'. dicente pbo primo
p'politicoz. Sicut oium animaliu lege fru
ens melius est homo: ita pessimū oium ani
malū est homo a lege et iusticia separāt. hec
ille. Tercio insup probō ratione gratifica
tionis: q' de necessitate salutis quilibet tenet
p latriam deū adorare. Fundamētū ratio
nis ponit phus. 9. Ethicor. di. Beneficiatus
quilibet debet in aliquo suū benefactorē re

compensare. Ratione huius gratitudinis erga benefactorem assignat. Tho. secunda secunde. q. 106. ar. 6. in corpore. q. di. Lū querit utrum ex recompensatione alicuius beneficii recepti: teneatur quis benefactori suo non tñ equale: sed etiā recompensare maius beneficiū q̄ accepit ab eo ut sit gratus. Rūdeo q̄ sic. 7 rō est. Nam sicut benefactor: gratis beneficiū dedit beneficiario: ad quod nō tenebat: sic q̄ beneficiū accepit: obligat ad simile ex debito honestatē ut similiter grati aliquid impēdat. Mō aut grati r̄ aliquid impēdere: nisi excedat si possibile est q̄ntitatē accepti beneficii: quia q̄ diu recompensat minus vel equale: non videt facere gratis sed reddere quod accepit: ideo gratie recompensatio semper tendit: ut pro suo possit aliquid semp maius retribuere. hec tho mas verbaliter. Lū cōcordans p̄s. 5. Ethicorū. ait. Refamulāri o3 ei qui gratiam fecit. Et rursum. Ip̄m incipere qdē sit: dū aliquid maius super impēditur. Seneca vero li. 2. de beneficiis. sic ait. Ingratū est beneficiū: quod gratis beneficiū nō superat. Quo p̄supposito v3. q̄ quisq̄ tenet ad recompensationē recepto rū beneficiorū: alias ingratus existeret: peto a te o ania: an aliqua beneficia receperis a tuo creatore: p̄ quorū recompensatiōe merito teneris 7 obligaris deū humiliter venerari: 7 cū cultu latrie adorare. 7 certū est q̄ sic. Et ut cetera beneficia ad diuinū cultū te obligantia obmittā: cum sint quasi infinita 7 innumera bilia: solū septē specialissima beneficia suscepra tibi ad p̄sens p̄pono. Quorū quidem. Prīmū dicit beneficiū creationis. Secundū dicit beneficiū conseruationis. Tertū dicit beneficiū subiectionis. Quartū dicit beneficiū infusionis. Quintū dicit beneficiū iustificationis. Sextū dicit beneficiū donationis. Septimū dicit beneficiū beatificationis. Prīmū bñficiū qd̄ deus cuilibet rōnali anime cōmunicauit. 7 propter quod tenetur cultu latrie deū humiliter adorare: dicit creationis. Certū est enī q̄ 7 si sol 7 homo generat corpus hominis: ut dicit p̄s. 2. Infusio. animā tñ intellectualē 7 rōnalē solus de⁹ in ipso corpore: sū omnes theologos in secūdo creando infundit: 7 infundendo creat. p̄pter quod Bene. p̄mo. dicit. Creauit deus hominē. i. animā hoīs: cū homo sit maxime ut dicit. 9. Ethicorū. Intellectus 7 ratio ad imagi-

nē 7 similitudinē suā. Quo cōcesso q̄ deus creauerit animā rōnalēm vniuscuiusq̄. certū est: q̄ ad creationē cuiuslibet anime requiritur virtus: bonitas: sapientia: 7 potentia infinita. Vnde Bonauē. in. 2. di. 2. ar. 2. q. 3. ar. 7. dicit verbaliter. Ad productionē vnius soli etiam minime creature: nulla virtus creata sufficit: sed necesse est virtutē creatoris infinitā exponi: eo q̄ ex nihilo aliquid facere p̄supponit infinitā potentia 7 bonitatez. hec ille. Si igit ad anime creationē requirit infinita bonitas: virtus: sapientia: atq̄ potentia. ergo dando nobis deus: siue cōicando illam animā: obligamur tñ deū amare 7 tantundē p̄ deo facere immo plus si grati eē debem⁹: sicut supra patuit q̄ntū est p̄ciū bonitas 7 valor ipsius anime. Sed cū anima nobis sit cōicata cum bonitate 7 potētia infinita: ergo tenemur deū diligere amore infinito. 7 vltra hoc tenemur pro ipso facere infinita opera bona si tñ fas esset. Vd si sic est: tenet quisq̄ non tñ p̄ creatione anime infinita mala tolerare: sed etiā infinitas mores sustinere. Et qui nō habet hanc voluntatē: si possibile esset omnia p̄dicta tolerandi: ingratus p̄fecto est de beneficio creationis ipsi⁹ aic. Secundū beneficiū quod deus cuilibet rōnali aic cōmunicauit: 7 propter quod tenet cultu latrie deū humiliter adorare: dicit Conseruationis. Non tātū ut patet deus aias creat: sed etiā ipsas in esse conseruat. Si enī deus p̄ momentū tp̄is in fluentiā sue bonitatis ab iab⁹ subtraheret: 7 etiā ab alijs creaturis: statim oia in nihilum redigerent. Vñ Greg. sup̄ verba Job. si attraxerit sp̄m suū oia deficiunt. Lūo ait. Vā ad nihilū rēderēt: nisi mā⁹ adiutoris ea teneret p̄s isup. 16. de aialib⁹ ait. Prīm⁹ motor dat esse oibus: 7 conseruat oibus cōtribus eē. Irē Aug. li. 10. de ciui. dei. 7. c. 14. ait. Platonius p̄s asserit oia cito eē peritura 7 ad nihilū deducēda: nisi ea eorū creator cōseruet in eē. Idē Aug. li. 12. c. 26. ait. Si. n. potētia suam deus ut ita dicā fabricator: iam reb⁹ subtrahat: ita nō erunt: sicut anteq̄ fierent non fuerunt. Idē li. 8. ca. 4. ait. Vnus est ver⁹ de⁹ q̄ oia fecit: 7 sine quo nulla natura subsistit in esse. Plato etiā in thimēo ait. Vd dii deorū quorū op̄ifer idē est: estisq̄ vros opera mea: dissolubiles quidē nā: mea tñ volūtate indissolubiles. Mora q̄ p̄ deos intelligit sū Cōmētorē substantias sep̄atas. i. angelos et

corpa celestia: que de se sunt mortalia corru-
ptibilia: et anihilabilia: sed sola dei voluntate per-
petuantur et conseruant in esse. Presupposito igitur
quod deus omnia conseruat in esse: peto quod sit ma-
ior bonitas et potentia: aut in creando aias: aut in
seruando eas in esse. Ad quod respondet Ricardus.
in. i. di. 39. ar. 2. q. 2. r. 3. quod realiter tanta est bo-
nitas et potentia dei in conseruatione rerum quanta est
seu fuit in earum creatione. Et ratione ponit theo-
mas in. i. di. 4. 3. ar. 1. q. 1. Allegoria philosophi. 12. me-
thod. 2. di. Unumquodque sicut se habet ad virtutem ita
et ad operationem. Sed cum essentia dei sit infini-
te bonitatis: et etiam eius potentia atque sapientia.
ergo omnis operatio ab ea procedens habet in se infini-
tam bonitatem: quod ubique simpliciter est essentia:
et virtus infinita: oportet quod in omni re qua operatur
sit bonitas infinita. Cum ergo simpliciter sit
virtutis infinita: ergo sequitur quod omnis actus elicitur
et procedens est infinite bonitatis. Sed mani-
festum est quod conseruatio aiarum in esse est operatio
solius dei: et ideo sicut creatio animarum est infi-
nite bonitatis: sic a simili et earum conseruatio in
esse. propter quod gradus sapiens ait. Non minor
est virtus quam creare partem tueri. Et quod omni-
bus concludo quod cum conseruatio aiarum in esse sit
infinite bonitatis: gloriatur tenet ex hoc beneficium
non tamen deum diligere infinito amore: si fas esset
et infinito cultu latric deum humiliter colere: sed
etiam tenet infinita bona per ipso facere: atque in
finita mala tollerare. Et ad omnia predicta toti-
ens tenet: quotiens eius aia anihilaretur: nisi a
deo misericorditer conseruaretur. Quare conside-
ra hic quot sunt momenta temporis: in quibus quilibet
anima realiter anihilaretur: nisi a creatore be-
nigne conseruaretur et sustentaretur in esse. Tercium
beneficium quod deus cuiuslibet rationali aie con-
ferat. et propter quod tenet cultu latric deum humi-
liter adorare: de subiectionis. v. 3. oium inferioru
creaturarum. v. 7. magister sententiarum in. 2. di. 1.
Deus inquit omnes inferiores creaturas nobis
subiecit: et per nobis creauit. Quod confirmat Bo-
nauentura in. 2. di. 15. ar. 2. q. 1. ait. De omnia inferiora
creat per nobis. Aliquid creat ad nostrum usum et vir-
tutem: ut panem vinum et similia. Aliquid ad nostram re-
creationem: ut aues: accipitres: canes: et homines.
Aliquid vero in nostrum adiutorium: ut asinos: equos
bones: et similia. et sic omnia inferiora creat deus
per nobis. Philosophus etiam. 2. de aia. 2. 2. Philosophicorum.
dicit. Finis quodammodo omnium est homo. omnia sancta
sunt propter homines: licet priori fine ea fecerit deus
propter ostensionem glorie sue: ut ait Bonauentura in. 2. di.

15. ar. 2. q. 1. Philosophus etiam. i. politici. ait. Mala fecit omnia
alia propter homines. Et propheta dicit. Quia subiecisti
sub pedibus eius. 30. gen. 1. dicit dominus. Faciamus
homines ad imaginem et similitudinem nostram: et preest
piscibus maris: et volatilibus celi: et bestiis uniuersis
se terre: omnes reptiles quod mouentur in terra. h. ibi.
Et quod de omnia creat propter usum hominis: per quod Ricardus.
in. 4. di. 4. 8. ar. 2. q. 6. di. q. per iudicium eo quod homo
non indigebit ipsis creaturis: ideo omnes creature
propter elementa et celos deficient et anihilabuntur.
hoc presupposito: quod de omnes creaturas per nobis
creauit: et ut ait. paruit secundum Bonam. ad creationem
vniuersimque creature: occurrit bonitas et poten-
tia infinita. Concludo propter hoc: quod totiens tenetur
quisque humiliter deum adorare: et infinita bona per ip-
so agere: quot spales creaturas deus per ipso crea-
uit. Presupposito beneficii administrationis angelorum
Mala sunt theo. in. i. pre sume. qu. 13. Et secundum Bonam.
in. 2. di. 10. ar. 1. q. 1. De immediate per creationem
cuiuslibet rationali aie: mittit spaliter cuiuslibet ro-
nali aie vnum angelum in custodia eius: quod non est per
vnum beneficium. Mala si non esset angelus nos custodi-
ens: milles diabolus nos in die occideret et stran-
gulareret. 30. propheta ait. Angelis suis deus mala da-
uit de te. ut cetera in o. vi. t. 2. Quod per est: non tamen
vnum angelus mittit ad ministrandum: sed etiam omnes si-
mul noui chorii angelorum sunt spaliter admi-
stratores cuiuslibet aie. dicente Paulo Hebr. j.
Omnes sunt administratores spiritus in misterium missi
propter eos qui hereditatem capiunt salutis. quod per
mas Bonam. in. 2. di. 10. ar. 1. q. 2. dicit. Luz quis
vix omnes angeli mittant ad custodiam cuiuslibet
aie. Rideo quod omnes angeli mittuntur non ab eis
sed ab intra hoc modo. Mala omnis influentia diuine
gratie et bonitatis hoc modo in nos descendit. Presu-
mo tota trinitas. spiritus filii et spiritus sanctus reuelat
illam gratiam in animam christi: deinde christus in virgi-
nem: virgo in seraphim: seraphim in cherubim:
et sic fit processus usque ad vltimum chorii an-
gelorum: tunc angeli minores nobis reuelant
et sic a primo angelo usque ad vltimum omnes
angeli sunt nostri serui et administratores. Quod
beneficium ineffabile. Quod beneficium inextima-
bile. Quod beneficium maximum et omni laude et
gratitudine dignum. Quot et quanta bona
quisque teneatur facere pro recompensatione tanti
beneficii: relinquo iudicio et discretionem cui-
uslibet anime rationalis. Quartum be-
neficium quod deus cuiuslibet rationali anime
conferat. et propter quod tenet cultu latric deum
humiliter adorare dicit infusionis. v. 3. gratie

create et increate. *fm* enim oēs theologos in 4. di. 3. et 4. Et insup *Th.* de aquino. 1. 2. q. 110. Et Bonaventura in 2. di. 26. ar. 1. q. 1. et 2. Et in 1. di. 17. Et insup *fm Ric.* in 1. dist. 14. Duplex beneficiū infundit deus in sacramēto baptisimi in qualibet aia rōnali: v3 beneficiū grē create: que nihil aliud est q3 quidaz radius lumen et splendor: seu quedam lux de nihilo a deo creata: et in aia posita. et insuper beneficiū grē increate: que nihil aliud est q3 p3 filius et spūs sanctus: in aia crīs p pñtiam et possessionē: seu fruitionē: pp qd significatiue in baptismo dī. Ego te baptizo in noīe p3is et filij et spūs sancti. Et Jo. 14. dī. Si qs diliget me diliget a p3e meo: et p3 meus diliget eum: et ad eū veniem⁹: et man. apud eū faciemus. Hoc igit p3supposito: q3 deus hanc duplicē grām in baptismo cuiuslibet aie infundat certū est q3 ad creationē grē create cōcurrit bonitas et potentia infinita. et p3 oīs obligat quolibet infinite deum humiliter diligere et adorare. Quāti etiā valoris sit grā increata sc3 p3ona p3is p3ona filij et p3ona spūs sci: q3 in fruitionē et possessionē dat aie bñ dispositio: impossibile est explicare. Nam excedit in bonitate in infinitū oēm grām creatā: et omnes rōnales et intellectuales creaturā: ppter qd quisq3 obligat si fas est: cōmensurare bonorē mensurē bonitatis totū trinitatē. Quātū beneficiū qd deus cuiuslibet rōnali aie cōcat: et ppter qd tenet cultu latrie deus humiliter adorare dī iustificatiōis. s. peccator. Cū enī post baptismū accidat q3plurimū: q3 persona aut fragilitate: aut ignorantia: vel malitia se ipsam: aut p3imū: vel deū offendat p peccatum: et a tali peccato non possit p se resurgere seu iustificari: oipotens de⁹ infinita clemētia deuctus: talem p3onā per suam solā gratiaz et iustificat: et a peccato resurgere facit. Quod confirmans *Th.* 1. 2. q. 109. art. 7. in corpore q. dicit. Cum querit an hō in peccatū lapsus post baptismū p se iustificari possit et a peccato resurgere. Rñdeo q3 nullo mō pōt sine nouo auxilio diuine grē. Nam resurgere a peccato est reparare hoīez ad ea q3 peccando amisit. Incurrit aut hō triplex detrimentū peccando. s. corruptionē nālis boni: maculā aie: et reatum pene. Primo nāq3 bonū nature corripit in quātū nā hoīs deordinat volūrate deo nō subiecta: quo ordine sublato: oīs est: vt tota nā hoīs peccantis inordinata remaneat: et p

oīs magis apta ad peccatū. Ordo ergo nāe reparari nō pōt: vt volūtas hoīs deo subiiciat nisi deo voluntarē hoīs ad se trahēte. dicēte saluatore Jo. 6. Nemo pōt venire ad me nisi p3 meus traxerit eū. C. Scdo qd maculā aie incurrit in quātū p3uat decore grē ex deformitate peccati. Sic enī dī *Trenoz.* 1. Recesit oīs decor. s. p3 peccatū a filia syon. Qui qui dē decor cū pueniat ex illustratiōe diuini luminis: non pōt talis decor in aia repari: nisi deo de nouo illustrante. Tercio reatū pene incurrit: a obligationē eterne pene: q3 pena eterna cū non possit remitti nisi a deo: in quātū est offensa cōmissa: ppter hoc regit auxiliū diuine grē: quo hō a tali obligatiōe pene liberetur. Et quo bñficiū iustificatiōis cū sit infinite charitatis: tenet etiā quisq3 infinite deus humiliter et diligere et adorare. Sextū insup bñficiū qd deus cuiuslibet rōnali aie cōcat: et ppter qd tenet cultu latrie deus humiliter adorare: dī donatiōis. Tanta qdem fuit charitas dei patris erga nos miseros et amicos suos: q3 vnīcū et p3m filium: q3 p3ualet i bonitate: vt dicūt theologī in 3. di. 32. In finitīs mundis: infinitis angelis: atq3 hoīb⁹: p nōstra salute et amore voluit cum crucifigi: et in mortem pro nobis dari: vt nos a manib⁹ inimici liberaret. Proinde *Paulus* ad Ro. 8. ait. Qui p3o filio suo nō peperit: sed pro nobis omnibus tradidit illum. s. in mortem. Et idem ad Ro. 5. ait. Vt quid enī *Christ⁹* cum adhuc infirmi essemus *fm* tps p ipis mortuus est. Vir enim pro isto qs moritur. Nam pro bono quis forsitan audeat mori. Cōmendat tñ deus charitatē suam in nobis q3si cū adhuc peccatores essemus: tps pro nobis mortuus est. Multo igit iustificati i sanguine ipsius salui erimus ab ira per ipsum. Cum enim ad hunc inimici essemus: reconciliati sumus deo per mortem filij eius. hec ibi *Irem* ad Gal. 4. ait. Et vbi venit plenitudo temporis: misit deus filium suum factum ex muliere: factum sub lege: vt eos qui sub lege erant redimeret: vt adoptionem filiorum reciperemus. Item Jo. 3. dicitur. Sic deus dilexit mundū: vt filium suum vnigenitum daret. Et idem Jo. 4. di. In hoc apparuit charitas dei: qm filium suum vnigenitum misit in mundum: vt viuamus per eum. Brege. insup hanc dei patris precipuam charitatem erga nos admirās clamat i p3fatiōe di.

O mira circa nos tue pietatis dignatio. O
 inextimabilis dilectio charitatis: ut seruū re-
 dimeres filiū tradidisti. O pretermitto q̄ etiā
 xp̄us dat nobis corpus suū in cibum: et san-
 guinē in potum. sic enim dicit Joā. 6. Caro
 mea vere est cibus: et sanguis me⁹ vere est po-
 tus. Quā ample igit̄ gratie sit hoc duplex be-
 neficiū quis explicare queat? quis enīz vnq̄
 terrarū dñs habens vnici et dilectū filiū ex-
 poneret illū morti crucis pro saluandis ini-
 micis suis? O profecto nullus: hoc tamē sin-
 gulare beneficiū charitatis et amoris: nobis
 miseris peccatorib⁹ et inimicis suis deus pa-
 ter voluit impendere: dū pro nobis veluti la-
 tronē filium suū predilectū cruci affixit. O in-
 finita gratia. O immēsa dei patris bonitas.
 O charitas incōparabilis. O ineffabilis di-
 lectio. O immēsurabilis amor. vere et si om-
 nia supradicta beneficia magna sint: mors ta-
 men filij tui pro nobis extitit beneficiū mari-
 nū sup̄ omnia. O resupposito igit̄ q̄ de⁹ pa-
 ter donat nobis in mortē filij suū: peto a
 te anima: an pro recōpensatione tā inextima-
 bilis beneficij debeas nō tantū deū humili-
 ter colere et diligere: sed insuper pro dei amo-
 re mortē libenter suscipe. Audi quēso verba
 Joānis climachi in gradu. 23. vbi agit de su-
 perbia ad litterā dicentis. Si milles inquit
 mortem quis passus esset: siue quotidie pate-
 ret pro xp̄o: nec dū rem egisset morti xp̄i eg-
 ualentem: aut que gutte solius sanguinis ei⁹
 adequaret. Alio res est in infinitum christi
 sanguis: q̄ sanguis seruoꝝ suozum fm̄ no-
 bilitatē et dignitatē dico: non fm̄ essentiam.
 Maioris insup̄ charitatis atq̄ amoris vin-
 culo vel zelo: xp̄us sanguis guttam effudit: q̄
 totum sanguinē suū genus humanū simul
 effundere posset. hec ille. O mirabilis aucto-
 ritas. O verba stupenda. O gravis sententia
 O conclusio inaudita. Respice xp̄iane q̄tra
 sit obligatio tua ad xp̄um et deum patrē. Cū
 enim sola sanguinis xp̄i gutta excedat in di-
 gnitate totum humanū sanguinē: et etia⁹ fu-
 erit aspersa cum infinito amore: si milles in
 die vitam perderes et sanguinē tuum totum
 funderes: nequaquā pro sola sanguinis gutta
 pro te effusa satisfacere posses. Si igit̄ sola
 gutta sanguinis quēlibz obligat etiam ad su-
 stinendum infinitas mortes pro christo: q̄to
 magis ad hoc obligat totus christi sanguis
 pro quolibz nostrū effusus. Sed heu p̄ tan

to beneficio: non est qui vir deū colat et dili-
 gat: nec est qui minimū bonum agere velit:
 nec est qui minimū iniuriā: seu aduersitatem
 pro xp̄o tollere possit. dicēte propheta. Do-
 minus de celo prosperit super filios homi-
 num etc. O gens perfida. O gens iniqua. O
 gens ingrata. O gens perversa. O gens dia-
 bolica. O gens a deo totaliter reprobata: cur
 pro tanto beneficio deum nō colis et diligis?
 cur non iugiter bene agis? Cur non omnes
 huius mūdi aduersitates libenter pro christo
 suscipis? Cur deniq̄ pro tanto beneficio nō
 rependis vices creatori tuo? Vere vbe vbe
 tibi: quoniam rationē reddes. prout dicitur
 Matthei. 18. vsq̄ ad minimū quadrantem.
 Septimū postremo beneficiū: quod de⁹ cui
 libet rationali anime vult cōmunicare: et pro-
 pter quod tenet cultu latrē deum humiliter
 adorare: dicit beatificationis. Cum enīz po-
 tentia debeat esse proportionata suo obiecto
 diuina vero essentia sit obiectum beatificum
 ipsius potētie intellectiue: et talis essentia sit
 infinita: et per cōsequens humano intellectui
 inproportionata. clarum est q̄ propter hoc
 intellectus human⁹ nō potest attingere per se
 seu ex proprijs viribus naturalib⁹ ad visio-
 nem beatificā ipsius diuine essentie: cum sit
 purus actus de se cognoscibilis: sed est defe-
 ctus ex parte nostri intellectus: qui nō est tā-
 te virtutis: ut ad illam gloriā: seu cognitionē
 possit pringere: sicut etiam nō est defectus ex
 parte solis: si non videtur ab oculis noctue.
 Hunc defectū considerās clementissim⁹ de-
 us: quod natura non potest ipse suppler: dum
 cum plenitudine luminis gratie sue: in totū
 supnaturaliter eleuat ad se videndū: et solo lu-
 mine illustrat. Sic enīz ait propheta. In lu-
 mine tuo scz supnaturalis gratie: videbimus
 lumen. v3 increatum. Quod bonū increatū
 dandū rationali anime. vtiq̄ est infinitum
 et inenarrabile. dicente August. 22. de ciuitate
 dei. Quod deus preparat diligentibus se: fi-
 de non capitur: spe non attingitur: charitate
 non cōprehenditur: desideria et vota omnia
 transgredit: acquiri post: estimari non potest
 hec ille. Quāto igit̄ honore teneat anima. p̄
 hoc beneficio simul cum p̄cedentibus deum
 venerari atq̄ diligere: relinquo discretionī
 cuiuslibz anime rationalis prudentis atq̄ sa-
 pientis. Ex predictis igit̄ rationib⁹ patet: qua-
 liter quisq̄ tenet humiliter deum colere. deū

diligere atq; venerari. **T**ertio etiam probo vnica distinctione. q; scz de necessitate salutis est: ut quisq; humili cultu latric deum adoret. **M**an Ricar. in quolibeto querit. An adoratio latric debetur deo propter sua beneficia: an similiter adoratio dulci: p;cipue cū eius beneficia sint finita: et eo quia quicquid est productū et cōmunicatū creature a deo est finitū. et respondit di. q; ei simpliciter debetur adoratio latric: et ratio est. Quia sicut in sole est duplex actio. s. qua agit: et hoc dicitur illuminare. et qua efficit. s. per effectum: sic in deo est duplex actio. s. qua agit: et hoc idē est q; sua essentia vel cū sua essentia: et actio quā efficit scilz creatura. **P**rima scz essentia qua deus agit est infinita. Secunda scz actio quā deus efficit ē finita. Adoratio ergo latric debetur deo ratione potentie et charitatis qua agit: et non ratione creature vel beneficentie quā producit. Et ideo licet dei beneficia sint finita tamen dant a bonitate infinita: unde beneficiū minimū quod dat deus: datur ex infinita bonitate dei. debitū vero honoris ratione beneficij accepti consequitur non q̄stum sed ex q̄sto datur. sicut patet Luce. 21. De vinda que non posuit in gazophiliū nisi duo minuta: et tñ maiore remunerationē hūit: q̄ qui plus posuerūt. Et sic est hic. quia honor infinitus debetur deo ratione beneficiorum que ex infinita dei bonitate dant. hec Ricar. sententialiter. Et etiam Thomas secūda secunde. q. 103. arti. 3. Si autem quis differt cū creatura rationalis simpliciter sit finita: qualiter possibile est q; deo reddat sicut tenet honorē infinitū? Ad hoc respondit Thomas in. 3. dist. nona. q; iustitia vel reddit equale: vlt possibile. **M**odus ergo iustitie: qui est filij ad patrē: vel hominis ad deū: non requirit cōlitate: ut exhibeatur sū dignitate: eius cui exhibetur: quia hoc est impossibile: sed requirit simpliciter possibilitatē reddentis. ut scilz homo in recōpensatione beneficij a solo deo pcepti: reddat deo honorē debitum prout potest. et hoc est deū adorare: et soli deo sacrificium offerre: que ad latric pertinent. Et qua etiam distinctione patet: qualiter quisq; tenetur cultu latric humiliter deum colere.

Quarto deniq; probo exemplis: q; scilicet quisq; dz cultu latric humiliter deum colere atq; adorare. **P**rimū exemplū habemus de sanctis magis qui ab oriente venerunt vsq;

betheleem: ut humiliter cultu latric christū adorarent. Vnde Matth. 20. dicitur. Intran-tes domū inuenerunt puerū cū Maria matre eius: et procidentes adorauerunt eum: et apertis thesauris suis ob. ci. nu. aurū thur et mirrā. hec ibi. Aliud exemplū habemus de sanctissimo Job. Cui cum sarbanas et diuina voluntate abstulisset camelos et oves. palaciaq; et domos corruiere fecisset: et insuper septem filios: et tres filias occidisset: statim ut dicit Job pmo. Surrexit et scidit vestimenta sua: et tonsō capite corruit in terrā: et adorauit deum: et dixit. Nudus egressus suz de ventre matris mee: nudus reuertar illuc: dominus dedit dominus abstulit. Sicut domino placuit ita factū est. Sit nomen domini benedictum. Aliud exemplū habemus Apoc. 4. Vbi quattuor animalia et quattuor seniores deum humiliter adorabant. Et de nouē choris angelorū deum cultu latric adorantibus dicitur. Apoc. septimo. Et omnes angeli stabant in circuitu throni: et ceciderūt in faciem suam in conspectu throni: et adorauerūt deum dicentes. Benedictio et claritas et sapientia et. Aliud deniq; exemplū habemus de saluatore nostro qui ut habetur Luce. vice simosecūdo. **P**ositis genibus in terra adorabat sū humanitatem cultu latric patrē celestem di. **P**ater si possibile est et. Si igit ut patet sanctissimi magi: sanctus Job: sancti angeli: et insuper saluator noster deū humiliter cultu latric adorauerūt: ergo a simili qsq; saluandus de necessitate facere debet. Et pdictis igitur auctoritatibus rationib; diffinitione atq; exemplis patet tertia contemplatio latric seu diuine adorationis: que dicitur contemplatio obligationis: in qua ostensum est qualiter quisq; saluandus tenet deū humiliter toto tempore vite sue cultu latric venerari: quem diuinū cultum et diuinā adorationem nobis concedere dignetur omnipotens deus: in presenti per gratiam: et in futuro per gloriam. Qui vivit et regnat per infinita secula seculorum. Amen.

Seria quinta post secundā dominicā quā dragcime iterum de quinta excellētia. v. de nobilitate ipsius sanctissime fidei.

Recordare fi

li quia recepisti bona in vita tua. Scribuntur hec verba Luce. 16. et in euangelio occurrentis serie. Post sacri euangelii litterale et spirituale declaratione preclarissimi times: ex quo ut claruit in precedenti sermone sufficienter declarauimus de diuino cultu et de diuina adoratione: et tunc contemplatione: in qua ostensum fuit obligatio adorationis latric. vs quomodo quisque de necessitate salutis tenet humiliter cultu latric deū venerari: hō singulariter i pñti sermone qñ tā contemplatōis de ipsa latricia et diuina adoratione declaraf. Cuius qñte contemplatōis declaratō tal ē. De quarta cōtemplatione diuine adorationis que dicit contemplatio locationis.

Parta igit contemplatio de latricia et diuino cultu: seu adoratione ad deū faciēda: dicit locationis. Quia enī obligatione diuine adorationis: videndū est ad pñs in quo loco cōgruo debeat deprecipue venerari. Et cum sit duplex adoratio: si cut inferius patebit. scilicet mētalīs et corpālīs. clarum est q in adoratione mentali nō requiritur determinatio loci: sed principaliter deuotio mentis. Vnde mētalīs adoratio pōt vniuersaliter fieri in omni loco: quod duplīr probō. Primo auctoritate. Secūdo ratione. Primo pbo auctoritate aplī pmo Th. 2. dicētia. Nolo viros orare in omni loco leuantēs puras manūs. Secūdo hoc idē probō rōne generalitatis. Quia enī deus generaliter est in omni loco: ideo mens interi⁹ apprehendit deū quasi non cōphensum loco aliquo: et sic per consequēs vbiqz adorari potest. q autē deus sit vbiqz et nō cūscriptiue et per cōsequēs vbiqz adorari possit tali ratione probō. Nam illud qd nō habet terminū: nec essentia: nec virtutis: nec loci: nec tēporis: nec apprchensionis: est oīno incircūscripibile: sed deus ē hūmōi: ergo et. Hoc idē pbo a sufficiēti diuisione. Nā aliquid est oīno circūscripibile. scilicet corpus: quod cū alicubi totū est: nō potest alibi simul esse. Aliquid vero est simul circūscripibile: qñtum ad aliqd: et incircūscripibile qñtum ad aliud sicut spūs creatus: qui cū alicubi sit totus: pōt simul ē vbiqz est totus: nō tamē alicubi: q si est in terra: nō pōt esse in celo. Aliqd vero oportet oīno esse

incircūscriptū: qd simul est vbiqz totū: qd soli deo cōuenit. Hoc deniqz pbo auctoritate Anselmi in monologion dicētia. Cū triplex sit circūscriptio in loco tpe et fine: sicut in aliquo loco nō circūscribit pñ q est sup oia: nec fili⁹ opoz suoz cludit tpeib⁹: q totū ē creaturē opphērita nec spūs scūs aliqb⁹ finib⁹ circūscribit: q oēm intelligibīlē substantiā inenarrabili plenitudine firmat. hec ille. glo. Et super verba Mat. 22. vs. Celū et terrā ego ipleo ait De⁹ est pñs oī vbi: et replēs oē vbi. Et ppha di. Quo ibo a spiritu t. et quo a fa. t. su. Si as. in ce. t. illic es. si de. i. inf. ades. Et pcedētib⁹ cōcludo q ex quo de⁹ ē vbiqz et in oī loco pñ mēte et corde vbiqz et in oī loco venerari. Licet aut mētaliter de⁹ vbiqz celi possit: tū corpālī seu in adoratione corpālī nō de necessitate ē ex qdā cōgruitate determinatio requirit alicui⁹ loci. vñ quīs ut pñctū est de⁹ sit vbiqz: tū locus determinat eligīt ad adorādū: non ppter deū q adoraf qñ loco aliquo cludat: s; simpliciter ppter ipsos adoratiōes. vñ ppter hoc institutū est ab ecclia: ut missa seu sēcratio corpīs et sanguis xpī sēctiōes et hūmōi fiant pñcipue in aliquo loco sacro: seu in aliquo tēplo sēcrato: et ibi fiat spālī adoratio. et hūmōi dico q qsqz d; spālī velle adorare deū in spēcialiori loco q est sacra ecclia et nō alibi: sicut ē in via platea et hūmōi: q alibi humilī qsqz fidelī debeat pñcipue pcurrere ad eccliaz: et ibi deū colere triplī pbo. vs. Primo auctib⁹. Secūdo rōib⁹. Tertio exēplis. Primo pbo auctib⁹ q qsqz pñcipue reuerēter et humilī seu deuote d; deū in sacro tēplo seu ecclia cultu latric venerari. Nā Mat. 21. c. d. Dom⁹ mea. scilicet ecclia dom⁹ orōis vocabit. Et ppha hortat. d. Adorate dñz in atrio scō ei⁹. Et in psona fidelīū id spōdīt facē d. Introibim⁹ in tabernaculū ei⁹ adorabim⁹ in loco vbi steterūt pedes ei⁹. Et crīf. sup Mat. di. Sacra loca honore pñpno debēt a cūctis fidelib⁹ humilī venerari. Itē. 4. i. di. c. Parsimonīā. dñ. Oēm locū in noīe dñi edificatū honorem et cōgregatōz in sacra dñi ecclia factū ad vilitatē cōz recipiam⁹. hūmōi. Deniqz et de imunitate ecclies. ap. li. 6. c. decet. scribit. Decet domū dñi scitu dñi: decet ut cui⁹ pace fact⁹ est loc⁹ ei⁹: cult⁹ sit debita veneratiōe pacific⁹. sit itaqz ad ecclies as humil⁹ et deuot⁹ ingressus: sit i eis gēra cōuersatio deo grā inspiciētib⁹ placida eq⁹ p fiderātes nō solū instruat. s; p bonū exemplū. vbi

glosa. 7. q. i. S. Cum vero. sup. h. verbum. Sed
 et reficiat aut. s. p. doctrinā. Et seqt. Attendat i
 locis eisdeꝫ intentis precordijs sacra solēnia
 deuoris oronibus insistant. Nullus in locis
 eisdeꝫ in qbus cū pace ac gete vota cōuenit
 celebrari: seditionē crearet cōclationē mo-
 ueat: impetunue cōmittat. Lessent in locis il-
 lis vniuersitatū et societātū quarūlibet con-
 ciones et publica parlamēta. Lessent vana et
 multo fortius feda et pphana colloquia. Les-
 sent fabulationes quolibet. Sint postremo
 quēcūq; alia que diuinū officiū turbare pnt:
 aut oculos diuine maiestatis offendē ab ip-
 sis pꝛus extraneae: ne vbi peccatorū ē venia
 postulanda: ibi peccandi det occasio: aut dep-
 bendat peccata cōmitti. Lessent in ecclijs ca-
 rūq; cimiterijs negociatiōes: et pꝛipue nūdi-
 naꝫ ac for cuiuscūq; tumultus. Dis i eis se-
 culariū iudiciōꝝ strepitus conquiescat: nulla
 ibi cā per laicos criminalis maxime agitet.
 Sint loca eadem a laicoꝝ contagionibꝫ alie-
 na. Ordinarij vero locoꝝ h. faciāt obseruari
 suadenda suadeāt: interdicta huius canonis
 auctē cōpescant. Ad h. alios etiam in ecclijs
 ipsis magis assiduos et ad premissa idoneos
 deputando. Et nihilominus pꝛessus iudiciū
 seculariū: et spāliter platee snie in eisdem lo-
 cis oio careant roborē firmitatis. h. ibi. Pos-
 tremo insup ecclia cantat et pꝛipit di. Exal-
 tata est domus dei super colles: et venient ad
 eam oēs gentes: et dicent gloria tibi dñe. Ex
 predictis auctibus pꝫ qualiter pꝛecipue et cuz
 oī humilitate: qsq; dꝫ et teneat accedē ad ado-
 randū deū in sacris tēplis: seu in ecclesia vel
 loco sacro. Scdo hoc idē pbo septe rōnibꝫ
 Primo rōne specificationis. Scdo rōne
 asscuratiōis. Tertio ratione decantatiōis.
 Quarto rōne descensionis. Quinto rōne
 consecrationis. Sexto ratione pꝛeruatiōis.
 Septimo rōne suscepiōis. C. Primo pbo
 rōne specificationis. q. s. qsq; dꝫ humiliter deū
 venerari creatorē suū: pꝛecipue in sacris locis
 seu in ecclesia. Nam lz deus sit vbiq; p. cēn-
 tiam pntiam atq; potentiā: in oī loco pꝛes
 deuoras exaudiat: tñ spāliter bitat in locis sa-
 cratis: ibiq; et grās spāles infundit: et preces
 exaudit. Fundamētū igit nostre rōnis q. sic
 fit. Cōmentator ponit sup. 7. metha. di. Dis
 pꝛfectio quāto magis inuenit suū pꝛfectibile
 dispositū: tanto magis pꝛicit illud. pꝫ hec rla.
 Nam quāto magis nā repit agrū bñ dispo-

situm: tāto magis dat sibi fructū pꝛfectū: tā in
 multitudine qꝫ in bonitate. Silt sol. quanto
 magis inuenit montes bñ dispositos: tanto
 magis eos cōuertit in aux et non in ferrum
 seu argentū. Silt forma figilli melius et pꝛe-
 ctius iprimūt in cera magis disposita: qꝫ ecō-
 uerso. Quo pꝛsupposito: certū est q. et si oīs lo-
 cus hēat dispositionē suscipiēdi diuinā grāz
 cum in oī loco deus sit: tñ locus sacer seu sa-
 cratus: put est ecclesia: hꝫ in se maiore dispo-
 sitionē. et p. pñs ibi deus multo magis pꝫ
 sentiā grē inhabitat: et isup ibidē citius pꝛes
 exaudit. Qd pꝫfirmās Greg. sup. cani. et po-
 nit Adag. sniaz in. j. di. 37. c. Sciendū ē aut
 lz deus cōi mō oībus rebus insit pntia: potē-
 tia: substantia: tñ familiari mō dñ inesse per
 grām in sacris locis: et in illis q. munificentia
 opꝫ dei acutius et fidelius pꝫsiderāt. hec ille.
 Et ideo. 2. Paral. 7. pꝫmisit deꝫ Salomoni
 post templū factū: q. in ipso spāliter p. grām
 habitaret in sempiternū. di. Oculi mei erūt
 apꝫ: et aures mee ad orationē crete: eius q. i
 loco isto adorauerit. Elegi enim in sanctifica-
 tionē et sacrificiū locū istū: vt sit nomē meum
 ibi vsq; in sempiternū: et pꝫmancāt oculi mei
 et cor meū in cūctis diebus. hec ibi. Ex qbus
 verbis colligit q. deus in ecclesia consecrata
 ponit quattuor: s. oculos suos: aures suas: no-
 men suū: et cor suū. Mā hꝫ oculos suos ibi q.
 bus videt orationē et deuotionē bonoꝝ: seu
 genuflectiones et lachrymas ipsoꝝ: et qbꝫ etiā
 videt in deuotionē maloꝝ: supfluitates vesti-
 mentoꝝ: et vanitates ornamentoꝝ: et insuper
 impudicitias cordis et oculoꝝ. pꝫpterea Ecclē.
 23. dicat. Oculi dñi multo plus lucidiores sūt
 sup solē: circūspicientes vias hoīū ipioꝝ.
 Adz etiā ibi aures suas qbꝫ audit oratōes et
 lachrymas fideiū. Ideo Isaac. 38. di. Audini
 orationē tuā: et vidi lachrymas tuas: qbꝫ et au-
 dit verba vana et detractoria et ipudica mul-
 toꝝ: et maxime mulicꝫ in ecclesia colloquen-
 tium. Ideo di. apostolus. i. cor. 14. Mulieres
 in ecclesijs taceant. Adz etiā ibi nomē suū
 qd est xꝫs Iesus. Mā xꝫs interpretat vinctꝫ
 Qlim qdem nomē suū erat terribile et in-
 flexibile: dicente pꝫpha. Sanctum et terribile
 nomen eius. modo vero est vinctū p. hūanita-
 tem: et ideo factū est ad mīaz flexibile et valde
 amabile: dicente Salomone Can. 1. Oleum
 effusum nomē tuū. Iesus vero interpretatur
 saluator: pꝫpter qd Anselmꝫ in suis oratiōibꝫ

di. **D** Jesus. i. saluator esto mihi Jesus. i. saluator. **H**abet etiā in ecclesia deus cor suū: quia dignos et deuotos q sunt ibi amari. indignos vero et malos et solum verbis euz laudantes odit et reprobatur. Tales sunt illi de q^o d^r Jo. 2. **D**ēs eiecit de templo: oues quoq; et boues et es et mensas numularioz effudit: et mēsas subuertit: per quos intelligunt supbi: auari: et luturiosi. de quibus **M**at. 15. et **J**sa. 29. dicit. Appropinquat ppls iste ore suoz: et labijs suis glorificat me: cor autē ei⁹ longe est a me. Ecce qualr deus spāliter in locis sanctis habitat: ibiq; grām infundit: et precipue pces exaudit unde cōclusionalr sic habet. 2. **M**at. 7. **E**t 3. **R**eg. 8. postq̄ cōpletum fuit tēplum dñi in ierlm. Salomon stans aī altare ecclesie expandit manus suas: et respiciens celū petēsq; multas grās: corā deo meruit in tēplo exaudiri de oibus. **P**rimo igit orauit di. Exaudi deus in loco isto preces ppli tui. **S**ecdo dicit. **P**arce deus de celo offensam te deprecantium. **T**ertio dicit. Si populus peccauerit et fugerit ad domū suā: parce dñe de celo. **Q**uarto dicit. Si non pluerit, ppter peccata aperiāt celi et pluant sup terram. **Q**uinto dicit. Si fames fuerit: mitte opulentia. **S**exto dicit. Si pestilentia fuerit et aer corruptus er pelle. **S**eptio dicit. Si erugo aut locusta ad deuastanda nascētia venerit remoueas. **D**e tauro dicit. Si gens obsideat pplin: et ppter ea rogauerit te in loco isto: erpellat et fuget. **N**o dicit. Si plaga et vniuersa infirmitas inuasērit: exaudias deprecantes in loco isto. **D**ecimo dicit. Si populus ad bellum ercat: audias in loco isto cū ingenti gloria. **V**ndecimo dicit. Si alienigena te adorauerit in loco isto audiat. **D**uodecimo dicit. Si ppter peccata nimii oppresseris populū tuum: et penitens rogauerit te in loco isto: exaudi cum dñe deus. **C**ompleta oratione: benedixit deo et ecclesie istē: et ecce statim ignis descendit de celo et deuo: auit holocausta et victimas: et mactas dñi impleuit domus. **E**t vt habet. 9. c. eiusdem lib. apparuit ei secēte dñs: et dixit ei **A**udiui orationē tuā: et sanctificauit domum istam. **S**ilr **E**ro. vlti. dicit. **P**ostq̄ cūcta perfecta sunt operuit nubes tabernaculuz testimōij et glia dei iplcuit illd. h. ibi. **P**ropterea **J**acob **B**en. 28. cui gilas dō sōno dicit. **V**ere dñs est in loco isto: et ego nesciebam. q̄ terribilis est locus iste: non est hic aliud nisi dom⁹

dei et porta celi. h. ibi. **D**icunt etiam doctores q citius exaudit deus pces in loco sacro seu in ecclesia. et rō est: q̄ ppter cōcursum multorum adorantiū merito fit adoratio magis ex audibilis. **Q**uo i testat saluator **M**at. 18. di. **V**bi fuerint cōgregari duo vel tres in noie meo ibi ego sum in medio eoz. **E**t **A**ug. di. **I**mpossibile est simul multoz preces nō exaudiri. **V**is ergo o aia exaudiri a deo: et gratias optinere tam spāles q̄ temporales: pge cum deuotione ad ecclesias et ibi humiliter deū adora: et totū obsecris qd cupis. **S**ecdo etiam pbo rōne asscuracionis q quisq; d3 humiliter venerat i creatorem suum: p̄cipue in sacris locis seu ecclesia. **C**lax est eni q dia bolus in omnibus locis psonam molestat i precibus suis. dicente **P**etro. i. pe. 5. **A**duersarius vester diabolus tāq; leo rugiens circuit querēs quē deuoret. **I**n locis vero sacris constringit eius ptās. **N**am ecclesia cōsecrata est demonibus valde terribilis et odiosa et hoc ppter gngz que in ipsa ecclesia continentur. **I**bi enim corpus dñicum cōsecrat et cōseruat: de quo **C**risosto. super **M**at. di. **V**biq; demones corpus et sanguines dei viderint: statim fugiunt veluti venenū corū. **I**bi etiam cruces erigunt eis valde ediose. **D**e virtute crucis idem **C**riso. sup **M**at. di. **T**anta est virtus crucis: q si in mente fidelii habeat: nullus demonū ppe stare pōt vidēs gladiū quo deiectus est. hec ibi. **I**bi insuper sunt angeloz presidia quibus ecclesia comitatur. **I**bi etiam orōnes fidelium effundunt **I**bi deniq; sanctorz reliquie recondunt: de q bus **C**riso. i. omelia quadā de machabeis ait **S**icut audaces latronū duces ispectis regis insignijs deterrent et fugiunt: sic p̄fecto demones vbi coronatoz martyru corpora posita conspiciūt: alla ab eoz longe conspectum pauidi fugiunt. hec ille. **I**sta oia gngz sūt val de demoni contraria: et ideo minus ibi molestant demones seu inhabitant. **E**t ideo legit in legenda sancti xpofoz: q qñ diabolus scñi xpofozum pcedebat: nūq; volebat transire ante aliquā ecclesiam. **S**ed certe hoies peccatores sunt audaciores et peiores demone: pro eo q intrant sanctas ecclesias cum mille peccatis mortalibus: cum tñ precipiat oppositum **A**poē. 21. **N**ō intrabit in ea. i. ecclesia ali quid coinquinatum nec abhominacionez faciens. **E**t ibidem dicit. **F**eras canes venefici

Sermo.

et impudici et homicidæ et idolis seruientes: et
omnis qui amat et facit mendacium. hec ibi.
Et propheta dicit. Dominus quia habitabit in taberna-
culo tuo. Et subdit. Qui ingreditur sine macu-
la etc. Et ideo o mulieres insipientes et vane
quæ deus caro et vanitas est: que pergitis
tam inhoneste ad ecclesiæ. Vnde vobis quoniam
dicetur vobis illud Mat. 22. Amice quomodo
huc intrasti non habens vestem nuptialem
Propterea habemus exemplum in viris patrum
ubi legitur: quod quidam sacrifica vidit nocte per
visionem quandam mulierem per medium
sectam ardentem ante altare. Adhuc autem
sacrificium inuenit sicut viderat: et reuelatum est ei
quod mulier illa tale iudicium suscepit: quia cum
multa vanitate veniebat ad ecclesiæ: et ideo
scriptum est. Locus iste sanctus est in quo orat
sacerdos pro delictis et peccatis populi. Et quod
ratione collige: quod melius et securius est in ec-
clesia deum orare quam alibi. Ex quo demones
vir ibi appropinquat. Tertio probo ratione
decanationis: quod quisque debet deum precipue
et humiliter in sacris ecclesiis venerari. Nam
sacramenta ecclesiastica et cõter septem hore
canonice in templo dei vel diuina officia ce-
lebrantur. Ibi missa legitur et cantatur. Ibi
sunt orationes. Ibi pulsant organa et cõpan-
ad honorem dei. Ibi benedicit deus cum omni-
bus sanctis. Et sic quelibet ecclesia est quasi
quedam paruula paradisi: quia sicut in hac
materiali ecclesia deus quasi iugiter ab hominibus
laudatur: sic in paradiso et celesti patria in eter-
num benedicit idem deus: dicente propheta.
Beati qui habitant in domo tua in secula se-
culorum. laus. etc. Et ecclesia cõtat propter hoc hym-
num de cõi virginum. etc. Iesu corona virginum etc.
dic totum si placet. Et hac ratione collige quod
dure punietur qui deum in ecclesiis maledicit
seu aliquid tale facit: ex quo in ecclesia cõter
sacra mysteria celebrantur. Quarto proba-
mus quod quisque debet humiliter venerari deum seu
loca sacra ratione descensionis. Angelorum
Nam celestes angeli in sacris ecclesiis et tẽ-
plis. quattuor precipue faciunt. Primo assi-
stunt seu pñtes sunt in ecclesia cum humili re-
uerentia: quoniam corpus et sanguis christi consecrat
a sacerdotibus leuatur: dicente Grego. de
consecr. di. 2. c. quis. Quis inquit fidelium dubium
habere possit in ipsa imolationis hora: ad sa-
cerdotis vocem celos aperiri: atque in illo Iesu
christi mysterio angelorum choros adesse: sumis

ima sociari: et terrena celestibus iungi. Secundo
etiam angeli in ecclesiis fideles custodiunt:
dum eos ab insidiis demonum quoniam ad ecclesiæ
vadunt: dum ibi consistunt: et dum inde rece-
dunt conseruant. Vnde Iudith. 13. c. de seipsa
dicebat. Custodiuit me angelus domini et hinc
euntem: et ibi cõmorantem: et inde huc reuer-
tem. Tertio angeli orationes fidelium quod sunt
in ecclesia deo offerunt. Ideo Tobie. 12. dixit
angelus raphael. Quando orabas cum lachrymis
ego optuli orationem tuam domino. Quarto insu-
per angeli in ecclesia simul adsunt et psallunt
cum psallentibus: dicente propheta. Prodeuenerunt
principes. id est angeli coniuncti. psal. in medio
iuuen. 3. aiaz tympani. id est christo deuoraz. Nam
per tympanum christus intelligitur: in quo est for-
ma spica. id est diuinitas eterna: pellis extensa. id
est caro crucifixi: et melodia. id est anima omni gaudio et
iubilacione plena. Ille igitur anime dicuntur
tympanistric: que ad christi diuinitatem et pas-
sionem dulciter sunt affecte. In figura igitur
descensionis angelorum in sacra ecclesia: dicitur
Eccl. 28. quod Jacob vidit scalam. id est sacram
ecclesiæ: cuius sumitas celos tangebatur: et an-
gelos ascendentes et descendentes. Et pre-
dictis quattuor manifeste patet: quod omnes angeli
in ecclesia existentes cum viderint per mulie-
res coram domino sacramento seu sanctorum
reliquiis animas sibi in custodia datas multi-
pliciter auferri: contra eas acriter indignantur.
Et propterea Paulus. 1. cor. 11. contra tales ait.
Mulieres habeant caput velatum in ecclesia pro
angelos. Nota quod non dicit cum cornibus mor-
tuorum. Infelices mulieres omnes sancti stant in
ecclesia picti cum penitentia: cum sanguine ef-
fuso vel martyrio: et vos bestiales ad ecclesiæ
pugnis impudice belletto depicte cum ceteris
vanitatibus. Quinto etiam probo quod quisque debet
venerari ecclesiæ sacra: et deum ibidem humi-
liter adorare ratione consecrationis: videlicet preciosissi-
mi corporis et sanguinis christi. Quod quidem in
hoc seculo est super omnia venerandum. Cum
quanta reuerentia timore atque modestia igre-
diunt persone ille aulis dominorum: seu in pñtia tem-
poralium dominorum: qui tamen mortales sunt
et vermium esca futuri: nec ibi aliquid irrisio-
ne dignum agitur vel loquitur: multo magis in
infinitum hoc fieri debet in eius presentia
qui est immortalis rex regum et dominus dominantium
Sed heu hodie impletur quod saluator Mat. 21.
dixit. Domus mea domus orationis voca-

bitur. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Nam aliqui intrant ecclesias ad vendendum: aliqui ad emendum: aliqui ad vagandum: aliqui ad ludendum: aliqui ad corizandum: aliqui ad murmurandum: et quod pessimum est: aliqui ad ibi fornicandum: ut et hoc preciosum Christi corpus et sanguis fiat rufianus fornicantium: hoc accidit laude i. 46. qm predicare quodam magistro Paulo conuentali ordinis nostri in ecclesia cathedrali in die virginis gloriose: quidam ribaldus et ribalda retro altare scilicet cathedrae tempore predicationis: actualiter peccare visi sunt. O iniquitas pessima. O grande vituperium. O effrenata libido. O diabolica generatio: facere de templo dei pistrinulum diaboli. Audiant tales apostolus i. cor. 3. dicente. Quicumque violauerit templum dei: disperdet illum deus propter hoc scelus. Forte ad istam intelligit: quod tales mulieres disperdent in partu. Cogita queso quantum deo displiceat tale sacrilegium: cum etiam lenem risum ecclesia detestatur. Proinde Hieronymus epistola 2. ad Dalmachium et Oceanum ait. Timeo ne quoniam risum introimus ecclesiam: sic de nobis rideat: de quo scriptum est. Qui habitat in caelis iridebit eos: et dominus subsanabit eos. Disceant igitur insensati Christiani exemplo irrationabilium creaturarum: dominicum sacramentum in sacris ecclesiis humiliter venerari. Nam sanctus Bernardinus de hoc ponit exemplum in sermone de veneratione sacrorum. Fuit igitur rusticus quidam cupidus et auarus: qui cum cuperet diuitijs abundare: maleficum consilium dedit: quod cum in pascua susceperet corpus Christi: illud secrete ex ore extractum seruaret in manu: atque in apum alucolo collocaret et sic cuncte vicinorum apes ad mellificandum ad eius alucolos conuenirent. Quo facto: mirabile dictum: apes rustici antedicti cum apibus vicinorum ecclesiunculam cum altari de ipsa cera sacramento miro artificio construxerunt. Consummato autem tempore extrahendi mel de alucolis: venit rusticus mel querens et vacua reperitur nassa: miransque deuenit ad vas in quo positum erat dominicum sacramentum. Audiat apes mirabilibus melodijs circumquaque in aere resonantes. Tunc appropinquaret ad locum ubi erat dominicum sacramentum: subito quodam impetu iudiciali omnes ille

apes irruerunt in cum aculeis suis illum cunctis viribus affligentes. Sentiens itaque huiusmodi virtutem dei: subito ad sacerdotem ecurrit: scelus suum aperuit: et dei miraculum patefecit. Congregat populus in dicto sacerdotis: et debitis solennijs concurrunt undique gentes ad locum: ubi locatus erat dominicum sacramentum. Quibus appropinquantibus de alucis eleuantur apes: et mirabiliter melodijs in aere iubilabant. Sacerdote itaque reuerenter prospiciente in alucolum antedictum cernit in eo ecclesiunculam ceream cum altari miro artificio ab apibus fabricatam: et super altari residere dominicum sacramentum. Super sacerdos: cunctique astantes admirantur: deuotione replentur. Extrahentes denique predictam ecclesiam cum dominico sacramento: et debita deuotione ad ecclesiam transferentes: pro summijs reliquijs seruauerunt. Quo exemplo manifeste apparet: quare reuerentia in timorosa deuotione assistere debent omnes in ecclesijs in quibus adest dominicum sacramentum. Propterea statutum est de consecra. distinc. 2. c. presbyter. quod semper pro infirmis habeat eucharistiam in ecclesia paratam: quia in loco honorabili locare debet cum lampade accensa semper astata. Secundo etiam probatur quod quisque debet venerari ecclesias sacras et deum ibidem humiliter adorare ratione conseruationis: videlicet rerum sacrarum. Nam in ecclesia omnia sacra conseruantur: prout sunt reliquie sanctorum: paramenta sacra: calices sacri: sacratissima verba ex ore altissimi prodita: imo de corde Christi egressa: sicut de verbis sacri euangelij patet: et precipue ut predictum est ubi conseruatur sacratissima eucharistia. prout habetur extra de eucharistia sacra. c. super eo. Propter hec omnia igitur ob sacrorum reuerentiam et deuotionem: antiquitas canes et porci: aues et falcones: et quicumque filia debonestantia sacra dei templa: per exorcistas de ecclesijs pellebant. Iuxta quod Mat. 7. dominus dicit. Nolite sciri dare canibus: et margaritas nolite porci ante porcos. Sed iuxta altiorum sensum eiiciendi potius sicut canes sunt predicatoribus detrabentes: atque porci: hoc est in ecclesia aliquid impudice facientes. Quibus margarite sacrarum rex merito sunt denegande. Sed heu hodie prodita est talis deuotio: quod canes mingunt per tabulas altaris: porci fodiunt cada-

*exemplum de venerabilis sacri
eucharistia*

uera in cimiterio. Alij furant calices: Alij tobaleas. Alij libros. Alij cantant vana: et alij ludunt in ecclesia. Sed audi qd contra tales diuina iustitia opet. Refert eni pater frater Jacobus de marchia in sermone de sacrilegio. qd in ciuitate Cesenne fuerunt. 17. lufores ludentes in ecclesia et blasphemantes deum: et statim cecidit tectū ecclesie sup cos et oēs occidit. Septimo deniqz probō qd quisqz d3 venerari sacra loca: et deum ibidem humiliter adorare rōne susceptionis. s. bñficioz diuerso rū: que in sacris ecclesijs accipim. O xpiane qui fuisti paganus: dic queso vbi effectus es xpianus? Clamās respondeo in ecclesia: vbi crismat? vbi confirmatus? In ecclesia vbi recipis remissionē peccatoz per pfessionē? In ecclesia vbi recipiunt septē ordines sacri? In ecclesia vbi fiūt preces a sacerdotibus p pplis et diuina officia celebrant? In ecclesia vbi suscipimus multiplices indulgentias a pena et a culpa? In ecclesia vbi sepelimur? In ecclesia vbi deniqz suscipimus sanctissimū corpus et sanguinē xpi: per qd saluati et liberati sumus. In ecclesia ergo propter oia supradicta merito d3 quilibet de tot beneficijs i ecclesia recepris: et deū et ecclesias venerari: decantans cum ppha et di. Suscepimus deus mīaz tuā scz multiplicē in medio templi tui. Ex pdictis ergo septē rōnibus pz: qualiter quisqz d3 ecclesias singulariter venerari: et ibi deū pcpue adorare. Tercio postremo hoc idem pbo exemplis. Primū exemplū habem de saluatore nostro: qui cum sit norma nostra: duritia et veritas: cum debem? quātū fas est i oibus imitari. Considera igitur mens deuota quanta reuerentia honorat dñs Iesus xps Ierosolimis templū dei. Nā cū ierlm itroibat solitus erat pmo visitare tēplū et ibi ppez suū colere. Ibi etiā cōiter orabat. Ibi miracula frequentius faciebat. Ibi cōiter pdicabat propter qd Luc. 9. dicit. Erat quotidie docens in tēplo. Et idē. 21. dñ. Erat singulis diebus in templo docēs. In tēplo etiā inuentē a matre sua: cū dixit Luc. 2. Nesciebatis qd i his que patris mei sunt o3 me esse. Et ideo Mar. 6. precepit aplis di. Primum qrite regnū dei et iustitiā eius et. ppter qd Criso. super verba Luc. 19. Intravit Iesus in tēplum ait. Propriū erat boni filij vt veniens pīmū ad domū curreret patris. Tu autēz imitator sacrus xpi intrans ciuitatē: pīmū añ oēs acci-

ad ecclesiam curras. hec ille. Deniqz ad inflāmanda corda nra ad zelum diuini cultus in templis dei maiore zelū oñdit contra inhonorantes dñicūz templū: qz ptra suos crucifixos: aut quoslibet alios sceleratos. Nec alicui alteri sceleri corrigēdo lego imposuisse manum: nisi contra debonorantes deum in templo suo. Propter hoc enim vt scribitur Mar. 21. Mar. 13. Luc. 19. Intravit Iesus in templū dei et eiciebat omnes vendentes et ementes in templo. Et Jo. 2. dicit. qd fecit flagellum de funiculis: et omnes de templo eiecit. Quo exemplo patet: qz venerande sint ecclesie sacre: et qz humiliter ibi sit deus colendus. Scdm exemplū ponit Grego. de ecclesie inhonatione lib. 1. dialogor. Accidit inquit qd matrona qdaz nobilis habebat nurū que infra breue tempus quo filium eius acceperat: cum eadem socru sua ad dedicationē oratorij bti Sebastiani martyris fuerat iuitata. nocte vero eadem qua subsequēti die ad dedicationē predicti oratorij fuerat processura: voluptate carnis deuicta: se se a viro suo abstinere non potuit: cūqz mane facto cōscientiam deterreret ppetrata carnis delactatio. processione vero verecūdia intraret: plus erubescens vultum hoīuz: qz dei iudicium timebat: cū socra sua ad dedicationē predictaz processit. Ador vero vt oratorū in quo erat reliquie sancti Sebastiani ingressi sūt: eadē nūrum spiritus malignus verare cepit et arripuit: et corā omni populo peccatū publicare. Tunc parentes eam carnaliter amantes: ad optinendum salutis remediū: maleficiis tradiderūt. Ducta est itaqz ad flumen: et imersa a maleficiis incantabat: sed diuino iudicio factum est: vt dum vnum demonem arte magica expellere conati sunt: intravit in eā legio vna demonū. Et tunc cepit tot diuersas voces et garritū emittere: quot demones eam possidebant. hic Grego. ad litteram. Quo exemplo patet qd quanto est sanctior locus tanto in dei conspectu offensa ibi commissā: grauior reputatur. Ex predictis igitur auctoritatibus: rationibus: et exemplis. patet qrtā contemplatio latric seu diuine adorationis que dicitur contemplatio locationis: in qua ostensum est: qualiter quisqz debet ecclesias venerari: et ibidem precipue et humiliter cultu latric deum adorare: quē verum cultum dei: veramqz sacrarum ecclesiarum venera-

tionem nobis cōcedat saluator noster Iesus
Christus: qui viuit ⁊ regnat verus deus: per
infinita secula seculorum. Amen.

Feria sexta post sedam dominicam qua-
dragessimae. Iterum de gnta excellentia: v3
de nobilitate ipsius fidei sacratissime.

Ufertur a vo

bis regnum dei ⁊ dabitur gē-
ti facienti fructus eius. Scri-
buntur hec verba **Matth. 21.**
c. 7. i euangelio occurrentis fe-
ric. Post sacri euangelij litte-

ralem ⁊ spiritualem expositionem generosi
ciues: ex quo vt claruit in sermone pcedēte
sufficienter declarauimus de diuino cultu et
de diuina adoratione. Quartam contēpla-
tionem videlz locationis: in qua ostensum fu-
it quo loco debeat deus cultu latric speciali-
ter adorari. habeo in presenti feria de diuino
cultu ⁊ adoratione. Quintam contemplatio-
nem valde vtilem ⁊ mirabilem specialiter de-
clarare: que talis est.

De gnta contemplatione diuine adoratio-
nis que dicitur contemplatio modificatiōis.

Vinta igitur contemplatio de cultu
latric seu adoratione ad deum faciē-
da dicitur modificatiōis. Ostensa
enim diffinitione: obligatione: seu locatione
diuine adorationis. videndum est ad presēs
quid est sua modificatiō. Si queritur igitur
quot modis pōt ⁊ debet cultu latric de^s spe-
cialiter adorari: ad hoc vt vera ⁊ perfecta sit
talis adoratio. Respondeo q quadrupliciter
seu dicas q quadruplex ē adoratio dei vera
atq3 perfecta. Prima dicitur adoratio cor-
dialis. Secda dicitur adoratio verbalis.
Tertia dicitur adoratio corporalis. Quar-
ta dicitur adoratio virtualis. **Pr**ima fit cor-
de: scda fit ore: tertia fit corpore: quarta fit
opere.

De quarta adoratione qua deus cultu la-
tric adoratur. ⁊ pmo de prima: que fit corde.

Quinta igitur adoratio qua deus sin-
gulariter cultu latric adoratur dicitur
cordialis. Et talis adoratio sim-
pliciter fit corde ⁊ mente: cum. s. persona qua-
dam cordiali deuotione seu mentali reueren-
tia deuz colit: ⁊ in hac cordis adoratione spe-

cialiter cultus latric consistit. Quoniam ado-
ratio verbalis que fit ore: corporalis que fit
corpore: ⁊ virtualis que fit virtuoso opere: nihil
prodesse ad salutem sine ista. q. autem sin-
gulariter talis adoratio cordis necessario re-
quiratur ad cultum latric. quadrupliciter p-
bo. **Pr**imo auctoritate. Secdo ratione.

Tertio distinctione. Quarto cōminatiōe
Primo proba auctoritate saluatoris Jo.
4. ad samaritanam dicentis. Mulier ingt
crede mihi: quia venit hora quando neq3 in
monte hoc: neq3 Ierosolimis patrem adora-
bitis. Sed venit hora ⁊ nunc est: quādo veri
adatores adorabunt patres in spiritu ⁊ ve-
ritate. hec ibi. Que verba exponens **Crisost.**
sic di. Veros adatores dicit dominus: ad
differentiam falsorum. s. samaritanorū: quo-
rum erat opinio q deus loco concluderetur
⁊ q in hoc loco deū adorari oporteret: nihil
de deo plus imaginantes q3 de idolis: ⁊ id-
circo cultū dei cū cultu demonum miscebāt
Similiter dixit ad differentiam iudeorum:
qui sub figura ⁊ ymbra colebant deum per
circūcisionem: holocausta: ⁊ huiusmodi. Con-
tra tales igitur dixit. In spiritu ⁊ veritate:
quia vera adoratio in veritate spiritus confi-
sit. h. **Crisost.** **A**postolus insuper dixit. i. ad
corin. i. 4. Adorabo spiritum: adorabo ⁊ mente
id est corde. **S**ecdo etiam proba vnica rōe
v3 proportionis. q. cultus dei pncipaliter cō-
sistit in corde ⁊ mente. Fundamentuz rōnis
ponit **L**omētator sup. 2. d. aia. di. Simile ob-
iectum simpliciter apprehendit per similem
potentiam. pater hec regula. Cum enim scia
sit quid spirituale. ideo simpliciter apprehen-
ditur per potentiam intellectuam aie: que ē
quid spirituale: ⁊ non per materiale poten-
tiam nisi dispositiue. Quo presupposito: cer-
tum est vt dicitur. **Joan. 4.** q deus est spūs
⁊ per hīs est incorporeus. Qd si sic est: ergo
oportet ei per pūs offerri illd quod est in no-
bis incorporeum. s. animam: ⁊ intellectus pu-
ritatem. Ne igitur imoles aues ⁊ vitulos pe-
cuniamq3 ⁊ corpus tuum deo: magis animā
tuam offer deo in holocaustum. **P**roinde
propha i psona dei dicebat. Nunqd mādu-
cabo carnes taurozum: aut sanguine hyrcorū
potabor? Imola deo sacrificium laudis
scz mentalis: ⁊ cordialis: ⁊ redde altissimo vo-
ta tua. **T**ertio hoc idem proba distinctione
quā ponit glosa super verba **Exo. 20.** Mon-

Sermo.

adorabis ea neq; colas. Aliud est inquit colere
et aliud adorare. Potest enim quis coacte et
inuite adorare: sicut si quis cogercetur dare i
centum idolo: et insuper potest quis tormentis
victus idolum adorare: cum tamen sciat quia
idolum nihil est. Seu adulatione possit quis
reges idolatras adorare: que utiq; adoratio
vera non erit: quantum ad illud quod idolatrarum
facientes intendunt. A simili est tales actus
exteriores pro deo facere: qui cum non essent
voluntarii sed coacti nequaquam ex his colerent
deus. Sic enim dicitur. 23. q. 6. c. iam vere. §.
et his. Ad bonum quisque inutiliter cogitur:
cum deus aspernet coacta servitia. h. ibi. Et
20. q. j. c. Illud. Ad Marcellum papa ait. Satis i
utile est: ut coacta servitia domino prestentur. Item
extra de his que vi metusue causae fiunt. c. Ad
audientiam. Innocentius ait. Que vi metus
ue causa fiunt carere debent robore firmitatis.
Denique Alexan. papa. 15. q. 6. c. Si sacer
dotes. ait. Amplius respicit deus ad cogi
tationes cordis et spontaneas voluntates: quam
ad actus qui per necessitatem fiunt. Ex quo
patet: quod adoratio exterior aut ore aut corpore
facta potest esse falsa: et per consequens non
est simpliciter de necessitate secundum quid. Colere
vero cum sit toto affectu et studio animam deo
mancipare: ideo ex hoc talis cultus interior est
cuiuslibet summe necessarius ad salutem. Quarto
namque proba conuincione: quod cultus latrice
principaliter consistit in corde et mente: et non
in corpore seu in operatione. Nam videns
saluator quod multi pharisei scribe et iudei deus
adorabant: et corpore et exteriori opere: sed non
mente vel corde: ideo conuincit contra eos
clamabat. Matth. 23. di. Vobis vobis scribe
et pharisei hypocrite: qui mundatis quod de
foris est calicis et parasidis: intus autem ple
ni estis iniquitate et rapina et immunditia. pha
risee munda prius quod intus est: ut fiat et id
quod de foris est mundum. Vobis vobis scri
be et pharisei hypocrite tristes: qui similes estis
sepulchris dealbatis: intus autem sunt plena
ossium: et omni spurcitia. Sic et vos quidem
a foris paretis hominibus iusti: intus autem
pleni estis hypocrisi et iniquitate. hec ibi. Quia
supradicta confirmans Salomon: quod scilicet
latrice principaliter in corde consistat: in per
sona dei. preerb. 21. di. Fili prebe mihi cor tuum
ubi glo. ait. Non perit linguam nec pecunia
nec corporis maceratione: sed sacrificium cor

dis. Ex predicta igitur auctoritate: ratione: di
stinctione: atque conuincione: patet: qualiter cul
tus latrice principaliter et necessario consistit in
mente et non in actu exteriori. Si autem queri
tur quot requiruntur essentialiter ad hoc: ut
quis cultu latrice qui principaliter in corde et
mente consistit vere deum colat. Respondeo
quod tria necessario requiruntur: videlicet fides: spes
et charitas. Sic enim dicit Isidorus. 8. libro
ethimo. Trium sunt inquit que in religionis cul
tu interiori ad colendum deum in hominibus
perquiruntur. videlicet fides: spes: et charitas. h. ille.
Et Aug. i. enchir. Fide inquit spe et charitate
corde colimus deum. Et idem Augustinus. de ciui.
dei ait. Theusibia que est pius cultus dei con
sistit in cognitione dei et dilectione: cum debita sub
iectione spiritui ad ipsum: his premisis ut forma
liter loquar: dico quod tria necessario requiruntur
ad hoc ut quis cum corde cultu latrice deum vere
colat. Primum dicit vera cognitio. Secundum
dicit vera dilectio. Tertium dicit vera spatio.
Primum igitur quod est necessarium ad cultum cor
de deo exhibendum: dicit vera cognitio. scilicet
dei: et eorum que per deum ad cognoscendum ordinan
tur. Cum enim duplex sit cognitio qua deus cognos
cit: videlicet naturalis: qua deus ut dicit ad Rom. 1. per
visibiles effectus cognoscit: et supernaturalis: que
singulariter intelligit per fidem simpliciter:
dico quod ad verum dei cultum necessario requiri
tur cognitio supernaturalis que est per fidem:
quam talis cognitio plura facit cognoscere de
deo in specie: et de his que salutis sunt necessaria
que omnia simul cognitio naturalis. Nam per cogni
tionem naturalem non cognoscitur trinitas per
sonarum: nec cognoscitur filium dei fuisse icar
naturum: et de spiritu sancto conceptum: et ven
turum ad iudicium: in quo unicuique secundum opera
sua reddet: nec similiter in hostia debito modo
consecrata sacramentaliter existere: et cetera
huiusmodi similia: que tamen omnia supernaturalis co
gnitio fidei cognoscere facit. Propter quod
talis cognitio que est per fidem summe cuiuslibet
necessaria est: ad hoc ut vere corde deum co
lat: quod quadrupliciter proba. Primo auctoribus
Secundo rationibus. Tercio similitudine. Quarto
exemplo. Primo proba auctoribus. quod cogni
tio dei que est per fidem est necessaria ad in
teriorum cultum. Nam Gregorius. 1. moral. c. j.
dicit. Omnis homo corpore quod homo est: suum
per fidem intelligere debet auctorem: cuius
voluntati tanto magis fideliter seruiat: quanto

se: quia de seipso nihil seipso pensat. h. ille. Ver.
sup. can. ait. Vtraque cognitio dei. scilicet tui tibi
est necessaria ad salutem: ita ut neutra carere
valeas cum salute: quia sicut ex noticia tui ve-
nit in te timor dei: et ex noticia dei amor eius
ita de ignorantia tui superbia: et de ignoran-
tia dei contemptus: atque despectio. hec ille. Item
Ierem. 9. dicitur. Non gloriatur sapiens in sapi-
entia sua: nec fortis in fortitudine sua: nec di-
ues in divitiis suis. Sed in hoc gloriatur quod glo-
riatur scire et nosse me. scilicet per fides. Item Ierem.
5. dicitur. Captivus ductus est populus me-
us a diabolo in infernum: quia non habuit
scientiam. scilicet dei. Salomon etiam Sap. 13. ait.
Dum sunt omnes homines in quibus non est
scientia dei. Hieronymus etiam ad Nepotianum
ait. Absque dei noticia parvus alius pecus est
ois homo. Paulus in super. hebr. 7. ait. Acce-
denti ad eum credere oportet: quod est quod ingenti-
bus se remunerator sit. Et subiungit dicit. Sine
fide impossibile est placere deo. Item 2. 8. q. 1.
c. oes. 5. Ex his dicit. Vbi enim deest vera
agnitio eterne et incomutabilis veritatis: fal-
sa virtus etiam in optimis moribus estimatur.
Et quibus auctibus per qualiter ad verum dei
cultum requiritur cognitio: quia per fides oia cre-
denda credunt. Secundo hoc idem per duos
modos rationibus. Primo ratione perfectionis. Secundo
ratione dilectionis. Primo per rationem perfectionis:
nam quod cognitio dei que est per fidem est necessaria ad
verum cultum dei. Fundamentum rationis ponit philosophus
1. phys. di. Unumquodque naturaliter appetit suam perfec-
tionem tanquam complementum eius. per hanc regulam.
Nam arbor naturaliter suo modo appetit fructum
tanquam eius ultimam perfectionem: et ideo etiam prout iu-
giter crescit: etiam magna iugiter se disponit
ut fructus faciat. Similiter infans parvulus: naturaliter
appetit magnitudinem viri tanquam perfectionem
suam. Duo pre-suppositio: certum est quod perfectio
rationalis anime est scientia seu cognitio veritatis: di-
cente philosopho. 2. de anima. Actus primus anime est sicut
scientia. secundus sicut consideratio. Et. 1. de anima di.
Intelligentia et speculatio veritatis videntur
esse proprie passionis anime. Et. 6. ethico. di.
Bonus intellectus est scientia veritatis. Et. 1.
metaph. ait. Omnes homines natura scire de
siderant. scilicet veritatem. Et. 1. metaph. di. Specu-
latio veritatis est quid optimum perfectissi-
mum et delectabilissimum. Quod si sic est: quod
quolibet cognitio veritatis aliquo modo perficit
intellectum. Tercio est quod intellectus non recte

perficitur: nisi habeat scientiam et cognitionem virtutis
increate: que est ceteris nobilior. dicit philosopho. 8.
ethico. Sapientia est scientia honorabilissimorum
et divinorum: ideo hanc rationem capitis inter omnes
scientias: que etiam increata veritas est: primum ob-
iectum humani intellectus. dicitur. 1. 1. in. 3. di.
23. ar. 5. q. 2. Obiectum inquit fidei et intellectus
est veritas increata: ad quam cetera omnia re-
ducuntur. Ex quo concluditur: quod nisi intellectus
recte cognoscat primam veritatem: que est pri-
mum eius obiectum: non potest habere suam
perfectionem: sed cum deus non acceptet imper-
fectas res: ideo cultus latrice sibi placere non potest
sine perfecta cognitione sui ipsius et dei: quod simpliciter
vera cognitio per fidem habetur. Propterea
Lactantius in li. di. insti. ait. Scientia veritatis summe
est opportuna: gaudetque mens in prima verita-
tis se luce versari: quod est primum anime pa-
bulum quadam iocunditate perfusum. hec ille.
Secundo hoc idem per rationem dilectionis. Sum-
mamentum rationis ponit philosophus. 1. de reg. princ. et
etiam sententialiter. 3. de anima. 2. 12. methaph. di.
Cognitio boni: est simpliciter causa amoris
boni. per hanc regulam. Nam quod in seipso cognosco
petrum esse bonum et virtuosum: ideo in seipso di-
ligo eum: quod nequaquam facerem si eius bonita-
tem non cognoscerem. Duo pre-suppositio: certum
est a simili quod nisi quisque trinitatem personarum cognos-
cat: et filium dei incarnatum: seu corpus christi con-
secratum. hinc inde nequaquam diligere poterit. Sed cum
talis cognitio ex qua talis amor ad predicta
causas: simpliciter a fide procedat: ergo per hanc cognitionem
que est per fidem: necessaria est ad cultum interio-
rem corde deo exhibendum. Et confirmat ista
ratio per similitudinem: quia sicut se hanc visio
corporalis ad amorem sensitiuum: ita et visio i-
ntellectualis ad amorem spirituales. Sed clarum
est quod visio corporalis est principium amoris
sensitivi: ut di. philosopho. 8. ethico. ergo a simili cog-
nitio specialis ipsius divine bonitatis est princi-
pium consubstantialis amoris ad eum. Que
simul omnia confirmans Augustinus. 10. de tri. ait.
Invisibile diligere possumus: incognita nequaquam.
Si igitur ut pater deus vel Christus non co-
gnosceretur per fidem: certum est quod nullus eum
diligere. et per hanc nec cum ore laudaret: nec
insuper corpore et exteriori operatione vene-
raretur. Ex predictis duabus rationibus per
qualiter fides seu cognitio ipsius dei: et aliorum
que reducuntur ad deum: est necessaria ad
cultum latrice interiozem deo exhibendum.

no oculis ac manibus in terra affixus: figuram astrorum et circulos describens: superuenienti militi ac super eum strictum gladium tenenti: et inquirenti quisnam esset: propter nimiam auditusque inuulgandam veritatem astrorum quas in predictis figuris querebat: nomen suum indicare non potuit: nec etiam manus a pulvere subtraxit: sed respondit dicens. **N**oli obscuro super circulum istum destruere et me impedire: quia aliter non possum astra et celum: nec insuper causam primam celi atque astrorum cognoscere: diligere: et venerari: sicut naturalis ratio dicitur. **Q**uod quia causas multas cum gladio interuenit: quasi neglexerit imperium eius: nec tamen cum ut philosophum cognoscebat. **Q**uo exemplo patet quod si philosophus iste presupponebat cognitionem dei esse necessariam: ad hoc ut eum diligeret et veneraret: a fortiori cuiuslibet fideli necessaria est cognitio et fides de deo et de diuinis: qua et deus et diuina ab ipso diligantur et venerentur. **Q**ue vtrique cognitio nihil aliud est nisi credulitas quedam: qua credimus digna de deo prout est quod habeat summam potentiam: cui nullus resistere potest: summam sapientiam: cui nihil potest abscondi: summam bonitatem: que summe odit omne malum: et diligit omne bonum: summam iusticiam: que sine fine maliciam punit et virtutem remunerat: summam providentiam: qua non tantum est creator: diuersarum rerum ad decorem vniuersi: sed insuper conservator: carus: et in qua nullus potest cadere error aut defectus: siue ex ignorantia: siue ex timore: siue ex passione: aut aliquo inordinato amore: hanc cognitionem et credulitatem Paulus habebat quando per 1. Cor. 2. dicebat. **N**on iudicaui me scire aliquid inter vos: nisi Iesum Christum et hunc crucifixum. **D**eum hodie pauci sunt qui hanc veram fidem cognitionem et credulitatem habeant de deo et de diuinis: et propterea pauci sunt qui dei vero corde diligant: et vero opere venerent. **I**deo contra tales **E**saias in persona dei admiratur. **p**rimo. c. dicit. **A**udite celi que loquor: et auribus capite terra: quoniam dominus locutus est. **F**ilios nutritum et exaltatum in nobilitate. scilicet intellectus. **I**psi autem spreuerunt me: scilicet per infidelitatem et incredulitatem. **C**ognouit bos possessorem suum: et asinus praesepe domini iuristae autem. id est. populus christi: nus non cognouit me: et populus meus me non intellexit. **U**bi genti peccatrici: populo graui iniquitate: semini neque

filij sceleratis. Dereliquerunt deum: blasphemauerunt sanctum israel: alienati sunt retro: super hoc ibi. Et predictis igitur auctoritatibus: rationibus: similitudine: atque exemplo patet. qualiter ad verum cultum cordis deo exhibendum necessaria est cuilibet vera cognitio ipsius dei et eorum que ad ipsum deum ordinantur. **¶** Secundum insuper quod est necessarium ad cultum cordis deo exhibendum dicitur vera dilectio. scilicet ipsius dei. Ad hoc enim ut quisque cultum patrie deum vere colat: non tantum requirit credulitas et cognitio ipsius dei: sed insuper necesse est ut deum cordialiter super omnia bona creata amet et diligat quod tripliciter probatur. **¶** Primo auctoritatibus. Nam Rabanus super gen. ait. Colere est ad deum qui solus est colendus: tota dilectione cordis tendere ille. Item. 23. q. 6. ca. iam vero. §. Et his. dicit. Sine dilectione dei nullus deo placere potest. Insuper Matth. 22. precipit. Diliges dominum deum in toto corde tuo etc. Item scriptus propter de. pe. di. 2. c. i. ait. Diligere deum toto corde debemus: ordinem autem dilectionis illi puerunt: nec modum diligendi custodiunt qui aut mundum qui contemnendus est plus diligunt aut minus diligenda plus amant: aut primos non sicut seipsos: aut deum plusquam seipsos forte non diligunt. hec ibi. Denique Seneca libro de quattuor virtutibus ait. Quisquis iusticiam sectari desiderat: tunc deum primum et amare ut ameris a deo. Et quibus auctoritatibus patet: qualiter ad verum dei cultum requiritur amor cordialis ad ipsum deum. **¶** Secundo hoc idem probatur unica ratione. videlicet coniunctionis. Fundamentum rationis ponit Commentator super. io. Metaph. di. Extrema non coniunguntur naturaliter nisi per medium: patet hec regula. Nam rectum et fundamentum alicuius domus non simul connectitur nisi per medium parietis. Similiter extremitas radicis et cacuminis arboris non coniunguntur nisi per truncum et stipitem. Item lapides duo in edificio: similiter cum medio calcis coniunguntur. Similiter deus cum homine: et converso: non potuit uniri in incarnatione secundum Bernardum. nisi per medium. scilicet amoris et charitatis. Quo presupposito: certum est quod si rationalis creatura debet beatificari: oportet quod uniat cum creatore: ut eius presentia in eternum perfruatur: cum precipue beatitudo nihil aliud sit nisi quedam coniunctio anime cum

deo per immediatam presentiam. Sed cum creator et creatura sint duo extrema: immo plusquam duo extrema: pro eo quod in ipsis est infinita distantia: impossibile est quod finaliter coniungantur: nisi per aliquod medium. Cum autem medium uniens animam finaliter cum ipso deo: simpliciter sit amor et charitas ipsius dei: concluditur ex hoc: quod ad verum dei cultum necessario requiritur cordialis amor ad ipsum deum: si ne quo non posset unquam ipsa anima cum deo uniri: et per consequens beatificari. Quod confirmans Bonaventura in primo. distinctio. 7. art. primo. q. prima. verbaliter dicit. Solius charitatis actus: facit animam per beatitudinem deo uniri. Et Augustinus super epistolam primam Iohannis. ait. Amor est vita quedam: duo simul copulans: amantem scilicet et amatum. Et Hieronymus. 31. dicitur. In charitate perpetua dilecti reideo attrati te. scilicet ad beatitudinem miserans tuum. Et Osee undecimo dicit. Traham eos scilicet ad beatitudinem cum funiculis charitatis. Ricardus autem in suo quolibeto sic ait. Tria sunt ad beatitudinem necessaria: scilicet cognitio: electio: et unio. Nam oportet primo cognoscere bonum beatificans. **¶** Secundo oportet eligere: ut scilicet voluntas illud velit. **¶** Tertio oportet tali bono uniri: que unio similiter fit per medium amoris et charitatis. hec ille. Denique apostolus ad Col. 3. Hortatur omnes ad habendum charitatem: qua quisque et cum deo uniat et beatificatur. di. Super omnia charitatem habere. quod est vinculum perfectionis. **¶** Tertio denique probatur unica similitudine quod scilicet ad verum cultum patrie deo exhibendum necessario requiritur cordialis amor super omnia ad ipsum deum. Nam legitur Matth. 22. q. cum quidam rex fecisset nuptias filio suo: et vidisset ibi homines non habentes vestem nuptialem et honorabiles sed potius deformem et ignominiosam: fecit per ministros sibi pedes et manus ligare: et sic extra conuiuium et palatium cum ignominiose et vituperose eicere. Qua similitudine datur intelligi: quod pater celestis qui nuptias spirituales fecit christo filio suo in celi palatio: neminem ad illud conuiuium et eternas nuptias acceptat et suscipit: nisi prius nuptiali veste: hoc est amore et charitate induatur. Et predictis igitur auctoritatibus: ratione: et similitudine: patet: qualiter ad verum cultum cordis deo exhibendum necessaria est cuilibet vera dilectio ipsius dei. **¶** Tertium denique quod est necessarium ad cul-

tum cordis deo exhibendum: dicitur vera spe ratio. Ad hoc enim ut quisque cultu latrie deus in corde suo vere colat: non tamen requiritur vera cognitio et vera dilectio ipsius et ei: ut prelatum est: sed insuper necesse est ut speret in deo seu spem et confidentiam habeat in deo: quod non ex propriis meritis: sed magis per solam suam clementiam: sibi dabit et suam gratiam: et remissionem peccatorum: et eternam gloriam. quod autem talis spes in deo sit habenda simpliciter: et non in propriis meritis tripliciter probatur.

Primo auctoritatibus. Secundo rationibus. Tertio exemplis. C. Primo probatur auctoritatibus: quod spes divine gratie remissionis peccatorum: et eterne glorie: in deo simpliciter est habenda: que spes ad divinum cultum pertinet. Unde Ambrosius in exameron ait. Spes firmam in deo semper habeas: et tunc in divina miseratione amplius sperandum est: cum per fidem humana oino deficiat: hec ille. Item apostolus ad Hebræos. 6. ait. Confugiamus ad propositam nobis dei spem: quam sicut anchoram habemus anime tutam et firmam. Vbi et Augustinus ait. Si videris te fluctuari in mari peccatorum huius mundi: noli irrumpi: sed fuge ad anchoram divine spei: qua securus in portum eterne vite ingrediaris. Et propheta ait. Spe ra in deo et fac bonitatem: et pascaris in divitiis eius. scilicet gratie et glorie. Et alibi. deus meus in te confido non erubescam. Idem quoque ait. In te domine speravi non confundar in eternum. Et alibi dicit. Sicut oculi servorum in manibus dominorum suorum: pro beneficiis scilicet habedis: ita oculi nostri ad dominum deum nostrum donec misereatur nostri. Et ecclesia. secundo dicit. Nullus speravit in domino: et confusus est. Et Treno. 3. dicit. Bonus est dominus omnibus sperantibus in eum. Aplus insuper ad Hebræos quarto ait. Adeamus cum fiducia thronum gratie eius: ut misericordiam consequamur: et gratiam inuicemus in tempore opportuno. Denique Ber. super cantica. ait. Securus accessum habes ad deum homo: ubi habes ante filium matrem et filium ante patrem: mater ostendit filio peccatus et verba: filius ostendit patri cicatrices et vulnera: nulla ergo tibi poterit esse repulsa: ubi sunt tot charitatis insignia. hec ille. Et predicti auctoritates patet: qualiter quisque spem suam tenetur habere in deo per gratiam et gloriam possidenda. C. Secundo hoc idem probatur duplici ratione. Primo ratione operatio. Se

cundo ratione argumentationis. C. Primo probatur ratione operationis. Fundamentum huius rationis ponit philosophus secundo Metaphysice. di. Si cut se habet unumquodque ad esse: sic se habet ad agere. patet hec regula. Nam medicus quoniam habet habitum scientie et artis medicine. ideo operatur ad sanitates dandas egrotis. Similiter quia armiger habet artem et industriam armorum. ideo tempore belliviriliter in armis se exercet. Quo presupposito: certum est quod deus est perfectissimus in tribus. videlicet in potentia: sapientia: et bonitate: quia deus habet posse scire et velle: quod si sic est: ergo deus in eo quod omnipotens est: potest cuilibet in se speranti benefacere. In eo autem quod summus bonus est: vult omnino bene facere. Et si deficeret ab aliquo trium predictorum: nequaquam ageret secundum proprietatem sue essentie atque substantie: quod utique si bi facere omnino est impossibile. Speret igitur quisque ut debitum est in eius bonitate: per seculo ab eo gratiam et gloriam accipiet: quia consuetudo est maiorum: dominorum in se sperantibus et confidentibus magnalia dare. Sed heu vide queso humanam stulticiam. Nam principes sperant in fortitudine castrorum et civitatum suarum: vir dives in argento et auro. Rex in magno exercitu. Iudex in provido consilio. Advocatus in calido et astuto colloquio. Miles in optio equo. Pugil in robore suo magno: et in astuto bellandi artificio. Bellator quilibet in suo scuto et lancea. Sagittarius in suo arcu. Servus in domino suo. Vxor in suo viro. Agricola in sua vinca: et possessione. Et denique venator in canibus suis. Sed in deo non inueniunt qui spem suam ponant: cum tamen supradicta omnia quandoque iuvare non possunt: aut nesciunt: aut nolunt: sed magis homines aut decipiunt: aut interire sinunt. Cur igitur non magis speras in gratia creatoris tui: que nunquam fallibilis est: quam in gratia mundanorum que ut plurimum fallibilis est et falsa. Audi quid spiritus sanctus dicere. 17. dicat. Maldictus homo qui confidit in homine: et ponit carnem. id est parentes carnales brachium suum. Et sequitur. Benedictus vir qui confidit in domino: et erit dominus fiducia eius. C. Secundo etiam probatur ratione argumentationis. Fundamentum rationis ponit secundo Theopetico. Si de quo minus videtur in esse: et inesse: et de quo magis. patet hec regula. Magis si simplex sacerdos aliquem ab aliquo casu absoluit: ita for

uori papa hoc facere potest. Quo p[re]supposito
certū est q[uod] pater carnalis carnali filio adiu-
torium p[re]stat in se speranti & cū inuocanti. si-
militer & amicus amico: quod si sic est: cum
deus in infinitū sit melior cunctis parentib[us]
& amicis: clarū est q[uod] dabit gratiā suā & glo-
riā p[er]sonē in se speranti. Quod egregie cō-
firmans saluator. Luce. xi. dicit. Quis vestrū
habebit amicum & ibit ad illū media nocte: et
dicit illi: amice accommoda mihi tres panes:
quoniā amicus meus venit de via ad me: et
non habeo quod ponā ante illū. At ille peni-
tus respondens dicat. noli mihi molestus ēē
ecce iam hostiū clausum est: & pueri mei me
cū sunt in cubili: sed nō possum surgere & da-
re tibi? At ille si persequeretur: pulsans: dico
vobis q[uod] si non dabit ei: eo q[uod] amicus eius sit
propter importunitatē tamē ei[us] surget & da-
bit illi quorūcor habz necessarios. Et ego di-
co vobis: petite & dabit vobis: querite & inue-
nietis: pulsate & aperiet vobis. Deinde subiū
git dicens. Quis ex vobis patrē petir panes
nūquid lapidē dabit illi: aut piscem: nūquid
pro pisce serpentem dabit illi: Aut si petierit
ouē: nunquid porriget illi scorpionē? Si ergo
vos cū sitis mali nosti bona data dare filiis
vestris: q[uo]nto magis pater vester de celo da-
bit spiritum bonum petentibus se. hec ibi.
Tertio deniq[ue] probō exemplis. s. q[uod] spes in
deo habēda est: quā qui habuerit nunq[uam] fru-
strabit a desiderio suo. Nam recitat i[er]s[alim]
libro de aialib[us]. q[uod] pulli coruor[um] a parentibus
derelicti quousq[ue] pēnas albas i nigras mu-
tauerint: quodā instinctu nē in deo sperare vi-
dent: dū escā mō quo p[er]it a deo petūt: qui li-
beraliter eis dat: dū simp[er] vsq[ue] ad t[er]m[in]e de ro-
re celi pascit eos. I[er]oinde p[ro]pheta dicit. Qui
dat iumentis escā ipsorū & pullis coruor[um] inuo-
cantib[us] eū. Similiter elephas dū grauātū in
firmitate se sentit: quandā herbā sibi salutife-
ram inuenit. Sed anteq[uam] comedat eā: ad ce-
lum cū facie diu leuat. & quasi in deo sperās
salutē per herbam requirit. Et propterea p[ro]-
pheta dicit. Oculi omnium in te. spe. dñe: et tu
das escam illis in tempe oportuno. Ape. tu
ma. tuā. & imp[er] omne animal be. Si igitur ut
patet etia[m] modo suo bruta animalia in deo
sperant: & accipiunt mercedem sue spei: cur
non magis rationale animal in deo sperat?
I[er]o esero nunc tibi exemplū valde pulchrum.
Nam legitur q[uod] famulus cuiusdā domini sic

spem suam in domino suo posuerat: q[uod] etia[m]
in toto deum ignorabat. Cūq[ue] incurrisset pi-
culum mortis: dominū suū aduocauit di-
cens. Cur domine mi non me adiuuatis: qui
sui vobis sic fidelis: sed mori me permittitis
Cui dominus. Multa fili expenderem si te
liberare possem. Sed non sum tante poten-
tie: ut te liberare valeaz. Cui seruus. Mō est
aliquis qui me liberare possit? Nemo igitur
nisi de[us]. Cui seruus. Quis est iste deus? Cui
dominus. Rex est omnium creator & rector.
Et famulus: si sic est: ego spero magis in ip-
so: q[uam] in quolibet homine mūdi: & idcirco ego
totum illi me cōmitto: ipsiq[ue] promitto: q[uod] si
mō mei habuerit curaz: ipsi soli decetero ser-
uiam. Quo dicto: statim deus in instanti cū
anima & corpe curauit. Qui mor relicto do-
mino & mundo. in quodā monasterio ad ser-
uendum deo cunctis diebus vite sue se tota-
liter contulit. Audi queso & aliud mirabile ex-
emplū. Nam legitur sicut sup[ra]. q[uod] quidam
valde p[re] diues erat: qui omnē spem suā in
ro posuerat. Cumq[ue] ad mortem venisset: nec
medicorū suffragio mortem vitare posset
omnes diuitias suas ante se ferri iussit. Qui-
bus sic ait. O fallaces & false diuitie: super de-
um vos amant: omnē spem meam in vobis
posui: et nunc in vltima necessitate constrict[us]
omni sum a vobis auxilio destitutus. Non
igitur vos post me dimittā: sed vos me p[re]-
ire faciam. Quibus dictis pauperes aduoca-
uit: & omnia pro christo in quo spem veram
collocauerat pauperibus dedit: & statim mi-
raculose anima & corpore cōsaluit. O p[ro]posi-
tum fecit quidā alius potens in diuitiis qui
in tantū scelus incurrat: q[uod] relicto deo omne[m]
spem suam in diuitiis posuit. Et infirmatus
ad mortem: famulos vocauit: & omnes suos
thesauros coram se ferri iussit: & anime sue
dixit. Ecce anima quanta bona tibi prepara-
ui: quid recedere queris: quid anxiaris: hic
sta queso in eternum cum corpore: et noli re-
cedere. Cumq[ue] nihil proficeret: sed morbo
ingruente mors appropinquaret: ille turbatus
et desperatus ait ad animam suam. I[er]ost-
quam misera non vis stare mecum vade in
profundum inferni: quia ego te commendo
centum milibus demonum. Quibus di-
ctis mor vitam infideliter finivit: & diabo-
lus animam eius portauit. Et predictis an-
teoritatibus: rationibus: atq[ue] exemplis: patet

qualiter ad verum cultum cordis deo exhibendum: necessaria est cuilibet vera spes in ipso deo. Et per consequens ex predictis p3 prima adoratio: v3 cordialis: quaf singulartiter cultu patrie deus colitur. In qua ostensum fuit: quiter ad veru cultu cordis: tria necessaria requiruntur: v3 fides: spes: et charitas: que simul tria omnipotens deus unicuiq3 si deli anime concedat: qui sine fine vivit et regnat in secula seculor. Amen.

C Sabbatho post scdam dñicam quadragesime. Iterum de gnta excellentia. v3 de nobilitate ipsius sacratissime fidei.

Alit tu semper

f mecum es: et omnia mea sunt. Scribuntur hec verba Luc. 15. c. et in euangelio occurrentis serie. Post sacri euangelij litteralem et moralem ex

positione magnifici ciues: ex quo de gnta contemplatione cultus patrie seu diuine adorationis: que dicitur contemplatio modificatio nis: declarauimus primam adorationem: que dicta fuit adoratio cordialis: in qua etia fuit ostensum: qualiter tripliciter deus corde colitur. v3 fide: spe: et charitate. Habeo in presenti sermone declarare de ipsa modificatione diuini cultus scdam adoratione: que plurimuz vtilis est et necessaria. Cuius scde adoratois declaratio talis erit.

C De scda adoratione qua deus cultu adoratur: que fit ore: et dicitur vocalis.

f Ecunda ergo adoratio qua de9 singulariter cultu patrie adoratur dicitur vocalis: que adoratio fit actualiter ore verbo lingua seu voce: vnde ad perfectaz dei adoratione: sciendum est q non tm requirit vt quis corde per fidem spem et charitatem deum colat: sed insuper requirit: q ipm deū quantū fas est: voce: etia lingua actualiter colat et adoret. q autem ad pfectum patrie cultu et ad pfectam dei adoratione: laus oris seu vocis requiratur: tripliciter pbo. Primo auctoritatibus. Secdo rōne. Tertio exemplis.

C Primo pbo q deus non solum corde s3

etiam lingua et voce est adorandus. Nam Greg. in omelia super verba Jo. 14. Si q3 diligit me et ait. Ad laudem et dilectione cōditoris: mens lingua et vita requirit. Ambro. etiam in lib. de vita beata ait. Colendus est deus: et corde et voce et opere. Item ppha dicit. Nunquid manducabo carnes tauroz aut sanguinem hyrcor potabo. Imola deo sacrificium laudis. s. vocalis et redde altissimo vota tua. Item Eccl. 39. dicit. In omni corde et ore collaudate et benedicite nomen dñi. Et apoc. 19. dicit. Laudem. s. vocalem dicite deo nostro: omnes sancti eius: et qui timentis deū pusilli et magni. Grego. insuper i moral. ait. Mirum est q rōalis homo lingua nō semper deum laudat: cū irracionales aues etia3 suo cantu deū iugiter venerent. Item Aug. lib. 6 doctri. xpiana ait. Deus eni et si nihil de ipso digne dici possit: admittit tm hūane vocis obsequium: vt verbis nostris iugiter in sua laude gaudeamus. Deniq3 causat. 2. Salomon in psona dei quēlibet inuitat ad ipsum vocaliter laudandū. di. Sonet vox in aurib9 meis. Vox eni tua dulcis: et facies tua decora. Et quibus auctibus p3: qualr quisq3 deū nō tm corde: sed etia lingua et voce debet venerari.

C Secdo hoc idem pbo vnica rōne. s. finalitatis. Fundamētū rōnis ponit pbs. 3. de aia di. Deus nihil facit frustra: s3 simplr pp finē. Quo presupposito: cū deus dederit homini linguā peto quo fine dederit. Nūqd malo finē: vt. s. homo mentiat: murmuret: falso iuret impudica verba loquat: blasphemet et maledicat ip3 deū et sanctos et cetera hmoi faciat. Et clarum est q non: quia tunc et ipse deus peccator existeret. q si malo fine nō dedit homini linguam ergo dedit bono fine. Sed cū talis finis bonus non possit aliter adimpleri: q3 per laudem vocalem: ergo propter hoc quisq3 cum voce sua lingua et ore debet deum laudare et venerari. quod cōfirmans Aug. gusti. lib. 9. scilicet. dicit. O felix lingua q deū sua voce veneratur. O infelix lingua q et laudes dei taces: et q in verbis tuis deū et primū maledicis. **C** Tertio pbo deniq3 et creplis. trib9: q3 q3 actualr d3 deū cū lingua et sua voce venerari. Primo crepluz habem9 de Dauid propheta sanctissimo: q de scipso dicebat. Benedicā dñm in oī tpe: semp laus eius in ore meo. Aliud exempluz ponitur Luc. 2. vbi dicit q in natiuitate dñi: celestes angeli in pscpio

pueri nati descenderunt: et cum assumptis corporibus humana lingua sensibilibus deus venerabant dicentes. Gloria in altissimis deo et in terra par hominibus bone voluntatis. Quo exemplo dat intelligi: quod etiam quisque lingua sua et voce deum humiliter debet venerari. Aliud exemplum habemus de sanctis anima et corpore in celo iam beatificatis seu beatificandis: qui non solum spiritu: sed etiam vocali voce deum actualiter laudant in eternum: prophetam testem qui ait. Beati qui habitant in domo tua in secula seculorum laudabunt te. v. corde et voce. Quod et confirmat Iheronimus in 4. di. 49. ar. 4. q. 3 in solutione septimi argumenti. ubi expressit dicit quod laus vocalis erit in celo in eternum: absque tam aliqua materiali passibilitate organi. Et allegat prophetam dicentem. Exultationes dei et in guttur eorum. Aliud denique exemplum Danieli 3. ubi legitur quod cum tres pueri. v. Ananias Azarias et Misael. iussu regis Nabuchodonosor noluerint idolatrare: seu statuam adorare: statim missi sunt in fornace ardentem: ubi ignis fornacem. 40. cubitis supereminerebat. Qui statim ambulantes in medio flammæ: vocali laude sensibilibus deum benedicebant et venerabant dicentes. Benedictus es domine deus patrum nostrorum et laudabilis et gloriosus et superaltatus in secula. propter quam laudem vocalem nec ignis eos tetigit: nec quicquam molestie intulit eis. His igitur premissis. quod vix ad perfectum dei cultum regitur laus vocalis seu verbalis: put ostendunt auctoritates rationes et exempla: si querit quot precipue reguntur ad hoc ut vere et perfecte ore et lingua seu voce colat et veneret deus. Respondetur quod sunt tria. quorum primum dicit professio. Secundum dicit impensio. Tertium dicit deprecatio. C. primum igitur quod est necessarium ad perfectum cultum oris deo exhibendum dicit professio. s. divine maiestatis. Non enim regitur solum quod quis per cultum fidei deum corde adoret: sed insuper regitur quod per locum et tempus veritatem et bonitatem divine maiestatis etiam ore seu exteriori voce pateatur. Et quod hoc sit vix tripliciter primo auctoritate. Secundo ratione. Tertio exemplum. C. primum auctoritate. C. primum auctoritate apostoli ad Romanos. 10. dicitur. Corde enim creditur ad iusticiam: ore autem confessio fit ad salutem. ubi et glossa dicit. Salus hominis non solum in fide cordis: sed in oris confessione consistit. C. Secundo hoc idem probatur ratione preceptionis divine. Fundamentum rationis ponit saluator Mat. 5. Vbi precipit

di. Sic luceat lux vestra coram hominibus ut videant opera vestra bona: et glorificent patrem vestrum qui in celis est. Quo concessio: quod quisque tenet per iudicium vocis et operis virtutem cordis proximis demonstrare: certum est quod virtus cordis seu divine cognitionis non potest clarescere primis: nisi per vocem oris. propter quod prius primo perierit. ait. Voces sunt note et signa earum que sunt in anima passionum. Quod si sic est ergo oportet quod ad bonum exemplum. primorum quisque non tantum corde: sed etiam ore deum veneret. Et ideo saluator hanc necessitatem demonstrat Mat. 12. dicebat. Ex fructu cognoscit arbor Et ex habundantia cordis os loquitur. Bonus enim homo de bono thesauro cordis sui. profert bona. hec ibi. C. Tertio denique primo vnicam distinctionem Iheronimus in suo quolibeto. dicitur. Luz querit inquit an vocalis confessio divine bonitatis sit necessaria ad salutem. Respondetur quod quilibet te nescit publice bonitatem dei et christi confiteri propter quattuor causas. Prima est ut deus honoretur. Secunda est ut fides defendatur. Tertia ut proximus edificetur. Quarta ut blasphemetur in fidelis confundatur. Et predicta igitur auctoritate ratione et distinctione probatur: qualiter ad verum cultum oris deo exhibendum: regitur vocalis professio divine bonitatis. C. Secundum insuper quod est necessarium ad perfectum cultum oris deo exhibendum dicit impensio. Non tantum quisque debet ore divinam bonitatem profiteri: sed insuper debet etiam voce vocali per susceptis beneficiis ipsi deo iugiter gratias impendere seu referre: quod probatur quadrupliciter. Primo distinctione. Secundo auctoritate. Tertio ratione. Quarto exemplum. C. primum per distinctionem beati Thome in suo quolibeto dicitur. Luz querit an per locum et tempus quis tenet pro susceptis a deo gratiis ad vocalem actionem gratiarum. Respondetur quod sic. Luz enim triplex sit gratia. s. pueniens: cooperans: et perseverans: quisque debet per his gratias referre largitori. Et de prima gratia dicit Gregorius 7. li. mor. Gratia pueniens est quoddam dei lumen animam illuminans ad bene faciendum. hec ille. Si ne hac gratia nullus videretur posset aliquid boni cogitare: dicit apostolus 2. ad cor. 3. Non sumus sufficientes cogitare aliquid a nobis: quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex deo est. s. ex dei gratia. Et Augustinus 1. de ecclesiasticis dogmatibus. ait. Adhuc ad querendam salutem libertas arbitrij: sed admonere prius deo et invitante ad salutem Et idem Augustinus 1. de predestinatione sancto

Sermo

rū sic ait. Prius est cogitare bonū q̄ facere
 et ipsum cogitare bonū ex deo est. Idē quoq̄
 in libro de reparatione et gratia. di. Sine gra-
 tia dei nullū p̄sūs: siue volendo: siue agēdo
 faciunt homines bonū. et ad Bonifaciū pa-
 pam ait. Non pōt homo aliqd boni velle ni-
 si adiunct a deo: qui nō pōt malum velle. Et
 Ber. sup. can. sermone. 33. dicit. Sciāt hostes
 gratie: nec ad bonum cogitandū sufficere cor
 humanū. Hanc igitur gratiā p̄uenientem
 deus dat hominib⁹ cū omnes inuitat et inspi-
 rat ad bene agendū. p̄pter quod Adar. xi. dī
 Venite ad me oēs rē. Et qm̄ hec grā p se nō
 saluat: ideo deus scōbz grām coopantē pre-
 stat: que cōiter datur dispositis et preparatis
 per liberū arbitriū. De qua August. libro de
 gratia et libero arbitrio. sic dicit. Coopando
 in nobis de⁹ p̄ficat quod opando incēpit: qz
 ipse ut velimus opatur incipiens: qui volentib⁹
 bus coopatur p̄ficiens. hec ibi. Huic secunde
 gratie tertiā gratiā p̄seuerantē deus adiun-
 git. Que gratia p̄seuerans nihil aliud est: nisi
 quedā continuatio boni vsqz in finem vite.
 Ad quā habendā homo in gratia cōstitutus
 nō indiget aliqua alia gratia habituali: s̄ di-
 uino auxilio ipm̄ dirigente et p̄tegente p̄tra
 temptationū impulsus. vnde necesse habet a
 deo petere predictū p̄seuerantē donū: qz mlti-
 tis aliqñ datur gratia p̄ueniēs et coopans
 quib⁹ nō datur gratia p̄seuerās. ecōtra de iu-
 stis hanc gratiā p̄seuerantē habētib⁹ dicitur.
 Prover. 4. Iustoz semita quasi lux splēdēs
 p̄cedit: et crescit vsqz ad p̄fectū diem. et qua
 distinctione patet: qualiter quisqz p trib⁹ pre-
 dictis gratijs debet deo vocali voce gratias
 impendere seu referre. Secūdo hoc idē p-
 bo auctoritate apostoli ad ephes. 5. dicentis.
 Gratias semp agite pro oib⁹. s. beneficijs
 deo et patri in noīe dñi nostri Jesu xpī. Itē
 p̄ma Thessa. 2. ait. Gratias semp agim⁹ deo
 sine intermissione. Seneca. 2. de bñficijs ait.
 Propriū beneficiati est semp gratias bene-
 factori impēdere. Ber. insup in sententijs sic
 ait. Disce in referendo grām deo nō esse tar-
 dus aut segnis: disce p singula dona gratias
 agere: diligenter considera oīa que tibi appo-
 nuntur: ut nulla dei dona debita gratiarū ac-
 tione frustrent. hec ille. Deniqz Aug. ad san-
 ctū Aureliū sic dicit. Quid meli⁹ animo ge-
 ramus: et ore promamus: et calamo exprima-
 mus nescio: nisi q deo gratias semp agam⁹

quia nec dici breuius: nec audiri leuius: nec
 intelligi grandius: nec agi fructuosius aliqd
 pōt. hec ille. Tercio insup p̄bo ratione. v3
 vitupositatis. q. s. qsqz vocali voce pro susce-
 ptis beneficijs debz deo gratias impendere.
 Quā rationē per viā argumēti ponit Ber.
 in sentētijs suis di. Si magna rusticitas est
 ei qui mittit vasculū vini gratias non agere:
 q̄to maior rusticitas est et ignominia ei gra-
 tias nō agere: qui incessanter nobis tribuit
 bona sua. hec ille. Propter talē sepe ingra-
 tudinē gratiaz: deus sepe aufert grās iaz da-
 tas et sepius dandas: dicēte August. sup illud
 Ro. p̄mo. Qui cū deū cognouissent: nō sicut
 deum glorificauerūt aut gratias egerūt. Qd
 deus inquit dederat gratias: tulit ingratias. et
 Ber. sic sup. can. ait. Ingratitudo gratiaz est
 inimica anime: erinatio meritorū: virtutū
 dispersio: beneficiorū perditio: ventus vrens
 et siccans fontē pietatis: rorem misericordie: et
 fluente gratie. hec ille. Et Greg. in mor. ait.
 Non est dign⁹ dādis: qui nō agit grates de
 datis. Quarto deniqz p̄bo exemplo. q
 quisqz debet vocaliter gratias deo referre si
 cut pōt. Legitur enī q quidā leo caprus est
 semel in funibus venatorū. Cui quidā pastor
 compatiens: cū a vinculis absoluit propter
 eius nobilitatē. Accidit aut q dictus leo ite-
 rum fuit caprus a venatorib⁹ impatoris: et sic
 in eandē cum alijs beluis est inclusus. Conti-
 git autē q in eandē caueam supradictus pa-
 stor propter quoddā scelus est proiectus a be-
 stijs deuorandus. Quē recognoscens leo: nō
 solū ei nō nocuit: sed insup blando rugitu et
 mansueta voce iuit ad eū: et cō mō quo potuit
 toto corpe se sibi humiliter p̄strauit: enīqz ab
 alijs bestijs cum deuorare volentibus pen-
 tus cōseruauit. Quod audiens et videns im-
 perator: et intelligens gratitudinē leonis er-
 ga pastorem: utrūqz liberauit: et tradidit liber-
 tati. Si igitur animal brutū voce et ope gra-
 tias retulit quas potuit benefactori suo: q̄to
 magis rationale animal vocales gratias ex-
 hibere debet creatori suo. hoc iugiter obser-
 uant deuoti religiosi: qui ante cibū semp dī-
 cunt. Benedicite rē. Post cibum vero dicūt
 Agimus tibi gratias omnipotēs deus rē. et
 insup dicunt. Adiscere: seu alios psalmos p
 ut erigit diuersitas temporū. Sed tu o miser
 mundane: nec ante: nec post cibum susceptus
 gratias deo agis: quin poti⁹ ante et post de-

um blasphemias et maleficia. Et predicta igitur distinctione multiplici auctoritate: ratione atque exemplo pater: qualiter ad verum cultum oris deo exhibendum requiritur actio gratiarum. Tertium denique quod est necessarium ad perfectum cultum oris deo exhibendum dicitur deprecatio. Non tantum ut preactum est quisque debet ore diuinam bonitatem preciter: et insuper cum vocali voce pro beneficiis suscipere ipsi deo debet iugiter gratias referre: sed iuxta hoc in suis necessitatibus debet quisque deum deprecari atque humiliter orare. Et quod vocalis oratio et deprecatio ad deum fieri debeat: quadrupliciter probatur. Primo auctoritatibus. Secundo ratione. Tercio distinctione. Quarto exemplo. Primo probatur auctoritate Augustini libro de ecclesiasticis dogmatibus. dicens. A deo oratio necessaria est ad salutem: quod etiam si ne ipsa infans vni dici saluari non potest. Item Luce. 18. saluator ait. Oportet semper orare: et nunquam deficere. ubi glossa ait. Semper ore deum orare debet quisque: ut spiritu oris verbo inflammetur ad deum. Et Luce. 11. Saluator ait. Petite et dabit vobis: queri et inuenietur. pul. et ape. vobis. Vbi et Augustinus ait. Erubescat humana pigritia que petere recusat: quia plus vult ille dare quam nos accipere: plus vult ille misereri: quam nos a miseria liberari. Apostolus etiam prima Thessa. ultimo. ait. Sine intermissione orate. Et Iacobi. primo. dicit. Si quis indiget sapientia postulet a deo qui dat omnibus affluentem. Breve. etiam. 23. q. 4. ca. obtineri. ait. Ipsa quoque prebennis predestinatio ita ab omnipotente deo disposita est: ut ad hanc electi cum labore et virtute perveniant: quatenus laborando et orando mercantur accipere: quod eis omnipotens deus ab eterno dare disponit. hec ille. Denique Augustinus in quodam suo tractatu quem fecit de misericordia et oratione. sic dicit. Quid inquit est vocali oratione preclarior? quid vite nostre utilius? quid animo dulcius? quid est in tota nostra religione sublimius? Oratio est que nos christianos facit. Ratio est quia cum deo loquimur: quia patrem dicimus: quia universa desideria nostra in conspectu diuine maiestatis effundimus. Oratio est que celos penetrat: nubes transiit: dei aures affigit. hec in ecclesia universis gradibus necessaria est. hec cathecuminiis spiritum: fidelibus presidium: penitentibus solacium prestat: hec iustos continet: subleuat peccatores: per hanc etiam qui stant non cadunt: et qui

elisi sunt erigunt. Hec vitur etas omnis et sexus. hec conditio omnis et dignitas. hec magna servat et minima. per hanc divites tuti sunt. per hanc pauperes non deficiunt. In hac gubernamur in prosperis. per hanc fiduciam gerimus in adversis. hec nobis in gaudiis iocunda est. Hec in luctibus suavis. per hanc leticiam percipimus. per hanc tristitiam declinamus. Hec quasi ydoneam quandam ac tutissimam navem universorum desideriorum nostrorum mercibus oneramus: que nos ad omnipotentem deum manibus expansis: fuis: atque precibus: felici prosperoque cursu prouehit. per hanc omnia timoris domini ornamenta percipimus per hanc quicquid fides inchoat: spes consummat: charitas decorat: et assidua deprecatione seruamus. per hanc in confessione persistimus: in temptatione duramus. per hanc pro christo corporis vincula sustinemus. per hanc postremo beata martyria consumamus. hec Augustinus. Secundo etiam probatur vocali ratione. vbi in instructionis. quod scilicet quisque vocali voce debet deum humiliter deprecari. fundamentum rationis ponit Boetius libro de disciplina scolarium. dicit. Boni discipuli naturaliter debent sequi monita sui doctoris. Quo presupposito: certum est quod christus qui est doctor salutis omnium: dedit precipue hoc documentum. quod scilicet quisque patrem celestem vocaliter oret dicit. Matthaei. 6. ca. Cum orabitis dicite: pater noster qui es in celis: sanctificet nomen tuum etc. Quod si sic est: ergo quisque tanquam bonus christi discipulus debet celestem patrem vocali prece humiliter orare. Hic te extende contra illos qui nesciunt orationem dominicam: et si sciunt vix in anno semel illam dicunt. Tercio etiam probatur distinctione. quod vocalis oratio debet fieri ad deum. Nam Ricardus in quarto. distinctio. 15. articulo. quarto. questio. secunda. Querit an oratio sit actus virtutis latrie: et an debeat fieri ad deum. Et respondet in corpore questionis dicit. quod sic. Nam ad virtutem inquit latrie pertinet deo exhibere honorem: et si si sciunt in ipsum dominum: in quantum ipse est solus creationis et conseruationis principium mundi. Homo autem cum orando aliquid petit a deo: quo in ipsum ordinatur sicut in suorum bonorum principalem auctorem: sibi exhibet honorem: prestantem in eo summum dominum. Unde propter hoc sequitur quod oratio est actus virtutis latrie. hec Ricardus.

verbaliter. Idē quoq; Ric. in. 4. di. 15. ar. 4. q. 6. in corpore. q. dicit. Cū querit inq; an de⁹ sit vocaliter orādus. Rñdeo q; duplex ē ofo quedā cōis. s. q; p ministros ecclie i psona to- n⁹ ppli fidelis deo offert: r talis d; innotescē p pō. p quo offert ut excitef ad deuotionē: r ne possit suspicari in ecclie ministris illius debite orōnis omissionē: r ideo talis orō de bet esse vocalis. Alia est oratio singularis. scz que offert ab homine inq;stum singularis p- sona: siue orer p se: siue p alio. Et talē oratio- nem q̄uis non sit necessariū esse cū sensibili voce: nisi ad hoc homo sit obligatus ex voto: tamē quandoq; expedit ad meritū ut mēta- li adiūgatur vocalis: ut p vocalem feruor cor- dis amplius excitef. Et quadā enīz narū ali vnione anime ad corp⁹: motus corpis diuer- simode affectiones anime excitant: r tales af- fectiones maxime si sint fortes diuersas mu- tationes in corpore excitant. vnde August. in epla ad pbū circa mediū. Per certa iterual la horarū r tempoz: etiā verbis rogam⁹ deū ut illis rerū signis nos ipsos admoneamus r q̄tū in hoc desiderio pferimus nobis ip- sis innotescam⁹: r ad hoc agendū nos ipsos excitemus. Expedit etiā ad hoc: ut de lingua nostra deo seruiamus. Si tamē in casu vo- calis oratio remitteret interiorē feruorē: tunc nō esset vocaliter orandū oratione singulari. Quāq; etiā, pūpit homo in vocalē orationē excessu mentis q; sicut dicit Aug. ad pbū circa mediū. Dignior sequet effectus quē ser- uentior pcedit affectus. hec Ricar. verbaliter. Ex qua distinctione etiā pz: qualiter qsq; vo- cali voce deū d; humiliter deprecari. Cūro deniq; pbo exēplo saluatoris nrī Iesu xpī: q; formā orandi nobis pponit: dū non solū mē- tali: sed etiam vocali orōne in sua necessitate celestē patrē exorauit. vñ Aldat. 26. df. 'p dō- cidit in faciē suā orās. s. vocaliter fm glo. r dicēs. 'p d; si possibile est transeat a me calix iste. Simile exemplū habem⁹ de aplis. de qui- bus Actuū. pmo. df. Erant hi. apostoli oēs pfecrantes vnanimitē in orōne cum muli- eribus: r Maria matre Iesu r fratrib⁹ eius. hec ibi. Et ex hoc statim spiritū sanctū. ut df Actuū. 2. in lingua igneis visibiliter accipe- meruerūt. Ex pdictis igit auētib⁹: rōne: disti- ctione: atq; exēplis pz: qualr ad pfectū cultūz oris deo exhibendū: regit humilis deprecatio ad deū. Et p psequēs ex pdict⁹ pz scda ado-

ratio v; verbalis: q; singulariter cultu latrīe deus colit. In qua offensum fuit qualiter ad verū cultum oris: tria necessario requirūtur scz diuine bonitatis professio: gratiā actio: r humilis ad deū deprecatio. Que simul tria concedat vniciq; fidei anime: sponfus ani- marū fidelū Iesus xp̄s: qui cum patre r spi- ritu sancto gloriosus vinit r regnat deus p infinita secula seculorū. Amen.

Dominica tertia in quadragesima: iterūz de quinta excellentia: videlz de maxima no- bilitate iphus sacratissime fidei.

Adne regnuz

in seipsum diuisum desolabit.
Scribuntur hec verba Luc. xi. r in euāgelio occurrētis domi-

nice. Post sacri euāgelij literalē r morālē expositionē egregij ciues: ex quo de qnra con- templatione cuius latrīe seu diuine adora- tionis: que dicit contemplatio modificatiōis declarauimus secundā adorationē: que dicta fuit adoratio verbalis: in qua etiā fuit offen- sum qualiter ore tripliciter colitur deus. v; p- fessione: gratiarū actione: et humili deprecato- ne: habeo in presenti declarare de ipsa modi- ficatione diuini cultus terciā adorationem. s. corporalem: que plurimū vtilis est siue erit r gratiosa: cuius terciē adorationis declaratio talis est.

De terciā adorationē qua deus cultu latrīe adoraf que fit corpore r vocat corporalis.

Etiā igit adoratio qua deus singu- lariter cultu latrīe adoraf dicit corpo- ralis. Que vtiq; adoratio actualiter fit corpore. Sciendū igitur est. q; ad dei ado- rationēz perfectā: non tm requiritur ut quis corde per fidem: spem: r charitatem: deū co- lat: r insuper ore vel lingua p diuine bonita- tis vocalem cōfessionem: gratiarū actionē: et humilē deprecationē deū veneret: sed insup re- grit q̄tū fas ē: ut qsq; corpe suo p corpale ser- uitutē cū colat veneret r adoret. q; aut ad pfe- ctū latrīe cultū: r ad pfectā dei adoratiōz reg- rat seruit⁹ r adoratio corpāl tripli pbo. p dō- mo autē. Scdo rōne. Tertiō excitatione. Cū dō pbo autē Damascē. li. 4. dicētis. Rōnale aial nisi deū colat sūt mēte r corpe a deo nō absoluit nec acceptat: Cū dō h idēz pbo vnica rōe. v; ppositionis. Scdm enim

p[ro]p[ri]u[m] 2. de aia. Quilibz hō ex duplici s[er]ua com
pōit. v[er]o formali z mālī: seu itellectuali z corpo
rali. Quo concessio: clarū ē q[ue] p[er] hoc duplicē
deo adoratiōe z seruiturē glibz ipēdē d[icitu]r seu
offerre. v[er]o spūalē q[ue] p[er]sistit iterū i mēte: z cor
poralē q[ue] p[er]sistit in exteriori corporis hūiliatio
ne. Et q[ue] in oib[us] actib[us] latric: illud q[uo]d est exte
rius refert ad illud q[uo]d ē iterū sic ad p[ri]ncipa
lius: iō exterior adoratio fit p[er] interiorē: sine q[ue]
exterior: nihil p[ro]ficere ad salutē. **T**ertio de
niq[ue] p[ro]bo excitatiōe. q[ue] ad p[er]fectū latric cultū
regatur z corporalis seruitus z adoratio. **Q**ui
enī cuilibz est nālē vt p[er] sensibilia ad intelligibi
lia pueniat: p[ro]p[ri]o hoc q[ue]q[ue] d[icitu]r deo humilē z cor
poralē adoratiōem exhibere: vt ex hoc magis
excitet cuiuslibz aius ad subiciēdum se deo: z
insup[er] cuiuslibz affectus magis inflāmet ad
diligēdū deū. his igit[ur] p[ro]missis: q[ue] v[er]o ad p[er]fectū
dei cultum regit[ur] adoratio corporalis: p[ro]ut
ostendit auctoritas: rō: z excitatiō. si queritur
quot p[re]cipue modis d[icitu]r deus adorari z coli.
Rōdo. q[ue] 5. modis deum corporaliter colim[us].

Primo oblatione. **S**ecūdo genustatione.
Tertio curuatiōe. **Q**uarto extēsiōe. **Q**ui
to p[er]cussioe. **P**rimo colit[ur] deus oblatiōe. s[ic]
corporis n[ost]ri. Tūc enī cū nostris corporibus
deū veraciter colim[us]: q[ui] ipsa corpora nostra
restringim[us]: put est cūz p[er] deum a cibis dele
etabilibus z sup[er]fluis ieiunamus: seu cū a vo
luptatib[us] carnis abstinemus: z insup[er] cū sup
flua dormitiōe refecam[us]. Nota t[ame]n q[ue] dupli
citer corpora hūana deo offerūt[ur] seu offeri
mus. Et p[ri]o cū ab oib[us] illicitis p[er] deū ab
stinem[us]: put faciūt vrozati z h[um]idi. **S**ecūdo
cū nō t[ame]n ab illicitis s[ed] insup[er] a licitis nos spō
te custodimus: q[uo]d p[re]cipue faciūt religiosi: qui
spōte p[er] vorū z aias z corpora creatori dedi
carūt. his p[ro]missis: dico q[ue] quisq[ue] debz z tene
tur vno p[re]dictorū duorū modorū corpus suū
deo offerre atq[ue] dedicare. Et q[ue] q[ue]q[ue] ad hoc
tenet faciēdū. q[ue]drupl[ic]i p[ro]bo. **P**rimo auctori
tatib[us]. **S**ecūdo rationibus. **T**ertio distinctione.

Quarto exemplis. **P**rimo p[ro]bo aucto
ritatibus. q[ue] q[ue]q[ue] d[icitu]r deū colere cū puritate z
pudicitia: seu mortificatione sui corporis. Nā
ap[osto]ls ad Rō. 12. ait. **O**bfecro itaq[ue] vos fra
tres p[er] misericordiā dei: vt exhibeat[is] corpora ve
stra hostiam viuētē scāz deo placentem ra
tionabile obsequiū v[est]r[um]. Et nolite cōformari
huic s[eculo]. p[er] cōcupiscētiā carnis: sed refor
mami in nouitate sensus v[est]ri: vt probetis

q[ue] sit volūtas dei bona: bene placēs: z p[er]fecta. h[ic]
ibi. Idē quoq[ue] ad Rō. 6. Non regnet pecca
tus in v[est]ro mortali corpore: vt obediat[is] cō
cupiscētijs eius: sed neq[ue] exhibeat[is] membra
v[est]ra arma iniquitatis peccato: sed semp[er] exhibi
te vos deo. Et infra subiungit. sicut enī exhibi
uistis membra v[est]ra seruire immunditie: z
iniquitati ad iniquitatē: ita nunc exhibite mem
bra v[est]ra seruire iustitie in sanctificatione. h[ic]
ibi. Et. j. cor. 6. ait. Nescitis q[ue]m corpora v[est]ra
membra sunt xpi. Tollens ergo membra xpi nū
quid faciam membra meretricis? Absit. An
nescitis q[ue]m q[ue] adheret meretrici vnū corpus
efficit cūz ea? Erunt enim ingt duo in carne
vna. Qui autē adheret deo vnus spūs est cūz
eo. Fugite ergo fornicationes. **O**mnē enī pec
catūz quodcuq[ue] fecerit homo: extra corpus ē.
Qui autē fornicatur in corpus suū peccat. An
nescitis q[ue]m membra v[est]ra tēplū sunt spūs san
cti q[ue] in vobis est: quē habet[is] a deo: z nō estis
v[est]ri. Empti enī estis p[re]cio mago: gloriifica
te z portate deū in corpore v[est]ro. h[ic] ibi. Item
2. cor. 7. ait. Charissimi mūdē nos ab om
ni iniquitate carnis z spūs: p[er]ficiētes sem
per sanctificationē in timore dei. Idē quoq[ue]
ap[osto]ls. j. thessa. 4. ait. Hec ē volūtas dei sancti
catio v[est]ra: vt abstineatis vos a fornicatiōe: vt
sciat vnusq[ue]q[ue] v[est]rū vas suū possidere i san
ctificatione z honore: nō in passione desiderij: s[ed]
cut z gentes que ignorant deū. h[ic] ibi. Deniq[ue]
erodi. 22. p[re]cipitur. Qui imolat dijs p[re]terq[ue]
deo soli occidet. vbi glo. ait. Qui imolat cor
pus suūz demōi: carni: z mūdo: a deo occidet
p[er] eternam mortē. h[ic] glosa. Et p[re]dictis au
ctoritatibus patet: qualiter q[ue]q[ue] tenet z debz
ecluz z creatorē suū p[er] castissimā sui corp[or]is
oblatione colere z adorare. **S**ecūdo h[ic] idē p[ro]bo
q[ue]drupl[ic]i rōne. **P**rimo ratione p[re]cessionis
Secūdo ratione dedicationis. **T**ertio ratio
ne satisfactionis. **Q**uarto ratione beatifica
tiōis. **P**rimo ratiōe p[re]cessionis. q[ue] quisq[ue]
debet z tenetur suū corpus deo p[er] sacrifici
um offerre. **F**undamentū rationis ponit au
ctor in libro de causis. c. i. **O**mnis causa na
turaliter p[re]cedit suū effectūz. patet hec regu
la. Nam arbor naturaliter p[re]cedit suū fructu
m. **Q**uo p[re]supposito: certū est fm **T**ho.
3. parte sume. q. 22. ar. 2. in corpore questionis
q[ue] omne sacrificiū triplici rōe offert. **P**ri
ma ē p[er] remissionē culpe: p[er] quam homo a
deo auertit[ur]. Et ideo dicit ap[osto]ls ad heb. 5. q[ue] ad

sacerdotem pertinet q̄ offerat dona & sacrificia deo pro peccato. ¶ Secunda ratio est propter collationem: & conseruationem gratie qua semper deo inheret: & in qua pars hominis & salus consistit. vnde in lege veteri offerebatur hostia pacifica pro salute offerentium: ut habetur leuitici. 3. ¶ Tertia ratio quare sacrificium offertur est propter ademptionem glorie: per quam mens perfecte deo coniungitur. propter quod in veteri lege offerebatur holocaustum quasi totum incensum: ut dicitur leuitici primo. Quia igitur hec tria videlicet remissio culpe: infusio gratie: & adeptio glorie: sunt principaliter a deo tanquam a causa effectiua: ex consequenti vero acquirantur non nisi per anime sed etiam per corporis sanctificationem tanquam per causas dispositiuas. Concludo propter hoc quod quicumque vult hos tres effectus in se possidere: necesse est quod prius habeat in se corporis scimonia ex qua dispositiue predicuntur tres effectus acquiruntur. ¶ Secundo h̄ idem proboratione dedicationis. Fundamentum rationis ponitur extra. de re. iur. libro. 6. c. 2. Semel deo dicatum: non est ulterius in usus humanos transferendum. Similiter extra de rerum permutatione. c. 2. Adicienda dicitur. Quod semel consecratum est ad usus humanos: amplius transferri non debet. patet h̄ regula. Nam ligna semel ecclesie conuicta non debent amplius ad opera secularia transducere. Sic enim precipit Iginus papa de consue. di. prima. c. ligna ubi ait. Ligna ecclesie dedicata non debent amplius ad aliud opus iungi nisi ad alias ecclesiam. vel sunt igne cumburenda. vel sunt ad perfectum in monasterio fratribus tradenda. In laycorum autem opera nequaquam debeant admitti. h̄ ibi. Ad hoc ideo intelligit de vestimentis ecclesie. de quibus de consue. di. j. c. vestimenta. dicitur. Vestimenta ecclesie quibus domino ministratur & sacra debent esse & honesta: quibus in alijs vsibus non licet frui quam ecclesiasticis: nec ab alijs debent contingi aut offerri nisi a sacerdotibus. h̄ ibi. Propterea videmus quod personis semel in matrimonio conuictas nunquam licet ipsis viucentibus se ab invicem separare: nisi forte per vtriusque partis consensum. Quo presupposito: quod videlicet res semel ad unum finem dedicate: non debent amplius ad alium finem transferri: certum est quod quisque christianus aut per votum religionis

aut per sacramentum baptismi corpus suum ad diuinam seruitutem dedicauit. vnde & in baptismo promittitur. Abrenuntio sathane & omnibus pompis eius. id est carnalibus voluptatibus. Quod si sic est: ergo quisque tenetur iugiter suum corpus usque ad mortem deo per seruitutem offerre. ¶ Tertio h̄ idem proboratione satisfactionis. Fundamentum rationis ponit philosophus. 2. de anima. di. Agere est principaliter a forma: deinde a materia: & ex consequenti a toto composito. patet hec regula. Nam actus incisionis qui fit in pane seu ligno: per prius procedit a forma cultelli: & non solum a forma: sed a materia ferri. & sic per consequens dicitur fieri a toto composito. Quo presupposito: certum est a simili quod peccata que fiunt prius procedunt a voluntate anime tanquam a forma. deinde a corpore tanquam a materia: & sic ex consequenti a toto composito. patet hoc in peccato adulterij. Nam adulterium autem est consummationem: & sic prius procedit a voluntate precipiente: deinde a corpore obtemperante. Aut non est consummatur: & sic est in voluntate solus: que tamen voluntas ex dependentia corporalis materie procedit: quod si ut patet corpus simul cum anima deus offendit: clarum est quod vtrumque debet deo satisfacere de offensa ut placetur: propter quod. 2. q. j. c. notum. 2. i. 7. quodone. 4. c. 2. Minus dicitur. Agentes & consentientes pari pena puniuntur. Et sapiens. xj. dicitur. Propter quod peccauerit homo per h̄ & punietur. Cum igitur talis satisfactio non possit fieri deo nisi corpus in dei seruitium per sanctimoniam offeratur: necessario concluditur quod quisque corpus suum tenetur deo per pudicitiam & abstinentiam offerre. Proinde Gregorius. 27. questione. 2. c. Sunt qui dicit. Duobus modis sancti viri etiam a licitis abstinere solent. Aliquando ut merita sibi apud omnipotentem deum augeant. Aliquando vero ut anteacte vite culpas detergant. Item. xj. quodone. j. c. Aliud. leo papa ait. Mulicorum veniam postulante oportet a multis etiam licitis abstinere dicente apostolo. omnia mihi licent: sed non omnia expediunt. ¶ Quarto insuper hoc ideo proboratio beatificationis. Sententia est theologorum in. 4. di. 49. quod deus non tantum animam beatificabit per fruitiones sue visionis: sed insuper glorificabit & corpus tam ex redundantia glorie anime in ipsius corpus ex qua

fufcipiet claritatē maximā fubtilitatē: paffibi-
litate: et agilitatē: q̄q̄ et ex vifione feu apprehen-
fione fui obī: qd̄ erit corp⁹ xp̄i glorificat⁹. Et
quo clar⁹ q̄ aīa glorificabit i vifione diuini-
tatis: corpus vero fūme delectabatur et glo-
riofa vifione corporis chr̄i. dicente Ber. in
futo fentētis. Idlenūz ingt p̄orūz erit om-
ni fuauitatis dulcedine videre hominē homi-
nis conditorē. Quas fimul duas beatifica-
tiones faluator infinuans Joā. 10. ait. Ego fū
hōfīū. f. eterne vite: per me fi quis introierit:
faluaabitur et ingredietur. f. per vifionē diuini-
tatis et humanitatis et pafcuā inueniet. f. vtri-
uſq̄ beatitudinis. Qd̄ etiā confirmās Aug.
in libro de fpiritu et aīa ait. Dupliciter ingt
eft vita anime: vna qua viuūt in deo: et duo q̄
dē fensus fūt in homine: vnus interior: et ali⁹
exterior: et vterq̄ bonū fūū habet in quo refi-
citur. Sensus interior in cōtēplatione diuini-
tatis. Sensus exterior in cōtēplatione hū-
mitatis: propterea enīz deus eft homo factus
vt totū hominē in fe beatificaret: vt tota con-
uerfio hōis fit ad ipfū: et tota delectatio eēt in
illo: vt a fensu carnis videretur p carne: et a
fensu mentis p diuinitatis cōtēplationem.
hoc erat totū bonū hominis vt fīue ingre-
deretur fīue egredieretur pafcuā inueniret. h
ille. Et p̄miffis cludo: q̄ fi deus aīaz fimul
et corpus glorificabit: clarū est q̄ nō tñ aīam
fz ifup corpus qf̄q̄ d̄z p feruitutē i sacrificiū
deo offerre. Et predictis igit q̄tuor rationib⁹
clariffime patet qualiter quifq̄ tenet aīaz fi-
mul et corpus in dei feruitiū exhibere. T̄er-
tio hoc idē p̄bo vnica diffictiōe beati Tho. i
tertio. di. 9. ar. 3. q. 3. Et 2. 2. q. 85. ar. 3. dicentis.
Cū q̄rit de q̄bus debemus deo sacrificiū of-
ferre. R̄fpondeo q̄ de tribus bōis. v3 de bo-
no mentis: de bono exterioris rei: et de bono
corporis. Cuius rō h̄ ē: q̄ de illis bōis debe-
mus offerre sacrificiū deo q̄ hēmus a deo. vñ
cū triplex bonū habeamus a deo. f. bonū aīe
bonū rei exterioris: et bonū corporis: ergo de
his trib⁹ bōis debem⁹ offerre sacrificiū deo.
C̄p̄mū igit bonū iteri⁹. f. aīe eē offerimus
deo: qñ iteriori quodā sacrificio: v3 deuotiōe
ofone et dilectiōe deū veneramur: et hoc ē fa-
crificiū pncipale. C̄ Scd⁹ bonū qd̄ habem⁹
a deo eft bonū exteriorū rerū: de quo sacrifi-
cium duobus modis deo offerre debemus. f.
mediate et immediate: feu directe et indirecte.
Directe quidem offerimus quando imedia-

te res nostras exteriores ei exhibemus. In-
directe vero offerimus quādo eas. p̄pter deū
proximis cōicamus. Et per hūc modū mife-
ricordia quā hō impendit homini prout eft
opus vtile hōi: fi non fiat. p̄pter deum: nō eft
sacrificiū et res diuina. C̄ Tertiū dñiqz bonū
qd̄ habemus a deo eft bonum corporis: qd̄
tūc deo quodāmo i sacrificiū offerimus: cūz
per martiriū feu abftinētiā illud cruciamus
h̄ Thomas formaliter. C̄ Quarto deniqz p̄-
bo exēplis: q̄. f. quifq̄ d̄z deo fūū corpus i fa-
crificiū et feruitutē offerre. C̄ P̄mū exēplū
habemus de faluatore n̄ro: qui. 33. annis cor-
pus fūū immaculatū deo patri sacrificauit: nec
illud vnq̄ alicui libidini et cōcupifcentie fubie-
cit. Id̄o: vnde ad eph. 5. apofolus ait. Tradidit
xp̄s femetipfūz oblationem et hōfīā deo
in odorem fuauitatis. Quod p̄firmās Aug.
10. de ci. dei fic ait. Verus ille mediator dei et
hōiū: homo xp̄s Iefus: cū i forma dei sacrifi-
ciū cū patre fumat: cū quo vnus ē deus: tñ
in forma fui maluit eē sacrificiūz q̄z fūmere
sacrificiū: dñi fēipz p̄i obtulit in ara crucifixe
hac occafione qf̄q̄ extimaret sacrificiū crea-
tur eē: feu qf̄q̄ renūceret fe dō i sacrificiū exhi-
bē. h̄ ille. Quo xp̄i exēplo: qf̄q̄ a fili se d̄z p̄i
celefti i sacrificiū offerre. Ad qd̄ faciendū hōita-
mur. i. pe. 4. vbi fic d̄r. xp̄o igit i carne paffo: et
vos eadē cogitatiōe armamini: q̄ q̄ paffus ē i
carne d̄fijt a pctis: vt iā nō hōiūz d̄fiderijs: fz
volūtati dei: qd̄ reliquū eft in carne viuat tē-
poris. C̄ Aliud exemplū habemus de facris
martyrib⁹: q̄ diuerfimode p̄p̄riū corpus per
martyriū deo in sacrificiū liberaliter obtu-
lerunt. Et predictis auctoritatib⁹: rōib⁹: diffi-
ctiōe: et exēplis p̄z: qualiter deus colitur ex
oblatione p̄p̄rii corporis. C̄ Secundo infu-
per colitur feu coli debet deus genuflexione
feu corporis p̄ftratiōe. Nam quando quifq̄
fe corā deo genuflectit pro gr̄a aliqua feu
gloria impetranda: tunc deus singulariter vi-
citur venerari. Ad quod faciendum tria nos
inducunt. P̄mo auctoritas. Scdō rō.
Tertio exēpla. C̄ P̄mo iducit qf̄q̄ ad colē-
lēdū deū et venerandū auctoritate Ad̄ichee
prophe. 6. c. dicentis. Quid dignūz inquit of-
ferā domino. Lurnabo genu deo excelso. Si-
militer Iſa. 45. c. dicitur. Vno ego dicit do-
minus et mihi curuabatur omne genu. C̄ Se-
cundo ad hoc faciendūz quēlibet inducit ra-
tio: v3 argumentatiōis. At nō videmus p̄ ex-

Sermo

perientia: q; q vult petere grāz a tēporali dño seu rege et papa: nō tm peti: s; isup se pstermit et genuflectit. Et claruz est q; sic. vii. tertij s. pmo dicit. Quod cū introisset Mathā in cōspectu regis David: adorauit eū pron⁹ in terrā. qd et silt fecit Bersabee vxor ipsius regis. Qui ambo postulauerūt hāc gratiam a rege vt post mortē suā pstitueret Salomonē regē et nō aliū. Ad si sic est: q; talis veneratio genuflectionis et pstrationis: sit dñis et regibus tēporalibus pro impetrādo bñficio tēporali: a fortiori d; quisq; se corporaliter genuflectē corā rege regū: qui excellit in dignitate in infinitum oēs simul reges: duces: et impatores nec nō et papā: pro consequendo vitam eternam. Sed. Q superbia humana et mūdāna. Q vituperiūz incōparabile. Q confusio detestanda. Ecce si vni magno domino loqueris. tu genua i terra pōis. si impatori: tu te genuflectis. Si superiori prelato loqueris: tu te inclinas cum psona et genu: et quasi in omni verbo similem reuerētiā facis. Si vero cū deo et creatore tuo vis loqui: genua prostrus et personaz flectere dedigneris: quasi si deus ipse minor sit in dignitate quolibet tēporali dño et plato. Sine igitur oēs in publico: siue in abscondito: dico q; debes te cū maria reuerētia et deuotiōe genuflectē. Silt hoc agere debes erga sacratissimū sacramētum: vbi in ecclesia iacet: prout hēs extra de reli. et vene. sanc. c. j. Et qñ inde trāsīs te curua et genuflecte: quēadmodū fecit asina cuiusdā heretici corā sancto Antonio d padua. Similiter qñ i missa corpus xpi eleuatur: genuflecte te humiliter: ac patiēter sic mancas donec ecō fi at. Q cōradini vbi estis: q; qñ missa celebrat nūq; ecclesiam intrant nisi qñ dicitur sanctus. Et cū audiunt psbyterū dicentē Sanctus. currūt in ecclesia. ac spingunt se sicut bestie: et aliqui vnus pedem tenent leuatū et aliū curuū tanq; ciconie. Et cū corpus xpi est eleuatū: ab ecclesia fugiunt tanq; si denomiē vi dissent. Taceo de qbusdā nobilibus et dñis qui in eleuatione corporis xpi dedignantur etiam genuflectere et bierum extrahere. Q perfidi xpiani. Q canes pessimi. Q gñatio arrogans: et superba: vbi est amor et honor: quē tenemini habere erga deum et creatorem vestrum. Tercio ad colendum deum per humilem genuflectionē et prostrationem nos exempla inducunt. Et primo exemplū apli ad

eph. tertio. de scīpo dicētis. Flecto genua ad patrē domini mei iesu christi. Hoc idēz precipit sancta ecclesia faciendum precipue dñs orat in parascue di. Vremus. Flectam⁹ genua. Hoc idē fecit saluator. d quo Luc. 22. dicit. Prostratis in terra genibus adorauit di. patet et. Item apocali. 4. et 15. legit. q. 24. seniores pcedebāt aū sedentem in throno: et adorabant viuētem in secula seculorum. Similiter apocali. 7. dicit. Et omnes angeli stabāt in circuitu throni et adorauerunt prōm deū in terram dicentes. Benedictio et claritas et. De beato etiam Bartholomeo legit. q; centies flectis genibus orabat deum per diem: et centies per noctem. Et de beato Iacobo minore etiam legitur. q; tantūz flectebat genua q; videbatur habere duritiā camelorum. Et predictis auctoritatibus: ratione: et exemplis patet: qualiter deus etiam colitur seu coli debet genuflectione corporis: atq; humili prostratione. Tercio insup colitur seu debet coli deus curuatione: seu capitis inclinatione. Quādoq; enim quis inclinat: seu caput suum incuruat: aut ad deum: aut ad sanctos: tūc profecto et deum colit: et veneratur: eo q; talis incuruatio: est quoddam signū humilitatis et reuerentie ad ipsum deū. Ad talem dei venerationem per capitis inclinationem ordinatio sancte ecclesie vnūquēq; christiani inducit: eūz ex consuetudine vult: q; quando missa vel diuina officia celebrantur vnusquisq; humiliter et reuerenter inclinet caput suū: precipue cum dicitur: gloria patri et filio et spiritui sancto: qñ he tres psonae in vna essentia sunt vnus deus. Quid ibi agis o bestia: et superba persona? Moli qso tāq; statua manere in ecclesia ad officia: sed humiliter inclina caput tuum quotiens audis gloria patri et. Item quādo trāsīs coram aliq; imagine alicuius sancti: vel sancte: hoc idē facias: precipue tamē cum trāsīs coram aliqua cruce: seu aliqua imagine crucifixi: et virginis gloriose: humiliter curua caput tuum: qñ vt dicit sapiens: pro tali reuerentia accedet tibi bona gratia. Super omnia tamē caput tuum humiliter curuare debes: quando audis nominare aut i missa: aut in officio nōmē Iesu: quonīaz in virtute huius nominis benedicti: nobis peccata remittūtur. Sic enī dicit. i. Jo. 2. Scribo vobis filioli: quia remittuntur vobis peccata vestra propter nomen

eius. Et Adat. 2. Angelus dixit ad Joseph. vocabis nomen eius Iesus. Ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Ad hoc etiam faciendum ecclesia inducit vnuquemque fidelem extra de unitate ecclesiarum. libro. vi. c. de cet. ubi dicit. Conuenientes in ecclesia nomen illud quod est super omne nomen: a quo aliud sub celo non est datum hominibus: in quo saluos fieri credentes oporteat: nomen videlicet iesu xpi: qui saluum facit populum suum a peccatis eorum: exhibitione specialis reuerentie attollat. Et quod generaliter scribitur: quod in nomine Iesu omne genu flectatur: singulariter in seipso implentes: precipue dum agunt missarum sacra mysteria: gloriosum illud nomen quandoque recolitur flectant genua cordis sui: quod vel capitis inclinatione testentur. h. ibi. Apostolus autem hortatur vnuquemque non tantum curare caput: sed insuper genuflectere cum audit nomen iesu. dicens ad Phil. 2. In nomine iesu omne genu flectatur: ce. ter. et inter. Et predictis omnibus etiam patet: qualiter deus colitur: et veneratur: cum capitis humili inclinatione atque incuruatione. Quarto insuper colitur et veneratur deus extensione manuum seu elevatione: put est quando quis eleuat manus ad celum: aut quando brachia in modum crucis propter deum tenet extensa. Nam talis manuum extensio seu elevatio: est quedam professio humilitatis ex qua veneratur deus: ut etiam necessitatis. Hac adoratione Salomon deum veneratus est: de quo ecclesiasticus ultimum dicitur. Inclinauit se Salomon in conspectu totius ecclesie et aperuit manus suas ad celum et dixit. Exaudi deus preces populi tui. Quicumque enim orauerit in loco isto exaudias illum de celo sancto tuo. Hoc idem faciebat David qui in ps. ait. Tota die expandi ad te manus meas. Hoc idem fecit Adoyfes. qui ut habetur exo. 17. Quocienscumque extendeat manus suas ad celum contra Amalec. toties eum superabat. Et exo. 9. dicitur. Cum egressus fuero. lego Adoyfes de virbe: extendas palmas meas ad deum: et cessabit pluuie et tonitrua. h. ibi. Propter hec omnia ap. i. tit. 2. hortatur dicens. Volo viros in omni loco puras manus leuare ad deum. Nec minus si quisque hoc modo deum deus venerari: quam si pauper manus extendit ut a temporali domino elemosinam accipiat: multo magis quisque fidelis debet manus ad deum leuare et extendere: ut ex hoc eterna

vitam accipere mereatur. Ex predictis etiam patet: qualiter deus colitur et honoratur manuum elevatione et extensione. Quinto denique colitur seu debet coli deus percussione: videlicet pectoris: aut consensione. Tunc enim singulariter aliquis deum colit et veneratur: quando ex contritione pectus suum humiliter sondit aut percutit. Proinde ecclesia hoc insinuare volens facie dum: ordinavit ut sacerdos dum celebrat et consensione facit percutiat ter pectus suum: dicens mea culpa: mea culpa: quod et respondores et auditores similiter facere debent et cōiter faciunt. Eadem triplex percussio pectoris similiter fit quando ter dicitur in missa Agnus dei. Si autem quereretur quare magis pro colendo deo non percutit os seu oculi: vel cetera membra sicut pectus. Respondeo. quod non est alius modus magis congruus ad colendum deum. Et ratio est. Nam qui vult ut pater per experientiam totam arborescens eradicare: non incipit a frondibus: ramis: folijs: et fructibus: sed simpliciter a radicibus. Radix omnium autem peccatorum est cor: hinc sententia saluatoris. Adat. 15. dicens. De corde creant cogitationes male: homicidia: furta et cetera huiusmodi. Quia igitur homo pectus percutit: tunc verificatur sententia saluatoris Adat. 3. dicens. Ad radicem arboris securis posita est. Accipe ergo quod pulchrum et notabile documentum. Quociens cumque enim quis percutit manibus pectus suum propter deum: totiens clementissimus deus omnia peccata cordis oris et operis ei libenter dimittit. Et quod ex humili pectoris consensione deus omnia simul peccata remittit: cum proposito tamen ad debitum tempus ea confitendi: tripliciter probatur. Primo auctoritatibus. Secundo ratione. Tertio exemplo. Primo probatur auctoritatibus. Nam Augustinus super verba luc. 18. Percutiebat pectus suum et ait. Percutite inquit humiliter pectus cordis tui: confestim omnia peccata erunt deleta. Item ecclesiastici 20. dicit. Est qui multa redimit: sed peccata: modico precio. scilicet peccatoris consensione et restituens ea in septuplum. Item glossa super verba ps. Cor contritum et humiliatum deus non despicies. ubi est vera cordis contritio: ibi est vera omnium peccatorum remissio. Denique Ezechiel. 18. dicit. Quocienscumque peccator igemuerit: vix corde seu pectoris consensione: omnium iniquitatum eius obliuiscatur. Secundo etiam per boynica ratione. videlicet calitatis. quod si huius

lis percussio pectoris meretur remissionem omnium peccatorum. Fundamentum rationis ponit philo. 6. topicorum. dicens. Tale additū tali simpliciter facit magis tale: patet h regula. Nam si parvus ignis generat calorem a fortiori si additur cum illo alius maior ignis maiorem generabit calorem. Quo supposito certum est fin omnes theologos in. 4. di. 17. q. sola cordis contritio delet omnia peccata. Quod si sic est: ergo a fortiori deletur omnia peccata ex humili pectoris consione si mul cum vera cordis contritione. Et confirmat hanc rationem Franciscus de maronis in quodam sermone de contritione dicens. Quicumque inquit meretur de condigno maius meretur de condigno minus: cum ibi maior dignitas existat. Sed clarum est q actus solius contritionis et consionis pectoris meretur de condigno vitam eternam: ergo multo fortius cordis contritio et pectoris consio meretur de condigno omnis mortalis culpe remissionem. Quod confirmat Thomas i. 4. di. 17. ar. 5. q. 2. Et etiam petrus de tarantasio eadem di. ar. 6. q. 2. dicit. Cum queritur an contritio tollat reatum pene simul et peccati: et per consequens mereat vitam eternam. Respondet deo q in contritione est duplex dolor. scilicet mentalis et sensibilis. Primus dolor qui est in contritione est mentalis. scilicet displicentia peccati commissum charitate procedens. Et talis dolor contingit tunc intendi: q non solum ab omni culpa: sed etiam ab omni pena absolutionem merebitur: et insuper cum vita eterna. Secundus dolor qui est in contritione est dolor sensibilis quem voluntas in contritione pro peccatis assumit quod etiam fit cum pectoris consione. Et quia talis dolor est pena quedam: potest etiam tunc intendi q sufficiat ad deletionem omnis culpe et pene: et ultra hoc merebitur vitam eternam. Tertio hoc idem proba unico exemplo. videlicet publicani peccatoris: de quo luc. 18. sic dicitur. Publicanus autem a longe stans non lebat nec oculos ad celum levare: sed percutiebat pectus suum di. Deus esto propicius mihi peccatori. Et subiungit saluator. Amen dico vobis descendit hic iustificatus in domum suam ab illo. Ecce q hic publicanus ex humili pectoris percussione ab omnibus peccatis meruit iustificari. Nec est mirum: quoniam eius oratio: vel adoratio: ex quatuor fuit commendabilis. videlicet ex timore: pudore: dolore: et ardo

re. Primo ex timore. unde dicitur. A longe stans. Nam pro timore et reuerentia dei non audebat appropinquare: sed a longe stabat sicut fecerunt leprosi. luc. 17. vbi Augu. ait. De longinquo publicanus stabat: et tunc deo appropinquabat: et eum dominus prope attendeat quia excelsus deus humilia respicit in celo et in terra. Secundo fuit commendabilis a pudore: quia nec oculos volebat ad celum levare ut respiceret. vbi Augu. ait. Tremebat conscientia: et ideo ex verecundia celum non respiciebat. Et Bernar. in eius persona ait. Quia non fronte attollam oculos ad tam bonum patrem tam malus filius. Contra dicitur de anima in recunda Jer. 3. Fronis mulieris meretricis sancta est tibi et noluisse erubescere. Tertio fuit commendabilis a dolore: quia percutiebat pectus suum. Nam exterior percussio pectoris siue corporis: signum est interioris doloris cordis. Quarto fuit commendabilis ab ardore charitatis. quod scilicet peccatum suum humiliter confitebatur dicens. Deus propicius esto mihi peccatori. Ex predictis auctoritatibus: ratio: et exemplo patet: qualiter ex humili percussione pectoris: de omnia peccata remittit. Et per consequens ex predictis patet tertia adoratio. videlicet corporalis: qua singulariter deus cultu laetetur: oblatione: genuflectione: curvatione: extensione: et pectoris percussione colitur et veneratur: que simul. 5. nobis omnibus concedere dignetur omnipotens deus: q gloriosus vivit et regnat per infinita secula seculorum Amen.

¶ Feria secunda post tertia dominica quadragesime: iterum de 5. excellentia. videlicet de nobilitate ipsius sacratissime fidei.

Vanta audi

q

uimus facta in capharnaum: fac et hic in patria tua. Scribitur hec verba luc. 4. c. Et in evangelio occurrentis ferie.

¶ Post sacri evangelii litteralem et moralem expositionem dilectissimi cives ex quo de 5. contemplatione cultus patrie seu divine adorationis que dicitur contemplatio modificationis declaravimus. tertiam adorationem que dicta fuit adoratio corporalis: in qua et fuit ostensus qualiter corpore multipliciter colitur deus. videlicet oblatione: genuflectione: curvatione: extensione: et corporis p

cussione habeo in presenti sermone declarare de ipsa modificatione cultus dei quare tam adorationem videlicet virtualem: actualem: et integralem: que plurimum utilis erit ne cessaria: et gratiosa. Cuius quarte adoratiois declaratio talis erit.

De quarta adoratione qua deus cultu la-trie adoratur: que fit opere: et dicitur virtual.

¶ **Q**uarta igitur adoratio qua deus singulariter cultu latrie adoratur dicitur virtualis: seu actualis: vel integralis. Que utique adoratio actualiter fit cum operibus virtuosus. Pro quo sciendum est. q. ad perfectam dei adorationem: non tamen requiritur ut quis corde per fidem spiritus et charitatem deum colat: et insuper ore vel lingua per diuine bonitatis: vocalem confessionem gratiarum actionem: et humilem deprecationem domini veneret seu et corpore suo per corporalem seruitutem deum honoret: sed insuper requiritur quantum fas est: ut quisque virtuosus operibus ipsum deum adoret. Dupliciter autem in bonis exterioribus deo sacrificamus. Primo directe et principaliter secundum Theodorem in 3. di. 9. ar. 3. q. 3. Et 2. 2. q. 85. ar. 3. quando scilicet nostras immediate deo offerimus. Secundo indirecte: quando eas nostris proximis communicamus propter deum: sicut precipitur fieri prover. 3. ubi dicitur Honorare deum de tua substantia. Et de primitiis omnium frugum tuarum da pauperibus. h. ibi. Honorari insuper dicitur celestis pater cum sacrificio gloriosi corporis et preciosi sanguinis iesu christi filij sui. Quo sacrificio: dei cultus valde ampliatur. Quod utique sacrificium omnibus alijs excelentius est dicens Aleria. papa de cose. di. 2. e. Mihil. Mihil inquit in sacrificiis maius esse potest quam corpus et sanguis christi. nec ulla oblatio potior est: sed hec omnes precellit: que pura conscientia domino offerenda est: et pura mente sumenda: atque ab omnibus veneranda. Et sicut potior est ceteris: ita potius excoli et venerari debet. h. ille. Hoc sacrificium cunctis fidelibus adultis ab Innocentio papa tertio semel in anno sumendum precipitur: prout habetur extra de pe. et re. in. c. 2. minis virisque fer. Venerari insuper debet deus a cunctis fidelibus: per deuotam oblationem sacrarum missarum. Que veneratio precipitur de conse. di. j. c. 2. Missas. ubi dicitur. 2. Missas duico die secularibus totas au-

dire speciali ordine precipimus: ita ut ante benedictionem sacerdotis egredi populus non presumat. Quod si fecerit: ab episcopo publice confundatur. h. ibi. Simile preceptum ponitur de conse. di. j. c. Cum ad celebrandas. Et extra. de parrochianis. c. ut dominicis diebus. Nos igitur parrochianos admoneo ut populo vestro dicatis quod in festis preceptis missam integram deuote audiat: ut ex hoc veneretur deus. Sed heu sunt nonnulli bestiales genitrices que filias diebus festiuis in domo relinquunt: nec recordantur precepti saluatoris. di. 2. ad. 4. Domini deum tuum adorabis etc. Et similiter Exo. 20. precipitur. Admemento ut die sabbati sanctifices. Sed tales dicunt. Sic est consuetudo. Quibus respondeo. quod nequaquam est bona consuetudo quod dimittas filiam tuam in domo ad triducandum: et quod tempus circa speculum amittat: propterea 8. di. c. 2. Adala. dicitur. Adala consuetudo: non minus quam perniciose corrupte: la vitanda est. Ducite ergo filias ad missas: ac diuinum cultum magnificate: quod omnes de iure diuino obligamur festum sanctificare: ac in eo diuinum cultum magnificare: necnon et missas de iure positum audire. Sed ut paucis cuncta complectar: absolute dico quod deus a cunctis si delibet adultis pro loco et tempore venerari debet cum actibus omnium virtutum: prout est cum actu iustitie: castitatis: temperantie: fortitudinis: pietatis: misericordie tam spiritualis quam corporalis: necnon et cum integra obseruatione omnium diuinorum atque ecclesiasticorum preceptorum. Et quod si omnia talia necessario regantur ad nostram salutem: et dei cultum: tripliciter proba. Primo auctoritatibus. Secundo rationibus. Tercio similitudinibus. Primo pro auctoritatibus. Nam glo. super illa verba prophete. Sacrificate sacrificium iustitie et separe in domino. ait. Tunc deo vix cultus et sacrificium offerimus: cum circa opera iustitie: pietatis: misericordie fortitudinis: et temperantie: animas et corpora occupamus. Item Iero. 86. d. c. Quid clementia. igit. Non habet nec indutem viscera misericordie et lachrymarum quous spiritualis sit quod non adimplet legem christi. h. ille. Item Delagius papa. 7. q. j. c. ois. ait. Qui negat misericordiam faciendam fugientibus et necitatem patientibus ipsi negant christum: quod est misericordia et veritas. Item calix. pp. 50. d. c. p. o. d. c. ait. Sine qua veritas misericordia et pietas: non solum tenet sed etiam audire fugite: quod potior est misericordia et pietas omnibus holocaustis et sacrificijs.

h ille. Saluator insup per exteriora opera pa-
tres celestē precipit venerari. *Mat. 5. di.* Sic
luceat lux vestra. c. ho. vt vi. o. u. b. r. g. p. u. g. in
c. e. Deniqz Amb. i qdā sermōe sic ait. Qui
dic se xpianū eē z christuz colere: z xpi iustici-
am non operatur: mendax est: et dyaboli fili.
Et quibus auctoritatibz patet: qualiter actus
z opera virtutum necessario requiruntur ad
verum dei cultum. *C* Secundo hoc idem
probo duplici ratione. videlicet. 1. ratione con-
iunctionis. z ratione Argumētatiōis. *P*rima
ratio dicitur coniunctionis. Fundamentum
rationis huius ponit philosophus primo de ce-
lo z mundo. di. Virtus est vltimuz alicuius
quod potest. vel vltimum de potētia. patet h
regula. *M*az potētia visiva non dicitur sim-
pliciter virtuosa esse inquantū habet poten-
tiam videndi: sed inq̄tum ad actum se exten-
dit. Hoc idem dico de ceteris potētijs sen-
sitivis. Similiter potētia intellectiva nō di-
citur simpliciter perfecta z virtuosa: ex eo q
habet potētiā intelligendi: sed solum inq̄-
tum ad actum intelligendi virtutes se exten-
dit: cum talis actus vt dicitur. 9. metaphi. sit
perfectio ipsius intellectus. Quo presupposi-
to: certū est qz simili: qz habitus fidei spēi amo-
ris z charitatis quibus colitur deus: non sūt
simpliciter virtuosī z perfecti inq̄tum sunt
huiusmodi: sed simpliciter inq̄tum se exten-
dunt ad omnes actus virtutum: propter deū
ppter quod *B*rego. i omelia pe. dicit. *P*ro-
batio dilectionis exhibitio est operis: z amor
dei nunquā est ociosus: quia operatur ma-
gna si est: si autem operari renuit: amor non
est. Et q̄ claret qz si auferatur actus ab habi-
tu precipue pro loco z tēpore: nequaquā habi-
tus virtutuz poterunt dici esse vere virtutes:
z p cōsequēs verus dei cultus: cū spēs virtu-
tū. vt dicit. 8. meta. sint sicut numeri. *C* Scdo
probo rōne argumētatiōis. *R*egula gnālis ē
oīuz phoz z canonistaz: qz si cedit minus:
cōcedit maius. *A* s sic patet. *M*ā si p. x. du-
catīs dāna quis ad mortem: a fortiori dāna-
ri debet: qui contra iusticiā mille ducatos
furat. *Q*uo concessio: certū est fm *A*lexā.
de ales. 2. pte sūme. in tractatu de olecto pue-
rozū. qz parvuli sine baptismo morientes: da-
to qz non habeant vsum libri arbi. in eternuz
diuina v: sione priuantur. *Q*uod confirmās
*A*ugu. in libro de fide ad. *P*etrū. z ponitur
de cōse. di. 4. c. *F*irmissime. ait. *F*irmissime te-

ne: z nullatenus dubites: omnem hominem
qui per concubitum viri z mulieris concipit
cuz originali peccato nasci impietati subditū
mortiqz subiectuz: z ob hoc naturaliter nasci
ire filium. *D*e quo apls dicit. *E*ramus natu-
ra filij ire sicut z ceteri: a qua ira nullus libe-
ratur nisi per baptismum: z per fidem media-
toris dei z hominum iesu christi dñi nostri
h ille. *Q*uibus consentiens saluator *Jo. 3.* di-
cit. *A*men amē dico vobis: nisi quis renatus
fuerit ex aqua z spiritu sancto nō potest itra-
re in regnum dei. *Q*uod si sic est: qz pueri ex
defectu baptismi qui requiruntur ad cultum
latrie etiam sine vfu libri ar. dānantur: a for-
tiori dānari oportet eos qz habēt vfu z li. arbi.
qui vtiqz sponte z libe deficiunt ab operibz
bōis z virtutis. imo q̄tū ad hoc plus mere-
tur priuari eterna beatitudine vnus solus ha-
bens vsum li. arbi. z deficiens a bonis operi-
bus: qz mereantur omnes pueri simul moriē-
tes cum defectu baptismi: cum in eis nō fuit
vsum li. arbi. ad valendum percipere baptismi
sacramentum. *T*ertio deniqz probo simili-
tudinibus. qz videlicet exteriora opera neces-
saria sunt ad diuinum cultum z salutem no-
strā. *P*rima similitudo ponitur luc. 13. vbi
saluator ait. *A*rborem fici quidā habebat plā-
tatā in vinca sua: z venit querēs fructū i illa
z nō inuenit. dixit autē ad cultorem vinee. *E*c-
ce āni tres sunt ex quo venio qrens fructum
in ficulnea hac: z nō inuenio: succide ergo eā
vt qd terrā occupat: h ibi. *Q*uid p ficulneam
qz pp defectū fructuū iubet p̄cidi: nisi aīa xpia
na itelligitur: qz ex defectu virtutū z bonozū
opozū iuste ab eterna gloria rescari. p̄meret.
*I*te *Mat. 21.* etiā dicitur. *V*ides dñs fici ar-
borem secus viā venit ad eā z nihil inuenit i
ca nisi folia tñ: z maledicēs illi ait. *M*unqz
et ea fructus nascent in sempiternum: z arca-
ta est cōtinuo ficulnea. *Q*ua similitudine pa-
tet: qz anima deficiens ab operibus bonis: z
p̄cidiā a superna gloria: z i eternū a deo ma-
ledicitur. *A*lia similitudo ponitur *Mat. 25.*
de seruo pigro: qui cum accepisset talentum
vnum tantū a domino suo: vt aliquid cuz co-
lucrarctur: cum abscondisset illud sub terra: ve-
niens dominus maledixit ei: z per ministros
suos fecit eum proici extra curiā suā. *Q*uid
per seruū pigrum nihil cum talento lucrante
z ob hoc a domino suo maledictum: z a cu-
ria sua expulsū: nisi hominem christianum

intelligimus: qui cum ex pigritia: ignorantia fragilitate vel malitia nihil boni operatur tãdem in morte sua maledicẽt ab ipso deo: et in sup ab eterna vita expellitur: ppter ea Bre. super predicta verba in omelia vnius cõfessõris põtificis. quemlibz hortatur ad bene operanduz. di. Actio inquit sancti euangelij fratres Charissimi sollicitè nos considerare ad moner: ne nos q plus ceteris in hoc mudo aliquid accipisse cernimur ab auctore mundi grauius inde iudicemur. Cum enim augetur dona: rationes etiam crescunt donoz. Tanto ergo esse humilioz: atq; ad scruiendũ deo pmprior: quisq; debet ex munere: õgto se obligatiorem esse conspicit in reddenda ratione. Ecce homo qui peger proficiscitur seruos vocat: eisq; ad negotiuz talenta pttitur. Post multuz vero temporis positurus cum eis rationem reuertitur. bene autem operãtes pro apportato lucro renũcerat. seruuz vero a bono opere torpentem dñat. h ille. Et ex predictis igitur auctoritatibus: rationibus: atq; si multitudinibus: patet: qualiter opera virtuosa et ad nostram salutem et ad diuinũ cultũ pfecto sunt necessaria. Quod si queres que picipue inter cetera omnia opera sunt magis nobis et nostre saluti et diuino cultui necessaria. Rñdeo q tria sunt magis necessaria opera. quorum Primum dicitur opus Contritionis. Scũdum dicitur opus Cõfessionis. Tertũ dicitur opus Satisfactionis. De prio opere. i. de pñtione singulariter ad latrãm et diuinũ cultum necessaria.

Scruiamus igitur opus singulariter ad diuinũ cultum necessarium dicitur pñtitiõis. Quia n. deo dñte d ipsa pñtitiõ in qdragesimali d tribus pñtibz vere penitentie diffusius et prolixius tracto bo: sufficiat pronũc de maxima ipsius contritionis necessitate tractare. Et quoniã contritio fm magistrum in. 4. di. 17. est quidaz dolor voluntarie assumptus pro peccatis: cum proposito confitendi et satisfaciendi: hinc e q ne quis ab ignorantia decipiat accipiẽs forte omnem dolorem: et precipue sensualem p ipsa contritione. Sciendũ est fm Tho. in. 4. di. 17. ar. 1. q. 2. q duplex est dolor. videlicet dolor sensualis: et dolor rationalis: seu mētalis. Primum dolor videlicet sensualis nihil e simpliciter: nisi quedaz passio in carne vel in parte sensitiua: qui dolor non est essentialiter

contritio: sed quidam effectus ipsius contritionis. Sicut enim pena corporalĩ exterior e quidam effectus virtutis pñie ad reconciliandam offensam: que in deuz commissã est offitio membrorum: sic virtus penitentie infert dolorem ipsi concupiscibili: ad reconciliandã offensã que in deum est cõmissa per inordinatum actum partis sensitivę. s. virtutis cõcupiscibilis. Lachrymę igitur exteriores: afflictio corporis: et dolor cordis: nequaquã sunt cõtritio: quoniã sunt in parte sensitiua. Secũdus autem dolor dicitur rationalis: seu mentalis: h dolor est in voluntate. Qui dolor nihil aliud est simpliciter q displicentia quedã ipsius peccati ratione sue deformitatis: inqũtum. s. peccatum est in offensã dei et primi: et talis dolor essentialiter contritio dicitur.

Quod si forte quereretur cur magis voluit deus contritiones esse in ipsa mēte et voluntate: q in parte sensitiua. Rñspondeo q hoc voluit duplici respectu. s. Idempritis et ptãtis. Primum respectus dicitur Idempritis. Sicut enim scribitur extra. de re. iur. c. j. vñquodq; p quascũq; causas nascitur: p easdem similiter dissoluitur. Cum aut peccatum formaliter cõmittatur: per actum voluntatis: et nõ per partẽ sensitiuam: sic enĩ dicit 15. q. j. in pñcipio. Ex voluntate nãq; peccata: pcedũt: q libero mētis arbitrio: et deliquẽtis pposito cõmittunt. Igitur requirit q per eundem actũ voluntatis. i. p displicentiã peccatum expellatur ab aia: et nõ principaliter p lachrymas seu sensitiuũ et cordialem dolorem. Secũdus autẽ respectus quo deus voluit per prius contritionẽ in voluntate cõsistere: q in sensibili dolore: dicitur potãtis. Quoniã enim vt dicit. 2. phis. voluntas hominis semper est in libertate vsq; ad mortem: hinc e q semper et omni tẽpore displicentia peccati: q in ratione et voluntate cõsistit haberi potest habere autem dolorem sensibile in corde ab ipsa voluntate procedentem nõ semper e possibile. Id deus non requirit dolorem sensibilem de necessitate: sed simpliciter de perfectiõẽ. Ut igitur libere possit quisq; peccator remissionẽ percipere peccatorum: voluit simpliciter contritionem magis esse in voluntate q in parte sensitiua: seu in sensuali dolore. His declaratis: dico tibi o peccator: q si vis percipere remissionem peccatorum tuorum: et beatitudinem eternã adipisci: oio q

q̄ habeas hanc contritionem in corde tuo .
videlicet q̄ per rationem tibi displiceant om-
nia peccata : que vnquam corde ore: et opere
contra deum primūz et conscientiam tuā cō-
misiſti. Et q̄ talis contritio seu displicentia
omnium peccatorum ſit cuilibet neceſſaria
ad ſalutēz quintupliciter probō.

¶ Primo auctoritatibus .

¶ Secūdo Rationibus

¶ Tertio Similitudinibus

¶ Quarto cōneplis

¶ Quinto diſtinctione.

¶ Primo probō auctoritatibus . q̄ ſcilicet
cuilibet neceſſaria eſt contritio ſeu odium et
cordialis diſplicitia omnium peccatorum
ſuorum. vnde Ber. in ſententijs ſuis. dicit .
Sine contritione peccati: ſine dolore culpe: ſi-
ne diſplicitia iniquitatis: et ſine amaritudine
preterite vite: nūq̄ acquiritur celeſtis vita: nec
remiſſio peccatorum. hec ille. Item Eze. 6. di-
citur. Recordabunt mei liberati veſtri in gē-
tibus ad quas captiui ducti ſunt: q̄ contriui
cor corū: fornicant et recedens a me: et oculos
eorum fornicantes poſt idola ſua dicit domi-
nus: et diſpicebunt ſibi metiſpis ſuper malis
que fecerunt: et ſuper vniuerſis abhominatio-
nibus ſuis. hec ibi. Item. Eze. 20. dicitur. Re-
cordabimini viarū veſtrarūz malarum: et om-
nium ſcelerum veſtrorum q̄bus polluti eſtis
in eis: et diſpicebitis vobis in conſpectu ve-
ſtro in omnibus malitijs veſtris quas feci-
ſtis: et ſciatis q̄ ego dominus recipiam vos
cū benefecero vobis ppter nom̄ meū. Apoſto-
lus in ſuper. 2. Cor. 7. ait. Abundemus nos. ſi
per contritionem ab omni inquinamento car-
nis et ſp̄s: perficientes ſacrificatiōez in timo-
re domini. Item. 86. di. c. Facientis. d̄r. **¶** Prim⁹
innocentie gradus eſt odiſſe nephāda. Et. 86.
di. c. O d̄o . Leo papa ait. O d̄o ſp̄ habeant
peccata nō homines. et ppheta dicit. Qui di-
ligitis d̄nz odite malū. Et ap̄ls ad Rōma.
10. ait. O d̄ntes malum adherentes bono.
Item Aug. in eplā ad Vicentiū. et poſt. 23. q. 7.
c. Quēadmodū. dicit. Nūo enī gaudebis te
vniq̄ eē correctūz: niſi prius odias et doceas
te fuiſſe puerſū. Idē quoq̄ Aug. in lib. 8. vbi
d̄ni. ait. Sine odio culpe nūq̄ dat inſuſio gr̄e
Item de pe. di. 3. circa principiū d̄r. Nobis ſup
fundamētū apoſtolorū poſitis qd̄ preter plo-
rare reſtat. qd̄ enī p̄ odiū peccati dolere ſem-
p̄ in vita oꝝ: vbi enī dolor finiſ deficit p̄nia.

Si autē penitentia finitur: qd̄ relinquēde ve-
nia: Tā diu enī q̄s gaudeat et ſpet de gr̄a q̄
diu ſuſtentat a dolore et p̄nia. hec ibi. Item ta-
raſius epl̄s. 22. q. 4. c. Diſtinctioni. d̄r. Omne
peccatū deus bon⁹ indulget: ſigs tñ ex toto
corde doleat et peniteat. Item ang. ad feliciāz
et poſit. 8. pe. di. j. c. 2. Medicinā. et d̄ cōſe. di. 4.
c. Omnis. ait. Nis enī q̄ iā volūtatis ſue ar-
biter conſtitut⁹ eſt: cū accedit ad ſacramentū
fideliz: niſi cū peniteat veteris vite: nouā vi-
tā gr̄e inchoare nō pōt. hec ille. Deniq̄ idē
Aug. de pe. di. 3. ſ. hijs auctoritatibus. ſeu. c.
Sunt plures. ait. Recte enī penitens acquid
ſordis p̄ purificationē baptiſmi p̄rerit: oꝝ vt
abluat ſaltem lachrymis mentis. ſz ſatis eſt
durus cuius mentis dolorem oculi carnis
nequeunt declarā: ſz ſciat ſe culpabiliter du-
rum: q̄ deſlet dāna tēpous vel morteꝝ amici
et dolore peccati lachrymis nō oñdit. Nō ita
q̄ quis ſe excuſet nō habere fontē lachryma-
rum: cum non nūq̄ lachrymis oñdat dolore
amore tēporaliūz. hec ibi. Ex predictis aucto-
ritatibus patet: qualiter ad verum dei cultūz
et ad percipiendam remiſſionem peccato-
rum: neceſſario requiritur omnimoda diſpli-
centia de peccatis. **¶** Secundo hoc idem pro-
bo. Triplici ratione.

¶ Primo ratione oppoſitionis.

¶ Secūdo ratione beatificationis.

¶ Tertio rōe Argumentatiōis.

¶ Primo probō ratione oppoſitionis: q̄ diſ-
plicitia de peccatis omnino eſt neceſſaria
ad remiſſionem peccatorum. Fundamētum
rationis ponit philoſophus lib. de regi. prin.
di. Omne corruptibile ſimpliciter corrup-
p̄tur per actionem ſui contrarij. patet hec re-
gula. Nam frigus non corrumpitur niſi per
calorem. dicente philoſopho . 4. methau-
rorum. Quēcunq̄ inquit a frigido compo-
nūtur ſicut glacies et nix: a calido diſolūtur.
propterea ſecundo ethico: um. ait. Medicine
ſemper habent fieri per contraria. **¶** Quo
preſuppoſito: peto qualiter peccatum in ani-
ma intravit. Et certum eſt q̄ per complacē-
tiam et delectationem alicuius rei illicite. p-
ter qd̄ p̄hs. 10. Ethico: . ait. Delectatio tenet
operātez in opere. Et 10. ethico: . dicit. Vni-
cuiq̄ nālr eſt delectabile id qd̄ amat et ope-
ratur. Tunc vltra quero qd̄ eſt ſimplr contra-
riū delectatōi et cōplacētie volūtatis. et certūz
ē q̄ diſplicitia atq̄z triſtitia. vnde 7. 8. ethico

rū p̄s ait. Tristitia delectationi opposita ē. Quod si sic est: q̄ contrarium non expellitur nisi per suū cōtrariū: et displicētia directe op̄posita est delectatōi et complacentie peccato rū. Cōcluditur necessario q̄ peccata nisi per cordialem displicentiam nunquam ab aīa possūt expelli. propterea tho. hoc idē confir- mans querit in quarto. di. 17. ar. 1. q. 1. Et pre- cipue in solutione: quarti argumenti quare cōtritiō magis dicatur esse dolor quā gaudi- um spes et pudor: cum hec quattuor necessa- rio simul in contritiōne concurrant. Et res- pōdet di. q. contritiō debuit simpliciter per dolorem diffiniri: et nō per alia tria. Et ratio est: quia illa tria non ita directe respiciūt pec- catum: seu sunt cōtraria peccato. sicut dolor et displicentia. quod sic patet. Nam spes quā contritus habet non respicit ip̄s culpam: s; diuinā misericordiā. Similit̄ gaudiū qd cō- tritus habet respicit ip̄s dolorē per quē re- cuperatur gr̄a: gaudet enim q̄ de peccato do- let. Similit̄ pudor quē cōtritus habet nō res- picit directe ip̄s peccatum: s; peccati effe- ctum qui est infamia. Nam contritus habet pudorem ex consideratione tam diuine quā humane infamie ex turpi. Cōtraverso dolor seu displicentia directe respiciunt ip̄s pec- catum: tanq̄ suum contrarium: et ideo contri- tiō que ordinatur ad deletionem peccati: ma- gis dicitur dolor et displicentia: q̄ aliquid trium predictorum. ¶ Secundo etiam pro- bo ratione beatificationis. q̄ contritiō et dis- plicentia cuiuslibet est necessaria. Clarum ē enim q̄ quelibet anima rationalis deum vi- dere appetit: in quo simpliciter beatitudo cō- sistit. dicēte Aug. 13. de tri. c. 8. Ad appetēdū. beatitudinem que in clara dēi visione con- sistit natura nos compellit. cui sūme bonus et immutabiliter creator hoc idē dicit. hec ille. S; manifestū ē q̄ deus videri nō pōt nisi aīa p̄- us fuerit p̄ contritiōne ab oib; peccatis pur- gata. Sic enī dī de p̄se. di. 4. c. nō pōt. Non pōrgs vite celestis gr̄ā accipe. nisi p̄i fuerit purgatus ab oī sorde peccati. hec ibi. Et qd sic fit: q̄ n̄ possit videri de; nisi p̄s aīa a cū- ctis maculis peccatorū fuerit mūdāta. accipe fundamentū rōis qd ponit tho. et etiam p̄mē. super tertio. de aīa. di. Sensus iquit non dēi- pitur circa propriū obiectū observatis de- bitis circumstantijs: que sunt dispositio orga- ni: dispositio obiecti: et dispositio mediū. et pa-

tet hec regula. Nam ad hoc q̄ potentia visi- ua aliquod obiectum comprehendat: ut p̄- ta aliquam imaginē vel figuram tria neces- sario requiruntur: v; q̄ oculus sit san; et nō cecus vel turbidus. ¶ Item q̄ imago sit p̄- pinqua: et non valde remota ab oculo: et q̄ sit medietas aeris clara vel lucida: et non tene- brosa inter potentiā visivam et ipsū obie- ctum: seu ipsam imaginē. Quod si deficiat vna sola dispositio de predictis tribus. videli- cet q̄ aut oculus sit cecus: vel figura sit val- de remota: vel medium aeris sit obscurum et tenebrosū: impossibile erit oīo q̄ potentia vi- sua apprehendat illud obiectū seu illā imagi- nē. ¶ Duo p̄suppositi: certū ē aīmili q̄ ad hoc q̄ aīa deū videat visione beatifica tria sunt sibi necessaria. videlicet q̄ oculi ani- me qui sunt intellectus et voluntas sint sani et non infirmi. i. q̄ intellect; careat oī falsita- te et heresi: et voluntas careat omni inordina- te amore. Similiter oportet q̄ obiectum ip̄s- us anime sit ip̄s anime p̄pinquū: per cōfor- mitatem voluntatis: et non remotum. Item q̄ inter animam et deum sit quoddam me- dium lucidum et splendidū: qd est gr̄a crea- ta: qua mediante anima videre possit deum. Quod si deficiat vna de predictis tribus dis- positionibus: impossibile ē q̄ anima deū vi- dere possit. Ma; si intellectus beat in se falsi- tatē: et voluntas inordinatū amorē: cū hec sint cōtraria deo: deū apprehendere nō poterūt. Similiter si aīa sit remota a deo: qd vtiq; sit per peccatū: q̄ s̄m Angu. lib. 8. natura bono- ni. peccatū ē recessus ab icōmutabili bono ad commutabile bonū: per amorem nequa- quam poterit videre deū. Similiter si me- diū fuerit obscurum et tenebrosū inter de- um et animam: nequaquam poterit videri de- us. Ad medium tenebrosū nihil est nisi pec- catum: quod tanquam macula et tene- bra inter deum et animam interponitur. Sic enim dicitur Eze. 16. Habens fidu- ciam in pulcritudine tua fornicata es: et de- disti maculam glorie tue. ¶ Et Joēlis secun- do dicitur. Sol idest intellectus vel appeti- tus humanus ordinatus conuerteretur in te- nebras. scilicet erroris et inordinati amoris. Et apoc. sexto dicī. Sol. i. aīus human; fact; est niger. s. p̄ petiū tāq; sacc; culicis. Et treñ. 4. dī. Quomō obscuratum ē aurum: et mu- tatus ē in tenebra color optimus scilicet aīe.

Et infra subiungitur. Denigrata ē super car-
bones facies eius. His premis clarer: q si
aliqua tenebra et obscuritas peccati interpo-
nitur inter deū et animam: impossibile ē q vn-
q anima beatificetur p visionem diuine ma-
iestatis. Sic enī dicitur treñ. 3. Opposui
tibi nubē. i. peccati: et non transiit oratio. i. po-
tentia intellectiva non potuit transire ad cōte-
plandum faciem dei. Et apoc. 21. dicitur. Ni-
hil coinquinatum intrabit in illa. i. celesti glo-
ria: nec ab hoīationē faciēs. Quod etiā reue-
latum fuit prophē: qui cum oraret deum di.
Domine quis habitabit in tabernaculo tuo
aut quis re. in. m. sancto tuo? Statim audiuit.
Qui ingreditur sine macula et opere iustitiā. Dic-
totum psalmum si vis: et expone verbaliter.
Que simul omnia confirmans Augustin⁹: si
cut recitat Magister in pmo. dī. dicēs. Sū-
mum bonum solū a purgatissimis oculis cer-
nitur. mentis enim humane acies in tam ex-
cellenti luce non fingitur: nisi per iustitiam si
dei prius emundetur. hec ille. Nota q dicit
purgatissimis: quia ad hoc q anima deū vi-
deat. non tantum oportet q sit purgata et pur-
gatio a peccatis: sed insuper purgatissima
etiam in superlativo gradu. Tho. autem in p-
mo. exponens illud verbū purgatissimis. sic
ait. Ad hoc enim q deus videatur naturali
cognitione: oportet mentem purgari a uaga-
bundis sensibus et fantasmatibus. Ad hoc
autem q per fidem cernatur: oportet mentes
purgari ab erroribus et naturalibus rationi-
bus. Ad hoc autem q videatur per essentia
oportet purgari mentes ab omni culpa et ni-
seria cordis: oris: et operis. hec tho. verbaliter
Seraphicus autem Bonaventura in pmo.
exponens etiam illud verbū purgatissimis
ait. Ad hoc q mens deum contempletur p-
fecte: indiget purgari quo ad intellectum et af-
fectum: utriusq autem purgationis triplex ē
gradus. Nam intellectus tunc purgatus est
cum abstrahitur a sensibus et speciebus. Pur-
gatio est: cum mundatur fantasmatibus ima-
gibus. Purgatissimus vero est: cum a phy-
losophicis rationibus et ab omni falsitate se-
auertur. Et adus affectus sunt isti. Pur-
gatus est affectus: cum mundatus est ab om-
ni culpa. Et purgatior est: cum mundatus ē
ab omni sequela. Purgatissimus vero est: cū
mundatur ab occasione peccati. hec Bona-
uentura verbaliter. Quibus deniq conor-

dans saluator. Mat. 5. ait. Beati mundo cor-
de: quoniam ipsi scilicet simpliciter deum vi-
debunt. Et qua ratione patet: q nisi per con-
tritiones expellantur tenebre peccatorum ab an-
ima: impossibile ē q anima vnq possit beatifi-
cari. Et Terno insuper probō ratione argum-
tationis: q contritio seu displicentia de propri-
is peccatis cuiuslibet est necessaria ad salutem.
Et pmo cuius rationis declaratione peto: an
quisq saluandus debeat habere displicenti-
am de peccatis proximorum suorum: et cer-
tum est q sic. Nam glo. super verba prime
cor. 12. Si quid patitur vnum membrum: cō-
patiuntur omnia membra: sic dī. Nisi iquit
doleas de malis proximorum tuorum: nū-
q gaudebis de remissione peccatorum tuo-
rum. hec glo. Quod confirmans Ambros. lib.
de officiis. et ponitur. 86. dī. c. Non satis. ait.
Compatiamur itaq alienis peccatis atq ca-
lamitatibus sicut nostris: et necessitates alio-
rum quātūq possumus iuueni. hec ibi. Hāc
caritatem aplos habebat. cum. 2. cor. xi. dice-
bat. Quis infirmatur: et ego non infirmor?
quis scandalizatur: et ego nō moror. Hāc chari-
tatem etiam habebat Job. cum Job. 30. c. di-
cebat. Flebam condam super eo qui affli-
ct⁹ erat. scilicet de peccatis: et anima mea cō-
patebatur pauperi. Et Hanc charitatem
et displicentiam de peccatis alienis etiam
xps habebat: qñ Luc. 19. dicitur. videns iher⁹
ciuitatē. animāq peccatricē sin glo. fleuit su-
per eā. Quod si vt patet cuiuslibet est necessa-
ria displicentia de peccatis alienis: a fortio-
ri: cuiuslibet est necessaria contritio et displicentia
de propriis peccatis. Quia vt dicit phis. 9. ethi-
corum. Amicabilia que sunt ad alterum: ve-
nunt ex amicabilib⁹ que sunt prius ad seip-
sum. Et ecclesiastici. 30. dī. Adscire prius ani-
me tue placēs deo. Et confirmatur ista ratio
sic. Si enim rex ex modico defectu excluderet
filiū suū a curia: nunqd non excluderet ser-
uum ignobilem? Et certū est q sic. Quo cō-
cesso: peto an deus excluderet a celesti curia
omnes nouē coros angelorum: omnes pa-
triarchas et prophetas: omnes martyres: vir-
gines et confessores: nec non et virginem si-
mul cum humanitate christi: si committeret
solum veniale peccatum: aut eis non displice-
ret. Et certum est q sic: dicente Augusti. lib.
de vero cultu. Et si omnes sancti mundi sint
in conspectu dei: tamen si minimū et leue pctū

etiā a nobis factū eis nō displicet: statim ex-
ipio diuine iusticie oēs e celo ruerēt: et omnē
gloriam quā possidēt amitterent. h. ille. Qd
si sic est: quō ergo possibile est qd peccator in-
grediatur celestem curiam cū macula: seu cū
placētia peccati mortalis: que in infinitum
est grauior: et peior: cunctis venialibus cul-
pis? Sic enī dicit Ricardus in. 4. di. 6. ar.
2. q. 2. argumē. j. ¶ Deccatur inquit morta le et
veniale differūt in infinitū: quia mortali de-
betur pena eterna et infinita: veniali vero tē-
poralis et finita. h. ibi verbaliter. Et ibidem in
corpore. q. ait ad litteram. Non est intelligē-
dū qd multa venialia equiualeant vni morta-
li: quia deordinatio vnus peccati mortalis
plus ponderat: q̄ deordinationes centuz mi-
liū venialū simul. h. ibi verbaliter. Immo in
eadem q̄ne concludit: qd si quis centuz mil-
le ānis starēt cum cōplacētia solius culpe ve-
nialis: centum mille ānis starēt qd nō posset
videre faciem dei. Ex predictis tribus ratio-
nibus patet igitur: qualiter et quantū contri-
tio et displicētia de peccatis cuiuslibet sit neces-
saria ad salutem. ¶ Tertio etiam probō ex si-
militudinibus. qd displicētia seu cōtritiō ne-
cessaria sunt ad recipiendum remissionē pec-
catorum. ¶ Prīmā similitudinem habemus
de Tito. Legimus in hystorijs romanorum
Titū vespasiani filiū in castris Ierosolimaz
residentem: audisse vespasianum patrem suū
de totius senatus volūate ad imperij digni-
tatē fuisse sublimatū. Quapropter tāto cue-
ctus est gaudio: qd subito mēbrozū corporis
fortitudine destitutus: et nimia venarum ap-
tione: oia eius membra contracta facta sunt.
Ioseph⁹ autem qui romanorū contra iudeos
rexit hystoriā: et medicus sapientissimus: cū
egritudinis recognoscēs: regnauit si toto i or-
be repiri posset vnus hō qd esset capitalis ini-
micus huius Titī: quē sup ceteros abhominā-
ret. Lūqz qdā intināssēt quēdā esse hominē
cuius nomen Titus in tm abhorreret: qd nec
cū in sua curia aliquis nominare audēt. fecit
eum clam venire. et statuto die: mensam feli-
cissimā ante oculos Titī fecit parari. pincer-
nasqz et dapiferos iuuenes adunari: manda-
uitqz occulte omnibus: vt nullus ad pceptū
Titī filij imperatoris obedire p̄sumeret. Sic
autem omnibus ordinatis: emulum Titī fe-
cit cum honore et imperiali magnificentia lo-
cari: et sibi a scrutorib⁹ officiosissime seruire.

Quod Titus conspiciens: statim ira magna
velut ignis cepit accendi: mādabatqz suis ho-
minem illum occidere: et cum nullus sibi pa-
reret: sed potius inimico gratiosius seruirent
in tantum succensus est ira: qd vene restricte
sunt: ex qua restrictione prorsus cōtraria pri-
me apertioni venarum: omnia eius membra
contracta consolidata sunt: et pristina sanita-
ti restituta: propter quod decetero non illum
inimicum habuit amplius: sed potius illum
sibi in sincerum amicū copulauit. Quā simi-
litudine patet: qd qui vult sanari a peccatis qd
per complacentiam et delectationem in ani-
ma sunt introducta: oportet omnino qd in se
recipiat displicentiam et tristitiaz: que ipsius
complacentie et delectationis sūt penitus ex-
pulsuā. Aliaz similitudinem sere precedenti
similez ponit Valerius libro primo. di. Vi-
di inquit mutum fortissimum: qui dum iret
ad singulare certamē vicit hostē: et dum vel-
let ire ad petendum victorie premium: vnus
videns istum esse mutum: voluit petere pre-
miū qd ille erat accepturus: vidēs vero mu-
tus qd ille petebat illud qd sibi debebat: in tā-
tum accensus fuit ira: qd artarie calefacte sūt
et sic incipiens loqui recuperauit loquelam.
Quā similitudine etiam concluditur: qd di-
splicētia peccatorū opposita complacentie
cuiuslibet est necessaria ad salutem. ¶ Aliaz in
super egregiam similitudinem ponit philoso-
fus libro. 16. de proprietatib⁹ rez. di. Anguis
se sentiens graui morbo vel senio aggraua-
tum: pluribus diebus abstinet a cibo et icui-
nat: vt sic pellis eius facilius a carne relare-
tur. deinde gustata quadam herba amarissi-
ma: virtute illius herbe statiz prouocatur ad
vomituū: et euomit totum humorem viru-
lentum qui erat causa sue infirmitatis: et tan-
dem vt cutem rigidam mollificet: in aquā se
balnear ac humectat: et sic foramen angustū
querens: et cum quadam violentia transiens
penitus se decoctat: et sic soli expositus se de-
siccat: et in carnis superficie nouaz cutem re-
cuperat: et sic sūptis viribus clari⁹ postmo-
dum videt: fortius graditur: et auditis comē-
dit. Spiritualiter ad istud propositū christus
nobis suadet Aldate. 10. di. Estote prudentes
sicut serpentes: q̄si dicat. Sicut anguis mor-
bo vel senio aggrauatus: ita anima spiritua-
liter per peccatum infirmatur: propter quod
dicebat propheta. Ad discere mei domine quo

De serpent
aug. de p
ad hore.
hoc q.

e q̄dā dicit eū p̄lū

niā infirmus sū. Et iō vt exēplo serpētis sanet
a peccatis. **P**rio d; p abstinētiā carnē suam
domare: et hūiditates carnis cōcupiscentie
desiccare: deinde gūstet herbas amarissimas.
gūstet. s. displicētiā et contritionem peccato
rum qua euomat peccata per integram cō
fessionem: et sic recipiet spirituales sanitatem.
Ex quibus etiam similitudinibus p; qualiter
cōtritiō et displicētiā de peccatis cuiuslib; sūt
necessaria ad salutem. **Q**uarto idem pbo
exemplis. Et p; David: q cum tria horren
da peccata cōmiseret: videlicet adulterium ho
micidium: et prodicionem: nequaqs a deo po
tuit veniam peccati inuenire: quo adusq; pec
catum sibi displicuit et cordinaliter detestat;
est: dicens secundi. **R.** i. **P**eccavi. vbi glosa
ait. Cū enī sāctus vir verbū peccavi expressit
tūc vere peccati sui odiū et displicētiā ostēdit.
Ex qua displicētiā statim audiuit prophetaz
Nathā a deo missū sibi dicentem. Domine
transulit peccatū tuū a te: et ex tunc sp oē
peccatū odit. propterea dicebat in ps. **D**ēs
viam iniquam odio habui. Et alibi dicebat.
Iniquitatē odio habui et ab. s. l. a. t. dilexi. Exē
plo igitur istius sancti David: quisq; d; toto
corde peccata sua detestari: vt tandem merea
tur ab angelo eū custodiēte audire. **D**ñs trā
sulit peccatū tuū a te. **A**liud exēplū ponit
in legenda sci Bernardi: q transiens per pa
piam cōiurauit quendam demoniacū: q coa
ctus asseruit in se hēre tres malignos spiritus
quor; noia erāt. **C**laudēs mar supiū. **C**laudēs
et os. Et claudēs cor. et cū Bernardus q̄reret
q̄ officia haberēt. **R**espondit primus. **E**go habeo
officiū inducendi hōies ad faciēda furta: vsu
ras: et iniustitias: et post modū induco totis vi
rib; facientes talia vt nūq; restituūt qd et fa
ciūt: pp qd et innumerabiles ad infernū per
duco. **S**ecūdus vero dicit. Et ego o Bernar
de habeo officū inducendi hōies et mulieres
ad faciēdū multa peccata sine rubore et vere
cūdia. Deinde induco eos vt ea pre verecū
dia non confiteantur: et propter hoc innume
rabiles dānātur: et precipue mulieres. **T**er
ti; vero dicit. Et ego o Bernarde habeo of
ficiū proponēdi hominibus magnā miseri
cordiā dei vt peccent: sed postq; peccata mul
tiplicauerunt: induco eos vt de ipis non ha
beant cōtritionem et displicētiā: proponēs
eis seuerissimaz iustitiā dei: propter quod ca
dunt in magnā duritiā cordis: deinde in ob

stinationem et desperationem: et sic sine vera
contritione morientes: quasi infiniti dānāt.
Ex quibus exēplis patet: qualiter cōtritiō de
peccatis cuiuslibet est nēcia ad salutē. **Q**uin
to deniq; hoc idem probō vnica distinctione
gloriosissimi sancti Bernardi in quodā ser
mone de contritione dicentis. Cū queritur
an cōtritiō de peccatis sit necessaria ad salu
tē. **R**espondeo q; quadruplex pōt esse contri
tiō. **P**rima dicitur deficiēs. **S**ecunda di
citur sufficiens. **T**ertia dicitur eminēs. **Q**uar
ta dicitur suphabūdās. **P**rima dicitur contri
tiō deficiens. hāc cōtritionem illi dicunt hēre:
quibus aliqua peccata displicēt: aliqua vero
placent: et cū talis contritiō sit imperfecta: hic
est q; deo non est grata: quia deus vult totū
cor hominis et non partem. Sic enī dicitur
puer. **z**i. **F**ili pbe mihi cor tuū: et iō talis con
tritiō nihil meretur de venia peccatorū. **P**ro
inde quidaz sapiens meretricē sic dicit. **L**arga
dei pietas veniam nō dimidiabit. Aut nihil:
aut totum: te lachrymāte dabit. **S**ecūda con
tritiō dicitur sufficiens. **H**āc cōtritionem hēt
illi quibus omnia peccata simul displicent: et
hec cōtritiō vera est et omnino necessaria ad
salutē. **Q**ue cōtritiō meret a deo plenariam
remissionem omnium peccatorū. dicente pro
pheta. **E**or cōtritum et humiliatū deus non
despicies. vbi et glosa dicit. vbi est vera contri
tiō ibi est vera omnium peccatorū remissio.
Et alibi idē propheta ait. **Q**ui sanat contritos
corde: et alligat oēs cōtritiones eorum. **T**er
tia contritiō dicitur eminēs: hāc cōtritionem
habēt illi qui nō solum habēt displicētiā de
peccatis in ratione et volūtate: sed insup reci
piūt in sensualitate quandā passiōē et actua
lē penā: q; pcedit ab ipsa affectione. **T**alis aut
dolor seu pena nō est necessarius ad salutem
eo q; non est in prāte humana: q; talis dolor
non conseq̄ amorē: sed cōsequit affectionem
et affectio experimētālē cognitionē seu dele
ctationem. Et q; nō oēs hēt experientiaz de
uine delectatiōis: v; dilectationis: iō nō oēs
ita sensibily dolent de peccatis suis: igitur q;
homo magis doleat sensibily de peccatis
suis. q; de omīssione filij sui: vel totius substā
tie sue: seu pristina sanitat; libertat; et etiā pro
prie vite: et omnium tēporalium bonorū. hoc
est congruum et perfectionis: nō autēz neces
sarium et obligationis. **A**d hanc contritionēz
non precipiendo: sed hortando quēlibet pec

eatores inuitat Jere. in psona dñi. 6. c. di. Tu
 cum unigeniti fac tibi plactū amarū. Ama-
 ro quidem luctu configitur cor mulieris: cū
 unicum filium perdit: q̄to magis amaro luctu
 lachrymari debet quilibet peccator. q̄ ppter
 peccatū mortale p̄didit deū infantibus filiis
 meliorem. Hoc luctu amaricabatur cor pro-
 phete dum dicebat. Fuerunt mihi lachryme
 mee pa. d. ac no. duz dicitur mihi quo. vbi est
 deus tuus. **Quarta** deniqz contritio dici-
 tur superhabundans: seu exuperans. hāc cō-
 tritionem habēt illi qui ex charitate non le-
 uē sed maximam habēt in ratione displicen-
 tiam de peccatis. Et qui non paruū sed ma-
 ximum sensituum dolorem in corde recipi-
 unt propter deū. Que simul duo sunt ad sup-
 erogationem. Hoc duplici modo aliquando
 potes cōtrito tñ intendi et augmētari: q̄ ois
 pena quā homo meretur ex peccatis i p̄nti se-
 culo v̄l in futuro: ei plenarie remitteret a deo
 Nō quidez est maximum donū: paucisqz cō-
 cessum. Vnde de hoc Jero. ait. Sola inquit
 lachryma cordis extinguit infernalē ignem:
 quem tota aqua nō exstingueret oceani. Et
 Bernardus in suis sententijs ait. D hūil la-
 chryma: tñ est regnū: tua est potētia. ante cō-
 spectū iudicis nō vereris accedere sola. Si
 intraueris quicquid petieris obtinebis. Accu-
 sancibus silentium. impōis. de ore principis
 snia: rapis. quid plura: vincis inuincibilem:
 et superas omnipotentem. **Hec Ber.** Exem-
 pluz habemus in magdalena. Luc. 7. de qua
 pius dominus ait. Remittunt ei peccata m̄l-
 ta: quoniā dilexit multum. Ecce remissio cul-
 pe ex charitate proueniens: que in ratioe di-
 splicentiāz generauit: quia vt dicitur. i. pe. 4.
 Charitas operit multitudinem peccatorum.
 Deinde iterum ait. Remittunt tibi peccata
 tua: bis replicās remittunt: vt in primo idicet
 remissionem culpe. an. 2. vero vt ostendat ple-
 nariā remissionem omnis pene. **Propter q̄**
 duo ei in fine conclusit di. vade in pace. s. et p-
 pter mudationem consciētē: et propter amo-
 tionem pene. Idem quoqz contigit de latro-
 ne. cui Luc. 23. dñs ait. Añte dico tibi: q̄ ho-
 die eris mecum in paradiso: eo q̄ sis purgatus
 ab oi culpa et pena. Ex hac igitur difficiēde
 simul cū auctoritatibus: rōnibus: similitudi-
 nibz: atqz exemplis. p. 3. de. 4. adoratiōe latrē
 primū opus diuino cultui necessariū: q̄b dici-
 tur opus contritiōis: in quo ostensum fuit q̄

liter cōtritio et displicentia de peccatis est ne-
 cessaria: et ad diuinum cultum et salutem no-
 stram: quā veram contritionem et peccatorū
 displicentiam: nobis concedere dignetur cle-
 mentissimus christus: qui in trinitate perfe-
 cta viuit et regit de: p̄ infinita secula seclorū amē.

C Seria tertia post .3. dñicam q̄dragesime.
 Iterū de. 5. excelētia. videlicet: de nobilitate
 ipsius sacratissime fidei.

Amen dico vo

bis q̄cūqz alligaueritis sup ter-
 ran: erunt alligata in celo: et que
 cūqz solueritis super terraz: erūt
 soluta et i celo. Scribuntur h̄ ver-
 ba Mat. 18. c. et in euangelio occurrentis serie
 Post sacri euāgelij. literalē et moralē expōnē
 egregij ciues: ex quo de. 5. cōtēplatione cul-
 tus latrē seu diuine adorationis que dicitur
 cōtemplatio modificatiōis. declarauim⁹ de
 4. adoratione que dicitur virtualis. primum
 opus singulariter necessarium ad diuinū cul-
 tum. q̄b dictū fuit opus cōtritiōis. habeo in
 p̄nti sermone singulariter declarare secūduz
 op̄dino cūti necessariū cui⁹ dēfatio tal⁹ erit
C De sc̄do ope. i. d. p̄fessioe singulr ad latrē
 et diuinum cultum necessaria.

Ecundū insuper opus singulariter
 ad salutē et ad diuinū cultūz necessa-
 rium: dicitur opus cōfessiois. **Qm̄**
 faciente deo. plurius agā de sacra-
 mēto cōfessionis in q̄dragesimali de trib⁹ pri-
 bus vere p̄ntē. pro nūc simplr me cōuertam
 ad declarandum maximam ipsius confesio-
 nis necessitatem: quia igitur fuerunt nō pau-
 ci heretici et etiā ad p̄s nō nulli repunt qui
 aūf fuerūt dicere: q̄ sola displicētia de pecca-
 tis et mētalis cōfessio ad deū sufficeret ad sa-
 lutez: ideo contra tales habeo in presenti ser-
 mone clarissime demonstrare: qualiter nō tñ
 displicētia de peccatis: et mētalis cōfessio ad
 deū: verū etiam vocalis et actualis confessio
 ad sacerdotes: cuiuslibet omnino est necessaria
 ad salutē. Tene igitur fidelis anima absolute
 q̄ quisqz tenetur de necessitate salutis con-
 fiteri sacerdoti oia peccata mortalia cordis
 oris: et operis: et insuper circumstantias pec-
 catorum peccata aggrauantes: prout sunt il-
 le que mutant idēz genus peccati. Et si quis

omnia peccata mortalia ad memoriā nō red-
dixerit quātū potuerit: et insup ea p̄fessus nō
fuerit: vel malitiose et p̄ verecundia aliq̄d pec-
catū retinuerit: impossibile est talē saluari pos-
se: etiā si alia infinita bona faceret. et infinitis pe-
nitētijs et disciplinis p̄p̄iū corpus macera-
ret. Et q̄ predicto modo q̄sq̄ teneatur neces-
sario oīa peccata sua mortalia p̄fiteri. Quin-
tupliciter p̄bo. Primo auctoritatibus. Se-
cūdo distinctiōibus. Tertio rōibus. Quar-
to similitudinibus. Quinto exemplis. C. P̄rio
probo auctoritatibus. q̄ sincera cōfessio oīus
peccatorum cultibet est necessaria ad salutē.
Nā p̄uerbi. 28. Salomon ait. Qui abscondit
scelera sua. s. sacerdoti: nō dirigetur. Qui aut
p̄fessus fuerit: et reliquerit ea: misericordiā p̄se-
quetur. Itē apostolus Iacobus. Iaco. ultimo
ait. Cōfitemini alterutq̄ peccata vestra: et ora-
te pro inuicem vt saluemini. Et Iohānes apo-
stolus. i. Iohā. i. ait. Si confiteamur peccata
nostra. s. sacerdoti. fidelis et iustus est domin⁹
vt remittat nob peccata n̄ra: et mūdet nos ab
omni iniquitate. h. ibi. Paulus isuper ad Ro.
io. ait. Si confitearis in ore tuo dominū iesū
xp̄m. scz peccata sacerdoti reuelando propter
deū: et in corde tuo tridideris salu⁹ eris. Cor-
de enim credit ad iustitiam. ore autem cōfes-
sio fit ad salutē. h. ibi. Itē ecclesiastici. i. 7. di-
tur. Viuus et sanus cōfiteberis. s. sacerdoti: et
laudabis dominū: et glorificaberis in misera-
tiōib⁹ illius. Itē p̄pheta ait. Dixi p̄fitebor ad-
uersū me in i. me. d. et t. r. in. p. a. n. c. i. Ambro. in-
sup de penitē. di. j. §. Alij e contra. ait. Nō pōt
quisq̄ a peccato iustificari: nisi peccatū fuerit
an cōfessus. Itē d. pe. di. j. c. De⁹. dicitur. O b-
stinatio animi et p̄fessiois p̄tēptus: qdā mors
impictatis est: lepra supbia: qua q̄sq̄ renun-
scit: dū sibi p̄ grām dolor delicti: et vorū con-
fessionis ispirat. h. ibi. Itē Augu. de pe. di. j. c.
Quē penitet. ingt. O iō peniteat: et dolorē la-
chrymis oīdat: representet vitā suā deo per
sacerdotē: pueniat iudiciū dei p cōfessionem
P̄recipit enim domin⁹ mūdādis vt oīderēt
ora sacerdotib⁹: docēs corporali p̄ntia confi-
tēda peccata: nō p nūtiū: nec manifestāda p
scriptū: dixit enim. Et ora monstrate. s. Luc.
i. 7. h. ille. Ambro. insup in quodam sermone
quadragesimo. et ponit de pe. di. j. §. Ecce nūc
ait. Ecce nūc t̄p̄o acceptabile: in quo cōfessio
a morte aīaz liberat: in quo p̄fessio agit para-

disus: et sp̄s saluādi tribuit. pp qd et scriptura
dicit. Dic tu prius iniquitates tuas: vt iustifice-
ris. Quibus verbis oīditur: qz nūq̄ meret
iustificari: qui i vita sua noluit peccata sua cō-
fiteri. h. ille. Et similis de pe. di. j. c. ultio. dicit.
Salaz penitētiā cē p̄stat: cū sp̄ctis pluribus
de vno solo p̄ntia agit: aut cū sic agit de vno:
vt nō discedat ab alio. h. ibi. Itē Iero. de pe.
di. j. c. Cōuertimini. ait. Solo cni peccato re-
tento in cōfessione: dyaboli filij sumus. Aug.
insup de pe. di. j. c. Sūt plures. ait. Scio deū
inimicū oī criminoso: quō ergo q̄ criminē re-
seruat: de alio recipiet veniā. Talis enī si
ne amore dei cōsequeret veniā: sine quo ne-
mo vnq̄ iuenit grām. hostis cni dei est dū
deū p̄suerat offendit. h. ibi. Idē quoq̄ Aug.
de pe. di. j. c. Cōfideret. ait. Laus sit penitēs:
ne verecūdia ductus diuidat apud se cōfessio
nē: vt diuersa diuersis velit sacerdotibus ma-
nifestare: qdā cni vni celat: que alijs manife-
stāda reseruat. qd ē se laudare: et ad hypocri-
sim tendere: et semper veniā carere: ad quam
frustra se sperat puenire. h. ille. Item dīc pro-
p̄er et de pe. di. j. c. Si cui dicitur. vel. c. porro
illi quoz peccata humanā potitā latet: nō
ab ipis cōfessa nec ab alijs publicata: si ea cō-
fiteri vel emēdare noluerit: deum quē h̄nt te-
stē: ipm habituri sūt et ultores: et qd eis pdest
hūanū vitare iudiciū: cū si in malo suo p̄mā
serint: tūti sūt in eternū deo retribuētē sup-
pliciū. h. ibi. Deniqz Inno. tertius in cōcilio
gēnerali cē de pe. et re. j. c. Oīs vtriusq̄ p̄er-
sus fidelis: postq̄ ad ānos discretiōis perue-
nerit: oīa sua solus peccata saltē semel in āno
fideliter cōfiteatur p̄prio sacerdoti: et iniun-
ctā sibi p̄ntiam p̄p̄iis viribus studeat adim-
plere: suscipiēs in pasca eucharistie sacramē-
tum: nisi forte de p̄p̄ij sacerdotis consilio
ob aliquā rōnabilem causam ad tempus ab
eius perceptione duxerit abstinentiū: alio-
quin et viuens ab ingressu ecclesie arceatur: et
moxiens ecclesiastica careat sepultura. h. ibi.
Nota tū q̄ dicit textus q̄ postq̄ q̄s ad ānos
discretiōis peruenierit cōfiteatur. Tūc cni
quis dicitur habere finē glosa et doctores an-
nos discretiōis: quando malitia supplet eta-
tem: et quādo est doli capax. Sicut etiam ha-
betur extra de delictis p̄uorū. in. c. p̄ueris
grandiūculis. vnde in .7. annis obligantur
puer et puella: si fuerint doli capaces cens-

teri. Et si morerentur sine confessione nō debent in cimiterio sepeliri: et si quis eos sciēter sepeliret: vel sepeliri faceret: aut ad sepulturam sociaret mortaliter peccaret: cum hoc esset contra preceptum ecclesie supra positū. Adic aduertant parentes quātum obligent ex debito charitatē et iustitie filios et filias ad sacramentum confessionis inducere. Et predictis igitur auctibus pater: qualiter glibet teneatur de necessitate omnia peccata sua sacerdoti cōfiteri. **S**ecundo insup pbo distinctionibus q̄ p̄fessio peccatorū est de necessitate salutis. **P**rima distinctio est Ric. i. 4. di. 17. ar. 2. q. 7. Qui querit ibidem: an papa possit cum oī et tota sua auctē cum aliquo dispensare qn teneatur peccata sua sacerdoti cōfiteri. et rñdet absolute in corpore qdōis q̄ non pōt. et rō ē quia p̄fiteri peccata sua sacerdoti est de iure diuino: et cum papa sit subditus ipsi iuri diuino: nullatenus pōt cōtra euangeliū dispensare qn quisqz teneat cōfiteri sacerdoti. Sic enim dicit. 25. q. 1. in c. Sunt qdam. q̄ papa p̄ euangeliū dispensare non pōt. Sed circūstātiā t̄pis: que est simplr de iure positiuo dispensare pōt: v̄puta q̄ q̄s confiteat hinc ad mensē: vel ad mediū ānnū: seu ad duos annos: et hñōi. vel dicas formalius q̄ cōfessio pōt dupliciter p̄siderari. Aut quantū ad essentiam. Aut quātum ad circūstātiā. Quātum ad essentiam p̄fessionis: papa dispensare non pōt: q̄ sicut vna spēs s̄m p̄bm i. postērio. non pōt fieri altera s̄m naturam: v̄puta equus non pōt conuerti in asinū: nec ecouerso: sic nec ius diuinū pōt mutari sine voluntate dei in ius positiuū. Et ideo sicut papa non pōt mutare spēm equi in speciem boīs: vel asini: sic non pōt mutare obligatōes confessionis: que est de iure diuino in ius positiuū: ita q̄. s̄et. p̄pā auctē penitus possit facim confessionis annullare. Si autem loq̄mur quātum ad circūstātiā t̄pis que ē de iure positiuo: dico q̄ pōt dispensare: q̄ homo citius et diutius vel tardius p̄fiteat p̄ decretum Innocentij: seu cōciliij. Sic est amīger et si non pōt mutare cēntiā eq in cēntiā boīs: pōt tñ sellam. albam que est quedā circūstāntia equo appositā in sellam rubeam cōmutare. hanc eandem s̄niām ponit Tho. i. 4. di. 17. ar. 1. q. 1. 2. 3. et 5. in corpore. q. Et in solutione argumētōz dicit: q̄ papa nullatenus pōt cuius aliquo dispensare: qn teneat peccata

sua sacerdoti vocaliter p̄fiteri. Ex hac igitur distinctione p̄ quāta sit necessitas et obligatio confessionis: ex quo papa nec sibiipsi: nec alteri sup hoc dispensare pōt. Aliā distinctio nem ponit scraphicus Bonanen. in. 4. di. 17. parte. 2. in qdōibus circa litteraz. q. 1. vbi querit: an tenens q̄ soli deo et non homini confitendum sit: sit hereticus: et rñdet di. Si quis esset modo huius opinionis esset hereticus reprobandus: qm in concilio generali sic determinatū est sub Inno. 3. Sed an hāc determinationē hoc non erat heresis: q̄ ipsi non negabant clauū p̄tēs: sed negabāt necitatē et bene p̄fitebant q̄ vtile erat p̄fiteri: et sacerdotes poterant absolucere. Magister autem sententiarū. et Gratianus in decretis referūt tanqz opinionem p̄babilem. q̄ sufficeret soli deo p̄fiteri: tñ vterqz hoc improbat et determinat in cōtrariū. Et ideo si q̄s p̄maciter contrariū assereret esset hereticus censend⁹ et dānandus. h. Bonanē. verbaliter. Ex quā etiam distinctiōe p̄: q̄ q̄cunqz non vult p̄tā sua cōfiteri sacerdoti tenens q̄ nō sit de necessitate: et q̄ aliter saluari possit: talis vtrqz et hereticus est: et nunqz saluari poterit. Aliam distinctionē egregiam ponit Ric. in. 4. dist. 17. ar. 2. q. 4. vbi querit an iudei: turchi: et saraceni: teneant p̄fiteri peccata sua sacerdoti sub pena mortalis culpe. Et rñdet in corpore q. di. Regulariter inquit omnes tam fideles q̄ infideles tenent ad faciendū p̄fessionē sacerdoti xpiano: in quātum illud preceptū est preceptum dei: qui plenitudinē p̄t̄is habet vniuersaliter sup omnes: et preceptū vlr̄ dedit. Si autē cēt preceptū tñ ab ecclia: ad eius obseruationē non tenent illi q̄ facim baptisimi nunqz susceperūt: q̄ vt supius oñsum est di. 7. ar. 2. q. 1. Vicario xp̄i non fuit concessa directe p̄t̄is sup illos: qui sac̄z baptisimi nō susceperunt: qd est tanua: q̄ intrat in eccliam militantē: et q̄ diuinū p̄ceptū cum sit rōnabilissimū non obligat ad aliquod irrōnabile: ideo ad obseruationē huius p̄cepti non tenentur hoīs q̄ hñt de non confitendo rationabilē et legitimā excusationē: sicut sūt illi qui non hñt copiam sacerdotis. Non enim dicendū vt qdam dicunt: q̄ tales de necitate teneant laicis p̄fiteri: cum non sit p̄ceptū cōfiteri nisi sacerdoti. h. Ric. verbalr. Et q̄ distinctiōe p̄: q̄ si iudei et ceteri infideles tenent cōfiteri peccata sua: a fortiori q̄sqz xpianus

facere tenet. Immo vnus solus xpianus tenetur magis pñteri peccata sua respectu gra-
titudinis ppter deū: q̄ oēs simul infideles: pro eo q̄ maiore grām recepit a deo i baptis-
mo: q̄ oēs simul infideles. Aliā deniqz bre-
uem distinctionez ponit idem Ric. in. 4. di.
20. ar. j. q. j. in corpore. q. dicens. Cum querit
quot sunt necessaria ad salutē essentialr. Re-
spondeo q̄ sūt qnz. Prīmū est efficax do-
lor de oibus culpis preteritis. Scdm ē fir-
mum ppositū cauendi a mortalibus in fu-
turū. Et tertiū est si possibile est cōfessio vera
et integra. Quartū ē satisfactio iusta p posse
Quintū aut qd cetera grata deo reddit: est
q̄ ad h oia pñcipaliter qsqz moueat amore
dei: et non ppter timorē inferni. Ex p̄dictis
igitur quattuor distinctionibus clarissime p̄
quanta est necessitas et obligatio sanctissime
confessionis: ex quo nec papa nec angeli oēs
nec sancti nec virgo gloriosa: nec xps: nec di-
uinitas. s. pater: et filius: et spūs sanct⁹: de lege
ordinata pñt remittere peccatū sine ipsa con-
fessione peccatorū ad sacerdotē seu ad vicariū
xpi. Scdo hoc idem probō septē rōnibus.

Primo rōne cōcurfionis. Scdo rōne sa-
tisfactionis. Tercio rōne argumentationis
Quarto rōne cōmissionis. Quinto rōne
exclusionis. Sexto rōne iparticipationis.
Septimo rōne certificationis. Prīmū p-
bo q̄ pñfessio oīo est necessaria cuiuslibet ad pec-
piendū remissionē peccatorū rōne cōcurfionis
diuersarū aīarū. Fundamentum rōnis ponit
phs in lib. de p̄prietatibus causarū. Quabz
inquit causis vel pluribus necessario pcur-
ribus ad alicuius pductionē effect⁹: deficiēte
vna cā: deficiet et effectus. p̄ hec regula. Nā
ad generandū filiū: qui est quidā effectus: ne-
cessario pcurrunt quattuor cause. Prō p̄
generans. Scdo mater cōcipiens. Tercio
sol utrāqz substantiā coagulans: qz vt dī. 2.
physi. Sol et homo generant hominem. Quar-
to pcurrit cā vniuersalis: qui est deus: q̄ pre-
dictis tribus virtutē generandi tribuit. Sed
ponat nunc q̄ vna tñ istarū cāz deficiat: pro-
fecto deficiet necessario et effectus: qz. s. filius
non generabit: vñ si p̄ deficiat: semina p̄cipe
non pōt: et cōuerso. Silt si virtus caloris so-
lis deficeret: p̄ et mater nihil possent: simili-
ter si deus subtraheret influentiā sue virtutē
a sole: a patre: et a matre: neqz sol posset cale-
facere: neqz m̄ p̄cipe: neqz p̄ gnare. Quo p̄

supposito: certū ē h̄z Scotū in suo quolibeto
et gnāliter fm oēs theologos in. 4. dist. 17. q̄
similiter cōcurrūt necessario quattuor cause
ad hoc q̄ peccatū remittat. Prīma cā dicit
effectiua et est solus deus: de quo dicit Adat.
9. Quis pōt remittere peccata nisi solus de⁹
Nā solius dei est creare grām q̄ p̄tā delect
dñte ppha. Grām et gloriā dabit dominus
C Scda cā effectiua remissionis peccati dī
meritoria: et h̄ est hois xpi et dei: q̄ meruit per
mortē suā: vt nobis culpa remittat: dñte Jo.
apoc. j. Lauit nos a peccatis nr̄is in sanguine
suo. Et ppter ea ipse Christus Adat. 9. dice-
bat. Vt aut sciatis q̄ filius hois p̄tē hēt
i terra dimittēdi peccata: ait paralitico. Sur-
ge et ambula. glosa. i. san⁹ aīa et corpe. Terc-
tia cā effectiua remissionis peccati dicit istrū
mentalis vel dispositiua: et h̄ est sacerdos qui
absoluit ex impio xpi et peccata dimittit cla-
ue non errante. Sicut h̄r Adat. 18. Quar-
ta cā remissionis p̄tī effectiua dicit subiectiua
et h̄ est peccator qui ex humilitate tenet et dī
subici vicerio xpi vel sacerdoti: sibi sua reue-
lare peccata. His p̄suppositis concludo: q̄ si
deficit cā subiectiua. i. q̄ peccator non p̄tēat
p̄tā suā sacerdoti deficiet et necessario cā di-
positiua et instrumētalis. i. absolutio sacerdo-
tis: et p̄ p̄ns etiā deficiet cā meritoria: qz xps
nihil ponet de merito suo in peccatore pecca-
ta sua pñteri nollente. Postremo deficiet et
p̄ma causa effectiua que est. s. deus p̄ potētiā
suam infinitā: qz tali non contenti nequaquā
vult remittere aliq̄ peccatū. Et qua ratiōe
p̄ o infelix peccator: q̄ nulla p̄tā tibi remitti
possunt: nisi p̄ns ea pñtearis. Scdo etiam
probo rōne satisfactionis. q̄ pñfessio peccatorū
est necessaria cuiuslibet ad salutē. Et pro sūda-
mēto rōnis occurrit mihi snia Salomonis
Sap. xi. dñtis. P̄der que peccauerit homo: et
p̄ h̄ et punit. Quo cōcesso: certum ē q̄ homo
offendit corde: ore: et ope. q̄ si sic est: q̄ tenetur
deo satisfacere corde p̄ contritionē: ore p̄ cō-
fessionē: et ope p̄ op̄is executionē. Et si sic nō
fecerit: veniā de peccatis nunq̄ accipiet. dñte
Aug. de pe. di. j. c. Nullus inquit debite gra-
uioris pene accipit veniā nisi qualēcūqz: et
si longe minore q̄ debeat cōsoluerit penā. h̄
ibi. Et idem Aug. de pe. di. j. c. Ex his oibus
ait. Nō suffic mores i meli⁹ mutare: et a p̄e-
rit malis recedē: nisi etiā de his q̄ facta sūt
satisfaciat dño p̄ pñfessionē p̄ pñic dolorē: per

in wny

Sanis
fario
ny

humilitatis gemitu: p contriti cordis sacrificiū: coopantibus elemosynis et ieiunijs. hec ibi. Et hac igit rōne colligit: q si deus vult si bi fieri veraz satisfactiōe de oib⁹ peccat⁹: v³ contritiōe: p⁹essione: et opatiōe: certum ē q si oia relinqt pctā pter vnu siue p⁹iteat: talis nō plene satisfaciū deo. ergo p p⁹is talis non est deo gratus nec acceptus. q si ipse non ē deo accept⁹: ergo nec eius opa deo accepta erūt. Nam deus nūq³ acceptat opa: nisi p⁹us acceptet psonam. Sic enī d^r Gen. 4. Respe- rit de⁹ ad Abel et ad munera ei⁹. Ad Laym aut et ad munera eius nō respexit. Et confir- matur ista rō. Certū est s^m Tho. in. 4. di. 15. q ad hoc q aliq⁹ deo satisfaciū pro peccat⁹ o³ q talis sit modus satisfactiōis q cōpetat ad tollendā offensam. Offense aut ablatiō ē amicitie restitutiō: et ideo si aliqd sit q amici tie restitutiōe impediatur: etiā apud hoies satis- factiō esse non pōt. Lū ergo qdlibet peccatuz impediatur amicitia charitatis: q est hois ad deum: impossibile ē q hō de vno pctō satis- faciat alio retēto. Et p⁹firmat ista rō s^m Ric. in. 4. di. 15. Mon enī ingt pōt ab aliquo deo satisfieri p⁹ peccatis: nisi p op⁹ deo acceptū sed certū est q opus factū in peccato morta- li: non est deo acceptū: pro eo q talis vt ista patebit: cū sit inimicus dei non pōt deo satis- facere: nisi p⁹us cum eo p amorem recōciliet quē oio ipedit solū pctū mortale. Et q v³ sit q opus in mortali pctō factū non sit satis- factiō: nec deo acceptuz. p³. Nam. 3. q. 7. c. In grauib⁹. dicit. Dicitur impiorum sunt abhoiabiles deo: et dona iniquoz nō appro- bat altissimus. Itē Greg. 1. q. 1. c. Mon ē. ait. Quicqd enī in dei sacrificio offert ex scelere oipotētis dei non placat iracundiam: s³ ma- gis irritat. ppter qd scriptū ē. Donora dñz de tuis iustis laborib⁹. hec ille. P⁹terea po- natur vltra p⁹dicta: q q⁹ oia p⁹iteat peccata et vnum non p⁹iteat: nonne ex solo illo pctō retento p⁹tra dei voluntatē aia que p⁹us erat dei: fit diaboli: et certū est q sic. vnde Joā. 8. dicit. Qui fac pctū seru⁹ est peccati. Et apls ad Ro. 6. ait. Serui estis eius. s. diaboli cui obedistis. Et. 24. q. 1. c. Adramur. dicit. Ipse diabolus p⁹atētem exercet in malis tāq³ i suo peccore. Et. 24. q. 1. c. d^r. Peccaninus i cō- spectu tuo: idcirco tradidisti nos in manibus inimicor⁹ n⁹oz: et nunc nō eis sufficit: qz du- rissima nos opprimunt seruitute. h ibi. Sed

clarum est vt habetur de regu. iur. libro. 6. q deus nūquā remittit peccatum nisi restitua- tur male ablatum: propter quod concludo q si quis etiam omnia peccata confiteatur: et vnum solum reseruet: nunquā deo satisfi- cit. et per p⁹sequēs impossibile est q nunq³ di- uinam grām recipiat. T³terio hoc idēz rōe argumentatiōis: et pro huius rōnis declara- tiōe si querit: an quisq³ teneat p⁹iteri venia- lia pctā: etiā si nullum hēat mortale. Rūdet Ricar. in. 4. di. 17. ar. 2. q. 4. in solutiōe p⁹mi argumenti. di. Quāuis homo non teneatur penitere de venialibus: eo q simul stare pōt cum grā et post hanc vitā remitti: q p⁹pterea non separant nec a regno ecclesie militatis: nec triumphantis. et ideo per se non indigēt de necessitate officio clauū: quo apit regnuz tñ per accidens homo teneat de illis penitere et p⁹iteri: quia p⁹pter obseruationem statuti ecclesiastici teneat homo venialia p⁹iteri: etiā si nullum habeat mortale ad confitendum. Aliqui tñ dicunt q talis non teneat ad dicen- dum sacerdoti aliquod pctū in speciali: s³ tñ q non credit se hēre nisi venialia tñ. h Ric. verbaliter. Lū quo concordat etiam Tho. in. 4. di. 17. arti. 1. q. 3. in solutiōe tertij argumēti Et etiam Petrus de tarañ. eadem dist. ar. 4. q. 1. Et insup Alexan. de ales in. 4. pte sū- me. in. q. Vtrū non habens cōscientiā mor- talis tenetur confiteri. in corpore questionis. Bonauentura aut in. 4. dist. 17. parte. 3. arti. 2. q. 1. ad litteram dicit: seu verbaliter. Cum q- ritur an venialia debeant confiteri. Rūdo q congruum est maxime viris perfectis con- fiteri peccata venialia: regulariter tamen nō est necessariū: nisi in duobus casibus: v³ p⁹ dubium et p⁹pter statutum: p⁹pter dubiū. v³ cuz quis p⁹babiler de peccato dubitat: vtrū sit veniale vel mortale: quia tunc si non con- fiteatur de veniali sicut de mortali: mortaliter peccat: quia periculo se exponit: et agit contra conscientiaz: que vt habetur. 28. q. 1. c. omnes. s. Et his edificat ad gehenam: et ideo debet confiteri: sicut iacet in conscientia: ac relin- quere iudicio sacerdotis: vtrum sit mortale vel veniale. Nam in dubijs. vt habetur extra de symonia. c. Mattheus. semper tu- tior pars est eligenda. Lerte in hoc casu ali- quid de meo ponā. Nescio enī iudicio meo quō quis et precipue mundanus audeat i spē se in iunē a mortali culpa existimare: vel p⁹fi-

argumēti
in v³

teri: vel qualiter hoc valeat rōne oñdere: pre-
cipue cū dicat ps. 18. Delicta q̄s intelligit rē.
Et Greg. 3. moral. ait. Non solum mala q̄
gessimus: sed etiam si que sunt in nobis bñ
gesta timeam⁹: q̄ sepe in eius iudicio culpa
esse deprehendit: qd̄ virtus aū iudiciū putat:
et vñ expectat pia merces operis: inde sequit
iudiciū eterne vltionis. Ipsa enim nra bo-
na operatio culpa nunq̄ caret: nisi hanc di-
strictus iudex in subtili lance examinis mise-
ricorditer penset. hec ille. Fateor igit q̄ valde
fatuus esset sacerdos: qui sic dicenti vs. q̄ nō
habet nisi venialia: et aliter non confitenti mi-
nistraret eucharistiam: p̄cipue cū multa ver-
ba: opera: et cogitationes cordis credant apd̄
nos esse simplr venialia: et tñ in cōspectu dei
qui iudicio suo non fallitur apparebūt mor-
talia. Sequit Bonaventura dicens. Confite-
ri etiam venialia debent ppter ecclesiasticū
statutum: q̄ omnis fidelis tenet semel i āno
confiteri: vt habet de pe. et remiss. c. ois. s. hoc
non rōne culpe venialis: sed simplr propter
preceptū. q̄ si vt ex supradictis p̄: cum circū
stantijs appositis tenet quisq̄ de necessitate
venialia cōfiteri: a fortiori tenet confiteri mor-
talia: cum solum mortale oibus venialibus
preponderet: sicut in precedenti sermone pre-
tactum est. Si aut vltius querit quid si ali-
quis esset tante puritatis: simplicitatis: et per-
fectionis: q̄ nec etiam cōscientia argueret cū
de veniali: sic nec virgo Maria: an talis te-
neat confiteri. Pro pmo rñdeo q̄ b̄ verisiml
non pōt contingere: quia nō est inuenta: nec
inuenitur nisi vna virgo Maria: p̄cipue cū
dicatur p̄me Jo. 1. Si diximus q̄ peccatū
non habemus: ipsi nos seducimus: et veritas
in nobis non est. Et prouerb. 20. dicit. Quis
potest dicere mundum est cor meū: purus sū
a peccato: quasi dicat null⁹. Ad hoc tñ rñdet
Alex. de ales. in. 4. parte sūme. q. 2. de cōfessio-
ne. ar. 2. in corpore. q. q̄ talis etia cōfiteri te-
netur: et hoc ppter preceptum ecclesie adim-
plendum: et s̄ non teneat confiteri in speciali
quia sic mentiret. tenet tñ in generali cōfite-
do et dicendo se esse peccatōrē. Ric. aut in. 4.
di. 7. ar. 2. q. 4. in solutione vltimi argumēti
dicit. Tali sufficeret dicere se nullum cōmissis-
se peccatum: qd̄ sciat postq̄ legitime confes-
sus est. hec ibi verbalr. Sed melius hoc de-
clarat i suo quolibeto: vbi querit an immunis
ab omni peccato si non cōfiteatur dñctur. et

rñdet in corpore. q. dicens. Obligatio ad cō-
fitendū surgit ex quattuor. scilicet rōne cōmissi
peccati: diuini precepti: sacramentalis reme-
dij: et ecclesiastici statuti. Immunis igitur ab
oi peccato non obligat ad cōfitendū rōne p̄ti
cum nullū hēat: nec rōne precepti: q̄ talē nō
ligat: nec rōne sacramenti: cū nō indigeat. rōne
aut ecclesiastici statuti obligat: non qdem ad
confitendum: q̄ mentiret: sed simplr ad pre-
sentandū se in foro confessionis sacerdoti: vt
ouem suam pastor cognoscat: vt eius cōfiam
sciat: vt alia sacramenta secura cōfiam ei mini-
strare valeat. Ex parte etiam sui debet se pre-
sentare vt a sacerdote ingritus certius se di-
scutiat: vt instructus diligentius caueat: vt et
sicut viator clauis ecclesie venerando recog-
scat. h̄ Ric. verbaliter. Si igit vt patet etiam
immunis ab oi veniali culpa tenet se p̄tare sa-
cerdoti. ppter ecclesiasticū statutū: a fortiori
qui mortaliter peccauit tenet de necessitate
salutis se ei p̄tare: et eidem peccatū suū cōfi-
teri. Quarto p̄bo etia cōfessionē esse neces-
sariam ad salutē rōne cōmissionis. Fundamē-
tum rōnis ponit in iure canonico c̄ de offi.
delegati. c. p̄terea. vbi dicit. Cui dat iurisdictiō
et p̄as: tacite cōcedit illud sine quo iurisdictiō
fieri nō pōt. Silis sententia ponit c̄ de elec.
c. venerabilē. et c̄ de fide instr. c. Inter dile-
ctos. Et c̄ de cōstit. c. Nam concupiscentia.
et c̄ de foro cōpe. c. Si diligenti. vbi dicitur.
Cui cōceditur p̄ncipale: cōcedit et accessorium.
p̄ hoc regula. Nam si dñs vel rex dat iuris-
dictionē: autem: vel potestatem alicui iudici vel
p̄ati sententiandi malefactores ad mortem:
per cōs intelligit q̄ dat ei autem et p̄atem
inuestigandi et cognoscendi fm iura excessus
delicta cor: pro qbus eis mors est infligen-
da. Quo p̄supposito: certū est q̄ xps dedit
iurisditionē: p̄atem: et autem plenariā ap̄lis
et eis successoribus relaxandi peccata peccan-
tibus. vnde Mat. 18. dicit. Amen dico vobis
quicūq̄ ligaueritis sup terrā rē. Et Jo. 20.
dixit. Accipite sp̄m sanctū. quoz remiseritis
peccata: remittunt eis: et quoz re. re. sūt. Qd̄
si sic ē: q̄ xps cōstituit ap̄los et successores ius
dicēs sp̄uales i cais peccatorū: igit intelligit q̄ de-
bēt cognoscere peccata si volūt iudicare. S̄
clarū ē q̄ peccata coiter sciri nō possūt nisi
reuelentur per confessionē: quia vt habetur
c̄ de sp̄mo. c. Sicut ex litteris. et c. Tua nos.
Et c̄ de sen. excō. c. 2. Et. 32. di. c. Erubescit.

32. q. j. c. xpiana. 6. q. j. Symonia. Et de peni.
dist. 1. c. Si quis pulsatus. 2. c. S3 hoc. Eccle-
sia non pōt iudicare de oculis: sed tñ de ma-
nifestis: ergo ppter hoc necesse est q peccata
reuelentur sacerdoti: sed hoc non fit nisi p cō-
fessionem: ergo confessio est necessaria ad sa-
lutem: q si quis peccata sacerdoti non reue-
let: cum agat contra preceptū xpī: impossibile
est q vnq saluetur: dicente Hieronymo in
eplā ad Eustochiū. Eterna vita non nisi per
diuinorū preceptorū obseruationē acquiritur.
Et cōfirmat ista ratio. Clax est enim q iudi-
cium spūale est nobilius et ordinatius iudicio
seculari. Sed in iudicio seculari non idem iu-
det et reus: sed reus a iudice iudicatur: ergo a
fortiori in iudicio spūali penitentie: peccator
qui est reus non debet esse iudex sui ipsius: s3
ab alio iudicari. Sed non pōt ab alio. preter
q3 a sacerdote iudicari: cui peccata sua confi-
teatur: debet enim sacerdos peccata cogno-
scere: et sic iniungere penitentia fm quantitātē
delicti: et absolueri: que nequaquā pōt facē nisi
per confessionē peccata penitētis cognoscat.
q3 si sic est: ergo cōfessio necessaria est ad sa-
lutem. ¶ Quinto etiam pbo rōne exclusiōis
q. s. necesse est omnia peccata cōfiteri et nul-
lum retinere. Fundamentū rōnis ponit pbs
8. pph. di. Tot modis se habet vnū opposi-
tōrū ad reliquū: quot et reliquū ad illud. p3 h
regula. Nam ponat q quis recedēs ab vno
loco ad alium fecerit mille passus: s3 vltimū
potērie sue certū est: q si vult retrocedere ad
primū locum a quo motus fuerat: necesse est
q retroducendo faciat etiam mille passus: s3
vltimū potentie sue: q si deficeret in vno so-
lo passu: clax est q nunq3 attingeret pōrē lo-
cum a quo recesserat. Quo presupposito: cer-
tum est fm Aug. q quot peccata quisq3 facit
per cōsensum: tot passibus a paradiso se elon-
gat vel recedit. Qd si sic est: ponat nūc q q3
fecerit. 20. peccata mortalia: certum est q spi-
ritualiter. 20. passibus a paradiso talis se clō
gauit: ppter q3 si talis vult ad paradisu3 ac-
cedere: necesse est q tot peccata cōfiteat: et ei
displiceant: quot peccata cōmiserit. q si vnū so-
lum retinuerit: vel ei non displicuerit: cū sibi
deficiat vnus spūalis passus: impossibile est
q vnq3 paradisu3 vel celestem glām igre-
diatur. ¶ Sexto etiam pbo rōne iparticipa-
tionis: q cōfessio peccatorū ē necessaria ad sa-
lutem. In hac rōne habeo ostendere quali-

non confitens peccata sua non pōt picipare
de meritis passionis Christi. et per cōsequē
impossibile est q saluetur etiā si omnia alia
faceret bona. Fundamentū igitur istius ra-
tionis ponit pbs. j. de generatione et corrup-
di. Agens non agit i patiēs nisi fuerit appro-
ximatum. p3 h regula. Nam homo nō pōt
accipere calorem ab igne nisi igni apporime
tur. Quo presupposito: certum est q nolens
confiteri peccata sua valde longe est a xpō: nō
localiter seu per loci distantiam: cum ex sua
infinita sapientia atq3 potentia: fm theolo-
gos in. j. di. 37. deus ipse sit in oī loco essen-
tialiter: potērialiter: atq3 presentialiter. dicēte
etiam ppha. Quo ibo a spiritu tuo: et quo a
facie tua. f. Si ascendero in celus. t. i. c. si. def.
in. i. ades. Sed lōge ab ipso xpō deo et hoīe
formaliter: v3 per formā pstrariam volunta-
tis: pro eo q xps vult q peccator cōfiteat: ipe
autem non vult: et sic ad inuicem hnt diuer-
sas et pstrarias voluntates. dicente Isa. in p-
sona dñi. 54. c. Non enim inquit cogitatio-
nes mee: cogitatioēs vestre: neq3 vie mee vie
vestre di. dñs. Quibus premisso: q patiēns
v3 non pōt accipere virtutem ab agente: si ē
remotum ab eo manifestū est: q cum nollēs
confiteri valde longe distet a voluntate xpī
a quo omne meritum pcedit: impossibile est
propter hoc q talis non cōfiteris vnq3 accipi
at aliqd vel participet de merito crucis et pas-
sionis xpī: sicut et impossibile est: q itans lon-
ge ab aliqua arboze accipiat vnq3 de fructu
illius arboris. O infelix peccator. O anima
obstinata. O ceca et insensata creatura: que
non vis cōfiteri peccata tua: quō credis vnq3
saluari sine merito passionis Christi? De ve
ve tibi: qm sanguis xpī tñ tibi pdesse potest
quātum iudeis: turcis: saracenis: atq3 demo-
nibus: nisi p3s humiliter peccata tua confi-
tearis. ¶ Septimo deniq3 pbo rōne certifi-
cationis: q quisq3 tenet peccata sua cōfiteri.
In hac rōne habeo ostendere: qualiter nolēs
cōfiteri peccata sua cum agat ptra dei volun-
tatem: certitudinaliter habebit in enarrabile
penaz: et a deo erit grauis illa pena: q si oēs
stelle celi: omnes frondes arborum: oēs lin-
gue auium et animalū: et omnes deniq3 gui-
te aque maris essent lingue humane: nunq3
possent eius magnitudinem expmēre. Et p
fundamento huius rōnis: accipe dñi pbi. 5.
etbi. dicentis. Iniuria tatur fm psonē di.

Sermio.

gnitatem. p. h. regula. Nam si quis percutiat in maxilla rusticum: grauis culpa est. si autem percutiat imperatorem: grauior iniuria. Si autem papam: incōpabiliter grauissima erit. Immo tam grauis extimabit iniuria: quāta est dignitas et nobilitas ipsius pape. Quo p. presupposito: certum est q. qui non vult confiteri cum agat cōtra diuinū preceptū: quātū in se est peccatū faciem diuine maiestatis. S. cum maiestas dei sit infinite potentie: sapie: atq. clementie: sequit. ex hoc q. culpa rebellio nis de non confitendo utiq. est infinita. S. claz. est: prout dicit Deutero. 25. q. fm men suram delicti apud diuinam iustitiam erit et plagarum modus. Qd. si sic est: ergo pena q. dabitur nō p. tenti a deo erit incōpabiliter grauior: et acerbior: q. simul fuerint oēs pene huius mūdi: oia tormentā marty. et omnes simul purgatorij pene. Et rō ē: q. oēs p. dīcte pene sunt et fuerunt finite. pena vero que daf retinenti solum peccatū in confessione erit in finita: sed cum finiti ad infinitū nulla sit comparatio: vt dicit. 8. ph. si. ergo rē. q. si tā grauis pena datur pro non p. tentente soluz p. tū. Quāta pena dabit illi qui mille vel decem milia peccata noluerit confiteri? Ex p. dīct. igitur septem rōnibus p. quātū cuilibet confessio sit necessaria ad salutē. T. Tertio p. bo similitudinibus: q. de necessitate salutis est: vt quisq. simul omnia peccata sua p. tēatur. P. termitto enī figuras hoc demonstrātes. Nam Matth. 8. xps dixit leproso sanando. Vade oñde te sacerdoti. Et Luc. 17. qñ xps mundauit. x. leprosos dixit eis. Ite ostendite vos sacerdotibus: et dum irent sanati sunt: si gnificans q. contritus etiam ante p. sessionē percipit remissionē peccatorū suorū. P. prima igitur similitudo talis est. Nam videmus q. corporaliter egrotus vel plagatus non pōt p. cipere sanitatē nisi prius suam plagam et infirmitatem materiali medico dētererit: ergo a fili nec peccator spūali i. firm. pōt recipe ve niam peccatorū suorū nisi prius ostenderit spū rituali medico. i. p. fessorī peccata sua. dicente Boetio in p. de conso. Si opam inquit mendicātis expectas: o. vt vulnus tuum detegas. Alia similitudo est. Vede dñs. Quid inqt prodest q. tota ciuitas custodiat: et vnum fora men p. qd. ostes intrēt relinquat. Ferrū etiā q. diu in vulnere est non p. sunt vnguenta ad salutē. Q. Quinta deniq. accipe similitudinē

ad simul p. tendū omnia peccata valde conuenientē. Videmus enim per experientiam q. si homo haberet mille apostemata in corpore et oia educerent sanicm p. ter vnū: adhuc ex illo solo in intimis et secretis p. tib. cor poris occulto moreret. Ecōtra si educeretur sanies illius cū alijs sanaret. Sic a simili si peccator oia peccata p. tē: et vnū occultat: spū ritualiter moritur. Videmus etiā q. vn. solus iectus gladij ferit et occidit hoies: et solus humor mal. corpori generat mortē: sic a fili sola mortalis culpa retenta aīam spūituālē occidit. Ex quibus similitudinibus p. quāl. confessio oīuz peccatorū cuilibet est necessaria ad salutem. Q. Quarto deniq. p. bo exemplis confessionem oīuz simul peccatorū suorū fore ad salutem necessariam. P. Primū igit. crēplū cōuenientissimū ponit in croniciis fratrum minorū: vbi legit. q. cū qdam p. fessor nostrī ordinis transfret cū socio per quoddā castrum contigit q. quedā mulier diues et vana a p. dicto p. fessore p. tēret. Cū aut. socius iuuenis columbine simplicitatis in quodam angulo oraret: vidit ab illa dñā se p. tentente tot buffones: seu rospos ab eius ore egredi: quot p. ctā confitebat. videbat insup. quendam rosposum alijs maiorē et horribilio. em. p. cedere sepissī me vsq. ad os: deinde semp. retrocedere: tandem vidit q. dñā illa absolutiōe recepta a cō fessore suscepit in ore suo oēs rospos per ecclesiam saltantes quos p. us emiserat. P. igitur recessus illius dñe: iuuenis ille simplex confessori dixit: pater mi: sic et sic vidi in illa dñā. s. sicut supradictū est: qui p. fessor: intelligens totū factū: v. q. quot buffones illa emiserat tot culpas mortales p. fessa fuerat: et q. maior buffo in ore retentus significabat ali. quod graue peccatum qd. illa p. re verēcūdia confessa non fuerat: statim iuit ad domum p. dīcte dñe: vt videret si blandis verbis ab ea posset illud peccatū extrahere: sed inueniens illam mortuam et a diabolo suffocatam: statim iuit ad ecclesiam orauitq. deū vt illius mulieris a se p. fesse finem ei ostendere dignaretur. Quid plura? Ecce dñā illa sibi apparuit valde orribilis: que cū esset cathenis igneis circūligata. vlulatu maximo clamauit dicēs. O me misera: o me infelicem: o me deniq. eternaliter a diuina iustitia reprobata. Ecce mi spūituālis pater et p. fessor: q. omnib. peccatis meis tibi p. fassis: vnum tñ p. re uerecū-

dia seruauit: ppter quod nec illd: nec aliqd
 aliozum a deo est mihi remissum: et propter
 hoc ad eternum ignem a diuina iustitia me
 rito cōdēnata sum. Quo exemplo pz: qualr
 deus nō indulget peccata nisi simul fuerint
 omnia p̄fessa. Aliud deniqz legi exempluz
 q vir quidam et vro: non valentes filiū h̄re
 votum fecerunt gloriose virgini: q si filiū v̄
 filiam eis impetraret: ad eius seruitiū illum
 alicui religioni m̄ciparent. Quid plura? cō-
 cipit filius et sanus parturit: qui cuz adultus
 esset: per parentes factus est certior: qualiter
 eum deuouerant virgini gloriose? Qui sta-
 tim factus est monachus: mater aut in ele-
 mosynis faciendis precipua erat. Eo tēpore
 ex voto quodam maritus cepit peregrinari.
 Interim vero mater filiū spurū peperit: quē
 statim p̄uerecūdia occidit. Confitebat plu-
 ries: et sepius in āno eucharistiam sumebat:
 nec tñ vnqz ausa est Christi vicario in confes-
 sione adulteriū p̄petratum prodere. Tādem
 graui infirmitate pressa: fortiter a cōscientia
 stimulata: q adulteriū reuelaret: decreuit p-
 us mori sine peccati reuelatione: qz talem ru-
 borem in confessione suscipere. Et ecce iam
 moritur. Qd sentiens filius statim cepit pro
 m̄se sancti Gregorij missas celebrare. Quo
 celebrante apparuit corā eo qdā speculū in
 altari valde horribile. Quo viso statim i vir-
 tute sanguinis Christi cōiurauit illud: vt qd
 esset faceret. Tunc mater monaci eiulando
 clamauit di. ter obscura voce. O fili mi: ego
 sum infelicissima mater tua. Cui filius men-
 tiris: non enī dicis verū. Luz enī mater mea
 infinitas faceret elemosynas: et sepiissime con-
 fiteret et se cōicaret: nequaqz possibile ē illam
 fore dānatam. Ad quē mater duo vbera q a
 duobus serpentibus crudeliter cruciabantur
 oñdens et rñdens ait. Scito fili q h sunt vbe-
 ra infelicia: que tu furisti: verū tñ eternis cru-
 ciatibus deputata sum: ex eo q adulteriū
 quoddā cōmissus: ex quo filiū spurū peperit
 et occidit: nūqz sacerdoti reuelare p̄sumpsi: q
 bus dictis: relicto ibi maximo feroze statim
 disparuit. Ex predictis igit auctibus: distin-
 ctionibus: rōnibus: similitudinibus: atqz exem-
 plis pz: de quarta adoracōe latric. Scōz op⁹
 diuino cului necessariū: qd dicit opus con-
 fessionis: in quo ostensus fuit: qualr confessio
 peccatorū est necessaria: et ad diuinū cultum:
 et ad nostrā salutē, Quā vcrām peccatorū

confessionem: nobis concedere dignet glorio-
 sus deus: qui sine fine viuit et regnat: per infi-
 nita secula seculorū. Amen.

¶ Feria quarta post tertiam dñicam qua-
 dragesimo. Itē de gnta excellentia ip̄i san-
 ctissime fidei.

Opulus hic

labijs me honorat: cor autez
 eorum longe est a me. Scri-
 bunt hec verba Mat. 15. et i
 euangelio occurrentis ferie
 Que et originat Isa. 29. ha.

bentur. post sacri euangelij l̄ralem et moralez
 expositionē spectabiles ciues: ex quo de gnta
 p̄templatiōe cultus latric: seu diuine adora-
 tionis: que dicit p̄tēplatio modificatiōis: de-
 clarauimus de quarta adoratione: que dicit
 virtualis. Scdm opus singl̄ necessarium
 ad diuinū cultū: qd dcm fuerit opus p̄fessio-
 nis: habeo in p̄nti sermone singl̄ declarare.
 Tertiū op⁹ diuino cultui necessariū. Qd dī
 opus satisfactiōis: cuius declaratio talis erit.
 De tertio ope. i. de satisfactiōe singulariter
 ad latricā et diuinū cultū necessaria.

¶ Tertiū deniqz opus ad diuinū cultū
 et salutē nrāz sūme neciū: dī opus sa-
 tisfactiōis. Qm fauēte diuino auxilio
 formali⁹ de satisfactiōe agem⁹ i qdragesima
 li de trib⁹ p̄tib⁹ vere p̄nic: simplr nūc agā de
 maria ip̄i satisfactiōis necessitate et obligatōe
 Quia igit multi dānificāt p̄rios suos i tpali
 substātia: in fama: et i aia. dū. s̄iniuste auferūt
 eis tpalez substātiā: bonā famā: necnō et eoz
 p̄filio: seu malo exēplo et occasiōe: retinēt eoz
 aias i manu diaboli: et culpa mortali: et vltra
 hoc ē ip̄z deū quātū i seip̄is ē dānificāt: dū
 honorē et amorē ex iobseruatōe p̄ceptoz ab
 eo auferūt: hinc ē q de p̄dictis ois ois p̄ris sa-
 tisfacē: et deo quātū possibile ē iuxta dāni seu
 offēse quātitatē: restituēdo p̄ris substātiā
 tpalcē: famā ablatā: et isup aiaz eoz i manib⁹
 demonis captiua p̄ posse liberādo: et deo in-
 sup ois d honorē seu amorē sibi p̄ p̄ctm et trāf-
 gressionez suoz p̄ceptoz ablato satisfacē. Et
 nisi p̄ p̄dictis fiat satisfactio: ois displicētia d
 petis: et p̄fessio ē cuiuslibet inutil ad salutē. Quo
 rū ois satisfactio i manib⁹ d̄iscreti p̄fessoris
 reponi d̄z: q pōderabit quātitatē satisfactiōis
 iuxta q̄titatē offēnsiōis. Et q qsqz vcr⁹ peni-
 tēs et p̄fessō: p suoz satisfactiōe petoz teneat

Sermo

de neccitate salutis suscipe correctionē discipli-
nā pñiaz atqz satisfactōz: quā ei pī spūal' seu
discret' confessor iūget vī iponet qdrupl' pbo
Primo auctoritatibus. Secundo distin-
ctionibus. Tercio rationib'. Quarto exē-
plis. ¶ Primo pbo auctoritatibus: q' qsqz
verus penitens tenet satisfacere p peccatis
cōmissis intra consiliū z discretionē patris
spiritualis seu cōfessoris p̄cipientis. Nam p
uer. 4. Salomon ait. Fili. si peccator accipe
disciplinā patris tui. i. penitentiā: z ne abici-
as eam. Et Prover. 3. dicat. Audiite filij di-
sciplinā patris vestri: z attendite ut sciatis pru-
dentiam. i. penitentiā: z omne bonū tribuā vo-
bis. Et Prover. 15. dicat. Stultus irridebit
disciplinā patris sui. i. penitentiā: qui autem
custodit eam sapiētiōz erit. Et ibidē dicitur.
Non amat pestilens euz qui se corripit: nec
ad sapiētes gradit: cor autē sapiētis oēm
correctionē accipiet. Item Ecclesiasti. septio
dicat. Humilia valde spiritū tuū ad discipli-
nam. i. ad penitentiā: quoniā vindicta car-
nis impij ignis z vermes. Et David ps. 2.
ait. Apprehendite disciplinā. i. penitentiā: pro
peccatis: ne quādo irascat dominus z perea-
tis de via iusta. Item Michae. 6. dicat. In-
dicabo tibi o homo quid sit bonū: z quid do-
minus regat a te. Vtiqz facere iudiciū: z
diligere misericordiā: z solite ambulare cū
deo tuo: sup que verba Hugo de sancto vi-
ctore. ait. Deus qui trinitas est nō nisi trino
sacrificio: a peccatore placari potest. offeren-
do v3 iudiciū filio iudici: misericordiā spiri-
tui sancto: z solitudinē operationis paterni-
tati. hec ille. Item August. de pe. di. j. c. Mul-
lus inquit. Debitē grauiōz accipit veniam
nisi quāleūmqz: si longe minōz q̄z debe-
at exoluerit penam. hec ille. Item Hilarius
papa. 25. q. j. c. Prima salus inquit est recte
fidei regulā custodire: z a cōstitutis patrum:
seu cōsilijs nullatenus deuiare. hec ille. Sic
go. insup in moral. ait. Iustum est ut pecca-
tor tanto maiora sibi inferat lamenta p pe-
nitentiā: q̄to maiora sibi intulit damna per
culpam. Item Joan. os auri. de pe. dist. j. §.
ecce nūc. Et de pe. di. 3. c. p̄fecta. ait. P̄fecta
penitentia cogit peccatōz omnia libēter suf-
ferre. In corde enīz cōtritio: in ore confessio:
in op̄e vero tota humilitas z satisfactio cē-
debet. Adic enīz fructifera est penitentia. hec
ille. Item Augusti. de pe. dist. j. §. Ecce nunc

ait. Meminē putes ab errore ad veritatem:
z a quocūqz siue magno: siue paruo peccato
ad correctionē et veniam sine penitentia et
satisfactione posse p̄trāsire. hec ille. Ambro-
insup de pe. distin. p̄ma. ca. Ad medicina. ait.
Qui culpam exaḡauerit exaḡet z peni-
tentiam. Ad maiora enīz crimina maiorib' ab-
luūtur fletibus. hec ille. Item de pe. dist. p̄-
ma. §. Ex his. Hieron. ait. Qui peccator est: z
quē remordet p̄pria cōscientia cilitio penitē-
tie z satisfactiois accingatur z plangat pro
p̄pria delicta: z ingrediat ecclesiā de qua pro-
pter peccata sua fuerat egressus: z cubet vel
dormiat in sacco: ut p̄teritas delictas per
quas deū offenderat vite austeritate com-
penset. hec ille. Idem Hieron. sup. Reuit.
z ponit de pe. distin. p̄ma. §. E cōtrario. ingt.
Pro qualitate peccatōz qualitas asseratur
penitētie atqz bonorum. Non enīz par de-
bet esse fructus z penitētia eius: qui nihil v3
parum deliquit: z eius qui grandia cōmisit.
Ille tanqz nulli' criminis sibi cōscio vsum
sibi in rebus licitis prebet. Hunc autē tan-
qz a multis grauarum delictis etiaz allici-
tis tempore oportet. hec ille. Deniqz August.
in libro de penitētia. z ponit de pe. distin. p̄-
ma. §. Ex his. ait. Non sufficit mores in me-
lius cōmutare: z a peccatis malis recedere:
nisi etiam de his que facta sunt domino sa-
tisfaciat per penitētie dolorē: per humilita-
tis gemitū: per contriti cordis sacrificiū: coo-
perantib' elemosynis: orationib': atqz ieiun-
ijs. hec ille. Ex p̄dictis omnib' auctoritati-
bus pater: qualiter displicētia z cōfessio pec-
catōz: non sufficiūt ad salutē: sed oportet oī-
no q' iuxta cōsiliū discreti cōfessoris fiat sa-
tisfactio de peccatis. ¶ Secūdo etiam pbo
distinctionib'. q' satisfactio de peccatis a cō-
fessore imposta: cuiuslibet est necessaria ad sa-
lutem. ¶ Prima distinctio est Ricar. in. 4.
distin. 15. arti. p̄mo. q. 7. in corpore. q. dicētis.
Cum querit vtrū deus possit remittere pec-
catū: z sic saluare hominē absqz aliqua satis-
factione. Respondeo. q' de remissione pecca-
ti p̄tigit loqui dupliciter. Aut de lege cōmu-
ni. Aut de p̄uilegio speciali. ¶ Primo mō
fm omnes nunqz dimittit actuale peccatū
mortale: sine debita satisfactione: quia semp
ad hoc regitur actus penitēdi: in quo prin-
cipaliōz pars satisfactiois cōsistit. ¶ Secū-
do modo dicit etia multi: q' nullo mō actu

ale mortale peccatū pōt a deo sine satisfacti-
one remitti: qz deus tale peccatū remittere
non potest sine infusione gratie: et quia ho-
mo mortaliter peccādo oculū anime amisit:
ideo lumen gratie ad animā intrare nō po-
est: nisi aperiat p actum penitentie et satisfac-
tionis: sicut nec lumen solis potest intrare
domū: nisi aperiat fenestra: et pro hac opinio-
ne videtur esse sentētia Augusti. super Ioan.
omelia. 8. sup illud Ioan. 14. Maiora horū
faciet dominus. Cum ex impio fit iustus: salu-
tem opatur xp̄us in illo: sed nō sine illo. Ad-
bi aut sine p̄iudicio videt qz quāvis homini
q̄dus est in actu mortalis peccati: peccatum
nō possit remitti: tamen homini obdormiēti
in peccato mortali: deus posset si veller habi-
tus charitatis infundere: et sic peccatū dimit-
tere: quia quicq̄d est in peccatore dormiente
bonū est: excepta deformitate peccati: que ni-
hil aliud est qz carētia boni debiti in volū-
tate. vtrum autē vnq̄ p talem modū de⁹ ali-
cui peccatū mortale actuale sine satisfactione
dimiserit: nobis incertū est: et secretū est. hec
Ricard. verbaliter. Ex qua distinctione patet
qualiter deus sine satisfactione peccati nun-
q̄ aliquē saluauit vel saluabit. Aliam distin-
ctionē ponit idem Ricard. in. 4. di. 46. arti. 2.
mo. q. 2. in corpore. q. di. Cum querit an de⁹
possit p̄mittere opa iusticie et peccata sine
satisfactione. Respondeo. qz opera iusticie s̄m
qz iusticia respicit exigentiā demeritorū abso-
lute de⁹ potest p̄mittere: et etiā p̄mitterit
in punitione perpetua dānatorū: quia pu-
nit eos citra condignū: non q̄tum ad pene-
durationē: sed q̄tum ad pene intensiōem.
Scdm vero qz respicit exigentiā demerito-
rū in compatione ad condecētiā bonitatis
sui ipsius retribuētis: nullatenus opa iusticie
p̄mittere pōt. Sicut nec illud negare qz
suaz cōdecet bonitatē. hec ibi verbaliter. Ex
qua etiā distinctione patet: qualiter de⁹ cum
omnipotentia sua nō potest remittere pec-
catū sine satisfactione: incertū actus satisfac-
tionis cōcernit bonorē ipsius dei et cōdecē-
tiam bonitatis sue. Tertiā deniqz distinctio-
nem ponit idē Ricard. in. 4. dist. 18. arti. 1. mo
q. 5. in corpore. q. dices. Cum querit vtrum q
libet penitens teneat tentione necessitatis re-
cipere et explere penitentiā sibi pro satisfactiōe
peccati a sacerdote iniunctā. Respondeo. qz
sacerdos aut iniungit penitentiā rōnabilez

et discretam: aut irrōnabilem et indiscretam.
Si sedō modo: penitens nō tenet eam reci-
pere neqz explere: quia sacerdos talem peni-
tentiā iniūgēdo abutit̄ clauib⁹ ecclesie. Si ve-
ro primo modo: dico qz penitens tenet tentione
necessitatis eam recipere et p viribus ex-
plere: quia talem penitentiā iniūgēdo clau-
bus vtit̄ recte: quilibet enīz tenet sui iudicis
iustas sentētiā obseruare. vnde si penitēs ta-
lē penitentiā sciēt et ex deliberatiōe et absqz
legitima causa obmiserit explere mortaliter
peccat. Si tamē penitens sentiat penitentiā
sibi nimis grauē: et ad obseruandū periculū
sui in firmitate pensata: debet ad illum
eundē confessorē vel ad aliū si illū nō potest
habere humiliter recurrere: et alleuiationē
vel cōmutationē petere: et cōfessor debet cō-
cedere: etiā si videat qz penitentia alleuiata:
nō sufficiat plenarie pro satisfactione peccati
et post eaz expletā adhuc remaneret aliquid
in purgatorio explendū. Tutius enīz est re-
seruare penitentē in purgatorio puniendum
qz ipsum exponere piculo cadendi in morta-
le peccatū propter penitentiā transgressionem.
Expedi tamē qz cōfessor hoc totum explicite
penitenti exponat: nisi in ipso viderit condi-
tionē p quā iudicet omnib⁹ pensatis magis
esse tacendū: qz exponendū. hec Ricard. ver-
baliter. Ex qua distinctione patet: qz quisqz
peccator tenet de necessitate accipere satisfactiō-
nem p peccatis a discreto cōfessore sibi iniū-
ctam: quā si ex negligentia: aut p̄pua mali-
cia explere contēpserit: nouū peccatū morta-
le cōmittit. Aduertāt hic igit omnes illi q in
iuste habēt de bonis proximorū suorū: quo-
niā si omittūt satisfacere: seu de testamētis: seu
de alijs male ablati et cū possint: et nō satis-
faciūt mortale nouā culpaz incurrūt. Tercio
insup probō septē rationib⁹: qz quisqz te-
net de necessitate satisfacere deo et p̄mis p
iniurijs et offensis cōmissis.

¶ Primo ratione Remissionis.

¶ Secundo ratione Subiectionis.

¶ Tertio ratione Restaurationis.

¶ Quarto ratione Beatificationis.

¶ Quinto ratione Argumentationis.

¶ Sexto ratione Electionis.

¶ Septimo ratione Recordationis.

¶ Primo p̄bo ratione remissionis. v3 pec-
cator. In hac rōne habeo ostēdere qualiter
est impossibile qz remittatur alicui peccata nisi

re
niffiony

pius q̄tum fas erit deo et primis satisfacere. Fundamentū istius rōnis ponit phus. 4. Ad r̄ba. di. Oppositorū causarū semp̄ oppositi sunt effectus. patet hec regula. Nam si q̄s habeat in corde habitū superbie vel luxurie: clarū est q̄ fere omnia eius verba et opa: uti q̄s erūt plena supbia et lascivia. Oppositum vero erit de habente habitū humilitatis et castimonie: quoniam omnia eius verba et opa erunt plena humilitate et castitate: quā veritatem saluator confirmat Matt. 23. dicens. Et habūdantia cordis os loquitur: et bonus homo de bonis thesauris cordis sui profert bona: malus autē homo de malo thesauro cordis sui profert mala. propterea phs p̄mo dicit. Voces sunt note. i. signa et similitudines earū que sunt in anima passionum. Quo p̄supposito: q̄ v̄z oppositae causae oppositos p̄ducant effectus: certū est q̄ velle satisfacere p̄ peccatis: et nolle satisfacere sunt causae oppositae. Sed clarū est q̄ satisfaciens pro peccatis hunc sortit effectus: q̄ v̄z percipit a deo plenariā remissionē peccatorū suorum. dicēte Hierony. de pe. dist. p̄ma. ca. q̄ diuinitatis. Si quis inquit post lapsum peccatorū ad veram penitentiā et satisfactionē se conuerterit: cito a vero misericordie iudice veniam peccatorū impetrabit. ergo p̄ oppositū nolens satisfacere pro offensis cōtra deum et proximos p̄petratis: necesse est q̄ fortietur oppositū effectum: q̄ v̄z nunq̄ in hac vita p̄cipiat a deo suorum indulgētiarū peccatorū. Quod cōfirmans August. 14. q. 6. c. Si res inquit aliena propter quā peccatū est reddi potest et nō reddit: penitētia non agit: sed similat. Quod si veraciter agit: nunq̄ remittitur penā nisi restituat ablatū. hec ibi. Et c̄ de re. iur. li. 6. dicit. Non remittit peccatum nisi restituat ablatum. Propterea Luce. 13. ait. Nisi egeritis penitentiā restituēdo. s. deo per satisfactionē bonorū operum honorem et amorē sibi iniuste ablatū: similiter et proximis: omnes simul peribitis. v̄z sine remissione peccatorū. q̄d clarius concludens saluator Joan. 8. Cōtra tales clamabat di. In peccato vestro moriemini. Quot sunt iaz defuncti: et adhuc quot viuūt: qui et si cōfessi sunt et cōfiteant: nullū tamen peccatū est a deo remissum sibi: ex quo nec in vita: nec in morte deo et proximis satisfacere volunt. C. Secūdo etiam probō rōne subiectionis: q̄ quisq̄

pe
ubwaiony

tenet suscipere penitentiā a discreto cōfessore pro satisfactione peccatorū suorum. Fundamentū huius rōnis ponit phus. 1. Ad c̄te. et sc̄do Ad r̄ba. di. 8. P̄bificorū. di. Causae inferiores naturales reguntur a superioribus. p̄z hec regula. Nam seru⁹ naturaliter tenet obedire in rebus licitis et honestis dño suo t̄pali licentiā sub pena peccati mortalis. dicēte Hier. in epistola ad Hebr. et ponit. xi. q. 3. c. Si dñs. inquit. Si dñs iubet que cōtraria non sunt vel aduersa sanctis scripturis et bonis morib⁹: subiciat oīno dño suo seruus. si vero cōtraria p̄cepit: magis obediat sp̄s: q̄ corpus dño. Et infra subdit. Si bonū est quod precipit impator iubētis exēgē voluntate. Si vero malū: respōde. Obediēdo oportet magis deo: q̄ hominib⁹. hec ille. Quod confirmans Petrus. 1. 2. ait. Serui subditi estote dominis vestris carnalib⁹: non t̄m bonis et modestis: verū etiam discolis. Quibus adherens Bonauē. in. 2. di. vltima. ar. 3. q. 1. dicit. q̄ cū fm aplm ad Roma. 13. Ois potestas aut electiue: aut a dño deo sit: sequitur q̄ talis potestas p̄cedit ex diuina p̄uidētia et ordinatione. Hoc idēz asserit Tho. sc̄da sc̄da. q. 104. ar. sc̄do. di. q̄ de lege naturali est: ut minor subdat maior: et agens extra legē naturalē mortaliter peccat. Quo p̄supposito. v̄z q̄ seruus tanq̄ causa inferior tenet obedire dño t̄pali tanq̄ causae superiori: clarū est q̄ sacerdos vel cōfessor q̄ in dignitate omnes dominos mūdanos p̄cellit in causis peccatorū est tanq̄ causa firmior respectu auctoritatis. Ad r̄b. 18. et Jo. 20. a xpo sibi cōcesse. Contra vero quisq̄ xp̄ianus peccator est tanq̄ causa inferior. Qd si sic est. ergo si p̄fessor discretā satisfactionē imponit peccatori tenet recipere. Aliter cōtemnens eā mortaliter peccat. Cū ergo xp̄s sit cōtra volūtate vniuersalis ecclesie p̄cipiētis extra de pe. et re. c. ois. vbi sic dicit. Omnis vtriusq̄ sex⁹ fidelis postq̄ ad annos discretionis p̄uenerit: oīa sua sol⁹ peccata saltē semel in anno fideliter cōfiteatur p̄prio sacerdoti: et iniunctā sibi penitētiā p̄ viribus studeat adimplere. hec ibi. Si q̄s igitur resistit dño t̄pali: resistit ordinationi dñe: sed hoc est mortale. ergo t̄c. Si igitur q̄s obedire tenet in reb⁹ mundanis licitis et honestis: a fortiori tenet quisq̄ obedire sedi aplice in rebus sp̄ualibus. Proinde Grego. di. 19. c. Nulli fas. ait. Nulli fas est vel velle vel

posse transgredi aplice sedis pcepta: nec no-
stare dispositionis ministeriū: qđ in vram cō-
sequi oportet charitatem. Sit ergo ruine sue
dolore pstratus: quisq; aplice voluerit con-
trahere decretis. talis enī iam dānatus a scā
et apostolica ecclia sua inobediētia atq; pre-
sumptione a quoq; esse nō dubitat. hec ille.
Et idē Grego. 8. di. c. Si q sunt pstrati. ait
Qui enī saluberrimo ecclie pcepto obedi-
re noluerit: idolatrie peccatū incurrit. Pec-
catū enim ariolandi est nō obedire: et scelus
idolatrie non acquiescere. Peccatū igit pa-
ganitatis incurrit: quisq; xpianū se esse asse-
rit: si sedi apostolice obedire contempsit. hec
ibi. Et. 8. q. i. c. Sciendū etiā. Greg. ait. Qua
si peccatū ariolandi est obediētie repugnare
et quasi scelus ydolatrie nolle acquiescere. So-
la igitur: que fidei meritū possidet obediētia
est: siue qua quisq; infidelis esse cōiūctur:
etiā si fidelis esse videat. hec ibi. Ad confir-
mans dñs Adartb. 18. ait. Si nō audierit ec-
clesiā sit tibi sicut ethnicus et publicanus.

inc
prau
racio
y

¶ Tertio pbo ratione restauracionis: vñ di-
uine amicitie: q satisfactio pro peccatis mili-
bet est necessaria ad salutē. Pro cui⁹ decla-
ratione rationis in forma qōnis pecto a te o
peccator. Quid est nobilius et pciōsi⁹ qđ ho-
mo possit hēre in hac vita et futura. Certū est
q null⁹ est pciōsi⁹ diuina amicitia et charitate.
dicēte Aug. li. de verbis dñi. Ad dñi⁹ ē ami-
citiā dei sol⁹: qđ oīum simul creaturay: et qđ
fil oīs mūdi thesaur⁹. hec ille. Quo concessio
certū est: q p pctm p dñs oīs amicitia dei re-
spectū discordie volūtātū: dicēte pbo. 9. ethi.
Amicoz est idē velle et idē nolle: et ipossibile
est amicitia cē inter eos q nō eisdē gaudent
hec ibi. Et Jac. 4. c. etiā dñ. Quicūq; volue-
rit cē amīb⁹ seculi inimic⁹ dei cōstituet. Sz
clay est q talis amicitia: tā pciōsa nūq; recu-
pari pōt a pctōre: nisi pctōr ipse aliquale sa-
tisfactionē faciat ipsi deo. p iniuria et ipm ir-
rogata: dicēte glo. sup illa verba pphē. Sa-
crificiū deo spūs contribulat⁹. Quid iusti⁹ est
ingr qđ hoīem zelo iusticie p penitentiā. pctā
punire: per quā oīs amicitia dei de pcta re-
stauratur. hec glo. Super que verba Tho. in
4. di. 15. ar. 1. q. 3. dicit. q triplex est iusticia: q-
dam est distributua: qđā cōmutatiua: et que
dam vindicatiua. Iusticia distributua est q
dñs suis seruitozib⁹ retribuit fm pportione
meritoz. Iusticia vero cōmutatiua cōsistit in

tractib⁹ ut puta si recepisti a me equū: iustū
est ut tibi restituas pecuniā. Iusticia autē
vindicatiua cōsistit vel ad puniendū malum
in alio: et sic pñet ad iudices. vel ad punien-
dū malū in seipso: et sic pñet ad virtutē ve-
re penitētie. Reducit ergo satisfactio ad ip-
sam iusticiam vindictiua: que erigit oīno q
peccator aut p se: aut p confessorē sibi met; in-
ferat penam: ut hoc modo sibi restituat diui-
na amicitia p peccatū perditā. Aliter ipossi-
bile est: q talis diuina amicitia ampli⁹ vnq;
recuperet. Et ratio est fm eundē Tho. in. 4.
di. 15. arti. 4. q. xi. in corpe questionis. qz sicut
iusticia hūana oīno erigit: ut in recōpensatō-
ne offense subtrahat ei q plus iusto accepit: et
detur vel restituat ei: cui est iniuste subtrahitū
ita a simili de iusticia: erigit ut restituatur ei
quod est ipsi deo p peccatū iniuste subtrahitū
a peccatore et recōpensatione offense illud
bonū cuius subtractio qualitercūq; facta est
sibi penosa. Quāvis autē deo et parte sua
nihil subtrahi possit: tñ peccator: qđ in ipo-
est: peccando aliquid subtrahit deo. scz bono-
rem ipsi deo debitum. Et ideo oportet q ad
hoc q peccator satisfaciāt deo: q ei scz pecca-
tori p cōfessoris consiliū aliquid subtrahat:
veluti vigorositās corpis: que auferit p absti-
nentiā: seu temporalia bona que minuuntur ele-
mosynis et restitutione. Hoc autē qđ a pec-
catore subtrahi debet p recōpensationē iusti-
cie: ut sit vere satisfactoriū: in se habere debz
tres cōditiones. ¶ Prima cōditio est q illd
op⁹ sit bonū ex genere: sicut pctōr cōtra deū
aliquid fecit quod ex suo genere malū fuit. vel
omittēdo bonū: vel cōmittēdo malū. ¶ Se-
cūda cōditio est: q opus illi⁹ q satisfaciāt: debz
esse honorabile. tunc autē est honorabile qñ
opus illud nō tñ est bonū ex genere: sz etiā
fit in statu grē et charitatis. Et rō est: quia si
pctōr peccādo deū inhonorauit: et ei debitū
honorē subtrahit: sic oportet ut bonū op⁹ qđ
facit: fiat oīmode in honorē dei: qđ tūc fit: cū
fit in statu charitatis. ¶ Tertia cōditio est: q
op⁹ satisfactionis dz esse penale: ut peccatori
aliquid subtrahat: siue de vigore corporis: siue
de substantia tempali. Et ratio est: quia si ta-
le bonū fieret p opus delectabile: cū delecta-
bile in qđrū delectabile nō subtrahat aliqd a
pctōre: sed magis pñciat eū: non fieret p hoc
bona satisfactio i respectu dei: et iō oī q tale
bonū sit penabile: ut delectatio q tracta est

per peccatū oīo expellatur per suū contrarium
scz per afflictionem ⁊ penalitatem. Ex qbus
omnibus concludit: q cum amicitia dei non
recuperet nisi per satisfactionē: d3 qsqz liben-
ter suscipe ⁊ explere penitentiā a p̄fessore si-
bi iniunctam: qua mediante talem dei ami-
citiam reacgrere possit: que icōpabiliter me-
lior est oī alia amicitia: atqz p̄ciosior omnib⁹
simul mūdi thesauris. **Quarto** p̄bo satis-
factionē esse necessariā rōne beatificationis.
In hac rōne habeo ostendere: qualiter im-
possibile est sine satisfactione aliquē peccato-
rem beatificari posse. Fundamentum istius
rōnis ponit p̄bs. 2. ⁊ 5. ethi. di. Sine iustitia
nullus pōt esse felix: eo q felicitas est p̄miū
virtutis. Quo p̄supposito: q. iustitia est ne-
cessaria ad beatitudinē hūdam: certum ē q
restitutio seu satisfactio rei aliene p̄fecto est
actus iustitię: que reddit vnicuiqz qd suū est:
sicut habet. 12. q. 2. c. Cum deuotissimam. sicut
econuerso ablatis rei aliene est omnino act⁹
iniustitię. Qd si sic est: q satisfactio sit actus
iustitię: ⁊ iustitia cuiuslibet est necessaria ad fe-
licitatem habendam. concludo. p̄pter hoc q
qui non satisfacit deo ⁊ p̄mis pro offensis
illatis: nequaquā habet in se iustitiam: ⁊ p̄ con-
sequens impossibile est q vnqz habeat eter-
nam felicitatem: que solis iustis a deo impē-
ditur. Qd confirmans Job. 17. c. ait. Cor eo-
rum longe fecisti a disciplina. i. a penitentiā ⁊
satisfactione: p̄pterea non exaltabuntur ap̄d
deum. vbi ⁊ Grego. ait. Qui per disciplinā
custodire vitam minime studet: in imis iser-
ni iacebit: ⁊ a deo longe distabit. hec ille. Et
Sap. 3. dicitur. Sapientiam enim ⁊ discipli-
nam qui abiicit infelix est: ⁊ vacua est spes il-
lor: ⁊ labores sine fructu: ⁊ inutilia opera il-
lorum sunt. hec ibi. Deniqz Aug. in prospero
ait. Adāior in euz penā decernit cui ipsa cor-
reptio denegatur: qui aut correptionem ⁊ pe-
nitentiā renuit: renuit ⁊ salutem. **Quinto**
p̄bo rōne argumentationis. q quisqz re-
netur penitentiā a discretio confessorē sibi in-
iunctam suscipere ⁊ explere. Fundamentū ra-
tionis ponit p̄bs. 2. ⁊ 4. topico. di. Si d quo-
minus videt inesse ⁊ inest: ergo de quo ma-
gis. p3 hec regula. Si enim quis h3 bonam
curā de asino quattor ducator: a fortiori d3
habere curam de nobilissimo equo centum
ducator. Quo p̄supposito: certum est q hō
est compositus ex duobus. v3 corpore ⁊ aīa

Quibus p̄missis: ponatur nunc q sit mu-
lier infirma corpore: atqz in manibus medi-
ci posita: peto quid faciet mulier illa pro recu-
perando corporis sanitate: certum est q sine
vlla contradictione omnia faciet que sibi me-
dicus iniūget. Nā si medic⁹ dicat ei Abade
omnes capillos tuos aliter non recipies sa-
nitatem: statim ei parebit. Similiter si p̄ci-
pit medicus q non tripudiet: q a cibis absti-
neat: q non vadat ad acrem in platea: q oīa
hūmōi: certum est q ei in omnibus obtempe-
rabit. q si hoc facit pro sanando corpore: qd
est quid vile: a fortiori teneat quilibet mulier
h eadem facere pro sananda aīa per peccatū
spiritualiter infirmata. Et ratio est: quia sic hī
et de pe. ⁊ re. c. Cum infirmitas. ⁊ et de obe.
⁊ maio. c. Solite. Anima melior est oīi cor-
pore: ⁊ anime bonum omnibus bonis p̄-
fertur. Quod si nō sit totus nature ordo cor-
rumpit: eo q res vilissima sicuti est corporis
sanitas: p̄ponitur rei nobilissime ⁊ p̄ciosissi-
me: sicuti est sanitas anime. Sed heu totum
fit oppositum. Nam si medicus. i. cōfessor p̄-
cipiat mulieri spūaliter infirme q cornua et
capillos vanos deponat: correas: tripudia: et
impudicas societates detestet: q oculis hone-
statis incedat: ⁊ hūmōi. nequaquā vult acq̄scē:
imo videt sibi q si hoc faceret magnū sacri-
legum cōmitteret: ⁊ ideo vt talia non dese-
rat: contra confessorē mille articulos excu-
sationis argumenta atqz mendacia opponit
Mulier insensata. Mulier vana. Mu-
lier diabolica ⁊ infernal: ve tibi: ve tibi: que p̄-
ponis corpus tuum qd ē fact⁹ vermium aīe
tue: que ē imago ⁊ similitudo dei. Et qd diri-
de muliere infirma: hoc dico de quolibet vi-
ro. Dico etiā de quolibet viro qui ad mortē
infirmat. Cui si medicus dicat. Te o3 oīo sol-
uere mille ducatos pro cōficiendo electuario
vt sic recipias sanitatem: certū est q non tū
mille: sed etiā centū millia ducatos si tot ha-
bebit exburfabit pro sanitate corporis recu-
peranda. Attestante Job. 2. c. ⁊ dñre. Pellez
pro pelle: ⁊ cuncta que habet homo dabit p̄
anima sua. s. conseruanda. Item si medicus
p̄cipit ei vt abstineat ⁊ iciunet: adulterāqz seu
concubinam totaliter deferat: vt sic recipiat
sanitatem: statim ei in oībus obtemperabit.
Si igitur p̄dicta faceret hō p̄ recuperanda cor-
pis itē mortuū sanitate: a fortiori teneat illa

ne
anfurcio
y

ne
regumē
bray

eadem et plura facere pro sananda anima in eternū victura. Sed hodie totū sit cōtrariū op^o. Quia si confessor p̄cipit peccatori ut restituat aliena: ut ieiunet: et adulterā et concubinā relinquat: nequaquā vult ei obtemperare. Sciant igitur tales omnes q^o eorū confessio et operatio est infructuosa et omnino inutilis ad salutē: ex quo pro salute anime illud facere recusant: qd^o p^o habēda corp^ois sanitate ne quaquā recusarent. Confirmantur hec oīa per August. in libro de pe. et scribit de pe. dist. 5. c. Consideret. dicentē. Nonat se omnino penitens in potestate iudicis in iudicio sacerdotis sibi nihil referuās sūt: ut oīno eo iubente patius sit facere p^o recipiēda vita aie quēcumq^o faceret p^o euitanda corp^ois morte: et hoc cu^o desiderio: quia vitā recuperat infinitā q^o de^o est. Cum gaudio enī facere debet immortalis futurus: que faceret pro differenda morte moriturus: semp deprecet deū: certus de venia: qui oībus modis: et sine tedio dubius rogaret potestātē terrenā. Abstineat a multis licitis pro libertate arbitrii illicita commisit. Semp offerat deo mentē et cordis contritio nē: deinde de quib^o potest simul et terrenam possessionē. hec August. C. Sexto insup^o p^obo ratione electionis: q^o quisq^o debet libenter in p̄senti vita velle satisfacere p^o peccatis. Fundamentū rationis ponit p̄bus. 3. Thopico: u. di. 2. Minus malū magis eligibile est maiori malo: que veritas etiā ponit. 13. di. c. duo. vbi dicit. Duo mala licet cautissime oīno sint p̄cauenda: tamē si periculi necessitas vnū ex his p̄petrare cōpulerit: debem^o resoluerē qd^o minori nexu noscūt obligari. hec ibi. Quibus cōcordans Grego. li. 35. mor. et ponit. 13. di. c. Merui. ait. Cum mens inter minora et maxima peccata cōstringit: si oīno nullus sine peccato aditus patet: minora semp eligantur quia et qui murozū ambitu vndiq^o ne fugiat claudat: ibi se in fugā p̄cipitat vbi breuior murus ingerit. hec ibi. patet hec regula. Nam si preponat alicui aut mora: aut p̄ditio temporalis substantie: et necesse est q^o vnū ex his oīno eligat: clarum est q^o p̄eliger tanq^o minus malum substantiā p̄dere: q^o vitā amittere. Quo p̄supposito: certū est q^o deus p̄ponit homini pro satisfactione peccati triplicē penitentiā v^o temporalis: purgatoriā: et infernalē. Sed cū temporalis pena sit minor incōpabiliter omni purgatoria pena et infernali, ideo p̄pter hoc

quisq^o debz magis satisfacere in hac vita: q^o in purgatorio vel in inferno. Nam si peccator deo satisfacit in hoc mūdo: nequaquā amplius ipse deus requireret aliā satisfactionē in purgatorio: seu in inferno. attestante Greg. de pe. di. 1. c. Ad medicina. Procul dubio inq^o domin^o delictū sine vltione nō deserit. Aut enī ipse homo in se penitus punit: et sic non punit deus: aut deus hoc cū homine iudicās punit. Nequaquā igit^o vnq^o peccato parci: q^o nullatenus sine vindicta laxat. hec ille. Et q^o citius quisq^o debeat p̄eligere facere penitentiā de p̄tis in hac vita: magis q^o in purgatorio patet: quoniā pena minima ignis purgatorij: excedit omne penam p̄tis vite: prout a doctoribus tradit. Vnde de respectib^o maxime esse dicitur.

C. Primo respectu Comparabilitatis.

C. Secundo respectu Rigiditatis.

C. Tertio respectu Mobilitatis.

C. Quarto respectu Vnitatis.

C. Quinto respectu Vniuersalitatis.

C. Sexto respectu Infructuositatis.

C. Septimo respectu Diuturnitatis.

C. Octauo respectu Paucauitatis.

C. Primo inq^o respectu cōpabilitatis. dico q^o qui penitentiā condignā nō facit in p̄senti vita: habebit maximā penam post mortē in igne purgatorij. Qui ignis licz tanq^o res materialis nō possit inferre penā ipsi anime sp̄i ritualitatem: put est instrumentū dīne iusticie supra naturā suā ipsi aie maximā penam infligit: que pena q^ouis momentanea eēt compata oībus penis p̄tis vite tam marty^o q^o ceteroz^o oīum excedit incōpabiliter oēs sūt p̄dictas penas. Proinde Ric. in. 4. di. 20. art. 2. q. 1. in corpe. q. dicit ad lraz. Ignis inq^o purgatorij aīas affligens magis lesiu^o est et afflictius oī nfo igne: q^o tū inter cetera elementa magis ē afflictiuū. vñ nulli dubiū eē d^o quin pena purgatorij sit grauior simplr: q^o oēs sūt pene hui^o mūdi. hec Ric. Bonauē. hec idē cōfirmat in. 4. di. 20. q. 7. ar. 2. recitās ad suū p̄positū quādā auctoritatē Aug. et dicit. Ignis ille inquit durior est et penosior: q^o q^oquid in hoc seculo penax: aut videre: aut cogitare: aut sentire q^o possit. Idē Aug. in ench. ait. Possit hanc vitā incredibile nō est: nō nullos fideles p̄ ignem quēdā maxime afflictiuū purgari: et q^oto magis minusue bona p̄uentia dilexerunt tāto tardius citiusq^o ab illo igne sat-

uari:que omnē mundi penam superat:q̄ fm
suos amādi modos diutius ut lignū. vel min⁹
ut ferrū. vel minimū:ut stipula ignem sustine
bunt. Qui enī diutius in peccato pmanferit
dignū est ut diutius sustineat ⁊ penā. Rur
sus qui grauius offendit:dignū est ut puniat
acerbiori pena.hec ille. Itē.25. di.c. qualis. S.
Qui in aliud seculū distulit fructū cōuersio
nis:prius purgabit igne purgationis. Hic
ignis ⁊ si non sit eternus: miro tamē modo
grauis est. Superat enī omnē penam:quā
homo vnq̄ passus est in hac vita vel pati po
rest. hec ibi. Deniq̄ August. in libro de pe. et
ponit de pe. di. 7. c. Null⁹ expectet. dicit. Si
enim quis cōuersus fuerit sed nō plene: vita
viuet ⁊ nō moriet: sed non promittim⁹ q̄ eua
dat omnē penam: nā prius purgandus ē igne
purgationis: qui in aliud seculum distulit
fructū cōuersionis. Hic autē ignis ⁊ si non
est eternus: miro tamē modo grauis est. Ex
cellit enī omnē penam: quā vnq̄ passus est
aliquis in hac vita. Nunq̄ enī in hac vita
tanta est pena: licet innūcrabilia martyres
sunt tormēta: ⁊ multi nequiter: tāta tamē nō
sustinuerunt supplicia. Studeat ergo quisq̄
sic delicta corrigere in pnti vita: ut post mor
tem nō oporteat penā tollerare. hec ille. Pa
ter igitur qualiter pena purgatorij est maxi
ma diuinā penarum respectu comparabilis.
¶ Secundo etiā dico. q̄ qui penitentia con
dignam nō facit in pnti vita: habebit penā
maximā post mortē in igne purgatorij: respec
tu rigiditatis diuine iusticie. Diuina enī ius
ticia: videns q̄ peccator noluit pfectam pe
nitentia in pnti vita facere: que sibi maxie
est cara: grata: ⁊ accepta: respectu libertat⁹. q̄
fm Bonauē. in. 2. d. 29. ar. 2. q. 3. Tanto peni
tentia deo est carior: q̄to magis habet de vo
luntario: ideo auget sibi grauiorē penam: tā
q̄ per quoddā interesse: eo q̄ peccator distu
lit facere: quod citius facere tenebat. sicut a si
mili sumit de aliquib⁹ creditoribus: qui tāto
magi aggrauant p debitores suos: q̄to diu
tius eis satisfacere distulerunt. ¶ Tertio in
sup dico q̄ erit maxima pena anime pecca
toris hic penitentia nō cōplentis in igne pur
gatorij respectu nobilitatis. Certū est enī fm
Tho. in sc̄do. di. 21. ar. 1. q. 3. q̄ quāto aliqd est
natura nobilior: tanto eidez plagis ipositis
magis punif ⁊ cruciat. sicut patet in oculo q̄
est natura nobilior calcaneo seu alijs mem

bis: maiorē sentit incompatibiliter penam et
cruciatū de codez mer flagello ipso calcaneo
⁊ ceteris membris. Sicut p3 de corpore xpi
quod cū fuerit nobilissimū omnium corporum
hūanorū: fuit magis sensitiuū in pena ⁊ mor
te crucis: q̄ simul fuissent omnia hūana cor
pora. Quibus pmissis manifestū est: q̄ cum
anima sit nobilior oibus puris humanis cor
porib⁹: p cōsequēs ceteris paribus sentit ma
iorē penam in igne purgatorij: q̄ simul senti
rent omnia humana corpora. ¶ Quarto etia
dico q̄ maxima pena erit peccatoris in igne
purgatorij respectu unitatis seu cōiunctionis
cū corpore. Regula est phi pmo p̄dosterior.
q̄ propter qd vnūquodq̄ ⁊ illud magi. Quo
p̄supposito: certū est q̄ tanto magis aliquis
dolet de aliquo lesio: q̄to magis est sensiti
uū ⁊ causatiuū doloris. Vnde lesiones que
sūt maxime in locis sensibilib⁹: sunt maxi
mā dolorē causantes: sed q̄ totus sensus si
ue dolor corporis ē ab anima: ideo si in ip
sam animā aliqd lesiū agat: sicut ē ignis
de necessitate oportet q̄ anima maxime af
figatur. ¶ Quinto dico q̄ pena ignis purga
torij maxie cruciabit peccatorē respectu vni
uersitatis. Certū ē enī fm Bonauētura
in. 4. di. 20. art. pmo. q. 7. q̄ q̄to pena ē vni
uersalior: siue vniuersalior cruciatur: tanto ē ma
ior ⁊ grauior: s3 anima separata tota punif
vniuersalr cum sit simplex. hic autē quis nō
cruciat vniuersalr ⁊ in toto. ppter quod ma
ior ē pena purgatorij: q̄ omnis pena quam
nunc sustinet anima corpori cōiuncta: ⁊ con
firmat fm eundē Bonauē. ibidē hec ratio.
Certū est enī q̄ grauior est pena passionis:
q̄ cōpassionis: s3 anima exuta corpore puni
tur pena passionis. Vnita vero cōpassionis
ergo ⁊c. ¶ Sexto etiā probō q̄ maxima erit
pena peccatoris in igne purgatorij: respectu
infructuositatis. Experiētia docet: quādo ali
quis mercator trāsiuit p niues: p aquā: p fri
gus: p calorē: ⁊ deniq̄ q̄ infinitū sustinuit la
bozem: ⁊ tandem de oibus his ⁊ alijs penis:
atq̄ labore: vñ q̄ nihil lucratus ē: magnū in
se suscipit dolorē ⁊ afflictionē: eo q̄ illo labo
re siue pena frustratus est. Sic a simili dico.
Cum enī fm Thomā in quarto. dist. 21. ar.
tertio. q. 1. Anime que sunt in purgatorio ha
beant de suis peccatis dolorē gratia infortu
naturū: sed non meritorij respectu pmi⁹ eēn
tialis: sed simpliciter respectu penij acciden

talis. contra autē in via anime habeant pe-
 nam siue dolorē gratia informatū: et merito
 rium respectu p̄mij accidentalis et essentialis
 ideo propter hoc videntes eorum penam: si-
 ue penitentiā quā in purgatorio faciunt nul-
 lius esse meriti: que tamen in hac vita mari-
 mi meriti extitisset: recipiūt maximū dolorē
 et afflictionem. **S**eptimo etiam dico: q̄ ma-
 xima erit pena peccatoris in igne purgato-
 rij respectu diuturnitatis. Certum est enī q̄
 ecclesia militans p̄ solo peccato mortali cō-
 munitur imponit penitentiā septem annorū
 quibus quandoq; magis et minus imponat
 s̄m qualitatē delicti. hec enī sentētia et veri-
 tas habet. 33. quest. 2. c. hoc ipsum. et s̄. sequen-
 ti. 22. quest. 2. c. predicandū. Tatur tamen
 predicta penitentia arbitrio sacerdotis. ut ha-
 betur. 26. quest. 7. ca. Tempora penitudinis
 et ca. penitentibus. Et dicūt doctores q̄ peni-
 tentia que hic non accipitur: tota in purgato-
 rio datur peccatori. Sed et pro vno peccato
 mortali solo hic non purgato: etiā penitentia
 septēnis a diuina iusticia imponit ipsi pecca-
 tori in purgatorio. Quod si forte diceret. hoc
 multū crudele videt. videt: q̄ ex solo peccato
 mortali: quod sit in momento temporis: de tot
 annos in igne purgatorij stare faciat ipsum
 peccatorē. Ad hoc respondet tibi: q̄ in hoc
 non apparet seueritas nec crudelitas dei: sed
 maxima misericordia: quod patet exemplo.
 Si enī vnus deberet temporaliter ex suis de-
 meritis a quodā domino per mille ānos in
 carcerari: dominus autē ille per septem an-
 nos solum vellet eum carcerem substinere.
 pero a te an talis dominus deberet seuerus et
 crudelis iudicari an misericors. Certum est
 q̄ misericors iudicare. sic in proposito a si-
 mili dico. Ecce q̄ peccator fecit vnum solum
 peccatum mortale: et sic offendit deum infini-
 tum et eternū: et per consequēs meretur pe-
 nam eternam: meretur stare in inferno siue
 in igne inferni in eternum: sed diuina clemē-
 tia p̄ momentaneam contritionem: mutat illā
 eternam et infinitam penam in pena septem
 annorū. O clementia dei infinita. O chari-
 tas incompatibilis. O inextimabilis miseri-
 cordia saluatoris: quis te in hoc seuerum et
 crudelem iudicare presumet? Adis presump-
 sitis. q̄ in igne purgatorij datur pena ignis
 septem annorū pro quolibet mortali: dic mi-
 hi verum o peccator: quot peccata mortalia

fecisti corde: ore: et opere: ex quo peccare cepti-
 sti? Forte dicēs non feci nisi vnum: et ego ti-
 bi dico: q̄ per septem annos qui mensuran-
 tur non s̄m cursum solis: sed s̄m diuinā iu-
 sticiā stabis in igne purgatorij: nisi peniten-
 tiam feceris in hac vita. Si autē fecisti duo
 peccata mortalia stabis quattuordecim an-
 nis: et sic gradatim ascendere ad numerū pe-
 narum. O miser peccator: o infelix peccator:
 o stulte et ecce peccator: qui quasi innumera-
 bilia peccata cōmisisti: quot annis stabis in
 illa pena purgatorij: si de peccatis tuis in p̄-
 senti vita penitentiam non feceris. Suscipe
 igitur hic queso penitentiā vnus diei: ut ef-
 fugias illic penitentiā anni. Ad quod facien-
 dum te hortatur. Ezech. in persona dei quar-
 to ca. di. Fili hominis dicm penitentia p̄ an-
 no dedi tibi. scilz peccatori. **O**ctauo deniq;
 dico q̄ pena maxima dabit peccatori in ig-
 ne purgatorij respectu paucitatis. videlz au-
 xilantium sibi. Si enī aliquis dominus ali-
 quem in horribili carcere teneret. ille autem
 videret q̄ nullus parentū suorū cum visita-
 ret: nec verbis: nec factis: pro eo liberando de
 carcere ad dominū intercederet: talis profe-
 cto maximā recipiet penam: et continuo au-
 geretur in eum dolor. A simili est de anima
 bus pro peccatis suis a diuina iusticia in ig-
 ne purgatorij incarceratis: que cum maximā
 ignis afflictionem sentiant: quasi nullus ami-
 corum eorū in presenti vita existentius apud
 dominū elemosynis: ieiunijs: missis: oratio-
 nibus: et huiusmodi. pro eis intercedit. di-
 cente saluatore **M**atthei. 24. Quoniam ha-
 bundauit iniquitas: refrigescet charitas mul-
 torum. Quod vūq; considerantes: grauiorē
 penam suscipiunt. Vnde propter doloris ve-
 hementiā iugiter et admiratiue lamentantur
 et clamant dicentes verba Job decimonono
Adiferemini mei saltem vos amici mei: q̄
 manus domini tetigit me. Ex prefatis igitur
 octo respectibus euidenter apparet: quali-
 ter maximā in purgatorio suscipiet penam
 quicūq; in presenti vita pro peccatis non
 satisfecerit. Adde q̄ si nec in hac vita nec in
 purgatorio satisfacies: habēs penā infernale:
 in cuius p̄patione cū sit eterna: ois p̄dca pena
 purgatorij nihil est: de qua inferni pena dicit
 Job. 21. Tenent tympanū et citharā et gaudēt
 ad sonitū organi: ducunt in bonis dies suos
 et in puncto ad inferna descendunt. hec ibi.

C Septimo etiā probo rōne retardatiōis q̄
verus penitēs debet penitentiā qualitercūq;
a discreto cōfessore iniunctā libenter suscipe.
Fundamentū rationis ponit extra de re. iur.
li. 6. in regula. Adora. vbi dī. Adora sua cuili
ber est nociua. patet hec regula. Nam si quis
tardat serere: tardat et metere: seu fructū semi
nis recolligere. Quo p̄supposito: certū est q̄
qui in p̄senti vita ḡdigne nō satisfaciunt: nō tū
in purgatorio penā ignis predictā tollerabit:
verū etiā retardabit ingredi paradisi: siue ac
cedere ad conspectū diuine maiestatis: et rō
est: quia sicut temporaliter solutiōis dilatio vel
satisfactionis liberationē tardat carceris: sic
a simili in purgatorio quisq; retardat a visi
one dei quousq; exoluerit penā peccatis con
dignā: que retardatio seu plōgatio diuine vi
sionis etiā per momentū temporis erit tāti
doloris et pene: q̄ ois simul pena ignis pur
gatorii supposita gaudiū quoddā quasi et re
frigeriū appareret respectiue. Et rō est: q̄ s̄z
Aug. 21. de ciui. dei. In amissione rerū: tātus
est dolor quātus est valor: et q̄stus inherat
amor. Quo cōcesso clarū est finē eundē Au
gust. 22. de ciui. dei. q̄ qui videt deū habet oē
bonum: eo q̄ videre deū est habere deū. i. oē
bonū. Quod si sic est: concludit igitur. q̄ pro eo
tempore: et si nō esset nisi momentū temporis: quo
quis caret visione dei: caret simil' omni bono
sed simul carere oī bono est pena sup oēs pe
nas. ergo rē. Hec rō elicit a Ric. in. 4. di. 20.
ar. 2. q. 1. Vbi cōcludit q̄ abundantia diuine vi
sionis excedit omnes penas ignis purgatorii.
Determino etiā q̄ ex tali retardatione ani
ma priuat dulcissima visione omnium angelo
rū atq; sanctorū. propter quod tot penis cru
ciat ex corū absentia: quot gaudijs corū p̄sētia
fructet. Et ut plenius cōcludam. dico q̄ pena
de priuatione diuine visionis: nō tū excedit
omnē penam purgatorii intensiue. S̄z insu
per omnē penā ignis inferni. dicēte Crisost.
sup Matth. Ego inquit multo grauiorēs q̄
gehennā esse dico cruciatūs: remoueri et abi
ci ab illa supna gloria: nec puto ita eē acerbā
gehennē incēdia: ut sunt illa quib; torq̄tur is
qui arceat a cōspectu dei. Plurimi nāq; solā
primescunt gehennā: ego autem illius visio
nis amissionē multo amarior q̄ gehēne eē
dico supplicium. Intollerabilis enī est gehē
na: verum si etiā mille ponat quis gehennas
nihil tale diceret quale est a beata illa gloria

exidi: odio xpi haberi: audire non noui vos.
Et enī decē milia melius est sustinere ful
mina: q̄ faciem dei māfuctam a nobis vide
re auersam: et diuinū tranquillūq; oculū nos
videre non ferentē. hec ille. Ex p̄fatis septē
rationib; patet: qualiter quisq; peccator teneat
deo et proximis satisfacere: q̄stū sibi est pos
sibile. Quarto probo deniq; exemplis. q̄
quisq; debet satisfacere p̄ peccatis in hac vi
ta q̄stū potest. Prīmū exemplū habemus
de corporaliter infirmo: q̄ si odit cōsiliū me
dici: et spernit eius medicamina: profecto mo
ritur: et sanitate desiderata priuat. sic a simili
est de quolibet peccatore qui si contēnit cō
siliū spiritualis medici. i. confessoris: et despi
cit recipere medicinā satisfactionis: profecto
et vita eterna priuabitur et p̄petua morte in
inferno morietur. Aliud deniq; exemplū po
nit in vitis patrū. vbi legitur. q̄ cū quidā san
ctus pater obnixe deum rogaret: ut ei osten
deret q̄tam penā habeant q̄ in hac vita deo
et proximis pro peccatis satisfacere noluerūt.
statim permittēte deo apparuit ei quedā ani
ma cathenis igneis colligata: lamentabiliter
dicens. Cum enī penitentiā facere nolueris
in presenti seculo: ecce q̄ in inferno me satisfa
cere oportet: et profecto cōtenta essez stare tot
annis in inferno: quot sunt gutte aque ma
ris: et insup trāsire tot ānis p̄ ardētissimā for
naccin: quot sunt gutte aque maris: et insup
tot annis dictum ascendere per arborem ra
sorijis et nouaculis plenam: a terra vsq; ad ce
um attingentem: et post omnia decus me li
beraret. sed vbe mihi: vbe mihi: vbe mihi: q̄
impossibile est. Nam quādo stetero tot ānis
in igne inferni: quot sunt gutte aque maris
adhuc me oportebit ad primū annū reinci
pere: et quando stetero mille vicibus tot annis
quot sunt gutte aque maris ad primū annū
reinciā: et sic nunq; satisfactio mea finez ha
bebit: et quod mihi cōtigit euēiet omnib; p̄
peccatis suis in hac vita satisfacere nolenti
bus: quib; dictis disparuit. Ex predictis au
toritatib; rationib; distinctionib; atq; exē
plis patet. qualiter satisfactio p̄ peccatis cui
libet est necessaria ad salutē: etiā patet quā
ta adoratio ad diuinū cultū necessaria: que
dicta fuit virtualis: siue integralis. In qua
ostensum fuit qualiter ad diuinū cultū sin
gulariter sunt necessaria tria opa. v. opus cō
tritionis confessionis: et satisfactionis. et per

consequens etiam deniqz pater. 5. contempla-
tio latrie seu diuine adorationis: que dicitur
contemplatio modificationis. In qua osten-
sum est qliter deus veneratur corde: ore: atqz
operatione. Que simul omnia nobis conce-
dat saluator noster iesus christus: qui uiuit &
regnat uerus deus p infinita secla scloz ame.

C Feria. 5. p⁹ tertiadnica qdragesime. Item
de. 5. excellencia. uidelicet de nobilitate. ipsius
sacratissime fidei.

Des christus

Filius dei uiui. Scribunt h⁹ ver-
ba luc. 4. c. 7 in euangelio occu-
rentis feric. Post sacri euan-
gelij literalem & moralem ex-
positionem clarissimi ciues: ex quo ut clariuit
in precedentibus sermonibus sufficienter de-
clarauit de diuino cultu: seu de diuina adora-
tione. 5. contemplationem. uidelicet modifica-
tiois. In qua onsu fuit qualr deus obet ado-
rari corde: ore: corpore: & triplici operatioe. v3
cōfessionis: confessionis: & satisfactiois. habeo
in pñti feria de diuino cultu & adoratione de
clarare in ordine. 6. contemplationem ipsius
diuini cultus: valde profecto uilē & mirabilē
que dicitur cōtemplatio associatiois. Luius
6. cōtēplatiois declaratio talis erit.

C De sexta pteplatioe diuine adorationis: q
dicitur associatiois: seu de hypdulia.

Extra igitur contemplatio de cultu
latrie seu de adoratione ad deū faciē-
da dī associatiois. Qm plera supra
dictas. 5. cōtēplatioes nō sufficit ad
latrām seu ad diuinū cultu q solum adoret
ipse deus vel ipa sanctissima trinitas: s3 etiaz
oio requiritur necessario q adorent quedam
alia pp deū: tanq3 ipius diuine bōtatis pñci-
patia: sine quoz adoratioe nequaquē ipse de-
latrie cultu adorari posset. hic ē q post decla-
rationē cēntialē ipf9 latrie: o3 ad presens de-
clarare quid cēntialiter sit hypdulia: q ad qd-
dam spāles creaturas conuenit. Et ut sermo
noster in forma debita reponat: seu in se aliq
lē formā contineat: notabimus ad presens de
ipsa hypdulia tres veritates. 1ª dicitur
veritas quidditatis. Secūda dicitur veri-
tas specialitatis. Tertia dī veritas cālitatē
C De triplici veritate hypdulie: & pñs dī pñs
que dicitur. veritas quidditatis.

Rima igitur veritas hyperdulie di-
cit veritas quidditatis. In hac veri-
tate essentialiter demonstro per suā
diffinitionē quid sit hypdulia. Hy-
perdulia igitur fm Alex. de ales in tertia pte
sūme. i tractatu de latria: de hyperdulia: & tu-
lia. Hyperdulia iquit est honor quidam val-
de magnus qui simpliciter exhibetur creatu-
re rationali excellenti per maiorem affinita-
tem & coniunctionem ad ipsum deū. h alcx.
Declarauit diffinitionē tñ simpliciter de ver-
bo ad uerbum: qm in. 2. veritate immediate se-
quenti de ipsa hyperdulia clarius & diffusius
declarabitur.

C De secunda hyperdulie veritate que dicit
veritas specialitatis.

Ecūda insuper veritas hyperdulie
dicitur veritas specialitatis. Qm i
diffinitionē supraposita hypdulie: dī
q honor magnus ipius hyperdulie
simpliciter d3 exhiberi creature excellenti ex
magna cōiunctione ad ipsum deū: habem9
videre quot sūt res spāliter excellentes: qbus
post deum hic magnus honor soluz est exhib-
endus. Et dicendū: q quinqz generibus re-
rum creatarū: hic honor magnus hyperdu-
lie dbetur. 1° pñmo debet christo. Secūdo
hūanitati xpi. Tercio cruci. Quarto vi gi-
ni. Quinto hymagini. 1° pñmo dico q: honor
magn9 hyperdulie debetur xpo tanq3 creatu-
re excellenti. Intellige tñ ut immediate decla-
rabitur respectu solius humanitatis. Absolu-
te tñ si queritur qua adoratione debeat xps
adorari. Respōdo fm Tho. tertia pte sūme
q. 25. ar. j. q debz deū adorare vnica adoratio-
ne. uidelicet latrie. Lū. n. in xpo sit vna psona
tñ & due nature: est quidem vna adoratio: &
vnus honor: ex parte eius qui adoratur. Ex
parte vero cause qua adoratur: possunt dici
plures adoratioes. ut verbi grā: si in vno ho-
mine sint plures excellētie que sūt cāe hono-
ris. ut puta pñtio: scia: & virtus: erit vnus ho-
nor ex pre eius qui honorat: & plures cāe ho-
noris. Qd idē hō ē q honorat & pp pñtioē
et sciam & pp virtutē: sic in xpo est cū sit vna
tñ psona: dicēte Athanasio in simbolo. Ma3
sic aīa rōalis & caro vnus est honorita deus
& hō vnus est christus. Erit propter hoc vna
adoratio eius. Lū3 vero sint plures cause ho-
noris in xpo: erūt plures adoratioes eius: ut
scilicet alio honore adoretur propter scientiaz

Sermo

creaturam: et alio honore adoretur propter scientiam creaturam. videlicet hyperdulie. h. Tho. Ex qua distinctio patet: quia adoratione christi debeat adorari. Et secundo etiam dico quod honor magnus hyperdulie debetur humanitati ipsius christi tanquam rei excellenti. Unde si queritur qua adoratione humanitas christi debeat adorari absolute. Respondeo secundum Tho. in tertio. di. 9. ar. 2. et tertia parte summe. q. 25. ar. 2. q. j. quod debet adorari duplici adoratione. videlicet latricie et hyperdulie. Nam humanitas christi potest dupliciter intelligi et considerari a nobis. Uno modo prout est coniuncta diuinitati: et sic debetur ei adoratio latricie: et ratio est: quia tunc non adoratur ratione sui sed ratione diuinitatis. secundum quam christus non est minor patre sed equalis ei. Alio modo consideratur prout separata est a diuinitate: et prout est creata tam pulchra: tam sancta: tam perfecta: et debetur tunc ei adoratio non latricie que soli deo creatori debetur: neque etiam dulie que communiter alijs creaturis exhibetur: sed solum quedam adoratio maior dulia: quam greci hyperdulia vocant. Nam inter omnes alias rationes existentie illa est precipua qua creatura honoratur ratione vniuersalis ad creatorem. sicut humanitas christi: et ea que ad eam pertinent. Et ideo talis adoratio: vel reuerentia: sive seruitus et subiectio que humanitati christi debetur: ipsi nomine hyperdulia nominatur: quam super duliam ad latram accedens h. Tho. Alex. aut in tertia parte summe. in expositione primi precepti. ubi agit de adoratione dei querit utrum eadem adoratione. scilicet latricie christi secundum deitatem et humanitatem deus adorari. Et respondet in corpore quoniam dei. In christo inquit est dignitas persone et diuersitas naturarum. quia persona una est in duabus naturis. Respicendo igitur dignitatem persone: sic una debet christo adoratio: quia ipse est una persona: et una dignitas personalis: et hec adoratio est latrica. unde et Jo. dama. tertio sensu. suar. di. 9. Timeo inquit carbonem tangere propter ignem copulatum ligno. Adoro christi naturam propter dei mei simul utrumque propter carni unitatem deitatem. Non enim quarta appono personam in trinitate: sed coniteor personam unam verbi et carnis eius. hijs verbis insinuari videtur christi humanitatem cum verbo una adoratione esse adorandam attribuedo unitatem persone. Respicendo autem diuersitatem naturarum est differens adoratio: quia ibi est natura diuina que adorando est latrica

ibi est et humanitas ex qua parte distinguendum est: quia ipsa humanitas potest simpliciter secundum se considerari in quantum est creatura quedam tam pulchra tam sancta: vel prout est diuinitati coniuncta. Si consideretur secundum se: dico quod ei debetur adoratio: que est dignior ipsa dulia: et secundum hoc scribit psalmus. Adorate scabellum pedum eius ubi dicit glossa. Caro christi si non in pietate a verbo dei assumpta adoratur: non illa adoratio: neque que latrica est: que soli creatori debetur: sed illa que dignior est dulia. h. glo. Si autem consideretur prout est diuinitati unita: secundum hoc fuerit varie opiniones: quia quidam dixerunt quod debetur ei dulia hoc modo sed dignissima. Alii autem dixerunt quod debetur ei latrica: secundum Aug. qui supra illud. Non turbetur cor vestrum. dixit. Ego dicitur carnem immo perfectam in christo humanitatem ideo adoro: quia a diuinitate suscepta: et diuinitati unita est: ut non alius et alium: sed unum eundemque deum et hominem filium dei esse confiteor. Denique si hominem separaueris a deo: illi nunquam credo neque seruius. Et loquitur hic de adoratione qua latrica accipitur seu distinguitur tripliciter. Uno modo dicitur proprie. scilicet cultus qui soli deo debetur: siue intelligatur quantum ad dignitatem: in cuius participatione non est creatura: vel in cuius participatione non est creatura: et sic accipitur latrica in glossa. illa deo cui debetur latrica domino cui debetur dulia. In participatione enim istius dignitatis que designatur hoc nomine deus: secundum quod accipit naturaliter: et est dignitas que designatur hoc nomine creator non est creatura. Et tertio modo dicitur large non solum seruitus que debetur dignitati dei sed et ipsi creature unitate. In quo sensu dicit Rabanus Caro christi adoranda est sicut verbum sed non omni specie latricie: quoniam non adoramus eam oio prostrati in terra: sic ut credamus quod nos creauit de nichilo: ut sacrificem ei sicut deo sed adoramus eam: quoniam per ipsam redempti sumus: et sic dicitur latrica nomine extenso: et sic respiciendo unitatem persone una est adoratio latricie. Respicendo autem diuersitatem naturarum: differens est adoratio. Diuina enim natura semper adoratur latrica: humana nam sicut in se considerata semper adoratur hyperdulia: prout est sanctus sanctorum. et honore quodamque minor

latria. Considerata vero. vt diuinitati. vnita adoranda est latria extenso nomine latrie. h. Alex. verbalit. hac eandem sententiam ponit do minus Bonauē. in tertio. di. 9. ar. j. q. j. in cor pore. q. Et hac insup distinctione patet etiam qua adoratione adorari debet humanitas xpi. Quarto insup dico q. honor magnus hyperdulia qui tñ minor est latria debetur cruci. videlicet ipsius christi: tanq. rei excellēti. Si queritur igit qua adoratione debeat crux xpi adorari. Respondet Tho. in. 3. di. 9. ar. 2. q. 4. et tertia parte sūme. q. 25. ar. 4. di. Crux igit xpi pōt tripliciter cōsiderari a nobis. C. P. rimo inq̄stum est simplex quedā res insensibilis: vt puta lignum sculptum. vel pictus: et tūc nulla reuerentia: vel honor debetur ei. Et rō est: quia honor non debetur nisi rationali creature: creature at̄ insensibili nō. C. Secūdo modo consideratur crux inq̄stum est quedā res ipsius christi: et tūc est adoranda a nobis ad ratioē hyperduliae que minor est latria. C. Tercio modo consideratur crux inq̄stus representat nobis figuram christi extēsi et crucifixi: et inq̄stum ex contactu eius ad membra christi eius sanguine est perfusa: et tunc adorā a nobis ea adoratiōe qua christus pro nobis crucifixus est: videlicet latrie: et propter hoc etiaz crucē alloquimur et deprecamur quasi ipsius crucifixum xpm dicentes. D. crux aut spes vnica rē. Alie vero cruces. put sunt quedam imagines impressē iquācūq. alia materia lapidis vel ligni vel auri vel argenti non adorātur: nisi vt imago christi extēsi: quā veneramur adoratione latrie: et sic alias cruces. Alie vero que fuerūt instrumēta passionis christi puta. Calui. corona: lancea: et huiusmodi. non adorant a nobis adoratiōe latrie: sicut ea que dicūt signū hominis qd̄ apparebit in celo: vt dicitur Mat. 24. Idco mulieribus dixit angelus. Jesum queritis nazarenum crucifixus nō dicit Jesum lanceatum: clauatum: cornatū: et huiusmodi. Et inde ē q. huiusmodi crucis christi veneramur in quacūq. materia videtur. Nō aut huiusmodi clauorum vel quodcūq. huiusmodi. Quāuis etiā omnia predicta ex contactu sancti corporis et sanguinis xpi decēter adoremus: vt dicit Dama. libro. 4. Nō tñ adoramus adoratiōe latrie sicut ipaz crucem. h. Tho. Dominus autē Bonauē. in. 3. di. q. ar. j. q. 4. in corpore. q. sic dicit. Lū queritur an cultus latrie sit exhibēdus cruci xpi

sicut et ipsi christo. Respondeo q. sup hoc multiplē est modus dicendi. Quidam enim dicere voluerunt: q. ipsi cruci simpliciter debet honor qui dicitur hyperdulia: et ratio huius ē quia ipsa crux fuit instrumentum quoddam totius redēptiōis humane. In ipsa enī salu et redēptio totius humani generis est facta: et ideo omnes homines debent ei hūiliter esse subiecti: subiectione speciali et notabili: et propterea dicūt debere adorari eam excellentiori adoratione q̄ sit dulia: que debetur rationali creature. Quia tñ crux ista: neq. est deus nec aliquid ipsi diuinitati vnitum: ideo nō est ei cultus latrie exhibēdus: propter hoc q. tenet mediū inter latriam et duliā: adoratio crucis dicitur hyperdulia. S. quoniam adoratio. sicut allocutio videtur esse solummodo inter res rationis capaces. Adoratio enim que dam est oratio ad aliqd ordinata. Vnde adorare est aliqd orare. Crux autē christi omnino caret rōne: ideo alij dixerunt eam non ēē adorandā: nisi inq̄stum in ea adoratur christus: nec aliqua est ei honoris reuerentia exhibenda nisi ratione crucifixi: sicut nec huiusmodi nisi ratione huiusmodi: et ideo dixerunt q. cruci christi simpliciter est adhibēdus cultus latrie: et nullius alius neq. dulia neq. hyperdulia. Rem enim insensibilem stultus est honorare: q. cum pro indifferenti habeat honorem et vituperium: et hoc nituntur confirmare per Dama. in caplo de sanctis huiusmodi. di. q. non adoramus crucem sed typum idest figurationem: et sic non videtur q. crux adoretur inq̄stum est res aliqua: sed simpliciter inq̄stum est signum: vtuntamē si consideremus verba Dama. in. c. de cruce videtur q. non solummodo cruci christi prout est signum: siue inq̄stum typus est: sed etiā ratione materie exhibenda est reuerentia: quia non solum est veneranda vt figura: sed etiam vt lignum crucis in quo dominus pependit. In alijs vero crucibus veneranda est solum figura: et non materia: ait enī Dama. sic. Ip̄s quidē preciosus lignum crucis venerabile in quo seipsus pro nobis christus obtulit: vt sanctificatum tactu corporis et sanguinis decēter est adorandū: et post sequitur. Si autem ex alia materia factum est: non materiam adoramus sed typum. Vnde et si aurum et preciosi lapides sunt post typi dissolutionem: non sūt adorandi. Ex quo colligitur: q. aliqua ipsi

cruci sit reuerentia exhibenda etiam ex-
pta adoratione latræ: et huius signus est quia
ecclesia solemnizat in crucis inuentione et
exaltatione: sicut in festiuitatibus sanctorum: et
ideo neuter predictorum modorum videtur om-
nino sufficiens: propterea intelligendum est quod
duplici modo exhibetur alicui honor. Ali-
quid in obsequium reuerentie: et iste est honor ve-
nerationis. Aliquando in testimonium virtu-
tis et famulatus complacentie: et iste est honor
adorationis. Vterque autem honor istorum offer-
tur ipsi cruci. Nam crucem adoramus et cru-
cem veneramur: sed in hoc est differentia: quod ho-
nor veneratiois: exhibetur ipsi cruci tanquam in
strumento nostre salutis. Vnde sic exhibemus
reuerentiam sacramentis: quia in eis est ali-
quo modo nostre salutis causalitas: sic cruci
christi et clauis eius aliqua reuerentia est exhiben-
da. Et respectu istius honoris habet crux in se
aliquid propter quod debet honorari. Honor autem
adorationis offertur ipsi cruci christi ratione cru-
cifixi. Nemo enim intendit ei placere: vel ab
ea aliquid impetrare: sed ei solum qui in ea affi-
xus fuit: et sic non debet ei isto modo nisi adora-
tio latræ. Sic ergo cruci christi duplex ho-
nor debetur: et unus quidem est latræ. Alius
vero non debet dici latræ nec dulia: quia non
est species adorationis: sed vocari potest spe-
cies veneratiois. h. Bonauentura. verbaliter. Idem
quoque Bonauentura. vbi. s. eadem di. ar. 2. q. in solu-
tione ultimi argu. dicit ad illud quod obicitur
quod crux nihil meruit: et nihil doloris sensit: er-
go nullus debetur ei honor. Respondetur quod si
cui duplex est laus: ita duplex est honor. Aliquid
enim laudatur propter excellentiam sue na-
ture: sicut res pulchra et bona pro propriis na-
turam. Aliquid laudatur propter virtutis stre-
nitatem: et hoc quidem laus respicit merita. propria
vero non: sic et duplex est honor: quidam ex-
hibetur in testimonium virtutis: et iste non
est exhibendus cruci nisi ratione ipsius cruci-
fixi in quo fuit omnis virtus. Alius autem est
honor qui exhibetur in signum alicuius no-
bilitatis et excellentie: et hoc modo honor non
exigit merita: nec requirit virtutem in hono-
rato vel cognitionem: sed solum aliquam rationem
dignitatis ob quam debet sibi reuerentia: et hoc
modo quadam nobilitate deus lignum crucis
nobilitauit: dum in ea pepedit: et genus huma-
num liberauit: et ideo crucem laudamus et vene-
ramur: et multiplices eius laudes decantat ec-

clesia. et per presentiam illius sacratissimi ligni
multa impensa sunt fidelibus beneficia et mi-
racula. h. ibi verbaliter. Et ex predictis patet:
qua adoratione crux christi sanctissima debeat
adorari. Quarto insuper dico. quod honor ma-
gnus hyperdulie debetur: virgini scilicet Ada-
rie. vnde si queritur qua adoratione gloriosa
virgo a cunctis fidelibus debeat adorari. Re-
spondet Alexan. de ales in tertia parte summe
in tractatu de latræ: dulia: et hyperdulia di.
Adoratio et honor qui debetur beate virgini
est cuiusdam prerogative singularis. Vnde enim
necius sibi debetur honor dulie ceteris crea-
turis. Et hoc in quantum ipsa est mater dei. Vnde
cum adoro matrem dei: non adoro eam ut
mei conditricem: et sic non adoro eam adoratione
latræ que creatori debetur. Sed quia ado-
ro eam ut matrem dei: honoro eam ut ma-
trem mei creatoris: et hoc propter ipsum crea-
torem. vnde ratio honoris beate virginis est ipse
honor creatoris: et sic honor qui exhibetur bea-
te virgini: est prerogative excellentis: qui ho-
nor hyperdulia vocatur. Hec Alexan. finaliter
Eiusdem sententie est Tho. tertia parte summe
q. 25. ar. 5. Dominus autem Bonauentura. clarius
loquens in tertio. di. 9. ar. 1. q. 3. in cor. q. hoc idem
asserit di. Cum queritur qua adoratione debeat
adorari mater christi. Respondetur quod beata vir-
go Maria pura creatura est: et ideo ad hono-
rem et cultum latræ non ascendit: sed quoniam
excellentissimum nomen habet: ita quod excellen-
tius pure creature conuenire non potest: ideo non
tamen debet ei honor dulie sed hyperdulie. Hoc
autem nomen quod exis virgo dei mater tante
est dignitatis: quod non solum viatores sed etiam
comprehensores: non solum homines sed etiam
angeli reuerentur quadam prerogativa spali.
Et hoc enim quod mater dei prelatam ceteris crea-
turis est. decens est eam pre ceteris omnibus
creaturis rationalibus honorari et reuereri.
Hic autem honor consuevit a magistris hyperdulia
id est superdulia vocari: et accipitur verbum illud
de glo. sup. j. Rubrica. c. 8. vbi dicit. Quod du-
plex est dulia. scilicet dulia maior: et dulia minor. sed
concedendum est omnino: quod hyperdulia respectu matris
excellente et affinitatis cum ipso deo conuenit sin-
gulariter ipsi virgini gloriose. h. Bonauentura. ver-
baliter. Si autem ultra predicta quereretur an
debeat exhiberi maior honor virgini quam cru-
ci christi. Respondet Alexan. vbi sup. ar. 2. et Tho.
in. 3. di. 9. ar. 2. q. 3. et tertia parte summe. q. 25. ar.

53

Sermo

magines. Statuebant enim huiusmodi hyma-
gines aliquibus creaturis quas in eis qua-
dam veneratione venerabantur. Sed nō sic
est quo ad humanam naturam in noua lege.
Nam ex quo deus factus est homo: et veri-
tas declarata: possunt hymagines fieri et ado-
rari. Nec obstat q̄ aliqui dicunt q̄ non de-
bet fieri: eo q̄ sunt occasio erroris: quia tunc
hoc veruz esset quando adorarentur ratione
fuita q̄ crederetur aliquid diuinum illic esse.
Nunc autē non sic est. Si autē aliqui ibi errāt
illud prouenit ex malitia sua: quia nolūt scire
quod scire debent. Nam littere sunt vsq; in
hodiernum diem et bonis sunt in bonuz: ma-
lis autē in malum: sicut et hymagines. Adora-
mus cum adoratione latric hymaginem chri-
sti qui est verus deus: non propter ipsam hy-
maginem sed propter rem cuius hymago est.
Et sic ex predictis patet prima causa adora-
tionis hymaginum: que dicitur causa incar-
nationis. **¶** Secunda causa quare hymago
christi: virginis: atq; sanctorum: deuote et cor-
dialiter debet adorari: dicitur cā eruditionis
seu instructionis. Certum est enim vt habet.
6. ethicoz. et li. de sensu et sensato. q̄ ois scien-
tia et cognitio ortum habet a sensu: et similitu-
dine. Quod sic patet. Nam potentia intelle-
ctiua per scientiam aliquid cognoscit eē albū
vel nigrū: ex eo q̄ prius illud sensibile et ma-
teriale obiectū a potētia sensitiua visibili fuit
apprehēsus. Quo concesso: certum est a simi-
li q̄ cū christus: virgo maria: martyres: cete-
riq; sancti sint penitus semoti a potentia sen-
sitiua et visuiua: licet illi q̄ litteras sciūt de ipsis
quasi plenā sciētiā habeāt: tū rudiores et sim-
pliciores persone que litteras et scripturas pe-
nitus ignorant de ipsis nullā quasi hūt nec
formā nec sciētiā: et ppter hoc optima res est
et necessaria: q̄ hymagines sanctorum sensi-
biles aut per sculpturā: aut per picturā omni-
no habeant: vt ex tali sensibili et materiali hy-
magine: vel similitudine sanctorum: possint
qui litteras vel scripturas ignorāt: aliqualem
scientiā et notitiā de essentia ipsius christi
crucifixi: seu virginis atq; sanctorum habere
vt sicut litterati et scientifici sanctorum essen-
tiam per scripturas cognoscant: sic et simpli-
ces seu rudes hoc idem per sculpturam seu
depictam hymaginem discant. Ex predictis
etiam patet Secunda causa adorationis hy-
maginum: que dicitur causa eruditionis.

¶ Tertia cā quare hymago christi virginis et
sanctorum debet adorari: dicitur causa dile-
ctionis. Sententia est philosophi tertio de ani-
ma. et primo de regimine principum. q̄ co-
gnitio boni est causatiua amoris boni: quod
sic patet. Nam cum homo aliquid materia-
le tam per intellectum q̄ per potentiam sen-
sitiuam bonum esse cognoscit: statim indu-
citur imo cogitur ad illud amandum. Quo
concesso: certum est q̄ dum persona videt hy-
maginem christi virginis atq; sanctorum:
essentie ipsorum representatiuam: statim eius
voluntas mouetur: immo quasi cogitur ex
quadam cordiali dilectione ad diligendum
veram essentiam per talem hymaginem fi-
gnificatam: quā dilectionem et si habitualiter
habeant: tamē ex sensibili hymagine in eam
actualiter ferunt. Proinde multos actus cha-
ritatis et dilectionis qui vtq; sunt meliores et
nobiliores ipso habitu: sensibilis hymago ge-
nerat: qui actus: remota sensibili hymagine
nequaquā generarentur. Optimū igitur est: et
fuit tales hymagines introduxisse propter af-
fectiuam tarditatem: et etiā propter homines
qui non excitantur ad actualē deuotionē cū
aliqua audiunt de sanctorum memoria: vt sic
saltem moucant dum ea in picturis quasi p-
sentia cernūt: pro eo q̄ plus excitatur affectus
noster per ea que videt q̄ per ea que audit.
Ex predictis igitur patet tertia causa adora-
tionis hymaginum: que dicitur causa dilectio-
nis. **¶** Quarta etiā causa quare hymagines
sanctorum debent adorari dicitur causa in-
structionis. Sicut enim habentus in decre-
tis. i. g. di. c. Sic omnes. vbi dicitur. Sic om-
nes apostolice sedis sanctiones accipiēde sūt
tanq; ipsius diuina voce petri firmate h̄ ibi
propter hoc igitur cum ab apostolica sede in-
stitutum fuerit q̄ hymagines sanctorum deu-
ote debeant venerari: debet quisq; euz ma-
gna deuotione hymagines honorare. Et q̄
ecclesia velit que errare nō potest q̄ hymagi-
nes tales venerentur patet. Nam Grego-
rius papa sereno episcopo Aldarfilienſi: et po-
nitur de cōsecra. di. tertia. c. Perlatū ad nos
fuit q̄ inconsiderato zelo succensus sancto-
rum hymagines sub hac quasi excusatiōe ne
adorari debuissent confregeris: et quidem q̄
eas adorari metuiſſes omnino laudam: fre-
gisse vero reprehēdimus: dic frater a quo sa-
ctum sacerdote aliquando auditum est quod

fecisti. Aliud est enī picturam adorare: aliud per picture hystoriam quid sit adorandū adiscere. Nam quod legentibus scriptura: hoc hydioris prestat pictura cernentibus: quia in ipsa ignorantes vident quod sequi debeant. in ipsa legunt: qui litteras nesciunt. Vnde et precipue gentibus pro lectione pictura est. h. ibi. Item de conse. di. 3. c. venerabiles. Scriptura synod. ait venerabiles hymagines christiani non deo vt gentiles appellant: neque seruiunt eis vt dijs: neque spem salutis ponūt in eis: atque ab eis expectant futurum iudicium: sed ad memoriam et recordationem primitiuorum venerantur eas et adorant: sed non seruiunt eis cultu diuino nec alicui creature hec ibi. Et predictis etiam patet. Quarta causa adorationis hymaginum: que dicitur causa institutionis. Quinta denique causa quare hymagines sanctorum debent adorari: dicitur causa recordationis. Quauis enī fin philosophum secundo de anima. memoria sit conseruatiua specierum: tamē memoria ipsa de se valde labilis est: dicente eodem philosopho lib. de memoria et reminiscencia. Ad memoria inquit est passio perfecta in parte sensitiua corporis animati per sensum velut pictura que remanet abeunte sensibili: propter hoc qui sunt in multo motu propter passionem anime vel corporis: etatis vel infirmitatis eis non sit memoria: sicut si fieret motus vel impressio sigilli in aquam fluentem: ideo multum iuuenes et senes sunt inmemores. hec ibi. Eū igitur multum ex labilitate memorie que audiunt vel legunt de ipsis sanctis seu de gestis eorum virtuosos retinere non possunt: ideo non immerito hymagines introducte sunt: quas dum proprijs oculis sensibiliter vident: statim de sanctis ipsis recordantur. Et precipue videtur esse seu fuisse necessaria super omnes hymagines hymago ipsius crucifixi: per cuius contuitum intellectus quasi cogitur ad reducendum memorie infinita beneficia que ab ipso christo quasi suscepit: propter hoc Bonauen. in. 3. di. 9. ar. 2. q. 2. in solū. vlti. arti. de ipsis hymaginibus exemplificat dicens. Narrat inquit Damascenus duo que sunt ad hymaginis confirmationem. Vnum quod quedam hystoria refert quod Abagares Rex quedam pictorem miserat christum conseruare: sed nequeunte pictore propter corruptas a facie christi radios: accipiens panem lineum christus quem pictor habebat in mani-

bus ac in ipsum respicere proprie faciei super imponens in vestimento illo suipsum hymaginem absternisse quā Abagares misit. Et iterum accepimus Lucas euangelistam depinxisse dominum et matrem eius. h. Bonauen. verbaliter. Dic si placet de facie sancta saluatoris que et sudarium appellatur: et habetur Rome in sancto Petro. quā christus sancte veronice tradidit. Item dic hystoriam de facie depicta saluatoris: que miraculose apparuit sancto Joā. laterano: que etiam adhuc ibi habetur. Et predictis omnibus patet: quid est hyperdulia adorari: et quibus de causis hymagines christi: virginis: et sanctorum debent venerari: et adorari clementissimus deus qui viuit et regnat in secula seculorum.

¶ Feria sexta post tertiam dominicam quadragesime: iterum de quinta excellentia. videlicet de nobilitate ipsius sacratissime fidei.

¶ Enit hora et

nunc est quādo veri adoratores adorabunt patrem in spiritu et veritate. Scribuntur. h. verba Jo. 4. c. 2. in euangelio occurrentis ferie. Post faciem euangelij litteralem et spirituale expositionem preclarissimi ciues: ex quo vt claruit in precedentibus sermonibus sufficienter tractari de adoratione patrie atque hyperdulie. Ideo in presenti sermone et feria singulariter tractare de dulia seu de adoratione dule: sine qua adoratione nec adoratio patrie nec hyperdulie sufficerent ad salutem. Cuius virtutis dule declaratio talis erit.

¶ Item de feria contemplatione diuine adorationis: que dicitur associatio: seu de dulia.

¶ Quoniam ultra supradictas. 5. contemplationes de patriā non sufficit ad patriā seu ad diuinum cultum quod solus adoratur ipse deus vel ipsa trinitas: sed etiam ultra adorationem hyperdulie: que debetur rationali creature excellenti: necessario requiritur quod adoratur etiam quedam rationales creature non excellentes propter deum rationem de bonitate

ipsius dei participantes: sine quarum adoratione nequaquam deus ipse vero patrie cultu adorari posset. hinc est quod post declarationes essentialium ipsius patrie et hyperdulie: necesse habet ad presens declarare quid essentialiter sit ipsa virtus dulie: pro qua declaranda tres contemplationes annotabimus. Prima dicitur contemplatio Quidditatis. Secunda dicitur contemplatio Maioritis. Tertia dicitur contemplatio Specialitatis.

De triplici contemplatione dulie. Et primo de prima que dicitur contemplatio quidditatis.

Prima igitur contemplatio dulie dicitur per contemplationem quidditatis. In hac ipsa contemplatione habemus videre quid sit ipsa dulia essentialiter. quam diffiniens Aleran. in tertia parte summe. in tractatu de latria: dulia: et hyperdulia. et etiam thom. et Bonaventura in 3. di. 9. sic dicunt. Dulia est honor comunicabilis solum creature rationali: non excellenti et particulari participatione divini doni. Et in hac diffinitione tria sunt declaranda. Quorum primum est videre quid significetur per illa verba: dulia est honor comunicabilis solum rationali creature. Secundum est videre quid significetur per illa verba: non excellenti. Tertium est videre quid significetur per illa verba: et particulari participatione. Primum habemus declarare quid significetur per illa verba: dulia est honor comunicabilis solum rationali creature. Et certum est quod dicitur rationali creature: ad differentiam omnium aliarum irrationalium creaturarum quibus nullus debetur honor. Et ratio est: quod ut dicit philosophus in quarto ethicorum. honor est exhibitio reverentie in testimonium virtutis. Sed cum virtus ut dicit idem philosophus secundo ethicorum sit habitus electivus ex ratione procedens: et solus homo sub celo utatur ratione: sequitur ex hoc quod solus homo potest esse virtuosus: et per consequens ei soli debetur honor propter virtutem. Contra vero cum omnes irrationalis creature careant ratione et aptitudine ad virtutem: sequitur ex hoc quod nulla creatura irrationalis est capax honoris qui ex virtute dulie procedit. Secundum declarandum est videre quid significetur per illud verbum quod habet in diffinitione: cum dicitur.

non excellenti. Et certum est quod sic dicitur ad differentiam christi et virginis gloriose: quia cum simpliciter dicamur excellentes propter maximam affinitatem et coniunctionem ad ipsum deum: eis solis debetur excellens honor. scilicet et hyperdulie: ut superius declaratum est. Contra cum omnis alia rationalis creatura carcat illa affinitate ad deum: propter hoc non vocatur excellens: et ideo ei debetur minor honor quam sit hyperdulia: qui utique honor dulia appellatur. Tertium declarandum est videre quid significetur per illa verba: et particulari participatione cuiusdam divini doni. Et certum est quod hoc idem dicit diffinitio: quod cum duplex sit bonum. videlicet universale: et particulare. universale bonum simpliciter est in deo et nullatenus potest esse in aliqua creatura: sed solum particulare bonum. et ratio est: quod ut dicit Commentator. 3. de anima. Quodlibet universale seu quolibet propositio universale simpliciter se extendit ad infinita. Cum igitur solus deus habeat infinitam essentiam: omnis vero creatura rationalis habeat finitam: sequitur ex hoc quod solus deus est capax infinite bonitatis: infinite potentie atque sapientie. Et licet deus in se habeat universalem et infinitam bonitatem potentiam atque sapientiam: cum secundum Dionysium lib. de divinis nominibus. De bonum naturaliter sit simpliciter diffusivum et communicativum hinc est quod deus ipse communicat per gratiam aliquamque suae bonitatis potentie atque sapientie. Nam alicui communicat potentiam et divinum super alias creaturas: que potestas et divinus aut electivus aut permissivus a deo utique procedit. ad Romanos. 13. Dis potestas a domino deo est. Alicui etiam cum sit sapiens sapientiam communicat et facit eum sapientem: que sapientia etiam a deo procedit. ecclesiastici primo. Dis sapientia a domino deo est. Alii vero cum sit infinite bonus: communicat bonitatem et facit eum bonum: que utique bonitas a deo procedit: dicente platone in thymeo. Sicut omne verum est a primo vero: sic omne bonum est a primo bono. Que simul tria complectitur Iacobus in primo. c. sue canonice. Omne datum optimum: et omne donum perfectum de sursum est: descendens a patre luminum. propter hec igitur bona que deus communicat rationali creature: ei adoratio dulie ratione alius cuius excellentie sibi a deo communicata debetur. Unde propter hoc merito adoramus ecclesiasticos prelatos et temporales dominos: pro-

pter quādam cōformitatem ad deum in do-
minio et potestate. Adoramus etiā et vencia-
mur doctores et magistros pp quādā cōfor-
mitatem ad deum in scientiā et sapiētiā. Ado-
ramus insuper viros sanctos et bonos ppter
conformitatem ad deum in bonitate atqz vir-
tute. Et quibus patet: qd rationali creature p
dictis respectibus debetur adoratio dulie: ra-
tōne picipationis alicuius diuini doni: atqz
benefitij sibi a deo excellenter collati. ¶ Mo-
ta tamen qd dominiū alia ratiōe cōpetit deo
et alia homini: eo qd excellentia dñij vel pote-
statis que est in deo ē in sūmo: qd deus ha-
bet vniuersale et plenariū dominiū respectu
totius et cuiuslibet creature: que totaliter diui-
ne subicitur potestati. ¶ Potestas autē que est
in homine seu bonitas et sapientia nō ē sum-
ma: immo est ab illa et sub illa et ad illa. Se-
cūdm enim qd homo partem huius potesta-
tis participatam a deo super aliquem ho-
minem vel super aliquam creaturam debe-
tur sibi dulia: que nihil aliud est qd seruitus
quedā qd debetur homini ratione particula-
ris dñij. Et ideo dulia que eribet hōi dñanti
fm debitam seruitutē: est alia virtus a latria
que exhibet debitam seruitutē diuino domi-
nio. vnde sicut differunt dominiū dei et do-
minium hominis: ita differt honor ab hono-
re. scilicet a dulia. ¶ Et predictis patet decla-
ratio prime cōtēplationis. videlicet quid es-
sentialiter sit ipsa dulia.

¶ De secunda cōtēplatione dulie: qd dicit
cōtēplatio maioritatis.

¶ Secunda ergo cōtēplatio dulie dicit
cōtēplatio maioritatis. Declarato
enim qd honor dulie debet ratiōa-
li creature ex participatione alicuius diuini
doni: in hac secūda cōtēplatione quero an
omnes rationales homines sint simplici cō-
liter honorandi: an magis vel minus debeat
vnusquisqz honorari qd alius. Ad qd breuiter
respondeo: qd cum bonitas a deo participa-
ta mereatur honorari. sciendum est qd triplex
in homine rationali bonitas inuenitur. Prima
dicitur bonitas essentialis. Secunda di-
citur bonitas habitualis. Tercia dicitur bo-
nitas actualis. ¶ Prima bonitas que mere-
tur honorari dicitur essentialis. ¶ Per bonita-
tem essentialē intelligo simpliciter substantiā

ipsi anime in suis puris naturalibus consti-
tuta: que cū in se hēat similitudinē diuine hy-
maginis: et per consequens naturalē aptitudi-
nē ad virtutē gratiā et gloriā meret honorari.
Vnde cuiuslibet habenti hyaginē dei: ē
simpliciter honor dulie exhibendus: nisi sit cō-
firmatus in malo: vt demones et dānati: in q-
bus est ligata aptitudo naturalis ad gratiam
gloriā et virtutē: propter quod eis non ē ho-
nor dulie exhibendus. Sed si querat an i pu-
ris naturalib⁹ debeat maior honor vni aīe
qz alteri. Respondeo qd non: s; d; oībus eq-
liter honor exhiberi. Et ratio est: qd fm Bo-
na. in secundo. di. 32. in questionibus circa lit-
teram. q. vltima. Et etiam fm. tho. in 2. di. 32.
omnes anime rationales habent in se equa-
liter hyaginē et similitudinē dei: seu ab
origine omnes pure rationales anime sūt eq-
les quantum ad substantiam et essentiam: qd
vt dicit philosophus itio methaphisice. Om-
nes species equaliter predicantur de suis in-
diuiduis: quod nequaquā esse posset: si forme ef-
fere ineqales. Cum igitur omnes pure ani-
me rationales sint equales quantum ad hy-
maginem et similitudinē dei in sua origine
Concludo qd omnibus animab⁹ equalis ho-
nor dulie debetur. ¶ Secunda etiam boni-
tas que meretur honorari honore dulie dici-
tur habitualis. hic honor debetur animabus
in hac vita existentibus habentibus in se ha-
bitum alicuius sapientie seu virtutis et boni-
tatis. Et si queritur hoc modo an debeat
maior honor vni persone qz alteri absolute
Rūdeo qd sic. Et ratio ē: quia vt dicit auctor
i lib. de causis. Vbi plus est de causa ibi plus
debet eē de causato. Sed cum causa hono-
ris dulie sit sapientia virtus atqz potestas: et
maior sapientia: maiorqz virtus atqz pote-
stas inueniatur in vno qz in alio: concluditur
ex hoc qd vbi ē maior sapientia bonitas et po-
testas: ibi requiritur maior veneratio. Nam
magis meretur honorari imperator qz rex: et
rex qz dux: et sic de singulis: quoniam in eo ē
maior dignitas potestatis. Similiter theolo-
gus qz tū ad hoc magis meretur venerari qz
simplex legista vel cāonista. Et virtuosior pl⁹
meret honorari qz simplex virtuosior. ¶ De-
terea ponatur qd quidam sit rex vel domin⁹
alicuius prouincie et tamen careat omni sapi-
entia et virtute. cum sit omnino malus indil-
cretus. imprudens et demens: huic tali sim-

placiter respectu domini et potestatis debetur honor dulci. Si autem unus alius sit dominus et ultra hoc est valde sapiens sed in operibus malus vitiosus: huic debetur maior honor dulci quam primo. Si vero reperitur tertius qui habeat potestatem domini: habeat sapientiam et bonitatem: tali debetur de iure maximus et triplicatus honor dulci. Quod dixi de temporalibus dominis: intelligo etiam de ecclesie prelatis quibus debetur maximus honor: si ultra prelationem sunt actualiter virtuosus, dicente apostolo. i. ad thi. 5. Qui presunt duplici honore digni sunt. Animadvertite quod: quam gravi penitentia seculares a deo plectendi sunt: qui interdum et si videant prelatus seu patrem spiritualem esse sapientem et virtuosum: nullo tamen honore quasi si esset assinus carens dominio eum venerantur: sed potius derident et contemnunt: cum tamen ut patet factum est triplici honore dulci venerandus sit. Tertia denique bonitas que meretur honorari honore dulci dicitur actualis. hanc bonitatem actualem respectu glorie consummate habent omnes sancti et sancte. Nam qui libet sanctus actualiter maior est in potentia: sapientia: et virtute: quam sint simul omnes homines huius mundi. et ratio est: quia talis factus habet dominium in celo quod est maius omni dominio huius vite. Item plus intelligit de deo: cum facie ad faciem contempletur: quam simul omnes sapientes huius mundi. Item perfectius diligit deum et omnes proximos quam simul omnes homines huius mundi quia actualiter habet maiorem virtutem charitatis et amoris. Et hec veritas dicitur a salvatore Mat. ii. Qui minor est in regno celorum maior est illo. s. Iohes Baptista. qui ad huc in hac vita vivebat de quo loquebatur. Maior scilicet actu in potentia sapientia et charitate. licet habitu Iohannes baptista esse posset sicut fuit post mortem suam maior pluribus angelis tam in sapientia quam in charitate. Quibus premissis: quod scilicet maior est potestas sapientia et bonitas in quolibet sancto quantumcumque minor: quam in quocumque homine huius vite: concludo quod si hominibus pietatis vite habentibus potestatem sapientiam et bonitatem debetur honor dulci: a fortiori eodem honore dulci omnes sancti debent a nobis adorari. Et ideo videmus quod reges: duces: et Imperatores: episcopi: Cardinales: papa: et omnes

veri christiani adorant plus sanctum Bernardinum: qui tamen dum esset in hac vita erat simplex et pauperculus frater: quam simul omnes homines pietatis vite: dicentes omnes Sancte Bernardine ora pro nobis. Et non tantum bonitas animarum sanctarum honore dulci debet honorari: sed insuper bonitas reliquiarum corporum eorum. Nam sicut in parte tertia sume. q. 25 et 22. ar. secundo. non tantum anime sanctorum venerari debent: sed insuper reliquie corporum eorum pro ut sunt ossa cineres vel pulveres a christianis honore dulci debent venerari. Et hoc triplici ratione. Primo ratione assimilationis. Secundo ratione perfectionis. Tertio ratione intentionis. Primo ratione assimilationis sic. Clarum est enim quod maior est ad parentes affectus quam ad vestimenta eorum: vel quicquid aliud sit pertinet ad parentes: eo quod familiarius et intimius coniungunt nobis quam patria annulus vel vestimenta eorum. Sed videmus quod qui habet affectum ad aliquem omnia que de ipso relinquunt post mortem venerantur: non solum corpus aut partes corporis eius: sed etiam alia exteriora: ut puta civitatem: anulum: vestes: et similia. Quod si sic est ergo multo magis reliquie sanctorum que sunt membra ipsius christi universalius venerari debent adorati de dulci. Secundo hoc ideo probor ratione perfectionis sic. Certum est quod dei filios et amicos honorare debemus: igitur sancti fuerunt filii dei et amici domini propheta. Ego dixi filii estis et filii eccelsi omnes. Et ipse saluator Iohes. ait Vos amici mei estis. si sc. q. p. v. p. cipue tamen eorum que fuerunt templum dei: et organa spiritus sancti in eis habitantis et operantis: ergo etc. Nota tamen quod sanctis non fuimus vel adoramus quasi obnoxii eis: sed quod fuerunt et sunt nostri doctores ad celum: vel per eruditionem: vel per administrationem: vel per exemplum: vel per intercessionem. Tertio hoc probor ratione imitationis sic. Clarum est quod nos tenemur imitari deum et conformari ei: sed ipse deus huiusmodi reliquias convenienter honorat per illas miracula faciendo: ergo nos a simili idem facere debemus. Adoramus enim reliquias martyrum ut eum cuius sunt adoremus. Honor enim servorum redundat in dominum. ubi nota quod quavis corpus alicuius sancti sit insensibile nec per consequens sit nostre venerationis capax: adoramus tamen ipsum adoratione du-

hervet ipsius reliquias: non propter ipsius sim-
pliciter sed propter tres rationes. **P**rima
est propter deum cuius minister fuit. **S**ecun-
da propter animam que ei unita fuit que nunc
fruitur deo. **T**ertia quia idem corpus est uni-
endum anime ad glorie complementum. **E**t q-
bus tribus rationibus clare patet: qualiter re-
liquie sanctorum merito venerari debeant ho-
nore dultelicit quantum ad sensum videat-
ur esse quid inutile. **Q**ue simul omnia con-
firmantur per dictum sancti **M**aximi epis-
copi in sermone plurimorum martyrum dicen-
tis. **H**onoramus beatos martyres principes
fidei: intercessores mundi: preces regni: co-
heredes dei. **Q**uod si dicas mihi quid hono-
ras in carne iam resoluta atque consumpta: de
qua iam deo nulla cura est. **E**t ubi est illud
charissimi quod ipsa veritas loquitur per p-
phetas: **P**reciosa in conspectu domini mors
sanctorum eius. **E**t iterum. **A**bi autem valde ho-
norificati sunt amici tui deus. **H**onorare de-
bemus servos dei: quanto magis amicos dei.
De quibus alio loco dicitur. **D**ominus cu-
stodit omnia ossa eorum: unum ex his non
conteretur. **H**onoro igitur in carne **M**artyris ex-
ceptas pro christi nomine cicatrices. **H**ono-
ro pro confessione domini sanctos cineres.
Honoro in cineribus semina eternitatis. **H**o-
noro corpus quod mihi deum meum ostendit
diligere: quod me propter deum mortem do-
cuit non timere. **E**t autem non honorat cor-
pus illud fideles quod reuerentur et demo-
nes. **Q**uod affuerunt in supplicio hoc glori-
ficant in sepulchro: honoro itaque corpus quod
christum honoravit in gladio: et quod cum ch-
risto regnat in celo. **H**ec ille ad litteram. **E**t qui
bus omnibus pater: qualiter non tantum ani-
me sanctorum: sed insuper eorum reliquie et p-
cipue ab ecclesia approbate debentur a cun-
ctis fidelibus honorari dulia: atque humiliter
venerari. **E**t sic etiam per consequens patet
declaratio secunde contemplationis de dulia
que est contemplatio minoritatis.

De tertia contemplatione dultie: que dicitur
contemplatio specialitatis: seu de maxima ve-
neratione sacerdotum et prelatorum ecclesie.

Tertia igitur contemplatio dultie dicitur
contemplatio specialitatis. **D**emon-
strato quid essentialiter sit dulia: et cti-
am quod honor dultie non equaliter debet omni-

nibus exhiberi: sed maior debetur uni perso-
ne quam alteri: restat videre cui in presenti vita
debeat maior honor super omnes creaturas.
Et cum duplex precipue sit dignitas que ho-
norari meretur: scilicet dignitas spiritualis et
mundana. si queritur cui debetur maior ho-
nor. **R**espondeo absolute quod dignitati spiritu-
ali: seu prelati ecclesiastici et precipue sacer-
dotibus: pinde si ponatur ab una parte om-
nes milites: comites: marchiones: duces: re-
ges: et imperatores. **A**b altera vero parte sim-
pliciter ponatur unus simplex sacerdos: et que-
ratur cui maior honor et reuerentia debetur.
Clamans **R**espondeo sacerdoti: sacerdoti: sacer-
doti. **E**t quod sacerdotibus: et per consequens
prelati ecclesiastici debeat magis incon-
parabiliter honor dultie quam cunctis do-
minis orbis terre tripliciter proba. **P**ri-
mo auctoritatibus. **S**ecundo **R**ationibus.

Tertio **E**xemplis. **P**rimo auctori-
tibus proba quod dignitas sacerdotalis debe-
at magis honorari quam quilibet dignitas se-
cularis. **M**agis prime per secundo dicitur. **D**os
estis genus electum: gens sancta: regale sa-
cerdotium: populus acquisitionis: ut virtutes
annuncietis eius qui de tenebris vos voca-
uit in admirabile lumen suum. **H**ec ille. **I**tem
Augustinus. lib. de dogmatibus ecclesiasticis ait.
Nulla maior est dignitas sub celo quam sacer-
dos dei ad celestia sacramenta per tractan-
da consecratus. **S**acerdos dei: si altitudi-
nem celi contemplaris: altior es. si pulchritu-
dinem solis lune atque stellarum rimeris pul-
crior es. si discretionem angelorum discreti-
tior es. si omnem dominorum sublimitatem
sublimior es: solo tuo creatore inferior. **H**ec il-
le. **I**tem **B**ernardus in sermone de octava pa-
sce ait. **Q**uantam dignitatem: quantam no-
bilitatem: quantum enim donum contulit
vobis deus o sacerdotes: prerogativam enim
ordinis nostri pretulit deus omnibus regi-
bus et imperatoribus terre: pretulit ordinem
nostrum omnibus ordinibus mundi: immo
ut altius loquar pretulit vos deus omnibus
ordinibus angelorum: et omni angelice hie-
rarchie. **S**ic enim non angelos sed semel ha-
brac apprehendit ad faciendam redemptionem:
sic non angelis sed hominibus solisque
sacerdotibus commisit dominici corporis et sa-
guinis consecrationem. **Q**uod igitur veneranda sacer-
dotis dignitas in terra: in quorum ma-

nus filius dei velut in vtero beate virginis incarnatur. Celeste misterium per quod pater et filius et spiritus sanctus tanta mirabilia operatur: ita quod subito idem dominus qui in celo residet in manibus vestris sacrificatur. Unde dominus gloriatur: Angelus admiratur: horret infernus: contremiscit diabolus: quem reuereri etiam plurimum debet omnis humana atque mundana celsitudo. hec Bernardus. Item ecclesiastici. 7. In tota anima tua time deum: et sacerdotes alius sanctifica. honora deum ex tota anima tua: et honorifica valde sacerdotes. Item beatus pater noster Franciscus ut habetur in conversationibus: ut fratres suos iduceret ad singulariter reuerendum sacerdotes sepius hec verba dicebat. Audite fratres mei: si Beata virgo honoratur ut dignum est: quia filium dei portauit in sanctissimo ventre suo. Si beata prista beatus contremuit et non audet contingere sanctum dei verticem. Si sepulchrum in quo per aliquod tempus iacuit tanta reuerentia veneratur: quantum debet esse sanctus et iustus: qui iam non mortuus: sed glorificatus et in eternum victurus: in quem desiderant angeli prospicere contrahat in animum: corde atque ore assument: et alii quoque porrigit ad sumendum. Quia propter: sicut supra de hominum genus: et supra angelos: propter hoc misterium vos sacerdotes dominus honorauit: ita et vos cum super omnes diligere reuereri et honorare curate. Dico enim vobis: quod si obuiarem angelo et sacerdoti simul: prius reuerentiam debitam facere sacerdoti quam angelo dei. h. beatus Franciscus verbaliter. Tristissimus insuper. 96. di. c. Si imperator ait. Si imperator catholicus est: quod salua pace ipsius dixerimus: filius est non presul ecclesie. ad religionem competit discere ei conuenit non docere habet privilegia potestatis sue que administrandis legibus publicis diuinitus consecutus est: et eius beneficiis non ingratus: contra dispositionem celestis ordinis nil usurpet. Ad sacerdotes autem deus voluit que ecclesie disponenda sunt pertinere: non ad seculi potestates: quas si vere fideles sunt: sue ecclesie sacerdotibus omnino voluit esse subiectas. h. ille. Denique Gregorius. Ad auritio regi. 11. q. 1. c. sacerdotibus. ait. Sacerdotibus non ut terrena potestas dominus noster citius indignatur: sed excellenti consideratione propter eum cuius serui sunt ita eis

dominatur: ut etiam eis debitam reuerentiam impendat. Nam in diuinis eloquiis aliquando dii. aliquando angeli vocantur. Nam et ad Moysen de eo qui ad iuramentum deducendus est dicitur. Applica illum ad deos. scilicet sacerdotes. Et rursum scriptum est. Dii non detrahes: id est sacerdotibus. Et propheta ait. Labia sacerdotis custodiunt scientiam: et legem gerunt ex ore eius: quia angelus domini exercituum est. Quid igitur mirum si pietas vestra illos dignetur honorare: quibus in suo eloquio honorem tribuens deus: eos aut deos et angelos appellat. h. ille. Et predictis auctoritatibus patet: qualiter sacerdotalis dignitas magis meretur incomparabiliter honorem duellie: quam omnis mundana potestas simul. Secundo hoc idem probabo triplici ratione. Primo ratione finalitatis. Secundo ratione paternitatis. Tercio ratione utilitatis. Primo ratione finalitatis. Fundamentum huius rationis ponitur a philosopho tertio topicorum. di. Cuius finis melior: ipsum quoque simpliciter melius est: patet hec regula. Nam ponatur quod hic sit duplex vinum: quorum unus est simpliciter bonum: aliud est optimum: clarum est quod illud optimum arguit vineam illam a qua egressum est fuisse meliorem quam sit vinea alterius simpliciter boni. Similiter ponatur quod medicus materialis sanet corpus infirmum: contra confessor qui est medicus spiritualis: sanet animam ab infirmitate peccati: cum sanitas anime sit melior sanitate corporis: clarum est quod confessor dicitur esse nobilior in opere suo: quam medicus materialis in arte sua. Quo supposito peto quod sit officium optimum temporalium dominorum: et certum est quod eorum officium est regere terras: conservare statum suum temporalem facere temporalem iusticiam: ut seruetur in populis pax civilis et huius. Alterius peto quod est officium sacerdotum et spiritualium prelatorum: et certum est quod officium eorum est habere curam simpliciter et regimine animarum et administrare eis spiritualia sacramenta: quibus perveniant ad eternam vitam. Quod bene salvator insinuavit loquens. Petro: et dicens ei prout scribitur. Jo. 21. Simo Joannis amas me: dicit ei petrus: domine tu scis quia amo te. Dicit ei dominus. pasc oves meas. scilicet rationales animas: spiritualibus sacramentis. Et ter hoc idem replicavit. Ecce quod Petro in persona omnium sacerdotum promissa est curam

et spiritualia ministrare. Quibus premiffis
scilicet qd officium dominorum e regere cor
terras et ciuitates: offm vero sacerdotu e co
uerso e hre cura et regimē aiax: et simpliciter
spiritualia nobiliora sint qd tēporalia: sicut ha
betur. 12. q. prima. c. precipimus. sequitur qd sa
cerdotalis dignitas incomparabiliter ma
gis mereatur honorari omni alia potestate se
culari. Et qd sacerdotis offm sit simpliciter spi
ritualia ministrare: patet ex duobus. s. Ex in
terpretatione nominis: et ex effectu. **Pri**
mo ex interpretatione nominis. Nam ideo
dicitur sacerdos quasi sacra dans: eo qd ipse
a domino sacra suscipit: que etiam ipse po
pulo suo dispensat. Quod confirmans tho.
in. 4. di. 24. ar. 3. q. 3. in solu. primi argumēti
dicit. Sacerdos interpretat quasi sacer dux:
eo qd per misterius spirituale sacerdos e me
diū inter deus et populum: quē per spiritua
lia pducit ad deū: seu sacerdos interpretat sa
cra dans. Aliquis autē pōt sacra dare dno
bus modis: auxiliādo: vel dispensando. **Pri**
mo modo auxiliādo: et isto modo quilibet
iustus inquantū sacra sua merita dat vel cō
municat alijs auxiliādo vel cooperando
alijs ad meritum vite eterne interpretatur sa
cerdos. Et propter hoc dicit Criso. qd omnis
sanctus est sacerdos: nō autem omnis sa
cerdos est sanctus. Secūdo pōt aliquis dare
sacra: videlicet sacramenta ministrando vel
dispensando. Et hoc modo nomen sacerdo
tis est institutū: ad significandum eum sim
pliciter qui sacra dat in sacramentorum dis
pensatione. et sic ille qui est in gradu ordinis
constitutus simpliciter dicitur sacerdos. **Se**
cundo etiā patet ex effectu: qd videlicet solius
sacerdotis officium e sacra et spiritualia mi
nistrare. Nā deus ipsis solis hoc priuilegiū
concessit vt possint dare ordines in ecclesia
sua qui sunt septem. **Pri**mū est hostiariorū.
secundus lectorum. tertius exorcistarum. q̄r
tus acolitorum. et isti vocātur quattuor mi
nores: et non simpliciter sacri: qd post illorum
suscceptionem licitum est cūlibet matrimoni
um contrahere. quitus e subdiaconatus. ser
tus est diaconatus. septimus presbyteratus
et isti tres vocantur ordines maiores et sacri
qd post illorum susceptionem non est licitum
matrimonium contrahere. **P**resbyterat⁹ ve
ro est omnium ordinum perfectissimus: et ali
orum terminus. alijs autem sūt quasi sex gra

dus: quibus ad tronum salomonis ascendit
Item eisdem solis sacerdotibus et non alijs
dedit deus priuilegium ministrandi suis fi
delibus omnia ecclesie sacramenta que sūt
septem. primum e baptismum. secundum cō
firmatio. tertium eucharistia. quartum peni
tentia vel confessio. quintū extrema vinctio.
sextū ordo. septimum matrimonium. Et qui
bus patet: qd respectu effectuum et nominis in
terpretationis sacerdos interpretatur quasi
spiritualia et sacra dans. Quod si diceret cū
sacerdos interdus sit peccator: quomodo pōt
in alijs infundere sacram gratiā dei. **R**espo
dit magister i. 4. di. 19. c. 3. qd hoc pōt pro suo
officio dignitatis: et allegans Aug. ait. Dictū
est a domino. v3 numeri. 6. ad moyse et Aion
sacerdotes. Vos ponite nomē meū sup filios
israel: et ego dñs benedicā eos. hoc dixit vt
grāz p ministeriū ordiatī trāsfundāt hoibus
nec volūtas sacerdotis obeāt vel pdesse pōt
s3 tñ meritis benedictionez poscētis. hec ille
Si igitur vt ex premiffis patet sacerdos sim
pliciter sacra et spiritualia ministrat: principes
vero tēporalia et irena: clarū ē qd in cōparabi
lī nobilior ē ei⁹ gradus et honore dignior
qd simul tēporalis stat⁹. Que simul oia **P**hr
mat tho. secūda secunde. q. 32. ar. 3. in corpore.
q. di. Cum qrit an elymosine spirituales sint
nobiliores corporalibus. **R**espondeo qd opa
tio istaz elymosinaz pōt attēdi dupliciter. vno
nō pnt cōpari ad aliquē p̄ticulārē casū: in q
tūc corporalī elymosina alicui spūali pferet: vt
puta magis eē pascēdū fame moriētē: qd do
cēdū. sic ē idigētī. fm p̄m meli⁹ dare qd p̄bi
losophari. Alio mō pnt simplicit⁹ attēdi et s3
hoc elymosine spūales pferūtur corporalibus
triplici respectu. **P**rimo qd illd qd exhibe
tur nobilit⁹ ē. s. donū spūale et p̄minet corpa
li fm illd p̄verb. 4. Donū bonū tribuā vob
legē meā ne d̄relinq̄tis. **S**ecūdo respectu ei⁹
cui s̄buenit: qd spūs nobilior ē corpe. vñ sicut
hō sibiip̄i magis d3. puidē quātū ad spm qd
quātū ad corpus: ita et primo quē d3 sicut se
ipsū diligē. **T**ertio p respectū ad ipos acc⁹
quibus subuenitur pro christo: quia spiritua
les actus sunt nobiliores corporalibus qui sūt
quodāmodo seruiles. hec tho. verbaliter. **Q**d
si sic est: qd spirituales elymosine. que anima
bus exhibent ceteris paribus icōparabiliter
sūt nobiliores mālīb⁹ elymosinis que corpi
bus tribuūtur: cōcludit idē qd p̄us. Et cōhr

mo ista rōez sic. Cū in ecclesia sint multe dignitates: videlicet archiepiscoporum: archidiaconorum: episcoporum: archiepiscoporum: patriarcharum: cardinalium: atq; ultimo gradu papalis dignitas: peto an dignitas sacerdotalis omnibus predictis et etiam dignitate papali nobilior sit. Respondēt doctores cum distinctiōe q; videlicet duplex ē dignitas. vna que habet potestatem simpliciter supra corpus mysticum .i. supra christianos: conferendo eis ordines: et quantum ad hoc conceditur: q; ex quo papa habet vniuersalem potestatem super totā ecclesiam: seu super omnes fideles: nobilior est simplici sacerdote. Si autem loquamur de secunda dignitate. videlicet de potestate super corpus christi: verum dico q; tanto nobilior est dignitas sacerdotis nobilitate papae: quanto nobilior ē dignitas corporis christi veri dignitate simul omnium fidelium. Et in hoc magis ē honorandus sacerdos incomparabiliter: q̃s papa et ceteri omnes ecclesiastici prelati. Et ratio est quia nec alie dignitates nec papa in quantum papa possunt conficere corpus christi: quod tamen potest simplex sacerdos. imo vt ait Ricardus. in. 4. di. 2. 4. ar. 5. q. 2. Siquis ordinaretur in episcopum seu in papam simpliciter et non esset presbyter: nihil esset factum: et nullus ordo posset ab eis ministrari. Quod si vt patet sacerdos nobilior ē quantum ad dignitatem ipso papa. Si ergo omnes reges et imperatores papam adorant et venerantur dum coram eo genua flectunt et eius osculantur pedes: clarum ē: q; quisq; sacerdos etiam quantumcumq; simplex: merito debet a cunctis fidelibus venerari. C. Secundo probo ratione paternitatis: q; omnes fideles etiam filii temporales tenentur de necessitate salutis honorare digne prelatos ecclesie: seu sacerdotes venerari. Fundamentum huius rationis ponit saluator. Mat. 19. di. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Quo concesso: q; quisq; de necessitate salutis tenetur mandata dei adimplere. Clarum est q; omnibus tam dominis q̃s seruis precipitur Exo. 20. Honora patrem tuum et matrem: vt sis longeuus super terram. Sed certum est s̃m Aleran. de ales in tertia parte summe in expositione huius precepti: q; triplex singulariter est p̃r. videlicet p̃r celestialis qui dat animam: de quo Mat. 6. Pater noster qui es in celis. Et deuter. 22. Ipse enim ē pater tuus qui possedit et fecit et creauit te. Et ad

ephe. tertio. A quo omnis paternitas in celo et in terra denominatur. C. Secundus est pater carnalis: qui dat filio s̃bam corporalem dicente p̃bo lib. de animalibus. S̃ba corporis filii est pars s̃be corporis patris. C. Tertius deniq; ē pater spiritualis: qui ministerialiter per regenerationem baptismi et aliorum sacramentorum dat gratiam paruulis et adultis. Nunc autē ex quo omnes isti tres sunt parentes omnium fidelium: merito tenetur vnus quisq; propter predictum preceptum eos venerari. Et primo pater celestis: cum creauerit animam cum infinita potentia sapientia et bonitate de nihilo: et eam in esse conseruat et eam quantum in se est beatificare velit: meretur honorari infinito honore patrie. De quo honoris obligatione. primo thopichorum p̃bo ait. Deus verū a quolibet venerari oporteat si quis dubitat indiget pena: sicut qui dubitat vtrum nix sit alba indiget sensu. hec ille. C. Secundo etiam virtute illius precepti honorandus est pater carnalis. Vnde Iero. de honore parentum ait. Honorandi sunt parentes: qz sunt primo nobis causa nascendi. Et ecclesiastici. 7. dicitur. Honora patrem tuum et matrem matris tue ne obliuiscaris: et memento q; nisi per illos non fuisses. Et. 9. ethicorum p̃bo ait. Pater videtur homo magis debere venerari q̃s etiam seipsum. Item. 9. ethicorum ait. Magistris diis et parentibus nō potest reddi equale. C. Tertio deniq; per illud preceptum a fortiori est honorandus pater spiritualis. i. prelati vel sacerdos: qui dum ministerialiter dant nobis gratiam dei et bene eē quasi in infinitum magis honorandi sunt a nobis q̃s parentes carnales. de qua magna honoris obligatiōe apostolus p̃me thi. 5. ait. Qui presunt presbyteri duplici honore digni habent. Et Iero. 95. d. c. Esto ait. Esto humiliter subiectus pontifici tuo: et quasi parentem anime tue honora et ama. Et Bre. 96. di. c. quis dubitat. ait. Quis dubitat sacerdotes christi regum et principum omniumq; fidelium veros patres et magistros censeri. Nonne miserabilis insanie esse cognoscitur: si filius patrem: discipulus magistrum sibi conetur subiugare: et iniquis obligationibus illius sue potestati subicere: a quo credit non solus in terra sed etiam in celis se se ligari posse et solui hec ille. Si igitur vt pater sacerdotes sunt patres omnium regum principum atq; fide-

lum ergo et precepto omnes tenentur eos bonorare. Quod si aliter sit: cum fiat contra preceptum dei et voluntatem tales profecto matrem recipiant penam. luc. 12. Seruus qui cognouit voluntatem domini sui et non fecit: vapulabit multis plagis. Quid hic dicimus de quibusdam qui non tantum uenerantur prelatos ecclesieque sacerdotes: sed insuper eis maledicunt: eos contemnunt: bonaque sua simul et famam eis diripiunt? profecto tales patres suos spirituales sic uisuperantes in hac uita: in futura ab ipso deo maledicti erunt. Si enim illi maledicti sunt a deo qui parentibus carnibus maledicunt. Ero. 20. l. cui. 20. Qui maledixerit patri suo et matri morte moriatur: et qui percusserit patrem aut matrem morte moriatur: a fortiori mala morte morietur: qui patri spirituali maledixerit seu detraxerit vel percusserit. Nonne ut habetur genen. 9. Maledictus fuit chā a deo et patre suo: et eo quod pudenda patris sui discoperuit. Contra uero Iaphet qui pudenda illius cooperuit ab uirorumque benedictus fuit: et certum est quod sic. A fortiori ergo erunt benedicti a patre celesti: qui parentibus spiritualibus benedicunt: seu eorum malefacta quantum fas est cooperiunt et excusant. Oppositum uero erit de his qui eis maledicunt et detrabunt: quoniam diuinam maledictionem incurrunt. Proinde Clemens papa. secunda questione. 7. ca. sacerdotes. Qualis ait. Qualis cōdēnatio eis imminet qui in patres spirituales peccant: diuina scriptura ostendit dicens. Sicut enim cham quia non operuit pudenda patris maledictus fuit: multo ampliori maledictione sunt digni: qui patribus legatione dei fungentibus contumeliam inferunt. hec ille. Ite Anacletus papa. 24. q. 7. ca. maiorem. ait. Sententia cham filij. Hoc quod uerecunda patris non operuit: sed uideā monstrauit. dānan tur qui suorum doctorum vel prepositorum culpam produnt. hec ille. Proinde secundi Regum. 6. figuratiue scriptum est. quod duz archa domini reuerteretur de gabaa in hierusalem: bobus calcitrantibus archa in clinata est: cui cum 32 leuites manum adhiberet ut eam erigeret a domino percussus interiit. Adoraliter per archas prelati intelliguntur: per ocam subditi: per inclinationem archas casus prelatorum: per illum qui manum

adhibet reprehendentes subditi vel accusantes uitam eorum: qui a domino percussi intereunt: quod faciunt contra ordinem charitatis et reuerentie sic detrahendo. Tertio etiam probatur ratione utilitatis: quod quisque tenetur plus sacerdotes quam temporales dominos reuereri. Fundamentum huius rationis ponit philosophus tertio thopicorum. et. 9. ethi chorum. di. Beneficiarius quisque tenet rependere uices suo benefactori. Que ueritas etiam ponitur extra de testa. cap. Cum in officiis. ubi dicitur. In officiis charitatis primo loco illis tenemur obnoxii: a quibus beneficium nos cognoscimus recepisse. hec illi. patet hec regula. Nam curiales ideo seruiunt dominis suis: et eos uenerantur qui cibum et vestimenta seu alia beneficia recipiunt ab eis. Hoc insuper patet in brutis animalibus. Nam legitur quod cum beatus Hieronymus uiueret: extraxit spinas de pede uini us leonis: qui postmodum pro gratitudine fratribus suis a monte ligna portauit ad usum monasterij. Quo presupposito: quod tanto quisque tenetur esse gratus erga benefactorem suum: quanto maius beneficium ab ipso recepit: certum est quod sacerdos maiora beneficia cuilibet christiano impedit: quam simul ei impendere possent omnes domini terrarum: pro quibus et merito uenerari debet. unde. 5. maxima beneficia sacerdos prebet christiano. quorum Primum dicitur beneficium mūdationis. Secundum beneficium Remissionis. Tertium beneficium donationis. Quartum beneficium Libationis. Quintum beneficium Aperitionis. Primum beneficium quod sacerdos comunicat christiano dicitur mūdationis. Certum est enim quod omnes nascimur filij ire seu in peccato originali: ut dicit apostolus ad ephe. 2. Et etiam Augu. de consecra. di. 4. c. firmissime. et insuper omnes theologi in secundo. di. 30. Sine mūdatione: aut huius originalis culpe: que fit per baptismum: nullus saluari potest. Jo. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto. non potest introire in regnum dei. Nunc autem peto a te o christiane: quis dat tibi hoc beneficium baptismi. utique sacerdos. Et 13. in necessitate clarum est quod omnes possunt baptizare: uir et mulier: fidelis et infidelis: dummodo habeant intentionem baptizandi: et seruent formam ecclesiasticam: tamen mulier presente uiro non potest

Sermo

baptizare. neq; laicus presente clerico: neq; clericus presente sacerdote. presbiter autem fm tho. potest baptizare presente episcopo hec omnia habentur de conse. di. 4. c. Adulter. c. Romanus. c. In necessitate. c. a quoda iudeo. z. c. Siue hereticus. Et. 30. q. 3. c. su per his. Ricar autē. in. 4. di. 5. ar. pmo. q. i. i corpore questionis dicit: q. solus sacerdos ē minister baptismi. Et idem. Ric. di. 4. ar. j. q. i. in corpore questionis ait. Paruuli i baptis mo recipiunt effectum baptismi: qui sunt pec cati purgatio: gratie collatio: pene remissio: z characteris indelebilis impressio. hec ille ver baliter. Q igitur xpiane magis teneris sa cerdori ex beneficio baptismi q̄ si aligs tibi dedisset totus aurū mundi. Et ratio est: qz ex baptismo acquiri pōt gratiā z amicitiaz dei quā cū toto mūdi auro acgrere non posses. Exquo igitur non das tēporalia pro benefi cio baptismi: saltē p' reēpensatione gratitu dinis teneris humiliter sacerdotē venerari. ¶ Secundum beneficiū qd christiano cōi cat sacerdos est remissio. Accidit eniz plerun qz: q. post baptismū cōmittuntur multa pec cata: sine quorū pnia impossibile ē saluari. di cente dño Luc. 13. Nisi pniā egeritis: oēs simul peribitis. Sed qs est qui hoc benefici um remissionis peccatorū actualiū p'at chri stiano: vtiqz sacerdotes: quib⁹ a christo z nō alteri persone: non ē angelis hec auctoritas est cōmissa. Joh. 20. Accipite spiritus sanctus quorum. r. p. r. e. z quorū. re. re. ten. sunt. Hoc beneficium nullus prestare pōt nisi sacerdos vnde Ric. in. 4. di. i. ar. 2. q. 4. in fine cor poris questiois ait. Qui nō hnt copā sacer dotis z hnt rationalē excusationē z legitimā non tenentur ad obseruationē huius precep ti. Non enī ē dicendū vt quidā dicunt: qz tales de necessitate teneātur laicis p'ferri: cū non sit preceptū confiteri nisi sacerdoti. hec. Ricar. verbaliter. Et in. 4. di. 18. ar. j. q. p'ia dicit. Quod deus effectiue peccata dimittit: solus aut sacerdos ministerialiter. Et in. 4. di. 9. ar. pmo. q. p'ima. in questione. Vtrū cla ues z potestas remittendi peccata sint data alicui preterqz sacerdoti. Respondit q. nō. Et q. plus ē auctoritatē remittendi peccata sa cerdotes veteris legis nunqz habuerunt. Nec insup gloriosa virgo Maria. vñ Inno centius terti⁹ cō. de pe. z re. c. Moia. ait. Mo ua qdam sunt nostris aurib⁹ intināta qz ab

batisse pprias moniales benedicunt: ipsarū p'fessiones in criminibus audiunt. Et legen tes euangeliz presumunt publice predicare Luz ergo absonū sit pariter z absurdū: man dam⁹ quatenus ne id de cetero fiat. Loretis firmiter inhibere: qz licet beatissima virgo Maria dignior z excellēior apostolis fuerit vniuersis: non tamen illi sed istis tantū do minus clauēs regi celorum cōmissit. hec ille Adis premisissis o christiane si medicus tēpo ralis sanaret plagas z infirmitatē corporis tui: vtiqz pro gratitudine honorares eū. Afor tiori teneris venerari sacerdotē: qui median te sacramento seu medicina perfectissime cō fessionis z penitentie sanat animāz tuā ab omnibus plagis peccatorū. ¶ Doide Eccelesiastici. 38. dicitur. Honora medicum. scilicet spirituale: propter necessitatem: etenim crea uit illū altissimus. Sed heu quidam tanquā frenetici contra medicos spirituales insani unt: eosqz detractationibus dilacerāt z diser punt. ¶ Tertiu beneficiū qd sacerdotes cōmu nicat christiano dicitur donationis. Lū eniz peccator per mortālē culpā mereatur dupli cē penā. s. tēporalem z eternā: sacerdos pmo remittit eternā: que z si per cōtritionem com mutetur in purgatoriam vel tēporalem: ta men contritio per se hanc commutationem facere nō pōt nisi cum proposito confessiois z absolutionis sacerdotalis: dicente prophā. Dixi confitebor aduersum me i. an. d. Secū do etiaz donat penā purgatoriam: que gra uissima est: sicut habetur. 25. di. c. qui in aliud z hoc facit auctoritate pape: qui potestatem habet dare indulgentiam plenariam ab oī culpa z pena. Et qz hanc duplicem penam remittit supradicto modo: probatur auctori tate saluatoris Mat. 18. Amen dico vobis qz cumqz ligaueritis super terram. Quod con firmans Ricar in. quarto. di. 20. ar. 3. q. j. i cor pore questionis dicit. Vbiqz ē auctoritas pape charitas recipientis: taur⁹ meriti pas sionis: christi qui preualet in infinitum om nibus penis debitis z pene sanctorum mar tyrum qui maiores penas sustinuerunt quā merentur eorū peccata. sicut fuit Jo. bapti sta z huiusmodi. his simul concurrentibus di mittitur integre omnis pena. Respectu igitur huius magni beneficii: etiam si prelatus vel sacerdos esset quasi vnus dyabolus: ad huc debz venerari super oēs princeps terre.

Quartū bñficiū qđ sacerdos cōicat xp̄ia-
no dicit cibatoris: ppter h̄ etiā meret ab eo
venerari. Cū enim hō sit cōpositus ex corpe
et aia: necesse est vt vtrūq; h̄eat cibū sibi ordi-
natū et pportionatū ad h̄ vt tpaliter et spūalr
viuat: dñte pho. 2. de aia. Necesse ē oē viuēs
qđ diu viuūt nutriri alimēto suo. Ideo sicut
corpus cibo mālī pascitur: sic aia spūali: quia
sicut dicit Bernar. Ita male iplet aius auro
sicut stomachus vento: ppter qđ Adat. 4.
saluator dicit. Non in solo pane viuūt hō et.
Cum tñ aia sit spūalis: et sit in tāta dignitate
constituta qđ nullū creatū bonū cam faciare
possit: dñte Bernardo. Nihil min⁹ deo pōt
aic capacitatem implere: hinc est qđ solus sa-
cerdos prebet xp̄iano corpus et sanguinē xp̄i
in cibū ipsius aie: sine quo aia spūaliter viuē
non possit: dicēte dño Jo. 6. Caro mea vere
est cibus: et sanguis meus vere est pot⁹: et sub-
iungit. Nisi manducaueritis carnez. s. h. et b.
cuis. s. non. h. v. in vobis. Ad totū pfirmans
Salomon sapie. 16. ait. Angeloz esca nutri-
uisti populū tuū. s. o tu sacerdos: et panem de
celo prestitisti eis omne delectamentuz in se
habentē. Ex hoc igit ifinito bñficio qđ sacer-
dos tibi cōicat: teneris si fas esset euz magis
in infinitū venerari qđ oēs pñcipes mundi.
Quintū deniq; bñficiū qđ sacerdos cōi-
cat xp̄iano: ppter qđ honorari meret: dicit
apertionis. Sicut enim rex terrenus habēs
thesaurū magnū in domo sua non cuilibet s;
maioribus tñ clauēs thesauri domus sue cō-
mittit. Ita rex eternus sm Ric. in. 4. di. 19.
arti. j. q. j. et ij. ad cōicanduz thesaurū paradisi
seu glorie sue: non cuilibet pfone sed solis sa-
cerdotibus clauēs. i. ptatez dedit. Adatth. 16.
Tu es Petrus et sup hanc petram edifica-
bo ecclesiam meam: et porte inferi non preua-
lebunt aduersum eam: et tibi dabo clauēs re-
gni celoz. Adagnum pfecto donum faceret
vnusquisq; dño terreno si ei tñ daret vnū
castruz: a fortiori quisq; xp̄ianus tenet quasi
in infinitū sacerdotes venerari: qui eis dant
paradisum seu ciuitatem supne patrie: qua
infiniti sūt thesauri. dicēte apostolo. iad cor.
2. q. oculus nō vidit: nec a. a. nec in. c. h. a. que
pre. d. d. sc. Ultra predicta. 5. beneficia pter-
mitto orationes: missas: et officia: que sunt in
finiti valoris: que ipsis cōicant: et que omnia
pro gratitudine singularem honorem pme-
rentur. Ex predictis igitur tribus rationib⁹

clarissime patet: qualiter sacerdotibus et ec-
clesiasticis prelati icōpezabiliter maioz ho-
nor dulie: qđ cūctis dñis terre debeat. **T**er-
tio deniq; hoc idē probō exēplis. Et pmo
exemplo beati patris nostri Francisci: qđ pre
omnibus dominis terre humiliter: et preci-
pue sacerdotes venerabat: et a fratribus suis
venerari precipiebat: ppter qđ et de ipso can-
tat ecclesia in quadā anthiphona. Francisc⁹
vir catholicus: et totus apostolicus: ecclesie te-
neri fidez romane docuit: presbyterosq; mo-
nuīt pre cūctis reuereri. **A**liud exemplum
habemus de Alexandro magno. Nam re-
citāt magister hystoriaz: qđ cum Alexander
capta Sara iret in ierlm: Judas orabat p
gente sua: cui dominus ait vt consideret et ci-
uitatem sericis ornaret: et pontificalibus in-
dutus obuam pergeret Alexandro: qđ et fec-
cum sacerdotibus et magna populi multitu-
dine: quē cum Alexander videret pontifica-
libus indutus: et super frontem laminā au-
ream haberet: in qua erat scriptum nomen
domini tetragramaton: confestim descendit
ab equo: solusq; adiit et nomen domini ado-
rauit: atq; pontificem cum ingenti humilitate
honoratus est. **P**otentibus autē socijs qre
sacerdotem hebreoz sic adorasset: ait. Non
hunc adorauī sed deum cuius principatum
sacerdotij tenet: nam per somnium deum in
tali habitu vidi: qui mihi pñcipatum persaz
si eius sacerdotem honorarem se daturum
in visione pmissit. **H**ec magister hystoria-
rum. Quo exemplo patet: qđ si Alexander pp
honorem quē fecit sacerdoti dei meruit h̄re
regnum persaz: a fortiori tenetur quisq; vt
demonstrant auctoritates: rationes: et exem-
pla predicta: pre cūctis humiliter Christi sa-
cerdotes venerari: pro habēdo regno eterne
vite. Quod deus omnibus sacerdotes vene-
rantibus concedere dignetur: per gratiam in
presenti: et per gloriam in futuro. Amen.

Sabbato post tertiam dominicam qua-
dragesime. Iterum de nobilitate sacratissi-
me fidei: seu de maxima veneratione sacer-
dotum et prelatorum ecclesie.

Ecce ego te con-

n dēnabo. Vade et ampli⁹ noli
peccare. Scribuntur hec ver-
ba Jo. 8. et in euangelio occur

v

rentis serie. Post sacri euangelij spirituales
et litteralem expositionez generosi ciues. Ex
quo vt claruit post declarationem latric et
hyperdulie in precedenti sermone tractauit de
honore dulic: vbi demonstraui quid essentia
liter sit dulia: et qualiter debet magis vni p-
sonae: et insuper quo honor dulic magis exhi-
bendus est sacerdotibus: et ecclesiasticis plar-
q̃ ceteris psonis. nunc habeo in presenti ser-
mone iterum de precipua veneratione sacer-
dotuz tractare: vt magis ac magis vnusq̃qz
mundanus incitetur ad honorandum ipsos
sacerdotes. Quod ideo facio: qm rationes de-
monstrantes sacerdotum dignitatem in pre-
cedenti sermone ppter sermonis prolixitatē
euitandam complere nequi. Et vt formaliter
loquar dico q̃ tanta est dignitas sacerdo-
tum: q̃ absolute super cunctos principes ter-
re sunt humiliter honorandi: dulic veneratione.
Quā obligationem venerationis etiā
tripliciter probō. Primo auctoritatibus.

Secundo rationibz. Tercio exēplis. C Primo
probo auctoritatibus q̃ dignitas sacerdotis
superat incomparabiliter dignitatem oium
temporalium dominorum. Et per cōsequēs
ab omnibus est magis veneranda. vñ Be-
lasius papa. Anastasio imperatori adducit
auctoritatem Ambrosij. 96. dist. c. Duo sunt
et ait. Duo sunt quippe imperator Auguste
honoris genera. vñ honor sacerdotalis: et im-
perialis. Si tamen dignitatem sacerdotales
regum fulgori compares: et principum diade-
mati longe est inferior: q̃ si compares plum-
bi metallum ad auri fulgorem. quippe cum
videas regum colla et principum submitti ge-
nibus sacerdotum: et osculata eorum dextra
orationibus illorum credant saluari. hec ille.
Item Innocentius Imperatori Constantino-
politano cō de obedientia et maio. c. So-
lite. ait. Non negamus qm precellat impator
in temporalibus illos dūtaxat qui ab eo re-
cipiunt temporalia: sed pontifex in spirituali-
bus antecellit: que tanto sunt temporalibus
digniora: quāto anima prefertur corpori. Et
infra subdit. Mosce debueras q̃ fecit deus
duo magna luminaria in firmamēto celi: lu-
minare maius vt pesseret diei: et luminare mi-
nus vt pesseret nocti. vtrūqz magnum: sed al-
teruz mains. Ad firmamentū igitur celi hoc
est vniuersalis ecclesie: fecit deus duo lumi-
naria magna. i. duas instituit dignitates: que

sunt pontificalis auctoritas et regalis potestas
Sed illa que preest diebus. i. spiritualibz ma-
ior est. que vero carnalibus minor: vt quāta
est inter lunam et solem: tanta inter pontifi-
ces et reges differentia cognoscatur. hoc autē
si prudenter attenderet imperatoria celsitu-
do: non faceret: aut non permetteret constan-
tinopolitanum patriarcham: magnum qdē
et honorabile membrum ecclesie: iuxta scabel-
lum pedum suorum in sinistra parte sedere
cum alijs reges et principes archiepiscopis et
episcopis suis sicut debent reuerenter assur-
gunt: et eis iuxta se venerabilem sedem assi-
gnent. hec ille. Glosa autē super illo verbo
vt quanta est inter lunam et solem etc. sic ar-
guit dicens. Igitur cum terra sit septies ma-
ior luna: sol autem sit decies maior terra: re-
stat vt pontificalis dignitas quadragies de-
cies sit maior regali dignitate. h̃ glosa verba
liter. Ex quibus auctoritatibus patet: qualis
ecclesiastica dignitas incomparabiliter excel-
lit omnem temporalem dignitatem: et p con-
sequens est ei merito maior dulic honor ex-
hibendus. C Secundo hoc idem probō quadra-
plici ratione. Primo ratione potestatis.

Secundo ratione propinquitatis. Tercio ra-
tione auctoritatis. Quarto ratione argumē-
tabilitatis. C Primo ratione potestatis pro-
batur: q̃ maior est exhibendus honor digni-
tati sacerdotali: quā omni dignitati tempora-
li. Fundamentū rationis ponitur. 4. de celo
et mundo. 2. 8. physi. Finitum ad infinitū nul-
lam habet comparisonem: quēadmodū p
similitudinez: nec sola gutta aque comparari
potest ad omnes guttas maris totius. Sicut
nulla est comparatio inter substantiam pau-
perculi rustici: et substantiaz imperatoris seu
Regis francorum. Duo. presupposito: certū
est q̃ adhesue potestas simplicitis sacerdotis
est aliquantulum infinita: intellige in consecra-
tione corporis Christi. omnis vero tempora-
lis potestas quātum ad hoc est finita et ter-
minata: qd si sic est: ergo in infinitū plus me-
retur honorari simplex sacerdos q̃ omnis
simul mundana potestas. Et q̃ potestas sa-
cerdotis superat in infinita. patet quattuor
respectibz. Primo respectu superabilitatis

Secundo respectu equalitatis. Tercio respec-
tu maioritatis. Quarto respectu compara-
bilitatis. C Primo dico q̃ apparet esse ma-
xima potestas sacerdotis respectu superabi-

litas. Nam sacerdos in cōuersione hostie
superat potestatem totius nature: cum ibi re
quiratur potentia infinita: et omnis virtus na
ture est finita. Et q̄ tota virtus naturalis q̄
est in omnibus creaturis nō sit tanta quāta
est virtus sacerdotis. patet per experientiam
Nam videm⁹ q̄ natura habet virtutē trās
mutandi elementa de vno in aliud: q̄ trans
mutat aquā in humorem: et humorem in florē
et florē in fructum: et fructum in cibum: et
cibum in carnem: sed carnem non pōt natu
ra transmutare in aiām. Sed hoc facit vir
tus sacerdotalis: qui creaturam in creatorez
transmutat. s. panem in carne Christi: et vinū
in eius sanguinem: et in hostia consecrata est
corpus et anima: et per consequens ibi ē de⁹
per virtutem sacerdotis. Nota tamē q̄ pa
nis non conuertitur in animum: sed in cor
pus: et ex cōcomitantia propinqua est etiam
ibi anima. Ex cōcomitantia vero remota ē
ibi deitas: quia non est illud corpus sine aia
et corpus et anima non sunt sine diuinitate.
Licet igitur vt patuit magna sit virtus na
ture: tamen maior est in infinitum virtus sa
cerdotis: qui sic superat virtutem totius na
ture: ergo a fortiori superat potestatem oīuz
dominorū: quibus h̄ infinita potestas nulla
tenus est a deo cōcāta: que tñ ipsi sacer
dotibus concessa est. vnde Luc. 22. dicitur. Et
accepto Iesus panem gratias egit et fregit: de
ditq̄ discipulis suis dicens. Hoc est corpus
meum quod pro vobis tradetur: hoc facite i
meam cōmemorationem. Tunc enim fm̄
doctores omnes apostolos et eorum successo
res sacerdotes instituit: dans eis potestates
realiter conficiendi suum verum corpus.
Secundo etiam dico q̄ apparet esse maxima
et infinita potestas sacerdotis respectu equa
litas. Nam sacerdos in virtute et potentia
videtur quasi deo esse equalis: qd̄ sic patet.
Nam in tribus deus ostendit potentia suā
ēē magnā. Primo eius potētia fuit magna
quādo de aliquo aliquid fecit: sicut quando
formauit corpus Ade de terra: et Euam de
costa Ade. Secundo eius potētia fuit maior: qd̄
de nihilo aliquid fecit: sicut fuit qm̄ mundum
de nihilo creauit. Tercio dei potētia fuit ma
xima: quando vt ita dicam de creatura fecit
creatorez: sicut in incarnatione verbi: i qua
deus factus est homo: et homo deus. Hanc
maximam potentia ministerialiter de⁹ soli

sacerdoti contulit et nulli alij creature: nec et
ipsi virgini gloriose conferre voluit: vnde soli
sacerdoti concessit: q̄ deus vt sic dixerim: cō
uertatur in substantiam hostie: et econuerso
substantia hostie in deum. Si quis autem
assereret pertinaciter q̄ hanc maximam po
testatem aliquis haberet preter sacerdotem
vtiq̄ hereticus esset: prout habetur cō de sū.
trini. et fide catho. c. j. s. vna vero. vbi sic dicit
Vna vero est fidelium vniuersalis ecclesia: cō
quā nullus omnino saluat: in qua idem ipse
sacerdos est et sacrificiū Iesus Christus: cui⁹
corpus et sanguis in sacramento altaris sub
speciebus panis et vini veraciter continctur
transubstantiatis pane in corpus: et vino in
sanguinē potestate diuina. Et ita hoc sacra
mentum nemo potest conficere nisi solus sa
cerdos: qui rite fuerit ordinat⁹ fm̄ clauēs ec
clesie: quas ipse concessit apostolis et eorum
successoribus Iesus Christus. hec ille. Ecce
quāta est potestas sacerdotis: qm̄ cum sit vt
sic dixerim equalis deo in virtute: meret nō
quasi homo: sed quasi deus: a cunctis fide
libus venerari. Pretermitto q̄ Bonauētura
in. 4. dist. 10. dicit: q̄ eiusdem potētie ē creare
totum mundum: et transubstantiare hostiam
in corpus: et vinum in sanguinem Christi: q̄
vtrōq̄ requiritur bonitas: sapientia: atq̄ i
finita potentia: l3 respectu materie maius sit
de nihilo q̄ de aliquo aliquid facere. Quod
si sic est: q̄ virtus transubstantiandi hostiam
in corpus Christi: quā habet solus sacerdos
equiparetur creatori totius mūdi: cogita q̄so
quanto honore et reuerentia sacerdos debet
venerari. Tercio etiam dico q̄ potestas sa
cerdotis apparet esse maxima: et quasi infini
ta respectu maioritatis. Nō tñ vt patuit sa
cerdos superat in virtute naturam et omnes
homines: s3 insuper excedit omnes angelos
superne ciuitatis in amplitudine potestatis:
quod sic patet. l3 enim vnus angelus quātū
cūq̄ minimus possit mouere vnum celum
iuxta sententiam theologorū in. 2. sententiax
tamen minime potest vnum ipsorum celorū
de celo ad terram: tam cito transferre: sicut
radi⁹ solis emittit ab ipso sole. Et sacerdos
trāssert suo ministerio verissimū corp⁹ xp̄i de
celo empirico ad ipsuz altare sacratū: et hoc tā
cito seu in tanta tps breuitate: sicut est diffu
sio solaris lucis in terram: sicut ponunt theo
logi in. 2. di. 2. vel dicas q̄ l3 p̄as angelorū

Sermo

fit magna in mouendo celos: tñ nō pōt trā-
substantiare vnā substantiā in aliā sicut fa-
cit sacerdos: vnde si quis crederet pñaciter
q̄ diabolus vel aliquis angeloz posset tran-
substantiare vnā creaturā in aliā heretic⁹
esset: vnde conciliū acquirentē. 26. q. 5. c. p̄i
ait. Quisq̄ credit posse fieri aliquā creaturā
aut i melius aut i deterius inuari: aut trās-
formari in aliam sp̄m: nisi ab ipso creatore
qui oīa fecit: et per quē omnia facta sunt: pro
cūldubio infidelis est et pagano deterior. hec
ille. Hoc tñ vt p̄dictū est sacerdos quotidie
facit: dum vinum in sanguine et hostiam in
corpus Christi ouertit: vel dicas q̄ sacerdos
excedit dignitatez oīuz angelorum in celesti
hierarchia. Et rō est q̄ null⁹ angeloz se extē-
dit nisi ad fines sue hierarchie: siue suorū or-
dinum: sacerdos autē extendit se etiā vsq̄ ad
fines hierarchie supercelestis: dum pars que
consecrat est in hierarchia supercelesti: ppter
qđ apostolus ad hebreos. 13. ait. Habemus
altare de quo nō hñt p̄tatem edere: qui ta-
bernaculo deseruiūt. i. angeli. Exquo igitur
vt claruit p̄as sacerdotis excedit in hoc vir-
tutem omnium angeloz: per hñs meret sa-
cerdos ex supradicto respectu magis honora-
ri: q̄ simul oēs nonem chori āgeloz. Taceo
de potentia demonū que tanta est: q̄ ad eaz
nulla in mūdo est cōpatio. Sicut enim dicit
Job. 4. i. Non est p̄as sup̄ terram que com-
paret ei qui factus est vt nullū timeret. Et 13
tanta sit demonū p̄as: maior tñ incōpabilr
est p̄as sacerdotis. Et rō est: quia cū demo-
nes toto studio ac viribus nitantur per inig-
rates pctōribus celū claudere: sacerdotes tñ
sacramēta penitentie ministrādo: plus q̄ illi
claudere p̄t celum confitentibus: et peniten-
tibus eis inuitis aperire. In cuius mysteriū
cum sacerdotes ab ep̄o ordinant: p̄as clauū
eisdem cum sacerdotali caractere ministrat:
sicut habet in. 4. sen. di. 19. ppter ea Matt̄.
16. saluator dicit. Tu es Petrus et sup̄ hanc
petram edificabo ecclesiam meā: et porte inf.
n. p. a. e. et tibi dabo cla. reg. ec. Quarto de-
niq̄ dico q̄ apparet esse maxima et quasi in-
finita super oēs potestas sacerdotis respectu
cōparabilitatis. In hoc respectu o virgo glo-
riosa et benedicta. pfecto in veritate dicā me
excusatum habebis. Nam demonstrō fm qđ
p̄tatem sacerdotis esse maiorem p̄tate virgi-
nis gloriose. Et in hoc Christus voluit hono-

rare sacerdotes et preferre eos sue matri. In
quattuor igitur fm doctores sacros p̄as sa-
cerdotis et dignitas excedit p̄tatez et dignita-
tem virginis gloriose. fm breuitate: in mai-
ritate: in immortalitate: et in replicabilitate.
¶ Primo in breuitate. Nam ponat q̄ quis
habeat clauem: que in qnq̄ vicibus aperiat
portam: et alius habeat aliam que aperiat in
8. vicibus: nonne potentior erit p̄ma clauis
scđa: certe sic. Sic nempe lingua virginis be-
nedicte clauis extitit paradisi: que octo ver-
bis portam aperuit: qñ rñdit angelo Luc. 1.
Ecce ancilla domini fiat mihi s̄z verbū tuū.
Ecce q̄ non in p̄ma vice siue in p̄mo verbo
non in scđo: sed oibus. 8. completis verbis: fi-
lius dei descendit de celo in vterū eius. S̄z
vere longe maior est sacerdotis potestas: q̄
qnq̄ verbis dicendo: hoc est enim corp⁹ meū
aperit portam paradisi: et facit filium dei in-
carnari in manibus suis. ¶ Magna sacerdo-
tis potestas. ¶ Mirabilis sacerdotis digni-
tas: qui tam paucis verbis debet filium cogit
carnari. ¶ Scđo potestas sacerdotis excedit
potestatem virginis in maiortate. Christus
enim veniens in vterum virginis benedictū
fm Alexan. in. 3. parte summe. vbi agit de in-
carnatione verbi: corpus habuit tam parū
subtile et minutū: vt supra papir vel palmā
positum: vir illud humanus oculus percipis-
set: cum tñ ibi esset diuinitas: anima et corp⁹
omnibus membris organicis et linamentis
formatum: qđ bene pphauit Isaias. 10. c. di-
cens. Verbum abbreviatum fecit dñs super
terram. Femina circūdabit virum. Ad prola-
tionem autē verborū sacerdotis certe descen-
dit Christus tam magnus in manibus eius
sicut erat in cruce: et sicut modo regnat in ce-
lo. ¶ Tertio excedit potestas sacerdotis pote-
statem virginis in immortalitate. Nam i ven-
tre virginis Christus fuit passibilis et morta-
lis. in altari vero fm Ricar. in. 4. di. xi. arti.
4. q. 4. seu in manibus sacerdotis est impas-
sibilis et immortalis et gloriosus. ¶ Quarto in
super sacerdos excedit virginem gloriosam
in replicabilitate. Nam si beata virgo illa. 8.
verba. Ecce ancilla cum cōsensu millies re-
plicasset filius dei de ipsa amplius carnem
non sumpsisset. Et ratio est quia impossibile
est a patre aliud procedere verbus pro eo q̄
verbum suum genitum sit perfectissimum
totamq̄ potentiam generādi exhaustit a p̄e

*potestas sacerdotis excedit potestatem matris. demonis. angelos
habet alio officio angelos. excedit magis in quā mō
in ep̄o et hñs et alijs p̄*

ita ut sit impossibile virgini matri posse parere vel concipere alium filium vnigenitum dei: cum per Christum in sua conceptione ex hausta sit in virgine tota potestas generandi: sed simplex sacerdos in hoc virginem excedit quia secundum ritum ecclesie totiens quotiens consecrat filius dei descendit de celo. Et predicti collige quanto honore sacerdos sit dignus: quia in virtute et potentia excedit totam naturam excedit omnes etiam angelorum choros: excedit omnes demones: excedit virginem gloriosam. Et ultra hoc videtur esse similis in potentia: que est infinita sanctissime trinitati. **C** Secundo etiam proba ratione propinquitatis: quia maior exhibendus est honor dignitati sacerdotali: quam omni dignitati temporali. Si damentur rationis ponit Isidoro in thimico. di. Perfectus est aliquid simpliciter: quod per similitudinem summo deo est propinquus patet hec regula. Nam quia angelus caret materia corporali sicut deus: ideo est nobilior per naturam omnibus animalibus rationalibus materie corporali coniunctis. Si militer quia virgo concepit dei filium: quem admodum et celestis pater: ideo per hanc similitudinem deo propinquus: ipsa est nobilior secundum Bonauenturam in 4. distinctio. 4. in questionibus circa litteram cunctis angelis et rationalibus creaturis. Quo presupposito: certum est quod sacerdos est magis Christo similis seu propinquus in similitudine: et precipue in duobus quam sint omnes homines mundi. scilicet in officio angelorum: et in caractere sacerdotali. Et per consequens ex his est pre ceteris honorandus. Nam Christus duo officia habuit: primum fuit officium angelorum: propter quod est angelus vocatus. Malachie. 3. ubi dicitur. Ecce ego mitto angelum meum: et preparabit viam ante faciem meam: et statim veniet ad templum sanctum suum dominator quem vos queritis: et angelus testamenti. Noui quem vos vultis. hec ille. **C** Secundum Christi officium fuit officium sacerdotum: propter quod a propheta. ps. 109. sacerdos vocatur. Iuravit dominus et non penitebit eum: tu es sacerdos in eternum secundum ordinem Melchisedech. Nam Christus vere fuit sacerdos: prout probat Thomas quattuor rationibus. 3. parte summe. q. 22. arti. 1. in corpore questionis. hec duo officia ad similitudinem Christi solus sacerdos habet. Et primo habet

officium angelorum propter quod angelus vocatur et non homo sicut ceteri. Malachie. 2. Labia sacerdotis custodiunt scientiam et legem exquirent de ore eius: quia angelus domini exercituum est. hec ille. Sciendum igitur est quod in sacra scriptura inveniuntur quattuor angeli nominati. Michael: Raphael: Uriel et Gabriel. Michael officium est pro fidelibus intercedere et orare: ut habetur Daniel. 9. Raphael officium est fideles sanare: ut habetur Thobie. 11. Nam interpretatur medicina dei. Uriel officium dei vetura nunciare ut habetur Esdre. 4. Gabriel officium est ministeria dei declarare: ut habetur Luc. 1. quia de fide incarnationis Mariam et Joseph instruit. Ista quattuor angelorum officia cuiuslibet sacerdoti et precipue curato sunt iniuncta. Nam sacerdos curatus primo habet officium Michael dum pro populo publice intercedit ut habetur Levitic. 2. **C** Secundo habet officium Raphael dum fideles ab infirmitatibus spiritualibus sanat per deuotam sacramentorum administrationem: secundum illud Jacobi ultimo. Infirmatur quis in vobis inducat presbyteros ecclesie et orant super eum: ungentes eum oleo in nomine domini: et oratio fidei saluabit infirmum: et si in peccatis sit remittentur ei. hec ille. **C** Tertio habet officium Urielis dum futura bona seu mala bonis seu malis pronunciat. scilicet bonis vitam eternam: et malis gehenam eternam. **C** Quarto habet officium Gabrielis: dum fidem catholicam populo suo predicat et declarat. Nam ipsi reges debent formam legis euangelice ab ipsis sacerdotibus accipere: ut habetur Deuteronomio. 17. Quia igitur officium sacerdotale est angelicum: ideo a Joanne apoc. 2. Septem sacerdotes ecclesiarum: septem angeli vocantur. Ex quo igitur ut patet sacerdos habet officium non hominum sed angelorum: ideo super omnes homines merito debet venerari. **C** Secundo in super sacerdos assimilatur Christo in officio sacerdotali: quod est infinite dignitatis: et ideo imprimatur quidam caracter seu signum preciosum in cuius virtute per hostiam consecrati offert deo patri sacrificium corporis et sanguinis dilecti filii sui. De qua signi impressione Isaie. 66. dicitur. Videbunt gloriam meam et ponam in eis. scilicet sacerdotibus signum meum id est caracterem seu sacerdotij dignitatem. Ricardus etiam in 4. distinctio. 24. articulo. 4. q. 3.

in corpore questionis dicit. Et aliqui dicant
 qd in ordine sacerdotij character imprimat cū
 sibi episcopus manus imponit dicens. Accipe
 spiritum sanctum: mihi tamen videtur qd ca
 racter imprimatur in sacerdotem cū ab epō
 accipit calicem cū vino: et patenam cū ho
 stijs hoc Ricar. Istud autem signaculum sa
 cerdotis habet. 6. preclara insignia: quibz sa
 cerdos pūctis debet honorari. **P**rimū
 est decoris inoffuscabilis. Nam istud signū
 tam sacrum tāqz spirituale quoddam orna
 mentum habet animaz sacerdotis decorare
 etiam plus qz lux solaris ipsum aerem et mū
 dum: qm perfectiōes spirituales sunt simplr
 illustiores corporalibus. Vnde si quis vi
 deret animam sacerdotis hoc signo illustra
 tam: cūcta corporalia pulcherrima et turpis
 sima apparerent: qd signum bene figuratur
 per illam lamenam auream: que fuit suppo
 sita capiti sacerdotis stantis ante altare dñi:
 vt habetur Zacharie. 3. Et hoc fuit cōueniēs
 quia sicut ministrantes regibus vestibus de
 coris adornari debent: sic sacerdoti qui mini
 strat sacratissime trinitati conuenit hoc pul
 cherrimo caractere decorari. **S**ecundum
 insignum est assimilationis. Nam lz anima
 ex sui natura assimiletur deo: tamen per h si
 gnum sacerdos magis dei filio assimilatur:
 propter qd Dionysii. lib. de angelica hierar
 chia. appellat sacerdotem disomē. **T**er
 tium insignum est discretionis. Nam ex hoc
 signo sacerdotes tāqz Christi milites in hoc
 mundo: et in celesti patria a cūctis per h sin
 gulare signum discernunt: sicut discernūtur
 milites regis a militibus ducis. **Q**uartū
 insignum est vigoris insuperabilis. Nā po
 testas transubstantiandi panē et vinū in verū
 corpus et sanguinem Christi: confertur i hoc
 caractere: que transcendit potestatem omniū
 rationalium creaturaz: vt nō. in. 4. sen. di. 10.
Quintum insignum est valoris imprecia
 bilis. Nam illud signaculum tante ē precio
 sitatis: qd alicui rei comparabili nullatenz pōt
 comparari. Et ideo increpantur simoniaci i
 4. sen. dist. 25. quia istud sacramentum: seu si
 guum emunt: qd nullo mundi thesauro cō
 parari potest. **S**extum insignum est terro
 ris indelebile. Nam hic character nō potest
 deleri sm theologos in. 4. aliquo scelere vel
 peccato: nec deleri potest per peccatum: nec p
 degradationem: nec per mortem: nec p dam

nationem in inferno. Ex quo igitur vt patet
 sacerdos est Christo similior per ordinem sa
 cerdotalem pūctis hominibus mundi:
 ideo preceteris honore dulie debet venerari
Tertio etiam probō ratione auctoritat: qd
 maior exhibendus est honor ipsi sacerdoti qz
 dignitati cuiuslibet temporalis. Et pro funda
 mento istius rationis quero in forma qōnis
 quis simpliciter sit magis honorandus: an
 malus prelatus: vt puta episcopus: vel curat?
 an omnes eius subditi optimi. Ad quod re
 spondet Tho. in. 3. di. 9. arti. 3. di. qd malus p
 latus seu sacerdos curatus: ex quo ab ecclesia
 tolleratur: magis debet honorari qz quilibet
 bonus et optimus subditus: et hoc triplici re
 spectu. **P**rimo quia prelatus gerit vicē dei
 seu est eius vicarius: ppter qd quātum ad h
 deus in ipso laudatur: et ideo honor qui fit p
 lato lz malo fit deo: qui honor bonis subditis
 nequaquā debetur. **S**ecdo etiam debet ma
 ior honor prelato magno qz subditis bonis:
 quia ipse est persona publica: et honoratur in
 ipso vniuersaliter bonitas ecclesie: que maior
 est qz merita singularis psonę: ppter quod. j.
 ethicorū phs ait. Bonum quāto cōiue: tanto
 diuinius. Et. 7. q. j. c. Scias. dicitur. **P**luri
 morum vtilitas vnius vtilitati preferri debz
 Ex quo igitur prelatus etiam malus gerit of
 ficiū cōis vtilitatis: subditus aut boni sim
 pliciter gerit officium boni priuati: ideo pp h
 plus debet honorari. **T**ertio insuper ppo
 nitur honor mali prelato honori boni sub
 diti: quia prelatus se habet ad virtutem: sicut
 causa efficiens in alijs virtutem: seu sic agēs
 causa. Et quia dignius est alterius virtutis
 causam existere: qz solum virtuosum esse: vt
 dicit phs. 9. ethicorū. Seu dignius est magis
 dare qz accipere: hinc est qd ex hoc malus p
 latus est magis honorandus quolibet bono
 subdito. h Tho. sententia. **A**dde si vis. et
 quartū respectum. Nam prelatus seu sacer
 dos curatus lz sit malus: non tamen aufert
 ex hoc in eo plus qz in bono auctoritas con
 ficiendi seu ministrandi sacramenta: dicen te
 glo. j. q. j. c. Adulti. Quid meli? corpore et san
 guine Christi: siue ergo per bonos: siue p ma
 los ministros dispensetur: tamen sacramētū
 est: nec bonorum meritis dispensatorum am
 pliatur: nec malorum attenuatur: quia neqz
 qui plantat: neqz qui rigat aliquid est: sz qui
 incrementū dat deus. hec ille. Et. j. q. j. c. dñs

dicat. Admonet sacramentis dei nihil obesse
mores malorum hominum: quo illa vel nō
sint: vel minus sint. hec ibi. Aug. etia. j. q. j. c.
Inter. ait. Inter catholicam ecclesiam i mi-
nisterio corporis et sanguinis domini nihil a
bono maius: nihil a malo minus conficitur
sacerdote: quia non in merito conficientis: s3
in merito conficitur creatoris et virtute spūs
sancti. Ex p̄dicto quarto respectu p3: q̄ semp
est magis honorandus malus p̄latus q̄ bō
subditus: vel dicas s̄m Alexan. 3. parte sūme
q. 16. arti. 5. q. duplex est honor. s. gratuitus q
cum non sit de necessitate magis debet bo-
no subdito: quia maior ē dignitas imaginis
dei in eo q̄ in malo p̄lato. honor autē ne-
cessarius magis debet p̄lato malo iquātū
p̄latus est: q̄ subdito bono: quia inquantū
p̄latus gerit vicem dei. sic enim dicitur ad
Ro. 13. Adiūster enim dei est: qd̄ nequa q̄
facit subditus bonus. Ex quibus distinctio-
nibus patet: q̄ p̄lati et sacerdotes s3 sint ma-
li semper tamen honorādi sunt: nec eis vnq̄
detrabendum est. Et h̄ contra diabolicos se-
culares. Nam si sacerdos p̄latus vel reli-
giosus transiit per viam: nullam faciunt ei re-
uerentiam: tāq̄ si esset asinus: imo aliqui di-
cunt: o isti fratribus tui seu p̄lato tui sunt ri-
baldi: et dant nobis mala exempla: o lingua
diabolica: o lingua venenata: o lingua puer-
sa et iniqua: considera in illis queso auctori-
tem Christi: caueas tibi ab ira dei. Tibi. n.
precipitur Exod. 22. Dijs. i. sacerdotibus nō
detrabes. Et p̄p̄a in persona dei ait. Mo-
lite tangere christos meos: et in p̄p̄is meis
n. m. Et Anadetus papa. 2. q. 7. c. Accusatio
contra tales ait. Si detractores quorūcūq̄
grauiter iudicantur: et in perditionis laqueū
cadunt: multo magis laceratores famulorū
dei dānantur in baratrum: et nisi se correx-
erint inferni flāmis crudelibus erunt. h̄ ille
Item. xj. q. 3. c. Absit. dicitur. Absit ne quisq̄
sinistrum de his arbitremini: aut loquamini
qui apostolico gradui succedēs: Christi cor-
pus sacro ore conficiūt: per quos nos xp̄iani
sumus: qui clauēs regni celorū habentes aī
iudicij diē nos iudicabunt. h̄ ibi. Id̄ propterea
6. q. 1. c. Sacerdotes. dicitur. Sacerdotes qui
proprio ore corpus domini conficiunt: ab oi-
bus sunt obediendi et timēdi: non dilaceran-
di: aut detrabendi: quia a quibus se domini
populus benedici saluari aut istruī cupit: nul-

latus eos debet arguere: nec vulgus in eo-
rum accusationem suscipi. populus enim ab
eis benedicendus est et corripendus: nō ipsi
ab eo. hec ibi. V igitur igrate christiane: cur
patres tuos spirituales dilaceras. Dic mihi
queso si non essent sacerdotes quis te bap-
tizaret: quis tibi missas diceret: quis te in cō-
fessione sine qua non est salus audiret: quis
te cōmunicaret: quis tibi cetera sacramenta
ministraret: quis deniq̄ te mortuum de do-
mo extraheret: et ad sepulturam cum laudi-
bus dei conduceret? Certe cunctis his be-
neficijs careres: nisi sacerdotes per dei pri-
uilegium ea tibi communicarēt. Tales pro-
fecto de sacerdotibus sic murmurantes: sunt
similes illis de quibus in euangelio domi-
nus dicit. Qui vident festucam in oculis
proximorum suorum: cum tamen non vi-
deant trabem maximam: quam in proprijs
oculis habent. De quibus Grego. 1. q. j. c.
Adulti. ait. Adulti secularium hominum cū
potius sacerdotum vitam q̄ suam discutiūt
in magnum contentionis diuinorum sacra-
mentorum crimen incurrunt. Adagna enī
trabe vulneratos oculos habētes: canq̄ ne-
gligentes: festucam tenuem in aliorum con-
spiciunt oculis: quā dum incaute festinant
euellere: in erroris foueam dilabuntur: mi-
nus quidem considerantes: q̄ non eos sa-
cerdotum vita ledcret: si ipsi humiliter bo-
nis sacerdotum admonitionibus aurem ac-
comodarent: sed dum hypocritarum more
plus illorum famam: q̄ propriam vitam di-
iudicant: vtiq̄ sancta monita et spiritualia
dona contēnunt. hec ille. Vide igitur o chri-
stiane ne vnq̄ a bono te retrahat quorūdā
clericorum vita deformis: cum etiam non
despicias in tua necessitate candelam: alios
quidem illuminantem: se vero consumen-
tem: nec insuper despicias crucem in triuio
iter tibi monstrantem: nec tamen seipsam
inde mouentem: nec etiam despicitur ipsa
campana ad predicationem alios vocans:
cum tamen ipsa ad predicationem non de-
scendit. Vir vtiq̄ discretus et prudēs a quo
libet bonum exemplum suscipit: si quod pre-
bet: impio tamen relinquens impietate suā
quia vt scribit p̄ucri. j. Frustra iacitur ibere
sc3 malorū exemplorū ante oculos pēnatorū. i.
ante oculos et virtuosas mentes hominū sen-
satorū. Serua igitur circa sacerdotes p̄liū
v 4

apostoli ad Romanos. i. vi. Moli vinci a malo. scilicet exemplo: sed vince in bono malum. i. in discreta edificatione boni vince malum proximi tui. Et dato quod etiam nunc multi reperiuntur mali sacerdotes vel prelati: tene conclusionaliter proverbiū florentinū: quod incomparabiliter maius malum est capo mozo quam capo rotto. hoc est dicere: quod deterius est homini habere caput precisum: quam caput vulneratum et fractum. Sic utique christianis populus periculosus et damnosus esset non habere moderno tempore malos religiosos: et sacerdotes: quam nullos habere: etiam si in multis virtuti et iusticie aduersantur. Ex qua ratione bene concluditur: quod quilibet malus prelatus vel sacerdos curatus: magis est honorandus: quam quilibet optimus subditus. Quarto etiam probatur ratione argumentabilitatis: quod maior exhibendus est honor soli sacerdoti: quam omni simul dignitati temporali. Tante enim est dignitatis sacerdos: quod in quinque verbis curia celestis descendit ad ipsum humiliter honorandū. Quattuor namque precipue dum sacerdos hostiam consecrat descendunt ad ipsum honorandum. Et primo sanctissima trinitas. Nam licet in altari sola filij persona sit consecrata: tamen in illa consecratione adest presentia omnium trium personarū diuinarū. Et ratio est. Nam sicut pater et filius sunt unū principium spiritalium spiritus sancti: ut habetur extra de sum. tri. et fi. de ca. libro. 6. ita pater et filius et spiritus sanctus sunt unū principium productiuum: et operatur ab extra: quoniam opera trinitatis ab extra sunt essentialiter indiuisa: licet abintus sint diuisa. Et quod consecratio hostie est opus ab extra. Et insuper quia persone diuine ibi sunt ubi operantur: necesse est propter hoc quod ad consecrationem hostie sit ibi presentia patris et filij et spiritus sancti. Ecce iam qualiter sacerdos etiam si sit malus a tota trinitate honoretur. Secundo adsunt in consecratione hostie ordines: et chori angelorum: qui afficiant ipsum dominū et regem angelorum. dicit Gregorius in omelia pascale: ponit de consecratione. dist. 2. ca. quid sit sanguis. Quis inquit fidelium dubiū habere possit in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocem celos aperiri: et in illo christi misterio angelorum choros adesse: summā et iūta sociari: et unum quidem ex inuisibilibus et visibilibus fieri. hec ille. No

ta quod non dixit choros sed choro. Nam non ueniunt chori angelorum: ideo in plurali dixit non singulari: quod etiam maiores adsunt. Tercio adsunt in consecratione hostie omnes anime sanctorum: ut puta patriarcharū prophetarum martyrum et ipsi sacerdotes cum sacramento venerantes. Vnde Hieronymus contra uigilantiū ait. Anime sanctorum quorum reliquie sunt in ecclesia comitantur christum in hunc mundum in sacerdotum manibus quotidie uenientem. hec ibi. Quarto denique adest aduenerandum sacerdotem in consecratione hostie gloriosa uirgo Maria cum comitiua sanctarum virginum. unde Apocalypsis. 14. dicit. Vidi supra montem syon. i. super altare agnum stantem: et cum eo. 14. 4. milia habentes nomen eius et nomen patris eius scriptum in frontibus suis: et ibi subdit. Ad sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati: uirgines sunt et sequuntur agnum: quocumque ierit. hec ille. Et ecclesia hoc idem canens confirmat. di. Jesu corona uirginum: et dic torus. Si igitur ut patuit tota trinitas: omnes angeli: omnes sancti: insuper gloriosa uirgo cum comitiua virginum sacerdotem sic humiliter venerant: quanto magis quamque vere fidelis: nisi sit diaboli filius debet sacerdotes venerari. Ex predictis ergo quattuor rationibus patet: quod sacerdos precipue cunctis honorari debet. Tercio denique hoc idem probatur exemplis. Et primo exemplo nostri saluatoris: qui ut habetur. i. q. 1. ca. nonne sacerdotes honorauit: dum ad eos leprosos sanandos remisit: propter quod Mattheus. 8. leproso dixit. Vade ostende te sacerdoti. et Luc. 17. Decem leprosis mudandis dixit. Ite ostendite vos sacerdotibus. De quo etiam Ciprianus papa 93. di. c. dominus noster ait. Dominus noster iesus christus rex et iudex et deus noster usque ad passionis dies seruauit honorem pontificibus et sacerdotibus: quousque illi nec timores dei: nec agnitionem christi seruassent. Nam cum leprosum mudasset: dixit illi. Vade ostende te sacerdoti et offer donum: humilitate nos christus humilis docuit: sacerdotem adhuc appellans quem sciebat esse sacrilegum. Item cum subditus passioni alapa accepisset: et ei diceret: sic respondens pontifici: nihil ille contumeliose locutus est in personam pontificis: sed sic magis innocentiam suam tutatus est dicens. Si male locutus sum exprobra de malo: si autem bene: quid me cedis? Que omnia ab eo ideo fa

cta sunt humiliter: ut nos humilitatis ac pa-
cientie habere exemplū. Docuit enī sa-
cerdotes veros a nobis legitime debere hono-
rari: dū circa falsos sacerdotes ipse talis ex-
titerit. hec ille. Quo exēplo patet: q̄ quisq; de-
bet sacerdotes venerari: cuz solus sacerdos no-
ue legis sit nobilior cūctis sacerdotibus ve-
teris legis. Aliud exemplū habemus de Lō
stantino impatore: de quo legitur. q̄ cum sa-
cerdotū cōcilium in ecclesia cōvocasset: nō au-
sus fuit primū locū tenere: nec presbiteroz
cōmiserere cōfessionibus: sed sedem nouissimam
occupavit: sententias vero quas ab eis ap-
probatas auduit: ita veneratus est: ac si de
ore dei manassent. Proinde. 96. di. c. in scri-
pturis. de ipso sic dicit. In scripturis sic nar-
ratur impatorem Constantinū dixisse. Ve-
re si proprijs oculis vidissem sacerdotes dei
aut aliquē eorum qui monastico habitu cir-
cūamicti sunt delinquentē ac cadentem: cla-
midē meam explicarē et cooperirē eum: ne
ab aliquo videretur. hec ille. Item. xi. q. i. sa-
cerdotes habet q̄ imperator noluit cōtra
sacerdotes iudicare dicens: est qui vos iudi-
cat. Simile habes. i. q. i. c. furtum. Ex predi-
ctis auctoritatibus: rationibus: et exemplis.
simul etiā cum pcedenti sermone patet: qua-
liter sacerdotes debent pcedētis venerari.
Et sic per consequēs etiam patet sexta con-
templatio latric seu diuine adorationis: que
dicit contemplatio associationis: in qua ostē-
ditur quid essentialiter est hyppulic: et qd
essentialiter est dulia: et que debent honorari
adoratiōe dulia atq; hyppulic: que siml om-
nia nobis cōcedat obseruare clementissim⁹
deus noster: cui semp sit omnis laus honor
et gloria in secula seculorū. Amen.

C Dominica quarta in quadragesima. Ite-
rum de quinta excellentia. videlicet de maxi-
ma nobilitate ipsius sacratissime fidei.

Equibatur

Ecū multitudo magna. Scri-
buntur hec verba Joan. 6.
et in euangelio occurrentis
dñice. Post sacri euange-
lij litteralē et spiritualē ex-
positionē nobilissimi ciues: ex quo ut claruit
in pcedētib⁹ sermonibus declarauimus de

adoratione latric seu de diuino cultu. 6. con-
templationes. s. suam specificationē: suā dif-
finitionē: suam obligationē: suam locationē
suam modificationē: et suam associationem:
habeo in presenti sermone singulariter de-
clarare septimā ipsius latric contemplationē:
scz suam oppositionē: in qua precipue vide-
bimus quid singulariter opponat seu cōtra-
riat vere adorationi latric. Cuius septime cō-
templationis declaratio talis erit.

De septima cōtemplatione diuine adora-
tionis: que dicit cōtemplatio oppositionis.

Septima cōtemplatio de diuino cultu
seu de adoratione latric ad deū faci-
enda: dicit cōtemplatio oppositionis.
licet in hac septima cōtemplatione esset p̄ci-
pue tractādū de hydolatria: que nihil est ali-
ud q̄ quedā latric idolis exhibita: idolū ve-
ro fm Ildoz. li. Et bimo. dī ab idos q̄ est
forma tracta ab idea: propter quod idolum
pprie dicit simulacrū representatiuū: aut rei
existentis: aut rei ficte: in quo antiquitus co-
lebant demones: et in quo cū non esset ani-
matū nec aliquā virtutē diuinitatis habēs
demones ingrediebant: et se tanq; deos per
responsa que dabāt: a paganis adorari facie-
bant: tamē quia tractare de materia idola-
tric que directo opponit ipsi latric non esset
de pane lucrando: seu alicuius utilitatis: cuz
post xpī mortē et passionem talis idolatria
profus sit extincta et ad nihilū deducta: cogi-
taui solum tractare de diuersis generib⁹ per-
sonarū: que mō indebito cultu latric deū ado-
rant: et que opponūtur seu cōtrariant indire-
cte vere adorationi ipsi⁹ latric. Quod vtiq;
videre et declarare iudico fore valde necessa-
riū: quā vnusquisq; et poterit videre errorem
suū et poterit videre in quo cōtrariat diuino
cultui seu vere adorationi latric ipsi deo de-
bitē. Si q̄ratur aut quot sunt genera p̄sona-
rū vero cultui latric: seu vere adorationi con-
trariantiū: et p consequēs nisi se correxerint
oīno damnandaz. Respondeo q̄ sunt. 40.
genera: quoz. 20. hodie: alia viginti cras de-
clarabo. C̄ Primi sunt oēs illi qui amorem
quē in deo ponere tenent: q̄ vtiq; est de cēn-
tia ipsius latric: sicut in supiorib⁹ p̄tractū est:
ponūtur inordinate in quocumq; vis bono
creato: ut puta in tpali substantia: seu in car-
nali delectatiōe: vel in aliquo mūdano hono-
re: qd qui faciūt pfecto idolatre dicūtur. Si

cut enim exponit Aleran. de ales. in terna p
te: summe. q. 25. ar. 4. sup illa verba Exodi.
20. Non habebis deos alienos: coras me: et
nō facies tibi sculptile: neq; omnē similitudi
nē que in celo est desup: neq; q in terra deor
sum: neq; corū que sunt in aquis sub terra
ibi sic dicit. Contra hoc pceptū faciunt iudei
et sarraceni: qui sicut idolatre colūt deos alie
nos: qui iudei colūt antixpm tanq; messia su
turū. Sarraceni vero colūt machometū que
venisse credūt. Contra scđam clausulā. Non
facies tibi sculptile. i. imagines pictas q nul
lius rei sunt representatiue: faciūt oēs heretici
qui nō credunt de deo: nisi que sibi fingunt
p imaginationē et fantasiā. Cōtra tertiā clau
sulā. nō habebis aliquā imaginē: faciūt ma
li xpiani qui p amorē inordinatū amant ista
inferiora plusq; deū seu colūt. nā fm Micro
ny. Qd quisq; plus venerat et amat hoc illi
deus ē. verbi gratia. Supbus et ambitiosus
colit et amat similitudinē corū q sunt in celo
desup: quare sup deū diligit honorē et platu
ram. Auarus et cupidus colit similitudinē corū q
sunt in terra: quare pecuniā et diuitias super
deū diligit. ppter quod ad 1. Cor. 3. et ad eph. 5.
ait apls. q avaritia est idolorū seruitus. Do
luptuosus autē seu luxuriosus colit similitudi
nē corū que sunt in aquis: qre sup deū cor
poris sui delicias et fluidas carnis delectatō
nes diligit. ppter quod ad 1. Philip. 3. apls
dicit. Quorū deus venter est: et glla in confu
sione corū qui terrena sapiūt. Ex quib; patet
q triplex est ydolatria. v; infidelium: heretico
rū: atq; malorū xpianorū. hec Aler. Micro. at
ad Rusticiū monacū ait. Estiatio onē pctōrū:
nō enī pl; peccat q gna thuris picit sup altare
idolū: q; aquare diuitias: honores: aut carnis
delicias accumulat. hec ille. Cōtra tales q de
pctis quasi vnū deū fecerūt. dicit Esaie. 40.
Qui silem fecistis deū vestrū: aut quā imagi
nē posuistis ei? Nunqd sculptile pflauit fa
ber: aut aurifer auro figurauit illud: et lami
nis argēteis argētarius: hec ibi. His pmissis
patet: q idolatra ppter dī qui p amorē
magis colit tpales diuitias: mūdānos hono
res: carnis voluptates: q; ipm deū. Quapro
pter dico: q quicūq; vult deū vero cultu la
trie adorare: necesse est q leuet amorē suū
oīno a predictis: aliter ipossibile est q vnūq;
vero cultu latric creatorē suū adoret. qd pbo
prio auctoritatib; Secūdo rōne. Ter-

tio exēplo. Nam Mātthei. 6. dicit. Non
potestis deo seruire. s. p cultum latric: et ma
mone. s. demoni diuitiarū. Nemo enī potest
duob; dñis seruire: aut enim vnū odio habe
bit: et aliū diliget: aut vnū sustinebit et alterū
contēnet. hec ibi. Itē pme Ioan. 2. dī. Qui
amat mundum. i. mundanā substantiā: volu
ptatem: et supbiā: nō est charitas patris in
eo. hec ibi. Secūdo. pbo vnica rōne: v; di
uersitatis. Fundamentū rationis ponit phi
losophus. 9. Ethicorū. di. Amicorū est idē velle
et idē nolle: et ipossibile est amicitia esse inter
eos q nō eisdē gaudēt: p; hec regula. Nā in
ter canē et lupū naturaliter nulla potest esse
amicitia. et rō est: q inter ipsos ē diuersitas
voluntatū. Quo p supposito: certū est q de
precipit: q ipse diligit toro corde. Mātth. 22.
Diliges et. Et Mātth. 6. pcepit. Nolite the
saurizare vobis the. in terra. v. c. et. tin. de. et
v. fur. c. et fu. the. a. vobis the. in celo et. Cum
quo concordās apls ad 1. Cor. 3. ait. Si cōsurre
xistis cū xpo. q. s. sunt q. v. xps est i. de. dei se.
q. s. sunt sa. nō. q. s. ter. hec ille. Oppositū facit
quicūq; plus honorē: plus carnis lasciuia
et plus terrenā substantiā: q; deū diligit. Qd
si sic est: ergo talis est prius dine voluntati: et
p cōsequēs talis nō tm nō pōt adorare deū
vero cultu latric: sed insup efficit ppter hoc
inimicū mortalis ipsi dei. Sic enī dī Māt.
12. Qui nō est mecū. s. p amicitia: cōtra me ē
sc; p inimicitia: et q nō colligit mecū dispigit.
Et Jacobi. 4. dī. Quicūq; voluerit cē ami
cus huius seculi: inimicū dei constituet. Et Ber.
in suis sentētijs. ait. Dei et xpi inimicū efficit
q in mūdānis reb; nimis sui cordis amores
figit. Tercio deniq; pbo exēplo: q quicūq;
plus diligit mūdāna q; deū: ipm deū cultu
latric venerari nō pōt. Nā ad 1. Ro. 9. dī. Ja
cob dilexi: esau autē odio habui. vbi ait glo.
Ideo de Jacob dilexi: q; esau deū odio ha
buit. hec glo. Ex predictis auctoritatib; rōne
et exēplo p; qualiter plus diligēs terrenam
substantiā: carnalē voluptatē: et mundanum
honorē q; deū: nō pōt deū vero cultu latric
adorare. Secūdi autē q sunt dñi dīno cul
tui sunt oēs illi q temerarie asserunt sic deū
aliquos pdestinasse: q; etiaz sine vllis bonis
opibus saluari pōt. Cōtra quos. 23. q. 4. c. ob
tineri. Dico. ait. Ipsa quoq; pennis regni
pdestinatio: ita ab oipotentē deo disposita
est: ut ad hanc electi ex labore et virtute que-

niā: quatenus orando et postulando mereatur accipere quod eis omnipotēs deus ab eterno disposuit dare. hec ibi. Quod confirmās Bonauē. in pmo. di. 40. in. q. circa litterā. q. prima dicit. q. predestinatio est quedā pōrdinatio hominis ad beatitudinē. In ordine aut tria requiruntur. scilicet: ad quid: et p quid. Illud quid: est hō ad beatitudinē ordinat. Illud ad quid: est finis vite eterne ad quē homo ordinatur. Illud p quid: est charitas gratia et virtus actualis qua in finē homo ordinat seu pducitur: sine quo mediū virtutū et opex bonorum: nunquā aliquis intelligit fuisse predestinatus. Tertij inimici seu contrarij diuino cultui et latric: sunt illi qui dicūt: q. deus iniuste dānādos et pscitos reprobaui: eo q. ex pscientia dei liberū arbitriū eorū velint nolint ad malū cogitur. Contra quos Aug. 23. q. 4. c. Nabuchodonosor. ait. Ad alios vasis ire nūquā deus redderet interitū: si non spontaneū inueniret homo habere peccatū: quia nec deus peccati homini iuste inferret penā: si homo ex predestinatione dei cecidisset in culpā hec ibi. Et Ambro. li. de vita beata. et ponit 15. q. j. c. nō est. ait. Voluntariū sibi militē eligat xpūs: et voluntariū sibi seruū diabolus actionat: neminē enī iugo seruitutis astricū possideri: nisi se ei prius peccatorū ere vēdiderit. Et Hiero. de pe. vi. 2. c. Si enim peccatū. ait. Liberi arbitrii nos condidit deus: nec ad virtutes: nec ad vitia necessitate trahimur: alioquin ubi necessitas est: ibi nec pena: nec corona est. Idēs etiā. 3. Et bi. ait. Voluntarie sunt virtutes: sicut et vitia. Quartij qui sunt contrarij diuino cultui et latric: sunt oēs illi q. asserūt et tenent: q. deus in pdestinatione electorū ab eterno: et reprobatiōe malitorū prialis fuit et acceptator psonarū. Contra quos. 32. q. 4. c. sicut. Et de conse. di. 4. c. nequaquā. et precipue extra de preb. c. venerabilis. Non generis sed virtutū nobilitas vitēq. honestas gratū deo faciūt et pdoneum seruitorē: ad cuius regnū et gloriā nōnullos tam nobiles: quā ignobiles: tam pauperes: quā diuites vel potentis admisit: eo q. apud deū nulla est vel fuit vnquā acceptio personarum. Plato etiā in thimco ait. Deus ab omnibus ai passionibus et affectionib. liber ē: vn de nec dolere nec letari potest: sed semp vnū habet conceptū. Et auctor in li. de causis: ait. Causa prima influit bonitatē suā in rebus

vnā et vera infusione: sed res non recipiunt illam bonitatē equaliter: sed fm capacitates sue dispositionis et nature. hec ille. Et Aug. 23. q. 4. c. Nabuchodonosor. ait. Id te sicut et ceteros non elegit nec predestinauit: q. te ab obedientia sua recessurū esse precidit. Quintij insuper qui sunt contrarij dīno cultui et latric: sunt omnes illi qui firmiter credunt q. sit destinātū et pordinātū a deo: q. aliquis moriatur in igne aut aqua: seu suspēdio et alia casuali morte: seu q. aliquis seipsum suspendat: et q. hec et similia aliter euitari non possint: quod vtiq. falsissimū est: quia licet predestinatio vel diuina pscientia falli non possit: non tamē predestinata: nec ea q. sunt in libertate arbitrii necessario eueniūt. Et ideo cōtra tales. 23. q. 4. c. Nabuchodonosor. Aug. ait. Non ergo necessitatē correctionis vel obdurationis facit dīna pdestinatio: seu pscientia: cū boni p gratiā corrigantur: et mali libe. arbi. peccant. Neq. enī q. pdestinatio seu pscientia dei falli non pōt: necessario eueniūt q. predestinantur vel psciunt: sic nec necessario pdestinant vel psciunt q. futura sunt: sed q. bona absq. eius grā: et mala pter eius sciam euenire non pōt. hec ibi. Et li. de morib. ecclie. ait. Extrema est demētia et certitudo eterne dānationis credere: q. necessario q. se suspēdat: seu suspendat: seu in igne vel aqua et huiusmodi moriat. hec ille. Quot sunt in isto errore decepti. Sextij insup. q. aduersant dīno cultui et latric: sunt oēs illi q. credūt oēs saluari in sua fide: dūmodo se credant bene agere: et faciunt seu obseruant ea que sunt sue legis et fidei. Cōtra quos Adar. vltimo dicit. Euntes predicate euangeliū oi creature: qui crediderit et baptizat. fuerit saluabitur: qui autē non crediderit et baptizat. non fuerit condēnabitur. Et Joan. 3. dicitur. Nisi quis renat. fuerit ex aqua et spū sancto nō pōt intra. in re. dei. Item. 24. q. 2. ca. quicūq. dicitur. Quicūq. ab vnitāte fidei et societate petri apostoli quouis modo semetipsum segregauerūt: tales nec a vinculis peccatorū absolui: nec ianuam regni celestis ingredi poterunt. Hec. etiam in mor. et ponit. 24. quest. pma. c. quia ex sola. ait. Nisi quis fidei christiane soliditatem tenuerit diuinā presentiam vnquā agnoscat: de qua soliditate domin. dicit. i6. Super hāc petrā edificabo ecclesiam meam. Sola quippe est per quas

sacrificium dominus libenter accipit: solaq;
pro errantibus fiducialiter intercedit. hec ille
Deniq; Grego. c. de sum. tri. et fide catho.
c. j. vna. ait. Vna vero est fidelium vniuer
salis ecclesia: extra qua nullus omnino salua
bitur: in qua idem ipse Christus sacerdos et
sacrificium. hec ibi. C. Septimi etia qui ad
uersantur diuino cultui et latric sunt omnes
heretici: qui lz viuunt sub fide Christi: tamen
non credunt in aliquem particularem articu
lum ab ecclesia approbatu. Contra quos di.
23. c. qui episcopus. Et de cose. distinc. 3. c. oēs
dicitur. Omnes quicūq; saluari debent: oēs
simul fidei et ecclesie articulos credere tenent
hec ibi. Aug. etiam c. de hereticis. c. firmissi
me. ait. Firmissime tene et nullatenus dubi
tes: omnem hereticum paganum vel sisma
ticum: cu diabolus et angelis eius eterni ignis
incendio concremandu: nisi ante finem vite
catholice fuerit incorporatus et reintegratus
ecclesie. Omni igitur homini qui non tenet
ecclesie veritate: neq; baptisnu: neq; elemo
syna quatūlibet copiosa: neq; mors pro xpi
nomine suscepta proficere poterit ad salute.
hec ibi. C. Octau qui aduersant diuino cul
tui et latric: sunt omnes illi qui in specie forti
ter dubitant de aliquo fidei articulo. Contra
quos in. c. dubius. c. de hereticis. dicit. Du
bius in fide infidelis est: nec eis omnino cre
dendum est: qui fidem veritatis ignorant. h
ibi. Itēz c. de sum. tri. c. j. dicitur. Nullus dz
dubitare de fide: sed firmiter omnes articu
los fidei credere. C. Moni insuper qui aduer
santur diuino cultui et latric: sunt omnes illi
qui credunt: q in deo nō sint idē. i. q i mēte
diuina non sint forme et rationes distincte
omnium creaturar: cuius opinionis fuit pre
cipue Arist. in. 2. metha. Contra quos Boc.
metro. 9. lib. 3. ait. Tu cuncta supno ducis ab
exemplo pulchrum pulcherrimus: ipse mun
dum mēte gerens similiq; imagine formas
hec ille. Et Aug. lib. 83. qonū. ait. Qui negat
ideas in deo negat filium et sapientiam dei.
Et Comentator super. 21. metha. ait. Sic oēs
forme sūt in potentia i pma materia: sic sūt
actu in prima causa. Et Plotinus phs ait.
Omne ens qd est fuit et erit: in mēte diuina
est. C. Decimi qui contrariantur diuino cul
tui et latric: sunt omnes illi qui credunt deū
creasse celum et terram de aliqua materia p
existente: et non potuisse de nihilo creare. De

quibus phs. j. 2. 8. phys. ait. Scdm omnes
phosantes ex nihilo nihil fit. Contra quos
Aug. super Gen. ait. Qui credunt deū mun
dum et celum cu existentib in eis de nihilo
non fecisse: ad nihilum deuenient in cōspectu
glorie sue. Et Moyses Gen. j. ait. In prin
cipio creauit deus. i. de nihilo fecit celum et
terram. Hoc enim demōstrat ratio. Aut. n.
deus est omnipotens et infinite potentie: aut
non. Si sic habeo intentum: quia de nihilo
potuit animam creare: et creauit. Si nō: ergo
non est omnipotens: et eius potentia est ter
minata et finita: qd vtiq; non tm credere sed
etiam cogitare iniquissimu est. C. Vndecimi
qui aduersantur diuino cultui et latric: sunt
omnes illi: pout sunt iudei qui credunt aiaz
beatificari posse sine visione ipsius dei: alle
gantes in defensione sui erroris illud Jo.
1. Vbi nemo vidit vnq;. Contra quos Aug.
21. de ciui. dei ait. Tam delicata est diuina vi
sio: tamq; amore dignissima: q quicquid hri
potest illa non habita faciat hominē miserū
non beatum. hec ille. Et in lib. confessionum
ait. Fecisti nos domine ad te: et inquietum ē
cor nostrum donec videat te: et requiescat in
te. Qd etia ratio probat. Nam vt dicit phs
2. de anima. Nulla potētia perficitur nisi ha
beat proprium obiectum: sicut oculus in colo
ribus. Sed cum deus solus sit obiectus hu
mani intellectus: ergo da ei qd cūq; vis: non
poterit quietari sine ipso: ppter qd Bernar.
dicit. Nihil minus deo potest aie capacitare
implere. hec ille. C. Duodecimi qui aduersan
tur diuino cultui et latric: sunt omnes illi qui
credunt et tenent: q sola mentalis confessio et
non vocalis sufficiat ad remissionem peccōz.
Contra quos puerb. 28. dicitur. Qui absco
dit scelera sua. s. sacerdoti nō dirigitur: q aut
confessus fuerit ea et reliquerit: misericordiaz
cōsequet. hec ibi. Et Aug. de pe. di. j. c. Agite
ait. Agite penitentia qualis agit in ecclesia.
Et nemo sibi dicat occulte apud deum ago:
quia sine causa dictus esset. Qd cūq; sol. sup
ter. c. f. et in c. hec ille. Deniq; Ambro. de pen.
di. j. s. Alij cōtra. ait. Nō pōt qd iustificari
a peccō nisi peccm fuit ante pcessus. C. Decimi
tertij q aduersant diuino cultui et latric: sunt
oēs illi qui nō credūt tres psonas eē simplr
in vna substantia: sed magis credūt q p f fili
et spūs scūs sint tres substantie diuerse: et ab
inuiem separate. Cōtra quos. j. Jo. 5. dicit.

Tres sunt qui testimoniū dant in celo: pater
verbū .z. s. et hi tres vnū sunt. Item Inno.
terti^o extra de sum. tri. f. c. j. ait. Fidei cre
dimus et simpliciter cōfitemur: q̄ vnus sol⁹
est verus deus etern⁹ incommutabi
lis om̄ps incōprehensibilis et ineffabilis. pa
ter filius et spūs sanctus: et tres quide³ p̄sonae:
sed vna eētia: substantia: seu natura: simplex
oīno: pater a nullo: filius a patre solo: ac spi
ritus sanctus ab vtr⁹ oq³. Abiq³ initio semp ac si
ne fine: pater generās: fili⁹ nascens: et spūs san
ctus pcedens: cōsubstantialis: coeq̄les: cooipo
tentes: et coeterni. hec ille. Et idem Innocen.
vbi. s. in c. dānamus. ait. Nos autē sacro ap
probate cōcilio credimus et cōfitemur: vna
cū petro q̄ vna quedā res est incōprehēsi
lis quide³ et ineffabilis: que veraciter est p̄ et
filius et spūs sanctus. s. tres simul p̄sonae ac sin
gillatim quelibet carundē: et ideo solūmodo
trinitas est nō quatrinitas: q̄ quelibet triū
p̄sonarū est res illa. v. substantia: essentia: seu
natura diuina: q̄ sola est vniuersorū principiū
preterquā aliud inueniri nō potest: et illa res
nō est generās: neq³ genita: neq³ pcedēs: s³
est pater q̄ generat: et fili⁹ q̄ generat: et s. s. q̄ p
cedit: ut distinctiōes sint in p̄sonis: et vnitas
in natura. hec ibi. Apparet autē esse trinitas
p̄sonarū: cū deus in creatione rōnalis anime
Gen. i. dixit. Faciā⁹ hoīem ad imaginē et
similitudinē nostrā: et subiūgit: et creauit de⁹
hoīem ad imaginē et similitudinē suā. hec ibi.
Decimūq³ qui aduersant diuino cultui
et latrī: sunt oēs illi qui credūt q̄ aīa sit cū
corpe moriat⁹ et sit corruptibilis. Cōtra quos
Aug. in li. de q̄ritate aīe. ait. Aīa ideo facta
est filis deo: q̄ immortalē et idissolubile et icor
ruptibile eam fecit de⁹. hec ille. Et Adat. io.
saluator ait. Nolite timere eos q̄ oc. c. a. aut
nō. po. oc. glo. q̄ immortalis ē. p̄bus autē p̄mo
de aīa. ait. Anima intellectiua est qd diuinū
impassibile et icorruptibile. Et scō d aīa. ait
Intellect⁹ videt esse altē³ genus aīe: et solum
cōtingit cum separi sicut ppetuū a corrupti
bili. Et in tertio de aīa dicit. Intellect⁹ est p
petuus et immortalis. Et. i. 2. Adeth. ait. Aīa nō
ois sed intellectualis manet post cōpositi cor
ruptionē. Greg. 4. dialogorū. ait. Spūs bru
torū carne tegit⁹ et cū carne morit⁹: spūs hoīū
carne tegit⁹: sed nō cū carne corrupit⁹. Mā aīa
ppetua est: principiū equidē habuit: sed fine³
nō habebit. Deniq³. i. 3. q. 2. c. habet. dī. Adit

illi forsītā iusti longi doloris excusationes: q̄
vitā alterā nesciunt et mortālē aīam credunt
quiq³ de hoc seculo ad melius esse transitū
nō confidūt: nos autē qui hoc credim⁹ et do
cemus: cōtristari nimīū de obcūctibus nō de
bemus: ne q̄ apud illos pietatis tenet spēm
hoc magis fiat culpa in nobis. hec ibi. De
cimūq³ q̄ aduersant diuino cultui et latrī
sunt oēs illi q̄ p̄supposita etiā animarū imor
talitate: asserūt nullū esse purgatoriū in quo
aīe post mortē purgent⁹: si debitā hic p̄ pecca
tis satisfactiōē nō fecerint: sed simpliciter et
sine medio esse locū inferni et locū paradisi.
Cōtra quos Aug. de pe. di. 7. iurta finē. Et
25. di. c. qualis. ait. Idius enī purgand⁹ est
in igne purgatoriū: q̄ in aliud seculū distulit
fructū cōuersionis. hic autē ignis et si etern⁹
uō sit: miro tamē modo grauis ē: excellit enī
oēs penā quā vnq³ aliquis passus est in hac
vitā: et licet innūerabilia tormēta martyres
passi sunt: tū in hac carne nunq³ tanta inuē
ta est pena. hec ille. Itē de pe. di. 6. c. q̄ vult.
dī. Credendum est enim et pietas dei expo
stulat credere: q̄ omnes elemosyne toti⁹ ce
lestie: et orationes: et opa iusticie: et misericor
die: succurrāt post mortē recognoscēti in hac
vitā suā cōuersionē. Et Aug. in ench. et ponī
tur. i. 3. q. 2. c. tps. ait. Neq³ negādū est defun
ctorū aīas post mortem a purgatorio merito
suorū viuētū releuari: cū p̄ illis sacrificiū
mediatori offert⁹: vel elemosyne sūt in ecclīa
sed eis hic p̄sunt q̄ cū viuerēt: hoc sibi ut po
stea possent pdesse meruerūt. hec ille. Item
Greg. i. 3. q. 2. c. aīe. ait. Anime defunctorū
post mortē quattuor modis solūtur: aut ob
lationib⁹ sacerdotū: aut precib⁹ sanctorū: aut
caroz elemosynis: aut ieiunio cognatorū: con
ditio autē sepulture et pompa crequiarū: ma
gis sunt viuorū solatia: q̄ subsidia mortuorū.
Decimūq³ q̄ aduersant diuino cultui et
latrī: sunt oēs illi credētes animas fore im
mortales: tandēq³ in fine seculi credūt om
nes homines p̄ supabundantē dei miseri
cordiā et aliorū sanctorū p̄ces fore saluandos
cuius opinionis fuit Origenes: q̄ in testimo
niū sui erroris allegabat. p̄phetā dī. Moies
et iumenta saluabis dñe: quēadmodū multi
plicasti misericordiā tuā deus. Cōtra quos
Greg. 25. di. c. qualis. Qualis inquit vnus
quisq³ hinc egredit⁹: talis in iudicio dei p̄sen
tal⁹: et qualis quisq³ siue bonus siue malus

hinc egreditur: talis eternalis irremediabiliter
pmanebit. hec ille. Item Hiero. 13. q. 2. c. In
presenti. ait. In presenti seculo scim⁹ siue ora
tionibus siue consilijs inuicē posse nos adiu
uari. cum autē ante tribunal xpi venerimus
scimus nec Job: nec Daniel: nec Noe pos
se rogare p quoq. Et Aldar. 25. dicit xps.
Discedite a me maledicti etc. Et puer. 6. d. r.
Zelus et furor viri non pect in die vindicte:
nec accrescet cuiusq. precib⁹: nec suscipiet p re
demptione dona plurima. hec ibi. Greg. at
de pe. di. 1. ca. hoc est. ait. Voluissent impij si
potuissent sine fine viuere: voluissent ut po
tuisent sine fine peccare. Stendit enim: qz
in peccato semp viuere cupiūt: qui nunq. pec
care desinūt dū viuunt: ad magnā ergo iu
sticiā iudicantis pmet ut nunq. careant sup
plicio: q in hac vita nunq. voluerunt carere
peccato. hec ille. Deniq. Athanasius in suo
symbolo ait. Qui bona egerūt ibunt in vitā
eternam: qui vero mala in ignē eternum.
Decimiseptimi qui aduersant diuino cul
tui et latric: sunt omnes illi q presupposito q
apime sint immortales: et q recipiant eter
nā gloriā seu eternam penam: tamen nō cre
dunt humana corpa iam in puluere redacta
et a vermibus comesta resurrectura: adherē
res p defensionē sui erroris sentētie phi in
post predica. di. A priuatione ad habituz im
possibilis est regressus p naturā: cuius opi
nionis fuisse vī inter ceteros porphirius q.
dam: put recitat Aug. 10. de ciui. dei. c. 29. Co
tra quos Boetius in li. de fide xpiana. ver
sus finē sic ait. Firmiter teneo et tenendum
puto: non solū animas nō perire: s; ipsa quo
q. corpora que mortis aduentus in puluere
resoluerat: in statū pristinū futura beatitudi
ne repari. hec ille. Et ezech. 37. dicit. Facta ē
sup me manus dñi: et eduxit me in spū: et di
misit me in medio campi q erat plenus ossi
bus: et dixit ad me. Filij hominis putas ne
viuent ossa ista: et dixi. Dñe deus tu nosti. et
dixit ad me. vaticinare de ossibus his: et di
ces eis. Ossa arida audite verbū dñi. hec di
xit dñs deus ossib⁹ his. Ecce ego intromittā
in vos spiritū et viuetis: et dabo sup vos ner
uos et succrescere faciam super vos carnes et
cutem: et dabo vobis spiritū et viuetis: et pro
phetavi sicut preceperat mihi. Factus est au
tem sonitus prophetante me: et ecce cōmo
tio et accesserunt ossa ad ossa vñquodq. ad

iuncturā suam et vidi: et ecce sup ea nerui et
carnes ascenderūt: et extensa est in eis cutis
desup et ingressus est in ea spiritus et vixerūt
steteruntq. super pedes suos exercitus gran
dis nimis valde. hec ibi. Item Job. 19. dicit.
Scio enī q redemptor meus viuit: et in no
uissimo die de terra surrectur⁹ sum: et rursum
ci. p. m. et in car. m. vi. d. sam. quē vi. sum. e. et o.
m. cōsp. sunt et nō a. Repo. hec est spes mea
in sinu meo. hec ibi. Aplus autē pmo ad Co
rin. 15. ait. Ecce misterium vobis dico. In mo
mento in ictu oculi in no. tuba. o. gdem re. s;
non omnes imu. ca. n. tu. et mor. re. incor. et
nos immu. oporet enī cor. hoc indu. incor. et
mor. hoc in. immor. hec ibi. Ad hoc autē po
test esse ratio. Nam Sapient. xi. Salomon
ait. Per que quis peccat: p hec et torque
batur. Sed cū corpus simul cum anima pec
cauerit: vel in virtutibus se occupauerit: cla
rum est q debet resurgere et simul cum ani
ma eternā penam vel eternā gloriā reci
pere. Proinde. 17. q. 4. c. omnes. Lucius epi
scopus ait. Non solū qui faciunt rei iudicā
tur: sed etiā qui facientibus consentiunt: par
enim pena et facientes et cōsentientes comp
hendit. hec ille. Et. 2. q. 1. c. Motum. dicit. Fa
cientē et cōsentientem par pena constringit.
Deniq. Innocētiū tertius. c. quātē. et capi.
Nuper. extra de sentē. exco. ait. Facientes et
consentientes pari pena plectendos catho
lica condēnat auctoritas. hec ibi. Decimi
octauī qui aduersant diuino cultui et latric
sunt omnes illi qui diuersimode male senti
unt et credūt de corpore xpi: an sit in ossia cō
secrata: seu q accidentia ibi stent sine subie
cto: et similiter de alijs sacramentis. Contra
quos. extra de hereticis. c. ad abolendā. dicit.
Vniuersos xpianos qui de sacramento cor
poris et sanguinis dñi nostri Iesu xpi: vel de
baptismate: seu de peccator cōfessionē: ma
trimonio: vel reliquis ecclesiasticis sacramē
tis aliter sentire aut credere vel docere non
metuūt: quā sacrosancta ecclesia predicat et
obseruat: vinculo perpetuo anathematis in
nodamus. hec ibi. Et ad hoc est ratio. Clarū
est enim sūm Augustinū. q. plura potest de
facere q. humanus intellectus possit intelli
gere. sed intellectus human⁹ potest intelli
gere et diuidere illa accidentia a tali subiecto: et
vnam substantiā per infinitā dei potentiam
in aliam trāssubstantiare: ergo etc. **Deci**

minoni qui aduersant diuino cultui et latrie sunt omnes illi qui firmiter credunt et tenent quod papa solum potest remittere persone penas taratas a iure vel a iudice tñ: sed nulla tenus potest absolucere aliquē a penis p peccatis in purgatorio a deo taratis. Contra quos Matthei. i. 8. saluator ait. Amen dico vobis: quicumq; alligaueritis super ter. etc. Quod confirmans Ricardus in quarto. di. 20. arti. tertio. quest. pma. in corpore questione. dicit. Cum querit an indulgentie papales debeant credi: et etiam profint ad penam in purgatorio delendam. Respondeo. quod ad istam questionē quidam dixerunt tales indulgentias simpliciter valere in foro ecclesie: remittendo penas taratas a iure vel a iudice: non tamen aliquid remittendo de pena a deo in purgatorio tarata. Sed contra. Secundū istam opinionē indulgentie simpliciter magis nocerent quā valerent: quia ab soluendo a penis: satisfactorijs: transmitterent ad penas purgatorii graviorēs. Ideo dicendum simpliciter est: quod indulgentie si dantur ab illo qui potest eas dare et ex rationabili causa: valent dispositis facientibus illud quod continentur in forma indulgentie. Per eas enim remittitur aliqua portio: seu tota pena a deo tarata. Hoc autem facere potest ecclesia: quia hoc facit ex diuina auctoritate. Hec Ricardus verbaliter. C. Dices: mihi quod aduersantur diuino cultui et latrie: sunt omnes illi qui tenent et credunt: et precipue incit aliquod enorme peccatum: et precipue in spiritu sanctum: seu fecit innumerabilia peccata: quod ei deus nequaquam indulgere possit: propter quod et iam multi sicut Judas et huiusmodi in desperatione lapsi sunt et ceciderunt: existimantes maiora esse peccata sua: quā diuinam bonitatem. Contra quos sunt tria. videlicet. Primo auctoritates. Secundo ratio. Tercio exemplum. C. Primo sunt auctoritates contra tales. Nam Hieronymus. de pe. distin. pma. c. Quia diuinitatis. ait. Si quis post lapsum peccatorum suorum ad veram penitentiam se conuerterit: cito a vero misericordie iudice veniam impetrabit. hec ille. Itē Augusti. libro retractationū. ca. decimo octauo. ait. De quocūq; pessimo peccatore in hac vita constituto non est desperandum: quia si vere ad deum conuerterit veram misericordiam omnium peccatorum

suscipiet. hec ille. Item Ezechiel. decimo octauo dicitur. Quacūq; hora conuersus fuerit homo a via sua pessima omnium iniquitatum eius obliuiscar. Item glosa super verba prophete. Cor contritum et humiliatum deus etc. ait. Vbi est vera cordis contritio: ibi est omnium peccatorum remissio. Deniq; Leo papa. 26. quest. sexta. ca. Dis qui. Et de pe. distin. pma. ca. Multiplex. ait. Misericordie dei nec mensuram possumus ponere: nec tempora diffinire: apud quem nullas patitur venire conuersio moras. hec ille. C. Secundo hoc idem probat ratio. videlicet causalitatis. Fundamentum rationis ponit philosophus pmo posterior. di. Omne quod est per essentiam est simpliciter perfectius eo quod est per participationem. patet hec regula. Nam si stella seu luna habent perfectionem alicuius lucis: a fortiori oportet quod maior perfectio inueniatur in sole qui per se essentialiter est lucidus: et a quo luna et sydera accipiunt suam lucem. Quo presupposito: certum est quod deus ipse precipit cuiuslibet homini: quod ex charitate remittat omnem iniuriam: quicūq; enormē a proximo sibi factam. propter quod Matthei decimo octauo. cum Petrus diceret. Domine si peccauerit in me frater meus dimittā ei usq; septies. Tui respondit Iesus: non dico tibi septies: sed usq; septuagies septies. Et Lu. 17. precepit di. Si septies peccauerit in die in te frater tuus: et septies in die conuersus fuit ad te: dicens peniter me: dimittē illi. hec ibi. quod si hanc perfectionem tenetur habere homo ex charitate quam habet a deo per participationem: ergo a fortiori hanc eandem charitatem: immo in infinitum perfectiorem debere debet. qui ut dicitur pme Ioan. q. 1. to. Est quedam charitas essentialis et infinita. propter quod concludo: quod quicūq; peccator: quicūq; maximus ad deum humiliter se conuertit: statim omnium peccatorum suorum veniam percipiet. Pretermitto aliam rationem: quia ita facilius remittit deus omnia simul peccata mortalia: sicut vnum solum veniale peccatum. et ratio est: quia omnis actus qui procedit a deo habet simpliciter rationem infinitatis. Ideo sicut cum infinita bonitate remittit solā veniale culpā: sic cum eadem infinita bonitate potest remittere grauissimā: et quasi innumerabilia peccata. C. Tercio hoc idem probat: exemplū legit in legēda natiuitatis beati

Sermo

virginis: q̄ apud Lickiam fuit quidā vir no-
mine Theophilus: cuiusdā episcopi vicedo-
min⁹: qui tam prudēter sub episcopo res ec-
clesiasticas dispensabat: q̄ mortuo episcopo
cum dignū episcopatu omnis populus accla-
mabat. At ille vicedominatu cōtentus: aliū
in cpm maluit ordinari. Tandē ab ipso offi-
cio inuite ab episcopo depositus: in tāta ipa-
cientiā deuenit: ut ad suā recuperandā digni-
tatem: cuiusdā iudei malefici consiliū expe-
ret. Ille autem diabolu aduocauit: qui aduo-
catus cōcitus venit. Theophilus ergo iussu
demonis xp̄um ⁊ matrem eius abnegauit
⁊ xp̄iane p̄fessionē abrenūciavit: ⁊ ipsius ab-
renūciationis ⁊ abnegationis cyrographus
scripsit: ⁊ scriptū ānulo sigillauit: ⁊ sigillatum
demoni dedit: ⁊ sic eius seruitio se subiecit.
In crastinū igit p̄curatione demonis theo-
philus in gratiā episcopi recipit: ⁊ in digni-
tate sui officii restituit: tandē ad se reuersus
de eo quod fecerat valde ingemuit: ⁊ ad vir-
ginē gloriosā: ut sibi adiutoriū ferret: to-
ta mentis deuotione cōfugit. Quadaꝫ ergo
vice beata Maria in visione illi apparens
de impietate acriter ipsum redarguit: ⁊ dia-
bolo abrenūciare precepit: xp̄umq; dei filiū
⁊ xp̄ianitatis propositū cum plenitudine re-
missionis peccatorū confiteri fecit: ⁊ sic ipm
in sui ⁊ filij gratiā recuperauit: ⁊ ad iudiciū
indulte venie iterum sibi apparens cyrogra-
phum quod diabolo dederat sibi reddidit:
ut iam nō se diaboli seruū timeret: sed p̄ vir-
ginē se liberum factū gauderet. Quo Theo-
philus recepto: vehementer exultans: coram
episcopo omniq; poplo quid acciderat retu-
lit: ⁊ cunctis admiratibus ⁊ virginē glorio-
sā laudatibus ipse post triduū mūdus ab
omni infidelitatis culpa in pace quicuit. Ex
predictis patet: qualiter deus facilius indul-
get quibuscūq; grauissimis peccatis: dūmo-
do peccator humiliter ad ipsum se cōuertat.
Et per consequēs etiā patet ex predictis: q̄li-
ter sunt viginti genera hominū diuino cul-
tui aduersantū: a quibus pessimis errorib⁹
nos omnes p̄seruare dignē bonitas ⁊ cle-
mentia spiritus sancti: qui cū patre ⁊ filio in
trinitate perfecta: viuit ⁊ regnat deus: per in-
finita secula seculorum. Amen.

¶ Seria secunda post quartā domi-
nicā quadragesimē. Item de quinta ex-

cellentia videlz de maxīma nobilitate ipsius
sacratissime fidei.

Am fecisset

quasi flagelluz de funiculis
eiecit omnes de tēplo. Scri-
būtur hec verba Jo. 2. ca. et
in euāgelio occurrētis serie

¶ Post sacri euangelij litteralē ⁊ moralez ex-
positionē honorabiles ciues: ex quo ut claru
it in p̄cedenti sermone declarauit. 20. gene-
ra hominū seu personaz qui aduersant seu cō-
trariant diuino cultui ⁊ latric: habeo in p̄-
senti sermone alia. 20. genera hominū: ⁊ di-
uino cultui aduersantiū declarare: que remā-
serunt: quorum declaratio sequendo ordinez
numeri talis erit.

¶ Item de septima contemplatione diuine
adorationis: que dicit oppositionis: seu de vi-
ginti alijs generibus hominū: qui aduersan-
tur diuino cultui.

¶ Agēsini p̄mi qui aduersant vltra p̄-
dictos diuino cultui ⁊ latric: sunt om-
nes illi qui cum pelagio heretico: seu
pelagianis tenent ⁊ credūt duas nephandis-
simas hereses. v3 q̄ homo qui cecidit sp̄te
in peccatū p̄ libertatē arbitrij possit simili-
ter resurgere p̄ virtutem eiusdē liberi arbi-
trij: sine aliqua alia gratia dei creata vel in-
creata. Item q̄ existens quis in gratia sine
gratia: potest p̄ liberū arbitriū bene ope-
rari: ⁊ sic vitam eternā promereri. Contra
quos sunt quattuor. Primo auctoritates.

Secūdo rationes. Tercio distinctio. Q̄
to similitudo. ¶ Primo sunt auctoritates: q̄
directe p̄bant: q̄ etiā sine aliquo habitu gra-
tie create null⁹ potest a peccato resurgere: seu
a culpa purgari. vnde Bern. super cant. ait.
Sciant hostes gratie: nec ad bonū cogitan-
dum sine gratia sufficere cor humanū: nec si-
ne arbitrio nostro sufficere ad bonū gratie
suscipiendū. hec ille. Idem quoq; Bern. de
libero arbi. ait. Tria in nobis opatur deus.
cogitare: velle: ⁊ p̄ficere. ¶ Prīmū sine nobis.
Scdm nobiscū. Tertiū per nos. Et ibidem
dicit. Homo cū sit liber sponte a gratia: in
peccatū cadere potuit: nō tamē sponte a pec-
cato sine gratia resurgere. Aplus etiā secun-
de Lox. ait. Non sum⁹ sufficiētes cogitare
aliqd a nobis: quasi ex nobis: sed sufficiētia

nostra et deo est. Aug. aut ad bonificatiū papā ait. Sine gratia dei nullū p̄sūs siue cogitando: siue volendo: siue amando: siue operando faciunt homines bonum. h̄ ille. Et idē Aug. in libro retractationum ait. Voluntas enim nisi dei gratia liberet a seruitute qua peccati serua est effecta: recte pieq̄ a moribns iuari nō potest: et ibidem ait. Sicut homo potest in foueā et puteum se precipitare: s̄ nō per se exire: et iterum per seipsum se potest vulnerare: sed non potest seipsū sanare: sic homo se pōt dicere in peccatū: et tū sine auxilio gratie inde nō potest resurgē et sanari. h̄ ille. Secūdo hoc idem probant dūc rōnes. Prima dicit ratio Superabilitatis. Secunda dicitur ratio Argumentabilitatis. Prima ratio supera bilitatis. Fundamentum rationis ponit p̄s. 5. meta. di. Dis effectus h̄ p̄portionem cum sua causa. patet h̄ regula. Si enim arbor que est causa fructus est parua seu maxima: utiq̄ eius effectus qui est fructus ab ea descēdens erit paruus vel maximus: p̄ eo q̄ nullus effectus naturaliter excedit q̄tatem sue cause. Quo presupposito. Certum est q̄ culpa mortalis in quā incidit peccator utiq̄ est infinita obiectiue: pro eo q̄ est in offensam ipsius dei qui est simpliciter bonitatis infinite. Sed clarum est q̄ li. ar. est simpliciter potentie finite. Quod si sic est: ergo impossibile est q̄ peccator redeat in pristinum statum amicitie diuine: nisi reducat̄ per infinitam misericordiam suam: que sua gratuita bonitate remittat offensam infinitam. Sed cum h̄ remissio nō fiat sine gratia creata: ergo sine gratia im possibile est per li. ar. a culpa resurgere. Secunda etiam dicitur ratio argumentationis vel argumentabilitatis. pro cuius rationis de claratione quero. an ille qui iam consecutus gratiā per seipsū: sine noua gratia dei possit operari bonum et vitare malū. Et certum est q̄ nō: dicente Aug. li. de natura et gratia. Sicut oculus corporis et plenissime sanus nisi candore lucis adiutus non pōt cernere: sic homo etiā perfectissime iustificatus: nisi eterna luce diuine gratie ingit diuinitus adiunetur: non potest recte viuere. hec ille. Quod confirmans Tho. j. 2. q. iij. ar. 9. in corpore. q. dicit. Ad recte viuendum hō dupliciter eget auxilio dei. Primo quātum ad habituale donū: p̄ qd̄ hūana nā corrupta sanet̄: et ēt sanata eleuet̄ ad opādū opa meritoria vite eter

ne: q̄ excedunt p̄portionē nature. Secūdo eget auxilio diue gr̄e vt a deo moueat̄ ad agē dū. Quātū ad p̄mū auxilij modū hō nō eget alio nouo habitu gr̄e infuso. Quātū ad scdm vt. s̄ bene operet̄: eget auxilio noue gr̄e p̄pter duo. Primo rōne generali: quia nulla res creata pōt in quēcūq̄ actū p̄dire sine virtute motionis diuine. Secūdo rōne speciali: propter cōditionē status hūane nāe: q̄ l̄ sanet̄ p̄ grām quātū ad mētem: remanet tū in ea infectio et corruptio quātum ad carnē: p̄ quam seruit legi peccati. Vt dicit̄ ad ro. 7. h̄ Tho. verbaliter. Ad si vt patet: homo habēs gratiam non potest sine alia gratia vitare malū et operari bonum: a fortiori impossibile est q̄ li. ar. p̄ se sine noua dei gratia a peccato resurgere possit. Tertio hoc idē p̄bat distinctio. dñi Bonauē. in. 2. di. 28. ar. j. q. in corpore. q. dicentis. Lū querit̄ verū lib. arbi. absq̄ gratia gratum faciente possit a culpa resurgere. Respondeo q̄ non. Nam catholici tractato res: et luce fidei et auctoritate scripture cognouerunt: q̄ peccatum est dei offensiuū: et quodāmodo dānificatiuū: dūz homo se transfert a seruitio dei ad seruitutem dyaboli: et etiam h̄ymaginis deformatiuū. Et ideo dixerūt. q̄ ad hoc q̄ lib. arbi. resurgat a culpa: necessaria est grā: non solū fm̄ q̄ grā dicit̄ gratuita voluntas dei: et liberalis passio xp̄i: sed et fm̄ q̄ dicit̄ habitus animi. gratuita. n. voluntas dei occurrit ad hoc q̄ fiat offense remissio. voluntarie eni nobis cōdonat offensā. Liberalis aut passio xp̄i cōcurrit ad hoc q̄ fiat dāni satisfactio. habitus aut infusus gratie concurrat ad hoc q̄ fiat morbi curatio: et h̄ymaginis turpate reformatio. Et ideo ad hoc q̄ homo resurgat a culpa: multum p̄ omē modū necessaria est sibi noua gratia dei. h̄ Bona. verbaliter. Quarto hoc idē p̄bat similitudo. Sic eni tenebra q̄ nihil aliud ē simplr vt d̄ scdo de aia. nisi p̄uatio lucis: nō expellit ab acre nisi p̄ nouum habitū noue lucis: sic a sili nec peccatū: q̄ nihil aliud est nisi qd̄ spūal tenebra: fm̄ illud tre. tertio. Opposui tibi nubē scz peccati: ne transiret oratio: nequaquā potest expelli ab aia: nisi per nouum radiū: seu habitum diuine gratie. Et sic ex predictis auctoritatibus: rōnibus: et distinctione: et similitudine patet: q̄ sine nouo habitu diuine gratie null⁹ potest cum tota virtute lib. arbi. a culpa resurgere. Digessimus cūdi q̄ aduersantur diu

no cultui sunt dēs illi qui euāgelio nō credūt
 seu in derisum deducunt: dicentes q̄ nequa-
 quā verificantur omnia que in euangelij di-
 cuntur: seu qui contra euangelium occultas et
 nouas opiniones inducunt docent et secun-
 tur. Contra quos August. 24. q. 3. c. hereticus
 est et inimicus christi qui alicuius temporalis
 comodi seu glorie principatusq; sui cā et gra-
 tia falsas ac nouas opiniones gignit vel seq-
 tur. hec ille. De talibus per exemplum loqui-
 tur Jeroni. super epistolam ad gal. et ponitur
 j. q. j. c. Marcion. di. Marcioni et basili deus
 et ceterae similes hereticorum species et pestes
 nō habent nec in aliquo dei euangelio tenēt
 quia nec habent spiritum sanctum sine quo
 fit etiam humanum euangelium. hec ille. Et
 Marc. 5. saluator ait. Amen quippe dico vo-
 bis: donec transeat celum et terras. Nota unū
 aut vnus aper nō preteribit a lege donec om-
 nia fi. it. hec ibi. ¶ Vigesimalitij qui aduer-
 santur diuino cultui et patrie sunt omnes illi
 q̄ scripturā sacram aliter interpretantur seu
 intelligunt vlt̄ intelligere. volūt q̄ spiritus san-
 ctus efflagret. Contra quos Jeroni. 24. q. 2. c.
 heresis ait. Quicumq; aliter diuinam scriptu-
 ram intelligit q̄ sensus spiritus sancti efflaga-
 rat a quo scriptura est licet ab ecclesia nō re-
 cesserit tamē hereticus appellari potest. Idez
 quoz Jeron. super Isa. et pōitur. 37. di. c. vino
 ait. Vino inebriatur q̄ scripturas sacras ma-
 le intelligunt atq; peruertunt: sicca qui abu-
 tuntur seculari sapientia et dialectorum ten-
 diculis que nō tam vincula sunt appellanda
 q̄ fantasmata mala et vmbre quedā atq; hy-
 magines que cito pereunt. Et ista sūdit. S3
 tropologiam pseudo prophetas eos debemus
 accipere qui aliter scripturarum verba acci-
 piūt q̄ spiritus sanctus sonat: et diuinos eos
 qui cōiectura mentis sue in certa futurorum
 quasi vera pronunciant absq; diuinorū aucto-
 ritate verborum. h̄ ille. Similis snia ponitur
 37. di. c. relatum. deniq; idem Jeronimus
 j. q. j. c. Marcion ait. Non putemus in ver-
 bis scripturarum esse euangelium sed in sen-
 su nō in sup̄ficie sed in medula: non in sermo-
 num folijs: sed in radice rationis. h̄ ille. Pro-
 pterea qui non vult errare obseruet consiliū
 Zepherini pape. 38. di. di. Sic stellas celi te-
 nebre nō extinguunt: sic mentes fidelium hu-
 milis inherētes firmitate sacre scripture nū-
 q̄ obscurabit mūdāna iniquitas. h̄ ille. ¶ Vi-

gesimiquarti qui aduersantur diuino cultui
 et fidei christiane sunt omnes illi qui errores
 hereticorū et laudant et aliquo modo defen-
 dunt seu qui hereticis quibuscunq; prestant
 consilium auxilium vel fauorez. Cōtra quos
 Innocen. tertius extra de hereticis. c. excom-
 municamus. §. credentes ait. Preterea rece-
 prores defensores et fautores hereticorum ex-
 cōmunicationi decernimus subiacere: firmi-
 ter statuentes vt postq̄ quilibet talium fue-
 rit excōicationē notatus si satisfacere contē-
 pserit infra annum et tūc ipso iure sit factus i-
 famis: neq; ad publica officia seu p̄silia neq;
 ad elligendos aliquos ad huiusmodi nec ad
 testimonium admittatur: sitq; instabilis et
 nec testandi habeat liberaz facultatez nec ad
 hereditatis successionem accedat. h̄ ibi. Item
 24. q. 3. c. Qui aliorum dicitur. Qui aliorum
 defendit errorem multo amplius est dāna-
 bilior illis qui errant: quia nō solus ille errat
 sed etia; alijs offendicula erroris parat et cō-
 firmat. h̄ ibi. ¶ Vigesimalitij q̄ aduersan-
 tur diuino cultui et christiane fidei sūt omnes
 illi q̄ fidem christi et eius articulos in necessi-
 tate nō defendunt cū p̄it. Contra quos. 23.
 q. 7. c. omni dicitur. Omni timore ac tremo-
 re deposito contra inimicos sancte ecclesie et
 fidei et aduersarios omnium religionū virili si-
 ent tenemini agē: studere: nouit. n. omnipotēs
 deus si quilibet vestrū moreret q̄ pro verita-
 te fidei et saluatione patrie ac defensione chri-
 stianorum mortuus esset: id ob ea celeste pre-
 mium consequet. h̄ ibi. ¶ Q̄ pauci hodiernis
 tēporibus inueniunt qui hāc christi fidē
 velint defensare: qd p̄ q̄ cōtra thurcos chri-
 stiane fidei aduersarios fere nullus persona-
 liter: et cum tēporali substantia se opponitur.
 Inter hos etiam cōnumerant qui nō destru-
 unt errores infidelū hereticorū cū possūt
 cū disputatiōe et sentētijs scripture sacre dū-
 modo tales sint instructi et firmi in fide aliter
 nō. Cōtra quos. 24. q. 3. c. cum quibus. dicif
 Canonum magistris atq; custodibus fas est
 inire certamē cum hominibus cōmunionis
 aliene. vbi glo. ait. Cum hereticis nec cū ali-
 quo de fide disputandū est: qd de simplicib;
 intelligendū est. Proinde et hoc. secūda scde.
 q. 10. dicit. Nū ille qui disputat nō est aptus et
 periculū est ne audientes ex illa disputatione
 incurrant aliquā titubationem: tunc disputa-
 tio phibet: tū vt heretici cōuincāt ab idoneis

pōt cū eis disputari d fide occulte: vī publice
vī priuate quātūcūq; sint docti, put dicit Jo.
an. extra d hereticis. c. q. cūq; li. vi. vbi dicitur
Inhibemus quoq; ne cuiq; layce pōe liceat
publice vel priuate de fide catholica disputare
qui vero cōtra fecerit etcōis laqueo nō ipso
iure sed per sniam sicut Jo. an. ait ibidē ino-
detur. **C** Digessimiserti qui aduersantur diui
no cultui z fidei christiane sunt oēs illi q pro
prium errorem christiane fidei cōtrariū con-
tumaciter defendūt. Contra quos. 24. q. 3. c. 9
in ecclesia. dicitur. Christi morbidum aliquid
prauūq; sapiunt: si correcti vt sanū rectūq;
sapiant resistunt cōtumacit: suaq; pestifera z
morfifera dogmata si emēdare nolunt s; de
sensare p̄sistunt heretici sunt. h ibi. **C** Digesi-
miserptini. qui aduersantur diuino cultui z
fidei christiane sūt omnes illi qui in kalē. Ja-
nuarij ritu paganorum qdam impia bestialia
atq; superstiosa pagūt. Contra quos. 26. q.
7. c. si quis dicitur. Si quis ka. Januarij ritu
paganorum colere vel aliquid plus noui face-
re, ppter animum nouū aut mensas cum lapa-
dibus vel epulis in domibus preparare z p vi-
cos z plateas cantores ac choros ducere pre-
sumpserit anathema sit. h ibi. Cōsimiliter di-
co de illis q in principio mēsis maij cingunt
domos arborib; z epulas faciunt: z reginas
in stratis cōstituit. Contra q̄s. 26. q. 7. c. Nō
licet dicitur Iniquas cogitationes agere kalē
darum z ocis vacare nō laudo aut viridita-
te arborum domos cingere. Omnis enī hec
observatio paganorū est. h ibi. huiusmodi enī
observatiōe quasi dānabiles z cōtra fidei etiā
phibent. 26. q. 7. c. Nō obseruetis vbi dicit.
Qui aut talibus credūt aut ad eorum domū
eūtes aut suis domibus introducūt z interro-
gant: sciant se fidem christianaz ac baptisimū
preuicasse z paganū apostatā. i. retro abeu-
tem z dei inimicū in irā dei in eternū gram-
ter incidere nisi ecclesie penitētia emēdatus
deo recōcilietur. h ibi. Talibus enī debetur
p̄nia. 5. anozum prout habetur. 26. q. 5. c. diui-
nariōes. **C** Digessimioctam qui aduersantur
diuino cultui z fidei christiane sunt omnes il-
li qui obseruāt dies egiptiacos ad aliquid in-
coandū seu teminidū: vel minuendum san-
guinem: dicunt enī dies egiptiaci vel q; hijs
diebus percussa fuit egiptus: vī quia egiptij
innecerunt primo tales dies cauendos hanc
diē egiptiacam quidaz obseruabat a quo cū

repetretur a creditore debitū dixit se habere
pro malo augurio si tali die redderet cūz cēt
dies lune: qui dductus ad carceres petijt ab
amico sibi comodari debitūz quod amicus
renuit volens ipsum ab hac supersticiosa ob-
seruatione reuocare. hos etiā egiptiacos diei
quedam fatue mulieres obseruant dum die
veneris nō faciunt liscium z huiusmodi. Cō-
tra quos omnes. 26. q. 4. c. non liceat dicitur.
Nō liceat christianis tenere traditiones gē-
tilium z obseruare vel colere elementa: aut lu-
ne aut stellarum cursus: aut inanē signorum
fallaciam, p domo faciendā: vel propter sege-
tes vel arbores plantandas: vel coniugia so-
cianda. Scriptum est enī omnia quecūq; fa-
citis aut in verbo: aut in opere: omnia in no-
mine domini nostri iesu christi facite gratias
agentes deo z patri. h ibi. **C** Digessiminoni
qui aduersantur diuino cultui z christiane fi-
dei sunt omnes illi qui firmiter credūt q vni-
brarij de nocte vadāt cū diana vel herodia-
na que z vulgariter vocatur la dona d 30go.
z q comedant simul cum illa bibant z corri-
zent z c. huiusmodi faciant. Quod vtiq; falsū
simū est z demonum illusio. Non dico de
illis que vadunt ad ludum bariloti quoniam
ille realiter z personaliter incedunt ad illud
opus diabolicum comedunt bibūt z actu ve-
nerio vruntur. Reliquum hystorie non po-
no breuitatis causa ad presens: sufficiat dice-
re q contra credentes ire comedere z bibe-
re cū diana z herodiana est auctoritas z exē-
plum. Auctoritas est concilij. 26. questione. 5.
c. episcopi dicentis. Illud etiam non est omit-
tendum q quedam scelerate mulieres retro
post sathanam cōuerse demonū illusionibus
z fantasmatibus seducte credunt se z profitē-
tur cum diana nocturnis horis dea pagano-
rum vel cum herodiade z innumera multitu-
dine mulierum equitare super quasdam be-
stias z multarum terrarum spacia in tempe-
ste noctis silentio pertransire: eius iussionib;
obedire velut dominabys suis z certis ho-
ris noctis ad eius seruitium euocari: sed vti-
nam he sole in pfidia sua perissent z nō mul-
tos secum ad infidelitatis interitum pertra-
xissent. nam z innumera multitudo hac fal-
sa opinione decepta hec vera esse credunt z
credendo a recta fide demant z paganorum
errore inuoluūt cum aliquid diuinitatis aut
numinis extra vnum deum arbitrant. Qua

propter sacerdotes p ecclesias sibi cōmissas
populo dei istanter predicent hec oīo fā esse
z non a diuino sed a maligno spiritu talia fā
tasnata mentibus fidelium irrogari. hec ibi.
¶ Exemplū habem⁹ qd sit diabolica illusio
in legenda sancti Germani: vbi dicit qd hos
pes quidam credebat has malitias z supersti
tiones esse veras. Vnde credebat qd homines
transformarentur sicut predictum est z ppter
hoc preparabat mensas quasi omni nocte: z
circa mediam noctis horam veniebant i do
mo eiusdem hospitis multi noti ad comeden
dum ibi: quos ille credebat realiter esse homi
nes veras. Accidit autē qd sanctus vir Ger
manus inde transiens hoc audiuit: z tūc dixit
hospiti. O stende mihi queso que dicis. nam
illusio demonū est: z circa mediam noctē sur
rerit hospes z vocauit sanctum Germanum
z ostendit sibi multos comedentes: z dixit ho
spiti sanctus Germanus. Isti in ueritate nō
sunt homines sed sunt demones sensus delu
dentes: z tunc precepit eis in virtute domini
ne discederent: z dixit amico suo: cognosce
istos: z dixit cognosce: iste est talis meus vici
nus: z iste alter est meus cōpater: z sic de sin
gulis: z dixit: vade ad domū istorum z vide si
sunt domi isti amici tui: z inuenit eos domi:
z sic vere reperit qd omnes crāt demones in
speciebus illorū apparentes. ¶ Trigesimū qd
aduersantur diuino cultui z christiāe fidei: sūt
omnes illi qui tenent se dicunt qd paruuli si
ne baptismo cum culpa originali morientes
nullam prorsus sensus z dāni penam patiun
tur: pro eo qd nullum voluntarium z actuale
peccatum cōmiserunt. Circa quā conclusio
nem sunt tres errores. ¶ Primus error est
dicentium qd tales paruuli cum non sponte
peccauerint: nequaquā priuantur diuina visiōe.
Contra quos sunt tria. videlicet. ¶ Prīo au
toritas. Secundo ratio. Tercio similitudo
¶ Prīmo contra tales est auctoritas Inno.
tertij extra de baptismo. c. maior. §. preterea
dicentis. ¶ Preterea pena originalis peccati ē
realiter carentia visiōis dei. Actual vero pec
cati gehēne ppetue cruciatus. h ille. ¶ Scdo
cōtra tales est ratio. videlicet medicatis. Sū
damentum rationis ponit philosophus scdo
phiscorū di. Finis non acquiritur nisi ha
beantur ea que sunt ad finem. patet hec regu
la. Nam sanitas ab infirmo nō acquirit nisi
suscipiatur medicina. Duo presupposito: cer

tum est qd finis ad quem creantur paruuli a
deo est vita eterna: que nihil est aliud qd diui
na visio. ¶ Medium autē p quod finis ille acq
ritur: est purgatio peccati originalis z diuina
gratia: que duo solum acquiruntur per sacra
mentū baptismi: dicente Innoc. tercio extra
de baptismo. c. maior. Sic inquit sine di
stinctione qualibz moxayca lex clamabat. ani
ma cuius ppeccij caro circūcisa nō fuerit pi
bit de populo suo: ita nūc indistincte vox into
nat euangelica. Mis quis renatus fuerit ex
aqua z spiritu sancto non intrabit in regnū
dei: ab hac generalitate nec serū nec etate ex
cludēs. Tante tñ notandum est quātum plus
pabismus hodie conferat christianis qd quō
dā iudeis circūcisio cōtulisset: dictū est in fine
predicte auctoritatis iducte de veteri lege. pi
bit de populo suo. In euangelica vero verita
te subiūctum est: non intrabit in regnū celo
rum. Et si originalis culpa remittitur p circū
cisionis misterium z dānationis periculū vi
tabatur: non tñ perueniebat ad regnū cele
ste: quousqz ad mortem christi fuit omnibus
clausum z obserratum. Sed per sacm ba
ptismi christi sanguine rubricati omnis culpa
remittitur: vitatur periculum: ad regnū ce
lorum etiam peruenit. ianuam cuius christi
sanguis fidelibus suis misericorditer resera
uit. hec ille. Quod si sic est: qd remissio pecca
ti z diuina gratia solum acquiruntur per ba
ptismum: clarū est ergo qd paruuli decedētes
sine baptismo utiqz carent medio per quod
diuina visio acquiritur: z per consequens in
cesse est concludere qd omnes paruuli moriē
tes sine baptismo priuantur omnino diuina
visione. Et confirmatur ista ratio. Tertuz est
enim qd nihil est meritorium vite eterne sine
charitate: vt dī. j. cor. i. z ratio ē: qz amor spi
ritualis est in spiritibus sicut calor naturalis
in naturalibus. videmus autem qd membruz
paraliticum non recipit fructum a cibo: quia
priuatur calore naturali. Et ramus siccus nō
recipit fructum a radice quia tali calore ē de
stitutus. Cum igitur in pueris decedētibz si
ne baptismo non sit talis amor vel charitas
qui utiqz infunditur fm Innoc. vbi supra in
baptismo. concluditur per hoc qd non possūt
esse capaces fructus diuine visiōis. ¶ Ter
tio deniqz contra tales est similitudo. Vide
mus enim per experientiam qd homo qui ha
bet oculos maculatos non potest videre lucē

De pōn paruulō sine baptismo decedentur

Solus. Quia igitur natura humana est sicut fons a quo multi riuuli derivantur: ideo si fons fuerit maculatus et aqua procedens a riuulis erit maculata et imunda. Natura autem humana est tota corrupta et maculata per peccatum primorum parentum: et ideo omnes tales homines qui ab ipsa natura procedunt cum macula originalis peccati oriuntur. Et ideo cum paruuli moriantur cum hac macula impossibile est quod unquam possint videre solem diuine maiestatis. Et sic et predicta auctoritate ratione et similitudine patet: quod realiter paruuli decedentes cum originali culpa in eternum priuantur diuina visione. Secundus error est dicentium quod tales paruuli in peccato originali morientes non solum non priuantur visione dei: sed etiam in eternum patiuntur penam sensus videlicet ignis infernalis. Contra quos sunt tria. Primo auctoritas. Secundo ratio. Tercio distinctio. **Primo** contra tales est auctoritas magistri sententiarum in 2. di. 33. c. Aliorum dicentis. Pro originali peccato quod a parentibus paruuli trahunt nullam aliam materialis ignis vel cognitionis vermis penam sensuri sunt nisi quod dei visione carebunt in perpetuum. **Secundo** contra tales est ratio videlicet. Improporionis. Fundamentum huius rationis potest philosophus. 5. ethicorum di. pena que inferitur finem iustitiam proportionatur culpe. Quo concessio certum est quod peccato actuali in quo est duplex malum. scilicet auersio ab incommutabili bono et conuersio ad commutabile bonum iuste debetur duplex pena. scilicet pena damni respondens inordinate auersioni: et pena sensus respondens inordinate conuersioni. **Contra** vero cum in peccato originali nulla sit conuersio ad commutabile bonum sed sola auersio: vel aliquid auersioni respondens. scilicet destitutio anime a iusticia originali. concluditur propter hoc quod finem iustitiam solum detur pueris pena damni que est subtractio gratie et carentia diuine visionis ad quam homo per gratiam ordinatur et non pena sensus. **Et** confirmatur ista ratio. Nam acerbitas pene respondet quantitati delectationis seu delectationi culpe iuxta illud apocalypsis. 18. Quantum glorificauit se et in deliciis fuit tantum date illi tormentum et luctum. Sed anima que coniuncta fuit corpori paruuli nullam delectationem inordina-

tam in corpore sensit: ergo non videtur quod tali anime et corpori debeat aliqua acerbitas pene sensibilis. **Tercio** contra tales est distinctio domini Bonauenture in secundo di. 33. ar. 3. q. 1. in cor. q. di. Cum queritur an paruuli decedentes in solo originali puniuntur pena ignis materialis. Respondeo quod duplex fuit opinio. Quidam enim attendentes rigorem diuine iusticie ac sententie: quia deus hominem pro vno modico mortali in quo momentanea et quasi nulla fuit delectatio cruciat eternaliter: dicunt quod paruuli cremabuntur igne materiali longe tamen minus quam illi qui peccauerunt peccato actuali: et hoc dicunt sensisse Aug. Cum dicit in enbiridion penam puulo rum esse mitissimam. Et in libro de fide ad Petrum. paruuli cruciabuntur eterno supplio: mitissimam enim illam vocant penam non absolute sed respectu aliorum: nec in hoc derogari dicunt diuine misericordie quamuis plenius manifestetur iusticia quam misericordia: pro eo quod minus malum est in tali pena esse: quam omnino non esse cum non sit ibi tanta boni priuatio sicut manifestat. Aug. in libro de lib. ar. et hoc dicunt esse conueniens: ut sicut in originali peccato erat carentia debita iusticie: et concupiscentia: sic etiam in pena esset carentia visionis dei et afflictio ignis eterna. Sed cum valde durum illud dicere videatur: quod deus ita dure et tam aspere agat cum paruulis sic decedentibus: qui omnino non potuerunt vitare nec mortem culpe nec mortem nature: presertim cum videamus deum cum impiissimis et sceleratissimis peccatoribus in multis misericorditer agere: ideo est alia opinio mitior quam magis concordat pietati fidei et iudicio rationis: quod paruuli decedentes cum originali carent iusticia et spiritus sancti gratia que est pignus hereditatis eterne: priuantur in eternum visione dei: quia vero in carne fuit feditas: ideo ponentur in loco vili ut pote infernali: sed quia non habuerunt in se actuales delectationem peccati nec in spiritu nec in carne: ideo non sentiunt pene ignis acerbitate. hunc modum dicendi magis approbant magistri communiter: et ideo ipsam sustinendo finem opinionem magistri sicut patet in littera: rationes que ad hanc partem inducunt concedo. hec Bonauentura verbaliter. Si autem quis obiceret allegans illud Augusti in libro

de fide ad petrū dicēt. Firmissime tene pu-
 los qui sine baptismo de hoc seculo tran-
 seunt eterni ignis supplicio sempiterno puni-
 endos. hec ille. Ad hoc Respondet Bonauē.
 vbi supra in solutione primi argumē. dicens.
 Aug. inquit in verbis illis non intendit dice-
 re q̄ paruuli sensibilibus crucientur: sed inten-
 dit eorum penas manifestare q̄tum ad ca-
 rentiam visionis det: et quatum etiam ad vi-
 litatem loci: et hoc valde habundanter expri-
 mit plus dicens et minus. Nam in enchiri-
 dion ait. Aditissima sane eorum erit pena qui
 preter peccata que originaliter traxerunt nul-
 lum insuper addiderunt: volens ex hoc intel-
 ligi q̄ non sine causa loquitur sic. Hoc enī
 facit ad extirpandam illam heresim que dice-
 bat paruulos nulla pena puniri. Vnde sicut
 in moralibus documētum est: q̄ qui vult ab
 vno extremorum peruenire ad medium q̄ de-
 bet declinare ad aliud extremum sicut docet
 philosophus: sic etiam beatus Aug. vt illaz
 heresim extirparet que dicebat paruulos ab
 omni pena inuēnes esse et ad medium redu-
 cere: videlicet ad penam carentie visionis sim-
 pliciter asseruit eos cū alijs peccatoribus eter-
 naliter dānari. Istum autē suum intellectus
 explanat vt predictus est in ench. vbi dicit pe-
 nam: eorum esse mitissimam: sicut etiam dicit
 magister in littera. hec Bonauē. verbaliter
 Huius sentētie est etiam Tho. in q̄oibus di-
 sputatis de malo. q. de peccato originali. arg.
 j. Ex predicta ergo auctoritate. ratio. atq; di-
 stinctione expresse patet: qualiter paruuli sine
 baptismo morientes et si priuantur diuina vi-
 sione: vt pretactum est: nequaquā tñ patiuntur
 sensibile penam ignis materialis. Tercius
 error est dicentium q̄ tales paruuli presuppo-
 sito vt pretactum est q̄ perpetuo careant di-
 uina visione: patiuntur maximaz penam: do-
 lorem atq; tristitiam de priuatione illius di-
 uine visionis. Contra quos expresse sunt qua-
 tuor. Primo auctoritas. Secundo ratio.
 Tercio similitudo. Quarto distinctio. Primo
 contra tales est auctoritas magistri in. 2.
 di. 33. ad litteram dicentis. Nullam inquit
 aliam penaz sensui sunt paruuli de igne ma-
 teriali et verine conscientie: nisi q̄ simpliciter
 diuina visione carebunt. hec ille. Secundo
 contra tales est ratio videlicet impropor-
 tio. Fundamentum rationis ponit philoso-

phus libro de proprietatibus naturalium re-
 rum di. Excedentia proportionem nature si
 non habeantur nō sunt causatiua tristitie sed
 simpliciter conuenientia cum natura: patz h
 regula. Nam nullus sapiēs si recta vitur ra-
 tione affligitur et tristatur: ex eo q̄ non potest
 volare sicut auis: vel q̄ fiat rex. aut impera-
 tor: cum non cōueniat nature sui status. Eō
 tra vero auis si volare non posset cum ei cō-
 ueniat per naturam vtiq; affligeretur: et etiaz
 ille cui competit regnum vel imperium fm
 nature cursuz nisi illud habeat: sed magis ab
 alio possideatur: vtiq; affligeretur. Quo pre-
 supposito certum est q̄ pueri sine baptismo
 morientes nunquā fuerunt proportionati ad
 hoc q̄ vitam eternam haberēt seu diuina vi-
 sione fruerentur. Non enim ex principijs na-
 ture simpliciter acquiritur illa visio: cum ex-
 cedat omnem facultatem nature: sed acquiri-
 tur per habitum fidei infusum et supernatu-
 ralem: quem nec vnquā habuerunt nec vn-
 quā habituri sunt. Quod si sic est q̄ pueri si-
 ne baptismo decedentes nunquā fuerunt nec
 vnquā erunt proportionati ad fruendum di-
 uina visione: concluditur ex hoc q̄ impossibi-
 le est q̄ vnquā doleant et affligantur de pri-
 uatione visionis diuine. Tercio contra ta-
 les est similitudo. Clarum est enim vt habe-
 tur. 2. questione. j. c. Motum. q̄ agentes et con-
 sentientes par pena stringit: q̄ concessio cer-
 tum est q̄ non agentes nec cōsentientes per
 oppositū nulla debet pena constringere. Sed
 manifestum vt superius probatum est q̄ cor-
 porū paruulorum nulla datur pena ignis ma-
 terialis pro eo q̄ nullam habuerunt actua-
 lem delectationem ergo a simili nullam pe-
 nam vermis conscientie debent sentire ani-
 me paruulorum pro priuatione diuine visio-
 nis ex quo nullum habuerunt consensum in
 culpa originali. Quarto deniq; contra ta-
 les est distinctio Thome in questionibus di-
 sputatis de malo. q. de peccato originali. arti-
 scdo dicentis. Luz queritur an paruuli dece-
 dentes cum solo originali peccato patiantur
 afflictionem interioris doloris ex priuatione
 diuine visionis. Respondeo q̄ diuersi circa
 hoc diuersimode locuti sunt. Aliqui tamē di-
 xerunt absolute q̄ non. Et ratio est quia vbi
 nulla est cognitio et cogitatio boni perdati vel
 propter se facti ibi est nulla afflictio. Sed ani-

me parvulorum tunc solo originali decedenti
sunt in tantis tenebris ignorantie constituti:
q. nesciunt se ad beatitudinem creatas: nec
aliquid de beatitudine cogitant: ideo propi
hoc nullam patiuntur penam. Sed hec ratio
est insufficiens cum cognitio naturalis ma
gis vigeat in anima separata q. in animab.
cum corpore coniunctis. Ideo dicendum est
q. dupler cognitio de beatitudine haberi po
test. videlicet generalis et specialis: seu natu
ralis et supernaturalis. Anime ergo pueroru
generali et naturali cognitione non caret que
debetur anime separate fm naturam suam
sed caret simpliciter cognitione speciali et su
pernaturali: que in nobis per fidem planta
tur: eo q. non habuerunt fidem in actu nec sa
cramenta fidei susceperunt. Pertinet autem
ad cognitionem naturalem q. anima sciat se
propter beatitudinem esse factam: eo q. beati
tudo consistit in adoprione perfecti boni. Sz
quia illud bonum ad quod homo est factus:
seu illa gloria quam sancti possident est supra
naturalem cognitionem. di. apostolo. j. cor. 2.
oculus no vidit nec auris audivit et. et subdit
nobis autem deus revelavit per spiritus san
ctum: que revelatio pertinet ad fidem: hinc
est q. parvuli tali supernaturali bono privati
cum illud supernaturaliter non cognoscunt
nequaquam propter hoc dolent et affliguntur.
immo magis quod per naturam habent: absq.
dolore possident: et ultra hoc de ipso singula
riter gaudent. h. Tho. Vide queso etiaz disti
ctio. beati Bonaventura in. 2. di. 33. ar. 3. q. 2.
qua brevitas causa dimittit in qua conclu
dit. q. realiter predicti parvuli nullam patiu
tur penam ex privatione divine visionis. Immo
magis concludit q. in cognitione naturali in
mensam habent delectationem sicut etiaz mul
ti qui vellent esse in paradiso licet non sint co
solantur de statu suo. scilz presentis vite et co
recti sunt eis que habent in hac vita quibus co
parative modicum habeant respectu paradi
si. Sic a simili in parvulis intelligendum est
esse: quia eis sufficit status suus naturalis: nec
elevant ad supernales opes: oculos quas ha
bere non possunt. hec Bonaventura verba
ter ubi supra in solu. secundi argum. Secus
autem in. 2. di. 33. ponit questionem formalem
vtrum parvuli patiatur aliqua penam ignis
vel tristitia de privatione visionis dei. et Res

spondet absolute q. nullam penam patientur
nec in corpore: nec in anima. Sed in genera
li habebunt maximam delectationem de per
fectionibus naturalibus et de naturali cogni
tione ipsius dei atq. aliarum rerum natura
lium sicut et philosophi naturales etia in hac
vita existentes habuerunt magnam delecta
tionem de naturali cognitione ipsius dei et alia
rum rerum naturalium: dato q. privarentur
beatifica visione ipsius dei. propter quod phi
losophus secdo de celo et mundo ait. Cum de
corporibus celestibus questiones possunt sol
vi parva et topica solutione: contingit audito
ri ut vehemens sit gaudium et delectatio. Et
in. ij. de animalibus di. quibus parum sit quod
naturaliter de superioribus substantijs accipiunt
tamen illud modicum est magis amatum et
desideratum et delectabilius omni cognitio
ne quam de omnibus simul substantijs inse
rioribus habemus. hec ibi. Et i libro de secre
tis secretorum ad Alexandrum ait. De rebus
altissimis etiam parva et debili consideratio
ne aliud posse conspiceret iocundissimum et de
lectabilissimum est. Ex qua auctoritate ratio
ne similitudine atq. distinctione patet quali
ter parvuli sine baptismo morientes nullam
patiuntur penam de privatione divine visio
nis. Tamen penam maximam suscepturi sunt
patres et matres qui studiosa malicia dum
fornicati sunt prolem perimunt: aut comestio
ne: aut sumptione alicuius ad hoc apti cibarij
et crudelissimi patres. o ferocissime matres
cur non cogitatis gravitatem culpe quam co
mittitis. Brave certe delictum esset si quis cor
poraliter hominem occideret: gravius vero
si quis omnes mundi homines perimeret: sed
profecto gravissimum est peccatum super om
nia q. quis parvulum non baptizatum peri
mat. Ratio est quia aufertur vita gratie: seu
vita eterne glorie que incomparabiliter no
bilior est per se naturali vita omnium homi
num huius mundi. Sic enim dicitur. 24. q.
3. c. si habes. Innumerabilius mors corporu
morti vnius anime comparari non potest. h.
ibi. Immo in. c. si aliquis extra de homicidio
dicitur. Quod si aliquis homini vel mulieri
aliud fecit vel ad potandum dederit ut no pos
sit generare aut concipere vel nasci soboles ut
homicida teneatur. glo. quo ad penam lega
lem et quo ad spirituale: sed non est irregu
lar 4

laris ac si hominem interfecisset. Si igitur huic tanta debetur pena. quanto magis puniri debet qui post animationem feru perunit et maxime si proprius filius est? Ecce tales nisi peniteant priuabuntur in eternum diuina uisione: quapropter eorum causam priuati sunt paruuli illi dum sine baptismo cum culpa originali decesserunt. Ex predictis oibus patet quali ter ultra supradicta. etiam sunt. 10. alia genera hominum diuino cultui et christiane fidei penitus aduersantius. A quibus etiam pestiferis et maledictis erroribus nos preseruet increata sapientia uirginis dei: qui cum patre et spiritu sancto uiuit et regnat deus per infinita secula seculorum. Amen.

C Seria tertia post quartam dominicam qua dragesime. Iterum de quinta excellentia. uidelicet de maxima nobilitate ipsius sacratissime fidei.

Nobilitate iudica

re sui facie sicut iustum iudicium iudicate. Scribunt hec uerba. Jo. 7. c. et in euangelio occurrentis ferie. Post sacri euangelij litterale expositionem et

moralē dilectissimi ciues: ex quo ut clauit in duobus precedentibus sermonibus declarauimus 30. genera hominum seu personarum diuino cultui et christiane fidei aduersantium: restat postremo ut in presenti sermone alia. 10. genera declaremus que declaranda remanserunt quorum declaratio sequendo numerum suprapositum talis erit.

Trem de septima contemplatione diuine adorationis que dicitur oppositionis seu de. 10. alijs generibus hominum qui aduersantur diuino cultui.

Rigesimiprimi igitur qui ultra predictos diuino cultui et christiane fidei et aduersant sunt omnes illi qui firmiter credunt quod aliqua mulier maga vel striga ueraciter conuertatur in murilegam seu gattam uel muscipulam. Contra quos expresse sunt tria uidelicet. Primo auctoritates. Secundo Ratio. Tercio exemplum. **C** Primo con-

tra tales sunt auctoritates. Nam concilium acquirens. 26. q. 5. c. episcopi eorum. ait. Quod si quis credit posse fieri aliquam creaturam aut in melius: aut in deterius inuari aut trans formari in aliam speciem: uel in aliam similitudinem: nisi ab ipso creatore qui omnia fecit et per quem omnia facta sunt: proculdubio infidelis est et pagano deterior. hec ibi. Item. 26. q. 5. c. Nec mirum dicitur. Fertur in gentium libris quod quedam maga socios uirum mutauit in bestias. legitur etiam de sacrificio quod archades deo suo loco imolabat et quo quicumque sumeret in bestiarum formas conuerterent. Sed hec omnia magicis prestigijs potius fungebantur quam rerum ueritate complerentur hec ibi. Secundo contra tales est ratio uidelicet. Augmentationis. Fundamentum rationis ponit philosophus. i. thom. di. Quod non potest in minus nec in maius. patet regula. Nam qui non potest repugnare paruum castrum nequaquam expugnabit maximam ciuitatem. Duo presuppofito certum est quod nobilior est forma nostra dicente philosopho. i. philo. Forma inquit est nobilior materia et est quid diuinum a materia desideratum. Sed clarum est quod tota natura nec insuper aliquis malignus spiritus non potest producere minus. id est materiam alicuius minime rei de nihilo facere: cum requiratur ibi infinita potestas quam solus deus habet sed illud quod Aristoteles. 5. saluator ait. Non potes unum capillum albus facere aut nigrum: ergo multo fortius nec aliquis demon nec tota natura producere poterit aliquam nouam formam seu formam in formam transformare: cum etiam in hoc sicut in creatione materie requiratur infinita potentia quam nullus horum nisi solus deus. Tercio contra tales est exemplum. Nam legitur in legenda sancti Adacharii quod quedam puella oculis hominum uidebatur in equam conuersa. Cui copacientes monachi eidem sancto Adachario cui iam et hoc ipsum deus notum fecerat retulerunt: et ut pro eadem instanter oraret rogauerunt. Quibus sanctus Adacharius dixit. O filij uos equi estis qui equorum bestias oculis: illa enim puella mulier est nec est transformata in formam eque sicut apparet Sed simpliciter falluntur oculi uidentius ex prestigijs uanitate. et cum orasset deus ut sicut erat monachis appareret: statim uiderunt eam habere formam mulieris et non formam eque. hec et

similia sunt simpliciter delusio quedam demonū. Ex predicta auctoritate rōe et exēplo: p̄ qualiter falsissimū ē q̄ mulier aliqua conuerteretur in gatā vel murilegā. Si autē opponeretur q̄ aliquando vere et sensibiliter cōpertū ē q̄ aligs aliquā vetulā in forma gati seu murilegi puerū rapere saragētes p̄cusserit aut in brachio aut in aliqua parte corporis. Qd si sic est: ergo formā illius vetule q̄ erat in domo videtur demon realiter in formā gati seu murilegi transformasse. Respondet magister Michael de sculis in suo tractatu de superstitionibus q̄ simpliciter illud qd videtur in forma gatis: simpliciter est ipse demon in specie vetularū vel muscipularū pueros de cunabulis et lecto rapiens et occidēs: q̄ interdū sic a deo permittitur paruulos occidere in penā parentum: qui eos adeo inordinate amant q̄ propter ipsos dei amorem negligunt et postponunt. Quod autem realiter in persona vetule percussio facta remanet in persona vetule imprunatur: dico q̄ hoc triplici respectu. euenire potest. Primo naturaliter ex casu ut puta dum cadendo tale vulnus receperit. Secundo hoc potest accidere ex vehemēti h̄maginatione in penā peccati: q̄ dum talis vetula ex comitibus se fore credit herodiadis vel diane: et credit se i h̄maginatione esse ad rapiendū pueros tale vulnus in ea factum remanet pro eo q̄ vehemens h̄magnatio plerūq̄ facit casum seu. Tertio dicas q̄ permittente deo in penā peccati diabolus sibi tale vulnus infligit ex quo ipsa credit se esse ad actum illius percussione seu occisione pueri. Adde si vis et quartū responsū q̄ plerūq̄ diabolus potest deludere oculos videntium: ut talis vetula videatur percussa cum tamen percussa non sit. Tertia tamen ratio probabilior videtur. Qd autem actualiter sit ipse demon qui in forma vetule appareat patet ex hoc: q̄ ianuis clausis et thalamo in alterutro predictarū formarū scilicet vetule vel muscipule intrat et exit. et ut id factum magis credatur verum: et per consequens odium vel aliud malum inter vetulam et parentes pueri generet: sub lecto quandoq̄ se occultat cum tamen ingredi in hostia clausa nō possit aliquod materiale corpus nisi simpliciter malign⁹ spiritus seu corpus gloriosum: et dum est deprehensus discit

rit hinc inde per thalamum demon in forma predicta quasi exire non possit: qui tamen ut predictum est etiam obstructis portis dom⁹ et camere intravit qd utiq̄ solis spiritib⁹ possibile est: et hoc fingit q̄ inuitus percussatur. Ex predictis igitur omnibus cōcludo q̄ non tantum est impossibile q̄ dyabolus unā creaturam veraciter transformet in aliā: sed ultra hoc dico q̄ qui hoc crederet eē possibile: utiq̄ hereticus foret. Trigesimūsecūdi q̄ aduersantur diuino cultui et christiane fidei sunt omnes illi qui vtuntur arte notoria ad scientiam acquirendam: que ars omnino illicita est. Contra quos Aug. lib. de doc. christiana. et ponitur. 26. q. 2. c. Illud aut. Omnes artes huiusmodi scientie vel nugatorie vel notorie superstitionis ex quadam pestifera societate demonum acquisite: quasi peccata infidelitatis et dolose amicicie constituta penitus sunt reprobande et a quolibet christiano fugiende. hec ibi. Rationem autem quare talis ars omnino sit illicita assignat tho. 2. 2. q. 96. di. Quod talis ars omnino est prohibita q̄ vtitur quibusdam ad scientiam acquirendam que non habent finem se virtutem causandi scientiam: sicut et in inspectione quarundam figurarum et prolatione quorundam verborum ignotorum: que ars non vtitur his ut causis sed ut signis: non quidem ut signis diuinis institutis sicut sunt signa sacramentalia seu sacramentorum. Trigesimūtertij qui aduersantur diuino cultui: et fidei christiane sūt omnes illi qui expresse demones inuocāt ad hoc quid consulendum vel faciendū et ipsos et hoc aut in vitro: aut in adamante aut in ampula et huiusmodi coactos: et constrictos tenent. Contra quos. 26. q. 2. c. hij qui dicitur. Hij q̄ de paginis euangelicis sortes legunt: et si optandum est: ut id potius faciant q̄ ad demonia consulenda concurrant: tamen ista mihi displicet consuetudo. ad negocia secularia et ad vite huius vanitatez diuina oracula vel le conuertere hec ibi. Trigesimūquarti qui aduersantur diuino cultui et christiane fidei sunt omnes illi qui a diuinatozibus inquirunt de vita et morte: de prosperitate et aduersitate sui vel alterius per aliquam figuram vel signaturam corrigie et huiusmodi. Contra quos. 26. q. 7. ca. Non obstructis. Aug. ait. Quicumq̄ diuinationis aut fata: aut au

guria obseruat: aut attendit: aut consentit obseruantibus: magis ad sui damnationem q̄ ad suam salutem tendit. Siue qui per quosdam numeros litterarum et lunc per phitgoricam egrotantium: vitam vel mortem vel prospera vel aduersa futura inquirunt. hec ibi. ¶ Item. 26. q. 2. ca. qui sine. dicitur. Omnis inquisitio et omnis cura de morte et vita que a diuinis et magis et a demonibus in hydolorum cultura crepatur: mors potius dicenda est q̄ vita: et qui ea secantur si se non correxerint ad eternam perditionem tendunt psalmista dicente. Omnes dii gentium demonia sunt qui per deceptos homines alios decipere quotidie gestiunt ut perditionis sue faciant eos propter hanc causam omnes esse participes. hec ibi. ¶ Trigesimiquinti qui aduersantur diuino cultui: seu christiane fidei sunt omnes illi qui pro sanitate recuperanda sui atq; suorum nec non et animalium irrationabilium diuersa faciunt fieri incantamenta. Contra quos. 26. q. 7. ca. admonent dicitur. Admoneant fideles sacerdotes populos ut nouerint: magicas artes incantationesq; quibuslibet infirmitatibus hominum nihil prodesse nihil remedij conferre non animabus languentibus claudicantibus vel etiam morientibus quicq; mereri. Sed hoc esse laqueos et insidias diaboli antiqui hostis: quibus ille perfidus humanum genus decipere nititur. Si quis hoc crederit clericus degra detur: laicus autem anathematizetur. hec ibi. ¶ Item. 26. q. 2. ca. qui sine. dicitur. Qui sine saluatore salutem vult habere et sine vera sapientia existimat se prudentem fieri posse non sanus sed eger: non sapiens sed stultus et egredine anime assidue laborat et in cecitate notia stultus et demens permanebit. hec ibi. ¶ In hunc etiam errorem incidunt qui maleficia et facturas agunt seu pro liberatione fieri faciunt. Contra quos. 26. q. 2. ca. Non licet ar. dicitur. Si quis paganorum consuetudinem sequens diuinos et sortilegos in domum suam introduxit quasi ut malum foras mittant: aut maleficia vel facturas inueniant aut lustrationes paganorum faciant. 5. annis penitentiam agant. hec ibi. ¶ Aduertant tales quod si quis per aliquod incantamentum posset liberare omnes homines mundi mortuorum a morte: non licet sacramentum facere

vel incantamento consentire: dicente apostolo. ad. Roma. 3. Nunq̄ sunt facienda mala ut veniant bona. et Augusti. 22. q. 2. ca. faciat. ait. Faciat homo pro temporali salute hominum quicquid potest cum aut ad hoc ventum fuerit: ut tali saluti nisi peccando consilere possit iam se existimet non amplius habere quid faciat. hec ille. ¶ Trigesimiferti qui aduersantur diuino cultui: seu christiane fidei: sunt omnes illi qui per inspectionem astrolabij aut per inscriptiones querunt et inuestigant occulta et futura seu qui ex constellationibus et cursu siderum iudicant de actibus moralibus hominum. Contra quos 26. q. 2. cap. Soris. dicitur. Quibus constellationes et futurorum signa custodientibus apostolus ait. Dies obseruatis et tempora et menses et annos. Unde timeo ne forte sine causa laborauerim in vobis. Sic et astronomia seu astrologia apud catholicos in disputationem abiit: quia dum propria curiositate hijs minis erant intentissimi vacabant hijs que salutis animarum erant accomodata. hec ibi. ¶ Propterea quidam sacerdos ut habetur extra de sortilegijs. c. ex tuarum tenore. grauitus punitus fuit ab ecclesia. pro eo quod occulta et futura per astrolabium inquirebat. ¶ Proinde. 26. q. 5. capitulo non oportet. dicitur. Non oportet sacris officijs deditos vel clericos magos astrologos vel incantatores esse: re aut facere filateria que animarum suarum vincula comprobantur. hos autem omnes qui talibus rebus utuntur omnino proci ab ecclesia iussim. hec ibi. ¶ Trigesimiseptimi qui aduersantur diuino cultui seu christiane fidei sunt omnes illi qui somnijs certam fidei adhibent seu credunt libro qui appellatur Sonia Danielis. que somnia ut plurimum illusionem demonum sunt. Contra quos. 26. q. 4. capitulo sciendum. dicitur. Suadentibus demonibus miris et inuisibilibus modis per illam subtilitatem corpora hominum non sentientium penetrando: et se cogitationibus hominum per quedam ymaginaria visa amiscendo siue vigilantiu siue dormientiū fides non debet adhiberi. ut hec ibi. ¶ Item. 26. q. 7. c. Non obseruetis. dicitur. Errant qui attendunt ad sonia alia scripta et falso in danielis nomine intulancia. hec ibi. ¶ Trigesimioctauum qui aduersantur christiane fidei sunt omnes illi qui

eredunt q̄ qui nascitur tali hora ⁊ die habebit bonum vel malum cunctum. Contra quos Augusti. libro de doc. christiana. ⁊ ponitur. 26. q. 2. ca. Illud. ait. Nam ⁊ mathematici quamuis veram stellarum positionem cum quisq; nascitur consequuntur ⁊ aliquando peruersigant: tamen q̄ inde conantur: vel actiones nostras vel actionum euentus producere nimis errant: ideo si dixerint vobis ita eueniet non credatis. hec ibi. Cum hijs etiam connumerantur illi qui tenent q̄ ex influenza corporum celestium: liberum arbi. cogitur ad vitam ⁊ virtutes: bonum et malum. Contra quos philosophus tertio. ethicorū. ait. Voluntarie sunt virtutes sicut ⁊ vitia: ⁊ nullus fit bonus vel beatus non volēs. Et ecclesiastici. is. dicitur. Deus constituit hominem ab initio ⁊ re. cum in manu consilij sui. ⁊c. Item Jeronimus in questionibus super abdiam ait. Deus. enim equali cunctos sorte generat: ⁊ dedit singulis arbitrij voluntatem vt faciat vnusquisque quod vult siue bonum siue malum. hec ille. ⁊ ibidem ait. Omnes homines suo arbitrio de relictis sunt neq; enim bonum necessitate cōpulsī faciunt sed voluntate: vt credentes coronam accipiant ⁊ increduli proprio argumento supplicij mancipentur. hec ille. Inter hos quoq; intelliguntur illi qui dum obuiant alicui creature vt puta vulpi muſtele lepori lupo serpenti ⁊ huiusmodi credunt propter hoc sibi euenire bonum vel malum. Contra quos. 26. q. 4. capitulo. Igitur. Augusti. ait. Nam et auspicia sunt que iter facientes obseruant alia que signa rerū vel obseruationes vt in prouisas hominibus incurrentes scrunt que nequaquam attendenda sunt. hec ille. Item. 26. q. 2. capitulo. Illud dicitur. Si vnctim ambulantes amicis lapidis aut puer medius ⁊ huiusmodi aduenit nulla fides adibeatur. hec ibi. Hoc idē intelligendum est de illis qui credunt q̄ cantus auium seu volatus habeat bonam vel malam significationem: vnde quando cornus cantat aliqui credunt q̄ sit malum augurium. Contra tales. 26. q. 4. capitulo. Igitur. dicitur. Augures sunt: qui volatus auium ⁊ voces intendunt. Duo sunt autem genera auspicioꝝ: vnum ad oculos: alterum ad aures pertinens. Ad oculos est volatus: ad au-

res vero est vox auium. hec ibi. Trigesimi noni qui aduersantur diuino cultui ⁊ christianae fidei sunt omnes illi qui derogant ecclesie contra eam loquentes ⁊ dicentes q̄ ecclesia potest errare ⁊ errat aliquando in canonizatione sanctorum ⁊ in multis alijs: ⁊ propter hoc decretis ecclesiasticis non credunt nisi sicut eis placet. Contra quos nota sim Ricar. in quolibeto q̄ duplex est ecclesia. scilicet particularis ⁊ vniuersalis: particularis ecclesia potest dici papa qui realiter errare potest: ⁊ precipue in causis ⁊ sententijs dandis ⁊ hoc ex mala informatione aut falsoꝝ rum testium: aut etiam falsoꝝ instrumentorum quem tamen deus in canonizatione alicuius sancti nunquam errare permittet. Nec credendum est ab aliquo q̄ erret quamuis errare possit. Immo credendum est q̄ si iniuste aliquem canonizare vellet deus cum aut occideret aut totaliter impediret. Et q̄ papa in ceteris etiam cum cardinalibus errare possit. audi Aug. ii. q. 3. c. cepisti. di. Lepisti habere tanq; publicanū fratrem tuū ligas illū in terra s; vn iuste alliges vident: nam iusta vincula disrumpit iusticia. quem solueris inquit in terra solut⁹ erit in celo. hec ille. glo. autē super verbum solueris ait. Non quē solueris putaueris sed quem solueris clauē non errante solutus erit in celo. hec glo. Item de pe. di. i. c. quē penitet. idē Aug. ait. Dixit enī de sacerdotib; q̄cūq; solueritis sup terrā ⁊c hoc ē Ego de⁹ ⁊ oēs celestis militie ordines ac oēs facti i gloria mea pfirmat vobiscū q̄s ligatis ⁊ solutis super terrā. nō dixit quos putatis ligare ⁊ soluere: sed i quos exercetis op⁹ iustitie misericordie ⁊ veritatis. hec ille. Et q̄ papa etia possit errare patet exemplo Mam. di. 19. capitulo. Ita dominus noster. Hoc autem intelligendum. ⁊ capitulo Anastasius. dicitur. Anastasius natione roman⁹ fuit temporibus theodorici regis: eodem tempore multi clerici se a cōmunionē eius abegerunt: eo q̄ cōmunicasset sine consilio episcopozum presbyterozū ⁊ cuncte chatolice ecclesie. Diacono thessalonicēsi noie sotino qui cōicaueat in heresi acatio quia voluit occulte reuocare acatium ⁊ non potuit diuino nutu percussus est. hec ibi. Iste Anastasius papa inciderat in heresim iam dānatam vt habetur. 24. q. j. capi. 2. ⁊ 3. Item. ij. di. c. si papa

dicitur. Quod bonitas pape salus est omnium
 et peruersitas ipsius cedit in damnationem in
 numerabiliu. Ex predictis patet: qualiter eccle-
 sia particularis potest et non potest errare. Ecclesia
 autem vniuersalis que nihil est aliud quam quedam
 multitudo episcoporum et clericorum: seu aliorum
 fidelium christi fide et charitate unita. prout dicitur
 93. di. c. legimus. 2. j. q. j. c. multe. Et 24. q. j.
 c. loquitur. nunquam errare potest eo quod deus nun-
 quam hoc permetteret et precipue in canonizatio-
 ne sanctorum. Immo si omnes errarent spiri-
 tus sanctus habundantius in vno solo existens
 faceret per illum errorem ceterorum omnium
 penitus reuocare. Et quod vniuersalis ecclesia
 non possit errare in sanctorum canonizatio-
 ne et ceteris audi. Augusti. super. 18. c. Adde.
 di. Cum spiritus sanctus regat ecclesiam se-
 quitur quod ecclesia nunquam errabit cum habeat
 ductorem magistrum veritatis qui dixit: ego
 ero vobiscum usque ad consumationem secu-
 li. h. ille. Item di. 29. c. sic dicitur. Sic omnes
 apostolice sedis sanctiões accipiente sunt tamquam
 ipsius petri diuina voce firmate. Item Lucius
 papa omnibus episcopis ut habetur. 24. q. j.
 c. a recta inquit fide: et ab apostolico tramite
 propter vllam perturbationem nolite disce-
 dere scientes quoniam iuxta saluatoris senten-
 tiam beati qui persecutionem patiuntur pro
 pter iustitiam. hec est apostolorum vna traditio
 h. est vera charitas que predicanda est et pre-
 cipue diligenda ac fouenda: atque fiducialiter ab
 omnibus tenenda. h. est sancta et apostolica in
 omnium ecclesiarum christi ecclesia: que per dei omnipoten-
 tis gratiam: a tramite apostolice traditionis nunquam
 errasse probatur nec hereticis prauitatibus suc-
 cubuit: sed ut in exordio nostrarum fidei christiane
 precepit ab auctoribus suis apostolorum prin-
 cipibus christi sic illibata fide hactenus manet
 h. ille Hieronimus. etiam. 24. q. j. c. h. est fides ait. San-
 cta romana ecclesia que semper immaculata
 permansit domino prouidente et beato Petro
 apostolo operante ferente in futuro manebit sine
 vlla hereticorum insultatione preualente: atque
 firma et immobilis omni futuro tempore persistet. h.
 ille. Sillis snia egregie habet. 24. q. j. c. pudenda
 glo. etiam super verbo auctoritate. c. j. extra de
 reli. et v. sanctorum ait. quod ecclesia approbat
 ab omnibus approbandum est: eo quod eccle-
 sia nunquam errat. h. eadem sententia habetur.
 17. di. c. quis nesciat. et c. consequens est. 12. di.

c. non decet. et c. preceptis apostolicis. et c. sit fa-
 cta ecclesia romana: 19. di. c. si romanorum
 et c. quoniam vero. 22. di. c. Nunc autem. 22. di.
 c. oēs. et di. 40. c. si papa hereticus. Errat igitur
 quicumque non credit statutis apostolicis
 vel non credit in sanctorum canonizatione.
 Proinde Hieronimus. 24. q. j. c. h. est fides ait. hec
 est fides papa beatissime quam in catholica ec-
 clesia didicimus quam semper tenuimus in qua
 si minus perire aut parum caute positum est
 emendari cupimus a te qui Petri et fides et
 sedem tenes. Si autem h. nostra confessio apo-
 stolatus tui iudicio comprobatur: quicumque cul-
 pare me voluit se imperitum vel maliuolum:
 vel etiam non catholicum sed hereticum com-
 probabit. h. ille. Item. 24. q. j. c. omnibus con-
 sideratis. idem Hieronimus. ait. Cum enim eccle-
 sie domus a christo potestatem acceperit li-
 gandi atque soluendi si quis hanc domum cor-
 rigentibus et ordinantem contempserit sit ti-
 bi sicut ethnicus et publicanus. Item. 23. di.
 c. In nomine domini dicitur. hereticus est qui
 ecclesie non obedit: et qui non credit. Item
 Nicola. papa. 22. di. c. omnes siue patriarchas
 ait. Qui romane ecclesie privilegium ab ipso
 omnium ecclesiarum capite traditum aufer-
 re conatur. h. proculdubio in heresim labitur glo-
 scilicet contemptor est romane ecclesie. De-
 inde sequitur. Et cum ille notetur iniustus hic
 est dicendus hereticus. denique. 81. di. c. si
 presbyteri dicunt. Qui non huic saluberrimo pre-
 cepto obedire noluerit idolatrie crimine incur-
 runt Salomon testante et beato Gregorio
 instructe peccatus ariolandi: est non obedire:
 et scelus idolatrie nolle acquiescere. peccatum
 igitur paganitatis incurrit quisquis dum christi-
 anum se esse asserit sedi apostolice credere
 et obedire contempserit. hec ibi. Denique di. 12. c.
 non decet dicitur. Non decet a capite mem-
 bra discedere sed iuxta scripture testimonium
 omnia membra caput sequantur. Nulli ve-
 ro dubium est quin apostolica ecclesia: mater
 sit omnium ecclesiarum: cuius regulis et sta-
 tutis nullatenus alicui conuenit deuiare. hec
 ibi Quadraginti et vltimi qui aduersan-
 tur diuino cultui et christiane fidei sunt omnes
 qui tenent et credunt quod substantia anime non
 sit creata de nichilo sed simpliciter de aliquo
 quorum error dupliciter apparet. Primum
 error est dicendum quod anima rationalis prouenit ex

traduce teu de materia parētum filius gene-
rantium. Contra quot sunt quattuor. Pri-
mo auctoritas. Secundo Ratio. Tercio Simi-
lilitudo. Quarto distinctio. Et primo tales ē
auctoritas pbi. 16. de animalibus dicētis. So-
lus intellectus intrat in nobis ab extrinseco
hec ille. Si igitur traducit ibi hominis ab ex-
trinseco: ergo rationalis anima non est extra
duce parentū. Item. 3. de anima. Idem pbs
ait. Intellectus. i. anima intelligit: qd non ha-
bet aliqd organū i corpore s; est separata ab
omni organo. Item ecclesiasticus ultimo sa-
lomon ait. Pulvis reuertet in terrā vñ erat
et spiritus redibit ad deū qui dedit illum. hec
ibi. Et secundo cōtra tales est ratio v; causa
litis. Fundamentū rationis ponit cōmen-
tator super. ii. metha. di. Omne cui cā ē ge-
nerabilis et corruptibilis ipsū quoq; ē corrup-
tibile. patet hec regula. Nam q; arbor est ge-
nerabilis et corruptibilis ideo fructus proce-
dens ab ea est corruptibilis. Oppositū ē de
solaribus radijs: qui cum habeant solē incor-
ruptibiles: eo q; non recipit in se peregrinas
seu contrarias impressiones: ideo ipsi cōtinua-
liter in ipso existentes sunt incorruptibiles.
Quo presupposito: certū ē q; aia rōnalis fm
phos et cōiter fm omnes leges et sectas est i
corruptibilis. Quod si sic est: ergo non est p-
uaturam propagabilis: et per consequens nō
est extra duce parentū: et confirmatur ista ra-
tio. Nam si aia: esset traduce. aut ergo aia ē
ex carne parentum: aut ex anima cor. Ex car-
ne esse non potest quoniā impossibile ē fm phz
ex corpore fieri non corpus: aia aut vt pz est
nō corp. Si ex aia aut ergo ex tota aut ex pte
Ex parte non: q; aia fm phm i primo de ani-
ma ē simplicissima. Si ex tota: ergo cū pater
generat filiū: cū det ei totā animam suā desi-
nit ipse animam suā habere et per cōsequēs
vivere. Quod est falsum: si pro q; ergo falsū
est q; anima ex traduce oriatur. Et tertio con-
tra tales ē similitudo. Maz gen. secundo. post
formationē corpis primi parentis de limo
terre dī. Inspirauit deus in faciē eius spira-
culū vite. Sed clarū ē q; spiratio ē per egres-
sum dei ab extrinseco. Quod si sic est: ergo q
libet anima p similitudinē ē immediate a deo
et nō ex traduce parentū. Et quarto contra ta-
les ē distinctio Bone. in secundo. di. 8. ar. 2.
q. 3. in cor. q. di. Lū queritur vtz aia rationa-
lis sit ex traduce. Rūdo q; circa hec triplex

fuit opinio. Prima opinio ē aliquorū phoz
qui dixerunt q; animaz pductio ē mediante
intelligētia: qm sicut corp celeste facit ad pro-
ductionē corporis hūani: vt dicit. 2. phi. Sol
et homo generant hominem: sic etiā intelligē-
tia facit ad productionē aie. Et hoc plures
senserunt pbi: et sensisse vt auctor i lib. de cau-
sis. Ratio autem que mouet eos ad hoc po-
nendū: dicebant q; fuit diuina vnitas: que nō
patiebatur deus immediate produceret multa
et diuina immutabilitas que non patiebatur
de. pduceret noua: s; h tāq; heretica abiciēda
sūt. Et ostensa ē talis opinio ē falsa. s. d. i. pri-
ma. vnde verbū illud de causis. tanq; hereti-
cū est respiciendum: nisi quis intelligat q; aia
dicitur causari ab intelligētia: in hoc q; aliqua
illuminationem suscipiat mediante illa intel-
ligētia. Intelligentia enī fm phz excedit ani-
mam in claritate cognitionis. Et ideo dicit
quidā phs: q; anima rationalis catur in vmb-
ra intelligentie: et sensibilis in vmbra ratio-
nis. hoc autē dictū ē: quia vna deficit a per-
fectione alterius: nō q; vna producat ab al-
tera. Est et secunda opinio: q; aia traducatur
ex anima sicut caro ex carne: et sicut ab vna
candela accēduntur multe: sic ab vna anima
per sui multiplicationē: et absq; sui diminuti-
one viuificantur multa corpora: et de hoc ali-
quando dubitauerunt catholici tractatores
et maxime Aug. sic pz in li. sup. gen. ad litterā
et i lib. de li. ar. et in lib. retractionū. vbi etiā
dicit: q; non potuit puenire ad certitudinem
huius quēstionis. Ratio que fecit cum potissi-
me dubitare fuit transfusio originalis pecca-
ti. vtz tñ ipse Aug. hanc positionem reprebē-
dit expresse in lib. de ecclesiasticis dogmatib;
cui; autem magister pōit in lra: et ipse istum
cūdē mōz iprobat sup. gen. ad lram: q; si per
originale peccatū aia trāssūdatur ex anima: aut
aia christi nō esset de genere aliaz aiaz: aut
habuisset originale peccatū: quoz vtrūq; ē fal-
sū et impiū. Et iō ē tertia opinio catholica et vera
q; aie nō seminātur nec traducant: s; forma-
tis corpib; a deo creant: et creādo infundunt
et infundēdo pducunt. Aiaz enī pductionē
sibi deus solū debuit reservare: tū pp eaz di-
gnitatē. tū pp eaz immortalitatem. pp aiaz di-
gnitatē dico: q; cū aia sit hymago dei et nata
immediāte feri in deū: et gloriificari in ipso dili-
gendo eū ex toto corde: totū suū esse in me-
diante debuit ab ipso habere: vt ipsum ex to-

to corde teneretur diligere. Deuit etiam hoc ppter aiarū immortalatē. Cū enī solus deus sit qui beat vitāz immortalē: solus ē qui pōt producere pncipiū vitę ppetuā. Eūz igit res icorruptibilis nō possit substantialiter in mān trāsmutari: et opatio creature sit sup mān trāsmutabilē: impossibile ē aliquā creaturā rationalē aīaz producere. Et id eius productionē deus sibi soli debuit reservare. hec Bona. verbaliter. Ex pdicta auctoritōne: similitudine atqz distinctōe p3 qūit aīa non traducit de mā parentū. Secūdus error ē dicētiū qz aīa rōnalis nō traducit de mā parentū s3 simpliciter pducit de sba ipsi dei. Contra q3 sunt tria. Primo auctoritas. Secūdo Ratio. Tercio distinctio. Primo p tales est auctoritas Aug. li. de ecclesiasticis dogmatibz dñtis. Creden. ē et firmiter teneñ. qz anime nō sunt oēs ab initio create vt origenes sensit s3 successine nec cum corporibus seiant vt luciferiani asserunt nec de sba dei generantur sicut quidā phi asseruerūt s3 dicimus animā de nihilo creati et simul infundi: et creati i corpore compacto et formato vt viuat in vtroqz hec ille. Secūdo p tales ē ratio. v3 imperfectionis. fundamētū rationis pōit cōmētator sup 3. phi. di. Totū eiusdē generis ē simplipfecti sua parte: seu parte alteri generis: p3 hec regula. Nā corp⁹ hōis pfectū: pfectius ē qz cor qz est pma pars corp⁹s generata. Sicut musca perfecta: nobilior qz sit solum cor hominis alijs ptibz nudū formatis. Quo presupposito certū est qz si anima est de sba dei: cum anima sit pars toti⁹ hōis: clarum est qz natura dei venit ad cōstitutionēz hōis. qd si sic ē cū pars sit minus nobilis qz totū: cōcluditur necessario qz deus qui remanet pars ē minus nobilis et perfectus qz homo totus. Sed cum hoc sit falsū et impium: ergo falsū ē dicere qz anima ē de sba dei. Preterea si anima hominis est ex deo: aut ē de toto deo aut de parte. Si de parte ergo deus est cōpositus cum habeat partē et partē: qd est omnino falsū. Si de toto cum de⁹ sit immensus et infinitus ergo anima cuiuslibet hōis immensa erit et infinita. Et per consequens quilibz homo erit omnipotēs sic de⁹: qd cū sit falsū: ergo falsū est dicere: qz anima sit de substantia dei. Et confirmatur ista ratio sic. Si aīa ē ex dei substantia cū sba dei sit immutabilis ad prauitatem: claz est qz anima non poterit

deprauari per peccatum. sed cum contingat animaz deprauari: aut non est de substantia dei: aut substantia dei erit etiam deprauata: sed cum de⁹ sit immutabiliter bonus spirit⁹ vero rationalis peccare pōt: apparet ex hoc qz rationalis anima nullo mō pōt de substantia dei ipsius creari. Tercio contra tales ē distinctio beati Bona. i secundo di. 17. ar. 1. q. 1. in cor. q. di. Cum queritur vtrum anima hūana sit ex dei substantia. Respōdeo qz circa hoc triplex sit positio. Prima fuit quorūdam phozum dicētiū qz intellectus human⁹ non erat aliud qz intellectus diuinus: s3 diuinus dicebat prout considerabat in se: humanus non prout perficiebat aliqd corpus. S3 cum de⁹ sit nullius pars cōstitutua pp suaz sumā perfectionē: adeo positio ista fuit stulta et erronea. Secūda positio magis ipia et erronea fuit manicheorū dicentium qz spirit⁹ rationalis: sit de dei substantia et natura. Dicit enim qz in homine duplex est anima sicut recitat Aug. in lib. de duabus animabz: quaz vna inclinatur ad bonā: et alia inclinatur ad malā. Et illa que facit malā nō potest facere vni qz bonā. Illa que inclinatur ad malū est de natura diaboli: sed illa que inclinatur ad faciendū bonū est de sba dei. S3 hec positio multipliciter a veritate ē aliena: qz ponit deūz cē eiusdem nature cūz creatura et alicuius creature esse materiam: cūz ponit creaturam fieri ex dei sba. Et hanc positionem secuntur innueralia inconuenientia: et hoc precipuū ē qz implicat duo opposita dum ponit animam a deo esse factam: et eam cē de substantia diuina. duciat etiaz a veritate in hoc qz ponit i nobis duas animas cum hoc sit impossibile: cū vni⁹ materie vna sit simpliciter forma vt dicitur scdo de anima. Et id ē tertia positio vera et catholica: qz aīa nō ē producta de dei substantia: sed de nihilo. De⁹ enī ad creaturas se h3 in ratione cāe efficiētis formalit⁹ exēplaris: s3 nullo mō pōt se h3re in ratōe malis cause qz cūqz creatura sit nobil. hec Bona. verbalit. Ex predictis p3 qualiter anima non pducit ex traduce parentū: seu de substantia dei. Et per consequens p3 septima cōtēplatio de diuino cultu que dicitur cōtēplatio oppositionis in qua monstratum fuit qualiter sunt. 40. genera personaz diuino cultui aduersantium. Et per consequens patet quinta excellentia sacratissime fidei: que dicitur excellen-

tia nobilitatis In qua septem nobilitates ipsius fidei declarare sunt. Quas omnes nobilitates nobis omnibus concedat observare dulcissim⁹ atq; piissimus redemptor noster Iesus christus: cui cum patre et spiritu sancto sit ois bonor laus et gloria i secula seculor. Amen.

Feria quarta post quartam dominicam quadragesime de sexta excellentia ipsius sacratissime fidei que dicitur excellentia integritatis.

Etimusq; de nono ex audit. Scribuntur hec verba. Jo. 9. et in euangelio occurrunt serie. post sacri euangelij litterales et spirituales expositiones generosi cines ex quo ut in superioribus claruit declaravi quintam excellentiam ipsius sacratissime fidei que dicta fuit excellentia nobilitatis: habeo in sequentibus declarare sextam ipsius fidei excellentiam que dicitur excellentia integritatis pro cuius excellentie declaratione sciendum est quod sicut ad perfectionem et bonitatem cuiuslibet virtutis moralis et acquisite omnes sue circumstantie sibi sunt necessarie prout dicit philosophus. 5. ethicor. c. 3. sic a simili ad perfectionem et bonitatem habitus sanctissime fidei: omnes circumstantie sunt necessarie aliter fides inutilis esset ad salutem. Et quod circumstantie in una quaque re: per consequens in fide sunt necessarie tripliciter probo. Primo naturaliter. Secundo materialiter. Tertio moraliter. Primo probo naturaliter ad hoc enim quod arbor sit perfecta requirit necessario tres circumstantias. videlicet: ibi locum idoneum: virtutem et operationem: propter quod philosophus per de celo et mundo ait. nam apta sic fecit quod ad perfectionem unius cuiusque rei tria requiruntur. videlicet: ibi virtus et operatio. unde si deficit aut locus. proportionatus. aut operatio. id est fructus aut virtus. id est potentia faciendi fructum: arbor ipsa erit penitus inutilis et imperfecta. Secundo probo materialiter sunt necessarie ad habendam veram fidem sicut enim habet secundo philosophus eorum finis cuiuslibet rei necessitate ponit omnibus hijs que sunt ordinata ad finem. Quod sic patet. Nam sanus qui est finis et desiderium ipsius infirmi ad hoc ut perfecte habeatur: erigit consilium medicum: erigit abstinentiam a nocivis: erigit medicinam proportionatam: erigit mensuram ipsius medicine. ut non detur nimis magna vel minus parva. erigit debitum tempus. id est ut non dicitur nec recipiat medicina in tempore contrario et

periculoso sicut est in resolutione lune: erigit etiam Quibus premissis certum est quod si una predictarum circumstantiarum deficiat: ergo? aut nunquam sanabitur: aut imperfectam habebit sanitatem. Et certum hoc idem probo moraliter et spiritualiter. Nam philosophus 1. 5. ethicor. dicit quod ordo agentium debet esse circumstantiatus secundum ordinem finium. Quam auctoritatem declarans Ricardus in suo quolibeto dicit ad hoc quod aliqua virtus moralis suam habeat perfectionem: quinque circumstantias presupponit. videlicet: potentiam: habitum: actum: obiectum et finem adde tertiam videlicet: tempus quod patet per exemplum helymosine. Nam ad hoc quod helymosina sit meritoria presupponit potentias voluntatis sine qua helymosina non fieret. Nam lignum cum careat potentia voluntatis libera ad faciendum helymosinam hinc est quod in eo non potest esse virtus helymosine. Secundo helymosina requirit actum. id est consensum faciendi helymosinam qui consensus fundatur in potentia voluntatis. Tertio helymosina requirit actum. id est quod detur panis vel vinum et huiusmodi. Quarto requirit obiectum debitum. id est quod detur persone indigenti. Quinto requirit finem. id est quod fiat propter deum et non propter explendam libidinem cum persona alij aut propter inane gloriarum. Sexto requirit tempus. ut scilicet fiat in hac vita in qua quisque mereri potest et non in alia. Hijs premissis clarum est quod si deficit una tantum predictarum circumstantiarum nunquam helymosina erit perfecta. Sicut dicas: quod ad perfectionem sacerdotum requirunt circumstantie ordinum predictarum. Et premissis omnibus arguo a simili quod sanctissima fides ad hoc quod sit perfecta et meritoria erigit omnes suas circumstantias sic erigit ceteras omnes virtutes infuse. prout tradunt theologi 1. 4. di. 17. de circumstantiis confessioni necessarijs et 1. 4. di. 19. de circumstantiis ad fraternam correctionem necessarijs. Et 1. 4. di. 20. de circumstantiis penitentie necessarijs facte in extrinsecis. Que omnia confirmant. et de finia exco. c. super eo. ubi est dicitur: quod ad executionem finis seu virtutis tam moralium quam infusarum. omnes circumstantie sunt necessarie. ut igitur quisque possit intelligere an habeat integritatem fidei seu que sunt circumstantie ad bonitatem ipsius fidei simpliciter necessarie: in sequentibus hoc plenius declarabo. Nota igitur conclusioalis quod octo precipue sunt circumstantie ad veram fidem omnino necessarie. Quarum prima dicitur circumstantia completiois. Secunda dicitur circumstantia confessionis. Tertia dicitur circumstantia operatiois.

Quarta dicitur circumstantia intensiōis.
Quinta dicitur circumstantia formationis.
Sexta dicitur circumstantia iquisitionis.
Septima dicitur circumstantia obiectiōis.
Octava dicitur circumstantia fortificationis.
De octo circumstantiis ad veram fidē necessariis: et primo de prima. que dicitur circumstantia completionis.

Prima igitur circumstantia ad integritatē vere fidei necessaria dī circumstantia cōpletionis. Ad hoc enim q̄ fides vniuscuiusq̄ sit vera et meritoria: oportet q̄ quisq̄ complete et integraliter simul credat omnes fidei articulos implicite aut explicite. Et vltra hoc credat omnia que ab ipsa vniuersali ecclesia determinate credenda preponuntur. Et si quis contra hoc faciat. v3 q̄ tñ vnum articulum discredat: aut malitiose cōtēnat: seu per ignorantia aliter teneat vel errer. ergo talis non habet in se fidem integrā et cōpletam: impossibileq̄ est q̄ vnq̄ saluetur: dato q̄ credat in omnes alios fidei articulos. Et vltra hoc omnia bona sibi possibilia per fidem operetur. Quod quadrupliciter probō.

Primo auctoritatibus. Secundo rationibus. Tercio distinctionib⁹. Quarto similitudinibus. **P**rimo probō auctoritatibus q̄ qui credat omnes fidei articulos et errat i vno per malicia et ignorantiam. Etia si oia bona opera faciat necessario dānabitur: vnde lactanti⁹ in lib. de opificio ait. Qui itegre sumā fidei atq̄ veritatis non tenet: semp erret et damnatur necesse est. hec ille. Item Jacobi. 2. dicitur. Qui seruauerit totam legem offendit aut in vno. scilicet fidei articulo: fm Bo. factus est omniū reus. Et Salomon ecclesiastes. 9. ait. Qui offendit in vno. scilz articulo: multa bona perdet. Augusti. etiam in lib. de moribus ecclesie. ait. Etia si perseueraueris in oibus fidei bonis: et deficias in vno iustitia dei iudicabit te: ac si nullam vnq̄ fecisses bonum. hec ille. Deniq̄ actū. 8. dicit. Si credideritis in toto corde vestro salui eritis. Nota q̄ dicit in toto corde vestro. Nam cōmentator super primo phisicoz dicit. Totū nihil aliud est: nisi omnes partes alicuius rei simul sup̄te. Vnde igitur q̄. qui vult saluari toto corde credat. i. omnes articulos fidei simul in mente per fidem teneat. Et ex prefactis auctoritatibus patet: qualiter de necessitate vere fidei atq̄ salutis est vt omnes si-

mul fidei articulos quisq̄ credat: et nullū per notabilem ignorantiam et malitiā discredat. **P**otes hic tu dei prece verbaliter. expones symbolum paruū ap̄loz. **S**ecundo hoc idē p̄bo rōe triplici. **P**rimo rōe preceptiōis. **S**cdo rōe assimilationis. Tercio rōe remotiōis. **P**rimo p̄bo rōe p̄ceptiōis. **S**ū damentum rationis pōit saluator 2da. qui to. di. Estote perfecti. in habitu et virtute fidei: sicut et. **Q**uo p̄supposito: certum ē fm philosophū quinto metha. q̄ omnis habitus seu sba tunc perfectus est: quando fm specīe proprie virtutis nulla pars deficit eius que fm nām sue magnitudinis est. hec ibi. Quod si sic est: ergo patet q̄ si quis errat malitiose vel ignoranter in solo fidei articulo: talis vtiq̄ h3 fidem imperfecta: et per cōsequēs agit contra preceptū saluatoris. Et ideo ex hoc cōcluditur q̄ talis etiā si omnia bona alia faciat est integer in culpa mortali et in statu eterne dānationis. **S**ecundo hoc idē probō ratione assimilationis. **S**undamentum rationis ponit auctor in lib. de causis. di. Omnis effect⁹ naturaliter h3 similitudinē causē a q̄ ē patet hec regula. Nam fm phm domus facit domus: et h3 magis h3 imaginē: quasi dicat q̄ domus vel h3 magis que fuerit ab extra et quidam effectus et similitudines domus et h3 imaginis que sunt ab intra: vel que sūt in mente p̄ rationē fabricate. Similiter fili⁹ h3 similitudinē patris: pro eo q̄ si pater ē hō vel asinus: sic et filius ē hō vel asinus. **Q**uo p̄supposito: certū ē q̄ deus infundit habitum fidei in anima rationali. dicente Augusti. in libro de li. ar. et ponitur de cōse. di. 4. c. gratia. fides inquit nō ē li. ar. tantū sed donum dei. Sed clarū ē q̄ deus ē cā perfectissima dñte p̄bo secundo metha. **D**e inquit ē p̄ncipium nobilissimū optimū et p̄fectissimū. **Q**uod si deus est cā perfectissima: ergo simpliciter pducit opa perfecta dñte. **I**nno. tertio. et. de baptismo. in. c. maiores. §. verum qdaz. **D**ñs inqt qui totū hominē sanū fecit in sabbato: opus imperfectionis nō nouit: ob hoc peccata nō ex parte sed semper ex toto dimittit. hec ibi. Et propheta dicit. Dei p̄fecta sūt opera. **Q**uod si sic est: ergo a simili habitus fidei a deo in anima infusus vtiq̄ perfectus erit: s3 cū perfectum sit simpliciter vt dicitur. 3. phisicoz cui nihil deest: concludo propter hoc q̄ habens fidem infusam a deo omnibus simul

fidei articulis simpliciter fide p̄bet. p̄pterea
aluato: Jo. i. 4. dicit. Paracletus autē sp̄s
quem mittet pater in nomine meo: ille vos
docebit omnem veritatem. f. fidei: et suggeret
vobis omnia quęcūq; dixerō vobis. His p̄
missis patet: q̄ si quis pertinaciter aut igno-
rante errat: seu deficit in solo fidei articulo:
talīs utiq; fidem habet imperfectam. S; cū
fides imperfecta nullaten⁹ possit a deo egre-
di: sequitur q̄ talis fides simpliciter procedit
a propria fantasia: et per consequens non est
salutifera. **T**ertio hoc idem probō ratio-
remotionis. Fundamentum rationis ponit
p̄b. 6. topicor. et in. 7. p̄b. 1. di. Remota pte
diffinitionis ab aliquo diffinito: remouetur
etiam essentia diffinita. patet hec regula. Mā
remota ratio: que est pars hominis ab ip̄o
homine: necessario remouet̄ et essentia hois
ipsius: quia. s. amplius non erit homo. Quo
presupposito: peto quid est fides essentialiter
Et certum est s̄m Aug. li. de fide. ad p̄terū
q̄ fides est habit⁹ quo vniuersaliter omnia
credenda simul creduntur. Ad si sic est: ma-
nifestum est q̄ si quis maliciose aut ignoran-
ter errat in vno articulo: tollit vnam differē-
tiam ab essentia ipsius fidei: qua ablata ne-
cessario concluditur: q̄ amplius non est vera
fides: sed vbi non est vera fides ibi nullate-
nus potest esse salus. **T**ertio insuper p̄bo
distinctionibus. q̄ ad fidez veram et merito-
riam necesse est q̄ quisq; integre simul cre-
dat omnes fidei articulos et nullū discredat.
Prima distinctō est Thomę. qui querit. 2. 2.
q. 5. arti. 3. Vtrū hereticus seu alius xp̄ian⁹
qui discredat vnum solum articulū fidei pos-
sit habere veram fidez etiā informē de alijs
articulis: et per cōsequēs saluari: et r̄ndet di.
Hereticus qui discredat vnum articulū nō
habet habitum fidei formatē: nec informis
cuius ratio est: quia species cuiuslibet habi-
tus rex dependet ex formali ratione obiecti
qua sublata species habitus remanere non
potest. Formale autē obiectum fidei est veri-
tas p̄ma s̄m scripturas sacras: vnde quicūq;
nō inheret sicut infallibili diuine regule do-
ctrine ecclesie: que p̄cedit ex veritate prima i
scripturis sacris manifestata: ille non habet
habitum fidei: sed ea que sunt fidei alio mō
tenet q̄ fidem. Sicut si aliquis teneat mēte
aliquā conclusionē: non cognoscens mediū
alius demonstrationis: necesse est q̄ non ha-

beat eius scientiam: sed opinionez solū. Ad
manifestum est autē q̄ ille qui inheret doctrine
ecclesie tāq; infallibili in omnibus assentit q̄
ecclesia docet. Alioq; si de his que ecclesia
docet que vult tenere: et que vult non tenere: nō
iam inheret ecclesiastice doctrine: sicut infal-
libili veritati: sed p̄prie voluntati et fantasie.
Et sic certum est q̄ hereticus est: qui pertina-
citer discredat vnum articulū: et nō ē para-
tus in omnibus sequi doctrinam ecclesie. Si
autē non pertinaciter: aut ex notabili ignoran-
tia iam non est hereticus: sed solum errans.
propter qd manifestum est: q̄ ille q̄ discredat
vnum articulū: non habet fidem de alijs
sed opinionem quādam s̄m p̄pam volunta-
tem. h. Tho. verbaliter. Ex qua distinctione
patet q̄ ad salutem vniuscuiusq; requiritur
integra fides simul omnium articulorū. Et
nota q̄ non sufficit ad salutem credere impli-
cite et vniuersaliter oēs fidei articulos quos
tenet ecclesia: sed de necessitate salutis est vt
aliqui credant explicitē. Et p̄mo o; q̄ ipa tri-
nitas non credat in genere et implicite: s; in
specie et explicitē. p̄pter qd Tho. 2. 2. q. 2. arti.
8. querit an credere trinitatē p̄sonarū in vna
substantia explicitē semp fuerit et sit de neces-
sitate salutis. Et r̄ndet i cor. q. di. Mysteriorū
Christi seu incarnationis explicitē credi non
pōt sine fide trinitatis: quia in mysterio xp̄i
hoc p̄inet q̄ filius carnē assumpserit: q̄ per
gratiam sp̄s sancti mundū renouauerit: et
itē q̄ de sp̄u sancto cōceptus fuerit. Et ideo
eo modo quo mysteriū xp̄i ante xp̄m fuit ex-
plicitē creditū a maioribus. implicite autē et
quasi obūbrate a minoribus: ita etiā et myste-
riū trinitatis. Et ideo etiā post tps gratie
diuulgate: tenent omnes ad explicitē credere
mysteriū trinitatis. Et oēs qui renascuntur
in xp̄o hoc adipiscūt per inuocationē trinita-
tis. s̄m illud Mat. 28. vlti. Eūtes docete oēs
gentes baptizantes eos. In noīe. p. et f. sp. s.
h. Tho. verbaliter. Tenet insup sup oia quisq;
credere et explicitē p̄fiteri mysteriū seu arti-
culos incarnationis xp̄i: et q̄ tres substantie di-
uerse simul fuerūt in vna et eadem p̄sona: v;
substantia corporis: substantia aier: substantia
diuinitatis. Nec suffic ad salutē dicē ego cre-
do totū qd credit scā m̄ ecclesia: sed o; q̄ qsq;
explicitē et p̄culr credat hoc et hoc. di. Credo
incarnationē xp̄i: p̄ceptionē ex sp̄u scō: mortē
resurrectionē: et h̄mōi. ac ascensionē. Quod

vtiqz confirmans Tho.2.2.q.2.arti.7.ubi cum
queritur an credere explicitè mysteriū xpī sit
de necessitate salutis apud oēs. rñdeo q̄ illd
prop̄e et per se ptinet ad obiectū fidei per qd
homo beatitudinē psequit. via aut̄ hoib⁹ ve-
niendū ad beatitudinē est mysteriū incarna-
tionis et passionis xpī. dicit enim Adatb.4.
Non est aliud nomen datū hominibus in
quo oporteat nos saluos fieri. Et ideo my-
sterium incarnationis xpī. aliquatū oportuit
omni tpe esse creditū apud omnes: diuersi-
mode tñ fm diuersitatē tempoz et psonarū
Nam ante statum peccati homo habuit ex-
plicitam fidem de xpī incarnationē fm q̄ or-
dinabat ad p̄firmationē glorie. nō aut̄ s̄z q̄
ordinabat ad liberationē a peccato per pas-
sionē et resurrectionē: q̄ homo non fuit pre-
sciens peccati futuri: videt tñ incarnationis xpī
p̄sciens fuisse per hoc qd dixit Gen.2. Re-
linquet hō patrē et matrē et adheret vroz
sue. Et hoc apls ad Ephē.5. dicit. Sacramē-
tum magnū esse in xpō et ecclesia: qd qdem sa-
cramentū non est credibile p̄mū hominem
ignorasse. Post p̄mū aut̄ fuit explicitè credi-
tum mysteriū xpī non solum quātum ad in-
carnationē xpī: sed etiam quātum ad passio-
nem et resurrectionē qbus humanus genus
a peccato et morte liberat. Aliter enim non
p̄figurassent passionē xpī quibusdam sacri-
ficijs et ante legē et sub legē. quoz qdē sacri-
fiorū significatū explicitè maiores cognosce-
bant. minores aut̄ sub velamine ipsoz sacri-
ficioz credentes ea diuinitus eē disposita de
xpō venturo quodāmodo habebāt fidē ve-
latam. Et sicut supradictū est. s. q. illa arti.7. i
solutione p̄mī argumēti. Ea que ad myste-
ria xpī p̄tinent tanto distinctius cognouerūt
quāto xpō p̄p̄inquoiores fuerunt. post autem
tps gratie reuelate tam maiores q̄ minores
tenent habere fidē explicitam de mysterijs
xpī: p̄cipue quātum ad ea que cōtinent in ec-
clesia solēizant et publice p̄ponunt: sic sunt
articuli incarnationis: passionis: et h̄mōi. Alias
aut̄ p̄sideratiōes subtiles circa incarnationis
articulos tenent aliqui magis et minus ex-
plicitè credē s̄z q̄ p̄uenit statui et officio vni⁹
cuiusqz. h̄ Tho. verbalit. Et q̄ quisqz non tñ
implicitè teneat oēs articulos incarnationis
xpī credere sed etiā explicitè p̄firmat egregie
seraphicus Bonauentura in.3. dis.25. ar. i. q.
3. in cor. q. di. Lū querit inquit an oēs teneat

explicitè credere oēs articulos post aduentū
xpī. Rñdeo q̄ oēs xpiani post aduentū xpī
tenent credere oēs articulos. hoc autē tripl̄
pōt esse: aut oēs credere implicitè: aut oēs ex-
plicitè credere: aut quosdā explicitè quosdā
implicitè. Credere oēs implicitè est fidei di-
minute. non enim sufficit modo alicui q̄ h̄t
vsum rōnis in generali redēptōrē credere et
remuneratorē. Adeo enim noticia quorūdā
articuloz manifestata est: q̄ nullus h̄is vsqz
rōnis ignorat nisi oīo negligat et p̄tēnat dei
cultum et salutē suā. Credere aut̄ quosdā im-
plicitè et quosdā explicitè hoc est fidei ad sa-
lutē necessarie. pōt enī fidei simpliciū sufficē
Ad illos aut̄ tenent explicitè credēdos quos
manifestat eis non solū predicatio: sed etiam
ecclesiasticus vsus et p̄suetudo: sicut ē de vni-
tate trinitatis quā possunt nosce ex ipso actu
consignationis. Signat enim sc. In noic. p.
et fi. et sp. s. Sicut etiā est de natiuitate xpī pas-
sione resurrectione et peccatoz remissione:
quos cognoscere p̄t etiam ex ip̄is solēiza-
tibus quas ecclesia celebrat. Ideo ab horum
cognitione et noticia nullus rōne vtens exci-
pitur: nec ignorantia excusat: q̄ non pōt esse
talis ignorantia sine negligentia et p̄tētu. Ad
aliquos etiā articulos non ita manifestos te-
nentur vtqz credere implicitè. Implicitè at̄
voco credē vt in generali credant vtr̄ qd cre-
dit sacro scā n̄r ecclesia: ita q̄ i p̄ticulari a nul-
lo illorū dissentiat: nec aliquē articuloz discre-
dant. Credē aut̄ oēs articulos explicitè et di-
stincte est fidei iam p̄fecte. hoc enī nō est de
gnālī fidei nēcessitate: s̄z si alicui ē nēcessū. Illis
tñ est nēcessū q̄ in cognitōe fidei p̄seccerūt. Et
illis potissime q̄ alijs fidē explicare manife-
stare tenent: vel etiā qui offiū docendi et p̄di-
candi assumūt: sicut sunt h̄ntes curam aiax
et p̄dicatores verbi dei: et doctores sacre scri-
pture: et alij quoz conuersatio versat̄ circa fi-
dei veritatē: hoc tñ non credo esse oportunū
oib⁹ q̄ saluant. Adulti enī sunt boni simpli-
ces q̄ quīs sint parue cognitōis sūt tñ ma-
gne deuotiōis: et tales p̄mū est credē ad salu-
tem puenire. Et p̄pterea p̄cedendū est q̄ i
sit oportunū oib⁹ non solū credere oēs ar-
ticulos implicitè: sed etia⁹ quosdā explicitè
post aduentū xpī: non tñ est necessariū oib⁹
matime simplicibus credere oēs explicitè. h̄
Bonauentura verbaliter. Et qua etiam di-
stinctione simul cū ceteris: p̄z qualiter intē-

gritas oīum simul articulorū cuilibet ē necēia ad salutē. Nec mix si nunc qsqz tenet ad oīa predicta integraliter credendū: cū etiā an ad uentum ipsius xpī: put egregie et formaliter ponit Bonauentura in.3. di.25. ar.1. q.2. Multus vnqz saluatus fuit nisi explicite vel saltez iplicite oēs articulos ipsius mysterij xpī crederit. Quarto deniqz pbo per similitudinē q si qd etiā oēs articulos crediderit et erret seu discredat in vno: talis pfecto nullum hz habitū vere fidei ad salutē meritorie. Prima similitudo est Tho.2.2. q.5. ar.3. in argumēto ad prem negatiuā: et etiā Bonauē. in.3. dist. 27. ar.1. q.4. in solutōe vltimi argumētū sic arguit. Sicut inquit se habet caritas circa peccata sibi opposita: sic se hz fides circa falsitates sibi cōtrarias et errores. Sed manifestum est q totus habitus caritatis perditur per solū peccatū sibi cōtrariū: ergo a fili totus habitus vere fidei pditur per vnu errorē sibi contrariū seu per vnam falsitatē. Aliam similitudinem ponit Paulus. i. ad corin.5. di. Nō enim est bona gloriatio vltimi argumētū: sic nescitis q modicū fermentū totā massam corrumpit. h ille. Sicut igitur fin Paulum modica mala herba corrumpit totū optimū granū: sic per similitudinē p modicū errorē et falsitatē corrupit totū habitū vere et optime fidei. Et ideo sicut mala herba extirpatur ab optimo grano ne corrumpat: sic et modicus error et falsitas dē auferri a quolibet hūano corde ne fides sanctissima corrumpat. Propterea Paulus vbi supra statim subiunxit di. Expurgate ergo vetus fermentū vt sitis noua conspersio: sicut cistis et azimi. Et enim pasca nostrū imolatus est xps. Itaqz epulēmur nō in fermento veteri neqz in fermento malitię et nequitie: sed in azimis sinceritatis et veritatis. h ibi. Aliam similitudinē ponit phs. i.4. de ajalibus. Daruus inquit humor et modica alteratio in corpore faciunt multā operationē tam vite qz sanitatis. Quā similitudine dat intelligi: q etiā paruus error et falsitas assumunt totam pfectionē vere fidei. Aliam similitudinē ponit idē phs.6. et hī. di. Oēs virtutes inerunt prudentia existente quorū nulla vel minima erit prudentia non existente: q prudentia est recta rō agibulum sine qua nulla virtus recte operatur. hec ibi. Quā similitudine etiam concludo q vbi nō est habitus vere fidei qui ē generatiuus oīū

aliarum virtutum: qui etiam sicut patet per modicū errorem est corruptiuus: nulla poterit vnqz vera virtus in aīa crīstere. Deniqz probo per similitudinē scie naturalis: v3 q verus habitus fidei cogit credēte oēs simul articulos credere et nullūz discredere. Certū est enim q cum pma veritas fidem inspirat sic psciam inflāmat vt sicut aliquis nāliter cogitur ipsa euidentia cōsentire isti veritati. Omne totum est maius sua parte ita p habitum infusum vere fidei ipsa informatione conscientie artatur quisqz et cogit vniuersaliter cōsentire ad omnia ea que procedūt a pma veritate ppter se: vnde sicut negare hāc particularem veritatem: v3 omne totum est maius sua parte est cōtra psciam: ita a simili negare solum fidei articulū: est etiam contra cōscientiam: vnde beatus Ignatius dum compelleretur xpī negare. Rndit se non posse: quia habebat nomen eius scriptum i corde. Et ideo ad pbandum qualem impressionē veritatis faciebat fides in mente post mortē eius inuentum est nomen Iesu xpī scriptū litteris aureis in corde suo. Ex quibus similitudinibus patet q nullus habet sapientia vere fidei nisi omnes simul articulos credat in corde suo. Quō confirmās phs. i. phys. di. Sapientis simplr est qui simul omnia nouit sicut cōuenit. Et. i. metba. dicit. Ad sapientē pertinet scire omnia in vniuersali: et scire difficilia: et habere sciam certiorē alijs: et scire reddere causas eorū que scit: et habere sciētā que suipsius tm causa est et nō causa alteri et habere sciētā que ordinet se et alios sibi seruientes. hec ibi. Et predictis auctoritatibus: rōnibus: distinctionibus: atqz similitudinibus. p3. qualiter de necessitate salutis est vt vnusquisqz non diminute sed integrē credat simul omnes articulos fidei. Et per cōsequens etiam patet pma cōstāntia ad integritatem vere fidei necessaria: que dicit cōstāntia completionis. Quā fidei cōstāntiam et integritatem nobis concedat creator noster: et dñs Iesus Christus: qui viuit et regnat in secula seculorū. Amen.

¶ Feria quinta post quartam dominicā quadragesime. Iterum de integritate ipsius sacratissime fidei.

Bolescens ti

bi dico surge et resedit q̄ erat mortuus et cepit loqui. Scribunt hec verba Luc. 7. c. et in euangelio occurrentis serie.

Post sacri euangelij litterales et spūalem expositionem spectabiles ciues: ex quo vt claruit in precedenti sermone declarauī pīmā circūstantiā: que dicit cōpletionis ad integritatē vere fidei necessaria: in q̄ monstratum fuit qualr vera fides regit: q̄ qsqz in oēs fidei articulos credat et non discredat nūc habeo in pñti sermone simplr declarare Scdā circūstantiā: ad integritatē ipsius fidei vere summe necessariā: que dicit circūstantia confessionis: cuius circūstantie declaratio talis erit.

De scda circūstantia ad integritatē fidei necessaria: que dicitur circūstantia p̄fessionis.

Secunda insup circūstantia ad integritatē vere fidei necessaria: dicit circūstantia confessionis. Non enim sufficit ad veram fidem et salutē: vt qsqz credit in corde suo implicite aut explicite oēs fidei articulos: sed cū tempus: locus: et nēcitas exegerit: oꝝ q̄ ore p̄po publice p̄fiteat: etiam si per talem p̄fessionē qsqz mortē deberet incurrere. Ad at dico de veritate fidei ore manifestanda: intelligo etiā de p̄filiarijs cōcātū et de testibus qui pducunt in foro iudiciali: qm̄ ab eis est semp veritas dicenda: et nūqz contra caritatē proximorū maliciose tacenda. Circa igit hanc veritatē confessionis ad fidē necessarie tria ppono. Primo suā oppositionē. Scdo suam verificationē. Tertio suā satisfactionē. Primo circa p̄fessionē ad verā fidem necessariā ppono suā oppositionē. Visum est enim aliquibus: q̄ p̄fessio vocalis nulli sit necessaria ad salutē: s; cuilibet simplr sufficit habitus interior fidei ad salutem. Et hoc p̄bare nitunt duplici ratione.

Primo rōne vanitatis. Scdo rōne casualitatis. Primo p̄bant rōne vanitatis: si cut claz est. Vanū enim inquit fm̄ p̄m̄ j. de aia. 2. 2. p̄p̄si. Est fieri per plura qd̄ pōt fieri pe pauciora. Sicut exempli gratia. Vanum est equū emere cuius centū ducatis: cuius idem possit emi cū. 22. silr vanū est lignū incidere cū. 22. ieribus: qd̄ vno ictu incidere potest. Quo concesso cum homo sit ordinatus ad fi-

nem eterne beatitudinis. Tertū est q̄ illd̄ vī ad beatitudinem sufficere: per qd̄ hō attingit finem virtutis. Sed claz est q̄ finis secundarius ipsius fidei est coniunctio humane mentis ad veritatē diuinā: que coniunctio vtiqz etiā pōt esse sine exteriori et vocali p̄fessione. Ad si sic est: ergo apparet q̄ vocalis p̄fessio fidei est supflua et non necessaria ad salutem. Scdo hoc idem p̄bant rōne casualitatis et pro fundamento rōnis accipiūt dcm̄ apli. j. cor. 9. dicentis. Sine offensione estote iudeis et gentibus et ecclesie dei. hec ibi. Quo cōcessio p̄: q̄ illud qd̄ pōt vergere in scandaluz et turbationē aliorū non est necessariū ad salutem. Sed certū est q̄ p̄ cōfessionē fidei qm̄qz ad turbationē heretici et infideles cōuocant: ergo videt q̄ publica p̄fessio fidei non sit necessaria ad salutē. Scdo circa p̄fessionem ad veritatē fidei necessariā ppono suā verificationē. Quāuis enim vt p̄teractū est videatur aliquat: q̄ p̄fessio fidei vocalis nō sit necessaria: tñ pro veritate firmiter tenenduz est: q̄ non tñ habitus ipsius fidei est nēcius ad salutem: s; etiam ipsa p̄fessio oris: q̄ qua drupliciter p̄bo. Primo auctibus. Scdo rōnibus. Tertio distinctionibus. Quarto exemplis. Primo probō auctibus. Nam apls ad Ro. 10. dicit. Corde enī credit ad iustitiā. ore aut p̄fessio fit ad salutē. Et Aug. li. de fide ad p̄e. ait. Dix̄ fidelem nō soluz oꝝ corde credere: sed etiā fidē suā p̄po ore p̄fiteri. Sine qua fidei p̄fessione nō oꝝ sperare salutem. qd̄ enī p̄dest corde credere et ore mentiri: hec ille. Item Luc. 10. saluator ait. Dico aut vobis. S; is quicūqz confessus fuerit me coram hoibus: et filius hois p̄fitebit illū corā angelis dei: qui at negauerit me corā hoib⁹ denegabit corā angelis dei. hec ibi. Deniqz glosa super illd̄ ad Thessa. 10. v3 et opus dei in virtute. dicit. Cōfessio p̄prie est opus dei. Item. 1. j. q. 3. c. Nolite timere. dicit. Ille non solum p̄ditor est veritatis qui mendacium dicit: sed etiam qui veritatē ore libere nō p̄nunciat. Et ibidem dicit. Qui veritatē non defendit quā defendere cōuenit. p̄ditor ē veritatis. h̄ ibi. Item. 1. j. q. 3. c. Memo peritoruz dicit. Melius ē pro veritate oris pati supplicium: q̄ pro adulatione consequi beneficium. Et et de crimine falsi. c. falsidici. dicit. Deus est qui veritatem occultat: et qui mendacium dicit. Scdo hoc idem p̄bo triplici ratione.

Primo ratione ordinatiōis. Secūdo rōne falsitatis. Tercio rōne disunctiōis. Et primo probō rōne ordinatiōis. Fundamentū rōnis ponit Dionysius. 4. de di. no. vi. Sine ordinabilibus ad alterū illud alterū deficit a ppa bonitate. patet hec regula. Nam qm sacerdotium est ordinatum vt ex hoc ascendatur ad papatū: si sacerdotiū deficit: deficit et papat⁹ cum hoc non possit esse sine isto. Sili: quia operatio est ordinata ad habitum charitatis dicente S. Rego. Probatio dilectionis ē exhibitio opis: hinc est q si deficit operatio necessitatis tēpore deficit et habitus charitatis. Quo presupposito certū est q vocalis confessio fidei: est actus qdaz ordinatus ad habitū ipsius fidei ab ipso deo. et ppter qd etiā phs i. pericrimenias ait. Voces sūt actualr note et signa earū rex que sūt in aia. Qd pfirmās saluator. Matth. 12. dicit. Ex abundantia cordis. fide informati os loquit. Et bonus hō de bono thesauro cordis sui. i. de bono bitu fidei profert bona. i. actualē confessionem. Qd si sic est: concludit q sicut confessio fidei est quedam bonitas ipsius habitus fidei: sic per oppositum nolle cōfiteri ppo ore ipsam fidē est quedā prauitas. Qd pfirmās Tho. 2. 2. q. 12. ar. xj. in cor. q. dicit. Sicut bonū vniuscuiusq rei est: vt ordinē suū seruet: ita malū vniuscuiusq est vt ordinē suū deserat. ordo aut creature rōnalis est vt sit sub deo et supra ceteras creaturas. vnde sicut malū creature rōnalis est vt subdat se creature inferiori per amorē: ita etiā malū est si se deo non subiiciat in oibus que ordinauit: s; i ipz presumptuose insiliat vel contēnat. h ibi vcrbaliter. Et quibus verbis dicitur q pessima res est fidem ore non cōfiteri: cum talis actus sit de perfectione habitus fidei: et per pns a deo ordinē. Que oia egregie concludēs idē Tho. 2. 2. q. 3. ar. j. in cor. q. dicit. Cum querit an cōfessio sit ppus actus fidei. Rñdeo q sic quia actus exteriores sunt ppe actus illius virtutis ad quoz fines fm suas spēs referūt sicut ieiunare fm suam spēm referē ad finē abstinentie qui est compescere carnē: et ideo actus est abstinentie. Confessio aut corū que sunt fidei fm suam spēm ordinat: sicut ad finem ad id qd est fidei: fm illd. 2. cor. 4. hñtes eundem spēm fidei credimus: ppter qd et loquimur: vnde exterior locutio ordinat a deo ad significandū id qd in corde recipit. Vnde

sicut cōceptus interior eorum que sunt fidei est ppe fidei actus: ita et exterior locutio. h Tho. verbaliter. Et Secūdo etiā probō ratione falsificationis: q quisq pro loco et tpe tenet veritatem fidei ore cōfiteri: vnde posito casu q turchus diceret vni xpiano: aut nega fidē xpī: aut morieris: oio non sufficeret ad salutē realiter in corde fidem tenere et ore oppositū dicere. Vnde fundamentū istius rōnis pōit phs. i. elencor. dicens. Sapientis opus ē in vnoquoq non mentiri de qb nouit et mentientem posse manifestare. hec ibi. Quo concessio. v; q nulli lz metiri: sed semp vex dicē pcto qd est veritas. Et certū est fm phm. 9. meth. q veritas adequatio est rei et intellectus. Qd si sic est: p; q si asseris fidē i corde et negas in ore non est in te veritas: cum ibi non sit adequatio cordis et oris. Sequitur q nulli lz falsitatē dicere etiā pro saluādo toto mundo. dicente Aug. lib. de mendacio. et ponitur. 2. 2. q. 2. c. j. Neq enim inquit recte testi monijs veritas: pro cuiusq tpali cōmodo ac salute corrumpit: cum etiā ad sempiternā salutē nullus deducendus sit opitulante mē dacio. hec ille. Immo q; fm Salomonem Sapie. j. Vs qd mentit occidit aia; et ppha dicit. Perdes oēs qui loquūt mendatiū. cōcludit ppter hoc necessario q sicut habitus fidei in corde est necessarius ad salutē: sic et si dei cōfessio. Et Tercio hoc idē pbo ratione disunctionis. Fundamentū rōnis ponit phs lib. de reg. pñ. di. Simul. sili; iungunt. p; h regula. Nam ignis iungit igni: et aqua ad respectu similitudinis. S; ignis cū sit siccus et calidus: nequaqz cōiungi pōt cum aqua que est humida et frigida. Quo presupposito: certum est q deus est veritas. vnde Jo. 14. dī. Ego sum via veritas et vita. Sed manifestū est q falsitas est dissimilis et contraria veritati ergo est impossibile q simul stent. Si igitur aliquis negat fidem in ore qñuis teneat i corde cum talis sit falsus et mentiat: seq; q ē contrarius et dissimilis veritati que de est. Et p consequēs concludit q talis fidem ore nō cōfitens nunq poterit cōiungi cū veritate que deus est: nec in pñti vita per grām. dicente Salomone Sap. j. Spiritus sanct⁹ effugiet discipline fictum. nec etiā in futura vita p gliaz dicēte Ber. i suis sentētijs. Sicut obliquum non coniungit rectitudinē: sic nec obliquus nō coniungit vnqz pme veritati. h ille.

Sermo.

Et q̄ plus est talis ore mentis contra fidei
maledictus est a deo. Propter qd̄ Jer. 48.
dicitur. Maledict⁹ homo qui ambulat frau-
dulenter. i. false. Et Eccl. 2. Talibus comina-
tur spiritus sanctus di. Vnde duplici corde ⁊
labijs scelestis ⁊ manibus male facientibus
⁊ peccatori terram ingredientem duabus vijs.
hec ibi. Ex predictis rationibus etiam patet
qualiter vocalis confessio fidei tempore ne-
cessitatis cuilibet est necessaria ad salutem.
Tertio hoc idem probō distinctionibus.
Prima distinctio est Tho. 2. 2. q. 3. arti. 2. di.
Cum queritur an confessio fidei seu veritatis
sit necessaria ad salutem. Respondeo q̄ sic.
Nam ea que sunt necessaria ad salutem ca-
dunt sub preceptis diuine legis. Confessio at
fidei cum sit quoddam affirmatiuū non pōt
cadere nisi sub precepto affirmatiuo. Vnde eo
modo confessio fidei est necessaria ad salutem
quo cadit sub precepto affirmatiuo diuine le-
gis. precepta autem affirmatiua non obligāt
ad semper: sed pro loco ⁊ tempore ⁊ s; alias
circūstantias debitas sū quas oportet actū
humanum limitari ad hoc q̄ sit actus virtu-
tis. Sic igitur confiteri fidem non semp nec
in quolibet loco est de necessitate salutis: sed
de aliquo loco ⁊ tempore: q̄ si. s. per omissionē
huius confessionis subtraheret honor deo de-
bitus: vel etiam vtilitas p̄mis ipendenda:
puta si aliquis interrogatus de fide taceret
⁊ ex hoc crederet: vel q̄ non haberet fidei: vlt
q̄ fides non esset vera: vel alij per eius taci-
turnitatem auerterent a fide. In hūmōi enī
casibus confessio fidei semp est de necessitate
salutis. h̄ Tho. verbalit. Aliam distinctōem
ponit. Idem Tho. 2. 2. q. 3. arti. 1. in solu. j. argu.
di. Triplex inquit est confessio p̄ loco ⁊ tpe ad
salutem necessaria. vna est confessio peccatorū
⁊ h̄ ordinat ad deletionē peccati que ē finis
penitentie. ppter quod ad penitentiā p̄tinet.
Alia est confessio gratiarū actionis siue laudis:
⁊ ista est actus latrie. ordinat enim ad hono-
rem dñi exterius exhibendus q̄ est finis la-
trie. Tertia vero est confessio eorū que sunt
fidei: ista est p̄p̄ius actus fidei vt p̄p̄e rela-
ta ad fidei finem: qui actus pro tempore suo
summe cuilibet est necessarius ad salutem. h̄
Tho. ibi sententialiter. Aliam insuper di. po-
nit Ric̄ in suo quolibeto in. q. an confessio si
dei sit necessaria. ⁊ r̄ndit. di. Quisq; interro-
gatus de fide tenetur fidem publice confiteri

propter quatuor cās. Prima ē vt deus hono-
retur. Scda vt fides defendat. Tertia vt pro-
rimus edifice. Quarta vt infideles confun-
dantur. Ex predictis distinctionibus p̄ q̄r
confessio fidei est necessaria ad salutē. Quar-
to hoc idem p̄bo exemplis. Primo exēplo
Petri q̄ in conspectu populi iudaici nullate-
nus voluit Christi fidem reticere: sed publice
coram oib⁹ p̄fiteri. Vnde Act. 5. c. sic dicit.
Cum magistratus adduxissent ap̄los coram
principe sacerdotum statuerunt illos in con-
cilio: ⁊ interrogauit eos p̄nceps sacerdotum
di. Precipiendo precepimus vobis ne doce-
retis in noīe isto: ⁊ ecce nunc implestis istam
doctrina vestra ⁊ vultis inducere super nos
sanguinem hoīs istius. R̄ndens aut̄ Petr⁹
⁊ apli dixerunt. Obedire oportet deo magis
q̄ hoīb⁹ t̄. Quo exemplo datur intelligi
q̄ sicut Petr⁹ ceterisq; apostolis non suffecit
habitus fidei: sed etiam necessaria fuit ad eo-
rum salutem fidei confessio: sic nec alicui pro-
ficat ad salutem fides cordis nisi simul sit et
confessio oris. Simile exemplū habemus de
Joāne euangelista de quo put habet in le-
ctionibus suis sic dicit ecclesia. Secundā igit
post Meronem persecutionē christianorum
Domitianus excreuit. Idmōi temporibus
beatus Joānes ap̄s ⁊ euangelista ap̄d vrbē
ephesum a p̄consule cōprehensus admonē-
bat iuxta edictum imperatoris vt Christū ne-
garet. At ille r̄ndēs dicebat. Obedire ōs deo
magis q̄ hoīb⁹. proinde nec Christū dñm
meū negabo: nec a predicationē noīs eius ge-
scam donec cōsumē cursum myst̄rii qd̄ acce-
pi. Ad cuius r̄sionē motus p̄consul iussit
eum velut rebellem Cesaris in doliū seruen-
tis olei mergi: qui statim vt pictus est i illud
velut fortis athleta vinctus non adustus de
vasc̄ erit. h̄ ibi. Aliud etiam exemplū habet
2. Mach. 6. de eleazaro vno de p̄oribus scri-
barū qui cum compelleret a scelesto anthioco
propriam legem negare: ⁊ p̄tra suam legem
carnem porcīnā manducare nūq; voluit cō-
sentire: de quo ibi sic d̄r. Ille gloriosas mor-
tem magis q̄ odiosam vitam cōplectens vo-
luntarie p̄cibat ad supplicium t̄. Vide ibi si
vis textū egregiū. Ex predictis igit̄ auctib⁹
rōnib⁹: distinctionib⁹: atq; exemplis: eui-
denter apparet: qualiter tam in foro iudiciali
q̄ in p̄silijs cōicatum: ⁊ insup in defensione
christiane fidei: confessio oris seu veritatis p̄

loco et tempore cuiuslibet est necessaria ad salutem. Et quibus patet etiam huius scēe circumstantie sua verificatio. **T**ertio denique circa confessionē fidei et veritatis, ppono suam satisfactionē. Cum enim superius duab⁹ rationibus oppositum sit q^d confessio fidei prout aliquantulum videbat non erat necessaria ad salutem volens predictis rōnibus satisfacere. Ad primam rōnem fm Tho. 2.2. q. 3. arti. 2. in solutōe pmi argu. q^d finis fidei sicut et aliarū virtutum referri debet ad finem charitatis qui est amor dei et proximi. Et ideo quando honor dei vel utilitas proximi hoc exposcūt non sufficit q^d homo per fidem suam veritatis diuine coniungat: sed etiā tunc oportet q^d fidem et veritatem exterius confiteatur: quod si non faceret nec deum honoraret nec prīmī utilitatem diligeret: et ideo sic facere non est vanum vt pma rō concludebat s³ necessariū. Ad scđam etiam rōnem factam in oppositū rñdet. Idem Tho. 2.2. q. 3. arti. 2. in solutōe triplici argu. di. Si inquit turbatio infidelium oriatur de confessione fidei manifestata absq³ utilitate aliqua fidei vel fidelium tunc nō est necesse in tali casu per fidem publice cōfiteri vnde dñs Matth. 7. dicit. Nolite sanctum dare canibus neq³ margaritas vestras mitatis ante porcos ne forte cōculcent eas pedibus suis: et ne cōuersi disimulāt vos. S³ si utilitas aliqua fidei aut necessitas adsit cōtenta turbatione infidelium homo d³ fidem et veritatem publice cōfiteri. vnde Matth. 15. dicitur. q^d cum discipuli dixissent dño q^d pharisei audito eius verbo scandalizati sunt rñdit dñs. Sinite illos. sturbari et scandalizari. cecī enim sūt et duces cecorū. h Tho. verbaliter. Ad hoc facit illud qd habet cō de re. iur. c. Qui scandalizauerit. vbi sic dicit. Vtilius scandalū nasci permittitur q^d veritas relinquitur. Et predictis patet satisfactio ad rationes in oppositū factas. et per hñs apparet qualr confessio vocalis fidei et veritatis etiā cū fide cordis cuiuslibet est necessaria ad salutem. Et sic insup p³ scđa circūstātia ad integritatē vere fidei necia que dī circūstātia confessōis. Quā fidei circūstātia et confessōe nobis cōcedere dignet elementissimus dñs nř Iesus Christus: qui in trinitate perfecta viuī et regnat deus p infinita secula seculorū. Amen.

Seria sexta post quartaz dñicam quadra

gesime. Itē de integritate ipsius sacratissime fidei.

Adnis qui vi

uit et credit in me opando. s. qd credit non moriet in eternū. Scribunt hec verba Jo. xj. et in euangelio occurrētis serie. Post sacri euāgelij lit

teralem et morālē expositionē amātissimi cīues. Exquo vt claruit in precedenti sermone sufficienter declarauī scđam circūstātia ad integritatem vere fidei necessariā in q^d monstratū sūt qualr necesse est q^d qsq³ nō tñ credat in articulis fidei: sed insup o³ q^d illos p³ loco et tpe publice ore psteat. habeo in pñi sermone singl^r declarare tertiā circūstātia ad integritatem ipsius vere fidei summe necessariam: que dicit circūstātia operationis. Cuius qdē circūstātie declaratio talis erit. **D**e tertia circūstātia ad integritatē fidei necessaria: que dicit circūstātia opationis.

Ertia igit circūstātia ad integritatem vere fidei necessaria dī circūstātia opationis. Non enī sufficit simpliciter fides cordis et confessio oris ad salutē sed insuper requiritur necessario vt qsq³ actualr opet q^d credit: seu faciat oīa opera dei actualr obseruando oīa ipsi fidei pcepta: hoc iō dico qm multi sunt q^d credūt in fidē xpī et sub ipsa fide baptizati sunt: sed nequaquā opera fidei et xpī pcepta obseruare volunt: ppterca dico q^d si q^d hñet fidē oīū patriarcharū: ppharū virginū: pcessorū: martyrum: apolorū: atq³ fidē virginis glorie se Adaric: que pdictos oēs i magnitudine fidei supauit. Et talis non faceret opa fidei sue que pñent in lege xpī: dico q^d oīs illa fides nunq³ eū saluare posset. Et q^d opera fidei et adimpletio legis xpī cuiuslibet sit necessaria ad salutem. quintupliciter probō.

Primo auctoritatibus. Scđo rōnibus.

Tertio distinctionibus. Quarto similitudinibus. Quinto exemplis. **P**rimo pbo auctib⁹ q^d opa fidei sunt cuiuslibet necia ad salutē. vñ Jac. 2. dī. Quid pderit frēs mei si q^d dicat fidē se hñe opa aut nō habet: nūqd poterit fides saluare eū? Si aut frater aut soror nudi sunt et indigeant victu quotidiano. dicat autem de vobis aliquis illis. Ire in pace calefacimini et saturamini et non dederit eis que sunt necessaria corpori: quid pderit

Sermo

vobis? Sic et fides si non habeat opa mortua est in semetipsa. hec ibi. Augusti. etiam super verba Pauli ad Titum primo. videlicet confitetur ore se nosce deum factis autem negant. ait. Qui verbis confitetur christum et factis negat antichristus est: multos enim in christiana inuenimus antichristos: qui non verbis et corde: sed tantum factis ipsum negant. Adiungite igitur recte fidei rectam vitam ut vere christum contemplantini: et verbis vera dicendo: et docendo et factis viuendo: et operando. Nam si confitemini verbis et non factis: talis est non fides christianorum sed demoniorum. hec ille. Idem quoque Augusti. in sermone de dedicatione templi. ait. Sicut enim malis operibus quasi quibusdam ferris et vectibus vite ianua nobis claudis: ita bonis operibus aperit. Grego. etiam in quadam omelia ait. Ille veram habet fidem et vere credit qui crederet operando quod credit. Quid enim prodest nobis si redemptori nostro per fidem iungimur: et ab eo moribus et vita disiungimur. hec ille. Item. 23. q. 4. c. sicut excellencia. Idem Grego. ait. Non gradus elegantior: sed vite melioris actio apud deum comprobatur. Idem quoque Grego. 40. distin. c. Non loca inquit vel ordines creatori nostro nos proximis faciunt: sed nos aut merita bona coniungunt: aut mala disiungunt. hec ille. Item extra de regularibus. c. porrectum. et ca. ex parte tua. dicit. Habitus non facit monachum sanctum: sed opus bonum et perfectio regularis. Item extra de statu monachorum. c. q. dei. dicit. Ex fructibus colligitur euidenter: quod opera que facis testimonium prebent fidei et veritati. hec ibi. Item extra de prebendis. c. venerabilis. dicitur. Non generi sed virtutum nobilitas morumque honestas gratum deo faciunt et idoneum seruitorum: ad cuius regimen nonnullos admittit: tam nobiles quam ignobiles: tam pauperes quam diuites: eo quod apud cum nulla est acceptio personarum. hec ibi. Item Ambro. 86. dist. ca. Non satis. ait. Non satis est bene velle nisi sit et bene facere: nec satis est bene facere nisi ex bono fonte. id est bona voluntate proficiatur. hec ille. Commentator etiam super octauo philosophorum ait. Bonitas sermonum et habitum est experimentum operum sensorum. Et philosophus secundo ethicorum ait. Ex actibus virtutum et vitiorum boni vel mali dicimur. Et ibi. Idem dicit. Virtus quid scit ut sciam? non scrutamur: sed ut operantes boni efficiamur.

Et. io. ethicorum ait. Virtutes non sufficit scire sed habere: et hinc eas operari. Et in prologo ad ethicorum. dicit. Artifices experientia sapientiores esse arbitramur. Boetius in super libro de disciplina scoliarum ait. Sicut prudentia parum vel nihil prodest sine iusticia: iusticia vero sine prudentia multum: sic quilibet scientia sine usu et actu parum vel nihil prodest: usus vero sine scientia multum. hec ille. Dñs etiam ait. Matth. 7. Non omnis qui dicit mihi dñe dñe intrabit regnum celorum: sed qui facit voluntatem patris mei qui in celis est ille intrabit regnum celorum. Denique Ciprianus super verba orationis dñice. v3 fiat voluntas tua etc. ait. Qui in eternum cum deo manere velimus: dei qui eternus est voluntatem facere debemus. Voluntas autem dei est quam christus docuit et fecit: humilitas in conuersatione: stabilitas in fide: vercundia in verbis: in factis iusticia: in operibus misericordia: in moribus disciplina. Iniuriam facere non nosse: et factam posse tollere: cum fratribus pacem tenere: deum toto corde diligere et amare in illo quod pater est timere: in illo quod deus est christus: nihil oino preponere: quia nec nobis ipse quicquid preposuit: charitati eius inseparabiliter inherere: cruci ei fortiter assistere: quando de eius nomine vel honore certamus est: exhibere in sermone constantiam qua cōstemur: in questione fiduciam qua cōgredimur: in morte patientiam qua coronamur. hoc est coherere christi velle esse: hoc est facere dei preceptum: hoc est fidem catholicam obseruare: hoc est voluntatem patris implere. Sieri autem petimus voluntatem dei: ut in celo: ita et in terra: quod utrumque ad cōseruationem nostre incolumitatis pertinet et salutem. Nam cum corpus et terra: et spiritus et celo possideamus: ipsi terra et celum sumus: et in utroque v3 corpore et spiritu: ut dei voluntas fiat oramus. hec est voluntas dei ut eterna celestibus cedat: spiritualia et diuina fruamur. hec ille. Et predictis auctoritatibus pater: quasi fides sine operibus mortua est et nihil proficit ad salutem. Secundo hoc idem probatur septuplici ratione. Primo ratione intentionis. Secundo ratione argumentationis. Tercio ratione assimilationis. Quarto ratione reformationis. Quinto ratione perfectionis. Sexto ratione demonstrationis. Septimo ratione precessionis. Primo probatur ratione intentionis v3 quod fides sine operibus non sufficit ad salutem. Fundamentum rationis ponit philosophus primo. Pro

liticoꝝ. di. Deus nihil facit ociosum in natu-
ra: sed ppter finē. Quo p̄supposito cū habi-
tus fidei ut in supradictis patet: sit a deo in
anima infusus peto quo fine quo respectu q̄
causa qua rōne: et intentione fidei habitū in
anima posuit. Et certū est q̄ ideo posuit ha-
bitū fidei in anima: ut per cū creat ad actus
et opationes. Ad cōfirmās Ricar. in. 4. di.
46. ar. i. q. 4. in corpore qōnis di. q̄ quilibet
habitus ordinat ad suū actū: ut ad finem. Et
phus. 9. Adetha. dicit. Act⁹ est finis potētie
immo p̄ prius: nam magis intelligit actū q̄
habitu. Propter quod in. 7. Ethicoꝝ dicit.
Finis semp̄ est primū in agibilib⁹ et appetibi-
libus: et licet sit vltimū in executione: tñ sem-
p̄ est primū in intentione. Et scdo de aia di.
Act⁹ et opationes sunt priores potētijs et ha-
bitib⁹ fm̄ rōne nō tps s̄ nature. Et rō q̄re
actus sit finis habitus et potētie: et hoc idem
natura p̄ prius intendat est. q̄ Lōmentator
sup. 8. Phisicoꝝ ait. Eritus alicui⁹ de habi-
tu et potētia in actū: largit ei maximā per-
fectionē. Et scdo Phisicoꝝ di. Vnūquodq̄
magis pfectū est fm̄ q̄ est actū q̄ fm̄ q̄ est
potētia. Et. 9. Adeth. di. Actus ē pfectior po-
tētia et habitu: q̄ actus magis facit intelligē
q̄ potētia: sed in vno et eodē modo quo mo-
uet de potētia ad actū: potētia precedit actus
tpe nō natura. Quib⁹ pmissis: si sic est q̄ de
habitu fidei simplr ordinavit ad actū et opa-
tiones: cōcludit q̄ quisq̄ debet simul actus
et opationes cū habitu fidei cōiungere preci-
pue cū dicat phus pmo Phisicoꝝ. Debe-
mus vti reb⁹ ad id ppter qd̄ date sunt a sa-
pientissimo datore. q̄ si quis aliter fecerit. i.
q̄ velit simplr habere habitū fidei sine opi-
bus: certū est q̄ talis h̄z habitū fidei impse-
ctū. dicēte pho. 9. Adetha. Simpliciter pse-
ctū est: qd̄ est in actu: impfectū vero qd̄ ē in
potētia cum priuatione actus. Et. 10. Adeth.
dicit. Ex priuatione actus qd̄ habitu et poten-
tia segtur malū qd̄ est h̄z p̄positum. q̄ si
ut patet habitus fidei sine opibus est quedā
res imperfecta: segtur q̄ habens talē habitus
sine opibus nō habet verā essentiā ipsi⁹ fidei
dicēte Lōmentatore sup. 9. Adeth. Qui tollit
a rebus suam opatione: tollit ab eis ppriā
essentiā. q̄ si talis nō habet verā essentiā fi-
dei cū hoc sit exp̄sse: ut p̄ 3 diuinā intentiōz
segtur q̄ talis inerat maximas penas. dicē-
te saluatore. Luc. 18. Seruus sciēs volūtate

dñi s. et nō s. p. v. m. O q̄tas plagas. O quot
cruciat⁹. O quot deniqz penas et tormenta
recepturi sunt pessimi et insensati xpiani: qui
fm̄ aplm̄ ad Thirū pmo. Fide xpm̄ cōfiteat⁹
factis autē et opibus negant. Certe sententiā
Mero. incurrit in testamento suo dicentis.
Mēn quot hodie sacro renati baptisinate
xpiano fungunt noie: quib⁹ foret meli⁹ xpia-
nos nō fuisse. Centuplo enī maior erit pena
maloz xpianoꝝ: q̄ maloz paganoz. hec ille.
Secūdo etiā probō rōne argumētationis
q̄ opa sūt cū bitu fidei necessaria sunt ad sa-
lutē. Fundamentū rōnis ponit phus. 2. 2. 4.
Thopicoꝝ. di. Si de quo min⁹ et de quo ma-
gis. Quo cōcesso: certū est q̄ virtus moralis
ad hoc q̄ sit virtus exigit suū actū: ergo a for-
tiori habitus fidei a deo infusus q̄ est q̄si no-
bilior in infinitū oib⁹ habitib⁹ virtutū mo-
raliū: debet similr habere actus suos ad hoc
q̄ sit verus habitus virtutis fidei. Et q̄ ha-
bitus moralis ad hoc q̄ virt⁹ dicat oīno eri-
gat actū suū patet. Mā Tullius diffiniēs vir-
tutē ut ait Bonauē. in scdo. di. 27. in qōnib⁹
circa literā ait. Virtus est habit⁹ mētis in
modū vere rationi cōsentiens. Si igitur vir-
tus h̄z se p̄ modū nature: certū est fm̄ phm̄
scdo Phisicoꝝ. q̄ naturalia agūt necessario
sicut patet de igne qui necessario emittit ca-
lorem: et de sole qui necessario emittit splen-
dore: ergo a simili cū virtus sit similis natu-
re: et natura necessario suū actum segtur. con-
cludit necessario q̄ ver⁹ habitus virtutis mo-
ralis exigit actū suū pro tpe: aliter nō cēt ve-
rus habitus. Proinde phs scdo Ethicoꝝ di.
Scire qd̄ nō est cōiunctū opationi parum
aut nihil prodest ad virtutē: et ibidē ait. Ad p-
fectionē virtutis tria requirūtur: scire: velle: et
operari. Et quibus cōcluditur q̄ si habitus
virtutis moralis necessario requirit suū actū
ad hoc ut vere faciat hominē virtuosus: a for-
tiori habitus sanctissime fidei requirit suos
actus et opationes: ad hoc ut realiter faciat
hominē verum esse fidelem. Quod confir-
mans Augusti. dicit. Fides appellata est ab
eo quod sit. Due syllabe sonant cum dicis fi-
des: prima sillaba est a facto: scda est a dicto
Interrogo ergo te vtrū credas: dicis credo.
fac quod dicis: et fides ē. hec ille. Propterea
Ecclesiast. 24. dicit. Qui credit deo: attendit
mandatis eius. Tertio hoc idem pbo rō-
ne assimilationis et formo sic rationem. si

et. ab y
so. p. 1. nec
(sary am
prior)

cut se habet charitas ad deū: sic se habet et fi-
des: sed charitas nō est sine opere exteriori.
dicente Greg. in omelia penult. Amor dei
nunquā est ociosus opatur enī magna si est.
si autē operari renuit amor nō est: ergo a si-
mili fides si vera sit nunquā debet ēē sine ope-
ribus ad hoc ut possit apprehendere suū ob-
iectū. Si autē forte argueres in oppositum.
vz q. fides formata nō semp requirit exte-
riorem actū: et diceres. sicut se habet chari-
tas: ita et fides formata: sed charitas nō sem-
per elicit actū exteriorē: nec propter hoc de-
finit esse vera charitas. dicente Greg. sicut
sol cum nube tegitur nō videtur in terra: et
tamen splendet seruet et ardet in celo: sic oc-
cupata charitas intus p. vim sui ardoris ex-
urit et foris flammās operis nō ostēdit. hec
ille. ergo eodē modo fides etiā formata pote-
rit ad salutem p. ficere sine actu exteriori. Ad
hoc respōderi potest q. argumentū nō valet
Cum enī fides formata fm apostolū ad ga-
la. 5. Sit opas per directionē et charitas si-
cut probatū est nunquā sit pro debito tpe sine
opere exteriori: concludit propter hoc q. etiā
fides formata p. loco et tempore nūquā potest
esse sine exteriori opatione. vel etiā dicas sz
Greg. q. charitas nō semp elicit actū exte-
riorē in casu in quo operari nō est possibile:
nō ē enī tūc vtile neq. necesse: et tūc in illo ca-
su accipitur pro actu. Sic similiter est dicen-
dū de fide formata: q. eo tpe quo ē possibile
vtile et necesse: semp et necessario elicit actum
exteriorē: sed eo casu in quo nō est possibile
vtile et necesse opari accipit habitus fidei p.
ipso actu. Quarto hoc idē probō rōne con-
formationis. Fundamentū rōnis ponit Lō-
mentator sup scdo de celo et mūdo. di. Dia-
centia nihil aliud intendit p. suas opatiōes:
nisi ut assimilent suo principio nobilissimo
patet hec regula. Nā animalia bruta immo
insensibilis terra atq. vegetabiles plante in-
giter pducunt fructus suos et opationes fm
modū potentie sue qd ideo faciūt ut et ociosi-
tatē fugiant que de se mala est: et insuper ut
deo assimilent: qui ut habet scdo. et. 12. Alde-
tha. est simpliciter act. purissimus. Quo p-
supposito certū est fm Ricar. in. 4. dist. 49
ar. 1. q. 4. in cor. q. q. per actū magis assimila-
tur et cōformatur hō deo: qz simpliciter p. babi-
tum q. non est in deo cū sit res imperfecta.
q. si sic est cū quilibet obliget et teneat cōfor-

mari deo in pfectione qz potest: sic ipse p-
cipit Al. dat. 5. di. Estote pfecti et cōcluditur
necessario q. habitus fidei nō sufficit ad hoc
ut aia cōformet cū deo: sed necessario etiam
exigitur ipse actus et opatio. C. Quinto hoc
idem pbo rōne pfectionis. Fundamentū ra-
tionis ponit Tho. 1. 2. q. 113. di. Mobilior est
simpliciter atq. potētiōr gratia ipsa natura.
qd sic patet: qz gratia exaltat animā rōnalē
sup naturā: et sup gloriā multorū angelorū: cū
tamē angelus per naturā nobilior sit aia rō-
nali. Quo p. supposito certū est fm p. hūm. 19
de animalib. q. natura q. dat instrumentū:
dat simul et opationem: quia nō facit oculū
sine visu: nec visum sine oculo. q. si hoc facit
natura a fortiori facit hoc et gratia. Si igitur
gratia infundit habitū fidei: necessario ad ei-
pfectionē requirit actum et opationē. q. si
aliter intenderet: sequeretur q. natura esset p-
ctior atq. potētiōr in suis effectibus ipsa grā
quod vtiq. falsissimū est. Id. opterea ap. l. 18
ad Gal. 3. ait. Qui nobis tribuit spm in vir-
tute fidei opat et virtutes. Quod confirmās
Bonauē. in. 3. di. 35. ar. 1. q. 2. in corpore que-
stionis dicit. Cum querit an obiectū scientie
fidei inq. tum est gratia quedā et donū spūs
sancti consistat simpliciter in cōsideratione
an in actione vel opatione. Respōdeo q. sci-
entie quadruplex est differentia. Quedā est
scientia que cōsistit in intellectu pure specu-
latiuo: et hec est fundata supra principia rōis
et hec scientia dī acquisita de quacūq. crea-
tura sicut in scientia humane p. hie. Quedā
est scientia que cōsistit in intellectu inclinato
ab effectu: et hec est fundata supra principia
fidei: que quidē sunt articuli: est nihilominus
acq. sita: et hec est scientia sacre scripture: quā
nullus habere pōt: nisi saltem habeat fidē in-
formē. Quedā est scientia que cōsistit in in-
tellectu siue in ratione inq. tum inclināt affe-
ctū ad operationē: et hec est fundata supra p-
incipia iuris naturalis que ordinat ad rectitu-
dinē et bonitātē vite: et hec scientia est virtu-
tis prudentie. Quedā autē est scientia q. con-
sistit in intellectu: fm q. est inclinatus et incli-
nans: inclinatus inq. a fide simpliciter. In-
clinans autē ad bonā opationem: et hec fun-
datur sup principia fidei et habet oriū a do-
no diuine gratie. Et talis est scientia fidei q.
est donū spūs sancti. Et ex hoc patet: quis sit
actus proprius hui. doni. Et enī actus eius

dirigere ad omnia agētia mediāte regula ip
sius fidei: cuius ē dirigere ad opa misericor
die: ut nō sū bona p bonis reddat sū q di
ctat lex nature: sed etiā bona pro malis sū
q dicitur lex gratie ad exemplar ipius Jesu
xpi in quo fuit omnis gratie habundantia.
Et ideo ad ipsam scientiā non solū pertinet
dirigere in agendis: sed etiā ex cōsequenti p
tinet nosce ea que sunt fidei tanqū fundamē
tum sue directionis et ulterius nosce huma
nitatē xpi tanqū exemplar sui regiminis: ita
q hic triplex actus cōuenit ei sū triplicem
respectū. Unus respectu obiecti motiui. Al
ter respectu sui fundamenti directiui. Terti
vero respectu exemplaris excitatiui. Et quia
principalis actus accipit ex parte obiecti: hic
est q precipi actus doni scientie: est dirigere
circa agenda: seu circa actionē et operationē.
hec Bonauen. verbaliter. Sexto etiā pro
bo ratione demonstrationis qualiter vnus
quisqz tenetur opera simul exteriora habere
cum habitu fidei. Fundamentū rationis po
nit dominus Math. 5. vbi precipit di. Sic
luceat lux vestra coram hominibz. Item fide
libus q infidelibus: ut videant vestra bona
opera: et g. p. v. qui in c. est. Quo presupposito
videlz q quisqz tā fidelibz q infidelibus te
netur ostendere se habere veram fidem xpi.
Certū est sū pīm pmo posterior. et pmo
de anima. qz duplex est cognitio. sc. cognitio p
causam et cognitio p effectū: sed manifestum
est q habitus fidei cū sit in anima nō potest
ab aliquo fidelitū: seu infidelitū cognosci. q ha
bitus fidei vtiqz est causa effectū exteriorū
vz operationū: ergo necessario oportet q qsqz
p signa exteriora. i. bona opera faciat se co
gnoscere esse verū fidelem seu habere in ani
ma habitū vere fidei: nā sū pīm scō pōri
orū. Signū est prepositio demonstratiua faci
ens fidem. Et pūmo perier. idē dicit. Signi
ficare idē est quasi intellectū de aliqua re cer
tum facere et cōstituere. Et pmo de aia dicit
Accidentia magnā partē conferūt ad cogno
scendū q quid est. sc. cām vel subiectū. Et se
cūdo pōrior dicit. pōri signa corporis nota
nobis filiozā? dispōnes aīc nobis igno
tas. Et. 2. de anima dicit. Ad abit? cognoscū
tur p actus. actus aut p obiecta. Et pmo de
anima ait. Anima simplex et intellectual? co
gnoscitur p motū et sensum et opationes sui
corporis. Et. 4. Math. ait. Opus bonum et

malum ab extra indicat quale in anima. Et
iz. Math. dicit. Actus specificant habitū. Itē
extra de homicidio c. significasti. dicit. Et qua
litate facti psumit anim? facientis. Ciprian?
etiam. 26. q. 1. c. Nec aliqua putet. ait. Certe et
ipse cōcubitus ipsa confabulatio ipsa ocula
tio et coniacentium feda et turpis dormitio
dedecus criminis confitent: et qualitas act?
presumptionē habitus inducit. Ambro. etiā
libro de officiis ait. Est in ipso motu gestu et
incessu tenenda modestia et verecundia: habi
tus enim mentis per statum corporis cogno
scitur. Deniqz ipse dominus Math. 7. ca. ait.
A fructibus e. c. eos. Ex quibus omnibz colli
gitur: q cum quisqz teneat ex precepto domi
ni ostendere se habere veram fidem xpi tāz
coram fidelibus q infidelibus: et habitus ve
re fidei cū sit in anima a nullo predictoz po
test cognosci: nisi p signa exteriora. i. per act?
et opationes: cōcludit q de necessitate salutē
est: ut qsqz ostendat fidē suam cū exēplo bo
no et opoz exterior. Ad qd inducens Aplus
pmo Th. 4. dicit. Nemo adolescentiam tu
am cōtemnat: sed esto exemplū fidelitū in ver
bo: in querelatione: in charitate: in fide: in ca
stitate: dū venio attēde lectioni et exhortatio
ni doctrine: noli negligere grām dei et fidei:
que in te est sū hoc meditare. In his est ut
pfectus tuus sit oibus manifestus. Attende
tibi et doctrine insta in illis. Hoc enī faciēs
et teipm saluū faciēs: et eos qui te audiēt. Et
ad Roma. 15. admonet. di. Unusquisqz pla
ceat coram proximo suo in bonū ad edifica
tionē omnium. scz fidelium et infidelitū. Et pri
mo ad Thessa. 5. ait. Consolamini inuicē et
edificare alterutrū: et semper quod bonū est
sectamini inuicē et in omnes. Sed heu qd
dicam cum quasi nullus sit hodie fidelium
qui monstrat fidem suam exteriori exemplo
bonoz operum. Certe plures scire optauit:
quare verificatur nūc dictū prophete dicēt?
Dominus de celo prosperit sup filios homi
num ut videat si est. intel. 22. Et certe didici
inter alias ratios imo firmiter credo q sit
potissima ratio et causa malū exemplū. Nam
cum quis alium peccare videt statim sequi
tur cum: sicut filius patrem: filia matrem: no
tarius iudicem: seruus dominū: populus sa
cerdotem et religiosum. Et q plus est p ma
lum exemplū christianoz: stant infideles q
non conuertuntur ad verā fidem xpi ad quā

Sermo

realiter crederem quasi oēs uerti si xpiani
in ueris opibus fidei se exerceat. Sed vbe
vbe illis qui suo malo exēplo tā fideles
xpī q̄ infideles scandalizant. Audiant tales
quid dñs **Matth. 18.** dicat. Qui scandaliza-
uerit vnum de pusillis istis qui in me cre-
dunt. expedit ei vt suspendat mola asinaria i
collo eius: et demergat in profundum maris
vbe mundo a scandalis: necesse est enim vt
scandala veniant. verūti vbe hōi illi p quem
scandalum venit. Si aut manus tua vl pes
tuus scandalizat te abscide cum et pice abste
bonum est tibi ad vitam ingredi debiles vel
claudum: q̄ duas man⁹ vel duos pedes ha-
bentem mitti in ignem eternum. Et si ocul⁹
tuus scandalizat te: crue cum et proice abste:
bonum est tibi cuz vno oculo intrare ad vitā
q̄ duos oculos habentem mitti in gehēnam
ignis. hec ibi. Et **Greg. 11. q. 3. c. precipue.** dic
Scire prelati debent q̄ tot moribus digni
sunt quot ad subditos suos perditionis crē-
pla transmittunt. hec ille. **Nomine** prelatorū
intelligo nō tm dños: sed omnes qui aliqb⁹
presunt: sicut pater filijs: maritus vxor: et sic
de singulis. **¶** **Septimo** deniqz probō rōne
precessionis: q̄ opera suis cum fide necessa-
ria sunt ad salutem. Fundamentū rationis
ponit auctor li. de causis. Omnis cā nāliter
precedit suum effectum. p̄z hec regula. Nam
arbor precedit fructum: et pater filium. Quo
presupposito peto que sit causa p̄ncipalis me-
riti eterne felicitatis: et clax est q̄ est ipsa vir-
tus actualis: dicente p̄ho. j. ethi. Felicitas est
premiū virtutis. et **Tho. 2. 2. q. 89. ar. j. in solu.**
scdi et tertij ar. dicit q̄ virtus causat ex actib⁹
et meritum actibus correspondet. Nō confir-
mans apostolus. j. cor. 3. dicit. Vnusquisqz p
priam mercedem accipiet fm p̄prium labo-
rem. Et ad **Gal. 4. ait.** Bonum aut facien-
tes non deficiamus: tempore enim suo me-
temus: vbi ait glo. Quātum seminauerim⁹
in operibus: tm metemus de fructib⁹ eterne
vite. Et **Luc. 10.** dicitur. Dignus est operari⁹
mercede sua. **Apoē.** etiam vlti. dicitur. Ecce
venio cito et merces mea meū est dare vni-
cuiqz fm opera sua. Et **Isa. 53.** dicit. Pro
eo q̄ laborauit et operatus est: aīa eius vide-
bit dominum et saturabit. Si igitur vt patet
causa precedit suum effectum cum bona opa-
tio sit causa meriti. concluditur necessario q̄
nullus potest habere meritum vite eterne cū

solo habitu fidei: et loquor de adultis: sed oꝝ
q̄ tale meritum omnino precedat sua causa
que est operatio bona. **¶** Proinde **Aug. lib. de**
moribus ecclesie dicit. **¶** Premium merita se
qui debet non precedere: nec plus potest ex
iustitia deus dare q̄ sit homo dignus. pen-
semus igitur non sine maximo labore et vir-
tute mercedem paradisi percipere posse. Nō
ergo debemus premium petere nisi prius p
cedat labor virtutis. hec ille. Et qua ratione
patet q̄ quisqz habens fidem sine operibus
virtuosus: in diuino iudicio est condēnādus:
dicente **Augustino** in sententijs suis. Fides
sine operibus signum est perditionis. in iu-
dicio enim fides illa ostendet cuz in quo fuit
fuisse christianū: ex alia pte opera mala osten-
dent illum fuisse inimicum Christi: fides illa
ostendet q̄ Christo fidelitatem debuit. opera
vero mala q̄ fidem non exhibuit: et sic prodi-
tor fuit. **¶** **Adalys** christianus habens fidē cū
malis operibus: secum habet litteras sue dā-
nationis: quia per fidem scriptum est i corde
eius: q̄ qui talia agunt regnū dei nunq̄ pos-
sident. hec ille. Et prefatis septem rōni-
bus cuidēter apparct: qualiter fides sine opi-
bus est inutilis ad salutem. **¶** **Tertio** etiam
probo distinctionibus q̄ opera simul cū fide
cuiuslibet sunt necessaria ad salutē. Scdm enī
Franciscū de Adaro. in p̄. dist. vlti. Duplex ē
actio siue operatio ad consequendū felicitatē
necessaria. scilicet actio elicitā seu intrinseca: et opa-
tio extrinseca: vel ipeata: operatio anime i-
trinseca et elicitā est: quādo aliquid actu intel-
ligitur per intellectum siue actu amatur ab
intra per voluntatē. operatio autē extrinseca
et impata est q̄ mediante intellectu et volun-
tate facimus operationes exteriores: vtpata
ieiunare: elemosynas dare: et hmoi. Vel ac-
tio impata dicit: q̄ voluntas mora ab intel-
lectu impat potentijs seu sensibus sui corpo-
ris vt creant ad opationes suas: seu se restri-
gant ab operibus illicitis. **¶** His premis cō-
cludit q̄ cum actio extrinseca et impata ordi-
netur ad actionem elicitā et intrinsecā: nō
sufficit ad salutem simpliciter actio intrinse-
ca anime: nisi simul sit et actio impata ab ex-
circa exteriora opera: et hoc pro loco et tem-
pore quādo occurrunt faciēda. Aliam di-
stinctionem ponit **Bonauen.** in. 2. di. 40. ar.
j. q. 3. vbi querit. an opera simul cum habitu
fidei sint necessaria ad salutē: et respōdit di.

¶ duobus modis possumus loqui de operibus bonis: aut de illis que sunt de sup. erogatione: aut de illis que sunt in oblatione. De primis operibus sup. erogationis: ut est serua revirginitate: relinquere mundum: et huiusmodi. dico quod nullus ad illa opera tenetur: nisi forte per votum factum. Alia sunt opera obligationis de quibus distinguendum est. Aut enim ille qui habet intentionem et voluntatem ad aliquid faciendum: habet facultatem et possibilitatem: aut non. Si non habet possibilitatem: non tenetur ad opera exteriora: sed solum sufficit voluntas. Si autem habet possibilitatem et facultatem: tunc obligatur ad opera fidei vel charitatis extrinseca: cum erigit locus temporis conditionis et huiusmodi. quod si sic est a fortiori tenetur quilibet homo erga proximos operationem charitatis intrinsecam. Hec Bonauentura. Idem etiam Bo. querit super prohibitionem primi sententiarum. quod 3. an scientia quantum libro primo. sit tradita simpliciter a spiritu sancto propter intelligere tantum. et respondit quod perfectibile a scientia est ipse intellectus: qui intellectus habet tripliciter considerari. Primo quantum ad se. Secundo quantum ad affectionem suam voluntatem. Tercio quantum ad opus. Et concludit quod spiritus sanctus non tradidit simpliciter scientiam intellectui ut ipse tantum intelligat: sed etiam ut referatur ad voluntatem: ut. ipsa velit et amet quod intelligit. Et ultra hoc tradidit super omnia ut precipue referatur ad opus. id est ut quisque operetur quod diligit et cognoscit. Et insert ibidem quod nullus unquam est verus theologus: seu legista: licet sciat omnes conclusiones theologie et legis civilis: nisi amet et operetur ex charitate secundum possibilitatem suam omnia que ipsa sacra theologia vel lex civilis demonstrat. hec ibi. sententia. Alia distinctio ponit Thoma. in. i. di. 38. di. quod deus se habet ad salutem hominis: sicut artifex ad suum opus. Artifex autem tria considerat. Primo obiectum. Secundo finem. Tercio medium ad finem perducens. Exempli gratia. Nam primo idem artifex considerat formam domus: quod est obiectum. Secundo finem quod est habitatio. Tercio medium quod est lapides: ligna: cementum: et huiusmodi. Sic deus a simili in hominis predestinatione et saluatione. Primo considerat obiectum predestinationis et saluationis: quod est homo beatitudinis capax. Secundo finem quem vult homini dare: quod finis nihil est aliud quam ipse deus. Tercio considerat medium per quod finis acquiritur: et sic sunt virtutes et operationes bone sine quibus nullus ad salutem per potest. hec Thoma. sententia. Alia distinctio ponit

ponit Bonauentura. in. 3. di. 26. ar. i. quod 4. in sol. i. ar. respondens ad questionem illud. utrum peccator qui caret operibus fidei possit recte sperare beatitudinem. ubi sic dicit. Aliquis potest exire in actum spei tripliciter. Primo habendo merita in proposito et in effectu: sicut homo iustus qui deum deo seruit: et in posterum seruire intendit: et iste est actus fidei formate. Quod quia bona est spes ista. o spes perfecta. o spes iocunda. certe hec est spes de qua ad Rom. 5. dicitur. Spes non confundit: quia charitas dei diffusa est in cordibus vestris. Secundo habendo merita in proposito et non in effectu: sicut ille qui est peccator et proponit multa bona opera facere: et per illa saluari: et iste est actus spei informis: et est valde dubius et periculosus: modi citius valoris nisi actualiter ponat in effectu. Tercio non habendo merita et operationes nec in effectu nec in proposito: sicut ille qui est peccator: et proponit multa bona opera facere: sed agit mala et nulla facit bona: et deliberat sic per se rare: sed per solam misericordiam dei se credit gloriam adepturum. Et iste est actus non spei: sed presumptionis: de quo Ecclesi. 37. dicitur. Presumptio nequissima vni creaturae est. hec Bonauentura. Et predictis etiam distinctionibus patet: qualiter habitus fidei non saluat simpliciter christianum sed ipse virtutes atque operationes bone. Quarto hoc idem per similitudinem. Et primo similitudine naturali. Nam prius primo de ce. et mu. dicitur. quod natura tria exigit ad perfectionem vniuersiusque rei: videlicet substantiam: virtutem: et operationem: patet in vite que licet habeat potentiam et virtutem perducendi ad vinum: tamen si careat fructu vini nequaquam vitis illa perfecta dicitur. Sic a simili: licet quis habeat substantiam habitus fidei et etiam possibilitatem perducendi opera: si non erit in operationes: non dicitur habere bonam fidem. Secundo hoc idem per similitudinem artificialem. Sicut enim artifex simpliciter faciens bonum fundamentum domus. et non pres vel tectum vituperabilis est. sic a simili bonus simpliciter habitus fidei et non opera vituperabilis est. Oppositum est de domo quam quibus bonum fundamentum cum omnibus suis partibus et alijs ornamentis que requiruntur ad eius perfectionem: tunc laudatur domus et eius artifex. Inde est quod secundum. primo legitur. quod perductis fundamentis deus posuit alia ornamenta: propter quod dicitur. Igitur perfecti sunt celi et terra et omnis ornatus eorum. Sic a simili: non sufficit habere fidei fundamentum: nisi si quisque ornent illud alijs virtutibus et operibus bonis: veluti iusticia: temperantia: fortitudo: et

prudētia: māsuetudie: et hūmōi. Qd mīstice fi-
guratū est Apoc. 21. vbi dī. q. fundamentū ci-
uitatis hierlīm erat ornātū oī lapide p̄cioso.
Et Ezech. 28. dicit. Omnis lapis p̄ciosus
op̄imentū tuū. Tercio hoc idē probō si-
militudine sciētiāli. Mā p̄phus p̄mo p̄pos-
tior dicit. In dēmōstratione alicui⁹ sciētie
tria sunt necessaria. v3 vnū qd dēmōstratur
sc3 cōclusio. hoc est autē q. p̄tinet in se id qd
inest alicui generi p̄ se. Secundū est digni-
tas. dignitates autē sunt ex qbus dēmōstra-
tio fit. Tertiū autē est genus subiecti. cui⁹
passiones p̄prias et per se accidētia ostendit
dēmōstratio. His p̄missis p3 q. qm ignorat
mediū nunq̄ pōt inferre cōclusionē. sicut di-
cēdo. Nunc animal rōnale est risibile. Si
ignoret mediū. q. est omnis homo: nūq̄ po-
terit concludi: ergo omnis homo est animal
risibile. Sic a simili dico si quis ignorat me-
diū fidei q. est operatio: nūq̄ poterit infer-
re cōclusionē q. saluetur. Quarto hoc idē
probo similitudine penitentiāli seu diuinali
Mam Ricar. in. 4. dist. 14. ar. 5. q. 2. querit.
vtrū prius acceptet deus actū penitētie q̄
habitū: et probat q. sic dī. Illud prius ordine
nature format a charitate quod prius ordie
nature a deo acceptat: sed prius ordine natu-
re. i. fm rationē intelligendi acceptat a deo
actus penitētie q̄ habitus penitētie ordina-
tur ad actū sicut ad p̄ximū finē: et deus p̄i⁹
ordine nature acceptat bonū q. est finis: q̄
bonū q. est ad finē: quia bonū quod est ad fi-
nem acceptat p̄pter finē: ergo p̄i⁹ ordie na-
ture plus deo placet act⁹ penitētie q̄ habit⁹.
Immo habitū simpliciter penitētie nūq̄ ac-
ceptat deus sine actu. hoc p̄supposito arguo
a simili q. plus deo placent opa fidei q̄ ha-
bitus: et nūq̄ simpliciter acceptat de⁹ habi-
tū fidei sine suo actu. Quinto deniq̄ hoc
p̄bo similitudine figurāli. Mam p̄remissa fili-
tudine que habet Adat. 21. et Luce. 13. De ar-
bore nō faciente fructū que fuit a dño male
dicta: p̄ eo q. non habebat nisi folia. Accipe
figurāz que ponit Luce. 10. vbi sic dicit. Qui-
dam homo descendeat a hierusalē in hieri-
cho et incidit in latrones: qui dispoliarunt
eum et plagis impositis abierunt semivivo
relieto. Accidit autē ut sacerdos quidā trāsi-
ret et viso illo preterijt. Similiter etiā leuita
cum esset secus locum et videret eū p̄trausijt
Samaritanus autē quidā videns eū mise-

ricordia motus est et appropiās alligauit vul-
nera eius infundens oleū et vinū: et imponēs
illum super iumentū suū duxit ad stabulum
et curam eius egit. et altera die protulit duos
denarios: et dixit stabulario curāz illius ha-
beret quodcūq̄ supererogaueris reddam tibi.
hec ibi. Hanc similitudinē proposuit do-
minus cuidāz legisperito: cum interroganti
quis esset proximus suus ab eo diligendus:
quod cū exposuisset: ut p̄tactum est superio-
ri similitudine: statim interrogauit legisperi-
tum dī. Quis horū trium videret tibi proxi-
mus fuisse illi qui incidit in latrones: an sa-
cerdos: an leuita: an samaritanus? At ille di-
xit. Qui fecit misericordiā in illuz. Et ait illi
Iesus. Vade et tu fac similiter. Qua simili-
tudine datur intelli: simul cum ceteris simili-
tudinibus q. habitus fidei et amor sine ope-
ribus nō meretur laudē nec salutē. Quinto
postremo probō exemplis: qualiter fides
sine operib⁹ nō sufficit ad salutem. Māz Ja-
co. 2. dī. Vis scire o homo inanis: qm fides
sine operib⁹ mortua est. Abraam pater no-
ster nōne ex opibus iustificat⁹ est offerens fi-
liū suū ysaac super altare. Vides ergo qm
fides coopabatur opibus illius: et ex ope-
ribus fides cōsummata est: et suppleta est scri-
ptura. dī. Credidit abraam deo et reputatus
est ei ad iusticiā: et amicus dei appellat⁹ est: vi-
deris quoniā ex operibus iustificat⁹ homo et
nō ex fide tantū. Similiter et raab meretrix
nonne ex operibus iustificata est suscipiens
nūcios: et per aliā viā ciciens. Sicut enī cor-
pus sine spiritu mortuū est: ita et fides sine
operibus mortua est. hec ibi. Quibus exem-
plis patet: qualiter opera sunt necessaria ad
salutem. Aliud exemplū ponitur Adat. 6. 20
de patrefamilias qui noluit dare ociosis:
sed simpliciter operarijs et vince mercedem
et premiū. vnde ibi sic dicit. Cum autem sero
factum esset: dicit domin⁹ vince procuratori
suo. Voca operarios et redde illis mercedēz
suā: incipiens a nouissimis vsq̄ ad p̄mos
hec ibi. Aliud exemplū habet Gen. 2. de adā
ibi enim dicit. Tulit deus hominē et posuit
eum in paradiso voluptatis: ut operaretur et
custodiret illum. Nota q. dicit operaretur.
Duplex est enim operatio fm p̄sum. secūdo
Adat. 7. et sexto Ethicor. s. practica et specu-
latiua. practica est per quā fit membrorū exer-
citatio: et hec non erat necessaria ade in sta-

tu innocentie. Ideo tñ post peccatū dictum est ei in sudore vultus tui. v. p. tuo. Specula tua autē operatio est in anima: que tñ exerceatur in cogitatione meditatione delectatione et obedientie adimplerone. Hac igitur secunda operatione intellectus est dicendum Adaz nouisse opari in statu inocētie ut. s. circa ei cognitionē dilectionē atqz subiectionē operaretur. Post statim tamen culpe pro loco et tempore: tā operatio speculatiua qz practica cuiuslibet est necessaria ad salutem. Aliud deniqz exemplum habemus de saluatore nostro Iesu xpo: qui in hoc mundo triginta annis in bonis operibus semper se occupauit. Vnde Ioan. io. cum calumniaretur a iudeis qz dei filius non esset: dixit eis. Opera que ego facio in nomine patris mei ipsa phibent testimoniū de me: multa bona opera ostendi vobis: propter quod eoz opus me lapidatis? Si nō facio opera patris mei nolite credere mihi. Si autem facio et si mihi nō vultis credere operibus credite. ut cognoscatis et credatis: quia pater in me est et ego in patre. hec ibi. Et Actu. pmo dicitur. Cepit Iesus facere et pphete docere. Huc quoqz 24. dicitur. Oportebat pati xpm: et ita intrare in gloriā suam. Si igitur necesse fuit xpm per viam crucis: et per cetera bona opera in gloriā suam intrare: fortiori necesse est nos ambulare per vias crucis: et opera bona ut sic intremus in gloriā eternā. Quod confirmans ipse dominus Adattbei. 16. ait. Qui vult venire post me. sin vitam eternāz ab. et. Ad quod faciendū nos egregie inducit sanctus Leo papa in sermone infra octauam epiphanię. di. Erigite ergo dilectissimi fideles animos vestros ad coruscationē gratie luminis sempiterni: et impensa humane salutis sacramenta venerantes: studium vestrum his que pro nobis gesta sunt subdite. diligite castimōie puritatē: quia xpus filius virginitatis est. Abstinate vos a carnalibus desiderijs: qui militant aduersus animam quēadmodum nos Paulus apostolus suis ut legimus verbis hortat. Adaltia paruuli esote: quia dominus glorie se mortaliū conformauit infantie. Sectamini humilitatem quā dei filius suos discipulos docere dignatus est. Induite vos virtutem patientie in qz animas vestras possitis acquirere: quoniā qui cunctozū est redemptio ipse est omnium

fortitudo. Que sursum sunt sapite non que super terram: per viam veritatis et vite constanter incedite: nec vos impedianterrena quibus parata sunt celestia. hec ille. Et predictis igitur auctoritatibz: rationibus: discutionibz: similitudinibus: atqz exemplis patz qualiter ad salutem nō sufficit fides cordis et confessionis: sed et necessario requiritur ut quisqz actuali se exerceat circa omnia opera fidei sibi possibilia. Et sic insuper patz terra circūstantia ad integritatem vere fidei necessaria: que dicitur circūstantia operationis. Quā fidei circūstantia et operationem: nobis concedere dignetur donator omnium bonozū Iesus xpus dominus noster. Qui cum patre et spiritu sancto gloriosus triumphat. p immortalia secula seculozum. Amen.

¶ Sabbato post quartam dominicā quadragesime. Iterum de integritate ipsius sacratissime fidei.

Go sum lux

e mundi: qui sequit me non ambulat in tenebris: sed habebit lumen vite. s. eterne. Scribitur hec verba Joā.

8. ca. et in euangelio occurrētis serie. Post sacri euangelij literalē et moralem expositionem generosi ciues. Et quo ut claruit in pcedenti sermone sufficiēter declarata fuit terra circūstantia ad integritatem vere fidei summe necessaria: q dicit circūstantia operationis. nūc in presenti sermone exponenda est necessario sequens circūstantia propofita in ordine: que dicit circūstantia intensiois. Cuius quidem circūstantie declaratio talis erit.

¶ De quarta circūstantia ad integritatē vere fidei necessaria: q dicit circūstantia intensiois.

¶ Quarta igit circūstantia ad integritatē vere fidei necessaria: dicit circūstantia intensiois. Sicut eni elicit ab auctore 6. pñ. duplex est bonitas in rebz nālīb. s. intē sua et extē sua. Bonitas intē sua respicit gradus bonitatis. Bonitas vero extē sua: respicit diuturnitatē xpi. Idz hec veritas exemplo de duplici gnē vini: quoz vnus etiā si sit eiusdem mēsure cum altero excedit alterum in viginti gradibus letificationis confortationis roboratiōis atqz vigoratiōis. Et hij

gradus dicuntur bonitas intensiua ipsi vini: Bonitas vero extensiua dicitur esse in vino: quando durat in suo vigore diuturniori tpe qd non facit aliud vinum: quod ex debilitate sentiens modicum calorem: cito versabitur et deficiet. His premissis dico a simili qd ad hoc qd fides vera sit: debet in se habere predictam duplicem bonitatem: vbi bonitatem intensiuam. ut scilicet habeat in se multos gradus magnitudinis. ut sit magna et non parua. Item debet habere bonitatem extensiua. ut scilicet fides sit diuturna et longeva: et non momentanea. De qua bonitate extensionis inferi suo loco dicetur. Sufficiat igitur ad presens tractare de bonitate intensiua ipsius fidei. i. qualiter debet esse magna et non parua. Pro cuius conclusionis declaratione: tria de magnitudine fidei declaranda sunt. Primo sua veritas. Secundo sua diuersitas. Tertio sua necessitas. Primo declaranda est sua veritas. In magnitudinis ipsius fidei. per quo tenendum est: qd realiter habitus fidei potest crescere in gradibus magnitudinis. Quod tripliciter probabo. videlicet Primo auctoritatibus. Secundo ratione. Tertio distinctione. Primo probo auctoritate: qd fides potest crescere intensiue quo ad gradus. unde Bernardus in suis sententiis ait. Si des potest esse et magna et parua. Si magna est meretur laudem si parua vituperium. Secundo hoc idem probo ratione diuisionis. Fundamentum rationis ponit philosophus. 5. Eth. di. Vbi dicitur qd est reperire primum et maximum: ibi requiritur etiam magis et minus et equale. Quo presupposito: certum est qd in fide inueniatur magnum et paruum. de parua fide dicit dominus Petrus. Ad act. 14. Adhuc dice fidei quare dubitasti. De fide vero magna: dicit mulieri chananee. Ad act. 15. Adulter magna est fides tua. Quod si sic est: ergo concluditur qd fides potest crescere intensiue et potest esse maior in vno quam in alio. Tertio hoc idem probo distinctione. Theoplicor. di. scda secula. q. 5. ar. 4. di. Cum queritur an fides possit esse maior in vno quam in alio. Respondetur qd quod veritas habitus ex duobus potest attendi. Vno modo ex obiecto. Alio modo secundum participationem subiecti. Obiectum autem fidei potest dupliciter considerari. Vno modo per formalem rationem. Alio modo secundum ea que materialiter credenda proponuntur. Formale obiectum fidei est vnum et simplex. scilicet virtus prima: unde ex hac parte fides non diuersificatur in credentibus

sed est vna specie in omnibus: sed ea que materialiter credenda proponuntur sunt plura et possunt accipi vel magis vel minus explicite. Et secundum hoc potest vnus homo plura explicite credere quam alius: et sic in vno potest esse maior fides secundum maiorem fidei explicationem. Si vero consideretur fides secundum capacitatem subiecti: hoc contingit dupliciter. Nam actus fidei procedit et ex intellectu et ex voluntate. Potest ergo fides in aliquo dici maior. Vno modo ex parte intellectus: propter maiorem certitudinem et firmitatem. Alio modo ex parte voluntatis: propter maiorem promptitudinem seu deuotionem vel confidentiam. hec Theoplicor. verbaliter. Patet igitur ex predicta auctoritate ratione et distinctione: qualiter fides potest crescere intensiue: secundum gradus magnitudinis. Secundo declaranda est huius conclusionis sua diuersitas. i. habemus videre quod modis fides potest et etiam nunc possit intensiue crescere. Pro quo notandum est: qd secundum doctores fides crescit in magnitudine decem modis. Primo explanatione. Secundo illuminatione. Tertio certificatione. Quarto infusione. Quinto affectione. Sexto opinione. Septimo despectione. Octauo tolleratione. Nono operatione. Decimo duratione. Primo dico: qd fides potest crescere intensiue: et esse maior in vno quam in alio explanatione: seu ex multiplicatione credendorum. Et hoc modo fides creuit: et est maior vniuersaliter in his que sunt sub lege noua: quam in omnibus qui fuerunt in veteri lege: quod tripliciter probo. Primo auctoritate. Secundo ratione. Tertio distinctione. Primo probo auctoritate. Nam glossa super verba Eredi. 3. v3. Nomen. Adonay non indicavi eis. ait. Nomen dei magis clarificatum fuit: post christi aduentum omnibus fidelibus: quam ante eius aduentum: quia iesus qui saluator interpretatur nobis monstratus est et non illis. Secundo hoc idem probabo ratione argumentationis. Fundamentum rationis ponit philosophus. 4. Theoplicor. di. Si de quo magis videtur incere et inesse: id de quo minus. Quo presupposito. Franciscus de mayo. super missus est dicit ad litteram. Aliquid cognouit ecclesia post aduentum christi

quod etiā latebat supremos angelos. Quod si sic est: ergo multo fortius nunc ecclesia cognoscit aliud et credit quod latebat homines puros veteris legis propter quod concluditur quod fides creuit quantum ad ea que per christum creduntur et cognoscuntur. Quod Iheronimus apostolus ad ephesios tertio dicit. ut innotescat potentia vobis et principatibus per ecclesiam multis orationis sapientia dei. **T**ertio hoc idem probatur distinctione. Nam Bonaventura in 3. di. 25. ar. 2. q. 1. querit an fides creuerit vel profecerit quantum ad credendum multitudinem. et Respondit d. q. credibilia multiplicari dupliciter potest intelligi: vel quantum ad novorum articuloz additionem: vel quantum ad multiplicatoz explanationem. Si primo modo intelligatur: sic non est concedendum fidem profecisse quantum ad multiplicationem credendorum. Si secundo modo: sic profuit finem processum temporis quod quod uno tempore credebant uniplicate et quasi uno articulo processu temporis explicatum est et distinctum in multa credibilia. Unde sic aliquo tempore sufficiebat credere simpliciter redemptorem futurum: nunc autem circa ipsum redemptorem septem articuli particulariter explicantur: et multa ex illis consequentia. Et hoc est quod dicit Iago de sancto victo in libro de sacris. Ante legem inquit deus creator credebatur: et ab eo salus et redemptio expectabatur: propter quod autem et quomodo eadem salus perficienda et implenda foret: ex preceptis paucis quibus hoc scire singulariter et munere datum erat a cunctis fidelibus non cognoscebat. Sub lege autem persona redemptoris predicabatur mittenda: que aut ipsa persona foret hoc est homo vel angelus vel deus nundum manifestabatur. Solum enim hoc cognoverunt qui per spiritum illuminati fuerunt. Sub gratia autem manifeste iam ab omnibus predicatur et creditur: et modus redemptionis et qualitas persone redemptoris. Et sic patet quod fides creuit et profecit quantum ad credibilia multiplicationem non nova addendo sed quodammodo implicata explicando. Qualitas enim persone redemptoris et modus sciri non potest aperte nisi sub quadam articuloz multitudinem et distinctione. h. Bonaventura. verbaliter. Ex predicta igitur ratione auctoritate et distinctione patet qualiter fides creuit explanatione. **S**ecundo etiā dico quod fides potest crescere intensi-

ue et esse maior in uno quam in alio illuminatione seu maiori cognitione. Et hoc modo fides creuit et etiam est maior universaliter in his qui sunt sub lege nova quam in omnibus qui fuerunt sub lege veteri quod tripliciter probatur. **P**rimo auctoritate. Secundo ratione. **T**ertio, diffinitione. **P**rimo auctoritate probatur. Nam Gregorius super verba luce. 10. beati oculi qui vident que vos videtis ait. Secundum incrementa temporum creuit scientia sanctorum et spiritualium primum: et quanto aduentui saluatoris viciniore extiterunt: tanto misterium salutis plenius preceperunt. hec ille. **S**ecundo hoc idem probatur ratione causalitatis. Fundamentum rationis ponit philosophus. 1. philosophorum. di. Innata est nobis via cognoscendi ex principiis nobis notioribus que sunt universalia et magis confusa in notiora et certiora nascitur. patet hec regula. Nam quando quis videt Iohannem a longe seu remotissime cognoscit eum universaliter et confuse: credendo simpliciter quod sit lignum immobile aut lapis. Cum autem ei parum appropinquat videns eum mouere perfectius ipsum cognoscit propter quod iudicat in corpore esse aliquod animal. Cum autem magis ei appropinquat: adhuc perfectius eum cognoscit: propter quod iudicat in genere: quod est vnus homo. Cum autem sit ei proximus habet perfectissimam de ipso cognitionem: eo quod cognoscit in specie ipsum esse Iohannem et non Iacobum vel Iohannem. Quo presupposito: certum est quod cum presens noui testamenti fuerit proximior christo illi etiam personaliter viderit. **C**ontra vero quod presens veteris testamenti remotiores fuerunt a presentia ipsius christi incarnati: concluditur ideo quod maior est cognitio et fides in presens noui testamenti quam in presens veteris legis: quod illi habuerunt legem confusam: nos vero clarissimam. Et ideo Iohannes baptista qui fuit propinquissimus saluatori expressius cognouit et clarius aduentum christi in carne. Unde dicit Iohannes. 1. Ego vidi et testimonium perhibui quia huius vere est filius dei. Et etiam expressius et clarius cognouit eum venturum ad passionem: unde subiicit. Ecce agnus dei: preannuntiatus eius immolationem futuram. **T**ertio hoc idem probatur distinctione. Nam Bonaventura in 3. di. 25. ar. 2. q. 2. querit an fides profecerit quantum ad cognitionis seu illuminationis plenitudinem: et Respondit d. q. secundum diuersitatem temporum: indubitanter creuit fides quantum ad lumen plenitudinem intelligendo: de fide secundum statum communem

Sermo

nem hoc aut non est propter ipsorum tempo-
rum transmutationem. primo et p[ri]ncipaliter sed
propter veritatis exhibitionem et manifesta-
tionem: propter maiorem gratie diffusionem
et propter pleniores instructionem. Ideo cuius
credentes: clarius nunc ea que credunt cognos-
cunt q[uam] antiquitus cognoscebant: quia iam est
veritas exhibita et monstrata per christum. Iam
et gratia spiritus sancti amplius diffunditur
in sacramentis noue legis propter christi meri-
tum et precium iam solutum. Iam etiam nunc
fides apertius predicatur docetur probatur et
defenditur per eundem discipulorum christi et
eius sequarum documentum. hec Bonauē.
¶ Patet etiam q[uod] non tamen quantum ad maio-
rem cognitionem maior est fides in lege no-
ua q[uam] in veteri: sed etiam fides int[er]ius repe-
ritur nunc in vno qui est sub lege noua q[uam] in
alio. Quod sic probō. Qui enim expressiorem
et ampliorem explicationem de credibilibus
habet: maiorem fidem habet: sed talem habet
prelatus: vel tales habere debent maiores respec-
tu minorum ergo etc. Nam qui ea que sunt
fidei explicite cognoscit: fidem habet maiorem
q[uam] qui ea cognoscit implicite. Quod probas
Thom. 2. 2. q. 2. ar. 6. dicit. Quod fides simpliciter
vel minorum minor est in cognitione respec-
tu maiorum vel prelatorum. Ratio est quia
discipuli qui docentur non habent tantam scien-
tiam quam habet magister et ille qui docet. Sed
minores et simplices se habent sicut qui docet.
¶ Maiores autem seu prelati sicut qui docet. Et
predictis auctoritate: r[ati]one: distinc. pat[et] qualiter
fides fuit est et potest esse maior int[er]ius in vno
q[uam] in alio in cognitione. ¶ Tertio dico q[uod] fides
potest crescere int[er]ius plus in vno q[uam] in alio cer-
tificatione. i. q[uod] vnus potest habere maiorem certi-
tudinē de his que sunt fidei q[uam] alius. Et hoc mo-
do est etiam maior certitudo vniuersaliter in his
qui sunt sub lege noua q[uam] in his qui fuerunt sub
lege veteri quod tripliciter probō. ¶ Primo
auctoritate. Secundo r[ati]one. Tertio distin-
ctio. ¶ Primo p[ro]bo auctoritate. Mā glo. sup[er] ver-
ba 1. sa. 9. puulus natus est nobis dicit. Cer-
titudinē ista adimpleta fuit plus in lege noua q[uam]
in veteri: eo q[uod] lex vetus loquebatur: nō in p[er]so-
na sua: sed in p[er]sona noue legis. scđo hoc idē
p[ro]bo triplici r[ati]one. ¶ Primo r[ati]one causationis.
¶ Secundo r[ati]one affirmationis. ¶ Tertio r[ati]one re-
suscitationis. ¶ Primo p[ro]bo ratione causationis

q[uod] maior est certitudo in his que sunt fidei in lege
noua q[uam] in veteri. Fundamentum rationis
p[otes]t auctor in libro de causis. di. Vbi ē plus
de causa ibi est plus de cāto: pat[et] quia vbi est
plus de infirmitate: ibi est plus de dolore. Quo
presupposito certum est s[ecundu]m philosophū p[ri]o
de aia. q[uod] vbi plus ē de cognitione ibi plus est
de certitudine: sed manifestū est vt immediate
probatum est: q[uod] qui sunt sub lege noua maio-
rem habuerunt cognitionem de misterijs in
carnationis q[uam] p[re]s antiqui q[uod] etc. probō h[oc] du-
pliciter. ¶ P[ri]mo respectu p[ar]tie ip[s]us que maiorem
gnat cognitionē q[uam] absētia: dicere philosopho
tertio de aia. Cognitionis inquit rei est alia a co-
gnitione ip[s]ius esse rei. Quia aliud est res et
aliud est esse rei: s[ed] aliud est magnitudo: et aliud
magnitudinis esse. Et p[ri]mo posterior. atq[ue]
p[ri]o phisicorū. dicit. Cognoscere autem tunc
vnum quodq[ue] arbitramur cū causas eius co-
gnoscimus. Et. 9. ethicorū. cognoscere autem et
speculari magis possumus proximiores q[uam] re-
motiores. Secūdo etiā magis cognouerunt
respectu sue doctrine. Nam Jo. 15. dicit. Om-
nia quecūq[ue] audiui a patre meo nota feci vo-
bis. Si igitur qui sunt sub lege noua habent
maiorem cognitionem de misterijs fidei q[uam]
habuerunt qui fuerunt sub lege veteri: concludi-
tur per cōsequens q[uod] etiā habent maiorem
certitudinem fidei q[uam] ipsi. ¶ Secūdo hoc idem
probo ratione affirmationis. Fundamentum
rationis ponit Plato in thimēo di. Certius
semp[er] est quod necessario euenit: q[uam] quod cen-
tingenter. patet quia s[ecundu]m philosophū. 4. meta.
necessariū est q[uod] aliter nō p[otes]t se habere. Ec-
ce tra p[ri]o perier. dicitur. Cōtingēs idifferenter
se habz ad esse et ad nō ēē. hoc idē dicitur p[ri]o
priorum. vnde de futuris cōtingentibus non
est determinata veritas. Et q[uod] certius sit ne-
cesse q[uod] cōtingens patet exēplo. Nam ma-
iorem certitudinē habet pater de filio quē ge-
nuit q[uam] de filio quē habiturus est. Et ratio est
quia p[ri]mū est necessariū. scđm vero cōtingēs
Quo presupposito certū est a simili q[uod] fides
que est de cōtingēti fuit fides qua patres an-
tiqui credebant christum ēē passurum seu in-
carnandum. Fides vero nostra que iam cre-
dimus ipsum incarnatum et passū est de ne-
cessario. Ideo concluditur q[uod] maior est certi-
tudo in nobis de misterijs christi que p[re]sen-
tialiter habemus q[uam] in omnibus antiquis qui

erant ea habituri. Non enim illi poterant dicere illud. Jo. j. Quod vidimus et audimus et perspeximus et manus nostre contrectauerunt de verbo vite. et illud Jo. j. verbum caro factum est etc. Nam ipsi loquebantur de futuro tempore dicentes. Isa. 7. Ecce virgo concipiet etc. Nos autem loquimur de preterito dicentes. Ecce virgo concipiet et peperit filium. Immo nunc mortaliter peccaret qui fidem suam proferendo diceret christum nasciturum: seu moriturum: quod antiqui patres veraciter et pie dicebant: sicut ipsi etiam mortaliter peccassent si affirmatiue dixissent virgo concipiet et christus natus est atque mortuus. Tertio hoc idem probamus ratione testificationis. Sicut damentum rationis ponit dominus Mat. 18. quod etiam habetur extra de testamentis c. relatum. ubi dicitur. In ore duorum vel trium stat omne verbum. Quod si sic est: ergo certum est aliquid quanto pluribus testibus confirmatur. Sed certum est quod fides ecclesie pluribus testibus confirmata est quod fuerit fides synagoge siue quantum ad miracula siue quantum ad martyria: siue quantum ad prophetarum oracula: propter que omnia concluditur quod maior est fidei certitudo in nobis quam in omnibus qui fuerunt ante christi aduentum incarnationis. Tertio hoc idem probamus distinctione. Nam Bonaventura in tertio. di. 25. ar. 2. q. 3. querit an fides creuerit quantum ad assensum certitudinem. et Respondit di. q. certitudine fidei est loqui dupliciter secundum duplicem: com- parationem. habet enim fides comparari ad ipsam veritatem dicantem: habet etiam comparari ad ipsum intellectum assentientem. Si loquamur de certitudine fidei per comparationem ad veritatem dicantem: sic eius certitudo non habet minui nec augeri: quia cum ipsa veritas diuina certissima sit et falli non possit quantum ex parte rationis dictatis in fide: quicunque assentit diuine veritati propter se et super omnia est in statu vere certitudinis: nec huius ex illa parte fides proficit in certitudine. Si autem loquamur de certitudine fidei per comparationem ad ipsum credentem: sic realiter concedi potest quod fides cre- scit quantum ad certitudinem: tum propter cla- riorum cognitionem: tum propter presentiam rei habitam: tum etiam propter maiorem deuotionem. Illa enim fides certior est que ap- ius cognoscit: que securius possidet et que de

notius acquiescit. Et quantum ad hec tria fi- des secundum diuersitatem temporum creuit. hec Bonaventura verbaliter. Ex prefata igitur auctoritate. triplici ratione atque distinctione patet qualiter fides maior est et esse potest in vno quam in alio quantum ad certificationem. Quarto dico quod fides potest esse maior in- tensiue in vno quam in alio infusione. Nam et si ex parte ipsius dei fidem infunderis non sit maior fides in vno quam in alio: tum respectu ma- ioris dispositionis subiecti fidem recipientis fides potest esse maior in vno quam in alio. Et ra- tio est quod secundum Dionysium in thymeo. Forme da- tur secundum mercedem seu dispositionem materie. Quo presupposito certum est quod sicut secundum maio- rem capacitate intellectus vnus magis cogno- scit virtutem principiorum quam alius: ita secundum donum gratie vnus magis cognoscit per fi- dem veritates fidei quam alius. Et sic patet qua- liter fides intensiue crescit infusione. Quinto etiam dico quod fides intensiue crescit affectiue deuotione: seu dilectione. Certum est enim quod veritati prime de qua est fides: quidam serui- tius et deuotius quantum ad actus concupisci- bilis se subiiciuntur per maiorem dilectionem alijs. Et secundum hoc fides est maior in vno quam in alio. Quod patet de fide informi respectu fi- dei formate. i. perfecte per charitatem: quod qui habet fidem charitate formatam: dicitur ha- bere maiorem fidem: quam qui habet fidem in- formem et sine charitate. Nam qui fidem si- ne charitate habet: non seruit proprie deo: et ra- tio est quia licet talis faciat quod deus precipit: tamen non faciens illud ex charitate non facit pro- prie secundum quod deus vult. Et sic patet qualiter re- spectu affectionis seu dilectionis: fides repe- ritur intensiue esse maior in vno quam in alio. Sexto etiam dico quod fides potest crescere intensiue et esse maior in vno quam in alio opinio- ne. Nam quando vnus magis sentit magna de deo: seu maiorem opinionem habet quam ali- us: talis intensiue dicitur habere maiorem fi- dem. hoc modo Lactantius dicitur habuisse ma- iorem fidem: qui vt habetur Mat. 8. credebat christum solo verbo posse sanare puerum suum: iudicans etiam se totaliter indignum esse: vt christus intraret sub tectum suum. Propter quod dictum est ei a domino. Non inueni tantam fidem in israel. Quod si oppones hoc dicens. Nonne inuenit christus maiorem fidem

in beata virgine et in apostolis: Certe sic Crisostomus. autem super Mattheum ad hoc respondit dicens. Quod maiorem fidem in Centurione inuenit quia a nullo doctus fuit. Unde subdit Crisostomus. Credidit inquit Andreas sed Joanne dicente. Ecce agnus dei. Credidit Petrus: sed euangelizante sibi Andrea. Credidit philippus: sed legendo scripturas. Mathanael etiam prius signum diuinitatis accepit. Iayrus israelis princeps pro filia sua petens non dixit dic verbo sed veni velociter. Nicodemus de baptisimi sacramento audiens ait. Quomodo possunt hec fieri Maria et martha dicunt. Domine si fuisses hic frater meus non fuisset mortuus tanquam dubitantes an ubique posset esse christi presentia. hec ille. Oppositum est de illis qui parua de deo sentiunt: et qui iudicant prouidentiam dei circa inferiora esse iniustam quia tales dicuntur habere parua fidem. Contra quos fac discursum et exprobrationem si vis: et precipue etiam contra querentes sanitatem ab incantatoribus et non a deo. Idem igitur et predictis quod respectu opinionis fides inuenitur esse maior in uno quam in alio. Et Septimo etiam dico quod intensius fides crescit et potest esse maior in uno quam in alio despectione. Quando enim quis bona transitoria et visibilia intuitu eternorum bonorum atque inuisibilium totaliter continet: talis profecto dicitur habere magnam fidem. hoc modo Moyses laudatur de quo apostolus ad hebreos. xj. c. ait. Fide moyses grandis factus: negauit se esse filium filie Pharaonis: magis eligens affligi cum populo dei quam temporalis peccati habere iocunditates: maiores diuitias estimans thesauro egyptiorum improprium christi. Aspiciebat enim in remunerationem. h. ibi. Super que verba Augustinus. ait. Matthei fidei profecto fuit omnes presentem et temporalem spernere iocunditatem: et futuram solum sperare felicitatem. Hanc magnam fidei summam habuit beatus pater noster Franciscus. qui omnia paterna bona reliquit pro eternis: de quo Bonaventura in legenda ait. Cum pater eius liquido cerneret quod cum a sua opinione reuocare non posset: cepit eundem vehementer insistere ut episcopum ciuitatis una secum adiret: eiusque renunciaret in manibus hereditario iuri paternarum omnium facultatum. Ad quod crequendum domini seruus ultro se offerens mox ut peruenit ad

antistitem nec moram est passus nec cunctatus de aliquo: nec erexit verba nec reddidit quin potius vestimenta sic cuncta deposuit quod et femoralia ipsa reiecit: totumque coram astantibus ut ebrius spiritu amore illius nudari non horruit: qui nudus pro omnibus in cruce pendit. h. ibi. Immo etiam quod plus est dicebat coram fratribus. Si habere inquit omne aurum omne argentum et omnes lapides preciosos omnesque filii dignitates atque delectationes omnia h. quasi lutum continere pro dei amore et pro spe futurorum et eternorum bonorum. Oppositum est de illis qui nec minime voluptati. nec etiam inordinate effectioni diuitiarum renunciant quam tales aut nullam vel minimam fidem habere censentur. Et prefatis patet qualiter respectu despectionis fides est maior in uno quam in alio. Et octauo etiam dico quod fides intensius dicitur esse maior in uno quam in alio tolerantia seu firmitate et constantia. Quando enim aliquis tollat ardua et aduersa libenti animo propter deum: talis profecto dicitur habere magnam fidem. Hanc fidem magnam habuerunt martyres et apostoli et sustinenti in constantia et in firma patientia suorum acerbissimorum martyriorum. Oppositum vero fuit de illis qui propter martyria seu penas fidem negauerunt. o quot de istis in christianitate reparentur qui prepositis sibi penis christi fidei penitus abicerent. Quando etiam aliquis in magnis aduersitatibus maxime sperat in deo et in eo confidit: talis profecto habet magnam fidem. Contra vero quando quis in aduersitatibus de deo diffidit: talis profecto aut parua aut nullam dicitur habere fidem. De hac parua fide in aduersis seu parua confidentia in deo christus redarguit Petrum Matthei. i. q. di. Adhuc fidei quare dubitasti? Huc verba exponens Crisostomus super Mattheum ibi videns Petrus ventum validum timuit. dicit talis est humana natura: ut multoties in magnis recte se habens in minoribus reprehendatur ut sibi dicat. Adhuc fidei quare dubitasti? Et super id aliud verbum et cum cepisset mergi idem Crisostomus. ait ut monstraret dominus quam non venter inmissio: sed illius modica credulitas periculum operabatur: dixit modice fidei: in quo monstratur quod neque vetus neque aliquid aliud nocere potuisset si firma fides fuisset. hec ille. Et premissis etiam patet qualiter respectu tolerantionis fides in-

uenitur maior in vno q̄m in alio. ¶ Mono etiā dico q̄ fides intensius maior est in vno q̄m in alio operatione. Quando aliquis magna et multa opera facit precipue cum improperia et vilitates aut sustinet aut suscipit propter deum talis profecto magnam fidem habet: hanc fidem habuit cananea cui dices Mat. 15. ait. Mulier magna est fides tua. vbi Jeron. ait. Multa huius mulieris fides patientia et humilitas predicatur: fides quippe qua crediderit sanari posse filiam suam: patientia quia totiens concepta in precibus perdurauit: humilitas qua se non caribus sed catellis comparauit: scio me inquit filiorum panem non mereri: nec integros posse capere cibos: nec sedere ad mensam cum patres sed contenta sum reliquis catellorum: ut per humilitatem mihi carum ad panis integri veniam magnitudinem. hec ille. Oppositum vero est de illis qui minima operantur propter deum maxima vero propter mundum: quoniam tales aut paruā aut nullam habent fidem. De talibus enim ait Gregorius. 47. di. c. Deus inquit huius seculi dilectores in terribus rebus fortes sunt in celestibus debiles. Nam pro temporali gloria usque ad mortem defudare appetunt et pro spe perpetua nec parum quid in labore subsistunt: pro terrenis lucris quilibet iniurias tollerant et pro celesti mercede tenuissimi verbi ferre contumelias recusant. Terreno iudici tora etiam die assilire fortes sunt: in oratione vero coram domino vel vnius hore moris lassantur. Sepe nuditatem deiectionem et famem pro acquirendis diuitiis atque honoribus tollerant eterna vero querere tanto magis dissimulant quanto magis ea tribui tardius putant. hi itaque quasi aliorum arborum more deorsum viti sunt: sursum vero angustii: quia fortes ad inferiora subsistunt sed ad superiora desiciunt at contra ex qualitate palmarum designatur proficiens vita iustorum: qui nequaquam in terrenis desiderijs fortes sunt et in celestibus debiles: sed longius atque distantius studiosos se deo exhibent: quod seculo fuisse meminunt. hec ille. Ex prefatis patet qualiter respectu operationis fides inuenitur esse maior in vno q̄m in alio. ¶ Decimo etiam dico q̄ intensius fides dicitur esse maior in vno q̄m in alio duratione: quando enim aliquis diuturno tempore perseuerat in fide seu in pre-

dictis: talis profecto magnam dicitur habere fidem. Oppositum est de illis qui paucotempore in iam predictis perseuerant: quoniam tales paruam aut nullam dicuntur habere fides. Ex predictis igitur. id. apparet qualiter fides potest crescere seu crescit intensius et quantum ad gradus: et per consequens etiam patet huius conclusionis. scilicet de magnitudine fidei sua diuersitas. ¶ Tertio etiam videnda est de fidei magnitudine sua necessitas. Nam fidem magnam quisque habere tenetur. Et primo prelati et superiores. secundo etiam subditi et inferiores. ¶ Primo dico q̄ licet eadem sit fides in maioribus et minoribus: in prelati et subditi: tamen superiores tenentur de credendis habere plenorem notitiam quod tripliciter probetur. Primo auctoritatibus. Secundo ratione. Tertio dissimulatio. ¶ Primo probetur auctoritatibus. Nam Bre. super verba Job. primo boues arabant et asine pascebantur iuxta eos ait. per boues superiores in scientia et fide significantur: quibus asini id est minores in credendis debent ad herere. Item Simacus papa. j. q. j. c. viliissimus. ait. Viliissimus computandus est nisi preceat scientia fide et sanctitate quod honore prestantior est. Item extra de elect. c. cum in cunctis. Alexander tertius ait. Qui ad curam positus est aliorum: debet ostendere qualiter alios in domo dei oporteat conuersari. Item extra de electio. c. nisi. Innocentius tertius ait. Nihil est quod ecclesie dei magis officiat quam quod indigni et ignorantes assumuntur prelati ad regimen animarum. Item extra de re iudi. c. quis. Gregorius ait. Non potest excusatio esse pastoris si lupus oues comedit: et pastor nescit. Item de consecra. di. 4. c. vos ante omnia Augu. ait. Vos ante omnia tam viros quam mulieres qui filios in baptismo suscepistis monco ut vos cognoscatis fideiuius apud deum eratisse pro illis quos visi estis de sacro fonte suscipe. Ideo eos semper amonete ut iustitiam diligant: charitatem teneant: et castitatem obseruent super omnia autem symbolum et orationem dominicam et vos ipsi tenere et illis quos de sacro fonte suscepistis semper ostendite. Ex quibus auctoritatibus patet qualiter superiores tenentur habere notitiam maiorem de his que sunt fidei quam inferiores. Secundo hoc probetur ratione causalitatis. fundamē-

Sermo

nam rationis ponit philosophus .2. in metaphi.
di. Quicquid est causa aliorum ut sint talia illud
maxime debet esse tale. patet h. regula. Nam quod
ignis causat calorem siue est causa caloris in alijs re-
bus: ideo ipse debet esse imo est magis calidus
quam omnes alie res. Quo presupposito certum
est quod cum explicando credendorum seu eorum
que sunt fidei: fiat per superiores ad inferiores:
concluditur necessario quod ipsi tenent plenius
cognoscere ea que sunt fidei: per consequens
habere maiorem fidem quam omnes inferiores.
Quod si aliter sit seu fiat: maxima arrogancia
est et perversitas. Proinde. 48. di. in principio
dicitur. In arrogancia que est ruina dyaboli
incidunt qui in puncto hore nec duos discipuli
sunt ignorantes magistri. Et sic Inno. ait.
Adversus e. fieri magistrum qui nec dum
didicit esse discipulus. Et. 59. di. c. ordinatos
Celestinus papa ait. Debet enim ante esse discipulus
quisquis doctor esse desiderat ut possit
docere quod didicit. Omnis vite institutio
ad id quod tendit se ratione confirmat. Item
16. di. c. In sacerdotibus. dicitur. Discere et sci-
re prius quis debet antequam doceat: et exemplum
fidei atque religiose conversationis debet po-
tius prestare quam sumere. Tertio hoc idem pro-
bo distinctione. Nam Tho. 2. 2. q. 2. ar. 6. que-
rit an equaliter omnes teneantur habere fidem
explicitam. Et Respondit di. Quod explicatio
credendorum fit per revelationes divinas.
Credibilia enim naturalium rationes
excedunt. revelatio autem divina ordine quodam
ad inferiores pervenit per superiores: sicut ad
homines per angelos et ad inferiores ange-
los per superiores: ut patet per Dionisi. 4. c.
celiclar. Et ideo pari ratione explicatio fi-
dei oportet quod perveniat ad inferiores homi-
nes per maiores. Et ideo sicut superiores an-
geli qui inferiores illuminant habent plenio-
rem notitiam de rebus divinis quam inferiores
ut dicit Dionisi. 12. c. celiclar. Ita etiam superio-
res homines qui alijs prestant aliosque habent
erudire: tenentur habere pleniorum notitiam
et fidem de credendis et magis explicitam cre-
dere. h. Tho. Sic fac exprobrationem contra pre-
latos sacerdotes patres doctores et huiusmo-
di: qui cum teneantur plus scire quam inferiores
et etiam illos de his que sunt fidei instruere:
minus tamen sciunt quam inferiores: et quod magis est

nihil sciunt eorum que scire teneantur: seu eo-
rum: que ad proprium spectant officium. Dic-
eriam si vis de maxima confessorum negli-
gentia. tales igitur omnes superiores seu ma-
iores ad quos pertinet alios erudire: tenen-
tur etiam de his que sunt fidei suo loco et tem-
pore reddere rationem. Unde. 1. pe. 3. dicitur
Parati semper ad satisfactionem omni poscen-
ti. rationem de ea que in nobis est fide et spe.
ubi nota verba et signa misteria. Primo eni
dicit parati semper ad ostendendum: quod sem-
per in primitiva ecclesia omnes generaliter
tenebantur reddere rationem de fide sua et spe.
quia omnes gratiam spiritus sancti percepe-
rant: vel quia adulti accedebant ad baptismum
qui prius erant instructi ut de fide respondere
scirent: modo autem soli maiores tenentur qui offi-
cium acceperunt alios instruendi. Secundo dicit
reddere rationem. Nam rationes sunt neces-
sarie ad defensionem et instructionem non
ad probationem. Unde rationes fidei non sunt
probationes sed quedam persuasiones ad re-
movenda impedimenta fidei: ostendendo non
esse impossibile quod in fide proponitur. Un-
de prelati tenentur reddere rationem per quas-
dam similitudines et persuasiones et manife-
stationes effectuum et precipue per miracula
Tertio dicit omni poscenti. Ex hoc posset quis
arguere ergo etiam omni infideli. ad hoc Re-
spondeo. quod si infidelis querit rationem eorum
que sunt fidei ad deridendum: tunc ei non est
reddenda ratio: quia Mat. 7. dicitur. Nolite
sanctum dare canibus etc. Si vero querit
ut instruat: tunc iam non est canis. unde est
dicendum ei quicquid est credendum et quic-
quid faciendum. unde glossa ibidem ait. Qui ec-
clesiastico misterio pesti doceat humiliter po-
tentes et obstruat superbe resultantes. Datet
ergo ex predictis qualiter maiores de neces-
sitate tenentur habere pleniorum et maiorem fi-
dem quam inferiores. Secundo etiam dico quod
subditi et inferiores generaliter tenentur cre-
scere in fide seu magnam habere fidem quod
dupliciter probatur. Primo auctoritate. Se-
cundo ratione. C. Primo probatur auctorita-
te Bernardi in suis sententijs di. Quilibet ve-
rus fidelis tenetur habere de deo magnam
fidem et de domino Iesu christo. nec debet
habere parvam: quia apud deum et christum

quod parum est nihil reputatur. **S**ecundo hoc etiam probatur ratione causalitatis. fundamentum rationis ponit auctor in libro de causis di. Talis est effectus qualis est et causa. patet hec regula. Nam si arbor est magna producit et magnos fructus: si vero est parua paruos fructus generat. Quo presupposito: certum est quod cum meritum procedat ex charitate charitas autem procedat ex fide. sequitur quod si magna est fides magna est charitas: et per consequens magnum est meritum. Si autem parua est fides parua est et charitas: et per consequens paruum est meritum et gloria: ut igitur quisque magnum habeat meritum: tenetur magnam etiam habere fidem. unde Augustinus. super Io. ait. Quamvis vas fidei attulerit quis ad fontem gratie: tantum implet de gratia. Et Bernardus. super cant. ait. Parua si quidem fides parua: magna vero magna incrementum. Patet igitur ex prefatis qualiter ad perfectionem fidei requiritur quod fides sit magna intensiue quantum ad gradum et non parua: et per consequens etiam patet. 4. circumstantia ad integritatem fidei necessaria: que dicitur circumstantia intensiue. quam circumstantiam nobis concedat Iesus Christus dominus noster qui uiuit et regnat in secula seculorum amen.

Dominica de passione. Iterum de integritate ipsius sacratissime fidei.

His ex vobis

q

arguet me de peccato: si veritate dico vobis quare non creditis mihi: scribuntur hec verba Io. 8. et in euangelio occurrentis dominice. Post sacri euange-

lij litteralem et moralem expositionem dilectissimi ciues: ex quo ut claruit in precedenti sermone vidistis declarationem quartae circumstantie ad integritatem vere fidei necessariae: que dicitur intensiue seu magnificationis: habeo in presenti sermone similiter declarare quintam ipsius vere fidei circumstantiam ad eiusdem fidei integritatem summam necessariam: que dicitur circumstantia formationis. cuius quidem circumstantie declaratio talis erit.

De quinta circumstantia ad integritatem

vere fidei necessaria que dicitur circumstantia formationis.

Quinta insuper circumstantia ad integritatem vere fidei necessaria dicitur circumstantia formationis. Non enim sufficit ad salutem quod quis habeat simpliciter fidem cordis: fidem oris: fidem operis: et insuper magnum fidei habitum: sed etiam oportet omnino quod habeat formationem idest veram formam ipsius fidei: que forma nihil aliud est quam ipsius fidei quedam perfectio. Forma autem ipsius fidei secundum Ricardum in. 3. di. 23. ar. 5. q. 1. et secundum Bonauenturam ibidem. et secundum thomam. ea. di. ar. primo. q. 2. et etiam. 2. 2. q. 4. ar. 3. est ipsa charitas ut puta quando quis etiam cum fide diligit deum super omnia bona creata et omnes proximos tam amicos quam inimicos in deum et propter deum. pro cuius circumstantie scilicet formationis. clariores declarationes tria de ipsa forma fidei videnda sunt. Primo sua modalitas. Secundo sua realitas. Tercio sua necessitas. Primo dico quod de forma ipsius fidei que est charitas videnda est sua modalitas. habemus videre quomodo: qua via: siue quo respectu charitatis ipsa sit natura forma fidei pro quo notandum est quod sextuplex est forma videlicet. Prima substantialis. Secunda artificialis. Tercia exemplaris. Quarta potentialis. Quinta diuinalis. Sexta dicitur finalis. Primo que dicitur forma videlicet substantialis. est illa de qua philosophus. 2. de anima dicit. Forma est quedam substantia dantis esse rei. Et septimo methaphis. dicit. Forma est causa essendi rebus. unde forma dat esse rei. Et commentator super octauo methaphis. dicit. Forma est causa in rebus: et distinguit esse a re. Exempli gratia. Anima secundum philosophum secundo de anima. est substantia idest forma substantialis ipsius corporis organici phisici potentia vitam habentis. Unde anima est principium quo primo vniuersaliter viuimus: sentimus: et intelligimus: et secundum locum mouemur. Isto igitur modo charitas nequaquam est forma substantialis ipsius fidei. immo fides ipsa habet substantiam per se differentem a substantia seu a forma charitatis: cum forma fidei et charitatis realiter inter se differunt et specie distinguantur: sicut differt forma be-

ti a forma ipsius hominis. Immo hoc modo omnino est impossibile q̄ forma charitatis sit forma fidei: cū fm p̄m p̄io posteriorū. Et .4. me. affirmatio et negatio nūq̄ sūt vera de eodem: et vna species non possit esse altera. loquor per naturam. et non per participationem. **S**ecunda dicitur forma artificialis. de qua cōmentator super .2. p̄bifico. Et super .2. de anima ait. Forme artificiales sunt accidentia fundata in substantijs naturalib⁹ sicut forma artificialis cultelli fundata est in forma naturali ipsius ferri: et forma artificialis vestis fundata est in substantiali forma ipsius lane. Idēz ē cōmentator sup. 2. de anima ait. Forme substantiales et accidentales seu artificiales equivoce dicuntur esse in subiecto: q̄ subiectum forme substantialis ē ens in potentia non in actu nisi per formam. sed substantia accidentis est aliquid existens in actu. scilicet compositū ex materia et forma. vñ habemus q̄ hoc adueniens enti in actu est accidēs. hec ille. Istō etiam modo charitas nequaquam est forma ipsius fidei: cum talis forma simpliciter fiat ab humanis artificib⁹ quod nequaquā contingi potest in forma ipsius charitatis. **T**ertia dicitur forma exemplaris: de qua commentator super .xi. mct̄ba. dicit. Forma exemplaris est ratio quedam ex qua forme artificiales producuntur in esse. sicut exempli gratia. Adēs ipsius pictoris in q̄ est ratio quedam et spiritalis forma qua mediatē fit forma artificialis ipsius h̄ymaginis ab extra: dicitur esse forma exemplaris ipsius h̄ymaginis seu figure artificialis: et isto modo deus est forma exemplaris omnium rerū naturalium ab ipso creatarum. dicente Boetius met. 9. li. 3. Tu cūcta superno: ducis ab exemplo pulchrum pulcherrimus ipse. Adū dū mēte gerens similiq̄ h̄ymagine formās. hoc etiam modo forma artificialis ipsius sigilli et huiusmodi. Idēz etia dicitur forma exemplaris ipsius cere: in qua dimittit similitudinem sue forme. Istō etiam modo charitas nequaquam est forma ipsius fidei: cum nulla sit similitudo inter formam charitatis et formam ipsius fidei. **Q**uarta dicitur forma potentialis et hoc est quando aliquod agens p̄ suā virtutē declarat virtutem et perfectionem aliquius forme tam naturalis q̄ accidentalis. Et de hoc exemplificat p̄b. 3. de anima. de

intellectu agente et possibili. di. Intellectus in anima ē duplex. scilicet possibilis et omnia fieri et agens et omnia facere sicut et perfectio. Unde sicut lumen facit colores potentia visibiles: actu visibiles: sic intellectus agens potentia intelligibilia: facit actu intelligibilia. h̄ ibi. hoc modo lux solis dicitur esse forma que dam. i. perfectio colorum materialium: quā cū in nocte sint invisibiles et non distinguantur respectu obscuritatis in die tamen in virtute lucis solaris et apparent et distinguuntur. Istō etiam modo charitas non potest esse forma fidei: cum habitus ipsius fidei realiter appareat et cognoscatur sine virtute et forma ipsius charitatis. **Q**uinta dicitur forma diuinalis. i. dei que forma infra se est perfectissima cum non subiciatur alicui accidenti seu potentie: eo q̄ ipsa fm philosophum. 2. et 12. met. sit simpliciter actus purissimus. Et de hac ait commentator super .3. de anima. Nulla inquit forma est liberata a potentia simpliciter nisi prima forma que extra se nihil intelligit. Hoc modo deus ipse qui ut habetur .j. Jo. 4. est quedam charitas essentialis. non potest esse forma ipsius fidei: cum habitus fidei sit in potentia ad actum: et sit quid creatum: deus autē ipse est quid increatum et insuper est remotissimus ab omni potentia ad actum. **S**exta et vltima dicitur forma finalis et hec est quando aliqua forma agens conducat aliam formam substantialem seu artificialem ad suum proprium finem: in quo sine talis forma recipit suam perfectionem. sicut exempli gratia. Faber dicitur forma agens ipsius mallei: cum operatur malleum ad id propter quod factus est. Et medicus dicitur esse quedam forma. i. perfectio ipsius medicine: cum facit quod ipsa medicina operatur ad sanitatem infirmī. Istō igitur vltimo modo charitas sanctissima simpliciter et realiter dicitur esse forma et perfectio ipsius fidei: eo q̄ ipsa in format et perficit fidem: immo perducit actum ipsius fidei ad suum finem: quod vñq̄ est meritum eterne vite. Unde charitas ipsa facit q̄ ipse intellectus in futura vita videret essentialiter et fruatur illud quod per habitum fidei in presenti vita indubitanter credit. Idēz et igitur ex premissis quo respectu et modo charitas dicatur esse forma ipsius fidei: et per consequens patet etiam huius circumstantie.

Videlicet formationis sua modalitas. **S**ecundo principaliter dico quod de forma ipsius fidei videnda est sua realitas id est habemus videre quomodo realiter charitas ipsa est vera forma ipsius fidei dei et non aliqua aliarum virtutum. Quod autem charitas sit realiter forma ipsius fidei tripliciter probatur. Primo auctoritate. Secundo ratione. Tertio distinctione. **P**rimo probatur auctoritate. Nam glo. super verba prime corin. 13. Si habuero omnem fidem etc. ait. Sicut anima est forma et perfectio ipsius corporis: sic charitas est forma et perfectio ipsius fidei: sicut corpus nullius est virtutis in suis sensibus sine forma anime: sic fides nullius est dignitatis sine presentia ipsius charitatis. hec glo. **S**ecundo etiam probatur ratione operationis. quod realiter charitas est forma fidei. Fundamentum rationis ponit commentator super. 7. metha. di. Omnis operatio est per prius a forma quam a materia. Quo presupposito certum est quod fides operatur in virtute charitatis. dicente apostolo ad gala. 5. Fides est que per dilectionem operatur. ergo concluditur quod charitas realiter est forma fidei. **T**ertio hoc idem probatur distinctione. Nam **Th**o. 2. 2. questione. 4. ar. 3. querit an charitas sit forma fidei. et Respondit sicut inquit ex superioribus patet certum est quod actus voluntarii spiritum recipiunt a fine qui obiectum est voluntatis. Illud autem a quo aliud spiritum fortiter habet ad modum forme in rebus naturalibus: et ideo cuiuslibet actus voluntarii forma: quodammodo est finis ad quem ordinatur: tunc quia ex ipso recipit spiritum: tunc quia etiam modus actionis oportet quod respondeat proportionaliter fini. manifestum est autem quod actus fidei ordinatur ad obiectum voluntatis quod est bonum sicut ad finem. hoc autem bonum quod est finis fidei. scilicet bonum diuinum est proprium obiectum charitatis. Et ideo charitas dicitur forma fidei in quantum per charitatem actus fidei perficitur et formatur. hec **Th**o. Bonauentura in super i. 3. di. 36. articulo. 1. questione. 6. querit utrum charitas sit forma omnium virtutum. Et Respondit di. quod habitus virtutis habet tripliciter considerari. scilicet ad obiectum ad: subiectum: et ad ultimum finem. Si loquamur de virtutibus in comparatione ad obiectum

sic omnes virtutes sunt forme per seipsas distincte: et earum distinctio innotescit per actum et obiectum: et sic non sunt formales nec perfectibiles ab aliquo immo ipse per se sunt forme et perfectiones distincte. Si autem loquamur de virtutibus in comparatione ad subiectum sic sunt forme informantes subiectum in quo sunt quantum ad bonitatem moralem: per seipsas tamen non sufficiunt ad bonitatem gratuitam: per quam anima efficitur deo placita. Et ideo perfici possunt et formari per gratiam que simul gratificat animam et habitus existentes in anima. **P**roximo si loquamur de habitibus virtutum in comparatione ad finem ultimum: sic forme sunt formales. forme quidem sunt quia dispositiones sunt ipsius anime: ordinantes animam ad perueniendum in finem: formabiles sunt tamen quia et si omnes disponant ad tendendum in ultimum finem: perfectio tamen tendentie venit simpliciter ex ipsa charitate. Sicut enim corpora grauius inclinant per pondus ad centrum. sic spiritus tendunt ad summum bonum per pondus dilectionis: et huiusmodi signum est quod charitas habet idem pro obiecto et fine et sub eadem ratione. Et ideo ceterae omnes virtutes simul cum ipsa fide quantum ad complementum et perfectionem sue virtutis indigent charitate tanquam forma: sine qua nunquam possunt esse perfecte. hec Bonauentura. **P**robat igitur ex predictis qualiter charitas realiter est forma fidei: et per consequens etiam patet huius circumstantie videlicet formationis sua realitas. **T**ertio principaliter dico quod de forma ipsius fidei que est charitas videndum est sua necessitas. unde tenendum est firmiter quod charitas tanquam forma est necessaria non tantum ad informandum ipsam fidem: sed etiam ad salutem cuiuscunque rationalis creature. que necessitas probatur 5. modis. **P**rimo auctoritatibus. **S**ecundo rationibus. **T**ertio distinctionibus. **Q**uarto similitudinibus. **Q**uinto exemplis. **P**rimo probatur auctoritatibus quod fides sine charitate seu sine forma charitatis quamuis sit maxima non sufficit ad salutem. Nam **P**aulus ad galatas. 5. ait. In christo Iesu neque circumcisio. aliquid va-

Sermo

let neq; preputium sed fides que per dilecti-
onem operatur. vbi etiam glo. ait. Sicut lam-
pas sine oleo minime lucet: sic fides sine cha-
ritate nihil proficit ad saluandū. Itē glo. sup
illud Ro. i. Iustitia dei reuelatur de fide in
fidez ait. Ideo sola fides dicitur informis et
idigna ad salutem: eo q; socias nō habet cha-
ritatem. Augustinus etiam super canonicam
Iaco. ait. Sicut corpus sine anima mortu-
um est: ita fides sine charitateque est vita ip-
sius mortua profecto reputatur. Idem quo-
q; Augustinus lib. de fide ad. pc. ait. Opus
fidei et perfectio est ipsa dilectio: sine autem
dilectione fides inanis est: cum dilectione
vero fides est christiani: sine dilectione au-
tem fides est demonis: nam demones et cre-
dunt et contremiscunt. Paulus insuper i.
cor. 13. ait. Si habuero omnem fidem ita vt
montes transferam charitatem autem non
habeam nihil mihi prodest. vbi quidam expo-
sitor ait. Si habuero omnem. idest perfec-
tam fidem que est de rebus necessarijs ad
salutem. vel omnem. idest fidem de omnibus
preteritis presentibus et futuris: ita vt mon-
tes transferam. idest transferri a deo impe-
trem: sicut fecit Alexander cum fide informi
charitatem autem non habeam nihil mihi
prodest. scilicet ad vitam eternam acquiren-
dam. Ita extra de renuncia. capi. Misi cum
pridem. §. quippe. dicitur. Quippe si quantun-
cunq; virtutum flore refulgeas: charitatem
autē in te non hēas: nihil habē cōprobaris.
¶ Secundo hoc idem pbo quinq; rōnibus
¶ Primo ratione Obiectionis.
¶ Secundo ratione Operationis.
¶ Tercio ratione Correspondentis.
¶ Quarto ratione Acceptationis.
¶ Quinto ratione Perfectionis.
¶ Primo probo ratione obiectionis q; cha-
ritas est necessaria ipsi fidei. Fundamentum
rationis ponit philosophus. 2. de anima dicēs
Quelbet potentia naturaliter appetit su-
um obiectum. patet hec regula multipliciter.
¶ Nam quia potentia nutritiua ordinata est
ad cibum. hinc est q; desiderat illum. simili-
ter quia potentia generatiua ordinata est ad
actum generari vt species conseruetur. hinc
est fm Aristote. secundo de anima. q; illum
naturaliter desiderat omnis creatura ani-
mata. Item quia potentia visiva et auditiva

ordinata sunt ad videndum et audiendum
hinc est q; desiderat et videre et audire. Si-
militer quia potentia intellectiua ordinata
est ad intelligere: hinc est q; naturaliter desi-
derat scire. dicente philosopho. i. methaphisi-
ce. Omnes homines natura scire deside-
rant. Item quia materia ordinata est ad for-
mam: hinc est q; naturaliter eam desiderat.
vnde philosophus. i. phisicorum dicit. For-
ma est quid diuinum et optimum appetibile
a materia. vnde materia appetit formam si-
cut femina virum: et turpe bonum. Ratio om-
nium predictorum est: quia quelbet potentia
per suum actum perficitur: sicut oculus in vi-
dendo: intellectus in intelligendo et huiusmo-
di. hoc ergo presupposito. videlicet q; omnis
potentia et omnis materia appetunt suum
obiectum et formam: certum est q; charitas
vt in precedenti conclusione monstratum est
forma est ipsius fidei seu perfectio. Quod si
sic est. concluditur q; sicut materia sine sua
forma est omnino imperfecta: sic habitus fi-
dei sine charitate q; est sua forma erit omni-
no inutilis et imperfectus. vt igitur sit perfec-
tus fidei habitus. oportet necessarium q; habe-
at suū obiectum quod simplicit̃ est forma ip-
sius charitatis. ¶ Secundo hoc idem probo
ratione operationis. Fundamentum ratio-
nis ponit philosophus. 2. phisicorum. dicēs.
Materia simplicit̃ cum forma: est causa om-
nium rerum que sunt vt in re. i. substantia
composita est causa omnium actuum atq;
operationum. Et cōmentator supra septimo
methaphisice dicit. Forma est prior in esse et
operatione q̃ materia et q̃ compositum: q;
nec materia nec compositum est aliquid in
actu et operatione. Et primo phisicorum di-
citur. Materia fm se est tantum in poten-
tia forma vero cū materia in actu. Et secūdo
phisicorum dicit. Forma enim et materia sūt
fm esse sed non s; rationem et operationem
Et secundo de anima dicitur. Materia est
potentia: forma vero actus a qua et operatio
¶ Patet ergo regula omnium predictorum.
¶ Nam materia ferri per se nihil incidit sed
iuncta cum forma cultelli facit incisionem.
Similiter corporis materia quamuis orga-
nizata per se nihil operatur: iuncta vero cum
forma substantiali ipsi anime facit operatio-
nem. ¶ Hoc presupposito: certum est q; fides

ut patet in sua diffinitione est sicut quedam materia: charitas vero est sua forma. Sicut igitur materia non exit in actus et operationes per se nisi sit coniuncta cum forma: sic nec habitus fidei exibat in operationes nisi sit coniunctus cum sua forma .i. charitate. Quod si opponeres quod et fides facit multa bona operari sine ipsa charitate. Respondetur quod talia opera non producantur sed puenientia sui finis cum non fiant sed voluntatem ipsius dei habitum fidei infundentis. unde Alexan. de alef. in. 3. parte sume. i. tractatu de fide ubi agit de effectu fidei in formis. querit an aliquis cum habitu fidei in formis possit recte operari: et Respondit in cor. q. dicēs. Nullus recte operatur aut seruit deo proprie loquendo nisi qui facit quod deus precipit et sicut precipit. unde qui facit aliquid de genere bonorum sine forma charitatis non seruit proprie deo: licet enim faciat id quod deus precipit non tamen facit sicut deus precipit: quoniam non facit illud ex charitate que est inpletio legis. nam plenitudo legis sicut ait apostolus ad. Roma. i. 3. est dilectio. Et .i. thi. primo dicitur. Finis precepti est charitas. Ex quo patet quod quamuis habitus fidei perducatur operationes sine forma charitatis tamen non producit eas perfectas sicut sibi pueniens est. Et confirmatur ista ratio. Nam idem philosophus. lib. de reg. principi. dicit. Amor boni sequitur cognitionem. opus vero sequitur amorem. Ex quo etiam patet quod forma charitatis non tantum est necessaria ad fidem ad hoc ut faciat eam erigere in debitas operationes: sed etiam est necessaria ut per eam habitus fidei crearet ad multiplicationem ipsorum actuum atque operationum. Nam amor et charitas inquit idem Alexan. generant actus et operationes dicente Hieronymo in omelia pentec. Amor dei nunquam est ociosus: operatur enim magna si est: si autem operari renuit amor non est. Tercio hoc Idem probatur ratione correspondentie. Fundamentum rationis ponit Augustinus. lib. de moribus ecclesie. dicēs. Premium correspondet merito. Quo presupposito certum est quod meritum pendet a charitate. dicente Augustinus. lib. de laude charitatis. Non immensitas operum: non diuturnitas temporum: sed maior charitas maiorque voluntas auget meritum. Et Bernar. lib. de diligendo deum ait.

huius mensuram amoris datur mensura eterne retributionis. Bonaventura insuper in secundo. distin. 29. argu. 3. q. 2. dicit quod meritum procedit ex tribus. videlicet ex difficultate operis: ex promptitudine voluntatis: et magnitudine charitatis: quantumvis duo precedentia procedant a tertio. Quod confirmas tho. 2. 2. q. 2. argu. 9. ubi querit an credere sit meritorium: dicit in corpore. q. q. actus nostri sunt meritorij in quantum procedunt a libero arbitrio moto a deo per gratiam. unde omnis actus humanus qui subiicitur libero arbitrio si sit realiter in deum. potest meritorius esse: ipsum autem credere est actus intellectus assentientis diuine veritati ex imperio voluntatis a deo moto per gratiam et charitatem: et sic subiacet hoc articulo in ordine charitatis ad deum. unde ex hoc actus fidei charitate informatus potest esse meritorius. hec ibi. In solutione et primi argumenti eiusdem. q. dicit quod natura comparatur ad charitatem que est principium merendi sicut materia ad formam. Fides autem comparatur ad charitatem sicut dispositio precedens ultimam formam. Manifestum est autem quod subiectum materie non potest agere in virtute forme nisi sit dispositio precedens antequam forma adueniat: sed postquam forma aduenit tam subiectum quam dispositio precedens agit in virtute forme que est principale agendi principium sicut calor ignis agit per prius in virtute forme substantialis et non materie ligni. Sic igitur nec natura nec fides sine charitate possunt producere actum meritorium. sed charitate superueniente actus fidei fit meritorius per charitatem. sicut et actus nature. hec ibi. Quibus premis. videlicet quod premium correspondet merito et meritum ut patet dependet a charitate. concluditur omnino quod fides non sufficit ad merendum eternum premium atque diuinam gratiam sine ipsa charitate. Quarto hoc Idem probatur ratione acceptationis. Fundamentum rationis ponit philosophus. 4. ethicorum. dicēs. Nullum obsequium proprie dicitur bonum nisi sit liberale. Que presupposito. Bonaventura a simili in. 3. distin. 37. arti. 3. q. 1. dicit ad litteram. Nullum inquit obsequium est meritorium apud deum nisi quod sit liberaliter. Sed certum est quod nihil sit liberaliter nisi quod sit ex amo-

Sermo

re quoniā amor est primum donum in quo omnia dona donantur. Si igitur efficaciter merendi seu diuine acceptationis consistit principaliter in charitate et non in fide, concluditur necessario quod fides sine charitate nunquam est deo grata et accepta. ¶ Quia hoc idem probatur ratione perfectionis, fundamentum ponit philosophus, 5. meta. di. ¶ Perfectus est quod simpliciter proprium finem attingit, patet hec regula. Nam cursus ad brauium tunc perfectus dicitur quando brauius attigerit, hoc pre-supposito certum est quod actus humani simul cum anima rationali tunc sunt perfecti: cum proprium finem attingunt, cum diriguntur ad deum: sed manifestum est quod solus amor seu charitas eleuant tam actus quam animam in deum dicente Augustini in libro confes. Amor meus pondus meum: eo feror quocumque feror. Et. ii. de ci. dei. c. 28. dicit. Sicut corpus pondere: sic animus amore fertur quocumque fertur, quod ergo est pondus in corporibus hoc est amor in rationabilibus creaturis, h. ille. Ex quibus concluditur quod fides sine charitate nec animam nec suas operationes potest dirigere seu eleuare in finem suum qui est deus. Quod optime confirmans dominus Bonauentura in 3. di. 27. ar. 1. q. 3. dicit. quod ad perfectionem actus tria requiruntur, scilicet esse, bene esse, et dirigere in finem. ¶ Primo in se actus est perfectus: quia habet suam formam distinctam ab alijs.

¶ Secundo quantum ad bene esse talis actus non est perfectus: quia ut sit actus perfectus oportet quod sit gratus deo. Sed actus gratus non potest esse sine gratia dei que habet actum gratificare: sed non habens charitatem non habet gratiam: quia gratia et charitas sunt essentialiter idem sunt prout aliqui dicunt licet differant relatione sicut lumen et radius: ergo concluditur quod fides sine ipsa charitate nihil proficit ad finem vite eterne. ¶ Tertio non est perfectus actus sine charitate quantum ad dirigere in finem, ut enim aliquis actus sit perfectus oportet ut dirigatur seu tendat in proprium finem duplex est autem finis secundum Thoma. 2. secunde. q. 23. artic. 7. scilicet particularis ut puta quando quis facit aliquid per se in utilitatem suam: et tunc actus non est perfectus. Secundus autem finis est vniuersalis et hic est deus: et si dirigatur actus in hunc finem tunc

est bonus et perfectus: sed in hunc finem nullus actus potest dirigere sine charitate propter quod concluditur quod habitus charitatis simul cum habitu fidei est vnicuique summe opportunus atque necessarius ad salutem. ¶ Tertio hoc idem probatur distinctionibus quod fides sine charitate non proficit ad salutem, prima distinctio est Augustini, qui super verba ad Rom. 4. scilicet credenti in eum qui iustificat impium dicit quod differentia est inter hos actus, scilicet credere deo: credere deum: et credere in deum, propter quod Paulus dicit, credenti in eum et non ei: quia aliud est credere ei: aliud est credere eum: et aliud est credere in eum. ¶ Primo et secundus actus possunt esse fidei mortue et viuere: non sufficient ad salutem: sed solus tertius actus est fidei formate charitate: et hic dat salutem cuius originis rationem ponit Alexander de ales in tertia parte summe in tractatu de fide. di. q. tribus modis dicitur fides. ¶ Primo modo fides habetur dicitur acquisitus ex ratione vel testimonio. Secundo modo dicitur habitus infusus gratuitus: et hoc duobus modis primo modo dicitur habitus eleuans intellectum supra se ad assentiendum prime veritati propter se et hoc modo quia solum eleuat intentum et non mouet affectum per amorem habitus informis denominatur. Alio modo dicitur eleuans intellectum ad effectum et assentiendum summe veritati et ad amandum propter se: et hec est fides formata et viuua. Ad propositum ergo cum fides dicatur tribus predictis modis scilicet credere deo: credere deum: et credere in deum. Ex fide primo modo sumpta que est habitus acquisitus elici potest motus qui est credere deo: hoc est dictis eius adhibere fidem. Ex fide vero secundo modo dicta que est habitus imperfectus seu informis: non solum elicitur credere deo sed etiam credere deum prout credendum est trinus et vnus creator et redemptor: quod non potest elici ab habitu acquisito: hanc autem fidem etiam mali habent insuper et ipsi demones infernales: ut ponitur in 3. sen. di. 23. hinc Jac. 2. c. aut. Demones credunt et contremiscunt. Ex fide vero ito modo dicta que habitus est perfectus atque formatus non tantum elicitur credere deo vel credere deum sed etiam credere in deum. h. autem Augustinus expoit. Credere in deum hoc est

credendo deum amare: credendo in eum ire: credendo ei adherere. et credendo eius membris incorporari. Si autem queratur ratio huiusmodi scilicet credere deo: credere deum: et credere in deum dicendum secundum Aleran. ubi supra quod iam patet differentia ex parte eius quod creditur. Sed ex parte eius quod creditur hoc est rei credite accipitur differentia hoc modo. Nam deus credulitatem fidei accipit tribus modis. Primo ut veritas. secundo ut potestas. tertio ut bonitas. secundum primum modum est credere deo. scilicet per comparisonem ad veritatem. hoc est vera esse que dicitur. Secundum modum est credere deum per comparisonem ad potestatem videlicet omnipotentem et creatorem: et huiusmodi articulos consequentes. Tertio modo est credere in deum per comparisonem ad bonitatem in quam scilicet tenditur per amorem et hec est fides formata. Que utique necessario requiritur ad salutem hec Aleran. Aliam etiam breuem distinctionem ponit idem Aleran. ubi supra in. q. quid sit credere prout est actus formalis fidei. di. Actus vere fidei requirit quattuor potissimas condiciones. Prima conditio est credendo deum amare. Secunda credendo in eum ire per effectum et operationem. Tertia est credendo ei adherere. Quarta est credendo membris eius incorporari. Rationem autem quattuor predictorum ponit Tho. in. 3. disti. 23. ar. 2. q. 2. di. Quattuor predicta pertinent ad fidem secundum ordinem ad voluntatem: voluntas autem est finis. Ad consecutionem autem ultimi finis quattuor eriguntur. Affectio inclinatio participatio adeptio. C. Primo enim erigitur affectio vel dilectio finis: nisi enim quis diliget deum: nunquam consequetur eum: et propter hoc post actus perfecte fidei est credendo amare. C. Secundo requiritur inclinatio vel motio: nisi enim quis diligeret deum nunquam moueretur vel iret ad eum. Nam ex amore finis aliquis mouetur ad finem. Et ideo secundus actus formate fidei est credendo in eum ire. C. Tertio requiritur adeptio vel coniunctio nisi enim quis inclinaretur vel moueretur ad deum: nunquam deo coniungeretur. Et ideo aliquis ad hoc mouetur in finem ut coniungatur finis: et ideo tertius actus fidei formate est credendo deo adherere. C. Quarto requiritur participatio vel communio. nam ex con-

iunctione et adeptione dei vel finis: aliquis in participationem vel communionem adeptionis et perfectionis finis perducitur. Et ideo quartus actus vel effectus formate fidei est credendo membris eius incorporari. nam ut dicit apostolus ad gala. 5. fides est operans. scilicet supradicta per dilectionem. unde ad hoc quod aliquis sit beatus oportet quod habeat in se quattuor quod fides formate conueniunt. Primo est quod credendo in deum cum diligat. Secundum est quod credendo in deum ad eum tendat. Tertium est quod deo adhereat. Quartum est quod credendo in deum in deo et in suis membris requiescat. hec tho. sententialiter. Alia insuper breuis et utilis distinctio ponitur a Bonauentura in suo centiloquio qui ait. Fides ut sit integra et perfecte tendat in deum quattuor requirit. Primo adiunctionem charitatis que ordinat ad amorem dei. Secundo operationem boni. Tertio perfectionem mali. Quarto dilectionem proximi. hec ille. Alia denique distinctio ponitur a diuersis doctoribus que talis est. Tria namque distinguuntur in fide. scilicet sentire assentire et consentire veritati prime que deus est. Nam sentire potest accipere de veritate quam est: quod facit demoni: assentire vero est accipere de veritate quam est et ad ipsam remota vel distanti inclinari quod potest facere fidelis peccator. Consentire vero accipitur de veritate quoniam est: et etiam coniungitur ipsi veritati ex amore quod facit simpliciter fidelis existens in charitate et sic patet quod fides demonis habet in suo credere sentire prime veritati: sed non habet assentire vel consentire: fides vero informis. scilicet hominis existens in peccato mortali: et sine charitate habet sentire de prima veritate et assentire cum careat charitate: fides vero formata que est hominis existens in charitate habet in suo credere hec tria scilicet sentire assentire et consentire. Nam sentit de prima veritate assentit prime veritati: et consentit in primam veritatem quod non a remotis inclinatur ad deum ut facit peccator sed immediate quod per charitatem coniungitur deo. Et prefatis omnibus distantibus euidenter apparet qualiter ad perfectionem fidei requiritur charitas que est eius forma sine qua fides ipsa omnino est insufficientis et inutilis ad salutem. C. Quarto hoc idem probo

esse deo: et mortalem non paria deo sentire: et orabat sceleris antiochus ad dominum a quo non erat misericordiam consequenturus. hec ibi. hoc tamen sim. Boni. vii. supra: quod non habuit charitatem simul cum sua fide et operatione non meruit gratiam adeo postulatam impetrare nec salutem. Idatet igitur ex prefatis auctoritatibus rationibus distinctionibus similitudinibus et exemplis: qualiter ad salutem non sufficiunt fides cordis: fides oris fides operis: sed etiam oportet quod fides nostra habeat suam formam: scilicet charitatem: que nihil est aliud nisi ipsius fidei quedam necessaria perfectio. Et sic etiam ex predictis patet quinta circumstantia ad integritatem fidei necessaria que dicitur circumstantia formationis. Quam circumstantiam nobis concedere dignetur divina maiestas: cui semper sit omnis laus et gloria in secula seculorum. Amen.

Seria secunda post dominicam de passione iterum de integritate ipsius sacratissime fidei.

Ei credit in

me sic dicit scripta: devotum eius fluctat aequivoce. hoc autem dixit de spiritu sancto quem accepturi erant credentes in eum. scribuntur hec verba Jo. septimo. et in euangelio occur-

rentis serie. Idem sacri euangelii litteralem et mortalem expositionem. Spectabiles ciues ex quo ut claruit in precedenti sermone declaravi quintam circumstantiam ad integritatem vere fidei necessariam: habeo in presenti sermone simpliciter declarare sextam ipsius vere fidei circumstantiam ad eiusdem fidei integritatem summam necessariam: que dicitur circumstantia inquisitionis: cuius circumstantie declaratio talis erit.

De sexta circumstantia ad integritatem vere fidei necessaria: que dicitur circumstantia inquisitionis.

Exta insuper circumstantia ad integritatem vere fidei necessaria dicitur circumstantia inquisitionis. Non solum ad fidei perfectionem et nostram salutem omnia supradicta requiruntur sed insuper oportet quod salutifera fides habeat omnimodam simpliciter et nullam prorsus habere: velut te-

merariam seu pertinacem inquisitionem rationum in omnibus his que sunt fidei. Quod autem vera fides debeat omnino esse simplicissima: et quod nullus pertinaciter velle debeat inquirere demonstrativas scientias vel argumenta cum sit hoc impossibile tripliciter proba. Primo auctoritatibus. Secundo rationibus. Tercio distinctionibus. Quarto similitudinibus. Quinto exemplis. **P**rimo proba auctoritatibus quod quisque debet habere simplicem fidem sine pertinaci inquisitione alicuius demonstrationis seu rationum et argumentorum. unde Ambrosius super verba proverbia. Qui ambulat simpliciter ambulat confidenter ait. Auferantur argumenta et rationes ubi fides queritur. non enim aliqua fidei recipienda sunt argumenta fidei contraria. In hijs enim que fidei sunt piscatori bus creditur non dialectico. hec ille. Bernardus insuper lib. de consideratione ait. Intellectus signata fidei temptet irumpere reputet effractor: scrutator enim maiestatis pios quod decet fidei simplicitatem et virtutem omnino per deum dignoscit. hec ille. Item de conse. dist. 4. ca. venit sacerdos. dicitur. Non per signa et orationes sed simplicem fidem veritas colenda est. Item. 23. di. c. Qui episcopus. Et 24. di. c. quando. dicitur. Fides simplicibus verbis sanctorum ab omni est credenda atque tenenda. Apostolus etiam ad Romanos. 12. dicit. Non plus sapere quam oportet sapere sed sapere ad sobrietatem: et unicuique sicut dominus divisit mensuram fidei. ubi ait glo. In omnibus ois humiliter incedere: sed precipue in his que sunt fidei oportet unum quicquid simpliciter ambulare. Idatet igitur ex predictis auctoritatibus qualiter simplicitas sine pertinaci ratione cuilibet est necessaria ad salutem. **S**ecundo hoc idem proba septem rationibus. **P**rimo ratione Interpretationis. **S**ecundo ratione Superationis. **T**ercio ratione Falsificationis. **Q**uarto ratione Multiplicationis. **Q**uinto ratione Vituperationis. **S**exto ratione Laudationis. **S**eptimo ratione Diminutionis. **P**rimo proba ratione interpretationis quod quisque tenetur credere ea que sunt fidei et non pertinaciter argumenta seu rationes querere. Fundamentum rationis ponit philosophus

similitudinibus. Certum est enim fm pt. 1. d. 1. philosophum secundo philosophorum. et quinto metaphysice. q. ad perfectionem alicuius rei tam naturalis q. artificialis quattuor simul cause necessarie concurrunt. videlicet causa efficiens causa materialis causa finalis causa formalis. Quod patet exemplo. Nam ad fabricationem ecclesie seu domus primo concurrunt causa efficiens que est magister. Secundo causa materialis que sunt lapides ligna et huiusmodi. Tercio causa finalis q. est ordo vel habitatio. Quarto causa formalis que est forma ipsius domus vel ecclesie. Hijs premis. Certum est a simili q. a fortiori ad perfectionem ipsius fidei quattuor cause etiam requiruntur. videlicet causa efficiens que est ipse deus habitus fidei in anima infundens. Secundo causa materialis que habitus est ipsius. Tercio causa finalis que e. credere omnia credenda. Quarto causa formalis que est ipsa coniunctio ad deum per amorem et charitatem. Hoc idem proba alia similitudine. nam sicut se habet naturalis homo erga materiam: sic se habet deus erga fidem. Sed certum est q. homo non cognoscit materiam sine forma dicente philosopho septimo metha. Materia inquit fm se est ignota. Et commentator ibidez ait. Nulla materia cognoscitur per se sed fm formam. Et pmo philosophorum dicitur. Materia non cognoscitur nisi per analogiam ad formam. Ergitur a simili concluditur q. fides que est sicut materia: non cognoscitur a deo per approbationem sine forma ipsius charitatis. Proinde notandum est fm tho. in primo. di. 4. q. duplex e. noticia siue cognitio dei. Prima est noticia simplicis intelligentie seu speculatiua. Secunda est noticia approbationis. Noticia simplicis intelligentie est: que habet rationem cognoscendi ab ipsa veritate: que e. lux summa cui nihil potest occultari: et hoc modo de necessitate deus cognoscit habitum fidei sine charitate et eius possessores. Notitia vero approbationis denotat non solum notitiam qua innotuit sed etiam complacentiam voluntatis: et hoc modo cognoscit et approbat deus habitum fidei charitate informatum et eius possessorem ex complacentia sue iure et libere voluntatis hac igitur noticia approbationis non cognoscit de omnia: q. nec ma-

la nec malos nec habitum fidei simpliciter nec eius possessores: non enim placet deo impius et impietas eius: et per consequens non approbat: s. tm approbat bona et bonos. i. q. tam bonam fidem charitate informatam q. bonos ei possessores approbat de ex noticia sua: eo q. complacent diuine voluntati. Et q. deus no cognoscat noticia approbationis homines fideles sine charitate existentes patet q. Mat. 25. dicitur fatuis virginibus fidem et opera sine charitate habentibus. Nescio vos. Mat. 7. c. dicitur fidelibus prophetis sine charitate existentibus: confitebor eis q. nuq. noui vos. vbi. Criso. ait. Sciendum nobis est q. deus nescit peccatores fideles: q. non sunt digni vt cognoscantur a deo: no q. oino eos non cognoscat: sed q. illos no approbat propter charitatis defectum. Ideo eos suos esse non cognoscat. hec ille. Ex prefactis et similitudinibus patet qliter fides etiam si sit plena omnibus opibus bonis si non habeat secum formam charitatis omnino est insufficientis ad salutem. Quinto deniq. proba exemplis. videlicet q. fides sine charitate non proficit ad salutem. Mat. luc. 7. c. dixit christus magdalene. fides tua te saluam fecit. Vbi ait glo. No fides sola magdalenam saluam fecit sed fides cum charitate: propter quam ei a domino dictum e. Remittuntur ei peccata multa qui dilexit multum. Quo exemplo patet q. non fides sed charitas principaliter peccata remittit: et p. p. q. saluat animas. Quod si sic est: ergo charitas est necessaria ad perfectionem ipsius fidei. Aliud exemplum ponit apostolus de esau ad hebre. 12. di. Esau non inuenit a deo locum penitentie. s. remissionem peccatorum et salutem q. cum lacrimis a deo postulasset eam: Qui Esau fm Bonauen. in. 4. di. 4. parte. 2. ar. i. q. 3. habuit veram fidem cum operibus: sed q. non dolebat respectu charitatis et diuine offense: sed simpliciter ex timore future pene: ideo non meruit a deo nec remissionem peccatorum nec salutem. Similiter aliud exemplum habetur. 2. Macha. 9. de Rege antiocho qui cum ex merito scelerum suorum percussus fuisset insanabili et inuisibili plaga: eo q. vermes scaturiebant de corpore suo et comdebant eius carnes: vt ibidem ad litteram dicitur: cepit ad agnitionem sui venire diuina comonitus plaga et dixit. iustum est subditum

4. methaphisice di. Nomina rerum proprietatibus semper correspondent. Et commentator. 7. methaphisice. dicit. Qui nescit rem: nullum nomen ei imponit. Unde habemus qd rebus nobis notis tantum nomina imponimus: que nomina proprietates rerum nobis significant. patet hec regula. Nam istud nomen iesus ideo christo fuit impositum qd saluator omnium ei debebat: ideo ab effectu et proprietate rei saluator interpretatur: qd nomen Iesus idem significat quod saluator. Similiter istud nomen leo significat quandam maximam potestatem et vigoroositatem in ipso animali qd leo vocat. Exemplifica de alijs. prout vis. hoc presupposito peto quid sit aut quid significet secundum proprietatem suam istud nomen fides. Et certum est qd Dionisius lib. de divino. eam diffiniens sic ait. Fides est ratio simplex veritatis per se existens. Quod si sic est manifestum est qd simplex dicitur qd caret omni compositione. unde philosophus secundo topicorum ait. Simplex dico et nullo addito propter qd concluditur qd cum de ratione fidei sit simplex credendum: nulli licet simul cum fide aliquam habere opinionem vel dubitationem. Et qd plus est nulli licet de fide pertinaciter querere aliquid ratione argumentum seu demonstrationem. vel dicas qd fides dicitur ratio simplex veritatis secundum Dionisium. qd sicut in scientia lib. posteriorum. potissima demonstratio est illa que facit notitiam veritatis siue conclusionis demonstrare: sic isto modo in lumine cognitionis fidei: fides dicitur ratio simplex eo qd ipsa non explicat veritatem per modum expletionis: sicut est medium in propositionibus ex quibus elicitur conclusio sed solum veritatem explicat sine ulla medio. Et ideo extra de sum. tri. et. si. ca. ca. firmiter credimus et simpliciter confitemur. i. sine ulla medio rationis. C. Secundo hoc idem probatur ratione superationis. Secundum rationis ponit philosophus. 1. ethi. di. Cumque discipuli in certitudine rei ingredi se viderent quod genus in quantum natura recipit. per hanc regulam. Nam logicus in terminis debet querere nam terminorum seu veritatem si logum in quantum capacitas sue nature ad predicta se extendere potest tumitur asinarius terminis onerare asinum debet et non plus quam eius natura comode recipere potest. hoc presupposito certum est qd ea que

sunt fidei sunt omnino supra omnem humanam rationem et naturam: quod si sic est manifestum est qd nullus potuit aliquando vel potentius naturalibus rationibus seu argumentis aliquem articulum fidei etiam minimum intelligere seu comprehendere. Quis naturali ratione poterit intelligere qd deus factus sit homo. et qd christus conceptus sit de spiritu sancto ex maria virgine: et qd novem mensibus quem celi et terra capere non possunt: dei filius in utero virginis tanquam incarceratus fuerit et coartatus: certe nullus. Quis insuper naturali ratione poterit comprehendere qualiter christus in cruce simul et semel beatus esset et moreretur: certe nullus. Quis etiam naturali ratione poterit intelligere qualiter ista hostie et substantia vini in virtute. scilicet. verborum transubstantiatur in veram substantiam corporis et sanguinis christi: et hoc in qualibet hostie particula sit ibi totum corpus et sanguis christi atque divinitas: certe nullus. Quis insuper naturali ratione comprehendere poterit qualiter corpus hominis iam mortuum et incineratum: et qd plus est in substantia bestiarum atque vermiu iam mutatum. possit reintegrari et reformari atque cum propria cadere anima coniungi atque uniri: certe nullus. Sic transcurramus per omnes articulos fidei. Que omnia confirmantur. 24. q. i. c. Non turbatur. ubi dicitur. Nulla humana ratio pertingit ad ea que sunt fidei. Et qua ratione patet qd fides debet habere omnimodam simplicitatem. ex quo ea que sunt fidei nulla possunt ratione comprehendendi. Tercio hoc idem probatur ratione falsificationis et per similitudinem sic formo rationem presupposita tamen ista generali regula qd de similibus idem est iudicium. Sicut se habet amor ad obiectum amatum qd est summa dei bonitas: sic fides se habet ad obiectum creditum qd est simplex dei veritas: Sed cum secundum philosophum. 8. ethi. triplex sit amicitia propter bonum utile delectabile et honestum. Et idem philosophus. 9. ethi. di. qd sola amicitia bonorum honestorum laudabilis est. Et secundo rethorice. ait. Amare est bonum utile alicuius ipsius gratia. Et ratio quare amor solum boni honesti et non homini utilis delectabilis laudatur est qd. 9. ethi. ait philosophus. Quod amicis existentibus simpliciter propter bonum utile et delectabile cessantibus hijs cessat amicitia.

na. Tertius est qd a simili fides vt simpliciter
fit bona circa ppiū obiectum non debet
esse ppter aliud. i. ppter argumenta & rōnes
quia talis fides esset mercenaria: & ideo defi-
ceret deficientibus argumentis & rationib⁹:
sed solum debet esse fides ppter se. i. d. velle
esse simplex ppter se sine p̄tinacia rationum
propter amorem dei. vnde Aug. describens
fidem ait. Fides est deo digna credulitas: et
credulitas digna deo est credere ei ppter se
& sup oia & non ppter aliud. glosa etiam sup
verba. 2. cor. 3. Mon qd sufficientes sumus co-
gnoscerē aliqd a nobis ait. Cogitare ē initiū
fidei assentire: aut simpliciter sume veritati
propter se & sup oia est eius cōplementus. p̄
ergo ex prefata rōne qd fides oio reddit falsa
si pertinaciter querit p̄firmari rōnibus de-
monstratiuis & argumentis. Quarto hoc
idem p̄bo rōne multiplicationis. Fundamē-
tum rōnis ponit p̄s. j. p̄p̄si. Inconuenienti
vno assignato multa inconuenientia cōsequū-
tur. p̄z hec regla. Nam si quis comedit rem
summe nociuam qd vtiqz est qdādam incon-
ueniēs ipsi corpori: statim generat malus hu-
mor in eodem corpore. postea vero generat
infirmetas tandemqz subsequit mors. Quo
presupposito: certum est qd si quis pertinaci-
ter velit de rebus fidei habere ratiōes talis
vtiqz incedit in magnū inconueniēs: cuius fides
totaliter abiiciat a se oēm rōnem demonst-
ratiuam. Post tale inconueniens incidit i mul-
tos errores & hereses: & tandem subsequitur
eterna pena & diuina reprobatio. Et qd tales
volentes se leuare ad res sup̄naturales na-
turalibus rōnibus corruant in pessimos er-
rores. & qd peius est in diuinā maledictionē
& reprobationem. patet. Nam qd lucifer vo-
luit se leuare supra capacitatem sue nature ad
alta & sublimia dei: statim vt habet Isa. 14.
De celo in infernū deiectus fuit: & omni grā
spoliatus quā habebat. Simili quia Eva
super nām suam se eleuauit: & ad volendum
scire omnia que sciebat de⁹: vt habet Gen.
3. statim a deo maledicta fuit. hic te extende
circa superbos: temerarios: atqz presumptuo-
sos: qui volunt intelligere naturaliter seu na-
turalibus rōnibus sup̄naturalem predestina-
tionem electorū: & sup̄naturalē prescientia:
& reprobationē dānatorū. Que omnia si qd
pertinaciter vult inquirere cū tñ sit impossi-
bile necessario vt predictum est: cadit in infi-

delitate: & proxit in multiplices errores. Et
ideo p̄s. 2. metha. di. Sicut se habet oculus
noctue ad lumen solis: sic se habet intellect⁹
noster ad ea que manifestissima sunt in nā.
Et p̄ouerb. 25. dicit. P̄scrutator maiesta-
tis opprimet a gloria. Job etiā. xj. c. ait. For-
sitan dei vestigia comprehendēs: & vsqz ad p̄-
fectum omnipotentē reperies & excelsior celo
est: & quid facies: p̄fundior iferno: & vnde co-
gnosces. Idem quoqz. 26. c. ait. Vbi inuenit
sapientia. sincreata: & quis est locus intelligē-
tie. intellectus increati: vt. f. secreta sapie in-
create intelligat: & seq̄. Abscōdita est ab ocu-
lis oīū viuētū. Greg. isup sup verba Job
16. v3. Cum vit paruam stillam sermonū ci-
ceperimus magnitudinē troni eius qd pote-
rit intueri: & ait. Totum quicqd de deo in p̄-
senti vita intelligere possumus est quasi que-
dam stilla liquoris. Auicēna insuper. 6. natu-
ralium. lib. 5. c. 5. ait. Res dei altissimas &
subtilissimas non potest intellectus compre-
hendere: quia excedūt eum. que vero sunt de-
bilis esse vt mā motus & tempus: aliqñ ē dif-
ficile intelligere: quia sunt debilis esse. Pro
inde qd p̄bi volebant de oībus rōnes demon-
stratiuas h̄re: ideo i diuersos errores cecide-
runt. Nec mirū si in tantos errores superbi
& infideles cadūt cū & etiā Aug. qui erat ma-
ximi intellectus: vt p̄z in lib. retractationum
in multis errauit. Silt magister sen. i. mult⁹
a theologis reprobāt: qd tñ errasse non dicūt
quātū ad diuinā reprobationē: eo qd eorum
dicta & snias ecclie catholice que oīū errorū
est magistra supposuerūt. P̄determino etiā
errores Origenis quos quasi innumerabiles
recitat Hieronymus in epla ad Desideriū
de doctoribus ecclasticis. Et i epla ad Vi-
gilantiū. Et pro huius rōnis conclusionē
si in predictos errores non vis euenire tene
sententiā Hieronymi in epla ad Vigilantiū
dicentis. Mō est pax inquit scire qd nescias
prudētis hoīs est nosce mensurā suam nec
zelo diaboli conctatū impire sue cūctū or-
bem testem facere: nec est eiusdem hoīs & au-
reos nūmos & scripturas probare & degusta-
re vna & p̄phas vel ap̄los legere me laceras
sc̄m fr̄z Oceanū in culpā herescos vocas in
cā ininriā patientis tult: pietatem p̄tra deuz
ferre non potui. De sacris igitur litteris & si
de disputantem non l3 Aristotelis argumē-
ta congrere: nec ex flumine tuliane eloquētie

Ducendus est riuulus: nec aures Quintiliani
flosculis et scolari declamatione mulecde sunt
pedestris et quotidiana et nulla lucubratione
redolens oratio necessaria est que re explicet
sermonem edificat obscura manifestet in ver-
borum compositione frondeat sint alij di-
ferti laudant ut volunt et inflatis buccis spu
manda verba trutinant. Adibi sufficit sic loqui
ut intelligat: et ut de scripturis disputans scri-
pturam inuam simplicitate: nullus homo excepto
Christo qui ob nostram salutem carne digna-
tus est induere plenam habuit de fide scientiam
et certissimam veritatem. Denique apostolus. Ex parte cognoscit et ex parte prophetat et nunc per spiritum videt et
in enigmate et semper quod oportet errare nescire nos
debet quod cum venerit quod perfectum est euacuabit
quod ex parte est. h. ibi. Patet ex prefata ratione
qualiter fides si non habeat simplicitatem sed per
tinacem inquisitionem rationum seu argumentorum
facit hominem incurrere in errores innumera-
biles atque multiplices. Cuiusmodi hoc idem
probo ratione vituperationis. scilicet dei. Fundamen-
tum huius rationis ponit philosophus. politico. dicens
Contrarie cause contrariorum effectuum sunt cau-
satiue. patet hec regula. Nam ignis et aqua
cum sint cause contrarie producant contrarios ef-
fectus. videlicet caliditatem et frigiditatem. Quo presup-
posito: certum est quod sicut quis honorificat prin-
cipem si simplici verbo credit absque cautione
pignoris iuramenti seu fideiussoris. Contra
ignominiam et vituperium ei facit si simplici ei
verbo credere nolit: quod etiam cuilibet viro
note bonitatis et sufficientis facultatis mole-
stissimum esset: si ipsius verbo non simpliciter cre-
deretur. Sic a filiis deum summe honorat et
glorificat: qui sine cautione argumentorum et
rationum credit simpliciter omnibus his que sunt
fidei propter deum. Contra vero ipsi regi eterne
glorie qui nec fallere potest facit maximam igno-
miniam et vituperium qui non simpliciter vult cre-
dere verbis eius sine causatione rationum seu ar-
gumentorum quam querunt gentiles philosophi et paga-
ni: seu sine causatione signorum que querunt iudei
de quibus. i. corin. j. dicit. Iudei signa petunt et
greci sapientiam querunt. Quatum ergo dominus
in hoc vituperetur et offendatur. patet ex hoc: quia
Matth. 16. c. Luz pharisei et saducei temptantes
Christum signum de celo quererent. Respondit eis
generatio mala et adultera signum querit et si-
gnum non dabit eis nisi signum. Donec propheta
et relictis illis abiit. Item Matth. 17. c. dixit

iterum christus. O generatio incredula et perversa
usquequo ero vobiscum usquequo patiar vos etc.
Me igitur christianus deum vituperet et igno-
miniam faciat domino nostro Iesu christo deus sim-
pliciter credere omnibus his que sunt fidei et nul-
la de eis prorsus pertinacem querere rationem.
Certo etiam pro ratione laudationis quod fi-
des debet esse simplex sine inquisitione rationum.
Nam talis sic simpliciter credens est dignus
maxima laude. Fundamentum rationis ponit
philosophus. 2. ethicorum. di. Virtus consistit circa bonum
et difficile: quia virtus et ars semper sunt circa dif-
filiora. patet hec regula. Nam quia castitas habet
difficultatem in conseruatione sui: ideo castitas
dicitur summe virtuosa: et quanto impugna-
tionis maioris est in virginibus: tanto ma-
ioris est laudis et virtutis. Quo presupposi-
to: certum est quod sicut non est virtuosum videre
lucidum seu aliquid facile agere: sic nec cre-
dere quod manifeste est probabile seu certum
demonstratiuis rationibus est laudabile. Sed
utique virtuosum est et laudabile dignissimum
fidem simpliciter credere. ideo in his que sensus
seu ratio non comprehendit quam maximam esse cre-
dere simpliciter deo in his que sensus vel ratio
videtur omnino dissuadere sicut fecit Abraham de
quo legitur Gen. 22. 4. quod contra spem in spe cre-
didit. ubi glo. ait. Idcirco spes semper nam fuit dum
iuuenis et iuencula semper nam spirauit sobole
nec tamen habuit. Adodo contrarium illi spei spe-
rauit: dum vetulus de vetula sterili simplici-
ter credidit generare heredes. Et certe non
tamen simpliciter credens est dignus laude ut patet
sed etiam in maxima perfectione proficit. Quod et
sic patet. Nam Matth. 16. c. dominus dicit. Qui vult
venire post me. si perfectione vite: ab. i. ipsum
glo. s. quantum ad proprium sensum: et quantum ad
propriam voluntatem. Quo presupposito cum nul-
la sit maior abnegatio quam contra nam et rationem
violenter subicere per voluntatem intellectui
his que sunt fidei. Sequitur quod quantum quis pro-
prio sensui detrahatur tamen intellectui suum de diui-
nis capatiorum facit. Sicut etiam quidam sapiens
de propria voluntate dicit. Tamen inquit veritati
adiacet quantum prope voluntati detrahatur.
Septimo denique hoc idem probo ratione
diminutionis. scilicet meriti. Fundamentum ra-
tionis ponit philosophus. j. lib. de plantis dicens. Dis-
pars remora a suo toto diminuit tamen totum
patet hec regula. Nam cum brachium sit pars
corporis si precipitatur ab ipso corpore est certum

¶ Diminuitur perfectio ipsius corporis. Quo
presupposito manifestum est quod cum homo assen-
tit deo in his que non sunt sensui manifesta
nec per se nota intellectui: nec violentia neces-
saria. probationis rationem ostensa manifestum est
meritum eo quod in predictis est simpliciter libera
assensio voluntatis. Quod si sic est: ergo assen-
sio seu creditio qua homo assentit vel credit
vel manifestis sensui vel per se notis intelle-
ctui: vel necessario. probationis rationibus non modo
meritum diminuit imo meritum non habet.
Et ratio est quia talis assensio est coacta: et
coacta seruicia secundum Augustinum non sunt meritoria
nec deo placent. Et ideo Gregorius in quadam
omelia super verba Ioannis. 20. videlicet. Cum
esset sero die illa ait. Fides non habet me-
ritum cui humana ratio prebet experimentum.
Et ut melius appareat quomodo ratio inducta me-
ritum diminuat. sciendum est quod tria genera cre-
dentium inveniuntur ut dicit Augustinus de sancto
Dionysio in suis sententiis. Quidam enim fideles
sunt qui sola pietate credere eligunt: quod tamen
vtrum credendum sit vel non ratione non com-
prehendunt. Alii puritate corporis et mundana
conscientia interius iam gustare incipiunt quod
fide crediderunt. Alii ratione approbant quod
fide crediderunt. In primis sola pietas facit electio-
nem. In secundis puritas conscientie apprehendit cer-
titudinem intelligentie. In tertijs autem ratio
adiungit approbationem et ponit exemplum.
Pagani inquit in plures partes unitatem
scindunt diuinitatis. Iudei saluatorem non
recognoscunt. In his omnibus mens fidelis
fluctuat et nisi pietate crederet fortassis abie-
cta veritate falsitatem sequeretur. Ex quibus
verbis potest colligi quod ratio adducta ad ea que
sunt fidei: quoniam diminuit meritum: quoniam auget
Ad cuius euidentiā nota sunt Thome. 2. 2. q. 2. ar.
10. quod ratio humana ad ea que sunt fidei potest
se habere ad voluntatem credentis dupliciter. Uno
modo sicut procedens: puta cum quis non vult
credere: vel non habet promptam voluntatem
ad credendum nisi ratione humana induceretur: et
talis ratio diminuit meritum secundum Gregorium. ubi
supra. Secundo modo ut sequens voluntatem cre-
dentis: puta cum homo promptam voluntatem
habet ad credendum: et hoc diligit veritatem
credendi: et super eam cogitat et amplectitur si
quas rationes ad huius inuenire poterit: tunc huma-
na ratio meritum fidei non excludit sed potius
auget. Et ratio est eundem Thome. in. 3. di.

24. ar. 3. q. 2. quia ea que sunt fidei et si supra
rationem sunt: non tamen contra rationem. Et ideo
querere ea que sunt supra rationem non est
vituperabile sed laudabile: quia homo debet
se ad diuina erigere quantum potest. dicit philosophus
in ethicorum. Quod confirmans Ricardus in phemio
primi sen. q. 7. in solutio primi argumenti respon-
dens ad verba Gregorii. fides non habet meritum. et
dicit quod illa argumentatio seu ratio que pro-
cedit simpliciter ex articulis fidei non euacuat meri-
tum fidei nec minuit: quod talis ratiocinatio est
in virtute luminis fidei. unde de tali argu-
mentatione non debet intelligi auctoritas
Gregorii sed de ratiocinatione que proce-
dit ex principiis cognitis in lumine naturali.
Talis enim euacuat meritum fidei cum sibi
homo principaliter innititur. Et propter hoc
rationes fidei meritum non diminuant sed
augent. Sicut enim dicitur Ecclesiastici. 24. Qui
elucidant mentem. fidem per rationes probabi-
les sed non demonstratiuas vitam eternam
habebunt. Oppositum vero esset si quis nol-
let se fidei subicere nisi haberet rationes na-
turales: quoniam talis non tamen non habet meritum
eternae vite. Sed indubitanter habet meritum
eternae penae. Ex predictis septem rationibus
patet expresse qualiter fides vniuscuiusque debet
esse simplex: et sine pertinaci inquisitione na-
turalium rationum. Tertio hoc idem pro-
bo distinctioibus. Nam Ricardus in phemio
primi sen. q. 7. querit an modus procedendi in
sacra scriptura. s. argumentatiuus debeat esse
per naturales rationes seu demonstratiuos
et respondit dicens quod modus procedendi in sacra
scriptura seu in his que sunt fidei propter sui
amplitudinem est multiplex. Nam alicubi
procedit precipiendo: alibi prohibendo: alibi
cominando: alibi promissionibus alliciendo:
alibi inducendo: alibi virtutem de deo et de
eius effectibus simpliciter narrando: et alibi
arguendo. Non tamen arguit ad probandum
sua principia que sunt articuli fidei sicut nec
certe scientie. Sed ex his arguit ad probandum
alia. unde aliquando probat vnum articulum
per alium. Proinde primo ad corinthios. 15. c. apostolus
Ex resurrectione Christi procedit ad proban-
dum communem resurrectionem omnium. dicens.
Si Christus resurrexit et nos cum ipso resurgetur.
Iste autem multiplex modus arguendi seu
ratiocinandi non derogat perfectioni fidei
et merito cuius eo quod omnes isti modi argu-

unt simile per simile. s. obiectum supernatu-
rale per rationem supernaturalem. Et principa-
liter inspicunt divinam inspirationem: et ideo talis
modus arguendi omnibus concessus est tam ad
profectum meriti quam ipsius fidei. Argumenta
autem et rationes que procedunt simpliciter ex prin-
cipiis cognitis in lumine naturali: nullus debet
pertinaciter inquirere cum sua fide: aut velle hunc
cum talia euacuent meritum fidei et destruant
de directo ipsam fidem. Ex qua distinctione per
qualiter vera fides omnino a se rationes demonstra-
tuas rejicere debet. Aliam distinctionem potest
idem Richardus in premissis primi sententiarum. quod iam solutio
primi argumenti super illa verba Ecclesiæ. 3. Al-
tiora te ne quesieris dei. quod altiora querere potest.
tripliciter intelligi. Uno modo in spiritu diabo-
lico: et sic quesierunt altiora se multi heretici.
Alio modo in spiritu humano et sic querunt
multi presumptuosi et curiosi christiani: qui et
si fidem christi teneant: volunt tamen per rationes
secreta fidei atque ipsius dei investigare: quod tamen
est impossibile. Alio modo in spiritu divino
et sic quesierunt altiora se viri theologi: et etiam
querunt homines simpliciter catholici: non propter
fidei dubitationem: sed propter maiorem profectum
et confirmationem ipsius fidei. Primo igitur modo
et secundo intelligitur in omnibus precipitur. Altiora
te ne quesieris. Sed triplici modo omnibus com-
mittitur quod querant altiora se: unde ibidem sub-
dit plurima super sensibus hominis ostensa sunt tibi
Ex quibus etiam distinctionibus per quod fides
debet esse simplex sine inquisitione alicuius
demonstratiue rationis. Quarto hoc idem per
bonam similitudinem. Prima similitudo ponitur
Exod. 20. c. ubi precipit deus. Si altare lapi-
deum feceritis mihi non edificabis illud de
sectis lapidibus. Si autem leuaueris cultum tuum
super eo polluetur. h. ibi glossa ait. Quid per cultum
nisi acumen ingenii intelligitur quod super altare
fidei nequaquam leuatum est ne ingenium nostrum
in his que fidei sunt auctoritati sacre scripture
preferamus: quod sic presumendo omnino pollueretur. Quia
similitudine aut figura patet expresse: qualiter
intellectus volens per naturales rationes ea que sunt
fidei intelligere omnino polluit diuersis erroribus
infidelitate: superbia atque temeritate. Accipe
etiam similitudinem de sagitta. Nam sagitta si
nimis ultra metam baliste vel est protrahatur
semper reprehensibilis est et facit errorem. Si
vero nec superflue nec diminute protrahatur lau-
dabilis est: et attingit medium signi. Sic a simili

dico de fide. Si quis parum dubitat aut debile
opinionem habet de fide: aut nimis et superflue
investigare velit ea que sunt fidei talis virque
necessario incidit in varios errores. et per hunc
non attingit obiectum fidei desideratum. Si
autem aliquis simplex credit nihil dubitans de fi-
de: nec superfluas rationes de ea habere volens taliter
necessario attingit obiectum desideratum quod est
veritas increata. Accipe et tertiam similitudinem
Si enim aliquis magister optimus doceret
de scientia sua et aliquis rusticus narraret quod
non ita esset sicut ille doceret eo quod ipse non in-
telligeret: nonne talis rusticus in conspectu dei
et hominum stultissimus? imo presumptuosissimus
censetur: certe sic. Quo presupposito dico quod
cum intellectus angeli magis excedat intel-
lectum optimi philosophi: quam intellectus philosophi optimi
intellectum rustici. Tertium est quod stultus imo
stultissimus esset philosophus si nollet credere et fidem
adhibere omnibus his que angeli docerent
Adulto autem plus multum stultissimus est christi-
anus si nollet credere ea que deus per prophetas
suos dixit et docuit: quod per me Ihesum. Ihesum. dicit. Spiritus
sancto inspirati locuti sunt sancti dei homines.
Et ideo non immerito tales increduli et presu-
ptuosi a deo eternaliter reprobantur. Ex quibus
similitudinibus etiam per quod qualis fides debet esse de-
corata simpliciter atque penitus semota ab omni
naturalium rationum temeritate. Quid denique
hoc idem per bonos exemplis. Quauis enim fides non
assentiat per se veritati principali propter rationes
tam rationes potest esse introduce. Sed postquam in-
troducia fuerit ratio dicat quilibet sic dixit
samaritani mulieri samaritanæ Jo. 4. c. Nos
non propter tuam loquellam credimus. ipsi enim
audiuimus et scimus: quod ipse est saluator mundi.
Quo exemplo datur intelligi quod ubi est pre-
sentia vere fidei: ibi est omnis simplicitas in cre-
dendo: etiam sine testimonio rationum seu ar-
gumentorum. Aliud exemplum habemus de
Apocrate et Pitagora: qui omnibus discipulis
suis hanc legem dederunt ut nunquam essent ausi
in sententiis suis et doctrinis interrogare:
propter quod si esset pro ratione dicentis auctoritas.
Quod si sic fuit in illis quanto magis auctoritas di-
uina seu spiritus sancti per firmam rationem habenda est. Ex
premissis igitur auctoribus: rationibus: distinctionibus: similitudi-
nibus: et exemplis per quod ad perfectionem fidei necessaria est
sexta circumstantia que dicitur circumstantia in-
quisitionis ut. scilicet habeat fidem simplicem sine
pertinaci inquisitione naturalium argumentorum

atq; alicuius rōnis demonstratione. quam vere fidei circūstantiam nobis cōcedat paraclitus illustrator cordiū: qui cum patre et filio uiuit et regnat de p infinita scēla scēlor. Amē.

¶ Feria tertia post dñicaz de passione. Itēz sermo de integritate sacratissime fidei.

Et autēz odit

m

mundus: q; ego testimoniūz perhibeo de illo: q; opa eius mala sunt. Scribāt h̄ verba Jo. 7. c. 7. in euangelio occurrentis ferie. ¶ Post sacri euā

gelij litteralē et moralem expositionē humanissimi ciues: ex quo ut claruit in precedenti sermone sufficienter vidimus declarationēz sette circūstantie ad integritatē vere fidei necessarię: que dicta fuit circūstantia inquisitionis habem; hodie videre declarationēz septime circūstantie: cuius circūstantie declaratio talis crit.

¶ De septima circūstantia ad integritatem vere fidei necessaria: que dicitur circūstantia obiectionis.

¶ Prima igit circūstantia ad integritatem vere fidei necessaria dicit circūstantia obiectionis. Non eni sufficit ad hoc ut q; habeat verā fidem q; oia opa fidei opet ut in precedentibus monstratū est: sed o; ut q; faciat talia opa fidei bono fine: bono respectu: bona cā siue aliquo bono obiecto. Quia si q; faceret simul oia bona q; fecerunt oēs sancti: que fecit uirgo Maria: imo que fecit xp̄s: et nō faceret cū debito fine et obiecto nihil ei p̄ficeret ad salutē. Et qm̄ ut h̄. 2. de aia. 2. 2. p̄p̄si. Omne agēs fm̄ rationē agit p̄pter finem seu aliud aliqd obiectum: fines aut et obiecta sunt diuersi: prout dicit p̄s. j. et bi. Adinc ē q; diuersi opant diuersis modis moti a diuersis finib; aut obiectis. Mouem igitur sunt obiecta seu fines propter que diuersi operantur.

¶ Primum dicitur obiectum creditionis.

¶ Scdm̄ dicitur obiectum defectionis.

¶ Tertium dicitur obiectum confusionis.

¶ Quartum dicitur obiectum afflictionis.

¶ Quintum dicit obiectum retributionis.

¶ Sextum dicitur obiectum coactionis.

¶ Septimum dicitur obiectum laudationis.

¶ Octauum dicit obiectum bonificationis.

¶ Nonū dicitur obiectū honozificationis.

¶ Primum obiectū respectus vel finis quo aliqui multa bona opa in hac vita faciunt et opantur dī obiectū creditiōis seu extimatiōis. Quā enim multi put dicit p̄s. j. et bico. et theologi in. 4. di. 4. 9. non credūt aliam esse vitam futurā nec felicitatē post hanc momē taneā: hinc est q; tales extimant felicitatē solum esse ponendā in voluptate p̄ntis vite: et propter hoc faciunt multas iustitias et morales: obseruant insup insectis suis prudētiā fortitudinē: atq; temperantiā: ut diutius hac p̄nti voluptate p̄fruat. Et de talib; opantib; ex hoc obiecto et fine. dicit Lactā. in. 2. di. inst. circa p̄nci. Nam dum nonnulli existimant nos deo non esse cure: nec post mortē esse futuros toros se humane prudentie atq; libidinibus addiciūt: et dū sibi licere putāt hauriendis voluptatibus scienti incumbunt: per quas imprudenter laqueos eterne mortis incurrunt. Sed nota q; opa taliū hoc obiecto aut fine opantiū non sunt vera opa fidei seu grata et meritoria. imo taliū opa quous sint moralia inutilia sunt: quod tripliciter probō.

¶ Primo autē. Scdo rōne. Tercio silitudine. ¶ Primo p̄bo autē Aug. lib. 5. de ci. dei. c. 20. dicentis. Solent inquit p̄i q; finem boni humani in ipsa virtute constituunt ad i gerendū pudorē quibsdam p̄is qui virtutes cōprobāt: sed eas voluptatis corporalis fine metiunt et illam p seipsam putāt appetendā. Istas p̄pter ipsam tabulā quandam nobis pingere ubi voluptas in regali sede quasi delicata qdā regina osideat ei; virtutes famule subijciant obseruātes eius nutū ut faciant qd illa ipauerit: q; prudētie iubeat ut vigilanter ingrat quō voluptas regnet et salua sit. iustitie. Iubeat ut p̄stet beneficia: q; potest ad cōpandas amicitias corporalib; cōmodis necias nulli facit iniurias: ne offensis legib; voluptas viuere secure nō possit. Fortitudinē iubeat ut si dolor corpori acciderit q; nō cōpellat in mortē teneat dñam suā. i. voluptatē fortiter in animi cogitatiōe: ut p delicias p̄stinaz suaz recordationē mitiget p̄ntis doloris aculeos. tēperatiē iubeat ut tñ capiat alimētoz: et si q; delectant ne p imoderationē noxiū aliquid valitudinez turbet: et voluptas

7 3

quā etiā in sanitatē corporis epicurei mari-
niā ponūt grauiter offendat. Itā virtutes cū
tota sue gl'ia dignitatis tāq̃ ipiose credas et
iboneste muliercule seruiūt voluptati. Nihil
hac pictura dicūt esse ignominiosū et defor-
mius: et q̃ vnus ferre bonoz possit aspectus
et vex fatent. hec ille. ¶ Secūdo pbo rōne fal-
sificationis. q̃ oīa bona opera que sūt sim-
pliciter ex obiecto felicitatis pntis vite non
sunt opera vere fidei: s; prius sunt inutilia
ad salutē. Sūdamētū rōis pōit pbs. 6. et b. di.
Error in fine facit errorem in oībus his q̃ sūt
ad finem. patet hec regula. Nam si medicus
ignorat finem infirmitatis: per q̃m errat in
omni p̃silio et opere suo: dāns oēs falsas et
erroneas medicinas infirmo. Quo p̃sup-
posito: certum est q̃ finis et obiectū humane
felicitatis nihil aliud est q̃ visio clara et frui-
tio ipsius essentie dei. dicente Aug. Et reci-
tat magister in 2. dist. 1. Creauit deus creatu-
ram rōnalem etc. Et q̃ deus sit simpliciter
obiectū humane felicitatis p3: q̃ s; Augu. et
experientia docet: nihil deo minus pōt capa-
citatem aīe rationalis adimplere. Qd si sic ē
q̃ deus solus sit obiectū humane felicitatis:
si q̃s ponat in alio felicitatē q̃ in deo: talis p-
fecto errat in fine et obiecto. q̃ si errat in fine
ergo sequit̃ necessario q̃ oīa eius opera sunt
falsa et erronea. et per q̃m inutilia ad salutē.
Et p̃firmat ista ratio. Nam pbs. j. et b. di.
Sicut se h3 signum ad sagittantes: sic se hēt
finis ad operantes. Sed manifestū est q̃ scā
varietate et falsitate in signo: sit etiam varie-
tas et falsitas in sagittando. Sic a sili posita
uarietate: imo falsitate in obiecto b̃itudinis
necesse est q̃ sequat̃ etiā falsitas in oīb; operi-
bus humanis etiā si moralia sint. ¶ Proinde
28. q. j. c. oēs. s. ex his. dicūt. Vbi enim deest
vera cognitio eterne et incommutabilis verita-
tis falsa virtus est etiam in opibus moralib;
Item. j. q. j. c. cum p̃dānus. dicit. Cū p̃dāul;
dicat q̃ fundamentū aliud nemo pōt ponē
preter illud qd positū est. v3 Iesus xps. cōse-
quenter pbat q̃ vbi xps non est fundamen-
tum nullū ibi pōt esse boni opis edificium. he-
reditatis. hec ibi. ¶ Tertio hoc idem pbo si-
militudine. v3 q̃ errans in vero obiecto qd
deus est: eius opa oīo inutilia sunt et vitu-
perabilia. Regula est gnālis tam pboz q̃ cano-
nizaz. q̃ de similibus idem datur iudicium

Quo p̃supposito Tho. 2. 2. q. 10. ar. 4. querit
An iudens sarracenus vel alius infidelis in
omni actu et opatione sua peccatū cōmittat:
vel aliqd meritū habeat: et rōnd q̃ peccatum
mortale tollit grām gratam facientē. nō aut
totaliter corrumpit bonū nature. Vnde cu3
fidelitas respectu falsi obiecti sit qdā mor-
tale peccatū: certū est q̃ infideles grāia dei
carent: s; in eis remaneat aliqd bonū nature
et ex hoc nō pōt opari aliqua opera siue vo-
luntate siue amore siue aliquo actu que sint
meritoria. Et rō est: q̃ fm p̃bin. 8. p̃p̃si. Cor-
rupto priori corrumpunt et oīa posteriora: id
oblata grā que actus oīuz virtutū informat:
sequit̃ q̃ nullū opus eoz ē meritorium: et vltra
hoc in ope suo qd habitū vel actu opant ex
obiecto infidelitatis iugiter peccāt. vñ glōsa
sup verba ad Ro. 13. Omne q̃ nō est ex fide
peccatū est. Omnis infidelis vita peccatū ē
et ponit̃ iste text. 28. q. j. c. oēs. s. ex his. s; Tho.
Et qua distinctione p3: sicut nullus infidelis
in oībus opibus suis pōt aliqd mereri respe-
ctu falsi obiecti qd sit dei grā dignus. et vltra
hoc in omni actu suo ad infidelitatem quo de
directo nouū peccatū cōmittit. Sic nec aliq̃s
alius siue sit xpianus: siue infidelis q̃ credit
simp̃l'r obiectū humane felicitatis cōsistere i
p̃nti vita et non in futura: pōt aliquid mereri
apud deū in oībus opibus suis moralibus.
Et vltra h3 tot peccata cōmittit quot opera
moralia dirigit simp̃l'r sub obiecto p̃ntis feli-
citat̃is. Quot dñi terraruz: o quot duces: o
quot barones et impatores: o quot curiales:
o quot increduli xpiani viuūt simp̃l'r sub spe
et obiecto p̃ntis felicitatis: quoz oēs virtutes
seu opa in eoz morte falsa et erronea appare-
bunt. Et sic p3 p̃mū obiectū creditōis. q̃ cū
non sit verū obiectū fidei: nullū p̃pter illd d3
operari aliqd. Scdm obiectū respectus vel
finis quo aliq̃ multa opa bona in hac vita fa-
ciunt et opātur dñ obiectū defectiōis. Multū
tunc quippe qui et si credant in vero obiecto
fidei qd deus est: tñ p̃pter illud obiectū et il-
lū finē pauca et minima bona opant. Et e3
magis ardua et maxima opa faciūt pro obie-
cto alicuius auaricie atq; mūdane cupidita-
tis q̃ pro obiecto diuine maiestatis. De qb;
Greg. in moral. et ponitur. 47. di. c. Oēs aut
Omnes huius seculi dilectores in terrenis
rebus fortes sunt in celestibus debiles. Mā

pro temporali gloria vsq; ad mortem sudare
appetunt: et pro spe ppetua: nec par quidem
in labore subsistit: pro terrenis lucris q̄libet
iniurias tollerāt: et pro celesti mercede vlti-
missimi verbi ferre contumelias recusant: ter-
reno iudici tota ē die assistere fortes sunt. in
oratiōe vero corā deo vel vnius hore momē-
to latant: sepe nuditatē: deiectionez: famēq;
pro acgrēdis diuitijs atq; honorib⁹ tollerāt
et eaz rex spe per se abstinentiā cruciant: ad
quas adipiscendas festināt. supna aut labo-
riose querere tanto magis dissimulant: q̄sto
magis ea retribui tardius putant. hi itaq; q̄
malay arboz more deorsum vasti sunt sur-
sum angusti: qz fortes in inferiorib⁹ subsistūt
sed ad supiora deficiūt. hec ille. **P**eto igitur
an opa talia q̄ plura faciunt pro obiecto mū-
di: q̄z p obiecto dei: corde: ore: et opesint gra-
ta et meritoria: et salutifera in conspectu dei et
sint opa vere fidei: Etiam rñdeo q̄ non.
Nam q̄z etiam secularis pretermittit reli-
giosos tenet saltē habitu et affectu plura opa
facere pro obiecto dei q̄z pro obiecto mundi
q̄d gntupliciter pbat. **P**rimo auctoritate.
Scdo rōne. **T**ercio exemplo. **Q**uarto ar-
gumento. **Q**uinto figura. **E**t **P**rimo probo
auctē q̄ plura quisq; tenet facere p obiecto
dei q̄z pro obiecto mundi. Nam **M**at. 6. c.
precipit dñs. **P**rimū querite regnū dei et iu-
sticiam eius: et hec oia adiciēnt vobis. Et ibi
dem ait dñs nobis. Ne solliciti sitis aie vfe
quid manducetis: neq; corpori vestro quid i-
duamini: nonne aia vestra plus est q̄z esca: et
corpus plus q̄z vestimentū? Nolite igitur thesau-
rizare thesauros in terra vbi rē. **E**t **S**cdo h
idem pbo rōne superationis. **F**undamētuz
rōnis ponit pbs. i. et bicoz. et 3. topico. In bo-
nis semp eligibilis est q̄d est melius et plu-
ra bona potius q̄z pauciora. p3 hec regla. **E**c-
ce si qz preponit tibi vnam vnciā auri et alte-
ram argenti: certe preeliges potius auruz q̄z
argentum. Item si qz tibi preponat. x. libras
auri et alius. xx. citius eliges. xx. q̄z. x. **Q**uo p-
supposito. certū est q̄ bona spūalia et celestia
sunt meliora incōpabiliter q̄z bona tpalia: co-
q̄ sunt pertinentia ad ipsam aiam ad cultuz
diuinū et ad acgrēdū infinita et eterna bona
regni celozum. ergo p psequens q̄z tenet se
exercere in spūalibus bonis et illa preeligi
q̄z in terrenis diuitijs. Et confirmat ista ratio
Nam pbs. 9. et b. dicit. Denominatio semp

fit a nobiliori. et **C**omentator sup. 8. phis. di.
Nomen per p̄us dicit de forma. Deinde de
cōposito: et p̄nti vero de mā. Et hoc presup-
posito q̄ denotatio semp fit a nobiliori: et ac-
tus prius dicit de forma q̄z de mā: certuz est
sin p̄m. 2. de aia q̄ homo compositus ē ex
duabus: v3 mā et forma: siue corpore et aia: et
homo magis denotat homo ex parte aie q̄z
ex parte corporis. vnde pbs. 9. et b. ait. **A**d ē
maxime intellectus: et rō. **A**d si sic est q̄ hō
denotatur prius ex aia et rōne q̄z ex ipso cor-
pore: manifestū est q̄ prius d3 pponi anime
obiectum et bonum suum q̄z corporis sicut ci-
bus magis preponitur domino q̄z seruo. **S**3
obiectum anime que est spiritualis: sunt bo-
na spiritualia. obiectum vero corporis quod
est quid materiale sunt bona materialia: igit
cum anima vt patet sit nobilior corpore. con-
cluditur pro tanto q̄ res spirituales concer-
nentes ipsam animam per prius amāde sūt
eligende et querende q̄z res transitorie et tem-
porales concernentes conseruationez corpis
mortalis et ipsius delectationem. **Q** igit aua-
re: o cupido: o amator diuitiaz: o luxuriose: q̄
plus te occupas in terrenis et carnalibus bo-
nis: q̄z in virtutibus et operibus spiritualib⁹
scito q̄ nisi chartā reuoluas. i. q̄ violenter
plus tibi non facias in querendo spiritualia
bona q̄z terrena: nunq̄ poteris regnū celoz
ingredi. **A**d confirmans dñs **M**at. 13. dicit
Regnum celozum vim. p. et vi. r. illd. Et **A**die-
ronymus ad **E**ustochium ait. Nisi vim fa-
cias: celozum regnum non capies: nisi pulsa-
ueris importune panem non accipies: sacra-
mentum non videtur tibi grandis violentia
cum caro concupiscit esse quod deus: et illuc
vnde angeli conuerunt: angelos iudicatura
velle cōscendere? **E**grederet ergo paulisper e
corpore et ob presentes labores ante oculos
tuos depinge mercedem quā nec oculus vi-
dit: nec auris audit: nec i cor hominis ascē-
dit. hec ille. **A**d quā violentiam faciendam
hortatur dominus **M**at. 7. di. In terra p
angustam portam. s. spiritualium virtutum:
quia lata est porta et spaciōsa est via. s. mun-
dane cupiditatis que ducit ad perditionem
et multi intrant per illam q̄z angusta porta
et arcta via que ducit ad vitam et pauci sunt
qui inueniunt eam. **P**roinde **A**mbrosius
super **L**ucam ait. Indecorum est sollicitare
de cibo et vestimento corporis cum possis

habere regnū: quasi dicat. O xpiane tu cecis
es quādo te occupas in rebus caducis et ter
renis: in eo tempe in quo posses p aliqd par
uū et spirituale bonū lucrari regnū dei. Ma
z vtilius est homini parū et spūale bonū q
simul omnes diuitie mūdi. dicente ppheta.
Melius est parū iusto super diuitias pecca
torū multas. Et hoc ad confusionē quorū
dam: qui dicunt cū aliquis ingredit religio
nem. oīno vadit ad religionē quia ei nō suf
ficit animus pmanendi ad mundū nec vult
laborare et huiusmōdi. Sed o ignorantia mū
dana: o grossities amatorū mundi. o cecitas
cōsummata. An videt tibi esse vlt animi qui
ideo mundū fugit: ut per labores virtutū spi
ritualiu: regnū celorum acquirat? **T**ertio
hoc idem probo exemplo domini nostri Je
su xpi: qui ut habet Luce. 2. ca. Cum esset an
noꝝ duodecim ascendens in hierusalē in die
festo remāsit ibidem tribus dieb: ignorantib
us parentib: stans iugiter in templo in me
dio doctorū audiens illos et interrogās: ita
ut omnes mirarent super prudentia et respō
sis eius. Vnde Ioseph et Maria post tridu
um eū inuenerūt. Cui mater dixit: fili qd feci
sti nobis sic? Ego et pater. d. q. te. Quibus ipse
respondit. Et quid est q me querebatis etc.
quasi diceret. Nonne debetis scire: quia nō
veni solum ut placere vobis: ut solū conuer
satiōz vrāz haberē: s; ut saluare peccatores: et ut
facerem res magis spūales: et preponere vo
luntatem patris celestis voluntati parentū
carnaliū? Exigebat autē tunc ratio: q magis
in illo triduo remaneret cum doctoribus: q
cū parentibus: quia propter fructū secutum
ex hoc: maior honor patris celestis subsecu
tus est. Quo xpi exemplo quilibet edocetur
querere magis res spūales pinentes ad ho
norē dei salutem ppriam atq; proximoz: q
temporalia bona. **Q**uarto hoc idem pbo
argumento seu similitudine. Nam Abdatt. 6.
dicat. Respiciite volatilia celi qm nō serunt
neq; metūt: neq; congregāt in horrea: nō ne
magis pluris estis illis? Considerate etiam
lilia agri quō crescūt: nō laborant neq; nēt.
Dico autē vobis qm neq; Salomon in oī
gloria sua cooptus est sicut vnū ex istis. Si
enim senū agri quod hodie ē et cras in cliba
nū mutū deus sic vestit: qto magis vos mi
nime fidei? Nolite ergo solliciti esse dicentes
Quid manducabim? aut quid bibemus aut

quod opiemur. scit enīz pvestes quare his oī
bus idigeris. hec ibi. vbi ait glo. Si pater ce
lestis curam habet de volatilib: de lilijs de
feno rōne carentib: magis habebit curā de
humano corpore cui? aia terrena despiciens
in spūalibus se exercet. Nec est dubitandū
quin deus pvideat spūaliter viuētib: et vi
te subsidia administret: ppter quod ipse do
minus Abdatt. 7. arguit qdā pusillanimes.
dicens. Quis ex vobis homo quē si petierit
filius eius panē nungd lapidem porriget ei?
Aut si piscem petierit: nūquid serpentē porri
get ei? Si ergo vos cum sitis mali: nōstis
bona data dare filiis vestris: qto magis pa
ter vester qui in celis est dabit bona petenti
bus se? Ex quo argumēto et similitudine p q
spūalia bona pcedē semp debēt tpalia. Ad
hunc sensum etiā trahitur dictū phi licet ipe
non in codē fine dixerit. 8. **H**islicorū dicēs.
Dignū est preponi nobilius vili: et prius po
steriori: parz similitudine. Mā quia aqua est
nobilius elementū terra: et aer q aqua: et ig
nis q aer: ideo naturaliter vnū pcedit reli
quū. Sic a simili cū spūalia bona sint nobi
liora temporalib: ideo incōpabiliter pcedere.
debēt **Q**uinto deiq; h idē pbo figura. Mā
legitur tertij Re. 17. q helias dixit cuidā vi
duc. Da mihi paululū aque in vase ut bibā:
cumq; illa pgeret clamauit post tergū eius.
dicens. Affer mihi obsecro et buccellā panis
Que respondit. Viuit domin? quia nō ha
beo panē: nisi qstūm pugillū cape pōt fari
ne in hydria et paululū olei in lechito. En col
ligo ligna ut facias illud mihi et filio meo: ut
comedam? et moriamur. Ad quā helias ait.
Moli timere: sed vade et fac sicut dixisti. De
rum tñ mihi prius fac de ipsa farinula subci
nericiū panē et affer ad me: tibi autem et filio
tuo facies postea. hoc autem dicit dñs. **H**i
dria farine non deficit: nec lechitus olei im
minuet vsq; in diem qua daturus est domi
nus pluuiā super terrā. Que statim abiit et
fecit iuxta verbū heliez et comedit ipse et illa et
domus eius. Et ex illa die hydria farine nō
defecit: et lechitus olei non est imminut? iux
ta verbum domini quod lecutus fuerat ad
Heliam. Mota igitur post narrationem hi
storie qualiter Helias dixit. Fac mihi prius
subcinericiū panem: ad ostendendum. **O**
anima diffidens et incredula. q primo fa
cias que deus precipit: et prius queras que

sunt ad benozem dei: et postea deus tibi prouidebit de ceteris: ita ut nihil deficiat: sicut fecit et vidue. Et predictis omnibus patet: quod licet opera omnium illorum qui magis cupidi sunt et ardentes circa obiectum terrenorum bonorum: quod circa obiectum spiritualium virtutum atque diuine voluntatis: prorsus inutilia sunt ad salutem. Et patet secundum obiectum propter quod multa opera quous de se bona: quia tamen non sunt debito fine vel conuenienti intentione: apud deum reputantur sine merito et similiter inutilia: quod obiectum dicitur obiectum defectuosis. **T**ertium obiectum respectus vel finis quo aliqui multa opera bona faciunt et operantur: dicitur obiectum confusionis vel verecundie. Multi sunt enim qui plura bona faciunt: non propter obiectum et finem placendi deo aut diuine voluntati: sed simpliciter propter obiectum et finem curandi humanam verecundiam et mundanum pudorem atque presentis vite confusionem. Ecce quod multi sepius continentur et comunicant. vadunt ad missas et ad predicationes. Restituunt aut in toto aut in parte mala ablata: elemosinas largiuntur religiosi vel pauperibus: abstinent se a multis peccatis: et alia bona huiusmodi faciunt. Que omnia non propter deum faciunt: sed ne a ceteris christiani digito signentur: aut sumant verecundiam atque confundant. Propter igitur an opera talium qui omnia faciunt: non pro obiecto dei beneplaciti: sed simpliciter pro obiecto curae de verecundie et confusionis: sint grata accepta meritoria et salutifera in conspectu dei. Certe clamans respondeo quod non: quod tripliciter probabo. Primo auctoritate. Secundo ratione. Tertio exemplo. **P**rimo probabo auctoritate. Nam Ecclesiast. quarto. Est confusio adducens peccatum: et est confusio adducens gratiam. Vbi glossa ait. Qui bonus si nit agere: propter pudorem et bonum operatur: non propter deum: sed propter hominum verecundiam: et mala agere dimittit propter mundi confusionem: nec gratiam a deo meretur nec gloriam. hec glossa. Nota tu sapiens huius glossae verba: et signa misteria. Tria enim hec glossa dicit. Primum quod qui bonum dimittit facere propter verecundiam munditatis non meretur gratiam dei nec gloriam. Quot sunt de istis qui bona non faciunt ne confusionem a mundo recipiant. Multi restituerent, ali-

ena: sed propter verecundiam mundi ne pauperes inter alios videantur restituere nolunt. Sed vbe talibus: quia melius esset eis modico tempore esse pauperes propter deum: quam infinito tempore. Sicut patet de diuite epulone. qui ut habet Luc. 16. Jam tot annis guttas aque mendicabat et nunquam hunc potuit. Multi etiam viri et femine assumerent habitum penitentiae et tertii ordinis: sed propter verecundiam mundi hoc bonum relinquunt. Multi mundani traditores. Multi mundani ceci. Multi mundani inimici animarum vestrarum: cur verecundiamini facere bonum: quod est laudabile: et non verecundamini facere malum vane et superbe vivere quod est vituperabile? Sequitur secundo glossa et dicit. quod qui bonum operatur non propter deum: sed propter humanam verecundiam: talis nec gratiam dei meretur nec gloriam. Quot sunt de istis qui multa bona propter verecundiam mundi faciunt: que non facerent propter deum. Ecce quod vnus non vult remittere iniuriam inimico propter deum: quam tamen remittit propter amorem alicuius domini seu partialis. Similiter meo tempore accidit in quadam ciuitate quod vnus ciuis de principalioribus ciuitatis infirmatus ad mortem: noluit vnquam confiteri nec comunicare propter deum: quous rogaretur a quibus pluribus sacerdotibus et religiosi: tandem rogatus a domino ciuitatis qui cum personaliter visitauit: ut propter amorem suum confiteretur et eucharistiam susceperet: libentissime inquit amore vestri hec omnia faciam quod et fecit. Multi miserabilis conditio humane creature. Multi inestimabilis superbia intellectualis anime. Multi detestanda malignitas peruersorum filiorum Adam. Ecce quod plures plura faciunt propter homines quod propter deum: tanquam si homines mortales deo potentiores essent. Sed vbe talibus: quod tales ut dicit glossa: nec gratiam dei vnquam merentur nec gloriam. Sequitur glossa et tertio dicit. quod qui mala dimittit non propter dei amorem: sed propter verecundiam hominum mundi: tales nec gratiam dei merentur nec gloriam. Quot sunt viri et mulieres qui abstinent se a furtis ab homicidijs ab adulterijs ab iniusticijs et huiusmodi: non propter deum: quia quo ad ipsum tam hec omnia si cut in corde sic et in opere consumassent: sed solum propter timorem et verecundiam mundi. Sed vbe etiam talibus: quia nunquam mere-

buntur gratiam dei nec gloriam. **C** Secundo etiam probo ratione consummationis: quod quod agit multa bona opera non propter deum: sed propter obiectum mundane verecundie eius opera sunt omnino inutilia ad salutem. Fundamentum rationis ponit philosophus primo politico secundum dei. Voluntas tam ad bonum quam ad malum prompta: etiam sine opere cum facultas desit consummata est. hec eadem sententia ponitur 3. q. 7. c. In gravibus 2. 24. q. 1. c. odi. Et 14. q. 5. ca. si quod. Et de pe. dist. 1. c. que penitet ibi dicit. Voluntas apud deum pro opere reputatur. et 15. q. 6. ca. si sacerdotibus dicit. Amplius respicit deus ad cogitationes spontaneas quam ad actus. et Ambrosius dicit. et ponitur in secundo sententia dist. 38. ca. solet queri. Affectus et intentio operi tuo nomen imponunt. patet hec regula per dominum Mattheum 5. dicentem. Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam iam mechatus est eam in corde suo. Quod confirmans Augustinus in libro de libero arbitrio. et ponit de pe. di. 1. ca. Si cui ait. Si cui non contingat facultas concubandi cum aliena coniuge et planum est eum aliquo modo hoc cupere si potestas daret: non minus reus est: quam si in ipso facto comprehenderet. Et idem Augustinus hoc aliter exemplificat de habentibus voluntatem sumendi eucharistiam et non valentem. ut per de eo. dist. 2. ca. ut quod per ait. Ut quod per dicitur et verum crede et maleducasti: credere enim in eum hoc est panem et vinum maleducare quod credit corde in eum maleducat eum. hec ibi. Quo presupposito: videtur quod sola voluntas apud deum pro facto habetur. Probo an talis qui facit bona opera propter verecundiam mundi: cessante verecundia fecisset illa propter deum: certum est quod non. Quod si sic est: cum deus respiciat voluntatem pro opere concludo quod in conspectu dei omnia opera que talis facit ex verecundia: sic sunt facta ac si nulla opera fecisset. Similiter qui peccatum non facit: non propter deum: sed solum propter verecundiam mundi: sic est in conspectu dei ac si illud fecisset et actualiter consummasset. **T**ertio probo exemplo: videtur quod qui bona agit solum pro obiecto et fine humane verecundie curam de et non propter deum: eius opera inutilia sunt ad salutem. Legitur de quadam filia virginis cuiusdam nobilissimi principis romani. que cum vellet ingredi monasterium prohibita est: tandem instigante inimico cum quodam famulo domus carnaliter peccavit: et

tempore debito peperit filium: ignorantibus autem parentibus occidit eum: que ob verecundiam hominum: ne res prodere: in dictum monasterium est ingressa: cum tamen decrevisset nullatenus ingredi. Quid plura? Ieiunare cepit in pane et aqua usque ad mortem quotidie disciplinabat corpus suum. Iugiter vigilabat et lachrymabatur: et tot opera bona faciebat quod a sororibus monasterii sancta iudicabatur: et ecce tandem ad punctum mortis deducitur. Cui abbatisa per obedienciam precepit: quod si possibile foret post mortem ad eam reuerteretur: ut meritum suarum bonarum operationum cognoscere posset: moritur illa summo mane: in sequenti nocte presentatur a demonibus abbatisse cathenis igneis ubique conficta. Cui cum abbatisa perciperetur sic infelicitate esset damnata cum innumerabilia bona opera fecisset: lachrymosa voce respondit. Scias quod omnia bona opera que in monasterio feci solum feci propter verecundiam mundi non propter deum: ne publicarem monasterio et parentibus meis quoddam secretum delictum quod in domo parentum meorum commisi. Ideo omnia opera mea perdit sunt: et quod illa non feci propter deum: sic sunt ac si nunquam ea fecissem: et propter hoc merito in eternum damnata sum. Quibus dictis cum magno ululatu disparuit. Ex predictis omnibus patet: qualiter omnia opera illorum qui magis propter verecundiam hominum: quam propter deum bene faciunt: omnia sunt inutilia ad salutem et sic per consequens patet declaratio trium obiectorum integritati vere fidei repugnantium que sunt prorsus inutilia ad salutem. A quibus nos preservare dignetur clementissimus deus: qui solus deus esse obiectum debet nostrorum operum. Cui sit semper omnino honor et gloria. Per infinita secula seculorum. Amen.

Seria quarta post dominicam de passione Iherusalem de sexta excellencia. videtur de integritate ipsius sacratissime fidei.

Opera que

ego facio in nomine patris mei hec testimonium perhibent de me. Scribuntur hec verba Iohannis decimo. ca. et in euange-

Uo occurrētis serie. Post sacri euangelij literalē et moralem expositionem egregij ciues: ex quo heri declarauī de septima circumstantia integritatis fidei: que dicitur obiectōnis: similiter tria obiecta habeo in presenti sermone declarare: quorum

CPrīmū dicitur obiectū Afflictionis.

CSecundū dicitur obiectū Retributionis.

CTertiū dicitur obiectū offensionis.

CDe tribus alijs obiectis fidei sacratissime repugnantibus.

Primū igitur obiectum sed quia in ordine seu respectu vel finis quo aliqui multa bona opera in hac uita faciunt et operantur de obiectum afflictionis. Contingit sepius quod multi multa bona faciunt respectu multiplicis pene aut respectu pene inferni: aut respectu pene corporalis quā ex infirmitate patiuntur: aut respectu pene ecclesiastice cuitande: que precipit extra de peni. et re. capi. omnis utriusque sexus: quod saltem semel in anno non confiteretur: nec comunicatur: non dimittatur ingredi ecclesiam: et sepultura auii sepeliatur. Et hoc experientia docet: quod in morte et ante mortem propter fugiendas inferni penas: et propter sanitates corporis recipiendam: similiter ad euadendum ecclesiasticā penam multi confitentur: multi restitunt: multi dimittuntur concubinas: multi sumunt eucharistiam: multi deponunt ueniatas et huiusmodi peccata. Que tamen omnia nullatenus faciunt pro obiecto dei: nec pro eius amore et charitate. Ideo igitur an opera talium qui omnia bona opera pre dicta faciunt non pro obiecto dei amoris: sed solum pro obiecto triplicis pene et afflictionis iam dicte cuitande grata meritoria uel sint et accepta in conspectu dei. Certe clamās

Respondeo quod non: quod tripliciter probō.

Primo auctoritate. Secundo ratione.

Tertio exemplo. **C**Primo probō auctoritate. Nam dicitur extra de his que vi metus uel causa fiunt. ca. ad audientiam. Que vi metus uel causa fiunt carere debent omnino robore firmitatis. Item. 23. questio de sexta. Scilicet his. dicitur. Cum galatis apostolus scriberet legalia non esse tenenda. si spiritu inquit dominum non estis sub lege. Ex quo apparet eum qui sub lege est id est qui timore pene non amore iusticie seruit: non duci spiritu san-

cto: et si a spiritu sancto non ducitur deum minime placare potest. hec ibi. Item ibidem. 23. questione sexta. Scilicet his. dicitur. Ioannes inquit in epistola sua. Timor non est in charitate: sed perfecta charitas foras mittit timorem: qui autem cogitur pena: timore illo ducitur: qui non est in charitate: qui manum comprimit non animum mutat quo pene timeatur non bonum diligitur. hec ibi. denique extra de re. iur. regula. Qui ex timore dicit. Qui ex timore facit preceptum aliter quam debet at facit: et ideo non facit. hec ibi. **C**Secundo probō ratione inordinationis. qualiter opera ex timore et obiecto pene facta sunt inutilia ad salutem. Fundamentum rationis ponit philosophus tertio de celo et mundo. et xi. Ad theophaniam di. Bonum simpliciter non est: quod non est ordinabile in finem. patet hec regula. Nam medicina non dicitur bona: que non producit hominem ad finem sanitatis. Quo presupposito: certum est quod opera bona facta ex obiecto pene non sunt ordinabilia ad meritum eterne vite. Et ratio est: quia ut dicitur secundo philosophorum. Ea que sunt ad finem semper conueniunt cum fine. Sicut medicina expellens infirmitatem est conueniens cum illo fine. Propositum est de bonis operibus factis simpliciter ex obiecto pene: quia ex quo non sunt principaliter per meritum eterne vite: sed simpliciter ex fine fugiende pene: manifestum est quod nullam habent conuenientiam cum fine eterne vite. Quod si sic est: ergo talia opera sunt inutilia ad meritum eterne vite. **C**Tertio hoc idem probō exemplo. Nam legitur ad Hebræos. 12. quod Esau non inuenit a deo locum penitentiae: nec remissionem peccatorum: et imputationem diuine gratie: quamquam cum lacrimis instanter a deo postulasset eam. Cuius rationem assignat Bona. in quarto dist. 14. parte secunda. articulo primo. questio tertia. Ideo inquit non habuit a deo gratiam et remissionem suorum peccatorum: quia non dolebat respectu diuine offensionis propter deum: sed simpliciter ex timore future bene et ob liberationem corporalis pene scilicet inflicte. Ex pre dictis omnibus auctoritatibus patet qualiter omnia opera illorum: qui principaliter bene faciunt ex obiecto pene: tam presentis quam future inutilia sunt ad salutem. Et sic patet quartum obiectum: propter quod multa bona opera fiunt quamuis inutilia et.

C Scdm obiectum sed qntuz in ordine seu respectus vel finis quo aliqui multa opa bona in hac vita faciunt et opant dicit obiectus retributionis. Accidit sepissime qd plures plura opera bona faciunt non propter obiectum diuini amoris: sed ppter obiectus ppe utilitatis seu retributionis tam pntis qz future. Adulti enim bene faciunt et deū laudant in sua pspicitate ppter abundantia et cōser nationem multoz beneficiōz iam susceptoz et suscipiendoz: quibus si forte aliqua aduersitas accideret: statim deum maledicerent qd prius ex beneficiis eum benedicebant et collaudabant. Adulti etiā sunt qui in corde firmiter tenent et etiam dicunt ore. Si nō crederem habere paradysum: nec deum vnqz diligere: nec aliquid boni operis pro ipso facerem. His premissis peto an bona opa talium qui principaliter non ex obiecto diuini amoris et bonitatis bene faciunt: sed simpliciter ex obiecto presentis utilitatis et future retributionis sint grata meritoria et accepta in conspectu dei: certe clamans respōdeo qd nō qd tripliciter probō. Primo auctoritate.

Scdo ratione. Tercio distinctōe. **P**robo aucte Ber. lib. de diligendo deo, dicit Et si sine premio deo serui nō possit: tamē sine intuitu premij deo seruiedū est: et si sine premio deus amari nō possit: tamen sine intuitu mercedis deus amandus est. Lā enim amandi deum et seruendi deo: dei bonitas est. hec ille. Item apostolus. i. cor. 13. ait. Charitas non querit que sua sunt: sed que Iesu Christi. vbi glosa ait. Charitatis ppiū est aliqd diligere: et ppter ipsum aliqd operare: non ppe mercedis intuitu: sed simpliciter bonitatis eius respectu. Et glo. super verba ps. Confitebit tibi cū benefeceris ei. ait. Qui cūqz confitetur ppter beneficiū mercenarij et reprobatus est tam a deo qz hoibus. Ideo Aug. in sermone de sermone dñi in monte. et ponit a magro in 2. sen. di. 38. c. S3 querit. Non debem⁹ inqt euangelizare vt māduce mus. sed ideo manducare vt euangelizemus vt cib⁹ non sit bonum qd appetit: s3 neciūm qd addat vt illud ipleat: querite pmiū regnuz dei et iustitiā eius. **S**cdo hoc idē pbo rēc liberalitatis qd bona opa facta simplr ex obiecto retributionis pntis vel future non sunt sufficētes ad salutē. Fundamentū rōnis ponit dñs Bona. in. 3. dist. 27. ar. j. q. 2. di. Mul

lum obsequiū deo placet nisi qd ex liberalitate sit. Quo presupposito peto quis sit liberalis in obsequio. et rñdet pbs. 4. ethicoz. di. Liberalis est qui dat aliquid boni gratia. i. propter bonum: et recte. i. fm rectam rōnem quibus oportet et qñ oportet et hoc delectabiliter et sine tristitia. Et. 2. ethico. ait. Liberalis ad sui utilitatē non respicit sed simplr abundat in datione ita vt minora sibi ipsi relinqt. Item cē de rex pmi. Et cē de donationib⁹ c. j. dicitur. Hanc sibi quoddāmodo legē ponit liberalitatis nobilitas: vt debere se qd spōte tribuit extimer: et nisi in beneficiis suis excreuerit: nihil se pstitisse putet. Si ergo vt patet deus non acceptat aliquod obsequium qñ sit sine respectu et obiecto alicuius ppe utilitatis et mercedis: igitur concludo qd deo obsequiū seu pro eo multa bona opera facit principaliter ex intuitu ppe utilitatis: talia opera neqzqz sunt ex liberalitate. et per cōsequens non sunt deo accepta: et per pñs sūt inutilia ad salutem. **T**ercio hoc idē pbo distinctione. Nam Bona. in. 3. dist. 27. arti. 2. q. 2. querit an motus charitatis possit esse mercenarius. Rñdet in cor. q. di. Ad mercenarius dicitur ille qui pncipaliter hēt obiectum ad mercedē. Nam si eam aspiceret non principalr: non ppter hoc mercenarius esset. Notandum igitur qd duplex est merces: videlz creata et increata: tēporalis et eterna. Et fm hoc duplex est mercenarius. v3 bonus et malus: et duplex mercimonia: vna laudabilis: alia vituperabilis. Nam qui pncipaliter faciendo bonum respicit ad mercedē tēporalem et creatam malus mercenarius est et talem vituperat dominus Jo. io. di. Ad mercenarius autem fugit quia mercenarius est. Ille qui aspicit principaliter ad mercedē eternam de qua dicitur Bēn. 15. Ad merces tua magna nimis: bonus mercenarius est. Et hic mercenarius abundat tribus panibus: fidei: spei: et charitatis. Sic dic Ambrosius super illud Luc. 15. Quātū mercenarij rē. De prima mercimonia intelligēdo non est dubium qd motus charitatis non potest esse mercenarius: quia nec ille a charitate nec cum charitate sed charitati repugnat. De secunda mercimonia dubium est pro eo qd illa potest esse cum charitate: non tamen omnino certum est verum sit a charitate. Nam quidam vulerunt dicere qd

non est a charitate: sed potius ab effectu nature charitate cōicante. Amor enim charitatis ut dicunt cū sit amor gratuitus nō intuetur premiū: immo facit hominē oīno liberaliter seruire deo sicut filiū patri suo. Alijs autē videtur q̄ talis effectus mercenarius possit esse a charitate. Desideriū enim habēdi eter nam mercedē et fruendi eterno bono: est de fiderium gratie: nec ē amoris naturalis: nec acquisiti: sed potius amoris gratuiti p̄cipue illud desideriū de quo dicebat apostolus. Cupio dissolui et esse cum xp̄o. Ad effectum enim charitatis non tñ spectat amare deū amore amicitie: immo et amore fructificationis: finem enim est amore inherere: et stat q̄ frui deo est per charitatem. Et ideo voluerunt aliqui dicere et satis probabiliter: ut videt q̄ motus charitatis s̄m aliquod genus mercimoniae possit esse mercenarius. s̄m q̄ constituit mercedē suā esse bonum increatū: ad qd tendit sicut ad finale premiū et desiderat tan q̄ omne bonum. hec ibi. Ricar. autē in quo libito querens. An deus debeat diligi propter aliquā mercedem presentē vel futuram. Rñ. di. q̄ potest diligi triplici nne: aut propter finem bonitatis: aut propter finem utilitatis: aut propter finem vtilitatis. P̄rio potest diligi deus propter finem bonitatis sue sine intuitu alicuius mercedis: et hec dilectio non tantū est necessaria: sed est maximi meriti: hac tali dilectione tenetur quilibet diligere deū: quia s̄m apostolus. Charitas non querit que sua sunt: s̄ que Jesu xp̄i. P̄dest insuper diligi deus principaliter propter finem mercedis presentis: et etiā propter vitā eternam habendā: et hec dilectio vera nō est. Et ratio est: quia s̄m phum. 8. Ethicor. Cēs sante tali vtilitate statim cessaret et ipsa dilectio. Non enim sic facit vera dilectio qn cessante etiā omnino vtilitate adhuc diligit. P̄o inde philosophus scdo Rethorice dic. Amare est velle bonū alicuius ipsius gratia. Tertio postremo diligitur deus propter finem bonitatis primo et per se. et propter finem mercedis ex consequēti: et per accidens: et hec dilectio bona est et meritoria. Et ratio est qz qui deū diligit primo propter bonitatem suā considerat q̄ etiā et si non diligit propter premiū: tamen ipse deus ex clementia sua propter mercedem sui amoris dabit ei vitā eternam hoc modo diligebat deū Dauid dicēs

Inclinaui cor meum ad s. vlt. in. e. pre. Et quibus patet q̄ nō licet benefacere simpliciter ex obiecto retributionis presentis vel future. Que omnia concludēs Augusti. 8. q. p̄ma c. sunt in ecclesia. ait. Sunt in ecclesia quidā prepositi de quibus Paulus dicit. Sua querentes non que Jesu xp̄i. Quid est sua querentes non xp̄um gratis diligentes: non deum propter deum querētes: lucris inhiātes honores ab hominib⁹ appetentes: hec quando amatur a preposito: et propter hoc seruit deo: quisquis talis est mercenarius est et inter filios dei se nō computet. hec August. Et predictis omnib⁹ patet: qualiter omnia opera illoz qui principaliter faciūt ex obiecto p̄prie mercedis potius q̄ ex obiecto diuine dilectionis sunt inutilia ad salutē. Et sic per cōsequens patet quintū obiectū propter quod multa bona opera sunt q̄uis inutilia quod dicit obiectū retributionis. Tertium obiectum sed tertū in ordine respectus vel finis quo aliqui multa opera bona in hac vita faciunt et operantur dicit obiectū offensionis. Sepe sunt multi qui plura opera bona faciunt: sed tamē ea faciunt aut ex obiecto diuine offensionis: aut ex obiecto damnificationis proximorū. Quod sic patz. Ecce q̄ quis paupercule mulieri elemosynam facit seu vestit illam et pascit: que vix de se bona opera sunt. Sed peto quo obiecto hoc facit: certe per obiectum adulterij et fornicationis. Similiter vnus dat decem ducatos pauperi: ut exinde faciat aliquod homicidiū et vindictam. Alius similiter concedit denarios alteri ut ex ipsis ille alter faciat lucrum cum vsura. Similiter aliquis qui est caput parit facit multas elemosynas et beneficia paritilibus suis in necessitate: que tamē non faceret nisi ex obiecto partis conseruande. Si militer in cōsilijs vnus bene loquit: sed non ex obiecto boni cōmunis: sed solū ex obiecto alicuius vtilitatis amicorū suorum. Similiter aliquis nutrit et sustētat seu facit elemosynam alicui pauperi: et hoc solum ex obiecto q̄ possideat omnia bona sua post mortem. Similiter aliquis concedit pecuniā granum vel vinū in necessitate alteri: et licet nō paciscatur secum: tamen sperat in corde suo se propter hoc vltra capitale accepturū. Deniqz procurator aduocat⁹ et iudex accipit causam alicuius pauperis viri vel mulieris: ut

eam defendat sed hoc obiecto ut peccet cum muliere paupere seu ut postmodum aut ex paruo aut ex nullo precio hanc rem domus vel possessionem quam etiam iuste defendit ab eadem persona recimat. His omnibus premissis peto an bona opera talium qui principaliter non bene faciunt ex obiecto diuine seu fraterne charitatis: et diuine dilectionis sint grata meritoria accepta et alicuius valoris in conspectu dei: certe clamans Respondeo quod non: quod tripliciter probabo. Primo auctoritate. Secundo ratione. Tercio similitudine. Primo probabo auctoritate. nam 28. questio. prima. ca. Omnes. scilicet. ex his dicitur. Quicquid non fit propter deum ut ad eternam valeat salutem inutile reputatur apud deum. Unde Augustinus ait. Omnis vita infidelium peccatum est: nec valet unquam esse bonum quod absque deo fit. Item. 23. questio. 6. ca. Jam vero. scilicet. Ex his dicitur: sine dilectione boni: nullus in opibus suis deo placere potest. Gregorius etiam in moralibus ait. Bonum quodecumque fit: nisi fiat ex bono dei vel ex bono proximi: bonum nequaquam est. Denique Ambrosius libro de officiis. et ponitur. 86. distinctio. capi. Non satis. ait. Non satis est bene vellet: nisi studeas et bene facere: nec iterum satis est bene facere: nisi id ex bono fonte: hoc est ex bona voluntate proficiatur. Item extra de rescriptis. ca. sedes apostolica. et ca. ex tenore extra de officiis. delecta. cum olim. et extra de dolo. et contumacia. et litteris. et extra de compenso. et re. ca. ad nostram. dicitur. Fraus et dolus nemini patrocinari debet. Secundo hoc idem probabo ratione finalitatis. quod scilicet opera bona facta ex obiecto malo inutilia sunt. Fundamentum rationis ponit philosophus secundo de anima. et etiam Thomas. secunda secundae. q. quinta. arti. quarto. di. Species et perfectio cuiuslibet habitus et actus eorum pendet ex formalis ratione obiecti: quia omnis actus formatur specie ab obiecto. per hanc regulam. Nam philosophus in Ethica dicit. Quicquid meretur principaliter propter auaritiam auarus dicitur non mereri. Item sicut obiectum vere fidei est veritas: primarium obiectum charitatis est bonitas: prima scilicet deus. Cum igitur habitus amoris proximorum procedat ex diuino amore: eo quod habitus amoris dei et omnium proximorum sit unus secundum Bonauenturam. in. 3. distinctio. 27. arti. secundo. questio. tertia. licet

diuersimode referat. Si quis igitur se auertat ab obiecto charitatis: quod est deus a quo dependet amor proximorum: necesse est omnino quod bonitas vere dilectionis proximorum totaliter perdat speciem suam: quia ut dicitur secundo Philosophorum. remota causa semper remouet et eius effectus. Et ideo si proximus ab aliquo charitate priuato diligatur: diligatur simpliciter ex quadam amicitia naturali requisita: sed non ex infusa et gratuita dilectione dei. hoc presupposito videlicet quod remoto proprio obiecto habitus et actus remouetur et eorum perfectio: certum est quod obiectum perfectum et verum omnium operationum deus est. Cum igitur quis non habet deum pro obiecto in operibus suis: sed potius habet pro obiecto aliquod malum quod ipsi deo opponitur: patet quod talis remouet proprium obiectum ab operibus suis. Quod si sic est ergo necessario concluditur: quod omnia eius opera imperfecta sunt. Sed nihil quod est imperfectum est deo gratum et acceptum igitur manifestum est quod omnia talia opera sunt inutilia ad salutem: et quod plus est dico quod omnia talia opera licet de se bona sint respectu tamen mali finis et obiecti rationabilia non sunt et singula singulas penas merentur apud deum. Et ratio est: quia ut dicitur quarto Theophrasti. Cuius finis bonus: ipsius quoque bonum. et contra: cuius finis malus ipsum quoque malum. Quod si sic est cum omnia predicta opera fiat ex obiecto et sine malo: sequetur quod etiam ipsa mala sunt: quod si mala sunt ergo merentur penam et non gloriam. Tercio hoc idem probabo similitudine. Nam Augustinus in libro de natura demonum. et ponitur. 26. q. quarta. c. primo. igitur ait. Diuini omnes dei sunt quasi deo pleni: diuinitate enim plenos per opera se simulant: et astutia quadam fraudulenta futura contra deum directantur hec ibi. Qua similitudine datur intelligi quod sicut diuini et etiam malefici qui multa bona opera faciunt siue faciendo res perditas inuenire: et diuersos a suis egritudinibus liberari non sunt deo grati: quia faciunt opera ex obiecto malo: videlicet ex auxilio demonum. Sic nec a simili opera bona facta ex malo obiecto grata sunt in conspectu dei. Aliam similitudinem ponit Albertus magnus libro de animalibus. de quodam pisce marino: qui sirena nuncupatur. hic piscis marinus a medio supra pulcherrimus est ad videndum: et nau

tas mare transeuntes audientes dulcedine
fui cantus facit dormire: quod totum facit
hoc fine ut post cantum et dormitione naue
mergat vel nantes occidat et comedat. pro-
pter hoc sapientes naute obturant aures su-
as ne dulcedine sui cantus capiantur. Ado-
raliter et spiritaliter per sirenas que est pul-
chra et dulcis cantus intelliguntur opera bo-
na: que de se dulcia sunt et laudabilia: sed p-
finem eius qui est hominum submersio intel-
ligitur obiectum malum eorumque operum:
quod utique est causa submersiois et infectio-
nis omnium bonorum operum. Et ideo Boe-
tius prosa prima primi libri. Compat opera
bona facta ex malo obiecto meretriculis: et
eidem sirene pisce marino di. Quis inquit
has scenicas meretriculas ad hunc egrum
permisit accedere que dolores eius non mo-
do vllis fouerent remedijs: verum dulcibus
insuper alerent venenis. hec sunt enim que
instructuosis affectuum spinis vberem ratio-
nis fructibus segetes necant: hominumque
mentes assuefaciunt morbo: non liberant sed
abite potius si res vsque in exitum dulces: ne
isq; cum iustis curandum sanandisque relin-
quite. hec ibi. Denique talibus bona opera ex
malo fine facientibus eueniet quod semel de
moni contigit. Legitur enim quod cum quida
enorme peccatum commisisset et illud confiteri
non auderet tandem imminente mortis ar-
ticulo habuit voluntatem confitendi. Timens
autem diabolus ne illud sacerdoti confitere-
tur: transfigurauit se in spem sacerdotis et di-
xit homini illi. Ecce tu grauiter infirmaris
fac confessionem tuam ut salutem consequa-
ris. Facta autem confessione diabolo: dixit
istud peccatum valde horribile et abhominabi-
le est: et multos scandalizare potest. Idcirco
iniungo tibi ne decetero confitearis illud ali-
cui sacerdoti. Adortuo autem illo homine al-
legabat diabolus quod animam habere deberet
eo quod homo ille nunquam vero sacerdoti confes-
sus fuisset. Bonus autem angelus contra-
rio dicebat quod bona et simplex intentio homi-
nem illum saluare debebat: maxime quod diabo-
lus ei patrocinari minime debebat. Tandem
dominus iudicauit pro illo homine: et iussit
animam ad corpus redire: ut confessionem
saceret sacerdoti: et de peccato penitentiam age-
ret: ultra hoc quia diabolus audierat illum
in confessione malo finem: si iacet alteri si vi-

ueret non confiteretur: et per consequens danti-
naretur: tot particulares penas iniunxit do-
minus diabolo quot singularia peccata au-
dierat ab illo in confessione. Sic a simili di-
co quod quilibet tot penas a deo suscepturus est
quot opera bona ex malo obiecto et fine fe-
cit. Ex predictis omnibus patet: qualiter om-
nia opera illorum qui principaliter benefa-
ciunt ex malo fine et obiecto: et non ex obie-
cto bono sunt inutilia ad salutem: et sic per con-
sequens patet scriptum obiectum propter quod
multa opera bona fiunt licet inutilia: quod
dicitur obiectum offensionis. Que obiecta
cum non sint obiecta vere fidei: et per conse-
quens ab omnibus rescanda prout fuerunt
et tria alia precedentia quisque debet prorsus
euitare. et a quibus omnibus nos omnes pre-
seruare dignetur benignitas et clementia sal-
uatoris nostri domini vsque Iesu christi: qui in
trinitate perfecta triumphat gloriosus in ce-
lis. Per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Seria quinta post dominicam de passione.
Iterum de sexta excellentia: videlicet de inte-
gritate ipsius sacratissime fidei.

Hic est

propheta scire utique que
et qualis est mulier que
tangit eum: quia pecca-
trix est. Scribuntur hec
verba Luce. 7. et in eu-
gelio occurrentis serie.

¶ Post sacras euange-
lij litterale et morale expositione preclaris-
simi ciues: ex quo ut clauit de septima cir-
cunstancia integritatis vere fidei: que dici-
tur obiectio. in qua sufficienter declarauit
ser obiecta: modo habeo in presenti alia tria
obiecta declarare similiter. Quorum duo ho-
dierna die tunc. tertium vero crastina die decla-
rabo. Quorum trium

¶ Primum dicit obiectum Coactionis.

¶ Secundum dicit obiectum Glorificationis.

¶ Tercium dicit obiectum Honorificationis.

¶ De duobus alijs obiectis fidei sacratissi-
me repugnantibus.

¶ Primum igitur obiectum sed septimum
p in ordine: seu respectu vel finis quo
aliqui multa opera bona in hac vi-
ta faciunt et operantur dicitur obiectum co-
actionis. Sepe enim contingit quod multi multa

bona faciunt non sponte nec voluntarie: sed quasi coacti et iuiti et per aliquā violentiam constricti. Quod sic patz. Ecce q multi multa tempe mortis confitetur et cōcant prialitibus renūciant: similiter et vanis vestimentis et ornamentis: et ultra hoc deserunt adulteras et cōcubinas: et dimittūt in testamentis q restituant restituenda post mortē: seu tūc actualiter restituūt vsuras: coacti sic facere p dioecsanū. aliter nō ponet in ecclesia seu in cimiterio. hec omnia et si de se bona sint: peto an opa talū qui bene faciūt inuiti ex obiecto quasi alicui coactiois nō ex obiecto dei sint grata meritoria et accepta in conspectu dei: certe clamans Rūdeo q non: quod tripliciter probō. Primo auctoritate. Secundo ratione. Tertio exemplo. Primo p bo auctoritate. Nam. 23. q. 6. c. Jam vero. §. ex his. dicit. Unusquisq prout destinauit in corde suo nō ex tristitia aut necessitate hilarum enīz datorē diligit de. unde dat intelligi q qui inuitus dat seu propter pntē pu-dorē: rem et meritū perdit. hec ibi. Itē Nic. papa. 20. q. 3. c. presens. ait. Quod enī qsq non eligit profecto non diligit. Ad autē nō diligit facile contēnit: nullū ergo bonum nisi voluntariū. Item Adarcellus papa. 20. q. 1. c. illud. Gratia inqt inutile est ut coacta seruitia dñō presententur. Et Alexan. 3. extra de resti. spo. c. sollicit. Non est ingruisimile q spōre iuri suo renūciauerit qui renūciat spoliatus. Et Aug. 23. q. 5. c. ad fidē. ait. Bene facere nemo potest nisi sponte elegerit: et nisi amauerit: quod totū est in libera hois voluntate. Arist. etiā. 3. Ethicor. Bonū semp est voluntariū: quod autē nō est voluntariū nō est bonū. Deniq Aug. in libro de penitētia et ponit de pe. di. 7. §. quāq. Nullus inqt ex peccet bene facere: quando peccare nō potest arbitrij nostri libertatē requirit dñs: ut dele-re possit cōmissa non necessitatē: unde si q possit in vltima necessitate sue egritudinis noluerit accipe penitentiā et accipit et mox recōciliabit et hinc vadit. Fateor vobis nō illi negamus qd perit: sed nec etiā presumimus: q bene hinc erit: sed si securus hinc erit ego nescio: penitentiā dare possumus: securitatē vero dare nequimus. Nunqd dico dānabit sed nec dico saluabit. Vis ergo a diabolo liberari? vis q incertū est euadere? Tene certum et dimitte incertū: age penitentiā dñs sal-

nus es et liber es. Si sic agis dico tibi quia securus es: quia penitentiā egisti eo tempore quo liber fuisti et quo peccare potuisti. hec ibi. Secundo hoc idē probō rōne felicitatis. s. acquirēde: q v3 opera bona que tanq inuiti et coacti homines faciūt: sunt inutilia ad salutē. Fundamētū rōnis ponit philosoph. 10. Ethicor. di. Felicitas est premiū virtutis. Et Seneca in quadā eplā ad Lucillum ait. Nullus digne felix efficit nisi prius virtute preclara resulgeat. Quo p supposito q felicitas v3 presupponit virtutē: peto quid sit virtus fm essentiā: et responder pbus. 2. Ethicor. di. Virtus est habitus electiuus immediate consistens quo ad nos determinata. Et vti q sapiens determinabit. q si virtus ut patz est habitus electiuus: peto etiā quid sit electio et Rūde idem pbs. 3. Ethicor. di. Electio est de fideriū corz que sunt in nostra potestate ex libero consilio pueniēs. Quibz premis ma-nifestū est q nullū opus qd nō sit ex electio-ne non fit ex libera voluntate: et vbi nō est libera etiā spontanea voluntas: certū est q nulla est ibi virtus. qz ut dicit. 5. Ethicor. Semper voluntarie sunt virtutes sicut et vitia. sed vbi nulla est virtus. pfecto ibi est nullū meritū eterne felicitatis. ex quo cōcludo q omnia bona que facit aliquis sicut inuitus et coactus cum libera electione careat nullā habent speciē virtutis: et per cōsequens nullū meritū habebūt in futura et eterna felicitate. Quod cōfirmans Hiero. de pe. di. 2. ca. Si enim peccatū. dicit. Liberi arbitrij nos addit deus: nec ad virtutē: nec ad vitia necessitate trahimur: alioquin nisi necessitas et coactio est ibi nulla corona. Tertio deniq p bo exemplo. v3 q opus inuitū et coactū est in vtile ad salutē. Ecce q latro et sur comprehēditur in latrocinio suo qui tandem ex iusticia ad suspendiū p iudicem indicat seu ponit ad torturā et huiusmodi. Et certū est q talis fur inuite et coacte predictas penas tollat et nō libenter nec sponte: peto igit an talis aliquid mereat apud deū et tolleratione predictarū penarū: et certū est q si tanq inuitus tollat et nō propter deū nihil mereat in conspectu dei. Et ratio est: qz carer causa meriti: que consistit in spontanea tolleratione harū penarū ppter deū. Que omnia cōfirmans Aug. in sermone plurimorū martyrum: qui incipit in psalmo diximus. Memio inquit se extollat

bus patet septimum obiectum propter quod multa bona fiunt quamuis inutilia quod dicitur obiectum coactionis. ¶ Secundum obiectum sed. 8. illa ordine seu respectus vel finis quo aliqui multa bona opera in hac vita faciunt et operantur dicitur obiectum laudationis seu glorificationis. Multi enim multa opera bona faciunt non ex obiecto dei sed solum ex obiecto vane laudis honoris mundani et quasi humane glorie. Quod sic patet. Ecce qui multi in vita sua faciunt elemosinas magnas edificant capellas et huiusmodi: post vitam suam dimittunt ut fiant hospitalia construant ecclesie dotentur iuvenes pauperumque et huiusmodi: que omnia nequaquam facerent nisi sperarent aut in vita aut post mortem de talibus elemosinis et a mundo laudari glorificari. His premissis peto an opera talium qui bene faciunt principaliter ex obiecto humane laudis et demonstrationis et propter hoc boni sunt et non ex obiecto Honoris dei sint grata meritoria et accepta in conspectu dei. Certe clamans Respondeo q. non: quod tripliciter probabo. Primo auctoritate. Secundo ratione. Tercio exemplo. ¶ Primo probabo auctoritate. Peron. i. q. i. c. vide. Vide quantum bonum est caritas Si enim ita martirij fecerimus ut nostras alii homines velimus reliquias honorari: et si opinionem vulgi sectantes inrepidi sanguine fuderimus et substantiam nostram usque ad mendicitatem dederimus huic operi non tam premium quam pena debet et perire magis tormenta sunt quam corona victoriae. hec ibi. ¶ Ideo quoque Peron. ad fortia ait. Quotienscumque ad pauperem manum extendis: cogita christum et non alium. Si enim verum cogitaueris operis tui mercede disperdes Ambros. etiam primo de officiis ait. Non est elemosina magis liberalitas illa perfecta si iactantie magis largiaris quam misericordie causa. Et hyldor? li. 3. de summo. ait. Dum pauper causa iactantie pascitur et ipsum opus misericordie in peccatum vertitur. Et philosophus. 4. ethicorum. ait. bonorum amator plusquam oportet vel non oportet semper vituperabilis est. Denique dominus. Matthei. 5. cap. hoc phibet. dicens. Cum facis elemosinam noli tu. ca. ante te sicut hypocrite faciunt in sinagogis et in vicis ut honorificentur ab hominibus. ubi glo. dicit. Quod tria sunt genera hominum qui faciunt elemosinas

tuba canunt. primi ante se. secundi secum. tertij post se. primi ante se hij sunt qui in presenti vita sibi gloria helmosynas distribunt qui tunc tuba canunt cum oēs actum exteriorum vel sermonem prius quam iacent bonum opus magis predicant. Secundi secum canunt. Et hij sunt qui pompose et vane quibusdam diebus congregant pro helmosynis distribuendis multitudinem pauperum ante hostium suum. sic ante mortem sicut in morte. Tertij post se canunt: qui capellas paramenta calices hospitalia aut cōsumilia in vita aut post mortem statuunt fieri cum signis et armis suis sculptis in pariete aut pictis. O ceca generatio filiorum adam infelix bestialitas rationalis creature qui non solum peccare volunt dum viuunt sed etiam quodammodo mortui peccare attemptant. Nec tam propter hoc vituperare intendo helmosynas manifestas faciendo propter deum cum dicat. Crisostomus. Quod sicut lapas accensa non potest celari sic nec opus iustitie potest abscondi. Sed propterea dico de illis qui predicta insignia et arma cum fastu demonstrant qui quam plurimum habent spectem mali et prebent malum exemplum. Denique apostolus. i. cor. 13. dicit. Si distribuero in ci. pau. p. fac. meas. et radi. cor. me. ita ut ardeam charitatem autem non habeam nihil mihi prodest. Et Secundo hoc idem probatur ratione corruptionis. videlicet quod opera talium sunt inutilia ad salutem. Fundamentum rationis ponit philosophus. 3. physico. 2. Et primo de generatione et corruptione unius corruptio est alterius. patet hec regula. Nam generatio ignis in ligno corrumpit lignum: et generatio infirmitatis in corpore: corpus simul et sanitatem corrumpit. Quo presupposito certum est quod duplex potest esse gloria hominis. scilicet gloria temporalis et eterna. Si ergo aliquis opera bona facit hoc finem habeat temporariam gloriam certum est quod generatio temporalis glorie in anima de directo corrumpit eternam gloriam. Et confirmatur ista ratio sic. certum est enim secundum Augustinum. quod deus nunquam bis punit idem peccatum. Quod si sic est: ergo ex opposito nec deus bis remunerat idem bonum. Quare ut habetur. 8. q. 1. c. Sciendum. contrariorum eadem est sententia. Si igitur aliquis pro mercede suorum operum recipit humanam lau-

dem et gloriam: manifestum est quia pro eisdem operibus impossibile est quod simul recipiat mercedem future et eterne glorie dicente domino. Mat. 5. ca. Attendite ne. iu. ve. fa. co. ho. ne. vi. ab. e. alioquin mercedem non habebitis. pa. v. qui in celo est. Et sequitur immediate. Tu ergo 2. Amen dico vobis re. mer. suam hec ibi. Quod confirmans Gregorius in omni. de diuitiis. et ponitur de peni. di. 3. ca. 3. ait. cauendum nobis est ne si forte aliquod bonum agimus remunerationem accipiamus a presenti seculo ne dicatur nobis receperit mercedem suam. nequaquam enim Abrahama diceret diuiti. Fili recorde. quia re. bo. in. vi. tua. Et ideo d. sec. 4. dicitur. Gloriam eorum in ignominiam commutabo. et quod opera querentium finem humane laudis totaliter corrumpantur etiam probatur. Nam secundum philosophum. 8. physico. certum est quod corrupto priori corrumpuntur omnia posteriora. Quod si sic est certum est secundum philosophum. tertio de anima quod finis in operabilibus est tanquam principium et licet sit ultimus in executione est tamen prior in intentione. Sed manifestum est quod principium operationis bone est ipse finis quem intentio respicit. Si igitur hoc principium corrumpitur necessario est per consequens quod simul etiam omnia bona opera sequentia corrumpantur. Quod confirmat dominus Mat. 6. dicens. Lucerna corporis tui. id est operum tuorum est oculus tuus. id est intentio tua. Si oculus tuus fuerit sicut simplex totum corpus tuum luce. Si autem oculus tuus fuerit sicut tenebra sum eris. Et Augustinus super psalmo. A laqueo iniquo hinc et ponitur. in. 2. sen. di. 38. ca. solet queri. Spes anime inquit intentio est et amor: qui si prauus est dicitur cupiditas vel libido: si rectus dicitur charitas: eo quod mouetur anima quasi ad locum quo quod se peruenisse per amorem et intentionem delectatur. Denique quod talia opera ex fine mundani amoris facta totaliter corrumpantur sic probatur. Nam Iacobus. 2. dicitur. Qui offenderit in vno. scilicet peccato secundum gloriam. factus est omniuius reus. id est virtute illius peccati perdit meritum omnium bonorum suorum que acquisierat. Quo presupposito certum est quod qui in bonis operibus principaliter querit gloriam suam et non dei mortali peccat. quod sic patet. Nam quicumque surripit sibi quod est dei proprium mortali peccat. Sed per ap-

petitum inanis glorie aliquis attribuit quod est proprium dei. dicitur enim *Isa. 42.* quia gloriam meam alteri non dabo. Et *1. Timothei. primo* dicit. soli deo honor et gloria. Quod si sic est ergo talis mortalit peccat. Quod cōfirmās. *tho. 2. 2. q. 132. argu. 3.* ubi querit utrum inanis gloria sit peccatum mortale. dicit. Et hoc aliquod peccatum est mortale quod charitati contrariatur: peccatum autem inanis glorie finem se consideratum non videtur contrariari charitati quantum ad dilectionem proximi. quantum autē ad dilectionem dei potest contrariari dupliciter. Uno modo ratione materie de qua quis gloriatur. pura cū quis gloriatur de aliquo falso. quod contrariatur diuine reuerentie finem illud. *Ezech. 28.* Elevatus est cor tuum et dixisti deus ego sum. Et *1. ad cor. 4.* Quid habes quod non acceperis. Si autem acceperis quare gloriaris. q. non acceperis. vel etiam cum quis bonum temporale de quo gloriatur prefert deo. q. prohibetur. *Iero. 9.* ubi dicitur. non gloriatur sapiens in sapientia sua nec fortis in fortitudine sua nec dives in divitiis suis sed in hoc gloriatur qui gloriatur scire et nosse me. Aut et cū quis prefert testimonium hominum testimonio dei sicut *1. tra. quosdam* dicit. *Jo. 12.* Qui dilexerunt magis gloriam hominum q. dei. Alio modo ex parte ipsius gloriantis qui intentione sua refert ad gloriam tanq. ad ultimum finem ad q. s. ordinar etiam virtutis opera et pro q. cōsequendo nō curat facere ea q. sunt contra deum. Et sic est peccatum mortale. unde *Aug. in. 5. de ci. dei* dicit. Quod hoc vitium scilicet amor humane laudis tā inimicum ē pie fidei ut maior in corde sit cupiditas glorie q. dei timor vel amor: ut dompetiaz ait. *Jo. 5.* Quo modo potestis credere gloriā ab invicem se parantes et gloriam que a solo deo est non querentes. Si autem amor humane glorie quāvis sit inanis nō repugnat charitati nec quātum ad id de quo est gloria: nec quantum ad intentionem gloriā querentis: non esset mortale: sed veniale. hec ibi. Idem quoq. *tho. 2. 2. q. 132. ar. in cor. q. dicit.* Cum queritur appetitus glorie sit peccatum: dico q. peccatum non est quando aliquis considerat et approbat dignum laude proprium bonum. dicitur enim *1. cor. 2.* Mos autē spiritum huius mundi non accepimus: sed spiritus qui est ex deo ut sciamus que a deo donata sunt nobis. Si

militer non est peccatum quando aliquis velit bona sua ab alijs approbari. dicitur enim *Mat. 5.* sic luceat lux vestra cor. hō. rā. Et hoc patet q. appetitus glorie de se non nominat vitium aliquod sed appetitus inanis glorie honoris vel vane glorie mundane vitium im portat. Nam quodlibet vanum appetere semper peccatum est finem illud psalmiste. ut quid dili. na. r. q. m. potest aut tripliciter gloria vana accipi. Primo modo ex parte rei de qua quis gloriam querit. Sicut cum aliquis querit gloriam de eo quod non est gloria dignū sicut de aliqua re fragili et caduca. Secundo modo ex parte eius a quo gloriam quis querit puta hominis cuius iudicium nō est certum. Tertio modo ex parte ipsius qui gloriam appetit: qui videlicet appetitus glorie sue non refertur in debitum finem ut puta ad honorem dei et salutem proximi. hec ibi. Et predicta ratione patet qualiter opera bona que principaliter sunt ex obiecto humane laudis: sunt omnino inutilia ad salutem. Tertio hoc idē probo exemplo. Nam legitur *numeri 20. q.* quia Moyses et aaron eduxerunt aquā de petra in propria laude: et non in laudem et honorem ipsius dei: propter hoc solum deus fecit q. non potuerunt ingredi in terram promissionis. Sic a simili qui in operibus querunt laudem propriam et non gloriam ipsius dei nunquam poterunt ingredi in terram viventium videlicet in eternam vitam. Et predictis omnibus patet qualiter omnia opera istorum qui principaliter bene faciunt ex obiecto humane laudis et glorie et nō ex obiecto glorie dei sunt inutilia ad salutem. Et sic patet. 8. obiectum propter quod multa opera bona sunt quāvis inutilia quod dicit obiectum laudatōis. Immo ex premissis patet qualiter octo obiecta precedentia non sunt obiecta vere fidei cum non habeant deum pro obiecto que cum oīo careāt oī. bonitate ad integritatem fidei necessaria a cunctis fidelibus omnino sunt respicienda. Quod ut q. q. 3. facere possit exorandus est altissimus dominus noster Iesus christus qui in celis triumphat gloriosus in secula seculorum Amē

Seria. 6. post dominicam de passione Iheru. de eadem excellentia. videlicet de integritate ipsius sacratissime fidei.

3 dimittim?

s

cum sic omnes credent in eum. Scribuntur hec verba Joan. ii. c. 2. in euangelio occurrentis serie post sacri euā-

gelij litteralem et moralem expositionem. de uotissimis ciues ex quo ut clarnit in precedentibus sermonibus sufficienter declarauit. 8. obiecta de. 7. circumstantia integritatis vere fidei: habeo in presenti feria simpliciter. 9. obiectum declarare quod solum competit integritati vere fidei. Quod utiqz obiectum honorificationis appellatur cuius noni obiecti declaratio talis erit.

De nono et ultimo et simpliciter vero obiecto ipsius sacratissime fidei.

b Num postremo obiectum seu respectus vel finis quo omnes debent sua bona opera facere et operari dicitur obiectum honorificationis. hoc solum est et debet esse verū obiectū fidei christiane videlicet quod quisqz oēs helymosinas confessiones ieiunia orationes omniaqz opera sua bona de facere simpliciter pro obiecto et fine diuini honoris laudis atqz glorie. Siquis enim oia opera bona omnium simul hominum mundi faceret habitis aut se alijs obis et fine qz finē et obiectū laudis glorie et honoris dei; pfecto meritū omnium istorum opum perderet. Et quod vera fides teneat in oibz opibus habere simpliciter pro suo obiecto solā glaz et honorē dei quintupliciter probō. Primo auctoritatibz. Secundo rationibz. Tertio distinctionibz. Quarto similitudinibz. Quinto exemplis. Primo probō. auctoritatibz quod habens verā fidē de et tenet oia bona opera sua facere pro fine dei honoris. Mā apłs ad col. 3. ait. oia quicunqz facitis aut in verbo aut in opere oia in nomine dñi nr̄i Jesu christi facite. Idem quoqz. i. cor. 10. ait. Siue manducatis siue bibitis seu aliqd aliud facitis oia in glaz dei facite. Idē quoqz. i. thes. 5. ait. Sēp gaudete in dño sine intermissione orate. et in oibz glaz dei qrit. pbs autē. i. ethi. ait. virtutis pncipiū bonū sit in qualibz re: hinc autē optimū. Idē lib. de re. pñ. ait. dirige sēper actus tuos et cogitationes in bonū. i. finē. bysi. lib. de sum. bo. ait. Quia quicunqz agis pro dei honorē age: quod et intentione tua bona vel mala approbat opus tuū bonū vel malū. Idē propheta autē dicit. afferte dño gloriā et honorē. afferte do-

mino gloriā. no. e. Et. i. Re. 2. df. Qui me honorificauerit. i. in operibus suis honorificabo eū: qui autē me cōtēnuerit. i. attribuēdo sibi gloriā erit ignobilis. Aug. et. 5. de ci. dei ait. Neqz enī vlla actio bona ēē potest nisi tēdat ad bonum finē. i. diuini honoris. Idē Aug. 3. de tri. ait. Deus qui finis boni est deus esse finis oīū cogitationū oīum verborū oīumqz operatio nū nřaz. Deniqz Adyero. de pc. d. i. c. et nouit ait. Scit viri oia que faciūt in laudē dei faciunt et nō diaboli. Idē ex prefatis auctoritatibz bñt oia opa fieri debēt ad honorē dei. Secūdo hoc idē pbo. 5. rōnibz. Primo rōe dilectionis. Secūdo rōe pcessionis. Tertio rōe pfectionis. Quarto rōe augmētatiōis. Quinto rōe pmiatiōis. Primo probō rōe dilectiōis. Tertū ē enī quod sic de sume diligit aut opantem aut bona opa facta ad suam glaz et honorē: sic per fr̄iū nūqz diligit opantē nec ei opa fca et pma laude aut honorē. Et sūdamētū illi rōis pōit pbs. 4. ethi. di.

Sic ppositū i pposito ita oppositū i opposito. p. 3. hec regula. Si enī mori ē cā alteratiōis ergo qes sibi opposita fin pñ. 5. pñ. ē causa pacis et refrigerij. Quo psupposito. certū ē quod discordia aut diuisio volūtati ē cātiua inimicitie. dñte pbo. 9. ethi. impossibile ē amicitia ēē in eos qui nō eisdē gaudent: ergo pro oppositū seqt quod pformitas vnitas aut cōcordia ē cātiua veri amoris et charitatis. Ad cōcludens pbs. 5. poli. dicit. Sic ois diuersitas vř facit inimicitia aut seditionē sic ois pformitas vř cāre pacē et amicitia. hec ibi. S. manifestū ē quod faciēs opa respectu ppe laudis et honoris discordat se a volūtate dei. qui 3sa. 42. c. dixit glām meā alteri nō dabo. igit si se discordat a deo sequit quod deus ē sibi inimicus et ipz odit eū oibus suis opibus. ergo eōuerſo quicunqz facit opera pro honorē dei cū talis sit cōformis tū dina volūtate cōcludit necessario quod talis sume diligit a deo cū oibus opibus suis. vis ergo oia a deo diligi cū oibus operibus tuis fac quod scriptum est. Jo. 9. c. 2. sūt verba Iudeorum ad cecū illuminatū a xp̄o. da gloriā deo. i. in omnibus operibz tuis semper quer gloriā dei et nō tuā. Secūdo hoc idem probō ratione pcessionis. Fundamētum rationis ponit. Boet. in lib. topico. suorum. di. effectus qui a duabus causis prima et secunda procedit magis attribuendus est prime qz secunde. patet hec regula. Cum enī

archa procedat a magistro tanquam a prima causa et ab absencia vel terra tanquam a secunda hic est quod honor facture et attribuit magistro non a facie vel ferre: hoc idem dico de cunctis magistro et maleo quoniam honor facture eius attribuitur magistro: et non maleo. Quo presupposito certum est quod omnis bona operatio procedit a duobus causis. prima et secunda. videlicet a deo et a libero arbitrio sed principaliter a deo. dicente Ber. lib. de gratia et lib. ar. Tria inquit operatur in nobis deus cogitare velle et perficere. Primum sine nobis. Secundum nobiscum Tertium per nos. Et. 3a. i. dicitur. Omne datum optimum. etc. Sed clarum est quod secunda causa non posset per se aliquid boni facere sicut influentia prime cause que deus est dicente saluatore. Jo. 15. sine me nihil potestis facere. Quod si sic est ergo attribuendus est honor deo in cunctis operibus nostris. Quod confirmans Salomon per similitudinem eccle. i. ait. Ad locum unde eunt flumina reuertuntur ut iterum fluant. Tertio hoc idem probatur ratione perfectionis. Fundamentum rationis ponit dominus 2da. 5. d. estote perfecti. s. in operibus vestris sicut et p. u. c. per. e. Quo presupposito philo. 2. ethico. dicit. unum quodque tunc perfecte operatur: cum operatur secundum suam formam. Nunc autem peto que sit forma hominis: certum est quod est ratio dicente philo. 9. ethy. bono inquit est maxime intellectus et ratio. Iterum peto que sit forma rationis. et certum est quod eius perfectio attenditur circa optimum obiectum. unde primo ethyco. philo. dicit. Recta ratio semper suadet et deprecatur ad optimum. Nunc etiam peto quid proprie vocetur optimum. Et certum est quod est finis. dicente philo. primo. methaphi. Non finis tantum est bonum: vniuscuiusque rei sed vniuersaliter est optimum in omni natura. Et quinto metha. dicitur. Finis est optimus omnium rerum. Et secundo philo. ait. Finis non solum est ultimum sed et optimum. his premisis certum est quod deus est finis omnium rerum. Quicunque igitur non respicit deum in operibus suis non respicit optimum quod est finis. Et qui non respicit optimum finem facit contra rationem que persuadet ad optimum. Et qui facit contra rationem. non operatur secundum propriam formam et facit opus imperfectum. Sed nullus opus imperfectum eum sit contra preceptum domini potest deo

esse acceptum igitur quod non est deo acceptum sequitur quod non est valoris alicuius et bonitatis. Quod si sic est: ergo opera que faciunt ex propria gloria nullam habent bonitatem meriti in conspectu dei sicut per oppositum omnia opera facta propter dei gloriam sunt laudabilia: eo quod sunt facta secundum preceptum domini et secundum propriam formam hominis que est ratio et secundum finem optimum que ratio intendit. Ex qua ratione concluditur quod nullum opus potest habere suam perfectionem nisi fiat propter dei gloriam et honorem. Quarto hoc idem probatur ratione argumentationis. Fundamentum rationis ponit philo. 4. topi. di. Si de quo magis videtur inesse et inest inde de quo minus. pater hec regula. nam si vnus tenetur dare quod est maius alicui: a fortiori tenetur dare quod est minus. Quo presupposito certum est quod deus creauit hominem principaliter ad finem glorie sue manifestande unde magister in 2. di. prima dicit. creauit deus creaturas propter hominem: hominem vero propter se et gloriam suam. Et deuter. 10. 26. di. faciet te dominus excelsozem cunctis gentibus quas creauit in laudem et gloriam suam. Et 3a. 43. ca. dicitur. in gloriam meam creauit eum. Et prouer. 16. etiam dicitur. vniuersa propter semetipsum. i. propter gloriam suam secundum glo. creauit altissimi. Et Bonau. i. 2. di. i. parte. secunda. ar. 2. super verba predicta. Et est in secundo. di. 15. ar. 2. q. 1. dicit. quod fine duplici creauit deus creaturas. scilicet primario et secundario. Primario fine creauit deus omnes creaturas non propter indigentiam sed propter finem et ostensionem sue glorie. Secundario autem fine creauit deus creaturas propter propriam ipsarum utilitatem. Quod si ut patet homo ipse creatus est propter finem diuine glorie: a fortiori colligitur quod opera que facit ipse homo que sunt minora ipso homine debent fieri aut subici diuine glorie et bonori. Nam regula est canonistarum. extra de elec. c. veneralem. Et extra de fide instrum. ca. inter dilectos. Et extra de fo. conpe. c. si diligenti. quod cui conceditur vel prohibetur aliquid principale conceditur et prohibetur omne accessorium. ut puta. si das mihi possessionem quod est quoddam principale: dabis adiutorem ad ipsam possessionem seu fructum ex ea procedentes: qui sunt quoddam accessorium. Ex qua ratione colligitur quod non tantum homo factus est propter

Sermo

diuinam gloriam sed etiam omnia bona opera que deus facit: facit mediante ipso hoie. *Mā. o. da. op. rē. vt dī. Ia. i. vult ergo deus q. oia bona opa que facit homo fiat simp̄r ppter gloriā suā et honore et non pp gloriā mū di.* Quinto hoc idem probō rōne permutationis. Certū est enī q. tot bona quot qsqz facit et gloriā et honore dei: tot gradus eterne glorie acquirit. quod probō auctoritate *Aug. ad here. d. Nullū malū impunitū et nullū bonū irremuneratū apud deum.* Et idē *Aug. alibi ait. Omnes act⁹ qui eliciuntur a spiritu sancto: per spiritum sanctū meritorij sunt vite eterne.* Et ad *ro. 8. dicitur. Diligentibus deum oia cohoperant in bonū. scilicet meriti.* Et *tho. 2. 2. q. 2. ar. 9. dīc. Omnes act⁹ voluntarij in deo relati meritorij sunt. h. idē etiā probō similitudine. sic enī se hz act⁹ bon⁹ ex malo obiecto fact⁹ ad penā: sic se habent act⁹ boni ex bono obiecto facti ad glāz. Sed glz act⁹ bon⁹ ex malo obo factus meret penā singularē: ergo a simili oēs act⁹ boni facti ex obo glorie dei merent singularē gloriā. Bonū enī vt dicitur. 3. etbi. semper potentius est malo. Preterea certū ē fm̄ *Arist. in p. ec. et mundi. q. vbi ē sba alicui⁹ rei ibi est etiā eius proprietas. S; quicūqz facit opa cū charitate propter dei amore: hz in se sbam spiritus sci. dicente aplo ad ro. 5. Charitas dei diffusa ē i cordibus vris p spm̄ scm̄ qui datus est nobis. Qd si quis hz in se spiritum sanctum ergo in operibus suis hz annexaz proprietatē sps sci. S; cū spiritus sci sit virtutis infinitate: ergo p hūis i quolqz ope cū charitate pp deum scō ponit proprietatē meriti infiniti. Qd autem vera fides semp in opib⁹ suis regnat bonū obm̄ pbo triplici. v; Distinctionibus Similitudinib⁹. Exemplis. Prima distinctio ē *Bo. q. in. 2. di. 38. ar. i. q. 5. di. cū quirit vtrūz bō mereat in bonis opib⁹ suis factis ex aliq obiecto. Rūdeo q. bonū potest fieri ex tripli ci obiecto. Primo fit aliqd bonū ex obiecto malo: vt puta cū fit elemosyna ppter vanā gloriā seu intuitu alicui⁹ libidinis et lz fit bonūz nō tū habet mercedē s; meret penam. et ratio ē q. tale bonū fit in cōtumeliā dei. Secūdo pōt fieri bonū cūz subiecto bono et obo bono: et tale bonū cū fiat a subiecto charitate pleno: et pp obm̄ diuini honoris meretur de cōdigno vitā eternā. Tertiō mō pōt fieri bonū cū sbo indispōsito s; cū obiecto bono: vt***

puta cūz quis est i mortali culpa: et tñ facit hēlemosynā ad laudē et gloriā dei. Et hoc bonū licet nō de cōdigno tñ de cōgruo mereat vitā eternā. Et rō ē q. tale bonū factūz ppter deūz nō fit sine aliqua gfa gratis data: que dīspōnit ad gfam gratū facientē: sicut patuit in beato *Al Martino q. cū nudū baptizat⁹ cēt et dedisset partē clamidis cūde pauperi intuitu dei: meruit sequenti nocte videre dñz. Je sum illa clamidis pte vestitū anglisqz dicentē. Martin⁹ adhuc chatecumini⁹ hac me veste cōterit. Et hoc bono finaliter meruit baptizari. et tādē celozū regnū aia eius post mortē cum triumpho in gressa est. Ex qua ratione manifeste apparet q. omne bonū aut cum charitate aut sine charitate factū propter deum meretur ab ipso iustissimo deo singularē ppriā et specialē remunerationē. Q igitur qz stulti o qz insensati: o qz amentes et bestiales sūt illi qui innumerabilia bona faciūt ex aliq fine: qz ex obiecto glie dei: qm̄ tales tot singulares gradus glie perdunt quot bona fecerunt: et vltra hoc tot gradus pene sibi acquirunt quot specialia bona ex malo obiecto fecerūt. Secda diffinitio pbat distinctionib⁹ videlicet q. vera fides in operibus suis semper requirit bonum obiectūz. et ē sancti. *Tho. 2. 2. q. 3. ar. i. di. q. ad perfectionem operis. 5. necessaria requiruntur. videlicet potentia habitus actus obiectum et finis. Quod sic crep̄lo pater. Mā in perfectione virtutis elemosyne primo requirit potentia anime. scilicet voluntas que potest velle et non velle facere elemosynam. Secundo requiritur habitus i. q. ipsa voluntas oio velit elemosynaz dare. Tertiō requiritur actus ipsius elemosyne qui est panis aut vinum et huiusmodi. Quarto requiritur obiectum elemosyne sicuti cūz considerat q. homo est egenus. Quinto requiritur finis. i. q. omnia predicta perficiantur et fiant ad dei honorem et gloriam. Qui finis diuini honoris si subtrahatur. subtrahitur etiam omnis bonitas aut meritum. quattuor simul precedentium. Idem etiam *tho. in pma parte sūme. q. 21. ar. p. dicit q. triplex ē ordo. p̄m⁹ ē q. aliqd creatū ordinat ad aliū creatū sic ptes ordinat ad totū et accidetia ad sbas: et vna queqz rex p̄dictaz habz finem suū p obo. Secda ordo est quo oia creata ordinantur in deū. Terti⁹ ordo ē quo ea p q attingit deus ordinat ad finē diuini bono***

ris ad hoc. ut sint bona aut meritoria apud deum. Dñs ē Bonitas. i. 2. di. 3. 4. ar. 2. q. 2. dicit ad hoc q. quilibet perfecte finem suum consequatur. Quattuor requiruntur. Primum ipsum ordinabile. Secundum habilitas in ordinabili. Tertium medium quo ordinetur in finem. Quartum dirigens medium illud in debitum finem. Exempli gratia: beatitudo est quidam finis qui presupponit quattuor si debet possideri. Primum est ipsum ordinabile quod quidem est aliquid creatum seu aliqua creatura. Secundum est habilitas in ordinabili. Nam cum beatitudo solum percipiat ab intellectu et ratione ideo ordinabile ad illam possidendam debet habere habilitatem intellectus aut rationis. que habilitas cum non sit in aliquo bruto sed solum in angelo et homine: arguit simpliciter solum angelum et hominem beatificandum. Tertium est medium quo beatitudo acquiritur et hec sunt opera elicitā ab intra i voluntate vel imperata ab extra in actibus materialibus. Quartum quod requiritur ad beatitudinem consequendam est dirigens medium in debitum finem. Et hec est ratio et sapientia que dirigunt opera elicitā et imperata in debitum finem. i. in dei honorem et gloriam ad hoc ut perfecta sint et meritoria. Aliam distinctionem ponit Scotus in quarto. di. 20. dicens. Quod ad perfectionem cuiuslibet actus requiritur duplex circumstantia. scilicet circumstantia principij. q. scilicet ex mera voluntate et circumstantia finis q. scilicet ex dei honore et amoris. philosophus etiam. 5. phi. dicit. q. morus in finem necessario. 5. requirit. scilicet. motus. primum mobile terminus: terminus ex quo et terminus ad quem: motus ē voluntas mobile sunt opera: terminus medietas inter voluntatem et opera: terminus ex quo ē anima creata factura operum elicitorum et imperatorum: terminus ad quem ē honor et gloria dei in qua quattuor predicta reducuntur. Ista denique distinctionem ponit. Ric. 4. di. 20. di. 20. Quod quattuor dant homini vitam eternam. scilicet contritio de preteritis peccatis. propositum abstinendi a futuris: confessio et satisfactio. Sed nisi addat. 5. v. q. hec omnia fiunt propter honorem dei predicta. 4. non sufficiunt ad salutem. Et predictis distinctionibus per quod quilibet nulla opera si dei meritoria sunt eterne vite nisi fiat ex obiecto diuini honoris seu diuine glorie. Secundum probo similitudinem v. q. omnia opera fidei debent dirigi i obiectum glorie dei. Et primo probatur similitudine figure sphericę Nam philosophus.

2. de. ce. et mundo ait. figura spherica est nobilissima omnium figurarum. Et ratio est: quia initium coniungitur cum fine. Quod si sic est certum est q. omnia opera a deo procedunt tanquam a principio. proinde cantat ecclesia deus a quo bona cuncta procedunt. Et philosophus. i. metha. deus videtur omnium esse causa et principium. Et plato in timæo dicit. omnis bonitas est a prima bonitate. Ergo a simili si eadem opera coniunguntur cum suo fine qui utique deus est: dicente 3. apoc. i. dei persona. Ego sum alpha et omega. principium et finis: perfecta erunt. Et qua similitudine apparet: q. nunquam opera perfecta sunt nisi sint sphericę figure. i. nisi redeant ad finem bonoris dei seu ad deum a quo processerunt. Aliam similitudinem habemus. de medio. Nam philosophus. secundo ethico. dicit. Albedinum querit omnis prudens et desiderat non medium rei sed quod ad nos: sciens autem medium quod est laudabile superabundantiam et defectum fugit. Quo presupposito. q. medium ab omnibus est tenendum eo q. est laudabile: peto quid est medium: et Respondit philosophus. 4. ethico. et. 2. de anima. Quod medium est q. sapit naturam extremorum. Sicut exempli gratia. si quis esset in medio aque et ignis sentiret utique ab una parte calorem et ab altera frigiditatem. Quibus premis certum ē q. opera nostra si debent esse perfecta semper debent participare eorum duobus extremis. videlicet cum principio omnium bonorum qui deus est et cum extremo seu fine omnium bonorum qui etiam deus est: aliter quilibet opera non erunt in medio: et per consequens non erunt laudabilia. Aliam similitudinem ponit Salomon ecclesiastes. i. di. oritur sol et occidit et ad locum suum reuertitur: ibique renascens girat per meridiem et reuertitur ad aquilonem lustrans vniuersa in circuitu pergit: etiam in circulos suos reuertitur. omnia flumina intrant in mare et mare non redundat: et ad locum unde creunt flumina reuertuntur ut iterum fluant. hec ibi. Qua similitudine patet q. sicut sol et flumina reuertuntur ad locum a quo egrediuntur: sic quibus opera bona a deo procedentia debent conuertere ad honorem dei a quo egrediuntur. Aliam denique similitudinem habemus de motu. Nam quadruplex est motus. scilicet violentus et flexus. Naturalis. et circularis. Albedotus violentus

est ipse. Et ratio est quia ut habet in. 2. de celo et mundo. Adotus violentus in principio est fortior: in fine vero debilius. Adotus etiam reflexus est imperfectus. Et ratio est. Nam. 8. phisicorum dicitur. Adotus reflexus non est continuus: quia est interpolatus quiescente media. Adotus autem naturalis bonus est et perfectus: et ratio est: quia ut dicitur. 2. de celo et mundo. Adotus naturalis et si in principio fit debilius: in fine tamen est fortior. Adotus vero circularis optimus est et perfectissimus super omnem motum. et hoc duplici respectu. primo quia ubi dicitur. 8. phisicorum. Adotus circularis est ab eodem in idem. Secundo quia ubi dicitur. 8. phisicorum. solus circularis motus est continuus et perpetuus. Adotum violentum habent illi qui aliquod bonum faciunt moti ex obiecto alicuius coactionis et violentie. Et ideo talia opera ut supra probatum est sunt imperfecta. Adotum reflexum habent illi qui faciunt aliquod bonum vel beneficium ex obiecto proprie mercedis. Et ideo talia opera ut supra probatum est: etiam imperfecta sunt. Adotum naturalem habent illi qui in principio faciunt aliquod bonum ex obiecto humane fragilitatis vel complacentie: sed tamen in fine dirigunt fortiter omnia opera sua in laudem et gloriam dei et opera talium perfecta sunt. Adotum vero circularem habent illi qui semper recognoscunt omnia sua bona a deo et usque in fine iugiter omnia opera sua referunt ad gloriam dei et honorem a quo processerunt. Et horum opera perfectissima sunt et optima. Idcirco quod redeunt ab eodem in idem. Secundo quia continue et perpetue et sine ullo intermedio in dei gloriam referunt quod si duo facit et motus circularis perfectissimus. Et de hoc motu perfectissimo dicit Boetius. met. 2. tertij libri. Reperunt proprios queque recessus. Redituque suo singula gaudet: nec manet ulli traditus ordo: nisi qui finem iuxerit ortui: stabilique sui fecerit orbem. Ex prefatis similitudinibus patet qualiter nulla opera fidei meritoria sunt eterne vite nisi simpliciter fiant ex obiecto honoris et glorie dei. Tertio denique probatur exemplis quod opera quilibet fieri debent ad honorem dei ad hoc ut meritoria sint. Nam Adotus. 27. legimus quod Judas habuit. 3. virtutes. scilicet. contritionem cordis dei. peccauit: confessionem orationis. tradens sanguinem iustum: et satisfactionem operis dum penitentia ducit retulit iudeis. 30. argentes. Sed quod si tria non fecit ex oblatione dei sed potius desperationis:

merito laqueo se suspendit. Que sunt omnia tria sibi meritoria fuissent: si ad dei honorem ea fecisset. Sile exemplum habet Adotus. 25. de. 5. virginitas fatuis que habebant lapides sine oleo. Et dominus fecit eis claudere ianuam. Venientibus etiam cum oleo et pulsantibus ut aperiretur eis dixit eis dominus. Amen dico vobis ne. vos. quod ideo factum fuit quod non propter dei honorem sed simpliciter propter humanum fauorem et gloriam opera illa faciebant. Contra vero prudentes virgines habebant lapides. id est. opera bona. sicut cum oleo simpliciter diuine glorie ad nuptias cum domino ingressi sunt. Aliud exemplum habemus de phisicis qui ut habetur ad. rom. 1. cum deus cognouisset non sic deum glorificauerunt aut gratias egerunt sed euenerunt in cogitationibus suis et obscuratum est scientia dei: et dicentes se esse sapientes stulti facti sunt: ideo merito dati sunt in sensum eternae reprobationis. Oppositum faciebat plato quod in operationibus suis deum habebat pro obiecto. propter quod dicebat in timotheo. 2. perit Boetius. psal. 9. 3. in minimum igitur quisque rebus semper deus diuini auxilium implorari. Ex quibus exemplis patet qualiter omnia opera ad hoc ut sint laudabilia et meritoria spiritus debent habere pro obiecto honorem et gloriam dei. Accipe si vis alia optima exempla ad hoc opposita in. 10. circumspecta integritatis vere fidei ubi dicitur. Secunda conclusio humilitatis in primo gradu quod dicitur gradus attributionis. Et quod ut probant auctoritates rationes distinctiones fides aut exempla. nulla opera meritoria sunt nisi quæ ad finem diuini honoris: id est. quod debet semper deum rogare: ut et se et omnia opera sua dirigat et quærat simpliciter ad gloriam suam dicentes cum Boetius. met. 9. 3. li. Da per angustiam mentis percedere sedere: da forte lustrare boni da luce reperta: in te conspicuas cum defigere visus discite terrene nebulas et pondera molis atque toro splendore mica tu namque serenitatem tu reges traglopijs te cernere finis. principium vector dux semita terminus idem. h. ibi. Ex prefatis patet qualiter vera fides in suis operibus spiritus respicit honorem dei. Et sic per penitus patet. 7. circumspecta ad integritatem vere fidei necessaria: quod debet circumspecta obiectio mens. quam vere fidei circumspecta nobis concedat beatissima trinitas per verum et filium et spiritum sanctum que est solus verus et vnicus obiectus humanarum operationum: cui sit semper omnis honor et gloria in secula seculorum. Amen.

Sabbato post dominicam de passionibus. Item

de sexta excellentia v3 de integritate ipsius
sacratissime fidei.

Icebatiesus

ad eos q crediderant ei ex iu
deis. Si vos pmaneritis in
sermone meo vere discipuli
mei eritis. Scribunt hec ver
ba. Jo. 8. c. 2 i euangelio occur

rentis serie. Post sacri euangelij lralē z mora
lem expositionē spectabiles ciues ex quo vt
claruit in precedentibus declarauimus septi
mā circūstātiā ad integritatem vere fidei ne
cessariā que dicta fuit circūstantia obiectio
nis: habemus his etiā diebus sequētibz de
clarare. 8. circūstantiam z ad integritatē ve
re fidei valde necessariam cuius circūstantie
declarando talis erit.

De octana circūstātia ad integritatē ipsius
sacratissime fidei necessaria q dī fortificatōis.

Octaua igitur circūstantia ad itegrita
tē vere fidei necessaria dicitur circū
stantia fortificatōis. Nequaquā enī ad
veram z perfectā fidem omnes iam predicte
circūstātie sufficiunt. Sz oportet omnino ad
hoc q fides vera sit: q maxime sit decorata
cōstātia z fortitudine. Quā tū fortitudie fi
dei que est contra oēs aduersitates z contra
omnes mūdi voluptates de qua egregie deo
dāte tractabo i. qdragesimali d fructibz ipsi
sacratissime fidei: solus in pnti agā seu tracta
bo de fortitudine fidei q maxime consistit in
terribilis mortis susceptione. Max fortitudo
fm phm. 3. c. 13. est precipue circa ma
xima picula z circa pericula mortis: qz omniū
terribilium finis est mors. Mā q pro fide pa
tus est mortē suscipere: nulli dubiū ē qn talis i
virtute fidei super omnes aduersitates om
nes mūdi voluptates ac oēs diabolicas tem
ptatōes. Fides igit vt sit pfecta cogit haben
tem necessariū esse paratum z dispositū oēm
mortē tolerare: anqz ipam velle deferere seu
negare z sic pro huius cōclusiōis maiori de
claratiōe sciendū est q vera fides facit homi
nem triplicē mortē suscipere. Prima dicit mors
libertatis. Secūda dicitur mors charitatis

Tertia dicitur mors necessitatis. C Prima
mors quā perfecta fides suscipere facit dicit
mors libertatis: talem mortem suscipiunt il
li qui pro manifestanda diuina gloria edifi
cāda ecclesia atqz fide pmedāda libere z spō

re sine vlla necessitate violentia z coactione i
virtute spūs sancti: se manibus infidelibus
aut vt illos puerant si possibile ē aut vt mar
tyriū suscipiāt exponūt. Quāuis at fuerūt nō
nulli q talē fidē z mortē asseruerūt nō eē lau
dabilē tenēdū est pro veritate q talis mors:
nō tm est laudabilis: sed sic spōte z libere su
stinere mortem pp xpī amorē est maxime p
fectionis. Quod pbo quituplr. Primo au
ctoritate. Secūdo ratione. Tercio distinctio
ne. Quarto cōparatione. Quinto similitu
dine. C Primo probo auctoritate. Max Jo.
15. dicit. Maiorē hac dilec. nemo h3. i. maius
signum perfecte fidei z charitatis: qz vt aiām
suā ponat qz pro amicis suis. Ergo a fortio
ri maioris ē perfectiōis exponē mortē p chri
sto vitāz suā. C Secūdo pbo rōne aspectiōis
z foris sic rōnem. Quāto quis rem magis
amatā cōtēnit z rem magis odiosāz pati eli
git: tāto magis videt eē perfectus in caritate
z fide. Sed certū est q inter omnia bona ho
mo maxime amat vitāz suā. vnde Job. 2.
dicitur. pellē pro pelle z cuncta que habet ho
mo dabit p animā suā. C cōtrario aut homo
inter omnia odibilia maxime odit mortē: qd
etiam facit oē animal: dicente Boe. profa. 1.
tertij li. Omne nanqz animal tueri salutem
laborat mortem vero perniciēz deuitat. p
pter quod cōcluditur q martyriū seu mors
spōte pro chrisi amorē suscepta iter oēs hūa
nos actus ē pfectius signū maxie fidei z cha
ritatis. C Tercio hoc idē pbo distinctiōe. Mā
Tho. 2. 2. q. 124. ar. 3. qrit an martyriū sit act
maxie pfectionis: z Rndit di. q de aliq actu
virtutis duplici log possumus. vno modo sz
speciem ipsius actus prout comparat ad vir
tutem maxime elicientēz ipsū: z sic nō pōt
esse q martyriū quod cōsistit in debita tol
lerantia mortis sit perfectissimum inter vir
tutis actus: qz tollerare mortem fm se nō est
laudabile: sed solum sz q ordinatur ad aliqd
bonum quod consistit in actu virtutis puta
ad fidem z dilectionem dei. Vnde ille actus
virtutis cum sit finis melior est. Alio mō po
test considerari actus virtutis fm q compa
ratur ad primū motiū q ē amor charitatis.
Et ex hac parte aliquis actus habz q ad per
fectionem vite pertineat. Quia vt apostolus
dicit col. 4. charitas est vinculum perfectio
nis: martyriū autem inter omnes actus vir
tuosos maxime demonstrat perfectionē cha

ritatis in hoc qd rem magis amaram contē-
nit: et rem magis odiosam. sicut sunt colores
corporaliū tormentorū quorū metu etiā
bruta animalia a marinis voluptatibus ab-
strahuntur prout dicit philosophus. 2. ethico: ū
et etiam Aug. li. 83. questionū. alacriter pari eli-
git. Ideo fm hoc patet qd martiriū inter om-
nes ceteros actus humanos: est perfectissi-
mum fm suū genus: et signum maxime fi-
dei et charitatis. Ex qua distinctione patet qd
mors pro xpī amore libere suscepta est actus
sūme perfectionis. ¶ Quarto hoc probō cō-
paratione. Nam Augusti. in lib. de virginita-
te facit comparisonem inter perfectionē mar-
tyrii et virginitatis: et tandem ceteris paribus
concludit. di. ¶ Perfectio martyrii est excellen-
tior omni perfectione virginitatis. ¶ Quinto
deniqz hoc probō similitudine. Nam Tho.
2. 2. q. 4. ar. 3. in solu. scđi argum. dicit. actus
maxime perfectionis videtur esse qd aliquis
superiori obediat propter christū: sed qui mor-
tem substat propter christum. h. maiores in
se perfectionem habet. nam facit talis sicut sal-
uator fecit qui volēs esse obediēs patri vt di-
citur philippē. 2. factus est obediēs vsqz ad
mortem. Ex quo patet qd martiriū fm se est
perfecti⁹ qd obiecta absolute dicta p3 ergo ex p-
fatis omnibus qualiter vera fides facit ho-
minem primam mortem suscipere que dici-
tur mors libertatis. Scđa mors quā perfe-
cta fides cogit homines suscipere ex sue for-
titudinis virtute dicit mors charitatis. ¶ De-
tunt sacri theologi vtrūqz fidelis verus vidēs
animam pro christi sui in periculo negatiōis
fidei christiane seu dānatiōis sue: teneatur in
virtute fidei et charitatis corpus suū morti ex-
ponere vt eruat animaz illam a periculo sue
infidelitatis atqz dānatiōis. Ad quod dubiū
Respondet Alexan. de ales in tertia parte sū-
me. in tractatu de charitate qd sic. cuz quo cō-
cordat Bonauē. in. 3. di. 30. arti. j. q. j. in cor. q.
Et Ricar. i. 3. di. 30. ar. j. q. j. Et Tho. 2. 2. q. 4.
ar. 2. in cor. q. Quā veritatem tripliciter pro-
bo. ¶ Primo auctoritatibus. Secundo ra-
tionibus. Tercio exemplo. ¶ Primo probō
auctoritatibus qd vera fides cogit unūquēqz
ex charitate. in casu necessitatis mortem cor-
poris suscipere pro salute anime proximorū
suorum. Nam. j. Joan. 3. di. In hoc cognouimus
charitatē dei quoniā ipse posuit ani-
mam suam pro nobis et nos debem⁹ pro fra-

tribus animas ponere. vbi etiā dicit glo. D3
quisqz pro fratribus non animam ponere s3
corporis vitam que ex anima procedit. Item
Joā. 10. dicitur Bonus. pa. a. su. po. pro ou-
bus suis. vbi alia glo. ait. Quisqz. n. vniuersa-
liter est pastor animarum suorum proximorū.
vnusquisqz pro animabus eorum vitam
suā debz dare. Crisostimus etiā super 2da. r.
ait. proximū suū non diligit nec preceptum
implet charitatis: qui pro salute proximi vi-
tam corporalem non exponit. h. ille. Scđo hoc
idem probō quadruplici ratione. ¶ Primo ra-
tione bonitatis. Scđo ratione qualitatē.
Tercio ratione argumētabilitatis. Quarto
rōne preceptibilitatis. ¶ Primo probō ratio-
ne bonitatis qd quisqz in casu necessitatis te-
netur pro salute proximi sui corpus suū mor-
ti exponere. ¶ Fundamentum rationis po-
nit philosophus. j. ethico: ū. 2. 3. topico: ū.
di. ome bonū naturaliter est diligibile. Quo-
presupposito certum est fm eundem philoso-
phum. 4. thopico: ū. qd si simpliciter ad sim-
pliciter si magis ad magis: ergo si marie ad
marie. Si ergo simpliciter bonum ē amabi-
le: ergo magis bonum magis est amabile: er-
go maxime bonū maxime est amabile. Sed
manifestum est vt habet. vj. thopico: ū. qd tri-
plex est bonū. s. bonū exterius adueniēs: bonū
corporis: et bonū aie. Bonū aut exterius vt
ipse dicit ē simplr bonū: ergo simplr est amā-
dū. Bonū corporis ē magis bonū qd oia tē-
poralia bona ergo magis ē amādū. Bonum
vero aie est marie bonū qd marie ē amādū.
Si igit: si p qz aie bonū est meli⁹ diligēdū qd
oē bonū corporis qd vt dicit. j. ethico: ū. bona
aie inter omnia bona maxime sūt bona et di-
gibilia. 2. 6. politici. dicit. anima. melior est cor-
poris: et aie bonū ē oibus bōis melius. Ex pre-
dictis cōcludo qd cuz maior sit bonitas in aia
proximorū qd i tota sba temporalis: aut qd
in propria corporis vita: ergo magis est amā-
da aia cuiuslibz primi qd quodlibet humanū
corpus. Quod si sic ē ergo posito piculo mor-
tis corporis: prius tenet quilibz suscipe picu-
lū mortis corporis tanqz minus bonū et mi-
n⁹ amabile: qd velle pmittere aiaz primi dā-
nare que vtiqz in se cōtinet maiore bonitatē
Scđo hoc idem probō rōne equalitatis. Sū-
damctū rōnis poit pha. 9. ethico: ū. di. Amic⁹
d3 se habere p omnia ad amicū sic ad seipm
cō qd amicus est alter ego. Quod etiā domi-

nus. deuteronomij. 6. Ad. 2. 7. luc. 10. precipit
d. dilig. prox. tuū sicut teipsum. Quo presuppo
sito certū est sū Bona. in. 3. di. 29. ar. j. q. 3. in
solu. scđi. ar. q. nota istius aduerbii sic accipit
duplicit. Primo pro quadāz quātitate 7 mē
surabilitate amoris itē si siue boni 7 charita
tis: 7 hoc modo nulli licet velle proximū di
ligere sicut seipm. Scđo mō accipit p simili
tudine ad eundem finē: 7 hoc modo certum
est q quilibet tenetur diligere primū. ad illud
bonū 7 ad illū finē ad quē ipse se diligit. Ad
si sic est cum quilibet obligetur proponere sa
lutē anime sue mortis corporis sui: ergo pari
ratione quilibet tenetur exponere corpus suū
morti: pro salute anime proximi sui. Quod si
nō facit: nequaquam amat. primum sicut se
ipsum: 7 si non amat proximū sicut seipsum
ergo agit cōtra preceptū dei. Si aut agit cō
tra preceptū dei: ergo mortali peccat. Si aut
mortali peccat: ergo dānabit. Igitur a priō ad
ultimū qui nō exponit mortis corpus propriū
pro salute aie proximi sui: tal dānabit 7 nunq
saluari poterit. proinde de pe. di. 2. c. p. inde. di.
Proinde prios nostros sicut nos metipos
diligimus: quādo ad bonos mores 7 ad eter
nā vitā cōsequēdā sicut nobis cor salutis con
sulimus qm nos i cor peccatis 7 piculis co
gitam 7 sic nobis subueniri optarem 7 ita eis
aut subuenimus: aut si facultas defuerit: vo
luntatem subueniēdi tenem. Quapp carissi
me tota dilectiōe satage vt bonū qd tibi con
ferri vis velis 7 primo tuo. h. p. sper. Terc
tio hoc idē pbo rōe. argumētabilitatis. petūt
theologi vtz in casu necessitatis tenet qz etiā
subuenire inimico suo de his que sūt necessa
ria cōporali vite ne pereat. Ad qd dubiū. Re
spondet Alex. in tertia parte sūme in tracta
tu d. Elemo. cū quo 2 cor. Tho. 2. 2. q. 32. ar. 5.
Et Tho. in. 4. di. 15. ar. j. q. 4. 7 Ricar. in ter
tio. di. 30. ar. j. q. j. 7 Rica in. 4. di. 15. ar. 2. q. 5.
7 Bona. in. 3. di. 30. ar. j. q. 5. 7 dnt. Quod si qz
nō subueniret inimico tēpore necessitatē mōta
liter peccaret. Et arguit a fortiori. Nā dicit
erodi. 23. Si occurreris boni inimici tui errā
ti reduc illū. Et si videris asinum odientis te
cecidisse sub onere: nō pertransibis sed sub
leuabis illū. vbi glo. dicit. Qd q nō reduc bo
nū 7 nō releuat asinū inimici sui ex odio mor
tali peccat. Si igit qz peccaret mortali nō sū
ueniēdo boni vel asino a fortiori mortali pec
caret nō subueniēdo necessitati corporis proximi

sui qd preualet oibus bonis 7 asinis mūdi Et
talis obligatio cadit sū pcepto. Nā dī Adat.
5. 7 luc. 6. diligite inimicos. v. bñ. his q v. ode
rūt. vbi glo. pceptū dñi ē nō solū diligē sed 7
bñfacē. Ite. puer. 25. dī. Si esurierit inimic
tuus ciba illuz si sitit potū da ei. Et predictis
cōcludit q glibet tenet subuenire i necessita
te. priō suo ē inimico de sua sba tēporali aīr
mortali peccat. tūc arguo sic pbs. 4. thopico.
ait. Si de quo min 7 id d quo magis. Si g
obligatio est subueniēdi corporali ifirmo: a for
tiori restat maior obligatio subueniēdi aīe p
ximi: q vt i priā rōe dictū ē nobilitati 7 bōita
ti oīuz copuz peminet q si ē mortale peccatū
nō succurrere i necessitate corporali a fortiori ē
peccatū mortale nō succurrere i necessitate sa
luti aīe primi sui. Sz si qz nō expōit corpus
suū mortis tpe necessitatis p salute aīe primi
sui: tūc nō succurrit ei: g peccat mortali. Sed
glibet tenet nō peccare mortali: g glibz tenet
exponē corpus suū mortis p salute aīe primi
sui. Quarto hoc idē pbo rōe pceptibilitatē
q glibz tenet se mortis corporali exponē p salu
te aīe primi sui in cāu necessitatis. sicut. n. dī
duro. 6. c. 7 pōit. 23. q. 4. c. ea vindicta. Et. 23.
q. 5. c. si nō l3. Et de pe. di. 2. c. charitas ē. et de
sacra vinctiōe. c. vnico. §. hoc vnguēto. diliges
primū tuū sic teipm. Et. 23. q. 4. c. d3 bō. dī
D3 bō diligere primū suū sic teipm: 7 q po
terit hōiez bñficiētie cōsolatiōe vel informa
tiōe doctrine vel discipline correctiōe iducat
ad colēdū deū. Et pmissis p3 q dilectio pri
mi cadit sub pcepto. ac arguo sic. Priō q est
de necessitate corp mortis exponere pro salu
te anime proximi sui. Illud sine quo dilectio
primi seruari nō pōt cadit sub pcepto 7 sub
obligatiōe sz pñet ad dilectionē vt nō soluz
velim 7 ei bonū sz ē vt opemur p eo bonū tē
pore necessitatis sz illd. i. 30. 3. filioli n diligā
m 7 ligua neqz verbo sz ope 7 veritate sed ad
ueniēte piculo dānatiōis aīe primi nisi quis
expōat corp suū mortis p salute illi aīe talis
nō opat opa amoris 7 charitatis: ergo talis
nō diligit primū sū formā pcepti: ergo mor
taliter peccat. Sed quilibet tenetur non pec
care mortaliter: ergo quilibet in casu necessi
tatis tenetur suscipere mortē pro anima pro
ximi sui. Quod confirmans Grego. in ome
lia. pñ. ait. Probatio dilectiōis exhibitio est
operis. Et idem ait. Amor dei nunq est oī
osus: operatur enī magna si est: si autem

operari renuit amor non est. Et philoso. 5. et i cho. ait. lex dat precepta de actibus omnium virtutum. Et confirmatur predicta rō. s. q. q. diligit proximum tenetur in casu necessitatis pro sua salute corporis mortem suscipere. Nam qui precipit quod maius et nobilius: a fortiori precipit quod minus est nobile. Sed certum est q. nobilior est habitus seu actus dilectionis ad proximum qm sit quilibet actus exterior siue opus. Si igitur quisq. obligatur ex precepto habere actum dilectionis interioris: ad proximum quod est nobilius: a fortiori tenetur habere actum exteriorē qui est mors corporis qui actus ut patet melior ē ipso interiori actu dilectionis. Et de hoc habetur articulus extra de constitutionibus. in c. Nam concupiscētiaybi dī. cōcesso vel p̄hibito principali conceditur vel prohibetur omne accessorium. Si igitur cuilibet precipitur q. proximus diligat actu interiori qd est quid principale a fortiori intelligitur preceptū q. quisq. moriatur pro eius salute qd est quid accessorium. Ex p̄factis. 4. rationib⁹ patet q. homo habens fidem charitate informatam tenetur in casu necessitatis mortem corporis suscipere p̄ aiaibus proximorum suorum. Tercio hoc idem probō exemplo. Et pretermisissis exēplis beati patris nostri francisci atq. sancti Antonij de padua qui propter salutem proximorum ad partes infidelium ut mortem susciperent accesserunt. solum accipiamus in presenti exemplum filij dei domini nostri Iesu christi qui posuit animam suam. i. corporalem vitam pro salute animarum nostrarū. unde apo. i. c. dicitur. lauit nos a peccatis nostris i sanguine suo. Et i. Jo. 3. dicitur. In hoc cognouimus charitatem dei: quoniam ipse animam suam pro nobis posuit et nos debemus pro fratribus animas ponere. Et i. pe. 3. c. dicitur. christ⁹ solus pro peccatis nostris mortem est in. pro. i. ut nos of. deo mori. quidem car. viui autem spiritu. Ex p̄factis omnib⁹ patet qualiter habens veram fidem tenetur tantam habere fortitudinem ut etiā in necessitatis casu mortem suscipiat corporis pro salute animarū proximorum suorum. Quam secundam mortem pro loco et necessitatis tempore quilibet fidelis christianus libetere tollere dignetur ad laudem et gloriam saluatoris nostri Iesu christi qui vi. et rei. i. s. Amen.

Unica oliuarum seu in palmis Iterum de sexta excellentia. videlicet de integritate ipsius sacratissime fidei.

Amiliauit se

b metipsum fa. o. v. ad. m. mor. aut c. Scibitur hec verba ad phi. 2. c. et in epistola occurrentis sollemnitate seu dominice. Quia di-

lectissimi ciues hodie loco euangelij proponit nobis pa. d. n. J. christi. f. 3. Adat. q. feria. 6. p̄xime futura plenius declarabitur: hinc est q. pretermisso themate eiusdem seu litterali et morali expositione assumpsit pro themate verba apostoli preallegata. videlicet christus fa. est tē. In quibus verbis inuitur q. sicut ipse xps amore nro mortem sustinuit: sic et nos propter amorem fidei sue mortem si necesse fuerit constanter tollerare debemus. Sed q. in precedenti sermone propositum fuit qualiter fides vera facit constanter triplicem mortem tollerare pro ipso christo. videlicet mortem libertatis charitatis et necessitatis cuius similiter declaratum fuerit de sufferentia duplicis mortis. habemus in presenti sermone specialiter ostendere quomodo etiam fides pro christo sustinere debet tertiā mortem que dicitur necessitatis. Cuius necessitatis declaratio talis erit.

Iterum de octaua circumstantia vere fidei que dicitur fortificationis.

Etia igitur mors quam perfecta fides cogit hominem suscipere ex virtute sue fortitudinis dicitur mors necessitatis. petunt sacri theologi. virum habens veram fidem teneat mortem suscipere anteq. solū mortale peccatū h. fidem cōmittere: seu teneat mortem suscipere anteq. fidem christi si casus accideret denegare. ad qd dubiū absolute Rūder Wona. in. 3. di. 30. ar. i. q. 2. et c. Aler. de ales i. 3. p̄te sūme. i. tractatu. de fide. et tho. 2. 2. q. 4. ar. 2. Et. 2. 2. q. 4. ar. 4. q. sic. Et dicunt q. quisq. fidelis tenet pro fide sua in oī loco et tempore duplicem suscipere mortem. v. mortem habituale que consistit i dispositione voluntatis ad suscipiendū ip. mortem si casus accideret. Itē mortem actuale quando instat necessitas. Et q. quisq. veram habens fidem teneatur modis p̄dictis. mortem suscipere. q. n. p̄bo. Primo autē b. Secundo rōnib⁹. Tercio distinctionib⁹. 4. exem-

plis. Quinto similitudinibus. **E**t primo p
bo auctoritatibus q̄ quisq̄ tenet p̄ fide mor
tē suscipit. Et si aliquis nō haberet hoc p̄posi
tum nec verā fides haberet: nec vnq̄ saluari
posset. **Mā** 32. q. 5. c. Ita ne dicit. **E**rrū est q̄
pro fide salutē istā corporis ponere debemus
Et 32. q. 5. Ita nec dicit. **E**ū pudicitia sit virtū
ai comitēq̄ habeat fortitudinē potius d̄z q̄s
z mortē z quelibz mala tollerare q̄s malo cō
sentire. **Ite** 23. q. 8. c. cōuenior. dicitur. **T**anta
debet eē fidelis cōstācia vt potius vita q̄ fi
des auferat. **Ite** 22. q. 2. c. ne q̄s **Au**. dicit. **N**egs
arbitret illū p̄fectū z spūalē boiez q̄ p̄ ista tē
porali vita z morte in fide mentiri p̄sumit.
Ite **Aug**. li. de mēdacio. z ponit. 22. q. 2. c. p̄mū
ait. **N**egs. n. recte testimonijs veritas. p̄ cuius
cūq̄ tēporali cōmodo sine salute corūp̄t ad
sempiternāz enī salutē nullus deducēdus est
opritulāte mēdatio. **Ite** ij. q. 3. c. q̄s. **Au**. ait.
Quisq̄ metu cuiuslibz prātī veritatē occul
tat: irā dei sup̄ se p̄uocat: q̄ magis timet ho
minē z corporis vitā q̄ deū. **Ite** ij. q. 3. c. enī
Bre. ait. **S**ācti ē p̄ virtute pati supplicii q̄s
p̄ adulatōe cōseq̄ bñficiū. **Ite** de pc. di. 2. c. j.
dicit. **C**orpus nr̄m q̄ ps nr̄i est diligēdū ē
vt salutē ei⁹ ac fragilitatē nālīter cōsulam⁹: z
agēdū ē quaten⁹ spūi ē vt q̄s ad mortē ordi
nate subicctū: ad eternā salutē accepta i mor
talitate z i corruptiōe pueniat. **Ite** 32. q. 4. c.
Sic **Aug**. ait. **S**ic sancti ē fame mori q̄s hy
dolatricis vesci ita sanctius est deficī vel mori
sine liberis q̄s ē illicito coitu stirpē querere.
Ite et de his q̄ vi met⁹ vt cā hūt. c. sacris. d̄r
Potius d̄z q̄s q̄libet mala z ē mortēz pati
q̄s malo cōsentire. **Mō** tñ vt p̄z lex canonica
iubet vnūq̄q̄ mortē suscipere anteq̄ fide de
negare: sed ē ad hoc iducit lex ph̄yca seu pa
gana. **Mā** p̄hs. j. ethicorū dicit. **A**delius ē mo
ri q̄s agere p̄ bonā virtutē. Et ibidē ait. **D**uo
bus amicis erantibus **P**latone z ilitate: san
ctū est p̄honozare veritatē. **I**de quoq̄ lib. de
secreti secretorū ait. **P**rius eligēda ē nobis
mors q̄s offensio p̄clarissime veritatis. **S**e
neca insup̄ epistola. 32. ad lucil. ait. **A**dagna ele
mētia est mortēz p̄ virtute eligere quā ex nā
vitare nō possis. **I**dem ē li. 5. de bñficijs ait.
Sic pessimū ē viuere p̄ deū: ita ex veritate p̄
deo mori optimūz est. Et li. 6. de bñficijs ait.
Et bono virtutis p̄tēne mortē z oīa que ad
mortē ducūt. **I**de. 6. de bñficijs ait. o te demē
tē z oblitū fragilitatis tue: si ex virtute mortē

fugis q̄ ingiter tonat viues si falsū effugeris:
repetet te gladius: p̄ctet lapis petet deus seu⁹
Ide li. 2. clamās ait. **E**ndeli⁹ ē q̄s mori offen
dere ipam virtutē. **I**de li. 6. clamās. **P**riada
iugiter mori ē q̄s virtutis offensio. **I**de episto
la. 26. ad lucillū ait. **A** deo mors p̄ deo timē
da nō est vt bñficijs ipius nūbil an̄ fiendūz sit
aut timēdum. **I**de c̄p̄a. 65. ait. **A**d maior sū: z
ad maiora genit⁹ q̄s vt corp̄a mci sim manci
piū: q̄d eē nō aliter aspicio: q̄s vinculu⁹ aliq̄d
libertati mee circūdatum cuius mors certa
libertas est. **I**de c̄p̄a. 73. ait. **N**ulla. n. bona
mens sine deo est: nec deum p̄ mortē sp̄nit.
Ide c̄p̄a. 82. ait. **Mō** ē mors gloriosa: sed for
titer p̄ virtute mori gloriosū est. **I**de c̄p̄a. 25.
ait. **F**ortitudo ē p̄ virtute aggressio terribili⁹:
vbi mors iminet p̄ cōe saluādū bonū: malo
me mori q̄s fidē deesse z viuere. **T**uli⁹ lib. 2. de
officijs. ait. **N**emo iustus nemo bon⁹ cē pōt⁹ q̄
eriliū: q̄ dolorē: q̄ egestatē: q̄ mortēz tunc: aut
q̄ ea que sūt his p̄ia c̄grati an̄ponit. **I**de in
j. de of. ait. **F**ortis ai z cōstātisē nō p̄turbari
in reb⁹ a sp̄is nec tumultuātē de gradu deici
sed potenti aio vti nec ex vlla morte a cōsilio
aut rōne discedere. **I**de in eodē li. ait. **E**ū tē
pus necessitatēz postulat decertandi p̄ ipsa
virtute decertādū manu est: z mors seruituti
turpitudinēz an̄ponēda ē. **I**de in eodē li. ait
Promptiores enī ad n̄ra picula esse debe
mus q̄s ad cōia: mucti ē multi sūt q̄ non mō
pecuniā sed etiāz vitā p̄funderē pro p̄ia pati
sūt. **I**de li. de padoris ait. **A**dors terribilis est
his quoz cū vita oīa extiguūt: z nō his quoz
laus z virtus emori nō p̄i. **I**de li. 2. tusculana
rū questionū ait. **A**dors ante v. rū virtute di
gnūz nihil habet q̄d horrendūz sit: nec ab eo
timetur. magnū egdē sibi p̄sidiū ad beatam
vitā p̄parat. **I**de li. 8. phil. **T**urpis fuga mor
tis oī morte peior: ē in fuga feda mors est in
victoria gloria. **P**lotinus p̄hs i sentētijs suis
ait. **A**d beate viuendū oīs gloria sp̄nanda est
oīs mors est suscipienda. Et predictis oībus
pater quō auctoritate siue canonica siue lege
ph̄ica z pagana p̄us eligēda ē mors q̄s offen
sio ipsius virtutis z q̄s cōmissio ipsius pecca
ti. **I**nducat igit̄ r̄pianos omnes nolle imitari
phos: z nolle eligere quod corde ore z opere
ipsi pagani vel ph̄i taz strenue elegerūt. **A**l
tra etiāz predictaz legem ad hoc inducit lex
autentica doctorū q̄ prius v̄z mors est eligē
da q̄s diuina offensio. **W**nde **Aug**. sup̄ verba

Jo. 12. Qui amat animam suam in hoc mū-
do perdet eā. Ecce q̄ iā christ⁹ nos hortatur
ad passiōis sue sectāda vestigia qui amat in-
quit animam suam perdet eam quod. 2. mo-
dis potest intelligi. Qui amat perdet id est si
amas perdes si cupis vitam tenere cum chri-
sto: noli mortē timere p xpo. noli ergo ama-
re ne perdas: sed perde vitam in hoc mundo
vt in vitam eternāz custodias eam. Et infra
subdit. Cū aut casu articulus venerit vt h cō-
ditio pponatur aut faciendū eē cōtra dei pre-
ceptum aut ex hac vita migrandum: quorum
duorum homo cogatur alterū eligere ibi ma-
gis ligat deo dilecto mori q̄ offenso vivere
ibi oderit in hoc mundo vitam suam vt cu-
stodiat eam in vitam eternam. hec ibi. Idem
etiam Augu. lib. 10. conf. ait. christus pro om-
nibus mortuus est vt et omnes in necessita-
tis articulo pro eius fide et amore moriantur
et vt qui viuūt iam non sibi viuant: sed ei qui
pro eis mortuus est: vt Hyperoni. insuper i te-
stamēto ait. christ⁹ pro nobis passus est. i. mor-
tuus nobis relinquēs exemplū vt sequamur
vestigia eius. non se cogitet ergo christianum
esse qui pro christo se mori non inuenit para-
tam: Si quis diligit christum. Siquis verus
est christianus: necesse est vt mortem nullate-
nus formidet suscipere p christo: qz nisi gra-
fru. ca. in terram. mō. su. i. su. Si ergo cupis
vitam in eternū tenere cum christo noli mor-
tē timere pro christo. Item Hypero. ait ibidē
Nō sufficit christiani nomē solū ad salutem
xpianus es imitare xp̄z frustra xpiani nomē
gerit qui diabolū sequitur et mortē p fide xp̄i
recusat: quāto talis christian⁹ nō est: sed ante
xp̄us. intra illud. Jo. euangeliste q̄ ait. Audi-
stis qz antixpus venit: et ecce nunc antichristi
multi facti sūt. h ibi. Crisost. etiam sup Albat.
ait. sicut nō pōt cognoscere xp̄m: qui nec ha-
bet sp̄m christi: sic xp̄m videre nō poterit: q
pro eius fide et gloria mortēz conat⁹ refugere:
nec enī propter hoc solū vnusquisqz sit xp̄ia-
nus vt sit tm xpianus seruās talētū fidei sue:
sed vt opet iustitiā in xp̄o et sanguinē fūdat p
fide xp̄i. h ille. glo. etiā sup verba. j. Jo. 4. Ti-
more. ait. Qui charitatē hz xp̄i nō tict mor-
tē subire cūz xp̄o: qui aut timet mortē p xp̄o
accipere charitāz christi in eo non est. Ultra
predictas leges etiāz pro fide ad suscipiendā
mortem inducit quelibet lex euangelica. Mā

etis Albat. s. e. ait. Nolite timere eos qui oc-
cidūt corpus: animam autē nō possunt occi-
dere et. Vbi glo. ait. Qui mortēz pro christo
nō timet suscipere: animam et corpus custo-
dit in eterna vita: qui autem christum offen-
dit in fide christus perdet animam et corpus
eius in gehēnam. Item Albat. io. dicit chri-
stus. Qui amat animā suā in hoc mūdo et.
Vbi etiam glo. ait. Ille amat animam suāz
plus q̄ christū: qui pro amore carnis sue chri-
stū offendit. Ille aut christū amat plus q̄ suā
animam: qui pro xp̄i amore carnes suāz etiā
vsqz ad mortē persequitur. Item. j. pe. 4. dici-
tur. Nemo vrm patiat q̄si homicida aut fur
aut aliqd hūmōi: si at vt xp̄an⁹ pati non erube-
scat hz glificet deū i isto noie. Deniqz Scne-
ca i eplis suis ait. Fidelisissimū bonū hūmā-
nū pectoris ē: q̄ nulla necessitate ad fallēdū cogit
et nullo premio corrūpitur. Sed heu istis tem-
poribus satis apparet q̄ in nobis nulla sit fi-
des nec dilectio in deum: qz etiam paruo me-
tu et p̄cio in nobis fides frāgitur. S5 quod
plus est nō tm miseri christiani nō sunt para-
ti pro fide christi mortem suscipere sed etiam
pro mīmo verbo et mīmo obolo millies chri-
sti fidem quotidie cōfringunt: p3 igit ex predi-
ctis auctoritatibus qualiter quisqz christian⁹
hīs in se verā fidē tenet nō tm habituāl⁹ sed
et actual⁹ si cā occurreret p xp̄i fide mortēz
suscipere. Scdo insuper probō. s. rōnibus q̄
citi⁹ eligēda ē mors q̄ fide mortāl⁹ pecca-
re seu ip̄az fidē denegare. Primo rōne su-
perationis. Scdo ratione concordationis.
Tertio rōne electionis. Quarto rōne bñ-
factiōis. Quinto rōne minoratiōis. C. Prio. p
ho rōne supatiōis q̄ glqz tenet p xp̄i fide mor-
tē suscipe ergo a fortiori cetera oīa mala tolle-
rare cū mori hz phm. 3. et hicoz sit vltimū ter-
ribiliū. Idētū sacri thologi. quē magis tenet
homo dilige vel deū v̄ seip̄s: et concorditer
oēs dūt q̄ glibz tenet. q. un i finitū magis deū
dilige q̄ seip̄z. Et hoc approbat marie dupli-
ci respectu. s. maioris bōitatis et maioris cha-
ritatis. Et. j. respectu maioris bōitatis. Māz
dñs Bon. i. j. di. 17. ar. j. q. 3. dic. nihil d3 ama-
ri sup deū nec eq̄ deo nec d3 deū. i. d3 volūtātē
mādatoz deitēo q̄ supra omnia creata ē bo-
nus. Quicūqz aut amat supra deū vel eque
deo mortāl⁹ peccat. Idem Bona. in. 3. di. 30.
arti. j. q. 2. in. 3. argumē. ad partem affirmatiuā
ait ad litterā. Quilibz tenet plus diligere deū

q̄ omnes simul creaturas ⁊ etiaꝝ seipſū q̄tū
cunqꝫ imperfectus ſit. Et rō huius dilectōis
eſt q̄ vbi maior eſt bonitas ibi eſt maior rō
dilectōis ⁊ amoris: ſed certū eſt q̄ homo eſt
bonum creatū minimū ⁊ finitū. Ecōtra ve-
ro bonitas dei eſt increata maxima. ⁊ infi-
nita: ſed ſm p̄m. 8. p̄bificoz. finiti ad infini-
tum nulla eſt proportio. Quod ſi ſic eſt ſequi-
tur q̄ amor ē obligatio: ⁊ rō amoris ad deū
q̄ eſt bonū infinitū maximū ⁊ increatū: q̄ ſit
ad ſeipſū ⁊ oēs creaturas qui ſunt quoddam
bonum creatum minimū ⁊ finitū. ¶ Secūdo
tenetur quis etiā deū diligere ſupra ſeipſum
reſpectu maioris charitatis. Maꝝ Tho. 2. 2. q.
27. arti. j. ⁊ argum. j. dicit. Quod deus diligit
⁊ habet charitates ad omnes creaturam. Si
cut enī dicitur ſap̄. xj. diligis oīa que ſunt
⁊ nichil odiſti eorum que feciſti. Et ſap. 6. di-
citur. puſillū ⁊ maximū diligit deus ⁊ ē ei eā
liter cura de omnibus. Ex hoc dico q̄ deus
nō ſimpliciter vnunquēqꝫ diligit: ſed etiam
plus diligit vnunquēqꝫ q̄ ipſe diligitur ab
omnibus ſimul creaturis. Et ratio eſt: quia
vt dicitur libro de cauſis. vbi eſt plus de
cauſa ibi eſt plus de cauſato. Cum autem vt
in precedenti ratione monſtratum eſt in deo
ſit maior bonitas q̄ ſit in qualibet creatu-
ra: quia bōitas ſua eſt infinita: ⁊ bōitas cuius
libet creature eſt finita: ſequit per cōſequens
q̄ maior eſt effectus in deo dilectōis: amo-
ris: ⁊ charitatis. Et ſic ꝑcluditur: q̄ cū quiſqꝫ
ſe diligit aut deū amore finito ⁊ deū diligit
eum vt patet amore infinito: ſm rōnez nālem:
tenetur etiaꝝ quiſqꝫ deū plus q̄ ſeipſū dilige-
re. ¶ Ita to igit h̄ preſuppoſito q̄ duplici re-
ſpectu tenetur quiſqꝫ magis deū diligere q̄
ſeipſum. nūc probō q̄ quiſqꝫ magis tenet vel
le ſuſcipere mortem q̄ deum per abnegatio-
tionē fidei offendere. Certū eſt enim q̄ mors
eſt quidā paruus finitus ⁊ momētaneus do-
lor: amor aut quē deus ad quēlibz h̄z ē infini-
tus. Ergo mors ſuſcepta pro xp̄i amore: ⁊ om-
nia tormēta reſpectu amoris infiniti quē deus
ad quēqꝫ h̄z nihil ſunt. Ergo tenetur quiſqꝫ
ſuſcipere maiora tormēta pro ipſo deo q̄
ſit mors: q̄ ſi amor dei eſt infinit⁹ circa quē-
libet: ergo recōpenſario debet eſſe infinita. Sꝫ
manifeſtum eſt q̄ qui tenetur ad maius tene-
tur ad minus. Si ergo quiſqꝫ de recōpenſa-
tiōe infiniti amoris dei tenetur ſuſcipere pro
deo infinitum dolorē ⁊ infinitāz penā: a for-

tiori tenetur ſuſcipere pro deo dolorē ⁊ penā
mortis qui eſt quidā modic⁹ ⁊ finitus ⁊ mo-
mentaneus dolor. Et cōfirmatur illa rō ſic.
Maꝝ Ricar. in. 4. di. 50. ar. 4. q. 2. dicit ad li-
teram in. c. ſm rectū iudiciū rōnis voluntas
quelibz dꝫ magis fugere illud quod eſt cōtra
reꝫ quā magis tenetur diligere q̄ fugere illū
quod eſt cōtra reꝫ quā minus vel nō tū tene-
tur diligere. Sed certū eſt q̄ quilibet magis
tenetur diligere deū q̄ ſeipſū: in tū q̄ ſi vo-
luntas poſſet diligere actu dilectionis infini-
to intenſiue deberet diligere deū infinite ⁊
intenſiue: q̄ eſt bonum infinitū: creatura autē
ab ipſa nō debet diligi niſi finite q̄ finitus eſt
bonū: cū ergo peccatū ſeu fidei abnegatio ſit
contra deū: mors aut ⁊ quodlibz malū ſit cō-
tra ſeipſū: ſequit q̄ citius tenetur quiſqꝫ fuge-
re peccatū q̄ eſt cōtra deū q̄ mortē ipſā q̄
eſt contra ſeipſum: ne maior bonitas offenda-
tur pro minori bonitate. h̄ Ricar. h̄ omnia cō-
firmantur cant. 8. c. vbi dicitur. Fortis eſt vt
mors dilectio: dura ſicut infernus emulatio:
lāpades eius lāpades ignis atqꝫ flāmar: aq̄
multe nō potuerūt extinguere caritatem nec
fluia obruēt illā: ſi dederit homo omnē ſub-
ſtantiā ſue domus pro dilectione. q. nihil de-
ſpiciet eā. vbi glo. ait. Tria ſpernit dilectio for-
tis. ſ. omnē domus ſb̄am: omnē aduerſitatem
⁊ tribulationem ⁊ etiā ipſā mortem: que oīa
quiſqꝫ ſpernere debet ne diuināz dilec-
tionēz offenda. h̄ glo. Breꝫ. etiā in mor. li. 7. ⁊ po-
nit d̄ pe. di. 2. c. Charitas. ait. valida ē vt mors
dilectio. virtuti enī mortis dilectio cōparatur
q̄ nimirūz mentēz quā ſemel ceperit ab om-
ni delectatiōe mūdi funditus occidit. Ex pre-
dicta ratiōe patꝫ qualiter quiſqꝫ tenetur p̄ius
mortē ⁊ oīa mala elige q̄ dimitti amorem ⁊
chriſti fidē offendē. Sꝫ o de⁹ mens q̄s eſt q̄
re diligit hac dilectione: certe q̄ſi nullus. ¶
deus eterne quis eſt qui te amet hoc amore.
Quis inſup eſt qui te diligit hac charitate.
Certe pauci ſunt ⁊. q. nulli dicente propheta
deus de celo proſperit ſuper filios hominūz
⁊c. Nam nunc plus diliguntur parentes filij
virores fratres amici peſſime ꝑcubine ⁊ adul-
tere atqꝫ terrarū domini ſeu temporalis ſub-
ſtantiā q̄ diligitur deus: eo q̄ pro predictis
omnibus quiſqꝫ paratus eſt ſe morti cꝑone
re: pro deo vero ⁊ dño nro iſu xp̄o. q. nullus
Sed vbe. vbe. talibus qm̄ ꝑcuerūt totūz oꝝ
dinem fidei atqꝫ charitatis. ¶ Proinde de ta-

libus dicitur. *Idrosp. de pe. di. 2. c. i. §.* Item ergo charitate. *Ibi enim sic dicitur. Ordinem dilectionis illi puerunt nec modum diligendi deus custodiunt q aut mundum q concedendus est plusq deum diligunt aut minus diligenda plus diligunt aut proximos non sicut seipsum aut dei plusq seipsum non diligunt. Illi vero plusq se deus diligunt sicut et debet qui pro eius amore saluti sue ad tempus non parantur tribulationibus ac periculis seipsum tradunt nudi dari facultatibus propriis sue patrie exules fieri: vxoribus ac filiis renuciare parati sunt: et totum dicam ipsam mortem corporis non solum non refugiunt sed etiam libenter excipiunt amictus a corporis sui vita: magis q a deo vita vite sue discedere. h ibi patet igitur ex prefata ratione qualiter habes veram fidem tenetur omnia mala et etiam ipsam mortem pro christo suscipere anteq velle deum offendere. Secundo hoc idem pro ratione concordationis. petunt theologi in *p. di. 4. 8. v. r. x.* quelibet rationalis creatura teneat conformare voluntatem suam cum voluntate dei. Et *Rident oes q sic precipue quadruplici respectu.* Primo respectu bonificationis. Secundo respectu rectificationis. Tercio respectu offensionis. Quarto respectu consequentis. *Primo tenetur quisq conformare voluntatem suam voluntati diuine respectu bonificationis seu bonitatis. Nam Tho. 1. 2. q. 19. ar. 9. dicit q quilibet tenet velle illud qd est bonum. Et Augustinus. de moribus ecclesie. dic. Vis homo tenet velle et diligere omne qd bonum est. Quo presupposito. certum est q cum deus sit p. m. j. ethicoz. sit quoddam bonum optimum nobilissimum et delectabilissimum: non pot non velle nec operari simpliciter nisi bonum: quia. 4. ethicoz. dicitur. Qualis vnusqsq est talis vult talia dicit talia operatur et diligit. Quod si sic est. scilicet q deus nihil vult nisi sub ratione boni et quilibet homo tenet semper velle quod bonum est: concludo q quisq in volendo tenetur conformare voluntatem suam voluntati diuine volendo q deus vult et eo modo q vult. Et secundo dico q quisq debet esse conformis cum voluntate dei respectu rectificationis. Nam *Rica. in. j. di. 4. 8. ar. j. q. 2. dic q quisq tenet habere voluntatem rectam. Et Augustinus in enchiridion. ait. Ut salui simus nos oportet voluntatem rectam habere cum rectitudo voluntatis sit bonitas eius. Quo presupposito. certum est q nulla voluntas pot esse recta nisi que conformatur diuine volunta-***

ti. Et ratio est qz sicut ois bonitas est apta bonitate: sic omnis rectitudo est apta rectitudine diuine voluntatis qua ablata cum sint creature oium rectitudinum nulla erit rectitudo. Si igitur quelibet voluntas debet esse recta: et nulla voluntas pot esse recta si non sit conformis diuine voluntati. concludo q quisq tenetur conformari cum diuina voluntate ad hoc ut habeat rectam voluntatem. Tercio hoc idem proba respectu offensionis. nam *Tho. in. j. di. 4. 8. ar. j. q. 3. dicit. Quod nulli licet nec peccare nec deum offendere. Quo presupposito est q quisq tenetur non peccare: certum est q ad illud proprie dicitur quis teneri qd si non facit peccatum incurrit. In oibus autem et naturalibus et voluntariis peccatum contingit ex hoc q aliud non peruenit ad illud ad quod ordinatus est ut dicitur in. 2. phisicoz. Sic patet in monstris et in erroribus qui contingunt in operatione artis. Sed error differenter contingit in naturalibus et voluntariis: quia in naturalibus defectus et error incidit ab ordine ex necessitate: sed in voluntariis ipsa voluntas est sui defectus causa: qz aliter posset se habere. Proinde philosophus. 2. phisicoz. 7. 9. metha. dicit. q potestates naturales se habent vno modo: preterites autem rationales se habent ad opposita. Et ideo cum voluntas possit deficere et non deficere: cum deficit ab eo ad quod ordinata est habet rationem peccati et culpe. Sed cum quelibet humana voluntas tenetur indistincte fugere peccatum. iura illud ecclesiastici. 21. Quasi a facie colubini fuge peccatum: concludo q quilibet tenetur esse conformis cum diuina voluntate faciendo omne illud ad quod ordinata est aliter incurrit in peccatum. Quarto hoc idem proba respectu consequentis. scilicet debiti et proprii finis. Nam *Tho. 1. 2. q. 19. ar. 9. in cor. q. dicit. Bonitas voluntatis humane dependet ex intentione finis. Finis autem ultimus voluntatis humane est summum bonum quod est deus: requiritur ergo ad bonitatem voluntatis humane q ordinetur ad summum bonum quod est deus hoc autem bonum primo quidem et proprie comparatur ad voluntatem diuinam ut obiectum proprium eius. Illud autem qd est primum in quolibet genere est mensura et ratio oium que sunt illius generis. vnusquodq autem rectus et bonum est inquantum attingit propriam mensuram obiecti et finem. Igitur ad hoc q voluntas hominis bona sit et coniungatur cum suo obiecto et fine**

requiritur oio q̄ s̄formet̄ diuine voluntati. patet igit̄ ex predictis quattuor respectibus q̄ liter de necessitate salutis tenet̄ quisq̄ eē cōformis cū diuina voluntate. Quo presupposito: certum est q̄ dñs M̄atth. 10. et Luc. 12. p̄cipit vnicuiq̄ vt mortem suscipiat anteq̄ in fide et in amore ipsum offendat. Mā ait ibidē Nolite t. i. e. q. oc. c. a. aut nō. p. oc. vbi glo. Voluntas Christi est vt quisq̄ p̄us p̄dat corp̄is vitam q̄z aīe fidem. Si ergo x̄ps vult et p̄cipit q̄ quisq̄ prius mortem subeat q̄ fidem et eius amorem offendat: et quilibet vt mōstratum est tenet̄ esse conformis cum voluntate Christi. concludit̄ necessario q̄ ois hīs verā fidem d̄z potius mortem suscipere q̄ deum offendere. Ideo M̄at. 7. dicit̄. Non ois qui dicit̄ mihi dñe dñe intra. in reg. cc. sed. q. f. v. p. m. qui in. c. est. rē. Et q̄ plus est cōcludunt theologi vbi supra. et etiam Bona. in. 2. di. 4. ar. 1. q. 3. q̄ si deus daret p̄ceptūz cuiuslibet q̄ occideret filios suos sic p̄cepit Ab̄zac. Gen. 22. q̄ inolaret filiū suū Isaac tenet̄ occidere. Immo q̄ plus est si deus vel p̄cipit alicui per inspirationē intrinsecā vel per angelum q̄ se occideret: sicut fm̄ Aug. in. 1. de ciui. dei et fm̄ alios doctores p̄git̄ Sansoni Iudic. 16. qui propter hoc seipsum occidit: nisi se occideret: sicut et Sanson se occidit mortaliter peccaret: eo q̄ diuine voluntati contrariaret qui hoc nequaquā alicui p̄ciperet nisi ex hoc aliqd̄ maius bonum subsequeretur. Si autē forte diceret̄ durum mihi eēt̄ terribilē mortem pro x̄pi fide tollerare. R̄spondeo q̄ etiā durum erat x̄po pro te mori h̄z corp̄is sensuualitatem. Sed tñ timens fm̄ rōnem ne prius offenderet voluntatem voluit mori: vñ sic b̄ M̄atth. 26. cū dñs Iesus factus esset i agonia patrem rogauit. di. Patet si possibile est transeat a me calix iste: tñ non mea voluntas sed tua fiat. Et tandem ne patris voluntatē offenderet sicut habet philip. 2. Factus ē obediens vsq̄ ad mortem: mortē autē crucis. S̄ nota mirabile q̄ fm̄ glo. Ibidem loquendo tñ per impossibile q̄ si voluntas x̄pi non fuisset conformis voluntati diuine in suscipiendo mortem fm̄ rōnem loquor: non fm̄ sensuualitatem: nec ipse saluari potuisset. Nec humanū genus vnq̄ redimisset. O mirabilis sententia. O verba tremenda. O verba vsq̄ ad intima cordis penetrantia. Immo o infelices et insensati xpiani qui diuinam volun-

tatem etiā in minimis preponitis. Nec verba faciunt vobis argumentū insolubile. Si x̄ps dei filius nec se nec humanū populū saluare vnq̄ potuisset nisi eterno patri etiam vsq̄ ad mortē obediens certuisset: a fortiori nec vos vnq̄ saluari poteritis nisi vsq̄ ad mortē vestrā voluntatē cum diuina voluntate conformaueritis. Ideo glosa super verba Pauli ad Ro. 12. c. Renouamini i nouitate sensus vestri vt probetis que sit voluntas dei bona bene placens et perfecta ait. Nihil est anime salubrius nec vtilius q̄z se cūz diuina voluntate conformare: q̄z quicūq̄ discors ē i pugna erit discors in victoria et quicūq̄ in pena a diuina voluntate discordat erit discors et in gloria. h̄ glo. patet igit̄ ex predicta ratioe qualiter quisq̄ etiā vsq̄ ad mortē tenet̄ magis mortē suscipere q̄z x̄pi fidem offendere. Tertio hoc idem p̄bo rōne electionis. Sū damentum rōnis ponit p̄b. 5. et hi. di. Duo bus bonis appositis quorū vnū ē melius altero maius semp est eligendū. p̄z hec regula. Nam si in alicuius libertate preponant̄ ab vna parte. io. ducatur: et ab altera centū debet centum acceptare et solos decem relinquere. Quo p̄supposito: certū ē q̄ saluē vita aīe q̄ est deus ē eterna. salus vero et vita corp̄is etiam cum suis delectationibus est tp̄alis et momentanea. Ad p̄firmans Lactan. lib. de ira dei. circa finē lib. dicit̄. Voluntas enim corp̄is tam mortalis est et momentanea q̄z corpus cui exhibet ministeriū. Iustitia vero atq̄ beneficia tam imortales sunt q̄z mens et aīa que bonis operibus vite imortalitatem sibi acgrunt. hec ille. Ad si sic est q̄ vita corp̄is momentanea est: vita vero aīe est eterna: manifestū est fm̄ p̄b. 3. p̄p̄si. q̄ bonum quāto permanentius tanto melius et eligibilius. Cum igitur durabilior atq̄ permanentior sit salus et vita ipsius anime: q̄z sit salus et presens vita ipsius corp̄is: ergo cum preponitur alicui q̄ aut auferet sibi vita corp̄is que est momentanea: aut vita anime que est eterna. concluditur q̄ talis tenet̄ prius eligere perditionem vite corp̄is q̄z vite eterne: que datur anime ex conseruatione a peccato. Proinde Jo. 5. dicit̄ dñs. O peramini non cibum qui perit sed qui permanet in vitam eternam. Et Aug. in quodam sermone ait. Non est magnum et laudabile cōseruare ventres statim morituros: s̄ magnū

z

et laudabile est seruare animas in eternū victuras. hec ille. Si autē peris qd sit vita eterna quā anima habitura est. Respondet Aug. super verba Jo. 17. h. ē vita eterna vt cognoscant te solum verum deum et quem misisti Jesum Christum dicitur vita eterna nihil aliud est nisi deus cuius visio et fructus ē tota merces. Ad si sic ē cogita qd stultus sit: imo quātum dolorem et penam sit suscepturus q hanc eternam vitam deliberat prius perdē qd corporis mortē ppter fidem velle amittē. Mā Aug. 16. de ciui. dei sic ait. In amissione rerum necesse est q tantus sit dolor quātus inherat valor et amor. Ad si sic est q quasi in infinitum recipiat quisq maiorē penam ex amissione vite eterne q deus est qd si milles reciperet mortem corporis propter fidem ergo patet ppositum. Et q plus est. Omnis pena infernalis comparata pene que puenit ex perditione eterne vite seu diuine visionis nihil est. Quod confirmans Crisostomus super Matth. ait ad litteram. Ego multo grauiorē qd gehēna dico esse cruciatus remoueri: et abici ab illa visione dei: nec puto ita acerba esse gehēne incendia vt sunt illa quibus torquet his qui arcetur a conspectu dei. Plurimi enim solam pertimescunt gehēnā. Ego autem illius glorie amissionem multo amariū qd gehēne esse dico supplicium. In tollerabilis est enim gehēna: verum etiam si quis exponat mille gehēnas: nihil tale erit quale ē a beata illa glia excidi: odio Christi haberi audire non noui vos. Etenim decē milia melius est sustinere fulmina qd faciem dei mansuetam a nobis videre auersam et tranquillū oculum nos videre non scētē. Et predicta etiam ratio patet qualiter vita corporis pro eterna vita acquirēda ē milles exponenda. Quarto etiam probō ratione benefactionis q quisq tenetur mortem suscipere ante qd Christi fidem deferere seu ipsam per mortale peccatum offendere. Idcirco Tho. 2. 2. q. 106. arti. 6. vtrum ex recompensatione alicuius recepti beneficii teneatur quis benefactori suo: non tū equale sed etiam respondere maius beneficiū qd acceperit ab eo vt sit gratus. Et respondet absolute q sic: et ratio est. Nam sicut benefactor gratus beneficiū dedit beneficiato ad qd non tenebat: ideo qui beneficiū accepit obligatur ad simile debito honestatis vt similiter gratus ali-

quid impendat. Non autem gratus videtur aliquid impendere nisi excedat quantitatem beneficii accepti: quia qd diu recōpensat minus vel equale non videtur gratus facere s; reddere quod accepit: et ideo gratie recompensatio semper tendit vt pro suo posse aliquid semper maius retribuatur. h. Tho. ad litteram. Cui concordans phas. 5. ethicor. ait. Re familiari ei oportet qui gratiam fecit et rursus ipsum incipere: quod quidem fit cum aliqd maius super impenditur. Seneca etiā lib. 2. de beneficijs ait. Ingratum est beneficiū quod gratus beneficiū non excedit. Hoc p supposito q quisq vt sit gratus tenetur non tū ad equale sed ad maius beneficiū suo benefactori impendendū ex debito rationis et nature. Et si non potest tenetur habere voluntatem q hoc faceret si facultas et possibilitas adesset. Idcirco a te anima quot beneficia recepisti a creatore tuo: que omnia te obligant non tū pro ipsorum recompensatione ad semel mori: sed etiam ad milles si possibilitas adesset. Et certū est vt cetera obmittam q quot beneficia recepisti v; beneficiū creationis quo de nihilo ad eius imaginem et similitudinem creata es. beneficiū conseruationis quo ab ipso ne anihilaberis inesse cōseruaris. beneficiū subiectionis quo omnes inferiores creaturas et etiā angelos celestes vt tibi seruiant tibi subiecit. beneficiū gratificationis quo te per gratiam christianum fecit et non iudeum vel paganum. Beneficiū donationis quo pater celestis propriū et vnicū filium suū omnibus angelis et rationalibus creaturis preualemētem propter salutem tuam voluit mori et crucifigi. Que simul omnia beneficia et precipue beneficiū mortis Christi obligat vnumquēq qui gratus existere debet prius velle mori qd Christū offendere seu Christi fidem denegare. Propterea ad hoc faciendus vnumquēq hortat Liberius papa. 7. q. 1. c. Suggestū. di. Scdm enim apostolicam sententiam omnes qui pie viuere volunt in Christo Jesu persecutiōes patiuntur. Ideo fratres charissimi nos vos afflictionis amaritudo a pietatis vestre proposito coartet recedere considerantes quāta pro absolutione nostri et liberatione: creator noster dominus ac redemptor pertulerit: quibus se contumelijs affligendum dederit: vt nos a vinculis potestatis diabolice liberaret

hec ille. Ciprianus etiam papa. 93. distinc. c. domin⁹ noster ait. Dominus noster Iesus Christus rex et iudeus usque ad passionem humilitatem seruauit: humilitatem nos humilis docuit: sacerdotem adhuc appellans quem sciebat esse sacrilegum. Item subditus passioni cum alapam accepisset et diceretur ei sic respondes pontifici. Nihil ille contumeliose locutus est in personam pontificis: sed sic magis innocentiam suam tuitus est. di. Si male locutus sum exprobra de malo. Si bene quid me cedis? Que omnia ideo ab eo facta sunt humiliter atque patienter: ut nos humilitatis ac patientie usque ad mortem exemplum haberemus. hec ille. Sed heu pro tantis beneficiis et precipue pro beneficio mortis christi: non est quasi qui deum diligat qui bonum agat qui mandata eius obseruet: nec insuper qui minimam iniuriam vel aduersitatem pro ipso tollere velit. O gens perfida. O gens iniqua. O gens ingrata. O gens peruersa. O gens diabolica. O gens denique tota a deo reprobata: cur pro tantis beneficiis non deus diligis: cur peccata non deseras: cur bona non agis: cur non omnes huius mundi aduersitates et iniurias libere pro Christo suscipis: cur denique pro tot susceptis donis non reppendis vices redemptori tuo? Vbe vbe tibi: quoniam pro his omnibus: prout habet Mat. 18. Reddes rationem usque ad minimum quadrantem. Quinto hoc idem proba ratione minorationis. Fundamentum rationis ponitur plus. 3. topicor. di. Ad minus malum semper eligibile est maiori malo: patet hec regula in animalibus precipue in serpente qui totum corpus exponit pro capitis conseruatione. Et ratio est: quia si perderet caput perderet et vitam que virtualiter in eo est: cuius perditio maius malum esset quam totius corporis. Similiter homo venenatus preeligit quod sibi precidatur tibia: aut brachium antequam venenum ascendat ad cor: in quo vita consistit. Quod si hoc faciunt animalia que minus malum eligunt: a fortiori hoc idem debet facere rationalis homo cui hoc faciendum. Luc. 10. dominus precepit di. Estote prudentes sicut serpentes. Hoc presupposito: certum est quod triplex est mors. scilicet corporalis: spiritualis: et eternalis. Prima est mala et amara. Secunda peior et amarior. Tertia pessima et amarissima. Prima mors fit per separationem anime

a corpore. Tertia fit per separationem anime dei ab anima. Tertia mors fit per inflictionem ignis eterni in anima simul cum corpore. Cum ergo secunda mors ex qua deus qui est vita anime separat a deo sit grauior morte corporali ex qua solet anima separari a corpore. Sic enim dicitur. 24. q. 3. c. si habes Innumerabilem mortem corporum morti vni anime comparari non potest. Et insuper tertia etiam mors sit peior omni morte corporali cum mors infernalis ex qua anima priuatur diuina visione: et simul cum corpore habeat in igne cruciari sit eterna. Sic enim dicitur Mat. 25. Discedite a me maledicti in ignem eternum. Mors vero corporis sit momentanea et temporalis. concludo propter hoc quod quis tenetur magis preeligi mortem corporalem quam mortem spirituales et eternalem. Et sic patet ex predictis quod rationibus: qualiter vera fides tante debet esse fortitudinis: quod prius debet cogere homines suscipere corporalem mortem quam Christi fidem offendere. Tertio hoc idem proba distinctionibus. Nam Bonauentura in. 3. dist. 30. art. 1. q. 2. querit. An quisque tenetur prius mortem suscipere quam Christi fidem et amorem offendere. Et respondet in corpore. q. di. q. subire mortem intentione placendi deo hoc potest esse tripliciter. Vno modo quando adest necessitas vel defendendi iustitiam vel amittendi vitam. Alio modo quando se offert opportunitas manifestandi diuinam gloriam et edificandi ecclesiam. Tertio modo solum ex hoc quod habet vitam exosam. Primum est iustitie et necessitatis. Secundum est perfectionis et supererogationis. Tertium est temeritatis et crudelitatis. unde Aug. illos qui semetipsos prefocant et precipitio collidunt propter vite presentis odium dicit esse seculatissimos et crudelissimos homicidas: tractans illud Joan. 12. Qui odit animam suam in hoc mundo etc. Cum ergo queritur utrum omnes teneantur mortem pro Christo subire dicendum quod pro loco et tempore ubi talis casus datur vel quod iustitia deferatur vel quod vita perdatur ibi omnes quantumcumque sint imperfecta teneantur mortem subire et preeligi magis deo dilecto mori quam ipso offenso viuere. ubi vero talis necessitas non imminet nec datur casus: tamen offert se opportunitas manifestandi diuinam gloriam et edificandi ecclesiam si homo se morti exponat sic mortem subire

manus sunt Esau: quæ. sciant pilosæ & signi-
ficabant duplicitatē & simulationē: q̄ Jacob
vltus est faciendo manus suas que erant le-
nes de pelle cdi pilosas. Patet igitur ex præ-
dictis distinctionibus: qualiter habens verā
fidem teneret tantam habere fortitudinem:
vt etiam mortem pro ea suscipiat. ¶ Quarto
hoc idem probō exemplis: v3 q̄ christiani pp̄
Christi amorē & fidei tenentur mortem susci-
pere. Nam Valerius maximus lib. 6. 2. c. 6
vbi agit de fide & amore seruatorum erga do-
minos suos narrat in laudem & gloriam cu-
iusdam serui pro domino suo omnibus tor-
mentis exposito. di. Restat vt seruatorum erga
dominos quo minus expectaram hoc lauda-
biliorē fidem referam⁹. Marcus antoni⁹
auctorum nostrorum clarissimus orator incesti-
reus agebatur. Cuius in iudicio accusatores
seruum suum in questionē persecutissimē
posulabant quod ab eo cum ad stuprū iret
ipse laternam p̄elatā contenderet. Erat autē
his etiam in verbis videbatur rem ad suos
cruciatos pertinere: nec tamen eos fugitavit
Ille vero vt domum ventur⁹ est Antonium
hoc nomine vehementius confusum & soli-
citem vltro est hortatus vt se iudicibus tor-
quendum traderet affirmans nullum ex ore
suo verbum eritur⁹ quo causa eius & fama
lederetur ac promissi fidem mira patientia p̄-
stitit fidem plurimis etiam laceratis verbe-
ribus culcoq; impositus cādentibus etiam
laminis vsus omnem vim accusatoris cu-
sodita dñi sui salute subuertit. Argui potest
merito fortuna q̄ tam piū & tam forē spi-
ritum seruli nomine inclusit. h̄ vale. ¶ con-
stantia serui p̄clara. ¶ fortitudo amoris p̄-
dicanda. ¶ exemplum potius imitandum q̄
laudandum. ¶ laudabilis memoria huius
serui: qui etiam pro amorē domini sui tā cō-
stanter corporis flagellationē cadentes la-
minas eculeumq; sustinuit: vt potius omni
laude & admiratione atq; imitatione dign⁹
sit q̄ alia narratione. ¶ christiani quorum
dominus Christus est qui nedum incestus: aut
cuiusq; stupri peccatum incidit: gn̄ potius
omni virtute omni prudentia omni humilitate
omni charitate omniq; bono exemplo
plenus extitit. Cur si predictus seruus pro i-
cestuoso domino omi martirio omniq; cor-
porali pena se tam libenter exposuit non de-
betis & vos p̄ domino vestro Iesu Christo

omni virtute clarissimo omni bonitate caritate et puritate pleno: constanter euleuz candentes laminas corporis laceratione. Et quod plus est ipsam mortem suscipere. Sed o confusio o vituperium o dedecus et verecundia populi christiani. ecce quod unus paganus unus servus infidelis confusione et verecundia facit fere omnibus christianis: cuius quasi nullus sit christianus qui etiam minimum verbum minimumque iniuriam pro Christo domino suo tollerare velit. Confinile exemplum sed maior laude maioriq; nuntiatio dignum narrat Valerius eodem lib. 6. et c. 6. de quadam alio seruo. Qui ut domini sui icolumen reseruaret vitam mortem pro ipso tam libenter quam constanter accepit. unde Valerius ibidem verbaliter ait. Quid urbani panapiodis servus quam admirabilis fidei. Cum enim ad dominum proscriptum occidendum domesticorum in dicio ceriores factos milites in reatinam villam venisse cognosceret: commutata cum eo veste: pinurato etiam a nullo illius postico clamavit se autem in cubiculum ac lectum recepit et se ut panapionem crudeli morte occidi passus est brevis huius facti narratio: sed non parva materia laudationis. nam si quis ante oculos ponere vellet subitum militum accursum convulsa ianue claustra minacem vocem truces vultus fulgentia arma rem vera existimatione prosequeretur: nec quam cito dicitur alium pro alio mori voluisse tam id et facili etiam fieri potuisse arbitrabitur. Panapio autem quantum seruo deberet amplum ei faciendo monumentum ac testimonium laudis et pietatis gratitudo reddendo confessus est. h. Valerius. igitur felix huius servi fortitudo. O laudabilis constantia: o amor et dilectio incompabilis. Immo infelix christianorum conditio: quod vix presentium christianorum pro amore dei sui subitum innumerabilem militum accursum convulsa ianue claustra minaces voces truces vultus fulgentia arma: et tam cordis quam pectoris transicionem sufferre vellet: bene quasi nullus. Si tamen petis quare servus iste tam ardua sustinuit. Respondeo quod non pro amore dei: non pro eterne salutis premio: non pro euadendis infirmi penis: quas pro merito sue mortis acquisiuit: sed solum arduam mortem sustinuit pro acquirendo bonore fama gloria laude et memoria hominum

huius mundi. Que omnia inoperabiliter quisque christianus pro amore domini nostri Iesu Christi: a fortiori sustinere tenetur: et etiam maiora si foret opportunum. Insup etiam pro acquirendo eterne vite premio et pro euadendi inferni penis: atque pro acquirenda laude et gloria eterna omnium fidelium presentis vite: nec non et omnium civium celestis curie. Aliud exemplum ponit Augustinus lib. de vera religione. de Socrate qui pro mortem ab atheniensibus voluit sustinere antequam fidem quam ad deum habebat vellet offendere occisus est enim quia noluit idola adorare. nam dicebat se potius velle adorare canem qui est opus nature quam idola que sunt opera hominum. Sed ommissis alijs paganorum exemplis: accipe simul omnium fidelium exempla: qui quolibet aspera pro Christi fide per tulerunt. Que exempla ponit apostolus ad hebr. 11. Sancti per fidem vicerunt regna. reges ut patet de Abraam. Gen. 14. et Exod. 14. de submersione Pharaonis tanta per Moysen. Josue insuper multos reges amorceorum cananeorum israhelitarum etheorum fere eorum et gentes eorum devicit: in tantum quod per fidem precipiens soli ut immobilis perstiteret immobilem reddidit: ut Josue habet. 10. et per totum vetus testamentum alia similia continentur. Quis autem annumerare sufficeret victorias fidelium novi testamenti adversus reges et dominos infideles. Non ego quidem ideo pertransio. Secundo subdit Paulus operati sunt. opera iusticie miraculosa ut fuit quod Abraam per fidem obediens deo voluit filium imolare. Gen. 22. unde Jac. 2. dicitur. Credidit Abraam deo: et reputatus est ei ad iustitiam. Iterum virgo Maria per fidem miraculose deum concepit. Vel operati sunt iustitiam. scilicet operum moralium: unde prophetia Ieremi et Isa. c. 48. et c. Tercio sequitur adepti sunt repromissionem. id est per solam fidem ea que promittebantur a deo in presenti et in futuro obtinuerunt: sicut de ministerijs incarnationis Christi et huiusmodi. unde Augustinus in encheridi. Nullus inquit antiquorum quantumque iustorum preter Christi fidem potuit unquam gratiam et salutem invenire. Quarto sequitur obtinuerunt ora leonum scilicet per fidem: hoc perfecte patuit in Daniele posito in lacu leonum Dan. 6. Sanson quoque

Aliud
de xpo

Sancti
per fidem

Sermo

leonem occidit. **Judic. i. 4.** David etiam. **j. Reg. i. 7.** se aliu occidisse in nomine domini testatur. **¶** Quinto sequitur extinxerunt impetum ignis. vnde. **3.** habetur de tribus pueris q. virtute fidei extinctus ignis omnis fuit. **¶** Sexto sequitur effugauerunt aciem gladii. **i. exercitum gladio accinctus; vt Josue. io. 2. xj. c.** Et David. **2. Reg. 5. 2 pmi Regu. i. 4.** Jonatas cum suo armigero effugauit cuneu armatorum. **i. mille viros phisinozum. vii dicitur ibi factum est miraculum 22.** **¶** Septimo sequitur conualuerunt de infirmitate: vt patet de **Ezechia. 4. Regum. 20. 2 Isa. 38.** Et de **Thobia Thob. 2. 2 de Job. c. ultimo.** **¶** Octauo fortes facti sunt in bello vt habetur pmi **Adacha. 4. de Juda Adachabeo qui cum decem milibus vicit exercitum. 60. milium virozum. 2 quinqz milium peditum. vnde dicitur de ipso pmi Adacha. 3. q. similis leoni factus est in operibus suis.** **¶** Nono sequitur castra verterunt exterorum. **i. ante fugam: in fugam verterunt exercitus inimicorum: vt habetur Judic. j. de gedecone. 2. 2. Adachabe. 12. de machabeis. j.** **¶** Decimo sequitur. Et acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos: vt habetur de **Helia. 3. Regu. i. 7. 2 de Heliseo. 4. Re. 4.** hec autem omnia que in virtute fidei de factis veteris testamenti dicta sunt non minus gloriose per sanctos noui testamenti facta sunt: vt patet legenti hystorias eorum. **¶** Positis autem decem mirabilibus factis per scos in virtute fidei subsequitur **Paulus 2 narrat decem genera martyriorum que sancti perpeffi. sunt ne Christi fidem offenderent.** **¶** Et primo sequitur alij dissentii sunt. **i. in eculeo vt septem fratres: de quibus habetur 2. Adachabe. 7.** In nouo autem testamento pene omnes martyres hoc genus martyrii passi sunt. **¶** Secdo sequitur non suscipientes redemptionem. **i. euasione presentem quam potuissent habere si voluissent. vnde beato Vincentio in eculeo leuato dixit daciannus. Vincenti vbi istud miserabile tuum corpus conspicias? Cui respondens dixit. In sublimibus agor: 2 istos principes tuos in huius seculi potestate fideles alior despicio. Et hoc faciebat vt meliorem. scilla euasione inueniret resurrectionem.** **¶** Tertio sequitur Alij vero ludibria passi: iuxta illud apostoli

pme **corin. 4. tanq purgamenta huius mundi facti sumus. Et beata agnes ad lupanar ducta fuit pro sui 2 suoz ludibrio.** **¶** Quarto sequitur. 2 verba experti. vt apostolus. **2. corin. 12.** Ter virgis cesus sum a iudeis quin quies vna min accipi. Et beatus **Christophorus** virgis ferreis est verberatus. **¶** Quinto sequitur insuper 2 vincula. **i. sunt experti: vt beatus Valerius episcopus 2 Vincentius eius diaconus qui vinculis ligati et ferro onusti de hispania valentia ducti sut.** **¶** Sexto sequitur 2 carceres: vt beatus **Petrus** ab **Herode** incarceratus **Act. 12.** Insuper 2 beata **Agatha** letanter ibat ad carcerem. **¶** Septimo lapidati sut: vt **Jeremias** a **Iudeis. Zacharias barachie** et precepto regis **Joas. Et beatus Stephanus Act. 7.** Et **Paulus** dicit. **2. corin. 12.** Semel lapidatus sum. **¶** Octauo sequitur Secti sunt: vt **Isa. quem manasses nepos eius fecit secari lignea ferra: mlti etia Christi martyres secti sunt 2 toto corpore laniati sicut beatus Jacobus interitus.** **¶** Nono reperiunt. **i. spio missionibus magnis muneribus 2 blanditijs sicut beata katherina a Maxentio imperatore.** **¶** Decimo sequitur in occisione gladii mortui sunt: vt **Josias rex virtuosus. 4. Regu. 23. Paulus decollatus: Agnes** in gulata: alij quoq multi propter fidem diuer sinode gladio interempti sunt. Et numeratis decem operibus miraculosis fidei 2 martyrozum generibus subsequitur **Paulus** et enumerat decem opera laboriosa a sanctis propter Christi fidem suscepta. **¶** Et primo sequitur di. Circuierunt. **i. multa mundi loca cum maximis periculis. Vnde Paulus. 2. corin. 12. ait. In itineribus sepe periculis fluminum periculis latronum 22.** **¶** Secundo sequitur in melotis. **i. induiti melota circuibant que est vestis de pilis cameloz: vt Delphas 4. Reg. j. Et Joan. baptista. Matth. 3. vel melota est pellis taxi animalis que est valde hispida.** **¶** Tertio circuierunt in pellibus caprinis. **i. veste huiusmodi induti vt Delias accinctus renibus zona pellicea. 4. Regu. j. Multi quoq de sanctis patribus sic vestiebantur 2 in desertis morabantur 2 alios sanctos patres querendo circuibant.** **¶** Quarto circuibant egentes. **i. necessarijs ad victus vt discipuli Christi: de quib dicitur Mat.**

12. q̄ transeunte Iesu per sata discipuli esurientes ceperunt vellere spicas ⁊ manducare. **¶** Quinto circueiunt angustia. scura animi ⁊ solitudine: vt **¶** Paulus dicit. 2. cor. 12. **¶** Propter illa que extrinsecus sunt instantia mea quotidiana ⁊ solitudo omnium ecclesiarum. **¶** Sexto circueiunt afflictio. scilicet maximo corporis labore ⁊ penitencia. **¶** Ioan. 4. Iesus fatigatus ex itinere sedebat super fontem. Quibus dignus non erat mundus quorum. **¶** conuersatione non erant digni amatores mundi. **¶** Septimo circueiunt in solitudinibus errantes: vt **¶** Helias fugiens: **¶** Jezabel. 3. **¶** Regum. 19. **¶** Octauo circueiunt errantes in montibus vt dicendum fugiens Saul p̄mi **¶** Regum. 23. **¶** Nono in speluncis. scilicet natura facti latitabant: vt filij prophetarum propter **¶** Jezabel: vt habetur. 3. **¶** Reg. 18. Alij quoq; de sanctis patribus habitasse leguntur in speluncis focij scorpionū atq; ferarū: sicut **¶** Hierony. **¶** Decimo habitauerunt in caernis terre. scilicet aliquo factis vel aquarum inundatione vel humana arte fabricatis: vt **¶** Rome vbi tempore persecutiōis multi latitabant. Et hi testimonio fidei probati sunt. i. fides de his omnibus ⁊ eorum similibus testimonium perhibuit: propter quam ipsi tanta pertulerunt. Deniq; accipe exemplum **¶** Pauli qui non t̄m vincula et carceres pro Christi fide paratus erat tollere: sed etiam ipsam mortem. Nam sicut habetur **¶** Acti. 21. Cum propheta Agabus dixisset paulo oportet alligari paulum in iherosolimam ipse Respondit viua voce. Ego non solum alligari: s; ⁊ mori pro nomine domini Iesu paratus sum. **¶** Proinde **¶** Paulus idem iudeis p̄dicans sepius dicebat illa verba **¶** Ro. 8. Quis nos separabit a charitate Christi tribulatio: an angustia: an persecutio: an fames: an nuditas: an periculum: an gladius an mors: sicut scriptum est. Quoniam propter te mortificamur tota die. Sed in his omnibus p̄dicta superamus propter cum qui dilexit nos. Certus sum enī quia neq; mors neq; vita neq; angeli neq; potestates neq; principatus poterunt nos separare a charitate que est in Christo Iesu domino nostro. hec ibi. **¶** Exemplum mirabile. **¶** Exemplum ab omni memoria dignū. **¶** Exemplum ab omnibus christianis necessario imi-

tandum. Ex p̄dictis igitur exemplis patet qualiter habens veram fidem tenetur tante esse fortitudinis vt etiam mortem pro ipsa suscipiat. **¶** Quinto hoc idem probō similitudinibus. **¶** Prima similitudo ponitur **¶** Jo. 12. vbi dicitur. Nisi granum frumenti cadens in terra mortuum fuerit ipsum solum manet. si autem mortuum fuerit multum fructum affert. Quia similitudine datur intelligi q̄ Christianus in casu necessitatis nolens pro Christi fide mortem suscipere non potest fructum diuine gratie atq; salutis percipere. **¶** Contra vero si mortem constanter suscipit ⁊ gratiam acquirit ⁊ vitam eternam possidebit. Aliam similitudinem ponit dominus **¶** Matth. 16. di. Et ego dico tibi: quia tu es **¶** Petrus ⁊ super hanc petram edificabo ecclesiam meam. vbi glosa ait. **¶** Petram vocat x̄pus firmitatem: eo q̄ sicut petra stat in duritia sua: sic fides permanet in firmitate sua. Sicut igitur domus fundata supra firmam petram non timet aliquam ruinam sic nec fundatus in vera fide Christi timet aliquam aduersitatem. Nec mirū cum inuisus sit persone veritati immobili. Et ideo similitudinarie dominus **¶** Matth. 7. c. dicit. Omnis qui audit verba mea ⁊ facit ea assimilabitur viro sapienti qui edificat domum suam supra petram: ⁊ descendit pluuia ⁊ venerunt flumina ⁊ flauerunt venti ⁊ irruerunt in domum illā ⁊ non cecidit. Fundata enī erat supra firmam petram: pluuia que sursum venit est impugnatio aeris seu diabolice potestatis: flumina que de montibus descendunt sunt persecutiones superborum in fidelium. venti dicuntur omnia tentationū genera que simul omnia habens veram fidem tollerant vsq; ad mortem. Ex p̄fatis auctoritatibus: rationibus: distinctionibus: exemplis: atq; similitudinibus patet: qualiter habens veram fidem tenetur tante esse fortitudinis vt anteq̄ ipsam fidem offendant seu ipsam fidem denegat: mortem suscipere sit paratus. Et per consequens ex supradictis omnibus patet declaratio sexte excellentie sacratissime fidei: que dicta fuit excellentia integritatis. In qua octo circūstantie ad integritatem vere fidei necesse sunt. Quas fidei circūstantias p̄iissimus dominus ⁊ redēptor noster Iesus x̄pus

Sermo

nobis omnib⁹ concedere dignetur. Qui cum patre ⁊ spiritu sancto gloriosus vivit ⁊ regnat deus per infinita secula seculorū. Amen.

¶ **Seria secunda post dominicam olivaru de septima excellentia fidei sacratissime:** que dicitur excellentia realitatis.

Aria accepit

m

libram unguenti pistici precio si ⁊ unxit pedes Iesu ⁊ extersit capillis suis pedes eius et dom⁹ impleta est ex odore unguenti. Scribunt hec verba Joan. 12. capi. et in euangelio occurrentis serie. Quoniam honorabiles ciues per illud unguentū quo domus odore maximo impleta fuit misce sacratissimū corpus christi a fidelibus sumendum designatur. Quod utiqz ipsum digne fumentibus replet domū anime seu conscientie odore ineffabili diuinarū gratiarū seu spiritaliū consolationū: hinc est qd post declarationem serie excellentie sacratissime fidei: que dicta fuit excellentia integritatis habeo in sequentibus diebus septimā excellentiaz ipsius sacratissime fidei simpliciter declarare: que dicit excellētia realitatis. in qua videbimus qualiter in sacramento altaris suscipiendo realiter continetur verū corpus ⁊ verus sanguis ipsi christi benedicti: cui⁹ excellentie seu sacramēti declaratio talis erit.

¶ **De septima excellentia sacratissime fidei:** v3 de realitate dominici sacramenti.

¶ **Septima excellentia sacratissime fidei in ordine declaranda dicitur excellentia realitatis.** In hac enim excellentia fidei benedite singulariter habeo ostendere quomodo realiter sub accidentibus hostie debito modo consecrate: verum christi corpus ⁊ sanguis existit. Et ratio potissima ad hoc declarandū me inducens est: quoniam hoc est vna de precipuis veritatib⁹ nostre fidei inter ceteras summe necessaria tam ad credendum qm ad saluandū. Et insuper quia appropinquat tempus quo veri fideles ipsum dominicū sacramentū sunt suscepturi: pro qua sacri realitate plenius declaranda tres conclusiones propono. Quarū

¶ **Prima dicit conclusio Veritatis.**

¶ **Secunda dicit conclusio Necessitatis.**

¶ **Tertia dicit conclusio Specialitatis.**

¶ **De tertia conclusione dominici sacramēti ⁊ primo de prima: que dicit veritatis.**

¶ **Prima igitur conclusio de realitate sacramenti declaranda dicit conclusio veritatis.** Quis enim omnis humana ratio omnisqz humanus ⁊ naturalis intellectus deficiat a cognitione ineffabilis atqz supernaturalis dominici sacramenti. tamen simplicissima fides que utiqz est quidā habit⁹ supernaturalis ⁊ infusus hoc facit intelligere quod humana ratio ⁊ materialis sensus percipere non potest. Quod confirmans Ambro. 24. questi. pma. ca. Non turbatur. sic dicit. Quid enim tam altum quā altitudines diuitiarū suarum id est diuinitatis videre: id est scire dei filium ⁊ professionē diuine generationis ⁊ hostie transsubstantiationis assumere: que licet mens nequeat humana plene rationis inuestigatione comprehendere: fidei tamen plenitudo cōplectitur, hec ille. Et ecclesia cantat. Verbum caro panem verū verbum carnem efficit: fitqz sanguis christi merū: ⁊ si sensus deficit: ad firmandū cor sincerū sola fides sufficit. Licet igitur ut preactū est simplex fides veritate attingat dominici sacramenti: ⁊ per consequens catholica fides non indigeat rationibus nostris: seu probationibus cū in huiusmodi rationibus non fundetur: sed potius ipsa per se humanum intellectū stabiliat eleuet ⁊ illustret nihilominus ad cecitatē: immo ut sic dixerim ad bestialitatez hominū infidelium: seu hereticorū conuincendā ⁊ confundendā: et insuper ad hominū deuotorum fidez ⁊ consolationem roborandā decreui quasi modo sensibili seu probabili ⁊ demonstratiuo ostendere: qualiter corpus xpi ⁊ sanguis sub accidentibus panis ⁊ vini consecratis veraciter continet. Pro quaveritate dilucidanda nota tria. videlz. Primo suam realitatem. Secundo suam vnitatem. Tercio suam doctrinabilitatem. ¶ **Primo de veritate dominici sacramenti nota suam realitatem.** Ultra enim hoc qd fides sufficit ad credendum esse sub accidentibus consecratis verū christi corpus hoc idem realiter quadrupliciter probō.

¶ **Primo auctoritatibus. Secundo rēnib⁹. Tercio distictōib⁹. Quarto exēplis.** ¶ **Primo**

mo pbo auctoritatib⁹ q⁹ sub accidētib⁹ hostie
cōsecrate quā fideles suscipiūt realit⁹ continet
ver⁹ corp⁹ verusq⁹ xpi sanguis. Nā extra de
sum. tri. 2. h. ca. c. Firmiter credim⁹. S. vi. a. ve-
ro. Innocētiū tertius ait. Una vero est fi-
delium vniuersalis ecclesia. extra quāz nul-
lus omnino saluat. In qua idem sacerdos
ipse est sacrificiū Iesus xpus: cuius corpus et
sanguis in sacramento altaris sub specieb⁹
panis et vini veraciter continetur transub-
stantiatis pane in corpus et vino in sangui-
nem potestate diuinā: ut ad perficiendū mi-
steriū vnitatis accipiamus ipsi de suo quod
accepit ipse de nostro. hec ibi. Idē quoq⁹ In-
nocē. tertius. extra de eck. mis. c. Cum ad ar-
the. ait. Quidam mysterium fidei ad mysteri-
um erroris trahere putauerunt dicentes in
sacramento altaris non esse corporis christi
et sanguinis veritatem: sed imaginationē tā-
tum et speciem et figuram: pro eo quod scri-
ptura cōmemorat interdum id quod in alta-
ri suscipitur esse sacramentū et mysterium et
exemplum. Sed tales ideo laqueum erro-
ris incurrūt: quia nec auctoritates scripture
cōueniēter intelligunt: neq⁹ sacramenta dei
accipiunt reuerenter. Si enim quia figura
est sacramentum altaris veritas ibi esse ne-
gatur. ergo nec mors nec resurrectio christi
cum figura sint veritas est credenda. Si qui-
dem mortem et resurrectionē christi similitu-
dinem et imaginē esse apostol⁹ manifestat:
christus inquit mortuus est pro delictis
nostris: et resurrexit propter iustificationem
nostram. Apostolorū etiam princeps Pet-
rus sic in epistola sua scripsit. christus pas-
sus est pro nobis vobis relinquens exēplūz
ut sequamini v. c. ius. Sicut ergo tam mors
christi q⁹ eius resurrectio est exēplū: ut et
nos peccato mortui. iusticie viuamus: quarū
si non fuit veritas: quia fuit exēplū: ergo nec
vere mortuus fuit Iesus: nec vere resurrexit
Sed absit a fidelium cordibus error iste: cū
propheta de ipso testetur: quia vere languo-
res nostros ipse tulit et dolores nostros ipse
portauit. dicitur tam sacramentū mysterium
fidei: quoniā aliud ibi creditur q⁹ cernatur et
aliud cernitur q⁹ credatur. Cernitur enī spe-
cies panis et vini: et creditur veritas carnis et
sanguinis christi: ac virtus vnitatis ac trini-
tatis. Distingueudū tamen est subtiliter in-

ter tria que sunt in hoc sacramento discre-
ta. videlz formā visibilem: veritatem corpo-
ris: et virtutem spiritualem. Forma autē est
panis et vini veritas est carnis et sanguinis
christi. virtus est vnitatis et charitatis. Pri-
mum est sacramentum et non res. Secun-
dum est sacramentū et res. Tertium est res
et non sacramentum. hec ibi verbaliter. Itēz
Eusebius de conse. distin. 2. ca. quia corpus.
ait. Quia corpus assumptum ablaturus erat
ab oculis hominū et illaturum fideribus: ne-
cessarium erat in die cene sacramentum no-
bis corporis et sanguinis consecraret: ut col-
leretur iugiter per misterium quod semel of-
ferebatur in precii. et infra subiūgit. vere vni-
ca et perfecta hostia fide extimanda est non
specie: neq⁹ exteriori censenda visu: sed inte-
riori affectu. Vnde celestis confirmat aucto-
ritas. Quia caro mea vere est cibus: et san-
guis meus vere est potus. Recedat ergo om-
ne infidelitatis ambigū: quoniam qui au-
ctor est muneris ipse etiam est testis verita-
tis. Nā inuisibilis sacerdos visibiles creatu-
ras in substantia corporis sui et sanguis ver-
bo suo secreta potestate conuertit ita dicens.
Accipite et comedite hoc est corpus meum.
hec ille. Augustinus etiam de cōse. distin.
secunda. ca. Mos autem. ait. Mos autem in
specie panis et vini quā videmus res inuisi-
biles. id est carnem et sanguinem veraciter
honoramus: nec similiter comprehendimus
has duas species quēadmodum ante conse-
crationem cōprehendebamus. Cum fideli-
ter fateamur ante consecrationē panem et
vinum quod natura formauit post cō-
secrationem vere esse carnem christi et san-
guinem quod benedictio consecrauit. hec il-
le. Idem etiaz Augustinus de consecra. di-
stin. secūda. ca. Accesserunt. ait. De carne ma-
rie carne christus accepit: et ipsa veraz car-
nem ad manducandū fidelibus in salutem
dedit. Ambro. etiam de cōse. disti. secūda. ca.
panis ē. ait. Panis est in altari vtitatus an-
te verba sacramentorū. Vbi autem acces-
sit cōsecratio mor de pane fit vera caro chri-
sti. Et ideo Ambrosius de consecratione di-
stin. secūda. capi. Sicut est inquit verus dei
filius dominus noster Iesus christus: non
quemadmodū homines per gratiam: sed ve-
re filius ex substantia patris. Ita vera chri-

si caro est: sicut ipse dixit: quam accipimus
 ⁊ sanguis eius verus est potus. hec ibi. De-
 niq; idem Ambrosius de cōsecratione di-
 stinctione secūda. capi. Omnia. ait. Omnia
 quēcūq; voluit domin⁹ fecit in celo ⁊ in ter-
 ra: et quia voluit sic factū est. Licet igitur fi-
 gura panis ⁊ vini videatur: nihil tamen ali-
 ud q̄ caro christi ⁊ sanguis eius post conse-
 crationem credenda sunt. Unde ipsa veri-
 tas ad discipulos ait. Hec caro mea est pro
 mundi vita. Et ut mirabilius loquar: non
 alia plane caro q̄ que nata ē de Alaria vir-
 gine: ⁊ passa est in cruce ⁊ resurrexit de sepul-
 chro. hec inq; ipsa est: ⁊ ideo christi caro est:
 que pro mundi vita adhuc hodie offertur: ⁊
 cum digne percipitur vitam eternam in no-
 bis vniq; operatur: panes quide; istum quez
 sumimus in mysterio illum vniq; intelligo
 panes qui manu spiritus sancti formatus est
 in vtero virginis: ⁊ igne passionis decoctus
 in ara crucis. Idem enim angelorum ci-
 bus hominū factus est. Unde ipse ait. Ego
 sum panis viuis qui de celo descendi: ⁊ ite-
 rum panis quez ego dabo caro mea est pro
 mundi vita. hec ibi. Si vis alias auctorita-
 tes vide de consecratione distin. secūda. per
 totū. Licet hic posueris pulchriorēs. Et pre-
 dictis igitur auctoritatib⁹ pater: qualiter ve-
 rum christi corpus: et verus christi sanguis
 realiter sumitur a fidelib⁹ sub accidentibus
 hostie ⁊ vini consecratis ⁊c. C. Secundo hoc
 idem probō quinq; rationibus.

C. Primo ratione Causalitatis.

C. Secundo ratione Maioritis.

C. Tercio ratione Superabilitatis.

C. Quarto ratione Operabilitatis.

C. Quinto ratione Naturalitatis.

C. Primo probō ratione causalitatis q̄ per
 dei potentiam ⁊ voluntatem substantia ho-
 stie ⁊ vini post consecrationem realiter con-
 uertitur in veram substantiam corporis et
 sanguinis christi. Fundamentū rationis po-
 nit Auctor libro de causis. di. Quicquid fa-
 cit causa secūda facit causa prima nobiliori
 et altiori modo. patet hec regula. Nam si ca-
 merarius alicuius domini potest alicui vnā
 facere gratiam: a fortiori ipse domin⁹ hoc fa-
 cere poterit. Similiter si episcopus aliquem
 potest absolvere ab aliquo enormi peccato:
 a fortiori poterit hoc idē facere papa. Quo

presupposito certum est q̄ potentia limitata
 ipsius nature naturate vnā substantiaq; in
 aliam conuertit quod sic patet. Nam secun-
 do de anima philosophus ait. Alimentum
 per naturam conuertitur in substantiam ali-
 ti: ut puta panis conuertitur in substantiam
 carnis ⁊ vinum in substantiam sanguinis.
 Similiter per virtutes caloris galline: sub-
 stantia oui conuertitur in substantia carnis
 seu in gallinam. Similiter videmus q̄ ter-
 ra que est ignobilissima rerum: generat au-
 rum ⁊ argentum lapides preciosos: et alia
 multa nobilissima: quinimo cum sit insipi-
 dissima panes producit ⁊ vinum ⁊ multa hu-
 ius valde sapida et bona quid plura? Ipsa
 est turpissima ⁊ tamen pducit valde pulcras
 res ut puta arbores flores frondes fructus
 ⁊ huiusmodi: que omnia operatur in virtu-
 te solis. Unde quarto Metheozorū philoso-
 phus dicit. q̄ virtute solis humiditas terre
 conuertitur in arbores: in herbas: in vinum
 in oleum: in balsamū: ⁊ huiusmodi. Simi-
 liter dicit q̄ terra eadem solis virtute cōuer-
 titur in aurum: in argentum: in ferrum et in
 lapides preciosos. Refert etiam Isidor⁹ in
 libro Etimologiarum. q̄ in scotia est fons
 qui omne quod in eo mittitur statim cōuer-
 tit in substantiam lapidis. Similiter in hy-
 bernia est ali⁹ fons: in quo si palus ligneus
 figitur: statim pars que tangit aquā conuer-
 titur in lapidem: reliqua vero pars que figi-
 tur in terra: statim conuertitur in ferrū. Pre-
 terea nonne ut habetur Exodi quarto. Vir-
 ga Moysi subito est conuersa in colubrum
 ⁊ iterum apprehensa cauda eius cōuersa est
 de colubro in virgam? Nonne etiam Ioan-
 nes euāgelista. ut in ei⁹ habetur legenda cō-
 uertit virgas ligneas in aurcas ⁊ lapides in
 arena collectos in lapidibus preciosis? Dic
 historiam si placet. Si igitur omnia hec na-
 tura naturata facit: q̄to magis natura natu-
 rans que est ipse deus potest hoc facere cu-
 ius potestas infinita nullis limitibus coan-
 gustatur: et in quo sunt omnes perfectiones
 altiori modo q̄ sint in creaturis: Nulli igi-
 tur dubium esse debet: quin deus ipse post
 consecrationem realiter conuertat substan-
 tiam hostie in substantiam sui corporis: que
 simul omnia confirmans Augustin⁹ in sen-
 tentijs suis sic ait. Firmiter tenendū est q̄

quod ad
 in dno
 populi

causatur
 in ad phia

panis in corpus et vinum in sanguine con-
uertitur illa verbi veritate qua verbum ca-
ro factum est et habitauit in nobis. Qua di-
xit et omnia facta sunt: qua vxorem loth in
statuam salis mutauit: qua virgam Moysⁱ
in colubrem vertit: q^{ui} fontes et flumina om-
nia egypti conuertit in sanguine: qua aqua
de petra durissima produxit: qua postremo
ad nuptias aquam conuertit in vinum. hec
ille. Que insuper omnia etiam verbaliter co-
firmat Ambrosius de consecratione distin-
ctione secunda. ca. Reuera, quem ter. causa
breuitatis obmitto cum coincidat cum au-
ctoritate Augustini supra posita. ¶ Secun-
do hoc idez probo ratione maioritatis. Fun-
damentum rationis ponit Hilarius libro
de trinitate. dicens. Maius est opus de ni-
bilo aliquid facere: q^{uam} de aliquo facere ali-
quid: et ratio est fin Franciscu^m de maronis
in quodam sermone de sacramento eucari-
stie. Quia plus distat ens et non ens: q^{uam} ab
inuicem distent duo entia scdm distantiam
essentialem. Idatet hec regula. Nam homo
potest de ferro cultellu^m facere: et de ligno ca-
thedram: et de farina panem. Sed tota na-
tura omnesq^{ue} simul angeli de nihilo nun-
q^{uam} possent aliquid facere etiam minimu^m gra-
num milij. propter quod philosophus primo
Physicoru^m. ait. fin omnes philosophantes
et nihilo nihil fit. Quo presupposito peto q^{uod}
de nihilo creauit angelos celum et terram:
et omnia que continentur in eis: et certum
est q^{uod} solum fuit ipse deus cuius potentia est
infinita. Quod si sic est q^{uod} deus potest de ni-
bilo tanta facere: q^{uod} magis potest vnu^m ens
in aliud conuertere: seu substantiam panis et
vini in substantia^m sui corporis commutare:
nec miru^m est cum de similibus idem sit iu-
diciu^m. Nonne ut habetur Genes. secun-
do. Idcirco dei potentiam de costa viri mulier
subito facta est et perfecte formata? Nonne
etiam ut habetur Matthaei sexto. et Joannis
sexto. De quinq^{ue} panibus et duobus pisei-
bus faciauit christus quinq^{ue} milia hominu^m
de quibus etiam duodecim cophini fragme-
torum supauerunt. Quod ideo factum fuit:
quia panis materia augmentauit. Quod si
hoc materialiter fecit: cur non spiritualiter et
sacramentaliter potest totam ecclesiam de
substantijs hostiarum in suum corpus con-

uersis pascere? Que simul omnia egregie co-
firmans Ambrosius de consecratione distin-
ctione secunda. capi. Reuera. ait. Si tantum
valuit sermo belie ut ignem de celo depone-
ret: non valebit christi sermo ut species immu-
tet elementorum: de totius mundi operib⁹
legitur: quia ipse dixit et facta sunt. Sermo
igitur qui potuit ex nihilo facere quod non
erat: non potest ea que sunt mutare in id q^{uod}
non erant? Non enim est minus dare no-
uas q^{uam} mutare reb⁹ naturas. Et ideo sicut
erat panis ante consecrationem: iam corpus
christi factum est post consecrationem: quia
sermo dei mutat creaturam. hec ille. ¶ Ter-
tio hoc idem probo ratione superabilitatis.
Fundamentum rationis ponit Hilarius.
libro de trinitate dicens. Deus plura potest
facere q^{uam} noster intellectus intelligere: et hoc
ideo quia deus est virtutis infinite: intel-
lectus vero finite. Quo concessio certum est q^{uod}
humanus intellectus fin Boetij libro de
trinitate potest intelligere accidentia sine sub-
iecto: seu multa potest intellectus sequestra-
re: que tamen sequestrare non potest sensus.
Et hoc ideo est quia intellectus est potentia
magis immaterialis et spiritualis qua ipse
sensus. Cum etiam ipse sensus accidentia vi-
deat nec tamen videat subiectum. Quod si
sic est ergo multo magis diuina virtus seu
diuina potetia que incomparabiliter est ma-
gis immaterialis: q^{uam} intelligentia nostra
potest in hoc sacramento accidentia a sub-
stantia in eius corpus conuersa contra na-
turam sequestrare. Nec tamen propter hoc
debet aliquis dubitare: si deus hoc facit q^{uod}
quasi intellectus non capit: immo sine qua-
si: quia videmus etiam per experientiam q^{uod}
maxima est differentia in intellectibus ho-
minum seu angelorum: pro eo q^{uod} vnus in-
tellectus hominis vel angeli aliquid intel-
ligit alius homo vel angelus. Cum autem
intellectus dei quasi distet in infinitum ab
intellectu humano non est mirum si facere
potest etiam contra naturam: quod noster
intellectus non potest percipere. Nonne ut
habetur. 2o. di. capi. ut constitueretur. etiam
6. distin. 8. Dis. Item. 10. questione tertia. c.
priscis. Item distin. 11. ca. catholica. et extra.
de concessione prebende. c. proposuit. Qui
facit legem potest in ea dispensare: Et cer-

quid n^{on} m^{agis}
sine acciden^{tia}

turn est q̄ sic: dummodo fiat dispensatio: aut propter minus malum: aut propter maius bonum. Sed clarum est quod deus cōdidit substantiam hostie simul et accidentia: statuitq̄ q̄ naturaliter vnum ab altero non separaretur. q̄ si super naturam p̄ meliori bono separat accidentia a subiecto: hoc non est mirum cum velit et possit et sic facere optimum sit. Sicut enim in sole quādoq̄ dispensauit vt ultra solum in medio celi p̄ diem immobilis staret et insuper in igne vt quandoq̄ non combureret. Sicut patet de tribus pueris in camino ignis existentibus totaliter illesis. Et in Enoch et Melchisedech quos contra naturam in paradiso terrestri viuos reseruauit: et in virgine Aldaria quā voluit contra ordinem nature sine humano semine concipere. Sic etiam potuit et voluit contra nature ordinem in hoc sacramento dispensare q̄ accidentia stent sine proprio subiecto. Nec mirum hoc debet apparere: quia cum effectus magis dependeat a causa prima q̄ a scda: potest deus qui est prima causa substantie et accidentis per suam infinitam virtutem conseruare accidens in esse subtrahita substantia per quam conseruatur in esse sicut per causas. Sicut etiam effectus naturalium causarum potest deus producere sine naturalibus causis sicut fecit dū corpus humanum sine materiali femine in vtero virginis formauit. Quarto hoc idem probo ratione operabilitatis. Fundamentū rationis ponit Thomas super. j. de anima. dicitur. Omnis effectus naturaliter est significatiuus sue cause a quo est. patet hec regula. Nam fructus presupponit arborem a qua processit. Similiter cum visio oculorum auditus aurium: formatio verborū et ceterę operationes aliorum sensuum habeant causam substantialem a qua procedunt. Peto que sit illa substantia. Et certum est q̄ est ipsa anima que fm p̄m. 2. de anima l3 nō videatur: cognoscitur tamen per duplicē eius effectum. v3 per sensum et motum. Quo presupposito: certum est q̄ per susceptionem dominici sacramenti anima deuota inter ceteros suscipit in se duplicem effectum. v3 spiritualem et corporalem. Spiritualem dico: quia anima nouam et ineffabilem propter hoc sacramentum recipit delectationem: de qua

mistic Sap. 16. Salomon ait. Partem de celo prestisti eis omne delectamentum in se habentem. hic dicas si placet de ineffabili dulcedine et delectatione quam habuit beatus frater Joannes da laueria dum ibidem celebraret: qui dum protulisset omnia verba consecrationis: statim defecit p̄e dulcedine: et omnia eius membra liquefacta sunt tanq̄ cera: propter quod dicebat. factum est cor meum tanq̄ cera liquefens in medio ventris mei. Nāra totam hystoriam. habet in super dominicum sacramentum effectū corporalem pro eo q̄ sepius cum deuote sumētibz preseruauit corporalem vitam pro aliquo tēpore sine alio materiali cibo. hoc enī expresse contigit beate Angele de fulgine q̄ fuit de tertio ordine nostro: que cū per duodecim ānos de licētia pape iugiter et diutius hoc sacramentum sumeret: tantam delectationem suscepit: q̄ per illos duodecim ānos prout notum fuit toti ciuitati nunq̄ alium cibum et potum materiale sumpsit. Quod si sic est q̄ per receptionem dominici sacramenti predicti effectus sequantur. Peto vnde predicti effectus procedunt seu causentur. Et certum est q̄ non procedunt ab ipsis accidentibus hostie: cum sint quid minimum. ergo necessario o3 p̄teriri q̄ causentur ab ipso corpore Christi quod veraciter sub accidentibus continetur: quia aliter non esset possibile: q̄ per susceptionem hostie predicti effectus sequerentur cum ex nihilo nihil sequatur. Sicut si deficit arbor vel pater necessario deficient rerum effectus qui sunt filius seu fructus. Quomā igitur ab initio Christi vsq̄ ad tempora nostra ineffabili vel utili experimēto probatus est: et continuo experimēto probatur a bonis ex hoc sacramento spirituales sequi effectus. ideo propter hoc est omnino impossibile quin sit ibi Christus totus in sacramento realiter: et hec experientia bonis ē certissimum argumentum omnium argumentorum atq̄ rationum. propterea mens ipsam experientiaz possidens non potest de veritate sacramenti aliquāter dubitare vel hesitare. Quinto hoc idem probo ratione naturalitatis. Fundamentum rationis ponit p̄m p̄mo Aldetha. di. Nunquidq̄ entium naturaliter operat fm proprietate sue forme. patet hec regula. Nā materia seu fer-

rū cultelli: quia habet formā aptā ad incisio-
nem ideo incidit: similiter anima intellecti-
uā que habet potentia intellectiua apta ad
intelligēdū veritates id intelligit. Quo p̄sup
posito certū est q̄ xp̄us dei filius formaliter
et essentialiter est veritas quedā patris eter-
ni. propter quod Joā. 14. ipse dicit. Ego suz
via veritas et vita. Sed clarū est q̄ Joā. 6.
de sacramēto loquens dixit. Caro mea ve-
re est cibus: et sanguis meus vere est potus.
Et Matt. 26. dixit. Accipite et comedite hoc
est corpus meū. Quod si sic est: quia sic est q̄
xp̄us est immutabilis veritas: et dixit eē cor-
pus suū sub accidentibus hostie consecrate
ergo necessario et indubitāter est ibi sub sa-
cramēto: aliter sequerēt q̄ xp̄us dei filius
falsum dicitis: quod est oīno impossibile. Jō
propter hoc nō immerito arguendi sunt in-
creduli de hoc sacramēto: quoniam cōburendi
sunt heretici qui aliter aut credunt q̄ crede-
re debeant aut saltem notabiliter dubitant
contra quos *Ber. in suis sententijs* exclamās
ait. *Q̄ q̄ grāuis ē nūc fides sacramēti et cō-*
ditio Iesu xpi in fidelibus: loquitur homo veri-
tatem et credit ei: loquitur ebriosus falsitatem
et fides ei datur: loquitur xp̄us veritatem et fi-
des ei non p̄stat: vnicuiq̄ in sua arte et fa-
cultate credit: soli xp̄o non credit in sua veri-
tate. loquitur Iohannis de cōpositione litte-
rarū et creditur ei. loquitur Valenus de di-
seretione vinarū et credit ei: loquitur ptholo-
meus de magnitudine cursus et influētia sy-
derum et credit ei. loquitur Aristoteles de fal-
lacijs et forma silogismorū et credit ei. loquitur
Tullius de ornatu colorū et faciēdia oratio-
nis et credit ei. loquitur xp̄us de salute aiarū
et non credit ei. O anima ingrata. O visce-
ra dura quousq̄ effugis amicū tuum: quo-
usq̄ per infidelitatem et incredulitatem despicias
xpm̄ tuū. hec ille. Vhe igitur talibus de hoc
sacramēto dubitantib⁹ quoniam excludent
a superna patria. Sicut significat Moyses
et Aaron. ut habet Mūeri. 20. Propter
eorū incredulitatem exclusi sunt a terra repro-
missionis. Propterea Apo. 21. dicitur. Timi-
dis et incredulis pars illoz erit in stagno ig-
ne ardenti et sulfure q̄ est mors secūda. Ex
predictis rationib⁹ patet: qualiter sub accidē-
tibus consecratis realiter est et sumit corpus
xpi. Tercio hoc idē probo distinctionibus
prima di. est Ric. in quolibeto sic dicentis.

Aut est inquit oipotens aut nō: si sic habes
intentū: quia corpus xpi est in sacro altaris
cuz hoc possit et velit. Si nō est oipotens qz
non possit hoc facere: ergo de⁹ non est deus.
Sed cū hoc sit impossibile: quia deus includit
in se oipotentia. ergo p̄ cōsequēs est impossibi-
le q̄ deus ex quo vult et potest: q̄ xp̄us eius
filius nō sit in altaris sacramēto. hec Ricar.
¶ Secūda distinctio est eiusdē Ricar. in q̄r
to dist. 10. ar. 1. q. 1. in corpore questionis dicē-
tis. Lū querit an corpus xpi sit sub hostia cō-
secrata q̄tuz ad verā eius substantia. Respō-
deo q̄ in sacramento altaris substantia cor-
poris vere et realiter cōtinetur sub specie pa-
nis. Diuina enī virtus que de nihilo mun-
dū creauit: hoc instituire potuit et voluit: et qz
voluit fecit. Et hoc facē cōgruū fuit: qz i hoc
manifestat sue potentie imensitas. Hoc enī
est tam admirabile q̄ transcendit omnem
facultatē nature. Itē sue humilitatis p̄fun-
ditas: in hoc q̄ voluit q̄ possimus suū cor-
pus sacratissimū nris manibus contrahere
Itē eius inextimabilis charitas in hoc q̄ a
nobis visibiliter recedens nobiscū voluit ve-
rū corp⁹ suū inuisibiliter remanere: et p̄ hoc
in credendo in hūilitate exercitatur et in vir-
tute spei roboratur: et in charitate amplius
inflāmant. Summe ergo debent oēs catho-
lici detestari et p̄sequi illū pessimū errorē im-
piorū. q̄ dixerūt corp⁹ xpi nō p̄tineri realiter
in sacramēto altaris: sed tantūmodo ibi eē
sicut in signo: quē errorem retractauit Be-
renarius romē coram centz. 13. episcopis.
ut habetur de cons. dist. 2. ca. Ego Beren-
garius. hec Ricar. verbaliter. ¶ Tertia di-
stinctio est Innocen. tertij. in libro de officio
missę. dicentis. Sicut dei filius per diuināz
naturā habet triplicēz modū existendi in re-
bus. Est enī in omnibus reb⁹ p̄ essentia: in
omnibus iustis p̄sentialiter per gratiaz: et
in assumpta natura per personālē vnionem
sic corpus xpi habet triplicem modū existen-
di: in celo enī est localiter: in verbo est perso-
naliter: in altari vero est sacramentaliter.
Corpus enī xpi fm̄ esse naturale est tantū
et simpliciter in vno loco. sūz in celo sicut lo-
catum in loco: fm̄ esse personale nō est in lo-
co respectu verbi. fm̄ vero esse sacramentaliter
est in pluribus locis et sic habet modū exi-
stendi specialē quēadmodum anima in cor-
pore. hec Innocen. verbaliter. Pro maiori

tamen declaratione distinctionis Innocen-
 dico q corpus xpi habet duplex esse. scilicet
 naturale et sacramentale. de quo duplici esse
 loquitur Augusti. super psalmo quarto. et
 habet de conse. distin. 2. ca. pma heresis. ubi
 ait. Donec seculū finiatur sursum est domus:
 et hoc quo ad esse naturale ipsius corporis xpi
 sed tamen etia hic nobiscum est veritas do-
 minus et hoc scilicet quo ad esse sacramentale
 corpus enim xpi quod resurrexit oportet esse
 in vno loco. glo. id est in celo. In celo in for-
 ma qua subici humanis oculis et sensib⁹ va-
 let veritas aut eius ubiqz diffusa est glo. id ē
 in sacramento ubi est veraciter et non sensi-
 biliter: hec ibi verbaliter in textu et glo. Ex quo
 patet q corpus xpi quo ad esse naturale est
 in celo localiter. ut dicit Augusti. et Innocen.
 Sed quo ad esse speciale et sacramentale est
 in hostia veraciter. Et ideo ex hoc pz: q xps
 in hostia consecrata recipit sacramentaliter
 non naturaliter q sic patet. Nam in cena do-
 mini xpus accepit panem et vinū et consecra-
 vit et dedit Apostolis di. Accipite et comedi-
 te: hoc est corpus meū. Cum enim ipse est ve-
 ritas. Joan. 14. non potuit simulate loqui: et
 ideo apostoli susceperūt verum corpus chri-
 sti non sū esse naturale: sed sū esse sacra-
 mentale: pro eo q illā carnē et sanguinē xpi
 non susceperūt prout habebat esse naturale.
 Ideo hoc non intelligentes discipuli. Joan.
 sexto. Cum xpus dixisset nisi manducaueri-
 tis. c. f. h. et b. eius san. et. Dixerunt durus ē
 hic sermo: et statim recesserunt ab eo. Nam
 credebant q xpus intelligeret q susciperent
 carnem et sanguinem eius visibiliter: prout
 habet esse naturale: quod non sic intelli-
 gebat chrislus. predicta omnia confirmat Au-
 gusti. de conse. distin. 2. c. Non hoc corpus. ait.
 Nō hoc corp⁹ quod videtis comesturi estis
 nec bibaturi estis sanguinē illuz quem effu-
 suri sunt illi qui me crucifigent. hoc quidem
 ipsum et non ipsum. Ipsum quidem inuisibi-
 liter: et non visibiliter suscipietis. nam et si vi-
 sibiliter celebrari oportet inuisibiliter tñ in-
 telligi debet. hec ibi. Et idem Augusti. de cō-
 se. distin. 2. ca. pma quidem. ait. pma qui
 dez heresis in discipulis xpi velut a duritia
 sermonis eius facta est: cum enim diceret ni-
 si manducaueritis carnē meam. et. illi non
 intelligentes dixerunt ad inuicē: durus est
 hic sermo. Quis enim potest hunc manduca-

re. Et iō sepauerūt se ab illo et remāsit cum
 i. et descendit illis instruxit eos q remā-
 serūt: spūs est ingi. i. spūalis intellect⁹ q iusti-
 cat. Caro autem. i. carnalis intellect⁹ nihil p-
 dest. verba que locutus suz ad vos spiritus et
 vita intellexistis spiritualiter spiritus et vita
 sunt spiritualiter ergo intelligite. Non enim
 corpus hoc quod videtis manducaturi estis
 et bibaturi illū sanguinem que effusi sunt
 qui me crucifigent: sacramentū vobis ali-
 quod cōmendauit: spiritualiter intellectus vi-
 uificabit vos. Caro autem non prodest quie-
 scē: sed quomodo illi id est discipuli receden-
 tes intellexerunt sic responderunt: carnē quip-
 pe sic intellexerunt quomō in cadauere ven-
 ditur aut in macello dilaniatur. Hec Augu-
 sti. verbaliter. glo. autē ibidem super illa ver-
 ba non hoc corpus quod videtis manduca-
 turi estis ait. id est non in eadem specie et re-
 presentatione qua mē nūc videtis et qua me
 pati videbitis manducabitis carnem meam
 et sanguinem meum bibetis: sed soluz in sa-
 cramento. hec glo. Ex predictis etiam distin-
 ctionibus patet: qualiter xpus realiter et si
 non visibiliter tamen inuisibiliter a fidelib⁹
 sumit sacramentaliter sub accidentibus ho-
 stie. Quarto etia probo exemplis q ve-
 raciter corpus xpi sub accidentibus hostie cō-
 secratis continet. primū exemplū habemus
 de Berengario diacono qui tenebat oppo-
 situm propter quod retractauit: pro eo q a
 Nicolao papa similiter cum centū. i. episco-
 pis reprobatus fuit. Cuius confessio ponitur
 de conse. distin. 2. ca. Ego Berengarius indi-
 gnus ecclesie sancti Aduaritij andeganēsis
 dyaconus cognoscens veram catholicam et
 apostolicā fidem anathematizo omnē here-
 sim precipue eam de qua hactenus infama-
 tus sum que astruere conatur panem et vi-
 num que in altari ponuntur. post consecra-
 tionem solūmodo sacramentū esse et non ve-
 rum corpus et sanguinē domini nostri Je-
 su chrisi: et non posse sensualiter nisi in solo
 sacramento manibus sacerdotum tractari:
 vel fringi: aut fidelū dētibus attereri cōsen-
 tio autē sancte Romane ecclesie et apostoli-
 ce sedi et ore et corde profiteor de sacramen-
 tis dominice mensis eādē fidem me tenere
 quaz dominus et venera. papa Nicolaus et
 sancta synodus auctoritate euangelica et apo-
 stolica tenendā tradidit mibi qz firmavit. scz

panem et vinum que in altari ponuntur post consecrationem non solum sacramentum: sed etiam verum corpus et sanguinem domini nostri Iesu Christi esse: et sensualiter non solum sacramentum: sed in veritate manibus sacerdotum tractari frangi et fidelium dentibus attereri. Jurans perfectam hominum trinitatem et per sacra sancta Christi euangelia eos qui contra fidem hanc venerint cum dogmatibus et sectatoribus suis eterno anathemate dignos esse pronuncio. quod si ego ipse aliquando contra hoc aliquid sentire aut predicare presumpsero: canonum severitati subiaceam. hec ibi. Inferius sequitur qualiter papa cum predictis episcopis misit hanc confessionem per omnes partes christianitatis. Aliud exemplum habemus de beato Gregorio de quo legitur: quod cum vellet communicare quandam viduam: que faciebat sibi hostias quibus ipse se celebrabat: fortiter risit: qui statim manus retraxit: et posuit hostiam consecratam super altari: et cum quereretur quare risisset dixit. Risit deo: quia hostiam quam manibus meis feci mihi das pro vero corpore Christi. Qui videns eam incredulam oravit ad altare dicens. Domine Iesu Christe ostende queso veritatem tui sacramenti huic vidue et statim apparuit miraculose hostia tota caro. Quo viso vidua lachrymata est et ab omni incredulitate sanata. tunc Gregorius iterum oravit ut hostia converteretur ut primo erat quod et factum est: et tunc vidue dedit hostias consecratas de uote suscipiendas. Aliud exemplum potes hic ponere qualiter dum beata Clara oraret coram sacramento ut defenderet moniales ab inimicis et civitatem Assisij: statim apparuit ibi infantulus quidam in tabernaculo dicens. Me timeas: quoniam victoriam habebis portans igitur tabernaculum cum corpore Christi undique circa locum statim omnes inimici perterriti propter presentiam Christi in tabernaculo veraciter existentis de muris corruerunt quorum aliqui ceciderunt mortui aliqui vero aufugerunt: et propter hoc etiam civitas Assisij de inimicis infidelibus victoriam reportavit. Aliud denique exemplum etiam habemus de beato Gregorio papa: de quo legitur quod cum missam celebraret apparuit Iesus sub passionis et pietatis effigie: quem videns commotione motus et deuotione plurimum lachrymatum est. Et ideo statim propter hoc missa

celebrata omnibus vere penitentibus et confessis coram simili imagine pietatis dicens genibus fletis orationem infra scriptam cum quinqz Pater noster et totidem Ave maria concessit quattuordecim milia annorum de indulgentia. Postmodum vero multi alij summi pontifices pre deuotione addiderunt tantum quod in summa sunt viginti milia: et duo decim anni: et dies. 23. Adde oia scripta sunt in capella domini cardinalis Hostiensis sita in ecclesia sancti Petri de Roma: quas indulgentiam confirmavit papa Calixtus tertius die. 17. Junij. 1456. qui etiam orationi sancti Gregorii addidit duas ultimas clausulas. Orationes igitur dicende pro predicta indulgentia habenda est ista. O domine Iesu Christe adoro te in cruce pendentem et coram nam spineam in capite portantem: deprecor te ut tua crux liberet me ab angelo percutiente. O domine Iesu Christe adoro te in cruce vulneratum felle et aceto potatum: deprecor te ut tua vulnera sint remedium anime mee. O domine Iesu Christe adoro te in sepulchro positum mirra aromatibusque conditum deprecor te ut tua mors sit vita mea. O domine Iesu Christe pastor bone iustos conserva: peccatores iustifica omnibus fidelibus defunctis miserere et propitius esto mihi peccatori. O domine Iesu Christe propter illam amaritudinem tuam quam pro me misero peccatore sustinuisti in cruce maxime quando nobilissima anima tua egressa est de corpore tuo: miserere anime mee in egressu suo Amen. Ex predictis auctoritatibus rationibus: distinctionibus: atque exemplis patet: quod licet veraciter corpus Christi in forma sacri sub accidentibus consecratis continetur et sumitur: et per consequens de veritate sacri patet sua realitas. Secundo de veritate dominici sancti non suam unitatem. Non tamen ut claruit tenendum est corpus Christi esse sub speciebus panis consecrati que videtur: sed insuper tenendum est: quod ibi etiam similiter sunt hec tria. videlicet sanguis anima et diuinitas. Primo igitur sub accidentibus hostie consecratis est ibi veraciter corpus Christi ex vi verborum: que verba consecrationis super hostiam facta: de solo corpore faciunt mentionem. Secundo est etiam ibi sanguis per concomitantiam immediatam: quod sanguis immediate disponit corpus ad vitam. Tertio est etiam ibi anima per concomitantiam

propinquā quia licet sanguis disponat corpus ad vitam: non tamē potest habere illam dispositionē nisi mediante aia. Anima enī est q̄ corpus viuificat. secundo de anima. **¶** Quarto est ibi diuinitas verbi per cōcomitantia remota: quia licet diuinitas cū tribus precedentibus faciat vnū suppositū: non tamē pertinet ad eandē naturā: et insup: quia quod semel sūm Bern. et Ansel. diuinitas assumpsit nunq̄ dimisit. Ultra hoc tenendū est similiter q̄ sub speciebus vini in calice consecratis similiter sunt illa eadem q̄tuor licet alio ordine. Nam p̄mo est ibi sanguis xp̄i et virtute verborū: pro eo q̄ verba consecrationis calicis de solo sanguine faciunt mentionem. **¶** Secundo est ibi corpus per cōcomitantia immediatā: quoniam ut sit sanguis nō habet esse nisi fundet in corpore. Corpus enī est receptaculū sanguinis immediatū. vnde si sanguis esset extra propriū corpus nō sanguis sed cruor diceret. **¶** Tertio est ibi anima per cōcomitantia propinquā et ratio est: q̄ sanguis non potest habere esse naturale nisi ab anima foueat. **¶** Quarto est ibi diuinitas per concomitantia remota: quia nō pertinet ad eandē naturam: ut sup̄a dictū est: q̄uis euz tribus precedentib⁹ faciat vnū suppositū. q̄ autē quattuor predicta sint predicto mō sub speciebus hostie consecrate et vini quadrupliciter probō. Primo auctoritate. Secundo ratione. Tertio distinctione. Quarto similitudine. **¶** Primo probō auctoritate Ambrosio. libro de sacramētis dicētis. *Que fuerūt in vtero virginis hec eadē inueniuntur in sacramento altaris.* Nec ille. Sed quoniam quattuor predicta simul fuerunt in vtero virginis: ergo similiter sunt in sacramento altaris. q̄ insinuans xp̄us Ioan. 6. dicebat. *Ego sum panis viuus: qui de celo descendi si q̄s ē.* **¶** Per hoc enī q̄ dicit. *Ego sum panis intelligit ibi esse corpus suū: p̄ hoc q̄ subdit viuus intelligit ibi esse anima p̄ quā corpus viuificatur: et quia anima sine sanguine corp⁹ non viuificat: ideo intelligit etiam ibi ē sanguis: p̄ hoc autē q̄ subiungit qui de celo descendit: intelligit q̄ ibi est diuinitas.* **¶** Secundo hoc idem probō rōne viuacitatis. Tertius est enī q̄ xp̄us in sacramento est viuus et gloriosus: et per consequēs predicta q̄tuor sunt oīno inseparabilia. Aliter sequeretur q̄ si corpus esset sine anima esset mortuū: et per consequēs

q̄ a fidelibus xp̄us sumeret mortuus: q̄ nō stre penitus repugnat fidei. Cum dicat apostolus ad Romanos. 6. *Xp̄us resurgens ex mortuis iam non morit⁹ et mors illi ultra nō dominabit⁹.* **¶** Tertio hoc idem probō distinctōne Ricar. in quarto. dist. 10. ar. 1. q. 2. in corpore questionis. di. Cum querit⁹ vtrum xp̄s sit in sacramento q̄tum ad eius veram q̄ritatem. **¶** Respondet q̄ corpus xp̄i cum sua q̄ritate realiter continet⁹ sub specie panis in sacramento altaris. Ratio est: cum enī realiter ibi sit substantia corporis xp̄i: que a sua q̄ritate naturali nō sepatur sequitur etiā ipsam quantitātē ibi esse: et quia etiā corp⁹ anime cōiunctū est: ibi etiā est anima. Vnde si quis cōsecrasset in triduo mortis xp̄i sub sacramento fuisset corpus sine anima: et quia ista non sepantur a diuinitate ibi etiam est diuinitas. Sed substantia corporis est ibi p̄mo et per se et immediate: quia substantia panis non transubstantiatur: nisi in substantia corporis: q̄ritas autē et anima et diuinitas ibi sunt per concomitantia: q̄uis si diuinitas non esset ibi per concomitantia tamen esset ibi tota per simplicitatē et immensitatē suam per que vbiq̄ tota est: sub specie: ergo panis totus est xp̄us cum sua q̄ritate. Similiter sub specie vini: quia q̄uis substantia vini nō transubstantiet⁹: nisi in sanguinē tū quia sanguis est vnitus corpori et corpus sue q̄ritati et anime: et corpus et anima diuinitas: ideo corporis q̄ritas eius anima et diuinitas sunt sub specie vini per cōcomitantia et ita sub specie vini realiter est xp̄us totus. hec Ricar. verbaliter. **¶** Quarto hoc idē probō similitudine. Nam ponat⁹ q̄ iuder aliquis in carceret corpus Petri: clarū est q̄ per cōcomitantia ēt incarcerat eius sanguinē et aiaz que includuntur in ipso corpore Petri. Sili modo intelligendū est de corpore Christi: qd cum consecratur sub accidentibus ibi etiam per cōcomitantiam simul sunt anima sanguis et diuinitas. Ex predicta igitur aucteratione: et similitudine distantie. patet qualiter in hostia consecrata et vino simul sunt et adorati debent h̄ quattuor. v. corpus: sanguis: anima: et diuinitas. Et sic per consequēs p̄ de veritate dñici sacramenti sua vnitas. **¶** Tertio de veritate dñici sacramenti nota suam doctrinabilitatem. Ex quo vt claruit post consecrationem corpus Christi est reali-

sub accidentibus. sanguis vero anima et diuinitas per concomitantiam possumus ex hoc elicere. s. decumeta. videlicet quorum. Primum dicitur adorationis. Secundum dicitur consiliatōis. Tertium dicitur susceptionis. Quartum dicitur separationis. Quintum dicitur portationis. Primum documentum quod ex supradictis elicitor dicitur adorationis. Luz enim dicat Grego. de conse. di. 2. c. quid sit. quod in hoc sacro aliud videtur et aliud creditur: et idem habetur extra de cele. mis. c. Cum Martine. quod videlicet aliud cernitur oculis corporis: et aliud creditur oculis mentis: hinc est quod in adoratione ipsius sacramenti datur documentum quod talis adoratio nequaquam est dirigenda ad id quod cernitur sed tantum ad id quod creditur: quod illud solum adoratione dignum est. nam illa que oculis corporis conspiciuntur accidentia sunt: quibus non conuenit adoratio latrice: quod non sunt in corpore christi sicut in subiecto: sed corpus christi quod sub illis accidentibus latere creditur id solum adoratione predicta dignum est.

Secundum documentum dicitur consiliatōis. quia enim consecrationis verba secrete proferuntur a sacerdote super hostiam et calicem propterea consilium datur quod ante elevationem hostie et calicis nunquam adoratio fiat a populo periculum idolatrie. Et ratio est: quod constat ibi nondum esse corpus christi. propterea honorius tertius extra de celebra. mis. c. sane ait. Sacerdos quilibet frequenter doceat plebem suam ut cum in celebratione missarum eleuatur hostia salutaris tunc solus se reuerenter inclinet. hec ibi. Tertium documentum dicitur susceptionis. licet enim in primitiva ecclesia sacramentum hoc sub utraque specie ministraretur populo. pro ut habetur de conse. di. 2. c. cōperimus. tamen ecclesia moderna ordinauit quod solus sumatur a laicis personis sub specie panis: quod fecit. et respectu. Primo. quod posset credere quod totus christus non esset sub utraque specie. Secundo fecit propter periculum effusionis. Nam circa species vini de facili accidebat et accidere potest periculum effusionis. Adde et Tertium quod sub utraque specie tantum corpus quod sanguis suscipitur. propter quod in sequentia corporis christi cantat ecclesia. Caro sanguis cibus potus manet tamen christus totus sub utraque specie. Quartum documentum dicitur separationis. Tho. in. 4. di. ar.

4. q. 1. Et. 3. parte sume. q. 81. ar. 4. Et. q. 26. ar. 2. ponit hunc casum quod teneri debet quod si aliquis apostolorum post mortem christi in illo triduo fecisset hoc sacramentum. ibi non fuisset sanguis neque anima: sed solum corpus christi et diuinitas eius. et ratio est quia tempore passionis hec duo. scilicet sanguis et anima a corpore christi realiter fuerunt separata: et hoc ideo quia sanguis erat effusus super terram: corpus erat in sepulchro et anima erat in limbo. Quod etiam tenet Ric. in. 4. di. io. ar. 1. q. 2. in corpore. q. Franciscus etiam de maronis in sermone quem fecit de corpore christi. Qui incipit memoriam fecit et. oppositum nunc est quia non potest consecrari corpus christi quoniam ibi sit etiam sanguis et anima per concomitantiam. Quintum documentum dicitur portationis. fin enim quod notat hostien. extra de cele. mis. c. sanc. quando sacerdos vadit ad communicandum infirmum: confuso ut duas hostias consecratas secum deferat: ut cum una infirmum communicet et alteram honorifice secum reponet. Et ratio est quia si vasculum ubi delatum fuit sacramentum ad egrotum indigne reponeretur ad domum indecens videtur: cum forte in eo remanserint aliquae parue reliquie dominici sacri. Si autem honorifice reponatur vas predictum absque hostia consecrata decipitur populus qui adoratur et. hec sententia hosti. est valde laudabilis et discreta et ideo obseruanda. Ex predictis patet declaratio. s. documentorum: et per consequens patet etiam ex predictis de veritate dominici sacramenti sua realitas: sua unitas: et sua doctrinabilitas. Que similiter tria nobis firmiter credere concedat dominus noster Iesus christus: in presenti per gratiam et in futuro per gloriam: qui viuit et regnat in secula seculorum. Amen.

Seria. tertia post dominicam Oliuarum. Item de 7. excellentia ipsius sacratissime fidei: seu de realitate dominici sacramenti.

Accipit iesus

panem et benedicens fregit et dedit eis. Et ait. Sumite hoc est corpus meum. Scribuntur hec verba. Mat. 14.

c. et in passione occurrentis serie. Postquam egre

A

De secunda p̄clusionione dominici sacramē
ti que dicitur necessitatis; seu de necessaria su
scēptione ipsius dominici sacramenti.

Secundo distinctionibus. Tercio rationibus. Quarto figuris. Et Probo auctoritatibus. Nam. Jo. 6. saluator ait. Nisi manducaueritis carnem filij hominis et biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in uobis. Item Anacletus papa de conse. diz. c. peracta. ait. Peracta psecratione omnes communicent: qui noluerint diuini carere luminibus. Sic enim apostoli statuerunt et sancta Romana tenet ecclesia. hec ille. Item hieronymus papa de conse. diz. ca. si non sunt. ait. Si non sunt tanta peccata ut excommunicetur quis. glo. i. sit dignus excommunicatione nullus se debet a medicina corporis domini separare. hec ille. Item Fabianus papa eadem diz. c. i. si no. ait. Et si non frequenter saltem ter in anno homines communicent nisi quis forte maioribus criminibus impedia

conceptu: et ideo mortaliter peccat. Secun-

do respectu suppositionis finis. supposito eni
hoc fine q̄ homo velit in vita spiritali fir-
mus persistere. de necessitate salutis tenetur
hoc sacramentum suscipere. hec tho. verba-
liter. ¶ Secunda distinctio est Ricar. in quar-
to. di. 12. ar. 6. q. 1. in cor. q. di. Cum queritur an
frequenter sit communicandum: an tantum
semel in anno iuxta preceptum ecclesie. Res-
pondeo q̄ sicut in corpore fit quasi continua
deperditio naturalis humiditatis per actionē
naturalis: caloris qua de causa oportet pluri-
es cibum summere ad restorationem de-
perditi: ne perditio continua mortem indu-
cat: sic cum ex corruptione concupiscentie in
nobis et occupatione circa exteriora fuit de-
perditio deuotionis et charitatis seruioris: de-
bemus pluries non tantum semel suscipere
hoc sacramentum: per cuius susceptionem
causatur in anima spirituale nutrimentum
ne per nimiam deperditionem si non ades-
set restauratio: homo paulatim ad mortem
spiritualem deduceretur. In suscipiendū ta-
men hoc sacramentum debet esse desiderium
amplioris coniunctionis cum christo et reue-
rentia ad sacramentum. vnde si homo expe-
rimentaliter cognoscit q̄ ex frequenti susce-
ptione huius sacramenti seruior charitatis au-
getur in ipso: et reuerentia sacramenti nō mi-
nuitur frequenter debet communicare non
tamen in die plus q̄ semel. argumentum de
conse. di. 1. c. sufficit. Si autē sentiret per mul-
tas frequentationem minui reuerentiam ad
sacramentum: seruiorem non multum auge-
ri interdum deberet abstinere vt cum ma-
iori reuerentia postmodum accederet. Et iō
dicitur de conse. di. 2. c. quotidie eucharistie
comunione accipere nec laudo nec vitupe-
ro. Et ita faciat unusquisq̄ quod s̄m fidem
suam pie credit esse faciendum. hec tamen om-
nia sic intelligas vt quisq̄ obseruet statutum
ecclesie de comunicando semel in anno ad
minus: alio autem tempore non tenetur ho-
mo comunicare de necessitate nisi de ratio-
ne officij. quod dico propter sacerdotes qui
comunicare tenentur quotienscunq̄ confici-
unt corpus christi: de conse. di. 2. c. Relatum
vel etiam ratione periculi mortis sicut sunt
homines in grauibz infirmitatibus con-
stituti: in quibus est notabile periculum mor-
tis. tales enim petere tenentur eucharistie sa-

cramentum si vsum habent lib. arbi. Et infra
in solutione. vltimi argumenti etiam subiun-
git di. In primitiua ecclesia quando vigeat
maior deuotio: quia parum ante precesserat
christi passio et erat ab infidelibus maior im-
pugnatio: ordinatum fuit vt fideles qualibet
die communicaret vt habetur de conse. di. 2.
c. peracta. vt ex hoc fruentiores essent in de-
uotione: et fortiores in tribulatione. postmo-
dum aut minus seruente charite ordinatum
fuit vt saltem ter in anno comunicarent vt
habetur de conse. di. 2. c. Seculares. postmo-
dum vero adhuc magis frigiscente charita-
te ordinatum est vt saltem semel in anno sei-
licet in pascha quisq̄ communiceat vt habe-
tur extra. de pe. et re. c. omnis. hec Ricar. ver-
baliter. Ex qua di. possumus videre mora-
liter quantum deficit seruior charitatis et de-
uotionis in christianis. Nam vt idem Ri-
cardus dicit in primitiua ecclesia quando di-
uini amoris ebulliebat seruior quortidie sume-
bant fideles corpus christi. vnde act. secun-
do dicitur. Erant omnes perseverantes in
doctrina apostolorum. et communicatione
fractionis panis. Et de pse. distin. 2. c. perac-
ta. precipitur per acta consecratione omnes
communiceant rē. Sed quid venit. Nam qz
mundus semper vadit deficiendo in deuo-
tione et seruiore diuini amoris idcirco venit
tempus sacrorum doctorum qui videntes
homines effectos valde tepidos et in deuo-
ros consulerunt q̄ non omni die sed solum
in dominicis diebus comunicarent. vnde
Augu. de pse. di. 2. c. quotidie. ait. Eucha-
ristie communionem accipere nec laudo nec
vitupero omnibus: tamē dominicis diebus
comunicandum hortor. hec ibi. In hoc at-
tende magnum periculum religiosorum et pre-
sbyterorum obligatorum ad capellas et paro-
chias quia multotiens etiam contra suam vo-
luntatem coacti sunt celebrare dato q̄ se vide-
ant valde tepidos et inpreparatos ad suscipi-
endum tantum sacramentum: et ideo fratres
minores qui se in talibus non incommittunt
sunt valde leti et consolati quia sunt liberi et
quia possunt ad hoc sacramentum magis et
minus accedere s̄m q̄ se dispositos inueni-
unt post ea adhuc defecerunt fideles a deuo-
tione et seruiore dñi amoris: qd vidēs Fabian⁹
papa tpe suo reputauit rē indignā q̄ fideles.

A. i.

communicarent singulis diebus dominicis propterea instituit vt haberetur de conse. di. 2. e. 7 si non frequentius. vt saltem ter in anno communicaret. videlicet in Natale domini in pascha: et in pentecost. Et ideo iterum super hoc fundamēto persone seculares magis de uote ter in anno se comunicāt: et de hoc multum sunt commendandi. Aliqui vero ultra hoc etiam se comunicant in assumptione domine quod plurimum laudabile est. Sed quid accidit videns postmodum papa Innocentius tempore suo christianos effectos inducorisimios et valde iniquos: fecit statutum in concilio vt haberetur. extra de pe. et re. ca. omnis. Quod saltem semel in anno comunicarent videlicet in pascha. Sed papa Soterus vt haberetur de conse. di. 2. c. In cena. dicit. Quod fideles debent comunicari in cena dñi. Canoniste tamen et sacri theologi dicunt quod fuit consilium non preceptum. Diuersi autē sunt opinioēs an in cena domini an in pascha communicari debeant. Et licet Eugenius papa fecit per bullam quod sufficit in cena domini: tñ mihi videt securius comunicare in pascha: quia de pe. et re. c. omnis vtriusque sexus. dicitur. Quod ad minus in pascha quisque debeat se comunicare. Et premissis accipe correlarium quod ex quo tempore apostolorum fideles quotidie se comunicabant. Nunc vero non nisi semel in anno: ostenditur in hoc perfectio vel imperfectio nostra. Nam cum annus habeat trecentos. 66. dies: qui semel tantum comunicat in his diebus: aut sunt. 365. vicibus peiores illis qui quotidie se comunicabant: aut sunt. 365. vicibus minus perfecti illis: aut arguitur quod illi fuerunt magis perfecti. 365. vicibus christianis modernis. Sed quid dicemus de illis qui non se comunicant quotidie: nec diebus dominicis nec ter in anno nec etiam semel. Immo non semel in anno. profecto tales non sunt dicendi christiani: sed potius paterini atque diaboli. Et licet aliqui dicant se abstinere a comunione propter reuerentiam sacramenti. Istis Respondeo. quod nihil valet excusatio eorum nec est iusta causa differendi. Nec sufficit dicere quod quis non potest indulgere vel non vult aliena restituere seu aliquid aliud ad quod obligatur facere: quia tales omnes nisi se disponant ad suscipiendum sacramentum mortaliter peccant et omnino excommunicandi sunt. Si-

cut expresse habetur ter. de conse. di. 2. c. Si quis intrat. Ric. autem in. 4. di. 9. ar. 2. q. 1. in solutione secundi et tertij argumenti. dicit ad litteram. quod nullus discretionē vrens excusat a comunione: pro eo quod quisque cum dei adiutorio se potest disponere per penitentiam vt digne se comunicet. Et prefactis igitur distictionibus etiam patet qualiter quisque tenetur de necessitate salutis saltem semel in anno se comunicare seu dominicum sacramentum sumere. Tertio hoc idem probō quinqz rationibus. Primo ratione conseruationis. Secundo ratione adimpletionis. Tertio ratione constitutionis. Quarto ratione perfectionis. Quinto ratione argumentationis. Primo probō ratione conseruationis quod susceptio eucharistie cuiuslibet est necessaria ad salutem. Fundamentum rationis ponit philosopho. primo de generatione et corruptione. di. 1. Omne viuens quod diu viuere indiget alimento conuenienti sue nature. patet hec regula. in viuentibus anima vegetatiua: vt puta in plantis. Nam arbor seu planta cum habeat vitam vegetatiuam: ad hoc vt viuat indiget aqua mixta terra prout dicit philosopho. lib. de vegetabilibus et plantis. nam habet nutrimentum suum ab aqua et terra et non ab aqua solum seu solum a terra unde si caret hoc nutrimento statim moritur hoc idem et patet in viuentibus anima sensitiua. Tunc que vis animalia seu quas vis auis: semper eget nutrimento conuenienti sue nature: hoc per eorum conseruationem seu propter diti restorationem. hoc idem patet in vita nostri corporis ad cuius conseruationem et etiam restorationem illius quod deperditur et consumitur ex humiditate et caliditate necessario requiritur interpollate continuus cibus et potus: que si retrahis statim deficit et moritur. Et ratio est: quia calor radicalis et humiditas seu calidum et radicale humidum semper per se consumuntur: et nisi restaurentur per cibum et potum statim deficiunt et hominem intermunt et ideo propter hoc natura immo diuina sapientia sicut creatis rebus sensibilibus et vegetabilibus vt puta anime vegetatiue que est formale principium naturalis vite hominum generabilium et corruptibilium dedit potentiam generatiuam per quam res ab ipsa producta viuens efficitur. Sic etiam dedit potentiam augmentatiuam per quam res genita augmentatur et roboratur: et ultra

hoc dedit nutritiuam per quam mittitur et
inesse conseruatur quamdiu uiuit: quia ut
dicit philosophus secundo topicorum anima
lia semper nutriuntur aliquo modo. Que si-
mul tria in arboze exēplificantur. Primo na-
tura dedit illi arbozi potentiaz generatiuaz i
radicem producendi ramos. Secundo dedit
potentiam augmentatiuam ut scilicet cres-
cat et augeatur. Tercio dedit nutritiuam et
conseruatiuam uidelicet terram et aquam
ipsam nutriticem et conseruantem quia ali-
ter deficeret. Quo presupposito qd scilicet om-
ne uiuens indiget alimento vel nutrimento
sue nature conuenienti certum est qd cum ho-
mo sit compositus corpore et anima: si cor-
pus habet nutrimentum suum aliter deficit
si non habet: quia calor naturalis consume-
ret totum humidum radicale nisi cibo et po-
tu conseruaretur: ergo a fortiori debet habe-
re spiritualis anima suum spiritualem cibum
ne deficiat ut conseruetur in suo esse spiritua-
li precipue cum anima sit quasi in infinitum
nobilitior ipso corpore. sed clarum est qd talis
cibus non potest esse nisi panis spiritualis vi-
ta anime dicte saluatore Jo. 6. *¶* Danis que
ego dabo caro mea est pro mundi vita: et ibi
dem ait. Qui manducat meam carnem et bi-
bit meum sanguinem uiuet in eternum. Qd
si sic est: ergo eius susceptio est necessaria ad
salutem. Quod insinuare uolens saluator: .
Mathe. 4. di. Non in solo pane uiuit homo
scilicet materiali. scilicet fm corpus. sed i om-
ni uerbo. i. in sacramento uerbi quod proce-
dit ex ore dei uiuit uidelicet ipsa anima. Quā
rationem confirmans Ricar. in. 4. distin. oc-
tana argumen. i. questi. 4. ait cor. q. dicit. Cum
queritur an sacramentum eucharistie fuit ad
sumendum conuenienter institutum. Res-
pondeo qd sic. Nam conueniens fuit. deum
inter cetera sacramenta instituere tria: per
quorum unum anima efficiatur uiuens vita
spirituali et supernaturali et hoc est sacramen-
tum baptismi. Et per aliud in uiuente spiritu
aliter vita spiritualis augeatur et roboretur: et
hoc ē pfirmatiōis sacramentum. Et per aliud
uiuens spiritualiter in vita spirituali nutria-
tur perficiatur et conseruetur. et hoc sacramen-
tum eucharistie cuius susceptione indiget ui-
uens vita spirituali que est vita gratie qd diu
est instatu in quo illam potest amittere hoc ē

toto tempore presentis uite. hec Ricar. ver-
baliter. Quibus uerbis patet qd ad hoc qd ho-
mo spiritualiter uiuat tria sunt sibi necessa-
ria. *¶* Primo potentia generatiua et hoc sa-
cramentum baptismi: sine quo non genera-
tur homo spiritualiter. seu non posset habere
vitam spiritualement dicente saluatore Nico-
demo. Jo. tertio. Amen amē dico tibi: nisi ge-
renatus fuerit deum nō potest uidere regnū
dei: dicit ad eum Nicodemus quomodo po-
test homo nasci cum sit senex nunquid potest
in ventre matris sue iterato introire et rena-
sci: et Respondit Iesus. Amen amen dico ti-
bi nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu
sancto: non potest introire in regnum dei. qd
natum est ex carne caro est: et quod natum
est ex spiritu: spiritus est. hec ibi: Secundo ut
spiritualiter homo uiuat est sibi necessaria
virtus augmentatiua sine qua nequaquam
anima posset crescere ita bene in uirtutibus
et gratiis: et hoc est sacramentum pfirmatio-
nis. Que confirmatio habet augere gratias
et dona christiano. sicut expresse habetur ter.
de conse. di. 5. c. spiritus sanctus. et c. non mis-
me. *¶* Tercio deniqz ad conseruationem spi-
ritualis esse christiani: et ad conseruationem
augmēti. ipse esse christiani. uidelz gratia et
uirtutum necessaria est uirtus nutritiua qua
pseruatur: inec propterea conueniens fuit di-
uine sapientie ut sacramentum eucharistie
institueret: quo mediante generati in bap-
tismo: inesse uite spiritualis et confirmati in cō-
firmatione: in augmento gratiarum possent
se in predictis conseruare: quia aliter estus vi-
riorum et calor originalis concupiscentie sic
agerent contra honorem nostre deuotionis
et gratiarum susceptarum qd anima ipsa de-
bilitaretur et deficeret. Et ideo ppter hoc hic
spiritualis cibus est anime summe necessari-
us: pro eo qd illum effectum quez habet cib⁹
et potus naturalis ad conseruationem uite
corporalis et hunc eundem habet hoc sacra-
mentum ad conseruationem uite spiritualis
ipsius anime. *¶* Secundo hoc idez probo ra-
tione adimpletionis uidelicet figurarum. sū-
damentum rationis ponit philosophus pri-
mo. poli. di. deus nihil facit ociosum in na-
tura sed simpliciter propter finem exēplifi-
ca pro ut vis. Quo presupposito certus ē qd i
veteri lege deus statuit seu pmissit multas

figuras et iter ceteras vt habet erodi. 12. de
 die preceptum de imolatione et comestione
 agni paschalis filij hyserael. Similiter vt ha
 betur exo. 16. et 17. eisdem pluit manna de ce
 lo ad manducandum. peto ergo quo fine pre
 misit supradictas figuras et certus est q. ideo
 premisit vt post filij dei incarnationem quis
 q. fidelis sub sacramento manducaret ipsius
 dei filium qui tanquam agnus spiritualis fi
 gurabatur per: agnum materiale de quo
 Joan. baptista Joan. primo ait. Ecce agnus
 dei ecce qui tollit peccata mundi: quod si sic
 est q. intentio christi qui deus et homo est:
 omnino est vt suscipiatur eius corpus: claru
 est q. omnino oportet vt quisq. illud sumat.
 Quod si aliter veller: frustra premisset figu
 ras quod impossibile est: et propter hoc etiam
 rumperet legem figurarum quod etiam im
 possibile est: precipue cum dicat Alsathe. 5.
 Non veni soluere legem sed adimplere: mo
 lite putare quomam veni soluere legem aut
 prophetas: amen quippe dico vobis donec
 transeat celum et terra iota vnum aut vnus
 aper non preteribit a lege donec omnia fiat
 Tercio hoc idē probo ratione constitutio
 nis seu preceptionis. certum est enim q. quis
 q. seruus tenetur in licitis suo principi obedi
 re: a fortiori quisq. fidelis tenetur obedire p
 ceptis et constitutionibus sedis apostolice. S.
 clarum est q. sedes apostolica precepit om
 nib. discretionē vtentibus extra de pe. et re. ca.
 omnis vtriusq. sexus. vt semel in anno com
 municent: ergo non licet alicui per obediē
 tiam sedis apostolice cōtraire. propter q. gre
 go. 19. di. ca. 1. Nulli fas. ait. Nulli fas est vel
 velle vel posse transgredi apostolice sedis pre
 cepta nec nostre dispositionis ministerium
 quod vestram oportet sequi charitatem: sit er
 go ruine sue dolore prostratus quisquis apo
 stolicis voluerit contraire decretis. hec ille.
 Item Calixtus papa. 12. di. c. non decet. ait.
 Nulli dubium est q. apostolica ecclesia ma
 ter est omn. ecclesiarum: a cuius vos regu
 la et obediētia nullatenus puenit deuare sed si
 est filius dei venit facere voluntatem patris
 sic vos voluntatem implere vestre matris q.
 est ecclesia. q. quid igitur sine discretionē iu
 stitie contra ius et disciplinam ecclesie actus
 fuerit ratū habere nulla ratio permittit. hec
 ille. Item Bre. cades. distinc. ca. preceptis. di

cit. Preceptis apostolicis non dura super
 bia resistatis: s. p. obediētia q. a sancta romana
 ecclesia et apostolica auctoritate iussa sunt sa
 lutifere impleantur: si eiusdem sancte dei ec
 clesie que est caput nostrum communionem
 habere desideratis. hec ille. Item extra de
 consti. ca. canonum. precipitur. Canoniz sta
 tuta ab omnibus custodiatur et nemo in iudi
 tijs ecclesiasticis suo sensu sed simpliciter eo
 rum auctoritate ducatur. hec ibi. Similis se
 tentia ibidem habetur. c. quoniam. Item ex
 tra de ma. et obe. c. si quis. grego. ait. Si quis
 venit contra decretum episcop. et sedis apo
 stolice ab ecclesia abiciatur. In lib. Regum
 legitur. primi Regum. 13. Qui nō obidierit
 principi. glo. i. pape morte moriatur. Et ibidē
 c. omnes. Clemens ait. Omnes principes ter
 re et ceteros omnes episcopis obedire: et eo
 rum decretis Petrus precipit Et ibidem. c.
 illud. Inno. tertius ait. Cum spiritualia sint
 temporalibus digniora et obediētia melior sit
 q. victimae et holocaustum magis q. adipē
 arietum offerre: non debet quis pro tempo
 rali cōmodo incurrere inobediētie notam
 et apostolicis iussionibus contraire. Deniq.
 grego. 8. q. 1. c. Sciendum. ait. Si enim quasi
 peccatum arriolandi est repugnare et quasi
 scelus hydolatrie nolle acquiescere sola ē que
 fidei meritum possidet obediētia sine qua
 quisq. infidelis esse conuincitur etiam si fide
 lis esse videatur. hec ibi. Ultra preceptus ec
 clesie tenetur etiam quisq. ex precepto chri
 sti hoc sacramentum sumere. Jo. 6. dicentis
 Nisi manducaueritis carnem filij hominis
 et. Adeo enī hoc preceptum christi vnum
 quēmq. obligat presupposito q. sit preceptus
 q. etiam si ecclesia contrariuz precipere nul
 lus teneretur sibi obedire: quin potius debe
 ret quisq. et teneretur sacramentū sumere.
 Sic enim dicitur actuum. 5. Obedire ma
 gis oportet deo q. hominibus. Et extra de
 sen. exco. c. Relatum. extra de uoto. c. et mul
 ta. 2. ii. q. 3. c. quisquis plus deo q. homini de
 ferendum est. immo. extra de resti. spo. c. litte
 ris. dicitur. Obediendum non est in his que
 sunt contra deum sed magis exco. communicatio
 nem humiliter sustinendum. Similis sen
 tentia ponit. ii. q. 3. c. si quis episcop. ini. et duob.
 c. sequentibus. Item. 16. q. 3. c. licet. Ex quo du
 plici precepto patet qualiter quisq. de ne

cessitate salutis tenetur hoc sacramentum deuote suscipere. Si autē forte quereres quare deus non instituit hoc sacramentum esse sumendum tempore legis nature: et tempore legis. scripture sicut fecit tempore legis gratie. Responsum. Circa in quarto. di. 8. argu. i. q. 4. in solu. secundi argumenti. Et etiam fin. tho. in quarto. di. 8. ar. 3. q. 2. ar. 4. q. 2. q. hoc sacramentum non debuit institui tempore legis nature nec tempore legis scripture: sed solum tempore legis gratie. scilicet post esum ligni vetici: quod tali ratione ostendo. Sacramentum eucharistie non potuit institui ante verbum incarnatum. Sed verbum incarnatum non fuit ante aduentum christi in carne. Cum ergo primis parentibus statim peccantibus verbum in carne missum non fuerit nec mitti debuerit ob errorem peccati commissi ergo etc. Sed forte arguens in oppositū tali ratione. existente morbo statim fuit necessaria medicina: sed medicina spiritualis in re medium morbi proueniens est corpus christi ergo etc. Respondeo duobus modis. Primo quod duplex est medicina. scilicet spiritualis et alia sacramenti eucharistie. Prima autem est penitentia et talis existente morbo se per necessaria fuit vel in actu vel in habitu. Secunda scilicet sacramenti eucharistie non potuit esse ante aduentum christi in carnem. Secundo respondeo quod medicina spiritus per peccatum est duplex. una verbi dei. et ista se per se habuerat enim semper verbum aliquod vel interne inspirationis vel doctrine exterioris vel spiritualis consolationis sustentans eos in via. Verbum autem incarnatum quod est viaticum perducens ad patriam non debuerunt habere ante tempus proueniendi in patriam: quod non fuit eis concessum in peccati detestatione. Secundo dico quod non debuit institui sacramentum tempore legis scripture. secundum quod tali ratione ostendo. lex amoris et lex timoris respectu eiusdem non comparantur se simul. Sed lex verus erat lex timoris. lex autem noua. scilicet euangelij est lex amoris cum ergo eucharistie sacramentum sit amoris vel charitatis ergo etc. Sed forte argues in oppositū sic: sacramentum eucharistie est sacramentum amoris vel charitatis. Sed populus hyrael fuit deo dilectissimus. unde dicit exodi. 4. filius meus primogenitus hyrael ergo etc. Respondeo duobus modis. Primo quod fuit dilectus

simus pro illo tempore preparatione aliorum populorum qui hydolis seruiebant non comparatione noui testamenti. de quo dicitur i. pe. 2. Vos estis gens sancta gens electum regale sacerdotium et populus acquisitionis. Secundo dico quod populus noui testamenti non excludit ab illo privilegio amoris ratione cuius hyrael primogenitus dicebatur. scilicet ratione promissae hereditatis. Immo et hoc est magis dilectus a deo eo quod non est electus ad hereditatem terrenam et temporalem ut populus hyrael sed ad celestem et eternam. Tertio dico quod debuit institui solum tempore legis gratie. scilicet post aduentum christi in carne et non ante uniri. unde per excellem. Nam sacramentum eucharistie pre ceteris plenitudine gratie continet: propter quod. i. q. i. c. multi. dicit eucharistia grece latine bona gratia interpretatur. Sed certum est quod tempus plenitudinis gratie ab incarnatione christi incipit et non ante. unde et Ioan. primo dicitur. de plenitudine eius gratie omnes accepimus: ergo per supradicta omnia bene concluditur quod non tempore legis nature. nec tempore legis scripture. sed solum tempore legis euangelice debuit hoc sacramentum institui: et de ipso sumendo veris fidelibus preceptum dari. Quarto etiam probatur ratione perfectionis quod susceptio sacramenti culibet adulto est necessaria ad salutem. fundamentum rationis ponit boetius in suo libro topicorum di. 1. Principia rerum naturaliter sunt suis effectibus perfectiora. per hanc regulam. Nam papa et si hanc perfectionem habet quod consecrat episcopos. tamen eis non communicat auctoritates consecrandi alios in episcopos. Similiter mare magis retinet apud se de aqua quam communicet ceteris fluminibus hoc idem facit sol in communicatione lucis erga lunam et sidera. Quo presupposito peto an quod dñs et dña habent seruos et seruitrices seu quod tutor habet pupillos tenent hanc perfectionem charitatis ut educant rationabiliter quantum possunt filios et filias et seruos et seruitrices famulos et pupillos sub pena peccati mortalis ad susceptionem huius sacramenti. Et certum est quod sic. et ratio est quod Mathe. 22. precipitur: unicuique ut diligat proximum suum sicut seipsum. Quod si eos ad hoc non inducant faciendum: nequaquam diligunt predictos proximos sicut se ipsos cum non consulant eos ad salutem animarum suarum. propterea ecclesiastici. 7. sapiens ait. Fili tibi sunt: erudias eos: et incur-

na illos. sed suscipiendum hoc sacramentum. Accipite o parentes exemplum a bestijs vt puta a canibus ab ambus ab asina et ceteris que tantam habent curā vt filios suos corporaliter bene nutrant: et si illi habent curam de corpore multo magis tu de anima filiorum tuorum curam habere debes. Sed heu. Ecce sim Bernar. q. si cadit asinus in foueam: statim pater familias subleuat eum: si autem filius eius cadit in foueam transgressiois dominici et ecclesiastici precepti vt puta quādo non confitentur nec cōmunicant: claudit oculos tacet nec subleuat eum per inductionem et correctionem. Ecce pater quia plus amas asinum q̄ filium. Taceo de cura maris quā habes in nutriendo corpus filij tui. nam dūz tener est trabis eum per manus: tecum ducis amplectaris et obsecularis: dum vero magis est omnia dispositionis erga eum vt tantum appareat coram mundo vno bello peso de carne nec curas facere illum canonicum Abbatem doctorem armigerum comitem militem et huiusmodi. Que omnia sibi facis pro mundi honore et pro sui corporis delectatione: sed de salute anime sue nihil. pfecto queris ac si in totum esset animal irrationale. Hoc ideo dico de medicis circa egrotos: quia si grauer stant tenentur eos inducere sub pena excommunicationis ad susceptionem sacramentorum: sicut expresse habetur textus extra de pe. et rec. cum infirmitas. Et nota qd̄ dixi q̄ tales supradicti debent induci et nō cogi: quoniam nihil potest esse bonum nisi sit voluntarium: vt habetur. 20. q. 3. c. presens. et insup q̄ eo acta sententia deo non placent sicut dicitur 20. q. 1. c. illud. 23. q. 6. c. q̄z vero. 25. d. c. de iudeis. Idis pmissis si supradicti tenent supradictos inducere ad susceptionem dominici sacramenti multo magis incomparabiliter tenetur habere hanc perfectionem charitatis erga seipsos precipue cum philosophus. 9. ethi corum dicat. Quod amabilia que sunt ad alterum prius insunt amabilibus que sunt ad seipsum. Et Augu. libro. de doc. christiana dicit. Regulam diligendi proximum a seipso prius dilectio accipit. Sed heu quid dicam de illis qui non cōmunicant nec filios nec seruos ad cōmunionem inducunt: tales profecto dum pler mortale committunt. Quāplurimū tamen occidit q̄ filij et serui non cōmunicant: quia

patres et dominos cōmunicare nō videt. Unde. j. q. 4. c. ecclesia. dicitur. Aliquando pro meritis prelatorum deprauatur vita subditorum vt platis suis subditi fauētes ad malum cum illis simul corruant: sicut filij israel dū peccata sacerdotum portantes: tandem cum eis in manibus hostium ceciderūt. hec ibi. Et Innoc. tertius extra de voto et voti redemptione. c. magne. ait. Quod enim agitur a prelatiis facile trahitur a subditis in exemplū. hec ille. Talibus conuenit q̄ Nico. papa allegans Bre. ij. q. 3. c. precipue. ait. Scire plati debēt quia si peruersa perpetrant tot mortibus digni sunt quot ad subditos suos perditiois exempla transmittunt. Unde necesse ē vt tāto cautius se custodiant quāto per praua que faciunt non soli moriūt. hec ille. Quāto hoc idē pbo rōe argumētationis q̄. s. q. 13. deuote d̄z sumē sacramenta eucharistie. pecto q̄ au q̄s sumeret cibū materiales pro vitāda aliqua infirmitate grauius: et certum est q̄ sic fortiori quisq̄ tenetur sumere sacram eucharistiam ne anima sua spirituales infirmitates recipiat et diuersimode letaliter vulneret. Nam vulnera grauius infliguntur anime eucharistiam sumē nolenti. Quorum primum dicitur vulnus offensiois. Secundū dicitur vulnus mortificationis. Tertium dicitur vulnus priuationis. Quartū dicitur vulnus scandalizationis. Quintū dicitur vulnus excommunicationis. Sextum dicitur vulnus exclusionis. Septimum dicitur vulnus inabsolutionis. Octauū dicitur vulnus sepelitionis. Nonū dicitur vulnus certificationis. Decimū dicitur vulnus exorotionis. Primum vulnus quod infligitur anime sacramentum cōfessionis dicitur offensionis. yz sedis apostolice: cui non obedit. Nam talis committit illud grauius peccatum inobedientie pro quo Adam et Eua expulsi fuerunt a paradiso: et per cōsequēs totū mundus contaminauerunt: de qua grauitate peccati inobedientie Grego. papa. 81. d. c. si qui sunt presbyteri. ait. Qui vero huic precepto saluberrimo obedire noluerit idolatrie peccatus incurrunt. Samuele teste instruite. Peccatū arrioladi ē nō obedire et scelus idolatrie non acquiescere. i. R. 15. Peccatū igitur paganitatis incurrunt quisq̄ dum christianus se esse asserit sedi apostolice obedire contēnit. B. ille. C. Sed vulnus qd̄ infligit anime sacris oratione

*Que dāna aut mala
currunt hō. q̄ nō cōmunicando
illū sacrum.*

ti dicit mortificationis. Nam talis anima spiritaliter moritur: quia sicut corpus sine materiali cibo moritur: sic anima sine cibo sacramenti. Et ideo Ezech. 18. dicit. Animæ que peccaverit ipsa morietur. Et glo. super verba luc. 12. ignem veni mittere etc. ait. Sicut aqua extinguit calorem ignis: sic peccatum extinguit in anima fervorem divine charitatis: quo modo enim charitatem in se habet qui in hostio anime non vult recipere suum salvatorem. **Idem** Mat. 25. in iudicio dicit. hospes eras et non collegistis me. **Tertium** vulnus quod infligitur anime sacramentum continentem dicitur privationis. certum est enim ut habetur extra de etate et qualitate ordinandorum. c. cum bone. q. qui non obedit pape et sedi apostolicamente privatur omni officio atque beneficio: a fortiori ipse christus qui est iustior pape et sede apostolica privatur continentem eucharistiam omnibus suis meritis. Sic enim dicit extra de re iudi. in regula debeat. Debeat peccator quia offendens in vno factus est omnium reus. Et ecclesiastes. 9. dicitur. qui offendit in vno multa bona perdet. **Quartum** vulnus quod infligitur anime sacramentum continentem dicitur scandalizationis: talis non communicans profecto scandalizat omnes vicinos de terra vel civitate et ideo tot penas meretur quot personas scandalizat. Sic enim dicit Jeronim. 1. q. 1. c. Si quoscunque Quicumque inquit vitam suam in scandalum populi inducant: rei sunt omnis infidelitatis eorum qui scandalizantur hec ille. propterea salvator Mat. 18. ait. Qui scandalizaverit unum de parvulis qui in me credunt etc. et subdit vbi homini illi etc. **Quintum** vulnus quod infligitur anime sacramentum continentem dicitur excommunicationis. Secum enim hostie. in c. omnis utriusque sexus. de peni. c. et remi. Siquis presbyter habet parochianum nolumus communicare neque confiteri. **Primo** illum arguat oportune scilicet illum in mundo. **Secundo** importune scilicet corripiendo suspendendo et interdicens. **Tertio** antequam sententia contumacia debet excommunicari vel superiori denuntiari: et de hoc habetur expressum ter. di. 18. c. decernimus. di. 3. 4. c. quorundam 11. q. 3. c. Si autem. 7. c. sc. 32. q. 5. c. p. p. **Sextum** vulnus quod infligitur anime sacramentum continentem dicitur exclusionis. Quicumque

non communicat debet omnino ab ecclesia excludi nec debet permitti quod cum alijs fidelibus ecclesiam ingrediatur pro missis vel officiis audiendis. Unde de peni. et remi. c. omnis dicitur. Non communicans vivens arceatur ab ingressu ecclesie. Similiter de consecr. di. secunda. c. si quis intrat. dicitur. Qui avertit se a comunione talis decernimus ab ecclesia esse proijciendum. **Septimum** vulnus quod infligitur anime sacramentum continentem dicitur inabsolutionis. Quicumque confitetur semel in anno prout iniungit ecclesia: et non proponit sumere corpus christi ad salutem nisi forte in casibus licitis quando scilicet differtur ipsa comunio per rationabilem causam et ratio est quia utrumque precipitur sub peccato mortali. Si igitur confiteris et communicare non vis: disponis te ad non obediendum ecclesie et sic remanes in mortali peccato et absolutio non valet ad salutem. **Octavum** vulnus quod infligitur anime continentem sacramentum dicitur sepelitionis. Quicumque non communicat in pascha si decedunt sine signis penitentie nequaquam debent sepeliri in ecclesia. Unde in dicto. c. de peni. et remi. c. omnis. dicitur. et moriens careat ecclesiastica sepultura. Quia enim tales ut bestie perierunt: ideo sepultura non sacra sed bestiarum eis debet: propterea dicit Jerem. 22. dicitur sepultura asini sepelietur: et hoc ad eorum cumulum damnationis pro ut habetur. 23. quod ne 11. c. cum gravia. 7. c. quibus. et ratio quare non debet sepeliri est: quia. 13. questione. 2. c. non est memus. dicitur. Deuote sepulture officium: bone fidei est testimonium. Et ideo ne clerici et seculares sint falsi testes prohibentur sub pena peccati mortalis ne intersint eorum sepulture sicut habetur expresse extra de raptoribus. c. 2. Et quod plus est si in loco sacro sepulti fuerint tales: quicumque cognoverit ossa eorum tenetur sub pena peccati mortalis illa erubescere sicut expresse habetur ter. extra de sepulture. in c. sacris. Et si ecclesia vel cimiterium erant consecrata fuerunt violata: et ideo oportet ea iterum reconsecrari et reconciliari sicut habetur extra de consecr. ecclesiarum. c. cōsulisti. **Nonum** vulnus quod infligitur anime sacramentum continentem dicitur certificationis. Quicumque non communicat habet cer-

titudinem de eterna morte: sicut qui medici-
nam spernit certitudinem habet de corpora-
li. Et hoc fin. Alexandrum de ales in. 4. q.
talis in hoc sacramento. 4. bona excellentissi-
ma contēnit. Primo presentiam saluatoris.
Secūdo memoriā humane redēptiōis. Tercio
abundantiā diuine charitatis. Quarto medi-
cinam proprie infirmitatis. hec Alexander.
Decimū et vltimū vuln⁹ qd⁹ infligitur aīe cō-
tenenti sacramento dicitur orationis.
Quicūq; non cōmunicat si moriatur sine
signis penitentie nullus potest pro eo publice
exorare: imo si quis publice pro ipso aut dicūt
missas et officium aut dicere facit vterq; mor-
taliter peccat cum sit contra preceptum eccle-
sie. sicut habetur expresse. de spon. c. ad audiē-
tiam. Et extra de sta. monaco. c. j. et c. cum su-
per quodam. extra de sepultu. c. ex pte paren-
tum. Et extra de furtis. c. 2. Item. i. 3. q. 2. c. pro
obcuntibus. c. non extinemus. et c. de quibus
Et. 23. q. 5. c. placuit. Deniq; extra de senten-
tiis. c. a nobis. scdo. Et c. sacrif. dicitur
Quibus cōmunicamus in vita debem⁹ cō-
municare et in morte: sed quibus non cōmu-
nicamus in vita nec in morte cōmunicare de-
bemus. s. per suffragium orationum. ideo. 3.
Jo. 5. dicitur. Est peccatum ad mortem non
dico vt pro eo quis roget. Proinde in figu-
ra. Mat. secundo dicitur. vox in rama audi-
ta est. Et sequitur quia non sunt. Rama ex-
cellsum interpretatur et significat quando alte
cantatur missa vel officium pro sic defuncto.
Rachel. aut. i. ecclesia plorat et non vult con-
solari idest non acceptat orationes: et hoc qz
non sunt scilicet in purgatorio vel in loco me-
ritorio. Ex predictis igitur. 5. rationibus pa-
tet qualiter quisq; del necessitate salutis tene-
tur saltem semel in anno eucharistiam deuote
suscipere. **Q**uarto. deniq; hoc idem pro
bo figuris. primā figurā habemus de agno
pascali. Qui vt habetur Ero. 12. debebat ex p-
cepto a filiis israel semel in anno māducari
et significat. Quicūq; vult esse verus christia-
nus saltem debet semel in anno christus qui
agnus est vt habetur Joā. primo sub sacra-
mento suscipere. propter qz Inno. tertius in
quibusdam sententijs sic dicit. Necessario
quippe a nobis sumendus est agnus vt a va-
stāte angelo protegamur nec erire possumus
de egipto nisi celebrando phasē pascālē agnū

edamus. hec ille. Aliam figuram habemus
gen⁹ septimo. vbi legitur qz tēpore diluuij nul-
lus extra archam noe saluus fuit: ergo a simi-
li nullus saluari potest nisi ecclesie dei coniu-
gatur per susceptionem dominici sacramēti.
Proinde Mat. 22. ponitur de hoc similitudo
vbi dicitur. Quod cū quidam rex ples inui-
tasset ad nuptias filij sui illi vero venire cō-
tēpserunt: et vltra hoc eius seruos occidissent
stati rex missis exercitibus suis perdidit oēs
homicidas illos et succendit omnes ciuita-
tes eorum igni. Qua similitudine datur. intel-
ligi qz quicūq; non accedit ad cenam agni
puidi. i. ad susceptionē dominici sacramēti ad
quā ipse christus omnes inuitat Mat. 22. di.
venite ad me omnes qz labo. et oner. estis: et ego
re. vos. s. hoc sacramento: perdet eos omnes
atq; succēdet in eternāz gehēnam. Ex predi-
ctis igitur auctoritatibus distinc. rationibus
atq; figuris patet: etiam de realitate domini-
ci sacramenti sua necessitas. Vbi ostensum
fuit qd⁹ nullus adultus saluari pōt nisi de-
uote sacram eucharistiā susceperit. Rogem⁹
ergo dominū iesum christum vt nobis omni-
bus cōcedat digne ipsuz recipere. Qui ex in-
mēsitāte amoris seipsum nobis in cibuz pre-
stare dignatus est. Qui viuūt et regnat deus
bñdictus p infinita secula seculorum Amen.

Feria quarta post dñicam oliuarum. Itēz
de septima excellentia ipsius sacratissime fi-
dei: seu de realitate dominici sacramenti.

Accepto pane

gratias egit et fregit et dedit eis
di. hoc est corpus meum qd⁹ p
pro vobis tradet hoc facite in
meā cōmemorationem. Scri-
buntur hec verba. luc. 22. c. 7 in

passiōe occurrētis serie. Declaratis duabus
primis cōclusionibus dominici sacramenti
spectabiles ciues v3 eius veritate atq; neces-
sitate: habeo in pñti tertiā eius cōclusionem
singulariter declarare que dicitur conclusio
specialitatis. Cuius tertię cōclusionis decla-
ratio talis erit.

De tertia cōclusionē dominici sacramenti
que dicitur conclusio specialitatis.

Eritia igitur cōclusio. de realitate do-
minici sacramenti in ordine decla-
randa dicitur cōclusio specialitatis.
Quāuis in precedenti sermone ostensū fuit
q̄ oēs de necessitate salutis tenentur saltē se-
mel in anno sacram eucharistiam suscipe-
re. hoc intelligendū ē simpliciter de his q̄ ha-
bent dignam dispositionem ad suscipiēdum
tū sacramentū. Quoniam igitur ut dicitur. 2.
de anima actus actiuorum nequaquā insunt
nisi in paciente seu subiecto bene disposito.
Hinc est q̄ multi habent varias indisposi-
tiones huic sacramento prorsus contrarias
Et ideo intendo in sp̄e de ipsis tractare ostē-
dendo q̄ existentes in tali statu: debent om-
nino a p̄ceptione sacramenti se abstinere: cu-
z digne non possint suscipere eucharistiam si-
cut dictum est. Ut igitur quisq̄ sciat et intel-
ligat quot sunt specialiter illi qui nequaquā cō-
municare debent sed prorsus cōmunio ē eis
deneganda: conclusionaliter tenendum est
q̄ inter ceteros. i. sunt genera hominū et per-
sonarum que successiue et seriatim inferius de-
clarantur: qui nequaquā hoc sacramentū su-
mē debēt seu q̄b̄ ē cōmūno omnino deneganda.
De. i. generibus personarum que debent
omnino abstinere a cōmunionē.
Primū igitur genus hōiū et perso-
narū quod digne cōdicare non potest
immo cui ē omnino cōmunio denegā-
da. sunt omnes illi qui generaliter actu vel ha-
bitu seu proposito sunt in aliqua mortali cul-
pa. Vnde regulariter nullus existens in mor-
tali culpa hoc sacratissimum sacramentū su-
mere debet. Quod quintupl̄ probō. Primo
auctoritatibus. Secūdo distinctionibus.
Tertio rationibus. Quarto figuris. Quin-
to exemplis. **P**rimo probō auctoritatibus
q̄ quisq̄ debet esse mundus a mortabili cul-
pa: aliter non debet presumere tū sacramen-
tū suscipere. Vnde apostolus prime ad cor.
ij. dicit. probet autem seipsum homo: et sic de
pane illo edat. et. Et ille. si. iudi. man. et bi-
bit. glo. ac si christum occideret punietur. Itē
Aug. super Jo. ait. Nullus spiritualiter chri-
stum māducatur nisi qui innocētiā ad altare
portat. Porro igitur vnusquisq̄ mundā con-
scientiam ad sacramentum ne si in mūdā
portauerit in eum sathanas tanq̄ alterū Iu-
dā ingrediatur. hec ille. Item 2. ad. 7. sal-

uator ait. Nō ē bonū dare sanctū. h. sacramē-
tū canibus. i. eis qui viuūt vt canes: nec mit-
tere margaritas ante porcos. i. ante eos qui
viuunt vt porci. Item Alexander papa de cō-
secre. di. 2. c. nihil. ait. Nihil in sacrificijs ma-
ius potest esse q̄ corpus et sanguis christi: nec
vlla oblatio hac potior est sed h. omnes prece-
lit que pura conscientia domino offerenda ē
et pura mente sumenda atq̄ ab omnibus ve-
nerāda: et sicut potior est ceteris ita potius et
tollī et venerari debet. hec ille. Et quibus au-
toritatibus patet q̄ nullus cum conscientia
peccati mortalis accedere debet ad sumēdū
hoc sacramentum. Secūdo hoc idem probō di-
stinctionibus: et primo distinctione Ric. i. 4.
di. 9. ar. 2. q. j. in cor. q. dicentis. Cum queritur
an existens in peccato mortali debeat sacra-
mentum suscipere. Respondeo q̄ non q̄ cū
nihil in sacrificijs sit preciosius hoc corpore
debēt pura mente venerari: et ideo volens ac-
cedere ad hoc sacramentum debet exanima-
re cōscientiam suā fm apostolum. j. cor. 12. et si
videat se eē in peccato mortali. i. q̄ videt se nō
penitere de peccato mortali iam cōmissio vel
esse in proposito aliō p̄mittēdi: si in tali sta-
tu homo suscipit sacramentū mortaliter pec-
cat propter irreuerentiā quam facit sacramē-
to et rei contentē: et ē q̄ est ecclesiastici prece-
pti transgressor. Ille etiam q̄ fm rei veritatē
nō est in peccato mortali credit tū esse: si cum
tali cōscientia hoc sacramentū suscipit mor-
taliter peccat: q̄ est reuerentie sacramēto de-
bite contemptor. Si autem non videt se esse
in mortali peccato nec credit: et tūc est: aut
hoc prouenit ex omisiōe debite diligentie in
examinādo cōscientiam: et tūc dico q̄ mor-
taliter peccat nō tū ita grauiter sicut primus
Aut nō prouenit ex omisiōe debite diligen-
tie in examinādo conscientiam quā tenetur
homo adhibere: sed q̄ homo de lege cōmu-
ni certus esse nō potest v̄z peniteat digne f̄z
illud ecclesiastes. Nemo scit v̄z odio an amo-
re dignus sit ecclesiastes. 9. et sic accedens in
peccato mortali ad susceptionem huius sa-
cramenti non peccat mortaliter sed consequi-
tur remissionem latentis peccati. Aliter enī
quandocunq̄ homo hoc sacramentum susci-
peret: et poneret se periculo peccati mortalis
quod falsum est. hec Ricar. verbaliter. Aliā
distictiō pōit Tho. i. 4. di. 9. ar. j. Et ē petr⁹

Sermo

de taras. ibidem circa. secundum problema. ar. p. d. Cum queritur inquit an mortali- ter peccat qui sacramentum suscipit euz con- scientia peccati mortalis. respondemus q sic. Ma habes conscientiaz peccati mortalis qd non dimittere proponit peccat mortaliter du- pliciter. scilicet corpus christi sumendo et non sumen- do. Primo peccat non sumendo tempore ab ec- clesia constituto eo q est inobediens precep- to pape. Secundo peccat sic accedens ad su- mendum eo q talis indigne accedit. Mo q peccat ex eo q facit quod papa mandat ad quod tenetur: quia nullus cum facit ad quod tenetur non peccat. Sed talis ideo mortali- ter peccat qz malo modo comunicat nec in super peccat comunicans cu conscientia pec- cati mortalis qz res sit mala quam recipit sz qz ille malus male recipit qd e et se optimu. scilicet corpus christi. unde cum corpus chri- sti sit de maximis bonis: nullus peccat qz re bona vitur sz qz malo modo ea vitur sicut virtutibus que sunt de maxime bonis aliqs male vitur non qz actus eliciendo sit malu sz de eis superbiendo et gloriando. veruntame- talis manente proposito peccat minus et le- uis peccat corpus christi non sumendo qz sumendo: ratio est qz illud quod est in alium fm se e maius malum qz illud quod in alium qz prohibitum. Adodo igitur sic est qz sume- re corpus christi cum conscientia peccati mor- talis est simpliciter fm se malum. non sume- re autem in festo pasche non e fm se malum sed solum qz hoc est contra preceptum eccle- sie: unde prius debet se quisqz ex comunica- ri permittere qz cum peccandi proposito cor- pus christi velle suscipere. hec tho. et Petrus. Aliam deniqz disti. ponit. Ricar. in. 4. di. 9. ar. 3. q. in cor. q. di. Cum queritur an existen- ti in peccato sacerdos peccat dando sibi sa- cramentum. Respondeo q ille que sacerdos sit esse in peccato mortali: aut no petit eucha- ristiam sibi dari: et tunc distinguo qz aut suu peccatum mortale e occultum aut manifestu. Si manifestum tunc sacerdos sibi dando eu- charistiaz peccaret quia contra ipsum habet exceptionem quam sibi publice obicere pot et accipio hoc manifestum pro omni eo quod probari potest quod magis proprie dicit ma- nifestabile qz manifestum. Unde si sacerdos sciret parochianum suum esse in crimine qd

contra eum posset probari legitime ita q il- lud crimen nescirent cum ipso nisi duo ve- teres testes: per quos hoc probare posset: no propter hoc deberet eucharistiam negare illi in publico petenti qz iam inferret sibi pena ante criminis probationem quod fieri non debet. ii. q. 3. c. eorum. Sed accipio hic mani- festum pro notorio. Est autem peccatum no- torium vel per suam vel per confessionem factam in iure aut euentiam rei que tergi- uersatione aliqua celari non potest. extra de coha. mulieru. c. vi. Si autem peccatus suus est occultum aut petit in occulto: et tunc sacer- dos sibi dando peccaret: quia habet contra eum legitimam exceptionem quam sibi in occulto obicere potest: et ipsum debet mone- re ne petat in publico et habetur de conse. di. 2. ne prohibeat. aut perit in publico et tunc sacerdos sibi dare tenetur quia contra eum non habet legitimam exceptionem quam ei in publico obicere potest. extra de offi. ordi. Si sacerdos. Et infra in solu. vlti. argumenti. ibi iungit di. Caueat tamen sacerdos ne sic pe- tenti in manifesto det hostiam non consecra- tam simulans sibi dare corpus christi: quia si hoc faceret grauissime peccaret. daret enim sibi et populo occasionem idolatrando qua- tum in se esset. Et predictis disti. patet quali- ter nullus existens in peccato mortali acce- dere debet ad hoc sacramentum. Tertio hoc idem proba. quinqz rationibus. Primo ra- tione augmentationis. Secundo ratione profectionis. Tertio ratione argumentatio- nis. Quarto ratione comparationis. Qui- to ratione incurfionis. C. Primo proba ra- tione augmentationis. Peccati nam com- municans in mortali augmentat peccatum suum nouum. scilicet peccatum committendo. Fundamentum rationis ponit. tho. lib. aetno contra gentiles. allegans raudam sententi- am commentatoris in lib. de substantia orbis et di. corruptis potentijs earum obiecta eis plurimum sunt nociua. patet hec regula in oculo. Nam si potentia visiva egra fuerit cla- rum est q visio aeris et solis que primo erat sibi delectabilia dicte salomoe ecclesiasticf ii. Dulce lumen et delectabile est oculis: vide- re solem sibi fiet nociua ad videndum pro eo q potentia visiva contrahant et magis debi- litant. Simili potentia gustativa cum cibis

prius erat delectabilis: si infirmet et detur ei optimus cibus: statim auget sibi tristitiam et dolorem. Que duo confirmans Augusti. ait pallato egroto pena est panis: qui sano est sua uis: et oculis egris odiosa est lux: que sanis est amabilis. h. ille. Cui concordas Jo. os auri. d. conse. di. 5. c. nihil. ait. Nihil sic iocundum est sicut cibus bene digestus aut decoctus: nihil sic salutem nihil sic sensus acumen operatur: nihil sic egritudine. fugat sicut moderata refectio. Sufficietia quippe cum nutrimento et sospitate si procreat et iocunditate: abundantia vero superflua morbus facit: molestias ingerit et egritudines generat: quod enim facit fames hoc et plenitudo ciborum magis aut multo peiora. fames quippe in paucis diebus auferit hominem et liberat ex hac vita penali: excessus vero ciborum consumit et computrescere facit corpus humanum: et macerat egritudine diuturna: et tunc cum morte crudeli extinguit. hec ille. Et Boe. prosa. 5. scilicet libri sic ait. Si quod nature satis est replere indigentem velis. nihil est quod fortune affluentiam petas: paucis enim nimisque natura contenta est: cibus satietate si superfluis virgere velis: aut in iocundum fiet quod effuderis aut noxius. hec ille. Et ecclesiastici. 37. di. In multis escis erit infirmitas et auuiditas appropinquabit usque ad coleram: propter crapulam multi perierunt: qui autem abstinentes est addidit vitam. Quo presupposito quod scilicet potentie corrupte etiam proprium obiectum auget dolorem: certum est quod anima habet pro obiecto cibi sui et potus spiritualis corpus christi: dante saluatore Jo. 6. c. Caro enim vere est cibus. et. san. v. est. p. Si igitur anima est spiritualiter infirmata per peccatum: et habet cibum spirituales. videlicet corpus christi suscipit: concluditur quod a simili auget tali anime dolorem et infirmitatem: quia. scilicet addidit peccatum peccato. quod egregie confirmans Crisostomus. omelia 5. super Mat. dicit. Si corporalis cibus cum ventrem inuenerit aduersus contrarios vel infestis humoribus occupatus: amplius ledit: magis nocet: et nullum prestat auxilium: ita etiam iste cibus spiritualis si aliquem reperit malignitatem potum: magis eum perdit non sua natura sed accipientis vitio. hec ille. Et Hieronymus li. de summo bono. et ponitur de consecra. di. 2. c. Qui scelerate inquit viuunt in ecclesia dei et communicare non desinunt putantes se tali communione mundari: discant nihil ad cun-

dationem proficere sibi dicente propheta. Quid est quod dilectus meus fecit scelera multa in domino mea: nunquid carnes secum auferet a te malitias tuas? Et apostolus igitur. Probet seipsum homo et sic de illo pane edat et. hec ille. Et de conse. di. 2. c. quod discordat a christo: nec manducat carnem eius nec sanguinem eius bibit: et si tamen rei sacramentum ad iudicium sue perditionis quoti die accipit. Et idem. c. qui manducant. dicitur. Qui accipit hoc misterium charitatis et unitatis et non tenet vinculum pacis: non sacramentum accipit pro se: sed testimonium contra se. Denique eadem. di. c. et scilicet. dicitur. Et sancta malis possunt obesse: nam bonis sunt ad salutem: malis autem ad iudicium. unde apostolus. Qui manducat et bibit indigne et. non quod illa res mala est sed quod malus male accipit quod bonum est. Non enim mala erat bucella que inde a domino data est. Saltem medicus dedit: sed quod ille digne dedit ille indignus erat: accepit ad perniciem. h. ibi. Si autem quereretur cur ipse corpus suum sanctissimum Iude tradidit que 143 nouerat perditorem et per quod sciebat ipsum incurrere nouam culpam. Ad hoc Respondet Alex. de ales in. 4. parte sume. in tractatu de sacramento. Et etiam Tho. in. 4. di. v. quod hoc fuit conueniens triplici respectu. Primo respectu sue sapientie. Secundo respectu sue misericordie. Tertio respectu sue iusticie. C. Primo respectu sue sapientie. Et hoc duplici ratione. prima est propter documentum nostrum ut. scilicet discamus et nos bene facere inimicis nostris. nam dominus carne sua propria Iuda perditorem cibauit: ut haberetur. i. q. j. c. christus ad quod facit. i. q. j. c. aduersitas. ut membra sua instrueret quod etiam inimicis bene faceret. Quod et Mat. 5. precipit dicitur. bene facite his qui oderunt vos. Et puer. 25. dicitur. si esurierit inimicus tuus ciba illum: si sitis potum da illi. Secunda ratio. est propter exemplum. Nam ex hoc exemplum dedit quod sacerdotes etiam peccatoribus secretis ne eos scandalizent: debent in publico sacramentum conferre. C. Secundo fuit conueniens respectu sue misericordie et hoc duplici ratione. Prima est propter reuocationem eius a malo. bene. enim debuit miser ille ex consideratione diuine bonitatis quod maxime in hoc apparuit quod illi tradidit corpus suum a malo proposito reuocari: et virtute tanti sacramenti meliorari: sed ille sponte auxit peccatum. Unde debuit sibi auferre meritum. Secunda ratio est propter promotionem in bono de-

De Iuda

buit enim fieri melior ex tribus. Primo ex timore divine cōminationis que exprimitur *Adat. 26.* vbe homini illi. *26.* Secundo ex munere collationis sacramenti gratie: nihil enī sibi maius conferre poterat q̄ seipsum. Tercio ex honore conforzū dispensationis: magnum enim honore exhibuit illi dominus dispensando corpus suū ei sicut ceteris apostolis. Tercio conueniens fuit respectu sue iusticie: et hoc quantum ad duo que ei sunt in flicta. Primum est augmentū culpe. ex quo enī p̄ tantū beneficium a malitia cōcepta cessare noluit: iusto dei iudicio punitus est lapsu culpe grauioris. s. desperationis. Nam *Adat. 27.* dicitur. Et abiens laqueo se suspendit. p̄pterea. apocalipsis ultimo dicit. Qui in foribus est sordescat adhuc. glo. etiam quedam ad Roma. primo ait. Strictissimo dei iudicio fit ut peccata peccatis puniantur. Secundo est retributio sue dānationis. Nam ex in gratitudine tanti beneficij euidentior apparet diuina iustitia in dānatione eiusdem. Secundo etiam probō ratione perfectionis. q̄. s. nullus suscipere debet sacramentum eūz mortali culpa pro eo q̄ talis susceptio nihil proficit ad diuinā gratiam acquirēdā. Fundamētū rōis pōit philosophus in .i. phisicorū di. Accidens nullū erit nec proderit subiecto non p̄existēte. pater. h. regula. Nam delectationes accidentales seu etiam infirmitates corporales que adueniūt corpori in comendando bibendo dormiendo corpus onerando et huiusmodi nequaquā haberi possent nisi corpus existeret in quo hec omnia fundantur. Quo p̄supposito certū est q̄ sicut anima est subiectū corporis: corpus vero est subiectum predictorum: sic munditia et puritas anime obiectum quoddā sunt gratie seu diuinarū gratiarum dicente August. lib. de verbis domini. Puritas sic est substantia gratie sic anima est substantia corporis. Quod si sic est: ergo deficere subiecto diuine gratie qd̄ est puritas: sequitur necessario q̄ non habens puritatem anime: dato q̄ suscipiat sacramentum nihil suscipere potest de abundantia diuine gratie: p̄pter q̄ de consecra. di. 4. c. nō potest. dicitur. Non potest quis vite celestis gratiam accipere nisi purgatus fuerit ab omni sorde peccati. hec ibi. Et ideo sicut stultus diceret ille qui susceperet medicinas valoris inpretiabilis que nihil sanitatis in eo operaretur: multo magis

stultus dicendus est qui eucharistia suscipit que est infiniti valoris ex quo nullāz p̄pter hoc gratiā suscipere potest. Et confirmo istā rationem per similitudinem sic. Sicut enim alimentūz corporale se habet ad vitāz corporales: sic alimentūz spirituale corporis christi se habet ad vitāz anime spirituales. Sed clarum est q̄ alimentum corporale solūz prodest corpori viuenti et nō mortuo: quia si p̄crentur in ore mortui omnes delicati cibi de mundo nihil sibi proficerent ad augmentum vite eo q̄ in membris mortuis non est virtus digerendi: nec cibum in substantiam conuerterent: cum omni calore naturali penitus sint priuata: ergo a simili alimentūz spirituale quale est corpus christi solum prodest anime viuenti vitā gratie: sed non mortue per peccatum mortale quod occidit animā: sicut dicitur apocalipsis. 3. Mōne hēs q̄ viuas et mortuos. Et hoc ideo fit: quia talis anima spirituali calore idest diuino amore est priuata. Mōne ē et videmus q̄ membrūz a corpore p̄cisum nō potest participare aliquid de vita corporis: Et certum est q̄ sic: sed clarum est q̄ sumens sacramentum cū peccato est quoddam membrum p̄cisum a corpore et charitate fidelīz ergo impossibile est q̄ etiam per susceptionem sacramenti possit aliquid participare de diuina gratia et de merito fidelium. Sicut enim dicitur de cōse. di. 4. c. Eccelesie vnitas et charitas nō diffunditur nisi in cordibus eorū qui participes sui sunt. Similis sententia ponitur. 23. q. 7. c. quēadmodūz. Tercio hoc idē probō ratione argumentationis. clara est sententia q̄ si quis obligatur facere minus: multo magis tenetur facere et fugere maius. Nā si quis tenetur non percutere hominē: multo magis tenetur non occidere. Similiter si quis tenetur habere curam de equo domini sui: multo magis de domino. Quo p̄supposito certum est q̄ quisq̄ sacerdos tenetur cōseruare ecclesias et vascula in quibus cōsecratur corpus christi et reponitur. Quod si sic est: ergo a fortiori tenetur quisq̄ habere animam mundā ab omni culpa mortali in qua recipit sacramentaliter ipm̄ vix corpus christi. Et q̄ ecclesie vasa in quibus ponitur et cōsecratur corpus christi debeāt esse munda: restatur Inno. tertius extra de custodia eucaristie. c. relinqui. di. Relinqui nolumus incorectum q̄ quidam clerici ecclesias sic expo-

nunt supellectibus proprijs et etia alienis: vt
potius domus laice q̄ dei basilice videatur
non considerantes q̄ dominus non sinebat
vt vas transferetur per templum. Sunt et
alii qui non solum ecclesias dimittunt imun-
das vel maculatas verū etiā vasa ministerij
et vestimenta ministeriorū ac pallas altaris
necnon et ipsa corporalia tam immunda re-
linquunt q̄ interdum aliquibus sunt horro-
ri. Quia vero zelus nos commedit domus dei
similiter prohibemus ne huiusmodi supelle-
ctilia in ecclesijs admittantur: nisi propter ho-
stiles incurfus et incendia repentina: et hoc sic
vt necessitate cessante res in loca pristina re-
portentur: precipimus quoq̄ vt oratoria corpo-
ralia vasa et vestimenta p̄dicta munda omnino
et nitida obseruentur: nimis enim videtur ab-
surdum in sacris sordes negligere que dede-
cerent etiā in p̄sanis. glo. i. in priuatorum ve-
stibus. hec ibi. Si igitur vt patz corporalia et
vasa que in se non suscipiunt nisi accidentia
p̄secrata: debent esse nitida et sine vlla immū-
ditia. Immo aliter nō debent admitti ad tā-
gendum p̄dicta accidentia: multo magis q̄
libet persona que suscipit non tantū acciden-
tia sed ipsum sacratissimū christi corpus de-
beret ab omni macula peccati purificata. pre-
teritū q̄ tu mulier et hō dedignaris cami-
sian et brachias recipere nisi prius ab omni
sorde fuerit purificata. Quarto hoc idē p-
bo ratione comparationis. quā rationem in
forma questionis declaro. peto igit quis gra-
ui⁹ peccat: aut sumens corpus christi in pec-
cato mortali an christum occidens quēadmo-
dum fecerunt iudei. Ad qd respondēs. Tho.
in. 4. di. 9. ar. 3. q. 3. dicit. Quis queritur q̄ gra-
uius peccet an christum crucifigens an ipsū
indigne sub sacramento suscipiens. Respon-
deo tribus modis. Primo q̄ peccatum indi-
gne communicantiū assimilatur seu compara-
tur peccato crucifigentium xpm in quantum
vtrūq̄ in christum committitur. Proinde ad
bebe. vi. dicitur. Rursus in semetipsis cruci-
figentes filium dei et ostentui habētes. Quod
cōfirmās Ambrosius super verba. i. cor. ii. q̄
cūq̄ manducauerit et c. ait. Omnis qui chri-
stum indigne manducat reus erit corporis
et sanguinis domini. i. ac si christum occide-
rit punietur. Secōdo dico q̄ peccatum occide-
ntium christum est maius vel grauius pecca-
to indigne cōmunicantiū: q̄ illud peccatū

est commissum in personā christi: hoc autē cō-
mittitur in christum fm q̄ est in sacramento
altaris. Tertio dico q̄ peccatū indigne cōmu-
nicantiū est grauius peccato christum occi-
dentiū: eo q̄ hoc peccatum committitur sciē-
ter et ex malitia et ex cōceptu: que omnia pec-
catum aggrauant: peccatū autem p̄dicto-
rum est commissum ignoranter: que ignorātia
et si non excusat a toto: tamen excusat a tāto.
Adde et quartū. Nam indigne cōmunicās
quia quātum est in se christum gloriosū cruci-
figit. Contra vero q̄ iudei crucifixerūt mor-
talem: ideo grauius peccat eis. Proinde re-
migiū in glosa super illud Mat. 26. vbe illi
per quem filius hominis tradetur: sic ait. vbe
tradentibus christum ad crucifigendū: s. vbe
magis cum maligna cōscientia sub sacramē-
to sumētibz illū: q̄ et si nō tradūt iudeis ad
crucifigendū: tradūt tñ illum mēbris inimi-
ci ad sumendum. hec ibi. Igitur infelix pec-
cator o infelix anima. o iniqua o crudelissime
christiane qui christū dei filium denuo cruci-
figis: eū ipsū indigne suscipis. vt tibi q̄ me-
lius tibi esset q̄ natus nunq̄ fuisset. Quan-
tum grauius etiam peccet per aliam simili-
tudinē patet. An non queso grauissime pec-
caret qui corpus christi: sponte in sterco et lu-
tum proijceret: clarū est q̄ sic: et ego dico
q̄ grauis peccat qui sacramentum indigne
suscipit. Quod confirmās Ricar. in. 4. di.
9. artic. 3. q. j. in secundo argumento. et respō-
sio eiusdē sic ait. Vilior inq̄ res ē peccator
inquātum peccator q̄ sterco et lutū. Si igit
grauiter peccaret q̄ corpus christi scienter in
lutū proijceret: ergo multo grauius peccat qui
ipsū suscipit cū mortali peccato: et rō est: q̄ lu-
tus corporale polluit illud qd simplr in ipsū
proijcitur: put sūt spēs consecrate: sed pecca-
tor recipiens corpus christi quātū est i se nō
tñ polluit species cōsecratas: sed etiā ipz vex
corpus christi. h Ric. Qd cōfirmās Bre. j.
q. j. c. Ad ist. ait. Idollū itaq̄ panē i. corp⁹
xpi quādo idigne accedimus ad altare: et for-
didi mūdū sanguinem bibimus. h ille. et j. q.
i. c. q̄ gdā. etiam dicit. Ad ali dicūt sacm pol-
lūt q̄tū in eis ē cū polluti pmanēt: et iō sicut
bonis sacramentum est ad premiū: sic malis
ad iudiciū. h ille. Quinto hoc idē pbo rō-
ne incurfionis. Nullus d̄z accedere indigne
ad hoc sacramentū: Quia si indigne hoc sa-
cramentū sumit. triplicem penam incurrit:

Sermo

Prima dicitur temporalis. Secunda dicitur spiritualis. Tertia eternalis. **P**rima pena quā indigne cōmunicans incurrit dicitur temporalis. Nam sepius indigne cōmunicans faciente diuina iustitia corporaliter moritur seu abbreviat suam tēporalem vitā. Vnde apostolus de quibusdā. j. cor. ij. ait. Jō inter vos multi infirmi sunt et inbecilles et dormiunt multi. glo. i. ppter hoc mortui sūt. Et i. li. pascasij dicit. Quicūq; idigne cōicat nisi dei bonitas gladiū suspenderet: statim ab angelis ad hoc positus perimeret. h. ille. Et de talibus ppha dicit. viri sanguinū et dom. di. d. s. Et saluator Jo. 6. figuratiue dicit. ptes vestri māducauerūt māna in deserto: et mortui sūt. Et nūeri. ij. dī. Quod cū ppls isrl' esset in deserto et murmuraret de māna quod de celo pluebat illis dñs: desiderās carnes pisces cum meros pepones cepe et alia: cū misisset dñs coturnices in castra eorū: dū carnes comederēt: statim frus dei ppter indignationez comedētium fuit cōcitatus in pphā: et sic percussit cū crudeli morte. pp qd vocatus est locus ille pcpiseric sepultura. Si igit deus idigne fumens māna māles carnes tēporaliter occidit: qd credis sit facturū his qui indigne corpus suū suscipiunt tanq; carnes castrorum? **S**ecunda pena quā indigne cōicās incurrit dicitur spūalis. Nam indigne cōmunicās diabolum in se suscipit q; propter hoc maiore potestatem habet in ipso. s. retinendi eum in duritia cordis q; antea habebat. Exemplū habem⁹ de iudeis de q; Jo. 13. dicit. Quod post q; bucellā suscepit: statim in cū sathanas introiuit. Proinde Aug. de cōsc. d. 2. c. sicut Judas inquit. cui bucellā tradidit christus: nō maluz accipiēdo sed bonum male sumendo locum prebuit diabolo: sic idigne quisq; sumēs corpus christi. h. ille. Immo plus dico q; si crīs in mortali vnum diabolum in se habet: dum indigne cōmunicat: septem demones in eo ingrediuntur: sic enim dicit saluator luc. ij. Tūc vadit ille spiritus et secū asūnit septem spiritus nequiores se et ingressi habitant ibi et sūt no. h. i. p. prioribus. **T**ertia pena quam indigne cōmunicans incurrit dicitur eternalis. Ultra predictas penas quicūq; indigne cōmunicat: eternā penam promeretur: q; grauius offendit illū qui eternus est. videlicet christum dei filiū sū diuinitatem loquor. proinde leui. 7. figuratiue dicitur: anima polluta

que ederit de carnibus pacificorum hostie q; oblata est domino peribit de populis suis idest eicietur a saluandis ad dānationez eterne mortis. Et profecto talis indigne cōmunicans eternam mortem digne meretur triplici respectu. **P**rimo quia fecte et siliate se ostendit esse verum christi membrum: cū totus tñ fit falsus et simulat⁹. Idco talib⁹ Mat. 23. cōminat christus di. vbe vobis hypochrite tristes et. Secundo quia talis irreuerentiā horrendam atq; contēptum cōmittit contra tñ sacramentū. Tercio q; tal abutitur sacramento quod institutum est ad prestandum gratiam et eternam gloriam. Et predictis rationibus patet qualiter nulli existenti in mortali culpa licet hoc sacramentū suscipere. Quarto hoc idem probo duabus figuris. **P**rimā figurā habemus. 2. fl. 6. de oza. qui percussus fuit: eo q; indigne archā dñi terigūt. et assignat Jeron. rōnē: q; in nocte precedente iacuit cum vxore. Si igitur ille percussus est qui iacuit cū vxore prepria: qua percussione dignus erit qui iacuerit cum meretrice et vxore aliena. Si ille qui terigūt archam ligneā percussus est: qua percussioe est dignus qui indigne recipit carnes dei veram. Si ille percussus est qui archā terigit vt iuuaret ne pateretur ruinari: q; percussione dignus erit qui corpus christi sumit ad prohibendum cum in laternā. videlicet in cōscientiam imundam et impudicam. **S**ecūdā figurā habemus de bechzamis. qui vt habetur J. primi. fl. 6. etiaz percussus fuit: q; archam dñi indigne et contra eius voluntatem viderūt. Quod si illi videndo archā tñ iudicium promeruerunt: quale iudicium suscepturi sunt qui corpus xpi indigne sumunt. Nota tamen sū Ricar. in. 4. di. 9. ar. 2. q. j. in solu. secūdi argu. q; existens in peccato mortali videndo corpus christi et aspiciēdo illud non peccat: quia propter hoc nullam facit irreuerentiā sacramento. Immo sū Alexan. in. 4. ci valde est fructuosus: q; si peccator corpus christi inspicit ea intētiōe qua est ab ecclesia institutum: multiplex comodū suscipit tū ex ponderatione charitatis saluatoris: tum ex subuentione beneficii repatiōis: tū ex recordatione passiōis redemptoris. hec enim tria debet et iustus et peccator in corporis christi inspectioe recolere. scilicet quantū fuit beneficium reparationis: quanta passio redemptoris. et quāta charitas saluatoris hec

Alexan. Adiungit insuper Ricar. ubi supra in
solutione eiusdem argumēti. q. si qs erigeret
hostiam consecratā iacentē in terra cum ti-
more et reuerentia: non crēte pūte sacerdote
seu digniore: non peccaret dato q. eēt laic⁹
et esset in mortali culpa. Si tñ lz aspicere et tū
gere sacm cum culpa: nunq̄ tñ lz suscipere.
Ex predictis igit figuris patet etiam q. nulli
lz eucharistiam suscipere cum mortali culpa.
Quinto deniqz hoc idem probō exemplis
duobus. Primū exemplū ponit Franci. de
mayro. in quodam sermone quē fecit de eu-
charistia suscipienda. Qui incipit pluūt illis
manna etc. Ibi enim refert q. sacerdos qui-
dam equitans transibat per siluam cū corpe
Christi habens simul campanellam cūz qua
pulsabat ante corp⁹ Christi: quē latrones au-
dientes et cum de remotis vidētes dixit vn⁹
ex illis: accipiamus ei equū: ad quē cūz ceteri
respondissent q. non liceret cūz corp⁹ Christi
deferret: ille rēdit nolite timere: ego sifabo
me infirmū et velle me cōicare: et tunc descē-
dens ipse de equo vos equū deducetis et au-
seretis. Qui cum hoc fecisset sacerdosqz de-
scendisset: requisissetqz an contritus et cōfes-
sus cōicare velleret: assentiens ille et os pro su-
saciendo sacro in quod tñ non credebat ape-
riens: statim mortuus cecidit: et effectus ē ni-
ger veluti carbo mortuus. Ad ceteri viden-
tes compuncti equū sacerdoti reddiderūt: et
monasterium quoddā intrauerunt: sicqz oēs
vitam suam cum magnis dei laudibus finie-
runt. Si ergo hoc iudicium ille suscepit qui
incredulus et indignus se cōicare volebat: qle
iudicium sunt suscepturi qui indigne et i mor-
tali culpa totiens suscipiunt sacm? C. Scdm
exemplū accidit in ciuitate Afsij prout retu-
lerunt mihi fratres vuent⁹ et illi de ciuitate
fuit qdam vsurarius semel in eadem afsij
ciuitate: qui veniens ad mortē sine vlla male
ablatoz restitutione sacm suscepit. Qui sta-
tim defunctus portatus fuit ad sepeliendūz
a fratribus conuentus: qui posuerūt eum in
quodam sepulchro nouo pro ipso condito: qd
est ante portam seu ingressum ecclesie ipsius
conuentus: in qua corpus beati patris nostri
Francisci vt creditur requiescit integru. Quo
sepulto circa mediā noctem quidam demon
in humana forma accessit ad sacristam dor-
mientē quē euigilans dixit. Ego sum demō
qui ex precepto dei in hac forma ad te veni:

noli timere. Induere igitur te suppelliciaz et
accipe calicem cum patena: et da mihi lumi-
naria accensa et veni mecum secure. Qui atto-
nitus hec oia fecit. Accedens autem demon
cum eo ad sepulturā predicti vsurarij solus p
se renouit lapidē ab ostio monumenti. Quo
facto dixit sacriste: vt supponeret calicem ori-
illius vsurarij: qd faciens cepit demon caput
vsurarij per capillos et percutiens ipsum for-
titer pugno clamauit fortiter. O traditor vsu-
rarij phice et extra mitte vtz corpus Christi
quod indigne suscepisti: qui statim reiecit cor-
pus Christi in calice. Quo facto demon cūz
luminariis accensis preibat ante sacristam
reuerenter corpus Christi deferentem: et duz
in sacristia fuisset dixit sacriste. Recode tuo
modo corpus Christi reuerenter et quiesce.
Tunc diabolus accessit ad sepulturā et aspor-
tauit corpus illud maledictum. Adanc autē
facto accedens sacrista cū fratribus qb⁹ oia
narrauerat ad sepulturam illius vsurarij: cā
vacuam cū lapide reuoluto inuenerunt: quē
sepultura vsqz in hodiernum diem vacua re-
manet: quā et ego ipse vacuam consperi. Re-
lata retuli. Ex predictis auctoritatib⁹: distin-
ctionibus: rōnibus: figuris: atqz exemplis pz
qualiter nullus accedere debet ad suscipien-
dum dñicū sacm cum mortali culpa tam
actuali q̄ habituali. Et per hñs patet de spe-
cialitate realitatis dñici sacri pñum genus
hominum quod cōicare nō debet: et cui cōio
est omnino deneganda. Rogemus ergo ele-
mentissimum deum dñm nostrum Iesum
Christū: qui est purificator cordium et aiarūz
vt nos ab omni culpa purificet vt sic digne
ad sacm accedamus. Cui semper sit omnis
laus et gloria in secula seculorū. Amen.

C. Feria gnta in cena dñi. Itē de septima
excellētia ipsius sacratissime fidei: seu de rea-
litate sacramenti dominici.

Am dilexist⁹

suos qui erant in mundo: in
finez dilexit eos: ministrādo
se; eis suum sacratissimum
corpus. Scribuntur hec ver-
ba Ioan. 13. c. et in euangelio
occurrēt serie. Postqz nobilissimi ciues de
tertia conclusione dñici sacramenti que dicif
B

specialitatis. in qua preposita fuerunt. i. z. gnā hominū seu personarū quibus cōmunicare non licet seu cōio dari. declarauit p̄mū gen⁹ in quo ostensum fuit generalr qualiter null⁹ euz mortali culpa accedere debet ad suscipiē dum ipsum dñicū sacramentū. habeo s̄līr in p̄senti sermone declarare vñdecim gnā personarū que superfuerunt: et quibus cōmunicatio nequaquā debz exhiberi: quorum declaratio talis erit.

C De reliquis vñdecim generibus p̄sonarū que omnino debent a cōione abstinere.

Secundū insuper genus hominū seu personarū que digne cōicare nō p̄nt.

Inimō qbus est oīo cōio denegāda sunt omnes illi qui de aliq crimine notabilr sunt suspecti. Quā veritatē p̄bo per solā distinctionē Ric. in. 4. dist. 9. arti. 3. q. 3. in cor. q. dicentis. Lūz queritur inquit an sacerdos debeat dare sacramentū illis qui de aliquo crimine sunt suspecti. Respondeo sicut dicit glo. super. c. dixit dñs. 32. q. j. q. triplex est suspicio. v. z. temeraria probabilis et violenta. Suspicio temeraria dicitur que p̄ouenit s̄i aliquo argumento: vel que ex leui coniectura ortum habet: seu que ex irrationabili causa confurgit: cuiusmodi est illa que conficta est rumoribus maledicorū hoīū et obtrectatorū rj. q. 3. c. in cunctis. Et pro tali suspitione euz s̄i p̄sumptuosa non debet dimittere sacerdos eucharistiam dare suspecto si eam petat. Probabilis aut suspitio dicitur que p̄furgit ex probabilib⁹ signis: p̄t est si quis solus inueniretur loquens cū sola tempore vel loco nō valde suspectis: et p̄pter hanc suspitionē nō debet sacerdos dimittere etiam dare eucharistiam. et ratio est: quia pena non debet infligi vbi culpa ignoratur. p̄inde. 2. q. 2. c. deus. dicit. Ad alia audita nullū moucant: nec passim dicta absqz certa p̄batione quisqz credat. Sed ante audita diligenter inquirat: nec precipitanter quid aliquis agat: ita nullū an veram iustamqz p̄bationem iudicare aut dānare debemus. hec ibi. Violenta vero suspitio est que surgit ex p̄sumptionibus violentis: seu ad cuius contrariū non admittit p̄batio: p̄out est si inueniat suspectus cum suspecta: nudus cum nuda: solus cum sola in eodem loco lecto et tempore suspectis. Cōtra tales suspectos iudicandū est: sicut iudicare de facto q. si interuenerit carnalis copula. vñ

sicut publice criminoso sacerdos non debet dare eucharistias: sic nec publice suspecto de crimine modo p̄dicto dari debet. et ratio ē: quia. si dare tali corpus Christi manifeste suspecto de crimine esset scandalū populo videnti et scienti q. quisqz maxime sacerdos vitare debet: et posito q. talis adhuc generalr suspectus de crimine conscio sacerdote esset bene contritus et confessus: adhuc sacerdos non debet ei sacramentum dare sed magis consulere q. differat sacm sumere per aliq temp⁹ quousqz populo eius penitētia et vera conuersio innotescat. Sic enim dicit de pe. dist. j. c. non sufficit. Et. c. in actione. Scdm tñ iura conuincit homo quattuor modis de crimine. s̄i instrumentis: aut testib⁹: vel facti cuiusdam: que tria ponunt c̄. de coha. cle. et mu. c. tua. et 2. q. j. c. scelus. Aut etiam iuris interpretatione: vt qñ quis sepe citatur et monef nec tñ se purgat nec comparet: hoc habetur 3. q. 9. c. decreuimus. vbi sic dicit. Manifestū est confiteri de crimine eum qui indulto et totiens delegato iudicio purgandi se occasione non vtitur: aut violenta suspitione. hoc etiaz notat. 2. q. j. c. j. in glo. b. Ric. quasi verbaliter Et sic ex p̄dictis patet scd⁹ genus hominū declarandū quibus cōio non debet dari.

Tertium genus hoīū seu personarū qui digne cōicare non possunt seu quibus est cōio oīo deneganda sunt oēs illi qui non sunt cōfessi. Quā veritatē p̄bo singulariter p̄ distinctionē Ric. in. 4. di. 9. ar. 2. q. 2. i. cor. c. di. Lūz querit vtrū p̄tritus non p̄fessus peccet mortaliter recipiendo sacm. R̄spondeo q. cōtritus non p̄fessus intelligi p̄t duplr: aut de petō veniali aut mortali. p̄mo mō suscipiēdo sacm nō peccat mortāl: q. de petō veniali non est necessaria p̄fessio: nisi qñ non habet peccm mortale. tunc enī cū teneat semel i ano p̄fiteri: o. q. de venialib⁹ p̄fiteat. Scdo mō distinguendū est: q. aut bz copiam p̄fessoris idonei et t̄ps sufficiens ad p̄fiteandū et loquellā liberā aut non. p̄mo modo dico q. suscipiēdo hoc sacm mortāl peccat: q. ad hoc q. homo sit dignus hoc sacm suscipere requiritur q. reconciliat deo et ecclesie: que reconciliatio fit per confessionē et absolutionē. Ad vgo lib. de p̄tate ligandi et soluendi. c. i. ait Audacter dico q. si ante sacerdotis absolutionem criminofus ad cōionē corporis xp̄i accedat: pro certo iudicium sibi manducat et

bibit: etiam si eum ante iam multū peniteat. hec ille. Sedo modo sub distinguendum est qz aut iminet scādalū persone sue nisi cōicet aut populi: aut qz iam incepit mysteriū sacri scz sacerdos: et in quolibet istoz triū casuum licitum est sibi cōicare cū pposito cōfiteudi. Si tū non adest aliquis predictoz casuū teneat expectare quousqz habeat copiam sacerdotis. h. Ric. verbaliter. Et qua etiā distinctione patet tertiū genus hoīz qui digne cōmunicare non pnt. Quartū genus hoīum seu personaz qui digne cōicare non possunt aliter moraliter peccare sunt oēs illi qui vident suos curatos seu cpos a qbus debēt cōionem suscipere esse expresse in aliquo publico morali peccato: vtpura fornicationis et hmoi. Quā veritate omīssis rōnibus breuitatis cā dupliciter pbo: v3 per distinctionez et per auctes. Primo pbo per distinctionez Ric. in. 4. di. 13. arti. 1. q. 4. in cor. 4. dicentis. Cum querit vtrū sit licitū hōi etiam cōrito et confesso sacramentū suscipere a publico peccatore: heretico: symonico: fismatice: i. ex cōicato: non h hoc sacramentū suscipere: ga predictis interdicta est dispensatio huius sacramenti ex statuto: qz sunt extra vnitatē ecclesie ipsius in qua sacramenta pferunt: nec etiā a publico fornicatore: qz ppter huius sacramenti reuerentiā etiam illis interdicta est huius sacri dispensatio. Adato: tū requirit manifestatio criminis fornicatiōis ad hoc vt euitet fornicator qz symonice: aut scismatice: aut ex cōicationis ad hoc vt caueat hoies hoc sacramentū recipere ab eis. Non enim debēt vitare recipere sacramentū a fornicario nisi sit conuictus et cōdenatus per rei euidentiā que tanta est q nulla pōt tergiuersatione celari. cē de coha. cleri. et mulie. c. vlti. et c. vestra. et sic intelligitur illud decretū dist. 32. c. nullus Nullus missam audiat presbyteri quem sit concubinā indubitanter habere. Si autem querat vtrum licitum sit homini hoc sacm suscipere a sacerdote degradato: dico q non nec etiam ab irregulari si sua irregularitas est notoria: nec etiam a suspensio a sacerdotali officio si illa suspensio notoria est: quia qui scienter susciperet hoc sacramentū contēneret sententiā ecclesie: qd facere non h. Ric. verbaliter. Sedo etiam pbo per auctoritates q nullus debet a publico fornicario susci

pere sacramentū: sed magis debet stare sine susceptione eiusdem. Prima auctoritas est Alexan. pape di. 32. c. Preter hoc aut. vbi di. Preter hoc autē precipiendo mādamus: q nullus missam audiat presbyteri quē scit cōcubinā indubitanter habere vel sub introductam mulierē: vnde etia sancta synodus hoc caplm sub ex cōicatione statuit dicens. Quicūqz sacerdotū diaconoz subdiaconoz post constitutum bone memorie predecessoris nostri sancti Leonis pape aut Nicolai d castitate clericoz concubinā palam durit vel ductā n reliquerit ex parte oipotēt dei et auctoritate apostolorū pncipū Petri et Pauli precipimus et omnino contradicim: vt missam non cantet. s. presbyter: nec euangelium legat. s. diaconus: nec epistolam ad missam cantet. s. subdiaconus nec in presbyterio cum his ad tūina officia. Qui prefate cōstitutōi inobedientes fuerint: maneat neqz partē ab ecclesia suscipiant. hec ille. Secda auctoritas est Greg. pape. 81. distin. c. Si qui sunt. dicentis. Si qui sūt presbyteri diaconi subdiaconi qui in crimine publico fornicationis iaceant interdicimus eis ex parte omnipotentis dei et sancti Petri auctē introitum ecclesie vsqz dū peniteant et se emendent. Si qui vero in pecto suo pseuerare maluerint: nullus vestrū presumat audire officium eoz et missas: quia bndictio eoz vertit in maledictionē: et oratio in petm: dicente dño per ppham. Maledicā inquit maledictiōibus vestris. qui vero huic saluberrimo precepto obedire noluerit: idolatrie incurrūt teste samuele: qui ait. 1. Reg. 15. Peccatū inquit ariolandi est non obedire: et scelus idolatrie non acqescere. Petm igitur paganitatis incurrūt qis dū xpianū se asserit et sedi aplice obedire ptenit. h. ille. Tertia auctas est Greg. noni cē de coha. cle. et mulie. c. quesitū. Quesitū est inqz de clericis in fornicatōe p lapsis si eoz sit offm pūsqz penitue rit audiendū. v3 et si quilibet p morali peccato quo ad seipsuz pster esse suspensum: nō d3 tū in diuinis officiis curari: qz quātū ad alios in casu pposito suspensus non est nisi petm hmoi sit notoriū p sniam seu p fessionē factā in iure: aut p euidentiā rei q tergiuersatione aliq celari nō possit. h. ibi. Quarta deniqz auctas est Inno. 3. cē de coha. cle. et mulie. c. v3a durit deuotio. di. Alicubi. n. dñ nullus audiat missas sacerdotū quē scit concubinā in-

dubitanter habere. Alibi vero legitur. Non potest aliquis quātūcūq; polutus sit diuina poluere sacramenta que purgatoria cunctarū cogitationum existūt. qualiscūq; enim sacerdos sit que sancta sunt coīquinari non pnt. sumite ergo ab omni sacerdote mysteria xpi quia omnia in Christi fide purgant. Certum aliud est crimen notoriū aliud occultū. Notorium diffinitur: de quo presbyter canonice condēnatur. Occultum vero quod ab ecclesia tolleratur. Item aliū est a talium officiis abstinere vt peccandi licentia ceteris auferatur et in huiusmodi ad penitentie fructus trahatur: atq; aliud si talium tanq; in fornicatione iacentiū ministeriis respuant. Sine dubitatione ita teneatis q; a clericis et a presbyteris quāq; fornicariis q; diu tollerant: nec habent operis euidentia licite diuina mysteria audiantur et alia recipiant ecclesiastica sacramēta. Innocentius. Ex predicta distinctione et auctoritatibus patet quartū genus hominū vel personarū qui debent omnino a cōione abstinere. Quintum genus hominū vel personarū qui digne cōicare non possunt et quibus omnino est cōmuniō deneganda sunt omnes illi qui sunt amentes vel furiosi. Quā veritatē probo per distinctionē Tho. i. 4. dist. 9. arti. 5. q. 3. et etiam Ricar. in. 4. dist. 9. arti. 2. q. 3. in corpore. q. dicentis. Cum que ritur an digne possint cōicari amentes et furiosi. Respondet q; tales sunt in triplici statu. Quidam enim sunt amentes qui debilem mentem habent et tū sunt dociles eorū que ad fidem et deuotionē spectant: et talibus Christi corpus negari non debet. Quidam alij hnt lucida intervalla in quibus dum apparēt diuinitatis et deuotionis signa cisde dari d; . Quidam vero alij a natiuitate et semper sunt omnino iudicio rationis carentes: et talibus dari non debet. Addit etiam Ricar. vbi sup. Si furiosus inquit anteq; intraret furia hoc sacramentū petijt in debito statu: sibi postea in furia potest dari: nisi forte probabiliter timeatur q; prohiberet vel aliquā aliam irreuerentiam faceret sacramento. Ric. Addit tū rationē quare amentibus et furiosis non debeat omnino dari. Ad hoc inquit q; sacramentū digne recipiat exigit omnino vt ipsū suscipiens diligenter recogitet quid sit illud quod accipit: sic reuerenter recipiat. Que duo cum non inueniantur in predictis pro-

pter hoc debet eis sacramentum denegari. Ex qua distinctione etiam patet gntum genus hominū vel personarū quibus cōio debet denegari. Sextum genus hominum qui digne cōicare non possunt et quibus cōio est omnino deneganda sunt omnes illi qui actu vel habitu sunt aleatores vel lusores: seu qui ludūt ad cartas vel taxillos et huiusmodi. Vbi nota q; aleatores dicunt illi qui luduz alce vel taxilloz in consuetudinem ducunt: et inde quasi suam vitam deducūt. tales enim cum non sint in statu saluandorū nequaquā cōmunicari debent ppter multa et precipue s; Rañ. ppter nouem que in talibus attendūtur. Prīmū est desideriu lucrandi: ecce cupiditas que radix est oīz malorū. j. vltimo. et de qua Grego. 4. 7. dist. c. bonorum ait. Bonorū auctori aliter placere non valemus nisi cupiditatē que radix est oīz malorum a nobis positus abscidamus. Scdm est voluntas spoliandi. primus: ecce rapina de qua Innocentius. 3. ex de restit. spolia. c. sepe contingit. ait. Aleis et taxillis clerici vel laici non ludant: nec ludentibus assistant: q; iniuste detinere non multum differt quo ad salutem ab eo qd est alienum rapere. Tertium est vsura maxima. s. i. 2. pro. xj. acquirendo: et non solum in anno vel in mense sed in eadem die: prout habetur c; de erec. plato. c. inter dilectos. Quartū est multiplicatio mendaciorū et periuriorū seu verborū ociosorū atq; vanorū. Quintum est blasfemia in dcū virginē et sanctos: ecce heresis. Sextum est fraus siue dolus. Septimū est corruptio proximorum confluentiu et ludum inspicientiu. Octauum est scandalum bonorū virorum. Nonum et vltimū est contētus pphibitiōis ecclesiastice que intelligit omne illud esse pphibitum de quo nihil boni sed totum mali egreditur. Adde si vis 2. io. q. est amissio temporis et bonorū: que in illo tempore facere tenebantur. concordat Hostien. cum Ray. et addit alia septem que sunt. Furtum quia lusores frequēter inopia urgente discant furari. Item violentia aliquotiens eni ad hoc vt alijs laudat violententer detinere. Itē crimen falsi qd cōmittit in falsis taxillis faciēdis et ex certa scia cōmodandis siue locandis. Itē homicidiū: quia de ludo veniunt ad verba: ex his ad verbera: tandem ad homicidia: ecce in misericordia homicidia quib; iudex ex offi-

huc occurrere debet. Item fraus et deceptio
quod qui melius scit decipere melius credit lu-
dere. Item adulatio unde dicitur hoies pulcher
et bonus lutor est dominus meus. Item turpis et in-
honesti vita propter predicta peccata que ex lu-
do committuntur: tales comitari prohibentur.
Proinde de pe. di. 5. alle. i. fine di. Cohibeat
se preterea ab omnibus ludis atque spectaculis scilicet
qui prefata vult consequi gratiam remissionis. h
ibi. Et quibus etiam patet sextum genus omnium
quibus comitatio dari nec debet. Septimum genus
hominum seu personarum qui digne comitari non possunt
et quibus comitatio debet denegari sunt omnes
pueri non adulti qui discretionem carent. Quam
veritatem probat solus per distinctionem Alex. de
ales in. 4. in tractatu de eucharistia. di. Cum
querit an pueris debeat comitatio dari. Respondet
quod in pueris tria consideranda sunt. v. etas: di-
cretio: atque deuotio. Primum debet considerari
etas: quod si puer vel puella habeat ad minus. x.
vel. xij. annos: quod committit discretio in his annis
habet. Secundum quod debet considerari in pueris
est discretio: quod scilicet discernere ab omni spiri-
tualium a sacris a cibo corporali: non tamen quod
puer tunc dicitur habere discretionem: quoniam est doli
capax: sicut dicitur glo. in. c. ois. c. de peni. et re.
super verbo annos discretionis. Doli capax est
quoniam mortaliter peccare potest: quod potest euenire in
8. 7. 6. vel. 5. annis. sicut Hosti. sicut etiam eue-
nit puero. 5. annos: quod diabolus erravit a
brachijs patris: sicut recitat Greg. in. 4. dia-
logorum. Et insuper est de delic. pue. c. puer. gra-
diusculis dicit in ter. et i. glo. quod in predicta etate
peccare possunt et esse doli capaces. et ideo tunc
cum sic discernunt et venenum peccati committunt
inducendi sunt ad comitationem: ut remedium sumant
contra morbum peccati: quod de pe. di. 7. c. Ante
benedictionem. Ambrosius ait. Quicumque ma-
ducauerit hoc corpus fiet ei remissio peccatorum.
glo. s. venialium et mortalium obliuio. Si autem
puer non habet iudicium in predictis annis discer-
nendi inter sacrum et panem materiale: nequaquam
comitari debet nec ad comitationem induci. Contra
hoc tamen quodam greci faciunt qui irrationabiliter
etiam pueros sine discretionem comitant. prout
dicit Tho. in. 4. di. 9. ar. 5. q. 4. Et est Dion.
2. c. de ecclesiastica ierar. dicit quod baptizati da-
ri debe sacra comitatio: ubi ipse intelligit solus de
baptizatis adultis: nec obstat illud Jo. 6. Nisi
manducaueritis etc. quod sicut Aug. ad Bonifa.

papam. Tunc unusquisque fidelissime corporis
et sanguinis Christi spiritualiter fit particeps
quoniam in baptismo membra efficiuntur corporis christi.
Tertium quod debet considerari in pueris est
deuotio mentis: quod enim corpus Christi de-
uota et inflamata mente assumi debet: ideo si
puer careat hac deuotione etiam si haberent
etatem et discretionem: non debet eis comitatio dari.
Et quibus collige quod si pueri carerent vno trium
predictorum: v. aut etate: aut discretionem: aut de-
uotionem: comitari non debent. Et sic patet ex predictis
septimum genus personarum quibus comitatio non debet
dari. Octauum genus hominum vel personarum
qui digne comitari non possunt: et quibus comitatio est
omnino deneganda sunt omnes corizantes
seu corizatrices. Quam veritatem probat per
Alex. de ales in. 4. di. 16. dicente. Cum quis
an corizantes debeat comitari. Respondet quod iter
corizantes triplex est differentia. Quedam
enim sunt quibus ex usu carum inorescant malitia
que inde pueniunt vel propria industria vel ex
pericia vel conscientia vel predicatione: et tamen
exercitium hominum in consuetudine habent: et cum suis
gestibus et cantibus se et alios ad concupiscen-
tiam sui vel aliorum libidine prouocant: et tales
dum in voluntate et proposito hominum exercenda
peccata intentione persuerant non debent ad
sacram comitationem accedere: quod dum sibi et alijs la-
queos peccati mortalis voluntarie parant: et
mortaliter peccat et in mortali culpa iugiter eri-
sunt. Quedam vero alie sunt: que raro et quasi
inuite se immiscunt supradictis coris: et de ta-
libus nec audeo diffinire quod peccent mortaliter
nec illas assecurare a peccato mortali: cum ingera-
tur se periculo assistendi et associandi eas quod prouocant
alios ad libidinem. Nam ut dicitur
Ecclesi. 3. Qui amat periculum peribit in illo.
Si talibus tamen conscientia diceret quod non irent ad
predictas coras pro eo quod valde sunt prone
ad sensum libidinis ex aspectu iuuenum: si
tunc irent mortaliter peccarent: quia contra con-
scientiam ad notabile periculum sue damnationis
se exponerent. propter quod. 28. q. 1. c. omnes. S. et
his. Et est de resti. spo. c. litteras. dicit. Nunc
quod sit contra conscientiam edificat ad gehennam.
Queda alie sunt denique que ignorantes pe-
riculum ex tali ludo alicui puenire: et ex pura
intentione solum causa alicuius solatii vel re-
creationis ludant et tales excusant a peccato
mortali nisi forte tales ludum seu coras du-

B 3

cant in continuâ consuetudinē corizando. s. in
omni solēnitate et festo iugiter per totā diem
quia tunc mortaliter peccant respectu p̄ter
cum ibi cōter non deficiat peccatum venia-
le respectu perditionis tanti temporis quod
debebat expendi in redēptoris gl̄iam. Quod
confirmans Aug. 25. dist. c. vnum orariū. s.
criminis. ait. Nullum peccatum est adeo ve-
niale quod non fiat criminale dū placet. glo.
i. per continuum consensum. Propterea de
tali materia et longa consuetudine. 8. di. c. mala
dicit. Mala consuetudo non minus q̄ p̄ncipio
sa corruptela vitanda est. Prætermitto q̄
hodie quasi omnes exercent has corceas re-
spectu libidinis aut mundane vanitatis: p̄p̄
q̄d iudico quasi impossibile q̄ hodiernis tē-
poribus quis vadat ad tales choreas et non
mortaliter peccet: precipue cū Hieronym⁹
in quadā omelia dicat. Nō credo viro si dic̄
se illesum euasisse a spectaculis talium: cum
David elect⁹ a dño ex eo q̄ vidit Bersabee
lauantem se ad libidinē puocatus sit. hec ille
Et Bernar. dicit. Cum mulieribus et iuueni-
bus diu conuersari et non peccare: maius mi-
raculum est q̄ mortuos suscitare. h. Alexan.
finaliter ex predictis etiam p̄ octauum ge-
nus hominū seu p̄sonarū quibus sacramētū
est omnino denegandū. C. Monū genus ho-
minū seu p̄sonarū qui digne cōicari nō pos-
sunt seu quibus cōio est oīo deneganda sunt
omnes precipue vsurarij publici qui aliorū
bona iniuste vsurpauerunt. Et ratio quare
non debent cōicari est: q̄ excoīcati sūt a iure
sicut cōiter notū est. Et ideo in summa p̄se.
li. 2. ti. 2. q. 4. 7. dī. q̄ sacerdotes et curati circa
vsurarios se debent habere respectu iustitie
q̄ntū ad tria. Primo nō debent eos recipere
ad cōionem altaris. Secōdo non debent re-
cipere eorū oblationem ne reddant eos ipeni-
tentes. Tertio non debent eos admittēre si
in hoc peccato decesserint ad xp̄ianā sepultu-
ram. h. ibi. Ultra tamen p̄dicta dico q̄ tales
non sunt cōmunicandi. et ratio est: quia eorū
confessio et penitentia sine male ablatorum
satisfactione falsa est. dicente Aug. 14. q. 6. c.
si res inquit. Si res aliena per quā peccatū
est reddi p̄d̄t et non redditur penitentia non
agitur sed simulatur: q̄ si veraciter agit non
remittitur peccatum nisi restituatur ablat⁹.
hec ille. Præterius autem de taren. in. 4. di. 9.

arti. 3. dicit. q̄ non tñ vsurarius cōmunicare
non debet: sed nec etiam interdictus et suspē-
sus: et etiā iuste excoīcatus: cuius ratio ē: q̄
in talibus est defectus rei significat⁹. s. vni-
tis corporis iustici. Excoīcatus autem
iniuste q̄uis non sit indignus accedere ad h̄
sacramentū: tñ p̄pter obedientiam ecclesie
debet humiliter abstinere. Ex predictis etiā
patet nonū genus hoīū cui non debet dari
cōio. Decimum genus personarū seu hoīū
qui digne cōicari non possunt seu quib⁹ cō-
municatio est deneganda: sunt omnes se ornātes
mala et corrupta intentione: p̄t sunt p̄cipue
mulieres que impudice et inhoneste se ornāt
crinibus colorib⁹ vestibus curiosis et b̄mōi.
non vt deo vel suis maritis in bono placēt
neq̄ vt status sui condecētiā manu teneāt
sed magis vt alios prouocent ad libidinem
et ad sui complacentiā vel concupiscentiam.
Et si inde etiam aliquod malum non seque-
retur: tñ quia sibi et alijs offensiois laqueos
parant ad sacram cōionem accedere nō de-
bent. Nota tamen q̄ talis mulier tripliciter
in suo ornatu mortaliter peccare potest fm
Alexan. de ales in. 2. Primo qñ portat talia
vana ornamenta etiā si essent suo statui con-
decētia respectu vane glorie: nam si tñ ei
placet illa gloria et fama: q̄ pro ipa habenda
non curaret in mente sua facere contra diui-
na et ecclesiastica precepta h̄ actualiter non
faceret semper mortaliter peccaret. C. Secōdo
etiam qñ persona ornat se respectu puocan-
di alios et se ad libidinem: dato q̄ nullus ali⁹
actus sequeretur etiam mortaliter peccat.
Tertio qñ mulier etiam non haberet duo
predicta. Si videret tamen aut crederet alr
sciret vel intelligeret q̄ pro suis vanis et sup-
fluis ornamentis aliqui scandalizant seu in
ruinam moralis peccati inciderēt: ipa mor-
taliter peccaret: quia si dicitur ad Ro. 3. Nō
sunt faciēda mala vt veniāt bona: a fortiori
non sunt faciēda mala vt sequātur mala.
prætermitto superbiam quā tales cōmuniter
habent cum studeant totis viribus velle i ta-
libus ornamentis omnes alias mulieres su-
perare: propter quod sancta sinodus. 21. q. 4.
c. j. ait. Omne quippe quod non p̄pter ne-
cessitatem suam: sed p̄pter venustatem acci-
pitur elationis habet calūniam: quēadmodū
magnus ait Basilus. hec ille. Et quib⁹ etiā

pater decimum genus hominū cui cōio ē de negāda. Undecimū gen⁹ hominū seu psonarū q⁹ digne cōmunicare nō possunt: seu quib⁹ cōmunio est denegāda sunt omnes concabine seu meretrices: q⁹ actualiter cū cōcubinarijs se supponunt seu in eorum domo habitant: de quib⁹ Augustinus. 23. q. 4. c. 2. Meretrices ait. Meretrices et ad meretrices accedere: et eas tenere prohibet dominus: quarum publice venalis ē turpitudine. Et ratio quare talibus sic stantibus non debet cōmunio dari est fin Thomā. in. 4. distinc. 9. articu. 3. q. 5. quia ad hoc q⁹ aliquis digne cōmunicet o⁹ q⁹ habeat duo. ¶ Primum est vt Christi cōiūgatur per amorem: quod talis nequaquā habere potest: cum amorem dederit concubinario suo. ¶ Propter quod Hieronymus. 32. q. 4. c. In co fornicantur. ait. Hoc vnum scio q⁹ qui post fidem Christi fornicatur violat tēplum et amorem dei. ¶ Scdm est vt mens cōmunicātis feratur in actu ad diuina: vnde sacerdos monet populum corda sursum ad dominū leuare: quod nequaquā talis facere potest: quia per peccatum carnale mens humana deprimitur vt ad supna ferri nō possit. Sed ponatur casus ecce q⁹ aliquis ciuis tenuit in domo vnam concubinam. nunc vero deliberat eam amplius non cognoscere. di. Ego volo eam tenere in domo sicut sororem: et sic est vere intentio sua: nunquid tali et etia⁹ predictae mulieri debet cōmunio dari. Respondeo q⁹ non etiam eorū si quisq⁹ haberet illam bonam voluntatem quā habuit Magdalena in sua conuersione: nisi ad inuicem prius separentur. et hoc duplici respectu. ¶ Primo respectu mali exempli: nam persone que preterito cognouerunt tempore q⁹ simul stantes ambo peccauerunt euz non videant secreta cordis: audiebant sicut pmo q⁹ simul peccent: et sic erunt in continuo scandalo quod omnino remouere oportet per separationem vtriusq⁹ ad h⁹ q⁹ digne quilibet ipsorum sacramentum recipere debeat: propterea saluator. Luc. 12. ait. Sint lumbi vestri pre. et lu. ar. i. m. v. Ad exponens Greg. in omelia ait. Lumbos. n. precin. cum car. lu. per conti. coar. et luc. quippe ar. i. ma. te. Lū per bona opera. p. nostris lu. crēpla mon. Et Matth. 5. etiam saluator ait. Sic luc. lux ve. co. ho. vt vi. bo. v. o. et g. p. v. qui in celis est. Et apostolus. 2. corin. 8. ait. ¶ Proinde⁹ cni

bona non so. co. d. sed etiam coram omnib⁹ hominibus. ¶ Scdo non debet talibus cōmunio dari respectu periculi: si tales ad inuicem stant nec separantur lz habeant bonam voluntatem: quia maximum periculum eis imminet ne redeant iterum vbi supra. i. ad pmas noctes. Sicut carbo iam extinctus si ponatur apud carbonem accensum: necesse est q⁹ iterum reaccēdatur: sic talibus oportet q⁹ similis casus adueniat. Et ideo velle tenē talem in domo est proprie tēptare deum: cū nec etiam sancti in hac vita hoc facere confiderent. ¶ Proinde extra de cohabita. clerico. et mulic. c. Inhibendum. ecclesia precipit. di. Inhibendum est vt nullus sacerdos feminas de quibus mala suspitio potest esse retineat: sed neq⁹ illas quas canones concedūt matrem amitam et sororem: quia instigante diabolo etiam in illis scelus perpetratum reperitur: aut etiam in eorum dem pedissequis. Sed si quas de his necessitatem habuerint presbyteri habeant in vico: aut in villa domum longe a sua conuersatione: et ibi eis q⁹ sunt necessaria subministrantur. hec ibi. Mo li ergo o curate cōiōnem talibus dare: etia⁹ si iurent se abstinere: quia si sic dabis tu euz illis etiam mortaliter peccabis. Et hoc presupposito publico scandalo. Et predictis igitur pater vndecimum genus hominū quibus cōmunio est denegāda. ¶ Duodecimū et vltimum genus hominum seu personarū qui digne cōmunicare non possunt: sunt viri et mulieres qui ante debitam sacramenti susceptionem matrimoniali coitu vfi sunt. Quam veritatem probō per distinc. Tho. in 3. parte summe. q. 80. et etiam sententialiter in. 4. distinc. 9. articu. 2. q. 4. di. Lūm queritur vtrum actus coitus matrimonialis cōmunionem impediāt. Respondeo q⁹ ad hoc vt homo digne ad sacramentū accedat tria requiruntur. ¶ Primo requiritur munditia conscientie: que non nisi per peccatum mortale tollitur. Scdo requiritur eleuatio mentis ad deum per actualement deuotionem: et hoc interdum sine peccato amittitur vt per mentis hebitudinem vel occupationem aut euagationem. Tercio requiritur munditia corporalis vnde celebrantes vel etiā tractantes aliquod sacramentū ppter reuerētiam lauant man⁹. Itaq⁹ p⁹ et pncipali petm ipedit. Scdo induotio seu hebitudo mentis.

Tertio corporalis immunditia. Nec autē tria quandoq; occurrūt in coitu matrimoniali: quandoq; duo: quinq; vnū tñ. Et fm hoc p-sona magis vel min⁹ a cōione impedit: et iō est distinguendū. Mā si coitus cōiugalit fit sine peccato: ut puta quia fit causa prolis generande vel causa reddendi debitū cōiōneui nō impedit. nisi forte propter immundiciā corporalem: sed magis propter notabilē mētis distractionē habitudinē vel induotionem. In tali tñ casu relinquēdi erūt fm Grego. suo iudicio. si vero in cōiugali coitu prediata ē voluptas et libido. phiberi debēt ab hoc sacro. Que simul duo cōfirmat Grego. 33. q. 4. c. vir cū propria. di. Nec hoc dicētes de coitu culpā putamus esse cōiugiū: sed q; ipa licita admixtio iugis sine voluptate carnis fieri nō potest: et voluptas ipsa sine culpa eē nullatenus pōt: nō enī de adulterio vel fornicatione: sed de legitimo matrimonio susceptus erat qui dicebat. Ecce enī in iniquitatibus cōceptus sum. Oportet itaq; legitimā carnis esse copulā: ut sit causa prolis nō voluptatis: et carnis cōmixtio creandorū libero sit gratia nō vitiorū satisfactio. Si quis vero cū sua cōiuge non cupidine voluptatis rapus: sed solūmodo creandorū liberorū gratia utitur: iste pfecto de sumendo dñici corporis sanguinisq; misterio suo est iudicio relinquend⁹: q; a nobis prohiberi nō debet christi corp⁹ accipere q; in igne positus nescit ardere. Cum vero nō amor pcreande plis: sed voluptas dñatur in opere cōmixtionis habeant etiā cōiuges de cōmixtione quod defleant. glo. q. 2. a cōione abstinere debēt hoc Grego. Dia supradicta cōfirmat Alex. in. 4. sententiarū. di. 32. Addens q; erigēs infirmitate ductus seu fragilitate licet moneri debeant ne ad sacm accedāt: si tñ oibus modis ex deuotione se ingerit nō est phibend⁹. glo. etiā. c. ois hō. de cō. di. 2. di. q; illud qd dī ibi de abstinendo ab vxore p tres quattuor vel quinq; vel sex dies ante cōiōneui: consiliū est nō pceptū: et hoc p supradictū ca. vir cū propria. Sed certe sanius iudico q; ante cōmunionē quisq; saltē per tres vel quattuor dies a coitu matrimoniali abstineat: ut mēs magis deuota et eleuata ad tantū sacramentū possit inueniri. Sic enī conciliū elibertanū consuluit de cōse. di. 2. c. cūmis hō. dicēs. Omnis homo ad sacram cōmunionē acce-

dens a propria vxore abstinere debet tribus vel quattuor dieb⁹ aut quinq; sex vel septem. Qd exp̄ssius significans Hiero. 33. q. 4. ca. sciatis. ait. Sciatis fratres kñi: quoniā quicūq; vxori debitū reddit vacare non potest orōni: nec de carnibus agni comedere debz q; si panes propositionis ab his qui vxores suas tetigerāt comedi non poterāt: q̄ro magis panis ille qui de celo descēdit nō pōt ab his qui cōiugalibus paulo ante adhesere cōplexibus immolari atq; cōtingi. Non q; nuptias cōdēnemus: sed eo tempe quo carnes agni. i. christi manducaturi sumus vacare a carnalibus opibus debeamus. hec Hiero. Alex. autē vbi s addit q; si alter coniugū inueniat debitū reddere coactus et nō expetere: illi soli videtur cōcedenda cōmuniō: eo q; inuitus debitū reddidit: alteri vero nō respectu induotionis mētis: q; sponte extorquet debitū: quando nō est extorquendū. Constat enim q; alter illo tempe reddere debuit: si phabiliter de alterius incōtinentia timuit impudicus tñ valde apparet et induotus q; saltem p aliquō tempus ante susceptionē sacramenti a coitu nō abstinere: post factā autē cōmunionē fm Alexan. nō licet eo die debitū erigere nec reddere: nisi cū difficultate: qd tamen si fieret respectu generande plis vel fragilitatis dicit nō esse mortale. Ego antez credo q; anima hoc agens male se haberet: et diuina gratia arida remaneret ob tantā irreuerentiā cum propter deuotionē et reuerentiā tanti sacramenti non soluz a tali immunditia: s; etiā a materiali cibo q̄rū cōmode fieri posset abstinere deberēt. prout habet exp̄sse tex. de cōse. di. 2. c. tribus gradib⁹. Et sic ex predictis etiā patet. i. genus hominū cui non debet cōmuniō dari. Adde insuper fm Tho. in. 4. distin. 9. ar. 5. q. 3. q; etiam nō debet dari sacramentū demoniacis: maxime si cōstat q; pro aliquo crimine a demonē torquant. Si autē constat oppositū: non est eis cōmuniō deneganda. Adde insup q; etiā histriōib⁹ vel ioculatorib⁹ notorijs et manifeste infamib⁹ cōmuniō nō debet dari nisi totaliter ad deū cōuertant dicente Lippiano de cōse. di. 2. c. Pro dilectione inquit tua consulendū me existimasti frater kñe: quod mihi videat de histriōne et mago illo q; apud vos cōstitutus adhuc in artē sue dedecore psecratur: et magister et doctor nō erudiend⁹: n

sed perdendorū puerozū id quod male discit
ceteris insinuat: an talib⁹ sacra cōmuniō cūz
ceteris xpianis debeat dari aut nobiscū de-
beat cōmunicare. ¶ Puto nec maiestati diui-
ne nec euangelice discipline cōgrueret: ut pu-
dor ⁊ honor ecclesie tam turpi ⁊ infami cōra
gione fedet. hec ille. Et p̄dictis oib⁹ p̄z: quali-
ter sunt. i. genera personaz quib⁹ dominicū
sacramentū est denegandū: ⁊ per cōsequens
patet tertia cōclusio de realitate dominici sa-
cramenti que dicit specialitatis. Et insuper
patet septima excellētia realitatis. Rogem⁹
ergo oēs deuoto corde beatissimā trinitatez
patrē. v. filiū ⁊ spiritū. s. ut nobis oib⁹ in p̄-
senti vita concedat pure ⁊ simpliciter crede-
re veritatē dñici sacramenti: necnō ⁊ ipsum
dominicū sacramentū digne ⁊ reuerenter p̄-
ut debitū est suscipere. Cui semp sit ois ho-
nor laus ⁊ gloria p̄ cetera ⁊ inimmortalia se-
cula seculorū. Amen. ¶ Barutbi oppidū qd
quondā multo maius fuisse ipa ruina docet
Adiraculū grande quod supiorib⁹ ānis hoc
est. i. 456. anno cōtingit nō possum nō refer-
re. ¶ Prefertiz q̄ idēz p̄ nostri ordinis fratres
dñs operari dignatus sit. Cū itaqz venisset
istuc ex africa Barbarus quidā artis magi-
ce gnarus: saracenū apud locū frat̄z nostroz
habitantē conueniēs. Si vis inquit docebo
te quomō possis paruo labore locuplex ppe-
tuo effici. Cui auri cupidissim⁹ ille respondit.
Equidē hoc maiorē in modū cupio ⁊ ut me
edocco flagito. Dicit ei barbarus. In pene-
trabilib⁹ domus tue p̄ magnus latet thesau-
rus: cuius si me participē esse velis mōstra
bo tibi locū vbi effodias. Nec mortitur. post
hoc saracenus quin magū continuo in do-
mū suam inducens. Iubet locū ostendi sibi:
quē cū ille designasset: p̄tinus accito pistore
quidā vicino suo ⁊ amico atqz vxore humus
exbaurire icipiūt. Cūqz terrā vīgiti fere cubi-
tus defodissent repente exiliens ignis fumus
qz teterrimus fodiētes q̄primū ad se rapit
cōuoluitqz miseros suffocatqz viuantes. At-
qz crūdās in omnē vicinaz fumus mor po-
pulū ad huius rei spectaculū conuenire com-
pellit. Qui digeste erinde paululū fumo do-
mū ingrediūtur despicientēqz in locū defos-
sum p̄re altitudine foue ⁊ sumi atra caligi-
ne: nihil oīno videre qucunt: sed audiunt cū-
ci v: luti increpitanti fritorio defunctorū cor-
pora assari: que formidantibus ceteris de fo-

uca erimēt vnus corū intrepide temerarius
confido inquit me a propheta nullo iuuari.
¶ Proinde succinctū me funibus demittite.
Nec mora circū ligatum hūmōi funibus de-
mittūt in foueam. Virqz iam mediū de-
scendat cum protinus clamitare incipit dī.
Eximite me hinc eximite quoniā totus incē-
dor subtrahentēqz cū reperiunt cruribus ac
pedibus crustum adeo quidē ut nec vsqz in
diem vno pede curari potuerit. Vnde ⁊ nūc
vulgo pes vltus vocat ab omnibus. Ceteruz
saracenozū cadi hoc est corū p̄sul rez hanc
sic obtigisse conspiciens ⁊ saracenozū nemī
nē post hac esse qui hanc foueam ingredi au-
deat. Tandem ad nostri ordinis fratres au-
dicente populo sic ait dī. Num ⁊ vos q̄ chri-
sti fidez: oib⁹ sanctiorē putatis aggredimi-
ni. ut in hui⁹ p̄phete vestri nomine ista mor-
tuorū cadauera educatis. Cui ex fratrib⁹ no-
stris Admarcus laudens ⁊ Leonardus fauen-
tinus cōtinuo respondent. In nomine chri-
sti prophete ⁊ dei nostri hec ⁊ maiora aggre-
di non dubitam⁹. Licet et si quicqz noxi acci-
der id magis propter nostra peccata q̄z chri-
sti fidem verissimā obuicisse credendū sit.
Ecce inqz p̄esto sum⁹: ut in christi fide ac vir-
tute ista defunctorū corpora exhumam⁹. ¶ Post
hoc cuncto populo rem hanc spectante sub-
missa scala ⁊ signantes se signo crucis inde
fossū locū quē aqua benedictionis asper-
serant cicius descendūt accenso lumine. Et
ecce fouea in qua prius ardens flāma exala-
bat christi virtute quasi vento rozis flante cō-
pressa flamma refrigerata est. ¶ Proinde fra-
tres hī sine vlla ignis fumiue molestia ligāt
funibus defunctorū pedes ⁊ per gradus sca-
le ascendentes cunctis admirantibus atqz
stupentibus nō tamen ad christi fidem con-
uertentibus heferūt corpora que ⁊ in mediū
afferentes petunt ut huius rei geste gratia li-
ceat ei de christi fide dislere: quod reuocantes
atqz prohibente Cadi veluti rem prophanā
atqz nephariā. Isti hoc ingenti p̄cto miracu-
lo domū reuerſi sunt. Illi in sua perdita fide
obdurati permanētes defunctorū funera cu-
rauerunt. Sicut hec omnia accepti a mercatori-
bus venetianis: qui rei huic dum gereretur
intererant. Et quidem ab hac domo in qua
tanti prodigij res extitit. Quadraginta pene
passuū via est ad locū frat̄z nostroz qui
sancti Saluatoris titulo. p̄renotat. ea videlz

causa q̄ fuerit quondā vulgatū illud mari-
mū miraculum crucifixi lignici cuius ex late-
re a Iudeis per illusionē fidei nostre truci-
latissime pungere. tantū sanguis profure-
rit q̄ plima subiecta vasa ex eo repleta sint
Et hanc quoq; iuxta urbem monstrat locus
in quo beatissimus Georgius martyr lan-
cea draconē transfixit a quo nisi modo regi-
filiam: sed omnē prorsus ciuitatem liberauit
ab illius voracissima calamitate.

¶ Feria sexta in pasce seu in die ve-
neris sancta de octaua excellentia ipsius sa-
cratissime fidei: que dicitur excellentia pas-
sibilitatis.

Inclinato

capite tradidit spm̄. Scri-
buntur hec verba Ioan. 19
ca. 7 in passione occurrētis
ferie. Postq̄ amantissimi
cives superioribus diebus

sufficienter ut vidistis septimā excellentiā de
sacratissima fide que dicta fuit excellentia rea-
litas declarauit. Restat ut in presenti feria
mortis et passionis saluatoris dñi nostri Je-
su xp̄i singulariter representatiua: octauā ex-
cellentiam sacratissime fidei: que dicitur ex-
cellentia passibilitatis specialiter declarcm⁹
in qua singulariter mysteria sacratissime pas-
sionis ad memoriam nostram reuocabim⁹.
Sine cuius memoria omnis nostra redem-
ptio per christi mortem facta nobis penitus
inutilis esset ad salutē: q̄ autē tantū passio-
nis atq; redemptionis mysterium de neces-
sitate salutis quisq; teneatur et debeat pre-
sertim hodierna die ad memoriam sui cor-
dis reducere et reuocare tripliciter demon-
stro. Primo auctoritate. Secundo ratio-
ne. Tertiō similitudine. ¶ Primo demon-
stro auctoritate pasce de consecratione vi-
stin. secunda capi. Iterat̄ quotidie dicentis.
Hic christus semel passus in carne p̄ vnā
eandemq; mortis passionem semel saluauit
totum mundus: ex qua morte resurgens
ad vitam mors ei vltra non dominabitur.
tamen hoc ideo fecit: ut memoriam de ipso
haberemus. Quapropter semper mors christi
est per seculi vitam posteris nuncianda et

memoranda: ut discant qua charitate dile-
xit suos qui pro eis mori dignatus est. Qui
omnes vicem debemus rependere charita-
tis: quia ad hoc nos prior dilexit cui effem⁹
gehenne fili ut diligeremus eū a morte iam
liberati. hec ille. Accipe queso et aliam aucto-
ritatem Augusti. de consecratione distin. se-
cunda. capi. Semel christus mortuus est pro
nobis iustus p̄ iniustus: et scimus et certū ha-
bemus et spe immobili retinem⁹: quia christus
resurgens ex mortuis iam nō moritur
mors illi vltra nō dominabitur: tamen ne ob-
liuiscamur vnq̄ quod semel factum est et in
memoria nostra omni āno sit: ideo pasce ce-
lebratur: vnde anniuersaria recordatio dici
huius representat nobis quod olim factum
est: et sic nos admonitos facit tanq̄ videa-
mus presentem dominus in cruce. hec ille.
¶ Secundo etia; demonstro vnica ratione
videlz proprietatis. q̄ scilicet necesse est cui-
bet presertim hodie mortem et passionem do-
mini nostri ad memoriā reducere. Funda-
mentum huius rationis ponit philosophus
in libro de proprietatibus rerū dicens. Vbi
desunt substantie: desunt et earū proprietates:
patet hec regula. Si cui alicui deest substantia
ignis vel arboris profecto illi etiam deerit
eorum proprietates que est calor et fructus.
Similiter si aliquis caret medicina: que est
causatiua alicuius sanitatis profecto carebit
et eius proprietate scilicet sanitate. Duo pre-
supposito: certū est q̄ sacratissima passio do-
mini nostri precipue habuit et habet tripli-
cem effectum et proprietatem videlicet remis-
sionis culpe: exhibitionis gratie: et donatio-
nis glorie. Nam passio christi remittit culpā
gratiā exhibet: et glorie donat. ¶ Primo qdē
remittit culpam. Vnde Apoc. p̄mo dicitur.
Dilexit nos scilicet xp̄us. et lauit nos a pec-
catis nostris in sanguine suo. et ad Romāos
tertio Apostolus ait. Mortuus est xp̄us pro
pter delicta nostra: et resurrexit propter iusti-
ficationem nostrā. Et ad Hebrēos nono ait.
Sine sanguinis effusione scilz christi non fit
remissio peccatorū. Et ad Collo. secundo. ait
Communiuicauit nos scilz christi in fi-
lio donans nobis omnia delicta. scilz p̄ eius
mortem. Et ad Hebrēos. 9. etiam ait. San-
guinis xp̄i qui per spiritū sanctum semetip-
sum obtulit immaculatū deo: mundauit con-
scientiā nostram ab operibus mortuis scilz

peccatis. Augustinus etiam libro de agone christiano. ait. Fusus sanguine christi sine culpa omnium culparum circographa quibus diabolo debitores eramus deleta sunt. Item Leuitici. decimo septimo. figuratiue dicit. Sanguis agni pro anime piaculo erit. Denique Augustinus de consecratione distin. quarta. ca. filius ait. Filius dei carnem suscepit: et penam mortis sine culpa: ut in curne peccati et culpa solueret et pena. hec ibi. C. Secundo in super benedicta passio christi gratiam fidelibus exhibuit. Vnde Ioan. primo dicit. De plenitudine gratie eius omnes accepimus. Et Ioannes Crisostomus. de consecratione distin. quarta. capi. non potest. ait. Non potest quis gratiam celestis vite accipere: nisi purgatus fuerit ab omni sorde peccati per penitentiam confessionem: per donum baptismi salutaris: et per mortem saluatoris domini nostri Iesu christi: qui est benedictus in secula seculorum. Amen. hec ibi. Item de consecratione distin. quarta. ca. placuit. penultimo dicitur. Placuit ut qui cum dixerit gratiam dei qua iustificamur per mortem Iesu christi domini nostri ad solam remissionem peccatorum valere que iam commissa sunt: et non etiam ad adiutorium venire ut non committantur anathematia sit. hec ibi. C. Tercio passio christi donat eternam gratiam: que impendebatur. propter originale peccatum: post quod collocavit deus figuratiue cherubim ad portam paradisi terrestri: habentem gladium igneum et versatilem ad custodiendum viam ligni vite. ut habetur Gen. tertio. Vnde ad Hebræos. io. apostolus ait. Habemus fiduciam introitum sanctorum per sanguinem christi. Et ad Hebræos secundo. ait. Decebat enim cum propter quem omnia et per quem facta sunt omnia: ut multos filios in gloriam duceret per passionem auctoris salutis eorum. Et ad Hebræos. quinto. ait. Filius dei didicit ex his que passus est obedientiam: et consummatus in mortem factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis eterne. Ambrosius prout recitat magister sententiarum in tertio distin. io. capi. Nunc igitur. ait. Tantum fuit peccatum nostrum ut nunquam saluari possemus nisi vni genitrus dei filius pro nobis debitoribus mortis moreretur. Hoc enim figuratum fuit Numeri tricesimo quinto. ubi dicitur. Admici-

da manebit ibi. scilicet in civitate refugii donec sacerdos magnus qui oleo sancto inunctus est moriatur: quo mortuo poterit in portam domus sue introire. Quibus premissis concludo: quod ex quo passio christi remittit culpam exhibet gratiam et donat gloriam: si quis non convertit cor suum ad memoriam sue passionis impossibile erit omnino quod talis recipiat eius proprietatem que est remissio culpe exhibitio gratie et donatio glorie. C. Tercio etiam demonstro similitudinem. quod scilicet quisque tenetur et precipue hodie ad memoriam passionem sui redemptoris reducere. Nam Matthæi sexto dicitur. Vbi est thesaurus tuus: ibi erit et cor tuum. Quod patet de usurario qui cum inordinate diligit thesaurum mundanum: iugiter die noctumque habet ad eum cor suum. Hoc idem facit phyllocaptus de aliqua. Similiter qui recipit aliquod beneficium iugiter recordatur de illo. Mulier autem cuius vir est defunctus sepius de illo memoriam facit. quod si predictæ de predictis continuam memoriam habent multo magis quisque fidelis debet iugiter et precipue hoc beneficium mortis et passionis nostri redemptoris ad memoriam revocare et cum Hieremia ne ingratus existat Treno. tertio dicere. Ad memoria memor: ero et tabesceat in me anima mea. His omnibus premissis: quoniam maxima reprehensione dignus haberetur vel censeretur predicator qui saltem semel in anno ad memoriam reduceret populum mortem et passionem sui redemptoris: maximamque ingratitudinem etiam populus argueretur nisi semel in anno omnibus mundanis occupationibus a se reiectis cordialiter et deuote misterium mortis et passionis saluatoris sui audire disponeret. Hinc est quod cupiens et volens iuxta gratiam a domino mihi concessam hoc mane spiritualiter tractare de stupenda mirabili atque profundo misterio sacratissime amarissime nec non et acerbissime passionis et mortis saluatoris angelica pretermissa salutatio: que ad virginem consuetudinarie fieri solet simul omnes pro hodierna die ad sanctissimam crucem quam tali die meruit sustinere ipsum regem celorum et dominum recurremus ipsam genibus flectis et humiliter corde cum ecclesia salutando atque dicendo. O eritque spes vitæ hoc passionis re-

porre ange pijs iustitiam reisq; dona veniaz amen. Et inclinato capite tradidit spiritum. Itēz vbi sup. Supra que verba tria nobis hodie de sacratissima passiōe nostri redēptoris mysteria pteplanda pponunt. Quorūz C Prīmū dicitur mysterium necessitatis. C Scdm dicitur mysterium acerbitatis. C Tertium dicitur mysterium specialitatis.

C De triplici mysterio sacratissime passiōis v; necessitatis: acerbitatis: et specialitatis. Et pmo de pmo dicitur necessitatis.

Rmū igit mysteriū de sacratissima passione pteplandū dicit mysteriū necessitatis. Accipe fidelis et deuota aia hanc veritatē indubitabilem et firmiter tene q nullus xpianus pōt dici ver⁹ xpian⁹ et esse ver⁹ Christi membrū: nisi hodie singl^r sentiat per cōpassionē in corde suo passionēz dñi Iesu Christi. Nec xpianus dici poterit qui hodie cordialiter non lachrymabitur: nō flagellabitur: non crucifigē: et non moriatur cū dño Iesu. Ver⁹ enī et fidelis xpian⁹ si mil le vītas hīer hodie singl^r si phas cēt p xpi amore illas exponere dberet. Cū dñs Iesus hodie in cruce vitam suā omī vita mundi nobilitorez pro eius amore tradiderit. Dico igit conclusionabiliter q nullus hodie sentiens dolores et penas et mortē saluatoris sui poterit vere dici xpianus: nisi cordialiter et sensibilibiter si phas erit suscipiat in aia sua eius mortem dolores atq; acerbissimā passionēz. Et q quisq; verus et fidelis xpianus teneat hodie precipue fil^r cordialiter velle pati velle flagellari velle mori et crucifigi cum xpo seu cūz dño Iesu. Quadruplīter pbo. Prio auctibus. Scdo rōnibus. Tertio filitudinibus. Quarto exemplis. C Prīmo pbo auctibus: q quilibet verus xpianus tenetur hodie in corde suo p cōpassionē i se passionē et mortem sui saluatoris suscipere. Pmo igitur auctoritas inuitans et inducens vnūquēq; ad sic faciendum est ipsius saluatoris M^{at}. 10. dicentis. Qui non accipit crucem suam. s. hodie et sequit me non est me dign⁹. Quasi dicat cum crux dicat a cruciatu: et ego hodie pro mundi salute a capite ad pedes et everso totus sum cruciatus: quicūq; hodie per cōpassionē et charitatē in se non suscipiet

cruciatū meū: talis profecto nūq; erit me dignus. i. nūq; dignus erit grā et glia mea. Et idem saluator etiam M^{at}. 16. sic ait. Si qs vult venire post me. s. in vitam eternam: abneget semetipsum oēs. s. mundi voluptates propter me ptenendo: et tollat crucem suam v; me in cruce positū et morientē. Et subiungit di. Qui enim voluerit aiam suā saluā facere. s. per pteptū crucis mee: pdet eam: q autē perdidit aiaz suā ppter me. i. p cōpassionē hodie affligerit: inueniet eam. i. saluabit eam. Et Luc. 9. ait. Si qs vult p⁹ me venire ab. s. et tol. cru. suā. quotidie et sequat me. Et Luc. 14. ait. Qui non baiulat crucē suā et venit p⁹ me non pōt meus esse discipulus. vbi glo. ait. Qui non sentit penā mortis xpi non sentiet glām de resurrectione xpi. Alia auctas ad h inducēs ē M^{at}. 16. figuratiue dicēt. Anima que non fuerit afflicta in hac die peribit de pplo suo. glo. i. excludet a pplo saluando. Alia auctas est apli ad pbili. 2. di. Frēs hoc enī sentite in vobis qd et in xpo Iesu qui tē. Humiliauit autē semetipsum. s. patri propter nos. s. o. v. ad mor. mor. aut crux hībi. Itē. 1. p⁹ de. 4. c. dicit. Christo igit passio i carne et vos eadē cogita: ar. q; qui passus est in carne desijt a peccatis vt iam non hominūz desiderijs sed volūtatī dei qd reliquū est in carne iuuat temporis. hec ibi. Item Exod. 25. figuratiue dicitur. Inspice et fac sim exēplar qd tibi in monte. s. caluarie monstratus est. Et Jo. 12. saluator ait. Si quis mihi ministrat. s. per fidem: me sequatur. s. per crucē et vbi sum ego. s. in eterne gloria: illic et minister meus erit. Item apostolus ad Ephe. 5. ait. Estote imitatores dei sicut filij carissimi et ambulate in dilectione sicut et Christus dilexit nos: et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam deo in odorem suauitatis. hec ibi. Item Augu. 11. distin. c. ecclesiasticarum. ait. Scriptura sacra quoslibet fideles veros salutifere crucis Christi signaculo docet tam corpore q; corde insigniri. hec ibi Itē. 56. dist. c. dominus noster. Hieronym⁹ ait. Quacūq; modo nascamur: deo nascimur vt Christi vestigia imitemur: et ab ipso corpore non separemur: cuius per fidez membra effecti sumus. hec ille. Item. 12. q. 1. c. clericus. Idē Hieronym⁹ ait. Qui dñm vult possidere d; eūz ppheta dicere. p⁹ dars mea

dñs: et nihil extra deū habere potest. q̄ si ge-
p̄iam aliquid habuerit p̄ter dominū: ps̄ ei⁹
nō erit dñs. verbi gratia. si aurū si argentū
si possessiones si variā sup̄lectilē: cū istis p̄-
tibus nō dignat̄ dñs fieri pars ei⁹. Si autē
ego ps̄ dñi sum et suniculus hereditatis ei⁹
non accipio tales p̄tes: sed habens victū et
vestitū his cōtēntus ero: et nudā crucem nu-
dus sequar. hec ibi. Idez quoqz Hiero. 12. q.
2. c. gloria xp̄i. ait. Dñes in iudca templū nō
crucē sed mēsas lucernas turribula. patellas
siphos et mortariola auro fabricata habebat
tūc enīz hec. pbant a dño: qm̄ sacerdotes ho-
stias imolabāt: et sanguis pecudū erat remis-
sio peccatorū. Nunc vero cū paup̄atez do-
mus sue paup̄ dñs dedicauerit: portem⁹ ei⁹
crucē et delicias lutū putemus. hec ille. Item
libro de diligendo deo. ait. Deditus est et cō-
tra rationē q̄ dñs tristis et moriat̄ seru⁹ ve-
ro vivat et letet. Itēz p̄me Petri. 2. dicit. In
hoc enīz vocati estis: qz xp̄us passus est pro
nobis vobis re. et. v. s. ve. eius. Itēz Tren. 3.
Hic. in p̄sona xp̄i ait. Recordare paup̄ta-
tis mee abscentij et sellis. Itē Tren. j. in p̄so-
na xp̄i ait. Vos. o. q. t. p. vi. at. et vi. s. p. intel-
lectū et cordis cōpassionē. si est do. s. sicut do.
meus. Deniqz Matth. xi. saluator ipse dul-
citer oēs inuitat ut oēs hodie p̄ cōpassionez
cordialiter cū ipso moriant̄ et crucifigant̄. Et
vos oēs qui la. et. o. c. ve. ad me. et ego refi-
ciam vos: tollite iugū meū sup̄ vos. quasi di-
cat. Vos popule meus. Vos gens mea electa. Vos
xp̄iani mei. Vos filij et fideles q̄ me multiplici-
ter offendistis: peto ut hoc mane mibi detis
corda vestra p̄ cōpassionē: et aliquā lachrimā
amore meo effundat̄: et ego reficiāz vos mi-
sericordia mea impendēdo vobis liberaliter
remissionē omnīū peccatorū vestrorū: nec nō
reficiāz vos gratia mea et gloria mea. Ecce
fidelis anima cū q̄ta dulcedine et cordis te-
neritudine te petit ut cōpatiāris ei. Quis igitur
erit hodie tam insensibilis: tam obstina-
tus et induratus: qui videat dñm suū: tam af-
flictū et crucifixū: et nō moueat ad lachrimas
et cōpassionem. Precipue cū Seneca in pro-
uer. suis dicat. Paterna gl̄ia nos reddit in
glorios: cum ab eius vestigijs dissimilitudine
nos resoluimus. Ecce fidelis anima q̄ iā ha-
buit auctoritates: te hodie dulciter inuitan-
tes et inducētes ad sentiendū cordialiter pe-
nas et dolores tui redemptoris. C. Secundo

etiā probo qnqz rationib⁹: q̄ quilibet verus
xp̄ianus tenet hodie per cōpassionē in corde
suo suscipere penas dolores et mortē sui sal-
uatoris. Primo rōne cōiunctionis. Se-
cundo rōne intentionis. Tercio rōne acqui-
sitionis. Quarto rōne transformationis.

Quinto rōne gratificationis. C. Primo ra-
tione cōiunctionis. Fundamentū ratiois po-
nit p̄phus primo de regimine p̄n. di. Simul
cōiuncta naturaliter gaudent et tristantur de
eisdē: patet hec regula. Nam qz oculi sunt cō-
iuncti cum capite et cum corpore hominis: ideo
si caput vel corpus habet in se aliquod nota-
bile vñlus statiz per cōpassionē lachrimas
emittūt seu lachrimari cogūtur. Similiter si
caput languescat seu habeat intensum dolo-
rem: statim oīa membra corporis ei cōiun-
cta p̄ cōpassionē suscipiunt cū eo tristitiaz et
dolorem. Sic enim dr. 6. q. j. ca. sunt plurimi
s. verum. et c. ex merito. Capite languescēte
facilius reliqua corp̄is membra inficiūtur si
cut scriptū est. Omne caput languidū: et om-
ne cor merens. a planta pedis vsqz ad verti-
cem: nō est in eo sanitas. hec ibi. Similr mu-
lier cōiuncta viro etiā si fuerit cōcubina vel
meretriz: si vir eius infirmet̄: statiz et ipsa do-
let et contristat̄. Quo p̄supposito: certū est qz
dñs Iesus est caput omnīū xp̄ianorū: xp̄ia-
ni vero sunt membra eius: dicente apostolo
ad Ro. 12. Sicut in vno corpore multa mē-
bra habem⁹: omnia autē membra non eūdē
actū habent: ita multi vnū corpus sumus in
xp̄o: singuli autē alter alterius mēbra. Et ad
Ephe. p̄mo. ait. Quia subiecit pater sub pedi-
bus eius videlz xp̄i: et ipm̄ dedit caput super
omnē ecclesiā: que est corp⁹ eius et plenitudo.
Et ad Ephe. 5. ait. Sicut vir est caput muli-
eris: sic xp̄us est caput ecclesie et saluator cor-
poris eius. Et ratio: quare christ⁹ dicit̄ caput
nostrū est s̄m Thō. in tertia parte sum. q. 7.
Quia sicut in materiali capite tria confide-
rant: v. z. ordo: influentia: et directio. Ordo. s. qz
omnia alia membra ordinant̄ ad ipsum: in-
fluentia quia caput influit virtualiter in om-
nes sensus interiores et exteriores. directio
quia dirigit omnia alia mēbra. Sic a simili
hec tria spūaliter sunt in xp̄o tanqz in capite
nostro: qz primo oēs xp̄iani cuz sint sub xp̄o
ordinant̄ per vitā ad xp̄um. Secundo ipse
xp̄s influit in xp̄ianis gratias suas spūales
a deo. ut Joan. p̄mo dicat. De plenitudine

Sermo

eius. f. gratie omnes accepimus. Tercio ipse
xpus dirigit totam ecclesiam p viam veritatē
et dirigit vsqz in finē mundi ne incidat in er-
rore. Proinde Matthei. 28. ipse promissit di.
Ecce ego vobiscū sum oibus diebus vsqz ad
cōsumationē seculi. Quod si sic ē: quia sic
est q nos sumus mēbra xpi. xps vero caput
cū caput nostrū. id est ipse xpus sit hodie to-
tū afflictū vel vulneratū et doloribus plenū:
igit nos qui sumus eius mēbra debemus p-
cipue hodie oēs esse in corde afflictī vulnera-
ti atqz dolorati propter eius cōpassiones. q
si hodie sūt euz christo non sumus amaricati
et cordialiter angustiatī: nequaquā dici possu-
mus esse vera mēbra christi. et per consequē
qui hodie ei nō cōpatitur: tanqz mēbrū ab
eo pēcisum nequaquā poterit accipere aliqd
de influentia gratiarū suarū. Sic enīz dici-
tur. 23. q. 7. capi. Quēadmodū mēbrū cum
pēciditur ab hominē viui corpore: non po-
test habere vitā corporis: sic qui diuisus est a
christo nō potest habere spiritū gē. Quā
anima pfecto ingrata eris si hodie cordialiter
cū capite tuo christo crucifixa nō fueris. Vñ
Calixtus papa distin. 12. capi. non decet. ait
Non decet a capite christo membra discede-
re: sed iuxta scripture testinionia: oia mēbra ca-
put sequūtur. Similis sententia ponit. xi. di-
stin. capi. nolite. et de cōsecratione distin. 3. ca.
celebratē. Item. 2. quest. 7. ca. sicut laudabi-
le. dicit. Totū corpus morbus inuadit: si lan-
guor in capite suo extiterit. Et apłs quēlibet
ad hoc inducēs ait. pme Corin. 12. Si qd pa-
ritur vnū mēbrū: cōpaciūtur omnia mēbra
sine gloria vnū mēbrū congaudent oia mē-
bra. vos autem estis corpus christi et mēbra
mēbro. Vbi glo. ait. Indecens valde est ut
mēbrū carnis patiat cū capite: et anima que
est mēbrū christi nō patiat christo patiente
Aperi igitur o hō oculos mentis tue queso:
et noli te xpianū credere etiā si baptizatus sis
et christianus dicat: nisi id facias quod nomē
xpianitatis importat: que importatio nihil ali-
ud ē quā xpus sequi in cruce et passionib⁹ su-
is. Propterea Augusti. libro de doc. xpiana
sic ait. Christianus non est q xps non sequitur
et qui ipz in passione nō imitat. Et Ambro.
22. quest. 5. c. Laure. ait. Mendaciū est xpia-
nū se dicere: et opera xpi nō facere. Sed hen-
dubito q hodie in quibusdā induratis chri-
sto non cōpatientibus tanqz iudeis non ve-

rificet illud Apo. ad Iohi. 3. dicentis. Multi
ambulant quos sepe dicebā vobis: nūc autē
et flens dico inimicos crucis christi: quorū
finis. interitus: et quorū deus venter est: et glo-
ria in cōfusione eorū qui terrena sapiunt. hec
ibi. C. Secundo etiā probō ratione intentio-
nis q salz quilibet verus xpianus tenet ho-
die precipue cordialiter cōpati dño Iesu xpo
crucifixo et morienti. Fundamentū rōnis po-
nit pbus pmo Ipoliticoz di. Debem⁹ sim-
pliciter vri rebus ad id propter qd date sunt
a sapientissimo datore. patet hec regula. Si
enīz papa cōstitueret aliquē in epūm dando
ei illud beneficiū ut precipue habeat diligen-
tem curā animarū: nequaquā liceret ei postmo-
dū exercere artē militare seu armorū: et huius-
modi: q si sic faceret vriqz illo beneficio euz
priuaret. Nam beneficiū meret perdere qui
illo abutit. Sic expresse habet tex. 22. q. 5. ca.
de forma. circa finē. Et extra de ex. pla. c. gra-
nem. Item. xi. q. 3. c. priuilegiū. Et extra de pri-
uilegiis. c. tuax. et c. ut priuilegia. Quo p sup-
posito: peto o xpiane quare hodie dei fili⁹ vo-
luit flagellari et crucifigi. Et certū est q hoc
ideo fecit nō tantū ut nos seu xpianos salua-
ret: sed insup ut xpiani qstuz possent imiten-
tur euz: quia ut dicit extra de elec. c. significa-
sti. 2. 2. quest. 1. capi. deus omnipotens. Dis xpi
actio nostra fuit instructio. Vtcri⁹ peto qre
deus o xpiane dedit tibi cor intellectuale et
rationale: et clarū est q ideo tibi dedit ut si-
bi semp p cipue hodie offeras illud per cō-
passionē. Ideo puer. 21. illud petit di. Fili pre-
be mihi cor tuū: peto insup cū deus posset fa-
cere te nasci de iudeo et iudea: de pagano et
pagano: et de turcho et turcha: de saraceno et
saraceno: cur singulariter te nasci voluit in xpi-
anismo de xpiano et xpiana: et te p sacramen-
tū baptismi facere xpianum. Et certū est q
ideo deus pater ex precipua charitate et gra-
tia te voluit esse xpianum: ut p charitate et
cōpassione iugiter et precipue hodie xps ei⁹
filii crucifixi in corde portares. Peto prete-
rea cur tibi de⁹ p seū quo sine oculos dederit.
Et certū ē q id dedit ut lachrymer mor-
tē qstū possibile est vnigeniti filii sui crucifixi
dicere in psona dei patris. Vbi. ppheta. c.
serro. Filia ppli mei accingere cilicio et con-
spernere cinere: et luctū fac tibi vnigeniti. scilz
mei planctū amarū: hoc enīz faciebat ppheta
Dauid qū ps. 41. dicebat. Fecerunt mihi

lachryme mee panes die ac nocte. d. d. mibi
co. v. e. d. t. Quasi diceret: precuideo eū in cru-
ce moriturū: et subiungit hec recordatus sum
et effudi animā meā etc. hoc idēz precuendo
Dicit. g. c. dicebat. quis dabit ea. meo aquā
his oibus premisis si de? pater filiū voluit
crucifigi: ut ad cōpassionē quēlibet induceret
et insup quēlibet fecit xpianū vt ei pbeat cor
suū per cōpassionē: et insup oculos dedit hoc
finc ut quisqz lachrymet mortē vngenti sui
concludo qz de necessitate salutis est ut qsqz
iugiter et precipue hodie amplectat filiū dei
crucifixū in corde et vulneratū per cōpassio-
nē. Quod si aliquis nō fecerit cū ingrat? cri-
stat et cōtra intentionē et volūtātē dei patris
faciat: vtqz ab ipso grauiter puniet. ¶ Dropte
rea ipse saluator. Lu. 12. dicebat. Seruus qui
scit voluntatē dñi sui et non facit plagis va-
pularit multis. Et Veda sup verba Adath.
18. Reddit vsqz ad minimū quadrantē. ait.
Tot singulares penas sustinebit gliber infi-
delis xpian? pro ingratitudine sua quot sin-
gulares penas xps pro ipso tulit. hec ille. ¶
Igit xpiana aia cōpatere queso filio dei mo-
rienti et flagellato: et cordialiter lachrymare
ne p ingratitudine tua tot penas habere me-
rearis qn potius dicas cū sanctissimo Job.
23. c. Vestigia eius v3 passionis xpi secutus
est pes meus. mā. n. custodiui et nō declinaui
ab ea a mandatis labioz eius non recessi: et
in sinu meo abscondi verba oris illius. hec ibi
Dicasqz cū Ezechia regē. 4. R. c. 18. Adhesit
dño id est crucifixo cor meū et non recessit a
vestigijs eius fecitqz oia mandata ei? que pre-
cepit. ¶ Tertio etiā probo ratione acquiritōis
qz quisqz xpianus tenet de necessitate salu-
tis tristitia et cōpassionē in corde suo habere
de morte sui saluatoris. Fundamentū rōnis
ponit phs. 3. ¶ Phisicorū di. Generatio vni?
est corruptio alteri? et cōuersio. Sup qz ver-
ba Tho. ait. Ad generationē et susceptionē
nobilitioris forme p prius requirit corruptio
prioris forme. patet hec regula quadruplici-
ter. ¶ Primo naturaliter sic. Si eniz lignum
debet accipere formā ignis nobilitiorē quoli-
bet ligno: necesse est ut forma prior ligni cor-
rūpatur. Similiter si granū debet generare
plura grana viua: oportet qz prius corrūpat
et moriat dicente saluatore Jo. 12. Misi gra-
nū frumētī cadens in terra mortuū fuerit. i.
s. m. si aut. m. f. m. fructū af. Et apo. j. Cor. 15.

ait. Inspiciens quod tu seminas nō viuificat
nisi prius moriat. Secūdo patet hec regula di-
sciplinabiliter seu intellectualit. Mā videm?
qz in discipulis seu in sciētis intellectualib?
nō pōt qz pficere seu ad nobilitatē pfectio-
nis eaz deuenire: nisi prius sustineat maxi-
mos labores atqz sudores. dicēte Salomōe
Eccles pmo. Dedi cor meū ut scirē pruden-
tiā atqz sapiāz: et cognoui qz i his quoqz cēt
labor et afflictio spūs: eo qz in multa sapiētia
multa sit indignatio: et qz addit sapiāz addit
et laborē. hec ibi. Tertio p3 hec regula mora-
liter. Mā videm? qz in virtutib? moralib? nul-
lus venit ad eaz habit? qz valde est delectabi-
lis: nisi prius grauat? fuit labore maris et dif-
cultate in acgrēdo ipm habitū. Mā gulosus
seu luxuriosus qz sunt in his bituati: nequaquā
acgrere pnt habitū abstinentie seu pudicitie:
nisi cū magna difficultate. Quarto hoc idē
p3 artificialit. Mā vas vile put est ferrū me-
tallū et hmoi: nō recipiūt nobilitiorē formā ni-
si prius fuerit corrupta. Silt mercator paup
anteqz pueniat ad magnū thesaurū: necesse ē
qz die noctuqz valde insudet et laboret. Quo
psupposito: cū in xpo fuerint duo v3 mortifi-
catio et glificatio: necesse fuit qz an acquiritōne
glie corpis ei? corp? ipz prius fuerit verberib?
attritū et etiā mortificatū. Ad si sic ē ergo i-
possibile ē qz aliqs vnqz xpianus picipet de
gloria xpi nisi prius in hac vita fuerit princeps
mortis et passionis sue recipiēdo. s. piam xpi
passionē in corde suo saltē p cōpassionē. pro-
pterea pau. 2. Cor. j. di. Si socij passionū est
critis et cōsolationū. Et alibi di. Si cōpatia-
mur et cōregnabim? Ad pfirmās Diero.
sup verba Lu. xl. Mōne oportuit pati xpū
et ita intrare in gloriā suā. ait. Si xpū
deū et regē regū oportuit pati ut intraret in
gliaz suā: qūto magis o3 nos pati et cōpati: ut
intrem? in gliaz alienā: hec ille. Que oia con-
cludēs saluator Ioan. 16. ait. Amē amē dico
vobis: qz plorabitis et flebitis vos. s. passionē
meā: mund? autē gaudebit: vos vero cōtri-
stamini: sed tristitia vestra cōuertet in gau-
diū. Mulier cū parit tristitia habet qz venit
hora ei? cū autē peperit puerū iā non memi-
nit p̄surre propter gaudiū: qz natus est hō in
mundū. Et vos igit nūc quidem tristitiam
habetis: sed iterum videbo vos. s. dum
glorificatus et gaudebit cor vestrum et gau-
diū vestrum nemo tollet a vobis. hec ille.

Ecce igitur aia q̄ nunq̄ mercheris cuz xp̄o
glorificari nisi p̄i in hac vita didiceris cor-
dialiter cū tuo dño crucifigi. Et bene de hoc
rationē ponit Bona. in tertio di. q̄ cū omne
meritū xp̄ianorū simpliciter p̄cedat a meri-
to passionis xp̄i: tanto magis vel minus de
merito eterne glorie quisq̄ xp̄ianus poterit
accipere: q̄to magis vel minus in corde suo
recepit per cōpassionez amarissimas penas
ipsius christi. Propterea legitur q̄ apparēs
christus sancto Alberto dixit: q̄ octo erāt ei
magis grata q̄ cetera q̄ fieri possent in hac
vita ab hūana creatura. Vnū illorū fuit q̄
dixit scito fili mi Alberte q̄ si quis solaz la-
chrimā effudit propter amorē passionis mee
hoc mihi est gratius quā si post hanc vitam
fundēt tot lachrimas amore meo quor sunt
gutte aque maris: et lachrimā effundenti da-
bo p̄miū quod excedit omnia simul bona
presentis vite: que sunt erunt et vnq̄ fuerunt
q̄ si sola lachrima amore passionis xp̄i cinis
sa tantū p̄miū promeret: q̄tūz p̄miū acq̄-
res. Anima xp̄iana: que nō solū lachrimā
vnā: sed plures lachrimas amore dulcissi-
mi Jesu hodie effundes. Quarto etiāz p̄-
bo ratione trāsformationis: q̄ quisq̄ verus
xp̄ian⁹ xp̄m diligens tenet hodie eius passi-
onem in corde per cōpassionem sentire et la-
chrimari. Fundamentū rationis ponit Dio-
nisi⁹ libro de di. no. di. Amor est quidā vis
transformatiua copulās amanti in amati⁹
seu in similitudinē amati. patet hec regula.
Nam ponat q̄ hic sint duo veri amici: cla-
rum est q̄ si vni accidit aliquid tristabile seu
delectabile: statim alius trāsformat quasi in
tristitiā seu delectationē eandē: quia si mori-
ei filius cum illo tristat de eius morte: si ve-
ro nascit ei filius: cum eo delectat de eius na-
tuitate. Propterea phis. 9. Ethicorum ait.
Amicus se habet in oibus ad amicū tanq̄
ad seipsum: eo q̄ amicus est alter ego. Si au-
tem accideret q̄ non doleret cū dolente: vel
gauderet cuz gaudente: p̄fecto talis cuz non
esset in similitudinē sui amici trāsformatus:
nequaq̄ dicend⁹ esset verus amicus sed sal-
sus et fictus. Quo p̄supposito: q̄ verus ami-
cus trāsformat in similitudinē sui amati: ce-
ce anima q̄ dñs Iesus hodie p̄ te mori flā-
gellat atq̄ crucifigit. Aut igit cordialiter per
cōpassionē cōflagellaris et morieris: sic cuz
vere diligis: cum eius similitudinē in te su-

scipias. Aut ei nō compateris: nec de morte
eius doles et lachrimaris. Et sic cuz nequa-
q̄ vere sed fere diligis: cū in eius similitudi-
nē non trāsformeris. Nam fm Grego. in
omelia penth. Probatio dilectionis exhibi-
tio est operis. Amor dei nunq̄ est ociosus.
operat enim magna si est: si autē operari re-
nuir amor nō est. hec ille. Et Joan. 3. dicitur.
Silioli non diligam⁹ lingua neq̄ verbo sed
opere et veritate. heu infelix aia quomō xp̄m
diligis: si dū videns cū hodie morientē et to-
tum a capite ad pedes sanguinolentū et pro
eius amore nec vnā lachrimā fundis. Certe
si cum veraciter diligeres: sicut fas esset infi-
nitas lachrimas emittēs. O dñe Jesu quō
te diligit aia que lachrimat mortē mariti fi-
lij fratris patris atq̄ sororis. Immo que la-
chrimat mortē vel perditionē alicuius pecu-
nie equi: asini: seu galline: et huiusmodi. nec ta-
men in morte tua et passione solā lachrimaz
effundis? An nō nobilior es tu in infinitum
quolibz patre: filio: fratre: vxore: pecunia: eq̄s
asinis: gallina: et huiusmodi: clar⁹ est q̄ fieri
go tanto magis diligendus et in morte tua
es lachrimadus: quāto magis predicta supe-
ras in omni valore et bonitate. Quinto hoc
idez probō ratione gratificationis. Funda-
mentū rationis ponit Seneca libro de bñfi-
cijs di. Quicūq̄ equiuales p̄ bñficio nō re-
pedit: vitii ingratitudinis incurrit. patz hec
regula. Nā videmus q̄ si quis paup̄ recepit
aliq̄d beneficiū seu seruus a dño plures ex-
ponit ut sit gratus vitā suā pro illo et sangui-
nē fundit. Hoc idē etiā faciunt canes irratō
nabiles. Quo p̄supposito: considera anima
ad hoc ut sis grata: an hodie cordialiter de-
beas flere mortē et passionē dñi tui. Maz ip-
se xp̄us prout ponit doc. et scriptura. 7. vici-
b⁹ amorē salutē: tunc voluit flere et lachrimari
Pro qdē p̄ te fleuit amare et lachrimatus
est dñs Iesus qñ exiit de vtero mris seu
virginis gloriose. ppter qd Salomō in p̄sona
dñi Jesu Sapient. 7. ait. Primā vocē similitē
alijs emisit plorans. Ecce anima xp̄iana
primū gaudiū et primā leticiā quā infantul⁹
Iesus totus quidē innocens et immaculatus
pro te suscepit dū fuit natus. Si tamē quere-
res cur puulus Iesus tunc sic fletet amare
Respondēdo q̄ nō propter originalē culpam
quā nō cōtraxerat sicut cōmuniter ceteri fa-
ciunt. Sed quia aia illius pueri cōiuncta cuz

Quoniam fleuit xps iels

diuinitate clare videbat oia peccata hominum p-
terita p-terita et futura: Jo propt- hoc flebat q-
p-uidebat q- in etate 33. annor- crucifigendus
erat vt p-ri suo satisfaceret p- peccatis supra-
dictis. Jo poterat dicere inuocissim- Iesus
O aia dura. o aia obstinata. o aia impia. ecce
q- puulus x-rii pro te lachrymas acerbis et
amaras fudo et tu adultera et supba dedignaris
amore mco sola lachrymaz effundere. **S**ecundo
etiā o aia pro te amare fleuit et lachrymatus
est. d. Iesus in circūcisione. q- enī dominus
n-ri vt d- Albar. 5. nō venerat legē solvere sed
adimplere. Idcirco cū eēt preceptū legis q-
omnes masculi octaua die circūciderent vo-
luit et ipse circūcidi. vñ Luc. 2. d- post q- impleti
sunt dies octo vt circūcideretur. p. v. est. n. ei?
Iesus. Lū ergo tēplo inciderentur eius tener-
rime et delicatissime carnes q- dubitat q- cū
sanguine egrediēte nō simul funderet puulus
Iesus ēt amaras lachrymas: pie credendū
ē q- vltra hoc q- si sentiret dolores mortis. Si
igit- d-ns Iesus in octo dieb- voluit lachry-
mas et sanguine pro te effundere: et o aia ho-
die ingrata q- saltē vel vnā lachrymā nō ef-
fundas amore suo. **T**ertio ēt o aia p- te ama-
re fleuit et lachrymat- ē Iesus in deserto. Luz
enī vt habetur Albar. 4. ibi steterit. 40. dieb-
et. 40. noctib- sine aliquo cibo et potu mālī pie
credendū est fm doc- q- tunc tēporis quasi die
noctuz- fleuerit peccata n-ri. Si igit- Iesus.
40. diebus et noctib- pro te voluit flere: valde
apparebis ingrata aia si saltem hodie p- ho-
rā vel per partē hore amore suo non fleueris
Quarto ēt o aia p- te amare fleuit et lachry-
matus ē Iesus in resurectōe lazari. Lū enī
vt habet Jo. ii. Azar- frai Albarie et Albar-
the mortu- ēt et q-riduan- in monumēto ad
p-ces soror- iuit. d. Iesus ad monumētū et ibi
tria nobilissima signa fecit dū eū suscitare vel-
let. **P**rimo enī vt ibi d- infrenuit dentib-
Secundo lachrymat- ē. **T**ertio post lachry-
mas vocem terribilē emisit di. Lazare veni
foras. Si Iesū peteres o aia q-re hec tria si-
gna super Lazaro fetido fecisti. Rñdet Aug.
et ei- p-sona q- nō fleuit propter mortē Lazari
et fetore sed simplicit- propter spirituale mortē
animaz nostraz- et pp- fetore peccator- nostro-
rū vt puta fornicationum Adulterior- et So-
domie: et huiusmodi. **O** infelix anima si x-ps
fleuit fetorem peccator- tuor-: nunq- pote-
ris cōtinere q- hodie non lachrymeris dum

videbis innumerabiles guttas. preciosissimī
sanguis sui a capite ad pedes fluentes in ira
Quinto isup o aia p- te amare fleuit et lachry-
matus est. d. Iesus dñica preterita dñz Hy-
rusalem ingrederetur. Sicut enī dicitur Lu.
19. Cum appropinquaret Iesus Hyerusalē
videns ciuitatem fleuit super eam di. Quid
si cognouisses et tu. duplici enī ex cā tunc fle-
uit Iesus. **P**rimo fleuit perditionē aiarum
que per hyperusalem interpretantur: p-uidebat
enī q- hyperusalē q- erat pulcherrima ciuitas
p- Titū et Vespasianū debebat oio prosterni:
ita vt lapis super lapidē non relinqueretur. p-
pterea dicebat populo sibi obuiāz venienti.
Quia si cognouisses et tu: quasi diceret. **O**
hyperusalē si videres quod video et intelligeres
qd- intelligo: videlicet non tantum destructio-
nem ciuitatis tue p- Titū et vespasianū minū-
cos tuos. Sed insuper perditionem et p-ster-
nationē aiaz i ciuitate existentū per demo-
nes inimicos vestros ad infernum deducen-
darum: mecum profecto amarissime fleres.
Secundo insuper fleuit miserā glorie huma-
ne cui- fuitis luct- est. Sic enim dicit salomō
puer. i. 4. Nilus dolore miscebitur et extre-
ma gaudij luctus occupat. Jo Job. 30. c. dice-
bat. versa est in luctum cithara mea et orga-
nū meum in vocem flentium. **P**otest igit-
pie credere anima q- ponēs tunc Iesus ma-
nus ad oculos instāter plangebat. p- p- v-
ro et apostoli quasi de hoc mirantes dicebant
Lur plangit iste bonus homo cū magis gau-
dere debeat: videns totam simul ciuitatē cū
tāto triūpho sibi obuiā aduenisse. Ipse autē
si non voce saltē corde poterat cū Boetio re-
pōdere. Mō enī qd- ante oculos sitū ē suffi-
cit intueri. sed rex exitus sēper prudentia me-
titur. Ecce poterat dicē. **O** p- p- lē iudaice noli
mirari si lachrymas fundo pro honore que-
z exhibebis mihi: q- honor iste vertet cito i vitupe-
riū meū. Ecce q- me honoratis nūc cū p-fo-
nis p- p-rijs dū p-sonaliter obuiā mihi veni-
stis et in hyperusalē me introduxistis: s- hūc p-
uideo q- seria. 6. prime futura oēs de ciuita-
te hyperusalē nō egrediendo s- crucē portādo me
cōtumeliose eicietis: et insup crucifigeris. Ec-
ce insuper q- me honoratis cū verbis laudis
dū me saluatore dñz et regē appellatis. Sal-
uatorez quidē dum clamaris. **O** Ianna quod
interpretatur saluator. Deum quoq- dum
clamaris. Benedictus qui venit in nomine

propter
die m
missal

30. dne
ca. 10
30. iohm
30. palm
30. flon

domini. i. tanq̃ habens rē et nomē veri dei.
 Regē etiaꝫ eū subiungitis. Rex hyſrael. ſ.
 ben preuideo q̃ ſeria. 6. ſequēti amplius mul-
 tiplicabit ignominia mea: q̃ qui dixiſtis D
 ſanna poſtea clamabitis. Mathe. 27. ſanguis
 eius ſuper nos et ſuper filios noſtros. Item
 qui dixiſtis. benedict⁹ qui. v. in no. do. poſtea
 clamabit oēs. Crucifige crucifige eū. Inſup
 qui dixiſtis rex hyſrael: poſtea clamabitis nō
 habem⁹ regē niſi Ceſarē. Ecce q̃ me honora-
 tis eū operibus virtuoſis dum ſcinditis ra-
 mos oliuariū et palmarū et flores et folia pro-
 ſternitis in via: ſed Deu preuideo q̃ palme
 conuertentur in virgas et flagella et rami oli-
 varum conuertētur in crucē. Flores conuer-
 tentur in spineas coronā. Folia vero conuer-
 tentur in clauos. Ecce deniq̃ q̃ me honora-
 tis eū rebus veſtris dñs. i. eū reuerentia ex-
 uitis vos veſtimenta veſtra et ea proſternitis
 ſub pedibus meis et ſub pedibus aſelli me ſe-
 rentis. Sed heu preuideo quia ſeria. 6. ſequē-
 ti auferetis a me veſtimenta mea et ſortem
 mittetis ſuper ea. De his omnib⁹ q̃ venient
 ſuper me prophetauit Iſa. 52. c. Ecce iquit in-
 telliget ſeruus meus et exaltabitur in populis
 cleuabitur et ſublimis erit valde. Sed ſic ob-
 ſtupuerunt ſuper eū multi ſic inglorius erit
 inter viros aſpectus eius. hec ille. ecce po-
 pule cauſas mei ſpectus. Si igitur chriſtus o
 anima fleuit per cōpaſſionē diſperſiones tuā
 cur tu hodie per cōpaſſionem non deſles
 paſſionē ſuā. ¶ Secundo. ē. o aia pro te amare
 fleuit et lachrymatus eſt dñs Jeſus in die Jo-
 uis ſancta cum eſſet in menſa cum apoſtoliſ.
 Sic enim dicit glo. ſuper verba. Jo. 13. Jeſus
 autem inſremuit et turbatus eſt ſpiritu. Dum
 ſic ſleret interrogatus a diſcipulis cur ſic fle-
 ret reſpondit. Amē dico vobis q̃ vnus ve-
 ſtrum me traditurus eſt. Quasi diceret non
 plango mortem meam ſed peccatum tradito-
 ris. vbi Augu. dicit q̃ chriſtus non ſoluꝫ Ju-
 de ſed omnium traditorum tunc planxit pec-
 cata. o Jeſu quot traditores ſunt in mundo.
 An non traditores ſunt illi qui in baptiſmo
 dant fidem tibi ſemp ſeruire et poſtmodū cū
 etis diebus vite ſue dyabolo inimico tuo ad-
 herent et ſeruiunt. o traditores chriſtiani: ſi
 Chriſtus fleuit peccata veſtra: ergo et vos ho-
 die deſlere paſſionē ſuā. ¶ Septimo et eniq̃
 o anima pro te amare fleuit et lachrymatus ē
 Jeſus dum eſſet in ligno crucis. vnde ad he-

bre. 5. dicitur. Cum clamore valido et lachry-
 mis in diebus mortis ſue exauditus eſt pro
 ſua reuerentia. vbi et glo. dicit q̃ tūc fleuit qñ
 luc. 23. dixit. Pater ignoſce illis q̃ nesciunt.
 quid faciunt. tunc enī accepit omnes poten-
 tiam omnes vires atq̃ omnem virtutem vo-
 cis ſue et cum lachrymis clamauit q̃tum po-
 tuit. O mi pater eterne o pater omnipotens.
 o pater miſericordiaz. ¶ Recoſmitto tibi popu-
 lum meū cōmendo tibi meas animas reco-
 mendo tibi chriſtianos meos vt eis miſere-
 aris. Et tunc credendum eſt q̃ lachrymas fun-
 deret vſq̃ ad terraz. Ecce igitur deuota ani-
 ma ex quo ſepties pro te dominus amare fle-
 uit: proſecto ingratiffima: cris ſi ſaltem hodie
 ſemel pro amore ſuo non lachrymaberis.
 Et predictis igitur quinq̃ rationibus patet
 qualiter quiſq̃ verus chriſtian⁹ tenetur ho-
 die lachrymare paſſionem domini. Jeſu.
 Tertio etiam probō ſimilitudinibus tribus
 q̃ ſcilicet quiſq̃ verus chriſtianus tenetur
 homine in corde ſuo per cōpaſſionem ſuſci-
 pere penas dolores et mortem ſui ſaluatoris
 ¶ Prima ſimilitudo eū ſit naturalis talis
 eſt. Conſuetudo enim eſt vt videmus et expe-
 rientia docet q̃ quando moritur vn⁹ magn⁹
 Rex ſeu dñs potens ſapientis iuſtus clementis
 et totus bonus. totum regnum ſuum: omnes
 ſui barones nobiles atq̃ familia ingentes
 lachrymas fundunt et vltra hoc nigris ob-
 ſcuris atq̃ lachrymoſis ſe induunt veſtimē-
 tis. reiectis a ſe omnibus veſtib⁹ vanis atq̃
 delicatis. hoc idē ſit quādo vn⁹ bonus pater
 familias qui bene rexit et gubernauit familiā
 ſuā: moritur: q̃ tūc omnis familia ſimul cū
 filiis et filiabus amare ſuſpirat et lachrymatur
 Ecce anima q̃ hodie eſt dies illa in qua rex
 regū et dñs dominatū qui ſua potentia cun-
 cta de nihilo creauit ſuaq̃ bonitate et ſapien-
 tia oia regit ordinat et diſponit mortuus eſt:
 et tu nunq̃d poteris te cōtinere quin lachry-
 meris? Ecce qui hodie non lachrymatur
 chriſti mortē et paſſionē: oſtendit proſecto q̃
 nō ē de familia chriſti. ¶ Secūda ſimilitudo
 habetur de eccleſia que hodie propter chry-
 ſti ſponſi ſui mortē ſingulariter facit tria ple-
 na pietate et dolore. ¶ Primo facit denudare
 et ſpoliare omnia altaria ornamētis ſuis. Se-
 cundo non vult q̃ ſonentur campane qua-
 rum ſonus eſt cauſatiuus leticie. Tertio non
 vult q̃ miſſa hodie habeat aliquod princi-

plum medium et finem. Non enim dicitur confessio et introitus nec insuper hodie consecratur nec insuper in fine dicitur ut moris est Benedicamus domino. Pretermitto quod facit tenebras in nocte et officium tribus diebus et insuper quod tabule pro capitis percussione. Huc omnia ideo facit. ut hodie sine quasi ullo principio medio et fine quisque christianus inducatur ad stendum mortem domini sui. Tertia similitudo est Hypero. super verba Zacha. 7. Posuerunt cor suum sicut adamantem dicentis. Adamas est lapis durissimus et in tantum durus ut omnia metalla confingat ipse vero a nullo fringatur. Unde et a grecis indomabilis dicitur. Et si tamen durissimus sit hircino tamen sanguine frangibilis est. Cor autem ipsius obstinatum quod et carneum est: ipso adamante durius est quia a nullo frangi potest nec etiam christi sanguine emoliri. Hec ille. Si igitur sanguis hyrci conterit durissimum lapidem: nunquid sanguis christi hodie decurrentis in terram tante poterit esse virtutis quod conterat corda carnea christianorum ut etiam illa conuertat in habundantias lachrymarum. Ex predictis etiam tribus similitudinibus patet quod quisque verus christianus debet hodie copari christo Iesu morienti: et pro eius amore acriter lachrymari. Quarto denique probato exemplis quod quisque verus christianus debet hodie cordialiter flere et lachrymari mortem et passionem salvatoris sui. Primum exemplum habemus de sanctis angelis. Rem stupendam narrabo vobis: legi in quodam libro quod intitulatur Dialogus sapientie cuius auctori apparuit quidam angelus qui hec sibi revelavit: Angelus igitur ille sibi apparet in oratione dixit. Scito frater mi quod quando saluator christus plangatus in cruce pendebat: multi angeli de paradiso egressi sunt et corpora humana susceperunt: stantesque iuxta crucem fortiter lachrymati sunt. Quod ideo factum fuit ut impleteretur prophetia Ierem. 33. dicentis. Angeli pacis amare flebunt. Exemplo igitur angelorum quisque christianus debet hodie singulariter affligi et mortem domini Iesu lachrymari. Secundum exemplum habemus de sanctis apostolis qui licet ex timore passionis tempore a christo se separaverint: tamen mortem domini sui amarissime flebant. De quibus cantat ecclesia. Tristes erant apostoli de nece sui domini

et. Fleuit tamen precipue Petrus de quo. Mathe. 26. dicitur egressus foras petrus fleuit amare. Et de quo dicit Inno. Quod contine portabat secum sudarium usque ad mortem: si millies in die recordatus fuisset passionis christi et negationis eius millies lachrymari cogebatur. hoc idem cogita de reliquis apostolis. Sed inter ceteros omnes amari fleuisse creditur Joannes qui iugiter cum virgine christus usque ad ultimum comitatus fuit. De paulo quid dicam qui licet christum mortale non viderit: tamen post christi ascensionem quasi iugiter et mortem et crucem in corde portavit. propter quod ad galla. 2. dicebat christo crucifixus sum cruci viro autem iam non ego vivit vero in me christus: quod autem nunc vivo in carne in fide vivo filii dei qui dilexit me et tradidit semetipsum propter me. hec ibi. Et ad galla. 6. ait. Adhuc autem absit gloriari nisi in christo. Iesu christi per quem inibi mundus est et ego mundo: ergo exemplo sanctorum apostolorum plange et tu anima amare hodie mortem sui salvatoris. Tertium exemplum habemus de sanctis martyribus qui propter christum non tantum lachrymas sed sanguines proprios effuderunt. De quibus cantat ecclesia viri sancti gloriosus sanguinem fuderunt pro domino amaverunt christum in vita sua imitari sunt eum in morte sua. pretermitto constantiam sancti Jacobi inter ceteros cui cum membrati omnia membra usque penes cor precisa fuissent gaudes dicebat. Domine Iesu pro me crucifixe vitas habere alia mille corpora quoniam omnia illa amore tuo exponere morti precidenda. Quartum exemplum habemus de sanctis virginibus quod omnes quantum fas fuit mortem christi fleverunt: et plures ex eis pro eius amore sanguinem et vitam perdiderunt. Respice queso virginem Caterinam que spreto regno suo spiritusque minis et verberibus carnis cum: tandem sanguinem capitis abscissione pro ipso christo fudit. hoc idem dicas de beata Agata. Agneta. Lucia Cecilia ceterisque virginibus. Quintum exemplum habemus de sanctis confessoribus qui omnes quantum fas fuit christi mortem lachrymati sunt: sed inter ceteros fuit beatus pater noster Gracise quod ut habet in evangelio adeo fleuit passionem christi quod effudit quasi cecum oculorum lumen perdiderat: cui cum medicus diceret. Si vis sanari oportet quod a lachrymis te contineas. Respondit potius paratus sum mille oculis.

Sermo

los perdere si tot haberem q̄ cessare plan-
gere mortem saluatoris mei. O mirabilis
amor francisci ad dominum suum. Quid
plura propter imensam compassionem quā
habuit ad passionem christi: meruit a dño p
prijs plagis stigmatizari. Pro inde Aposto.
in eius persona ad gal. 6. ait. Decetero nemo
mibi molest⁹ sit. c. n. stig. do. Jesu. in cor. an. p.
Ecclesia de ipso cātat Celozū, candoz tē. dic
totū si placet. Exēplo ergo sāctoꝝ cōfessorū
quisq; debet hodie christi mortem plangere.
Cettū exēplū hēmus de diuersis generi-
bus hereticorū. Nā ad sanctū sepulchrū stāt
octo diuersa genera hereticorū diuersas lin-
guas habentū: adeo q̄ nullus intelligit aliū
z sunt oēs religiosi facientes diuersa officia
z maximas penitencias: omnesq; hnt aliquā
heresim preter fratres ordinis nostri qui pro
prie habitant penes sanctū sepulchrū z de ip-
so custodiā hēnt. Et pmi qdē dicūt greci qui
habitāt vbi xps appuit Adagdalene i mōz
ortulani. Secū dicūtur Sorigi z hi habitant
vbi christus positus fuit in Cruce. Tertij di-
cuntur Endiani z hi habitant vbi christus
apparuit Petro lachrymanti. Quarti dicū-
tur Soriani z hi habitant vbi christus fuit
spoliatus. Quinti dicuntur Nestoriani z hi
habitant quasi penes fratres nostros. Sexti
dicūtur Abbassiti z hi habitant vbi christus
cecidit cum cruce. Septimi dicuntur Jaco-
piti z hi habitant vbi christus fuit depositus
de cruce. Octauī dicūtur Adaroniti z hi sūt
magis conformes fidei nre q̄ omnes alie se-
cte hi oēs supradicti per totū annū dicunt of-
fītiū z sepius lachrymantur christi mortē
precipue tamen in die veneris sācta pectora
tondūt nihil cōmedūt: z quasi iugiter lachry-
mantur. Si ergo predicti heretici sic ploꝝant
passionez christi: q̄ magis quisq; verus chri-
stian⁹ eandē mortē dē lachrymari. CSepti-
muz exēplū habemus de reb⁹ insensibilib⁹:
que hodie suo modo mortē christi compas-
sionem ostenderunt. Cum enī christ⁹ in cruce
moreretur: statiz vt dicitur luc. 23. Sol obscu-
ratus est z tenebre facte sūt in vni. ter. z velū
tēplī cōruit z petre scisse sūt z mōumēta seu
sepulchra apta sūt vt habet Adat. 27. z de so-
lis obscuritate. Et apoc. 6. dr. Sol fact⁹ ē niger
tanq̄ saccus cilicinus que oia cōtra naturā
hoc fecerunt vt creaturas ratiōales z p̄cipue
christianos ad cōpaciendū christo crucifixo

inducerēt. Et certe bene dura immo male-
dicta erunt illa corda christianorū que ho-
die non flectuntur ad plangendum mortem
christi: ex quo durissime petre propter ei⁹ cō-
passionē scisse sunt. COctauū deniq; exē-
plū habemus de glorioza virgine que etiā
flevit christi mortem. norine si esset vna do-
mina vidua que vnicū haberet filium bo-
nū pulchrū sapientem z iuuenem: z fili⁹
iuste crucifigeretur amarissime flect. Cer-
tū est q̄ sic multo magis flevit hodie virgo
Maria que vidua remansit: quoniam Jo-
seph maritus eius vt credit ante christi mor-
tē mortuus erat. Precipue flevit dū hodie
vidit vnicū filium suū sapientissimū pul-
cherrimū z optinūz in etate florida. 33. an-
norū sic vituperabiliter mori z crucifigi. Ex-
tende te ad practicam in omnibus supradic-
tis vt vis quam relinquo breuitatis causa.
Exemplo tamen virginis quelibet peccā-
pue mulier debet propter eius amorem chri-
sti mortem lachrymari. Et adeo fuerunt eius
lachryme efficaces q̄ etiam nūc pio vt re-
tulerunt mibi fratres nostri qui viderunt: ap-
parent adhuc in petris fixē in Hierusalem
z etiam in aliquo quodam lapide qui tran-
slatus est in ciuitate Constantinopolitana.
Ex predictis igitur auctoritatibus rationib⁹
similitudinibus atq; exemplis audisti anima
christiana primum misterium passionis chri-
sti quod dicitur misterium necessitatis. In
quo clare videre potuisti quomodo nullus
poterit dici vere christianus nisi hodie in
corde suo susceperit penas dolores atq; an-
gustias sui saluatoris.

De secundo misterio sacratissime passionis
christi quod dicitur misterium acerbatis.

Secundum insuper misterium de sa-
cratissima christi passione contemplā-
dum dicitur mystēriū acerbatis post
q̄ vidisti fidelis anima necessitatem passio-
nis xpi. i. q̄liet vnusquisq; fidelis christianus
tenetur cōpati christo morienti: nūc habeo ti-
bi ostendere maximam acerbitem ipsius
mortis z passionis christi: vt ex hoc magis i-
ducaris ad flendum ipsam christi mortem: z
passionem. Accipe igitur conclusionaliter q̄
christi mors z passio adeo fuit grauis ama-
ra z acerbā q̄ grauior fuit amarior z acerbior
omni simul morte atq; passione omnium
simul martyrum beatorū. Et profecto si cō

parentur mortes et passiones omnium simul
martyrum licet fuerint acerbissime et gra-
uissime morti et passioni domini Iesu chri-
sti: quedam certe non tormenta sed refrigeria
apparent. Et licet omnia genera passionum
seu omne genus mortis non susceperit christus
in corpore suo: suscepit tamen non tantum eg-
ualentiam sed quasi in infinitum super equi-
ualentiam omnes penas mortis vel predicta-
rum passionum ipsorum martyrum. Quod autem chry-
sti mors et passio fuerit per se grauior acer-
bior amarior dolorosior atque crudelior omni
simul morte atque passione beatorum marty-
rum nec non et sacratissimarum virginum tripli-
citer probetur. Primo auctoritatibus. Secun-
do rationibus. Tercio distinctione. Primo
probo auctoritatibus. Nam Iere. in chry-
sti persona treu. i. hoc asserit di. Vos om-
nes qui transitis per vias. a. z. vi. si est dolor si-
cut domus. glo. similis. non est inuentus do-
lor nec inuenitur. Anselmus in super libro.
cur de homo. c. 4. ait. Quilibet parua lesio et
iam facta in corpore christi peior et damna-
bilior fuit quam esset destructio totius mundi: et
esset lesio quantumcumque magna vel mors infli-
cta passibili cuilibet creature. hec ille. Denique
glo. Ambro. super verba prophetice. Deus flu-
ctus tuos induxisti super me. sic ait. cum tri-
plex fuerit in christo substantia videlicet: car-
nalis spiritualis et diuina: quoniam diuina sub-
stantia non sit passa passa est tamen substan-
tia corporis et substantia inferior anime super
omnem passibilem passionem. Secundo hoc
idem probatur duplici ratione. Primo ratione
nobilitatis. Secundo ratione personalita-
tis. Primo ratione nobilitatis. quia passio
christi et mors fuit acerbissima super omnes
mortem et passionem ipsorum martyrum seu
aliarum personarum. Fundamentum ratio-
nis ponit phylo. li. de sensu et sensato. di. Mo-
biliores potentie sunt magis apprehensue per
priorum et oppositorum contrariorum. patet
hec regula. Cum enim oculus sit nobilior
potentia manu: manus vero sit delicatior cal-
canco: hinc est quod eadem percussio equaliter
facta in predictis: grauiorem incomparabiliter
penam et dolorem eribebit oculo quam manui vel
calcanco. Quo presupposito videlicet quod qua-
to potentia vel complexio est nobilior tanto pas-
sio doloris est in ea acerbior certum est quod
christus habuit nobilissimam complexionem

super omnes humanas creaturas. Nam no-
bilitas complexionis respondet nobilitati ani-
me. Cum igitur christus habuerit nobilissimam
animam concluditur necessario quod etiam habu-
it in sua morte et passione maximam super om-
nes dolores afflictionem: et confirma istam ra-
tionem sic. Tertius est enim ut dicit phs lib.
de sensu et sensato. quod omnis pena est princi-
paliter in tactu. Quod sic patet: quia quando per-
sona habet unum membrum freneticum vel
indormitatum: non sentit quasi nihil vel mo-
dicum puncturas in eo factas: et propterea ha-
bentes tactum nobilior magis sunt passibili-
les. Quo concesso quod quanto sensus tactus est
vuiatior: tanto dolor est acutior: propter quod
in illis membris in quibus magis viget sen-
sus tactus est dolor acutissimus: clarum est quod
christus habuit sensum tactus super omnes
creaturas viuacissimum: pro eo quod corpus eius
fuit nobilissimum quia virtute spiritus sancti fu-
it formatum: et illa que fuit immediate a deo
sunt nobiliora meliora et perfectiora. Sicut patet
de vino facto in nuptijs: ut habetur Jo. 2. quod
si sic est quod christus habuit sensum tactus vi-
uacissimum super omnes respectu corporis
nobilissimi. concluditur per consequens quod do-
lor eius sensibilis fuit acutissimus et grauissi-
mus super omnes dolores mundi. Et ideo
quisque verus fidelis tanto magis debet mo-
ueri ad eius compassionem quanto conspiciat
corpus illud nobilissimum per spiritus sancti
operationem conceptum maiorem sensisse pe-
nam et passionem. Secundo etiam probatur ra-
tione personalitatis quod quilibet etiam mini-
ma lesio vel percussio facta in corpore chry-
sti est grauior omne simul passione et morte
omnium sanctorum martyrum. Et pro fun-
damento rationis in forma questionis que-
ro utrum christus fuit deus et homo et per con-
sequens una tantum persona et non plures
Ad quod breuiter respondet Seraphycus
Bonauen. in 3. di. 7. ar. i. q. i. in corpore. g. d. q.
sic. Cum queritur inquit de hac locutione de
us est homo et conuerso. utrum sit vera pre-
dicatio. Respondeo dicendum quod secundum catho-
licam veritatem absque dubio necesse est con-
cedere hominem esse deum et deum esse homi-
nem pro eo quod due nature sunt ibi vnite simul
in vniam personam: que autem in vno suppo-
sito vniuntur necessario de se inuicem predi-
catur. Si accipiantur concrete propter illam

Sermo

maximam philoso. qua dicitur. Quaecunq;
vni z eidem sunt inter se sunt eadēz: per quā
etiam fundari habet virtus filogismi expōsi-
torij quod probat philosophus in libro prio-
rum. Ea que dicuntur de vno z eodem pre-
dicari de se inuicem. Si igitur vnus ē chry-
stus qui est deus z homo: necessario oportet
concludere deum esse hominem: z hominem
esse deum. Est tamen in hoc cum sit predica-
tio deus est homo singulis modis predican-
di. Non enim est talis predicatio per essenti-
am nec per causam nec per inherētiā: s; per
est predicatio per vniōem. Ideo enim ho-
mo predicatur de deo quia vnitur ei in vnita-
te persone. Et quoniam hec vniō est singu-
laris non est mirum si singularem modum
erigit predicandi. Et p hoc patet q talis pdi-
catio non reducit ad alios modos predica-
di co-suetos: habet tamen in se veritatem si-
cut ostendunt rationes ad hanc partem idu-
cte. Et hoc quidem cōmunitē facientur om-
nes doc. theologie: z insuper hoc attestantur
sanctorum auctoritates. vnde Athanasius in
simbo. ait. Sic aia ratiōal' z caro vñ ē hō: ita
de' z hō vñ ē xps. h. Bo. verbalit. Qd asserēt
ē Alex. z. et de here. ca. cū xps. ait. Lū xps p
fect' de' sit z pfect' hō: mādan' sub anatema
te ne quis de cetero dicere audeat chrystum
non esse aliquid fm q homo: quia sicut chry-
stus verus est deus ita ver' est homo. ex ani-
ma rationali z humana carne subsistens. hec
ibi. Idem asserit Centurio Athanas. dicēs.
Vere hic homo filius dei erat. quod confir-
mans insuper Ber. lib. 5. ad Eugenium ait.
Tantam z tam expressā vniōis vni in se pre-
fert ea persona quā deus z homo vñ ē chry-
stus: vt si duo de se predices: non erres. Hec
Aug. Et in Ench. ait. vtraq; substantia diui-
na z humana: filius ē vnicus dei patris. Ra-
tionem de hoc assignat Bonauen. vbi supra
ad pte affirmatiuā dicēs. Adediūz inqt quod
optime iungit extrema ad vtrunq; extremo-
rum comparatur fm habitudinem subici-
endi z predicandi. Si ergo chrystus perfe-
ctus est mediator dei z hominum vel inter
deum z hominem vt dicitur prime thimo. 2.
Et ad hebre. 12. ergo deus z homo talem ha-
bent habitudinem respectu eiusdem. Sed q
talem habent habitudinem respectu eiusde;
dicuntur necessario de se inuicem: ergo homo
predicatur de deo z deus de homine. hec ibi

verbalit. Alexan. autē in tertia parte sūme. 1.
q. vtruz deus sit homo z econuerso. hoc idēz
confirmat quod Bo. Et vterius in. 4. vbi q
rit vtrum chrystus fm q homo sit persona.
Respondet in corpore. q. di. q. non. cū. n. inqt
persona dicat quasi p se vnum sonās: dico q
chryst' fm q hō non est persona. est tamen i
diuiduuz. vnde si queritur vtrū chrystus fm
q hō sit quis: si hoc nomē qd supponit gene-
raliter sbam generalē hoc dicere: si suppo-
nat indiuiduum: dico q est quis: si vero sup-
ponatur sbam singularem non aliquando di-
gniori cōiunctā sed distinctāz q est persona:
dico q fm q homo hoc mō non est quis. h.
Alexan. verbaliter. his oib' premisssis seu hoc
supposito q chryst' deus z homo est tm vna
psona: ponat nūc casus q fiat vna pcssio vl
lesio in corpe xpi certū est q nō potest fieri il-
la lesio quin fiat in persona diuina: que cum
sit in infinitum melior z nobilior omnibus hu-
manis personis: necesse est omnino pro-
pter hoc concludere q grauior est illa lesio p
se quāz simul esse possent omnes lesiones vl
percussure que vnquam fieri possent in om-
nibus humanis corporibus: qz sicut predixi
non potest tangi vel ledi corpus chrysti quin
tangatur vel ledat persona diuina. Quod cō-
firmans Aug. put recitat. Adag. 1. 3. di. 21. ca.
Recedēte. vero ait. Quicqd passus est homo
non potest dici non passus deus: qz de' erat
homo Quomō pōt dicere non te passum in
iuriā si vestis tua cōscindant qūis vestis tua
nō sit tu? Adulto magis ergo quicqd patitur
caro vnita verbo potest dici pati deus lz ver-
bam nec corrumpi nec mori potuerit. hec Au-
gustinus. ibi. Si igitur o fidelis anima tam
quā fuit sola z minia pcssio p iudeos. i chri-
isti corpe facta: qzto magis credis q fuerit si-
mil' quiores inuerabiles pcssioes q cū alapis
spin' s z flagellis facte sūt i ei' corpe bñdicto?
Certe vt dī. Isa. 1. A plāta pedis vsq; ad verti-
cē n erat i eo sanitas. Et Isa. 53. dī vidim' eū
qst leprosus o p'dicator sup his fortissimus sū-
damentis q tibi feci potes te excedere egregie
per practicā inducēdo populū ad lachrymas
pro vt vis. Et predictis igitur duabus ratio-
nibus etiam patet qualiter passio christi ve-
re z realiter fuit acerbissima sup omnes pas-
siones oium hominū mūdi. Tercio hoc idē
probo duabus dīstinctionibus. Prima dīsti-
ctio est Alex. de alex. in tertia pte sūme in tra

etatu ubi agit de q̄uitate passionis christi di-
centis. Luz querit an dolor christi fuerit ma-
ximus super oēs dolores. R̄spōdeo distin-
guēdo fm̄ Damascenūz nām i christo ⁊ etiā
rationē. Si enī dolor chrysti cōsideret f̄z nāz
maxim⁹ fuit dolor super oēs. Mā magis ē
dolor qui ē cōtra naturāz patientis; maior q̄
magis est cōtra nām patientis vel etiā p̄tra
voluntatē. Maior igitur fuit dolor i xpo quia
magis fuit cōtra naturā patientis quā in ce-
teris. vnde cum corp⁹ etiā fuerit optime cōple-
xionis super omnes ⁊ optime cōueniens aie
aia maxime doluit in eius flagellatione et
separatione q̄z dolere possent oēs alie anime
Si vero cōsideretur maior dolor fm̄ q̄ dici-
tur cōtra voluntatē patientis hoc est duplici
Mā est voluntas naturalis ⁊ est voluntas ra-
tiōis vel rōnalis. C̄ Primo mō fuit maxim⁹
dolor in xpo. C̄ Secundo mō non fuit dolor
in xpo: qz nunq̄ fuit martir qui tñ infirma-
t⁹ charitate desideraret mori ⁊ hoc fuit meri-
tū passionis. Si autē obijceres. passio q̄ ma-
gis h̄z sibi cōiunctā delectationē mior ē cete-
ris: q̄ maxime cōiuncta ē delectationi mini-
ma est: qz cū xps semp frueret diuinitate: ergo
minimā v̄f habuisse passionem inter marty-
res. R̄spondeo ⁊ dico q̄ delectatio fuit in volun-
tate vt est ratio. passio v̄ro in voluntate vt ē
natura: ideo nō ex eadem parte fuit delecta-
tio ⁊ passio. vnde oportuit q̄ in vna pte habe-
ret sūmum gaudiū vt voluntarie ⁊ ex charita-
te impleter passionē: ⁊ ex alia parte maxim⁹
haberet sup oēs dolores ⁊ hoc vult Damascē-
nus cū loquit de passionibus fm̄ naturam
hec Alex. verbalr. Aliā dist. ponit scraphyr⁹
Bo. in. 3. di. 16. ar. 1. q. 2. in corpe. q̄ōis di. Cum
q̄rit vtz in xpo fuit dolor sup oēs acerbissi-
m⁹. R̄spondeo q̄ dolor passionis xpi inter cere-
ros dolores ⁊ passiones fuit acerbissim⁹: et
hoc p̄ si illa p̄siderentur q̄ doloris passionēz
acerbiorē reddūt. h̄c sūt tria. sc̄a passionis
2da dōd⁹ paciēdi: ⁊ cōditio patientis. Si p̄side-
ret cā ob quā xps passus ē fuit in eo doloris
afflictō magna: n̄ enī patiebatur p culpa p̄pa
imo p aliena: nō p amicis tñ s̄z etiā p inimicis
et p his quos videbat ingratos. Si autē
p̄sideret modus paciēdi fuit i eo passio dolo-
ris acerbior: tñ pp generalitatē: qz in oib⁹ mē-
bris affligebat: tñ et pp cōtinuitatē: qz suspēdiū
ei⁹ cōtinuabat ⁊ clauis adeo affligebat p̄dētē
sic afflixerūt qm̄ man⁹ ei⁹ ⁊ pedes p̄dēbāt

in q̄b⁹ maria erat afflictio pp nervos ⁊ mus-
culos ibidē cōcurrētes: in q̄b⁹ p̄cipue viger se-
sus. Si vero p̄sideret q̄itas siue cōditio paci-
entis maria vtiqz erat afflictio pp mariaz cō-
plexiōis eq̄litate ⁊ pp s̄sus viuacitatē. vñ qz
nullus potuit ei adeq̄ri nec i cōlitate cōplexio-
nis nec i viuacitate sensus. Adcirco dolor il-
li⁹ oīuz dolor⁹ fuit acutissim⁹ ⁊ maxim⁹ ⁊ iō
dei gr̄as q̄stas possum⁹ referam⁹: si quo mō
donet nobis vt tā gūti paciēti cōpaciamur. h̄
Bo. vrb̄ alt. Ex p̄dictis igit auētib⁹ rōnib⁹
atqz distinctiōib⁹ vidisti aia xpiana sc̄ōz misse-
riū passionis xpi q̄d d̄r misterii acerbioris
i quo clare itelleristi q̄ xpi passio fuit grauior
acerbior ⁊ amarior atqz dolorosior oīni simi-
litate ⁊ passione brōz marty: pp q̄d tanto
magis teneris ei p̄pati: q̄to magis sup̄dcam
passionē p amore salutis tue passus ē.
De tertio misterio sacratissime passionis xpi
quod d̄r mysterium sp̄cialitatis.

Terriū deniqz mysteriū d̄r sacratissima
t xpi passione p̄tēplandū d̄r mysterium
sp̄alitatis. P̄dōstqz itelleristi aia duora
necessitatē ⁊ acerbitatē passionis tui saluato-
ris h̄eo tibi nūc oñdere sp̄cialr q̄t ⁊ q̄ fuerint
dolores illi acerbissimi q̄ adeo ipm̄ xpm̄ an-
gustiauerūt q̄ ipm̄ crudeliū mori coegerūt. h̄of
tñ dolores xpi acutissimos. o tu euāgelice p̄e-
dicator cā p̄liritatē cuitādē tibi breuit̄ decla-
rabo: ⁊ et tu breuit̄ transcurrē poteris p̄dicā-
do: qz sic fm̄ platonē i thimco. Subiectis bñ
dispositis statim sine retardatiōe forma ipzi
m̄: sic faciliū poteris iducē ⁊ quā cōgē p̄p̄z
ad lachrymādū: ex quo sufficiēti auditores p
duo mysteria p̄cedētia ad fletus ⁊ lachrymas
fuerūt dispositi. Accipe igit o fidelis aia vt ha-
būdāt⁹ ad lachrymas iducaris p eius passi-
one ceteris omissis pro nūc septē sp̄ales acer-
bissimos atqz acutissimos dolores quos xps
hodie p amore tuo atqz salute sustinere di-
gnat⁹ ē. Quorū p̄m⁹ d̄r dolor satisfactiōis.

Sc̄ōs d̄r dolor sepatiōis. Terri⁹ d̄r dolor
flagellatiōis. Quart⁹ d̄r dolor cōfusiōis.
Quit⁹ d̄r dolor cōculcatiōis. Sext⁹ d̄r dolor
abbreviatiōis. Septim⁹ d̄r dolor mortificati-
onis. C̄ Primo q̄t dolor acerbissim⁹ amarissi-
mus atqz acutissimus quē hodie p te o po-
pule chrystiane sustinuit dñs Iesus d̄r dolor
satisfactiōis. p quo declarādo sciēdū ē q̄ i xpo
fuit triplex diuersa s̄ba. C̄ Prima fuit diui-
na: ⁊ hec hodie nec fuit passa nec pati potuit

unde Aug. prout recitat Marthus in tertio di. 2. c. recedente. ait. Si quis dixerit aut crediderit dei filium passum anathema sit hec ille

¶ Secunda fuit corporalis et hec ut inferius declarabitur acerbum dolorem passa est.

¶ Tertia fuit specialis que nihil est aliud quam eius anima et hoc finem preteritiorum gravissimum dolorem passa est: et adeo dolor mentis christi fuit gravis quod minimus dolor excessit incomparabiliter omnes dolores sui corporis: et hoc dolor mentalis christi tantus fuit in eius anima propter offensiones preteritum suum celestem factas. Nam premit anima christi benedicta ab instanti creationis sue in utero virginis: et unione cum diuino verbo omnia peccata hominum tam preterita quam presentia et futura. Et hoc ideo fuit quia respiciens in verbo in quo omnia relucent tantumquam in speculo quodam: habuit cognitionem omnium rerum preteritarum presentium et futurarum. Quoniam igitur omnia peccata preterita presentia et futura erant contra honorem vel inoffensionem sui patris celestis: et etiam contra animarum salutem. Ideo ut patris celestis pro eius offensionibus satisficeret qui nequaquam volebat peccatum aliquod dimittere impunitum et insuper a morte ad eternam vitam animas reuocaret: voluit nimia deuicta charitate in se et in anima sua tot singulares dolores suscipere quot singularia fuerant peccata commissi seu in posterum committenda. Et tantum insuper pro qualibet culpa dolorem in anima sustinuit: quantum grauis erat sui patris iniuria. Et quia celestis pater infinite erat bonitatis. Hecirco culpa contra eum commissi: erat infinita: et per consequens christus ut patri satisficeret pro qualibet iniuria singulariter infinitum dolorem voluit sustinere. Et si dolor unius culpe tantus fuit quod in infinitum excederet hominum omnium penas: cogita queso anima quanta fuerit pena anime christi que pro peccatis innumerabilibus innumerabiles in se suscepit penas. Proinde de multitudine peccatorum videlicet cordis oris et operis que homines committunt propheta dicit. Di numerabo eos. scilicet hominum defectus: et super eam multiplicabuntur. Et quod christus in anima et corde suo hodie tot penas dolores et vulnera suscepit quot sunt vel fuerunt omnia peccata hominum preterita presentia et futura: siue sint peccata cordis siue oris siue operis quadrupli probat. Primo auctoritate

Secundo ratione. Tertio similitudine. Quarto significatione. Primo probat auctoritate quod christus hodie satisfecit patri suscipiens in se singulariter tot penas quot fuerunt peccata hominum preterita presentia et futura. Unde Isa. 53. c. dicit. Vere languores nostros ipse tulit et dolores nostros ipse portauit: et nos reputauimus eum quasi leprosum et percussu a deo et humiliatum: ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras attritus est propter scelera nostra. Disciplina pacis nostre super eum cuius luore sanati sumus omnes nos quasi oves errauimus: unusquisque in viam suam declinauit: et posuit dominus in eo iniquitatem omnium nostrum. hoc ibi. propterea dicitur. 26. apostolis in oratione extantibus dicebat. Tristis est anima mea usque ad mortem ubi etiam glossa dicit tantam tristitiam in anima suscepit christus: quantum peccati malitiam homines commiserunt. Secundo hoc idem probat unica ratione videlicet equalificationis. Fundamentum rationis ponit philosophus. 5. ethicorum di. Pena taxatur in opere iustitie secundum quantitatem culpe. Quod concessio certum est quod culpa tanto est grauior quanto persona contra quam committitur est nobilior: prout expresse habetur. 22. q. 2. c. monet. Item. 12. q. 2. c. gloria. Item. 27. q. 1. c. nuptiarum. Et extra de sen. exco. c. aliorum. Sed clarum est quod nobilitas patris celestis contra quem culpe committuntur est infinita: ergo oportuit hodie christum tot penas pati quot peccata homines commiserant et commisi erant: et precipue cum pater celestis ut dicit Job. 24. nihil inultu pati volebat: et insuper quia ipse christus cum esset deus et homo et per consequens virtutis infinite solus satisfacere poterat. Quod totum confirmas Adolphus deuterio. 25. dicebat. Secundum mensuram delicti erit et plagarum modus. Cogita igitur hec o fidelis anima. quot penas hodie sagittas et vulnera in corde suo christus suscepit. Tertio hoc idem probat similitudine. scilicet quod christus ut patri satisficeret in se suscepit omnes penas peccatis nostris debitas. Nam ponatur quod esset filius summi regis vel imperatoris quod videret dilectum patrem suum a vilissimis ribaldis per lutum et stercorem per capillos et barbam contumeliose trahi: et pugnis et calcibus os et faciem eius contundi: quanta credis quod so amaritudine repletur: utique tanta quantum diligeret eum: et quanta in eo vulnera sa-

eta fuissent. Ad si sic faceret talis filius. multo perfectius hoc facit christus cum excederet in charitate omnes filios hominum. Quia igitur quatuor dolores: quatuor sagittas: quatuor penas: quantasque amaritudines hodie domine iesu ut patri satisfaceres et nos redimeres in corde tuo suscepisti. Quarto denique probo si significatione. quod scilicet christus hodie in corde suo innumerabiles et infinitas penas pro nobis ribaldis et peccatoribus suscepit. Nam philosophus. secundo priorum dicit. Signum est propositio demonstrativa facies fidem et per signa corporis nobis nota diligamus inquit dispositiones anime nobis ignoras. Quod sic patet. Nam per sudores et signa que apparent ab extra in corpore infirmi iudicat sapiens medicus de infirmitatibus que intrinsecus latent. Hoc modo quisque christianus potest iudicare quot hodie christus intrinsecus in corde pro peccatis nostris inmensas suscepit penas dum conspiciat christum ab extra per corpus emittere inmensum sudorem seu inmensas guttas sanguinis. Cum enim ut habet Mat. 26. christus ter in orto ab apostolis separatus orasset dixit. Pater mi si possibile est transcat a me calix iste. Statur ut dicitur luc. 22. Factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrentis in terram. Qui utique sudor sanguineus per genas oculos et totum christi corpus egrediens: utique significabat maximas penas sui cordis quas pro peccatis nostris tollerabat. Et licet sensualitas propter timorem mortis imminens sic dissolveretur: tamen ratio faciebat sic corpus in sanguinem dissolui propter satisfactionem peccatorum nostrorum. Unde Bernardus in sermone de mirandis beneficiis humane redemptionis. qui incipit Iesu nazarenum. sic ait. Angustias tui cordis domine iesu certissime indicabat sudor ille sanguineus pro nobis effusus: qui orationis tempore abundanter de carne tua sanctissima decurrebat in terram. Ut igitur amoris erga te et gratitudinis stimulos habeam? veram et naturalem carnis infirmitatem his indicijis in te expressisti quibus doceremur: quod vere languores nostros portasti et non absque sensu doloris ut quidam existimant passionum sentes percurristi. Et ille. Adde quod licet magnas penas suscipere pro peccatis proximorum maxime tamen dolorem suscipiebat inmensum pro iniurijs et blasphemijs: quas videbat fieri

debere contra matrem suam: precipue quia videbat quod aliqui eam appellarent meretricem aliqui figerent gladios in pectore: et in oculos huiusmodi. Ex predictis auctoritate ratione similitudine atque significatione vidisti anima primum dolores acerbissimos tui saluatoris. In quo etiam lachrymas sanguinis pro te effudit: ut ex hoc et tu saltem pro ipso lachrymas aquarum effundas. qui dicitur dolor offensionis.

Secundus insuper dolor acerbissimus? amarissimus atque acutissimus quem hodie suscepit christus: dicitur dolor separationis. Inmensum quidem dolorem ultra predictum christus suscepit: quando a dulcissima matre sua se propter nos saluandos separavit. Sicut enim dicit devoti tractatores et contemplatores dominice passionis: dulcissimus dei filius? die mercurij transacta postquam genuit cum matre sua dulcissima in domo marthe et Marie eadem sequenti nocte iugiter cum ipsa vigilavit. Cui singulariter totum cursum et misterium sue mortis et passionis aperte reuelavit. Dicere namque potuit. O amantissima mater o virgo benedicta quod sequenti mane recessurus sum a te et velut agnus innocens et imaculatus propter humani generis salutem a iudeis sum mortem et crucifixionem crudeliter suscepturus. Deceui ultra metales penas meas tibi omnes futuros dolores in corpore pandere. Qui utique quasi infiniti et innumerabiles erunt. Scis enim esse de me prophetatum Isay. primo. quod a planta pedis usque ad verticem non debet in corpore meo esse sanitas. hoc ideo tibi statui reuelare ut cum ea videris constantius te munire possis armis patientie atque constantie. vides igitur o intemerata mater ut a vertice incipias hos capillos meos pulcherrimos et nazarenos quos ferunt non tetigit quique veluti fila auri apparent certe crastina die ab ipsis perfidis et iniurijs iudeis per modum triciarum in palatio Cayphe et dilatati tota nocte trahuntur et sic quasi omnes euelluntur que euulsio tantis generabit in capite meo dolores quot capilli de ipso extrahuntur. Et sic extractio unius capilli propter delicantiam et tenebritudinem capitis mei generabit in me inextinguibilem dolorem: quantus ergo erit dolor meus quasi de omnium extractione: cum hoc videris habere queso patientiam. Vides insuper. Quod

Sermo

amarissima mater caput meum delicatissimum
nunc esse sine ullo vulnere et pena: sed heu me
crastina die videbis ipsum mille spinis ma-
rinis perforatum: ita ut cerebrum de eo egre-
diatur. Et insuper videbis ipsum vulneratum
cum arundinis et baculis. Et si sola spina et
soli baculi ictus quasi infinitam penam da-
bit in corde et capite meo: quanto magis tot spi-
ne totque baculorum percussiones. Cum hoc
videbis patientiam habeto queso. **V**ides
etiam nunc dulcissima mater aures meas que
audire solent angelorum cantus sine ulla pe-
na esse: sed heu crastina die audient iugi-
ter a iudeis crucifige crucifige hic est malefa-
ctor et populi seductor. **V**ides et mater
nunc oculos meos lectos esse claros et imacu-
latos: sed heu cras videbis eos a iudeis ve-
lutos languentes lachrymosos et clausos in
morte: ita ut te amplius videre nequeant. **V**i-
des etiam nunc virgo benedicta genas et ma-
rillas meas immaculatas esse et sine pena sed
heu cras suscipient quasi alapas infinitas et
luto sputoque putrido iudeorum penitus defor-
mabuntur: cum hec videris habeas patientiam
queso. **V**ides insuper os meum omni dul-
cedine plenum: sed heu cras aceto et felle ama-
rissimo replebitur. **V**ides nunc spatulas et hu-
meros meos nihil habere penae: sed heu por-
tabunt cras super se gravissimam crucem pro-
pter quam ut videbis cadam in terra. **V**i-
des nunc brachia et manus meas sine pena
esse: sed heu cras brachia extensa erunt in cru-
ce manusque eidem cruci magnis et crudelibus
clavis transire. **V**ides nunc pedes meos
et dextrum latus sine ullo dolore esse: sed heu
cras videbis latus perforatum lancea: pedesque
magnis clavis cruci affixos. **V**ides insuper
barbam meam integram esse: sed heu cras vi-
debis eam fere totam depilatam. **V**ides
nunc totum corpus meum sanum esse: sed
heu cras videbis eum secundum Bernardum sex milli-
bus sexcentis et sexaginta plagis ad columnam vul-
neratum. Quid plura? Mater dulcissima
hodie me vides vivum: sed heu cras me vide-
bis in cruce capite inclinato ex nimio dolore
defunctum. Cum hec omnia videris queso
patientiam habeas. Que simul omnia cum
diceret mater audiens lugens lachrymas emit-
tebat. Que lachryme erant tot gladij tot ia-
cula tot enses totque novacula seu rasorij cor-
penetrantes ipsius christi et sagittantes. Qui

bus dictis mater piissima dolore gladiata quod
si loqui non valens: extendit brachia sua su-
per column filij sui: et stringens eum semimor-
tua cecidit. Que amplexatio et si dulcis vide-
retur tamen fuit amarior christo omnibus pas-
sionibus presentis vite. Quoniam tunc vidit
christus quod anima virginis suscipiebat in seipsa
omnes dolores suos. In anima sua et ideo christi
tunc recepit omnes dolores matris
per compassionem. Reversa tandem postmo-
dum in se dicebat. O dulcissime filij ut quid
te concepisti infelix et dolorosa mater. Exquo
sic crudeliter flagellari debes et mori. Si fieri
potest rogo te hanc sententiam revocas: tunc
christus cum iam mane factum esset humi-
liter genuflexit ante matrem petens ab ea be-
nedictionem et di. Quod sic fieri necesse erat
Tunc mihi ingemiscens dixit heu fili mi. Que
vixquam mater esset que filium benediceret
eius licentiam daret ut iret ad furchas et suspen-
dium. Cui filius. Dilectissima mater quomodo
sic a patre meo diffinitus est de duobus unum
elige. Aut benedic me ut crucifigi vadam et sic
humanum genus salvabitur: de quo nullus
per sex milia et sexcentum annos potuit para-
disi portam ingredi pro peccato primi paren-
tis. Aut si non vis quod crucifigam propter hoc
totum humanum genus damnabitur. Cui virgo
o fili mi quoniam nimis diligo salutem huma-
ni populi ideo secundum rationem licet non secundum
sensum contenta sum quod moriaris et crucifi-
garis. Et si haberem mille filios: tibi similes
omnes illos vellem crucifigi ut vel sic humanum
genus salvaretur. Quid plura? Ecce quod ego si
necesse est etiam tecum pro humani generis
salute parata sum crucifigi. O charitas imen-
sa. O amor ineffabilis o dilectio incompara-
bilis virginis gloriose circa nos. Quis est iste
o virgo tam ribaldus et infelix qui te non di-
ligat? Quis est qui te de cetero amplius blas-
femare presumat? His dictis extensis bra-
chijs benedixit filium in omnibus membris
suis a capite ad pedes et similiter omnia eius
membra non sine maximo profluvio lachry-
marum dulciter osculata est. Sentientes autem
Marta et Maria atque apostoli magnos sin-
gultus christi et virginis gloriose venerunt ad
eos. Et prostrata magdalena dicebat. O Ma-
gister bone quid est hoc quod vis ire. An ne-
scis quia iudei consilium fecerunt ut te occidant
Ecce si vadis in ierusalem crucifigent te tu-

dei. A noli queso ire propter amorem meum
 & propter amorem dulcissime matris tue: sed
 hic sta ad faciendum pasca nobiscum. Cui chris-
 tus. O filia benedicta magdalena ardentes
 amorem tui cordis video: sed non sapis que
 pro salute humani generis necessaria sunt: sci-
 to igitur quod me oportet comedere pasca in ie-
 rusalem ex precepto patris & ibi omnia que
 de me scripta sunt adimplere vnum tantum
 a te peto quod plus solito meam dulcissimam ma-
 trem habeas commendatam: & ei cum sit pau-
 per. ulla amore mei subuenias. Non enim tibi
 ingratus existam. quibus dictis videns quod non
 proliceret prostrata cum maximis lachrymis
 pedes domini Iesu perstringens osculata est
 & petens benedictionem a christo eam bene-
 dixit. Hoc idem fecit Martha alieque Maria
 totumque collegium apostolorum. Post hec
 cum posculetur mater Martha & Maria ut
 eis concederet quod secum iret in ierusalem re-
 nuuit omnino di. solum apostoli mei si voluit
 mecum venire possunt. Qui omnes dixerunt
 eamus & moriamur cum eo. Tunc benedicens
 matri cum solis apostolis recessit dimittens
 tamen cor suum in pectore matris sue: quod fin
 Bernar. anima plus est ubi amat quam ubi ani-
 mat. Virgo autem quod diu poterat videre fi-
 lium post cum lachrymosa & lamentabili vo-
 ce clamabat di. O fili mi. o amor me. o spes
 mea unica. o refugium meum. O gaudium
 anime me. o dulce refrigerium corporis mei
 quo yadis? Que omnia verba audiens filius
 penetrabant animam suam: & erant tot sagit-
 te eius intima sagittantes: seu tot razorij cor-
 eius dulcissimum radentes. Ex predictis om-
 nibus vidisti anima scilicet dolore acerbissimum
 tui saluatoris: quem habuit ex eius separatio-
 ne: a sua matre benedicta: qui dictus fuit do-
 lor separationis.

¶ Tertius insuper dolor acerbissimus
 amarissimus atque acutissimus: quem ho-
 die pro humani generis salute christus suscepit
 dicitur dolor flagellationis. ultra predictos
 dolores immensum dolorem etiam christus
 habuit dum crudeliter flagellatus fuit: tribus
 enim vicibus o fidelis anima pro te christus
 flagellatus fuit seu triplex fuit christi flagel-
 latio. Prima crudelis fuit. Secunda cru-
 delior. Tertia crudellissima. Cuius prima igitur
 flagellatio crudelis quam christus susti-

nuit facta fuit ei dum duceretur ab orto usque
 ad domum Anne. postquam enim christus a
 matre discessit & in ierusalem devenit: & ibi i
 cena simul cum apostolis pascalem agnum
 comedit: pedes discipulorum lauit: corpus &
 sanguinem suum eisdem apostolis dedit: et quod
 sermonem post cenam finem Joanne plenum
 charitate fecit: postquam eorum dispersionem fu-
 turam eis predixit: postquam ortum trans iordanem
 cedron ingressus ter patres exoravit. Et
 in tertia oratione angelum de celo cum con-
 fortantem habuit. Ecce quod traditor Judas cum
 magno exercitu armatorum in orto aduenit
 ipsumque christum osculatus est & salutavit di.
 Ave rabi: & cum ipsum christum Judas salu-
 tasset & christus ipse dixisset. Quem queritis
 illique omnes clamassent iesum nazarenum:
 statim ut dicitur Joannis. 18. Omnes retror-
 sum ceciderunt in terram. post quod factum
 cum christus sponte in eorum manibus pro-
 pter salutem nostram se ponere volens dixisset:
 dixi vobis quod ego sum. Si ergo me queri-
 tis finite hos abire: statim post restitutam au-
 ricularum seruo pontificis quam ei Petrus
 absciderat. Cohors ut dicitur Joan. 18. & tri-
 bunus & ministri iudeorum comprehenderunt
 ipsum iesum & ligauerunt eum & aduxerunt eum
 primum ad domum Anne qui erat socer Cay-
 phe qui Cayphas pontifex erat anni illius. Dum
 autem duceretur ligatus ut dicit Jo. ab or-
 to ad domum Anne: cogita queso anima
 patet dicunt duo viri tractatores dominice passio-
 nis quot percussiones & flagella per illam lon-
 gam viam christus sustinuerit. Cum enim e-
 rent pedes christi nudi & discauti & huc atque illuc
 ab eisdem ministris duceret & traheret: pie-
 credendum est quod sepius cum in lapides impin-
 gebat sacrum & delicatum sanguinem per vias
 effundebat. Considera etiam queso qualiter
 aliqui cum baculis & fustibus seu lanceis per-
 cutiebant eius tibiae: alij vulnerabant eius
 brachia eius humeros eiusque sacratissimum
 caput: & adeo grauer cum in predictis lede-
 bant quod quasi eius teneri ima & delicatissima
 ossa confringebant postquam autem cum predi-
 ctis & pluribus alijs: percussioibus ad domum
 Anne pontificis iesum deduxerunt: tunc ut
 dicitur Joan. 18. Anna pontifex ipsum interro-
 gavit de doctrina & discipulis eius. Cui cum
 respondisset iesus. Ego palam locutus sum
 mundo & semper docui in synagoga & in te-

Sermo

plo in quo omnes iudei conueniunt et in ocul
 to locutus sum nihil quod me interrogas interroga eos qui
 me audierunt. Stati his dictis in assistens mini
 strom v3 Adalchus cui ipse christus sin
 glo auriculam abscissam sanauerat dedit ma
 gnā alāpam Iesu di. Sic respondes pon
 tifici propter quā alāpam tam enormiter
 susceptam omnes eius dentes cum in tener
 rimis ossibus seu ganassa radicati essent contre
 muerunt et commoti sunt. Et cum sic eum per
 cipientem posset facere statim a terra abso
 bere: nihil mali ei fecit sed humilitati ei dixit. Si
 male locutus sum: testimoniū perhibe de ma
 lo: si autem bene quod me cedis. Adoraliza tu p
 dicator omnia supradicta prout tibi placet. Ex
 prefactis igitur vidisti animā primā fla
 gellatione et percussione quam christus in
 corpore suo amore tuo portauit. Secunda
 flagellatio quam etiam o christiana anima fili
 dei pro te suscepit facta fuit in domo caph
 the. Nam vt Jo. 18. dicitur. postquam christus ala
 pas suscepit in domo anne: statim Anna co
 dem sero misit eum ligatum vt ibidem dicitur
 ad caphtham pontificem: ante quem eum su
 ffer adductus produxit Caphthas ante ipsum
 multos testes falsos. Et cum non esset conue
 niens eorum testimoniū: adducti sunt duo
 alij falsissimi testes di. Ecce audiuiimus eum
 dicentē. Ego dissoluam templum hoc manu fa
 ctum et post triduum aliud non manu factum
 rebedificabo. Item dixit quod filius dei sum ego
 et quod non licet censum dare cesari. Et cum co
 tra predictos testes nihil christus responde
 ret: tunc exurgens summus sacerdos. i. Caphthas
 vt dicitur Adalthe. i. 4. dixit ad Iesum. Non
 respondes quicquam ad ea que testificantur co
 tra te. Et cum christus taceret rursus Caph
 the iterogauit eum di. tu es christus fili dei
 benedicti? Cui christus respondit. Tu dixisti quod
 ego sum. Et iterum videbis filium hominis
 sedentem a dextris virtutis dei et venientem in
 nubibus celi. Tunc caphthas scidit vestimenta
 sua et ait. Quid desideramus? desideramus tes
 tes. Audistis blasphemiam quid vobis vide
 tur. Tunc omnes clamauerunt. Reus est mortis
 Quibus dictis christus crudeli quam primo p
 tam illam noctem a ministris flagellatus fu
 it. Nam quinqz mala vt dicitur. luc. 22. et Adal.
 i. 4. tunc ei fecerunt. Nam primo ministri deuo
 luntate caphthe cedebant cum vt dicitur Luc.
 22. i. acriter per totum corpus eius percutie

bant. Secundo velauerunt oculos eius.
 Tertio percutiebant eius faciem. Quarto
 illudebant ei. dicentes. prophetica quis est
 qui te percussit. Quinto vt dicitur Adal
 the. i. 4. iugiter conspuebant in faciem eius
 hec quinqz ponuntur in dictis euangelistis.
 Duo alia iniquissima mala ponit sanctus An
 tonius de padua in sermone veneris sancti
 et dicit quod per totam illam noctem postquam
 caphthas iuit dormitum serui eius dyabolici sub
 quorum cura christum commiserat fecerunt
 tricias de capillis Iesu longissimis: et bar
 ba eius: et sic nudus per terram hinc inde tra
 hebant. Et tunc quasi eum totum depillaue
 runt ac per singula loca capillorum extractorum
 sanguis recentissimus egrediebatur. Et ad
 dit quod postquam eum sic crudeliter vulnera
 uerunt statim nudum in vas seu dolium aqua
 frigidissima plenum cum submerferunt pro
 pter quod nimis ex hoc angustatus patrem
 orabat di. illud ps. Saluus me fac deus quo
 niam intrauerunt aque vsqz ad animam me
 am. Addunt aliqui dominice passionis com
 templatores quod virgo quando hec fiebant
 non erat ibi sed in bethania propter quod.
 Joan. 19. tunc ne christus propter nimiam
 flagella moreretur ante mane ad ipsam iuit.
 Que cum postulare quid esset de filio quasi
 loqui non valens vt cumqz respondit dicens
 Aymeio dñā paradisi ecce quod filius tuus iam
 est ad collum fune ligatus totusqz flagellatus
 sanguineqz crucentatus et omnes discipuli
 eum solum in manibus illorum canum iu
 deorum reliquerunt. Tunc virgo semimor
 tua postulauit Adalthe et alias marias.
 et similiter cum Joane circa mane iuit ad do
 mum Caphthe ibiqz inuenit petrum foras ex
 tra atrium amare flentem et capillos cum bar
 ba pre dolore sibi extrahentes pectusqz suum
 acriter percutientem. Quod ideo faciebat quod
 ter dominum suum negauerat. Cui cum vir
 go diceret o fili Petre quid actum est de fi
 lio meo ipse respondens et eam apud portam
 palatii ducens flens dixit. Audi mater quid
 fit de filio tuo. Tunc audiens virgo obpro
 bria et percussiones filii cum ingredi non pos
 set nec sueretur vt eum iuuaret lachrymabili
 ter dicebat. o fili mi quis tibi det vt moriar
 pro te. o fratres mei Iudei estote queso huma
 ni erga filium meum et alia multa dicebat. Et tunc
 te in predictis put tibi pl3. Et pfectus est vidisti ani

de ioh
 19
 ma
 re
 o
 f
 o
 p
 f
 d
 m
 co
 m
 d
 p

ma secundam flagellationem crudeliorem prima quam christus in corpore suo amore tuo portauit. Tertia denique flagellatio quam o fidelis anima filius dei pro te suscepit: et que crudelissima fit super duas predictas: facta fuit in atrio pilati. Sicut enim dicitur Joan. 18. et Mat. 27. facta mane statim Cayphas cum ceteris senioribus et scribis totoque concilio adduxit iesum vinctum et ligatum ad Pilatum ut eum sententiaret ad mortem secus du cens predictos falsos testes ut contra ipsum testificarentur. Sciens igitur Pilatus ut dicitur Mat. 27. quod per inuidiam pharisei ei christus tradidissent: voluit eum plures liberare quod etiam diuersis modis temptauit. Primo allegando suam innocentiam dicens. Ego nullam eam mortis inuenio in eo. Videns autem quod hec eam iudeos ad iram amplius prouocaret accepit secundam viam transmittendo eum ad herodem tanquam galileum et sibi propria ditione subiectum credens quod herodes non iudicaret eum sed liberaret subditum suum. Cumque nec sic profecisset sed magis illi eum dignum morte acclamarent: tunc cogitauit facere iudeorum impietatem: et propterea ut dicitur Jo. 19. Iussit eum flagellari: propter quod ad columnam ligatus et totus denudatus: a capite ad pedes fuit acriter flagellatus. Que flagellatio crudelissima et amarissima fit septemplex respectu. Primo respectu te ngritudinis corporalis. cum enim christus haberet carnes tenerrimas et delicatissimas super omnes creaturas. minima percussio in eis facta eas miro modo dilaniabat. Secundo respectu argumetabilitatis. Si enim in ipsis principibus sacerdotum scribis et senioribus populi in quibus debebat apparere maria descriptio maturitas et gravitas etiam in iudicando sceleratos. tantus fuit furor et rabies quod et in festiuitate sacrorum dierum contra omnem consuetudinem et mores non erubuerunt contra omnem iustitiam contra christum. exurgere innotatissimum: quantum credis queso furorem ministros diaboli omni utique intellectu et discretionem priuatos in flagellando christum habuisse. Relinquo hec tibi anime deuote cogitanda. Tertia flagellatio christi fuit crudelissima respectu complacencie: quoniam ministri christum flagellantes: tanto plus sciebant se phariseis placere quanto acriter christi carnes lacerabant. Accirco propter hoc omnem crudelitatem quam potuerunt in flagellando christus exercuerunt a quorum nimia crudelitate pro

pheta domini ait. Circumdederunt me viri multi: thauri pingues obsederunt me. Aperuerunt super me os suum sicut leo rapiens et rugiens. Quarto fuit crudelissima respectu libertatis. Quoniam enim christus positus fuit in libertate predictorum ministroz ad flagellandum nec eis fuit data aliqua temporis mensura. Accirco tanto crudelius christi carnes laniabant quanto iniquius christus odibant et contra eum malam voluntatem habebant. Quinto fuit crudelissima respectu cupiditatis quod enim spes et cupiditas lucris augendi ut dicitur. 2. ethicoz. mouet agentem ad fortiter operandum. Accirco ministri diaboli tanto crudelius et fortius christum flagellabant: quantum ex hoc maius lucrum a phariseis se habituros sperabant. Sexto flagellatio christi fuit crudelissima respectu vniuersitatis a capite enim ad pedes vniuersaliter christus fuit flagellatus. nam crura et costae corporis latera atque dorsum et humeri dura flagellatione afflicta fuerunt: ita ut superficies carnis sue tenerrime atque delicatissime lacerata penitus fucrit: brachia isuper dure fuerunt ligata atque costricta ut vena et aperirentur et hic inde ante et retro tumefacte fuerunt retorta tamen in orto quam in domo Anne Cayphe Pilati atque herodis. In predictis enim locis ubique ligatus ductus fuit. Quod quoque afflictum fuit tam repletionem sputozum fetidorum quam etiam pugnoz percussione. Facies autem illa in qua angeli desiderant perspicere propter vulnera inflicta effecta est tota palida et vulcerosa: adeo quod leprosus extimaretur. Fuit insuper deturpata fetidis sputis impiorum. Vene eius afflicte fuerunt et tumefacte ac sanguine et liuore coarsperse propter diras percussiones pugnoz et alaparum: oculi isuper ei fuerunt velati et afflicti: atque ex pugillis et alapis enormiter tumefacti et inflati. Quid plura sed Ber. et Ansel. a capite ad pedes facta fuerunt in christi corpore sex milia sexcenta et 66. vulnera. Quia si sic vidisses dominum tuum cruciatum pro cuius corpus ubique fluebat sanguis usque ad terram: arbitror quod pro eius amore non tamen lachrymas funderes: sed isuper et sanguinem libenter spargere velles. Septimo denique flagellatio christi fuit crudelissima respectu coronatorum. Nam ut dicitur. 3. 19. postquam christus sic fuit in corpore flagellatus: milites statim fecerunt coronam de spinis et imposuerunt capiti eius: et veste purpurea circumdederunt eum et dicebant genuflecte testes. Que rex iudeorum. Et dabat ei alapas per

entiebātq; vt dī Aldat. is. arūdine caput eius
 ⁊ spuebāt in eū atq; ei⁹ barbaz depilabant
 hōia euāgeliste ponūt i locis palleatis. Mo-
 ta hic aia q; pūcture spinaz sacre i caput xpi
 mille fuerūt dicēte Bernar. in sermone q; in-
 cipit. Iesum nazarenū mille inquit pūcturis
 speciosū eius caput pforatur. Que spine acu-
 tissimūz dolorē capiti xpi inferebāt: pro eo q;
 propter ingētem percussione vel ipressione
 arundinis ⁊ baculorum. nō tñ pellē carnem
 ⁊ os sed insuper cerebrum penetrabant. Ita
 vt etiam non tñ sanguis sed insuper sacrum
 cerebrum de eius capite delicatissimo egre-
 deretur. Pretermitto prout dicitur Ioan. 19.
 q; ad maiorem christi penam ⁊ confusionem
 nūc post ei⁹ flagellationē. Pilatus fecit chri-
 stum foras adduci omni populo: habentēz co-
 ronam spineam in capite suo ⁊ purpureū ve-
 stimentum: propter quod ⁊ dicit. Ecce homo
 quasi diceret. Iste nullz habet diuinitatis si-
 gnum: cum sic cum despectu ⁊ villificatum
 omnes videatis. Et prefactis ergo omnibus
 vidisti anima: qualiter dominus iesus amo-
 re tuo ter fuit crudelissime flagellatus: et per
 pūis vidisti Tertiā: acerbissimūz dolorē tui
 saluatoris: qui dictas fuit dolor flagellatiōis.

Quartus insuper dolor acerbissimus
 amarissimus atq; acutissimus quem
 hodie p. humani generis salute chri-
 stus suscepit. dicitur dolor confusionis. pro
 cuius doloris declaratione in forma questio-
 nis peto a te o christiana anima: que est vitu-
 perabilior despectio: ignominiosior confusi-
 bilior atq; abhominabilior mors que cōmu-
 niter possit fieri aut malefactoribus dari. La-
 mans Respondeo. Lamorte de lacroce seu
 lamorte de leforche. Et propterea nihil confu-
 sibilius personis dici potest q; q; vadant ad
 furchas. O respice o fidelis anima q;to amo-
 re te christ⁹ dilexerit. Qui euz esset dei filius
 vt dicitur luc. 2. Et propterea vt ibidem dici-
 tur in eius natiuitate angeli cantrauerunt. Et
 vt dicitur insuper Aldat. 2. Adagi ab oriente
 cum muneribus venientes ipsum adorauē-
 runt: et insuper cum esset ille qui creat om-
 nes rationales animas ad eius imaginem ⁊
 similitudinem. Quiaq; de nibilo creauit vni-
 uersa atq; vniuersa in esse gubernaret qui so-
 lus est nobilior cunctis creaturis: Cui etiam
 soli pertinet peccata remittere gratiam impē-
 dere gloriāq; largiri: voluit tñ hodie amo-

re salutis tue ebruius confusionem crucis su-
 stinere: tanq; si dux esset malefactorum om-
 nium ⁊ princeps: ⁊ q; inter cetera suspendiūz
 crucis turpissimum sit: audi Salomonem sa-
 pien. 2. dicentem. Dixerunt impij apud se nō
 recte cogitātes. Circumueniamus iustūz quo-
 niaz inutilis est nobis ⁊ operib⁹ nostris ⁊ ini-
 properat nobis peccata legis. Et tiffamat
 in nos peccata discipline nostre: promittit se
 scientiam dei habere ⁊ filium dei se nomi-
 nat. Factus ē nobis in ptradictiōe cogitatio-
 num nostraz: grauis est nobis etiā ad viden-
 dum: qm dissimilis est alijs vita illius: tanq;
 nugaces extimati sum⁹ ab illo ⁊ abstinct se a
 vijs nrīs tāq; ab inuiditijs. ⁊ profert nouissi-
 ma iustoz ⁊ gloriat se patrem habere deū. vi-
 deamus ergo si sermones illius veri sūt ⁊ tē-
 ptemus que vētura sūt illi: ⁊ sciē⁹ que erunt
 nouissima illius. Si enim est verus dei filius
 suscipiat illū ⁊ liberet eū de manibus contra-
 riorum: cōtumelia ⁊ tormento afficiamus eū
 ⁊ probemus paciētiā eius: morte turpissima
 idest crucis cōdēnemus eum: erit enim ei re-
 spectus in sermonib⁹ illius. h. ibi. Et ēt Jere.
 ij. dicitur. Cogitauerūt super eū consilia dice-
 tes. venite mutamus lignum. s. crucis in pa-
 nē eius. i. in corpus eius quod est panis vite:
 ⁊ eradamus eum de terra viuentiūz ⁊ nomē
 eius non memoretur amplius. h. ibi. Quod
 autem christus hodie super turpissimam cru-
 cem tanq; malefactor a iudcis positus fue-
 rit testatur Aldarcus. is. c. vbi dicit. q; videns
 Pilatus rabie iudeorum cōtra christum eis
 proposuit vt dimitterēt xpm aut Barrabaz
 homicidā cū sic ēēt cōsuetudo vnum dimit-
 tere in pasca. Qui cū postulassent Barrabaz
 dimittedum statim tradidit illis pillatus chri-
 stūz crucifigendū: ⁊ ecce tres cruces sacre fue-
 runt vna. p. xpo: alie vero duc vt dicit Aldat.
 is. pro duobus alijs latronibus. S; vt crude-
 lius xpm tractarēt fecerūt q; cruces duorum
 latronū a ministris portarent: tertiā vero cru-
 cē que erat grauiissima ⁊ pōderosa pre ceteris
 posuerunt super humeros christi flagellis la-
 ceratos: vt ex hoc maiorem ei dolorē ⁊ con-
 fusionem inferent. Data igitur sententia a
 Pilato de christo crucifigendo: cum latroni-
 bus. Ecce anima fidelis q; christo in medio
 duorum latronum bauilat grauiissimaz crucē
 que crucis portatio fuit sibi penosissima tri-
 plici respectu. Videlicet respectu ponderatio-

nis. Nam erat grauis ⁊ ponderosa nimis.
Item respectu tractionis: quia vt creditur cū
esset ligatus fune ⁊ laqueo ad collū: violenter
ipsum trahabant: ⁊ sic stringebant guttur ei⁹
q̃ vituperat respirare. Item respectu percus-
sionis. Nam plures percutiebant eum bacu-
lis pugnis ⁊ huiusmodi in capite in brachijs
ante ⁊ retro. Cum autē egredere⁹ Ierusalem
⁊ querulosis vocibus p̃cunio pondere cru-
cis lamentaretur dī. *Ayine. O fratres mei iu-
dei habeatis mihi compassionem. Ayine non
posso p̃ui. Ayine lemie spale. Ayine che pena
sostegno io nel collo mio: e nella persona mia*
Quanto magis lamentabatur tanto crude-
lius paciebatur ⁊ trahabatur. Secundū autē
Gregorium nazanzenum quando christus
portam ierusalem cum cruce super humeros
egrediebatur. virgo maria que ibi vt videret
filium aduenerat postulauit a Joāne vt duce-
ret eam per aliquam viam a populo magis
remotam vt sic videret eum venientem. Et
respiciens iesum qui violenter ceteros latro-
nes p̃ceibat dixit virgo ad Joānez o fili Jo.
quādo veniet filius meus. Si sic crudeliter
duceretur sicut ille qui habet crucem taz ma-
gnam super humeros suos: certe mortua ca-
derem p̃re dolore: ⁊ nunc ecce q̃ multum cō-
pacio: isti pauperculo malefactori qui alios
violenter p̃cedit dic queso mihi Joannes.
Nungd forte iste qui antecedit est filius me-
us. Cui Joā. lachrymabiliter dirit. O mater
mea non cognoscis ip̃um: certe ipse est filius
tu⁹ iesus. Ille est fructus ventris tui. Ille est
filius tuus quem concepisti de spiritu sancto
quem magi adorauerunt: ⁊ quem portasti in
brachijs tuis in egipto. Et tunc cecidit inter-
ram virgo p̃re angustia: ⁊ Joan. cum magda-
lena: ⁊ ceteris martijs fecerunt ibi plantū ma-
gnū. Aspice. o fidelis anima reginam celi
flentem super filium suum ⁊ dicentem ad fi-
lium cum non sinceretur a iudeis enī iuuare.
Deu mi fili dulcissime spes mea vnica vbi ē
pulchritudo tua: vbi color: vbi speciositas sup̃
filios mulierum. Ego nō te cognosco fili qui
leprosus videris. O fili mi quis dabit mihi
vt pro te moriar: ambulare non potes: porta-
re crucem non vales: te iuuare non sinor. Et
fratres mei iudei miserimini mei: ponite su-
per humeros meos crucem filij mei. O iesu
fili mi quo vadis. O refugiu cordis mei quo
traberis. O spes amor gaudium ⁊ letitia cor

dis mei quo duceris. Nunquid latro es tu.
Nunquid traditor? Nunquid homicida. h
⁊ similia cum christus audiret a sua dilecta
matre statim cecidit in terra cum illa magna
cruce: ⁊ tunc habuit maximum dolorem. Et
prout dicit idem Grego. Nazanze. christus
tunc sensit maiorem dolorem q̃ nunquā sen-
serit vsq̃ ad illam horam: ⁊ non potuit plus
portare crucem pro eo q̃ vidit etiam matrem
suam sibi cum ipso semimortuam cecidisse
in terra. Et tunc vt dicitur *Adat. is. angaria*
uerunt Simonem quendam de villa venie-
tem patrem Alexandri ⁊ ruffi. qui eam vsq̃
ad locum portauit. Quando vero fuerunt in
loco caluarie vbi capita malefactorum decal-
uabantur: cum veluti latronem confusibiliter
crucifixerunt. Que crucifixio. Triplici mari-
me respectu christo penosa fuit. Primo re-
spectu associationis. Nam vt dicitur *Adat.*
is. iudei crucifixerunt simul euz christo duos
pessimos latrones ponentes eum in medio.
eorum in altiori cruce: ad hoc vt ab homini-
bus veraciter rex latronum fuisse crederetur.
Secundo fuit crucifixio christi penosissima
respectu renouationis: anteq̃ eum crucifige-
rent exuerunt eum vestibus suis: mittentes
sortem in eis iuxta sententiam prophete dice-
tis. diuiserunt sibi vestimenta mea: ⁊ sup̃ ve-
stem meam mi. sortem. Quoniam autem ve-
stes eius erant carni applicate propter plagas
⁊ sanguinem ex flagellatione effusum: iccirco
dum eas violenter extraxerunt: omnes pla-
gas in christi corpore renouauerunt: que pla-
garum renouatio cum sanguinis effusione nō
fuit minoris doloris vt arbitror q̃ propria
ei⁹ flagellatio. Tercio crucifixio christi fuit
penosissima respectu modificandis. Nullaz
enim humanitates voluerunt habere perfidi
iudei in crucifigendo saluatorem. Cogitare
enim potest anima q̃ dum eum vellent cru-
figere: vnus militum accepit eum impetuose
per capillos qui sibi remanserant trahens cū
ad terram super crucem: que ibi iacebat: ⁊ ac-
cepit vnus brachium eius dextrum: alius re-
nendo sinistrum alius vero furia plenus for-
titer trahabat pedes ⁊ sic signauerunt fora-
mina in quibus volebant figere clauos. Qui
bus perforatis vnus eorum a parte dextra dñ
manum crudeliter eleuaret: statim rogatus
fuit a dulcissima virgine Joāne *Adagd. ac*
ceteris martijs: qui omnes genuflectebāt bra-

hijs canzelatis: vt ictum darent mitiorem. Qui rñdens dixit. Ecce dabo plane: et furore ebrius dedit ictum fortissimū q̄tuz potuit et sepius refirmauit propter qđ clauus ille cū eēt obtusus prout creditur lacerauit sibi totā pellē carnē neruos venas et ossa. Qđ mī vidēs in terra mortua cecidit. O pessime iudee q̄ crudeliter ex illo furibūdo ictu reginā celi et āgeloz in corde percussisti: certe si fulgur marimū descēdisset: si terribile tonitruū cor ei⁹ percussisset: si aqua maris tota super terram eleuata esset: si ignis de celo magnus corruisset ita vt omnes mūdi hoies cōbureret: si celū fractus fuisset et omnes angeli celozū vsq; in infernum corruissent: nequa q̄z h omnia ita cor virgis piissime et benedictę scindissent sicut ille fecit ictus acerb⁹. Fido clauo in dextra manu statim alius ab alia p te christi manus cor da trahere cepit vt ad foramen longius factū pertingere posset. Stringētibus ergo dētib⁹ vi traxerunt brachiū et neruos iam retractos et frangentes carnē et neruos iam retractos et foramē p̄traxerunt: et accipiens vnus clauus cū malleo volēs qz clauum in eius manu figere super crucem: rogatus fuit a virgine et ceteris vt mitius daret quam primus fecerat. Qui oī pietate postposita virgini non acq̄sces crudelissimo ictu manū iesu totam dilacerauit. Et tunc vt pphetauerat Symeon Luc. 2. animāz virginis gladius doloris pertrāsīuit: adeo qđ virgo prostrata quasi in sensibilibus remāebat. Fido autē scdo clauo affuit et tertius diaboli minister cum clauo grandi et malleo: et posito vno pede christi sup alio eo qđ latus crucis erat strictus: cepit cum alijs xpi pedes hunc violēter trahē: ita qđ ossa stridēbāt: nerui frangebant: caro scindebatur: venę lacerabantur. Et adeo omnia ossa videbātur qđ numerari poterāt dicente ppheta. Foderunt manus meas et pedes. m. d. o. o. mea. Quibus factis malleū eleuans crudelissimo ictu tertiu clauum pedibus iesu infrexit. Et tūc ab eisdem pedibus sicut a sacris manib⁹ sanguis qui remanserat abundāter de cruce ad terram defluebat. Et profecto. o anima. si presēs fuisses: vidisses qđ pedes et manus iesu videbantur quasi quattuor canalīa sanguinem iugiter effundentia. Extende te hic ad p̄acti cam prout libet. Ex predictis etia; omnibus vidisti anima quartum dolorem acerbissimū cui saluatoris. quē pro amore tuo i sua

crucifixione sustinuit qui dictus fuit dolor cōfusione.

Quintus insuper dolor acerbissimus amarissimus atq; acutissimus quem christus hodie i cruce suscepit dicitur dolor cōculcatiōis qđ dolor non corporalis s; mentalis fuit. Stans igitur dñs iesus in forma iniquissimi latronis in cruce pro mundi salute: et p̄uidēs qđ per ingratitudinem plurimi et quasi innumerabiles cōculcarēt preciū sue mortis et sanguinis preciosi: et propter hoc pauci saluarentur: tñ voluit q̄tuz fuit preciū sui sanguinis ex ingratitudine deperditum. dicente Aug. 21. de ciuitate dei. i amissione rerū necesse est vt tantus sit dolor. q̄tuz ibeferat valor. Quāti autē de tāto beneficio sanguinis ingrati crist antea: audi prophetam dicentem. Dominus de celo prosperit super fi. ho. vt vi. si est in. aut. re. d. oēs declinauerunt etc. Si igitur o fidelis anima a me q̄res que fuit maior pena in christo: an crudelis flagellatio et crucifixio: an ingratitudo anime pro tāto bono. Clamans Respondeo qđ fuit ingratitudo quod tripliciter probō. Primo auctoritate Secdo ratiōe. Tertio similitudine. Primo pbo auctoritate. qđ christus in anima dolorem suscepit maiorem de animarū ingratitudine q̄z de sua flagellatione morte et crucifixione. Nam philippus canzelarius parisiensis in quadam psula valde notabili prout ponit Bona. in tertio. di. 16. ar. vltio. q. vlt. sic dicit. O hō vide que pro te patior: nō est dolor sicut ille quo crucior: ad te clamo qđ pro te morior: vide penas quibus afficio: vide clauos quibus cōtodior: et cum sit tantus dolor exterior: erat interius plangens pregrauior: te cū ingratiū tñ experior. hec ille. Secdo hoc idē probō vnica ratione videlicet finalitatis. Fundamentum rōnis ponit Tho. super. 2. phi. di. Ex perditione finis: magis augetur dolor q̄z ex perditione eorum que sunt ad finem patet hec regula. Nam videmus per experientia; qđ quando alius per totum ānum exsudauit ad laborandum agrum seu vineam: si postea adueniat tēpestas seu pruina auferens fruct⁹ campi et vinūz recolligendum: talis gratus de hoc dolet q̄z de labore et sudore totius āni Quo presupposito certū est qđ christus hec fine voluit flagellari mori et crucifigi: vt quisq; gratus existat de tanto beneficio: et per contemtus saluetur. Et propterea cūz videt aias

ingratis: et per hunc a salute excludi magis
dolet propter hoc quod doluerit de sua morte et
passione. Tercio hoc idem pro similitudine
mercatoris. Videmus enim quod mercator qui
per mare et terram sudavit per triennium ad con-
gregandum merces. 25. millium ducatorum: si postea
adueniat in mari tempestas que nauem cum
mercibus submergat: tunc in se dolorem suscipit
quantum extimabit valorem mercium suarum sub-
mersarum. A similitudine Christi qui cum ipso
33. annorum semper sudavit in penitentia et tan-
dem in sanguinis effusione pro salutandis anima-
bus. Videns quod per ingratitudinem eorum per-
dit precium sui sanguinis: tunc in corde doluit
quantum erat precium sui sanguinis effusi. Et
si sola sanguinis gutta effusa cum preualleret
tori sanguini martyrum: et infinitis mundis pro
eo qui effundebatur cum infinita charitate: tunc
dolorem de eius perditione in Christo generauit
quantum credis quod suscepit Christus dolorem ex
perditione quasi totius sanguinis sui. Exter-
de te ad predicta in predictis put tibi placet
Et prefata etiam auctore ratione atque similitudine
vidisti animam quantum dolorem tui saluatoris qui
dictus fuit dolor conculcationis.

Et tunc etiam dolor acerbissimus ama-
rissimus et acutissimus quem Christus
hodie suscepit dicitur dolor abbrevia-
tionis. Qui dolor etiam fuit non corporaliter
sed mentaliter. Quia enim dominus Iesus habebat
infinitam charitatem intelligi respectu persone
idcirco desiderabat stare fixus in cruce cum
omnibus supradictis penis: non tamen usque ad finem
mundi: sed etiam usque ad infinitum tempus.
Videns autem quod non poterat in perpetuum ex
charitate sic cruciari: tunc doluit quantum solu
desiderium implere nequirit: quantum se intel-
ligeat sic dolendo mereri. Celestis tamen pater
qui plus ponderat voluntatem quam opus: precipue
quod deest necessitas et facultas operis: tamen si
ibi ex hoc prestitit meritum: quantum si eternali-
fuisse cruciatus. Et quod sic vellet in eternum
pro nobis cruciari: patet ex hoc quod apparet
Petro extra romam dum egressus carcerem
esset et suggeret: dum ab eodem Petro inter-
rogaretur quo iret respondit: Vado romam iterum
crucifigi. id est nunc ex quo sum gloriosus sum
impassibilis: tamen adhuc voluntatem habeo quod iu-
giter si necesse et possibile foret iterum pro animabus
crucifigi vellem. O amor inmensus: o charitas
inextinguibilis: o dilectio inaudita erga nos

nostri saluatoris. Videns insuper Christus in
cruce quod pax durat dilectio christianorum erga ip-
sum: et quod paruum vel nullum habent christiani deside-
rium pro ipso patiendi: et quod nec vel minime
tentationi resistent propter ipsum: nec minime
lachrymas pro eius amore fundant: tanto pro
his grauius hodie in cruce dolebat: quanto
nos esse remotissimos a sua charitate conspi-
ciebat. propter quod Ihesus in persona ipsius dei. 5. 4.
c. dicebat. Non enim cogitationes mee cogita-
tiones vestre: neque via mee via vestre dicit dominus
Sed sicut exaltatur celi a terra: sic exaltatur super
via mee a viis vestris. hec ibi. Ex prefatis
etiam vidisti animam sextum dolorem tui saluatoris
qui dictus fuit dolor abbreviationis.

Optimus denique dolor acerbissimus
amarissimus atque acutissimus quem
hodie pro te: o popule christiane susti-
nuit dei filius dicitur dolor mortificationis. Cum
enim ut dicitur. 3. ethico. 2. Adversus sit terribilissi-
ma omnium penarum. hanc penam maximam hodie
Christus expertus est: dum ex separatione anime a cor-
pore veraciter mortuus est. Verumtamen antequam
o anima modum sue mortis pandam scire debes
quod ante eius mortem dum in cruce penderet
confusibiliter a iudeis veluti latro risu et ver-
bis derisus fuit. Proinde propheta in persona
domini ait. Omnes videntes me. d. me. l. s. l. tan-
caput. Et Matth. 27. deridentes dicebant.
Alios saluos fecit seipsum non potuit saluum fa-
cere. Si rex israel esset descendat de cruce et cre-
dimus ei. Et ibidem dicitur pretereuntes blas-
femabant cum mouentes capita sua: et dices.
Dab qui destruis templum dei et in triduo
rebedificas illud. h. ibi. Et postquam filius consu-
siones Christus suscepit: antequam veniret ad mortem
septem protulit verba que succinte percurro:
quod illa diffusius declarabo in quadragesimali
de fructibus sacratissime fidei. C. Primum
igitur verbum sic habet Luc. 23. protulit cum dixit
Pater ignosce illis quod nesciunt quod faciunt: et
fuit verbum magne charitatis. De hoc propheta
Isa. 53. c. di. Ipse multorum peccata tulit: et pro
transgressoribus orauit ut non periret. C. Secundum
verbum dixit Luc. 23. ad latronem. Cum enim la-
tro pendens a parte sinistra etiam Christum blas-
femaret et alius increparet eum. di. Meque tu ti-
mes deum: nos quidem iuste digna factis recipi-
mus: h. autem nihil mali fecit: statim puerus ad
Christum dixit. Memento mei cum veneris in re-
gnum tuum. Qui respondit. Amen dico tibi: hodie

D

meccum eris in paradiso. **T**ertiu verbum ponit Jo. 19. vbi dicitur. Cum vidisset Iesus matrem et discipulum quem diligebat dicit matri sue. Mulier ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo. ecce mater tua. **Q**uartu verbu ponitur Matth. 27. vbi dicit. Circa hora nona clamauit Iesus voce magna. di. Adely hely lamazabatani. hoc est deus meus deus meus ut quid dereliquisti me. **Q**uintu verbu ponitur Jo. 19. vbi dicit. Sitio: vas ergo positum fuit aceto plenu et obtulerunt ei. **S**extum verbu ponit Jo. 19. cu dixit. Consummatum est v3 mysteriu passionis mee. **S**eptimu verbu ponit Luc. 23. c. vbi cum mori vellet dixit. Pater in manus tuas comendo spm meum h septē verba cu dixisset statim cepit cu isoli to palore atq3 tremore signa mortis ostendere Sed heu o fidelis aia anteq3 aia xpi dolore sa a corpore egrediat peto a te o aia xpiana qs est iste q nuc pro te in cruce moritur. Et certu est q deus est et q no tm ho: imo de hodie veraciter mori dicat: qd qdrupl pbo. **P**rimo aute. **S**ecdo rone. **T**ertio similitudine. **Q**uarto distinctioe. **P**rimo probo aute ecclesie in simbolo dicentis. Passus sub pontio pilato cruci. mor. et sc. Hoc autez dicit de filio dei: ergo etc. **I**te Ambrosi in q dam omelia ait. Tm fuit pctm nostru vt saluari non possemus nisi vni genitus dei fili moreret p nobis debitoribus mortis. Idez quoq3 Ambrosius in li. de spu sco ait. q verbi caro patiebat manes in carne verbu in se totu pro corporis assumptione referebat: vt pati et mori diceret: q caro patiebat et moriebat. hec ille. **M**agister aut sniaz in. 3. di. 21. c. recedente ait. Sane sine errore dici potest q mortuus est deus: et non mortuus: passus est dei filius et non passus: passa est tertia psona et non passa: crucifixu est verbu et non crucifixu: fm altera nam est passum: et fm alteram impassibile. h ille. **S**ecdo hoc ide pbo rone satisfactionis. **C**ertu est eni q satisfactio pro pcto nro fuit p morte xpi: s3 nullus potuit p pcto nostro satisfacere nisi eet deus. q si pro nostris peccatis p xpi morte patri satisfactu est: p nris dicendu est q vere dei filius hodie mortuus est. preterea vnio diuinitatis cu humanitate facit vna psona sola: sed ppter separatione aie xpi a carne rex et necessarius fuit illu hoiem mori: q vere et reali pot mors attribui dei verbo: vt dicat hodie dei filius

mortuus et sepultus pro nobis. **T**ertio ide probo similitudine. **C**ertum est eni q carne xpi nascente et pcepta filius dei natus dicit et coceptus. sic enim dicit Isa. 9. **I**parvulus natus est nobis: et filius datus est nobis: et factus e principatus sup humer ei: et vocabit nome eius deus fortis. h ibi. **A**d si sic est: q pari ratione carne xpi hodie mortuus: filius dei obet hodie dici mortuus. **Q**uarto deniq3 idem probo distinctoe. d. Bona. in. 3. di. 21. ar. 2. q. 2. in cor. q. dñtis. Cu querit vtru fili sit pcedendu q hodie deus mortuus fuerit in cruce: respondet q absq dubio decedendu est filium dei pro nobis hodie mortuu fuisse: et hoc qdē sibi vere attribuit non fm nam diuinā: s3 humanā: non per essentia aut p inherencia: sed per idiomatu cōicatione: et hoc in nullo derogat diuine dignitati: sed multu cōsonat pietati. Nullu eni verbu maioris dignatiois resonare pot in auribus cordis nri: q3 q vni genitus dei filius hodie mortuus fuerit pro nobis debitorib3 mortis. Et ideo no tm est h credendu et asseredu tanq3 ver: s3 et ab oib3 frequētissime recollendu. h Bona. verbaliter q si vt p3. o aia deus hodie p te morit: cogita qstus fuit dolor suus du vita p te pdidit. Quata at fuerit pena mort xpi. audi queso Bona. i. 3. di. 16. ar. 1. q. 1. i pen. ar. ad pre affirmatiua dñtes. Quato maior est ingt bonu qd amittit tanto maiorē infert dolorē ei qui cognoscit et h3 vsum rōnis. Sed vita xpi qua vivebat in carne erat vita dei: et p nris nobilissima sup oem vita creaturaz: q cu p morte crucis hodie pdidit talē vitā. claz est q talis mors grauior fuit q3 fil eet mors oiu3 creaturaz. Et id cu de hodie p morte dedit nobis vitā suā: dedit nobis rē maiorem q3 si hodie amore nro mori fecisset oēs fil rōnales creaturas: et isup oēs nouē choros angeloz dato q mortales eēt. **I**git aia nūqd eris sic in grata q videns nuc in cruce deū p te morientē nō fadas saltē aliqs lachrymas amore suo? Quid plura? **E**cce iā aia morte dei tui? **M**ā nimis ex pdictis angustiat et afflic? cepit fortiter lachrymari: cepit sudores mortis ostendere: cepit tremere: cepit plus solito palefieri: cepit caput hincinde non sup plūmari: s3 sup durissimu crucis lignu revolueret cu his cōuersus ad matrē laisa tremula et lachrymabili voce put potuit dixit. **M**ī dulcissima. **E**cce iā morior. **Q** q3 libenter te amplecterer

et oscularer sicut solitus eram et non possum. Vale igitur et sta in pace spes cordis mei. Et ad Jo. dixit. Vale fili Jo. et sta in pace: et ad Magdalenam dixit. Vale et tu filia mea magdalena et sta in pace. Et ad alias marias ceterosque deuotos ibidem crētes et eū lachrymantē dixit. Valete et vos o filie et deuoti oēs et stete in pace. Quibus dictis ut hī Jo. 19. cū clamore valido inclinato capite emisit spiritus. O deuoti xpiani. O fideles aie: o rationales creature flete mortē dñi nrī. O popule meus si videres deū tuū hodie pro te mortuum et crucifixum: si videres manus eius laceratas nervos fractos et ossa: si videres brachia extensa et manus tāq̃ canalīa quedā sacrū sanguinē in terra effundentes: si videres caput eius inclinātū: si videres deniq̃ cū lachrymīs oculis crudeliter morientes certe fortiter fletes: certe lachrymas emitteres: certe ei cō passionē hēres. h. dicendo tu predicator clamā et raptim ostēde crucifixū si vis: finē faciens et pplm benedicens: et vade in pace. Et p̃dicti p̃ et etiā septim⁹ dolor xpī acerbissim⁹: q̃ dī dolor mortificatiōis. Et isup p̃ tertiu⁹ mysteriū sacratissime passionis xpī qd dī mysteriū spālitaris. Et p̃ nōs etiā p̃ octaua excellentia ipsius sacratissime fidei que dī excellentia passibilitatis. Rogem⁹ igitur oēs pio et deuoto corde saluatorē nrī Iesum atq̃ dulcissimā eius matrē ut nobis cecidāt sentire et lachrymari in p̃nti passionē ipsius Christi p̃ grām et in futuro per gloriā. Amen.

¶ In sabbato scō de nona excellentia sacratissime fidei seu de descensu xpī ad limbū.

Re timore

aut eius exterriti sūt custodes et facti sunt velut mortui. Scribuntur hec verba Matth. 28. et in euāgelio occurrente serie. Postq̃ egre-

gij ciues hesternā die vidistis declarationē octauē excellentie q̃ deā fuit excellentia passibilitatis: in q̃ ossum fuit et declaratū mysteriū sacratissime passionis xpī: hēo singl̃r hodie nā die nonā excellentiā ipsius sacratissime fidei declarare: q̃ dī excellentia descensibilitatis: in q̃ precipue videm⁹ de xpī descensu ad inferos: de quo tractare volēs merito prefatū thema assumpsi ṽz: p̃ timore aut eius. i. xpī ad inferos descēdētis exterriti sunt custodes

sej ipsius inferni qui sunt demones et scī sūt velut mortui tā. s. p̃pter limbi expoliationē: q̃ etiā p̃p sue p̃tatis ab ipso xpo ablationē. In hac igit nona excellentia i q̃ p̃cipue de xpī descensu ad inferos tractādū est tria mysteria de ipso xpī descēsu sūt declarāda. Quorū primū dī mysteriū veritatē. Scō dī mysteriū spālitarē. Tertiu⁹ dī mysteriū opabilitatē. ¶ De p̃mo mysterio descensus xpī ad inferos. Et p̃ de p̃mo q̃ dī mysteriū veritatē.

¶ R̃mū igit mysteriū de xpī descēsu ad inferos declarandū dī mysteriū veritatē. Firmiter enī a quolibet fidei tenendū ē: q̃ postq̃ aia xpī fuit p̃ mortē crucis veraciter a suo corpore separata: statim descendit cū innumerabili multitudine angelorū ad infernū: ṽz ad limbū scōz patrū et ibi stetit cū sanctis p̃rib⁹ vsq̃ ad diē resurrectiōis. Que eadē xpī aia itēz cū suo corpore reunita fuit atq̃ iuncta. q̃ aut xpī aia veraciter descendit ad inferos. q̃drupl̃r p̃bo. ¶ Primo auctibus. Scō rōnib⁹. Tertio distinctiōe

Quarto figuris. ¶ Primo p̃bo auctib⁹ q̃ xps veraciter post mortē cū aia descendit ad infernū: ṽn apl⁹ ad ephe. 4. ait. Qui ascendit in celū q̃s est nisi q̃ et descendit p̃mū ad inferiores p̃es terre. q̃ enī descendit ipse ē q̃ ascendit sup oēs celos: ut adimpleret oia. h. ibi. Itēz Act. 2. ¶ Petr⁹ dīc. Viri israelite audite verba h. Iesū nazarenū ṽz approbatū a deo i virutib⁹ et pdigijs sic vos scitis: hūc diffinito cōsilio et p̃scia dei traditū p̃man⁹ iniquē affligētes iterremillis quē de⁹ suscitauit a mortuis solutis p̃us dolorib⁹ iser ni: iuxta q̃ impossibile erat teneri illū ab eo. David. n. dīc i eū. qm̃ si dereliques aiaz meā in inferno. nec. d. s. t. vi. cor. h. ibi. Itē cū sit articul⁹ fidei idcirco ecclia i simbolo dīc descendit ad inferos. Et ēr Atha. i simbolo suo dī. Qui passus ē p̃ salute nrā de. ad iser. tertia die re. a mor. Damas. ēr ait. Descendit ad infernum aia deificata: ut quēadmodū his q̃ i terra sūt ort⁹ sol iustitie ita hīs q̃ sub ira sūt i tenebris et i ūbra mortis supluce scēt. Itē Job i p̃sōa xpī. 13. ait. In p̃fidū iser ni descendit aia mea. David ēr ps. 106. d xpo p̃dixit. ¶ Portas creas et vates ferreos fringet. et suscepit eos de via iniquitatē eorū. deniq̃ Ecclē. 24. d xpo p̃dcm erat. ¶ Penetrabo oēs inferiores p̃es terre: et illūinabo oēs spantes in me. ¶ Scōo etiam probō qnq̃ rationib⁹ q̃ annūa Christi vere descendit ad limbū.

Sermo

Primo rōne amicitatis. Secōdo rōne egriatatis. Tercio rōne victoriositatis. Quarto rōne exemplaritatis. Quinto rōne vituperositatis. ¶ Primo pbo rōne amicitatis. Fundamentū rōnis ponit pbs. 9. ethi. di. Amicorū pntia delectabilis est: et in bonis fortunis et infortunis. alleviant enim tristitiam cum dolentibus et amicis in talib⁹ auxiliari naturalissimū et delectabilissimū est. hoc ibi. Exemplifica. put. vīs. Quo concessio q. s. lex nalis amicitie erigit ut amicus visitet amicum exitez in pena et liberet eū a pena de q se liberare non pōt. certū est q. xps fuit optimus et verus amicus hoīz et sanctorū patrū qui ipsum dilexerūt: et qui in timore dei peregrinationē vite sue peregrat. De qbus dī Joānis. 15. Vos amici mei estis. et. Quod si sic est: ergo cū sci patres essent in pena sensu respectu loci subterranei: et insup in pena dāni respectu puationis diuine visionis: de qua duplici pena scipso liberare nō poterāt congruū fuit q. aia xpi ad limbū descēderet atqz illos visitaret: et sic a predicta duplici pena eos liberaret. ¶ Secōdo hoc etiā pbo rōne equitatis. Generalis enim iustitia ut dicit Anselmus in li. cur deus homo. erigit q. qñ aliq. pro aliquo maleficio retinet in carcere soluto precio statim a carcere liberet. Quo concessio claz est q. sci patres detinebant in carcere inferni pro peccato Ade seu humane nature: sed manifestū est q. in xpi passione. p tali debito et peccato facta fuit solutio non q. dem per corruptibile aux et argentū sicut dī pme Petri. 1. c. sed solū p precium sanguinis ipsius xpi. Ergo veniens fuit ppter hoc ut per xpi descensum ad infernū aias sanctorū patrū de inferno extraheret et liberaret. ¶ Tercio hoc idem pbo rōne victoriositatis. Videmus enī q. cū aliq. pfecte de aliquo hoste triūphauit: tūc eū sibi subiecit: et omnia sua et q. iniuste detinebat sibi eripit. S. claz est q. xps pfecte de diabolo triūphauit et victoriā habuit. Et pmo q. de in deserto: q. dū eū ibi tēptaret euz supauit. dū Adatib. 4. dixit. Vade retro Satanas: et subdit. et reliquit euz diabolus. ¶ Secōdo triūphauit i mūdo de diabolo p eo q. in nullo sue voluntati se vnqz subiecit. ¶ Tercio triūphauit de diabolo in patibulo. Dum enim xps esset i cruce diabolus credens ipsum esse puz hominē tēptauit eum secū ducere sicut ceteros ad in

fernū: vnde Zacha. 3. dicit. Stabat Sathan a dextris Jesu magni sacerdotis ut aduersaretur ei. Sed certe xps eū deuicit dū p mortem se deū et hoīz esse monstrauit. ppter ea paulo ante Jo. 12. predixerat. Nunc iudiciū est mundi: nunc princeps huius mūdi eicitur foras. Ad si sic est q. xps de diabolo triūphauit: ergo congruū fuit ut in infernū descenderet et aias ibi detentas liberaret. ppter ea ut in ps. dicit. Clamant angeli qui cum ipso descenderant ad infernū dñtes demonibus. Attollite portas pñ. v. et et. por. eter. et intro. r. glorie. Quibus cū demones clausis ianuis rñderent: quis est iste rex glorie: rñderūt. de⁹ for. et po. dñs. p. in pre. Molentibus adhuc cōsentire itez angeli clamauerūt. Attollite portas et. Qui euz itez querebant: quis est iste rex glorie: rñderūt angeli. Dñs vir. ip. est rex glorie. Et tunc xps cū angelis violēter intrauit et infernū put inferius dicit expoliavit. Et sic adimpletū fuit qd ipse xps Luc. xi. predixerat. Cum fortis armatus custodit atriuū suū in pace: sunt oīa que possidet: si aut fortior illo supueniens vicerit eū vniuersa arma eius auferet in qbus abscebat: et spolia eius distribuet. h. ibi. Adoraliter atrium diaboli erat limbū: ad quē xps diabolo fortior accedens totū expoliavit. ¶ Quarto hoc idē pbo rōne exemplaritatis. Cū enim nihil dirigatur ad aliquā pfectionē nisi per aliquā regulam exemplare: quēadmodū etiā et leones domant dū vident canes in corū pñtia positos flagellari. Idcirco veniens fuit xpm ad inferos descendere: ut nobis exemplū et regulā preberet ad inferos frequenter saltē mētaliter descendendi: et hoc per considerationē penarū eternarū: per quā multi a proprijs malitijs trahūt: vel dici pōt q. xps debuit ad inferos descendere: ut tantus xpi esset descensus quā fuit liberandorū casus. ¶ Quinto hoc idem pbo rōne vituperositatis. Ideo. n. aia xpi limbū intrauit ut demones deluderet et vituperaret. Nam sū Criso. pphe q. descenderant ad limbū predicabant aia⁹ ibi dcm exstibus xpm in limbo esse venturum et eas liberaturū: et precipue Jo. baptista qui pax ante mortem xpi in limbo descenderat et insuper Joseph coniunx virginis gloriose hoc idem eis asserabant. Demones vero h non credentes totū negabāt: et ppter ea scōs patres deridebant: ut igit xps et canones cō-

funderet et etiā derideret: et dicta pphaz veri
ficaret: reat in limbū descendit. Ex p̄dictis
rōnibus p̄z quāt xp̄a veraciter descendit ad
infernōs. ¶ Tercio hoc idē p̄bo distinctione
Bona. in. 3. di. 22. ar. j. q. 4. in cor. q. di. Lū q̄ri
tur utrū aia xp̄i ad inferos descenderit. Rñ
deo q̄ noie iferni aliqñ intelligit pena: aliqñ
locus pene: et fm hoc dupl̄r pōt aliq̄ dici de
scendere ad inferos: aut q̄ descendit ad penā:
aut ad locū pene. primo mō non puenit xp̄o
q̄ in eo nec fuit pena dāni nec pena sensus.
Secōdo vero mō cōpetit xp̄o. descendit enim
quātū ad illā prem in qua erant iusti q̄ deti-
nebant merito peccati p̄mi parentis: q̄ pars
p̄fuevit appellari limbū. Ad illā igit̄ prem
descendit nō cōpulsus necessitate: sed sua vo-
luntate et p̄tate. Rñ aut̄ quare voluit descen-
dere ad eripendos illos q̄ tenebāt illic cō-
pediti: cū etiā hoc posset facere nō descenden-
do fuit duplex: v̄z p̄pter cōsolationē victorū
et p̄pter p̄sutationē aduersariorū: p̄pter p̄so-
lationē victorū: q̄z maxima fuit eis p̄solatio
de p̄ntia ipsius aie Iesu xp̄i: et maria fuit di-
gnatōis oñsio: in hoc q̄ ipse p̄sonalr voluit
descendere ad eos. Itē p̄pter p̄susionē aduer-
sariorū: vt. si ipsi demones p̄funderent in sua
p̄ntia: et sic vicrat eos in terra in nā assūpta
sic aia eiūsdē de eis triumpharet ap̄d infe-
ros: ipsos inuitos expoliando. h̄ Bona. ver-
baliter. Ex qua etiā distinctōe p̄z q̄r aia xp̄i
descendit ad inferos. ¶ Quarto deniq̄ hoc
idem p̄bo figuris. Prima figura h̄r Iudic.
16. vbi legit̄ q̄ cum philisti ci circūdassent oēs
portas ciuitatis Baze vt Sansonē appre-
henderēt: et posuissent tota nocte custodes ad
portas prestolantes cū silētio vt facto mane
Sansōnē eruntē occiderēt: p̄surgēs San-
son ad noctis mediū et hoc p̄pendēs appre-
hendit ambas fores porte cū postib⁹ suis et
serra: positisq̄ humeris portauit ad verticē
montis: q̄ respiciat ebron. ¶ Per Sansonē igit̄
portas Baze dissipantē violentē: intellige
aiam xp̄i violentē inferni portas p̄singētē
et ingredientē: vt ab inde sanctos p̄res extra-
heret. Secūdam figurā habem⁹ Eroō. 3. de
Adoyse q̄ descendit in egyptum vt liberaret
p̄p̄m isrl̄ de manu p̄pharaonis p̄ Adoyse
intellige xp̄m: p̄ egyptū qui interpretat̄ tene-
bra intellige limbū tenebrosū: p̄ p̄p̄m isrl̄
intellige scōs p̄res quos ipse xp̄s de manib⁹
p̄pharaonis. i. diaboli liberauit. Tercia fi-

gura ponit̄ Gen. 37. vbi legit̄ q̄ Jacob post
venditionē filij sui Ioseph a fratrib⁹ suis cū
diuisset. ferra pessima deuorauit filiū meum
Ioseph: statim subiungit. Descendā ad filiū
meū lugens in infernū vt videā euz. Si igit̄
Jacob p̄pter amorē quē hēbat ad filiū suū
Ioseph volebat in infernū descendere vt vi-
sitar̄ eū: a fortiori credendū est q̄ xp̄s q̄ ē p̄-
fectissimus in charitate descendit ad limbū
vt scōs p̄res ibi detētos liberaret. Quarta
deniq̄ figura ponit̄ Dan. 6. vbi d̄r. Misit
est Daniel in lacū leonū allatusq̄ est lapis et
positus est sup os laci: quem obsignauit rex
anulo suo et excludit dñs ora leonū vt nō de-
uorarent eū: q̄ corā deo iustitia inuenta ē in
ipso. h̄ ibi. ¶ Per Danielez qui interpretat̄ cā
dei qd aliud nisi xp̄m intelligim⁹: q̄ vt cāz dei
descenderet tulit verba mortē et verbera: qui
tandē missus est in lacū leonū: qñ p̄ celestis
ipm misit ad inferos in lacū iserni. De quo
Iacha. 9. dicit̄. Eduxisti victos de lacu in q̄
nō erat aqua: q̄z diabolus leo rugiens d̄r: vt
h̄r. j. Petri. 5. Sup hunc igit̄ lacū positus est
lapis: qñ in sepulchro genuit corpus xp̄i: et aia
ad inferos descendit: quē lapidez obsignauit
rex regū deus vt corpus illud incorruptū p̄
regressum xp̄i ad inferos aie copularet. De-
niq̄ p̄cludit dñs ora leonū hoc est ipsoz de-
monū: q̄z nihil potuerūt p̄tra ipm: q̄ in xp̄o
inuenta est iustitia qua mediante totū furorē
diabolice supbie potuit p̄culcare. Sile hētur
Dan. 14. vbi legit̄ q̄ Lirus rex persaz venit
ad lacum in quo denuo positus fuerat Da-
niel in medio leonū: et sic liberauit: et extraxit
eum. Vide hystoriā ibi et dic oio: q̄ aurea ē
quā pretermitto p̄pter verborū p̄licitatem.
Ultra predictas figuras accipe exēp̄: p̄
similitudinē. Narrat enī Valerius mari n̄s
lib. q̄ quedā vorago maria Rome apparuit
que totā ciuitatē de putredine eruntē quasi
corūpebat et p̄pter ea multi moriebāt. vñ de
hoc a dijs romani p̄siliū postulauerūt: q̄ si
derūt. ¶ Desce illā et voraginē nūq̄ cessaturā
nisi valentior romanorū in ipsam se p̄iceret
Qd cū p̄ ciuitatē dimulgatū fuisset: statim q̄-
dā adolescens nobilissimus romanorū va de
bū armatus in voraginē illā sil cum equo se
proiecit: et subito cessauit pestis atq̄ vorago.
Adorāl̄ ista vorago limb⁹ erat qui omnes
scōs p̄res deuorabat et molestabat. Chri-
st⁹ aut̄ violentior oibus in virtute: imo valentis-

D 3

*De descensu xp̄i ad inferos
figur. et exēp̄.*

sim⁹:charitate armat⁹:mediare equo sancte crucis in ipsam foveā limbi descendit: et cessavit pestis et vorago:qz tunc xps limbū reclusit:et oēs sanctos p̄ces abinde extrahens ab eorū molestia liberavit. Ex p̄dictis igitur auctōribus rōnibus distinctiōe atqz figuris p̄z quātr̄ aia xpi veraciter ad inferos descendit. Et per h̄nc p̄z istud mysteriū de descensu xpi ad inferos declarādū:qđ dicif mysteriū veritatis.

De scđo mysterio descensus xpi ad inferos:qđ dicif mysterium specialitatis.

Ecūdu insuper mysteriū de xpi descensu ad inferos declarādū:dicitur mysteriū specialitatis. Cum enīz in fernus sit multiplex seu multipl̄r accipiat⁹: habeo nunc declarare vtrū xps in omī loco inferni descenderit: et sic oēs aias ibidē existentes liberavit. An solū descenderit in aliquo spāli loco:et sic spāl̄r aias illius loci liberavit. Conclusionar̄ igit accipe fm Alex. de ales in.3.p̄te summe.q.9.ar.4.in cor.q.in.q. vtrū xps descenderit ad infernū inferiorē:qz infernus tripl̄r accipit̄.srōne meriti:ratione supplicij:et rōe loci. **Primo** mō si infern⁹ accipit̄ rōne vel ex parte meriti:sic exītes in peccato mortali dicunt̄ esse i inferno: et dicūt de inferno erui:qñ illuminatī de peccat̄ suis ad deū per penitentiā p̄uertūt: p̄pter qđ dicebat dicendū post penitentiā de adulterio et homicidio factā. Eruiisti deus aiam meam ex inferno inferiori. **Secdo** aliqñ infern⁹ accipit̄ rōne supplicij:et sic infernus dicif pena eterne dānatiōis:de qua non est liberatio: propter qđ demones exītes in isto aere caliginoso dicunt̄ esse in inferno rōne pene. **Qđ** probat Hieronymus per exemplū de febricitante dī. Sicut febricitans etiāz si in lectis ponat̄ eburneis:feruorē tñ aut frigus multilaboris nequit cuitare:sic demones et si in tep̄lis v̄l idolis aureis colant̄ seu quocūqz mō per acrem sint vecti:igne tñ gehēnali semp̄ ardent et ab hoc non pñt separari. hec ille.

Tertio mō accipit̄ infern⁹ rōne loci. Et in hoc tenendū est qz in inferioribus p̄tib⁹ terre quattuor sunt inferni loci. **Primus** loc⁹ inferni est infimus:et h̄ est locus dānatorū: in q̄ sunt tria mala:v3 carētia gratie: carētia gl̄ie et p̄ntia sensibilis pene:v3 ignis. **Secds** insuper locus inferni inuenit̄ in quo est carētia gl̄ie et gr̄e et pene sensibilis ignis. Et iste

locus est supra locū dānatorū:et vocat̄ limbū pueroz qui sine circumcisiōe in veteri testō decesserunt:vel qui sine baptismo et cū culpa originali in nouo testō decesserunt. **Tertius** locus inferni est in quo est carētia gl̄ie vel diuine visionis:non tñ gr̄e:et in quo ē p̄ntia sensibilis pene ignis. Et iste locus est supra limbū pueroz et vocat̄ purgatoriū. **Quartus** deniqz locus inferni qui est sub terra: et supra tria predicta loca inuenit̄: in quo ante xpi descensu erat carētia diuine visionis: et pene sensibilis:non tñ gr̄e:et iste locus dicebatur limbū sanctorū patrum:pro eo qz sancti patres solū ibi detinebant̄ vsqz ad xpi aduentum. His declaratis si querit̄ an xps descēderit ad oia quattuor predicta loca:et sic liberauerit aias ibidem exītes.ad h̄ videt̄ dñs Bona.in.3.di.22.art.1.q.5.in cor.q. et in solu. argumentoz. Et etiam Tho.in.3.di.23. ar.1.q.2.qz xps solū descendit ad quartū locū suū premū:v3 ad limbū scōz patrum: qđ intelligēdū est quātum ad cēntiam: pro eo qz aia xpi quātū ad cēntiam non descendit ad infernū dānatorū:nec ad limbū pueroz:nec etiāz ad purgatoriū fm aliquos. Descēdit tñ aia xpi ad oia predicta loca quātum ad efficaciam et potentia. Sicut etiā exempli gr̄a: papa fm suā psonā est tñ romē et non alibi. fm vero potentia est in tota xpianitate. Et quo igitur in predictis locis nō descendit:et go nec aias in eisde locis existētes nequaquē extrahit fm Bona.vbi sup̄. Et pmo qđ n̄ extrahit aias de inferno dānatorū duplici respectu:v3 respectu obstinationis:et respectu indispositionis. **Primo** respectu obstinatiōis: claz est qz pena nō d3 tolli manēte culpa:sed illi q sunt dānati in inferno iugiter sunt et erūt in malitia obstinati sic et demones:igit de pena illa liberari nō potuerūt:qđ tñ n̄ fuit ex insufficientia liberat̄. **Secdo** eos nō extrahit respectu indispositiōis. Tertū est enī qz qui sūt indispositi liberari nō pñt:qz sūt in inferno erat h̄mōi. **Qđ** p3 qz illi aut fidē passionis penit⁹ nō habuerūt sicut infideles:aut si fidem passionis hēbant:nullā sformitatē hēbant ad charitātē xpi patienti:vñ cū a peccatis suis mūdari nō fuerint:p̄ h̄nc a reatu pene infernalis nō fuerūt extracti.has duas rōes ponit Tho.3.p̄te sū.q.52.ar.6.i cor.q. Si at̄ q̄res an xps bñ fecerit nullū de dānatis cōhēdo. R̄ndeo qz sic. Mā dñt iura qz p̄ctm lese maiest̄atē nō

pōt tñ puniri quantum meret: eo q̄ talis. s. Imperator vel papa est p̄sona publica: et q̄to magis publica tanto magis aggrauat p̄cū et offensa. Et hinc ē q̄ iudei rōnabīlī a Tito et Despatiano fuerūt interfecti p̄ xpi mortē etiā si fuissent infiniti. Nec digne p̄ xpi morte puniri possent i inferno ēt si infinites magis punirēt. Et rō est: q̄ xps erat p̄sona publica: imo publicissima. Nā iquātū hō p̄tra bat totā nām humanā: multo magis inq̄tū deus: q̄ erat creator et cōseruator vniuersorū. Et hoc igit a fili dico q̄ bñ fecit xps nullū de inferno cōherere: q̄ oēs tales p̄sonā publicā et infinitā. s. deū offenderāt et i p̄petuū offendissent si i p̄petuū virissent. **C** Scdō ēt dico q̄ xps descēdēs ad infernū nullū inde extraxit ēt puerorū cū p̄ctō originali morientiorū: put exp̄sse dicit Bona. in. 3. di. 22. ar. 1. q. 5. in solu. vlti. argu. Tho. hoc idē ponit exp̄sse in. 3. di. 22. ar. 2. q. 3. in cor. q. Rō aut talis est. nullū. n. liberat p̄ xpm fm Tho. et Bona. vbi supra nisi sit mēbrū xpi: s. pueri decedēs cū p̄ctō originali nūq̄ fuerūt mēbrū xpi: s. q̄ aut tales nūq̄ fuerūt mēbrū xpi sic p̄bo. Nā illi soli sūt mēbrū xpi q̄ p̄ fidē et charitatē passiōi xpi iungunt et p̄ hoc liberant: s. pueri q̄ cū p̄ctō originali decesserūt nullo mō fuerūt cō iūcti passiōi xpi p̄ fidē et charitatē: q̄ p̄: q̄ neq̄ fidē p̄paz h̄re poterāt: q̄ non habuerūt vsum liberi arbitrij: nec p̄ fidē parentū aut p̄ aliq̄d fidei sacm fuerūt a p̄ctō originali mū dari: s. rē. Aliqb̄ tñ vltra sniam p̄dictorū saluo semp catholice ecclīe iudicio pie visū est q̄ et aia xpi p̄sonalr visitauerit tales pueros et insup respectu actualis inocentie eorū q̄tū ad libertatē arbitrij aliq̄le refrigeriū eis itulerit: sicut ēt finalr p̄tingit in magnis dñis: q̄ cū hñt aliquā magnā victoriā p̄ magno victorie gaudio ēt icarcerat abūdātes clymas mittūt. **C** Tertio deniq̄ dico q̄ xps ad inferos descēdēs nullā liberauit aiaz cr̄tū i purgatorio. hāc sniam t3 Tho. in. 3. di. 22. ar. 2. q. 4. in cor. q. in q̄dne illa vtrū xps ad inferos descēdēs liberauit eos q̄ erāt i purgatorio. Et itē 3. pte sume. q. 5. 2. ar. 8. in cor. q. q̄uis aut hoc exp̄sse non inueniat determinatuz a sanctis p̄babilis aliqb̄: et etiā mihi visum fuit: q̄ aias in purgatorio cr̄tēs visitauerit p̄sonalr xps: et eas ab illis penīs ex singlī priuilegio liberauerit: p̄cipue cū sint i ḡa: et p̄ nīs capaces gl̄ie atq̄ diuine visiōis: quē-

admodū ēt solet p̄tingē i triūpho et victoria magnorū p̄ncipū: q̄ solent incarcerationes saltē p̄o debiti libere relaxare. Et dato q̄ nunc nō relaxet: tunc tñ respectu none victorie pie credi pōt q̄ oēs penā liberalr relaxauerit. Et sic p̄ ex p̄dictis oib̄ q̄lī aia xpi saltē i sp̄ali ad limbū sanctorū patrū descendit: s. pie credat mō sup̄adco q̄ etiā descenderit ad purgatorij et forte ad limbū puorū: et p̄ nīs ēt p̄ fm mysteriū de xpi descensu ad inferos declarandū: q̄d dī mysterium specialitatē. **C** De tertio mysterio descensus xpi ad inferos: q̄d dī mysteriū operabilitatis.

Ertiū deniq̄ mysteriū de xpi descē su declarandum dī mysteriū opabilitatis: in quo mysterio bēm⁹ vidre qd̄ xps in limbo sit opatus: sc̄ptē ḡ opatiōes ibi opatus est. Quaz p̄ma dī. P̄ma dī opatiō illustratiōis. Scdā dī opatiō letificatiōis. Tertia dī opatiō recitatiōis. Quarta dī opatiō ablatiōis. Quinta dī opatiō resurrectiōis. Sexta dī opatiō extractiōis.

Septima dī opatiō reclusionis. **C** P̄ma igit opatiō quā aia xpi in limbo opata ē dī opatiō illustratiōis. fm Augu. sicut habet in legendario. Aia xpi diuinitati vnita post separationē a corpore statim cū innumerabili et quasi infinita angelorū multitudine limbū subterraneū scōz patrū ingressa est: et cū ibi ēt duplex tenebra: v3 exterior respectu loci tenebrosi: et interior in mente scōz patrū respectu incertitudinis t̄pis future gl̄ie ipsoz statim h̄ duplex tenebra p̄ aduentū aie xpi ē expulsa. Nā statim totus locus limbi est mirabilr illustratus tū ex claritate gl̄iosa angelorū ibi cr̄tūm: q̄ etiā ex ineffabili claritate ipsius aie xpi atq̄ diuinitatis. Silr ēt mēns oīuz sanctorū patrū mirabilr fuit illustrata dū remota oī dubitatione de sua beatitudine fuit certificata: de q̄ mirabili illustratiōe Aug. dicit sicut habet in legendario in festo resurrectionis xpi. Sicut inquit. Adueniente luce solis omnis tenebra in acre cr̄tens effugatur: sic adueniente aia Christi in limbo infernus illustratur. Et ista. hoc predixerat. 9. c. Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnā: et ambulantes in regiōe vmbre mortis lux orta est eis. q̄ magna ut fuerit limbi illustratiō: potes ex hoc arguere Nā Remigius sup̄ verba Matth. 13. Fulgebunt iusti sicut sol. ait. Singulos angelos

Sermo

ceteris millies sole splēdidiores pfecto nosca-
mus: animas autē in glia angelis coequan-
das pfecto non dubitamus. hec ille. Si igit
solus angelus portauit in limbo lucez ceteris
milies sole splēdidiorē: quantā credis lucez
portauerint oēs angeli aia xpī atqz diuitas.
De hac claritate sic dī in euāgelio Nicode-
mi. Ibi enīz legitur qz Larin⁹ et Leontius fi-
lij Simeonis senis simul cū xpō surrexerūt
et apparentes Nicodemo Joseph. Sama-
lieli ceterisqz multis narrauerūt di. Cū esse-
mus in limbo cū omnib⁹ patrib⁹ nostris in
caligine tenebrar⁹: subito fact⁹ est aureus so-
lis color purpureaqz et regalis lux sup nos.
statimqz Adā humani generis pater exulta-
uit dicens. Gaudeo oēs. Lux enīz ista au-
ctoꝝis est luis sempiterni: qz promisit nobis
mittere coeternū lumē suū. cū quo exclamās
Isai. di. Vere hic est lux patris filius dei si-
cut cū uiuere in terris pcediri. Populus qui
ambulabat in tenebris: uidit lucē magnam.
Tunc supuenit genitoꝝ noster symeon et ex-
ultans dixit. Glorificate dñm quia ego xp̄s
infantē natū in manibus suscepi in tēplo et
compulsus spū scō dixi. Nunc dimittis tē.
Post hec supuenit quidā q̄si heremita qui
gaudēs dixit. Securi estote ego enī sum Jo.
qui xp̄m baptizauī et ante faciez eius pueni
parare vias ei⁹ et ipm ostendi digito di. Ecce
agnus dei ecce qui tollit pctā mūdi: et descen-
di nūciare vobis: quia in p̄mo debebat vi-
sitare vos. Tunc supueniens Seth dixit. Cū
iuissem ad portas paradisi rogare dñm ut trās-
mittēt mibi āgelū suū: et daret mibi de oleo
misericordie ut pungerē corpus patris mei.
Adē cū esset infirm⁹: apparuit mibi archāge-
lus Michael di. Moli laborare lachrymās
orando ppter oleū ligni misericordie: qz nul-
lō mō poteris accipere nisi prius cōpleti fue-
rint quinqz milia et qngenti anni quō cōple-
ti sunt. Hec audietes oēs p̄iarche et p̄phe-
te exultauerūt gaudio magno valde dicētes.
Vere hec lux ingressa puenit a pectore filij
dei. hoc in euāgelio Nicodemi. Si tñ forte q̄-
reres vtrū lux illa etiā illuminaret locum in
quo dānati erant sicut et lūmbū. Rñdit tho.
in tertio di. 22. ar. 2. q. j. in corpore. q. et in solu.
2. ar. q. non. Cui⁹ ratio est: qz sicut pena ignis
que est pena inferni inq̄stum agit ut instm
diuine iusticie: nō affligit nisi eos qui habēt
reatū penę: et si aliqz alius ibi eēt. Ita lux il-

la ut instm diuine misericordie agens illos
tñ illuiat exterius qz interius illuiati erāt: sic
p consequēs nō illuiabat demones nec ani-
mas damnatoꝝ. Et pmissis pater p̄ma ope-
ratio quā anima xpī opata est in limbo que
dicit opatio illustrationis. C. Secūda insup
opatio quā anima christi in limbo opata est
dicit operatio letificationis. Adagnā eadem
penā et tristitiam habebāt omnes sancti pa-
tres in limbo exītes propter dilationē spe-
rate glorie: scū quia paradisum sine mora in-
gredi nō poterant: ppter quod Prouer. 7.
dicitur. Spes que differt affligit animā. Et
ad hoc significandū dicit Augusti. in sermōe
de passionē. qz lachrymabili obsecratōe san-
cti patres celestē patrē orabant ut filiū mitte-
ret: hanc igitur tristitiā et penam totā in lim-
bo cōuertit xp̄us in leticiā et gaudiū: dū san-
ctis patrib⁹ et animā suam et nudā diuinita-
tis essentiā in qua ois gloria paradisi confi-
stit mōstrauit. propter quod Joan. 8. Judeis
xp̄us dicebat. habzā pater vester exultauit
ut videret diem meū: vidit et gauisus est. qz
autē christus in limbo ostenderit sanctis pa-
tribus non tñ animā: sed etiā essentiā diui-
nitatis: per quā eos veluti in paradiso: et bea-
tificauit et letificauit testatur expresse domi-
nus Bonauētura in tertio di. 22. ar. j. q. 6. in
corpore questi. di. Cum querit vtrū statiz p̄
mortē: xp̄us introduxerit sanctos patres in
celū et padisum. Rñdeo qz anime sanctorū
nō statim p mortē christi pducere sunt in ce-
lum q̄stum ad locū statim tñ post resolutio-
nē anime a corpe in xpī descensu ad inferos
viderūt lumē eternū et beate facte sunt: et pa-
refactū est eis celū q̄stuz ad premiū. vnde in
loco infernali existentes habuerūt paradisū
et apertā dei visionē que nō est aliud q̄z pa-
radisus et vita eterna. Licet autē statim post
mortē xpī beatitudinē habuerit: nō tamē lo-
cū beatitudinis statim adepti sunt: qm ipse
christus debuit in oibus primatū tenere et p̄
mogenitus esse in multis fratrib⁹ tanq̄z ca-
put omniū. Resurrectio autē xpī et eius de-
scensio differri debuit ppter fidei nostre cō-
firmationē. Ideo enīz dilata fuit resurrectio
ut ostenderet qz xp̄us vere mortu⁹ fuerit: et iō
etiā dilata fuit ascensio: ut p multa argamē-
ta ostenderet qz vere resurrexit fm qz dicitur
Act. j. Debuit semetipsum in multis argu-
mētis apparēs eis tē. Qm ergo nulla aia in

celum debuit ascendere ante xpm: et xpi ascē-
sio ppter nostrā salutē debebat differri: hic
est q̄ anime sanctorū nec statim fuerūt de lim-
bo educate nec statim in celesti paradiso fu-
erunt locate. hec Bonauen. verbaliter. Tho.
aut in tertio. di. 22. ar. i. q. 3. Et itēz tertia pte
sum. q. 52. ar. 4. in cor. q. dicit. Cum queritur
utrū anima xpi statim post mortē fuerit in
paradiso et simul cū ipsa duxerit sanctos pa-
tres precipue cū Lu. 23. latroni dixerit. Hodie
mecū eris in paradiso. Itēdeo q̄ triplex
est paradiso. Un⁹ corporalis et terrestris: in
quo Adā positus fuit. Alius corporalis et cele-
stis. scilicet celū empireū de quo lucifer cecidit. Ali-
us spiritualis et diuinalis qui cōsistit in visi-
one dei. De isto tertio paradiso intelligit qd̄
dñs dixit latroni. hodie eris in paradiso: qz
statim pacta passione et ipse latro et oēs qui
erāt in limbo sanctorū patrū deum p cētiā
viderūt: et sic oēs beatificati fuerunt. Quāta
igitur leticia de visione anime xpi et p̄cipue
ipsius diuinitatis habuerūt nō est phas ex-
plicare. Cogita tamē q̄ ad ingressum anime
xpi in limbo: omnes scī patres ut puta Adā
Noc Abrahā Eua ceteriqz oēs tria singula-
riter fecerūt. Pri⁹ ipsūz venerabilr suscep-
erūt. Scdō ut deū veraciter adorauerūt. Ter-
tio hymnū. nouū pro gratiarū actione om-
nes generaliter decantauerūt dicētes forte.
Jesu nostra redemptō rē. Scu ad cenā agni
puidi. rē. Dic si placet qualr Adam et Eua
culpā dicebant aic xpi: pro eo q̄ fuerunt cau-
sa perditionis tantarū animarū et etiā mortē
et passionis sue. Quib⁹ xpus potuit dixisse il-
lud qd̄ cantat ecclesia. O felix culpa que talē
ac tantū meruit habere redemptorē. Dic eti-
am qualiter xps fecit magnū solatiū puulis
innocentib⁹ q̄ propter ipsum ab herode cru-
deliter occisi fuerūt. Ex predicti etiā p̄ scda
opatio quā anima xpi in limbo opata est: q̄
dī opatio letificationis. Tertia isup opatio
quā anima xpi in limbo opata est dī opera-
tio recitationis. fm enī Augusti. statim ut ani-
ma xpi fuit in limbo recitauit sanctis patri-
bus seu ostendit oia opera charitatis que in
33. annis in hoc mūdo p eoz aliorūqz salu-
te fecit. Incipiens a conceptione sua vsqz ad
mortē in ligno crucis. Explica tu magnas ab
stinetias xpi et cursum passionis sue. put vis
Quarta insuper opatio quā anima xpi in
limbo opata est dī opatio ablationis. Stati-

enīz ut xps fuit in limbo alligauit sathanaz
seu luciferū non cathena ferrea: sed auferēdo
ei magnam potestātē et dominiū quā exerce-
bat in oibus mundi hoibus. Proide apoc.
20. dī. Vidi angelū. i. xp̄z descendētē de ce-
lo habentē clauē abissi. i. inferni. et cathenam
magnā. i. potestātē in manu sua: et appren-
dit draconē serpentē antiquū qui est diabo-
lus vel sathanas et alligauit eū p annos mil-
le. i. vsqz ad tempus antixpi fm glo. et misit
eū in abissum et clausit. glo. i. nocendi potesta-
tem limitauit: et signauit super illū. s. signacu-
lo sanctissime crucis: ut nō seducat ampli⁹ gē-
tes. glo. i. electos in diuersis gētib⁹ donec cō-
sument mille anni. glo. i. vniuersum tēpus a
passiōe xpi vsqz ad tpa antixpi. hec ibi. Alex.
aut in tertia pte sum. in trac. de effectu passi-
onis xpi dicit: q̄ triplr xpus alligauit poten-
tiā demonis. Primo per inuocationē sui
nominis v3 Jesu. ppter qd̄ Adat. vltio. dī.
In noīe meo demonia eijcent. Scdō per
signū sanctissime crucis. Nā faciendo signū
crucis diabol⁹ vincit sicut habet de p̄se. di. 4
ca. postea. vbi ponit in glo. exemplū de iudeo
qui facto signo crucis. ut dicit Greg. in dia-
logo expulit oēs demones de tēplo. Tercio
diminuit potestas demonis p ecclesiasti-
ca sacramēta p̄cioso sanguine xpi roborata.
Ex quib⁹ etiā p̄ q̄rta opatio quā aia christi
opata est in limbo q̄ dicit opatio ablationis
Quinta etiā opatio quā aia xpi in limbo
opata est dī opatio resurrectionis: ut aut aia
christi in limbū ingressa est p̄cepit multis
aiab⁹ ibi cētib⁹ ut coniūgerent cū p̄p̄is cor-
porib⁹: et sic in die resurrectionis sue cū ipso
resurgerēt resurrectione p̄fecta qd̄ et factum
fuit. Vnde Adat. 27. dī. Multa corpora scō-
rum q̄ dormierāt surrexerūt: et exuentes de
monumētis p̄ resurrectionē ei⁹ venerunt in
sanctā ciuitatē et apparuerūt multis. hec ille.
Inter quos precipue ut dī in euāgē. Nico-
demi surrexerūt Leonti⁹ et Larin⁹ filij symeo-
nis senis sicut predictū fuit: in qbusdā tamē
libris grecoz legit⁹ q̄ christ⁹ cū iuit ad limbū
multos mortuos suscitauit: etiā in sua vinen-
tes infidelitate: q̄ p̄ resurrectionē veri xp̄ia-
ni effecti sunt et saluati. ppter qd̄ etiā dicunt
greci: q̄ xps platonē ab inferno extraxit. naz
cū qdā inquit ei⁹ dicta et scripta legeret nec
ea intelligere posset: cepit de eo maledicta di-
cere. Cui ipse Plato apparēs ait. Cur me ita

laceras et maledicis. Ego enim saluus sum: quia
 christus de inferno me extraxit: ubi etiam me et non
 nullos alios propter vitam nostram mortalem illu-
 minauit: quibus dictis disparuit. hec tamen o predica-
 tor apocrypha. i. dubia sicut apocrypha populo
 predicabis. Si tamen christus platonem saluasset
 forte inconueniens non esset. Lumen etiam fuit con-
 tra omnes doctores saluatus fuerit et privilegio Trai-
 anum imperator et paganum per orationem sancti gregorii: et
 precipue cum plato magis fuerit in hac vita de
 veritate illuminatus quam traianus. unde et Aug. in li.
 cōfess. christus dixit. quod repperit totum euangelium. Jo.
 in libris platonis. v. In principio erat verbum
 usque ad illa verba. Et verbum caro factum est.
 Alex. etiam. 3. parte sum. circa ultimam questionem in. q.
 quæ incipit. vtrum philosophi sint damnati. claudit illos
 fore damnatos qui sibi ipsis ex supbia et non deo
 sapiam attribuebant. Contra vero dicit illos
 suo iudicio fore saluos: qui humiliter vivebant et
 sapiam ipsi deo attribuebant: pro quo creditur
 quod tales aut per angelum aut per aliquem prophetam
 aut per intrinsecam inspirationem fuerint de veri-
 tate fidei illuminati et per consequens saluati. Ex prædi-
 ctis etiam patet contra operatio quam anima christi in lim-
 bo operata est: quod operatio resurrectionis. **S**e-
 cunda etiam operatio quam anima christi in limbo operata
 est de operatio extractionis. postquam anima christi ste-
 tit in limbo quantum decuit sapiam suam: omnes san-
 ctos patres: nec non et illos ut pie a quibusdam
 creditur quod erant in purgatorio violenter et contra di-
 uinam voluntatem de ipso limbo obscurissimo
 extraxit. Sic enim prophetauerat zacharias. 9.
 c. d. Tu quoque in sanguine testamenti tui edu-
 risti viros tuos de lacu: in quo non erat aqua
 Et apostolus ad Col. 2. ait. Expolians principatus
 et potestates transfudit eos adherens palmam tri-
 umphans de illis in semetipso. Et Ista. 8. dicit
 Et ecce dixit dominus ad me voca nomen eius. i.
 christi. Accelera spolia detrahe et festina pre-
 dari. i. limbum. Et de sec. 13. dicit. Ero mors tua:
 o mors morsus tuus ero inferne. Que verba
 exponens Bonauentura in tertio. di. 22. ar. j. q. 5. in
 corpe. q. dicit. Mors christi mortem in electis
 oino consumpsit apiendo eis ianuam vite eter-
 ne. Lumen autem subdit ero morsus tuus inferne. Jo.
 dicit quod mors christi: mors deus inferni: quia sic mor-
 sus vna parte capit et alia dimittit: sic christus
 sua morte et descensu ad inferos electos inde
 eduxit: reprobos dereliquit. Ex quibus patet sexta
 operatio quam christus in limbo operatus est. **S**epti-
 ma denique operatio quam anima christi in limbo

operata est de operatio reclusionis: postquam christi-
 stus sanctos presens ut predictum est de limbo extra-
 xit: ipsum limbum reclusit: adeo quod de cetero nul-
 la anima in ipsum ingreditur: quia statim ut anima est pur-
 gata a culpa et pena aut in hoc mundo aut in
 purgatorio statim et sine mora ianuam celi et
 eterne vite ingreditur: quod nequaquam fiebat antequam
 ipsum limbum claudisset. Ex predictis septem ope-
 rationibus quas christus operatus est in limbo patet ter-
 tium misterium operabilis de christi descensu ad
 inferos quod deus misterium. Et per consequens et
 predictis omnibus patet nona excellentia ipsius scilicet
 me fidei: que deus excellentia descensibilis.
 Rogemus igitur dominum Iesum christum ut sic viuam-
 in patri per gratiam: quod in morte sine ulla pur-
 gatorii pena transcamus ad eternam gloriam
 cui sit semper omnis honor et gloria in se. sc. Amen

Dñica in resurrectione domini de. io. excellen-
 tia sacratissime fidei: seu de sacratissima re-
 surrectione christi.

Arrexit non

Est hic. Scribuntur hec verba
 Mar. vlt. c. et in euangelio oc-
 currentis solenitatis. **P**ostquam
 amantissimi ciues mediante diuina gratia decla-
 rauit ut vidistis in superioribus sermonibus nouem
 mirabiles excellentias sacratissime fidei: hodie
 eterna die singulariter habeo declarare deci-
 mam excellentiam de ipsa sacratissima fide que
 deus excellentia unitatis. in qua precipue habeo p-
 bare qualiter anima christi ab ei corpore realiter sepa-
 ra per mortem crucis: itex veraciter per gloriam re-
 surrectionis suo corpe est reunita atque diuicta
 Que maxima ipsius benedictio et gloriose resurrectionis
 christi perfectio erit tam suavis et delectabilis quam cri-
 ani admirabilis ad audiendum. Circa igitur hanc
 maiorem atque excellentiam gloriose resurrectionis nostri
 saluatoris tria misteria nobis occurrunt pre-
 cipue declaranda. quorum **P**rimum deus misterium
 necessitatis. Secundum deus misterium veritatis
 Tertium dicit misterium integritatis.
De tribus misterijs sacratissime resurrectionis
 christi declarandis. Et primo de primo quod
 dicit misterium necessitatis.

Primum igitur misterium de gloria christi re-
 surrectionis declarandum deus misterium ne-
 cessitatis. Sic enim summe necessaria
 fuit christi passio et mors ad nos redimendum: sic
 et summe necessaria fuit christi resurrectio ad nos

saluādū z iustificādū. Et sic null' vnq̃ fuisse
a culpa absolūt' nisi xps mortu' fuisse: sic nul
lus vnq̃ glificari potuisset nisi xps resurrexisset:
qđ tripl'r pbo. **P**rio autētib'. Scđo rō
nib'. Tercio distinctōe. **C** Prio pbo autēti-
b'. q̃ resurrectio xpi fuit oīno ad salutē nrāz
necessaria. vñ apls. i. ad cor. 15. ait. Si xps n̄
resurrexit sic p̄dicat inanis ergo ē p̄dicatio
nrā: inanis ē z fides nrā: adhuc sum' in pctis
nrīs z iuenimur falsi testes dei: qm̄ testimoniū
dicim' aduersus deū: q̃ suscitauit xps quē
nō suscitauit. hec ibi. Itē Trib. sup' **A**dat. ait.
Si xps nō resurrexit: nō hō sil' z de' cēseret:
si nō resurrexit oīs xpi actio ad salutē nrām
p̄sus inutilis fuit. Itē glo. sup' verba **L**u. vlti.
Quid turbati estis z cogitatioēs ascēdūt in
corda v̄ra: ait. Si nō ē veritas resurrectionis
xpi: null' ē fruct' passionis xpi. **C** Scđo pbo re
surrectionē xpi ēē necessariā qnqz rationib'.

Prio rōne **D**emonstrationis. Scđo rōne **A**d-
pletionis. Tercio rōne **P**erfectionis. **Q**uarto
rōne **C**onfirmationis. Quinto rōne **E**xp̄liti-
cationis. **C** Prio pbo rōne offensionis. **S**un-
damētū rōis ponit auctor in li. de causis. di.
Dis effect' nāliter ē demonstratiū' sue cause.
p̄ hec regula. **N**ā fruct' sp̄alis ducit nos i co-
gnitionē sue cause q̄ est sp̄alis arbor. Quo p̄
supposito: certū est q̃ xps erat ver' hō z ve-
rus de' dicēte **A**thanasio i simbo. suo. Sicut
aia rōnalis z caro vñ ē hō: ita de' z hō vñ ē
xps. qz igit xps cognit' fuit ēē ver' hō in vita
sua z i morte accidentali: necesse fuit ut p̄ mor-
tē p̄ supnālē resurrectionē etiā se demonstra-
ret ēē deū ver'. q̃ si xps nō resurrexit: claz ē
q̃ null' eū fuisse dñz s̄ simpliciter puz hoīez
credidisset: z iō glo. sup' illd. ps. **Q**ue utilitas
in sanguine meo ēē. ait. **R**esurrectionis asser-
tio firma ē dinitatis testificatio. Et **A**firmat
ista rō. claz ē enīz q̃ ad iusticiā dei p̄tinet il-
los exaltare q̃ se hūiliāt. ppter ip̄s deū: z cō-
tra humiliare z depm̄ere eos q̃ se exaltāt p̄
deū: quēadmodū virgo gloriosa **M**aria **L**u.
p̄mo in suo cārico p̄dixit. **D**eposuit potētes
de sedē. i. sup̄bos: z exaltauit hūiles. **Q**uod et
xps ip̄e **L**u. 18. **A**firmat di. **Q**ui se ex. hu. et q̃
se hu. ex. **S**z certū est q̃ xps se hūiliauit vsqz
ad mortē crucis in q̄rū hō ppter deū: dicēte
apo. ad **P**hī. 2. **H**ūiliauit semetip̄s. i. xps sa-
c̄ obediēs vsqz ad mortē mortē autē crue: cr-
go cōgruū fuit z necessariū q̃ exaltaret deus
ip̄m xpm p̄ supnālē z gloriosā resurrectionē

ut ex hoc oñderet iusticiā suā qđ vtiqz z fec.
Ad **A**firmās p̄phā in p̄sona ipsi' xpi. dicit.
Dñe p̄balti me z cognouisti me: tu cognō. i.
approbasti sessionē meā. i. passionē meā: z
resurrectionē meā. i. glorificationē meā. **C** Se-
cūdo hoc idē pbo rōne adpletionis. Tercū est
enī q̃ xps an̄ mortē suā p̄dixerat apostolis:
q̃ tertia die resurgeret. Sic enī dī **A**dat. 20.
Ascēdēs. **I**hs hierosolimā assumpsit. i. disci-
pulos suos z ait illis. **E**cce ascēdim' hiero-
solimā z fili' hōis tradet' p̄ncipibus sacerdo-
tū z scribis: z cōdēnabūt eū morte: z tradent
eū gentib' ad illudendū z flagellandū z cru-
cifixendū z tertia die resurget. hec ille. **A**d si
sic ē: ergo necesse erat q̃ oīno xps tertia die
resurgeret. **A**d si nō resurrexisset certe xpus
mētius esset: z p̄ consequēs z filius diaboli
z dānatus fuisset. **N**am dī sapie. j. **Q**ui loca
falsa nō p̄eriet illū corripiciens iudiciū: et os
quod mētuit occidit aiam suā. **Q**ue omnia
cum sint impossibilia p̄cipue cū dixerit **I**o. 14.
Ego sum via veritas z vita. Et **I**o. 18. **I**psi-
lato dixit. **E**go in hoc natus suz z ad hoc ve-
ni in mundū: ut testimoniū p̄bīcam verita-
ti. Et **A**dat. 5. dixit. **N**on veni soluere leges
sed adimplere. **A**men quippe dico vobis do-
nec transcat celū z terra iota vnū aut vnus
aper nō p̄te. a. lē. donec oīa s̄. **C**ōcluditur p̄
consequēs q̃ veraciter resurrexit: z necesse
fuit q̃ resurgeret sicut p̄dixit. **C** Tercio hoc
idē pbo rōne p̄fectionis. **F**undamētū rōis
ponit p̄s. 2. **A**detha. di. **Q**uicqđ est cā alioz
ut sint talia illud maxime debet esse tale. pa-
ter hec regula. **N**ā si plati dirigūt subditos
suos in viā morū seu virtutū: a fortiori debēt
ipsi esse moraliores z virtuosiores subdit' su-
is. ppter hoc **S**imac' papa. j. q. j. c. vilissim'
ait. **V**ilissim' cōputand' est nisi p̄cellat scia z
scitāte q̃ honore ceteris p̄stantior est. Et hie-
ro. j. q. j. ca. **I**n quoscūqz. ait. **R**euerā hi q̃ ad
hoc eligūt ut p̄sint ceteris: sicut p̄ordinant
dignitate sic p̄eminere debēt virtute z san-
ctitate. Et **I**dem **M**icro. 8. q. j. ca. qualis. ait.
Qualis erit edificatio discipuli si intelligat
magistro se esse maiore. **V**nde nō solū epi-
scopi p̄sbyteri z diacones debent magno-
pere prouiderē: ut cunctū populū cui p̄sident
conuersatione sermone z disciplina p̄ceant
verū etiā inferior grad'. hec ille. deniqz **A**lex.
tertius extra de elec. c. cū in cūctis. ait. **L**uz in
cūctis sac̄ ordinib' z ecclesiasticis sint etat'

maturitas grauitas morū et litterarum scia
 inquirenda: multo fortius in episcopo hoc
 oportet inquiri qui ad curam positus aliorū
 in semetipso debeat ostendere qualiter alios
 in domo dei oporteatauerari. hec ille. Quo
 presupposito certū est: qd deus ipse hanc pfe-
 ctionē daturus homini ē: vt. s. simul in aia et
 corpore resurgat dñte Job. 19. c. Scio enī qd
 redēptor meus uiuit: et in nouis die de ter. sur.
 sum. 27. Et aplo. j. cor. 15. ait. In momēto in
 ictu oculi: oēs qdem resurgem. Ad si sic est
 ergo a fortiori ut xps esset pfectus resurgere
 debuit: qd si non resurrexisset utiqz ipse re-
 mansisset. p eo qd hō non fuisset. Mā p illo
 tpe quo aia xpi fuit a corpore sepata: et econ-
 uerso xps hō non fuit: put dicit Bona in. 3.
 di. 22. ar. j. q. j. in cor. q. 2 rō est: qd cuz hō ut dē
 2. de aia simplr dicat hō: qd cōpositus est ex
 aia et corpore: si remoueat vnus ab altero sic
 etiā veraciter fuit i xpo nequaquā apli homo
 erit nisi equiuoce: ppter qd phs. 4. methau.
 dicit. Ad mortuus non est hō: nisi equoce: et
 pfirmat: qd xps in triduo: ut dicit Bona. ut
 sup nec videre poterat nec audire nec loqui
 nec odorare nec gustare. qd si fuisset hō i illo
 triduo: ergo xps fuisset hō cecus: hō surdus: hō
 mortuus. Que oia cuz fuissent valde absurda.
 concludit idē ut sup. Ut igit xps pfecti cri-
 stes: sicut et dicebat: qd aliter inderisum fuisset:
 necesse fuit aiam cū suo corpore: et cōduer-
 so itez reuniri et pūgi. Quarto hoc idē pbo
 rōne pfirmatiōis nre: v3 spei et fidei. Funda-
 mentū rōnis ponit Scotus sup. 2. de aia di.
 Obiecta ppinquiora magis mouent poten-
 tiam ad actū qz remota. p3 h regula. Mā p-
 sentia amici magis inflāmat potentiam vo-
 luntā ad eius amorē qz eius abētia. dicente
 pho. 9. et bi. Amicorū pntia in oibz magis vtil
 et delectabilis videt qz abētia. Quo p suppo-
 sito: certū est qd si xps nō resurrexisset seu re-
 surrectionē suā notabilr distulisset: ois fides
 apostolorū: et p pns futuroz xpianorū deleta
 fuisset: qd nullus in ipsum xpm credidisset: et
 nullus fidei xpi se subicisset: precipue cuz sit
 supnaturalis et de non visis: nullusqz resur-
 rectionē futuram credidisset: dñte Paulo. j.
 cor. 15. Si xps non resurrexit neqz mortui re-
 surgent. Et ppha dicit in psona ipsius xpi.
 Que vtilitas in sanguine meo dū descē. in
 cor. vbi glo. ait. Si corruptū fuerit corp⁹ meū
 et sanguis meus et non resurrexero: et nemini

annūciabo: nulla vtilitas mihi erit: qd nullā
 lucrabor. h glo. Ecōtra vero dū xps veraci-
 ter resurrexit qui est caput nostrū: mēbra vi-
 dentes caput resurgere. hoc idē firmiter cre-
 dunt et sperāt. Nam ex hoc xpi fides i aplis
 est pfirmata: et in posteris pueris est aplia-
 ta. et ppter hoc quasi innumerabiles xpiani
 martyriū susceperūt: vltcri oēs veri xpiani
 firmiter credunt et sperant se resurrecturos.
 Que oia ut predicti nequaquā fuissent nisi xps
 a mortuis resurrexisset. Quinto hoc idē
 probo rōne exemplificatiōis. Nam fuit neces-
 sariū xpm resurgere ppter vite nre instructio-
 nem. et hoc quattuor modis put dicit Tho.
 3. parte summe. q. 53. ar. j. in cor. q. p. 1. qd
 sicut resurrexit a mortuis ita nos etiā debe-
 mus resurgē a peccat. Scō qd sic xps p
 resurrectionē habuit nouā vitā: ita etiā nos i
 nouitate vite ambulare debem. Tertio ga-
 sicut xps resurgens a mortuis iam amplius
 non est mortuus. Sicut dicit ad ro. 6. Ita
 etiam nos ex quo resurreximus a pctō: non
 amplius debem mortui peccati nos subijcē.
 Quarto qd sic xps mortē sustinuit ut nos
 liberaret a malis et resurrexit ut nos promo-
 ueret ad bona: dñte apostolo ad Roma. 4.
 Adortu⁹ ē pp delicta nostra: et resurrexit pp
 iustificationē nostrā. Ita nos mortui peccati
 debemus resurgere in gratia: et de virtute in
 virtutem pficere. Et ppter ea dicit apostol⁹
 ad ephesi. 4. Renouamini spiritu menti ve-
 stre et induite nouū hoiem qui sūm deuz crea-
 tus est in iustitia et sanctitate veritatis. Et. j.
 corin. 5. ait. Expurgate vetus fermentum ut
 scitis noua cōspersio: sicut estis azimi. Itaqz
 epu. non in fermēto re. neqz in fermēto ma-
 sed in azimis sinceritatis et veritatis. Et ad
 Ro. 6. ait. qd xps surrexit a mortuis p glāz
 dei patris: ita et nos in nouitate vite ambule-
 mus. Et ad collo. 3. dicit. Si cōsurrexistis cū
 Christo que sur. sunt. q. vbi Christus est in. d.
 dei se. que sur. sunt sa. non que super terram.
 Et profecto hodie non dicet membrum esse
 Christi qui spiritualiter non resurgit cū suo
 capite Christo per nouitatē vite a quo et nos
 christiani dicimur: sicut habet de consc. dist.
 4. c. postqz ascendit. Et predictis igitur ra-
 tionibz patet qualiter Christi resurrectio ad
 nostrā salutē ois erat necessaria. Tertio p
 bo resurrectionē xpi neciam fuisse vnica di-
 stinctōe Alex. d. al. j. 3. pte sume i. j. q. vbi agit

de resurrectione xpi dicentis. Cum qrit an resurrectio xpi fuerit necessaria. Rñdeo q necessaria fuit resurrectio xpi z viatoribus z beatis licet alio z alio mō. Viatorib⁹ necessaria fuit triplici rōne. Pmo ppter iustificationē. vii ad Ro. 4. dñ. Resurrexit ppter iustificationē nostrā. Scdo ppter gratiam z reconciliationē impetrandā. Vñ Hebrie. 9. dñ. Ut appareat vultui dei p nobis. glo. i ut in corpe: z aia patrē p nobis deprecetur

Tertia rō est ppter dispositionē ampliorē ad suscipiendū grām. Nā xps in assumptio ne hūane nature accepit dispositionē disponendi nos ad grāz. In passione recepit maiorē dispositionē. In resurrectione vero ampliorē: qz est magis fm qd accepta deo e⁹ resurrectio qz passio z incarnatio. Si at dice res: q plena remissio pene z culpe facta ē p passionē: ergo resurrectō nō videt necessaria. Rñdeo q plena est qritū ad sufficientiā non tamē qritū ad efficaciam: quia p solā passioz nō crederet q xpus eēt de⁹: sicut credit p resurrectionē. Et ideo postqz Apl⁹ dixit ad Roma. 4. Adorū est. ppter delicta nra: statim subiūxit z resurrexit ppter iustificationē nostrā. Itē beatis erat necessaria resurrectō xpi dupl. Pmo ad maiorē gloriā spūz z hec est cōis aiabus z angelis: qz glorificatio hūanitate xpi: est dupl delectatio in xpo vna in cōtemplatione diuinitat⁹. Alia in cōtemplatione hūanitat⁹ in qua angeli desiderāt pspicere. pme Ide. pmo. z hoc de pñti

Scdo ad resurrectionē corpoz. Resurrectio enīz xpi est cā future resurrectiōis: z hoc in futuro. Vñ in psal. dñ. Ad vesperz demorabit⁹ fletus z ad mat. le. glo. Dñs mane resurrexit idē nobis pmittēs p suā resurrectiōe que est efficiens cā resurrectionis nre anime: yz z corpoz. hec Alexā. verbalr. Ex pdictis igit auctoritatib⁹: rōnib⁹: z distinctionē pz qualr resurrectio xpi necessaria erat ad salutem nostram. Et p consequēs patet primuz mysteriū de xpi resurrectione declarandum: quod dicit⁹ mysteriū necessitatis.

De secundo mysterio sacratissime resurrectionis christi declarando: quod dicitur mysteriū veritatis.

Secundū insup mysteriū de gloriosa z benedicta resurrectiōe xpi declarā dū dñ mysteriū veritatis. Demonstrata resurrectiōis xpi necessitate. Nūc habeo

demonstrare ei⁹ veritatē quō. s. xps veraciter resurrexit. Et licet qsqz verus catholic⁹ z fidelis teneat simplr credere q xpus a mortuis resurrexit. p eo q est articul⁹ fidei: ppter qd z ecclia cātat in simbolo tertia die resurrexit a mortuis fm scripturas: tñ ad maiorē roborationē fidelīū. pbo xpm veraciter resurrexisse qrtuor modis. Pmo auctoritatib⁹. Secundo rōnib⁹. Tercio apparitiōib⁹. Quarto testificationib⁹. Pmo pbo auctoritatib⁹. Nā apl⁹ pmo ad Cor. 15. ait. Tradidi enīz vobis qd z ego accepi: qm xps mortu⁹ ē p peccatis nostris: z sepultus est z resurrexit tertia die fm scripturas. hec ibi. Itē Inno. 3. extra de sū. tri. z fi. ca. c. firmiter credimus. ait Tandē vnigenit⁹ dei filius Iesus xpus a tota trinitate cōiter incarnatus: exinde sp virgine spūs scī coopatione cōceptus: hō factus ex aia rōnali: z hūana carne cōpositus: vna in duab⁹ naturis psona: viā vite manifestus demonstravit: qui cū fm diuinitatē sit immortalis z impassibilis. Ipse idē fm hūanitatē factus est passibilis z mortalis: q etiā p salute hūani generis in ligno crucis passus z mortuus: descendit ad inferos: z tertia die resurrexit a mortuis z ascendit in celum. hec ibi. Dñs leo papa sic ait. Quis dubitat a morte redisse saluatore: cui⁹ pñtiā agnouit oculus atrectant manus: z digitus pscrutatus est. Scdo hoc idem. pbo quinqz rōnibus. Primo ratione dispositionis.

Secundo ratione authenticationis.

Tercio ratione affirmationis.

Quarto ratione operationis.

Quinto ratione sensificationis.

Primo pbo rōne dispositionis: q xpus veraciter resurrexit. Fundamentū rōnis ponit Scotus sup. 2. de aia. di. Ex dispositiōe in agente a pposito z paciēte necessario: seqt actio. pz hec regula. De impōssione alicui⁹ scī entie. nā ponat q aliqui velit discere aliquaz sciaz: si talis est bñ disposit⁹ z cōplexionatus qz ut dñ scdo de aia. Adolles carne aptos ad sciam dicim⁹. Et similiter ipse magister habet bonā dispositionē ad docēdū: p eo q scit vult z pōt cū docere z docet: certe necessario seqtur effectus q ille acgrat illā sciam. Quo psupposito: certū est q in aia xpi erat optima dispositio ad resurrectionem: qz habebat appetitū z voluntatē se reuiniendi cū suo corpore: similiter z i corpe erat dispositio

optima quia erat integrū et deitati coniūctū
 In deo vero qui debebat esse causa agens et
 effectiva resurrectionis: erat sp̄s optima di-
 spositiō p̄ eo q̄ in deitate erat scire: posse: et
 velle: seu sapientia potestas et volūtas. Qui-
 bus cōcessis necessario cōcludit̄ q̄ veraciter
 resurrectio est secuta seu resurrectionis effe-
 ctus. q̄ si forte opponeres hoc fuisse impossi-
 bile precipue cū ph̄us dicat in post predica-
 mētis. q̄ a priuatione ad habitū impossibilē est
 egressus. R̄spondeo q̄ sicut ista nō eēt vera et
 bona cōsequētia dicēdo seruus et ancilla nō p̄nt fa-
 cere militē: ergo nec a fili dñs vel regia sic a
 fili nō est bona cōsequētia: nā q̄ est quedā ancil-
 la dei non pōt illuminare cecū vel suscitare
 mortuū: ergo nec pōt deus hoc facere. in imo
 oppositū concludit̄: q̄ sicut dñs et regina p̄nt
 facere militē dato q̄ hoc nō possint seruus et
 ancilla: sic a fili potuit deitas que h̄z infinitā
 et sup̄naturalē potestātē xp̄m resuscitare: da-
 to q̄ natura que est limitata in potētia hoc
 nunq̄ potuerit nec vnq̄ potuisset. ¶ Sc̄do
 etiā p̄bo xp̄m veraciter resurrexisse rōne au-
 tenticationis. Fundamētū rōnis ponit Alex.
 terti⁹. extra de fide instru. c. scripta vero. di.
 Scripta vero autētica si testes inscripti de-
 cesserint: nisi p̄ manū publicā facta fuerit: ita
 q̄ appareāt publica aut autētica sigillū ha-
 buerint p̄ qd̄ possint p̄bari: nō vident nobis
 alicuius firmitatis robur habere. hec ibi. glo.
 aut sup̄ illud verbū sigillū autēticū aut. Au-
 tenticū sigillū dicim⁹ sigillū ep̄i cui credit̄ q̄
 diu in cōtrariū ostendat. sicut bēt extra de p̄-
 ba. c. post cessionē. Et. xi. q. 3. c. cure. Itē sigil-
 lū capituli dī autēticū. ut c̄ de p̄ba. c. tertio
 loco. Et. 23. di. c. in noīe dñi. Itē sigillū alicui-
 us p̄ncipis secularis cui credit̄ de consuetudine
 ut bēt extra de fide instru. c. cū dilect⁹. Et. 19.
 q. 3. c. statuim⁹. hec glo. Hoc igit̄ p̄supposito
 q̄ litteris h̄icib⁹ sigillū autēticū alicui⁹ capi-
 tuli seu alicui⁹ p̄ntificis vel pape fides plenī-
 sima dat̄. Certū est q̄ xp̄us q̄ est summ⁹ p̄nti-
 fex oīum p̄ntificū dicente ap̄lo ad Hebr. 4.
 Habem⁹ inq̄ p̄ntificē magnū: q̄ penetra-
 uit celos Iesum in resurrectione sua appuit
 sigillat⁹ in corpore p̄prio q̄q̄ sigillis autēti-
 cis suoz v̄z sacroz stigmatū que in cruce sus-
 cepat in pedib⁹ manib⁹ et latere. q̄ si sic ē: er-
 go multo magis d̄z fides exhiberi stigmati-
 bus suis q̄ simul oib⁹ sigillis autēticis p̄nci-
 pū capituli seu summoz p̄ntificū. q̄ aut xp̄s

in resurrectione cicatrices in corpore porta-
 verit: et ap̄lis oib⁹ realiter oñderit p̄z. Nam
 Joan. 20. dixit. Thome dubitāti de ei⁹ resur-
 rectione in p̄ntia oīum alioz apostolorū. In-
 fer digitū tuū huc et vide manus meas et as-
 fer manū tuā et mitte in latus meū et noli ēē
 incredulus sed fidelis. hec ibi. Sup̄ q̄ verba
 theophilus dic̄. q̄ prius fuerat infidelis po-
 stea optimū theologū se oñdit. di. Dñs me⁹
 vbi confessus est naturā humanā: et de⁹ me⁹
 vbi cōfessus est naturā diuinā. hec ille. Et
 Grego. in omelia sup̄ eadē verba Joan. sic
 ait. Plus enī infidelitas Thome nobis ad
 fidē q̄ fides credentiū discipuloz p̄fuit: quia
 dum ad fidē palmando reducit̄: nostra mens
 omni dubitatione postposita in fide solidat̄
 hec ille. Voluit ergo xp̄us cū cicatricibus re-
 surgere fm̄ Alex. de af. in. 3. p̄te sum. vbi agit
 de resurrectione xp̄i. et etiā fm̄ Tho. in 3. parte
 sum. q. 54. ar. 4. q̄q̄ respectib⁹. ¶ Pr̄mo ut
 oñderet triumphū et gl̄iam sue victorie. dicē-
 te Beda sup̄ Lucā. xp̄us inquit nō ex impo-
 tentia cicatrices seruauit: sed ut in perpetuū
 glorie triūphū ostendat. Et Crisost. sup̄ mat.
 dicit. Crux et cicatrices xp̄i solaribus radijs
 luculentiores in iudicio apparebūt. ¶ Sc̄do
 surrexit xp̄us cū cicatricib⁹ p̄pter cōfirmatō-
 nē fidei discipuloz suoz sicut patuit in Tho-
 ma. ¶ Tertio surrexit cū cicatricib⁹ p̄pter
 placationē patris celestis. quotiensq̄ xp̄s
 ostendit patri cicatrices quas p̄ humani ge-
 neris salute suscepit totiens mitigat pater
 nū furorē dicente Bern. sup̄ can. Securum
 accessum habes ad deū o homo vbi habes
 ante patrē filiū: et ante filiū matrē: m̄f oscen-
 dit filio pectus et vbera. Filius ostēdit patri
 cicatrices et vulnera: nulla ergo poterit ēē re-
 pulsa vbi sunt tot caritatis insignia. hec ille.
 ¶ Quarto xp̄us surrexit cū cicatricib⁹ p̄pter
 misericordiā ostendendā ut. f. oñdat elect⁹ q̄
 misericorditer per illa stigmata sunt saluati.
 ¶ Quinto surrexit cū cicatricib⁹ ut. f. ostēdat
 in iudicio damnādīs q̄ iuste sunt damnati
 propter quod Augusti. dicit. Possset xp̄us si
 vellet de corpore suscitato maculā cuiuslib⁹ ci-
 catricis abstergere sed sciebat quare cicatri-
 ces in suo corpore reseruaret. Sicut enī mon-
 strauit Thome nō credenti ut tangeret et vi-
 deret: ita et inimicis suis sua demonstratu-
 rus est vulnera: nō ut eis dicat sicut thome:
 quia vidisti me credidisti: sed ut conuinceat

eos veritas dicat. Ecce hominē quem crucifixistis: videtis vulnera que inflixistis: agnoscitis latus quod pupugistis: et propter vos apertum est: nec intrare voluistis. vbi est tantarū iniuriarū mearum fructus? vbi est seruitus vestra quā pro precio sanguinis mei dedistis mihi? Ego super omnia vos dilexi cū essem deus apparens homo et vos me omnibus rebus vestris viliozem fecistis hec ille. Et nō est mirū si in corpore christi cicatrices perpetuo remanebūt: quia etiam in corporib⁹ martyrum apparebūt. dicente Aug. libro de ciuitate dei. Fortasse inquit videbimus in corporibus martyrum cicatrices quas pro christi nomine pertulerunt: nec erit in eis deformitas sed dignitas: et in eorū corpore quedā corporalis pulchritudo fulgebit. hec ibi. Tertio etiam probō xpm veraciter surrexisse ratione affirmationis: v3 testiu⁹ veridicorū. Fundamentū rationis habem⁹ in iure. extra de pba. c. quoniā contra falsam. Et extra de testi. et attestā. c. causam que vertit. Et extra de testi. cogē. vel. nō. c. Cum sup causa. Et sup Adat. i8. vbi dī. In ore duorū vel trium testiu⁹ p̄dicoz. stat omne verbū. id ē q̄ duob⁹ testib⁹ veridicis fides indubitanter est danda. Que regula probat per expientiam quotidianā. Quo p̄supposito: q̄ duob⁹ testib⁹ fides debet dari: certū est q̄ resurrectio nem xpi testes verissimi: v3 angeli attestati sunt: qui cum sint in gratia cōfirmati: et p̄ cōsequens mēiri nō possunt: magis est eis fides adhibenda q̄ omnib⁹ hominib⁹ mundi: pro eo q̄ mundani testes cū non sint certitudinaliter in gratia confirmati possunt aut ex malicia aut ex ignorantia mentiri. Et q̄ angeli non tñ duo sed quattuor vltra sufficientiam xpi resurrectionē probauerūt p3. Maz Adat. dei. 28. dī. Angelus domini descendit de celo et acce. re. la. et se. sup. eū. dixitq3 mulierib⁹ nolite erpauescere. Scio enim q̄ christus qui crucifixus est queritis nō est hic: surrexit enim sicut dixit. hec ibi. Item Adat. i6. dicitur. Introeuntes mulieres in monumentum viderunt iuuenem sedentem in dextris coopertū stola candida: et obstupuerunt qui dicit illis: Nolite erpauescere christus queritis nazarenum crucifixum surrexit nō est hic. hec ibi. Ioan. 20. de duobus alijs angelis dicit. Dum ergo fletet Maria inclinante se et prospexit in monumentum et vidit du-

os angelos in albis sedentes: vnum ad caput et vnum ad pedes vbi positum fuerat corpus Iesu. hec ibi. De his duobus angelis facit mentionē Luce vicessimo quarto capitulo Quarto etiam probō xpm veraciter surrexisse ratione operationis: videlicet miraculose. Fundamentū huius rationis etiā habemus in iur. extra de reli. et ve. sanctorū. capi. Audiui⁹: sed multo melius extra de testi. et attestā. ca. venerabili fratri nostro: vbi Adonizius tertius dicit. Mandamus quatenus testes idoneos habeatis super vita et miraculis p̄e memorie. Ad. abbatis monasterij supradicti producendos: et illos singillatim examinare curetis cum ea diligentia que solet et debet in receptione testiu⁹ adhiberi. hec ibi. Quo concessio videlicet q̄ fides exhibetur miraculis ab ecclesia approbata: certū est q̄ resurrectio xpi fuit operibus miraculosis approbata. Nam ut dicitur Adat. 28. in eius resurrectione terremotus factus est magn⁹ cōtra naturā. Et ibidē dicit. Idcirco timore autem ei⁹ exterriti sunt custodes et facti sunt velut mortui. Et insup ubi ibi dicit xpus criuit sepulchro signato et clauso: quia postmodum angelus descendens de celo reuoluit lapidē. Et insup miraculose ut dicitur Adat. 27. Multa corpora sanctorū surrexerunt: cui⁹ cōdō si sic est q̄ fides de⁹ miraculis: et xps in resurrectione sua multa opa miraculosa ostēdit: concluditur ex hoc q̄ veraciter surrexit Quinto etiam probō xpm veraciter surrexisse ratione sensificationis. Fundamentum ratiois ponit p̄sus libro de sensu et sensato di. Omnis vera cognitio ortū habet a sensu. patet hec regula. Maz quia video oculis aliquid esse nigrū: ideo iudico etiā pro intellectu illud veraciter esse nigrū. Quo p̄supposito: certū est q̄ xpus resurrectionē suam sensibiliter demonstrauit quadruplī. Primo p̄ visum se visibilē aplis ostendendo sicut ex p̄esse habet Luc. 24. Et Jo. 20. et 21. Secūdo p̄ auditū cū eis actualiter loq̄ndo sicut xps se habet Adat. 28. Adat. i6. Lu. 24. et Jo. 20. Mā per. 40. dies vsq3 ad ascensionē ut dicitur Act. 1. c. cū aplis et discipulis loquebatur. Tertio resurrectionē suā sensibiliter p̄buit p̄ gustū cum aplis et discipulis sepius comedendo. Vñ Luce. 24. dicit. q̄ dū simul apli loqueretur xpus stetit in medio eorū et dixit eis. Idcirco vobis: ego sum nolite timere. Et

mirantibus illis dixit. Habetis hic aliquid quod manducet. At illi obtulerunt partem piscis assi et fauam mellis. Et cum manducasset coram eis sumens reliquias dedit eis. hec ibi. Et Jo. 21. etiam legitur quod comedit. Et actu. i. ca. quoniam voluit ascendere in celum dei. Et conuescens precepit eis ab Hierosolymis ne discederent. Si autem quereretur quod Christus vere comederat: cum in eius substantia non posset cibus conuertere cum esset gloriosus. Respondit Alexan. de ales. in tertia parte summi. ubi agit de resurrectione et etiam 2. bo. 3. parte summi. q. 54. ar. 6. in solu. j. ar. q. in susceptione cibi sunt quatuor. scilicet masticatio cibi et traectio. et ista duo vere fuerunt in Christo Digestio vero et in comedente per parte conuersio in Christo non fuerunt. Unde Beda super Luc. Volens ostendere modum quo Christus comedit ponit tale exemplum dei. Aliter absorbet terra aquam fitiens. Aliter radius solis calens terra enim absorbet aquam indigentia. Radius vero solis potentia. Et sic aliter comedit Christus aliter nos: et aliter angeli. Nam Christus comedit non ex indigentia depreditionis: quia talis indigentia non est corporibus beatis. Unde Augustinus. licet inquit Christus manducaret nullo modo conuerteretur cibus in corpus eius: sed id conuersum voluit ad insinuandum veritatem resurrectionis eius. quod scilicet haberet corpus verum non fantastici. hec ibi. Mos vero comedimus propter restaurationem depediti: que fit per cibum qui conuertitur in substantiam comedentis. Corpora autem que non sunt viua nec animata non comedunt licet cibum terant et deorsum traiciant. Sicut fecerunt angeli apparetur Abrahæ: et angelus apparens Iob. Si autem quereretur: quid ergo fiebat de illo cibo quem Christus comederat Respondit Alexan. ubi allegans Augustinus libro 83. quoniam in spiritualem naturam conuerteretur. Quod non est intelligendum in spiritualem naturam que fit corporis glorificati: sed in spirituale naturam respectu materialitatis quam prius habebat cibus assumptus. Unde quemadmodum radius solis agens in aquam que grosse est nature conuertit illam non in naturam suam sed in vaporem: cuius scilicet natura subtilis respectu nature aque: ita debet intelligi in parte ista. Hec Alexan. Quarto Christus monstrauit resurrectionem suam sensibiliter per tactum se palpabilem eis exhibendo. Unde Luc. 24. dicit. Eius apparuisse apostolis et illi extimarent se spiritum videre: quid inquit dixit Iesus turbati estis et cogi-

tationes ascendunt in corda vestra? Videte manus et pedes: quia ego ipse sum: palpate et videte: quia spiritus carnis et ossa non habet si cut me videtis habere. Et cum hoc dixisset ostendit eis manus et pedes ut tangerent. hec ibi. Si autem quereretur cum corpus Christi esset gloriosum: quomodo poterat palpari a non glorioso et etiam videri. Respondit Alexan. ubi s. q. corpus glorificatum non est palpabile naturaliter: a manibus non glorificatis. sicut nec visibile ab oculis non glorificatis. habet tamen corpus glorificatum de natura sue glorie: quod si vult palpatur et si non vult non palpatur. Similiter quod videtur. Quod fecit et beatus Bartholomeus nundum glorificatus: sed ille ex miraculo non ex natura videbatur hominibus quando volebat: et non videbatur quando non volebat: sicut habet in eius legenda. Hoc tamen ut predixi corpus glorificatum facit: non ex miraculo: sed ex natura glorie sue. Ex predictis igitur quinqz rationibus patet: qualiter Christus veraciter resurrexit ex quo etiam omni modo possibili et sensibili se resurrexisse ostendit. Tertio pro Christo veraciter resurrexisse diuersis apparitionibus. Nam post resurrectionem Christus diuersis temporibus discipulis apparuit quinqz tamen vicibus in die resurrectionis apparere voluit. Apparuit autem in toto sicut inuenit. i. vicibus. Et ideo act. primo dei. Quibus et prebuit seipsum viuum post passionem suam in multis argumentis per dies. 40. apparet eis et loquens de regno dei. Primo igitur apparuit Mariæ magdalene. Sic enim dei Matthei. 28. Surgens Iesus mane prima sabbati apparuit primo Mariæ magdalene de qua eiecerat septem demonia. hec ibi. Et Jo. 20. Apparuit ei Iesus dei. Adhuc quid ploras? quem queris? Illa autem existimans quod oculum esset dicit ei. Domine si tu subulisti cum dico mihi ubi posuisti eum: et ego cum tollam. dicit ei Iesus. Maria. Conuersa illa dicit ei. Rabboni: quod dicit magister. dicit ei Iesus. Moli me tangere nundum enim ascendi ad patrem meum. hec ibi. Quare prius apparuit dominus magdalene: que gerit tempus penitentium quam ceteris apostolis pertransire: quia rationes aureas de hoc ponat deo duce in alio quadagesimali de fructibus sacramentis fidei. Sufficit per nunc: quod in hac prima apparitione verificata fuit sententia pauli ad Romanos. 5. dei. Vbi superhabundauit delictum superhabundauit et gratia. Secundo apparuit mulieribus seu alijs maris

in uere
ps cor
et post
surrex

Quid fiebat
de illo
cibo q

reducuntib⁹ a monumēto. vñ **A**dat. ultimo dñ
dñ irēt nūciare discipulis. **E**cce **J**esus occur-
rit illis dñ. **A**uct. hec ibi. de mulieres tñpū ge-
runt hūiliū gbus dñs apparet tā rōne serua-
tā rōne effect⁹: qz vt statiz subiūgat **A**dat. vlt.
Ille accesserūt ⁊ tēuērūt pedes ei⁹ ⁊ adoraue-
rūt eū. **T**ertio appuit petro de q. i. cor. 15. apł
ait. qz vñs ē p cephe ⁊ post hoc vñdeciz. hec
ibi. **L**ephas enī petr⁹ interpretat. vñ **J**o. i. dixit
Jesus **S**imoni **T**u vocaberis **L**ephas qz in-
terp̄tat petr⁹ vbi aut ei appuerit nescitur nisi
forte qñ redibat a monumēto ⁊ diuertit a **J**o-
an. sic dētur luc. vltio. vel forte apparuit qñ so-
lus monumētū intravit sicut dñ i historia sebo-
lastica. vel appuit ei i spelūcha. **N**ā dñ i cadē
historia qz qñ r̄pm negavit fugit i caucā que
mō appellat gallicā. in q vt dñ p tres dies
sp̄ flevit ex eo qz r̄p̄ negavit ⁊ ibi r̄p̄sibi ap-
paruit ⁊ eū cōfortavit. **P**etr⁹ aut interpretat
obediēs ⁊ gerit tñpū obediētū gbus dñs libe-
ter apparuit. **Q**uarto appuit duob⁹ discipu-
lis cūtib⁹ i emans vt hētur luc. vltio. **D**uos
redarguēs dixit. o stulti ⁊ tardi corde ad cre-
dendū. ⁊c. **E**t ibi ē dñ q cognouerūt eū i fra-
ctōe p̄is. **Q**uinto appuit discipulis p̄gregat⁹
i vñ i die resurrectionis. nō erat tñ tho. ibi cū
eis. vñ **J**o. 20. dñ. **C**ū esset sero die illo vñ sab-
batoz ⁊ fores cēt clausē vbi erāt discipuli cō-
gregati p̄p̄ mētū iudeoz: venit **J**esus in me-
dio eoz ⁊ dixit eis par vobis ⁊ dñdit eis ma-
n⁹ ⁊ lat⁹ gausi sūt g discipuli viso dñō. h ibi.
he. 5. appitōes in ipa die resurrectionis facie
sūt. **S**exto appuit post octo dies oib⁹ discipu-
lis ⁊ p̄nte thoma q dixerat se nolle credē. vñ
Jo. 20. dñ. post dies octo itez erāt discipuli i
⁊ tho. cū eis ⁊ venit **J**esus ianuis clausis et
dixit. **P**ar vobis. deñ dic thome infer digi-
tus tuū ⁊c. hec ibi. **S**eptio appuit discipulis
piscatib⁹. vñ **J**o. 21. dñ. **A**manifestavit se iteruz
Jesus discipulis suis ad mare tyberiadis. ⁊c.
vide ibi: qz ad verbū r̄p̄ mittēs rethe cū p
totā noctē nihil p̄didissent ipletū fuit cētuz
inquagira trib⁹ magnis piscibus. **T**rauo
apparuit discipulis i mōre tabor vbi cōstitue-
rat illis **J**esus ⁊ vidēs cū adorauerūt. h ibi
Mono apparuit vñdeciz discipulis recubē-
tib⁹ i cenaculo. vñ an. 16. dñ. **M**ouissime aut
recubentibus. ai. discipulis apparuit illis **J**e-
sus ⁊ expro. incre. il. ⁊. du. cordis ⁊c. **D**eci-
mo apparuit discipulis cōstitentibus i mon-
te oliueti sicut habetur luc. ultimo. **E**t **U**nde

cū apparuit gñētis discipulis dicēte apł
i. cor. 15. deinde iquit vñs ē plus qz gñētis
sfi⁹ simul ex qb⁹ manēt aliqui vsqz adhuc.
Quidā aut dormiūt. hec ibi. **Q**uoddecio ap-
paruit **J**acobo minori q similis quasi erat
christo q nunqz comedit comes nisi agnum
in pascha nec barbaz vñqz icidit qui tñ cza-
bat q videbat genua cameli hēre cui soli cōcet
suz erat intrare scā scōz: q p̄m⁹ cātavit mis-
saz in **H**yperusalē: qui tādē gladio a **J**udeis
occisus ē: **D**e q. i. cor. 15. apłs ait. **D**eñ vñs
est **J**acobo deinde apłs oib⁹. hec ibi. **D**e-
ciotertio apparuit **J**oseph ab **A**rimathia sic
legit in euangelio **M**icodemii. **M**az cū audis-
set iudei qz **J**oseph corp⁹ dñi **J**esu a pilato pe-
tisset ⁊ ipsū i monumēto suo posuisset: indi-
gnati eū ceperunt ⁊ i cubiculo clauso ⁊ sigilla-
to clausērūt post sabbatū cū occidē volētes.
Et ecce **J**esus in ipsa nocte resurrectionis ad
eū intravit facie ei⁹ extersit osculū dedit ⁊ in
domū suā i arimathia ipsū p̄duxit. **D**eci-
moquarto appuit paulo post ascēsiōe p̄p̄ q
i. cor. 15. ait. **M**ouissime aut oib⁹ tanqz abozū
uo vñs ē ⁊ mibi **J**esus. hec ibi. **D**ecimo
qnto appuit vt p̄e credit p oib⁹ sue matri vir-
gini glōsc. **E**t iō euāgliste nihil p̄sueit qz p
firmo hoc ab oib⁹ tenendū ē. **R**ōes aut de
tali appitōe i alio quadragesimali ponaz.
Decimosexto ⁊ vltio apparuit petro post
ascēsiōe de roma egredienti cui cū dixisset
domine quo vadis. **R**espondit. **R**edeo ro-
mā iterum crucifigi. **E**cce aia christiana q
et tot ⁊ tantis diuersis appitōibus diuer-
sis diuersimode factis nihil habes de resur-
racione tui saluatoris dubitare. **Q**uarto d
niqz p̄bo r̄p̄z veracit resurrexisse testificatiōi
b⁹. vltra enī āgelicos testes: alios testes hēm⁹
q testificati sunt christū veraciter resurrexisse.
Primi autē testes fuerunt custodes sepul-
chri r̄p̄i: de quib⁹ **A**dat. 28. dñ. **Q**ui cū abisset
ecce quidā de custodib⁹ venerunt i ciuitatez
⁊ nūciauerūt p̄ncipib⁹ sacerdotū oia q scā
fuerant: ⁊ cōgregati cū seniori. cōsilio acce-
pto pecuniā copiosā dederūt militib⁹ dicētes
Dicite qz discipuli ei⁹ nocte venerūt ⁊ furati
sunt eū vobis dormiētib⁹: ⁊ si hoc auditū fue-
rit a p̄fide nos suadebim⁹ ei ⁊ securos vos fa-
ciem⁹. **A**t illi accepta pecunia fecērūt sic erāt
docti ⁊ diuulgatus est verbū illud apō iude-
os vsqz i hodiernū diē. hec ibi. **A**lius testis
fuit pilatus qui testificat⁹ est **T**iberio **I**mpē

ratori xpm resurrexisse per quandā epistolam sibi destinatā. Cuius tenor verbalis est ille. Tiberio Imperatori suis pontius pilatus salutē. Nuper accidit qđ ipse pbaui iudeos se et suos posteros in crudelē dānationē per in iustitiā deieciisse. Nam cū promissū hēret qđā eorū qđ illis de celo nitteret sanctū suū qui eorū rex merito diceret isti cū habuissent et vidissent eū cecos illūinasse leprosos mundasse palinicos curasse demones ab obsessis fugasse: et qđ plus ē mortuos resuscitasse: dixerunt illū p̄cipēs sacerdotū isidiantes ei magū eē missiq; eū pp hoc tradiderūt et alia pro alijs mentientes: cōtra legē eorū fecerūt. Ego autem credidi ita esse et flagellatum tradidi arbitrio eorum. At illi crucifixerunt eū: et eidē mortuo et sepulto custodes adhibuerunt. Ille vero milibus meis custodiētib; cum die tertia cum magno terremotu resurrexit. Et instantum exarsit nequitia eorum vt darent eis pecūias dītes dicite qđ discipuli ei nocte eorū ei rapuerūt. verūtū milites cum accepissent pecuniam id quod factum est tacere nō potuerunt. Nam et illum resurrexisse veraciter testati sunt et se a iudeis pecuniam sunt acceptati accepisse. Nec autē ideo tibi scripsi ne aliquis alter referens mētiat et cristianes credendum esse mendacijs iudeorū. vale et dijs si placet me cōmenda. hec pilatus verbaliter pro vt in gestis romanorū inuenitur. **T**ertij deniq; testes chrystum resurrexisse confidentes sunt mortui cum chrysto in die resurrectionis eius resuscitati de quibus Mathe. 27. dicitur. Multa corpora fautorū qui dō nuerant surrexerunt et creūtes de monumētis p̄ resurrectionē ei venerūt in sanctā ciuitatē et apparuerunt multis. hec ibi. **E**t predictis igitur auctoritatibus rationib; apparitionibus et testificationib; p̄ qualiter chryst⁹ veraciter resurrexit. Et per cōsequens p̄ criam sū ministerijs de resurrectione chrysti declarādū quod dicitur mysterium veritatē.

De tertio mysterio sacratissime resurrectionis chrysti declarando quod dicitur mysterium integritatis.

Tertium mysteriū deniq; de glorioſa chrysti resurrectione declarandū dicit mysteriū integritatis. pro cuius mysterij declaratione in forma q̄stionis quero. vtz caro chrysti sanctissima dato qđ anima eius

nunq̄ confuncta fuisset vel salteſ solū tempore generalis Iudicii fuisset putrefacta corrupta et incinerata vel resoluta in elementa quē admodū accidit cōiter ceteris humanis corporibus. Et breuiter Respondit tho. 3. parte sūme. q. 51. ar. 3. in cor. q. Et ē in. 3. sen. d. 21. ar. 2. q. non. Et qđ corp⁹ xpi etiam ab anima separatū nunq̄ corruptū fuisset se i sēper integritū remansisset tripliciter. **P**rimo auctoritatib; . Scđo rōnibus. **T**ertio similitudini b; . **P**rimo probō auctoritatib; . Mā dicens ps. 15. ait. Caro mea requiescet in spe: quoniam nō derelinques aīas meā in inferno nec dabis sanctū tuū videre corruptionē. vbi glo. ait. Ideo caro chrysti in spe quiescit: quia secūra fuit de macula incorruptionis. Ambro. ait li. de vita beata. Tenēdum est inquit vt arbitror qđ caro chrysti deificata nunquā corrupta fuisset: etiam si vsq; ad mundi finē ab aīa sua separata persisteret. hec Ambrosius. **S**ecundo quidem p̄bō duabus rationib; .

Primo rōe causalitatis. Scđo rōe vnitatis. **P**rimo probō ratione causalitatis. fundamentum rationis ponit cōmētator lib. de sctātia orbis. di. Remotis causis effectiuis remouentur effectus subsequentes post hec regula. Nam remotis prauis humoribus a stomaco que sunt causa potissima diuersarum infirmitatum et mortis: remouētur et eorum effectus v; infirmitates et mortis. Quo p̄supposito certum ē qđ peccatum originale est cā p̄cipua non tantū mortis sed insuper corruptionis corporalis post mortem. Sed clarum est qđ christus non contraxit originale peccatū p̄ eo qđ fuit p̄cepta de spū sancto caro ei⁹. propter quod Mat. i. dicitur. Ecce angelus domini apparuit Ioseph. d. Ioseph fili dauid noli timere accipere mariam coniugem tuā. Quod enim in ea natum est de spū ritu sancto est. hec ibi. Quod si sic est. ergo p̄ consequens non poterat caro chrysti corruptū: cū cās non haberet qua corrumpi deberet. **S**ecundo hoc idem probō ratione vnitatis. Fundamentum rationis ponit auctor lib. 6. principiorū. di. Actionis naturalis proprietates est ex se in id quod subiicitur similes inferre passionē. patet hec regula. Mā si forma alicuius sigilli cere imprimatur: statim in cera suā similitudinē relinquit. similiter si in vase bono vinum reponitur: statim vinum remanet odoriferum. **E**contrā vero si in vase

putrido seu muscido vinum ponatur stat in
vinum fit insipidum. Duo presupposito cer-
tum est q̄ deitas coniuncta erat corpori chri-
sti non tantum viuo sed etiam mortuo dicen-
te Damasceno. Anathema sit inquit qui di-
cit verbum deposuisse quod semel assumpsit
Et leo papa dicit. Tanta est vnio dei et ho-
minis vt nec supplicio posset dirimi nec mor-
te distingui. hec ille. Hoc idem asserit expre-
sse Bonauen. in tertio distincti. 2. argumen. i.
q. 2. Sed clarum est q̄ deitas corpori christi
coniuncta omnino erat incorruptibilis ergo
per consequens caro christi sibi vnita nulla-
tenus corrumpi poterat. si autem diceret q̄
caro christi composita erat ex quattuor ele-
mentis contrariis sicut et nostra ergo neces-
se erat q̄ corrumpetur. Respondet q̄ pu-
trefactio cuiuscunq̄ corporis et si proniat ex
contrariis vel ex infirmitate illi nature que
non potest amplius corpus continere in vnū
tamen hoc non poterat contingere in corpo-
re christi: quia vt p̄dixi diuina virtus sibi
vnita cum roborabat et cōtraria suspēdebat
cōtra nam ne corpus illud corrūpi p̄mitteret
Mora tñ q̄ x̄ps alios defect? humane natu-
re sp̄ote assūpsit et pati voluit: tñ vt op̄ nostre
redēptionis oparet: tñ et vt in his nobis nie-
reret. Et si p̄dictos defectus assūpsit: noluit
tñ corpus suū sanctissimū putrefieri et resol-
ui duplici respectu. Primo respectu oisio-
nis sue virtutis. Secōdo respectu nre vilitatis
vt. ser hoc haberet spes de futura resurrectio-
ne. Tertio et p̄bo silitudinib? q̄ caro x̄pi
et mortua oio erat incorruptibilis. Prima sili-
tudinē hēm? de aie cōparatiōe. Tertus ē eniz
q̄ aia quousq̄ ē corpi cōiuncta: ipm nāliter
reſeruat a corruptiōe. Qd si sic est ergo mul-
to magis deitas corpi x̄pi cōiuncta cū sit in i-
finitū potior aia: ipsū a corruptione p̄seruasset
alr sequeretur q̄ aia esset nobilior et virtuosior
deitate qd vtiq̄ ē falsissimū. Secōdaz similitu-
dinē hēm? de opatione balsami. Tertū ē eniz
q̄ qd pōt vir? finita determinato tpe: hoc et
pōt vir? infinita in finito hoc ē semp. Sed cla-
rū ē q̄ opatio balsami aliq̄ tēpōs p̄seruat cor-
pū mortuū a corruptiōe. ergo a fortiori multo
magis vir? infinita deitatis corpi x̄pi ab omni
corruptione p̄seruasset. Ex p̄dictis igit aucto-
ritatib? rōnib? ac silitudinibus p̄z q̄liter san-
tissimus corpi x̄pi nūq̄ corruptū fuisse icine-
ratū vel putrefactū: dato q̄ ei? aia et vsq̄ ad

finē mūdi ab eo fuisset sepata. Et p̄ p̄ns patet
triplex mysteriū de glorioſa x̄pi resurrectione
declarandū qd dicebat mysteriū integritatis.
Et et p̄ p̄ns p̄z et p̄dictis Decima excellētia
ipsi? sacratissime fidei q̄ dī excellētia vnitatē
In q̄ oisum fuit quat? aia x̄pi a suo corpore
p̄ mortē realitē separata veracit cū eodē corpore
p̄ suā resurrectionē fuit vnita et cōiuncta. Quā
x̄pi resurrectionē cōcedat nobis pater celestis
firmiter in presenti vita p̄ gratiā querere: et in
futuro per gloriā eternaliter cōtēplari. Qui
vixit et regnat in secula seculorū Amen.
C Seria secūda p̄ resurrectionē dñi de. xi.
excellētia sacratissime fidei: seu de certitudi-
ne future felicitatis atq̄ vniuersalis resur-
rectionis.

Stulti et tar

o di corde ad credē in oib? q̄
locuti sūt. p̄p̄e nōne h̄ op-
portuit pati x̄pm et ita itrare
i gl̄iaz suā. Scribūtur h̄ ver-
ba Luc. 2 4. c. i. euāgelio occurrētis serie. p̄ sa-
cri euāgelij l̄ralē et moralē expositiōe egregij
ciues et q̄ vt claruit in p̄cedēti smone. De-
cimā excellētiā sacratissime fidei sufficiēter vt
vidistis declarauimus. restat vt hodie vni-
decimā excellētiā de ipsa sacratissima fide et
declarem. Que quidē dicitur excellētia cer-
tificabilitatis. in qua precipue oisdam certitu-
dinē future vite seu future felicitatis. Quoni-
am igitur causa potissima et principalior: qua
rōnales creature hodiernis tēpōrib? tot et tā-
tis peccatis atq̄ voluptatibus submergunt
est p̄fecto incredulitas et ifidelitas: de ipsa
futura vita beatitudine et felicitate. accirco de
creui certitudinez demonstrare. Maz cogita-
uit mundana carnalis imo heretica creatu-
ra q̄ alia non sit vita et felicitas q̄ p̄sens: et
q̄ mortuo corpore simul et anima moriatur
et deficiat. et sumit argumentum q̄ ois cogni-
tio simpliciter est a sensu. Quod si a sensu ali-
quid deficiat: iaz credere nolūt dicentes. Quod
modo credere possumus? que videre et palpa-
re non valeamus. Et propter hoc se sponte im-
plicant cunctis voluptatib? p̄sens vite: cū-
ctasq̄ morales et theologicas virtutes despi-
ciunt et derestantur. De talibus nempe La-
etantius libro secundo. diuina. instituti. capi.
sic ait. Nam dum nonnulli existimant deo
nos non esse cure nec post mortem esse futu-
re

ros totos se libidinibus adijciunt et dum sibi licere putant: hauriēdis voluptatibus sciēter incumbunt: per quas ipudētes laqueos eterne mortis incurrunt. hec ille. Cum quo concordans Augusti. lib. de fide ad petrum ait. Omnia siquidē huius mundi mala et peccata ideo proueniunt quia fides de eterna vita tanq̃ dubia et incerta habetur. Si enim homines futurā vitam firmiter crederent: nunq̃ peccarent: sed semper virtutibus adhererent hec ille. Licet igitur ad confutandū hūc errorem pessimum sufficiat pura et sincera fides: que futuram vitā non cum conditione sed simpliciter et absolute credere facit. quoniam ubi pōit p̃ditio de futura felicitate ibi per p̃ns pōit et infidelitas. Quod ut dī cō de. here. ca. Dūbī in fide infidelis esse cōuincitur tamen ad firmiorē crudelitatem et certitudinem future vite probabo veritatē future felicitatis ē fortissimis et nālibus argumētis accipe ergo. o incrudela anima. i. 4. argumenta fortissima certitudinem future vite demonstrātia. Quorū septē solū hodierna die declarabo. Alia vero septē crastina die declaranda. reseruabo. Quorū. septem argumentorū.

CPrīmū dī argumētū Assimilationis.
CSecūduz dī argumētū Operationis.
CTertiū dī argumētū Participationis.
CQuartū dī argumētū apperceptionis.
CQuintū dī argumētū Iustificationis.
CSextū dī argumētū Proportionis.
CSeptimū dī argumētū Pregustationis.
CDe septē argumētis ostendentibus certitudinē future felicitatis et vite. et p̃mo de p̃ quod dicitur argumentum assimilationis.

Prīmū igit argumētū vñquēqz certificās de futura vita et felicitate dī argumētū assimilationis. In hoc argumentū hō ostendere q̃lit aia intellectua cū immediate pcedat a deo p creationē ē immortalis: et p̃ns corrupto corpore ipa nō corrūpit. Fundamētū huius argumētū ponit. p̃hs lib. de generatione et cor. di. Omne cuius cā ē corruptibilis vel incorruptibilis: ipsū q̃qz est corruptibile vel incorruptibile. p̃ h regula. Nā qz aia sensitiua aialūz pendet ab ipsa mā carnis que vtiqz ē corruptibilis: ideo corrupto corpore aialūz corrūpitur: penitus corū aia sanitas et scientia que ab ipso corpore egrediunt dicēte p̃bo li. de longitudine et breuitate vite. ca. i. Corruptis inquit animalibz corrūpitur et anima et scien-

tia et sanitas in eis. Similiter qz arbor generatiua fructuum ē corruptibilis. Itcirco fructus eius corrūpitur. Item ignis egrediēs a ligno corruptibili corrupto ligno corrūpitur et ipse ignis. Oppositū est de causa incorruptibili quoniam producit effectū in corruptibiles patet. Luz enīz essētia solis sūm p̃hm. 2. de ce. et mundo sit incorruptibilis: iō effectus eius q est lux et claritas vtiqz incorruptibilis ē. Duo p̃ supposito certum est qz hō cōponitur ex secūda substantia videlicet materiali que est caro et formali que est aia. Cum igit caro simplici generetur de substantia corruptibili parentūz Itcirco et ipsa corrūpitur post mortē. Et cōtra vero: qz anima rationalis pro vi dicit Bo nauch. in secūdo. di. i. 9. per creationē immediate a deo qui est causa incorruptibilis et immortalis procedit et infunditur corpori. Itcirco dato qz corpus corrūpatur: nequaquā ipsa aliquo pacto corrūpi potest. Et propterea remanet ppetua et immortalis. Et qz anima intellectua non dependeat a corruptibili corpore: s̃ immediate a deo et per consequens sit incorruptibilis audi p̃hm tercio de anima dīntem Intellectus inquit non habz aliquod organū in corpore sed est separatus ab omni organo. Et in lib. de animalibus dicit. Solus intellectus intrat in nobis ab extrinseco. ppter qd idē p̃hs primo de anima cōcludit aiam intellectiuam ēē incorruptibile di. Intellectus. s. humanus est quid diuinus impassibile et incorruptibile. Et. 2. de anima dicit. Intellectus nō esse alterum genus anime. vnde contingit eū separari ab hoc. s. corpore sicut perpetuū a corruptibili. Et. 3. de anima dicit. Intellectus est perpetuus et immortalis. Deniqz. i. 2. methisice ait. Anima nō ois sed solū intellectus manet post cōpositi corruptionē. Si igit ut patet p argumentum sēcūda aia est immortalis et eterna a parte post: ergo postq̃ recesserit a corpore suo oportet omnino cōcludere qz habeat aut eternā felicitatē si bene egit in presēt: aut si male egit eternāz miseriaz et calamitatz. Quod confirmās Athanasius in simbolo suo ait. Qui bona egerunt ibunt in vitā eternā: qui vero mala in ignēz eternum.

De secundo argumēto ostēdis future felicitatis quod dī argumētū operationis:

Secūduz insuper argumētūz vñquēqz certificās de futura vita et eterna felicitate. dī argumētū operationis. In hoc

argumento habeo ostendere: qualiter ex operatione quā aia facit post mortem seu post separationem a suo corpore: certitudinaliter arguit esse aliam vitam et felicitatem quā presentem. Fundamentum igitur huius argumenti ponit philosophus. 9. metaphysice. di. 2. Is actus et operatio presupponit potentiam et essentiam sue cause. patet hec veritas. Nam si est inuenire pomum est et inuenire arborescentem. Similiter si inuenit gladium vel palladium necessario opus inuenire eam efficientem ipsi gladium vel palladium. Similiter si inuenitur filius. necessarium reperitur pater et mater intellige naturaliter. Quo presupposito dico quod anima in egressu a corpore non videatur cum sit substantia spiritualis oio inproportionata sensibilibus oculis. Propter an anima ipsa post mortem cognosci possit esse immortalis. Et certum est quod sic: et hoc ex operatione et effectibus que post mortem operatur. unde philosophus. 1. de anima. 2. primo posteriori. Et Ricardus. in. 4. di. 48. ar. 2. q. 1. distinguunt dicentes quod dupliciter aliquid cognosci potest. Primo per suas formas et essentiam: et hoc modo non videtur anima naturaliter ante mortem nec post mortem sicut nec deus a nobis essentialiter nunc non videtur nullo est habitus mentis. Secundo modo cognoscitur aliquid per effectus et per operationem ab extra et sic cognoscuntur habitus mentis per actus et actus per obiecta ut dicitur. 2. de anima. Et insuper deus cognoscitur per effectus et per res creatas et per ordinem earum et per motus celorum et etiam in iudicio cognoscitur a reprobis per penam ab ipso deo ex iustitia eis inflictam. hoc etiam modo cognoscitur anima nostra ante mortem et etiam post mortem. Ante mortem quidem per sensus et motus: quia anima facit mouere corpus videre audire loqui odorare gustare et huiusmodi. Tunc oia sunt effectus eius dicente philosopho. 2. de anima. Anima inquit est causa oium motuum et operationum que fiunt naturaliter in corpore. Et. 1. de anima dicit. Natus ab inaiato maxime in duobus differre videtur. scilicet motu et sensu et hec duo accepimus a progenitoribus nostris. post mortem et cognoscitur per effectus et operationem miraculorum que facit: dicente Gregorio in. 4. dialogorum. O petre inquit si vitam manentis in corpore deprehendis ex mortuorum: cur non perpendis aie vitam post corporis mortem per virtutem miraculorum. hec ille. Ecce ut practica vitar dum sanctus Bernardinus mortuus esset a quibus et existeret in

cardero in ecclesia fratresque ei ut mortis est officium facerent: statim videntibus fratribus qui daz membris destitutus tangens corpus eius sanatus est. Similiter quidam paraliticus et quidam cecus eius ibidem tangentes statim sanati sunt. Pretermitto alia infinita eius miracula. Inter que. 400. in eius canonizatione coram papa Nicolao probata sunt. De mortuis suscitatis taceo. quoniam ut fertur. i. suscitauit. In legenda autem sancti Antonij habetur quod. 17. mortuos suscitauit. In legenda vero sancti andree apostoli. habetur quod. 40. mortuos in mari submersos simul et semel suscitauit. In legenda vero sancti Iohannis euangeliste legitur quod Drusianus mortuus cum ad ecclesiam deferretur resuscitauit. Similiter ibidem legitur quod quidam Iuuenes coram populo resuscitauit. Sicut Cirillus in epistola ad Augustinum recitat quod sanctus Hieronimus in bethleem in presentia sua et populi resuscitauit tres mortuos. Nam ut idem refert post mortem sancti Hieronimi surrexerunt due hereses. Prima quod anime nullatenus beatificabatur ante iudicium: sed solum tunc sunt eorum corpora beatificanda. Secunda quod nullum erat purgatorium. Cirillus autem tunc episcopus Ierosolimitanus fecit propter hoc populo et clerico facere orationes et Ieiunia 3. diebus. Quibus completis apparuit sanctus Hieronimus beato Eusebio. di. Dic Cirillo episcopo quod heri sunt mortui tres homines nudum sepulti fac quod presente populo faciat eos portare in bethleem ad presepium domini: ubi iacet corpus meum: et tunc accipiens sacculum meum tangat illos mortuos et statim suscitabuntur. Ipsique dicent quomodo anima purgata etiam ante iudicium beatificatur et quomodo est purgatorium. quoniam illos ubique duxi. Quibus expletis auferentur hee due hereses. Quod presente populo totum visibiliter fuit completum. Ex premissis igitur effectibus supernaturalibus quos operatur anima post egressum a corpore: arguitur necessarium quod anima ipsa penitus est immortalis et incorruptibilis. Quod si sic est ergo per consequens necesse est concludere quod sit alia vita preter istam: in qua anima habet aut eternam felicitatem aut eternam penam vel calamitatem. Quod si opponeres. ego non vidi ista miracula. ergo non habeo credere animam esse immortalem et per consequens nec futuram

ram vitam et felicitatem. Respondeo quod sicut non esset bona consequentia dicere non vidi papam ergo papa non est: Immo est et alij viderunt. Sic non est bonum argumentum dicere non vidi miracula ergo miracula credenda non sunt. pro eo quod et si tu non vidisti viderunt alij. Et certe impossibile est quod tot miraculis quod ecclesia etiam per testes approbavit saltem unum verum non reperiatur quod cum invenis animam unam post mortem illud fecisse: necesse est quod confitearis esse immortale et per consequens omnes alias animas eternas esse et immortales: quia ut. 3. metha. omnes species equaliter predicant de suis individuis. Nec mireris si animam non vides egredientem de corpore: quia inter ipsam quod est quid spirituale sicut et scientia: et inter oculos qui sunt quid materiale: nulla est convenientia et insuper quod sap. 9. dicitur. Corp⁹ quod corrumpitur aggravat animam: et depremit terrenam inhabitatio sensum plura cogitantem. Et sic ex prefatis patet secundum argumentum demonstrativum future vite et felicitatis.

De tertio argumento ostensiuo future felicitatis quod dicitur argumentum participationis.

Etiam argumentum unumquemque certificans de futura vita et eterna felicitate dicitur argumentum participationis. Fundamentum huius argumenti ponit philo. 2. de anima. 5. phi. 2. io. me. di. Adedius naturaliter participat de natura extremorum: patet hec regula. Nam si homo ab una parte sit conuersus ad ignem: ab alia vero parte ad frigidum acrum seu aquam utriusque simul et semel sentit frigus et calor: hoc idem patet de pomo in arboze existente: quoniam pars que lucem solis respicit fit alba et rubicunda: et contra pars alia que versus terram respicit remanet nigra palida et insipida. Ad hoc idem patet in domino nostro Iesu christo qui cum fuerit mediator inter deum et hominem ut sic eos ad invicem pacificaret: ideo participavit de utroque extremo: quod fuit verus deus et verus homo dicente apostolo. i. thi. 2. unus inquit deus et unus mediator est dei et hominum homo christus Iesus qui dedit redemptionem semetipsum pro nobis. hec ibi. Et. arba. i. sum bolo ait. Est ergo fides recta ut cre. et confi. quod dominus noster Iesus christus dei filius deus et homo est. et. Similiter quia anima

christi erat media inter deitatem et carnem que utriusque erat coniuncta: ideo in cruce posita fuit in partem superiorem qua erat deitati unita erat gloriosa et impassibilis. fuit vero partem inferiorem qua carni erat unita erat dolorosa et pariebatur. Quod presupposito. quod videlicet medius participat de extremis. Et tunc est quod triplex reperitur substantia in creaturis. Quidam est substantia pure corporalis: corporalis: sicut sunt elementa celi planete et huiusmodi. Quidam est substantia omnino incorporea et spiritualis sicut sunt angeli dei. Quidam vero est substantia composita: que scilicet partim est spiritualis et hic est homo qui corporalis est ex parte corporis et spiritualis ex parte anime. Quarta substantia esse non potest. scilicet quod aliqua creatura esset nec corporalis nec spiritualis. Sed clarum est quod creatura pure spiritualis videlicet angelica est immortalis et perpetua dicente platone in thimco. Sed dii deorum quorum operetur deus est: vos opera estis natura quidem dissolubilia. dei tamen voluntate indissolubilia et perpetua. hec ille. Similiter et creatura seu substantia pure corporea est etiam incorruptibilis et eterna pro ut sunt celi corpora celestia sol luna sydera elementa et huiusmodi. dicente philosopho lib. de motibus animalium. Corpora inquit celestia necessario sunt incorruptibilia. Et. i. de celo et mundo. ait. Celum est ingenerabile et inalterabile et inaugmentabile. nec est leve nec grave cum sit elongatus a contrariis et non potest recipere periginas impressiones. i. hec ibi. Et commentator. 8. methaphisice ait. Corpora celestia non habent materiam que est in potentia ad corruptionem: sed materia eorum est aliquid in actu. scilicet corpus: ideo dignius habet hoc nomen subiectum vel substantia quam materia. hec ille. Quod si sic est quod substantia pure spiritualis et pure corporea sint perpetua: ergo creatura media ex utriusque composita necessario similiter erit perpetua et eterna. Aliter sequeretur quod media non esset ex quo non participaret de suis extremis. Et licet corpus corrumpatur et non anima que participat de natura angelorum: tamen iterum resurget et re integrabitur in iudicio generali et coniunctum cum anima simul recipiet aut perpetuam gloriam aut penam dicente apostolo. i. the. 4. Si

enim credimus q̄ Iesus mortuus est ⁊ re-
surrexit. Ita ⁊ deus eos qui cor. per Iesum
adu. cum eo. Et infra subiungit. quoniam ip-
se dominus in insu ⁊ in voce archangeli et
in tuba dei descendet de celo. ⁊ mor. qui in
christo sunt re. primi. Deinde nos qui vi. q̄
re. su. simul rap. cum illis in nu. ob christo in
aera: ⁊ sic semper cum domino erimus hec
ibi. Et prime cor. 15. ait. In momento i ictu
oculi i nouissima tuba ⁊c. hec ibi. Que simul
omnia confirmans Grego. 4. dialogorum
dicit. Tres vitales spiritus creauit omnipo-
tens deus. vnum qui carne non tegitur ⁊ est
angelorum. Alium qui carne tegitur ⁊ cū car-
ne moritur ⁊ est brutorum. Tertium qui carne
tegitur sed non cum carne moritur ⁊ est ho-
minum: quorum anima perpetua est. Principi-
pium quidem habuit sed finem non habebit.
hec ille: Et prefactis etiam patet tertium
argumentū demonstratiū future felicitatis.
De quarto argumēto ostensiuo future se ici-
tatis quod dicitur argumentū appetitionis

¶ Partū insuper argumentum vnum
q̄ quicq; certificans de futura vita et
eterna felicitate dicitur argumentum
appetitionis. Fundamentum huius argumē-
ti ponit philosophus quinto phisicor. di. Dm
ne quod mouetur ab alio mouetur q̄ motus
oīs requirit quinq; scilicet tempus: terminū
a quo: terminū in quem: mobile: ⁊ mouens
proximum. patet hec regula in motu lapidis
ad cuius motum requiritur tempus: requiri-
ritur terminū a quo moueatur: requiritur ter-
minus in quem scilicet collocetur: requiritur
iple lapis: q̄ aliter in lapide non fieret motus
demū requiritur necessario hō vel aliqd aliud
qui primū lapidi lapidez moueat. hoc idem
replēfica d motu hūani corporis qd aia mo-
uet qm̄ predicta. 5. etiā requirunt. Quo presu-
posito certū est q̄ aia mouetur nālī appetitu
⁊ desiderio ad volendū eternā felicitatez pro-
eo q̄ siue vigilado ⁊ dormiēdo siue laboran-
do ⁊ vacando atq; in cunctis operib; sepe na-
turale desiderium hominis mouet ad appetē-
duz quandāz eternā felicitatem ⁊ beatitudi-
nem: dicente Boe. p̄sa. 2. 3. li. D is mortalūz
cura quam multiplicitūz studioz labor exer-
cet diuerso quidez calle procedit sed ad vnūz
tantūz beatitudinis finē nititur peruenire. Ad
autem est bonū quo q̄s adepto nil vlti⁹ desi-

derare. queat Et infra subdit. Inest enī mē-
tibus hominū veri bōi naturaliter inserta cu-
piditas s; ad falsa deui⁹ error abduē. hec ille
Et aug. 10. de ciui. dei. c. i. ait. D iuz certissima
snia ē qui rōne quoquomō vti pnt oēs ho-
mines velle esse beatos ⁊ felices. hec ibi. Et
14. de trini. ait. D ēi hoies tā boni q̄z mali nā
liter appetūt beatitudinē. Et phs. i. etbi. ait de
ne enūciauerūt. s. Alij phi dñtes cē aliqd. bo-
nū qd oia appetūt. Et. 7. etbi. dīc dñū quod
dā i te hñt oia a nā. i. inclinationē q̄dā ad suūz
principiū tanq; ad finē a quo depēdēt. Et. 2.
de aia ait. Esse dñū ⁊ ppetuū oia nālī desi-
derāt vt ipso semp eē p̄cipēt. ⁊ cū illi⁹ agūt
q̄cūq; agūt s; nāz. Et. 3. etbo. dīc. marie bonū
marie oēs appetūt. demq; 12. meta. ait primū
bonū ē nālī ab oib; marie appetibilē. p̄pha.
hoc ē desideriu; hēbat cū dicebat. Quēad-
modū desiderat ceru⁹ ad fontes aquarū: ita de-
siderat aia mea ad te deus. Sitiuit aia mea
ad deūz fontē. vi. q. 1. 2. appa. ante faciez dei
⁊c. Quo etiam concessio q̄ scilicet nālīe appe-
titus hōis mouetur ad appctendū q̄dam ei
nā vitā ⁊ felicitatē. peto q̄s mouet hūanū
appetitum ad volendū eternā beatitudinē
vel quis dedit hōi hoc naturale desiderium
Et certū est q̄ ipse deus dicente pho. 3. de
aia. Ad mouens inquit est duplex. s. mouens i-
mobile qd est appetibile ⁊ mouens motum
qd est potentia appetitiua anie. hec ibi. Et. 11.
meta. dicit. Primūz moroz mouet vt amari
⁊ desiderari. Et aucto is li. de substātia orbis
ait. D is mor⁹ presupponit primū mouēs qd
est de⁹ sine quo nullus est mor⁹. Quod cōfir-
mans apostolus. 2. cor. 3. ait. Nō sum⁹ suffici-
entes cogitare aliquid a nobis. quasi ex no-
bis sed sufficientia nostra ex deo est. Et q̄ sit
deus mouens appetitum hominis ad beati-
tudinē etiam phs. v. phi. ratione confirmat
di. In mouentibus ⁊ motis non est p̄cessus
in infinitum sed est venire ad primum mo-
uens imobile. quod sic patet. Nam manus
mouetur in virtute brachij brachij i virtute
cordis cor i virtute aie aia autē necessarie mo-
uet in virtute ipsi⁹ dei. Quib; premis q̄ de-
us mouet hūanū appetitū ad volendū futu-
rā ⁊ etnā vitā vltra pñtez. Tunc vlti⁹ q̄ro.
aut futura vita ⁊ felicitas est aut non. Si sic
habeo intentum: q̄ est alia felicitas q̄z pre-
sens: si non: ergo deus. ociose vane stulte et

no. Insa
rac. 3. 1. 1.
horis.

frustra mouet appetitus hominis ad volēdū illud quod non est: et per consequens fundat appetitū nostrum super re falsa et impossibili. Sed hoc est oīo impossibile qz vt dicitur. 3. de anima scdo. celi et mundi. primo et 4. phisicorum. Deus nihil facit frustra nec deficit in necessarijs, nec abundat in superfluis. Qd si sic est oportet ergo concludere qd sit alia vita et felicitas q̄ presens. quod confirmans cōmentator super. 2. metha. ait. Desiderium naturale nō potest esse frustratoriu. Et philoso. j. ethicoz. dicit. Appetitus est rei nō habite s; possibilis haberi. Quod si obiceret. Ille naturaliter inclinatur ad luxuriam ergo necesse est qd sit luxuriosus: ne istud desideriu sit frustratoriu. Respondeo qd istd desideriu nō est ex natura pura s; ex natura culpabili et corrupta. Nō enī loquor de tali desiderio qz tale desideriu pōt et debet esse frustratorium: s; loquor de illo puro et naturali desiderio innato ipsi anime ex primordio et origine ipsi humane creature. Quod si vltius diceret qd fru phm. 3. ethicoz. c. 5. voluntas est etiā impossibile. Respondit R. in. 4. di. 43. ar. j. q. j. in corpore. q. di. Licet appetit. voluntat. de liberatiue possit eē circa impossibilia. put est appetitus volandi et huiusmodi: hoc tamē de naturali appetitu nullo modo vere potest dici: quia nullus naturaliter appetit id quod impossibile est haberi. Et quis in aliquo frustratur naturalis appetitus propter aliquod accidens vt in dānatis qui naturaliter appetunt felicitatem quaz impossibile est eos consequi propter suam obstinationem: tamen nullus naturalis appetitus creature rationalis frustrari potest vniuersaliter et p se: propter qd sicut videmus qd deus circa alios appetitus naturales ne essent frustra et vanni. puidit de remedio: vt appetitui māducandi et bibendi prouidit de cibo et potu: appetitui generandi prouidit de coitu in sacramento matrimonij et sic de singulis: sic a fortiori circa appetitū beatitudinis qui est nobilior precedentibus deus prouidit de remedio. ne scilz talis appetitus frustra esset: quia videlicet sibi dabit eternaz beatitudinē. Et sic ex prefactis patet quartus argumentū demonstratiuum future felicitatis.

De quinto argumēto ostensiuo future felicitatis quod dicitur argumentū iustificatiōis.

Vntum argumentum vnūquodqz certificans de futura et eterna felicitate dicitur argumentum iustificatiōis seu iustitie. Fundamentum huius argumenti ponit philosophus lib. de animalibus di. Omnis perfectio existēs in secundis causis perfectius est in prima causa. patet hec regula. Si enim pater et sol vt dicitur scdo phisicorum. hanc perfectionem habent qd perfectum hominem seu filium generant: a fortiori hec perfectio inueniri debet in prima causa que deus est: ppter quod celestis pater ab eterno generauit filium suum omnibus filiis in infinitum nobiliorē. **C** Similiter si inuenitur virtus iustitie in rationali creatura: multo magis inueniri debet in ipso creatore precipue cum sit preclarissima omnium virtutū moralium vt dicit philosophus. 5. ethicoz. Immo tāta est nobilitas iustitie qd prius debet deferi omnis amicitia q̄ ipsam iustitiaz corrumpere velle: dicente philosopho primo ethicoz. Duobus amicis existētibz: sanctum est prebonorare veritatem quia pro salute veritatis et iustitie necesse est omnē amicitiam deferere. Et 3. ethicoz dicit. Melius est mori q̄ facere contra veritatem bonā. si iustitie. Quo presupposito qd tantus est amor iustitie in pluribus psonis qd etiā omnis amicitia et propria vita cōtēnnitur: certū est qd in infinitū est maior amor in deo q̄ in omnibz simul creaturis qui etiā ne iustitia perderetur voluit filium suū omnibus angelis ceterisqz creaturis nobiliorē crucifigi. Quod si sic est clarum est qd necesse est esse futuraz vitam in qua fiat remuneratio bonorum et punitiō maloz. Quod si nō eēt futura felicitas qz scilz mortuo corpore moreretur et anima oq̄ta bona irremunerata remanerent: et q̄ta mala impunita. Nonne videmus in hac vita multos religiosos et religiosas qui propter deum mundum cōtēnnunt: castitatem perpetuā et voluntariā paupertatem obseruāt: quiqz reiecta propria voluntate vsqz ad sepulturaz obedientie prelatozū se submittūt. vbi est ergo tantarū virtutū et bonozū suozū remuneratio. certe non in hac vita: non in hoc seculo: ergo in alio: ergo anima est immortalis: et per consequens est alia preter istaz eterna felicitas. Hoc idem intelligendum est esse de virtuosis mūdānis qui precepta dei ob-

seruant: aduersitates paciēter tollerant. quique omnes mondanas delectatōes atque peccata continent: preterea an non videmus in hac vita malos homines pueros iniquos blasphematores superbos luxuriosos bonis temporalibus dignitatibus magnificentijs delectationibus diuitijs atque omni mūdāna gloria abundātes: certe sic. Sed nunquid videmus eos pro suis peccatis sicut iustitia exigit percuti flagellari atque puniri? Clarū ē quod nō: ubi est igitur queso o deus iustitia tua: certe non in hac vita: ergo est in alia: ergo necesse est futuram vitam cōfiteri in qua bona remunetur: et mala puniatur. Quod cōfirmās Salomon ecclesiasticus vltimo. ait. Finis loquendi omnes pariter audiamus: deū time et mādāta illius obserua: hoc est autē omnis homo. Et cūcta quę sūt adducet deus in iudiciū pro omni errato siue bonum siue malum sit. hec ibi. Et apostolus secūdo cor. 5. ait. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal christi: ut recipiat unusquisque propria corporis sui pro ut gessit siue bonum siue malum. propterea 1. Cor. 16. Saluator ait. Reddet unicuique secundum opera sua. Et certe si deus predictā iustitiam non faceret: valde iniquus et iniustus existeret pro eo quod contemptores ipsius dei atque transgressores suorum sanctorum preceptorum preferret in hac vita amantibus et timentibus cum et seruantibus leges eius. Iniquior autē et iniquior apparet deus si nihil penitus etiā in hac vita daret amicis et cultoribus suis a quibus erigit tot et tanta seruare et custodire. Iniquissim⁹ vero et iniquissim⁹ profecto existeret: si amicis suis in eorum morte omnia auferret et quod plus est si eos ad nihil redigeret atque in eternum sua et angelorum societate priuaret. Que omnia cum sint impossibilia quia ad quodlibet paruum inconueniens in deo ut dicit Anselmus li. cur deus homo sequitur impossibilitas: necessario concluditur et hoc esse aliam futuram et eternam vitam. Ex prefactis etiā patet Quintus argumentum demonstratiuum future vite et eterne felicitatis.

De secundo argumento ostensiuo future felicitatis quod dicitur argumentū proportionis.
 Tertium argumentum vnumquēque certificans de futura vita et eterna felicitate dicitur argumentum propor-

tionis. Fundamentum huius rationis posuit Scotus super secūdo de anima. di. Ex conditione et qualitate obiecti cognoscitur conditio et qualitas sue potentie. patet hec regula. Si enim obiectum est corporale prout est color vel corpus coloratum: ergo potentia visiva ipsius apprehensiva est corporalis. Si obiectum est spirituale sicut est scientia: ergo potentia intellectiva ipsius apprehensiva spiritualis erit. Si autē obiectū corporale. id est spirituale magnum fuerit: ergo potentia eius apprehensiva erit magna: et si obiectum est corruptibile potentia ipsius apprehendens corruptibilis erit. Quo presupposito certum est quod cum sit duplex potentia in anima videlicet intellectiva et volitiva. Obiectum potentie intellective est simpliciter vniuersalis veritas et incorruptibilis dicente philosopho secūdo de anima. Intellectus inquit est vniuersalium. sensus vero particularium. Et 3. de anima dicit. Intellectus in homine duplex est speculatiuus et practicus: et differunt in fine: quia finis speculatiui ē simpliciter veritas: preteriti autē finis est opus. Sed clarū est ut predictū quod talis veritas est incorruptibilis sicut probat Aug. in soliloquijs. cum sit talis nature quod etiā ipsa negatio veritatis veritatem ponit. dicente philosopho. i. posteriorum 7. 2. priorum. Ex his bene sequitur verum sed ex veris nō nisi verum. Quod si sic est: ergo potentia intellectiva ipsa veritatem apprehendens est omnino incorruptibilis et per consequens sic veritas est eterna sic animam intellectiuam oportet eternam esse. Quod confirmans Aug. ubi supra in soliloquijs ait. Omnis substantia comprehensiva veritatis inquantū est veritas: est immortalis. h. ibi. Veritatem hic intellige essentiam rei inquantū est abstracta a materia et ab omnibus malis conditionibus prout ē cū apprehendit homo qui predicatur de omnibus hominibus. Obiectum autē potentie volitive secundum eundem philosophum est vlt et incorruptibile bonum propter quod cum ipsa sit capax predicti boni vniuersalis et incorruptibilis: quia ut dicit Aug. eo anima imago dei est quo eius capax est et particeps esse potest: sequitur ex hoc quod non tū anima nō ē corruptibilis sed ultra hoc oportet quod si deus ordinate preedit repleat predictam capacitatem humane voluntatis. Quod si non repletur posset deus causari ut

de impotentia quasi hoc non possit facere si-
cut de eo qui cepit edificare et non potuit p-
ficere: vel de malitia sicut de patre filium suū
famelicum non pascente: vel de insipientia si-
cut de illo qui credit habere modicum vinū
tempore vindemie et magnum vas preparat
hec aut nullo mō sunt dicenda de deo. Quia
ipse est summe potens dicente propheta. *Om-
nia quecumq; voluit dominus fecit in celo et
in terra Et sume bonus. Mat. 19. Nemo bo-
nus nisi solus deus et sume sapiens. ecclesia-
stici. 1. Omnis sapientia a dño deo ē. propter
que oīa necessario cōcluditur q; aīa humana
est incorruptibilis et insuper replebitur in fu-
turo eterna felicitate et oībus bonis. Lūz bea-
tudo ut dicit Boet. profa. 2. tertij libri sit sta-
tus omnium bonorū aggregatione perfectus
et per consequens ex prefatis patet tertij ar-
gumentum demonstratiūū eterne vite et fu-
ture felicitatis.*

*De septimo argumēto offensus future fe-
licitatis qd dicitur argumētus pregustatiōis
Eptimū argumentū deniq; vnum
quēq; certificās de futura vita et eter-
na felicitate dicitur argumētū pēgu-
statiōis. Fundamentū huius argumēti ponit
philosophus. 1. de aīa. di. Accitūa pferunt ma-
gnā partem ad cognoscēdum de sō q; quid
est. patet hec regula. Nā medic⁹ q; plurimū
et accidētibus que adveniunt in corpore in-
firmi: cognoscit cāz infirmitatis eius: quā al-
tē nō cognouisset. Similiter astutus iuder co-
gnoscit ex accidentibus apparentibus in fa-
cie latronis vel homicide ipsum latronē vel
homicidā sicut est cum videt eū tremescē pa-
lescere. hīe loquelaz cōfusaz. et huiusmodi. Si
militer mulier cognoscit plerūq; se gravidā
eē ex accidētibus que sibi adveniūt l; nihil se-
tus in corpore sentiat. Sicuti est qñ nō h; ap-
petitū cōsuetū: qñ veniūt sibi lassitates: quā-
do appetit cibos cōtrarios et huiusmodi. Fallit tñ
regula aliquādo in quibusdā: resp. etu mīicis
que cū sit pna ad generandū: facit replere vē-
trem vento vsq; ptius tempus. Cognoui quā-
dā vxorē magni militis que p nouē menses
gravidā videbatur: propter qd iam fuerāt in-
uitati cōpatres et cōmatres et parata etiā fue-
rant omnia ad nuptias necessaria. Que cum
dberet parere fece vno folio puzolēto ouero
vno sacro de corege longe longe longe et nihil*

aliud peperit. Et hoc verissimū fuit. hec tamē
recreatiōis gratia p nunc dicta sint. Quo p
supposito q; videlicet accidentia offensiva sūt
suarum causarum. Ecce q; vnus iuuenis. 25.
annorum est in mundo plenus diuitijs et om-
ni genere delectationum ornatus vestimen-
tis et sic d singulis. Quid plura habet omnia
ad nutū. hic aut relinquit mundum imensas
diuitias omnes mūdi voluptates et religio-
nem ingrediens pauperrime viuit: magis cō-
tentus pauperie q; sint omnes diuites et ma-
gnati omnibus diuitijs suis atq; dignitati-
bus. Qui insuper facit infinitas vigilias. Je-
iunia et abstinentias cū tā in mundo: nec vna
die et nocte poss; ieiunare et vigilare. Lūi et la-
chryme iuges prius amarissime: nunc sunt
super omnes voluptates mūdi dulcissime di-
cente Jerō. Dulciores inquit sunt lachryme
penitentium: q; omnes simul delitiae diuitum
Lūi tandē omnia que plus erant ei delectabi-
lia: sunt odiosa. Et e contra omnia que prius
erant ei odiosa et videbantur impossibilia sūt
ei amabilia facillima atq; delectabilia. his igitur
premissis peto que fuit causa tante muta-
tionis: nungd talia facere est fin naturaz cor-
ruptā: certe non: imo natura mundi est con-
traria predictis. Nunquid natura exigit ali-
quē dferere bōa q; h; p bis q; nō sūt certe nō
talīa q; facē est oīo p nām. Si petis igit q; sit
precipue cā tāte mutatiōis: audacter dico q;
est quoddā accūs pueniēs a deo i corde tal-
i iuuenis: qd vtiq; eū certificat d bōis eternis
et felicitate futura: ppter quā certitudinē om-
nia supdca relinqt vt eterna bōa nō amittat
Ad egregie confirmās Grego. i omelia de
cōi virginū sic dic. Qui celestis vite dulcedi-
nē in q;tu possibilitas admittit pfecte cogno-
uerit: ea q; in terris amauerat: libenter cūcta
derelinquit: in cōparatione eius vilescūt om-
nia deserit habita cōgregata dispergit inar-
descit in celestib⁹ animus nihil i terrenis de-
forme conficiit q; qd de terrene rei placebat
specie: q; sola speciose margarite claritas ful-
get in mente. De cuius dilectione recte per
Salomonē dicitur. cāt. 8. Fortis est vt mors
dilectio: quia videlicet sicut mors corpus in-
terimit: sic amorem rerum corporalium eter-
ne vite charitas occidit. Nam quem perfe-
cte absorbuert ad terrena foris dīdicia ve-
lut insensibilem reddit. hec ibi. Ad pfirmās

saluator Jo. 4. samaritane dicebat. omnis q
biberit ex aqua hac. in mundana delectatione
fiet iterum: qui autem biberit ex aqua quaz
ego dabo ei non fiet in eternum: sed aqua
quam ego dabo ei fiet in eo fons aque salien
tis in vitam eternam. hec ibi. Super que ver
ba Augusti. ait. Qui biberit de fluuio dulce
dinis paradisi cuius gutta maior est oceano
restat ut in eo omnis sitis mundane delecta
tionis extinguatur. hec ibi. Causa igitur preci
cipua ut elicitur ex predictis quare multi vo
luptates mundi sequuntur in experientia su
perni accidentis idest superne gratie que est
quedam arra seu certitudo ipsius felicitatis.
Contra vero causa precipua quare mul
ti se subtrahunt a predictis: est specialis quedam
experientia diuine gratie per quam certifica
tur persona de futuris bonis. Et ideo philo
sophus primo metha. dicit. Experientia facit
artem in experientia vero casum. Et idem
dicit. experientia nihil differt ab arte quantum
ad agere: sed expertos magis perficere vide
mus habentibus rationem sine experientia
quia experientia est cognitio singularium: ars
vero vniuersaliu. Et ideo experti circa sin
gula iudicant de re: in expertis autem possibi
le est latere utrum opus et res bene vel male
fiat. hec ibi. Et sic ex prefatis patet septimus.
argumentum simul cum sex supradictis futu
re felicitatis ostensiuum. Quam futuram fe
licitatem concedat nobis clementissimus deus
experiri per gratiam in presenti: et per gloriam
possidere in futuro: qui felix et gloriosus in celis
et ubique regnat per infinita secula seculorum. Amen.

C Seria tertia post resurrectionem domini.
Item de vndecima excellentia sacratissime
fidei seu de certitudine future felicitatis.

Videtur bati

estis et cogitationes ascendunt
in corda vestra: videte manus
meas et pedes quia ego ipse sum.
Scribuntur hec verba luc.
24. capto. et in euangelio oc
currentis serie. Post sacri

euangelij litterales et moralem expositionem
spectabiles cines: ex quo hesternam die sufficien
ter ut vidistis septem argumenta fortissima

certitudinem future vite et eterne felicitatis
declarata sunt: habeo in presenti sermone se
ptem alia fortissima argumenta que restant
certitudinem future beatitudinis ostenden
tia singulariter declarare. Que quidem non
parue utilitatis erunt: cum errores pessimos
forte a cordibus multorum extirpabunt: et vi
tra hoc veras mentes fidelium in fide sua: et
per consequens in bonis operibus miro mo
do roborabunt: quorum quidem argumentorum.
Primum dicitur argumentum nobilita
tionis. **S**ecundum dicitur argumentum for
tificationis. **T**ertium dicitur argumentum
oppositiois. **Q**uartum dicitur argumentum
perfectionis. **Q**uintum dicitur argumen
tum susceptionis. **S**extum dicitur argu
mentum multiplicationis. **S**eptimum di
citur argumentum obiectionis.

De septem alijs argumentis ostendentibus
certitudinem future felicitatis et vite: et primo
de primo quod dicitur argumentum nobilitatiois.

Runum igitur argumentum secundum octauum in ordi
ne vniuersumque certitudinem de futura vita
et eterna felicitate de argumentum nobi
litationis. Ante declarationem huius argu
menti: **I**ncrudelis et bestialis ad destructio
nem erroris tui atque perfidie volo uti quodam
argumento quo usus fuit quidam religiosus
contra quedam philosophorum qui omnino ne
gabat animam esse immortalem: et per conse
quens non esse futuram vitam. Audi igitur
queso me. aut anima est mortalis: aut vere est
immortalis. Si anima est vere mortalis et tu
per fidem credis firmiter eam esse immorta
lem nullum inde et propter hoc proueniet tibi
malum et incommodum. Si autem est immor
talis et eam credis pertinaciter esse mortalem
aliquod poterit propter hoc tibi venire ma
lum et incommodum in futuro. Quibus prepo
sitis melius est ex omni parte ut anima fir
miter credat esse immortalis: et per consequens
esse futuram vitam: et ratio est: quia si phi
losophum in diuersis locis et precipue tertio
thopicozum. quod si es prepositus duobus: et isti
us sit consecutiuum bonum: illius vero ma
lum: magis eligendum est id cuius consecu
tiuum bonum est quam illud cuius consecutiuum
est malum. Hanc eandem sententiam refert
Tulius in libro de senectute. Lato nam ad quidam
dixisse. Si anima iquit mortalis est qui cre

dunt eam mortales esse non erunt post hanc vitam ut nos pſudat de ſua opinioe. Si vero aia immortalis eſt nos q ſumus huius opinio nis poterimus eos confundere ⁊ deridere qui ſunt contrarie opinionis. his premiſſis dico q quicunqz eſt ſani intellectus etiam ſi ne alijs argumentis firmiter ⁊ indubitanter credet ⁊ animam eſſe immortalem ⁊ etiam aliam vitam ⁊ felicitatem ut tamen quiſqz firmitus adhuc credere poſſit. Venio ad de clarationem argumentorum premiſſorum. Fundamentum igitur primi argumenti qd dicitur argumentum nobilitationis. ponit philoſophus. 17. de animalibus. di. Omnis ſubſtantia viuens naturaliter eſt melior ⁊ nobilior non viuente. patet hec regula. Nam ſolum arboris vegetatiuum eſt nobilius natu raliter omni auro mundi. vermiculus autem qui ultra animam vegetatiuam habet ſenſi tiuam eſt nobilior naturaliter omni auro et omnibus arboribus mundi. loquor quantuz ad naturam non quantum ad uſum. Simi lter eccleſiaſtes. 9. hoc idem exēplificat. Sa lomō dicens. Melior eſt canis viuus quo libet leone mortuo. Quo preſuppoſito q ſubſtantia viuens nobilior eſt qualibet non viuente: pto an celi ⁊ corpora celeſtia habe ant animam ſeu vitam. ⁊ certum eſt q non dicente damasceno lib. 2. c. 5. Celi inquit ſunt penitus inanimati ⁊ inſenſibiles Et bona. in ſecundo. di. 4. ar. 3. q. 2. in cor. q. dicit. Cum quæritur vtrum motus celorum ſit a propria forma ⁊ anima vel ab intelligentia. Reſpon deo q quidam philoſophi poſuiſſe vident: q celi habent animas: ⁊ q celum eſt ma gnum animal ⁊ q mouetur a propria forma perfectiſſima: ſicut mouetur anima. ⁊ hāc ani maz morticem poſuerunt regi ⁊ dirigi a deo mediante itelligētia ſz hec poſitio falſa ē ⁊ erronea: quia celi ſunt inanimati ⁊ inſenſibi les. ⁊ q dicunt deum aliquando benedice re. hoc eſt dictum per proſopopeam ⁊ iſta eſt cois ſententia ſcōrum. Jō Aug. retractat illd verbū qd dicit i lib. de immortalitate aie. q mū dus aiatur ⁊ celū. Et ſi aliq ſancti hoc videā tur dicere ſic Jdyero. ſup ezechielē: hoc totuz itelligēdū ē eſſe dictū methaſorice. Nō ſolū aut hec poſitio ē cōtra catholicos doctores ſz ē cōtra pbicos tractatores: q ponūt q ſba itellectualis nō vnitur corpī niſi mediāte ve

getabili ⁊ ſenſibili. Et ſic ſi celuz perſiceretur: ſba ſpiritali hēret ſēire ⁊ vegetari: ⁊ ita nā lii poſſet corrumi qd falſus ē: ppter ea dicēdū eſt q celi mouētur ab itelligētia ſeu ab ange lis. hec Bona. verbalr. hoc idē dicit Ric. in 2. di. 1. 4. Et in. 4. diſtin. 4. 3. ar. 1. q. 1. in cor. q. Li cet igit vtr pſactū eſt celi ſint iaiati: tñ deus vtr i beſterno ſermone dictū fuit: cōicauit eis eē ppter uū icorruptibile ⁊ eternū. Sz clarū eſt q hō ē nobilior oib⁹ celis ⁊ mundo: p eo q hō habet triplicē aiaz. vegetatiuā ſenſitiuā ⁊ itellectiua pp quā non tm ē nobilior celis ſz ē cūctis aiantib⁹. dicente auctore lib. 6. phi. Animatioa ingt ſunt ſimplr nobilioa ⁊ paſ ſibilioa: vtr aial arboze: ⁊ rationale nō rōnali Qd ſi ſic ē q hō ſit nobilior omni celeſti cor pore: ergo ſi iſta erūt eina: multo magis ipſe hō dz eē eternus. Et cōfirmat iſta ratio. cer tuz ē eniz vtr dī. 2. phi. 7. 3. topicor. q finis eſt melior oib⁹ que ſūt ad finē. Qd p. 3. q. 2. domi nus ad quē ordinant ancille ⁊ ſerui: nobilior ē oibus ſeruis ⁊ ancillis. Tūc ultra quero q re deus fecit ſolem ſydera ⁊ celos cū oē agēs vtr dī. 2. phi. 1. agat ſimplr ppter finē. Et cer tū eſt ſm tho. in. 2. di. 1. Et ſm Bona in. 2. di. 15. ar. 2. q. 1. q ea deus fecit duplici fine. primo pp oſtenſionē ſue potētie ſapientie ⁊ bonita tis. iuxta illud prouer. 16. Dia pp teipſū ope rat⁹ es domine. Scdo ea fecit ſimul cū oib⁹ inferioribus pp ipſuz hoicm. vtr. ſ. ſint ad ſuuz auxiliuz ⁊ ad ſuuz adiumentū. pp q pbs ſecū do de aia dicit. Finis quodāmodo oiuꝝ. ſana maluz reruz inferiorū ⁊ corporū celeſtium eſt hō. Et pmo. politicoꝝū dīc. Nā fecit oia ppi hoies. ⁊ ppha dicit. Dia ſubiecisti ſub pedi bus ei⁹. ⁊c. Et q ēt iferioza ſint facta pp finē hois. rationē aſſignat Ric. in. 4. di. 4. 8. ar. 2. q. 6. di. Qd poſt iuditiū oēs creature iferio res deficient ⁊ nihil amplius generabit: eo q deficiente cā. ſ. hoie ppter quē ſacte ſūt: de ficient ⁊ effect⁹. i. inferiores creature q erant ad uſū eius Quo etiam cōceſſo q hō ē finis oiuꝝ creaturaz inferiorū. q p pūis p ſupdictā regulaz ē nobilior eis. Quod ſi ſic eſt: ergo nobiliorē finē hēe dz eis. Si āt diceret q de us ſimpliciter fecit hominem: vtr in hac vi ta comedat bibat finaliter moriatur: ⁊ vltē ri⁹ de ipſo nō ſit mēoria: ſeqreſt hoc incōueni ens q tra clemēta arbores beſtie celi nobili ora eēnt ipo hoie: qd cū ſit p oēs pbilophiā

iccirco oportet cōcludere hominem futurum esse immortalem et perpetuum: quia frustra aliter conditus esset a deo: et de ceteris brutis et creaturis maior cura fuisset deo quā de rationabilibus creaturis: quod et certe falsissimum est. Dic michi queso. Nunquid aliquis dominus et pater non prouidebit filio quā tam diligenter prouidet seruo filij: certum est quod sic: ergo a simili est de anima et ceteris creaturis propterea dominus iesus adbat. 6. insinuare volens maiorem curam esse deo de hominibus quam de omnibus alijs inferioribus creaturis dicit respicite volatilia celi quo modo non serunt neque metunt: neque congregant in horrea et pater noster celestis patet illa: et ita subdit. De vestimento quod solliciti estis? Considerate lilia cāpi quō crescūt. non laborant neque nent. dico autem vobis quā nec Salomon in tota gloria sua cooptus est sicut vnū ex istis. Si autē senus agri quōd hodie est et cras in clibanū mittit deus sic vestit: quāto magis vos mīne fidei. h. ibi. q̄si dicere velit. Si deus habet tantā carā de irrōnabili creatura dādo ei finē suū: a fortiori hēbit de rōnabili hoīe ad h̄maginē et similitudinē factor: dādo ei nobilitatē finē. Supradicta oīa cōfirmātur p̄teritū auri et egregiū Lactāti. 7. li. di. isti. dicētis. Quis est enī tā ineptus: vel tā ociosus vt agrediat̄ aliqd facere frustra: ex quo nullam vtilitatem: nullum cōmodum speret. Qui domum edificat non ideo edificat vt tantūmodo domus sit: sed vt in ea possit habitari. Qui nauem fabricat non ideo assumit opaz vt tñ nauis appareat: s; vt i ea nauiget̄. Itē qui vas aliquod instituit ac format: nō p̄pterea id facit vt tñ fecisse videatur sed vt vas illud effectū capiat aliqd necessariū. Sitr cetera quēcūq; sūt nō vtiq; insupernacū: sed ad vsus aliquos viles laborantur. Adūsus igit a deo factus est nō vtiq; p̄pter ipsū mundum: neq; enī aut calore solis aut lūne: aut aspiratiōe ventoz: aut humore ymbrū: aut alimonia frugū cū sensu careat indiger. Sed ne illud quidem dici pōt quod p̄p seipz fecerit mūdū: quā pōt eē sine mūdō sic fuit antea. Ex his oibus q̄ in mūdō sūt et q̄ in eo generāt̄ deus ip̄e nō vtiq;. Appet̄ g. aiantium cā mūdū eē cōstitutū: quā rebus his q̄bus cōstat aiantes fruūt̄: que vt viuere et cōstare possint: oīa his necessaria tēporib; certe subministrant. Rursus ceteras aiantes hōis cā

esse factas ex eo clarū est quod homini seruiūt: et tutele ei⁹ atq; vsib; date sūt. et infra. Sic ergo mūdū nō p̄p se deus fecit quod cōmodis ei⁹ nō indigeret: s; p̄p hominē quod eo vtiq; ita ip̄m hominē p̄pter se. Que vtilitas deo i hoīe inquit Epicurus vt eū p̄p se faceret. s. vt eēt quod opera eius itelligeret: qui puidētā disponēdi: rōez faciendi: virtutē cōfirmādi: et sensus admirari et voce proloq; posset. Quorum omnīū sūma h. est vt deum colat. S; colit quod itelligit. Is artificē rex omnīū se p̄rem suū verū debita veneratiōe p̄seqt. qui virtutē maiestatis eius de suoz opūz inuentione inceptiōe et p̄fectiōe ne merit. Ad planius argumētūz p̄ferri pōt et mūdū hoīs: et hoīs sua cā deū fecisse: q̄z quod oibus craiantibus solus ita formatus est: vt oculi ad celū directi: facies ad deum spectās vultus cū suo parente cōis sit: videaturq; hominem deus q̄si p̄orrecta manu ab humo leuātū ad p̄tēplatiōē suā excitasse. h. lactātius. De secūdo argumēto oīis finis future felicitatis quod dicit argumentū fortificatiōis.

Ecūdū isup argumētū s; nonū i ordi de vnūquēq; certificās de eterna vita et futura felicitate dicitur argumētū fortificatiōis. Fūdāmētū huius argumēti pōt p̄s li. d. aialib; di. Fortiores potētie sim p̄r sūt magis ap̄hensiuē oboz. patz h. regula. Nā oculus agle cū sit vigorosior oculo hoīs et cuiuslib; aialis iccirco videt clarius solē in rora q̄z oculus hoīs et ceteroz aialium. Sitr auris petri clarius p̄cipit sonū et vocē q̄z auris Adartini. et hoc respectu maioris dispōis. Sitr cūz in hoīe sit ocul⁹ corpis: et oculus aie quod est itellec⁹: claz est quod itellectus aie magis p̄cipit cētiā rei q̄z oculus nālis: p̄ eo quod nōmē itellectus quādā itimā cognitionē ipoztat. Proinde dicit itellectus re itelligē. i. q̄si intus legē: et hoc manifestat d̄riaz sensus et itellectus. Nā cognitio sensitiua vt nra et brutoz solū occupat circa q̄lirates sensibiles exteriorē vt videre colorē et nō corpus: vt s; interiorē. Itē gustare solū saporē rei. Itē auris olū audit sonū et nō penetrat verba. Cognitio aut itellectiua penetrat vsq; ad cētiā rei: p̄ eo quod obm itellectus est quod quod ē: vt d̄ p̄ posteriorē: et tertio de aia. Sūt aut mīra genera eoz quod interi⁹ latēt. q̄ nō mālīs ocul⁹ sed solū itellectus penetrare pōt. Nāz sub oibus accidētibus latet vbiq; nā rex s; balū: sub verbis latēt figēata verborū. In figuris latet res

figurata sic sibi ligno crucifixi intellegit ipse xps
Sic in casis latet effectus: ut in potentia gnati
ua hoies: latet filii gnandus: et in arbore later
fructus. Sic in effectibus latet sue cause. Que ve
ritates a sensibilibus oculis non percipiunt. Si
eni dixeris aiali seu preponas oculis nostris quod
consistit sub accensibus hostie consecrate non per
cipiunt. Item si preponas auribus nostris atque bru
torum quod significet ista verba deus est summum bo
num: sonum quidem audiet: sed veritatem non percipiet.
Quo presupposito: quod scilicet perfectior potentia magis
est apprehensiva obiecti: certum est quod omnium cuiuslibet
humani intellectus est verum dicitur philosopho. 6. ethicorum
Bonum et malum sunt in rebus: verum et fal
sum sunt in intellectu. Sed clarum est quod veri
tas magis apprehenditur ab uno intellectu quam
ab alio: non quia essentia unius intellectus sit
ab origine naturaliter perfectior altera: sed hoc per
uenit per triplicem accidentem. videlicet per accidentem perfectionis
dispositionis corporalis: per accidentem doctrine: per ac
cidentem consuetudinis vel experientie. De quo tri
plici accidente. 10. ethicorum philosophus ait. Bonos et i
geniosos nos quidam fieri existimat: hi quidem
a natura: hi a doctrina. hi vero per consuetudinem
Adde et quatuor accidentem nobilissimum supradictis
videlicet accidentem infusionis supernaturalis
gratie dei. Quod si sic est quod veritas aliter
clarius percipitur ab uno intellectu quam ab alio.
Ecce quod prepono tibi o incredule de futura vi
ta solum intellectum Augustini seu Ambrosii et que
ro a te quis habuit maiorem intellectum tam per
accidentem naturalis dispositionis quam per accidentem do
ctrine vel scientie acquisite et insuper experientie
et quod magis est infusionis supernaturalis gratie
an tu an ipsi. Et certum est quod ipsi. Vnde et tra
scurre eorum innumerabilia opera que composuerunt
in quibus quasi infinitas veritates posuerunt et
cognouerunt: et videbis ignorantiam tuam: et
eorum scientiam. Et etiam percipies quod non tamen plus
intellerunt de veritatibus rerum quam tu inco
parabiliter: sed etiam plus quam fere innumerabiles
hoies tibi similes. Quod si sic est quis dubi
tat quoniam magis veritates vel falsitates de futura
vita cognouerit Augustinus quam quicumque alij cum omnibus quasi
ut patet in omnibus operibus suis in scientia supernatura
li diuinorum superauerit. Certe si futura vita non
est intellectus Augustini. Valde subtilis plus ceteris
hoc cognouisset. Nam ut. 4. de meta. Sapien
tis proprium est opposita sic in medicina speculatur
sanum speculatur et egrum. Et igitur tu qui milles mi
lis de veritate cognoscis futurorum quam Augustinus

crede quod Augustinus qui milles plus veritatem future vi
te cognouit quam tu. Quid dicemus de profundi
tate intellectus beati Iohannis euangeliste. lege quod cum
gelium suum et precipue In principio erat verbum
ubi et Iero. in plogo ait. Si parum altius Iohannes
intonasset arbitror quod totus mundus capere non
potuisset. lege et quesito Apocalypsis quam ci
xpus reuelauit in patmos insula. dum ibi in exi
lium a Domiciano imperatore missus fuisset: et
videbis profunditatem intellectus sui: propter quod
Iero. in secundo penio super apocalypsin ait. apocali
psis Iohannis. totum hoc sacramentum quod verba: parum enim
dixit sed pro merito voluminis huius laus omnis iste
rior est. In verbis singulis multipliciter latet in
telligit. h. Iero. Si igitur Iohannes sic fuit speculatiuus
in cognitione veritatum: quod quasi transcendit omnem huius
mundi intellectum: cur non magis ei credat seu credi
dis quam intellectui tuo? Qui est non intelligit non
tamen dei sed nec unius vermiculi proprietatem. Ta
ceo de intellectu pauli qui cum iudeis esset et do
ctus plurimum in naturalibus philosophia et iudeorum lege: per
gamaliel tamen conuersus miraculose ut ha
bet actum. 9. per vocem christi sibi dicens. Saule sau
le quod me persequeris: ego sum christus nazarenus que
tu persequeris durum est tibi per stimulum calcitrare
non tamen per sciam naturales sed per experientiam supernalis
visionis et reuelationis cognouit quasi infinitas
veritates de ipso deo et angelis eius: nec non
et de futura felicitate. put in epistolis eius patet
per petrum. 2. cor. 12. ait. Si gloriari oportet non expe
dit quidem. vniuersum autem ad reuelationes et visiones
domini. Scio enim hominem in christo annos. 14. si
ue in corpore siue extra corpus nescio deus scit ra
ptum huiusmodi usque ad tertium celum in paradisu: et au
diuit archana verba que non licet homini loqui per huiusmodi
autem gloriabor. h. ibi. Dic mihi quod cui magis o
heretice credendum est an paulo qui experientiam ha
buit et scias de futura felicitate: an tibi cum mul
tis alijs qui nec scientiam nec experientiam de ipsa
futura felicitate habent: et certum est quod paulo: pre
termitto et intellectum subtilissimum sacrorum theo
logorum ceterorumque catholicorum doctorum qui simul
omnes si non esset futura vita et felicitas magis cre
dendum est quod infinitis cognouissent quam tu. Qui
bus per consequens magis credendum est infini
tis quam tibi cum illi sapientiores fuerunt in omni
scientia quam tu qui stultissimus es dum fantasias
solam preponere presumis collegio tantorum sa
pientissimorum et doctissimorum virorum. Taceo quod si
duobus vel tribus testibus fides plenissima
adhibetur sicut habet Mat. 18. et extra de p.

datiōibus. c. qm̄ 3 falsam. Et extra de testib⁹
 et attestatiōibus. c. cā q̄ vertitur. et extra de te-
 bus cogēdis vel nō. co. c. cum super cā. A for-
 tiori fides est adhibēda tāte multitudinē et tot
 testibus: quot sunt patriarche. pphete aposto-
 li confessores virgines cunctiq; sacri ecclesie
 doctores atq; theologi: q̄ simul oēs futuram
 vitā cōfessi sūt et pro illa fecerunt q̄cūq; fece-
 runt. Itē si in capitul⁹ et consilijs maiori pri-
 creditur: sicut expresse ter. habet extra de his
 que fi. a ma. parte ca. c. cū in cūctis ecclesijs
 et extra de elec. c. licet. Cur nō magis creden-
 dum est tot christianijs q̄ sunt et fuerūt q̄ vni
 heretico. Immo etiam cōmuniter vniuersitas
 paganorum preteritorum et etia; infidelium
 presencium tenuit et tenet futuram esse vi-
 tam et felicitatem pro qua etiam possidenda
 nōnulli se morti exposuerunt. Vnde Augu-
 li. 22. de ciuitate dei. recitat q̄ qdā philosoph⁹
 cui nomen erat Theobrocius lecto libro plato-
 nis de immortalitate anime: de muro se preci-
 pitum dedit mortēq; suscepit. Et lactanti⁹.
 tertio. d. insli. ait. Multi ex his qui animas eē
 eternas suspicabantur: tanq̄ in celū ad eter-
 nam vitam migraturi essent sibiipsis man⁹
 in mortem tulerunt: vt cleantes et crispus et
 zenon et emipodocles qui se in ardentis et hne
 specu intempesta nocte deiecit: cum repen-
 te non apparuisset abisse ad deos crederetur
 bec ille Jo. Cōclusionaliter tenendum est q̄
 impossibile est tantam multitudinem christia-
 norum et etiam infidelium posse errare q̄tūq;
 scilicet ad credulitatem future vite precipue cūq;
 philosophus. 7. et bicomini dicat. Fama quā
 omnes famāt nō omnino deperditur. Accir-
 co valde iniquus est imo stultus qui tātis vt
 predixi sapientissimis viris credere recusat.
 Ido inde Leo papa. 24. q. 3. c. quid autē ait.
 Quid autē iniquus est q̄ impia. credulitate
 sapere: et sapientioribus doctoribusq; nō cre-
 dere: sed in hac insipientiam cadunt quicūq;
 ad cognoscendam veritatem aliquo impediūt
 obscuro. hij nō ad pphicas voces nō ad apo-
 stolicas lras: nec ad eu. angelicas auctoritates s; ad
 semetipsos recurrūt: et iō magistri erroris
 existūt q̄ veritatis discipuli nō fuerūt. bec ille
 De tertio argumento ostensiuo future feli-
 citatis. quod dicitur argumentum oppōnis.
 Etiam etiam argumentū sed deci-
 mū in ordine vniūq; certificās dī argu-
 mentum oppositionis. Fundamentum hu-
 ius argumenti ponit philosophus secundo
 de celo et mundo. dicens. Si est reperire vnu
 contrarium in natura est reperire et reli-
 quum. patet bec regula. Nam si reperitur
 tristitia et calor: etiā reperitur letitia et frigus.
 Similiter si reperitur obscuritas malum et
 mors: reperitur etiam claritas bonum et vi-
 ta. Propter qd ecclesiastici tricesimo tertio.
 dicitur. Contra malū est bonum: et contra vi-
 tam mors. Quo presupposito certū est q̄ re-
 peritur locus inferior vbi est vita plena om-
 ni miseria dicere Salomō prou. 9. In pre-
 fundis inferni cōiue eius. Et Isa. 7. dr. Lo-
 cut⁹ ē dñs ad Achaz dicēs. Idete tibi signū
 a dño deo tuo i pfidū iferni siue i excelsū sup
 Et Isa. 14. dr. Detracta ē vīq; ad iferos sup
 bia tua cecidit cadauer tuū sub te: sternēt si
 nea: et operimentum tuū erunt vermes: quo
 modo cecidisti de celo Lucifer qui mane oīe
 baris conuisti in terraz qui vulnerabas gen-
 tes qui dicebas in corde tuo: in celum con-
 scendam: super astra celi exaltabo solium me-
 um: sedebo in mōte testamēti in lateribus ag-
 lonis. Ascendam super altitudinem nubium
 similis ero altissimo. Verūtū ad infernus de-
 traheris in profundum lacu. bec ibi. Et apoc.
 20. dicitur. mors et infernus dederūt mortuos
 suos tempore iudicij. Et Job. 21. dicitur. Te-
 nent tympanum et cytharam et gaudēt ad so-
 nitum organi: ducunt in bonis dies suos: et
 in puncto ad inferna descendūt. bec ibi. Qd
 si sic est q̄ infernus reperitur qui est plenus
 omni pena: ergo necesse est reperire locum si-
 bi contrarium qui est paradysus in quo inue-
 niat omnis letitia et beatitudo: q̄ simul duo
 confirmans propheta dicebat. Quo ibo a spi-
 ritu tuo et quo a facie tua fugiam: si ascende-
 ro in celū illic es si descendero in infernum
 ades. Que etiam duo loca contraria salua-
 tor esse testatur luc. 16. per exemplum diuitis
 epulonis et Lazari mendici di. Factum est
 autē vt moreretur mēdicus et portaretur ab
 angelis in sinu abrahe: mortuus est autē di-
 ues et sepultus est in inferno: eleuans autē
 oculos suos cum esset in tormentis vidit abra-
 ham a longe et Lazarum in sinu eius: et ipse
 clamās dixit pater abraha misereere mei et
 mitte Lazarum vt intingat extremum digi-
 ti sui in aquam vt refrigeret linguam me-
 am: quia crucior in hac flamma. Et dixit

mentum oppositionis. Fundamentum hu-
 ius argumenti ponit philosophus secundo
 de celo et mundo. dicens. Si est reperire vnu
 contrarium in natura est reperire et reli-
 quum. patet bec regula. Nam si reperitur
 tristitia et calor: etiā reperitur letitia et frigus.
 Similiter si reperitur obscuritas malum et
 mors: reperitur etiam claritas bonum et vi-
 ta. Propter qd ecclesiastici tricesimo tertio.
 dicitur. Contra malū est bonum: et contra vi-
 tam mors. Quo presupposito certū est q̄ re-
 peritur locus inferior vbi est vita plena om-
 ni miseria dicere Salomō prou. 9. In pre-
 fundis inferni cōiue eius. Et Isa. 7. dr. Lo-
 cut⁹ ē dñs ad Achaz dicēs. Idete tibi signū
 a dño deo tuo i pfidū iferni siue i excelsū sup
 Et Isa. 14. dr. Detracta ē vīq; ad iferos sup
 bia tua cecidit cadauer tuū sub te: sternēt si
 nea: et operimentum tuū erunt vermes: quo
 modo cecidisti de celo Lucifer qui mane oīe
 baris conuisti in terraz qui vulnerabas gen-
 tes qui dicebas in corde tuo: in celum con-
 scendam: super astra celi exaltabo solium me-
 um: sedebo in mōte testamēti in lateribus ag-
 lonis. Ascendam super altitudinem nubium
 similis ero altissimo. Verūtū ad infernus de-
 traheris in profundum lacu. bec ibi. Et apoc.
 20. dicitur. mors et infernus dederūt mortuos
 suos tempore iudicij. Et Job. 21. dicitur. Te-
 nent tympanum et cytharam et gaudēt ad so-
 nitum organi: ducunt in bonis dies suos: et
 in puncto ad inferna descendūt. bec ibi. Qd
 si sic est q̄ infernus reperitur qui est plenus
 omni pena: ergo necesse est reperire locum si-
 bi contrarium qui est paradysus in quo inue-
 niat omnis letitia et beatitudo: q̄ simul duo
 confirmans propheta dicebat. Quo ibo a spi-
 ritu tuo et quo a facie tua fugiam: si ascende-
 ro in celū illic es si descendero in infernum
 ades. Que etiam duo loca contraria salua-
 tor esse testatur luc. 16. per exemplum diuitis
 epulonis et Lazari mendici di. Factum est
 autē vt moreretur mēdicus et portaretur ab
 angelis in sinu abrahe: mortuus est autē di-
 ues et sepultus est in inferno: eleuans autē
 oculos suos cum esset in tormentis vidit abra-
 ham a longe et Lazarum in sinu eius: et ipse
 clamās dixit pater abraha misereere mei et
 mitte Lazarum vt intingat extremum digi-
 ti sui in aquam vt refrigeret linguam me-
 am: quia crucior in hac flamma. Et dixit

illi habraā. Fili recordare quia receperis bōa in vita tua et Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur tu vero cruciaris: et in his omnibus inter nos et vos chaos magnus firmatus est: ut hi qui voluit transire hinc ad vos non possint neque inde huc transire. hec ibi. Quod si diceres demones non vidi nec locum inferni. per dominum paradisu sibi prius esse non credo. Rūdeo quod velis nolis te infernum credes esse quoniam ipsi demones in morte tua: ad ipsum infernum cum ceteris incredulis et damnatis te deducunt: sic dicitur. ultio. c. saluator testatur dei. Qui crediderit. s. viā eternam: et baptizatus fuerit saluus erit: qui vero non crediderit condemnabitur: merito tales debent damnari cum articulo fidei dicat: carnis resurrectionem in vitam eternam Amen.

De quarto argumento ostensio future felicitatis quod dicitur argumentum perfectionis

¶ Quartum argumentum sed undecimum in ordine unumquodque certificant de eterna vita et futura beatitudine: dicit argumentum perfectionis. v. charitatis. Sūdamē tū huius argumenti potest philosophus. 8. ethicorum. di. Amicitia bonorum erga bonos permanet usque quo boni sunt. patet h. regula et erga bruta animalia. Nam equus diu a domino diligit quousque durat bonitas eius. hoc idem facit erga servum. Quo presupposito certum est ut in precedenti sermone ostensum fuit. quod anima est immortalis et eterna: et per dominum eius bonitas substantialis et et accidentalis per ut est illo quod moriuntur cum virtutibus est eterna. Quod si sic est ergo dilectio dei ad ipsam animam deus est eterna: quod aliter impetretur. per quod Tullius li. 8. amicitia dicit. Idem fecte et vere amicitie sempiternae sunt philosophus. 8. ethicorum. 2. ait. Amicitia bonorum et honestorum est intransmutabilis. Et ecclesiastici. 17. dicit. Dominum tempore diligit quod amicus est. Proinde dicitur. li. de diuino. di. Amor dei est quasi quidam circulus principio et fine carēs. quod si sic est quod dilectio dei ad animam immortalē est eterna: clarum est quod talis dilectio non esset vera nisi eadem anima etiam communicaret quādam eternam felicitatem: pro eo quod vera amicitia consistit in cōcaratione bonorum suorum. Unde philosophus. 9. ethicorum. Lōicatio bonorum cum amicis est de essentia amicitie: quia in bonis amicus se debet habere ad amicum sicut ad seipsum. Et Gregorius in omelia peteco dicit. Probatio dilectionis exhibitio est operis. Quod si forte diceres. Quod ex quo deus permittit animam

cum corpore mori et contrariis. Necirco non est necesse quod tali anime deus det eternam felicitatem. Respondeo dic mihi queso. Mōne in hoc mundo quisque fidelis amicus si potestatem habeat: amicum suum a morte preseruat et defendit: certum est quod sic: ergo a fortiori credendum est quod deus amicos suos seruat ab eterna morte in qua omnia non pereant: mors igitur corporalis amicorum dei non est mors sed potius sonus vel transitus qui dā ad meliorem vitam. per quod Iohannis. dicit christus. Lazarus amicus noster dormit. et dicitur. 22. dicitur. Non est deus mortuorum sed viventium. De quinto argumento ostensio future felicitatis. quod dicitur argumentum susceptionis.

¶ Quintum argumentum sed duodecimum in ordine unumquodque certificant de eterna vita et futura felicitate: dicit argumentum susceptionis. videlicet mortis. pro cuius argumenti declaratione peto quid est homini carius in hac vita super omnia: certum est quod non sunt diuitie non dignitates temporales et spirituales non vxor non multa familia non infinite possessiones et palatii non filii non parentes nec ceteri huiusmodi: sed simpliciter propria vita est cuiuslibet carior omnibus supradictis pro qua conservanda daret homo infinitos mundos si haberet: et ulterius citius permitteret omnes homines mundi mori quam vellet propriam vitam perdere. Quae omnia confirmantur per illud Iob. 2. Pelle pro pelle et cuncta quae habet homo dabit pro anima sua. Et Boetius prosa. ij. tertij lib. ait. Minne animal tuum salutem desiderat: mortem vero permittitque deuitat. Et. 3. ethicorum. philosophus ait. Ad mortem id est perditio vite est ultimus terribilissimus. spemurum. Hoc igitur concessio quod vita cuiuslibet est sic cara: certum est quod multi martyres vitam perdiderunt pro aegreanda eterna felicitate. Nec credendum est quod vitam tam nobiles perdere voluerint cum prudentissimi essent pro dubia re vel pro re falsa et incerta: quin potius pro re certissima firmissima atque verissima. Quod si aliter fecissent utique stultissimi fuisset ex eo quod rem certam et veram pro re incerta et falsa tradidissent. Si igitur petis. Quod Bartholomee apostole cur voluisti decorari? Lanians respondet pro eterna felicitate. Et in o. Laurentii cur voluisti corpus tuum super craticulas igne cremari? Respondet pro felicitate eterna. Et tu o. Petre et paulo cur voluistis. Vnus crucifigi et alter decapitari. Respondent pro

felicitate eterna. Et tu gloriosa virgo katherina cur regnū tuū reliquisti: cur rotari et tandem de capitari voluisti? Respondit pro eterna felicitate hoc idem dicas de beata Agnete Agatha et Lucia. Et tu o beata virgo Ursula cur voluisti a pñcipe barbarorū vna cum vndecim milibus virginibus sagitrari et martyrizari. Respondit pro eterna felicitate. Et tu o gloriosissime Adauritij cur voluisti vna cū tota legiōe tua thebea: vñ sex milibus sexcentis et 66. a Dioclitiano et Maximiano impatoribz crucidari et martyrizari? Respondit pro eterna felicitate. Ad oēs martyres cū infinitis alijs quibus vita sic erat preciosa sicut et tibi o incedule de futura felicitate: nequaquā vitā pdidissent: si vitā aliā certitudinatē esse non cognovissent dñe scō Maximo in sermone pñorū martyrum. Mouim⁹ itaqz ingre: qz nō sine magno discrimine de religionis veritate disputamus: quam tantoz martyrum sanguine pfirmatā videmus magni periculi res est si post prophetarū oracula: post aploz testimonia: post martyrum vulnera: veterē fidē quasi nouellam discutere psumas: et post tam manifestos duces in errore pmanear: et post mortientium sudores ociosa disputatiōe ptendas. Et isra subdit. Mater inquā martyrij fides est: venemur g i scōz martyrum gloria fidē nostraz quō fides nostrā? Ab illis enī dū mortis tollerantia indubitanter excipit: spes immortalitatis euidenter asserit. Nunqz enī hanc vitā tam pstanter martyres expenderēt nisi esse alterā incōparabiliter beatiorē pfecta diffinitione sentirent. h ille. Et Greg. 4. dialo. ait. Nūqz sancti apli et Christi martyres sic pcesentē vitā despicerēt: et in mortē carnis aias ponerent nisi vltiorē et meliorē aiaz vitā subsequi sentirent. h ille. Deniqz q oēs martyres pro certitudine future vitē pntem vitā tradiderit: testat Aug. 22. c. suoz soliloqz. di. Obsecro dñe vt oia mihi amarescāt et solus dulcis appareas aie mee q es eterna dulcedo scōz tuoz: per quā cuncta amara dulcoratur. Tua enī dulcedo Stephano torrentis lapides dulcorauit. Tua dulcedo craticulam Laurentio dulce fecit: pro tua dulcedine ibāt apli gaudentes a conspectu pñilij: qñ digni habiti sunt pro noie Jesu cōtumeliam pati. Ibat Andreas ad crucē securus et gaudens: qñ ad tuā dulcedinē pperabat: hec tua dulcedo ipsos aploz pñcipes sic impleuit: vt p

ipsa crucis patibulū vnus eligeret: alter vero ferientis gladio caput supponere nō timeret pro hac emenda pellē ppriā dedit Bartholome⁹: pro hac gustanda veneni poculū itrepidus potauit Joānes. hāc gustauit Petr⁹ quādo inferiorū oblitus tanqz ebrius clamauit dñ. Dñe bonū est nos hic esse: faciam⁹ tria tabernacula: hic moremur: hic te contemplemur: quia nullo alio indigemus: sufficit nobis dñe videre te: sufficit tanta dulcedine saciari. Vñ stillam dulcedinis iste gustauit et oēm aliam dulcedinē fastidiuit. qd putas dixisset si magnā illam dulcedinē diuinitatē tue gustasset quā abscondisti timentibus te hanc dulcedinē ineffabilem gustauit illa virgo de qua legimus q letissime et gratulanter ibat ad carcerem et quasi ad epulas iuitata: agonem suū dño precibus cōmendabat. hāc vt reor et ille gustauit qui dicebat qz magna multitudo dulcedinis tue dñe quā abscondisti timentibus te. Quiz monebat di. Sustate et videte qz suavis est dñs. h est illa beatitudo deus noster quā expectamus datuz te nobis pro qua tibi cōtinue militamus et pro qua mortificamur tota die vt in eterna vita viuamus. hec ibi.

C De sexto argumento ostensiuo future felicitatis qd dñ argumentū multiplicatiōis.

Etum argumentū s; decimūtertium i ordine vnūquēqz certificās de eterna vita et futura beatitudine dicitur argumentū multiplicatiōis. s. incōuenientium. Fundamentuz huius argumēti ponit pñs. j. phisi. di. Incōuenienti vno signato multa incōuenientia ptingūt. p; h regula. Qui enīz sanus exis cibū intēperatū sumit statim sequitur infirmitas et ex psequenti mors: et p hñs talis postmodū nihil boni pōt opari. Quo p supposito: certū est a fili q si def hoc incōueniens q nō sit futura felicitas subsequuntur quasi infinita alia incōuenientia: q vidē potes in sermōe imēdiate sequenti: iter cetera tñ accipe nunc tria: quoz pñmū dicit incōueniens offensionis. Scdm dicit incōueniens pditionis. Tertiū dicit incōueniens falsificationis. C pñmū incōueniens qd sequeret si futura vita non esset dicit offensionis. Nam liceret vnicuiqz ipm dñm blasphemare: eius mandata rumpere: et insup. pñmos suos in omni genere offensionis offendere. C Scdm incōueniens qd sequeretur si

felicitas non esset dicitur pditionis. Si enim non esset futura felicitas: frustra pater celestis fecisset filium suum incarnari triginta tribus annis peregrinari et tandem mori et crucifigi: quod nequaquam credendum est: cum sola sanguinis gutta preualeat in precio infinitis mundis. **T**ertium inconueniens quod sequeretur si futura felicitas non esset deus inconueniens falsificationis. Ultra enim hoc quod omnes virtutes false dici possent sequeretur etiam hoc inconueniens quod omnes visiones et reuelationes quas deus sanctis patribus veteris et noui testis ostendit de beatitudine futura animarum falsissime fuissent: quod utique nequissimum est dicere et credere. **N**onne huius tu predicator quasi uis visiones etiam in hac uita sanctis et bonis animabus ostendit: et inter ceteras dicere potes mirabilem illam visionem quam Christus in monte aluernerum in specie hominis et seraphin prius nostro Francisco ostendit: dum ei etiam sicut ecclesia approbavit propria stigmata impressit: propter quod ecclesia cantat. Celorum candelam splenduit etc. **R**efertur ultra predicta unicam visionem quam parentes beate Agnetis uiderunt: de qua sic dicit Ambrosius prout recitat ecclesia in festo sancte Agnetis. **S**ecundo igitur inquit dum parentes beate Agnetis assiduam proocationibus uigilarent ad tumultum eius uiderunt in medio noctis silentio exercitum virginum que omnes auro textis cicladibus indute cum ingenti lumine preteribant: inter quas uident beatissimam Agnetem filii ueste fulgentem et ad dexteram eius agnum niuem candidiorem. hoc itaque dum uiderent parentes eius: et qui simul erant stupore mentis incurrunt. Sed beata Agnes rogat sanctas uirgines pariter quid uideretis: et stans parentibus suis dixit. Videte ne me quasi mortuam lugeatis: sed congratulamini: quia cum his omnibus lucidas sedes accepi. Et illi sum iuncta in celis: que in terris posita tota animi intentione dilexerunt: his uicibus pertransiit. Et huius uisionis publice ab omnibus qui uiderant quotidie diuulgabatur hec ibi uerba. **Q**ue tria inconuenientia cum sint impossibilia arguitur per consequens quod impossibile est quod non sit futura felicitas.

De septimo argumento ostensio future felicitatis: quod dicitur argumentum obiectionis.

Primum denique argumentum sed de cunctis quartum in ordine unumqueque de eterna uita et futura felicitate certificans dicitur argumentum obiectionis. Fundamentum huius argumenti ponit philosophus in primo philosophi. **S**ed

ma est quod diuinum et optimum appetibile a maxima dignitate excedens: per hec regula. **N**am forma domus data lapidibus est nobilior quam essent lapides aggregati ante susceptionem ipsius forme: et ratio est: quia propter formam domus lapidibus data habitat in domo et sic conseruat ab imbris calore frigore et hominibus. **Q**uo premissis supposito: certum est quod homo est compositus ex materia et forma: corpore uero et anima. **S**ed claretur est quod de singulis potentijs humani corporis: quod certe est quasi uasculum quodammodo omni fetore et putredine plenum: et etiam cibis futurum uermium dedit quasi innumerabilia genera obiectorum tam celestium quam terrenorum: ut puta potentie uisionis dedit diuersa genera colorum: sicut est solis lumen rosarum liliorum et hominibus. **P**otentie auditiue dedit diuersa genera sonorum cantionum et hominibus. **G**ustui dedit diuersa genera ciborum. **T**actui etiam dedit duorum et lenium calidum et frigidum. **Q**uod si sic est peto quod est obiectum anime proportionatum. **E**t certum est quod nullum est de predictis: sed singulis solus deus. dante Augustinus libro. **F**ecisti nos domine ad te et inquietum est cor nostrum donec requiescat in te. **E**rgo si deus dat sua obiecta mortuo. **A**dulto magis daturus est post hanc uitam suum obiectum anime in eternum uicture. **Q**uod obiectum cum sit eternum eo quod deus est necesse est concludere animam ipsam eternam esse. et per hanc habetur quadam felicitate eterna. **A**liiter sequitur hoc inconueniens quod deo maior esset cura de corpore mortuo quam de imagine sua immortalis et in eternum uictura. **Q**uod inconueniens saluator excludit. **M**attheo. cum dicit. **N**olite timere eos qui occidunt corpus: animam autem non possunt occidere: sed potius eum timete etc. **Q**uod egregie confirmans Augustinus 21. c. suorum solilo. dicit. **O** domine ex uisibilibus his tua inuisibilia comprehendimus. si enim pro hoc corpore ignobili et corruptibili quod te non cognoscit nec diligit tam magna et mira beneficia prestat a celo et ab aere a terra et a mari luce et a tenebris: a calore umbra rose imbres uentis et pluuia: a uolucibus piscibus bestiis arboribus et multiplici herbarum et germinum terre cunctarumque creaturarum ministerio nobis successive per sua tempora ministrantium ut allucet fastidium. qualia queso quam magna et innumerabilia bona sunt que preparasti anime diligenti te etc. **V**ide hanc auctoritatem complete in hoc quadragesimali fere post penam dominicam quadragesime in fine scilicet rationis. **E**x predictis igitur septem ar

gumentis cum alijs septem precedentibus clarissime p[er] qual[ite]r ineffabiliter ultra p[re]ſentē ē alia futura et eterna felicitas. Dicit aia icredula: o aia hētica: o aia p[re]ſida: o infidelis et iſenſata: o aia p[re]ſinar: o aia a fide catholica et a tota militate eccl[esi]e excōdicata: o aia ſiſmatica: o deniq[ue] aia a deo ab angelis et a tota celeſti curia reprobara: nūq[ua]m de cetero viſis tot foſtiſſimis argumētis poteris de eterna felicitate dubitare? Nūq[ua]m de cetero poteris credere aiam eſſe mortale: et moriente corpore aiam mori aſſerere: et cā ſilem volucib[us] piſcibus ceteriſq[ue] aiantibus brutis diſſinire? Vbe tibi de cetero ſi credes. Vbe tibi ſi deinceps huic opinioni adhibebis. Vbe tibi o aia dico ſi hoc ulterius falſa et temeraria ratioe predicare p[re]ſumas. Si ſic ulterius credes: magna p[re]ſecto apparebit ſupbia arrogantia atq[ue] elatio tua: cū p[re]cipue nō aſſent[ur] cōi oiu[rum] ſere hoīu[rum] opinioni. Nūq[ua]m tu ſola prudentior atq[ue] ſapientior: es oībus hoībus mūdi: nequaquā. Immo q[uo]d p[re]ſentis eſt infelicio[rum] iſcipticio: imprudentior: q[ue] eris oībus hoībus mundi qui ſunt fuerunt et futuri ſunt: ſi i tuo errore peſſimo perſiſteas. Depone igit[ur] q[uo]d o aia errorem tuū: depone opinionē tuam: depone defectum falſitatis tue: et ſubeiſte cōi fidelīu[rum] et ſancto[rum] patru[rum] opinioni: firmiterq[ue] teneas indubitante credas et nullaten[us] dubites aliam eſſe vitam futuramq[ue] felicitate[m] ultra p[re]ſentem: quā tibi ſimul et mihi oībusq[ue] fidelibus cōcedat opiporens et clementiſſim[us] deus in p[re]ſenti per grām: et in futuro per gl[ori]am qui felix et gl[ori]oſus vivit et regnat p[er] infinita ſecula ſeculo[rum]. Amen. Vdat[ur] inſup[er] ex predictis vndecima excellentia ipſius ſacraſſime fidei: q[uod] dicta fuit excellentia certificabilitatis. ſeu certificationis future vite. Amen.

¶ Seria quarta poſt reſurrectionem dñi de duodecima excellentia ſacraſſime fidei ſeu de certitudine dānationis oīum infidelium.

Manifestavit

m

ſc[ilicet] Jeſus diſcipulis ſuis ad mare tyberiadis. Scribūtur hec verba Jo. 21. c. Et in euangelio occurrentis ſerie poſtq[ue] deuotiſſimi ciues

ſauente diuina gratia declarauit vt vidisti

vndecim excellentias ſacraſſime fidei: habeo p[re]ſenti die et in ſequētib[us] ſingulariter declarare duodecimā et vltimā excellentia[m] de ipſa ſacraſſima fide: que dicit[ur] excellētia dānabilitatis. In qua p[re]cipue oñdere habeo quō certitudinaliter oēs inimici xpiane fidei v[er]puta iudei tueri ſarraceni atq[ue] heretici in eternū dānabunt. hoc ideo dico ad remouēdum diuerſos errores etiā a mentib[us] ipſo[rum] fidelium. Nam ſunt pleriq[ue] erronei et a ſua cecitate decepti qui occasione diuerſar[um] legū atq[ue] ſectar[um]: ſiue ex verbis macometi aut aliorum errantiū quaſi firmiter credunt et opinantur vnūquēq[ue] in ſua fide ſeu ſecta et lege poſſe ſaluari: dūmodo credat eam eſſe bonā et iuſtam. Adirant enim tales q[uod] hi debeāt dānari qui pro deo faciunt quicquid faciunt: arbitantes in his ſe obſequium p[re]ſtare deo. Adirantur quoq[ue] poſſime de his q[uod] p[ro] deo ſiue p[ro]pter deū ſupplicio[rum] genus omne tam patienter q[uam] gaudenter ſuſtinet q[uod] dānari debeant: ſicut de multis hereticis patet: q[uod] ignē et alia tormenta magis p[ro] defendenda ſua herēſi q[uam] p[ro]pter deum libentius ſuſtinerūt et ſuſtinent tota die. Contra tales igit[ur] ſic credentes ſeu dubitantes et opinātes erit hoc diernus ſermo cum ſequētib[us]: ſeu tota hec duodecima et vltia excellentia ipſius ſacraſſime fidei. Cuius duodecime excellētie declaratio talis erit.

¶ De duodecima excellentia et vltia ſacraſſime fidei: que dicitur excellentia dānabilitatis.

Dodecima igit[ur] et vltia excellentia ſacraſſime fidei in ordine declaranda dicitur circumſtantia dānabilitatis. Cogit enim fides ſacraſſima vnūquēq[ue] verum fidelem firmiter et indubitante credere q[uod] oēs infideles extra vnicam verā et catholicā Chriſti fidem exiſtentes veraciter in eternum dānant: et qui aliter crederet ſeu etiam dubitaret dato q[uod] ſub Chriſti fide eſſet et viueret ſimul cum ipſis tāq[uam] infidelis dānaret: et q[uod] veraciter omnes infideles dānentur: nec eis aliquid proſint eorum moralia opera ad ſalutem. q[ui]ntupliciter p[ro]bo. Primo auct[orit]atib[us]. Secūdo rōnib[us]. Tertio incōueniētijs. Quarto ſiſtitudine. Quinto exemplo. ¶ Primo p[ro]bo auct[orit]atib[us] q[uod] oēs q[uod] non credunt in Chriſtū nec tenent xpianā fidem ſimul certitudinaliter dānabunt. Mā

Sermo

Deute. 18. dicit. Prophetam suscitabo eis. glo. i. xpm de medio fratrum tuorum silem tui. Qui aut verba eius. s. fidei que loquet in nomine meo audire noluerit: ultor eius existat in eternum. hec ibi. Que verba assumens Petrus Act. 4. ait. Quis autem que non audierit prophetarum illum. xpm exterminabit de plebe dei. Et subdit. Non enim est in aliquo alio salus: nec nomen est aliud sub celo datum hominibus in quo oporteat salus fieri credentes. hec ibi. Item Jo. 3. dicit. Nisi quis renatus fuerit ex aqua. s. baptismo et spiritu sancto non potest intrare in regnum dei. Et infra subiungit. Sic enim dixerit mundum deus ut filium suum unigenitum daret: ut omnes qui credit in eum non pereant sed habeant vitam eternam. Non enim misit deus filium suum in mundum ut iudicet mundum: sed ut saluet mundum per ipsum: qui credit in eum non iudicatur: qui autem non credit iam iudicaturus est: quia non credit in nomine unigeniti filii dei. hoc est autem iudicium mundi: quia lux venit in mundum et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. hec ibi. Et Jo. etiam 3. dicit. Qui credit habet vitam eternam: qui autem incredulus est filio dei non videbit vitam: sed ira dei manet super eum. h. ibi Et Jo. 8. dicit. Si non credideritis in me: quia ego sum. s. filius dei: moriemini in peccato vestro. Et Jo. 15. dicit. Si non venissem et eis locutus fuisset petrus non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Et Aldar. ultimo dicit. Qui crediderit et baptizatus fuerit etc. Qui autem non crediderit et baptizatus non fuerit. Item Aug. lib. de fide ad Iudeos. ait. Fides christi est bonorum omnium fundamentum: humane salutis initium sine qua nemo potest ad filiorum dei numerum pervenire: quia sine ipsa nec in hoc seculo quisquam gratiam iustificationis consequitur: nec in futuro vitam possidebit eternam. Et ibidem ait. Neque antiquorum quantumcumque iustorum quisquam potuit unquam propter christi fidem salutem invenire. Nemo enim liberatur a damnatione que facta est ab Adam nisi per fidem christi. quotquot igitur extra christi fidem sapienter tot et damnantur. hec ibi. Item Isa. 60. dicit. Desertum et regnum quod non crediderit et non servierit tibi. christo peribit. Item Anastasius in simbolo suo ait. Quicumque vult salvus esse ante omnia opera est ut te. ca. si. Quia n. i. q. s. h. r. q. cre. salu. esse non potest. Item Gregorius nonnus est de fide ca. c. j. s. vna. ait. Una vero est fidelium vltima ecclesia extra quam nullus omnino salvatur: in qua idem ipse sacerdos est et sacrificium. Item Aug. ex de be

retic. c. firmissime. ait. Firmissime tene et nullo latens dubites omnem hereticum et paganum vel schismaticum cum diabolo et angelis eius eterni ignis incendio concremandum: nisi ante finem catholice vite fuerit incorporatus et reintegratus ecclesie. Omni igitur homini qui non tenet ecclesie unitatem neque baptismus: neque eucharistia liber copiosa: neque mors pro christi nomine suscepta proficere poterit ad salutem. hec ibi. Item 24. q. j. c. quicumque. dicit. Quicumque ab unitate fidei et societatis Petri apostoli quolibet semetipsum segregaverint: tales nec vinculis peccatorum absolvi nec ianuam regni celestis ingredi poterunt. Idem 35. Aug. de pe. di. 7. c. nullus. ait. Si quis ab omni peccato caueat et omnem virtutem operetur non propter deum et fidem christi non salvatur. h. ille. Sicut scilicet ponit. j. q. j. c. cum Paulus dicat. Item Gregorius 24. q. j. c. q. ex sola. ait. Nisi quis fidei christiane soliditatem tenuerit divinam prestantiam nunquam agnoscat: de qua soliditate dominus dicit. Super hanc petram edificabo ecclesiam meam. sola quippe est per quam sacrificium dominus libenter accipit: sola que per errantibus fiducialiter iter cedit hec ille. Ex predictis apertibus patet quod extrinsecus christianam fidem: seu ipsam non tenentes: sed in aliqua heresi se maculantes in eternum peribunt et cruciabunt. Secundo h. idem probo triplici ratione. Primo ratione localitatis. Secundo ratione proportionabilitatis. Tercio ratione equalitatis. Primo probo ratione localitatis. quod omnes infideles damnantur dato quod credant fidem suam esse bonam. Fundamentum rationis ponit philosophus 2. de anima. 4. philosophus. 2. 4. de celo et mundo. di. 2. loc. 2. c. tinet simpliciter et conservat locatum eo quod in propriis locis nam maxime salvatur. patet hec regula. Nam videmus quod res est locum suum totaliter deficit et moritur: quod patet de piscibus: qui si existunt in aqua que est locus eorum vivunt et conservantur. si autem extrahuntur et ponantur in terra que non est eorum locus necessario moriuntur. Sicut rosa quod diu est in spina recens conservatur. Si autem a spina decerpitur et in manu ponitur qui non est proprius locus statim marcescit: et h. est causa quare levia tendunt sursum et gravia deorsum. prout dicitur 4. celi et mundi. quod vadunt ad propria loca in quibus conservantur et tanto fortius moventur. Quo presupposito: certum est quod sic est in spiritualibus sicut in corporalibus. Sed clarum est quod locus conservativus animarum in paradiso Christus est qui pro ipsis sanguinem sudavit et mortuus est: propter quod Jo. 10. dicit. Amen amen

dico vobis qui non intrat per hostiū i ouile
ouium: s; ascendit aliunde ille fur est & latro
qui autem intrat per hostiū pastor est ouiu:
& huic hostiarius aperit & oues vocem eius
audiunt & vocat eas noīatim: & infra subdit.
Amen amen dico vobis: q; ego sum hostiū
ouium: per me si q; introierit saluabit: & in-
greditur & egreditur & pascua inueniet. h; ibi.
Luz igitur oēs infideles & heretici extra hūc
locum sint eo q; in ipsum Christi nō credūt
vel falso credunt. necessario cludunt q; oēs
simul a paradiso excludentur & eterna morte
moriant. CScdo hoc idem pbo rōne ipso-
portionabilitatis. Fundamentū rōnis ponit
pbs. 2. de aia. di. Inter obiectū & potentia re-
quirit pportio. patet hec regula. Cum enim
sol sit maxime & acute claritatis: ideo requirit
ad eum videndū potentia visuiam fortem &
acutam: ppter qd nitescit seu noctua cum
habeat debilem visum nequaquā vt dic pbs
2. metha. pōt eius radios inueniri. Quo pre-
supposito certū est q; obiectū potentie intel-
lective & volitive est veritas & bonitas infini-
ta. Nō si sic est ergo requirit q; hec due po-
tentie habeant aliquā infinitam virtutē qua
possint apprehendere tale obiectū infinitum.
Sed cū fides oīū hereticorū atq; infidelium
sit simplr acq; sita & non a deo infusa: & p cō-
sequēs sit simplr finitē & terminate veritatē.
cōcludit necessario q; impossibile est q; vnq;
saluent. q; si non saluant ergo in eternū dā-
nabunt. C Tercio hoc idem pbo rōne egat-
tis. Fundamētū rōnis pōit Dionysius lib. de
diui. no. di. Qui de deo recte sentiūt omnia
ei attribuūt: id est oēs pfectiones: & oia ab eo
remouent. i. oēs impfectiones. Quo pcesso
certū est q; iustitia q; reddit vnicuiq; s; opa
sua est pfectio quēdā: dñte Grego. 12. q. 2. cū
deuotissimā. Sūmū inquit i rebus bonū est
iustitiā colere: que solet vnicuiq; sua iura ser-
uare. Nō si sic est: ergo necesse est q; si deus
debet esse iustus q; puniat incredulitatē infi-
delium vel falsitatē. Sed cū eorū falsitas sit
durabilis post mortem in eternū: ergo o; q;
crucientur in eternū: propter qd ppha dicit.
Iustus dñs & iu. di. eg. vidit vultus eius. Et
Matt. 25. saluator dicit eis. Discedite a me
maledicti rē. Et Aug. lib. de veritate credēdi
ait. Si deus infideles saluaret in sua infide-
litate morientes nec xpō credere nec eius
euangelio. C Tercio hoc idem pbo. 12. incon-

uenientijs que sequerent si ipse deus salua-
ret etia; infideles recte opantes s; eorū fidē.
C Prīmū dicitur inconueniēs excusatiōis.
C Scdm dicitur inconueniēs operatiōis.
C Tertium dicitur inconueniēs laudatiōis.
C Quartum dicitur inconue. premiatiōis.
C Quintum dicitur inconue. anibilationis.
C Sextum dicitur inconue. euacuationis.
C Septimum dicitur inconue. defectionis.
C Octauum dicitur inconue. consiliatiōis.
C Decimum dicitur inconue. ordinatiōis.
C Undecimum dicitur incon. redēptionis.
C Duodecimum dicitur incon. offensionis.
C Prīmū incōueniens qd sequeretur si deus
saluaret aliquos infideles q; uis ex ignoran-
tia peccent dicit excusatiōis. certū est enim
fm pbm. 3. ethi. q; oīs malus est ignorās. Et
Aug. lib. de verbis dñi. ait. Nullū pctū com-
mittit q; aliqua ignorantia non cōmittatur.
Nō si sic est cū oēs peccantes errent & igno-
rent: & tanto amplius quāto plus peccant: se-
quit q; a sñt oia peccata & scelera cordis ope-
ris & oris etiam ipsoz xpianorū specifica. put
vis excusabilia erunt apud deū: qd peius ē
maiora & magis horribilia peccata magis
excusabilia forent: eo q; maiores errores & te-
nebras peccantibus ingerūt. Nō pfecto ma-
ximū incōueniens apud deū censeret si tāta
& tam horribilia peccata vellet oīo esse excu-
sabilia & impunita. Contra qd incōueniens
clamat apls. i. corin. 14. Si q; ignorat igno-
rabit. C Scdm incōueniens qd sequeretur
si deus non dānaret oēs infideles: dato q;
peccent ex ignorantia dicit incōueniens ope-
rationis. concessio enim q; peccata tā fideliz
q; infidelium respectu ignorantie excusabilia
forent apud deū: necessario sequeretur etiā hoc
inconueniens q; v; oia mala essent operabi-
lia apud oēs: & peccata etiam horribilia tam
cordis q; oris & operis licita eēnt. Exq; nul-
lus errat nec in credendo nec in operando:
cum credendum sit vnicuiq; qd credit & ope-
randū qd operatur. licitū igit erit teueris et
sarracenis fm eorū legem & fidem. 12. habere
vires: & iudeis fm eorū legem in vsuris se
exercere qd incōueniens censeret maxima i
sania apud deum. Cōtra qd inconueniens
clamat apls ad Ro. 8. Infirmitas carnis
mors est: & prudentia spūs vita: qm sapiētia
carnis inimica est deo. legi enim dei non est
subiecta: qui aut in carne sūt deo placere nō

possunt: ergo fratres debitores sumus non carni ut fm carnē viuam. Si enim fm carnem vixeritis moriemini: si autē spiritu facta carnis mortificaueritis viuetis. hec ibi. Et Ecclē. 4. talib⁹ dicit. Vbe vobis viri ipij q operando iniquitatē dereliquistis lege dñi: qz si nati fueritis in maledictione nascemini et si mortui fueritis in maledictiōe erit pars vestra. hec ibi. Tertium incōueniens qd se quitur si deus non dānaret oēs infideles. Quis ex ignorantia perent dicit incōueniens laudationis. phus enim. 2. ethico. ait. Laudamur simpli fm virtutes: s; aut malitias vituperamur. Hoc dictum pbi vtiqz falsū erit si deus crearet male. et ratio est: quia malum et peccatum ita laudabile erit sicut virtus et bonum laude digna sunt: ideo sic erit laudabilis superbia fm istum errorem: sicut humilitas: auaritia sicut largitas: luxuria: sic castitas: infidelitas sicut vera fides: et sic de singulis. Immo fm istum errorem eque coleretur deus vitijs sicut virtutibus: et eā dei iudicio mores vitiosi et virtuosī essent laudabiles: postqz nō refert quid vnusquisqz agat vel qualiter sed solūmodo quid credat: se agē vel intendat. Der hanc etiam viā. eque colendi erunt demones et idola sicut de⁹ si credantur equaliter esse colenda: imo religiose et laudabiliter negabitur deus si credat esse negandus: et sic laudandus erit qui h̄ impia perpetrabit atqz honorandus sicut ppheta ait. Laudat peccator in desiderijs suis et iniquus benedicitur. Contra qd incōueniens phus. 4. ethico. ait. Honor et laus est simpli premium virtutis et attribuitur bonis. Prauus autem existens non est dignus laude et honore. h̄ ibi. Quartum incōueniens qd sequeretur si deus acceptaret opa infidelium et eos non dānaret dicitur premiationis seu remunerationis. Si enim vitia et peccata ita laudabilia forent sicut et virtutes: certum est q: eque remunerarentur a deo et eque meritum reciperent: sic et virtutes: et quanto grauiora essent tanto maius premiū a deo reciperent. Tale igitur premiū merito reciperet qui demonē et idola adoraret: sicut qui verū deum coleret: et tantā gloriā in celo haberet superbia auaricia luxuria et h̄mōi. sicut humilitas liberalitas et castitas. Que oia qz sint indecentia mens discreta aduertere pōt. Cōtra qd incōueniens phus. 10. ethico. ait. Felicitas

est simpli premium virtutis. Et. j. ethico. ait. Felicitas huius vite extimat solum in bene viuere et bene operari. Quintum incōueniens qd sequeretur si deus acceptaret opera infidelium et eos non dānaret dicit incōueniens annihilationis. Si enim de⁹ tales saluaret: certum est q: virtus non esset virt⁹ nec peccatū esset peccatum. qd sic patet. Nā credenti de virtute q: esset vitium: vitiosum cēt agere virtutem: et ecōtra credenti de vitio et peccato q: esset virtus virtuosum esset agere fm vitium et peccatum: et sic vitium et virtus nihil cēt. Exempli gratia: indei reputat virtutem concedere vsuras. Ecōtra christiani: si militer sarraceni reputant virtutem habere plures viros. ecōtra christiani vitium reputant: et sic de singulis. ppter qd necessario cludetur q: non erit virtus castitas non humilitas non castitas nō caritas nō patiētia non adoratio solius dei et h̄mōi. Immo nō erit peccatum superbia nō fornicatio et adulteriū non vsura non homicidium et sic de alijs. Et q: plus est erit virtus superbia luxuria homicidijs et h̄mōi. Que vtiqz si sic cēt maxima incōuenientia foret. Sed extra hoc incōueniens clamat Isa. 5. c. di. Vbe q: dicitis malū bonum et bonū malum ponentes tenebras lucem et lucem tenebras: ponentes amara dulces et dulces amara. hec ibi. Sextū incōueniens qd sequeretur si deus acceptaret opera infidelium et eos non dānaret dicit enacuationis seu superfluitatis. Si enī deus hos saluaret oportet venire ad tantā demeritiam vt pro lumine intellectus nostri nulla necessario data fuerit lex: et per dñs nullus erit obligatus ad opera diuine legis: qd sic patet. Quia enim leges phibeant peccata tāqz malū cōmendentqz et pcpiant virtutes tāqz bonum si verū est qd phatum est q: s. virtus possit esse peccat⁹: et peccat⁹ possit esse virtus: ergo nulla differentia videtur esse inter vitium et virtutem. ergo leges que ponunt differentia maximā inter peccata: oēs erunt superflue et per dñs a nullo obseruande. Erat igit supflua et euacuabitur omnis lex naturalis que naturaliter abhorret peccatum et naturaliter laudat virtutem. Erat supflua ois lex pphaz omnis lex antiqui testamēt: omnis lex euāgelio: omnis lex positiua et ciuilis: et omnis lex sacrorum theologoz atqz sanctorū. doc. q omnes leges vitium vituperant et virtutem

comendant: ex quo vitia sunt excusabilia. Contra qd inconueniens pba. 3. de aia. dicit. Deus nihil agit frustra. 2. io. ethi. ait. Lex e necessaria ad hoc qd hoies boni fiant: qd h3 coactiu3 pte et est sermo pcedens et aliqua prudentia et intellectum dirigens ad bonum. hec ibi. Et Urbanus papa tertius. 19. q. 2. c. duc sut. ait. Dne sunt leges necessarie: una publica alia priuata. Publica lex est que a pib3 sanctis scriptis est pfirmata vt lex canonu. Lex vero priuata est que instinctu sancti sp3s in corde scribit. Sicut de quibusdam dicit apostolus qd hnt legem dei scripta in cordib3 suis. h ibi. Quintu inconueniens qd sequeretur si de non dñaret infideles. ppter cor3 ignoranti3 dicitur defectionis. Si enim vitia et peccata vt supra pater sufficerent ad salutem omnes virtutes tñ morales q3 theologice defectuose essent: et sic per pñs non essent necessarie ad salutem. et ratio est. Si enim vitia et pctā sine virtutibus put sunt imprudentia inuistitia intemperantia infortitudo sunt excusabilia operabilia laudabilia atq3 ad salutem remunerabilia sunt: manifestu est qd virtus prudentie temperantie iustitie et fortitudinis ceterarq3 virtutu moralium: nequa3 erit necessaria ad beatitudinē consequendam. Quinto hoc idē dico de virtutib3 theologis. Nam fides non erit necessaria ad salutem ex quo idolatria et infidelitas pro fide remunerant apud deū. Similiter et spes de de bonis eternis atq3 diuinis nō erit necessaria ad salutē: ex quo spes mudi carnis atq3 diaboli hoiem beatificat. Similiter et charitas non erit necessaria ad salutē: ex quo q3q3 pōt saluari per pñariū. vnde non diligēdo deum spes mudi carnis atq3 diaboli hoies beatificat: et sic vt pater nulla virtus tam cardinalis q3 theologica erit necessaria ad salutem. Contra qd inconueniens Aug. in lib. de fide ad 1de. ait. Quicūq3 habuerit oēs virtutes et morales et dinas et deficiat i vna. vtiq3 reus erit tam pena eterna q3 priuationis diuine visionis. Octauū inconueniens quod sequeretur si deus acceptaret opera infidelium. dicitur inconueniens consiliatōis. Tertuz est enim qd si sic sunt operabilia vitia et pctā sicut sunt virtutes: nequa3 alicui psonae erit ad salutem necessariū querere vel petere consiliū ab altero. inter lepra et lepraz: ex quo

indifferenter vtrūq3 perducit ad salutē: et sic non erit necessariū in bene faciēdo nec i pctā fugiēdo: consiliū predicatorū: consiliū confessorum: consiliū canonistarū: consiliū peritorum iuris ciuilib3: consiliū theologorū: consiliū ceterorū rectorū: nec insup correctio parentum seu aliarū psonarū. Contra qd inconueniens pba. 3. ethi. ait. Consiliatores assumimus in magnis et arduis discedētes nobis metipsis velut non sufficientibus dignoscē. Et. 6. ethi. ait. Bonum consiliū querendū est per qd finis bonus adipiscit. Et Salomon ait. Omnia consilio fac et post factum nō penitebis. Nonum inconueniens qd sequeretur si deus acceptaret quelibet opera infidelium et sic illos saluaret: dicitur inconueniens custoditionis. Si enim etiam peccata sūt laudabilia et meritoria apud deum: nequa3 est necesse qd deus det in custodiam angelos bonos hominibus et iugiter in illis bonas ipsi rationes imitant. Nec insup inspiratio dei continua et immediata necessaria erit ad salutem. Ex quo sine tali inspiratione et custodia quisq3 pōt saluari. Contra qd inconueniens. 2. corin. 3. apostolus clamat dicēs. Non sum3 sufficientes cogitare aliquid a nobis tanq3 ex nobis sed sufficientia nostra ex deo est. Et de angelorum custodia propheta dicit. Angelis suis deus mandauit de te. s. per continuaz et bonam inspirationem. Decimū inconueniens quod sequeretur si deus infideles saluaret. dicitur inconueniens inordinatiōis seu suscepiōis sacramentorū. Si enim sic saluatur non recipientes sacramēta ecclesie: sicut qui illa recipiunt: manifestū est qd oia sacra ecclesie sicut sunt baptismus confirmatio penitentia matrimoniū: ordines sacri. v3 ordines minores subdiaconatus diaconatus et sacerdotiū eucharistia atq3 extrema vntio erūt vana et inutilia: ex quo nō sunt necessaria ad salutem. Contra quod inconueniens clamat Hugo lib. de sacramentis. di. Sine fide sacramentorum non datur salus alicui nec venia peccatorum. hec ibi. Undecimū inconueniens quod sequeretur si deus saluaret infideles dicitur redēptionis. Si eni de saluat infideles non tenentes fidem Christi certum est qd totus cursus incarnationis xpī peregrinationis atq3 mortis rē. superfluous fuit et inutilis. Et ratio est: qd si pctā reputat virtutes et vt virtutes premiantur et solum

Sermo

peccata ex iusticia debeant puniri cum nullo iudice seu impute a deo est infidelibus esse peccatū: sequit̃ q̃ passio xp̃i inutilis fuit et superflua. Et sic p̃t̃ consequens xp̃us fuit stultus et insipiens tantā penam sustinendo. ex quo sine illa quisq̃ saluari potest. Contra quod incōueniens clamat apostolus ad Hebr̃eos. 9. Sine sanguinis. xpi effusione non fit remissio peccatorū. Et Grego. in prefatione clamat. O mira circa nos tue pietatis dignatio. O inextinguibilis dilectio charitatis q̃ ut seruū redimeres filiū tradidisti. Quod cum postremo incōueniens qd̃ sequeret si deus ex iusticia non damnaret infideles: dicit offensionis. p̃supposito enim q̃ infideles saluant̃ et peccata eorū sint excusabilia apud deum cū non puniātur: necessario concludit q̃ deus est peccator. Et ratio est. Nam. 86. di. ca. facientis. dicit. Facientis procul dubio culpa habet qui negligit corrigere quod potest emendare. Et extra de iniur. et dam. dato. ca. si culpa. Qui causam dāni dat damnum dedisse videt. Quod si sic est: cū xp̃us immo tota trinitas peccata tolleret et nō puniat p̃ eos sequens est causa peccati: ergo xp̃us et pater et filius et sp̃s sanctus vtriq̃ eēt peccatores. q̃ si sunt peccatores: ergo cū infidelibus eqli-ter damnari debēt. quia ut dicit sc̃ba. q. j. ca. Notum. Agentes et cōsentientes pari pena puniant̃. Contra quod incōueniens clamat Augusti. libro. 83. questionū. di. Deo auctore homo nunq̃ sit deterior. Et Plato in timo dicit. Deus liber est ab omni malo et ab omnib⁹ animi passionib⁹. Et auctor. libro de causis ait. Prima causa est pura et simplex bonitas. Et predictis igitur incōuenientijs manifeste patet: q̃ quilibet existens extra catholicam fidem necessario damnatur. Quarto hoc idem probō similitudine. Nam sicut tempe diluuij omnes qui fuerunt extra archam Noe. ut habet Genes. septio. Adortui fuerunt. Contra qui intus in archa Noe salui fuerunt: sic nunc a simili nullus saluat̃: nisi dei ecclesie cōiungatur et incorporet̃. sicut dicit Thomas in tertia parte summe. q. 73. arti. 3. Quinto deniq̃ hoc idem probō unico exemplo. Legitur enī in legenda sancti Adacharij: q̃ pergens per desertū quoddam caput inuenit quod cum adiurasset cuius extitisset: clara voce respondit. q̃ fuit caput cuiusdam sacerdotis ydolorum. Inter-

rogatus an esset damnatus. respondit q̃ sic et simul cum eo omnes infideles qui fidem christi non tenuerunt. Interrogatus an de christianis damnaretur. respondit q̃ sic: et p̃cipue omnes qui fides christi habent sed nō opera. Interrogatus quis maiore penā haberet: an infideles an mali christiani. respondit q̃ mali christiani erant in profundiori loco inferni atq̃ penarū causa eorū ingratitudinis. Quibus diebus disparuit: quod bene confirmās Hieroni. in suo testamento ait. Ne quot hodie sacro renati baptismate christiani fungūtur nomine: quibus foret melius non fuisse. Centuplo enī maior est pena malorum christianorū: q̃ malorū paganorum. hec ille. Ex predictis ergo auctoritatibus: rationibus incōuenientijs similitudine atq̃ exemplo patet: qualiter veraciter fini fidem catholicam omnes infideles extra christi fides existentes necessario damnantur. Et sic per consequens patet duodecima excellentia ipsius sacratissime fidei: que dicta fuit excellentia damnabilitatis. A qua eterna damnatione nos preseruet et liberet saluator noster Iesus xp̃us: qui in trinitate pfecta viuit et regnat de⁹ p̃ infinita secula seculorū. Amē.

¶ Seria q̃nta post resurrectionē domini de causalitate seu de nouē causis quib⁹ iustissime a deo damnantur infideles.

Ec cum di

risset cōuersa est retrorsum et vidit Iesum stantem et nesciebat quia Iesus esset. Scribuntur hec verba Ioan. 20. capi. et in

euangelio occurrētis serie. post sacrā euangelij litteralē et moralē expositionē amantissimi ciues: ex quo in p̃cedenti sermone ostensum est qualiter certitudinaliter oēs infideles extra catholicā fidem existentes damnantur: q̃ tamē aliqui forte possent de hoc dubitare. Et plurimū mirari dicētes cur de⁹ tot aīas infidelium damnatur: cū si sciuisent q̃ fides christi sola vera fuisset vtriq̃ eā suscepissent: decreui p̃pter hoc ultra excellentias predictas. i. z. sacratissime fidei: causa satisfactionis aliā excellentiā supaddere: que dicit̃ excellentia causalitatis. In qua excellentia ponā nouē cau-

fas quibus clare ostendit quomodo tales omnes iustissime ab ipso deo damnantur. De quibus nonne causis tres sermones faciemus? tres causas ad quolibet sermonem applicando. quorum

Prima dicitur causa Incircumspectionis.

Secunda dicitur causa Inquisitionis.

Tertia causa dicitur Supplicationis.

Prima pars huius sermonis que est de prima causa damnationis omnium infidelium.

Prima ergo causa ostensa qualiter p deus iustissime damnat omnes infideles dicitur causa Incircumspectionis.

Sicet enim infideles habeant ignorantiam de vera christi fide: tamen ignorantia eorum nequaquam eos excusat apud deum: quia merito damnari non debeant. et hoc ideo quia eorum ignorantia est spontanea et voluntaria. quod autem talis eorum ignorantia sit inexcusabilis: et per consequens damnabilis quadruplexiter probabo.

Primo auctoritate. **Secundo** distinctione.

Tertio ratione. **Quarto** similitudine. **Primo** probabo auctoritate philosophi tertio Ethicorum.

Ignorantia que est in electione non est causa inuoluntarii sed malitia. unde et pena meretur. hec ille. Item extra de iniuriis et damnis. de causa si culpa dicitur. Nec ignorantia te excusat si scire debuisti. **Secundo** hoc idem probabo unica distinctione. **Alexander** de alens in tertia parte summe in tractatu de legibus dicentis

Lum querit. **Utrum** infideles excusentur a damnatione propter ignorantiam vere fidei. **Respondet** quod non. Lum enim duplex sit ignorantia: quidam ad presens spectat. videlicet inuincibilis: quia. scilicet nullo modo via et ratione potuerunt peruenire ad cognitionem vere fidei: et tunc dico quod excusabiles essent: et si deus ex hoc damnaverit eos utique iniuste eos damnaret quod nequaquam deus unquam facit. Aut ignorantia eorum est causalis sicut quidam est. id est quia in se causam habet: prout est quando diligenter non querit cum intellectu et voluntate, quod queri debet: et tunc talis ignorantia penam iustissime promeretur. Sicut philosophus ait tertio Ethicorum. Ignorantes inquit puniuntur si in eis causa videatur ignorantie: puta ebrius duplices promeretur in reparationes. **Principium** enim ebrietatis in ipso est similiter et in alijs cum per negligentiam scienter ignorant quicquam ignorare non debuerunt hec **Alexander**. **Tertio** etiam probabo ratione si-

nalitatis: quod deus iuste damnat infideles: dato quod habeant vere fidei ignorantiam. **Fundamentum** rationis ponit **Commentator** super secundum philosophi cor. dicitur. Omnia agentia rationabilia non incedunt in suis operationibus: nisi propter finem boni. patet hec regula. Qui enim fabricat domum: fabricat propter finem aut mudari honoris aut corporalis conservationis. Similiter quod possessione laborat ideo laborat ut ex ea fructum eliciat. Quo presupposito certum est quod deus dedit cuiuslibet infideli animam intellectuam. Non enim anima rationalis et intellectiva causatur a semine viri et mulieris: quemadmodum cetera brutorum anime: sed ab ipso deo in corpore iam disposita: cum sit de nihilo creata infunditur in momento: dicente philosopho tertio de anima. et 17. de animalibus. Intellectus inquit venit in nobis ab extrinseco et non habet aliquod organum in corpore cum sit separatus ab omni organo. Tunc ultra quero quare deus dedit eisdem infidelibus intellectum: et certum est quod dedit eis intellectum secundum **Aristoteli** in quolibet propter triplicem finem. **Primo** propter finem auersionis. **Secundo** finem conversionis. **Tertio** propter finem adhesionis. Sicut etiam ex gratia quodlibet intellectus obligatur ad tria cum in nulla eleuat sacratissimum sacramentum. **Primo** obligatur auertere oculos a qualibet vanitate. **Secundo** tenetur convertere oculos ad ipsam hominem consecratam. **Tertio** tenetur tota mente totoque conatu christo per deuotionem et amorem in isto sacramento. **Primo** ergo dico in proposito quod deus dedit cuiuslibet intellectum propter finem auersionis. videlicet a falsitate. Nam primus actus ipsius intellectus est se auertere: quoniam potest ab omni falsitate et nolle credere aliquid quod sit falsum. Et ratio est: quia talis falsitas est quoddam malum ipsius intellectus dicente philosopho 6. Ethicorum. Verum est bonum intellectus sicut virtus. Falsum vero est malum intellectus sicut vitium. hec ille. propter quod sicut per similitudinem ipsam libera voluntas tenetur semper ab omni male volito se auertere et nec per consensum ad illud se convertere: ita ipse intellectus seu humana ratio semper tenetur ab omni falsitate se auertere et nullo modo ei assentire. Ad utrumque ex proprio lumine ei possibile est vel etiam alieno. Ex proprio quidem scilicet proprie investigationis. Ex alieno autem sicut est diuine reuelationis vel humane eruditionis. Quod si sic est quod quilibet intellectus tenetur se

auertere ab omni falsitate: clarū est q̄ sicut humana voluntas damnabilis in male voluntū cōsentit: sic etiā intellectus humanus in male creditū assentit. Quapropter tenet vel ipse se corrigere vel correctionē per aliquam viarū quas dixim⁹ percurrere: ex quo bene patet q̄ nunq̄ licet in talib⁹ errare nec etiā talia ignorare. Et sic etiā per cōsequens patet primus finis propter quē deus cuilibet homini intellectū dedit. ¶ Secundo insup dedit deus cuilibet intellectū propter finē cōuersionis. scilicet ad veritatem. Nam secundus actus ipsius intellectus est se cōuertere q̄ntum potest ad omnē veritatē: seu se cōuertere ad credendū omne quod verū est. Et ratio est: q̄ talis veritas est quedā bonitas et perfectio ipsius intellectus. prout dicit. 6. Ethicorum. Vnde sicut volūtas siue effectus tenet velle propter omne quod bonū est: sic et intellectus per similitudinē tenet credere: immo se cōuertere ad omnē verū quod credendū est et cognoscendū. Igitur si error est in veritate credenda et ignorantia neminē a pditione excusabit dicente Job in psa taliū. 19. ca. Si ignorauis. veritatē meā erit ignorantia mea. scilicet iniustā pditionē. Ex quib⁹ etiā patet secundus finis propter quē deus cuilibet intellectū dedit. ¶ Tercio deniq̄ deus cuilibet intellectū dedit propter finē adhesionis. Cū enī duplex sit verū scilicet Ricar. in quolibet scilicet creatū et increatū. Creatū prout sunt omnia visibilia. Increatū prout ipse deus seu prout sunt bona inuisibilia tenet quilibet intellectus magis adherere etiā per affectū et amorē cōcomitanter ad bonū et verū increatū q̄ ad bonum creatū. Ad quod inducens ipsa veritas christus Mat. 6. precepit. di. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra. scilicet per intellectū et amorē etc. Quod bene observabat propheta cū dicebat. Adhuc autem adherere deo bonū est et ponere in dño deo spem meam. propter quod apłus p̄mē Thi. 6. dicebat. Diuitibus hui⁹ seculi precipere superbe non sapere nec sperare in incerto diuitiarū suarum sed in deo viuo. hec ille. Ex quibus etiā patet tertius finis propter quē deus cuilibet intellectū dedit. Que similitudine concludēs Augusti. putat recitat magister in scđo. di. j. ait. Creauit deus creaturā rationalem etc. Quib⁹ omnib⁹ p̄missis cū omnes infideles tam p̄teriti q̄ p̄sentes oppositū faciūt.

quia se nolūt ponere industriā intellectus sui in cognitione vere et xpiane fidei: nec eadem adherere: nec insup a falsitate sua se auertere ideo ppter hoc merito apud deū et totam celestem curiā inexcusabiles sunt atq̄ damnabiles: precipue cū dicat p̄bus p̄mo. Psolm. Debem⁹ inq̄ vti rebus ad id propter quod date sunt a sapientissimo datore. ¶ Quarto hoc idē probō similitudine. Nam posito qd quis vellet corporaliter ambulare ad aliquē locū et prouidere nollet pericula ipsius vie. v. precipitia offendicla infidias crudeles feras et alia huiusmodi: sed magis incōsiderate clausis oculis aut auersis a recta via incedere vellet: nōne quicqd mali offensionis precipitij et casus illi eneniret: sibiipsi et nō alteri iustissime imputari posset? Tertū est q̄ sic. Proderat enī si voluisset p industriā intellectus omnia huiusmodi picula declinare: ergo a simili qui p semetipsum spōte se cōuertit ad falsitatem: et se auertit a veritate sibiipsi merito imputari debet. ppter quod et talis oīno inexcusabilis est. Sed manifestū est q̄ omnes infideles sic faciunt: ergo sunt inexcusabiles et per cōsequens a deo iuste damnantur. q̄ si quis diceret q̄ est res difficilis infidelib⁹ ad cōuertendū intellectū suū ad talē veritatē. Rñdeo hoc esse falsum. Et ratio est: nā ut dicit p̄bus scđo de anima. Vnaqueq̄ potentia facili⁹ est ad propriū actū q̄ ad alienum sicut exempli gratia. Ocul⁹ facili⁹ videt q̄ audit. auris vero facili⁹ audit q̄ videt: et lapis facili⁹ descendit q̄ ascendat. Quod si sic est: cū potentia intellectiua infidelium sit creata ad veritatē et nō ad falsitatē: propter hoc quia cōtrariū faciūt ideo merito sunt inexcusabiles et damnabiles. Ex predictis igitur auctoritate distinctione ratione: atq̄ similitudine patet: prima causa ostensua iustissime damnationis oīum infidelium. ¶ Secunda causa ostensua certitudinē damnationis infidelium: q̄ est causa Inquisitionis. Secunda insup causa ostensua q̄liter scilicet deus iustissime damnat omnes infideles nec sunt excusabiles ppter ignorantia dicit causa inquisitionis. Ideo enī iuste damnat: quia veritatē fidei cū possent ab alijs ingere noluerunt. Si autē aliquis vellet eos excusare dicēs. Cum veritas vere fidei sit quid arduū et difficile ad intelligendū et cognoscendū: quomō possibile est q̄ intel-

lectus humanus seu infidelium per seipsam
deveniat in veram cognitionē talis fidei ni-
si forte alius euz doceat. Sic enim dicit apo-
stolus ad Romanos decio. Quomodo cre-
dent ei quem non audierunt? Quomodo au-
tem audient sine predicante? Ad hoc respon-
deo qd si aliquando intellectus per seipsuz
Et cum omni industria non possit percipe-
re veritatem: potest tamen percipere per au-
ditum aliorum si ad eos recurrat ut instrua-
tur. Sic enim dicit philosophus libro de sen-
su et sensato. Audite inquit plurimam par-
tem confert ad prudentiam. sermo enim au-
dibilis causa est discipline nō fin se sed fin
accidens: quia nomina sunt significatiua ve-
ritatis rerum quam intellectus bene perci-
pit per auditum. hec ibi. Et pmo Adethaphi
fice dicit. Auditū non habentia indiscipli-
nata sunt sicut habentia auditum disciplina-
bilia. Si ergo ut patet veritas fidei potest ha-
beri per auditum aliorum et doctrinam: er-
go tenetur quisqz infidelis querere qstuz po-
test informari de veritate vere fidei ab his
qui eiusdem fidei veram noticiam habent.
Quia igitur omnes infideles contrarium fa-
ciunt eo qd Judei sponte recusent audire ver-
bum christi. Turchi vero et sarraceni non tā-
tum recusant audire: sed insuper ut precipi-
ter eorum maledicta statim occidunt volen-
tes eos instruere de veritate fidei. Idcirco
omnes sunt increpabiles: et iustissime a deo
damnantur. qd autē sint oīno inexcusabiles qz
se querere nolūt qui eos de veritate infor-
ment tripliciter pbo. Primo auctoritatibz
Secundo rōne. Tercio similitudine. Primo
auctoritatibz. Mat. 37. dicit. Ideo pbi bet. dī
Elaborandū est sacerdotibz xpianis ut igno-
rantia a se quasi quandā pestem abiciant: qz
ut ait apłs. Qui ignorat ignorabit: qd de eo
intelligedū est qui noluit intelligere ut bene
ageret. vñ Augustin⁹ in li. qdnum. Non oīs
ignorās in minimis est a pena. Ille enim ig-
norans potest excusari a pena p qd addisce-
ret nō inuenit. Illis autē hoc ignostī nō po-
terit qui habētes a quo discerēt opēā non
dederūt. hec ibi. Itē Ber. in suis sententijs
ait. Tria sunt genera hoīum pfecto impro-
banda et detestanda. vñū est opinantiū. i. co-
rum q se arbitrant scire qd nesciunt. Alterū
est eorū qui sentiunt se nescire sed nō ita que-
rūt ut possint inuenire. Tertiū vero eorū est q

nec scire se existimant: nec querere volūt. hec
ibi. Et idē Ber. li. de. 12. gradibz humilitatis
ait. Frustra de infirmitate blādiūtur et se de
ignorantia excusant qui ut liberi peccēt libe-
ter veritatē ignorāt: et eā addiscere recusant
Et idē Ber. in quadā epla ait. Multa ne-
sciūtur aut sciendi desidia aut verecūdia: qui
autē habet huiusmōdi ignorantia apud deū
excusationē non habent. Et Greg. in mora.
dicit. Nescire ignorantia est: scire potuisse et
noluisse supbia est. Augus. in sup li. de doctri-
na xpiana. ait. Tripliciter quisqz humilis cir-
ca veritatē esse debet. primo qstuz ad hoc ut
nullā doctrinam contēnat. Secdo ut a nullo
doceri erubescat. Tercio ut homo nō erube-
scat cōfiteri se nescire quod nesciat ne dū scī-
re mentit: nunqz scire mereat. Adde et quar-
tuz: quia postula ea que ignoras semper tibi
a sciente imptrā. hec ille. Deniqz ad Ro. 10.
apłs ait. Non oēs obediūt euāgelio Esa.
eni dicit. Domine quis credidit auditui nro
ergo fides et auditus: auditus autē pverbum
xpi. Sz dico nunqd nō audierūt: et quidem
In oēm ter. eri. sc. Et in fi. or. ter. ver. comz.
Secundo etiā pbo vnica rōne: vñ amicabi-
litas: q null⁹ infidelis est excusabilis: si nō
querit totis viribus informari de vera fide.
Fundamentū rationis ponit pbus. 9. Ethī.
di. Amicabilia que sunt ad alterum: veniūt
prius ex amicabilibus que sunt ad seipsum:
patet hec regula. Nam licet aliquis diligit
vitam sui amici: magis tamen diligit suam:
pro eo qd si dare casus citius sineret amicū
mori qz seipsum. Quo presupposito: peto an
si quis videret amicū suū errantē in ista
visibili via et multo magis in via morum et
virtutum ostenderet ei vtramqz viam salu-
tiferam: vel renocaret eum ab vtroqz errore
Et certum est qd sic aliter non diligeret ami-
cū suū sicut seipsum: immo peccaret gra-
uiter: cum dicatur. 86. distin. capi. Facientis.
Facientis proculdubio culpaz habet qui qd
potest corrigere negligit emendare. Nec ea-
ret scrupulo concessionis occulte: qui manife-
sto facinori desinit obuiare. hec ibi. Quod si
sic est: qd quisqz ex naturali amicitia quere-
ret et querere tenetur salutē corporis et ani-
me amici sui: a fortiori tenetur magis pro-
prium salutem querere quam omnium si-
mul amicorum et proximorum. Si igitur
infideles nec querunt efficaciter informari

de veritate vere fidei: p quā saluari possent sunt utiqz inexcusabiles tam coram deo qz coram hoibus huius mundi. **T**ertio hoc idem pbo similitudine nā ponat qz qd velit ire ad aliquē locū z ignoret viam que ducit ad illum si presto adsit qui ei viam ostendat z ducatum itineris prebeat neutruqz istoru habere velit. i. nec vie ostensorez nec itineris ducem: nōne si talis erit ei merito imputandum est z inexcusabilis esse debet. **C**larū est qz sic ergo a simili cum infideles preteriti et pntes hoc fecerint z faciāt inexcusabiles sūt: pro eo qz cum habuerint z habeant fideles christianos ostēsores vere fidei eos omnino recusant: nec eos audire volunt. Sic enī faciunt theueri z sarraceni: qui ex iussione falsissimi machometi nolunt audire a christianis doctrinaz vere fidei: quā si audire vellent lumen vere fidei sufficienter agnoscerēt. **T**ales ergo quā excusationē habere pnt: proscō nullā. horū exemplo caueant etiā christiani qz insensate z absqz vite sue cōsideratiōe viuūt qui nec predicationes frequentant nec fidelia cōsilia querūt. **N**am qui nec ppo sensu vbi eis suppetit: nec alieno vbi eis paratum ē cōsulere picula spiritualia declinare non curāt merito eis ppter suam negligentā sunt imputanda. **E**t ex hoc nec ipsi dignā excusationem habere poterūt. **D**e talibus nāqz ppha ait. Errauerunt in solitudine in inaquoso: et viam ciuitatis habitaculi non inuenerūt. **E**x predictis igit auctoritatibz rōne atqz similitudine patet scda causa offensiu iustissime dānationis oīnz infidelium: que dicitur causa inquisitionis.

Tertia causa offensiu dānationē infidelium: que dicitur causa supplicationis.

Etia deniqz causa offensiu quatr deus iustissime dānat omnes infideles: nec sunt excusabiles ppter ignorantiam dicit causa supplicationis: quia cni forte vltra predictas causas posset aliqs adhuc se excusare di. **E**go quererem z audire vellent ab alijs libēssime que sit vera fides sed cum ego sim remotissimus ab ipsis christianis ita qz nūqz nec eos nec eoz fidem audiui nominare hoc mihi impossibile fuit scire. **E**t si aliqui audiri de fide christi nequaqz habeo possibilitatē veniendi in terris christianorū in quibus reciprem informationē vere fidei cū habeam contra hoc multa impedimē-

ta z obstacula. **E**t hoc videt qz si deus talem dānaret eum iniuste dānaret presertim cum dicatur extra de reg. iur. lib. 6. q. ad impossibile nemo pōt obligari. **A**d hanc excusationem respondeo qz talis impossibilitas allegata seu excusatio facta nullius est valoris. **E**t ratio ē quia nullus est adultus infidelis etiam si sit a christianis remotissimus nisi forte sit mente alienatus cuius intellectus non sit capax dei: v. z. qz deus sit: dicente Boetio prola. 10. tertij lib. **D**eum inquit esse omnium rerum princeps cōis humanorū cōceptio pbat animorū. **H**ec ibi. **Q**uo deo per motum orbium z pulchritudinem creaturaz seu per discretū mundi regimen cognito. **C**larū est qz statim tenetur ipsum venerari z adorare veluti creatorem suum. dicente pbo. j. topico. **N**ō oportet esse pblema nec oēm positionē considerare an sit deus z debeat venerari. **N**am qui dubitant vtrum deum oporteat venerari et parentes honorare vel non pena indigent: si cut qui dubitat vtrum nix sit alba vel nō indiget sensu. **H**ec ille. **I**n qua supplicatiōe tenetur quilibet ignoras petere ab ipso deo: vt illustret cor eius ad cognoscendum veritatem vere z salutifere fidei z non fabricare sibi nouam fidem fm fantasiam suā z proprium caput. **E**t qz cognito deo teneat quilibet infidelis de necessitate postulare ab ipso que sit vera fides: aliter inexcusabilis erit. **Q**drupliciter pbo. **P**rimo auctoritate. **S**cdo ratione. **T**ertio similitudine. **Q**uarto exēplo. **P**rimo auctoritate apostoli. j. cor. 10. c. dicentis. **I**n carne enim ambulantes non fm carnem militamus. **N**am arma militie nre non sunt carnalia sed potētia deo ad destructionem munitionū consilia destruētes et oēm altitudinē extollentes se aduersus sciaz dei in captiuitatem redigentes oēm intellectum nostrum in obsequiū christi. vbi glo. ait. **Q**ui lumen vere fidei ignorat poscat ab auctore veritatis z impetrabit. **S**cdo h. idēz probo duplici ratione. **P**rimo rōne mensurationis. **S**cdo rōne argumentationis. **P**rimo rōne mensurationis. **F**undamētum rōnis ponit **C**omentator lib. de substantia orbis. di. **I**nter mensuram z mensuratur cadit simplr adequatio. patet hec regula. **S**i enim vas aliquod debet esse susceptiuum totius aque maris: necesse est qz habeat tantam capacitatem z latitudinem quanta est

magnitudo et profunditas aque maris. quod si eius capacitas minor est: nequaquam maris profunditate in se suscipiet. Quo presupposito certum est quod fides non est virtus naturalis: imo est supernaturalis et quoddam donum a deo supernaturaliter infusum. dicente Augusti. libro retractationum. Fides christi non est virtus acquisita: sed est donum dei infusum. Et apostolus ad Ephes. 3. ait. Gratia saluati estis per fidem: et hoc non ex vobis. Dei enim donum est: quod patet per rationem. Si enim fides esset naturalis: utique esset eadem apud omnes: nec esset tanta dissensio de ipsa fide cum tot diuersis sectis contra est. Quod si sic est quod fides est supernaturalis: clarum est quod est impossibile aliquem intellectum naturale posse simpliciter per seipsum percipere fidem supernaturalem: ergo ex hoc tenetur necessario quodque eam a deo humiliter petere qui eam libentius prestabit. **T**ertio hoc idem probatur ratione argumentationis. Regula est philosophi secundo Ethopicorum. Si de quo nunc et de quo magis. Quo concessio Boetii. profa. 9. libro. 3. ait. Sicut in thimco Plato ait. In quibus minimis rebus diuinum presidium semper debet implorari. Quod si sic est: a fortiori teneat quicquid inuocare diuinum presidium: ut ei infundat lumen vere fidei: sine quo nullus saluari potest. quod utique est quid inanimatum. propter quod Boetius ubi supra sequens ait. Quid nunc faciendum censet ut illi summi boni seculum reperire mereamur inuocandum est rerum omnium patrem: quo pretermisso nullum rite fundat exordium hec ille. **T**ertio insuper hoc idem probatur similitudine. videmus enim per experientiam quod sol materialis a nullo videri potest nisi ex influentia sui proprii luminis vel splendoris. Quod si sic est ergo a simili sol vere iusticie et intelligentie: videtur deus a nullo videri potest intellectu. scilicet per rationem cognitionem nisi ipsemet infundat lucem vere fidei per gratiam suam in cordibus humanis. Quod ut faciat a quolibet infideli deprecandus est. **Q**uarto hoc idem probatur exemplo. Nam Augustinus. 9. legitur quod quidam pater de moniaci infidelis rogabat dominum ut ei fidem daret dei. Domine adiuua incredulitatem meam et meruit eraudiri. Simile exemplum legitur Act. 9. De cornelio infideli qui cum iugiter deprecaretur deum ut eum illuminaret de meliori fide: apparuit ei angelus a deo missus dicens ad eum. O corneli orationes tue et elemosine tue saluerunt in conspectu dei: et sic baptizatus a

beato Petro saluatus est. **E**x premissis auctoritatibus rationibus similitudine et exemplis patet: qualiter quicquid infidelis etiam a fide christiana remotissimus tenet deum orare ut illumiet animum suum lumine vere fidei. Quod si fecerit. si talento intellectus sui tota diligentia fuerit bene negociatus seu deum deprecatus: facile recipiet in se donum vere fidei aut per inspirationem intrinsecam vel per doctrinam seu predicationem: quoniam credendum est deum neminem velle deserere qui ei quantum in se est veraciter studeat adherere. Et quod deprecanti deum indubitanter infundat lumen vere et catholice fidei: quadrupliciter probatur. **P**rimo auctoritatibus. **S**ecundo distinctionibus. **T**ertio similitudinibus. **Q**uarto exemplis. **P**rimo probatur auctoritatibus. Nam ad Romanos. 10. apostolus ait. Non enim est distinctio iudei et greci. Nam idem dominus omnium diues in omnes qui inuocant illum. omnes enim quicumque inuocauerint nomen domini saluus erit. propheta etiam ait. **P**rope est dominus omnibus inuocantibus. **E**t Jacobi primo dei. Si quis indiget sapientia postulet eam a deo nihil hesitans qui dat omnibus affluenter. **E**t Augustinus. 7. dicit. **P**etite et dabit vobis: querite et inuenietis: pulsate et aperietur vobis. **A**ut quis est ex vobis homo quem si petierit filius suus panem: nunquam lapidem porriget ei? Aut si piscem petierit: nunquam quid serpentem porriget. Si ergo vos cum sitis mali nostri bona dare filijs vestris: quanto magis pater vester qui est in celis dabit spiritum bonum petentibus se: hec ille. **I**tem Sapientia. 7. dei. **O**ptauit et datus est mihi sensus et inuocatus est in me. scilicet sanctus. vere fidei et prepositi sui illam regnum et sedem. **S**ecundo hoc idem probatur distinctionibus. videtur quod deus infundat gratiam suam petentibus eum. Nam Ricardus. in tertio. distinctio. 4. in. 4. **Q**uestiō sancti patres meruerunt aduentum christi. **E**t formaliter in. 4. distinctio. 15. ar. 4. q. 7. **Q**uerit an deus exaudiat omnes inuocantes tam fideles quam infideles: ita iustos quam peccatores. **E**t respondit dei. quod qui habet quatuor conditiones semper exauditur. **P**rima conditio est quod petat fideliter nihil hesitans. **S**ecunda quod petat humiliter: se videlicet indignum existimans. **T**ertia quod petat ad salutem. id est necessaria sue salutis. **Q**uarto quod petat perscrupulose. **E**t qua distinctione patet: quod cum quilibet infidelis possit hec quatuor habere

potest per cōsequens illuminari a deo de vera fide si cū cordialiter deprecetur. Aliam distinctionem ponit Alexan. de ales in tertia pte sum. in tractatu de articulis fidei circa finem. querēs an phi infideles sint saluati vel damnati. Et respondit di. q. qui p supbiā sibi ipsi et nō deo sapiētiā suāz attribuebāt tales pfecto in sua infidelitate damnati sunt. S; si qui fuerūt q a deo sapiētiā fore cognoscerent naturaliter viuentes. i. facientes proximis que sibi ab eisdem fieri vellent et non facientes eis quod ab eis sibi fieri nollent tales pfecto saluati fuissent. Quia ut idem dicit. Quicūq; etiam infidelis viuit iuxta legem nature: ignorans fidem christi illuminatur oīno de vera fide ab ipso deo: aut per intrinsecam inspirationem: aut p reuclationez angelicā: aut per aliquē fidelem seu propheetam. Ex quib; etiā distinctionib; patet: q deus realiter infundit lumen verū xpiane fidei omnib; inuocantibus eum. Tercio probō similiter similitudinib;. Scdm enī Ricar. in quolibeto in. q. An tempe antixpi infundet deus nouā gratiā vere cognitionis inuocantibus eū. Clarum est inquit q si seductor sicut continget antixpi tempore sub pretextu veri catholici veri q; doctoris alicui simplici et indocto aliquē predicet errorē impictaris et talis anime simplex pure et instanter postulatū auxiliū dei: deus pfecto cor eius cōuertet per lumē noue gratie ne illi credatur et faciet eum cognoscere falsas et peruersas astutias tam ipsius antixpi q; falsorum discipulorū eius nisi forte ad hoc vel negligentia vel altera occulta vel manifesta culpa obstaculum psetet. Aliam similitudinez ponit ibidem. q. quando demon se transfigurat in angelum lucis in qua transfiguratione nihil apparere potest homini per quod nō videatur esse xpūs: si homo recurrit ad deū eius auxiliū implorando. pfecto illuminabit in cognitione ipsius demonis trāformati. Quāto deniq; hoc idem probō exemplis et pmo exemplo beati Job. Qui sū Augusti. in libro de ciuitate dei. Cum esset de gente hydumea et nō propē de populo dei electo et iugiter dominū oraret ut eius intellectū de vera fide illustraret moraliter viuens et naturaliter: tandē meruit peruenire ad cognitionem vere fidei nō implicite sed etiā explicite. Ita ut per spūritus etiam cognosceret profunda

misericordia incarnationis christi. Aliud exemplum habemus seu ponit in sententijs Sibille cumane: que cū disputaret de trinitate cum gbusdā philosophis incredulis illis oīno non credentibus genuflecta corā eis et celum respiciēs diuinūq; miraculū super hoc implorans: statim descendit visibiliter globus igneus tempatus in vnam substantiāz se finaliter transformans. Quo viso miraculo fuerūt philosophi stupefacti. Ex predictis ergo auctoritatibus: distinctionib;: similitudinibus: et exemplis clarissime patet: q quicūq; infidelis deum humiliter deprecatur meretur illustrari ab ipso deo de veritate vere fidei: et per consequens saluari. Sic enim dicit Jobelis secūdo. Omnis quicūq; inuocauerit nomen domini salu⁹ erit. Si igitur infideles remotissimi nō illuminantur hoc prouenit: quia deū humiliter non precantur: ergo eis imputandū est: propter quod et inexcusabiles sunt de sua damnatione dicēte. Ver. libro de diligēdo deū. Inexcusabilis est etiā omnis infidelis si nō diligit deum toto corde tota anima et tota virtute. clamat nempe intus ei in nata iusticia: quia q ex toto corde se illū diligere debeat: cui totū se debere non ignorat. Et ibidem ait. Infidelem omnē vget iusticia naturalis se totū tradere illi a quo se totū habuit: et ex toto diligere illū a quo se totū diligere recognoscit. Et sic etiam ex predictis patet tertia causa ostensiuā iustissime damnationis omnīū infidelīū. Ecce igitur anima qualiter diuina iusticia ut patet ex predictis tribus causis iustissime omnes damnat infideles. Non igitur miretur eis si eos in vniuersali iudicio maledicet in eternū. Rogem⁹ igitur omnes dñm nostrū Iesum christum ut eos omnes simul nobiscum illuminet in presenti per gratiam et in futuro p gloriā. Per infinita secula seculorū. Amen.

¶ Feria sexta post resurrectionē dñi de causalitate: seu de causis qbus iustissime a deo damnantur infideles.

Antes ergo

docete omnes gentes baptizantes eos in nomine p̄ris et filij et spūs sancti. Scribuntur hec verba Mat. ultimo

capi. et in euangelio occurrētis serie. post sa-
eri euangelij litteralē et moralē expositionem
deuotissimi ciues ex quo ut claruit in prece-
denti sermone declarauī tres causas ostensi-
uas iustissime damnationis oīum infidelium
in presenti sermone habeo singulariter de-
clarare tres alias causas ostensiuas damna-
tionis eorū in quibus apparebit: q̄ etiā eorū
ignorātia oīno redditur inexcusabilis. Qua-
rum quidem triū causarū.

Prima dicitur causa Baptizationis.

Secunda dicitur causa Trinitationis.

Tertia dicitur causa Elationis.

Prima pars huius sermonis in qua po-
nitur causa dānationis infidelium que dicitur
causa Baptizationis.

Prima igitur causa sed quarta in or-
dine ostensiuā iustissime damnatio-
nis oīum infidelium dicitur causa ba-
ptizationis. Quia enī aliqui infideles etiā
ultra predictas causas se forte possent excu-
sare di. Ecce deū orauimus ut nos illumina-
ret de vera fide: et tandē per diuinā inspira-
tionē de vera fide illustrati sumus: sed cum
nō habeamus modū accipiendi sacrū ba-
ptismi quomō saluabimur. Nam Adat. ultio
dicit. Qui baptizatus nō fuerit cōdemnabit
Et Ioan. 3. dicit. Nisi q̄s renatus fuerit ex
aqua et spū sancto nō introibit in regnū dei.
Et propterea in themate assumpto p̄cipitur
apostolis. Euntes ergo docete oēs rē. Huic
excusationi respondens: dico q̄ nullus est va-
litudinis nec propter hoc excusabūtur infide-
les ab eorū damnatione pro eo q̄ si habent
firmā voluntatē se baptizandi: et nullo mo-
do possunt: certe excusabiles sunt et saluātur:
ex eo q̄ in tali casu baptizantur a spiritu san-
cto inuisibilī sine aqua visibili et forma ver-
borum. q̄ autem habentes talem volunta-
tem: sed impossibilitatem se baptizandi excu-
sentur immo a spiritu sancto baptizent et sic
saluētur quadrupliciter probō. Primo au-
toritate. Secundo ratione. Tertio distin-
ctione. Quarto exemplo. **P**rimo probō
auctoritate Augusti. de consecra. distin. quar-
ta. ca. Baptismi vicē aliquādo implere pas-
sionem de latrone illo cui non baptisato dic-
tum est. Hodie mecum eris in paradiso.
beatus Ciprianus non lene documentū as-
sumit: quod etiā atq̄ etiā cōsiderās inuenio
non tñ passionē p̄ noīe xpī id q̄ baptismō

decrat posse supplere: sed etiam fidem cōtri-
tionēq̄ cordis si forte ad celebrādū mysteriū
baptismi in angustiis tempōrū succuri nō po-
test. Neq̄ enī latro ille p̄ nomine xpī cru-
cifixus est: sed p̄ meritis facinorū suorū: neq̄
quia credidit passus est: sed dum pateret cre-
didit: q̄tum itaq̄ valeat etiam sine visibili
baptismi sacramento. q̄ ait apostolus. Cor-
de creditur ad salutē in illo latrone est de-
claratū. Sed tunc implet inuisibiliter cū mi-
steriū baptismi nō cōceptus religiois sed ar-
ticulus necessitatis excludit: et sicut in illo la-
trone quod baptismi sacramēto defuerat cō-
pleuit oīpotentis benignitas: quia nō super-
bia nō cōceptu sed necessitate defuerat. Sic
et in ceteris credendū est q̄ traditū tenet vni-
uersitas ecclesie. hec ille. Similis sententia po-
nit de consecra. di. 4. c. cathecuminū: et glosa
super verba prophete. Cor contritū et humi-
liatū de⁹ nō despicias. ait. Vera humilitas
et cōtritio cordis supplet defectū visibilis sa-
cramenti baptismi. **S**ecundo hoc idē pro
bo vnicā rōne. videlz cōpletionis. Fundamē-
tum rationis ponit p̄b. 5. Ethicorū di. Vo-
luntate bene disposita arguit p̄fectio operis
patet hec regula. Nam si vn⁹ habet volunta-
tem bene dispositā et deliberatā faciendi ele-
mosynā pro deo seu seruitiū amico: et adest
oīno impossibilitas. Tertū est q̄ taz a deo q̄
ab amico reputat ac si elemosynā et seruitiū
accepisset. Quo p̄supposito cōcludit a simi-
li q̄ si infidelis non habēs possibilitatem se
baptizandi: sed voluntatē excusatur a deo q̄
neminē obligat nisi tñ q̄tum potest: et p̄ cō-
sequens spūaliter baptizat a spiritu sancto et
ex consequēti saluat. **T**ertio hoc idē p̄bo
distinctione. Ricar. in. 4. di. 4. ar. 2. q. 2. dicens.
q̄ triplici baptismō potest aliq̄s baptizari et
saluari: v3 baptismō fluminis et aque quēad-
modū est baptismus xpianorum. Itē baptis-
mo sanguinis: utputa cū quis credēs in xpi
sum antequā baptizet occideret: quod etiā
in paruulo pōt verificari: quando occidit p̄-
pter odiū xpī. Exemplū patet de innocētib⁹
occis ab Herode rege: qui in sanguine suo
sunt baptisati et saluati. Item baptismō fla-
minis. i. spūsancti: utputa cū quis infidelis
desiderat baptisari in aqua seu ad hoc est in-
spiratus: et tamē habet in possibilitatē: quia
nō potest habere q̄ baptizet eū talis vtiq̄ sic
moriens baptizatus est p̄ spū sanctū: et p̄ cō-

sequens saluatus. Ex quo ut predixit Augustinus de consecra. di. 4. c. Baptismi vice non contemptus religionis: sed articulus necessitatis baptismi excludit. Quarto denique hoc idem pro exemplo. v. q. etiam moriens sine baptismo aequale saluari potest. Exemplum ponit Innocentius tertius scribens episcopo cremonensi extra de presbitero non baptizato. ca. apostolica. di. Presbiterum quem sine vnda baptismatis extremum diem clausisse significasti: quod in sancte matris ecclesie fidem et christi nomen persecuerantur ab originali peccato solutum et celestis patrie gaudium esse adeptum asserimus. Incutanter. Regem super hoc. 8. libro Augustini. de ciuitate dei. ubi inter cetera legitur. Inuisibiliter baptismus ei ministratur quem non contemptus religionis sed termini necessitas excludit. librum etiam beati Ambrosii de obitu valentiniani idem asserimus reuolue. Sapientis igitur questionibus doctorum: patrum sententias teneas et in ecclesia tua iuges presbiter et hostias deo offerri facias pro presbitero memorato. h. ille verbaliter. Ex predicta auctoritate: ratione: distinctio: et exemplo patet: qualiter etiam sine sacramento baptismi persona saluari potest: dummodo habeat voluntatem se baptizandi sed impossibilitatem. Quia igitur infideles nec querunt baptizari nec volunt: idcirco inexcusabiles sunt et merito damnantur.

Secunda pars huius sermonis in qua ponitur secunda causa damnationis infidelium que dicitur causa tremefactionis.

Secunda insuper causa: sed quia in ordine ostensura iustissime damnationis omnium infidelium dicitur causa tremefactionis. Quoniam multi ex inordinato amore sui et timore pene vel mortis corporalis retrahuntur ne conuertantur ad veram fidem christi. Idcirco inexcusabiles sunt: quod etiam fiebat tempore ipsius christi. Nam Joannes nono de parentibus ceci nati dicitur quod interrogantibus iudeis: an esset eorum filius responderunt ipsum interrogare etatem habet ipse de se loquatur. Hoc dixerunt parentes eius: quod timebant iudeos. Nam cum conspirauerant iudei: ut si quis eum confiteretur christum extra synagogam fieret. hec ille. Et Joannes. vi. Ipsi principes sacerdotum mundano timore pleni christum negantes dicebant. Quid facimus: quia hic homo multa signa facit: si dimittimus eum sic omnes credent in eum: et venient romani et tollent locum

nostrum et gentem. hec ibi. Sic a simili etiam hodie plures iudeorum atque sarracenorum timore mortis non conuertuntur ad fidem christi quousque credant illam fore veram. Hic autem timor utique est malus et inexcusabilis: et per consequens quod tali timore ducti sunt seu ducunt iustissime damnantur. Cum etiam videamus ciues et seruos pro amore et defensione domini sui temporalis se morti exponere. quod autem quisque infidelis teneat hunc timorem a se excludere: necnon et pro suscipienda vera fide etiam mortem suscipere tripliciter probo. Primo auctoritatibus. Secundo rationibus. Tertio exemplo. Primo probo auctoritatibus. Nam prime Joannes. 4. dicitur. Timor non est in charitate sed perfecta charitas foras mittit timorem. Et dominus Luce. 12. ait. Ne timeamini ab his qui occidunt corpus et post hoc non habent amplius quid faciant. ostendam autem vobis quem timeatis. Timeate cum qui postquam occiderit habet potestatem mittere in gehennam. Seneca etiam in puerbijs ait. Stultum est timere pro veritate quod vitari non potest: tutissima res est nec ipsam mortem timere preter deum timidum non facit animum nisi reprehensibilis vite conscientia mala. hec ille. Item. 32. q. 5. c. ita ne. de. Tertium est quod pro fide salutem istam corpus ponere debemus. 23. q. 8. ca. conuenior. de. Tanta debet esse fidelium constantia ut potius vita quam fides auferatur. Et philosophus li. de secretis secretorum ait. Prius eligenda est nobis mors quam offensio preclarissime virtutis. Denique Augustinus super Joannem. verba. 12. Qui amat animam suam etc. ait. Cum autem articulus casu venerit ut hec conditio proponatur aut faciendum esse contra dei preceptum et fidem: aut ex hac vita migrandum. quorum duorum homo cogit alterum eligere: comminante morte persecutore ibi magis elige deo dilecto mori quam offenso vivere. hec ille triplici ratione hoc idem probo. Primo ratione Offensionis. Secundo ratione Suppationis. Tertio ratione Depravationis. Primo probo ratione Offensionis: quod quisque infidelis inexcusabilis est si timore pene sui mortis excludit a se fidem christi. Fundamentum rationis ponit concilium toleratum. 13. di. c. duo. di. Duo mala licet cautissime oino sunt precauenda: tamen si piculi necessitas unum ex his perpetrare compulerit: debemus resolvere quod minori verum noscitur obligari. hec ille. patet hec regula. Nam si proponeretur alicui abscisio capitis vel brachij: clax est quod si posset utrumque malum fugeret. Si tamen necesse foret unum ex his

sustinet utiq; potius periclitetur abscissionē brachij
q̃ capitis. Quo p̃supposito certū ē q̃ in in-
nitū ē min⁹ malū mors vni⁹ corpis imo oīz
simul corpōz q̃ sit sola mortalit̃ offēsiō dei q̃
ē infinitū malū. Quod si sic ē: cludit necessa-
rio q̃ quilibz d; magis eligē mortē q̃ fidem
christi cōtēnere vel denegare. Secūdo hoc
idez probō rōne sup̃ationis. petū sacri theo.
vtz homo videns aīaz p̃tini sui i periculo
dānationis teneat corp⁹ suū morti exponere
vt eruat aīam illā a periculo illi⁹ dānationis
sine tñ periclo sue salutis. Ad qd̃ dubiū Res-
pōdit Alexan. de ales in. 3. p̃te sum̃. i tracta-
tu de charitate. p̃tiniōz. q̃ sic. Cū quo cōcor-
dat. d. Bo. in. 3. di. 30. ar. 1. q. 1. Et tho. 2. 2. q. 26.
ar. 5. Et in. 4. di. 15. ar. 1. q. 4. Et Ric. 1. 4. di.
15. ar. 2. q. 5. Et hoc probant respectu bonita-
tis. Nā bonum oē vt dicitur. i. ethi. nāliter ē
diligibile. Quo cēso ergo magis bonū ma-
gi ē diligibile vt habet. 4. ro. qd̃ si sic ē cū f;3
cundē p̃hm. 6. topi. Triplet sit bonū v;3 fortu-
ne corpōis z aīe. z aīa sit melior bono corpis
p̃clū sit necessario q̃ aīa p̃tini magis debz
diligī quā qd̃libet corp⁹ etiaz p̃tini. S; cla-
rus ē h̃m Bre. in omelia p̃tē. q̃ p̃batio di-
lectionis exhibitio ē opis. pp q̃ posito casu q̃
aīa p̃tini sit in periculo dānationis tenet
q̃q; p̃ illa saluāda corp⁹ suū exponē. Si igitur
quisq; tenet pro salute aīe. p̃tini sui mor-
tez suscipere multo magis tenet eādē mortē
suscipere. Excluso a se oī humano timōre p̃
aīe p̃prie salutē. Tercio hoc idē probō rōne
de p̃uatiōis. Fundamentū rōnis ponit
p̃hs lib. de regi. p̃in. di. hoc amo quod bonū
est qd̃ vero malū est deuota z amare desiste
patet hec regula. Si enīz sanitas z veritas tā
quā quid bonū diligunt ergo infirmitas z fal-
sitas odiunt tanquāz quid malū. Quo con-
cesso. certū ē q̃ timor pene quo q̃s despiciat si
dem christi vtiq; malus est q̃ si malus ergo
p̃ p̃ns ē ab oī infideli deponendus. Et q̃ ta-
lis timor oīo malus sit v;3 ex tripli respectu
v;3 respectu radicis a qua progreditur: respec-
tu rōnis quā transgreditur: z respectu legis
q̃ interdicitur. Primo dico q̃ talis timor ma-
lus est respectu radicis a qua progreditur
Nāz fructus a mala radice p̃grediens sēp
est malus. S; timor hūanus oritur a mala
radice. scab amore inordinato sui ipsius. qd̃
patet quia quilibz illa que amat timet amie-
re vt dicit Augusti. lib. 83. que. vnde cum

amor sui ipsius inordinatus qui est causa z
radix timoris hūani semper sit malus ergo
timor pene seu humanus semper est malus.
Secundo dico q̃ talis timor est malus re-
spectu rationis quā transgreditur. Nāz ordo
debitus ē vt appetitus rōni subdatur. Ratio
autem dicitur aliqua cē p̃sequenda z aliqua
fugienda z inter hec dicitur aliq̃ cē magis vt
min⁹ p̃sequenda. verbi gratia magis timē-
da sunt mala aīe scilicet peccata q̃ mala cor-
pōis vel re; exteriorz. Et ideo si q̃s incur-
rat mala anime. sc. peccata vt vitet mala corpo-
ris puta flagellare vel mortē aut sustineat mor-
tem corpōis talis timor sēp peccatū ē. Nā
sunt quedā peccatōz opa ad que faciēda nul-
lo timore aliq; d; cogi. vt di. p̃hs. 3. et bi. Cui⁹
rō est: q̃ pelus ē peccata cōmittere q̃ penas
quascunq; pati. Sic dicit tho. 2. 2. q. 19. ar. 3.
Cum autē appetit timēdo refugit id qd̃ est
h̃m rōnez fugiendi puta maiora mala. scilicet
peccata z eligit minora. sc. mortē corpōis z fla-
gella seu dāna re; exteriorū: talis vtiq; ti-
mor bonus est. Tercio dico q̃ timor monda-
nus seu humanus malus est respectu legis
qua interdicitur. Sicut enim deus nihil p̃-
cipit nisi bonum ita nihil prohibet nisi malū
prohibet etiā dominus timorem mundanū
di. Mathe. 10. Nolite timere eos qui occi-
dunt corpus zc. prohibet autem dominus
timorē mundanum i p̃dicta aucte triplici rōe.
C Primo ratione humane impotentie.
C Secūdo ratione diuine p̃rudētie.
C Tercio ratione resurrectionis future.
C Primo ratione ipotētie hūane. Est rōne
lis. Ille hostis non est timendus qui non po-
test ledere nisi in minimis. tyrannus autem
est huiusmodi. quod patet quia non potest le-
dere nisi corpus solum z non animam: vt si
quis scinderet vestem alterius: illi quidem
iniuriam facit sed corpus non patitur detri-
mentum. Sic anima occasionis sentit dolo-
rem: sed damnum mortis non patitur in nā.
Secundo prohibet humanum z mundanū
timorē ex consideratione diuine providen-
tie et talis ratio est. Si q̃tuncunq; minima
vt puta vita animalium irrationabilium di-
uina providentia reguntur z ordinantur. z
multo magis vita z mors iustorum. vnde di-
cit ibidem. Nonne duo passerēs veniunt de
pondio z vnus eorū nō est in obliuione corā
deo. vbi Critostō. sic ait. Si passer euentu nō
B

Sermo

omnē nec mori q̄ro magis nec hō iust? Et ē rō
p locū a minori qz si sine rōne nihil agit in
his qz ē pccū vilissimū q̄ro magis in his
qz pccū ē sanguis Jesu xpi. Mā vt ibidē dī.
Aldulē passerib⁹ plures. i. maiores dignitatē
estis vos. Et hoc triplē. p quo ad statū nē. se-
cūdo q ad statū grē qz p adoptiōez filiū dī ter-
tio q ad statū glīe qz i pīa sūt bñficiādi. Ter-
tio deniqz p hīb⁹ timorē mūdānū z hūanūz
et cōsideratiōe resurrectiōis future. Et rō tal
est. Nō ē timēdū de maiorib⁹ vbi ē puiden-
tia de minimis. Sz deo ē puidētia de capill
q in debito mō resurgēt in corpore. vñ subdit
Ibidēz oēs capilli capitis vñ nūerati sūt g z c
Et q rōne pz q cū talis timor mortē oīo ma-
lus sit: iō infideles q ex tali timore nec sūt puer
si nec puerunt ad deūz oīo sūt iexcusabiles.
Tertio deniqz pbo exēplo q qsqz tenet citi⁹
mortē suscipē qz a veritate vere fidei declina-
re. Et pīpue pbo exēplo Socrati pbi. Māz
cū oēs veri pbi vñ deū colerēt z nō bydola
vāna Socrates pīpue vñū colebat. veraciū
vñ phibeat fieri sacrificiū Appolini pp
qd cū fuiss⁹ accusat⁹ athēciētib⁹ qz dīdebat ea
nē z hycū qz tanqz deos illi colebat cap⁹ su-
ū z incarcerat⁹ ab eis. Detētusqz ē i carcere
30. dieb⁹ vbi mirabilē cordis pstantiā se hīe
osidit. nā carcer z mors nec vult⁹ ei⁹ nec aiuz
pturbare vñqz potuerūt: z cū psuasiōe acce-
pisset a qdā pbo vt fugā arripet Absit inqt a
me Socrates vt negen veritatē vñ dei quā
aīserui. Cū ergo vt ait Valeri. li. 7. iudicat⁹ ef-
set ab Athēciētib⁹ vt hausto veneno periret
delatū sibi poctz mortē non alr qz medicamē-
tū immortalitatē accepit. z de mortis cōtēptū z
de cultu vñ dei vsqz ad vitē exitū libero aīo
disputauit. Cū potioez mortē de manu carni-
ficis accepiss⁹ appositū iā labijs pocloz: ei⁹
Xarippe q illic aderat vociferās ait. h beu ino-
cēs hō perit. Qui letat⁹ rīdit nūqd innocentī
mibi duristi mortē fācti⁹ eē. Aldozū ē igit se-
crates venenū poculo p pssioē veritatis vñi-
us dei. Et pdictis igit auctib⁹ rōnib⁹ z exēm-
plo clarissime pz q nllū lz ob timorē pene sū-
terfugē vñ a se exēdē vitatē fāctissie fidei. Ad
cū faciāt q̄plm infideles: iō mīrito z iexcusabilē
dānabūt. Et sic p pīs pz. 5. cā sz ordinē oñsi-
ua iustissime dānatiōis omninim infidelium.
Tertia ps hui⁹ smonis i q ponit. 3. cā dānati-
ōis infidelium que dicitur elationis.

Tertia deniqz cā sz. 6. i. ordie oñsina iu-
stissime dānatiōis infidelium q nec excusa-
biles sūt pp ignorātiā dī cā elationis

seu supbie. Nullus est enī vel fuit vñqz infide-
liū q nō sit vel fuerit plen⁹ magna supbia ela-
tiōe atqz arrogātia q cū nihil sit pccū i cōspē-
pectu dī iuste z merito ab ipso deo dānat⁹ pp
q Ber. i suis sūijs ait nihil deo i cūctis vñqz
magi displicet supbia: q radit ē z origo oīum
maloz z q sūme luci dīne grē pccū aduersat⁹
h ille. Quadruplex igit gen⁹ supbie valde dāno-
sū diuersimode iuenit i diuersis generib⁹ infī-
deliū. Prio dī supbia scētiua. Scdo dī su-
pbia intellectuā. Tertia dī supbia curiosa.
Quarta dī supbia dyabolica. Prima su-
perbia alicui⁹ generis infideliz dī scētiua fue-
rūt enī qdā infideles q arguebāt allegātes il-
lud pbi. lib. de sēsu z scnsato v3 q oīs cogniti-
tio ortū h3 a sēsu. pp qd nihil aliud credē volu-
erūt: nisi q scēsiuē corporeis scētib⁹ pperet
nō itelligētes q qzū distat celū a terrā: z ori-
ens ab occidēte: z multo plus: tm distant iūsi-
bilia fidei ab iphis scētib⁹ corpis. Cū scēsiuē
corpei nō pnt appropinqre iūsiuētib⁹ z sup-
nālib⁹ virtutib⁹ fidei nec studio nec exerciti-
tiōe iō nō ē mīz: si ea q sūt fidei cū spūalia et
iūsiuētia sint scētib⁹ nō ppererūt tales q h3
est supbi oēs epicurri: q aliā fidē d futurū hīe
noluerūt sz solū in scēsiuētib⁹ z mālīb⁹ felicitā-
tē posuerūt put pbs recitat. i. etbi. voluerunt
q supbi epicurri scēsiuē habē ducere ad omnia
credenda cū sic velle magna cecitas foret p
pterea sic poterāt iudicare z disputat⁹ d veri-
tatib⁹ fidei sic cecī de varietate colorū. Et iō
Ber. sup. can. ait Quid lux in cassū circūfūdē
oculos clausos z cecos sic aīal hō z carnalē
pcepit ea q sūt spūs dī. Et Au. isollōgijs ait.
De⁹ lux ē nō corpore sz mētuz z q hāc lucēz
corpe vidē qzūt eā sicut cecī neqz vidē pnt.
h ille. Scdo isup supbia alicui⁹ generi infideliz
dī intellectuā fuerūt qdā alij q nō scēsiuētib⁹ cōdide-
rūt. sz spūalē z intellectuālē fidez de diuiniis i
se hūerūt. Sz hij noluerūt credē nisi ea q p
pus itellēt⁹ z ppa fāctia sibi mīstrabat: nō
attēdētes limitatū eē itellētū hūanū quē cre-
debāt eē capacē p seipsū oīuz q sūt vere cog-
itōis z fidei iō cōdiderūt nihil aliū eē nisi qd ab
iphs capiebat. Sic si aliq cōderet circulū so-
lis oīa pīnē ipse credēz illa nō eē q̄sra circulū
non cōtinēt. tal. n. sic limitatē hūites itellētuz
auersū a credēdis z ab his q pnt boīez iducē
ad credēdū sic amāt errores suos vt et oīa ve-
ra cis. Pīa vidēat. z nō velint cogitat⁹ vt audir
ea de qb⁹ puer. 18. dī. Nō scipit stult⁹ verba
prudētiē: nisi ea dixeris q vñt i corde eius
z ibidē dī. Qui pñdit i corde suo stult⁹ ē. vbi i

glo. ad. Molle alijs veritate igitur credere sibi ex
trema supbia et stultitia est. Tertia supbia ali-
cuius generis infidelium de curiosa habet supbia illo-
rum quod nihil credere volunt nisi per rationes demonstrati-
uas quod utique signum est marie supbie. Contra quod
seneca. quod inquit te torquet illa questione quod scilicet
precepisse quod solue. Et Aug. li. 2. de doctrina christiana
ait. Disputatorum disciplina ad omnia genera questionum
quod licet facit si penetrata plenius valz tamen ibi can-
da est nitida libido et pueril quodam ornatu cum christi-
anis aduersariis decipiendi habet ille. Item glo. super
Ysa. 2. thi. 2. v. noli. Ybis corcedere ait. Corcedere
est non curare quod error. Veritate vocat. scilicet quod di-
tione ditioni alius proferat quod fidei simplicitas pei-
tione a se excludit. Contra quod est phis. 8. metha. ait.
Certitudo rei tamen quodreda est igitur recipit nam ipsi
us rei. Et. i. ethi. dic. Certitudine non opus est o-
b similitudine expetere. scilicet in singulis finibus tracta nam:
et in tunc quod est. propter ne hec ille. Quarta super-
bia alicuius generis infidelium de dyabolica et habet
fuit supbia paganorum seu etiam aliorum infidelium quod
attribuit honorem deo et creatori debitu hominibus
et creaturis. id non inuenit dant. Ma. Alia.
4. p. capi. Dicitur deum tuum adorabis et illi soli ser-
uies Vbi Tripliciter deus dicitur a quilibet adorari fide
spe et charitate. Oppositum faciunt saraceni et
theut. quod honorem hunc attribuit machometo dum
in eo ponit omnes spe fide et amorem quod nequa-
cis licitum est cum sit creatura inique et pessima. vñ
4. i. ethi. phis ait honorem primus virtuti et attri-
buit hominibus potius at etiam non est honore dignus hec
ille. ex hoc patet quod hunc honorem auferit a christo dum
non ponit in eo fide spe et amorem nisi forte sim-
pliciter sicut simplici homini et creature. Quia tamen christus fi-
lius dei est imo est deus quod ut ait. Anasta. deus pater
deus filius deus spiritus. scilicet concludit quod talis honor
sibi debetur et non machometo: quod honorare ni-
hil potest esse potest: quod tunc creatura deificat et crea-
tor sit creatura. Ex hoc igitur iuste dantur saraceni
et iudei et tamen si machometum non adorant auferunt
tamen a christo dei filio honorem sibi debitum: quod vñ
ponit in eo spe fide et honorem cum credat eum sim-
pliciter fore creaturam cum tamen deus sit cum dicat Ana.
Ma sic anima rationalis et caro vñ est hominis: ita deus
et homo vñ est christus. Quod christus cum sit dei filius et per omnia
deus clarus est quod dicitur adorari ab ipsis iudeis fide
spe et caritate quod cum non faciat ex sua personifica-
te sequi quod et ipsi sic saraceni iustissime a deo dan-
t. Sed nunquid antiqui gentiles quod christus non adora-
bat cum iudeis: nec et machometum cum non esset debu-
erit dantari. Respondeo quod iustissime dantari sunt: cum
iplicite saltem per personam primi parentis quodque tenet cre-
de incarnationem filii dei futuram et sic adorare

Sed obmissa ista ratione dantari debuerunt: quod ho-
norem laice deo debitu hydolis attribuebant
et sibi ipsis. id. auferiebant a deo fide spe et cha-
ritate et ponebant in hydolis et creaturis: id est ipsos
sibile erat quod deum adoraret per quod. Jo. 5. de. quod
credere potestis quod gentes adinuicem recipiunt et glori-
am quod a solo deo est non quodrit habet ille Ma laia f. 3. Au.
est summe venerationis cultus soli deo exhibendus
vel laia est voluntaria perfessio diuine maiestatis. hy-
dolatria vero est cultus soli deo. debetur exhibitus
creature. Et de hydolatRIA non quod ille cultus scilicet
hydolo exhibeat: scilicet quod frequenter vel quod propter hydolo-
lo est exhibetur. Notandum tamen quod hydolus quod dicitur li-
gnum vel alia res sic figurata quod non deus est virtutis
et hymagie et omne perfessio: et sic summa. cor.
8. vbi ait Au. quod nihil est hydolum in mundo. Illud
enim quod ponebatur esse hydolum. id est persona subsistens ex
simulacro et spiritu perfessio nihil erat. Insup est
notandum quod in hydola gentilium quodam hymagies
erat tamen ad memoriam et representationem aliquid: in quod
b. nihil numinis esse credebatur. Alie vero erat quod
credebatur esse hiracla deorum. de conio. o. c. n. di.
gentium demonia in quibus demones decipiebant ho-
mines dantes eis rursus ac si in ipsis habitaret iducti
ad hoc sacrificijs honoribus quod eis exhibebatur.
In quibusdam et hymagibus credebatur gentes aliquid
virtutis infusa esse eo quod si certe oris funderet scilicet
percutit fabricaret sic mathematici intus hoies
trahere mores ex hoc tali hora et tali nativitate hy-
magies aut predictas quod non credebatur solum esse hima-
gies vocant mercuri deos factitios scribentes
librum de deo deorum pauca igitur nostri inueniunt arte
quod deos efficeret: et quoniam aias facere non potest
inocantes aias deorum eas ididerit hymaginibus
fecit habet ille. Quod tamen cum precipue a doctoribus as-
signat per quod hydolatRIA idea est in dei virtutem
ipsum causa fuit minus dolor de amissione alicuius
filij. per. n. amisso filio nimium dolens hymagine
filij fieri fecit ut esset ei quodcumque solatiu vñ sap-
i. 4. Acerbo luctu dolens pater sibi cito et apti filij
fecit hymagine: ac illum quod tunc quod homo mortuus fu-
erat nunc tamquam deum colere cepit: et constituit inter
suos suos sacra et sacrificia: deum intueniēte
tempore qualescūque in iniqua consuetudine habet error tamquam lex
custodit: et tiranorum ipso colebant signata. h.
ille hac primam causam hydolatrie ostendit gre. sup il-
lo luc. n. in belzebub principe demoniorum. di. Ar-
ri rex ninive. Bello pre suo mortuo statuam
quod summa veneratione honorauit ita ut et reis ad eam
fugientibus perceret vñ. progressu temporis hoies ce-
perunt eam venerari ut deum quodam vocauerunt et
Bel. alij baal. alij balaal. alij belzebub f. 3.

varietatē linguarū. hec gre. Scda cā fuit vesa
na supbia pncipū q nō attēdētēs ifirmitatē
suā. voluerūt se vt deos a ceteris hoib⁹ hono
rari. Sic Nabuchodonosor q pcepit holoser
ni pncipi militie sue: vt oēs deos tre extermi
naret ⁊ ipe solus de⁹ dicētur ⁊ ab oib⁹ natio
nib⁹ adoraret. Iudicuz tertio. vii. sap. i. 4. dī
Tirānozū iperīo colebātur significata ⁊ hos
q̄s i palā honorare nō poterāt hoies pp hoc
q̄ lōge cēnt. c lōginq̄ figurā corū allatā viden
tes hymaginē regis quē honorare volebant
seccrunt: vt illū q aberat tanq̄ pntem colerēt
h ille. Et glo. ibidē ait. Alij ē vt dina stirpe na
ti viderent diuinos honores sibi deferri iusse
runt. Tertia cā fuit adulatio vel dēfideriū qd
habebāt minores acquirēdi gratiā maiorū
vnde sap. i. 4. dicitur. Affectui aut regib⁹ de
seruientes hoies incōmunicabile nomē lapi
dibus ⁊ lignis impossuerunt dū hoies grati
eē in suos pncipes cupiunt. hec ille. Aug. ē
io. lib. de ci. dei. 21. Multa inquit vsurpata sunt
de cultu diuino q honorib⁹ deferūtur huma
nis siue hūilitate nimia siue adulatione pesti
fera. hec ille. Quarta cā fuit amor reipublice
vt dicit glo. sap. i. 4. ⁊ aliq loco Cicero dicit q
i plerisq̄ ciuitatibus virtutis acūde grā vt
reipubli. piculuz adirēt: optiomis q̄q̄ viros
fortiū honor dōz immortalū psecratos huic
rationi cesares psecrauerūt: ⁊ mauri suos re
ges. Quinta cā fuit decor vs⁹ opib⁹ hūian v⁹ alte
ri⁹ creatur⁹: d. p. sap. i. 4. dī multitudo hōmū ad
ducta p spēs opib⁹: eū qui ante tempus tanq̄
homo honorat⁹ fuerat nūc tanquā deum ex
timaucrunt hec ille. De. 2. sap. 13. dicit. Quā
do locutus ē de stellis sole ⁊ luna ⁊ subditur
Quozū si ipse delectati deos putauerūt sci
ant q̄to his dñator corū spetiosior ē. Sexta
cā fuit potētia q crediderūt supeminere his
q̄s deos putauerūt. vii crediderūt demones
ptātē hīc i homines ⁊ res humanas ⁊ i elemē
ta. vii credebāt demones tanq̄ deos sanare
lesiones corpoz dū ab eis cessabant: ⁊ eos se
dare mundi turbationes dū eas facere cessa
bāt. Credebant etiā eos pnoscere futura: qz
predicebāt eis mala que dei permissione ipsi
erant illaturi hōimib⁹ hū⁹ erroris. Alia cā fu
it quando facere videbantur quedam opera
que vere naturalia erant sed imperitis vide
bantur esse super naturam. Tale opus ē subi
ta generatio ranarum verminū ⁊ pediculo
rum: in quibus natura operatur demonib⁹

tamen procurantibus q hec citius fiant con
iungendo vel commiscēdo ipsas natura re
rū ⁊ addendo queq̄ sciētia nē: que tardius
opari cōsueuerat sicut factū ē i signis q̄ facta
sunt a magi phōnis. Septia cā fuit ceca cupi
ditas hoīz qui tñ sūt curiosi sciēdi vel cupi
di aliqua acquirendi vt seipsos vēdāt demo
nibus: eos adorādo: vt sic cupiditate suā im
plere possint. Octaua ⁊ vltima cā hydolatrie
fuit voluptas carnalis ⁊ lasciuia que erāt in
giter in festis hydolatrarū: vacabāt enī hydo
latre oib⁹ delinjs ⁊ ludis q̄ alliciebāt hoīes
ad idolatriā. Sic enī dī i. cor. 10. Et habe
tur. exodi. 32. Sedit populus māducare ⁊ bi
bere ⁊ surrexit luderc: q̄ bene p̄ exēplo Sa
lomonis. put habet. 4. regū. xi. qui ob amorē
mulierū fecit fieri hydola ⁊ cū eis simul ado
rauit. Et predictis igit oib⁹ causis propter
q̄s gentiles antiqui ⁊ pagani spōte ipēdebāt
honorē creatoris hydolis ⁊ creaturis cū sint
pessime. arguit ⁊ cōcludit q̄ iustissime oēs ipi
cū pntib⁹ iudeis ⁊ saracenis a deo dñatur
Mona postremo superbia alicui⁹ generis in
hēliū dicit obstinata ⁊ hec supbia maledicta
ē illoz q̄ fidē christianozū sciūt eē verā suam
vero eē falsā: pnt sūt iudei q nolūt ex super
bia se humiliare ad fidē christi accipiendam
⁊ suā deponendā. Et q̄ talis obstinatio sit q̄
dā act⁹ supbie p̄. nā de. pe. di. i. c. nīfirā. dī ob
stinatio ē ai ⁊ cōfessionis cōtrēpt⁹ ⁊ quedam
mors ipietatis ⁊ lepra supbie. Et magister i
secūdo snay. d. 4. 3. c. si querit ait. Obstinatio
est indurare in malitia mētis p̄tinatio p quā
sit hō impenitēs ⁊ indignus grā dei. Iō tales
vnq̄ merent veniā peccatoz nec gratiā vii
de pe. di. 3. s. siue dicit. voluntarie ex malitia
peccantib⁹ nō relingitur hostia pro peccato.
qz sicut vera penitētia veniā p̄meret: ita si
mulata deuz irritat: qz spūs. s. discipline effu
giet fictuz. h ille. Item de penitētia. di. 3. s.
Itē exiit⁹. dicitur. hoc at sācti patres irrenū
sibile peccatū ⁊ blasfemiā ⁊ spm̄ sanctū dire
rūt in sceleribus ex malitia vsq̄ in finē vite p
seuerare de salute sua desperare de potētia et
mā dei ⁊ redēptoris sui diffidē. hec ille. Qui
cūq̄ igit infideliz in aliqua p̄dicte gntupli
cis supbie macula inuenitur vel inuent⁹ ē me
rito dñabilis est euz oio indisposit⁹ sit ad di
uinā gratiā accipiēdā qd triplicii pbo. p̄ri
mo auctoritatib⁹. Scdo rōne. Tercio simi
litudine. Et p̄ri mo pbo auctoritatib⁹. Nam

3ac. 4. dī superbis de⁹ resistit būlib⁹ at dat
grāz. Itē Au. 7. li. cē⁹ sessionū ait. Tūox meo
sepabar a te: a nimis inflata facies claudēbat
oclos meos a grā tua. Itē ber. sup. cant. ait su
pbo ocloveritas nū videt⁹ sincero p3. Et gl. sup.
verba 3erc. 4. 9. c. v3 arrogātia tua z supbia
cordis tui dēcepit te. Dīc oīs hētic⁹ z infidelis
arrogās ē: qz nō ignorātia s3 supbia hēticū fa
cit z infidelē. Et Bre. sup. verb a abacuc h. 2.
Quo vinum potatē decipit: sic erit superb⁹:
ait. Tāto a dei luce hoies ex supbia longe sūt
qto apō se būiles nō sūt. Deniqz 3sa. 66. dī
Sup quē regesct spūs me⁹ nisi sup būilez z
getū z pntuz spū z tremētē sermōes meos.
Scdo hoc idē pbo vica rōe v3 ipletiois. Sū
damētū rōis pōit philo. li. de ispiratioe z re
spiratioe. di. Eadē mā siml z sel nō ē suscepti
ua diuersay formarū. p3 h regla. Mā idē val
est p tē alterius susceptiūū. Sistr nec mā ferri
hūs formā cultelli nō ē p tē alteri⁹ forme su
sceptiua. Quo p supposito certū est vno liqre
repletū nō q cor infidelū plenū forma supbie
z obstinatiois nō ē susceptiūū accūtat fōme di
uine grē di. Bre. Tūox mētis ē obstaculū ve
ritatis. Tercio hoc idē pbo silitudine. Mā
apoc. 9. dī. Ascēdit fum⁹ de puteo. i. supbia de
infidelū corde sicut fum⁹ fornat⁹ magne z ob
seurat⁹ sol z aer. i. cor intellect⁹ z mēs de fu
mo ascēdere. i. dī supbia se extollēte. p3 hoc idē
alia similitudine. q. n. turbidū h3 oculū pilū q
ab alijs vī ipse vidē nō pōt: sic asitū q h3 aiuz
supbia tumidū nō ē sufficiens cognoscē lu
mē veritatis. sic sūt oēs infideles q in merito si
gnificant i belima mago qv dī act. i3. cū eēt
aduersari⁹ scti pauli veritatē p dīcātis statiz ce
cus effus est. hoc ē mō nequeūt ceci z supbi
infideles pphēdē veritatē fidei. ppterea dñs
pminat eis 3sa. 5. di. vbe q sapientes estis in
oclis vris z corā vob metiphs prudētes ve q
dicūt bonū malū z malū bonū: ponentes te
nebras lucē z lucē tenēbras: ponētes amarū
dīcēz dīcē amarū. h. ibi. Et pmissus igit trib⁹
cāis ē clarissime p3 qūi i grātia infidelū ē in ex
cusabil⁹ z p pñs p3 quatr iustissime a deo dā
nat a q ignorātia. z dānatōe nos pseruet 3e
sus rps q ē cordiū illustrator q viuunt zē.
Sabato post pascha de. iz. excellētia fidei seu
de dānatione oim infidelū.

Valerunt do

minū meū z nescio vbi posu
erūt eū. scribūt hec 3ba. 3o.

20. c. 2. i euāgelio occurrētis serie. post sacri
euāgelij lralē z moralē expositionē pzeclaris
simi ciues exq vt claruit i pcedētib⁹ duob⁹
sermonib⁹ sufficiēt declarau. 6. cās onsuas
iustissime dānatōis oīuz infidelū: hēo in p3
ti sermone pēcipue declarare tres alias vltias
cās que restāt. hoc idē ondētes. qz. 1^a p3
ma dī cā despectiois. Scda dī cā falsifica
tionis. Tertia dī cā ellectionis.
1^a p3ma ps in qua ponit pma cā dānatōis
infidelū q dī Causa despectionis.

1^a p3ma ergo cā s3. 7. in ordine onsuua
p iustissime dānationis oīuz infidelū dī
cā despectiois. v3 scripture sacre. p hu
ius igit cāe declaratiōe peto an gl3 ver⁹ itel
lect⁹ teneat credē sacre z diuine scripture. seu
viris z pphīs fide dignissimis in oib⁹ q p
tinent ad verā fidez z rñdeo q sic. Et hoc p
pessimof infideles q nō credūt diuine scriptu
re z vltra hoc ptenūt sanā doctrinā sāctoruz
viroz: nec nō z miracula supnālia. Et qd negli
mū ē asserūt mortē sāctoruz martyz oio fuisse
dānosā. Et q p dīcēt oib⁹ qsqz saluāduz tene
at fidē idubā adhibē qdrupt⁹ pbo. 1^a p3rio au
ctozitatib⁹. Scdo rōe. Tercio similitudie
Quarto distinctiōe. 1^a p3mo pbo auctozitib⁹
Mā Aug. lib. 2. de doc. xpiana ait. atē oia cui
libz op⁹ ē dī timore ad cōgscēdū cī⁹ volūta
tē. deinde op⁹ ē pietate. postremo necesse ē nō
p dīcere diuine scripture nec sāctoruz lautozi
tatib⁹: s3 qsqz credē poti⁹ d3 id eē melius et
ver⁹ qd scriptura dicit ēt si lateat: q3 id qd
nos p nosipos sapere possum⁹ hec ille. idēz
ibidē ait. nulla res magis memorire danda
est atqz reuerētie q3 illa verborz loquutionum
gnā q ignoram⁹ vt cū pñor occurrerit qri
possit. qñq3. n. aliq3. p se scripturā igit: tūc
carēda ē temeritas ne igit p notis hēat hñs
q3 temere assentiat: hec. n. pñptio est q3 q ef
fugere vult būilr scripturas pscrutabit⁹: z alio
rū intellectui adhibebit. h idē. Itē q3 aug. li.
de vtilitate credēdi ait. due sūt pñone laudabi
les in religōe vna eoz q iā veritatē iuenerūt
q3 ēt iudicare beatissimos necesse ē: alia eoz
q studiosissime z rectissime eā ingrūt sauetqz
sic pñt scōz dictis. pñi sūt in ipā posēssione.
alij i via q tñ certissime pueniat⁹ ad caz. h ille
Deniqz Ber. ad fies de mōre dei ingt. In oī
bus scripturis cuilibz legēt tā fideli q3 infideli
inītiū d3 eē timō dñi: z reuerētia cū credulira
te. Ex qb⁹ auctozitatib⁹ p3 qñr qsqz ēt infidel tenet

B 3

Sermo

de necessitate sue salutis credere diuine scripture at
q3 se scibet doctrine scōrū viroz. ¶ Secūdo hoc
idē pbo vnica rōe v3 entitatis. fūdamētū rōis
pōit pbs. 2. me. di. sic se h3 res ad eē sic simplr
d3 ab oib3 itelligi. p3 h regla. cū. n. mel p nām
veracit sit dulce: si ab aliq iudicet amax: clax
ē q tal at idispōit? aut stule? reputabit. Quo
psupposito peto vñ pcesserit scriptura sacra. 7
certū ē q traxit originē a spū scō: dñte petro
prie petri. p. spū scō igr illuminati locuti sūt sci
dei hoies. Itē peto vñ venit veritas a scis vi
ris pdicata. Rñdeo q sifr a spū scō dñte abzo.
veritas ingt a qēuq3 dicat a spū scō ē. q si sic
ē q scriptura sacra 7 doctrina a facti viri pdi
cata: sūt qdā effcūs spūs sācti: pcludit necēio
q qēuq3 eā aut ptenūt aut alr itelligūt q3 sit
volūtas spūs. f. psuppositi sūt 7 p pñs merito
dānādi. ¶ Tertio hoc idē pbo similitudinē. pe
to a te ifidelis si tevgēt iedia famis 7 xpian?
vellet tibi ipēdē cibū: nūqd nō suscipēs ab ip
so panē: certū ē q sic. alr dign? eēs morte. g3a
simili idē ifidel multo plus tenet suscipē cibū
aie: q vtq3 ē Xitas fidei xpiane: cū aia nobili
or sit oi būano corpe. Quā similitudinē salua
tor cōfirm. is. 2. dat. 4. diē. nō i solo pane viuit
hō s3 i oi Xbo. qd p. d ore dei. ¶ Quarto de
niq3 hoc idē pbo distinctiōe beati. tho. 2. 2. q.
2. 2. 9. 7. in. 3. sen. di. 2. 4. ar. 3. q. 2. dñt. credere
alicui sbito sine deliberatōe sine ispiratiōe et
sine motiūo sufficiētī ē leuitas mētis. sic eniz
dñ ecclesiastici. 19. qui cito credit leuis ē corde
credē n alicui cū discretiōe 7 ispiratiōe 7 mo
tiūo sufficiētī. nō ē leuitas cordis s3 obligatio
hoc. n. facit qēuq3 i xpianā fidē cōdit. tal. n. h3
sufficiēs motiūo ad credēdū. inducīt. n. aucti
b3 dñe doctrine miracul? pfirmate. 7 ampli
us iteriori istictu ipi? dei illūināt. p oia pñs
sa faciūt ifideles q nec spōte credūt diuie scri
pture nec viri xpianis eos de Xitate iformā
tib3 nec et scōz martyriū miracul. de qb3 ar
tu. 7. dñ. dura cernice 7 icircūcisi corde: vos
sp restitistis spūi sācto. Et iob. 28. dicīt. ipi re
belles fuerūt lūi. Et iob. 21. de eis dñ. dixerūt
dño deo recede a nobis sciaz viaz tuaz nolu
m. ¶ Q2 igr spōte pdicti sūt rebelles iō meri
to sūt iexcusabiles 7 dānabiles. piñ pbs. i. eti
cho. ait ignar? q p se n itelligit nec audiēs bñ
dicēti obedit nec i aio pōit būnūtil ē vir 7 in
diger pena. Et Boc. h. de disciplina scolariū
ait. Qui n nouit subici aliis nūq3 discet se ma
gistrare nec ē dign? scia 7 veritate q i scieveri

tati isurgit auctori. Ex pdicti igr auctib3 rōe
filitudine atq3 distinctiōe p3 qualr iustissime
dānāt ifideles exq nolūt subijcē itellectū suū
scripture sacre.

Secūda pars tñ? sermōis i q ponit. 2. causa
dānatiōis ifidelīū q dñ cā falsificationis.

¶ Ecūda isup cā s3 octaua i ordine oñsi
ua iustissime dānatiōis ifidelīū dñ cā
falsificationis. ¶ q mirari de ifidelīū p
ductōe. peto nūqd mirarer? si tpāl dñs a te
expellēt oēs fuitores cū falso diligētes: nllāq3
opationē sm ei? volūtate faciētes. certū ē q
nō: imo poti? mirarer? si tales a se nō expel
lēt. nō igr aliqs mirari d3 si ipse de? dānat i
fideles ex ro q ipi co tpe q spōte durāt i sua
ifidelitate nūq3 faciūt aliqd op? sm ei? volun
tatē 7 isup cū falsitate diligūt. Et q ifideles
nec deū diligāt nec isup aliqd simplr s3 ei?
volūtate faciāt tripl? pbo. ¶ p3io auctib3. Se
cūdo rōe. Tertio distinctiōe. ¶ p3io probō
auctib3. nā pba de ipis diē. dñs de celo pspe
xit. s. t. ho. s. ifidelīū vt. vi. fi. ē itel. aut. 2. d. oēs d
si. f. s. nō ē. q. f. b. nō ē vs. ad vñū. Et glo. super
verbū pauli ad Ro. 13. v3. oē qd nō ē ex fide
pctm ē ait. ois vita ifidelīū pctm ē. Itē. 28. q.
i. c. oēs. s. ex his. dñ. vbi. n. dñt agtio cīne 7 icō
mutabil Xitat? falsa sp ē ē virtus i optimis
morib3. Dñiq3. Dñe. i. q. a. c. cū paulus. iquit
dicat q fūdamētū aliō boni opis nō potest
ponē pter id qd positum ē. v3 Iesus xps. pñt
pbat q vbi xps nō ē fūdamētū. nullū pōt
ēē bōi opis supedificiūz. h ille. ¶ Secūdo ē p
bo vnica rōe v3 diuersitat. q ifideles dñz
neq3q3 diligūt 7 p pñs coz opa sūt falsa 7 me
rito dānāt. fūdamētū rōis pōit pbs p. de
regi. pñ. di. diuersitas appetit? nāl est cātua
inimicitie. p3 h regla. Nā si pen? appetit dñce
7 ho. ab eo discordās dat ci amax clax ē q
tollet ab eis ois Xa aicicia. Quo psupposito
certū ē q de pceptis dñter. 6. 2. dat. 22. ab o i
b3 se diligi toto corde. vñ clax ē q cū oēs ifi
deles aduersēt ei? volūtati neq3q3 pñt euz ve
re diligē 7 p pñs merito dānāt. Et q ad
uersent diuine volūtati p3: q3 nec itellectū ex
creēt ad itelligēdū verā fidē nec qñt q doce
at eos: nec deū ppi hoc de pcent nec credūt
diuine scripture monitiq3 sanctoz viroz: q
omnia deus vult eos facere. Cum igitur vt
patet sponte viuāt 7 moriantur sine vera dei
dilectione: merito sunt inexcusabiles 7 dā
nantur. ¶ Tertio hoc idem pbo distinctione.

domini Bonauentura in suo centiloquio dicens. Exigit quod necessitas vera fides: ut quisque in se habeat veram dilectionem dei: veram operationem boni: rectam dilectionem proximi: et constantem passionem mali. si ne quod fides nulli proficit ad salutem. h. ille. 2. h. o. aut. 2. 2. q. 10. ar. 4. quod res an quilibet actio infidelium sit peccatum. respondit quod nulla actio infidelium cum sit purata diuina gratia et amore hominis est contraria ad meritum. Et subiungit quod omnis habet et omnis actio que ordinatur ad obum infidelitatis eorum semper peccatum est. Et predictum auctoritatem ratione atque distinctione per se habet causa. seu gratia in ordine omnium iustissime: damnationis infidelium.

¶ Tertia pars huius sermonis in qua ponitur tertia causa damnationis omnium infidelium que dicitur causa electionis.

¶ Tertia postremo causa scilicet nona in ordine omnium iustissime damnationis infidelium dicitur causa electionis. per cuius cause declarationem peto a te o infidelis an perliges libram auri quam libram ferri et certum est quod sic imo Iero. de psecra. di. 5. c. Non mediocriter ingratum quod magno bono preferunt mediocre bonum. Quo processu certum est quod fides christi melior est et necessarius omnibus diuitiis atque carnalibus delectationibus peritis vite: dante Augustini. de simbolo apostolorum. fides igitur est optimus bonum iter omnia peritis vite bonis. h. ille. 2. d. si sic est: quod omnes infideles magis tenentur perligere fide christi quam omnes mundi diuitias et carnis voluptates. Sed cum faciant oppositum per dominum faciunt contra naturam scilicet agens per ipsum naturam scilicet. Act. 3. pre summe mori. peccat: quod per dominum omnes iuste damnantur: et faciunt oppositum per naturam cum dicat. i. Jo. 2. o. quod est in mundo aut est concupiscentia carnis aut concupiscentia oculi. aut. scilicet vite. h. tria perligunt an quam velle habere christi fide. Nam indei proponunt concupiscentiam realem sibi ipsi fidei: quod cum expulse videantur de christiano eorum esse veram suam. Non scilicet cupiditate inducti nolunt suscipere fidem christi ne amittant diuitias terrenas quas ex usuris congregauerunt. Ideo de ipsis indeis bona terre vere fidei preponuntibus. dicitur baruch. 3. filii agar exquisierunt prudentiam que est de terra. per hoc sunt ipsi dei inimici. vii. Jac. 4. d. quod cum quis voluerit esse amicus huius mundi plusquam fidei christiane inimicus dei constituetur. Et hoc per quod indei merito damnantur: sarraceni autem et tauri. proponunt concupiscentiam carnis ipsi fidei: dum accipiunt tot vires que pascunt per cum quod accipiunt omnes carnis voluptates que obnubilant eis omnes intellectus et ratione dante per bo. 7. et bicox. concupiscentia abducit a ratione

namque quod virtutis alicuius. 3. thopi. ait. concupiscentia electioni perit: quod continens est eligens: concupiscentia autem non. h. ibi. Quia ergo talis concupiscentia offuscat in eis intellectus ne discernant lumen vere fidei: id est inica ipsi deo. di. aplo. 1. Ro. 8. prudentia carnis mortis est et prudentia carnis inica est deo: et quod in canem sunt deo placere non possunt. h. ibi. merito igitur quod omnes theucri et sarraceni preponunt carnis voluptatem ipsi fidei christiane a deo damnantur. di. aplo. eph. 5. Scitote quoniam omnis fornicator aut immundus non habet hereditatem in regno christi et dei. Idagani vero propter fuerunt concupiscentiam superbie ipsi vere fidei dum bonorum diuinum sibi ipsis et idolorum per tractum est attribuerunt. Que spiritus superbie fuit filius superbie Luciferi qui voluit ponere sedem ab angelorum et filius esse altissimo. ut dicit Ista. 14. Tales dicitur. 1. cor. 3. si quis videt iter vos sapienter in hoc seculo stultus fiat ut sit sapiens. sapiencia. n. huius mundi stultitia est apud deum. scriptum est. 1. Cor. 1. Sapientes in astutia eorum. h. ibi. huius igitur superbia eorum fidei preponentes: non immerito filii eorum indeis et sarracenis damnati fuerunt. de quibus triplici pestifera et damosa sapientia concupiscentia. Jac. 2. d. Non est igitur sapiencia de sursum scilicet terrena aialis et diabolica. Et predictis igitur. 9. causis clarissime visum est quod omnes infideles in excusabiles sunt et a diuina iustitia iustissime damnantur: et per dominum est per alia excellencia sacratissime fidei que deus fuit excellencia caritatis: quam idem subiungit voluit ut omnis humana mens plena haberet satisfactionem de tanta infidelium iustissima damnatione. 1. Ro. 9. igitur omnes corde perito et humiliato oporteret deum et dominum nostrum iesum christum: ut fidelium condita illi staret ad veram cognitionem nostram constructa in vera fide in presenti per gratiam et in futuro per gloriam. Qui gloriosus vivit in secula seculorum Amen.

¶ Dominica in octaua resurrectionis. de. 12. excellencia fidei que dicitur excellencia pseuerabilitatis in bonis operibus: seu de diuino amore.

Ec autescri

b

pra sunt ut credatis quod iesus est filius dei et ut credentes vitam habeatis in nomine eius. Scribuntur h. verba. Jo. 20. c. et in euangelio occurrentis dominice. Quoniam precordialis

filius ciues et patres amantissimeque matres in christo iesu sum corporaliter recessurus a vobis licet corde spiritu amore et charitate sum

B 4

vobiscū cūctis diebus vite mee et etiam vsqz ad cōsumationē seculi et ultra p̄māsurus: cōgitauit qdā denict? dilectione itima erga vos in forma spūalis testamēti ad perpetuaz me moriā nre mutue dilectōis et beniuolētie: vltra p̄dictas oēs excellentias sacratissime fidei supioribus dieb? qdragesime vobis declaratas: aliā valde mirabilē vobisqz sūme vtilē et necessariā excellētiā de ipsa sacratissima fide vobis proponere et declarare: sine q̄ nihil vobis profuissent omnes precedentes quēadmodum nec nihil profuisset xpm̄ p nobis nasci nisi et p nobis mortu? fuisset: nosqz redemiss? q̄ pfecto excellētiā vocabit excellētiā p̄seuerabilitatis seu p̄seuerantie et continuatiōis. in q̄ excellētiā p̄cipue mōstrare habeo quāte necessitatis sit in bonis opib? atqz in virtutib? fidei supradictis ipa b̄ndicta atqz s̄ctissima p̄seuerantia necessitatis cuius p̄seuerantie declarando talis erit.

De vltima excellētiā sanctissime fidei que dicitur p̄seuerabilitatis.

Via igit postremo et vltima excellētiā de ipsa sacratissima fide vobis p̄ nūc d̄ clarāda d̄ excellētiā p̄seuerabilitatis seu p̄seuerantie. Accipe q̄ popule mi dilecte in hoc meo recessu hāc verā et idubitabilē auctēticāqz veritatez. posito igit cāu q̄ qsqz vřz ornat? eēt cūctis virtutibus oīuz angeloz atqz sanctorz seu cūctis virtutib? theologicis atqz moralib? vt puta. fide spe charitate oīqz p̄udētiā castimoniam iusticiā fortitudinē tēpantiā et b̄mōi. dico q̄ si in dictis oib? p̄seueraret vsqz ad mortē: si tñ deficiēt in p̄seuerantiā soli? virtutē atqz bōe opatiōis ipossibile eēt talē vnqz saluari posse: imo p oībus aū dictis virtutibus nihil meriti esset in futura vita atqz eternā gloriā receptur? q̄ aut p̄seuerantiā dulcissimi ciues et mīres in virtutib? et opibus bonis seu optimo p̄posito b̄nfaciēdi. qd hac qdragesima p̄ grām dei suscepistis sit vobis vsqz ad mortē et sepulturā oīo necessaria ad salutē p̄ bo quitupl̄. **P**rimo auctoritatib?. Scōdo rōnibus. **T**ertio figuris. **Q**uarto s̄stutudinibus. **Q**uinto exēplis. **P**rimo p̄bo auctoritatib? q̄ p̄seuerantiā in diuino amore et charitate fr̄na in abstinentiā a peccatis et obseruatōe castitatis atqz diuinorū p̄ceptoz et b̄mōi cuiuslibz vřm necessaria sit ad salutē. nā **A**ctātiūs li. 5. di. anst̄. ait. **M**emo deo paup̄ est nisi q̄ iusticiā et virtutūz p̄seuerantiā idigeret: et nemo

p̄fectissimus est nisi q̄ iugiter oēs virtutū grad? impleuerit. h̄ ille. **B**er. et i epl̄is ait. **S**cias diabolu xpi miles soli p̄seuerantie iudicare et sp̄ infidiari: quā solā virtutē nouit a deo coronari. **S**tude igit p̄seuerantie q̄ sola tibi cōtribuet palmā victorie. h̄ ille. **I**dē et **B**er. in qdā alia epl̄a ait. **M**ūqz iustus arbitrat se p̄prehēdisse nūqz dicit satis ē s̄ semp elurit. semp fuit iustitiā vt d̄ bono i melius p̄ficere et p̄seuerare conet. h̄ ille. **I**dē quoqz **B**er. ad quēdā mōachū scribēs ait. **V**nū ad vltimū ad mētē tuā reduco p̄seuera p̄seuera p̄seuera nā nō corōabit nisi q̄ legitime certauerit. **I**lle qdē legitime certat q̄ vsqz ad finē in scō p̄posito p̄seuerat: qz teste dño non q̄ incepit sed q̄ p̄seuerauerit vsqz i finē. h̄ salu. erit. h̄ ille. **S**eneca aut epl̄a tertia ad lucillū ait. **N**ecesse est vt virtutū initia eritusqz conueniāt. **I**ero. aut ad furiā ait. **I**n xp̄anis nō q̄rūtur initia s̄ finis. **P**aul? male cepit et bñ finiuit. **I**nde vero laudantur exordia. **S**z finis p̄ditōe dānat. h̄ ille. **E**t idē **I**ero. sup verba **M**at. 24. **Q**ui p̄seuerauerit vt docet saluator virtutē lōgaminatitatis et p̄tietie vsqz ad mortē fore necessariā. **M**ō enī cepisse virtutis ē s̄ p̄ficisse. h̄ ille. et **I**sidō? li. d̄ sūmo bono ait. **S**alutis solū p̄seuerantiā dāt nō enī est beat? q̄ bonū icepit s̄ q̄ incessabilr facit. h̄ ille. **A**p̄osto. autē. j. cor. septio ait. **V**nūm quēqz ambulare oīz sic vocauit deus: et vnusqz in qua vocatiōe vocat? ē in ea sp̄ p̄maneat. h̄ ibi. **E**t. j. cor. 9. ait. **N**escitis q̄ hī q̄ i stadio currūt oēs qdē currūt s̄ vn? accipit b̄rauiū. sic currite vt cōp̄seueadatis oīs enī q̄ in agone cōtēdit. ab oībus se abstinet. **E**t illi qui dē vt corruptibilē coronā accipiāt nos aut in corruptā. h̄ ibi. **E**t ad gal. 5. dicit. **S**tate semper firmi et nolite iterū iugo seruitutis cōtineri: et ad gal. 6. ait. **B**onū aut faciētes non deficiamus tēpore enī suo metem? nō deficientes q̄ dū tps habemus opemur bonū ad oēs: maxie aut ad domesticos fidei. **I**oā. aut apoc. 2. ait. **E**sto fidelis vsqz ad mortē et dabo tibi coronā vite. **E**t. j. **I**oā. 2. dicit. **V**nctionē quā accepistis a deo maneat semp i vobis. **S**aluator aut luc. 9. ait. **M**emo mittēs manū ad aratru tē. **M**at. et. io. et. 24. ait. **N**on q̄ incep. s̄. q̄. p. v. in fi. h̄. s̄. erit. **E**t puer. 4. di. **I**ustoz semita q̄ lux splēdēs p̄cedit et crescit vsqz ad p̄fectū diē. et **G**re. d̄ pe. di. 3. c. ait. **I**ncassū bonū agit si aū vite terminū descratur: qz et frustra velociter currit q̄ p̄usqz ad metas venerit de

habet. h. ibi. Et idez Grego. sup ezech. 7. por. 17. q. j. c. g. bona. ait. q. bona agunt 7 meliora agē deliberāt 7 post deliberata nō faciūt l3 in bonis prioribus perseverēt in 2 spectu tñ dei ceciderūt. h. ibi. Itē extra d. renū. c. j. Alex. tertius ait. indecēs oīo pbat prius solvere militie cingulū q3 cedat victori aduersitas prelior. h. ibi. Deniq3 Aug. de pe. di. 3. c. Inanis. ait. Inanis est pñia quā sequens culpa maculat. vulnus intātū tardius sanat: frequēter peccans 7 lugēs vir veniā merebit nihil prosūt lamēta si replicant peccata. nihil valet veniā d. malis poscē 7 velle denuo mala iterare: pñiste 3 in cōfessōe: esto in patiētia fortiter confirmatus: vitā bonā quā cepisti tenere nō desinas: ppositū bone vite iugiter serua. h. ille. Ex predictis auctoritatibus p3 qualr pple meus pfeuerātia in bonis opibus vsq3 ad mortē cui libet nrm est necessaria ad salutem. C. Scdo hoc idem probō sempitē rōnibus. 1. p3 dīo ratione bōificatiōis. Scdo rōne argumētationis. Tertio rōne assimilatiōis. Quarto rōne pfectiōis. Quinto rōne gratificatiōis. Sexto rōne perditōis. Septimo rōne remuneratiōis. C. 1. p3 dīo pbo rōne bōificatiōis q pfeuerātia in diuino amore 7 virtutib3 cui lib3 est necessaria. fūdamētū hui3 rōnis ponit Scotus in tertio. di. 27. di. bōitas rei est mēsurā amoris eius. p3 h. regula. Si enī puo vltimo tēpore durat bonitas alicui3 vestimentū seu equi: puo 7 longo tēpore ē durat amor ad ea. Quo p3 supposito certū ē q bonitas rei vt dī. j. ethicor. seqt eēntiā rei. q3 ens 7 bonus cōuertūt. S3 clax est q eēntia dei est eterna a pte añ 7 a pte post carēs pncipio 7 fine 3 7 bōitas eius est ēterna: pp qd auctor lib. de cāis dicit. pñia cā oīuz cāz est eterna 7 fine tēpore. 7 ibidē dī pñia cā est pura eterna 7 inuariabilis bōitas. Et 1. plato i thīmeo dicit. sūmus deus infinitus est non solū loci exclusione l3 ētrna nāe bonitate. Qd si sic ē q bonitas dei ē eterna 7 fine vllo fine: 7 qlibet bonitas tñ d3 aqlibet diligi q3 tū durat: cōcluditur necessario q qlibet bonitatē dei cōtinue d3 deligē ēt si in infinitū viueret in hoc mundo. S3 cū pbatō dilectiōis exhibitio sit opis 3 a sūū tenet ēt q3 bñ opari vsq3 i finē: pinde. Scotus in tertio. di. 27. dicit q cū bōitas dei sit infinita intēsiue 7 extēsiue iō qlibet tenet eū diligi 7 p eo opari mō infinito si possibile ēt aduertāt igit insensati mūdani q nec

p horā deū diligūt nec p eo aliqd bñ opantur quā grauissimā penā 7 iudiciū sūt a deo suscepturi. C. Scdo hoc idē pbo rōne argumētationis. Snia est phi. 2. 7. 4. thopicorū. q si q3 tenet ad min3 mltro plus tenet ad max3. Si enī q3 seruit e3 dñi: mltro magis curā hre d3 de ipso dño. Quo presupposito certū est q multi mūdani: vt puta cubicularij 7 seruitores dñor cōtinue vsq3 ad mortē seruiūt dñis suis faciendo oīa opa 7 seruitia possibilia q dñi plerūq3 p vno verbo qd ēt trufato rie dicūt 3 illos: eos a se expellūt oīo 7 aliquādo suspēdē faciūt vel decapitare. Qd si sic est ergo a fortiori tenet q3 velle. spūalr seruire deo 7 dñio dñor cūctis dicbus vite sue q neminez suspēdit nec a se expellit nisi q sponte hoc p se facere vellet. Quid dicam de cesare a quo ceteri oēs impatores Cesares sūt nuncupati d ipso enī legit q vsq3 ad mortē p mūdi glia semp cupiebat noua bella 7 nouos labores inuenire: vt eius virtus mūdo clarescē posset. Vñ dū 1. dōpēiū suū aduersariū mortuū audisset suspirās vehemēter igemuit dī. dolo vsq3 ad mortē q nō habeo decetere cū quo bellare. Si igit tam generosus vsq3 ad mortē fuit aiūs Cesaris pp mūdū: qualis q3o eē d3 7 tenet in cōsili3 aiūs cuiuslib3 fidelis ppter deū? Quid plura dicā. Ecce q Jacob vt habet gen. 29. seruiuit. i. 4. ānis labā p Rachel: 7 vt ibi dī videbantur ei dies pauci p amoris magnitudine. Si igit iste p hūda pecia carnis corruptibilis 7 vermib3 deuoranda. i. 4. ānis seruiuit labā: q3to magis tenetur q3q3 pfeuerare in dei virtute 7 amore p acqredo regno celoz: vbi sunt tot floride 7 pulcherrime virgines vt puta. Agnes margarita. Agatha Lucia Cecilia. 7 Chaterina: 7 q magis est pniceria oīum virginū gloriōssima virgo Aldaria cui3 aspectus ēt p momentū supat oēs delectatiōes pñtis vite. C. Tertio hoc idē probō rōne assimilationis. peto a vobis o cines an res sacre put sūt vestimēta lapides ligna 7 huiusmodi sel deputate ecclesijs 7 mōasterijs debeat amplius ad vsus humanos trāfferri: 7 certū ē q nō. Sic. n. dī extra d. re. in. li. vj. Sel deo dicatū nō est vltorius in vsus hūanos trāfferendū. Itē ēf de rerū per. c. mācipia. dī. Qd semel deo psecratū est ad humanos vsus trāfferri non decet. Itē de cōse. di. j. c. vestimenta. dicitur. Vestimēta ecclesie quibus dño ministrat 7 sacra-

ra debēt eē et honesta: quibus in alijs vsibus non decet frui q̄ ecclesiasticis nec debent contingi aut offerri nisi sacris hominibus hec ibi. Item Iginus papa de consecr. di. j. c. ligna. ait. ligna ecclesie dedicata non debent ad aliud opus iungi nisi ad aliam ecclesiam vel igni sūt comburenda vel ad profectum in monasterio fratribus ponenda: in laicorū aut opera non debent admitti. hec ibi. Similis sententia ponitur. i. 9. q. 3. c. que semel. Quo cōcesso q̄ etiam ligna deo dicata nō debēt trās ferri amplius ad vsus mūdānos certū est q̄ homo se consecrat in baptismo: et etiam post baptismū per penitētiā: et dedicat se ad seruitiū et amorē ipsius dei. Quod si sic est: ergo nūq̄ licet alicui homini retrahere corp⁹ suū ab illo seruitio. et cor suū dīno amore et puertere ad mūdānas delectationes et carnales amores. Et iō Iñsido. li. de sūmo bono. hoc cōfirmās ait. Vera et perfecta amicitia ad deū nulla vnq̄ arte excluditur: nullo tempore aboletur sed vbicunq̄ tēpus se vertit semp firma est: semp stabilis: et p̄seuerās. h. ibi. Et Tullius li. de amicitia ait. Vere amicitie sempiternę sūt. Et Salomon. puer. 5. ait. verba eius. s. dei inebriēt te oī tempore: et in amore ei⁹ delectare iugiter. Et. puer. 17. ait. omni tēpore diligis q̄ amicus est. Quarto etiā. p̄bo p̄seuerātiā eē necessariā in bōis opibus rōe p̄fectionis: sūdamētū rōis ponit ipe saluator. Albat. 5. di. estote p̄fecti. In amore et opatione sic p̄f̄r̄ celestis p̄fectus est. Quo cōcesso certū est sūm p̄bm. 5. meta. 2. 3. p̄bificor. q̄ p̄fectū ē sūm p̄l̄r cui nulla suar p̄tū d̄est. 2. 2. Jeconomice dicit. p̄fectū est sūm p̄l̄r. qd̄ habet principium mediū et finē. Qd̄ si sic est clarū est q̄ si quis habeat sūl oēs virtutes et nō habeat p̄seuerātiā virtutū seu ipām virtutē p̄seuerātiā. cū tales virtutes eēnt ip̄fecte vtiq̄ eēnt p̄ dei p̄ceptū et volūtātē et p̄ p̄ns eēnt insalutifere et inmeritorie ad eternā vitā: cū nihil deus sūm p̄l̄r accipiet eo q̄ et ipe p̄fectus sit nisi i se habeat oīmodā p̄fectionē. Quinto hoc idē. p̄bo rōne gratificatiōis. Sūdamētū rōnis pōit seneca in p̄rio de b̄nificijs. di. beneficiatus vt sit gratus d̄z equalis esse in b̄nificio erga benefactorē suū. p̄z h. regula. Nam si vnus cōtinuē reciperet amorem et beneficium ab altero et si eēt animal brutū certum est q̄ ille talis teneretur cōtinuē illū diligere et ei iugiter gratia opera repēdere. Quod si alr faceret certe i

gratissim⁹ eēt. dñte ipso seneca. li. 3. de beneficijs. Ingratus est qui beneficium se accepit se negat quod accepit. ingratus qui dissimulat. ingratus qui non reddit equale. ingratus simus omnium qui oblitus est. hec ibi. Quo presupposito certum est sūm Bona. i. 3. di. 32. q̄ deus ab eterno amauit quālibet creaturā rationalem: et cas perpetuo sine vllo fine et termino p̄seueranter amabit sine interpollatione aliquorū ānorū mēsum ebdomadarū dierū horarū nec etiā alicui⁹ momenti tēporis. Qd̄ confirmans Iere. in persona ipsius dei. c. 31. ait. In charitate p̄petua dilexi te. Et leui. 6. dicit. ignis. isse. s. diuini amoris p̄petu⁹ est et ignis in altari meo semp ardebit. Qd̄ cōfirmans Dion. lib. de di. no. ait. amor dei est quasi quidam circulus principio et fine carens et vltra hoc nō tñ p̄seuerat in amore: sed etiā cōtinuē cuiuslibet viuētī beneficia temporalia corporalia et spiritualia incessanter ad ministrat. Quod si sic est q̄ deus quēlibet p̄seuerant amat et ei cōtinuē beneficia p̄stat iugiter mouendo celos solē lunam et huius. Et quo motu omnia inferiora bona generantur et cōseruantur et sine quo motu statim omnis creatura corrumpetur et deficeret: ergo a sūm li cōcludo q̄ quisq̄ tenetur vsq̄ ad mortem deum incessanter diligere: et ei iugiter famulari: propterea Boc. metro. 8. li. secūdi ait. Q felix hominū genus si vltros amicos amor quo celum regitur regat: si quis aut alr facit nō tñ initiū ingratitudinis incurrit: s. p̄fecto meret q̄ deus statim ab eo s̄trahat om̄nē sūm amorē et etiā oīa b̄nificia que ei largit incessanter. hic valēter exclama si vis p̄tra illos et illas q̄ parū p̄seuerāt i diuino amore atq̄ in diuinis p̄ceptis. imo q̄ forte eū nec vnq̄ dilexerūt: nec ei vnq̄ seruierūt: s. sūm p̄l̄r mundo carni atq̄ diabolo. Sexto hoc idē. p̄bo rōne p̄ditionis. nam si quis haberet oēs virtutes angelorū atq̄ sanctorum et p̄seuerasset in eis cētūz mille ānis et cōtingēt adhuc eūz viuere p̄ solū diē nālez imo per solā horā et nollet illa diē et hora in cisdem virtutibus p̄seuerare: dico q̄ talis statim perderet totum meritum omnium virtutū precedentium quod habebat apud deum. Sūdamētum illius rōnis ponit p̄hs. 12. meta. di. q̄to aliqd̄ principium perfectius consistit: tanto perfectius stant in eo sui effectus et principiata: et quāto idem p̄ncipium citius corrūpit: tanto corrumpuntur et

in eo sui effectus ut principia. pater nec regu-
la exēplo ipsius pbi lib. de lōgitudine et breui-
uitate vite dñtis. Corruptis aialibus statim cor-
rumpitur omnis scientia et ois sanitas in eis
hoc idē patet alio exēplo. Mā si corrumpere-
anima alicuius artificis: corrūperent et simul
omnes hydee. i. forme rerū artificialiū in ea
existentes et ab ea depēdentes. ¶ Quo presu-
posito certū est h; Bona. in. 2. di. 27. Et in. 3.
di. 37. ar. 2. q. 1. q. meritū omniū virtutū atq;
bonorum operum depēdet a gratia et chari-
tate. qd si sic est manifestum est q; charitas et
gratia fm Tho. 2. 2. q. 24. ar. 12. et fm Bona.
in pñio. di. 17. ar. 2. q. 3. per solum peccatū mor-
tale oio corrumpuntur et ānihilantur. Et ra-
tio est quia peccatum mortale directe oppo-
nitur gratie et charitati: et per consequens ad-
ueniens in anima eas corrumpit sed certum
est q; qui deficit a perseverantia bonorū ope-
rum mortali peccat cum agatur cōtra prece-
ptū domini luc. 18. dicentis. oportet semp ora-
re et nūq; deficere. vbi Crisost. ait. non cessat
orare qui non cessat benefacere: ergo per tale
peccatū tollitur omnis gratia et charitas ab
anima: necessario etiā tollitur ab ea oē meri-
tum virtutū precedētū ab eadē gratia et cha-
ritate pueniēs. o aia infelix o aia ceca o aia oio
bestialis q; nullo tēpore multa bōa opa facis
et postea ab vno ope deficiis. Ecce q; in pñto
ex defectu pscuerantie oē meritū iā acquisitū iā d
pdis. Et confirmat ista rō. Nam ezech. 18. di.
Aia q; peccaverit ipa morietur mōte. s. spiritali
nō eēntiali. Quo cōcesso certū est q; sic se h;
mors corporalis circa bona temporalia sic se
habet mors et aie spūalis circa merita spūa-
lia. Sed clarum est q; adueniēte morte corpo-
rali simul perdūtur omnia bona temporalia
etiā in quinquaginta ānis acquisita: ergo a si-
mili adueniēte morte spiritali in anima que
provenit ex defectu perseverantie: simul per-
duntur in pñto oia merita spiritalia iā m-
tis tēporibus acquisita. propter qd Ezech. 18. di-
cit. Si auerterit se iustus a iusticia sua et fece-
rit iniquitatem fm omnes abhominaciones
quas operari solet impius: omnes iusticie ei⁹
quas fecerat nō recordabunt. h ibi. Et eccle-
siastes. 9. dicitur. Qui offendit in vno. sin p-
seuerantia multa bōa pder. Et extra de re. iur.
in regula debeat. dicitur. debeat peccator q;
offendēs i vno factus ē oīū reus. Et Aug. li.
de moribus ecclesie. ait. et si pscueraueris in

oib⁹ bōis et deficias i vno iusticia dei iudica-
bit te. ac si nullum vnq; fecisses bonū. h ille.
¶ Septimo deniq; hoc idē probo ratione re-
muneratiōis. s. eterne vite fūdamētum rōnis
pōit pñs. 2. phisicoz. di. finis imponit necessi-
tatē oib⁹ hijs que sūt ad finē. p; hec regula.
Mā si infirmus quisq; desiderās finē sanita-
tis recipet simul oia remedia et cōsilia medi-
corum ad sanitatē. pducētiar deficiēt in vno
remedio: talis profecto finem sanitatis nunq;
detineret. Quo presupposito certum est a si-
mili q; si quis habeat oēs virtutes et deficiat
in pscuerantia q; est cōsumatio et pfectio oīum
virtutū: possibile est q; obtineat vnq; finē de-
sideratum eterne vite. dicēte Ber. in eplā ad
ianuenses. absq; perseverantia nec q; pugnat
victoriā: nec palmā victor cōsequit nutrit est
ad meritū: mediātrix ad premiū. tolle pscue-
rantia: nec obsequiū mercedē h; nec bñficiū grāz
neq; laudē fortitudo: sola est pscuerantia cui
eternitas cōceditur: vel potius q; cternitati bo-
minē reddit dñte dño. Qui perseverauerit vs-
q; in f. saluus erit. h ille. Et cōfirmat ista rō
Mā Aug. d. verb dñi ait. meritū d; cōside-
re premiū. Quo pscupposito certum ē q; deus
dat cuilibz premiū sine termino et fine: quod si
sic est: q; quibz tenet pscuere in diuino amo-
re atq; in opib⁹ bōis q; in se est sine termi-
no et fine: a quo si q; deficit cū meritū nō co-
respondeat premiū: sequit q; talis non pscue-
rās nūq; poterit eterne vite premiū adipisci.
S; dic mihi queso o q; nō pscueras in prece-
ptis dei si tibi pmitteret vna sola gēma que
in se cōtinēt oia simul bona q; vnq; desidera-
re posses: pto an quinquaginta ānis iugiter pu-
gnares et oēm laborem susceperis: vt sic posses
eam adipisci: certum est q; sic. Sed o mis-
era creatura a fortiori teneris h omnia incessan-
ter operari: vt acquiras tibi gēmā que deus
est: q; oia dñderabilia reali i se pñet sic exē-
plo sensibili p; videm⁹ eni q; ē aliqd qd pñet
in se omnes sensus. s. caput: et aliqd qd pñet
in se omnia membra sicut corpus: et aliquid
quod continet omnes potentias. s. negatiuas
sensitiuas et racionales sicut essentia anime
et aliquid quod continet omnia corpora si-
cut celum empireum: et aliquid quod conti-
net p misericordiam et aduocationē omnes
gentes sicut virgo Aldaria: et aliquid qd cōti-
net omnes penas sicut infernus: ergo a simi-
li necesse est q; perseverantia in virtute deat

Sermo

quāda beatitudo q̄ deus in se p̄tēns oia bona
desiderabilia q̄d p̄firmans Boe. p̄sa. secūda
tertij lib. beatitudo ait ē stat⁹ oīz bonorū ag
gregatione p̄fectus. Et q̄ plus est: cūz corp⁹
q̄d corrūpitur aggrauat animaz ⁊ deprimat
terrena inhabitatio sensuū plura cogitantem
vt dicitur sap. 9. impossibile est q̄ tot bona
desiderentur in hac vita quin plura dentur
perseueranti in diuino amore in futura vita
dicente Aug. 22. de ci. dei. Quod deus prepa
rauit diligētib⁹ se fide non capitur spe non at
tingit caritate nō cōphēdit desideria oia ⁊ vota
trāsgredit. acq̄l pōt extari nō pōt. hille. Ex p̄
dicti ēt oib⁹ vidisti p̄p̄le me⁹ q̄lū necesse ē ad sa
lutē q̄ q̄sqz vestrū p̄seueret vsqz ad mortē in
bonis operib⁹ ⁊ diuino amore. Tercio hoc
idē p̄bo figuris. nā dñs leuit. 3. figuratiue pre
cepit moyse q̄ filij aaron offerret i sacrificio
totū adipē cū cauda q̄ cauda cū sit finis aīal
denotat q̄ hō tenet iugū vsqz i finez vite i bo
no ope p̄seuerare. q̄ si q̄s forte obijceret quō
ē possibile p̄seuerare i bono ope i oī t̄p̄e. Rñ
ait tho. 2. 2. q. 104. ar. 4. di. cū q̄rit san p̄seuerā
tia sit in precepto. Rñdeo q̄ duplex ē p̄seue
rātia vna ē cōtinuatio i bonis opib⁹: ⁊ ad hāc
nullus tenet q̄ ip̄ossibilis ē ⁊ ad ip̄ossibile ne
mo pōt obligari vt dñ. de. re. i. l. 6. Alia ē q̄d
dā p̄positū p̄seuerādi i bono p̄ loco ⁊ t̄p̄e: ⁊
ad hanc quīqz tenetur. ⁊ de hac itelligit do
minus cum dicit Mathe. 10. Non qui icpe
rit t̄c. Et rō hui⁹ ē: q̄ precepta affirmatiua et
si sēp obligāt nō tñ ad semp s̄z p̄ loco ⁊ t̄p̄e
vñ sicut p̄cepta affirmatiua q̄ de patria dan
tur sunt acceptāda fin p̄pationez animi vt. s.
hō sit paratus ea adimplere cūz opus fuerit
ita ⁊ precepta perseuerantiē sūt accipiēda fin
p̄parationez animi vt. s. quīqz s̄p op̄et cūz
adest necessitas bene operandi. Alia figura
habet gen. 19. de vxore loth. que ideo in statu
az salis versa ē q̄ post egressū de malorum
societate videlicet sodomitorū non p̄seuera
uit in p̄cepto angelic⁹: sed retrosperit. Qua fi
gura dat. itelligi q̄ q̄ cepit deū amare ⁊ p̄ ip̄o
bene opari ⁊ deinde retro aspexit ad mūda
nū se cōuertēs amorē a deo reprobat. Tercia
figura habetur apo. 4. de. 4. aīalib⁹ q̄ erāt ple
na oculis ante ⁊ retro que nō habebāt requi
ez die ac nocte sed iugit clamabāt sanct⁹ scūs
scūs dñs deus omnipotēs qui est ⁊ qui erat
⁊ qui venturus est. Qua ēt figura cūz ceteris
datur itelligi o p̄p̄le meus q̄ quilibet verus

dei amator non debet habere requiez die ac
nocte in operibus virtuosus vsqz in finem vi
te sue. Quarto etiā probō similitudinibus
perseuerantiā cuiuslibet fore necessariā fm.
enim p̄m li. de celo ⁊ mundo. quātūcūqz
celi inferiores iugiter diuersis motibus agi
tentur celum tamen supremū q̄d nos empi
reum ponimus in nullo mouetur: nec a sua
quiete perturbatur. Sed perseuerant in sua
immobilitate persistit. nam vt bona. dicit in
secundo. d. 2. ar. 2. q. 1. in quarto argumēto. ce
luz emperium ē luminosum est spaciosū est
vniforme ⁊ vltra hoc ē semper immobile. Sic
ergo a simili dico q̄ quīs potentie inferiores
⁊ sensitiue perturbentur agitent ⁊ moueant i
ordinate ad bona sensibilia: tamen ratio ca
uere debet ne vnq̄ moueatur ⁊ discedat ab
operibus virtuosis quin potius in eis vsqz
ad mortē immobilis perseueret. Aliam simili
tudinē habemus de stellis. nā quātūcūqz
ceterae stelle circa celi arcem ⁊ cardinez moue
antur: cardo tñ ipse a sua quiete nullatenus p
turbatur sed semper immobilis perseuerat: sic
a simili quātūcūqz pars sensualis vel aliqd
aliud vt puta mundus ⁊ diabolus obuiet ra
tioni: illa tamen continue vsqz in finem de
bet frui sua quiete videlicet diuini amoris.
Item quātūcūqz terra ⁊ aer inferior: cor
poraqz inferiora pluuiis ⁊ tēpestib⁹ pturbē
tur nunq̄ tamē eorū perturbatio peruenit
ad celum. ⁊ quīs inferior pars acris plena va
porib⁹ terrenis pluat grandinez: superior ta
men ps semp serena ⁊ clara perdurat. co q̄
nullas nebulas vel vapores ad se ascendere
permittit. Quod hoc modo p̄bi probauerūt
nam mons olim. tante altitudinis esse fer
tur. vt nullis pluuiis ⁊ nullis terrenis exala
tionibus p̄turbetur. i hunc altissimū montē
pro tempore p̄bi ascēdebant vt possēt ibi de
astris aliq̄ cōtēplari. Sed pp nimia ibi acris
puritatē quo vegetari non poterāt: spōgias
aqua plenas ad nasum ferebāt. dū in monte
igitur essent postq̄ de stellis viderant digito
in plurib⁹ locis ibi scribebant quas litteras se
quenti anno cū illuc accedebant in nullo mu
tatas. Idco a simili p̄bi ipsi asserēbāt q̄ i pre
superiōri rationis nulla debebat vnq̄ libido
vel concupiscētia ascendere: sed iugiter vsqz
ad mortē virtutibus moralibus adherere.
Aliam similitudinē hēmus in arte orato
ria. Nam si quis vt dicit tullys in rethorica

scda i sua ofone haberet optimū exordū optimā dispōnē inuēctiōez memoriā eloquētiā narratiōez p̄nunciatiōez ⁊ nō haberet bonā ⁊ solidam cōclūsiōē: talis ofo oio p̄uaret merito humane laudis. Et rō est: q̄ cōclūsiō vt idē Tullius in p̄ia rethorica q̄ ars ver⁹ dī. est totius ofonis cūctus ornatus determinatio atq̄ perfectio: ergo a simili figs habeat omnes virtutes: ⁊ nō habeat finem p̄scuerantie: p̄uabitur sine dubio merito celestis glorie. Aliā deniq̄ similitudinē habem⁹ in sciētia logicali. Nā sicut ad habēdū vel faciendū syllogismū oio etigit vniuersalis affirmatiua vel negatiua: eo q̄ ex puris p̄ticularibus nihil sequitur: sic a fili siquis dbeat hīc syllogismū ⁊ cōclūsiōē vite eterne. ō q̄ vniuersaliter sit iustificatus ab omni culpa ⁊ oī p̄ditus virtute. Et p̄dictis etiam similitudinibus parz qualiter p̄seuerant bonozū opum vsq̄ ad mortem cuiuslibet est necessaria ad salutem.

Quinto deniq̄ hoc idē p̄bo exemplis ⁊ p̄cipue q̄druplici exēplo. p̄mo exēplo nali creaturaz q̄ omnes iugiter p̄seuerāt i eo ad qd a deo sūt ordinate. Nā celz ⁊ singuli orbes planetarū a suo motu ⁊ influētia inferiora ad monētū nō desinunt: sed vniuersaliter p̄seuerāt in eo qd ceperunt: donec ad finem pueniunt quē intendūt: nūquid sol ⁊ luna ⁊ stelle cessant illuminare: ignis calefacere ⁊ luce: re: ac suis temporibus humectare ⁊ cūctis animalib⁹ spiramē retribuere: certe nō imo Iudicaz. 5. dicit. Sol ⁊ stelle semper manēt in cursu ⁊ in ordine suo. nūquid mare. desinit aquas p̄ venas terre trāsmittere: certe nō Natura insuper aliarum aquarū flumium ⁊ fontium hoc seruat: quia quotidie fluunt vsq̄ ad terminum suum. Vnde ecclesiastici primo dicitur. Ad locum vnde exierāt flumina reuertuntur vt iterum fluant. Nunquid terra desinit fructus producere nisi per accidens: certe non: imo natura omnium arborum ⁊ plantarū semper p̄seuerat in opere ⁊ labore: quousq̄ deueniat ad debitum cōplementum: similiter cor in quolibet animali nunq̄ cessat a motu etiaz per momentum temporis. Si igitur natura sine ratiōe q̄uis ab intelligentia regatur semper p̄seuerat in opere suo: ignominiosum valde est q̄ rationalis homo deficiat ab operibus virtuosis.

Secundo etiam p̄bo exemplo artificiali seu artificum. Nā omnes artifices iugiter

laborant ⁊ p̄seuerant in opere suo: quousq̄ veniant ad cōplēmentum operis. Et hoc faciunt pro acquirendo vno marcheto vel boleno corruptibili. A fortiori debet quisq̄ in arte virtutum ⁊ bonorum operum pro acquirendo incorruptibili regno celorum p̄seuerare.

Tertio hoc idem p̄bo exemplo rationali videlicet romanozū ⁊ p̄cipue exēplo fabritij qui in omni virtute plurimū p̄seueravit. cui⁹ laudē Boe. metro septimo lib. secūdi cōmemorat. dī. vbi nūc fidelis ossa fabrijci manēt: De illo enī fabricio narratur in hystoria romanozū que dicit eutropij li. scdo. q̄ cum pirrus rex epirrotarū tarentinis venisset in subsidij cōtra romanos: comperito q̄ fabricius esset paup̄ q̄ erat vnus de legat⁹ romanozū: nūtijs missis ad eū obtulit ei q̄rtaz p̄tē sui regni vt ad se trāsfret ⁊ siml cū hoc magnā auri quātitate ei prestare voluit si p̄deret romanā ciuitatē. cui fabricius dixit regnū tuū sil cū auro tanq̄ lutū despicio: existimās p̄seuerantiā fidei meliorē ⁊ nobiliozem eē oibus regnis ⁊ auro mūdi. Interiecto vero anno: missus ē fabricius cū exercitu a romans cōtra pirrū ad quē medicus pirri veniens p̄misit se pirrū veneno occisurū: si sibi aliqd vel minimū polliceret. quē fabricius vinctus statim iussit reduci ad pirrū: pirroq̄ dicit q̄ cōtra eū medicus spopōdisset. Tunc rex pirrus plurimū admiratus dixisse fert. Ille ē fabricius q̄ difficilior a p̄seuerantiā sue bone stas ⁊ fidei q̄ sol a suo cursu pōt auerti. Si igit h̄ pagan⁹ sine vlla expectatiōe premij celestis sic vsq̄ ad mortē in virtute p̄seuerare voluit quāto magis glq̄ xpianus d̄z p̄seuerare in virtutibus hīs ex hoc certitudine vite eterne.

Quarto hoc p̄bo exemplo sancti moniali: v̄z scōroz ⁊ p̄cipue Job. 9. ⁊ 17. c. d. donec deficiā nunq̄ recedā ab inocētia mea ⁊ iustificationē meaz quā cepi tenere nō deserā. Siste exēplū habemus de p̄ Paulo. 2. thi. 4. dī. bonū certamē certavi cursū cōsumi rē. Et ad Ro. 3. dī. Nō factio aiaz meā preciosiorē q̄z me: dūmō cōsumem cursū meū ⁊ ministeriū verbi qd accepi a dño iesu.

Aliis exēplū habem⁹ p̄phe dicētis. Inclinaui cor meū ad faciū iustitiae eterne pp̄ retributionē. Itē ⁊ i cecbat. Iuravi ⁊ sta. c. in iustitie tue. Vt primū etia exemplum habemus de 40. martyribus q̄ pro xpi fide sil omnes in stagnū frigidissimū glaci proiecti: accidit q̄ vnus eorū spō-

te egressus est nec cū ceteris vsqz ad mortem
pseuerauit. Janitor autē respiciēs vidit. 39. au-
reas coronas: et cū essent. 40. martyres di-
xit intra se. Ego pfecto qdragesimā coronā
habebo: et statim ingredies cū seruoze stagnū
glatie: coronā habuit quā alius nō perseue-
rās oīo pdiderat. ¶ Deniqz hoc pbo crēplo
xpī bñdicti q vt habet ad phil. 3. fact⁹ est obe-
diēs vsqz ad mortē. Vnde nō. q. trigitari-
bus ānis cōtinuis noluit vnqz desistere a p-
seuerātia nre redemptionis: non propter vllā
rēptationē: nō propter penitētiā nec propi tri-
bulationē: nō ppter antictatem frigoris et ca-
loris nō propter ingratitudinem nrām atqz
iudeorū: nō propter acerbissimā penam tā
aie qz corpis. nō propter pietatē et pcces sue
matris magdalene atqz discipulorū. S; semp
in predictis vsqz ad mortē nō desicē quousqz
dixit cōsumatū est. Et Jo. 17. di. opus consu-
maui qd dedisti mihi vt faciā. Et statim hoc
dixit. In manus tuas. s. nūc et nō aū cō-
mēdo spiritū meū. Quo crēplo datur intelli-
gi q solū aninaz illā celestis pr suscipiet in re-
gno eterne vite q perseuerauit vsqz in finē
eius amore seu i opibus virtuosis. et certe ni-
mis igratus erit q pp christi amorē nō perse-
uerat in eius pceptis et dilectione vsqz ad
mortē ex quo ipse ppter nos omnes vsqz ad
mortē in opibus nre redemptionis pseuerauit
¶ Ex predictis igitur auctoritatibus rōibus
figuris similitudinibus et exēplis vidisti popu-
le meus qualiter vniciqz saluando: necessā-
ria est pseuerantia in diuino amore et operi-
bus bonis: obsecro igit te oro et obtestor mi
popule precordialissime amāissime et dulcissi-
me. quē totis viscerib⁹ diligo vt perseuerare
velis in diuino amore in fraterna charitate i
diuinis pceptis et opibus misericordie spiri-
tualis et corporalis: in contritione et abstinen-
tia peccatorū in susceptione deuota sacramē-
torum in pietate iustitia fortitudine tēperātia
ceterisqz virtutibus vt simul omnes in virtu-
te perseuerātie increamur grām dei in pātē et
in futuro gnālī iudicio mereamini et coloca-
ri vobis omnes simul et ego ad dextrā nrī veri
et gloriosi iudicis xpī atqz ab eius ore dulci-
ter audire verba Math. xxv. venite bene. pa-
mei. 22. Quod vt fiat rogem⁹ omnes iugiter
et deuote creatorē nrī v; pccz filius spūs san-
ctū necnon et ipsum saluatorē nrī iesū xpī
sūt euz dulcissima eius nrīe totaqz celesti cu-

ria in quo simul cū codē prē et spū sancto om-
nis potestas omnis bonitas omnis clemētia
omnis iustitia omnis magnitudo. omnis sa-
pientia omne regnū et imperiū oīs charitas:
oīs benedictio oīs claritas oīs gratia: actio.
oīs laus oīs honor oīs virtus oīs fortitudo
in secula seculorū amē. ¶ Si quid in hoc qua-
dragesimali nro foret minus bñdict⁹ quod
absit ascribat ipicē et ignorantie mee: illud m
humiliter si necesse foret prelatīs nrī ordi-
nis et omnibus me prudētiōribus et sapiētī-
rib⁹: s; in primis sacte ac catholice nrī eccle-
sie q est magistra omnis virtutis omnis ve-
ritatis et que in sententijs suis errare nō pōt
cum a spū sancto et domino nostro iesu xpō
qui est in fallibilis veritas iugiter regat corā
gendū trado: si qd vero dignū laude et fructū
in eo p me dictū est: dño deo nostro in cuius
veritate oīa sūt vera: et i cui⁹ lumie oīa obscu-
ra patēt patri. s. et filio et spūi sancto in cēntia
vno in psonis trino: ex quo oīa p quē oīa in
quo oīa in quo viuimus mouemur et sumus
qui pncipiū est oīuz bonorū: lumē oīum rōnū
sine quo nulla nā subsistit nulla scia instruit et
null⁹ vsus expedit: tot sint laudes et grē quod
officio nequeunt dici lingue. In infinitū enīz
maior est oī laude: oī rōne: omniqz narratiōe
imō ē oī intellectui creato superior: vt ad ipz
narrādū et digne laudādū ēt deficiāt omnes
lingue: tā angelice qz humane: qz quicqd crea-
ta intelligētia de ipō dixerit: in infinitū min⁹
erit qz ei⁹ dignitas regnat. Sit insup et apud
deū et saluatorē nrī iesū xpī prē creaturis
oībus semp bñdicta dei mater fitemerata. v;
virgo Maria. vna cū seraphico prē meo frā-
cisco cuius virginis glōse meritis et pccē non
solū vt puto viuo corpe: sed et vt spō mēte et
charitate: cui virgini glōse et seraphico meo
prī frācisco ēt. denuo me hūilr ceterosqz cō-
mēdo vt tā i me qz in ceteris grām suā auge-
at et pseruet et dicat omnis populus Amen.

¶ Explicit qdragesimale de. 12. mirabilib⁹ ex-
cellētijs xpīane fidei edit⁹ cū ingēti studio et
labore per ven. Religiosū fratē Antoniū de
Balocho dioecesis Vercellēsis regularis ob-
seruatie fratū minorū pffessōrē ac predicatorē
apostolicū. Impressum vero Venetijs
pder Joānē et Gregoriū d gregoris fratres
Anno domini. 1500. cccc. lxxxij. mēsis Februa-
rii die. xvi. Finis.

Registrum

^a
Prima vacat
fratris Antonij
rum bonorum
ingr vt maioribus

^b
in dictando ⁊
tate se separet
dis ⁊ huiusmodi
dicitur dispositio

^c
tra multos
monentes. Et
dit di. Quod
coactionis: ⁊

^d
in corpore
non potest quia
debut potissime
creuit humano

^e
diffinitionē essentialē
ad generationē
sanctarum virtutū
si semen

^f
niam eternorum
cia ratioe
lium mentem
euacuat ⁊

^g
Acceptus est regi
Licet enim
actibus vite sue
tas responder

^h
Sed post
plicē potentiam
alia fide ⁊ lege
esset quod bene

ⁱ
hoc essent
E feria tertia
quod non est
tem in se

^k
plectitur omne
aia debet esse
cum Maria
Mat. 26. vbi

^l
apparitionis seu
cula in fide
nonē respectibus
stulauit absolute

^m
fidei eius
surda nobilior
est: atq; credētiū
preterit orbis

ⁿ
de passionibus
non sit de aliquo
adhesionē circa
scdm aut ⁊

^o
petitiuam partem
cōcluditur q; fides
tione sicut
sed domū dei

^p
tatē de rebus
triplex adiutorium
te ab eo
exhibēda

^q
di. O Jesu
bitur. Vos
tionem nobis
se quia

^r
phm. 2. de anima
suscipiet claritatem
eius. Et
cussione: habeo

^s
teri ⁊ si
humilitatis
32. q. i. c.
dia reseruari

^t
cōsequēs etiam
latria. Cōsiderata
s. q; distinguendus
fecisti aliud

^v
Quartum; bñficiū
litatis. Nam
ita vt sit
dicitur. Memento

^x
nostra ex deo
pōt cum eis
solis. Quia
me paruulorum

^y
fidei articulis
gruas omnium
p̄mō rōne
loco ⁊ tēpore

^z
quod etiam
erant ea
uenitur maior
quod parum est

¹
tia. Certum est
q; diminuitur
atq; alicuius
pro temporali

²
de passione
petitū inanis
archa procedat
ris ad hoc

³
requiritur oīo
hec ille.
omni virtute
iz. q; transiente

⁴
sub' accidentibus
do respectu
hoc dedit
cessitate salutis

⁵
Aleran. Adiungit
bibit etia;
suo occurrere
patet decimum

⁶
Diuinitate clare
pium mediū;
parentur morte;
ctatu vbi agit;

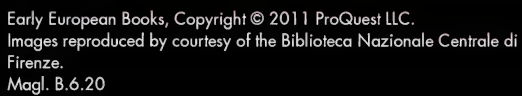
⁷
ingratas: ⁊ per
⁊ oscularer
funderet ⁊ etiam
potest tñ

⁸
redcuntibus a
putrido seu
argumento habeo
enim tredimus

⁹
Felicitate eterna
gumentis cum
dico vobis
cōmendant: ex quo

¹⁰
sustinere
ad credendum
Jac. 4. dicitur
tam dilectionē

Tabula

**Tabula presentis operis de.iz.v3 preroga-
tiuis excellētissime fidei xpiane. In qua an-
notant per ordinē sermones ⁊ corū capitu-
la. Et primo.**

**Dominica in septuagesima de prima ex-
cellētia sacratissime fidei que dī excellen-
tia quidditatis. Sermo p̄m^{us} car. 5. In quo
sermone ponit p̄m^{us} respectus. s. cruditiōis
quo facilius quisq; poterit p̄ficere ⁊ conser-
uari in gratia dei sub quo respectu pponū-
tur tres conditiones.**

Prima dī conditio Sublimitatis. car. 6.

Secunda conditio Claritatis. car. 7.

Tertia conditio Puritatis. car. 8.

**Seria secūda post dominicā septuagesime
de quattuor alijs conditionib^{us} quas q̄libet
doctrina requirit. Sermo sc̄ds. car. 8.**

Prima dī conditio Adiectitatis. car. 9.

Secunda conditio Diuersitatis. car. 10.

Tertia conditio Vigorositatis. car. 10.

Quarta conditio Charitatis. car. 10.

**Seria tertia post dominicā septuagesime
de excellētia quidditatis eiusdē fidei. Ser-
mo tertius. In quo sermone ponit secūda
respectus v3 dispositionis quo quisq; faci-
liter sperare potest de salute sua sub quo re-
spectu pponūtur septē dispositiones e q̄b^{us}
tū explicant in presenti sermone tres.**

Prima dī dispositio Accessionis. car. 12.

Secunda dispositio Festinationis. car. 13.

Tertia dispositio Continuationis. car. 14.

**Seria quarta post dominicā septuagesime
de relijs quattuor dispositionib^{us} predi-
ctis. Sermo quartus.**

Quarta dī dispositio Attētionis. car. 15.

Quinta dispositio Creditionis. car. 16.

Sexta dispositio Susceptionis. car. 17.

Septima dispositio Operationis. car. 18.

**Seria quinta post dominicā septuagesime
de tertio respectu principali: v3 Influxiōis
diuine clementie quo apparet q̄ quisq; fa-
ciliter saluari potest ex septē effectib^{us} diui-
ne clementie. Sermo quintus. car. 19.**

Primo dī effectus Preseruatiōis. car. 20.

Secūdu dī effectus Purificatiōis. car. 22.

**Seria sexta post dominicā septuagesime
de qualitate eiusdē fidei q̄ cognoscitur quē
libz posse facilius saluari alijs duobus effe-
ctibus diuine clementie. Sermo sextus.**

Tertius dī effectus Inductionis. car. 23.

Quartus effectus Custodiōis. car. 26.

**Sabbato post dominicā septuagesime de
qualitate eiusdē fidei que apparet quēlibet
faciliter posse saluari alijs tribus effectib^{us}
diuine clementie. Sermo septimus.**

Quintus effectus Institutionis. car. 28.

Sextus effectus Conditionis. car. 29.

Septim^{us} effectus Intercessionis. car. 30.

**Dnica in sexagesima de quidditate essen-
tiali eiusdē fidei que demonstrat p̄ quattu-
or articulos. Sermo octau^{us}. In quoz pri-
mo declarat sub triplici respectu q̄re apo-
stolus fidem appellat substantiā. Quozum**

Primus respectus dī Causalitatis. car. 33.

Secūdu respectus Necessitatis. car. 35.

Tertius respectus Cōseruabilitatis. car. 35.

**Seria secūda post dominicā sexagesime
de quidditate seu diffinitione essentiali eius-
dē fidei: que demonstrat per secundū articu-
lum. Sermo nonus. In quo articulo de-
clarat sub triplici respectu quare apostolus
diffiniuit substantiā fidei p̄ bona speranda
futura tū ⁊ non presentia.**

Prim^{us} respectus dī Proportionis. car. 36.

Secūdu respectus Significatiōis. car. 37.

Tertius respectus Inductionis. car. 39.

**Seria tertia post dominicā sexagesime de
diffinitione eiusdē fidei que demonstrat per
tertiū articulū. Sermo decim^{us}. In quo de-
clarat sub alio triplici respectu quare ap̄ls
diffinit substantiā fidei eē cēntialr argumētū.**

Prim^{us} respectus Certificatiōis. car. 39.

Secūdu respectus Exclusionis. car. 41.

Tertius respectus Argutionis. car. 42.

**Seria quarta p^{er} dominicā sexagesime de
diffinitione eiusdē fidei que demonstrat per
quartū articulū. Sermo undecim^{us}. In quo
articulo declarat sub alio triplici respectu q̄
re ap̄ls diffinit fidē eē argumētū n̄ appētū.**

Prim^{us} respectus dī Distinctionis. car. 43.

Sc̄ds respectus B̄atificationis. car. 44.

Tertius respectus glorificationis. car. 45.

**Seria gnta post dominicā sexagesime de
sc̄da excellētia eiusdē sacratissime fidei que
dī necessitati. Sermo duodecim^{us}. In quo
sermō declarat qualr ip̄a fides xpiana ne-
cessaria sit ad salutē ⁊ sine qua nemo vnq̄
saluabit^{ur} ⁊ hoc quadrupliciter.**

Primo auctoritatib^{us}. car. 47.

Secundo rationib^{us}. car. 48.

Tertio similitudine. car. 49.

Quarto exemplo. car. 49.

Ceria sexta post dñicam sexagesime de ea
de fidei excellētia que dñ Necessitati. Ser
mo.13. In quo sermone pbat adhuc talis
necessitas quintupliciter.

Primo auctoritatibus. car.50.

Secundo rationibus. car.50.

Tertio distinctionibus. car.52.

Quarto similitudine. car.52.

Quinto exemplo. car.52.

Csabbato post dñicā sexagesime de cā ne
cessitatis eiusdē fidei. Sermo.14.

Prima dñ causa Maioritatis. car.55.

Secunda causa Maioritatis. car.55.

Tertia causa Maioritatis. car.56.

Quarta causa Falsitatis. car.56.

Cdñica in quinquagesima de tertia excellen
tia ipsius fidei: que dicit excellen
tia dignitatis. Sermo.15. In quo sermone
querit utrū sub vna sola fide quilibet salua
tur: hoc sub triplici articulo.

Prim⁹ dñ articulus false opinionis. car.57.

Sec⁹s articulus firme tentationis. car.57.

Tert⁹ articulus egregie satisfactiois. car.59.

Ceria scda post dñicam quinquagesime de
quarta excellētia eiusdē fidei: que dñ excellē
tia veritatis. Sermo.16. In quo sermone p
bat de.12. argumentis vno tm declarato q
est argumētū testificationis q̄liter sola xp̄ia
noꝝ fides ē recta sub triplici respectu. quoz

Prim⁹ dñ respect⁹ Purificationis. car.62.

Sec⁹s respect⁹ cōcordationis. car.63.

Tert⁹ respect⁹ sanctificationis. car.64.

Ceria tertia post dñicam quinquagesime de
eadē excellētia ipsius fidei. Sermo.17. In
quo sermone declarat p tria alia argumē
ta ordinate sequentia solā xp̄ianoꝝ fidē ve
ram esse atq; rectissimā. Quoz

Sec⁹m argumētū dñ Subiugatiois. 66.

Tert⁹m argumētū Obiectionis. car.67.

Quartū argumētū Reuelationis. 68.

Ceria quarta post dñicā quinquagesime:
que dñ Linerū de eadē excellētia ipsius fidei.
Sermo.18. In quo sermone probat solam
xp̄ianoꝝ fidem esse verā argumēto Ordi
nationis qd est quintum in ordine. Et hoc
ostendit sub triplici ordine. Quoz

Prim⁹ dñ ordo Diuinalis. car.69.

Sec⁹s ordo Proximalis. car.73.

Tertius ordo Specialis. car.73.

Ceria quinta post Linerū de eadē excel
lentiā ipsius fidei. Sermo.19. In quo sermo

ne pbat solā xp̄ianoꝝ fidem esse verā ar
gumento Completionis quod est sextus in
ordine ex cōcordantia sacraz scripturarū
tam in veteri q̄ in nouo testamēto absq;
alia diuisione. car.74.

Ceria.6.post Linerū de eadē excellētia
ipsius fidei. Sermo.20. In quo sermone decla
rat q; nihil sub celo fit deo gratius q̄ sub
ci xp̄iane fidei quod. probat tribus alijs ar
gumentis: quoz in ordine.

Primū dñ argumētū Collationis. 78.

Sec⁹m argumētū Trāsmutationis. 81.

Tert⁹m argumētū Cōfirmationis. 81.

Csabbato post Linerū de eadem excellē
tia ipsius fidei ad pbandū q; sola sit vera
ostendit trib⁹ alijs argumētis. Sermo 21

Primū argumētū dicit dispersionis vel
in ordine decimū. car. 82

Sec⁹m argumētū 13 in ordine vndecimū
opinionis. car. 83

Tert⁹m argumētū 2 in ordine duodecimū
dicitur durationis. car. 83

Cdñica pma in quadragesima de gnta ex
cellētia sacratissime fidei: que dicit excellē
tia nobilitatis. Sermo 22

In quo sermone declarat ex septem nobi
litaribus ipsius fidei vna tm: que dicit nobi
litas triumphationis qua mediante q̄libet
faciliter superat oēm tentationē tam mūdi
q̄ carnis atq; diaboli. Et pbat vnica tm
contemplatione ex tribus p̄d̄is: que dñ
p̄tēplatio nēcitat⁹ sub quadruplīa. Quaz

Primo via auctatum. car. 85

Secdo via qnq; rationum. car. 85

Tertio via figurarum. car. 87

Quarta via exemplorum. car. 88

Ceria scda pme dñice quadragesime de
eadē excellētia. v3 de scda nobilitate sanctis
sime fidei: que dicit supatiua. Sermo 23

In quo sermone pbat maioris laudis et
meriti esse supare pprias passionēs 7 inoz
dinatas affectiones q̄ subiugare sibi oēs
mūdi diuitias vel regni. Et hoc p̄stat clare
scda p̄tēplatio ex tribus p̄positis: que dñ
contemplatio nobilitatis sub triplici via.

Primo generalib⁹ auctoritatib⁹. car.89.

Secdo specialib⁹ rationib⁹. car.89.

Tertio multiplicib⁹ exemplis. car.92.

Ceria tertia pme dñice quadragesime de
eadē excellētia v3 de nobilitate fidei. Ser
mo.24. In quo sermone demonstrat ma

gnitudo premij seu glorie que debet virili
pugnati tra tria predicta ex tertia contē-
platione pposita in ordine que dicitur Pre
mioritatis sub quadruplici via.

Primo auctoritatibus. car. 93.

Secundo distinctionibus. car. 93.

Tertio rationibus. car. 94.

Quarto reuelationibus. car. 97.

C Seria quarta pme dñice quinquagesime
de eadē excellētia v3 de nobilitate scda ipsi
us fidei que dñi Extractiua. Sermo. 25.

In quo sermone querit per modū qōnis.
An habet fidei possit acgri p aliquod obic
ctū sensibile. Circa quod tria proponuntur.

Primo rōnabile Oppositionē. car. 97.

Secundo verā conclusionē. car. 97.

Tertio debita Interruptionē. car. 99.

C Seria qnta pme dñice qdragesime de ca
dē excellētia v3 de tertia nobilitate ipsi fidei
que dñi potestatiua. Sermo. 26. In quo
sermone pbat q fides sola excedit totā nā
turā in triplici potestate.

Primo in potestate Coniunctionis. 100.

Secundo in pte Trāsmutationis. 101.

Tertio in pte Dīuīficatiōis. car. 101.

C Seria sexta pme dñice de eadē excellētia.
v3 de quarta nobilitate ipsi fidei que dicit
verificatiua. Sermo. 27. In quo sermone
declarat fore impossibile aliquā falsitatem
vel errorem simul eē aut admisceri cum fide
xpiana. Circa quod tria proponuntur.

Primo opposita Argumētatio. car. 103.

Secundo firma Verificatio. car. 103.

Tertio debita Satisfactio. car. 104.

C Sabbatho pme dñice qdragesime de ca
dē excellētia v3 de qnta nobilitate ipsi fidei
q dñi sublimatiua. Sermo. 28. In quo ser
mone pbat sola fides xpiana magis hono
rificat et nobilitat aīam q̄ facerēt oēs tpa
les seu spūales nobilitates siml qd triplici
via ostenditur.

Primo auctoritatibus. car. 105.

Secundo rationibus. car. 105.

Tertio similitudine. car. 106.

C Dñica scda in qdragesima de eadē excel
lentiā v3 de sexta nobilitate ipsi fidei q dñi
supatiua. Sermo. 29. In quo sermone de
claratur q sola fides xpiana realiter excedit
nobilitatē oīū aliarū scientiarū qd quadru
plici via probatur.

Primo auctoritatibus. car. 107.

Secundo rationibus. car. 107.

Tertio distinctionibus. car. 108.

Quarto effectibus. car. 111.

C Seria scda post scdam dñicā quadragesi
me de eadē excellētia v3 de septima nobili
tate ipsi fidei q dñi Adoratiua. Sermo. 30.
In quo ostenditur qualiter quisq̄ tenetur
colere et adorare creatorem suum sub vni
ca contemplatione ex septem in ordine pro
positis que dicitur Specificationis vbi de
claratur deum adorari debere adoratione
latric quod tripliciter probat.

Primo auctoritatibus. car. 112.

Secundo rōnibus. car. 112.

Tertio exemplis. car. 113.

C Seria tertia post scdā dñicā quadragesi
me de eadem excellentia videlz de septima
nobilitate ipsius fidei. Sermo. 31.

In quo sermone declaratur secunda con
templatio diuine adorationis: que dicitur
diffinitionis. vbi declarato q honor latric
nulli alteri creature cōmunicari potest pre
terq̄ ipsi deo. modo in presenti ostenditur
quid sit ipsa latric sui suam essentiam tri
plici diffinitione. Quorum

Prima est August. 10. de ciui. dei. car. 114.

Secunda diffinitio de latric est glosa. super

verba Adartbei quarto. car. 115.

Tertia diffinitio est Augusti. libro de vera

religione. car. 115.

C Seria quarta post secundā dominicā qua
dragesime de eadem excellentia: videlz de
septima nobilitate ipsius fidei. Sermo. 32.
In quo sermone declaratur tertia contem
platio diuine adorationis que dicitur Ob
ligationis. vbi probatur q nullus vnq̄ po
terit saluari nisi deus humiliter adoret ado
ratione latric qd quadruplici via ostendit.

Primo auctoritatibus. car. 116.

Secundo rationibus. car. 116.

Tertio distinctione. car. 119.

Quarto exemplis. car. 119.

C Seria quinta post scdam dñicā qdrage
sime de eadē excellētia v3 de septima nobi
litate ipsius fidei. Sermo. 33.

In quo sermone declaratur quarta contē
platio diuine adorationis: que dicitur loca
tionis: vbi ostenditur conueniētius deum
adorari in ecclesijs et locis sacris q̄ alibi qd
tripliciter probatur.

Primo auctoritatibus. car. 120.

Secundo rationibus. car. 120.
Tertio exemplis. car. 122.
C Seria sexta post secundam dominicam quadragesime de eadem excellentia v3 de septima nobilitate ipsius fidei. Sermo. 34. In quo sermone declarat quanta contemplatio divine adorationis: quod deus modificatio ubi consistit ex quatuor adorationibus propositis prima tantum que deus cordialis quod tria ingreditur necessario ad verum cultum latric. v3
Primo vera cognitio. car. 124.
Secundo vera dilectio. car. 125.
Tertio vera speratio. car. 125.
C Sabbato post secundam dominicam quadragesime de eadem excellentia v3 de septima ipsius fidei nobilitate. Sermo. 35.
In quo sermone declarat de ipsa modificatione divini cultus secunda adoratio: que dicitur vocalis ad quam tria requiruntur.
Primum dicitur Professio. car. 127.
Secundum Impensio. car. 127.
Tertium Deprecatio. car. 128.
C Dominica tertia in quadragesima de eadem excellentia et nobilitate ipsius fidei. Sermo. 36. In quo sermone declarat de ipsa modificatione divini cultus tertia adoratio que deus corporalis que consistit in quinq3.
Primo in oblatione. car. 129.
Secundo in genuflexione. car. 130.
Tertio in curvatione. car. 130.
Quarto in extensione. car. 131.
Quinto in percussione. car. 131.
C Seria secunda post tertia dominicam quadragesime de eadem excellentia et nobilitate ipsius fidei. Sermo. 37. In quo sermone declarat de ipsa modificatione divini cultus quarta adoratio que deus virtualis ex qua per qualiter opera virtuosa ad divinum cultum sunt necessaria que opera de tribus in ordine propositis primum opus deus contritionis cuius necessitas quatuor tripliciter probatur.
Primo auctoritatibus. car. 133.
Secundo rationibus. car. 133.
Tertio similitudinibus. car. 135.
Quarto exemplis. car. 135.
Quinto distinctione. car. 135.
C Seria tertia post tertia dominicam quadragesime de eadem excellentia et nobilitate ipsius fidei. Sermo. 38. In quo sermone declarat secundum opus divini cultui necessarium quod deus opus confessionis cuius necessitas quatuor tripliciter probatur.
Primo auctoritatibus. car. 136.
Secundo distinctionibus. car. 137.
Tertio rationibus. car. 137.
Quarto similitudinibus. car. 139.
Quinto exemplis. car. 139.
C Seria quarta post tertia dominicam quadragesime de eadem excellentia et nobilitate ipsius fidei. Sermo. 39. In quo sermone declaratur tertium opus divini cultui necessarium quod deus opus satisfactionis cuius necessitas quatuor tripliciter probatur.
Primo auctoritatibus. car. 140.
Secundo distinctionibus. car. 140.
Tertio rationibus. car. 141.
Quarto exemplis. car. 144.
C Seria quinta post dominicam quadragesime de excellentia et nobilitate ipsius fidei. Sermo. 40. In quo sermone declarat de divino cultu. vi. contemplatio que deus associationis seu propulie que adoratio ad speciales personas convenit de qua propulie tres proponunt veritates. Quarum
Prima deus veritas Quidditatis. car. 145.
Secundo veritas Specialitatis. car. 145.
Tertia veritas Causalitatis. car. 147.
C Seria sexta post tertia dominicam quadragesime de excellentia et nobilitate ipsius fidei. Sermo. 41. In quo sermone de divino cultu declarat quid sit essentialiter virtus dulie de qua ponuntur tres contemplationes. Quarum
Prima deus contemplatio Quidditatis. car. 148.
Secunda contemplatio Adioritatis. car. 149.
Tertia contemplatio Specialitatis. car. 150.
C Sabbato post tertia dominicam quadragesime de excellentia et nobilitate ipsius fidei seu de maxima veneratione sacerdotum. Sermo. 42. In quo sermone probatur quanta sit obligatio cui liber honorare sacerdotes honore dulie quod tripliciter probatur.
Primo auctoritatibus. car. 153.
Secundo rationibus. car. 153.
Tertio exemplis. car. 157.
C Dominica quarta in quadragesima de excellentia et nobilitate ipsius fidei. Sermo. 43. In quo sermone declarat de divino cultu septima contemplatio que deus oppositiois: quare precipue intelligit quid opponatur adorationi latric. Et sunt. 40. genera horum huic vero cultui latric contrariantium: quorum viginti in presenti sermone errores denotant ordiate. 158

C FERIA scda p⁹ q⁹ta dñica q⁹dragesime d⁹ excellētia & nobilitate ipsi⁹ fidei. Sermo. 44
 In quo sermone declarant genera aliorū
 20. hoīz q⁹ aduersant diuino cultui. i60.
C FERIA tertia post quartā dñicā quadra-
 gesime de excellētia & nobilitate ipsi⁹ fidei. ser-
 mo. 45. In quo sermone declarant. 10. alia
 genera hoīz q⁹ aduersant dīno cultui. i64.
C FERIA q⁹ta p⁹ q⁹ta dñicā quadagesime d⁹
 6. excel. eiusdē fidei q⁹ d⁹ integritatē. Sermo. 46
 In quo sermōe declarat q⁹ ad integritatez
 vere fidei requirūt necessario. 8. circūstātie
 quaz p⁹ma tū ponit in p⁹nti que d⁹ circū-
 stātia cōplectōis cui⁹ nēcitas pbat q⁹drupl⁹.
 P⁹mo auctoritatib⁹. car. i68.
 Scdo rationib⁹. car. i68.
 Tercio distinctionibus. car. i69
 Quarto similitudinibus. car. i70
C FERIA quinta de eadem integritate fidei.
 Sermo 47
 In quo sermone declarat scda circūstātia
 que dicit cōfessionis. Cuius nēcitas adhuc
 probatur quadrupliciter.
 P⁹mo auctib⁹. car. i70
 Scdo rōnibus. car. i70
 Tercio distinctionibus. car. i71
 Quarto exemplis. car. i71
C FERIA sexta post quartam dñicāz quadra-
 gesime de eadē integritate fidei. Sermo 48
 In quo sermone declarat tertia circūstātia
 ipsius fidei: que dicit opationis: cuius opis
 boni necessitas pbat q⁹ntupl⁹.
 P⁹mo auctoritatibus. car. i72
 Scdo rōnibus. car. i72
 Tercio distinctionibus. car. i74
 Quarto similitudinibus. car. i75
 Quinto exemplis. car. i75
C SABBATO post quartā dñicā quadra-
 gesime de integritate eiusdē fidei. Sermo 49
 In quo sermone declarat quarta circūstā-
 tia ipsius fidei: que dicit intensiōis v3 qua-
 liter fides debet esse intensiua magna & nō
 parua. Circa q⁹ proponuntur tria.
 P⁹mo sua veritas. car. i76
 Scdo diuersitas. car. i76
 Tercio sua necessitas. car. i79
C Dñica de passione de integritate eiusdēz
 sacratissime fidei. Sermo. 50.
 In quo sermone declarat vera circūstātia
 ipsius fidei: que dicit formationis: que for-
 ma est ipsius fidei quedam formatio de qua

formatione fidei tria spāliter pponūt v3
 P⁹mo eius modalitas. car. i80.
 Scdo eius realitas. car. i81.
 Tercio eius necessitas. car. i81.
C FERIA scda post dñicā de passione. Itē
 de integritate eiusdē sacratissime fidei.
 Sermo. 51
 In quo sermōe declarat sexta circūstātia
 ipsius fidei: que dicit inquisitionis vbi ostē-
 ditur simplr esse credendum veritati fidei:
 non autē temerarie inquirendū rōnibus na-
 turalibus aut alijs inutilibus scientijs ipsi⁹
 fidei p⁹funditatem: q⁹ pbat q⁹ntupl⁹.
 P⁹mo auctoritatibus. car. i83
 Scdo rōnibus. car. i83
 Tercio distinctionibus. car. i86
 Quarto similitudinibus. car. i86
 Quinto exemplis. car. i86
C FERIA tertia post dñicā de passione de i-
 tegritate eiusdē fidei catholice. Sermo. 52
 In quo sermone declarat septima circū-
 stantia ipsius fidei: que dicit obiectiōis vbi
 ostendit q⁹ nisi omne opus bonū fiat bono
 obiecto aut recta intentione nihil iuuat ad
 salutez: que conclusio pbat p⁹siderat nouē
 obiect⁹: ppter que diuersi operātur: de q⁹
 in p⁹nti sermone tria tū anōtant. Quorum
 P⁹imū vocat obiectū creditōis. car. i87
 Scdm defectionis. car. i87
 Tercium p⁹fusionis. car. i89
C FERIA quarta post dñicā de passione de
 integritate eiusdē fidei catholice. Sermo. 53
 In quo sermone declarant tria alia obie-
 cta sub eadē septia circūstātia fidei. Quoz
 P⁹imum dicit obiectū afflictōis. car. i90
 Scdm retributionis. car. i90
 Tercium offensionis. car. i91
C FERIA q⁹ta post dñicā de passione de in-
 tegritate eiusdē fidei catholice. Sermo 54
 In quo sermone declarant alia duo obie-
 cta sub eadē p⁹bira circūstātia fidei. Quoz
 P⁹imū d⁹ obiectū coactōis. car. i92
 Scdm glorificationis. car. i93
C FERIA sexta post dñicā de passione de in-
 tegritate eiusdē fidei catholice. Sermo. 55
 In quo sermone declarat nonū & vltimūz
 obiectū sub eadē p⁹dicta circūstātia quod
 obiectū appellat honorificatiōis per quod
 manifestat q⁹ vera fides catholica in oībus
 operibus d⁹ habere simplr pro suo obiecto
 solam gloriam & honorē dei que cōclusio p

batur gntupliciter.	
Primo auctoritatibus.	car. 194
Secdo rōnibus.	car. 194
Tertio distinctionibus.	car. 195
Quarto similitudinibus.	car. 196
Quinto exemplis.	car. 196
C Sabbatho post dñicam de passione de ea dem excellentia v3 de integritate eiusdem fidei catholice. Sermo	56
In quo sermone declarat octaua circūstā- tia ad integritatem ipsius fidei necessaria: q̄ dicit fortificationis: vbi ostēdit q̄ glibz tenet exponere corpus suū p̄p̄m morti corpora li pro liberando aīam p̄mī sui a periculo infidelitatis et eterne dānationis: que cōclu- sio probatur tripliter.	
Primo auctoritatibus.	car. 197
Secdo rōnibus.	car. 197
Tertio exemplo.	car. 198
C Dñica in palmis de eadem excellētia v3 de integritate ipsius fidei catholice. sermo.	57
In quo sermone declarat q̄ glibet fidelis tenet potius eligere mortem corporalem q̄ vñq3 cōmittere aut velle cōsentire peccato mortalī: que conclusio pbat gntupliciter	
Primo auctoritatibus.	car. 199
Secdo rōnibus.	car. 199
Tertio distinctionibus.	car. 202
Quarto exemplis.	car. 202
Quinto similitudinibus.	car. 204
C Feria secda post dñicā in palmis de septia excellētia sacratissime fidei: que dicit rea- litas. Sermo.	58
In quo sermone declarat quātr in sacro altaris continet v3 corpus et sanguis xp̄i que conclusio pbat. 3. conclusio. Quāz vna tñ hodie exp̄mit que dicit conclusio veritatis. p cuius dilucidatione annotant tria. Quorū.	
Primo suam realitatem.	car. 204
Secdo suam vnitatem.	car. 208
Tertio suā doctrinabilitatem.	car. 208
C Feria tertia post dñicaz palmarū de sexta excellētia eiusdem fidei seu de realitate do- minici sacramenti. Sermo	59
In quo sermone declaratur secda conclusio q̄ dicit necessitatis. vbi pbat quēlibet adultū obligari semel saltē in āno ad susceptiōez huius sacri: et h quadrupl pbat.	
Primo auctoritate.	car. 209
Secdo distinctionibus.	car. 209
Tertio rationibus.	car. 210
Quarto figuris.	car. 213
C Feria quarta post dñicam palmarū de ex- cellētia eiusdem fidei seu de realitate sacri Sermo	60
In quo sermone declarat tertia conclusio: q̄ dicit spālitas. vbi ostēdit q̄ sunt .12. gñā hoiūz qbus sacra cōio est deneganda. Et q̄ bus de pmo genere tñ dicat i p̄nti smone qui v3 sunt in culpa mortali qbus d3 dene- gari ipsa cōio: qd pbat gntupliciter.	
Primo auctoritatibus.	car. 214
Secdo distinctionibus.	car. 214
Tertio rōnibus.	car. 214
Quarto figuris.	car. 216
Quinto exemplis.	car. 217
C Feria quinta post dñicam palmarū dicta in cena dñi de excellētia eiusdem fidei seu d felicitate ipsius dñici sacri. Sermo	61
In q̄ sermone declarat q̄ sint alia vñdeciz genera hoiūz qbus sacra cōio omnino de- negari debet.	car. 217
C Feria sexta in parasceue de octaua excellē- tia eiusdem fidei: que dicit excellētia passi- bilitatis. Sermo.	62
de quo misterio passionis tria pponuntur.	
Primū mysteriū dicit necessitatis. vbi ostē- ditur q̄ hoc passionis mysteriū atq3 myste- rium quilibet fidelis de necessitate salutis tenet hodie ad memoriā reducere ac reuo- care. Et pbat h conclusio quadrupl.	
Primo auctoritatibus.	car. 222
Secdo rōnibus.	car. 223
Tertio similitudinibus.	car. 225
Quarto exemplis.	car. 226
C Scdm mysteriū dicit acerbioris. vbi ostē- ditur q̄ xp̄i mors et passio p se grauior fuit et acerbior omni sinul morte atq3 passiōe oiūz beatorū martyz qui fuerūt et futuri sūt que conclusio pbat tripl.	
Primo auctoritatibus.	car. 227
Secdo rōnibus.	car. 227
Tertio distinctionibus.	car. 227
C Tertium mysteriū passionis dñi spālitas vbi ostēdit quātr xp̄s septem dolores i spālī hodie sustinuit pro salute nostra. Quorum	
Primus dñi dolor satisfactiōis.	car. 228
Secdus separationis.	car. 229
Tertius flagellationis	car. 230
Quartus confusione.	car. 231
Quintus conculcationis.	car. 232
Sextus abbreviationis.	car. 233

Septimus mortificationis. car. 233
Sabbato sancto de nona excellentia eiusdem fidei: que dicitur excellentia descensibilis.
 Sermo 63
 In quo sermone declarat de descensu xpi ad inferos sub triplici consideratione. Quorum
 Prima dicitur veritatis. car. 234
 Secunda spiritualitatis. car. 235
 Tertia operabilitatis. car. 236
Domica in resurrectione Christi de excellentia eiusdem fidei: que dicitur excellentia unitatis. Sermo 64
 In quo sermone declarat qualiter anima christi ab eius corpore separata semel separata per gloriosam resurrectionem iterum suo corpori veraciter reunita est atque coniuncta. Circa quod tria proponuntur consideranda de ipsa Christi resurrectione. Quorum.
 Primum dicitur mysterium necessitatis. car. 237
 Secundum veritatis. car. 239
 Tertium integritatis. car. 241
Feria secunda post resurrectionem domini de excellentia eiusdem fidei: que dicitur certificabilitatis. Sermo 65
 In quo sermone declarat veritas seu certitudo future felicitatis per .i.4. argumenta. Quorum hodie septem tantum proponuntur. v3
 Primum argumentum assimilationis. car. 242
 Secundum operationis. car. 242
 Tertium participationis. car. 243
 Quartum appositionis. car. 244
 Quintum iustificationis. car. 244
 Sextum proportionis. car. 245
 Septimum pregustrationis. car. 245
Feria tertia post resurrectionem domini de eadem excellentia ipsius fidei. Sermo 66
 In quo sermone declarat iterum certitudo future felicitatis per alia septem argumenta. Quorum
 Primum dicitur argumentum mobilitatis. car. 246
 Secundum fortificationis. car. 247
 Tertium oppositionis. car. 248
 Quartum perfectionis. car. 248
 Quintum susceptionis. car. 248
 Sextum multiplicationis. car. 249
 Septimum obiectionis. car. 249
Feria quarta post resurrectionem domini de ultima excellentia fidei christiane: que dicitur inanabilitatis. Sermo 67
 In quo sermone declaratur qualiter cuilibet fidei necesse sit credere secundum fidei christianam omnes infideles et quoscunque alios extra eadem

catholicam fidem decedentes perpetuo damnari: que conclusio probatur quatuor.
 Primo auctoritatibus. car. 250
 Secundo rationibus. car. 250
 Tertio inconuenientijs. car. 251
 Quarto similitudine. car. 252
 Quinto exemplo. car. 252
Feria quinta post resurrectionem domini de causalitate siue de nouis causis quibus iustissime a deo damnantur infideles. Sermo 68
 In quo sermone. 3. tantum cause proponuntur in presentis sermone. Quarum
 Prima dicitur causa incircumspectiois. car. 253
 Secunda inquisitionis. car. 253
 Tertia supplicationis. car. 254
Feria sexta post resurrectionem domini de tribus alijs causis quibus iustissime a deo damnantur omnes infideles. Sermo 69
 Prima dicitur causa baptismatis. car. 256
 Secunda tremefactionis. car. 256
 Tertia elationis. car. 257
Sabbato post resurrectionem domini de tribus alijs causis quibus iustissime a deo damnantur omnes infideles. Sermo 70
 Prima dicitur causa despectus. car. 259
 Secundum falsificationis. car. 259
 Tertia electionis. car. 260
Domica in albis seu in octaua resurrectionis christi de eadem excellentia ipsius fidei: que dicitur perseverabilitatis. Sermo 71
 In quo sermone declarat qualiter perseverantia in bono est illa que homines coronat et beatificat: que quantum sit cuilibet necessaria probatur quatuor.
 Primo auctoritatibus. car. 260
 Secundo rationibus. car. 261
 Tertio figuris. car. 262
 Quarto similitudinibus. car. 262
 Quinto exemplis. car. 263

